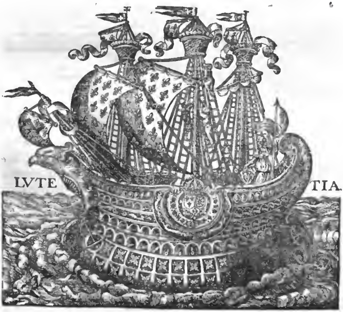
S. PATRIS
BERNARDI
CLARAVALLENSIS
ABBATIS PRIMI
THEODIDACTI ET MELLIFLVI
ECCLESIAE DOCTORIS,

OPERVM
TOMVS SECVNDVS:

SERMONES IN DOMINICAS ET FESTA PER ANNVM:
Item Sermones varios, seu de diuersis argumentis CXII.
plus minus, &c. complectens.

Adhibitis MSS. sedulò castigatus, auctus, & illustratus:

STVDIO ET LABORE IACOBI MERLONI HORSTII
SS. Theol. Licent. B. MARIAE in Pasculo Colon. Pastoris.

P A R I S I I S,

M. DC. XLV.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

INDEX IN TOMVM II.

S. BERNARDI

QVI SERMONES PER ANNVM

complectitur.

S. P. BERNARDI SERMONES XVII.

In Psalmum XC. *Qui habitat in adiutorio, &c.*

S. P. BERNARDI ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS.

Sermones de diuersis.

Quinque Parabolæ.

S. P. BERNARDI
CLARÆVALLENSIS
ABBATIS PRIMI,
OPERVM TOMVS SECVNDVS.
Sermones per Annum complectens.

De Aduentu Domini, & sex circumstantiis eius.

SERMO PRIMVS.

1. HODIE, Fratres, celebramus Aduentus initium; cuius vtique sicut & cæterarum solemnitatum nomen quidem celebre satis, & notum mundo, sed ratio nominis fortè non ita. Infelices enim filii Adam omissis veris & salutaribus studiis, caduca potius & transitoria quærunt. Quibus assimilabimus homines generationis huius: aut quibus comparabimus illos quos videmus à terrenis & corporalibus consolationibus auelli, separarique non posse? Profectò similes sunt his, qui submersi periclitantur in aquis: nimirum videas eos tenentes tenere, nec vlla ratione deserere quod primum occurrerit manibus, quicquid sit illud, licèt tale sit aliquid, quòd omnino prodesse non possit, vt sunt radices herbarum, cæteráque similia. Nam & si qui ad eos fortè veniant vt subueniant, nonnunquam soleant apprehensos inuoluere secum: adeò vt jam nec sibi, nec illis auxilium ferre præualeant. Sic pereunt in hoc mari magno & spatioso, sic pereunt miseri, dum peritura sectantes, amittunt solida, quibus apprehensis emergere & saluare possent animas suas. Neq; enim de vanitate, sed de veritate, dicitur: *Cognoscetis eam, & liberabit vos* a. Vos igitur, Fratres, quibus tanquam paruulis reuelat Deus, quæ abscondita sunt à sapientibus & prudentibus, circa ea quæ verè salutaria sunt, sedula cogitatione versamini, & diligenter pensate rationem aduentus huius, quærentes nimirum quis sit qui veniat, vnde, quo, ad quid, quando, & quà. Laudabilis sine dubio curiositas ista est & salubris: neque enim tam deuotè Ecclesia vniuersa præsentem celebraret Aduentum, nisi lateret in eo magnum aliquod sacramentum.

Comparatio elegans hominum terrenis adhærentium.

Pereunt qui peritura sectantur.

a Ioan. 8. d

Circumstantiæ Aduentus Domini pensandæ.

2. *Primò* igitur loco cum Apostolo stupente & admirante intuemini & vos, quantus sit iste qui ingreditur: ipse enim est secundùm Gabrielis testimonium b, *Altissimi Filius*, ac proinde coaltissimus ipse. Neque enim fas est Dei Filium degenerem suspicari: sed æqualis, fateri necesse est, altitudinis, & eiusdem penitus dignitatis. Nam & filios Principum Principes, & Filios Regum Reges esse quis nesciat? Veruntamen quid sibi vult quod è tribus personis quas in summa Trinitate credimus, confitemur, & adoramus, non Pater, non Spiritus sanctus aduenit, sed Filius. Minimè quidem ego id factum arbitror sine causa. Sed quis cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? neque enim sine altissimo Trinitatis consilio factum est, vt Filius adueniret. Et si consideramus exilii nostri causam: fortassis aduertere possumus vel ex parte, quàm congruum fuerit à Filio nos maximè liberari. Lucifer enim ille qui manè oriebatur, pro eo quòd Altissimi similitudinem vsurpare

1 Quis sit quantus.

b Luc. 1. d

Quare Filius venit in mundum, non Pater, aut Sp. S.

Rom. 11. d

A

tentauit, & rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo (quod vtique Filii est) præcipitatus illicò corruit, quoniam zelauit pro Filio Pater, & opere dixisse videtur: *Mihi vindictam, & ego retribuam* c. Continuò videbis Satanam tanquam fulgur cadentem de cœlo d. Quid tu igitur superbis terra & cinis? Si superbientibus Angelis Deus non pepercit: quantò magis tibi putredo & vermis? Nihil ille fecit, nihil operatus est, tantum cogitauit superbiam, & in momento, in ictu oculi, irreparabiliter præcipitatus est: quia juxta Euangelistam, *In veritate non stetit* e.

c Rom. 12. d

d Luc. 10. c.

Superbia detestabilis.

e Ioan. 8. f

3. Fugite superbiam, Fratres mei, (quæso) multùm fugite. Initium omnis peccati superbia f: quæ tam velociter ipsum quoque sideribus cunctis clariùs micantem æterna caligine obtenebrauit Luciferum: quæ non modò Angelum, sed Angelorum primum in Diabolum commutauit. Vnde & protinus inuidens homini, quam conceperat in semetipso, in eo peperit iniquitatem; suadens vt lignum vetitum gustans fieret sicut Deus, sciens bonum & malum. Quid enim polliceris, quid promittis miser: cùm filius Altissimi scientiæ clauem habeat, imò & ipse sit *clauis Dauid, qui claudit & nemo aperit* g? In eo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi h: tu ne eos vt homini præstes, iniquè furaberis? Videtis quia verè juxta Domini sententiam *mendax iste est, & pater eius* i. Nam & mendax fuit, dicens: *Similis ero Altissimo* k: & mendacii pater, cùm in hominem quoque venenatum suæ falsitatis seminariũ effudit, dicens: *Eritis sicut dii* l. Tu quoque, ô homo, si vides furem, curris cum eo? Audistis, Fratres, quid hac nocte lectum est in Esaia m, dicente Domino: *Principes tui infideles: vel* (vt alia translatio habet) *inobedientes, socii furum.*

f Eccl. 10 b.

B

Superbia principem Angelorum commutauit in Diabolũ.

g Apoc. 3 b

h Coloss. 2 a

i Ioan. 8 f

k Esa. 14 d

l Gen. 3 b

m Esa. 1. f

4. Reuera enim principes nostri Adam & Eua principia nostræ propaginis, inobedientes & socii furum; qui quod Filii Dei est, serpentis, imo Diaboli per serpentem consilio subripere tentant. Nec dissimulat iniuriam Filii Pater (Pater enim diligit Filium n,) sed continuò & in ipsum hominem vindictam retribuit, & aggrauat super nos manum suam: omnes enim in Adam peccauimus, & in eo sententiam damnationis accepimus omnes. Quid agat Filius videns pro se zelare Patrem, & nulli penitus parcere creaturæ? Ecce, inquit, occasione mei creaturas suas Pater amittit, altitudinem meam primus Angelus affectauit, & populum qui sibi crederet, habuit: sed continuò patris zelus grauiter vindicauit in illum, percutiens eum pariter cum omnibus suis plaga incurabili, castigatione crudeli. Scientiã quoque quæ nihilominus mea est, surripere voluit homo: & ne illi quidem misertus est, nec pepercit oculus eius. Nunquid de bobus cura est Deo o? Duas tantùm fecerat nobiles creaturas rationis participes, capaces beatitudinis, Angelum videlicet, atque hominem: sed ecce pro-

C

Contemplatio longè pissima de Filio Dei homine facto.

n Ioan. 5. d

o 1. Cor. 9. a

pter me Angelos perdidit multos, homines vniuersos. Ergo vt sciant quia & ego diligo Patrem; per me recipiat, quos quodammodo propter me amisisse videtur. Si *propter me tempestas hæc orta est*, (ait Ionas) *tollite me, & mittite in mare.* (Ionæ 1. b) Omnes inuident mihi. Ecce venio, & talem eis exhibeo memetipsum, vt quisquis gestierit imitari, fiat ei æmulatio ista in bonum. Nouit tamen in affectum malitiæ & nequitiæ transisse Angelos desertores, nec ex ignorantia aliqua seu infirmitate peccasse, ideoq; perire necesse est pœnitere nolentes. Patris enim amor, & honor regis judicium diligit.

5. Quare homo redemptus non Angelus.

Propter hoc enim & ipse creauit homines ab initio, qui supplerent locum illum, & ruinas Hierusalem restaurarent. Sciebat enim nullam Angelis patere redeundi viam. Nempe nouit *superbiam Moab, quòd superbus est valde* p (p Esa. 16. b): & superbia eius pœnitentiæ remedium non admittit, ac per hoc nec veniæ. At verò hominis vice nullam postea condidit creaturam innuens ex hoc ipso redimendum adhuc hominem: quippe B quem supplantauit aliena malitia: ideoque prodesse ei potest charitas aliena. Ita, Domine, obsecro, complaceat tibi vt eruas me, quoniam ego infirmus sum. (Aspiratio deuota.) Quoniam de terra mea furtim sublatus sum, & hîc innocens in lacum missus sum q (q Gen. 40. c). Non penitus quidem innocens: sed quantum ad eum qui me seduxit, innocens aliquatenus. Mendacium mihi persuasum est, Domine: veniat veritas vt possit falsitas deprehendi, & cognoscam veritatem, & veritas liberabit me: si tamen deprehensæ falsitati penitus renunciauero, & cognitæ adhæsero veritati. Alioquin non humana erit tentatio, nec humanum peccatum, sed obstinatio diabolica. Nam perseuerare in malo diabolicum est: & digni sunt perire cum illo, quicunque in similitudinem eius permanent in peccato. (Perseuerare in malo diabolicum.)

6. Vnde & quò venerit Filius Dei.

Ecce, Fratres, audistis quis sit qui veniat: considerate jam vnde veniat, & quò. Venit vtique de corde Dei Patris in vterum virginis Matris; venit à summo cœlo in inferiores partes terræ. Quid ergo? Nonne & nobis in terra est conuersandum? Est, si tamen in ea perstiterit C ille? Vbi enim benè erit sine illo, aut vbi male esse poterit cum illo? Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram p? (p Psal. 72. d) Deus cordis mei, & pars mea, Deus in æternum. Nam & si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, si tamen tu mecum es q. (q Psal. 22. a) Nunc autem vt video, & ad terras, & ad ipsum quoque descendit infernum: non tanquam vinctus, sed tanquam inter mortuos liber: sicut lux quæ in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Vnde nec relinquitur anima in inferno, nec sanctum corpus in terra videt corruptionem. Christus enim qui descendit, ipse est & qui ascendit, vt adimpleret omnia, de quo scriptum est r: (r Act. 10. f) *Qui pertransiit benefaciendo & sanando omnes oppressos a diabolo.* Et alibi s (s Psal. 18. b): *Exultauit vt gigas ad currendam viam: a summo cœlo egressio eius, & occursus eius vsq; ad summum eius.* Meritò proinde clamat Apostolus, dicens t (t Col. 3. a): *Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens.* Incassum laboraret erigere corda nostra, nisi collocatum in cœlis salutis nostræ doceret auctorem. Sed videamus jam quæ sequuntur. Nam & si materia D quidem copiosa inuenitur & vberrima valde, sed angustia temporis tantam sermonis longitudinem non admittit. Considerantibus ergo quis veniat, magna omnino & ineffabilis majestas innotuit. Suspicientibus vnde veniat, grandis planè patuit via, secundùm eius testimonium qui Prophetico præuentus spiritu: *Ecce*, inquit u (u Esa. 30. f), *nomen Domini venit de longinquo.* Porro quò veniat intuentibus, apparuit inæstimabilis dignatio & penitus inexcogitabilis, quòd in carceris huius horrorem, tanta descendere dignata est celsitudo.

7. Ad quid venerit Filius Dei.

Iam quis dubitet magnum aliquid in causa fuisse, vt majestas tanta de tam longinquo, in locum tam indignum descendere dignaretur? Planè magnum aliquid, quia misericordia magna, quia miseratio multa, quia charitas copiosa. Ad quid enim venisse creden-A dus est? Hoc namque est, quod juxta propositum ordinem oporteat jam perscrutari. Nec sanè laborandum est in hac parte, cùm manifestè aduentus eius causam, & verba ipsius & opera clament. (Caussa diuinæ incarnationis.) Ad quærendam quippe ouem centesimam, quæ errauerat, de montibus properauit, & vt confiteantur manifestiùs domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filiis hominum, propter nos venit. Mira quærentis Dei dignatio, magna dignitas hominis sic quæsiti. (Hominis sic à Deo quæsiti dignitas.) In qua si gloriari voluerit, non erit insipiens: non quod aliquid esse videatur tamquam à se ipso, sed quod tanti eum fecerit ipse qui fecit. Omnes enim diuitiæ, omnis gloria mundi, & quicquid in eo concupiscitur, minus est ad hanc gloriam: imo nec est aliquid in comparatione eius. *Domine, quid est homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum* x? (x Iob. 7. d)

8. Cur non potius homo ad Deum quam Deus ad hominẽ venerit.

Attamen velim nosse quid sibi voluerit quòd ad nos venit ille, aut quare non magis iuimus nos ad illum? B Nostra enim erat necessitas, sed nec est consuetudo diuitum vt ad pauperes veniant, nec si præstare voluerint. Ita est, Fratres, nos magis ad eum venire dignum fuit, sed duplex erat impedimentum. Nam & caligabant oculi nostri; ille verò lucem habitat inaccessibilem y (y 1 Tim. 6. c), & jacentes paralytici in grabato diuinam illam non poteramus attingere celsitudinem: propterea benignissimus saluator & medicus animarum descendit ab altitudine sua, & claritatem suam infirmis oculis temperauit. Induit se laterna quadam, illo vtique glorioso & ab omni labe purissimo corpore quod suscepit. Hæc est enim illa leuissima planè & præfulgida nubes, supra quam ascensurum eum Propheta a prædixerat, vt a (a Esa. 19. a) descenderet in Ægyptum.

9. Tempus aduentus Dominici expenditur.

Tempus est jam ipsum quoque considerate tempus, quo Saluator aduenit. Venit enim (quod & vos credimus non latere) non in initio nec in medio temporis, sed in fine. Nec incongruè factum est, sed verè sapienter disposuit sapientia, vt cùm magis esset necessarium, tunc primò ferret auxilium, pronos ad ingratitu-C dinem Adæ filios non ignorans. Verè enim aduesperascebat, & inclinata erat jam dies, recesserat paulo minus sol justitiæ: ita vt exiguus nimis splendor eius aut calor esset in terris. Nam & lux diuinæ notitiæ parua admodum erat, & abundante iniquitate feruor refrigerat charitatis. Iam non apparebat Angelus, non loquebatur propheta, cessabant velut desperatione victi, præ nimia vtique duritia hominum & obstinatione: at ego (ait Filius) *tunc dixi, ecce venio* a (a Psal. 39. b). Sic sic dum *medium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu iter peragerет, omnipotens sermo tuus, Domine, a regalibus sedibus venit* b (b Sap. 18. c). Quod Apostolus innuens ajebat c (c Gal. 4. a): *Quando venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum.* Nimirum plenitudo & abundantia temporalium, obliuionem & inopiam fecerat æternorum. Opportunè ergo tum aduenit æternitas, quando magis temporalitas præualebat. Nam vt cætera sileam, ipsa quoque pax temporalis illo in tempore tanta fuit, vt ad hominis vnius edictum describeretur vniuersus orbis d. (d Luc. 2)

10. Via, per quam venit Filius Dei, inuestigatur.

D Habetis jam & personam venientis, & locum vtrumque, id est, à quo, & ad quem venit: causam quoque & tempus non ignoratis. Vnum restat, via scilicet per quam venit, & hæc quoque diligenter requirenda: vt possimus sicut dignum est ei occurrere. Veruntamen sicut ad operandam salutem in medio terræ venit semel in carne visibilis: ita quotidie ad saluandas animas singulorum in spiritu venit & inuisibilis, sicut scriptum est e: (e Thren. 4. d) *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus.* Et vt noueris occultum esse spiritualem hunc aduentum: *In umbra eius*, inquit, (Ibid.) *viuemus inter gentes.* Propterea dignum est vt si non valet infirmus in occursum tanti medici procedere longiùs, saltem conetur erigere caput, & aliquatenus assurgere venienti. Non te oportet, ô homo, maria transfretare, non penetrare nubes, non transalpinare necesse est. (De aduentu Dei ad nos spirituali & inuisibili.) Non grandis, inquam, tibi ostenditur via, vsque ad temetipsũ occurre Deo tuo: prope

b Rom.10.c

est enim verbum in ore tuo, & in corde tuo[b]. Vsque ad cordis compunctionem & oris confessionem occurre, vt saltem exeas de sterquilinio miseræ conscientiæ: quoniam indignum est illuc auctorem puritatis intrare. Et hæc quidem de eo aduentu dicta sunt, quo singulorum mentes inuisibili dignatur illustrare præsentia.

II. Libet autem & manifesti aduentus viam considerare. Quoniam viæ eius viæ pulchræ; & omnes semitæ eius pacificæ[f]. *Ecce*, inquit sponsa[g], *venit iste saliens in montibus, transiliens colles*. Venientem vides, ô pulchra, sed cubantem videre antè non poteras. Dixisti enim[h]: *Indica mihi quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes*. Cubans pascit angelos, in illas perpetuas æternitates, quos satiat visione æternitatis & immutabilitatis suæ. Sed ne ignores te, ô pulchra: quoniam mirabilis facta est visio illa ex te, confortata est, & non poteris ad eam, veruntamen ecce egressus est de loco sancto suo: & qui cubans pascit angelos, ipse cœpit, sicque sanabit nos: & videbitur veniens & pastus, qui cubans & pascens antè videri non poterat: Ecce venit hic saliens in montibus, transiliens colles. Montes & colles patriarchas & prophetas accipe, & quemadmodum venerit saliens & transiliens, in libro generationis lege[i], *Abraham genuit Isaac: Isaac genuit Iacob*, &c. Ex his montibus prodiit (vt inuenies) radix Iesse, vnde juxta Prophetam[k] egressa est virga, & exinde flos ascendit, super quem requieuit spiritus septiformis. Quod manifestiùs alio in loco aperiens idem propheta, *Ecce*, inquit[l], *virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel, quod interpretatur, Nobiscum Deus*. Quem enim prius florem, ipsum deinde Emmanuelem: & quam dixerat virgam, manifestiùs exprimens, virginem nominauit. Sed necesse est altissimi huius sacramenti considerationem diei alteri reseruari. Digna est enim proprio sermone materia, præsertim quòd in longum jam hodiernus sermo processerit.

f Prou. 3. c
g Cant. 2. d
h Ibid.

Via aduentus Dominici in carnem.

i Matt. 1. a
k Esa. 11. a
l Esa. 7. c

In Aduentu Domini, de verbis Esaiæ ad Achaz.

SERMO II.

Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra. Et dixit Achaz, Non petam, & non tentabo Dominum. Et dixit: Audite ergo domus David. Nunquid parum vobis est, molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Esa. 7. b

a Esa. 7. b

I. AVdiuimus suadentem regi Achaz Esaiam, petere signum à Domino, siue in profundum inferni, siue in excelsum supra. Audiuimus responsionem eius, formam quidem habentem pietatis, sed non virtutem. Propter hoc denique ab eo qui intuetur cor, & cui confitetur hominis cogitatio, meruit reprobari. *Non petam*, inquit[a], *& non tentabo Dominum*. Elatus erat Achaz fastigio solii regalis, astutus humanæ sapientiæ verbis. Audierat igitur Esaias à Domino: Vade, dic vulpi illi, petat sibi *signum à Domino in profundum*. Habet enim vulpes foueam, sed in infernum quoque si descenderit, adest qui comprehendat sapientes in astutia sua. Item, Vade, ait Dominus, dic volucri isti, petat sibi *signum in excelsum supra*. Habet enim volucris nidum: sed & si in cœlum ascenderit, illic est, qui superbis resistens propria calcat virtute superborum & sublimium colla. Veruntamen dissimulat ille potestatis excelsæ, seu incomprehensibilis profunditatis sapientiæ quærere signum: & propterea signum bonitatis & charitatis domui Dauid ipse Dominus promittit, vt quos nec potestas nec sapientia terruit, alliciat saltem exhibitio charitatis. Potest tamen in eo quod ait, *In profundum inferni*, etiam charitas ipsa, qua maiorem nemo habuit, vt in infernum quoque pro amicis moriendo descenderet, non immeritò designari, vt præcipiatur Achaz vel in excelsum regnantis expauescere maiestatem, vel descendentis ad inferos amplecti charitatem. Molestus est ergo non so-

a Esa. 7. b

Charitate nos Deus allicit.

lùm hominibus, sed etiam Deo, quisquis nec maiestatem cogitat in timore, nec charitatem cum amore meditatur. *Propter hoc*, inquit[b], *dabit Dominus ipse vobis signum*, in quo manifestè & maiestas & charitas innotescat. *Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel*[c], quod interpretatur, Nobiscum Deus. Noli fugere Adam, quia nobiscum Deus. Ne timeas, ô homo, nec audito Dei nomine terrearis: quia nobiscum Deus. Nobiscum carnis similitudine, nobiscum vtilitate. Propter nos venit tanquam vnus ex nobis, similis nobis, passibilis.

b Esa. 7. b
c Ibid.

Denique, *Butyrum*, inquit[d], *& mel comedet*. Ac si dicat, Paruulus erit, & vtetur infantilibus alimentis. *Vt sciat*, inquit, *reprobare malum, & eligere bonum*. Et jam hic bonum, & malum audis, sicut in arbore vetita, sicut in ligno transgressionis. Sed multo melius à primo Adam secundus iste partitur. Eligens enim bonum, malum reprobat, non sicut ille[e], qui dilexit maledictionem, & venit ei: noluit benedictionem, & elongata est ab eo. Nam & in eo quod præmisit, *Butyrum & mel comedet*, aduertere poteris paruuli huius electionem. Tantùm adsit eius gratia, vt quod præstat, vtcunque sentire dignè, & accommodatè ad intelligendum proferre concedat. Duo sunt in lacte ouis, butyrum, & caseus. Butyrum pingue & humidum, caseus contra aridus & durus. Benè enim paruulus noster eligere nouit; qui butyrum comedens, caseum vtique nō comedit. Quæ est enim ouis centesima, quæ errauit[f], & in Psalmo loquitur[g]: *Errans sicut ouis quæ periit*? Vtique genus humanum: quod benignissimus pastor quærit, aliis sanè nonaginta nouem ouibus in montibus derelictis. In hac igitur oue duo reperies, naturam dulcem, naturam bonam, & bonam valde, tanquam butyrum: & peccati corruptionem vt caseum. Vide ergo quàm optimè puer noster elegit, qui naturam nostram sine vlla peccati corruptione suscepit. Nam de peccatoribus legis, *Coagulatum est sicut lac cor eorum*[h], in quibus vtique lactis puritatem corruperat fermentum malitiæ, coagulum iniquitatis.

d Ibid.
e Psal. 108
f Matt. 18
g Psal. 118
h Psal. 118

3. Sic & apis habet mellis dulcedinem, habet etiam aculei punctionem. Apis verò est, quæ pascitur inter lilia, quæ florigeram inhabitat patriam angelorum. Vnde ad ciuitatem Nazareth, quod interpretatur flos, aduolauit, & ad suaueolentem perpetuæ virginitatis florem adueniт, illi insedit, illi adhæsit. Huius apis mel & aculeum non ignorat, qui *misericordiam ei & judicium* eum Propheta decantat[i]. Attamen ad nos veniens solum mel attulit, & non aculeum, id est, misericordiam & non judicium, ita vt suadentibus quandoque Discipulis vt ciuitatem, quæ suscipere eum noluit, præciperet igne consumi, responderit, filium hominis non venisse vt judicaret, sed vt saluaret mundum[k]. Non habebat aculeum apis nostra: quodammodo deposuerat illum, quādo tanta indigna patiens, misericordiam exhibebat, & non judicium. Sed nolite sperare in iniquitate, nolite peccare in spe. Habet enim apis nostra quandoque assumere aculeum suum, & acriter nimis infigere illum in medullas hominum peccatorum. Quoniam Pater non judicat quemquam, sed Filio dedit omne judicium[l]. Nunc autem paruulus noster butyrum & mel comedit, quando bonum naturæ humanæ, diuinæ misericordiæ sic vniuit in semetipso, vt esset homo verus, & peccatum non habens: Deus misericors, & iudicium non exhibens.

Christus oui & api comparatur.
i Psal. 100. a
Christus nūc ad misericordiā quam ad judicium pronior.
k Luc. 9. g
l Ioan. 5. d
Non abutendum Dei misericordia.

4. Ex his manifestum iam arbitror, quænam sit virga de radice Iesse procedens, quis verò flos super quem requiescit Spiritus sanctus. Quoniam *Virgo Dei genitrix virga est, flos Filius eius*. Flos itaque Filius Virginis, flos candidus & rubicundus, electus ex millibus[m]. Flos in quem prospicere desiderant Angeli, flos ad cuius odorem reuiuiscunt mortui: & sicut ipse testatur, *flos campi*[n] est, & non horti. Campus enim sine omni humano floret adminiculo, non seminatus ab aliquo, non defossus sarculo, non impinguatus fimo. Sic omnino, sic virginis aluus floruit, sic inuiolata, integra &

m Cant. 5. c
Maria virga ex qua Iesus flos prodiit.
n Ibid. 2. a
Christus cur flos campi non horti.

casta Mariæ viscera; tanquam pascua æterni viroris A florem protulere: cuius pulchritudo non videat corruptionem, cuius gloria in perpetuum non marcescat. O Virgo virga sublimis, in quàm sublime verticem sanctum erigis! vsque ad sedentem in throno, vsque ad Dominum maiestatis. Neque enim id mirum, quoniam in altum mittis radices humilitatis. O verè cœlestis planta, pretiosior cunctis, sanctior vniuersis! O verè lignum vitæ, quod solùm fuit dignum portare fructum salutis! Deprehensa est maligne serpens, versutia tua, nudata est planè falsitas tua. Duo imposueras creatori, mendacii & inuidiæ infamaueras eum: sed in vtroque conuictus es esse mentitus. Siquidem & ab initio moritur cui dixeras: *Nequaquam morieris* n: *& veritas Domini manet in æternum* o. Sed & nunc respondesi potes, quam ei arborem, cuius arboris fructum inuidere potuit, qui ne hanc quidem virgam electam & fructum sublimem negauit? Etenim *qui proprio Filio non pepercit* p, *quomodo non omnia simul cum illo donauit?* B

Versutia serpentis deprehensa.

n Gen 3.a
o Psal. 116.a
p Rom 8 f

5. Sed jam aduertistis (ni fallor) quoniam Virgo regia ipsa est via per quam Saluator aduenit, procedens ex ipsius vtero tanquam sponsus de thalamo suo. Tenentes ergo viam quam priore (si meministis) cœpimus inuestigare sermone, studeamus & nos, dilectissimi, ad ipsum per eam ascendere, qui per ipsam ad nos descendit: per eam venire in gratiam ipsius, qui per eam in nostram miseriam venit. Per te accessum habeamus ad filium, ó benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis: vt per te nos suscipiat, qui per te datus est nobis. Excuset apud ipsum integritas tua culpam nostræ corruptionis, & humilitas Deo grata nostræ veniam impetret vanitati. Copiosa charitas tua nostrorum cooperiat multitudinem peccatorum, & fœcunditas gloriosa fœcunditatem nobis conferat meritorum. Domina nostra, mediatrix nostra, aduocata nostra, tuo Filio nos reconcilia, tuo Filio nos commenda, tuo nos Filio repræsenta. Fac, ó benedicta, per gratiam C quam inuenisti, per prærogatiuam quam meruisti, per misericordiam quam percepisti*: vt qui te mediante fieri dignatus est particeps infirmitatis & miseriæ nostræ, te quoque intercedente participes faciat nos gloriæ & beatitudinis suæ, Iesus Christus Filius tuus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, Amen.

Aspiratio ad B. Dei Matrem deuotissima.

*al. peperisti.

De triplici Domini Aduentu, & de septem columnis, quas in nobis erigere debemus.

SERMO III.

1. IN aduentu Domini quem celebramus, si personam venientis intueor, non capio excellentiam Maiestatis. Si attendo ad quos venerit, dignationis magnitudinem expauesco. Stupent certè Angeli de nouo, videntes infra se, quem supra semper adorant, manifestè jam & ascendentes & descendentes ad Filium hominis. Si considero propter quid venerit, amplector quoad possum inæstimabilem latitudinem charitatis. Si modum co- D gito, exaltationem agnosco humanæ conditionis. Venit siquidem vniuersitatis Creator, & Dominus venit ad homines, venit propter homines, venit homo. Sed dicet aliquis: Quomodo venisse dicitur, qui semper vbique fuit? Erat quidem in mundo, & mundus per ipsum factus est, sed mundus eum non cognouit a. Non ergo venit qui aberat, sed apparuit qui latebat. Vnde & humanam, in qua agnosceretur, induit formam: qui nimirum in diuina lucem habitat inaccessibilem b. Nec sanè inglorium maiestati apparere in propria similitudine sua, quam fecerat ab initio: nec indignum Deo, à quibus in substantia sua non poterat agnosci, in imagine exhiberi; vt qui fecerat hominem ad imaginem & similitudinem suam, ipse hominibus innotesceret factus homo.

Aduentus Domini quoad omnes circumstantias admirandus.

Cur celebratur eius aduentus, qui nunquã aut nusquã defuit.

a Ioan 1.a
b 1 Tim 6.c

Dignatio diuinæ maiestatis.

Huius ergo Aduentus tantæ maiestatis, tantæ humilitatis, tantæ charitatis, tantæ etiam glorificationis nostræ, ab vniuersa Ecclesia semel in anno solennis me- A moria celebratur. Sed vtinam ita semel ageretur, vt semper! id quippe dignius. Quantæ enim insaniæ, vt post tanti Regis aduentum, aliis quibuslibet negotiis homines velint seu audeant occupari, & non magis, omissis omnibus, soli eius cultui vacent, nec in eius præsentia cuiusquam meminerint cæterorum? Sed non omnium est quod ait Propheta c: *Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt*: siquidem nec omnes hæc memoria pascit. Sanè nemo quod non gustauit, sed neque quod tantùm gustauit, eructat. Ructus quippe non nisi de plenitudine & satietate procedit. Propterea quorum sæcularis est mens & vita, memoriam hanc & si celebrant, non eructant: sine deuotione & affectione dies istos arida quadam consuetudine obseruantes. Denique quod damnabilius est, ipsa quoque inæstimabilis huius dignationis memoria datur in occasionem carnis, vt videas eos tanta sollicitudine diebus istis vestium gloriam, ciborum parare delicias, B ac si hæc huiusmodi quærat in Natiuitate sua Christus, & ibi suscipiatur dignius, vbi hæc accuratiùs exhibeantur. Sed ipsum audi dicentem d: *Superbo oculo & insatiabili corde, cum hoc non edebam*: quid tanta ambitione vestes paras in natale meum? Detestor ego superbiam, non amplector. Quid tanta sollicitudine ciborum copias reponis in tempus illud? Damno ego carnis delicias, non accepto. Planè insatiabilis es corde tanta parans, & ex tam longo: nam corpori vtique & pauciora sufficerent, & quæ possent opportuniùs inueniri. Celebrans ergo aduentum meum, labiis me honoras, sed cor tuum longè est à me. Non me colis, sed Deus tuus venter est, & gloria in confusione tibi. Infelix omnino qui voluptatem corporis, & sæcularis colit gloriæ vanitatem. Beatus autem populus cuius est Dominus Deus eius e.

Negligentia circa diuinum cultũ arguitur.

c Ps. 144.b

Vanitas & abusus Christianorum in peragendis festis.

d Ps. 100.b

e Psal. 143.d

3. Fratres, nolite æmulari in malignantibus f, neque zelaueritis facientes iniquitatem. Intelligite magis in nouissima eorum, & compatimini eis ex animo, & orate C pro eis qui præoccupati sunt in delicto. Hæc enim faciunt miseri, quia ignorantiam Dei habent. Nam si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ tanta aduersum se insania prouocarent. Nos autem, dilectissimi, excusationem de ignorantia non habemus. Planè nosti eum quisquis hic es: & si dixeris quia non noui eum, eris similis sæcularibus, mendax: denique si eum non nosti, quis te huc adduxit, aut quomodo huc venisti? alioquin quando tibi persuaderi posset, charorum affectibus, corporis voluptatibus, sæculi vanitatibus sponte abrenunciare, & jactare cogitatum tuum in Domino, & omnem sollicitudinem in eum projicere: de quo nihil benè, imo tam malè conscientia teste merueras? Quis tibi, inquam, persuadere id posset, si nescires, quia bonus Dominus sperantibus in se, animæ quærenti ipsum, nisi cognouisses & tu, quia suauis est Dominus, & mitis, & multæ misericordiæ, & verax? Hæc autem vnde nosti, nisi quia non solùm ad te, sed etiam in te venit?

f Psal. 36.a

Religiosis major incumbit obseruantia quam sæcularibus.

4. Triplicem enim eius aduentum nouimus; ad homi- D nes, in homines, contra homines. Ad homines quidem indifferenter, non autem ita in homines, aut contra homines. Sed quia primus & tertius noti sunt, vtpote manifesti, de secundo qui spiritualis & occultus est, ipsum audi dicentem g: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Beatus, apud quem mansionem facies, Domine Iesu. Beatus, in quo sapientia ædificat sibi domum, excidens columnas septem. Beata anima, quæ sedes est sapientiæ. Quænam est illa? Anima vtique iusti. Meritò planè, quia justitia & judicium præparatio sedis tuæ. Quis in vobis est, Fratres, qui desiderat in anima sua sedem parare Christo? Ecce quænam illi serica, quæ tapetia, quod puluinar oporteat præparari. *Iustitia*, inquit, *& judicium præparatio sedis suæ.* Iustitia virtus est, quod suum est vnicuique tribuens. Tribue ergo tribus quæ sua sunt. Redde superiori, redde inferiori, redde æquali,

Triplex Domini Aduentus.

g Ioã 14.e

Christo sedes quomodo paranda.

h Psal 88.c

Tria tribus tribuenda. Supe-

riori, Inferiori, Æquali.

cuique quod debet, & dignè celebras aduentum Christi, parans ei in iustitia sedem suam. Redde, inquam, reuerentiam prælato & obedientiam, quarum altera cordis, altera corporis. Nec enim sufficit exteriùs obtemperare maioribus nostris, nisi ex intimo cordis affectu sublimiter sentiamus de eis. Quod etsi tam manifestè innotuerit indigna prælati alicuius vita, vt nihil omnino dissimulationis, nihil excusationis admittat: propter eum tamen à quo est omnis potestas, ipsum quem modò talem nouimus, excelsum reputare debemus, non præsentibus personæ meritis, sed ordinationi diuinæ, & dignitati ipsius officij deferentes.

Superiori obedientia & reuerentia.

5. Sic & fratribus nostris, inter quos viuimus ipso iure fraternitatis & societatis humanæ, consilijs sumus & auxiliis debitores. Hæc enim volumus vt & ipsi nobis impendant consilium, quo erudiatur ignorantia nostra: auxilium, quo iuuetur infirmitas nostra. Sed fortè erit inter vos qui tacitus respondeat, dicens: Quod ego consilium dabo fratri, cui nec vnum quidem dicere verbum fas est absq; licentia? Quod ei auxilium impendere est, cum nec minimum aliquid agere liceat absque obedientia? Ad quod ego: Non deerit certè quod facias, tantummodo charitas fraterna non desit. Nullum ego consilium melius arbitror, quàm si exemplo tuo fratrem docere studeas, quæ oporteat, quæ non oporteat fieri, prouocans eum ad meliora, & consulens ei non verbo neque lingua, sed opere & veritate. An verò vtilius aut efficacius auxilium aliquod est, quàm vt ores deuotè pro eo, non dissimules redarguere culpas eius: vt non modò nullum ei offendiculum ponas, sed & sollicitus sis quantum præuales, tanquam angelus pacis de regno Dei scandala tollere, & occasiones scandalorum penitus dimouere? Si talem te fratri auxiliarium & consiliarium exhibes, reddis ei quod debes, nec habet vnde causetur.

Quid æquali? — Æquali Cõsilium & Auxilium, id est, Exemplum & oratio.

6. Porrò si cui fortè prælatus es, huic sine dubio teneris debitor sollicitudinis amplioris. Exigit à te & ipse custodiam & disciplinam. Custodiam quidem, vt possit cauere peccatum: Disciplinam verò, vt quod minus cauit, minimè maneat impunitum. Quòd etsi nemini fratrum præesse videris, habes tamẽ sub te, cui custodiã hanc & disciplinam oporteat exhiberi. Dico autem corpus tuum, quod sine dubio tegendum accepit spiritus tuus. Debes ei custodiam, vt non regnet in eo peccatum, nec membra tua arma fiant iniquitati. Debes & disciplinam, vt dignos faciat pœnitentiæ fructus, castigatum, & subditum seruituti. Longè tamen grauiori & periculosiori debito tenentur adstricti qui pro multis animabus reddituri sunt rationem. Quid ego infelix, quò me vertam, si tantum thesaurum, si preciosum depositum istud, quod sibi Christus sanguine proprio preciosius iudicauit, contigerit negligentiùs custodire? Si stillantem in Cruce Domini sanguinem collegissem, essetque repositus penes me in vase vitreo, quod & portari sæpius oporteret, quid animi habiturus essem in discrimine tanto? Et certè id seruandum accepi, pro quo mercator non insipiens (ipsa vtique Sapientia) sanguinem illum dedit. Sed & habeo thesaurum istum in vasis fictilibus, & quibus multò plura quàm vitreis imminere pericula videantur. Accedit sanè ad sollicitudinis cumulum, & pondus timoris, quod cum & meam & proximi conscientiam seruare necesse sit, neutra mihi satis est nota. Vtraque abyssus est imperscrutabilis, vtraque mihi nox est, & nihilominus exigitur à me vtriusque custodia, & clamatur g; *Custos quid de nocte, custos quid de nocte*. Nõ est mihi dicere cum Cain: *Nunquid custos fratris mei sum ego* h? sed est fateri humiliter cum propheta: *Quia nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam* i. In eo tamen excusabilis ego videor, si vt prædixi, debitam exhibeo custodiam pariter & disciplinam. Quòd si priora quoque quatuor non defuerint: dico autem erga Prælatos reuerentiam & obedientiam, consilium, & auxilium erga fratres, quod ad iustitiam pertinet, non imparatam sedem inueniet sapientia.

Inferiori custodia & disciplina. — Corpori tuo similiter. — Nota: Quã graue & periculosum negotiũ sit cura animarũ, & hic tamen quã multi incurii, aut securi! — Conscientiarum notitia difficil. s. — g Esa. 21. d — h Gen. 4. b — i Psal. 126. a

5. Et fortassis hæ videantur sex columnæ, quas excidit in ipsa domo quam ædificauit sibi: & septima quoque quærenda est, si fortè & eam nobis notam facere ipsa dignetur. Quid verò prohibet sicut sex in iustitia, septimam quoque intelligi in iudicio? Neque enim iustitia sola, sed *iustitia*, inquit k, *& iudicium præparatio sedis tuæ*. Denique si prælatis & æqualibus & inferioribus reddimus quod oportet, nihilne accipiet Deus? At ei planè quod debet retribuere nemo potest, quòd tam copiosè accumulauerit super nos misericordiam suam, quòd tam multa deliquerimus ei, quòd tam fragiles & nihil sumus, quòd tam plenus & sufficiens ille sibi, & bonorum omnium nostrorum non egens. Audiui tamen dicentem eum, cui incerta & occulta sapientiæ suæ reuelauerat, quia *honor regis iudicium diligit* l. Nihil quod in se est à nobis exigit amplius, tantum dicamus iniquitates nostras, & iustificabit nos gratis, vt gratia commendetur. Diligit enim animam quæ in conspectu eius, & sine intermissione considerat, & sine simulatione dijudicat semetipsam. Idque iudicium non nisi propter nos à nobis exigit, quia si nosmetipsos iudicauerimus, non vtique iudicabimur. Propterea sapiens veretur omnia opera sua, scrutatur, discutit & diiudicat vniuersa. Honorat quippe veritatem: qui & se & sua omnia in eo statu, quo veritas habet, & agnoscit veraciter, & humiliter confitetur. Audi denique manifestiùs à te iudicium exigi post iustitiam. *Cum feceritis*, inquit m, *omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus*. Hæc planè quoad hominem est digna sedis præparatio Domino majestatis: vt & iustitiæ mandata studeat obseruare, & semper indignum sese & inutilem arbitretur.

Septem columnæ in domo spiritu erigendæ. — k Psal. 88. c — Quid reddẽdum Deo. — l Psal. 98. a — Humilis sui discussio, cognitio, & cõfessio Deũ honorat. — m Luc. 17. e

---

In Aduentu Domini. de duplici Aduentu, & studio verarum virtutum.

SERMO IV.

1. Dignum est, Fratres, vt tota deuotione Domini celebretis Aduentum, delectati tanta consolatione, stupefacti tanta dignatione, inflammati tanta dilectione. Nec verò solum cogitetis Aduentum quo venit quærere & saluum facere quod perierat; sed & illum nihilominus quo veniet & assumet nos ad seipsum. Vtinam circa hos duos Aduẽtus iugi meditatione versemini, ruminantes in cordibus vestris quantũ in priore præstiterit, quantum promiserit in secundo. Vtinam certè dormiatis inter medios cleros. Hæc sunt enim duo brachia sponsi; inter quæ sponsa dormiens aiebat a: *Læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me*. Nam *in sinistra* quidem *eius* (sicut alibi legimus b) *diuitiæ & gloria: in dextera longiturnitas vitæ*. In sinistra eius, inquit, diuitiæ & gloria. Filij Adam genus auarum & ambitiosum, audite: Quid vobis cum terrenis diuitiis & gloria temporali, quæ nec veræ nec vestræ sunt? Aurum & argentum nonne terra est rubra & alba, quam solus hominum error facit (aut magis reputat) preciosam? Denique si vestra sunt hæc, tollite ea vobiscum. Sed homo cùm interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius.

Duplex Domini Aduentus. — a Can. 2. a — b Prou. 3. b — Indignum homini voluare diuitias? — Earum Vanitas.

2. Veræ ergo diuitiæ non opes sunt, sed virtutes: quas secum conscientia portat, vt in perpetuum diues fiat. De gloria quoque dicit Apostolus c: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ*. Hæc est vtique vera gloria, quæ est à spiritu veritatis. *Ipse enim spiritus testimonium perhibet spiritui nostro, quod filij Dei sumus* d. Gloria verò, quam ab inuicem accipiunt, qui gloriam quæ est à solo Deo, non requirunt, vana est. Quoniam vani filii hominum. Insipiens tu, qui merces congregas in saccum pertusum: qui thesaurum tuum alieno in ore constituis: ignoras quòd arca ista non clauditur, nec seras habet? Quanto melius sapiunt, qui thesaurum suum ipsi sibi seruant, aliis non committunt? Verùm nunquid semper seruabunt? Nunquid semper abscondent? Veniet cùm manifesta erunt abscondita cordis: quæ verò fuerint ostentata, non comparebunt. Hinc est quòd veniente Domino fatuarum virginum

Diuitiæ veræ quæ. — c 2. Cor. 1. c — d Rom. 8. c — Quæ item gloria vera. Vanitas humanæ gloriæ.

e Matt. 25. a
f Matt. 6. b
Occultare præstat quã ostentare bona sua.

lampades extinguũtur e: & qui receperunt mercedem suam, à Domino nesciuntur f. Propterea dico vobis, Charissimi: Vtile est abscondere magis quàm ostentare, si quid habemus boni: sicut & mendici cùm eleemosynam petunt, non preciosas vestes ostendunt, sed seminuda membra, aut vlcera si habuerint, vt citiùs ad misericordiam videntis animus inclinetur. Quam regulam Publicanus ille seruauit multo meliùs Pharisæo, & ideò descendit justificatus ab illo, id est, pręillo g.

g Luc. 18. e

3\. Tempus est, Fratres, vt iudicium incipiat à domo Dei. Quis finis eorum, qui non obediunt Euangelio? Quod iudicium his qui in hoc iudicio non resurgunt? Quicunq; enim iudicari dissimulant eo iudicio quod nunc est, in quo princeps huius mundi ejicitur foras; iudicem expectent, vel magis timeant, à quo cum ipso principe suo foras ejicientur & ipsi. Nos autem si perfectè iudicamur nunc, securi Saluatorem expectemus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ a. Tunc fulgebunt iusti, ita vt videri possint docti pariter & indocti: fulgebunt enim sicut Sol in regno Patris eorum b. Erit autem claritas solis septempliciter h, id est, sicut lux septem dierum.

Quomodo securè secũdum Domini Aduentũ exspectare liceat.
a Philip. 3. d
b Matt. 13. f
h Esa. 30.

Aduenient enim Saluator reformabit corpus humi-
4\. litatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ: si tamen prius fuerit cor reformatum, & configuratum humilitati cordis ipsius. Propter quod & dicebat i: *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde.* Considera sanè in his verbis, quoniam humilitas duplex est: altera cognitionis, altera affectionis, quæ hic dicitur cordis. Priore cognoscimus quòd nihil sumus: & hanc discimus à nobis ipsis, & ab infirmitate propria, posteriore calcamus gloriam mundi: & hanc ab illo discimus, qui exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens k, qui etiam quæsitus in regnum, fugit; quæsitus ad tanta probra & ignominiosum supplicium crucis, sponte obtulit semetipsum. Sint ergo, si dormire volumus inter medios cleros l, id est, duos Aduentus, pennę nostrę deargentatæ: vt illam scilicet virtutum formam teneamus, quam verbo & exemplo commendauit Christus præsens in carne. In argento siquidem non incongruè intelligitur humanitas eius, sicut in auro diuinitas.

i Matt. 11. d
Humilitas duplex: cognitionis & affectionis.
k Philip. 2. b
l Psal. 67. b

5\. Omnis itaque virtus nostra tam longè est à vera virtute, quàm longè est ab ea forma: & omnis penna nostra ad nihilum valet, si non fuerit deargentata. Magna quædam penna est paupertatis, qua tam citò volatur in regnum cœlorum. Nam in aliis virtutibus quæ sequuntur, promissio futuro tempore indicatur: paupertati non tam promittitur, quàm datur: vnde & præsenti tempore enunciatum est m, *quoniam ipsorum est regnum cœlorum*: cùm in cæteris dicatur, *Hereditabunt, consolabuntur*, & similia. Videmus autem pauperes aliquos, qui si veram haberent paupertatem, non adeo pusillanimes inuenirentur & tristes, vtpote teges, & reges cœli. Sed hi sunt qui pauperes esse volunt, eo tamen pacto, vt nihil eis desit: & sic diligunt paupertatem, vt nullam inopiam patiantur. *Sunt & alii* mites, sed quandiu nihil dicitur vel agitur nisi pro eorum arbitrio: patebit autem quàm longè sint à vera mansuetudine, si leuis oriatur occasio. Hæc mansuetudo quomodo hæreditabit, quæ ante hæreditatem deficit? *Alios* quoque lugentes video, sed si de corde procederent illæ lachrymæ, non tam facilè illico soluerentur in risum. Nunc autem cùm abundantiùs ociosa verba & scurrilia profluant quàm priùs lacrymæ: lacrymas huiusmodi de his esse non arbitror, quibus consolatio diuina promittitur, quandoquidem post illas tam facilè consolatio vilis admittitur. *Alii* tam vehementer contra aliorum delicta zelantur, vt videri possent esurire & sitire iustitiam, si esset apud eos de suis quoque peccatis idem iudicium: sed nunc pondus & pondus vtrunque abominatio est apud Deum n. Nam contra alios tam impudenter quàm inaniter æstuans: seipsos tam insipienter quàm inutiliter palpant.

Prærogatiua Paupertatis.
m Matt. 5. a
Falsarũ virtutum imagines, seu notas & indicia pulcrè depingit.
Falsa & fucata Paupertas quæ.
Mansuetudo falsa.
Falsus luctus.
Zelus falsus, seu inanis Esuries iustitiæ.
n Prou. 20

6\. *Sunt alii* misericordes de his quæ ad ipsos non pertinent; qui scandalizantur, si non datur omnibus abundanter; sic tamen, vt ipsi ne in modico quidem grauentur; qui si misericordes essent, de suo facere deberent misericordiam: si non possent de terrena substantia, de voluntate bona darent his qui fortè contra eos peccare viderentur, indulgentiam: darent dulce signũ, verbum bonum, quod est super datum optimum: vt eorum mentes ad pœnitentiam prouocarent. Denique & his, & omnibus quos in peccato esse cognoscerent, compassionem impenderent, & orationem. Alioquin misericordia eorum nulla est, & misericordiam consequuntur nullam. *Item sunt* qui peccata sua sic confitentur, vt videri possent ex desiderio mundandi cordis id agere (omnia enim in confessione lauantur) nisi quòd ea, quæ ipsi sponte dicunt aliis, ab aliis patienter audire non possunt; qui si verè mundari desiderarent, vt videntur, non irritarentur, sed haberent eis gratiam, qui suas illis maculas demonstrarent. *Sunt & alij* qui si viderint quempiam vel leuiter scandalizatum, valde solliciti sunt quomodo eum in pace reducere possint: & videremur pacifici, nisi quòd eorum commotio si fortè quicquam contra eos factum dictúmue videbitur, tardius vniuersis poterit difficiliusq; sedari; qui nimirum si verè pacem diligerent, haud dubium quin eam quærerent sibi ipsis.

Misericordia fucata.
Cõfessio vel munditiès falsa.
Falsũ pacis studium.
Nota ergò, Quã pauci, veras virtutes quàm multi vmbras duntaxat virtutum sectentur.

Deargentemus ergo pennas nostras in Christi con-
7\. uersatione, sicut & Martyres sancti lauerunt stolas suas in eius passione. Imitemur, quoad possumus, eum qui sic dilexit paupertatem, vt quamuis in eius manu essent fines terræ, tamen non habuit vbi caput reclinaret o; ita vt Discipulos adhærentes ei legamus fame cõpulsos spicas manibus confricasse p, cum per sata transirent: quique tanquam ouis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram tondente se obmutuit q, & non aperuit os suum: quem & super Lazarum r & super ciuitatem fleuisse s, & in orationibus pernoctasse legimus t: risisse verò aut iocatum nusquam: qui sic esuriuit iustitiam, vt cùm propria non haberet, tanquam pro peccatis nostris à seipso exegit satisfactionem. Vnde in cruce nihil aliud quàm iustitiá sitiebat: qui pro inimicis mori non dubitauit, & orauit pro crucifixoribus suis: qui peccatum non fecit: & imposita sibi ab alijs patienter audiuit, qui pro reconciliandis sibi peccatoribus tanta sustinuit.

Christus imitandus.
o Luc. 9. g
p Luc. 6. a
q Esa. 53. c
r Ioan. 11. e
s Luc. 19. f
t Luc. 6. b
Christus fleuisse legitur, nusquam risisse.

De medio Aduentu, & triplici innouatione.

SERMO V.

1\. Diximus nuper, his qui deargentauerunt pennas suas dormiendum inter medios cleros, duos significantes Aduentus: sed vbi sit dormiendum, non diximus. Tertius enim quidam Aduentus est medius inter illos: in quo delectabiliter dormiunt, qui eum norunt. Illi enim duo manifesti sunt, sed non iste. In priori quidem in terris visus, & cum hominibus conuersatus est: quando (sicut ipse testatur) *& viderunt, & oderunt* a. In posteriore verò videbit omnis caro salutare Dei nostri b. Et videbunt in quem transfixerunt c. Medius occultus est, in quo soli eum in seipsis vident electi, & saluæ fiunt animæ eorum. In primo ergo venit in carne & infirmitate hoc in medio spiritu & virtute; in vltimo in gloria & majestate. Per virtutem enim peruenitur ad gloriam: quia *Dominus virtutum ipse est rex gloriæ* d. Et item alibi ait idem Propheta e: *Vt viderem virtutẽ tuam, & gloriam tuam.* Aduentus siquidem iste medius, via quædam est, per quam à primo venitur ad vltimum. In primo Christus fuit redemptio nostra, in vltimo apparebit vita nostra. In isto vt dormiamus inter medios cleros, requies est & consolatio nostra.

a Ioan. 15. c
b Luc. 3. a
c Ioan. 19. f
Triplex Aduentus.
d Psal. 23. d
e Psal. 62. a

2\. Sed ne cui fortè inuentitia videantur quæ de hoc aduentu medio dicimus, ipsum audite: *Si quis diligit me*, inquit f, *sermones meos seruabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus.* Sed quid est, si quis diligit me, sermones meos seruabit? Legi enim alibi g: *Qui timet Deum, faciet bona*, sed plus aliquid dictum

f Ioan. 14. c
g Eccl. 15. a

sentio de diligente, quia sermones Dei seruabit. Vbi ergo seruandi sunt? Haud dubium quin in corde, sicut ait Propheta h: *In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi.* Sed quomodo in corde seruandi? An sufficit sola eos seruare memoria? At verò sic seruanti dicet Apostolus i: *Quoniam scientia inflat.* Denique & memoriam facilè delet obliuio. Sic serua sermonem Dei, quo modo melius seruare potes cibum corporis tui. Nam & ille panis viuus est, & cibus mentis. Panis terrenus dum in arca est, potest à fure tolli, potest à mure corrodi, potest vetustate corrumpi. Vbi verò comederis illum, quid horum timeas? Hoc modo custodi verbum Dei. Beati enim qui custodiunt illud k. Ergo traiiciatur in viscera quædam animæ tuæ: transeat in affectiones tuas, & in mores tuos. Comede bonum, & delectabitur in crassitudine anima tua. Ne obliuiscaris comedere panem tuũ, ne exarescat cor tuum, sed adipe & pinguedine repleatur anima tua.

h Psal. 118. b
i 1. Cor. 8. a
Sermones Dei seruandi non in sola memoria, sed etiã in moribus.
k Luc. 11. d

3. Si sic verbum Dei seruaueris, haud dubium quin ab eo seruetis. Veniet enim Filius ad eum de Patre, veniet propheta magnus qui renouabit Hierusalem, & ille noua faciet omnia. Hoc enim facit hic Aduentus, vt sicut portauimus imaginem terreni, sic portemus & imaginem cœlestis l. Sicut fuit vetus Adam effusus per totum hominem, & totum occupauit: ita modo totum obtineat Christus, qui totum creauit, totum redemit, totum & glorificabit; quique totum hominem saluum fecit in sabbato. Erat in nobis aliquando vetus homo, præuaricator ille erat in nobis tam in manu quàm in ore & in corde. In manu dupliciter, per facinus & flagitium. In ore similiter per arrogantiam & detractionem. In corde quoque per desideria carnis, & desideria gloriæ temporalis. Nunc autem si qua noua creatura in ipso, vetera transierunt, & contra facinus in manu, innocentia: contra flagitium, continentia est. In ore contra arrogantiam, verbum confessionis: contra detractionem, verbum ædificationis, vt recedant vetera de ore nostro. In corde verò contra carnis desideria, charitas; humilitas contra gloriam temporalem. Et vide si non in his tribus Christum Dei verbum recipiant singuli electorum, quibus dictum est. *Pone me signaculum super brachium tuum: signum super cor tuum* m. Et alibi, *Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo* n.

l 1. Cor. 15. f
Triplex innouatio nobis præstita per Christũ, Cordis, oris, operis. Inde virtutes succedũt eliminatis vitiis.
m Cant. 8. b
n Rom. 10. b

De triplici Aduentu, & carnis Resurrectione.

SERMO VI.

1. VOlo vos, Fratres, non ignorare tempus visitationis vestræ, sed ne illud quidem quid hoc tempore visitetur in vobis. Animabus enim hoc tempus est non corporibus assignatum, quod videlicet longè dignior anima corpore, priorem sibi sollicitudinem naturali vẽdicet dignitate. Sed & prior reparanda est, quam constat corruisse priorem: Anima siquidem corrupta in culpam, fecit vt corpus quoque corrumperetur in pœnam. Denique si Christi membra volumus inueniri, sequendum nobis est sine dubio caput nostrum: vt videlicet prima nobis reparandarum sit sollicitudo animarum, pro quibus ipse jam venit, & quarum prius mederi studuit corruptioni. Corporis verò curam illi tempori magis reseruemus, & differamus in illum diem, quo reformandi corporis gratiâ est venturus, sicut meminit Apostolus, dicens a: *Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* In priore siquidem aduentu tamquam præco, vel magis verè præco ipsius Ioannes Baptista clamat: *Ecce*, inquit b, *agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi.* Non dicit morbos corporis, non molestias carnis, sed peccatum, quod est morbus animæ, & corruptio mentis. Ecce, qui tollit peccata mundi: Vnde? Vtique à manu, ab oculo, à collo, demum etiam à carne ipsa, cui altius infixum est.

Anima prius & potius curanda quã corpus.
Primus Christi Aduentus spectat ad curã animæ: secundus ad curam corporis.
a Philip. 3. d
b Ioan. 1. d

2. Tollit peccatum à manibus, commissa peccata delens: tollit ab oculo, purgans cordis intentionem: tollit à collo, violentam remouens dominationem: sicut scriptum est c. *Sceptrum exactoris eius superasti, sicut in die Madian.* Itemque. *Computrescet iugum a facie olei* d. Et Apostolus loquitur, dicens e: *Vt non regnet peccatum in vestro mortali corpore.* Siquidem alio in loco ait idem Apostolus f: *Scio*, inquit, *quod non est in me bonum, hoc est, in carne mea.* Et alibi g: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Sciebat nimirum non prius liberandum se esse à pessima illa radice, quæ carni infixa est, à lege peccati quæ est in membris nostris, donec & ab ipso corpore solueretur: vnde & cupiebat dissolui, & cum Christo esse h, sciens quòd peccatum separans inter nos & Deum, penitus auferri non poterit, donec liberemur à corpore. Audistis de quodam quem Dominus curauit à dæmonio, quoniam collidens & multum discerpens eum dæmon exiuit ab illo i. Itaque dico vobis, genus illud peccati quod totiens conturbat nos (concupiscentias loquor & desideria mala) reprimi quidem debet & potest per gratiam Dei, vt non regnet in nobis, nec demus membra nostra arma iniquitatis peccato, & sic nulla damnatio est his qui sunt in Christo k: sed non eiicitur nisi in morte, quando sic discerpimur, vt anima separetur à corpore.

c Esai. 9. a
d Esai. 10. f
e Rom. 6. b
f Rom. 7. d
g Ibid.
h Phil. 1. c
i Marc. 9. d
Cõcupiscentia reprimi potest: extingui non potest nisi in morte.
k Rom. 6. b

3. Habes ad quid venerit Christus, & cui intendere debeat Christianus. Propterea, noli, ô corpus, noli præripere tempora: potes enim impedire animæ tuæ salutem, tuam ipsius operari non potes. Omnia tempus habent l. Patere vt nunc anima pro se laboret, magis autem etiam collabora ei, quoniam si compateris, & conregnabis. Quantum eius impedis reparationem, tantùm impedis tuam: quod nimirum ante reparari non poteris, donec suam in ea Deus imaginem videat reformatam. Nobilem hospitem habes, ô caro, nobilem valde, & tota salus tua pendet de eius salute. Da honorem hospiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua: anima verò peregrina & exul apud te est hospitata. Quæso te, quis rusticus, si forte nobilis & præpotens quispiam apud eum voluerit hospitari, non libenter in angulo domus suæ, aut sub gradibus suis, vel in ipsis cineribus accubabit, cedẽs hospiti suo locum (sicut dignum est) potiorem? Et tu ergo fac similiter. Iniurias vel molestias tuas ne reputaueris: tantum vt hospes tuus honorificè possit apud te demorari. Honor tibi est vt pro eo interim te exhibeas inhonorum.

l Eccl. 3. a
Sermocinatio dulcissima ad carnem, seu corpus humanum.

4. Ac ne forte despicias aut paruipendas hospitem tuum pro eo quòd peregrinus tibi videtur & aduena: diligenter attende quid hospitis huius tibi præsentia largiatur. Ipse enim est qui tribuit oculis visum: auditum auribus præstat: ipse est qui linguæ vocem, palato gustum, motum membris omnibus subministrat. Si quid vitæ, si quid sensus, si quid in te decoris est, huius hospitis beneficium recognosce. Denique discessus eius probat, quid præsentia conferebat. Protinus enim anima discedente, lingua silebit, oculi nihil videbunt, obsurdescent aures, corpus omne rigebit, facies expallescet. In breui quoque totum cadauer putidum simul & putridum fiet, & decor omnis in saniem conuertetur. Ad quid ergo pro temporali qualibet delectatione contristas & lædis hospitem istum, quam nec sentire quidem vllo modo poteras nisi per ipsum? Adhæc si tantum tibi confert exul, & inimicitiarum causa à facie Domini sui eiectus, quantum tibi præstabit reconciliatus? Noli, ô corpus, noli impedire reconciliationem illam: quoniam grandis tibi exinde gloria paratur. Patienter, imo & libenter temetipsum expone ad omnia, nihil dissimules quod huic videatur reconciliationi posse prodesse. Dic hospiti tuo: Quia recordabitur Dominus tui, & restituet te in gradum pristinum, & tu memento mei.

Corpus quantũ debeat animæ.
Corpus nihil sine anima.
NOTA; quam præposterum, abiicere se totum ad curam corporis; animã negligere.

5. Omnino enim memor erit tui in bonum, si bene seruieris illi: & cum peruenerit ad Dominum suum, suggeret ei de te, & loquetur bonum pro bono hospite, dicens: Cùm in vltionem culpæ suæ exularet seruus

Animæ cura pro corpore tanquam bono & commodo hospite.

tuus, pauper quidam apud quem hospitatus sum, fecit mecum misericordiam, & vtinam retribuat pro me Dominus meus. Primo siquidem omnia sua, dehinc etiam semetipsum exposuit vtilitatibus meis, non parcens sibi propter me, in ieiuniis multis, in laboribus frequenter, in vigiliis supra modum, in fame & siti etiam, in frigore & nuditate. Quid igitur? Profectò nõ mentitur scriptura, quæ dicit m: *Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* O si forte gustare dulcedinem hanc, si fortè gloriam istam valeas æstimare! Mira enim dicturus sum: sed tamen vera, & omnino indubitata fidelibus. Ipse Dominus Sabaoth, Dominus virtutum, & rex gloriæ, ipse descendet ad reformanda corpora nostra, & configuranda corpori claritatis suæ. Quanta erit illa gloria, quam ineffabilis exultatio, quando Creator vniuersitatis, qui pro animabus justificandis humilis ante venerat & occultus, pro te glorificanda, ô misera caro, sublimis veniet & manifestus: non jam in infirmitate, sed in gloria & majestate sua? Quis cogitabit diem aduentus illius, quando descendet cum plenitudine luminis, præcurrentibus Angelis, & tubæ concentu excitantibus de puluere corpus inops, & rapientibus illud obuiam Christo in aëra?

m Psa. 144. a

Futuræ gloriæ contemplatio. Gloriosior secundus Christi aduentus quam primus.

6\. Quousque igitur caro misera, insipiens, cæca, demens & prorsus insana caro transitorias & caducas quærit consolationes, imo desolationes, si fortè contingat repelli, & indignam judicari hac gloria, magis autem nihilominus ineffabili in æternum excruciari pœna? Nõ sic, obsecro, fratres mei, non sic: quinimo delectetur in hujusmodi meditationibus anima nostra: quin etiam caro nostra requiescat in spe, Saluatorem expectans Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit illã configuratam corpori claritatis suæ. Sic enim ait Propheta n: *Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea!* Desiderabat quidem anima prophetalis aduentum priorem, quo se nouerat redimendam: sed multo amplius caro desiderabat aduentum posteriorem, & glorificationem suam. Tunc enim implebuntur desideria nostra, & plena erit majestate Domini omnis terra. Ad quam gloriam, ad quam denique pacem, quæ exuperat omnem sensum, ipse sua nos misericordia perducat, nec confundat nos, ab expectatione nostra, Saluator quem expectamus, Iesus Christus Dominus noster, qui est super omnia benedictus in sæcula.

Terrenas consolationes respue, vt merearę diuinas.

n Psal. 62. a

De triplici vtilitate Aduentus Domini.

SERMO VII.

1\. SI deuotè celebramus Aduentum Domini, id facimus quod oportet. Siquidem non modò ad nos, sed propter nos venit, qui bonorum nostrorum non eget. Verùm nostræ quidem indigentię quantitatem manifestiùs ipsa dignationis eius indicat magnitudo. Nec modo periculũ ęgritudinis ex ipso precio medicaminis innotescit: sed & valetudinum* numerus ex multitudine remediorum. Ad quid enim diuisiones gratiarum sunt, si non videtur necessitatum vlla diuersitas. Et quidem difficile est vniuersas vno sermone prosequi indigentias quas experimur: sed occurrunt mihi interim tres communes omnibus, & quodammodo principales. Nemo enim reperitur in nobis, qui non interim, & consilij, & auxilij, & præsidij indignus videatur Nimirum generalis est humano generi miseria triplex: & quotquot degimus in regione vmbræ mortis, in infirmitate corporis, in loco tentationis, si diligenter aduertimus, triplici hoc incommodo miserabiliter laboramus. Nam & faciles sumus ad seducendum, & debiles ad operandum, & fragiles ad resistendum. Si discernere volumus inter bonum & malum, decipimur: si tentamus facere bonum, deficimus: si conamur resistere malo, deiicimur & superamur.

Necessitas aduentus Christi.

* Morborum.

Triplex hominum miseria seu indigentia.

2\. Necessarius proinde Saluatoris Aduentus: necessaria sic præoccupatis hominibus præsentia Christi. Atque vtinam sic veniat, vt copiosissima dignatione sua, & in nobis per fidem habitans illuminet cæcitatem nostram, & nobiscum manens adiuuet infirmitatem nostram, & pro nobis stans fragilitatem nostram protegat & propugnet. Si enim ille in nobis, quis jam decipiat nos? Si ille nobiscum, quid de cætero non possumus in eo qui confortat nos? Si ille pro nobis, quis contra nos a? Fidelis consiliarius est, qui neq; falli omnino nec fallere queat: fortis auxiliarius, qui nõ lassescat: patronus efficax, qui & ipsum Satanam sub pedibus nostris velociter conterat, & omnia eius machinamenta confringat. Nimirum ipse est Dei sapientia, cui sapientia in promptu sit instruere ignorantes: ipse Dei virtus, cui facile sit & deficientes reficere, & eripere periclitantes. Ad hunc ergo tantum eruditorem, Fratres mei, in omni deliberatione curramus: hunc tam strenuum adiutorem in omni operatione inuocemus: huic tam fido propugnatori in omni colluctatione committamus animas nostras: qui ad hoc ipsum venit in mundum, vt habitans in hominibus, cum hominibus, pro hominibus, & tenebras nostras illuminaret, labores leuaret, & pericula propulsaret.

Huic remedium adfert triplex Domini aduentus seu præsentia.

a Rom. 8. f

AD LECTOREM.

Sequentes Quatuor Homiliæ, etsi vulgò inscribantur super Missus Est; *Ex mente tamen Authoris, ipsius inquam* BERNARDI, *inscribendæ*, De laudibus Virginis Matris. *Nam sic ipse præsenti Præfat. & Epist.* 18. AD Petrum *Diac Cardin.* Scio *inquit* me scripsisse & quatuor Homilias in Laudibus Virginis Matris; nam hunc habens titulum, *&c. Et iterum Epist.* 89. *ad Ogerium:* Alium libellum à me nuper editum in Laudibus Virginis Matris tibi transmitto. *Porrò videndus* BERNARDVS *Tract. ad* Hugon. de S. Vict. *c.* 5.* *(alias Epist.* 77.) *vbi sententiam quandam primi huius sermonis explicat, & à Calumnia vindicat. Poterunt & hæ Homiliæ referri ad festum* Annunciationis Beatæ Virginis.

* Habetur Tom. 4. pag. 121.

S. P. BERNARDI ABBATIS

De Laudibus Virginis Matris; super Verba Euang.

Missus est Angelus Gabriel. &c. Luc. 1.

HOMILIÆ IV.

PRÆFATIO.

SCribere me aliquid & deuotio jubet, & prohibet occupatio. Verumtamen quia præpediente corporali molestia, Fratrum ad præsens non valeo sectari conuentum: id tantillum ocij, quod vel mihi de somno fraudans in noctibus intercipere sinor, non sinam otiosum. Libet ergo tentare id potissimum aggredi, quod sæpe animam pulsauit: loqui videlicet aliquid in* LAVDIBVS VIRGINIS MATRIS, *super illa lectione Euangelica, in qua (Luca referente) Dominicæ Annunciationis continetur historia. Ad quod sanè opus faciendum etsi nulla fratrum (quorum me profectibus deseruire necesse est) vel necessitas vrgeat vel vtilitas moueat: dum tamen ex hoc non impediar, quo ad quæque ipsorum necessaria minus paratus inueniar, non arbitror eos debere grauari, si propriæ satis facio deuotioni.*

* NOTA: Quid operis S. vir, etiam infirmus, moliatur.

HOMILIA I.

MIssus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid, & nomen Virginis, Maria a. Quid sibi voluit Euangelista, tot propria nomina rerum in hoc loco tam signanter exprimere? Credo quia noluit nos negligenter audire, quod tam diligenter studuit enarrare. Nominat siquidem nunciũ qui mittitur, Dominum à quo mittitur, Virginem ad quam mittitur, spõsum quoque virginis: amborumque genus, ciuitatem, ac regionem propriis designat nominibus. Ad quid hoc? Putasne aliquid horum superuacuè positum sit? Nequaquam. Si enim nec folium de arbore sine causa, nec vnus ex passeribus sine patre cœlesti cadit super terram b: putem ego de ore S. Euangelistæ superfluum diffluere verbum: præsertim in sacra historia Verbi? Non puto. Plena quippe sunt omnia supernis mysteriis, ac cœlesti singula dulcedine redundantia: si tamen diligentem habeant inspectorem, qui nouerit sugere mel de petra, oleũque de saxo durissimo. Nempe in illa die stillarunt montes dulcedinem c, colles fluxerunt lac & mel, quando rorantibus cœlis desuper, nubibusque

1\.

a Luc. 1. Insinuatio mysteriorũ.

b Matt. 10. e

c Ioel. 3. d

pluentibus iustum, aperta est terra læta germinans Saluatorem a: quando Domino dante benignitatem, & terra nostra reddente fructum suum, super illum montem montium, montem coagulatum & pinguem, misericordia & veritas obviaverunt sibi, iustitia & pax se osculatæ sunt e. Illo quoque in tempore vnus iste inter cæteros montes non modicus, beatus videlicet Euangelista, dum desideratum nobis nostræ salutis exordium suo mellifluo commendauit eloquio, veluti perflante austro, atque è vicino sole radiante iustitiæ, quædam ex eo spiritualia fluxerunt aromata. Vtinam & nunc Deus emittat verbum suum, & liquefaciat ea nobis, perflet spiritus eius, & fiant nobis intelligibilia verba Euangelica: fiant in cordibus nostris desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, fiantque dulciora super mel & favum.

a Esa. 45.
e Psal. 84. b.

2. Ait itaque: *Missus est Angelus Gabriel à Deo.* Non arbitror hunc Angelum de minoribus esse, qui qualibet ex causa, crebra soleant ad terras fungi legatione: quod ex eius nomine palàm intelligi datur, quod interpretatum *fortitudo Dei* dicitur: & quia non ab alio aliquo fortè excellentiore se (ut assolet) spiritu, sed ab ipso Deo mitti perhibetur. Propter hoc ergo positum est, *à Deo*, vel ideo dictum est *à Deo*, ne cui vel beatorum spirituum suum Deus, antequam Virgini, revelasse putetur consilium †, excepto duntaxat Archangelo Gabriele, qui vtique tantæ inter suos inueniri potuerit excellentiæ, vt tali & nomine dignus haberetur, & nuncio. Nec discordat nomen à nuncio, Dei quippe virtutem Christum, quem meliùs nunciare decebat, quàm hunc, quem simile nomen honorat? Nam quid est aliud fortitudo, quàm virtus? Non autem dedecens aut incongruum videatur, dominum & nuncium communi censeri vocabulo: cùm similis in vtroque appellationis, non sit tamen vtriusque similis causa. Aliter quippe Christus fortitudo vel virtus Dei dicitur, aliter Angelus. Angelus enim tantum nuncupativè, Christus autem etiam substantivè. Christus Dei virtus & dicitur f & est, quæ forti armato (qui suum atrium in pace custodire solebat) fortior superveniens, ipsum suo brachio debellauit: & sic ei vasa captivitatis potenter eripuit. Angelus verò fortitudo Dei appellatus est, vel quod huiusmodi meruerit prærogativam officij, quo eiusdem nunciaret adventum virtutis: vel quia virginem natura pavidam, simplicem, verecundam, de miraculi nouitate ne expavesceret, confortare deberet, quod & fecit, *Ne timeas* (inquiens) *Maria, inuenisti gratiam apud Deum.* Sed & ipsius sponsum hominem vtique nihilominus humilem ac timoratum, non irrationabiliter forsitan idem Angelus confortasse creditur, quanquam tunc ab Euangelista non memoretur, *Ioseph* (inquit) *fili David, ne timeas accipere Mariam coniugem tuam.* Conuenienter itaque Gabriel ad hoc opus eligitur: imo quia tale illi negotium iniungitur, rectè tali nomine designatur.

Angelus Gabriel quare missus.
† v. inf. Tom. 4. Tract. ad Hugon de S. Victore. c. 5. p. 522.
Christus & Angelus diuersimode Dei virtus dicitur.
f 1. Cor. 1. c.

3. Missus est ergo Angelus Gabriel à Deo: quò? *In ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth.* Videamus, si (ut ait Nathanaël) à Nazareth potest aliquid boni esse h. Nazareth interpretatur, flos. Videntur autem mihi quoddam semen fuisse diuinæ cogitationis tamquam è cœlo iactatum in terras, allocutiones & promissiones factæ cœlitus ad patres, Abraham scilicet, Isaac & Iacob, de quo semine scriptum est: *Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma fuissemus: & quasi Gomorrha similes essemus* i. Floruit autem hoc semen in mirabilibus, quæ ostensa sunt in exitu Israel de Ægypto, in figuris & ænigmatibus per totum iter in deserto usque in terram promissionis, & deinceps in visionibus & vaticinijs Prophetarum, in ordinatione quoque regni ac sacerdotij usque ad Christum: Christus autem huius seminis & horum florum non immerito fructus esse intelligitur: dicente David k: *Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum.* Et iterum: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam* l. In Nazareth ergo nunciatur Christus nasciturus: quia in flore speratur fructus processurus. Sed prodeunte fructu flos decidit, quia veritate apparente in carne, figura pertransijt. Vnde & Nazareth, ciuitas Galilææ dicitur, id est, transmigrationis; quia nascente Christo, omnia illa transierunt, quæ superius enumeravi, quæ, ut ait Apostolus m, *in figura contingebant illis.* Hos ergo flores & nos qui iam fructum tenemus, pertransisse videmus: & dum adhuc florere videbantur, transituri præuidebantur. Vnde David n: *Manè sicut herba transeat, manè floreat & transeat: vespere decidat, induret & arescat.* Vespere etenim, id est, quando venit plenitudo temporis, in quo misit Deus Vnigenitum suum factum ex muliere, factum sub lege o, dicente ipso, *Ecce noua facio omnia* p, vetera transierunt & disparuerunt, quomodo in nouitate succrescentis fructus flores decidunt & arescunt. Vnde rursus scriptum est: q *Fœnum aruit, & flos decidit: verbum autem Domini manet in æternum.* Credo non ambigis quin verbum fructus sit: verbum autem Christus est.

h Ioan. 1. g.
Quo missus Angelus? in Nazareth.
i Esa. 1. c.
Nazareth interpretatio & significatio.
k Psal. 84. b.
l Psal. 131. b.
Galilæa ratio mystica
m 1. Cor. 10. c.
n Psal. 89. b.
o Galat. 4. a.
p Esa. 43. c.
q Esa. 40. b.

4

Bonus itaque fructus Christus, qui manet in æternum. Sed vbi est fœnum quod aruit? vbi est flos qui decidit? Propheta respondeat r: *Omnis caro fœnum: & omnis gloria eius tanquam flos fœni.* Si omnis caro fœnum: ergo carnalis ille populus Iudæorum vt fœnum aruit. An non fœnum aruit, dum idem populus ab omni spiritus pinguedine vacuus, siccæ litteræ adhæsit? An non etiam flos decidit, quando gloriatio quam habebant in lege, non remansit? Si flos non decidit, vbi ergo regnum, vbi sacerdotium, vbi Prophetæ, vbi templum, vbi denique magnalia illa de quibus gloriari solebant, & dicere s, *Quanta audiuimus & cognouimus ea, & patres nostri narrauerunt nobis?* Et iterum: *Quanta mandauit patribus nostris nota facere ea filijs suis.* Et hæc dicta sunt pro eo quod positum est, *in Nazareth ciuitatem Galilææ.*

r Esaiæ 40. b.
s Psal. 77. a.

5. In illam ergo ciuitatem missus est Angelus Gabriel à Deo. Ad quem? *Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph.* Quæ est hæc virgo tam venerabilis vt salutetur ab Angelo: tam humilis, vt desponsata sit fabro: Pulchra permixtio virginitatis & humilitatis: nec mediocriter placet Deo illa anima, in qua & humilitas commendat virginitatem, & virginitas exornat humilitatem. Sed quanta putas veneratione digna est, in qua humilitatem exaltat fœcunditas, & partus consecrat virginitatem? Audis virginem, audis humilem: si non potes virginitatem humilis, imitare humilitatem virginis. Laudabilis virtus virginitas, sed magis necessaria humilitas. Illa consulitur: ista præcipitur. Ad illam inuitaris: ad istam cogeris. De illa dicitur: *Qui potest capere, capiat* t: de ista dicitur: *Nisi quis efficiatur sicut paruulus iste, non intrabit in regnum cœlorum* u. Illa ergo remuneratur: ista exigitur. Potes denique sine virginitate saluari: sine humilitate non potes. Potest, inquam, placere humilitas, quæ virginitatem deplorat amissam: sine humilitate autem (audeo dicere) nec virginitas Mariæ placuisset. *Super quem*, inquit x, *requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum?* Super humilem dixit, non super virginem. Si igitur Maria humilis non esset, super eam Spiritus sanctus non requievisset. Si super eam non requievisset, nec impræganasset. Quomodo enim de ipso sine ipso conciperet? Patet itaq; quia vt de Spiritu sancto conciperet, sicut ipsa perhibet y, *respexit humilitatem ancillæ suæ Deus*, potiùs quàm virginitatem. Et si placuit ex virginitate, tamen ex humilitate concepit. Vnde constat quia etiam vt placeret virginitas, humilitas procul dubio fecit.

Ad quem missus Angelus Gabriel? Ad Virginem Mariam.
Virginitatis & Humilitatis pulchra copula.
t Matt. 19. b.
u Matt. 18. a.
Humilitas simpliciter necessaria; non item Virginitas.
x Esai. vlt. a.
y Luc. 1. e.
Humilitas Mariæ Virginis commendatur.

6. Quid dicis, virgo superbe? MARIA virginem se oblita, gloriatur de humilitate: & tu negligendo humilitatem blandiris tibi de virginitate? *Respexit* (ait illa) *humilitatem ancillæ suæ.* Quæ illa? Virgo vtique sancta, virgo sobria, virgo deuota. Nunquid tu castior illa? nunquid deuotior? Aut nunquid tua fortè pudicicia gratior castitate Mariæ? vt tu scilicet sine humilitate placere sufficias, ex tua, quod illa non potuit ex sua. Denique

quanto

quanto honorabilior es ex singulari munere castimoniæ, tanto tibi tu majorem iniuriam facis, quod eius in te decorem fœdas permistione superbiæ. Alioquin expedit tibi virginem non esse, quam de virginitate insolescere. Non omnium quidem est virginitas: multo tamen pauciorum est cum virginitate humilitas. Si igitur virginitatem in Maria non potes nisi mirari, stude humilitatem imitari, & sufficit tibi. Quod si & virgo & humilis es: quisquis es, magnus es.

En quam necessaria virtus, Humilitas.

7\. *Virginitas cum fœcunditate in Maria mirabilis.*

Est tamen maius aliquid quod mireris in Maria: scilicet cum virginitate fœcunditas. A sæculo enim non est auditum, vt aliqua simul mater esset & virgo. Quod si & cuius mater attendas: quò te tua super eius mirabili celsitudine ducet admiratio? Nonne ad hoc, vt te videas nec satis posse mirari? Nonne tuo, imo veritatis judicio illa quæ Deũ habuit filium, super omnes etiam choros exaltabitur Angelorum? An non Deum & Dominum Angelorum Maria suum audacter appellat filium, dicens y: *Fili, quid fecisti nobis sic?* Quis hoc audeat Angelorum? Sufficit eis, & pro magno habent, quod cùm sint spiritus ex conditione, ex gratia facti sunt & vocati Angeli, testante Dauid: *Qui facis,* inquit, z, *Angelos suos spiritus.* Maria verò matrem se agnoscẽs, maiestatem illam, cui illi cum reuerentia seruiunt, cum fiducia suum nuncupat filium. Nec dedignatur nuncupari Deus, quod esse dignatus est. Nam paulò pòst subdit Euangelista: *Et erat,* inquiens a, *subditus illis.* Quis quibus? Deus hominibus. Deus, inquam, cui Angeli subditi sunt, cui principatus & potestates obediunt, subditus erat Mariæ. Nec tantum Mariæ, sed etiam Ioseph propter Mariam. Mirare ergo vtrumlibet, & elige quid amplius mireris, siue Filij benignissimam dignationem, siue Matris excellentissimam dignitatem. Vtrinque stupor, vtrinq; miraculum. Et quòd Deus fœminę obtemperet, humilitas absque exemplo: & quòd Deo fœmina principetur, sublimitas sine socio. In laudibus virginum singulariter canitur, quod *sequuntur Agnum quocunque ierit* b. Quibus ergo laudibus iudicas dignam, quæ etiam præit?

y Luc. 2. g *Hominem esse Dei Matrem, aut Deũ filium hominis, id omnẽ transcendit dignitatem.* *z Psal. 103. a* *a Luc. 2. g* *Sũma Christi dignatio, & Mariæ dignitas, Deus subditus est homini.* *b Apoc. 14. a*

8\. *c Luc. 2. g* *Erubescat homo superbire, audiens Deum tam humiliter obedire.*

Disce homo obedire; disce terra subesse; disce puluis obtemperare. De auctore tuo loquens Euangelista c, *Et erat,* inquit, *subditus illis,* haud dubium, quin Mariæ & Ioseph. Erubesce, superbe cinis: Deus se humiliat, & tu te exaltas? Deus se hominib. subdit, & tu dominari gestiens hominibus, tuo te præponis auctori? Vtinam mihi aliquando tale aliquid cogitanti, Deus respondere dignetur, quod & suo increpando respondit Apostolo, *Vade,* inquit d, *post me Satana, quia non sapis ea quæ Dei sunt.* Quoties enim hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire contendo, & tunc verè non sapio ea quæ Dei sunt. De ipso namque dictum est e, *Et erat subditus illis.* Si hominis, ô homo, imitari dedignaris exemplum, certè non erit tibi indignum sequi auctorem tuum. Si non potes forsitan sequi eum quocunque ierit, dignare vel sequi quò tibi condescendit. Hoc est, si non potes sublimem incedere semitam virginitatis, sequere vel Deum per tutissimam viam humilitatis: à cuius rectitudine si qui etiam de virginibus deuiauerint, vt verum fatear, nec ipsi sequuntur Agnum quocunque ierit. Sequitur quidem Agnum coinquinatus humilis, sequitur & virgo superbus; sed neuter quocunque ierit: quia nec ille ascendere potest ad munditiam Agni, qui sine macula est; nec is ad eiusdem mansuetudinem descendere dignatur, qua scilicet non coram tondente, sed coram occidente se obmutuit. Attamen salubriorem elegit sequendi partem in humilitate peccator, quàm in virginitate superbus, cum & illius immunditiam sua humilis satisfactio purget, & huius pudicitiam superbia inquinet.

d Matt. 16. d *Ambitiosus non sapit quæ Dei sunt.* *e Luc. 2. g*

Quomodo Christum sequi debeant, qui semitã Virginitatis nõ possunt.

9\. *Omnia in Virgine Maria prorsus eximia & admiranda.*

Sed felix Maria, cui nec humilitas defuit, nec virginitas. Et quidem singularis virginitas, quam non temerauit, sed honorauit fœcunditas: & nihilominus specialis humilitas, quam non abstulit, sed extulit fœcunda virginitas: & incomparabilis prorsus fœcunditas, quam virginitas simul comitatur & humilitas. Quid horum non mirabile? quid non incomparabile? quid non singulare? Mirum verò si non hæsitas in eorum ponderatione, quid tua judices dignius admiratione, vtrum videlicet potius stupenda sit fœcunditas in virgine, an in matre integritas: sublimitas in prole, an cum tanta sublimitate humilitas: nisi quod indubitanter horum singulis præferẽda sunt simul cuncta, & incomparabiliter excellentius est atq; felicius, omnia percepisse, quàm aliqua. Et quid mirum si Deus qui mirabilis legitur f & cernitur in Sanctis suis, mirabilem se exhibuit in Matre sua? Veneramini ergo, coniuges, in carne corruptibili carnis integritatem: miramini etiam vos, sacræ virgines, in virgine fœcunditatem: imitamini, omnes homines, Dei Matris humilitatem. Honorate, sancti Angeli, vestri regis Matrẽ, qui nostræ adoratis virginis Prolem, ipsum vtique nostrum pariter ac vestrum regem: nostri generis reparatorem, vestræ ciuitatis instauratorem. Cuius apud vos tam sublimis, inter nos tam humilis, à vobis pariter, & à nobis detur & dignitati debita reuerentia, & dignationi honor & gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

f Psal. 67.

De Laudibus Virginis Matris,

HOMILIA II.

Super Missus est Angelus.

Nouum quidem canticum illud quod solis dabitur in regno Dei cantare virginibus, ipsam virginum Reginam cum cæteris, imò primam inter cæteras esse cantaturam, nemo est qui ambigat. Puto autem illam, præter illud quod solis licet, cum omnibus tamen virginibus, ei (vt dixi) commune erit, dulciori quodam atque elegantiori carmine lætificaturam esse ciuitatem Dei. Cuius vtique dulcisonos depromere vel exprimere modulos, ne ipsarum quidem virginum vlla digna inuenietur: quia soli meritò decantandum seruabitur, quæ sola de partu, & partu diuino gloriatur. Gloriatur dixerim de partu, non in se, sed in ipso quem peperit. Deus siquidem (Deus enim est quem peperit) Matrem suã singulari in cœlestibus donaturus gloria, singulari in terris preuenire curauit & gratia, qua videlicet ineffabiliter & intacta conciperet, & pareret incorrupta. Porrò Deum huiusmodi decebat natiuitas, qua non nisi de Virgine nasceretur. Talis congruebat & Virgini partus, vt non pareret nisi Deum. Proinde factor hominum vt homo fieret, nasciturus de homine talem sibi ex omnibus debuit deligere, imò condere matrem, qualem & se decere sciebat, & sibi nouerat placituram. Voluit itaque esse Virginem, de qua immaculata immaculatus procederet, omnium maculas purgaturus. Voluit & Humilem, de qua mitis & humilis corde prodiret, harum in se virtutum necessarium omnibus saluberrimumque exemplum ostensurus. Dedit virgini partum, qui ei jam ante & virginitatis inspirauerat votum, & humilitatis prærogauerat meritum. Alioquin quomodo Angelus eam in sequentibus *gratia plenam* pronunciat, si quippiam vel parum boni quod ex gratia non esset habebat? 1.

Matris & Prolis mira congruentia.

Vt igitur quæ Sanctum Sanctorum conceptura erat pariter & paritura, sancta esset corpore, accepit donum Virginitatis: vt esset & mente, accepit & Humilitatis. His nimirum Virgo regia gemmis ornata virtutum, geminoque mentis pariter & corporis decore præfulgida, specie sua & pulchritudine sua in cœlestibus cognita, cœli ciuium in se prouocauit aspectus, ità vt & Regis animũ in sui concupiscentiam inclinaret, & cœlestem nuncium ad se de supernis educeret. Et hoc est quod nobis hic Euangelista commendat, cùm Angelum perhibet à Deo destinatum ad Virginem. *A Deo* (inquit) *ad virginem:* id est, à celso ad humilem, à Domino ad ancillam, à Creatore ad creaturam. Quanta dignatio Dei, quanta virginis excellentia! Currite matres, currite filiæ, currite omnes quæ post Euam, & ex Eua, & parturimini cum tristitia, & parturitis. Adite virginalem thalamum, ingredimini, si potestis, pudicum sororis vestræ cubiculũ. Ecce enim Deus mittit ad virginem, ecce affatur Angelus Mariam. Apponite aurem parieti, auscultate quid nunciet ei, si fortè audiatis vnde consolemini. 2.

Magna Dei dignatio, magna Virginis excellentia.

Lætare, pater Adam, sed magis tu, ô Eua mater, exul-

Solatium protoplastorum per Mariam.

ra: quia sicut omnium parentes, ita omnium fuistis peremptores: & quod infelicius est, prius peremptores, quàm parentes. Ambo, inquam, consolamini super filia, & tali filia, sed illa amplius de qua malũ ortum est prius, cuius opprobrium in omnes pertransiit mulieres. Instat namque tempus, quo jam tollatur opprobrium, nec habeat vir quid causetur aduersus fœminam: qui vtique dum se impudenter excusare conaretur, crudeliter illam accusare non cunctatus est, dicens [a]: *Mulier quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi.* Propterea curre, Eua, ad Mariam, curre mater ad filiam, filia pro matre respondeat, ita matris opprobrium auferat: ipsa patri pro matre satisfaciat: quia ecce si vir cecidit per fœminam, jam non erigitur nisi per fœminam. Quid dicebas, ô Adam? *Mulier, quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi?* Verba malitiæ sunt hæc, quibus magis augeas quàm deleas culpam. Veruntamen sapientia vicit malitiam, cùm occasionem veniæ, quam à te Deus interrogando elicere tentauit, sed non potuit, in thesauro indeficientis suæ pietatis inuenit. Redditur nempe fœmina pro fœmina, prudens pro fatua, humilis pro superba, quæ pro ligno mortis, gustum tibi porrigat vitæ, & pro venenoso cibo illo amaritudinis, dulcedinem pariat fructus æterni. Muta ergo iniquæ excusationis verbum in vocem gratiarum actionis, & dic: Domine, mulier, quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno vitæ, & comedi: & dulce factum est super mel ori meo, quia in ipso viuificasti me. Ecce enim ad hoc missus est Angelus ad Virginem. O admirandam & omni honore dignissimam virginem! ô fœminam singulariter venerandam, super omnes fœminas admirabilem, parentum reparatricem, posterorum viuificatricem!

a Gen. 3. c

Præclara Mariæ præ Eua commendatio.

4. *Missus est* (inquit) *Angelus ad virginem.* Virginem carne, virginem mente, virginem professione, virginem denique (qualem describit Apostolus [b]) mente & corpore sanctam. Nec nouiter nec fortuitu inuentam, sed à sæculo electam, ab Altissimo præcognitam & sibi præparatam, ab Angelis seruatam, à Patribus præfiguratã, à Prophetis promissam. Scrutare scripturas, & proba quæ dico. Visne vt & ego aliqua ex his testimonia hîc inferam? Vt pauca loquar de pluribus: quam tibi aliam prædixisse Deus videtur, quando ad serpentem ait [c]: *Inimicitias ponam inter te & mulierem?* Et si adhuc dubitas an de Maria dixerit, audi quod sequitur [d]: *Ipsa conteret caput tuum.* Cui hæc seruata victoria est, nisi Mariæ? Ipsa proculdubio caput contriuit venenatum, quæ omnimodam maligni suggestionem tam de carnis illecebra quàm de mentis superbia deduxit ad nihilum.

b 1. Cor. 7. f

Varia de B. Virgine testimonia seu vaticinia & figuræ.

d Ibid.

5. Quam verò aliam Salomon requirebat, cùm dicebat [e]: *Mulierem fortem quis inueniet?* Nouerat quippe vir sapiens huius sexus infirmitatem, fragile corpus, lubricam mentem: quia tamen & Deum legerat promisisse, & ita videbat congruere, vt qui vicerat per fœminam, vinceretur per ipsam, vehementer admirans ajebat: *Mulierem fortem quis inueniet?* Quod est dicere: Si ita de manu fœminæ pendet & nostra omnium salus, & innocentiæ restitutio, & de hoste victoria: fortis omninò necesse est vt prouideatur, quæ ad tantum opus possit esse idonea. Sed *mulierem fortem quis inueniet?* At ne hoc quæsisse putetur desperando, subdit prophetando [f]: *Procul & de vltimis finibus pretium eius*, hoc est non vile, non paruum, non mediocre, non denique de terra; sed de cœlo, nec de cœlo proximo terris pretium fortis huius mulieris, sed à summo cœlo egressio eius.

e Prou. 31. a

Maria mulier fortis.

f Ibid.

Quid deinde rubus ille quondam Mosaicus portendebat [g], flammas quidem emittens, sed non ardens, nisi Mariam parientem, & dolorem non sentientem? Quid, rogo, virga Aaron florida nec humectata [h], nisi ipsam concipientẽ, quamuis virum non cognoscentem? Huius magni miraculi maius mysterium Esaias edisserit, dicens [i]: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet*, virgam, virginem: florem, virginis partum intelligens.

g Exod. 3. a

h Num. 17. c

Rubus incombustus & virga florida.

i Esaiæ 11. a

6. Sed si tibi quod nunc in flore Christus intelligi dicitur, superiori videtur aduersari sententiæ, qua non virga flore, sed floris fructu designari dicebatur, noueris in eadem Aaronicâ virga (quæ non solùm floruit, sed & fronduit, & fructum emisit) non solùm flore vel fructũ, sed ipsis etiam frondibus eundem significari [k]. Noueris & apud Moysen nec fructu virgæ, nec flore, sed ipsa virga demonstrari. Illa vtique virga: qua feriente, aqua vel diuiditur transituris, vel de petra excutitur bibituris [l]. Nullum autem inconueniens est, diuersis rebus diuersis ex causis Christum figurari, & in virga quidem potentiam, in flore verò fragrantiam, in fructu autem saporis dulcedinem: in frondibus quoque sedulam eius intelligi protectionem, qua videlicet paruulos ad se confugientes sub vmbra alarum suarum protegere non desinit, siue ab æstu carnalium desideriorum, siue à facie impiorum, qui eos afflixerunt. Bona & desiderabilis vmbra sub alis Iesu, vbi tutum est fugientibus refugiũ, gratum fessis refrigerium. Miserere mei, Domine Iesu, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea, & in vmbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas [m]. In hoc tamen Esaiæ testimonio, florem Filium, virgam intellige Matrem: quoniam & virga floruit absque germine, & virgo concepit non ex homine. Nec virgæ virorem floris læsit emissio: nec virginis pudorem sacri partus editio.

Dubium.

k Exod. 14. g

l Ibid. 17. c

m Psal. 56. a

Christus & Maria variè figurati.

7. Proferamus & alia Virgini Matri, Deoque Filio congrua de scripturis testimonia. Quid illud Gedeonis vellus significat [n], quod vtique de carne tonsum, sed sine vulnere carnis in area ponitur, & nunc quidem lana, nunc verò area rore perfunditur, nisi carnem assumptam de carne virginis, & absque detrimento virginitatis? Cui vtique distillantibus cœlis tota se infundit plenitudo diuinitatis: adeo vt ex hac plenitudine omnes acceperimus, qui verè sine illa nõ aliud quam terra arida sumus. Hinc quoque Gedeonico facto propheticum dictum pulchrè satis conuenire videtur, vbi legitur [o], *Descendet sicut pluuia in vellus.* Nam per hoc quod sequitur, *& sicut stillicidia stillantia super terram*, idem datur intelligi, quod per inuentam rore madidam aream. Pluuia quippe voluntaria quam segregauit Deus hæreditati suæ, placidè prius & absque strepitu operationis humanæ suo se quietissimo illapsu virgineum demisit in vterum: postmodum verò vbique terrarum diffusa est per ora prædicatorum, non jam sicut pluuia in vellus, sed sicut stillicidia stillantia super terram, cum quodam vtique strepitu verborum, ac sonitu miraculorum. Siquidem recordatæ sunt nubes illæ quæ portabant pluuiam, præceptum sibi fuisse cum mitterentur [p]: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta.* Quod & fecerunt. Etenim in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

n Iud. 6. g

Vellus Gedeonis.

o Psal. 71. a

p Matt. 10. f

8. Audiamus & Hieremiam noua veteribus vaticinantem, & quem præsentem monstrare non poterat, venturum & ardenter desiderantem, & fidenter promittentem: *Nouum*, inquit [q], *creauit Dominus super terram: fœmina circundabit virum.* Quæ est hæc fœmina? Quis verò iste vir? Aut si vir, quomodo à fœmina circumdatus? Aut si à fœmina circũdari potest, quomodo vir? Et ut apertiùs dicam, quomodo potest simul & vir esse, & in vtero matris? Hoc est enim virum à fœmina circumdari. Nouimus viros, qui scilicet infantiam, pueritiam, adolescentiam, atque iuuentutẽ transeuntes ad gradum vsque senectuti proximum peruenerunt. Qui ergo jam adeò grãdis est, quomodo à fœmina circumdari potest? Si dixisset: Fœmina circundabit infantem; vel, fœmina circundabit paruulum; nec nouum videretur, nec mirum. Nunc autem quia nil tale posuit, sed dixit *virum*, quærimus quę sit hęc nouitas, quam Deus fecit in terra, vt fœmina circundaret virum, & vir intra fœminei vnius corpusculi membra sese cohiberet? Quid est hoc miraculi? *Nunquid potest homo* (vt ait Nicodemus [r]) *in vterum matris suæ iteratò introire, & renasci?*

q Hier. 31. d

Fœmina circumdabit Virum de B. Virg. dictũ.

r Ioan. 3. a

9. Sed verto me ad conceptum partumque virginalem, si fortè inter plurima noua ac mira, quæ ibi profectò in-

spicit qui diligenter inquirit, etiam hanc quam de Propheta protulit t, reperiam nouitatem. Porrò ibi agnoscitur, longitudo breuis, latitudo angusta, altitudo subdita, profunditas plana. Ibi agnoscitur lux non lucens, verbũ infans, aqua sitiens, panis esuriens. Videas, si attendas potentiam regi, sapientiam instrui, virtutem sustentari. Deum denique lactantem, sed Angelos reficientem; vagientem, sed miseros consolantem. Videas si attendas, tristari lætitiam, pauere fiduciam, salutem pati, vitam mori, fortitudinem infirmari. Sed quod non minùs mirandum est, ipsa ibi cernitur tristitia lætificans, pauor confortans, passio saluans, mors viuificans, infirmitas roborans. Cui jam illud quoque non occurrat, quod quærebam? Numquid non facilè tibi est inter hæc fœminam agnoscere virum circundantem, cum Mariam videas virum approbatum à Deo Iesum suo vtero circumplectentem? Virum autem dixerim fuisse Iesum, non solum jam cùm diceretur *vir propheta, potens in opere & sermone*, sed etiam cùm tenera adhuc infantis membra, Dei mater blando vel foueret in gremio, vel gestaret in vtero. Vir igitur erat Iesus necdum etiam natus, sed sapientia, non ætate; animi vigore, non viribus corporis; maturitate sensuum, non corpulentia membrorum. Neque enim minùs habuit sapientiæ, vel potiùs non minor fuit sapientia Iesus conceptus, quàm natus, paruus quàm magnus. Siue ergo latens in præsepio, siue jam grandiusculus interrogans doctores in templo, siue jam perfectæ ætatis docens in populo, æquè profectò plenus fuit spiritu sancto. Nec fuit hora in quacumq; ætate sua qua de plenitudine illa quam in sui conceptione accepit in vtero, vel aliquid minueretur, vel aliquid eidem adjiceretur: sed à principio perfectus, à principio, inquam, plenus fuit spiritu sapientiæ & intellectus t, spiritu consilij & fortitudinis, spiritu scientiæ & pietatis, & spiritu timoris Domini.

t Hierem. 31.
Contemplatio sublimis de Incarnationis mysterio.
Luc. 24. c
Iesus vir, etiam in prima infantia, & in ipso Matris vtero.
Iesus perfectus sapientia & à principio conceptionis.
t Esa. 11. a

10. Nec te moueat, quod de illo legis in alio loco u: *Iesus autẽ proficiebat sapientia & ætate & gratia apud Deum & homines.* Nam quod de sapientia & gratia hic dictum est, non secundùm quod erat, sed secundùm quod apparebat, intelligendum est: non quia videlicet aliquid ei nouum accideret, quod ante non haberet, sed quod accidere videretur, quando volebat ipse vt videretur. Tu, homo, cum proficis, non quando nec quantum vis proficis, sed te nesciente tuus moderatur profectus, tua vita disponitur. At verò puer Iesus qui disponit tuam, ipse disponebat & suam, & quando volebat & quibus volebat sapiens apparebat, quando & quibus volebat sapientior, quando & quibus volebat sapientissimus: quanquam in se numquam esset nisi sapientissimus. Similiter & cùm semper omni gratia plenus fuisset, siue quam apud Deum, siue quam apud homines habere deberet, pro suo tamen arbitrio eam nunc plus minùs ostentabat, prout cernentium vel meritis congruere, vel saluti expedire sciebat. Constat ergo quia semper Iesus virilem animum habuit, etsi semper in corpore vir non apparuit. Cur denique dubito virum fuisse in vtero, quem inibi Deum fuisse non ambigo? Minùs quippe est, esse virum, quàm esse Deum.

u Luc. 2. g
Quomodo ergò profecisse dicitur.

11. Sed vide si non etiam hanc Hieremiæ nouitatem Esaias lucidissimè aperit, qui nouos superiùs Aaronicos flores exposuit. *Ecce*, inquit x, *virgo concipiet, & pariet filium.* Et habes fœminam, scilicet virginem. Vis & de viro audire quid sit? *Et vocabitur*, ait y, *nomen eius Emanuel, id est*, nobiscum Deus. Fœmina itaque circundans virum, virgo est concipiens Deum. Vides quàm pulchrè & concorditer Sanctorũ mira facta & mystica dicta sibi inuicem concinant? Vides quàm stupendum sit hoc vnum de Virgine & in Virgine factum miraculum, quod tot miracula præuenerunt, tot oracula promiserunt? Vnus nimirum fuit spiritus Prophetarum: & licet diuersis modis, signis & temporibus, eandem rem diuersi non diuerso spiritu & præuiderunt & prædixerunt. Quod Moysi monstratum est in rubo & igne, Aaroni in virga & flore, Gedeoni in vellere & rore, hoc apertè Salomon prædixit in forti muliere & eius pretio; apertiùs Hieremias præcinit de fœmina & viro, apertissimè Esaias declarauit de Virgine & Deo, Gabriel tandem exhibuit ipsam salutando. Ipsa namque est de qua nunc Euangelista y, „*Missus est* (ait) *Angelus Gabriel à Deo ad Virginem* „*desponsatam Ioseph.* „

x Esaiæ 7. c
y Ibid.
Scripturarũ in præsignãdis Christi mysteriis consonãtia.

12. *Ad Virginem* (inquit) *desponsatam.* Quare desponsatam? Cùm esset, inquam, virgo electa, & vt ostensum est, virgo conceptura, virgo paritura, mirum cur despõsata fuerit, non nuptura. Nunquid vel hoc casu factum quis dixerit? Non est casu factũ, quod rationabilis causa commendat, causa valdè vtilis & necessaria, & diuini prorsus adinuentione consilij digna. Dicam quod mihi, imo quod ante me Patribus visum fuit. Illa vtique fuit ratio desponsationis Mariæ, quæ & dubitationis Thomæ. Mos siquidem Iudæorum erat, vt à die desponsationis suæ, vsque ad tempus nuptiarum, sponsis sponsæ traderentur custodiendæ, quatenus earum ipsi eo sibi pudicitiam curiosiùs seruarent, quo sibi ipsi fideliores existerent. Sicut ergo Thomas dubitando, palpando, constantissimus factus est Dominicæ confessor resurrectionis: ita & Ioseph Mariam sibi desponsando, eiusque conuersationem in tempore custodiæ studiosiùs comprobando, factus est pudicitiæ fidelissimus testis. Pulchra vtriusque rei conuenientia: & dubitatio Thomæ, & desponsatio Mariæ. Poterant quidem similis erroris laqueum nobis injicere, fidei videlicet in illo, castitatis in illa: veritatem in suspicionem adducere: sed valde prudenter & piè factum est per contrarium, vt vnde metuebatur suscipio, firma sit certitudo. Nam & de Filij resurrectione citiùs quidem ego (qui infirmus sum) crediderim Thomæ dubitanti & palpanti, quàm Cephæ audienti & credenti: & de Matris continentia faciliùs Sponso eius custodienti & experienti, quàm ipsi quoque Virgini de sola sua conscientia se defendenti. Dic quæso, quis eam videns desponsatam & grauidam, non potiùs diceret corruptam quàm virginem? Non autem decebat hoc dici de Matre Domini. Tolerabiliùs verò atque honestiùs fuit, putari ad tempus Christum de conjugio fuisse natum, quàm de fornicatione.

Maria virgo cur desponsata viro.
Comparatio inter dubitationem Thomæ, & desponsationẽ Mariæ.

13. Sed non poterat, inquis, Deus apertum aliquod ostendere signum, quo videlicet fieret, vt eius nec ortus infamaretur, nec Mater criminaretur? Poterat vtique; sed non poterat latere dæmones, quod scirent homines. Oportebat autem à principe mundi aliquandiu celari diuini consilij sacramentum †: non quòd Deus si palam opus suum facere vellet, impediri posse ab illo metueret: sed quia ipse, qui non solum potenter, sed etiam sapienter quæcumque voluit fecit, sicut in omnibus operibus suis quasdam rerum vel temporum congruentias propter ordinis pulchritudinem seruare consueuit: ita in hoc quoque tam magnifico opere suo, nostræ videlicet reparationis, non tantùm potentiam suam, sed & prudentiam ostendere voluit. Et quanquam illud aliter quomodo vellet perficere potuisset, placuit ei tamen eo potius & modo & ordine hominem sibi reconciliare, quo nouerat cecidisse: vt sicut diabolus priùs seduxit fœminam, & postmodum virum per fœminam vicit: ita priꝰ à fœmina virgine seduceretur, & pòst à viro Christo apertè debellaretur: quatenus malitiæ fraudi dũ ars pietatis illuderet, ac maligni fortitudinẽ Christi virtus contereret, diabolo Deus & prudentior appareret, & fortior. Ita quippe decuit incarnatam Sapientiam spiritualem vincere malitiam, quò non solùm attingeret à fine vsque ad finem fortiter, sed & disponeret omnia suauiter z. Attingit autem à fine vsque ad finem, id est, à cœlo vsque ad infernum. *Si ascendero*, inquit a, *in cœlum, tu illic es: si descendero in infernum, ades.* Vtrobique verò fortiter, quando & de supernis expulit superbum, & apud inferos spoliauit auarum. Conueniens ergo erat, vt suauiter quoque omnia cœlestia scilicet & terrena disponeret, quatenus & illinc dejiciens inquietum reliquos in pace firmaret: & hic debellaturus inuidum, nobis prius suæ humilitatis & mansuetudinis valde necessarium exemplum relinqueret: sicque mirabili fieret moderamine sapientiæ, vt & suis suauis, & hostibus for-

† *Hanc quoque rationem adfert S. Ignatius Martyr apud Hieron. in cap. 1. Matt.* v. NOTAS.
Deus in opere Redẽptionis non tantum potentia, sed & prudentiã vsus.
z Sap. 8. a
a Psal. 138. b

tis

ris appareret. Quid enim prodesset diabolum à Deo vinci, nobis manentibus superbis? Necessariò igitur desponsata est Maria Ioseph, quando per hoc & à canibus sanctum absconditur, & à sponso virginitas comprobatur, & Virginis tam verecundiæ parcitur, quàm famæ prouidetur. Quid sapientius, quid dignius diuina prouidentia? Vno tali consilio secretis cœlestibus & admittitur testis, & excluditur hostis, & integra seruatur fama Virginis Matris. Alioquin quādo pepercisset iustus adulteræ? Scriptum est autem [b]: *Ioseph autem vir eius cùm esset iustus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.* Bene cùm esset iustus, noluit eam traducere: quia sicut nequaquam iustus esset, si cognitam ream consensisset; sic nihilominus iustus non esset, si probatam innoxiam condemnasset. Cùm ergo iustus esset, & nollet eam traducere, voluit dimittere eam.

b Matt. 1. c

14. Ioseph cur voluerit dimittere Mariam.

Quare voluit dimittere eam? Accipe & in hoc non meam, sed Patrum sententiam. Propter hoc Ioseph voluit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum à se repellebat, dicens: *Exi à me, Domine, quia homo peccator sum*; propter quod & Centurio à domo sua eum prohibebat, cùm diceret, *Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum* [c]. Ita ergo & Ioseph indignum & peccatorem se reputans, dicebat intra se, à tali & à tanta non debere sibi vltra familiare præstari contubernium, cuius supra se mirabilem expauescebat dignitatem. Videbat & horrebat diuinæ præsentiæ certissimum gestantem insigne: & quia mysterium penetrare non poterat, volebat dimittere eam. Expauit Petrus potentiæ magnitudinem, expauit Centurio præsentiæ maiestatem. Exhorruit nimirum & Ioseph, sicut homo, huius tanti miraculi nouitatem, mysterij profunditatem: & ideo occultè voluit dimittere eam. Miraris quòd Ioseph prægnantis sese consortio virginis iudicabat indignum, cùm audias & sanctam Elizabeth eius non posse ferre præsentiam, nisi cum tremore quidem & reuerentia? Ait namque [d], *Vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me?* Ideo itaque Ioseph voluit dimittere eam. Sed quare occultè, & non palàm? Ne videlicet diuortij causa inquireretur, exigeretur ratio. Quid enim vir iustus responderet populo duræ ceruicis, populo non credenti & contradicenti? Si diceret quod sentiebat, quod de illius puritate comprobauerat, nonne mox increduli & crudeles Iudæi subsannarent illum, lapidarent illam? Quando namque veritati crederent tacenti in vtero, quam postea contempserunt clamantem in templo? quid facerent necdum apparenti, cui postmodum impias manus iniecerunt etiam miraculis coruscanti? Meritò ergò vir iustus, ne aut mentiri, aut diffamare cogeretur innoxiam, voluit occultè dimittere eam.

Luc. 5 b

c Matth. 8. b

Ex humilitate & reuerentia.

d Luc 1. e

Ioseph cur occultè voluerit dimittere Mariam

15. An de Mariæ integritate dubitauerit.

Sin verò aliter quis sentiat; & Ioseph sicut hominem dubitasse contendat, sed quia iustus erat, noluisse quidem habitare cum ea propter suspicionem, nec tamen (quia pius erat) traducere voluisse suspectam, & ideò voluerit occultè dimittere eam; breuiter respondeo etiam sic dubitationem illam Ioseph fuisse necessariam, quæ diuino meruit certificari oraculo. Sic quippe scriptum est [e]: *Hæc autem eo cogitante*, scilicet quòd occultè dimitteret eam, *apparuit ei Angelus in somnis, dicens: Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est.* Itaque propter istas rationes desponsata est Maria Ioseph, vel potius (sicut ponit Euangelista) *viro cui nomen erat Ioseph* [f]. Virum nominat, non quia maritus †, sed quod homo virtutis erat. Vel potius quia, iuxta alium Euangelistam [g], non vir simpliciter, sed *vir eius* dictus est: meritò appellatur, quod necessariè putatur. Debuit ergo vir eius appellari, quia necesse fuit & putari, sicut & pater Saluatoris non quidem esse, sed dici meruit, vt putaretur esse, dicente hoc ipso Euangelista [h]: *Et ipse Iesvs erat incipiens, quasi annorum triginta, vt putabatur, filius Ioseph.* Nec vir ergo matris, nec filij pater extitit, quāuis certa (vt dictum est) & necessaria dispensatione vtrumque ad tempus & appellatus sit & putatus.

e Matt. 1.

f Luc 1. e

† v NOTAS

g Mat. 1. c

h Luc 3. e

16. Iosephi dignitas.

Conijce tamen ex hac appellatione, qua (licet dispensatoria) meruit honorari à Deo, vt pater Dei & dictus & creditus sit: conijce & ex proprio vocabulo (quod augmentum non dubitas interpretari) quis & qualis homo fuerit iste homo Ioseph. Simul & memento magni illius quondam patriarchæ venditi in Ægypto [i], & scito ipsius istum non solùm vocabulum fuisse sortitum: sed & castimoniam adeptum, innocentiam assecutum & gratiam. Siquidem ille Ioseph fraterna ex inuidia venditus & ductus in Ægyptum, Christi venditionem præfigurauit. Iste Ioseph Herodianam inuidiam fugiens, Christum in Ægyptum portauit [k]. Ille domino suo fidem seruans, dominæ noluit commisceri [l]: Iste dominam suam Domini sui matrem virginem agnoscens; & ipse continens fideliter custodiuit [m]. Illi data est intelligentia in mysteriis somniorum [n]: Isti datum est conscium fieri atque participem cœlestium sacramentorum. Ille frumenta seruauit non sibi, sed omni populo: Iste panem viuum è cœlo seruandum accepit tam sibi quàm toti mundo. Non est dubium quin bonus & fidelis homo fuerit iste Ioseph, cui Mater desponsata est Saluatoris. Fidelis inquam seruus & prudens, quem constituit Dominus suæ Matris solatium, suæ carnis nutritium: solum denique in terris, magni consilij coadiutorem fidissimum. Huc accedit quod dicitur fuisse *de domo Dauid*. Verè enim de domo Dauid: verè de regia stirpe descendit vir iste Ioseph, nobilis genere, mente nobilior. Planè filius Dauid, non degenerans à patre suo Dauid. Prorsus, inquam, filius Dauid, non tantùm carne, sed fide, sed sanctitate, sed deuotione, quem tanquam alterum Dauid Dominus inuenit secundum cor suum, cui tutò committeret secretissimum atque sacratissimum sui cordis arcanum: cui tanquam alteri Dauid incerta & occulta sapientiæ suæ manifestauit: & dedit illi non ignarum esse mysterij, quod nemo principum huius sæculi agnouit: cui denique datum est quod multi reges & prophetæ cum vellent videre, non viderunt; audire, & non audierunt, non solū videre & audire, sed etiam portare, deducere, amplecti, deosculari, & nutrire & custodire. Non tantum autem Ioseph, sed & Maria descendisse credenda est de domo Dauid. Alioquin non esset desponsata viro de domo Dauid, si non esset, & ipsa de domo Dauid. Ambo igitur erant de domo Dauid: sed in altera completa est veritas quam iurauit Dominus Dauid, altero tantùm conscio & teste adimpletæ promissionis.

i Gen. 37. f

Eius cum Iosepho filio Iacob comparatio & elogia.

k Matt. 2. e

l Gen. 39. c

m Matt 1. d

n Gen. 40. a

Ioseph de domo Dauid dignus tanto Patre filius.

17. Interpretatio & elogiũ Nominis Maria, id est, stella maris.

In fine autem versus, *& nomen* (inquit) *Virginis Mariæ*; Loquamur pauca & super hoc nomine, quod interpretatum maris stella dicitur, & Matri Virgini valdè conuenienter aptatur. Ipsa namque aptissimè sideri comparatur: quia sicut sine sui corruptione sidus suum emittit radium, sic absque sui læsione virgo parturit Filium. Nec sideri radius suam minuit claritatē, nec Virgini Filius suam integritatem. Ipsa est igitur nobis illa stella ex Iacob orta, cuius radius vniuersum orbem illuminat; cuius splendor & præfulget in supernis, & inferos penetrat, terras ēt perlustrans, & calefaciens magis mentes, quam corpora, fouet virtutes, excoquit vitia. Ipsa inquam est præclara & eximia stella super hoc mare magnum & spatiosum necessariò subleuata, micans meritis, illustrans exemplis. O quisquis te intelligis in huius sæculi profluuio magis inter procellas & tempestates fluctuare, quàm per terram ambulare; ne auertas oculos à fulgore huius sideris, si non vis obrui procellis. Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum: respice stellam, voca Mariam. Si iactaris superbiæ vndis, si ambitionis, si detractionis, si æmulationis; respice stellam, voca Mariam. Si iracundia, aut auaritia, aut carnis illecebra nauiculam concusserit mentis, respice ad Mariam. Si criminum immanitate turbatus, conscientiæ fœditate confusus, iu-

Cohortatio ad cultum & venerationē Virginis Mariæ pulcherrima.

dicti horrore perterritus, barathro incipias absorberi tristitiæ, desperationis abysso, cogita Mariam. In periculis, in angustiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam inuoca. Non recedat ab ore, non recedat à corde: & vt impetres eius orationis suffragium, non deseras conuersationis exemplum. Ipsam sequens non deuias: ipsam rogans non desperas: ipsam cogitans non erras. Ipsa tenente non corruis, ipsa protegente non metuis, ipsa duce non fatigaris, ipsa propitia peruenis: & sic in temetipso experiris quàm meritò dictum sit, *Et nomen Virginis Maria*. Sed iam modicè pausandum est, vt & nos in transitu claritatem tanti luminis intueamur. Vt enim verbis Apostolicis vtar [a], *Bonum est nos hic esse*: & liber dulce est contemplari in silentio, quod laboriosa non sufficit explicare locutio. Interim autem ex deuota scintillantis sideris contemplatione, feruentior reparabitur in his, quæ sequuntur, disputatio.

a Matt. 17. a

De Laudibus Virginis Matris.

Homilia III.

Super Missus est Angelus Gabriel. &c.

1. Libenter, vbi mihi congruere video, verba Sanctorum assumo, quò vel ex vasculorum pulchritudine gratiora fiant quæcunque in eis lectori apposuerim. Vt autem nunc è propheticis verbis incipiam. *Væ mihi*, non quidem (sicut Prophetæ [a]) *quia tacui*, sed quia locutus sum, *quoniam vir pollutus labijs ego sum*. Heu quot vana, quot falsa, quot turpia per hoc ipsum spurcissimum os meum euomuisse me recolo, in quo nunc cœlestia reuoluere verba præsumo. Vehementer timeo, ne iamiam audiam ad me dictum [b], *Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* Vtinam & mihi de superno altari non quidem carbo vnus, sed ingens globus & igneus afferatur, qui videlicet multam & inueteratam prurientis oris mei rubiginem ad plenum excoquere sufficiat, quatenus Angeli ad Virginem, & Virginis ad ipsum grata inuicem ac casta colloquia dignus habear meo qualicunque replicare sermone. Ait enim Euangelista [c]: *Et ingressus Angelus ad eam* (haud dubium quin ad Mariam) *dixit, Aue gratia plena, Dominus tecum*. Quò ingressus ad eam? Puto in secretarium pudici cubiculi, vbi illa fortassis clauso super se ostio orabat Patrem in abscondito. Solent Angeli astare orantibus, & delectari in his quos vident leuare puras manus in oratione: holocaustum sanctæ deuotionis gaudent se offerre Deo in odorem suauitatis. Mariæ autem orationes quantum placuerint in conspectu Altissimi, Angelus indicauit: qui ingressus ad eam, eam reuerenter salutauit. Nec fuit difficile Angelo per clausum ostium penetrare ad abdita Virginis, qui vtiq; ex subtilitate substantiæ suæ hoc habet in natura, vt nec seris ferreis eius arceatur ingressus, quocunque suus eum impetus ferat. Angelicis enim spiritibus parietes non obsistunt, sed cuncta illis visibilia cedunt, cuncta æquè corpora quantumlibet solida vel spissa penetrabilia sunt eis ac peruia. Suspicandum igitur non est, quòd apertum inuenerit Angelus ostiolum Virginis cui nimirum in proposito erat hominũ fugere frequentias, vitare colloquia: ne vel orantis perturbaretur silentium, vel continentis castitas tentaretur. Clauserat itaque etiam illa hora suum super se habitaculum Virgo prudentissima, sed hominibus, non Angelis. Proinde etsi ad eam potuit intrare Angelus; sed nulli hominum facilis patebat accessus.

a Esa. 6. b
Humilis viri sancti confessio.
b Psal. 49. e
c Luc. 1. e
Angeli adstant orantibus.
Angelis omnia peruia.

2. Ingressus ergò Angelus ad eam dixit: *Aue gratia plena, Dominus tecum*. Legimus in Actibus Apostolorum [d], & Stephanum plenum gratia, & Apostolos fuisse repletos Spiritu sancto, sed longè dissimiliter à Maria. Alioquin nec in illo habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter, quemadmodum in Maria: nec illi conceperunt de Spiritu sancto quomodo Maria. *Aue* (inquit) *gratia plena, Dominus tecum*. Quid mirum si gratia plena erat, cum qua Dominus erat? Sed hoc potius mirandum quomodo qui Angelum miserat ad Virginem, ab Angelo inuentus est esse cum Virgine. Itane velocior Angelo fuit Deus, vt festinantem nuncium celerior ipse præueniret ad terras? Nec mirum. Nam cum esset rex in accubitu suo, nardus virginis dedit odorem suum, & ascẽdit in conspectu gloriæ eius fumus aromatis, & inuenit gratiam coram oculis Domini, clamantibus qui circunstabant [e]: *Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris?* Statimq; rex egrediens de loco sancto suo, *exultauit vt gigas ad currendam viam* [f], & licet à summo cœlo egressio eius, nimio tamen peruolans desiderio præuenit suum nuncium ad virginem quam amauerat, quam sibi elegerat, cuius decorem concupierat. Quem prospiciens à longè venientem gratulans & exultans ait Ecclesia [g]: *Ecce venit iste saliens in montibus, transiliens colles.*

d Act. 6. b
Plenitudo gratiæ in B. Virgine alijs SS. diuersa.
e Cant. 3. c
f Psal. 18. b
g Cant. 2. b

3. Meritò autem concupiuit rex decorem virginis. Fecerat enim quicquid longè antea præmonita fuerat à patre suo Dauid, dicente sibi [h]: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui*. Et si hoc feceris, *concupiscet rex decorem tuum*. Audiuit quippe & vidit, non vt quidam, qui audientes non audiunt, & videntes non intelligunt, sed audiuit & credidit, vidit & intellexit. Et inclinauit aurem suam ad obedientiam, & cor suum ad disciplinam, & oblita est populum suum, & domum patris sui: quia nec populum suum augere prolis successione, nec domus patris sui relinquere curauit hæredem, sed quicquid honoris in populo, quicquid de paterna domo rerum terrenarum habere potuisset, omnia arbitrata est vt stercora, vt Christum lucrifaceret. Nec fefellit eam intentio, quando & Christum sibi filium vendicauit, nec propositum pudicitiæ violauit. Bene igitur gratia plena, quæ & virginitatis gratiam tenuit, & insuper fœcunditatis gloriam acquisiuit.

h Psal. 44. c
Virginis virtutes ad tantam gratiam præparatoriæ.

4. *Aue* (inquit) *gratia plena, Dominus tecum*. Non dixit Dominus in te, sed, *Dominus tecum*. Deus enim qui vbique æqualiter totus est per suam simplicem substãtiam, aliter tamen in rationalibus creaturis quàm in cæteris; & ipsarum aliter in bonis, quàm in malis est per efficaciã. Ita sanè est in irrationalibus creaturis, vt tamẽ non capiatur ab ipsis. A rationalib. autem omnibus quidem capi potest per cognitionem, sed à bonis tantùm capitur etiam per amorem. In solis ergo bonis ita est, vt etiam sit cum ipsis propter concordiam voluntatis. Nam dum suas voluntates ita iustitiæ subdunt, vt Deum non dedeceat velle quod ipsi volunt: per hoc quod ab eius voluntate non dissentiunt, Deum sibi specialiter iungunt. Sed cùm ita sit cum omnibus sanctis, specialiter tamen cum Maria, cum qua vtique tanta ei consensio fuit, vt illius non solùm voluntatem, sed etiam carnem sibi coniungeret, ac si de sua, virginisque substantia vnum Christũ efficeret, vel potius vnus Christus fieret: qui etsi nec totus de Deo, nec totus de virgine, totus tamen Dei & totus virginis esset, nec duo filij, sed vnus vtriusque filius. Ait itaque, *Aue gratia plena, Dominus tecum*. Nec tantùm Dominus filius tecum, quem carne tua induis: sed & Dominus Spiritus Sanctus, de quo concipis: & Dominus Pater, qui genuit quem concipis. Pater, inquam, tecum, qui Filium suum facit & tuum. Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile sacramentum miro modo & sibi reserat genitale secretum, & tibi seruat virginale signaculum. Spiritus sanctus tecum, qui cum Patre & Filio tuum sanctificat vterum; ergo tecum.

Deus diuersimodè in creaturis.
Singulariter in & cum B. Virgine.

5. *Benedicta tu in mulieribus*. Libet adiungere quod Elizabeth, cuius hæc verba sunt, prosecuta subiunxit. *Et benedictus fructus ventris tui*. Non quia tu benedicta, ideo benedictus fructus vẽtris tui: sed quia ille te præuenit in benedictionibus dulcedinis, ideò tu benedicta. Verè etenim benedictus fructus ventris tui, in quo benedictæ sunt omnes gentes: de cuius plenitudine tu quoque accepisti cum cæteris, etsi differentiùs à cæteris. Ac propterea quidem benedicta tu, sed in mulieribus, ille verò benedictus non in hominibus, non inter

Ange-

i Rom. 9. a — A — Angelos, sed, *qui est* vt ait Apostolus i, *super omnia benedictus Deus in secula.* Dicitur benedictus vir, benedictus panis, benedicta mulier, benedicta terra, vel si quid tale in creaturis benedictum esse memoratur, sed singulariter benedictus fructus ventris tui, cùm sit super omnia benedictus Deus in sæcula.

6. Benedictus ergo fructus veneris tui. Benedictus in odore, benedictus in sapore, benedictus in specie. Huius odoriferi fructus fragrantiam sentiebat qui dicebat k: (k Gen. 27. d) *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* An non verè benedictus, cui benedixit Dominus? De sapore huius fructus quidam quod gustauerat taliter eructabat, dicens l: (l Psal. 33. b) *Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus.* Et alibi m: (m Psal. 30. d) *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te.* Et alius quidam n: (n 1. Pet. 2. a) *Si tamen,* inquit, *gustastis quoniam dulcis est Dominus.* Et ipse fructus de se, inuitans nos ad se o. (o Eccli. 24. e) *Qui edit me,* ait, *adhuc esuriet: & qui bibit me, adhuc sitiet.* Vtique propter saporis dulcedinē hoc dicebat qui semel gustatus magis excitat appetitum. Bonus fructus, qui animarum esurientium & sitientium iustitiam, & esca & potus est. Audisti de odore, audisti de sapore, audi & de specie. Si enim fructus ille mortis non solùm suauis fuit ad vescendum, sed etiam, teste scriptura p, (p Gen. 3. b) *delectabilis aspectu*, quanto magis huius vitalis fructus viuificum decorem debemus inquirere, in quem, teste alia scriptura q, (q 1. Pet. 1. b) *desiderant etiam Angeli prospicere*? Cuius pulchritudinem in spiritu videbat, & in corpore videre cupiebat, qui dicebat r: (r Psal. 49. a) *Ex Sion species decoris eius.* Et ne mediocrem tibi videatur commendasse decorem: recole quod in alio Psalmo legis s: (s Psal. 44. a) *Speciosus forma præ filiis hominum: diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum.*

7. Benedictus ergo fructus ventris tui, cui benedixit Deus in æternum. Ex cuius benedictione benedicta etiam tu in mulieribus; quia non potest mala arbor fructum facere bonum. Benedicta, inquam, tu in mulieribus, quæ illam generalem maledictionem euasisti, qua dictum est t: (t Gen. 3. c) *In tristitia paries filios*; & nihilominus illam, qua secutum est u; (u Exod. 23. f, Deut. 7. c) maledicta sterilis in Israël: ac singularem consecuta es benedictionem, vt nec sterilis maneas, nec cum dolore parturias. Dura necessitas, & graue jugum super omnes filias Euæ. Et si pariunt, cruciantur: & si non pariunt, maledicuntur. Et dolor prohibet parere, & non parere maledictio. Quid facies, virgo, quæ hæc audis, quæ hæc legis? Si parturis, angustiaris; si sterilis manes, malediceris. Quid eliges, virgo prudens? Angustiæ, inquit, mihi sunt vndique: melius est tamē mihi maledictum incurrere & castam manere, quàm prius quidem concipere per concupiscentiam, quod meritò post cum dolore parturiam. Hinc etenim etsi video maledictum, sed non peccatum: illinc verò & peccatū simul & cruciatum. Denique hæc maledictio quid aliud est, quàm hominū exprobratio? Neque ob aliud sanè dicitur sterilis maledicta, nisi quod opprobrio & contemptui sit habenda, tanquam inutilis & infructuosa, & hoc in Israël tantùm. Mihi autem pro minimo est, quòd hominibus displiceo, dum me possim virginem castam exhibere Christo. O virgo prudens, ô virgo deuota, quis te docuit Deo placere virginitatem? Quæ lex, quæ iustitia, quæ pagina veteris testamenti vel præcipit, vel consulit, vel hortatur in carne non carnaliter viuere, & in terris angelicam ducere vitam? Vbi legeras, beata virgo, *Sapientia carnis mors est* u: (u Rom. 8. a) &, *Curam carnis ne perfeceritis in desiderio* x? (x Rom. 13. d) Vbi legeras de virginibus, quia *cantant canticum nouum, quod nemo alius cantare potest, & sequuntur Agnum quocunque ierit* y? (y Apoc. 14. a) Vbi legeras, laudatos esse *qui se castrauerunt propter regnum cælorum* z? (z Matt. 19. b) Vbi legeras, *In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus* a: (a 2. Cor. 10. a) &, *Qui matrimonio jungit virginem suam, benefacit: & qui non jungit, melius facit* b? (b 1. Cor. 7. g) Vbi audieras: *Volo vos omnes esse sicut & meipsum* c: (c Ibid. h) &, *Bonum est homini, si sic permaneat secundum meum consilium* d? (d Ibid. g)

Propositum seruandæ Virginitatis firmum & immobile in B. Virg. non obstante maledictione legis.

De Virginibus, inquit e, (e Ibid. g) *præceptum non habeo, consilium autem do.* Tu verò non dicam præceptum, sed nec consilium, nec exemplum: nisi quod vnctio docebat te de omnibus, ac sermo Dei viuus & efficax ante tibi factus est magister, quam filius: prius instruxerit mentē, quàm induerit carnem. Christo ergo deuoues te exhibere virginem; & nescis quod ipsi exhiberi te oportet etiam matrem? Eligis in Israël esse contemptibilis, &, vt illi placeas cui te probasti, maledictum incurrere sterilitatis: & ecce maledictio benedictione commutatur, sterilitas fœcunditate recompensatur.

8. Aperi Virgo, sinum, expande gremium, præpara vterum: quia ecce facturus est tibi magna qui potens est, in tantum vt pro maledictione Israël, beatam te dicant omnes generationes. Nec suspectam habeas, prudens Virgo, fœcunditatem, quia non auferet integritatem. (Priuilegia V. Deiparæ.) Concipies, sed sine peccato. Grauida eris, sed non grauata: paries, sed nō cum tristitia: nescies virum, & gignes filium. Qualem filium? Illius eris mater, cuius Deus est pater. Filius paternæ charitatis erit corona tuæ castitatis, — B — sapientia paterni cordis erit fructus vteri virginalis. Deum denique paries, & de Deo concipies. Confortare ergo virgo fœcunda, casta puerpera, mater intacta, quia non eris in Israel vltra maledicta, neque inter steriles deputata. Et si adhuc malediceris ab Israël secundùm carnem, non quia sterilem vident, sed quia fœcundam inuident: memento quòd & Christus maledictum pertulit crucis, qui te suam matrem benedixit in cœlis, sed & in terris ab Angelo benedicta, & à cunctis generationibus terræ meritò beata prædicaris. Benedicta ergo tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.

9. *Quæ cùm audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio.* Solent virgines, quæ veræ virgines sunt, semper pauidæ, & nunquam esse securæ, & vt caueant timenda, etiam tuta pertimescere, scientes se in vasis fictilibus thesaurum portare pretiosum, & nimis arduum esse viuere Angelicè inter homines, & in terris more cœlestium conuersari, & in carne cœlibem — C — agere vitam. (Virginum est, semper esse pauidas nunquam securas.) Ac proinde quicquid nouum, quicquid subitum fuerit ortum, suspectas habent insidias, totum contra se æstimant machinatum. (Difficilis custodia castitatis.) Ideirco & Maria turbata est in sermone Angeli. Turbata est, sed non perturbata. *Turbatus sum,* inquit e, (e Psal. 76. b) *& non sum locutus, sed cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* Ita ergo & Maria turbata est, & non est locuta, sed cogitabat qualis esset ista salutatio. Quòd turbata est, verecundiæ fuit virginalis; quòd non perturbata, fortitudinis: quòd tacuit & cogitauit, prudentiæ. *Cogitabat* autem *qualis esset ista salutatio.* Sciebat prudens virgo quòd sæpe Angelus Satanæ transfigurat se in Angelum lucis: & quia nimirum humilis & simplex erat, nihil tale penitus à sancto Angelo sperabat, & ideo cogitabat qualis esset ista salutatio.

10. Tunc Angelus intuitus Virginem, & varias eam secum voluere cogitationes facillimè deprehendens, pauidam consolatur, confirmat dubiam, ac familiariter vocans ex nomine, benignè ne timeat persuadet. (Maria turbata confirmatur ab Angelo.) *Ne timeas* (inquit) *Maria, inuenisti gratiam apud Deum.* — D — Nihil hic doli, nihil hîc fallaciæ est. Nullam circumuentionem, nullas hic suspiceris insidias. Non sum homo sed spiritus, & Dei Angelus, non satanæ. *Ne timeas Maria, inuenisti gratiam apud Deum.* (Quantam apud Deum gratiam inuenit.) O si scires quantum tua humilitas Altissimo placeat, quanta te apud ipsum sublimitas maneat, Angelico te indignam nec alloquio judicares nec obsequio. Ad quid enim indebitam tibi diceris gratiam Angelorum, quæ inuenisti gratiam apud Deum? Inuenisti quod quærebas, Inuenisti quod nemo ante te potuit inuenire, inuenisti gratiam apud Deum. Quam gratiam? Dei & hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationem. Hæc est ergo gratia, quam inuenisti apud Deum. Et hoc tibi signum. *Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum.* Intellige prudens virgo ex nomine filij promissi, quantam & quam specialem gratiā inuene-

ris apud Deum. *Et vocabis* (ait) *nomen eius Iesum.* Rationem huius vocabuli alius Euangelista ponit, Angelo sic interpretante f: *Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.*

f Mat. 1. d

21. Duos Iesus lego in typo huius quem nunc in manibus habemus, præcessisse, ambos populis præfuisse: quorum vnus populum suum de Babylone eduxit g, alter suum in terram promissionis introduxit h. Et illi quidē illos, quibus præerant, ab hostibus defendebant, sed nunquid saluabant à peccatis eorum? Is autem noster Iesus & à peccatis saluat populum suum, & introducit in terram viuentium. *Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.* Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Vtinam & me peccatorem dignetur Dominus Iesus annumerare populo suo, vt saluum me faciat à peccatis meis. Verè enim beatus populus, cuius iste Iesus dominus Deus eius, quia ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Vereor autem ne multi se profiteantur esse de populo eius, quos tamen ipse non habeat pro populo suo: vereor ne plerisque, qui quasi in populo eius religiosiores esse videntur, ipse aliquando dicat: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me* l. Nouit enim Dominus Iesus qui sunt eius; nouit & quos elegerit à principio. *Quid me vocatis* (ait k) *Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Vis scire an pertineas ad populum eius, vel potius vis esse de populo eius? Fac quæ dicit Iesus; & computabit te in populo suo. Fac quæ iubet in Euangelio Dominus Iesus, quæ iubet in lege & prophetis, quæ iubet per ministros suos qui sunt in Ecclesia, obtempera eius vicariis præpositis tuis, non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis: & disce ab ipso Iesu, quia mitis est & humilis corde; & eris de beato populo eius quem elegit in hæreditatem sibi; eris de laudabili populo eius, quem Dominus exercituum benedixit dicens l. *Opus manuum mearum tu es, hæreditas mea Israël*, cui, ne forte Israël carnalem æmuleris, etiam testimonium perhibet, dicens m: *Populus quem non cognoui, seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi.*

g 3. Esd. 2. & 5. h Iosue 21. & 23. d

Saluatoris nomen Christo competit per excellentiam.

l Mat. 15. a 2. Tim. 2. c k Luc. 6. g

l Esa. 19.

m Psal. 17. g

22. Sed audiamus quid idem Angelus sentiat de illo, cui necdum concepto tale indidit nomen. Ait namque: *Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur.* Bene magnus, qui filius Altissimi merebitur appellari. An non magnus, cuius magnitudinis non est finis? Et *quis magnus*, ait n, *sicut Deus noster?* Planè magnus, qui tam magnus, quàm altissimus, quia & ipse Altissimus. Neque enim Altissimi Filius rapinam arbitrabitur esse se æqualem o Altissimo. Ille merito arbitrandus est cogitasse rapinam, qui cum de nihilo in Angelicam formam factus fuisset, factori suo se comparans, vsurpauit sibi quod filij Altissimi proprium est, qui vtique in forma Dei à Deo non factus, sed genitus est. Altissimus enim Deus pater quamuis omnipotens sit, non potuit tamen vel æqualem sibi condere creaturam, vel inæqualem gignere filium. Fecit itaque angelum magnum, sed non quantus ipse: & ideo nec altissimum. Solum autem Vnigenitum, quem non fecit sed genuit Omnipotens omnipotentem. Altissimus altissimum, Æternus coæternum, ipsum sibi per omnia comparari, nec rapinam æstimat, nec iniuriam. Rectè ergo hic erit magnus qui filius Altissimi vocabitur.

Textus.

n Psal. 112. a o Philip. 2. a

Iesus magnus, quia Altissimo par & æqualis.

23. Sed quare *hic erit*, & non potius est magnus, qui semper æqualiter magnus, non habet quo crescat, nec maior post conceptum futurus sit, quàm ante vel sit, vel fuerit? An fortè propterea dixerit, *erit*, quia qui magnus Deus erat, magnus homo futurus sit? Benè ergo *hic erit magnus.* Magnus homo, magnus Doctor, magnus Propheta. Sic enim dicitur de eo in Euangelio o: *Quia Propheta magnus surrexit in nobis.* Et à minori quodam Propheta magnus itidem Propheta venturus promittitur. Ecce, inquit, veniet Propheta magnus, & ipse renouabit Ierusalem. Et tu quidem ô Virgo paruulum paries, paruulum nutries, paruulum lactabis, sed videns paruulum cogita magnum. Erit enim magnus, quia magnificabit eum Deus in conspectu Regum, adeò vt adorent eum omnes Reges, omnes gentes seruiant ei. Magnificet ergo & anima tua Dominum, quia *hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur.* Magnus erit & magna faciet tibi qui potens est, & sanctum nomen eius. Quod enim sanctius nomen, quàm quod filius Altissimi vocabitur? Magnificetur & à nobis paruulis magnus Dominus, quos vt faceret magnos, factus est paruulus. Paruulus, ait p, natus est nobis: & filius datus est nobis. Nobis, inquam, non sibi, qui vtique ante tempora multo nobilius natus ex patre, nasci temporaliter non indigebat ex matre. Non Angelis quoque, qui cum magnum haberent, paruulum non requirebant. Nobis ergo natus, nobis & datus, quia nobis necessarius.

Cur dictum erit magnus, & non est.

o Luc. 7. a

Iesus magnus pro nobis factus paruulus, vt nos faceret magnos.

p Esa. 9. a

14. Iam de nobis nato & dato, faciamus ad quod natus est & datus. Vtamur nostro in nostram vtilitatem, de Saluatore salutem operemur. Ecce paruulus in medio statuitur. O paruulus paruulis desideratus! O verè paruulus, sed malitiâ, non sapientia! Studeamus effici sicut paruulus iste; discamus ab ipso quia mitis est & humilis corde: ne magnus videlicet Deus sine causa factus sit homo paruus, ne gratis mortuus, nec in vacuum crucifixus. Discamus eius humilitatem, imitemur mansuetudinem, amplectamur dilectionem, communicemus passionibus, lauemur in sanguine eius, ipsum offeramus propitiationem pro peccatis nostris: quoniam ad hoc ipse natus & datus est nobis: ipsum oculis Patris, ipsum offeramus & suis, quia & Pater proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum p, & ipse Filius semetipsum exinaniuit formam serui accipiens q: ipse tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est; & ipse peccata multorum tulit r, & pro transgressoribus rogauit vt non perirent. Non possunt petire pro quibus Filius rogat ne pereant, pro quibus Pater tradidit Filium in mortem vt viuant. Æqualiter ergo ab vtroque speranda est venia, quibus æqualis est in pietate misericordia, par in voluntate potentia, vna in deitate substantia, in qua vnus cum eis Spiritus sanctus viuit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

A Christo nobis nato quæ vtilitas capienda.

p Rom. 8. f q Philip. 2. b r Esa. 53. d

De Laudibus Virginis Matris.

HOMILIA IV.

Super Missus est Angelus Gabriel. &c.

1. NOn est dubium, quicquid in laudibus Matris proferimus, ad Filium pertinere; & rursum, cum Filiū honoramus, à gloria Matris non recedimus. Nam si iuxta Salomonem a, *filius sapiens gloria est patris*, quantò magis gloriosum est matrem ipsius effici Sapientiæ? Sed quid ego tento in eius laudibus, quam laudabilem prædicant Prophetæ, perhibet Angelus, narrat Euangelista? Non ergo laudo, quia non audeo: sed tantùm replico deuotus, quod iam explicauit per os Euangelistæ Spiritus sanctus. Sequitur namque, & ait: *Et dabit illi dominus Deus sedem Dauid Patris sui.* Verba sunt Angeli ad Virginem de promisso Filio, promittentis, quòd debeat possidere regnum Dauid. Quòd de stirpe Dauid duxerit originem dominus Iesus, nemo dubitat. Quæro autem quomodo dederit ei Deus sedem Dauid patris sui, cum ipse in Hierusalem non regnauerit, quinimo turbis eum volentibus constituere regem, non acquieuerit, sed & ante faciem Pilati protestatus sit: *Regnum meum non est de hoc mundo* b. Denique quid magnum promittitur ei qui sedet super Cherubim, quem Propheta vidit *sedentem super solium excelsum & eleuatum* c, sedere in throno Dauid patris sui: sed nouimus quandam aliam Hierusalem ab ea, quæ nunc est, in qua regnauit Dauid, significatam, multo ista nobiliorem, multo ditiorem. Hanc igitur puto hic fuisse significatam, illo videlicet vsu loquendi, quo sæpe reperis in scripturis significans poni pro significato. Tunc sanè dedit illi Deus sedem Dauid patris sui, quando constitutus est rex ab eo super Sion mon-

a Pro. 10. a

Quomodò Christo data sedes Dauid, cum in Hierusalem non regnauerit.

b Ioan. 18. g

c Esa. 6. a & 57. c

Hierusalem alia cœlestis, alia terrena.

tem sanctum eius. Sed hic Propheta de quo regno dixerat, expressiùs aperuisse videtur, in eo quod non in Sion posuit, sed super Sion. Nam ideo fortassis dictum est, *super*, quia in Sion quidem regnauit Dauid, super Sion verò regnum est illius, de quo dictum est ad Dauid d, *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*, de quo & dictum est per alium Prophetam e, *Super solium Dauid & super regnum eius sedebit*. Vides quia vbique reperis, *super*: *Super Sion*, *super sedem*, *super solium*, *super regnum*. Dabit ergo ei dominus Deus sedem Dauid patris sui, non typicam, sed veram, non temporalem, sed æternam, non terrenam, sed cœlestem. Quæ idcirco (vt jam dictum est) memoratur fuisse Dauid: quia hæc, in qua temporaliter sedit, æternæ illius gerebat imaginem.

d Psal. 131. b
e Esa. 9. b

2. » *Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non » erit finis.* Hic quoque si domum Iacob temporalem accipimus, quomodo in illa quæ æterna non est, in æternum regnaturus est? Quærenda est ergo domus æterna Iacob in qua regnat in æternum, cuius regni non erit finis. An non denique domus illa Iacob exasperans impiè abnegauit eum, & insipienter respuit ante faciem Pilati: quando illo perhibente f, *Regem vestrum crucifigam?* vno ore respondendo clamauit: *Non habemus regem nisi Cæsarem?* Require itaque Apostolum, & discernet tibi eum qui in occulto Iudæus est, ab illo, qui in manifesto g: & quæ in spiritu est circuncisionem, ab ea quæ fit in carne, & spiritualem Israël à carnali, & filios fidei Abrahæ à filiis carnis. h *Non enim*, inquit i, *omnes qui ex Israël, hi sunt Israëlitæ: neque qui semen sunt Abrahæ, hi filij.* Sequere ergo & dic: Similiter non omnes qui ex Iacob, hi reputandi sunt in domo Iacob. Iacob quippe ipse est, qui Israël. Solos igitur qui in fide Iacob perfecti inueniendi sunt, reputa in domo Iacob, vel potius ipsos noueris fore spiritualem & æternam domum Iacob, in qua regnabit Dominus Iesus in æternum. Quis ex nobis est qui juxta interpretationem nominis Iacob, supplantet diabolum de corde suo, luctetur cum vitiis & concupiscentiis suis: vt non regnet peccatum in suo mortali corpore, sed regnet in eo Iesus, & nunc quidem per gratiam, in æternum per gloriam? Beati in quibus Iesus regnabit in æternum, quia & ipsi cum eo regnabunt, & regni eius non erit finis. O quàm gloriosum est regnum illud, in quo reges congregati sunt, conuenerunt in vnum, ad laudandum scilicet & glorificandum eum, qui super omnes est Rex regum, & Dominus dominantium. De cuius splendidissima contemplatione fulgebunt justi sicut sol in regno Patris eorum k. O si & mei peccatoris meminerit Iesus in beneplacito populi sui, cum venerit in regnum suum! O si me in illa die, quando traditurus est regnum Deo & Patri, visitare dignabitur in salutari suo, ad videndum scilicet in bonitate Electorum suorum, ad lætandum in lætitia gentis suæ, vt laudetur etiam à me cum hæreditate sua! Veni interim Domine Iesu, aufer scandala de regno tuo, quod est anima mea, vt regnes tu (qui debes) in ea. Venit enim auaritia, & vendicat in me sibi sedem; jactantia cupit dominari mihi; superbia vult mihi esse rex, luxuria dicit, ego regnabo; ambitio, detractio, inuidia & iracundia certant in me ipso de meipso, cuius ego potissimùm esse videar. Ego autem quantum valeo resisto; renitor quantum juuor, Dominum meum Iesum reclamo; ipsi me defendo; quia ipsius me juris agnosco. Ipsum mihi Deum, ipsum mihi Dominum teneo; & dico, non habeo regem nisi Dominum Iesum. Veni ergo Domine, disperge illos in virtute tua, & regnabis in me, quia tu es ipse Rex meus, & Deus meus, qui mandas salutes Iacob.

Regnare in Domo Iacob in æternum quomodo intelligendum.
f Ioan 19. c
g Rom. 2. d
h Gal. 2. b
i Rom. 9. b
Iacob mysticè quis.
k Matt. 13. f
Anima Regnũ Christi, huic quæ tyrannis infesta.

3. » *Dixit autem Maria ad Angelum: quomodo fiet istud, » quoniam virum non cognosco?* Primo quidem prudenter tacuit, cum adhuc dubia cogitabat, qualis esset ista salutatio; malens nimirum humiliter non respondere, quam temere loqui quod nesciret. Iam verò confortata & benè præmeditata Angelo quidem foris loquente, sed Deo intus persuadente (erat enim Dominus cum illa, dicente Angelo, *Dominus tecum*:) ita ergo confirmata, fide scilicet depellente timorem, lætitiâ verecundiam, dixit ad Angelum: *Quomodo fiet istud, quoniam vi- » rum non cognosco?* Non dubitat de facto, sed modum re- » quirit & ordinem. Nec enim quærit an fiet istud, sed *quomodo*. Quasi dicat: Cum sciat Dominus meus, testis conscientiæ meæ, votum esse ancillæ suæ non cognoscere virum, qua lege, quo ordine placebit ei, vt fiet istud? si oportuerit me frangere votum, vt pariam talem filium, & gaudeo de filio, & doleo de proposito. Fiat tamen voluntas eius. Sin verò virgo concipiam, virgo & pariam, quod vtique si placuerit ei, impossibile non erit, tunc scio verè, quia respexit humilitatem ancillæ suæ. *Quomodo ergo fiet istud, quoniam virum » non cognosco?* Et respondens Angelus dixit ei: *Spiritus » sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit » tibi.* Superiùs dicta est fuisse gratia plena, & nunc quo- » modo dicitur, *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Nunquid potuit repleri gratia, & necdum habere Spiritum sanctum, cum ipse sit dator gratiarum? Si autem jam Spiritus sanctus in ea erat, quomodò adhuc tanquam nouiter superuenturus repromittitur? An forte ideo non dixit simpliciter, *veniet in te*, sed addidit *super*, quia & prius quidem in ea fuit per multam gratiam, sed nunc superuenire nunciatur, propter abundantioris gratiæ plenitudinem, quam effusurus est super illam? At verò cum plena jam sit, illud amplius quomodo capere poterit? Si autem plus aliquid capere potest, quomodo & antè plena fuisse intelligenda est? An prior quidem gratia eius tantùm repleuerat mentem, sequens verò etiam ventrem perfundere debeat, quatenus scilicet plenitudo diuinitatis, quę antè in illa, sicut & in multis Sanctorum spiritualiter habitabat, etiam sicut in nullo Sanctorum corporaliter in ipsa habitare incipiat?

Quomodo Spir. Sãctus superuenerit in virginem, eique obumbrauerit.
Dubium.

4. Ait itaque: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus » Altissimi obumbrabit tibi.* Quid est, *& virtus Altissimi » obumbrabit tibi?* Qui potest capere, capiat. Quis enim, excepta fortassis illa quæ hoc sola in se fœlicissimè meruit experiri, intellectu capere, ratione discernere possit, qualiter splendor ille inaccessibilis virgineis sese visceribus infuderit, & vt illa inaccessibilem accedere ad se ferre potuisset, de portiuncula eiusdem corporis cui se animatæ contemperauit, reliquæ massæ vmbraculũ fecerit? Et fortasse propter hoc maximè dictum est, *obumbrabit tibi*, quia res nimirum in sacramento erat, & quod sola per se Trinitas in sola & cum sola virgine voluit operari: soli datum est nosse, cui soli datum est experiri. Dicatur ergo: *Spiritus sanctus superueniet in te*, » qui vtique sua potentia fœcundabit te. *Et virtus Al- » tissimi obumbrabit tibi*: hoc est, illum modum quo de Spiritu sancto concipies, Dei virtus, & Dei sapientia Christus, sic in suo secretissimo consilio obumbrando conteget & occultabit, quatenus sibi tantum notus habeatur & tibi. Ac si Angelus respondeat ad Virginem: Quid à me requiris, quod in te mox experieris? Sciens scies, & feliciter scies, sed illo doctore, quo & auctore. Ego autem missus sum nunciare virginalem conceptũ, non creare. Nec potest doceri nisi à donante: nec potest addisci nisi à suscipiente. *Ideoque & quod nascetur ex te » sanctum, vocabitur filius Dei.* Quod est dicere: Quo- » niam non est de homine sed de Spiritu sancto quod concipies, concipies autem Altissimi virtutem, hoc est filium Dei: *ideoque & quod nascetur ex te sanctum, voca- » bitur filius Dei*, id est, non solùm qui de sinu Patris in » vterum tuum veniens obumbrabit tibi, sed etiam id quod de tua substantia sociabit sibi, ex hoc jam vocabitur filius Dei, quemadmodum & is qui à Patre est ante sæcula genitus, tuus quoque amodo reputabitur filius. Sic autem & quod natum est ex ipso Patre, erit tuus, & quod nascetur ex te, erit eius; vt tamen non sint duo filij, sed vnus. Et licet aliud quidem ex te, aliud ex illo sit, jam non tamen cuiusque suus, sed vnus vtriusque erit filius.

Modus conceptionis Christi Deo tantum notus & Deiparæ.

Maria non præceps ad respondendum.

5. „ *Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius* A
„ *Dei.* Attende, quæso, quàm reuerenter dixerit, *quod nascetur ex te sanctum.* Ad quid enim ita simpliciter sanctum & absque additamento? Credo quia non habuit quid propriè dignéqué nominaret illud eximium, illud magnificum, illud reuerendum, quod de purissima videlicet Virginis carne cum sua anima vnico Patris erat vniendum. Si diceret, sancta caro, vel sanctus homo, vel sanctus infans, quicquid tale poneret, parum sibi dixisse videretur. Posuit ergo indefinitè, *sanctum*, quia quicquid illud sit, quod Virgo genuit, sanctum proculdubio ac singulariter sanctum fuit, & per Spiritus sanctificationem, & per Verbi assumptionem.

Cur Christus ab Angelo simpliciter Sanctum dicatur.

6. Et adjecit Angelus: *Et ecce Elizabeth cognata tua, &*
„ *ipsa concepit filium in senectute sua.* Quid fuit necesse etiã huius sterilis Virgini nuntiare conceptum? Nunquid fortè dubiam adhuc & incredulam oraculo, recentiori voluit confirmare miraculo? Absit. Legimus & Zachariæ incredulitatem ab hoc ipso Angelo fuisse castigatã: Mariam autem in aliquo reprehensam non legimus, quin potiùs fidem ipsius Elizabeth prophetante laudatam agnouimus. *Beata*, inquit, *quæ credidisti, quoniam perficientur in te quæ dicta sunt tibi à Domino.* Sed ideò sterilis cognatæ conceptus Virgini nũciatur, vt dũ miraculũ miraculo additur, gaudiũ gaudio cumuletur. Porrò necesse erat nõ modico lætitiæ & amoris præueniente inflammari incendio, quæ Filium paternæ dilectionis cum gaudio Spiritus sancti mox fuerat conceptura. Neque enim nisi in deuotissimo corde atque hilarissimo tanta se capere poterat dulcedinis & alacritatis affluentia. *Vel ideo* conceptus Elizabeth nuntiatur Mariæ, quia profectò decebat, vt verbum mox diuulgandum vbique, prius sciret Virgo per Angelum, quàm audiret ab homine: ne mater videlicet Dei à consiliis videretur amota, si eorum quæ in terris tam prope gererentur, remansisset ignara. *Vel ideò* potius conceptus Elizabeth Mariæ nuntiatus est, vt dum nunc Saluatoris, nunc Præcursoris edocetur aduentum, rerum tempus & ordinem tenens ipsa meliùs postmodum scriptoribus ac prædicatoribus Euangelij referet veritatem, quæ & plenè de omnibus à principio cœlitus fuerit instructa mysterijs. *Vel ideo* adhuc nunciatur Mariæ conceptus Elizabeth, vt audiens cognatam vetulam & grauidam, cogitet iuuencula de obsequio, sicque illa properante ad visitandum, paruulo Prophetæ locus & occasio detur, quo minori adhuc Domino sui officij valeat exhibere primitias: & dum ad se inuicem occurrit matrum infantúmque ab alterutro excitata deuotio, mirabilius fiat miraculum de miraculo.

Sterilis cognatæ conceptus cur nunciatus Virgini.
Prima ratio
Luc. 1.
Secunda.
Tertia.
Quarta.

7. Vide autem ne hæc tam magnifica quæ ab Angelo audis prænunciata, ab ipso speres perficienda. A quo ergo
„ si quæris, ipsum audi Angelum. *Quia non erit*, inquit
„ *impossibile apud Deum omne verbum:* tanquam diceret: Hæc quę ego tam fideliter promitto, non de mea, sed illius qui me misit virtute præsumo: *quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.* Quale enim illi verbum impossibile poterit esse, qui omnia fecit in verbo? Mo- D
uet me & hoc in verbis angelicis, quòd signanter non ait, quia non erit impossibile apud Deum omne factum, sed *omne verbum.* An idcirco posuit *verbum*, quia quàm facilè possunt homines loqui quod volunt, etiam quod nullatenus facere possunt, tam facilè, imò incomparabiliter faciliùs, valet Deus opere implere, quicquid illi verbo valent exprimere? Dicam apertiùs. Si hominibus tam facilè esset facere quam dicere quod volunt: & ipsis quoque non esset impossibile omne verbum. Nunc autem quoniam vulgaris & verus sermo est, multum interesse inter loqui & facere, sed apud homines, non apud Deum: soli Deo quia idem est facere quod loqui, idem loqui quod velle: meritò non erit impossibile apud Deum omne verbum. Verbi gratia: Potuerunt præuidere & prædicere Prophetæ Virginem vel sterilem concepturam ac parituram, sed nunquid facere, vt conciperet & pareret? Deus autem qui dedit eis posse præuidere, q̃ facilè potuit tunc q̃ voluit per illos prædicere, tam facilè potuit nunc quando voluit per seipsum quod promisit implere. Siquidem apud Deum nec verbum dissidet ab intentione, quia veritas est: nec factum à verbo, quia virtus est: nec modus à facto, quia sapientia est: ac per hoc non erit impossibile apud Deum omne verbum.

Quam sit efficax Dei verbum.
Soli Deo idem facere & dicere.

8. Audisti Virgo factum, audisti & modum, vtrumque mirum, vtrumque iucundum. Iucundare filia Sion, & exulta satis filia Ierusalẽ k. Et quoniam auditui tuo dabis gaudium & lætitiam: audiamus & nos à te responsum lætum, quod desideramus, vt jam exultent ossa humiliata. Audisti, inquam, factum, & credidisti: crede & de modo quod audisti. Audisti quia concipies, & paries filium, audisti quod non per hominem, sed per Spiritum sanctum: expectat Angelus responsum, tempus est enim vt reuertatur ad Deum qui misit illum. Expectamus & nos, ò Domina, verbum miserationis, quos miserabiliter premit sententia damnationis. Et ecce offertur tibi precium salutis nostræ, statim liberabimur si consentis. In sempiterno Dei verbo facti sumus omnes, B
& ecce morimur: in tuo breui responso sumus reficiendi, vt ad vitam reuocemur. Hoc supplicat à te, ò pia Virgo, flebilis Adam cum misera sobole sua exul de paradiso, hoc Abraham, hoc Dauid. Hoc cæteri flagitant sancti patres, patres scilicet tui, qui & ipsi habitant in regione vmbræ mortis. Hoc totus mundus tuis genibus prouolutus expectat. Nec immeritò, quando ex ore tuo pendet consolatio miserorum, redemptio captiuorum, liberatio damnatorum: salus denique vniuersorum filiorum Adam, totius generis tui. Da, Virgo, responsum festinanter. O Domina responde verbum quod terra, quod inferi, quod expectant & superi. Ipse quoque omnium Rex & Dominus quantum concupiuit decorem tuum, tantum desiderat & responsionis assensum: in qua nimirum proposuit saluare mundum. Et cui placuisti in silẽtio, jam magis placebis ex verbo: cum ipse tibi clamet è cœlo: O pulchra inter mulieres, fac me audire vocem tuam. Si ergo tu C
eum facias audire vocem tuam, ipse te faciet videre salutem nostram. Nunquid non hoc est, quod quærebas, quod gemebas, quod diebus & noctibus orando suspirabas? Quid igitur? Tu es cui hoc promissum est, an aliam expectamus? Imo tu ipsa, non alia. Tu, inq̃, illa p̃missa, illa expectata, illa desiderata, ex qua sanctus pater tuus Iacob jam morti appropinquans vitam sperabat æternam, cum diceret l: *Expectabo salutare tuum Domine.* In qua denique & per quam Deus ipse rex noster ante sæcula disposuit operari salutem in medio terræ. Quid ab alia speras, quod tibi offertur? quid per aliam expectas, quod per te mox exhibebitur, dũmodo præbeas assensum, respondeas verbum? Responde itaque citiùs Angelo, imò per Angelum Domino. Responde verbum, & suscipe Verbum: Profer tuum, & concipe diuinum. Emitte transitorium, & amplectere sempiternum. Quid tardas? Quid trepidas? Crede, confitere & suscipe. Sumat humilitas audaciam, verecundia fiduciam. Nullatenus conuenit nunc, vt virginalis simplicitas obliuiscatur prudentiam. In hac sola re ne timeas, prudens Virgo, præsumptionem: quia etsi grata in silentio verecundia, magis tamen nunc in verbo pietas necessaria. Aperi, Virgo beata, cor fidei, labia confessioni, viscera Creatori. Ecce desideratus cunctis gentibus, foris pulsat ad ostium. O si te morante pertransierit, & rursus incipias dolens quærere quem diligit anima tua! Surge, curre, aperi. Surge per fidem, curre per deuotionem, aperi per confessionem.

Dulcissima ad Virginem Apostrophe.
k Zac. 9. 6
Vide quanta Dignitas, gratia & prærogatiua Mariæ.
l Gen. 49. c
Similia inuenies in sermonib. S. August. serm 17. in Nat. Dom.

„ *Ecce*, inquit, *Ancilla Domini, fiat mihi secundum ver-* 9.
„ *bum tuum.* Semper solet esse gratiæ diuinæ familiaris virtus humilitas. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat suam gratiam. Humiliter ergo respondet, vt sedes gratiæ præparetur. *Ecce*, inquit, *ancilla Domini.* Quæ est hæc tam sublimis humilitas, quæ cedere non nouit honoribus, insolescere gloriâ nescit? Mater Dei eligitur, & ancillam se nominat. Non mediocris seuera humilitatis insigne, nec oblata tanta gloria, obli-

Quanta & quam Deo grata Virg. humilitas.

Magna sed rara virtus humilitas honorata.

liuisci humilitatem. Non magnum est esse humilem in abiectione; magna prorsus & rara virtus, humilitas honorata. Si me miserum homuncionem meis decepta simulationibus ad aliquem vel mediocrem honorem prouexerit Ecclesia, Deo nimirum hoc vel propter mea, vel propter subditorum peccata permittente: nonne statim oblitus qui fuerim, talem me puto, qualis ab hominibus (qui cor non vidēt) putatus sum? Credo fanè, conscientiam non attendo, & reputans non honorem virtutibus, sed virtutes honori, eò sanctiorem, quò superiorem me æstimo.

Ambitionē & arrogantiam in Ecclesiasticis grauiter perstringit.

Videas plerosque in Ecclesia de ignobilibus nobiles, de pauperibus diuites factos, subitò intumescere, pristinæ obliuisci abiectionis: genus quoque suū erubescere, & infimos dedignari parentes. Videas & homines perniciosos ad honores quosq; ecclesiasticos peruolare; moxq; sibi applaudere sanctitatem, vestium duntaxat mutatione, non mentium, & dignos se æstimare dignitate, ad q̃ ambiendo peruenerūt, quodq; (si audeo dicere) adepti sunt nūmis, arrribuere meritis. Omittò autem de his, quos excæcat ambitio, & honor ipse superbiendi eis materia est.

Item in Religiosis, quorum superbia & insolentia detestabilis.

10\. Sed video (quod magis doleo) post spretam sæculi pompam, nonnullos in schola humilitatis superbiam magis addiscere, ac sub alis mitis humilisque magistri grauiùs insolescere, & impatiētes ampliùs fieri in claustro, quàm fuissent in sæculo. Quodque magis peruersum est, pleriq; in domo Dei non patiuntur haberi contemptui, qui in suo non nisi contemptibiles esse potuerunt: vt quia videlicet vbi à pluribus honores appetuntur ipsi locum habere non meruerunt, saltem ibi honorabiles videantur, vbi ab omnibus honores contemnūtur.

Vti & occupatio rerum sæcularium, & litium strepitus.

Video & alios (quod non sine dolore videri debet) post aggressam Christi militiam, rursus sæcularibus implicari negotiis; rursus cupiditatibus terrenis immergi: cum magna cura erigere muros, & negligere mores: sub pretextu quoq; communis vtilitatis, verba vendere diuitibus, & matronis salutationes: sed & contra Imperatoris sui edictum concupiscere aliena; & sua cum lite repetere; non audientes Apostolum ex imperio Regis tubicinantem: *Hoc ipsum*, inquit [m], *delictum est in vobis, quod causas habetis; quare non magis fraudem patimini?*

m 1. Cor. 6. b

Itane mundum sibi, & se mundo crucifixerunt, vt qui antea vix in suo vico vel oppido cogniti fuerant, modò circumeuntes prouincias, & curias frequentantes, regū notitias, principumq; familiaritates assecuti sint? Quid de ipso habitu dicam, in quo iam non calor, sed color requiritur, magisq; cultui vestium quàm virtutum insistitur? Pudet dicere: vincuntur in suo studio mulierculæ, quando à monachis precium affectatur in vestibus, non necessitas: nec saltem forma religionis retenta in habitu ornari, non armari appetunt milites Christi: qui dum se præparare ad prælium, & contra aëreas potestates prætendere paupertatis insigne debuerant (quod vtiq; aduersarii valde formidant) in mollitie vestimentorū pacis potius præferentes indicium, vltro se hostibus sine sanguine tradunt inermes. Nec aliundè hęc omnia mala contingunt, nisi quod illam (qua sæculum deseruimus) deserentes humilitatem, dum per hoc cogimur inepta denuo sectari studia sæcularium, canes efficimur reuertentes ad vomitum.

Luxus & Vanitas vestiū in Monachis res indignissima.

11\. Audiamus itaque quotquot tales sumus, quid illa responderit, quæ Dei mater eligebatur, sed humilitatem non obliuiscebatur. *Ecce* (ait) *ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum. Fiat* desiderii signum, non dubitationis indicium. Et per hoc quod dicit, *fiat mihi secundum verbum tuum*, magis intelligenda est affectum exprimere desiderantis, quàm effectum requirere more dubitantis. Quanquam nil obstat intelligi, *fiat*, esse verbum orantis. Nemo quippe orat, nisi quod credit & sperat. Vult autē à se requiri Deus etiam quod pollicetur. Et ideo fortè multa quæ dare disposuit, priùs pollicetur, vt ex promissione deuotio excitetur: sicq; quod gratis daturus erat, deuota oratio promereatur. Sic pius Dominus, qui omnes homines vult saluos fieri, merita nobis extorquet à nobis: & dum nos præuenit tribuendo,

Cur orari Deus velit pro his etiā quæ dare disposuit. Oratio cum Dei decreto inuariabili quomodo cohæreat.

A quod retribuat, gratias agit, ne gratias tribuat. Hoc vtique prudens Virgo intellexit, quando præuenienti se muneri gratuitæ promissionis, iunxit meritum suæ orationis: *fiat* (inquiens) *mihi secundùm verbum tuum*. Fiat mihi de verbo secundùm verbum tuum. Verbum quod erat in principio apud Deum, fiat caro de carne mea secundùm verbum tuum. Fiat obsecro mihi verbum non prolatum quod transeat, sed conceptū vt maneat, carne videlicet indutum, non aëre. Fiat mihi non tantùm audibile auribus, sed & visibile oculis, palpabile manibus, gestabile humeris. Nec fiat mihi verbum scriptū & mutum, sed incarnatum & viuum: hoc est, nō mutis figuris mortuis in pellibus exaratū, sed in forma humana meis castis visceribus viuaciter impressum: & hoc non mortui calami depictione, sed sancti spiritus operatione. Eo videlicet modo fiat mihi, quo nemini ante me factum est, nemini post me faciēdum. Porrò multifariàm multisq; modis olim Deus locutus est Patribus in Prophetis: & aliis quidem in aure, aliis in ore, aliis etiam in manu factum esse verbum Domini memoratur: mihi autē B oro vt in vtero fiat iuxta verbum tuum. Nolo autem vt fiat mihi aut declamatoriè prædicatum, aut figuraliter significatum, aut imaginatoriè somniatum, sed silenter inspiratum, personaliter incarnatum, corporaliter inuisceratum. Verbum igitur quod in se nec poterat fieri, nec indigebat, dignetur in me, dignetur & mihi fieri secundùm verbum tuum. Fiat quidem generaliter omnī mundo, sed specialiter fiat mihi secundùm verbum tuum.

Excusatio S. BERNARDI, quòd locum istum Euangelij post alios Expositores tractandum sumpserit.

Lectionem Euangelicam exposui, sicut potui: nec ignoro quòd non omnibus placebit: sed scio me ob hanc rem multorum fortè indignationi obnoxium: & aut iudicabor superfluus, aut præsumptor: quòd videlicet post Patres qui hunc ipsum locum plenissimè exposuerunt, rursus in eodem nouus expositor ausus fuerim mittere manum. Sed si quid dictum C *est post Patres quod non sit contra Patres, nec Patribus arbitror, nec cuiquam displicere debere. Vbi autem dixi quod à Patribus accepi, dum sic absit typhus præsumptionis, vt non desit fructus deuotionis, patienter audiant de superfluitate causantes. Nouerint tamen qui me tamquam de ociosa & non necessaria explanatione, sugillant, non tam intendisse exponere Euangelium, quàm ex Euangelio sumere occasionem loquendi, quod loqui delectabat. Si verò peccaui, quod propriam magis ex hoc excitaui deuotionem, quam communem quæsierim vtilitatem, potens erit pia Virgo apud suum misericordem Filium hoc meum excusare peccatum, cui hoc meum qualecunque opusculum deuotissimè destinaui.*

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI:

SERMO I.

Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethlehem Iudæ.

D Sonuit vox lætitiæ in terra nostra, vox exultationis & salutis in tabernaculis peccatorum. Auditum est verbum bonum, verbum consolatorium, sermo iucunditate plenus, dignus omni acceptione. Iubilate montes laudem, & omnia ligna syluarum plaudite manibus ante faciem Domini, quia venit. Audite cœli, & auribus percipe terra, obstupesce & lauda vniuersitas creaturæ, sed tu magis, ò homo, *Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethlehem Iudæ*. Quis tam lapidei cordis, cui anima non liquefacta sit in hoc verbo? Quid annunciari dulcius poterat? Quid delectabilius cōmendari? Quid tale vnquam auditū est, aut quid simile aliquádo mundus accepit? *Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethlehē Iudæ.* O breue verbum de verbo abbreuiato, sed cœlesti

suauitate refertum! Laborat affectio mellifluæ dulcedinis copiam latiùs effundere gestiens, nec inueniens verba. Tanta siquidem est gratia sermonis huius, vt continuò incipiat minus sapere si vel vnũ iota mutauero: *Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethlehem Iuda.* O natiuitas illibata sanctitate, honorabilis mundo, amabilis hominibus collati magnitudine beneficii, inuestigabilis etiam Angelis sacri profunditate mysterii, & in his omnibus admirabilis singulari excellentia nouitatis! vtpote quæ nec primam similem visa est, nec habere sequentem! O partus solus sine dolore, solus nescius puderis, corruptionis ignarus, non reserans, sed consecrans virginalis vteri templum! O natiuitas supra naturã, sed pro natura: miraculi excellentia superans, sed reparans virtute mysterii! Fratres, generationem istam quis enarrabit? Angelus nunciat, virtus obumbrat Altissimi, superuenit spiritus: virgo credit, fide concipit: virgo permanet. Quis non miretur? Nascitur Altissimi filius, Deus de Deo genitus, ante sæcula: nascitur verbum infans: quis vel satis miretur?

Generatio Christi ineffabilis.

2. Natiuitas Christi quã mundo fructuosa.

Nec sane otiosa Natiuitas, aut infructuosa dignatio maiestatis. *Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethlehem Iuda.* Vos qui in puluere estis, expergiscimini & laudate: Ecce Dominus venit cum salute. Venit cũ salute, venit cum vnguentis, venit cum gloria, neq; enim sine salute Iesus, neq; sine vnctione Christus, nec sine gloria venit Dei Filius. Siquidem ipse salus, ipse vnctio, ipse gloria, sicut scriptum est a: *Gloria patris, filius sapiens.* Fœlix anima, quæ gustato salutis fructu trahitur & currit in odorem vnguentorum, vt videat gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre. Respirate, perditi, venit Iesus quærere & saluum facere quod perierat. Morbidi, conualescite, venit Christus, qui contritos corde sanat vnctione misericordiæ suæ. Exultate quicunq; estis grandia concupiscentes, descendit ad vos Filius Dei, vt regni sui faciat cohæredes. Ita obsecro, sana me, Domine, & sanabor: saluũ me fac, & saluus ero: glorifica, & ero gloriosus. Sic nempe benedicet anima mea Dominum, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius, cùm propitiatus fueris omnibus iniquitatibus meis, sanaueris omnes infirmitates meas, repleueris in bonis desiderium meum. Hæc tria, dilectissimi, sapit mihi quòd audio nasci Iesum Christum filium Dei. Quare enim vocamus nomen eius Iesum, nisi quia ipse saluum faciet populũ suum à peccatis eorum b? Aut quare Christus nominari voluit, nisi quia computrescere faciet iugum à facie olei c? Quare Filius Dei factus est homo, nisi vt homines faceret filios Dei? Voluntati autem eius quis resistet? Iesus qui iustificat, quis est qui condemnet? Christus qui sanat, quis est qui vulneret? Filius Dei qui exaltat, quis est qui humiliet?

a Prou. 10.
Psal. 103. a
b Matt. 1. d
c Esa. 10. f

3. Natiuitas Christi magnæ caussa lætitiæ & fiduciæ.

Nascitur ergo Iesus, gaudeat quisquis ille est, quem perpetuæ damnationis reum adiudicabit conscientia peccatorum. Excedit quippe pietas Iesu omnem criminum quantitatem seu numerositatem. Nascitur Christus, lætetur quicunq; vitiis expugnabatur antiquis. Siquidem ante faciem vnctionis Christi nullus omnino stare poterit morbus animæ quãlibet inueteratus. Nascitur Filius Dei: exultet qui magna solet desiderare, quia magnus munerator aduenit. Fratres, hic est hæres, deuote suscipiamus eum, sic enim & hæreditas nostra erit. Qui enim proprium filium dedit, quomodo non omnia nobis simul cum illo donauit c? Nemo diffidat, nemo hæsitet, habemus testimonium credibile nimis; Verbum caro factum est, & habitauit in nobis d. Fratres habere voluit vnigenitus Dei, vt esset in multis fratribus primogenitus ipse. Vtique nihil hæsitet ipsa pusillanimitas fragilitatis humanæ: prius ipse factus est hominum frater, factus est hominis filius, factus est homo. Si & hoc homo iudicat incredibile, fidem astruunt oculi.

c Rom. 8. f
d Ioan. 1. d

4. Dignatio Christi percipitur in Bethleem quã Ierusalem nascentis.

Iesus Christus natus est in Bethlehem Iuda. Et vide dignationem. Non in Hierusalem ciuitate regia; sed in Bethleem, quæ minima est in millibus Iuda. O Bethleem parua, sed iam magnificata à Domino, magnificauit te qui factus est in te paruus ex magno. Lætare Bethleem, & per omnes vicos tuos festiuum hodie Alleluia cantetur. Quæ tibi ciuitas, si audiat, non inuideat preciosissimum illud stabulum, & illius præsepii gloriã? In vniuersa siquidem terra iam celebre est nomen tuũ, & beatam te dicunt omnes generationes. Vbiq; gloriosa dicũtur de te, ciuitas Dei, vbiq; psallitur, quia homo natus est in ea, & ipse fundauit eã Altissimus. Vbique, inquam, prædicatur, ubiq; clamatur, quia *Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iuda.* Nec ociosum quod additur *Iuda*, siquidem admonet nos eius quæ ad patres facta est repromissio: *Non auferetur*, inquit d, *sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Salus quippe ex Iudæis, sed salus vsq; ad fines terræ. *Iuda*, ait e, *te laudabunt fratres tui. Manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum*, & cætera quæ de Iuda illo nusquã legimus, sed in Christo videmus impleta. Ipse est enim leo de tribu Iuda, de quo & additur, *Catulus leonis Iuda: ad prædam*, inquit, *fili mi, ascendisti.* Magnus prædator Christus, qui priusquam sciat vocare patrem aut matrem, Samariæ spolia diripuit f. Magnus prædator Christus, qui ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem: nec tamen abstulit quidquam, sed magis ipse dedit dona hominibus. Has itaque & cæteras similes prophetias impletas in Christo (de eo siquidem & prædictas) ad mentem reuocat, quod dicitur, *Bethleem Iuda*: nec omnino quærere est, vtrum à Bethleem possit aliquid boni esse.

c Psal. 86. a
c Gen. 49. b
e Ibid.
f Esa. 8. b

5. Paupertatem & humilitatem nobis commendat locus natiuitatis Christi.

Sanè quod ad nos spectat, discimus etiam ex hoc quemadmodum suscipi velit, qui in Bethleem voluit nasci. Erat enim qui fortè ei sublimia quærẽda arbitraretur esse palatia, vbi cum gloria rex gloriæ susciperetur, sed non propter hoc à regalibus illis sedibus venit. In sinistra eius diuitiæ & gloria, in dextera longiturnitas vitæ g: horum omnium æterna in cœlis affluentia suppetebat, sed paupertas non inueniebatur in eis. Porrò in terris abundabat & superabundabat hæc species, & nesciebat homo pretium eius. Hanc itaq; Dei Filius concupiscens descendit vt eam eligat sibi, & nobis quoque sua æstimatione faciat pretiosam. Adorna thalamum tuum, Sion: sed humilitate, sed paupertate. In his enim pannis complacet sibi, & Maria testimonium perhibente, his sericis delectatur inuolui. Abominationes Ægyptiorum immola Deo tuo.

g Prou. 3. c

6. Bethleem & Iudæ allegorica expositio.

Considera denique quod in Bethleem Iudæ nascitur, & sollicitus esto quomodo Bethleem Iudæ inveniaris, & iam non in te quidem suscipi dedignetur. Bethleem quippe *Domum panis*, Iuda sonat *Confessionem.* Tu ergo si diuini verbi pabulo repleas animam tuam, fideliterque, etsi non digna, certè quanta potes deuotione suscipias panem illum, qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo, Dominicum videlicet corpus Iesu, vt veterem vtrem corporis tui noua illa resurrectionis caro reficiat & sustineat, quatenus nouum quod intus est vinum, hoc solidatus glutino, valeat continere: si denique ex fide viuas, & nequaquã gemere oporteat, quia oblitus sis comedere panem tuum: Bethleem factus es dignus planè susceptione Dominica, si tamen confessio non defuerit. Sit proinde Iudæa sanctificatio tua: confessionem & decorem induere, quam maximè stolam in ministris suis Christus acceptat. Denique breuiter tibi vtrumque cõmendat Apostolus: *Corde*, inquiens g, *creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Iustitia siquidem in corde, panis in domo. Est enim iustitia panis. Et h, *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur*, Sit ergo in corde iustitia, & iustitia quæ ex fide est. Hæc enim sola habet gloriam apud Deum: sit etiam in ore confessio ad salutem, & securus iam suscipe eum qui in Bethleem Iudæ nascitur, Iesum Christum Filium Dei.

Quomodo suscipiẽdum corpus Dominicum.
g Rom. 10. c
h Matth. 5. c

IN VIGILIA NATIVITATIS Domini.

SERMO II.

† *O Iuda & Hierusalem, nolite timere, cras egrediemini, & Dominus erit vobiscum a.*

†His verbis vtitur Eccl. in Off noct. vigil. Nat. Dom. pro Resp.

a 2. Par. 20. d 1.

b Luc. 19. f

VEros alloquimur Iudæos, non litera, sed spiritu: semen Abrahæ, cuius multiplicatio sicut promissa legitur, sic videtur impleta. Neque enim filii carnis, sed filii promissionis deputantur in semine. Sed nec illi Hierusalem dicimus, quæ occidit prophetas b. Vnde enim illam cōsolemur, super quam Dominus fleuit, quę data est in subuersionem? Illi dicimus, quæ de cœlo noua descendit, *Nolite timere, ô Iuda & Hierusalem.* Nolite timere veri confessores, qui non solum ore, sed toti pariter, & omni parte Domino confitemini, induti confessionem sicut vestimentum; imò quorum omnia interiora Domino confitentur, & omnia ossa dicunt, Domine, quis similis tibi c? non sicut hi qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant d. Vera confessio est, si omnia opera nostra, fratres, opera eius sint, & confiteā- B tur ei. Confiteantur autem gemina quadam cōfessione, vt duplicibus vestiamini, id est, confessione peccatorum vestrorum, & confessione laudis diuinæ. Tunc enim veri Iudæi eritis, si omnis vita vestra confiteatur vos peccatores, & dignos multo maioribus pœnis: Deum verò summè bonum, qui pro his leuibus & trāsitoriis pœnis, æterna condonat supplicia, quæ meruistis. Quisquis enim ardenter non desiderat pœnitentiam, videtur operibus dicere, non indigere se pœnitentia: & ita suam non confitetur culpam, aut non posse prodesse ei pœnitentiam: sic & diuinam non confitetur bonitatem. Vos autem estote veri Iudæi, sed & Ierusalem vera, vt nihil iam timeatis. Est enim Ierusalē visio pacis. Visio, non possessio, cuius fines Dominus posuit pacem, non initium sanè, nec medium. Si ergo pacem non habetis, imo quia perfectam in hoc sæculo habere non potestis, saltem videre eam, intuemini, considerate, & desiderate eam. Illuc sint oculi cordis vestri, ad pacem sese dirigat intentio vestra, vt omnia quæcunque facitis, huius pacis C quæ exuperat omnem sensum e, desiderio faciatis: in omnibus hoc intendatis, vt reconciliati pacem habeatis ad Deum.

c Psal. 34. b

d Tit. 1. d

Cōfessio duplex peccatorum & diuinæ laudis.

Ierusalē i. e. visio pacis, quid significet.

e Philip. 4 d

2. His dicimus, *Nolite timere*, hos consolamur, non eos qui viam pacis non cognouerunt. Nam si illis dicitur, *Cras egrediemini*, comminatio, non consolatio erit ista. Soli nimirum dissolui desiderant, & egredi concupiscunt, qui pacem vident, & sciunt, si terrestres domus eorum huius habitationis dissoluantur, quoniam ædificationem habent ex Deo, & non illi qui in insaniam versi suis compedibus delectantur. Denique hi tales moriendo non tam egressi dicendi sunt, quàm ingressi: qui non in lucem, non in libertatem vadunt, sed in carcerem, sed in tenebras, sed in infernum. Vobis autem dicitur: *Nolite timere, cras egrediemini* b, & iam non erit timor in finibus vestris. Multos quidem habetis hostes: carnem, qua nullus potest esse vicinior hostis: præsens sæculum nequam, quod vndique circumfusum est vobis: principes tenebrarum, qui viam vestram obsident in aëre collocati. Attamē nolite timere, cras egrediemini, id est, in pro- D ximo. Cras enim, in proximo est. Vnde & sanctus Iacob ait c: *Cras respondebit mihi iustitia mea.* Tres enim dies sunt de quibus etiam legimus d: *Viuificabit nos post duos dies, in die tertia resuscitabit nos.* Vnus sub Adam, alter in Christo, tertius cum Christo. Vnde & ibi subditur, *Sciemus sequemurque, vt cognoscamus Dominum*, & hic dicitur, *Cras egrediemini, & Dominus erit vobiscum.* His enim dicitur, qui dimidiauerunt dies suos, in quibus periit dies in qua nati sunt, quæ est dies Adæ, dies peccati, cui Hieremias quoque maledicebat, dicens e: *Maledicta dies in qua natus sum.* Omnes enim in illa nascimur. Vtinam pereat in nobis omnibus dies illa, dies nebulæ & caliginis, dies tenebrarum & turbinis, quam nobis fecit Adam, quam fecit inimicus, qui dixit f: *Aperientur oculi vestri.*

Quibus mors in desiderio.

b 2. Par. 20. d

Tres hostes animæ.

c Gen. 30. e

d Osea 6. a

e Hier. 20. d

f Gen. 3. b

3. Ecce verò illuxit nobis dies redemptionis nouæ, reparationis antiquæ, fœlicitatis æternæ. *Hæc est dies quā fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea g*, quia cras egrediemur. Vnde? nisi de conclaui huius sæculi, de ergastulo huius corporis, de compedibus necessitatis, curiositatis, vanitatis, & voluptatis, quæ etiam inuitis nobis pedes tenent affectionis? Quid enim spiritui nostro cum terrenis? Cur non spiritualia desiderat, spiritualia quærit, spiritualia sapit? O spiritus, qui de sursum estis, quid vobis cum infimis? *Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram h.* Sed corpus *quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem i.* Necessitates multæ miseri huius corporis detinent nos. Viscus quidam praui desiderii, & delectationis terrenæ volare non patitur, & citiùs retrahit mentem, si fortè aliquando subleuetur. Sed nolite timere, cras egrediemini de lacu miseriæ, & de luto fæcis. Nam vt inde vos educeret, infixus est ipse quoque in limo profundi. Nolite ergo timere, cras egrediemini de corpore mortis, & de omni corruptione peccati. Agite diem istum in Christo, vt ambuletis sicut & ipse ambulauit. *Qui enim dicit se in Christo manere: debet, sicut ipse ambulauit, & ipse ambulare k. Nolite ergo timere, quia cras egrediemini*, & sic semper cum Domino eritis. Vel quia signanter dictum, *& Dominus erit vobiscum:* sic intelligamus, vt dum sumus in corpore, possimus nos esse cum Domino, id est, adhærere eius voluntati, sed non ille nobiscum, vt consentiat voluntati nostræ. Vellemus enim iam liberi esse, concupiscimus dissolui, egredi desideram°, sed adhuc differt ille certa ex causa. Cras egrediemur, & Dominus erit nobiscum: vt quicquid voluerimus velit, & in nullo à nostra voluntate discordet.

g Psal. 117. d

Terrenis contemptis quærenda cœlestia.

h Coloss. 3. a

i Sap. 9. d

k 1. Ioan. 2. a

4. Itaque, *Iuda & Ierusalem, nolite timere*, si perfectionem quam desideratis, nondum potestis adipisci, sed quod minus habet imperfectio conuersationis, suppleat humilitas confessionis: & imperfectum vestrum viderunt oculi Dei. Propterea enim *mandata sua mandauit custodiri nimis l.* vt videntes imperfectionem nostram deficere, & non posse implere quod debet, fugiamus ad misericordiam, & dicamus: *Quoniam melior est misericordia tua super vitas m*, & qui non possumus in vestitu innocentiæ seu iustitiæ, appareamus vestiti confessione: *Confessio enim & pulcritudo in conspectu Domini n*, si tamen sit (vt diximus) non oris tantùm, sed etiam totius hominis, vt omnia ossa nostra dicant: Domine, quis similis tibi? idque solius pacis intuitu, & desiderio reconciliationis ad Deum. Talibus enim dicitur, *O Iuda & Ierusalem, nolite timere, cras egrediemini*, id est, quàm cito à corpore exierit anima, omnes simul affectiones, omnia desideria quibus per vniuersum interim mundum dispersa & ligata tenebatur, dissoluentur; & egredietur de visco hoc: & Dominus erit vobiscum. Nimis id quidem vobis videri potest. Si tamen ad vos respicitis, & non ad ea quæ expectant vos. Nonne hoc vniuersus mundus expectat? Creatura enim subiecta est vanitati: & cadente homine quem constituerat Dominus dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ, tota simul hæreditas corrupta est. Inde distemperatus aër, terra in operibus Adæ maledicta, & omnia subdita vanitati.

l Psa. 118. a

Cur mādata Dei tam seuerè nobis imposita.

m Psal. 62. a

n Psal. 95. d

Corruptela naturæ ex peccato.

5. Nec sanè reparabitur hæreditas, donec reparentur hæredes. Vnde & iuxta Apostoli testimonium o, *ingemiscit* quoque; *& parturit vsque adhuc.* Nec soli vtique huic mundo, sed & angelis & hominibus spectaculum facti sumus. *Me, inquit, expectant iusti, donec retribuas mihi p.* Et martyres cum iudicii diem postularent, non tanquā vindictę cupidi, sed perfectionem desiderantes, beatitudinis, quā tunc habituri sunt, acceperunt diuinum responsum q: *Sustinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum vestrorum.* Acceperunt ergo iam singulas stolas, sed non vestientur duplicibus, donec vestiamur & nos. Vadia tenemus & obsides ipsa eorum corpora, sine quibus consummari non possunt, nec ea recipient sine nobis. Vnde de Patriarchis &

o Rom. 8. d

p Psal. 141. b

q Apoc. 6. b

Sancti non consummabuntur resumptione corporum sine nobis.

r Heb. 11. g

Prophetis ait Apostolus r: *Deo melius aliquid prouidente pro nobis, vt non sine nobis consummarentur.* O si cognosceremus & nos quomodo expectant, & quantum desiderant aduentum nostrum, quam sollicitè quærunt, quàm libenter audiunt bona de nobis?

6

Angeli quã nostræ salutis cupidi & studiosi. Officiosa eorũ erga nos charitas.

Quid tamen de his loquor, qui didicerunt ex his quæ passi sunt, compassionem, quãdo & ipsi nos Angeli sancti desiderant? Nonne de vermiculis estis, & de puluere isto restaurandi sunt muri cœlestis Ierusalem? Putatis quantum desiderant ciues cœlestes instaurari ciuitatis suæ ruinas? Quomodo solliciti sunt vt veniant lapides viui, qui coædificentur eis? Quomodo discurrunt medii inter nos & Deum, fidelissimè portantes ad eum gemitus nostros, & ipsius nobis gratiam deuotissimè reportantes? Planè non dedignabuntur vt simus eorum socii, quorum facti sunt iam ministri. Nonne enim omnes administratorii sunt spiritus f, in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Festinemus obsecro, dilectissimi, festinemus, tota nos multitudo cœlestis curiæ expectat. Exultare Angelos fecimus, quando conuersi sumus ad pœnitentiam: proficiamus, & festinemus complere de nobis eorum lætitiam. Væ tibi quicunq; es qui deliberas redire ad lutum, reuerti ad vomitum. Putasne placatos habebis in iudicio, quos tanto & tam sperato priuare vis gaudio? Exultauerunt cum nos ad pœnitentiam venimus, tanquam super his quos ab ipsa inferi porta cernerent euocari. Quid nunc erit si ab ipsa paradisi ianua reuerti viderint, & abire retrorsum eos qui iam pedem alterum in paradiso posuerunt? Nam etsi corpora inferius, sed corda sursum.

f Hebr. 1. d

Sancti in cœlis expectant nos.

7.

Desiderat nos Deus Pater.

Currite, Fratres, currite: non soli Angeli, sed & ipse Angelorum vos Creator expectat. Nuptiæ paratę sunt, sed nondũ plena domus: adhuc expectantur, de quibus nuptiæ impleantur. Expectat vos Pater & desiderat, non solum propter nimiam charitatem suam qua dilexit vos: (vnde & Vnigenitus, qui in sinu Patris est, ipse enarrauit, *Pater*, inquiens f, *amat vos*) sed propter semetipsum, sicut loquitur per Prophetam: *Propter memetipsum ego faciam, non propter vos* *. Quis enim implendum dubitet quod promisit Filio, dicens t: *Postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam*? Et alibi u: *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Non conterentur omnes inimici eius, dum nos qui sumus membra eius, aliquatenus impugnabunt. Non implebitur hęc promissio, donec nouissima inimica destruatur mors. Nam de Filio quis nesciat, quantũ desideret fructum natiuitatis, & totius vitæ quam gessit in carne, denique fructũ crucis & mortis suæ, precium sanguinis preciosi? Nonne traditurus est regnum Deo & Patri, quod acquisiuit? Nonne ei restauraturus est creaturas suas, pro quibus Pater illum misit in terras? Expectat nos & Spiritus sanctus. Est enim charitas & benignitas, in qua prædestinati sumus ab æterno: nec dubium quin prædestinationem suam velit impleri.

f Ioan. 16. f

* Ezech. 36. c

t Psal. 2. b

u Psal. 109. a

Expectat & nos Filius

& Spiritus S.

8.

Ergo quia paratæ sunt nuptiæ, & omnis nos Curiæ cœlestis frequentia desiderat & expectat, curramus non quasi in incertum: curramus desideriis, & profectu virtutum. Proficere, proficisci est. Dicamus singuli x: *Aspice in me, & miserere mei, secundum iudicium diligentium nomen tuum.* Non sicut ego merui, sed sicut illi decreuerint, miserere. Dicamus item y, *Sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.* Itemque, *Fiat voluntas tua* z. Scimus quoniam scriptum est: *Si Deus pro nobis, quis contra nos* a? *Aut quis accusabit aduersus electos Dei? An non licet*, inquit b, *mihi facere quod volo?* Hæc sit interim consolatio nostra, charissimi, donec egrediamur, & Dominus sit nobiscum. Qui magna sua misericordia, ad beatam illam egressionem, & ad clarum illud cras nos perducat, & in hoc quoque proximo cras visitare nos, & nobiscum esse dignetur: vt si quis forte in tentatione qualibet detineretur, ipso miserante qui prædicare venit clausis apertionem, cras egrediatur: vt cum gaudio salutari suscipiamus coronam paruuli Regis nostri, ipso præstante qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum, Amen.

x Psal. 118. o

y 1. Matt. 3.

z Matt. 5.

a Rom. 8. f

b Matt. 20. b

IN VIGILIA NATIVITATIS Domini.

Sermo III.

a Exod. 16. b

* Vtitur his verbis Eccl. in Offic matut. vigiliæ Natiuit. pro Inuitat.

HOdie scietis quia veniet Dominus, * *& mane videbitis gloriam eius* a. Quique terrigenæ: & filii hominum, audite. Vos qui in puluere estis, expergiscimini & laudate: quia veniet medicus ad ægrotos, redemptor ad venditos, ad errantes via, ad mortuos vita venit: quippe qui proiiciat in profundum maris omnia peccata nostra, qui sanet omnes infirmitates nostras, qui nos propriis humeris ad propriæ dignitatis reportet originem. Magna est ista potentia, sed plus est miranda misericordia, quod sic venire voluit, qui potuit subuenire. *Hodie* (inquit) *scietis quia veniet Dominus.* Verba hæc quidẽ suo loco & tempore in Scriptura posita sunt a, sed non incongruè illa Vigiliæ Dominicæ Natiuitatis Ecclesia mater aptauit. Ecclesia, inquam, illa quæ secum habet consilium & spiritum sponsi & Dei sui, cui dilectus inter vbera commoratur, ipsam cordis sui sedem principaliter possidens & conseruans. Nimirum ipsa est quæ vulnerauit cor eius, & in ipsam abyssum secretorũ Dei oculum contemplationis immersit, vt & illi in suo, & sibi in eius corde perennem faciat mansionem. Cum ergò ipsa in Scripturis diuinis verba vel alterat, vel alternat, fortior est illa compositio, quam positio prima verborum: & fortassis tantò fortior, quantum distat inter figuram & veritatem, inter lucem & vmbram, inter dominam & ancillam.

a Exod. 16. b

Ecclesiæ iudiciũ infallibile in vsu & applicatione scripturæ.

2.

Duo mystici dies.

Vnus huius sæculi, alter futuri,

Hodie scietis, quia veniet Dominus. Secundum ęstimationem meam duo in verbis istis dies nobis expressius commendantur. *Primus*, qui à primi hominis lapsu labitur vsq; ad finem mundi: dies cui Sancti sæpius maledixisse noscuntur. Ab illa enim lucidissima die in qua conditus fuerat Adam eiectus est, & in has rerum contrusus angustias, diem tenebrosum incurrit, & pene à lumine veritatis extinctus. In hac die nascimur vniuersi, si tamen dies debet & non potius nox vocari: nisi quia lumen rationis quasi quandam scintillulam nobis insuperabilis illa misericordia dereliquit. *Secunda* verò dies erit in splendoribus Sanctorum, in perpetuas æternitates, cum inclaruerit illud serenissimũ manè, cui est misericordia repromissa, & absorpta erit mors in victoria: cum dimotis vmbris & tenebris, splendor veræ lucis sursum & deorsum, intus & exteriùs cuncta pariter occupabit. *Auditam fac mihi mane misericordiam tuam*, ait sanctus, &, *Repleti sumus mane misericordia tua* b. Sed ad nostrum diem reuertamur, qui tanquam *custodia in nocte* c pro sua breuitate dicitur, qui tanquam nihilum & inane ab illo familiari Spiritus sancti organo nominatur, cum dicit d: *Quoniam omnes dies nostri defecerunt*, & e, *Defecerunt sicut fumus dies mei*, &, *Dies mei sicut vmbra declinauerunt*: *Parui & pessimi sunt omnes dies vitæ meæ*, ait ille sanctus Patriarcha f, qui vidit Dominum facie ad faciem, qui cum eo tam familiariter loquebatur. Et quidem in hac ipsa die homini Deus rationem præstat, tribuit intelligentiam: sed necesse est vt exeuntem de hoc mundo illum inet lumine scientiæ suæ, ne si de domo carceris & vmbra mortis extinctus exierit, illuminari non valeat in ęternum. Ideo quippe vnigenitus Dei sol iustitiæ tanquam immensi & præclari luminis cereus in huius mundi carcerẽ illuminatus est & accensus, vt omnes qui illuminari voluerint, ad illũ accedant, illiq; iungantur, vt nihil męedium inter illos sit & ipsum. Peccata enim nostra separant inter nos & Deum. Sed illis sublatis, vero lumini illuminandi, & quasi concorporãdi connectimur in idipsum sicut lumen extinctum lumini lucenti & ardenti sine aliquo medio coniungitur, vt illuminetur quatenus per exemplum visibilium, effectus rerum inuisibilium cognoscamus.

a Psal. 142. b

b Psal. 89. d

c Ibid. b

d Psal. 89. b

e Psal. 101 b

f Gen. 47. b

Lumen diuinum nobis necessariũ.

3.

Adhoc igitur tam magnum & præfulgidum sidus iuxta Prophetam, illuminemus nobis lumen scientiæ, priusquam de mundi huius tenebris exeamus, ne de tene-

bris transeamus ad tenebras, & tenebras sempiternas. Quæ est autem ista scientia? Profectò scire quia venit Dominus, etsi quando veniet, scire non possumus. Hoc est illud totum quod postulatur à nobis. At, inquis, ista scientia omnium est. Quis enim nesciat vel nomine tenus fidelis, quia veniet Dominus; quia venturus est iudicare viuos & mortuos, & reddere vnicuique iuxta opera sua? Non omnium ista est scientia; Fratres mei, & nec multorum: paucorum est, quia reuera pauci sunt qui saluantur. Putasne quia illi, qui cum malè fecerint, lætantur, & exultant in rebus pessimis[f], vel sciant, vel recogitent quia veniet Dominus? Si dixerint ipsi, tu noli credere: quia *qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est*[g]. *Confitentur*, ait Apostolus[h], *se nosse Deum, factis autem negant*. Quia *fides sine operibus mortua est*[i]. Non enim se ita omni impuritate polluerent, si Dominum venturum scirent vel formidarent, sed vigilarent vtique, & non sinerent tam grauiter perfodi conscientias suas.

Quali scientia nos illuminati oporteat.

f Prou. 2. c.

Scientia vel memoria venturi Iudicis, paucorum est.

g 1 Ioan. 2. a

h Tit. 1. d

i Iacob. 2. d

4\. Scientia autem ista in primo gradu operatur pœnitudinem & dolorem, vt risum in luctum, cantum in planctum, gaudium in mœrorem conuertat, & incipiant tibi displicere, quæ vehementer ante placuerant: vt illa specialiter horreas, quæ specialiter appetebas. Sic enim scriptum est[k]: *Quia qui addit scientiam, addit & dolorem*: vt veracis & sanctæ scientiæ sit dolor subsequens argumentum. In secundo verò gradu operatur correctionem, vt iam non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato, sed coërceas gulam, iugules luxuriam, superbiam deprimas, & facias seruire corpus sanctitati, quod iniquitati antè seruierat. Pœnitudo enim sine correctione non proderit sicut Sapiens ait[l]: *Vnus ædificans, vnus destruens, quid prodest eis nisi labor? Vnus orans, & vnus maledicens, cuius vocem exaudiet Deus? Qui enim baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, nihil proficit lauatio eius*, sed iuxta Saluatoris sententiam[m] verendum est ne ei *aliquid deterius contingat*. Sed quia hæc diutius haberi non possunt, nisi circa se multa circunspectione mens indefessa vigilet & attendat: in tertio gradu operatur sollicitudinem, vt iam sollicitus incipiat ambulare cum Deo suo, & ex omni parte scrutetur, ne vel in leuissima re tremendæ illius maiestatis offendatur aspectus. In pœnitudine accenditur, in correctione ardet, in sollicitudine lucet, vt interius & exterius renouetur.

Scientiæ salutaris primus gradus seu effectus pœnitudo seu dolor de peccatis.

k Eccl. 1. d

Secundus correctio.

l Eccl. 34. d

m Ioan. 5. c

Tertius sollicitudo.

5\. Hic iam respirare incipit à tribulatione malorum & dolore, & timoris magnitudinem spirituali lætitia temperare, ne suorum enormitate scelerum, abundantiori tristitia absorbeatur. Hinc etsi timet à Iudice, sperat à Saluatore; cum iam in animo eius timor & lætitia obsequitent & obuient sibi, plerumque timor lætitiam superet, lætitia sæpius timorem excludat, & intra sui gaudij concludat arcanum. Felix conscientia, in qua luctamen huiusmodi indesinenter conficitur, donec quod mortale est absorbeatur à vita, donec euacuetur timor qui ex parte est, & succedat lætitia, quod perfectum est, quia non timor sempiternus, sed lætitia sempiterna erit ei. Iam verò sic ardens & lucens, nondum in domo se esse confidat, vbi sine omni timore ventorum accensum lumen soleat deportari, sed meminerit se esse sub dio, & vtraque manu studeat operire quod portat, nec credat aëri, etiam si videat esse tranquillum. Repente enim & hora qua non putauerit mutabitur; & si vel ad modicum manus remiserit, lumen extinguetur. Quod etsi etiam ardor portantis manus (vt quandoque fieri solet) adusserit, eligat potius pati, quam retrahere manus suas, quia in momento, in ictu oculi poterit exufflari. Si essemus in domo illa non manufacta, æterna in cœlis, vbi nullus inimicus intrat, nullus exit amicus, nihil esset timendum. Nunc vero tribus malignissimis & validissimis ventis expositi sumus, carni, diabolo & mundo, qui conscientiam illuminatam moliuntur extinguere, insufflantes in cordibus nostris desideria mala, motus illicitos, & ita te repente turbantes, vt vix prænoscere valeas, vnde venias, aut quo vadas. Ex quibus etsi duo sæpius intermittant, à tertio tamen nemo vnquam sufflandi fiducias extorsit. Ideo vtriusque manibus & cordis & corporis anima est tegenda, ne forte quæ iam illuminata fuerat, extinguatur, nec cedendum vel recedendum, etiam si grauis tentationum feruor vtriusque hominis statum vehementer afflixerit; sed dicendum cum Sancto. *Anima mea in manibus meis semper*[n]. Eligamus potius ardere, quã cedere. Et sicut quod in manibus nostris tenemus, non facile obliuiscimur: sic nunquam obliuiscamur negotium animarum nostrarum, & illa cura principaliter vigeat in cordib. nostris.

Felix Conscientia, quæ spiritualis lætitiæ, & filialis timoris in se luctam sentit.

NOTA. Nulla securitas in hoc sæculo. Semper timendum.

n Psal. 118. ẏ

6\. Cum ergo sic lumbi nostri præcincti fuerint, & lucernæ ardentes, custodiendæ sunt vigiliæ noctis supra gregem cogitationum & actionum nostrarum: vt si in prima vigilia, vel secunda, vel tertia Dominus venerit, paratos nos inueniat. *Prima vigilia* est rectitudo operis, vt ad hanc quam iurasti regulam, omnem vitam exæquare coneris, nec transgrediaris terminos quos posuerunt patres tui, in omnibus viæ & vitæ huius exercitiis non declinans ad dexteram neque ad sinistram. *Secunda* puritas intentionis, vt simplex oculus totum corpus lucidum faciat, vt quidquid feceris propter Deum facias, & ad locum vnde exeunt gratiæ reuertantur, vt iterum fluant. *Tertio* est custodia vnitatis, vt in congregatione positus, voluntates aliorum tuis voluntatibus anteponas: vt non solum sine querela, sed & cum gratia inter fratres maneas, portans omnes, orans pro omnibus, vt & de te quoque dicatur[o]: *Hic est fratrum amator, & populi Israel: hic est qui multum orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate Hierusalem*. Ita ergo in hac die aduentus Vnigeniti nobis veram scientiam accendit, scientiam illam, quæ nos doceat quia veniet Dominus, quæ sit morum nostrorum perpetuum & stabile fundamentũ.

Tres vigiliæ noctis exponuntur.

1\. rectitudo operis.

2\. puritas intentionis.

3\. custodia vnitatis.

o 2. Mat. 15 ẏ

7\. Et *manè* (inquit) *videbitis gloriam eius*. O manè, ô dies qui meliores in atriis Domini super millia, quando erit mensis ex mẽse, & sabbatum ex sabbato, cum splendor lucis & feruor charitatis, vsque in altissima illa magnalia terrarum incolas illustrabit! Quis de te cogitare, nedum aliquid præsumat recitare? Interim tamen ædificemus, Fratres, fidem nostram, vt si mirabilia quæ nobis reseruantur, videre non possumus, saltem mirabilia, quæ propter nos in terris facta sunt, aliquantulum contemplemur. Tria opera, tres mixturas fecit omnipotẽs illa maiestas in asũptione nostræ carnis: ita singulariter mirabilia, & mirabiliter singularia, vt talia nec facta sint, nec facienda sint ampliùs super terrã. Coniuncta quippe sunt inuicem Deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanum. Admirabiles istæ mixturæ, & omni miraculo mirabilius, quomodo tam diuersa, tamq; diuisa ab inuicem, inuicem potuerunt coniungi?

Tres mixturas seu Tria opera excellentia fecit Deus in assumptione carnis nostræ.

8\. Et primo quidẽ intuere creationẽ, positionẽ & dispositionẽ rerum, quanta sit videlicet in creatione potẽtia, quãta in positione sapiẽtia, in cõpositione quanta benignitas. In creatione vide q̃ multa & q̃ magna potenter creata sunt, in positione q̃ sapiẽter cũcta locata sunt in bonitate q̃ benignè suprema & infima cõnexa sunt, tã amabili q̃ admirabili charitate. Huic n. limo terreno vim vitalẽ miscuit, vt in arborib⁹. vnde surgit venustas in foliis, in florib. pulchritudo, sapor in fructib. & medicina. Nec hoc cõtent⁹, adiecit etiã vim sensibilẽ limo nostro, vt in pecorib⁹, q̃ nõ solũ vitã habeãt, sed & sentiãt, qnq; pertita sẽsificatione vigẽtes. Addidit adhuc honorare limũ nostrũ, & ei vim rationalẽ immisit, vt in hominib. qui nõ solùm viuũt, sentiũt, sed & discernũt inter cõmodũ & incõmodum, inter bonũ & malũ, inter verũ & falsũ. Voluit quoq; infirmiora nostra abundantiori gloria sublimare, & cõtraxit se maiestas, vt q̃ melius habebat, videlicet seipsũ, limo nostro coniũgeret, & in persona vna sibi inuicẽ vnirentur Deus & limus, maiestas & infirmitas, tãta vilitas & sublimitas tanta. Nihil enim Deo sublimius, nil vilius limo, & tamen tanta dignatione Deus descendit in limum, tantaque dignitate limus ascendit ad Deum, vt quicquid in eo Deus fecit, limus fecisse credatur: quicquid limus pertulit, Deus in illo pertulisse dicatur, tam ineffabili quàm incomprehensibili Sacramento. Et attende, quia sicut in illa singulari diuinitate Trinitas est in personis, vnitas in substantia: sic in

Mira DEI bonitas in creatione hominis.

Prima mixtura seu Vnio Dei & hominis super omnia admirabilis.

Contemplatio mira pia.

ista

ista speciali commixtione Trinitas est in substantiis, in A persona vnitas: & sicut ibi personæ non scindunt vnitatem: vnitas non minuit Trinitatem; ita & hic persona non confundit substantias, nec substantiæ ipsę personæ dissipant vnitatem. Summa illa Trinitas hanc nobis exhibuit trinitatem, opus mirabile, opus singulare inter omnia, & super omnia opera sua. Verbum enim & anima & caro in vnam conuenere personam, & hęc tria vnum, & hoc vnum tria, non confusione substantiæ sed vnitate personæ. Hæc est prima & superexcellens mixtura & hęc prima inter tres. Aduerte homo quia limus es, & non sis superbus: quia Deo coniunctus es, & non sis ingratus.

9. Secunda Vnio virginitatis & maternitatis in Maria quam admirabilis. *Secunda* mixtura est, virgo & mater, admirabilis planè & singularis. A sæculo non est auditum quod virgo esset quæ peperit, quod mater esset quæ virgo permansit. Nunquam iuxta rerum ordinem virginitas, vbi fœcunditas prædicatur, nec fœcunditas vbi virginitas integra conseruatur. Sola hæc est in qua virginitas & fœ- B cunditas obuiarunt sibi. Ibi semel factum est, quod factum non fuerat, nec fiet in æternum, quia nec primam similem visa est, nec habere sequentem. Tenia Fidei & cordis humani vnio stupenda. *Tertia* est fides & cor humanum, & hæc quidem prima & secunda inferior, sed non minus forsitan fortis. Mirum enim est quomodo cor humanum his duobus fidem accommodauit, quomodo credi potuit quòd Deus homo esset: quòd virgo manserit, quæ peperisset. Sicut ferrum & testa iungi uon possunt, sic & hæc duo nequeunt commisceri, si non misceat glutinum Spiritus sancti. Ergone credendum est, quod iste Deus sit, qui ponitur in præsepio, qui vagit in cunis, qui omnium infantilium necessitatum iniurias patitur, qui flagellatur, qui conspuitur, qui crucifigitur, qui ponitur in sepulchro, & inter duos lapides concluditur excelsus & immensus? Illáne virgo erit, quæ lactat puerum, cui maritus continuus comes est? in conuiuio, in thalamo? qui ducit illam in Ægyptum, reducit ab Ægypto, & solus cum sola tam longinquam, tam secretam cōficit viam? C Quomodo potuit hoc persuaderi generi humano, vniuerso orbi terrarum? Et tamen tam facilè, tam potenter persuasum est, vt mihi id credibile faciat credentium Fidei inuicta vis. multitudo. Iuuenes & virgines, senes cum iunioribus elegerunt mille mortibus mori, quàm vel ad momentum ab ista fide deficere.

10. Et hæc quidem mixtura excellens, sed excellentior secunda, tertia verò excellentissima est. *Primam* auris audiuit, sed oculus non vidit: quia auditum est & creditum vsque in fines terræ magnum illud pietatis sacramentum: sed tamen oculus (Deus) non vidit absq; te, quomodo te intra virginei ventris angustias humano corpori coniunxisti. *Secundam* oculus vidit, quia se fœcundam & virginem illa singularis regina conspexit, quæ conseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo: cognouit & Ioseph, non minus testis, quàm custos tantæ virginitatis. *Tertia* in cor hominis ascendit, cùm quod factum est, sicut factum est creditū est: cum magis oraculo quàm oculo credidimus, cum quę dicta vel D facta sunt, tenemus firmissimè, nullatenus dubitantes. In prima vide quid, in secunda per quid, in tertia propter quid Deus dederit tibi. Dedit tibi Christum per Mariam propter sanitatem. In prima remediū est, quia ex Deo & homine cataplasma confectum est, quod sanaret omnes infirmitates tuas. Contusæ sunt autem & commixtæ hę duæ species in vtero virginis tanquam in mortariolo, sancto Spiritu tanquam pistillo illas suauiter commiscente. Sed quia indignus eras cui donaretur, datum est Mariæ, vt per illam acciperes, quicquid habe- Hæc merito nos excitent ad eorum & sedulū Virgini Deiparæ cultum. res, quæ per hoc quod Mater est, genuit tibi Deum: per hoc quod Virgo est, exaudita est pro reuerentia sua in causa tua & totius generis humani. Si sola mater esset, sufficeret ei vt saluaretur per filiorum generationem; si sola virgo, sufficeret sibi, nec benedictus fructus ventris eius mundi precium esset. Cùm ergo in prima fit remedium, in secunda adiutorium est: quia nihil nos Deus habere voluit, quod per Mariæ manus non transiret. In A tertia autem meritum est, quia cùm hæc firmiter credimus, iam meritum habemus, & in fide sanitas est, quia qui crediderit, saluus erit [p]. p Marc. 16 ã

IN VIGILIA NATIVITATIS Domini.

SERMO IV.

Hodiernum quidem sermonem Ordinis nostri consuetudo nō exigit, sed crastina opus erit circa Missarum solemnia diutius occupari: & hora breuis sermonis longitudinem non admittet. Propterea non abs re puto præparare hodie corda vestra tantæ solemnitati, præsertim cùm sit profundissima sacramenti huius & incomprehensibilis altitudo, & tanquam fons vitæ quo magis hauriatur, eo magis exuberans nunquam valeat exhauriri. Denique scio quemadmodum abundet pro Christo tribulatio vestra, & vtinam abundet & consolatio vestra per ipsum. Nam mundialem quidem con- B solationem vobis offerre nec libet nec licet. Vilis enim Consolatio mundi vilis & inutilis imò noxia. est, & ad nihilum vtilis huiusmodi consolatio: & (quod magis est metuendum) etiam veræ ac salubris consolationis est impedimentū. Propterea qui delectatio est & gloria Angelorum, ipse factus est salus & consolatio miserorum: qui in ciuitate sua magnus & sublimis valde beatificat ciues, ipse in exilio paruulus & humilis valde lætificat exules: qui in altissimis est gloria Patris, factus est in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Paruulus enim datus est paruulis, vt magnus detur magnis: & quos iustificat paruulus, magnificet postmodum & glorificet magnus & gloriosus. Hinc sine dubio Vas electionis quod de plenitudine paruuli huius acceperat, (licet enim paruulus, sed plenus gratia & veritate, & in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter[a]) a Col. 2. b hinc vtique Paulus eructat verbum illud bonum, quod his diebus frequenter audistis: *Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete.* Gaudete, inquit, [b] de exhibitio- b Philip. 4. a ne, iterum gaudere de promissione: quoniam & res ple- C na gaudio, & spes plena gaudio est. Gaudete, quia iam percepistis dona sinistræ, gaudete, quia expectatis præmia dexteræ, *Leua*, inquit[c], *eius sub capite meo, & dextera* c Cant. 2. a *illius amplexabitur me.* Læua quidē leuat, dextera suscipit. Læua medetur & iustificat: dextera amplectitur & beatificat. In læua eius merita, in dextera verò præmia continentur. In dextera, inquam, deliciæ, in sinistra sunt medicinæ.

Sed attende pium medicum, attende medicum sa- 8. pientem. Considera diligentiùs quàm noua medicamina Remedii per Christū allati contemplatio. oportet, vide quàm non modò preciosas, sed & speciosas attulerit medicinas: non solùm perutiles ad sanitatis fructum, sed & delectabiles ad aspectum, & suaues ad gustum. Denique primam eius medicinam, primum quod in sinistra portat, attende; & conceptum inuenies sine semine. Intuere obsecro, quale sit illud, quā nouum, quàm admirabile, quàm amabile, quàm iucundum. Quid enim pulchrius quàm generatio casta? quid gloriosius quàm sancta & syncera conceptio, in 1. Cōceptus sine pudore. D qua nihil pudoris est, nihil sordis, nihil corruptionis? At quoniā minus fortassis detineret nos grata licet admiratio nouitatis, nisi fructus quoque salutis & vtilitatis consideratio animum delectaret, cōceptus iste non modò gloriosus in ipsa quasi exteriori specie, sed & preciosus in interiori virtute: vt secūdùm quod scriptum est[d]; *In sinistra Domini gloria simul & diuitiæ* inueniantur, di- d Prou. 3. b uitiæ, inquam, salutis, cum gloria nouitatis. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi qui solus sine omni illicita & immunda conceptus est voluptate? In ipsa radice & origine mea infectus & inquinatus sum, immunda est conceptio mea, sed est à quo tollatur ista confusio. Ipse eam tollit, in quem solum ipsa non cadit.

Diuitias salutis habeo, quibus redimam proprię con- 9. ceptionis impuritatem, Christi purissimam conceptionem. Adde adhuc, Domine Iesu, innoua signa, immuta mirabilia: nam priora quidem ipsa consuetudine viluerunt. Planè enim solis ortus & occasus, terræ fœcundi-

tas

tas, temporum vicissitudo, miracula sunt, & magna miracula, sed totiens hæc vidimus, vt iam non sit qui attendat. Innoua signa, & immuta mirabilia. *Ecce*, ait e, *noua facio omnia*. Quis hoc ait? Agnus vtique *qui sedebat in throno* f. Agnus planè totus suauis, totus delectabilis, denique totus vnctus. Hanc enim interpretationem habet nomen eius, quod est Christus. Cui poterit asper aut durus videri, qui nec ipsi Matri in natiuitate quicquam asperitatis, quicquam intulit læsionis? O noua verè miracula! Conceptus fuit sine pudore, partus sine dolore. Mutata est in Virgine nostra maledictio Euæ. Peperit enim filium sine dolore. Mutata est, inquam, maledictio in benedictionem, & sicut prædictum est per Angelum Gabrielem g: *Benedicta tu in mulieribus*. O beata, sola inter mulieres benedicta & non maledicta, sola à generali maledicto libera, & dolore parturientium aliena. Nec mirum, fratres, si dolorem non intulit Matri, qui dolores totius mundi tulit, secundùm quod Isaias ait h: *Quia verè languores nostros ipse tulit*. Duo sunt quæ timet humana fragilitas, pudor & dolor. Vtrumque Christus tollere venit, vnde & vtrumq; suscepit, quando (vt cætera sileant) morte & morte turpissima condemnatus est ab iniquis. Itaque vt fiduciam nobis daret quòd tolleret hęc à nobis, priùs Matrem suam immunem ab vtroque seruauit, vt nec in conceptu quicquam pudoris, nec in partu quicquam doloris existeret.

e Esa. 43. e
f Apoc. 5. b
2. Partus sine dolore.
g Luc. 1. e
h Esa 53. b

4
3. Maternitas sine corruptione.

Accumulantur adhuc diuitiæ, crescit gloria, innouantur signa, & miracula immutantur. Non solum sine pudore conceptus, & sine dolore partus, sed & mater est sine corruptione. O verè nouitas inaudita! Virgo peperit, & post partum inuiolata permansit, fœcunditatem prolis cum carnis integritate, & gaudium matris habens cum virginitatis honore. Iam securus expecto promissam mihi gloriam incorruptionis in carne mea, quandoquidem conseruata per eum est incorruptio etiam in Matre sua. Facile erit ei per quem Mater ipsa incorruptionem non perdidit pariendo, vt & corruptibile hoc incorruptionem induat resurgendo.

5.
4. Proles sine omni labe peccati.

Habes tamen adhuc maiores diuitias, habes gloriam ampliorem. Mater est sine corruptione virginitatis, filius sine omni labe peccati. Non cadit in matrem Euæ maledictio, non cadit in prolem generalis illa conditio, de qua dictum est per Prophetam i: *Nemo mundus à sorde, nec infans, cuius est vnius diei vita super terram*. Ecce infans sine sorde, solus inter homines verax, imò & veritas ipsa. Ecce Agnus sine macula, Agnus Dei qui tollit peccata mundi. Quis enim peccata meliùs tolleret, quàm is in quem peccatum non cadit? Iste sine dubio lauare me potest, quem constat inquinatum non esse. Hæc manus opertum luto detergat oculum meum, quæ sola sine puluere est. Iste mihi festucam educat de oculo, qui non habet trabem in suo: imò iste trabem educat de meo, qui nec exiguum puluerem habet in suo.

i Iob. 15. b
Ioan. 1, d

6.

Vidimus certè diuitias salutis & vitæ. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre. Quæris, à quo Patre? *Et filius Altissimi vocabitur*. Manifestum est quis Altissimus sit. Sed ne quis remaneat locus dissimulationis. *Quod ex te nascetur sanctum* (ait Angelus Gabriel ad Mariam k) *vocabitur filius Dei*. O verè sanctum! Non dabis, Domine, sanctum tuum videre corruptionem l, quod nec Matri quidem abstulit incorruptionem. Crescunt miracula, multiplicantur diuitię, thesaurus aperitur. Quæ generat, & mater & virgo est, qui generatur, & Deus & homo est. Sed nunquid dabitur sanctum canibus, aut margaritæ porcis? Abscondatur certè thesaurus noster in agro, & pecunia nostra in sacculo reponatur. Operiatur conceptus sine semine, Matris desponsatione, partus sine dolore, vagitibus paruuli & mœrore. Abscondatur & parturientis incorruptio legali purificatione; infantis innocentia solita circuncisione. Absconde, inquam, absconde Maria noui solis fulgorem, pone in præsepio, inuolue pannis infantem. Nam & ipsi panni diuitiæ nostrę sunt. Preciosiores siquidem panni Saluatoris omni purpura, & gloriosius hoc præsepe auratis regum soliis, ditior denique Christi paupertas cunctis opibus, cunctisque thesauris seculi. Quid enim humilitate ditius, quid preciosius inuenitur qua nummum regnum cœlorum emitur, & diuina gratia acquiritur? Sicut scriptum est l: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*. Et apud Apostolum m: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*. Habes commendatam à Deo humilitatem in Natiuitate. In hac enim exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo.

k Luc. 1. d
l Psal. 15.
Arcanum nostræ salutis.
Humilitas Saluatoris in natiuitate.
Humilitate nihil ditius aut preciosius.
l Matth. 5. a
m Iacob. 4. b

7.
Charitas Christi in passione.

Vis adhuc preciosiores diuitias & superexcellentem gloriam inuenire? Habes charitatem in passione. *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis* n. Hæ diuitiæ salutis & gloriæ, sanguis preciosus quo redempti sumus, & crux dominica, in qua cum Apostolo gloriamur. *Mihi*, inquit o, *absit gloriari nisi in cruce Domini mei Iesu Christi*. Et dicebat p: *Nihil arbitratus sum me scire inter vos nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum*. Ipsa est læua Christus Iesus, & hic crucifixus: nam dextera quidem Christus Iesus, & hic gloriosus. *Christum*, inquit, *Iesum, & hunc crucifixum*. Fortassè crux ipsa nos sumus, cui Christus memoratur infixus. Homo enim formam crucis habet: quam si manus extenderit, exprimet manifestius. Loquitur autem Christus in Psalmo q: *Infixus sum in limo profundi*. Limum quidem nos esse manifestum est, quoniam de limo plasmati sumus. Sed tunc quidem limus paradisi fuimus, nunc verò limus profundi. *Infixus sum*, inquit, non pertransii, non recessi. Vobiscum sum vsque ad consummationem seculi s. Ipse est enim Emmanuel, nobiscum Deus. Nobiscum vtique, sed per sinistram. Sic enim olim Thamar parientet Zara priùs solam protulit manum, quæ in Sacramento Dominicæ passionis coccineo alligata est solo.

n Ioan. 15. a
o Gal. 6. d
p 1. Cor. 2. a
Homo in corpore suo formam crucis habet.
q Psal. 68. a
s Matth. 28. d
t Gen. 38. g

8.

Itaque iam quidem tenemus sinistram, sed adhuc clamare necesse est: Operi manuum tuarum porriges dexteram u: Nam delectationes in dextera tua vsque in finem x, Domine, ostende nobis dexteram, & sufficit nobis. *Gloria*, inquit u, *& diuitiæ in domo eius*, vtique qui timet Dominum. Sed in domo tua Domine quid? Profectò gratiarum actio, & vox laudis. Beati qui habitant in domo tua Domine x. &c. Oculus enim non vidit, auris non audiuit, & in cor hominis non ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se y. Lux est enim inaccessibilis, pax est quæ exuperat omnem sensum, fons est qui ascensum nescit, sed descensum. Non vidit oculus lucem inaccessibilem, non audiuit auris pacem incomprehensibilem. Speciosi quidem pedes euangelizantium pacem z, sed licet in omnem terram exierit sonus eorum, pax tamen quæ exuperat omnem sensum, nec ab ipsis quanta erat potuit capi, nedum aliorum auribus tradi. Ait etiam Paulus ipse a, *Fratres, ego me non arbitror comprehendisse*. Fides quidem ex auditu, auditus autem per verbum Dei: sed fides non species, & promissio non exhibitio pacis. Et quidem pax nunc est etiam in terra hominibus bonæ voluntatis: sed quid est pax illa ad illius plenitudinem & supereminentiam pacis? Vnde & ipse Dominus ait b: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*. Meæ siquidem quæ exuperat omnem sensum, & est pax super pacem, necdum capaces estis: propterea do vobis patriam pacis, & relinquo interim viam pacis.

t Iob. 14. e
u Psal. 15. e
u Psal. 111. a
Maiestas Christi in gloria.
x Psal. 83. a
y 1. Cor. 2, a
z Rom. 10. d
a Phil. 3. c
r Rom. 10. c
Pax plena & perfecta alteri vitæ reseruatur
9
b Ioan. 14. d

Sed quid est quod diximus, *In cor hominis non ascendit*? Vtique quia fons est, & ascensum nescit. Scimus enim quia fontium natura est riuos sectari conuallium, montium ardua declinare, sicut scriptum est c: *Qui emittis fontes in conuallibus, inter medium montium pertransibunt aquæ*. Hoc autem est vnde admonere sæpius studeo vestram charitatem, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam d. Fons enim ad altiora non ascendit, quàm sit locus eius vnde procedit. Sed videri potest secundùm hanc regulam non impediri à superbia vias gratiæ, præsertim quod ille primus superbus qui, secundùm Scripturam e, *rex est super omnes filios*

c Psal. 103. b
d Iacob. 4. b
e Iob. 41.

superbiæ, dixisse non legitur: Altior ero, sed, *ero*, inquit, *similis Altissimo* [n]. Attamen non mentitur Apostolus [o], *quoniam ille extollitur supra omne quod creditur aut quod colitur Deus.* Horret humanus auditus verbum, sed vtinam horreat similiter animus cogitatum malignum pariter & affectum. Dico enim vobis quod non tantum ille, sed & omnis superbus extollitur supra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem suam, & superbus vult fieri suam. Iam videtur æqualitas: sed attende malè congruā proportionem. Deus quidem in his tantum quæ ratio approbat. suam vult fieri voluntatem, superbus verò & cum ratione & contra rationem. Vides quoniam altitudo est, & non illuc perueniunt fluenta gratiæ. *Nisi conuersi fueritis*, inquit [f], *& efficiamini sicut paruulus iste* (se autem dicit, qui est fons vitæ, in quo habitat & vnde manat plenitudo omnium gratiarum) *non intrabitis in regnum cælorum.* Para proinde riuulos, aggeres terrenæ & elatæ cogitationis disperge, conformare filio hominis, non primo homini: quia fons gratiæ in cor hominis, carnalis scilicet & terreni non ascendit. Oculum quoque purga, vt videre possis merissimam lucem: & aurem tuam inclina ad obediendum, vt quandoque peruenias ad quietem perpetuam, & pacem super pacem. Lux enim est propter serenitatem, pax propter tranquillitatem, fons propter affluentiam & æternitatem. Fontem assigna Patri ex quo nascitur Filius, & procedit Spiritus sanctus; lucem Filio, qui est vtique candor vitæ æternæ, & lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum; pacem Spiritui sancto, qui nimirum super humilem & quietum requiescit. Nec hoc dico tanquam propria ista sint singulorum, nam & Pater lux est, vt sit Filius lumen de lumine, & Filius pax est, pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & Spiritus sanctus fons est aquæ salientis in vitam æternam.

n Esa 14. d
o 2. Thess. 2. a
Detestatio superbiæ.
Non tantum diabolus, sed & omnis superbus extollitur supra Deum.
f Matth 18. a
Fons pater, lux filius, pax Sp. S.

10. Sed quando ad hoc perueniemus? Quando adimplebis me, Domine, lætitia cum vultu tuo? Gaudemus in te, quoniam visitasti nos oriens ex alto, iterum gaudemus expectantes beatam spem in aduentu secundo. Sed quando veniet plenitudo lætitiæ non de memoria, sed de præsentia: de exhibitione, non de expectatione? *Modestia vestra*, ait Apostolus [g], *nota sit omnibus hominibus, Dominus prope est.* Dignum est enim vt & modestia nostra nota sit, sicut Domini Dei nostri modestia cunctis innotuit. Quid enim magis incongruum, quàm vt immoderatè agat homo, conscius propriæ infirmitatis, quandoquidem apparuit inter homines modestus Dominus maiestatis? *Discite*, inquit [h], *à me quia mitis sum, & humilis corde* vt possit etiam modestia vestra innotescere cæteris. Iam quod sequitur, *Dominus prope est*, de dextera debet intelligi. Nam de sinistra ipse loquitur [i]: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi.* Prope est Dominus, fratres mei, nihil solliciti sitis: in proximo est & citius apparebit. Nolite deficere, nolite lassari: quærite eum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est. Prope est Dominus his qui tribulato sunt corde. prope est expectantibus eum, expectantibus eum in veritate. Denique vis nosse quàm propè est? Audi sponsam de sponso canentem [k]: *Quoniam ecce stat post parietem.* Parietem istum, corpus tuum intellige, quod obstaculum impedit, vt eum qui propè est, nondum valeas intueri. Propterea Paulus ipse dissolui cupit [l], & cum Christo esse: & exclamans miserabiliùs, *Infelix*, inquit [m], *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Sic & Propheta in Psalmo, *Educ*, inquit [n], *de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo.*

g Phil. 4. a
h Matth. 11 d
i Matth. 28. d
Psal. 33. d
k Cant. 2. c
l Phil. 1. d
m Rom. 7. d
n Psal. 141. b

IN VIGILIA NATIVITATIS Domini.

SERMO V.

v. **S**Anctificamini hodie [a]. *& estote parati: die enim crastina videbitis maiestatem Dei in vobis* †. Celebraturi Dominicæ Natiuitatis ineffabile sacramentum, iure quidem monemur, fratres, in omni sanctificatione præparari. Adest enim Sanctus sanctorum, adest ipse qui dixit [b]: *Sancti estote, quia & ego sanctus sum, Dominus Deus vester.* Alioquin quomodo non dabitur sanctum canibus, & margarita porcis, nisi priùs illi ab iniquitate, isti ab illicita voluptate purgati de extero tota sollicitudine fugiant, illi quidem vomitum, isti volutabrum luti? Suscepturus olim diuina mandata carnalis Israel, sanctificabatur in iustitiis carnis, in baptismatibus variis, in muneribus & hostiis, quæ non poterant iuxta conscientiam perfectum facere seruientem. Verùm hæc quidem omnia transiere, nimirum vsque ad tempus correptionis imposita, quod vtique iam aduenit. Opportunè igitur ex hoc iam perfecta nobis indicitur sanctificatio, interna mandatur ablutio, exigitur munditia spiritualis, dicente Domino [c]: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Ad hoc viuimus, Fratres, ad hoc nati, ad hoc vocati sumus, ad hoc nobis dies hodiernus illuxit. Erat aliquando nox, quando nemo poterat hæc operari. Erat nox in vniuerso orbe ante veri luminis ortum, ante Christi natiuitatem. Erat nox etiam singulis quibusque nostrum ante suam cuiusque conuersionem, & internam regenerationem.

a Leuit. 20. a
† Resp. in Vigil. Natiu. Domini.
b Leuit. 19. a
Sanctificatio legalis & carnalis Patribus vet. test. vsitata.
At nunc spiritualis & interna necessaria.
c Matth 5. a

A

B

11. An non profundissima nox, & densissimæ tenebræ erant super vniuersam faciem terræ, cum olim patres nostri factitios colerent Deos, & insano penitus sacrilegio ligna & lapides adorarent? An non etiam cuique nostrum caliginosa nox erat, cum tanquam sine Deo in hoc sæculo viueremus, cum ambularemus post concupiscentias nostras, cum sectaremur carnis illecebras, cum obtemperaremus desideriis sæcularibus, cum exhiberemus membra nostra arma iniquitatis peccato, cum seruiremus iniquitati ad iniquitatem, in quibus nunc merito erubescimus tanquam operibus tenebrarum? *Qui dormiunt, nocte dormiunt*, Apostolus ait [d]: *& qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt.* Et hæc quidem fuistis, sed excitati estis, sed sanctificati estis, si tamen filii lucis estis & filii diei, non noctis, neque tenebrarum. Siquidem præco diei est etiam qui clamat [e]: *Sobrii estote, & vigilate.* Et Iudæis loquebatur in Pentecoste de condiscipulis: *Quomodo hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia* [f]? Hoc enim est quod ait eius Coapostolus [g]: *Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sic vt in die honestè ambulemus.* Abiiciamus, inquit, opera tenebrarum, somnolentiam scilicet & ebrietatem, (quoniam, vt supra meminimus, qui dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt) vt tanquam in die non dormiremus, sed ambulemus: atque hoc quidem honestè, non temulentè. Vides hominem cuius ad omne bonum dormitat anima eius præ tædio: in tenebris est vsque adhuc. Vides inebriatum absinthio, sapientem plusquam oportet, non ad sobrietatem, cuius nec oculus visu, nec auris impleatur auditu, qui pecuniam aut simile aliquid diligens, non satietur, longam instar hydropici sitim bibens? filius noctis est & tenebrarum. Nec facilè separantur hæc duo, dicente scriptura [h]: *Quoniam in desideriis est omnis ociosus*, hoc est, in ebrietate omnis somnolentus. Sanctificemur ergo hodie, & parati simus, parati quidem hodie nocturnum excutiendo soporem. Porrò sanctificati nihilominus tanquam in die ab ebrietate nocturna, cupidinis noxiæ frænando furorem. In his enim duobus mandatis tota lex pendet, & Prophetæ, quæ sunt declinare à malo, & facere bonum.

Filii huius sæculi in nocte & tenebris degunt.
d 1. Thess 5. b
e 1. Pet. 5.
f Actor. 2. b
g Rom. 13.
Desideria & peccata sunt opera tenebrarum.
h Eccli. 33.

C

D

E Verùm hoc hodie: nam crastina nec in sanctificatione erit, nec in præparatione, sed in visione vtique maiestatis. *Crastina* (inquit) *die videbitis maiestatem Dei in vobis.* Hoc est quod ait Patriarcha Iacob [i]: *Cras mihi respondebit iustitia mea.* Hodie enim iustitia colitur, cras respondebit: hodie exercetur, cras fructificabit. Alioquin quod non seminauerit homo, nec metet. Nec enim tunc videbit maiestatem, qui contempserit interim sanctitatem: nec orietur ei Sol gloriæ, cui Sol iustitiæ ortus non fuerit: nec illucescet ei dies crastina, cui non luxerit hodierna. Nimirum idem ipse, qui hodie quidem

i Gen. 30. e
Via sanctitatis tendenda ad visionem maiestatis.

nobis factus est à Deo Patre iustitia, apparebit cras vita nostra, vt & nos cum eo appareamus in gloria. Hodie A enim paruulus nascitur nobis, vt non apponat homo magnificare seipsum, sed conuertamur magis, & efficiamur sicut paruuli: cras exhibebitur magnus Dominus & laudabilis nimis, vt ipsi quoque magnificemur in laude, cum videlicet erit vnicuique laus à Deo. Nimirum quos hodie iustificauerit, cras magnificabit, & consummationi sanctitatis succedet visio maiestatis. Nec inanis visio, quę non nisi in similitudine constat: similes enim ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Vnde & hîc quoque non simpliciter dicitur, *Videbitis maiestatem*, sed additur signanter, *in vobis*. Hodie nimirum tanquam in speculo nos in eo videmus, dum nostra suscipit: cras videbimus eum in nobis, quando iam sua donabit, cum ostendet nobis seipsum, & assumet nos ad seipsum [x]. Hoc est quod transeuntem sese ministraturum fore promisit, de cuius interim plenitudine accepimus, non sanè gloriam pro gloria, sed gratiam pro gratia: sicut scriptum est: *Gratiam & gloriam dabit Dominus* [l]. Ne ergo contemnas priora munera si sequentia concupiscis: nec fastidias prius edulium, si vis accipere quæ sequuntur. Vel pro ipso ferculo in quo apponitur, quod apponitur sumere noli recuses. Ferculum enim imputribile fecit sibi pacificus noster, corpus incorruptibile aptans sibi: in quo salutis epulas ministret. *Non dabis*, inquit [m], *sanctum tuum videre corruptionem*. Illud vtique de quo Gabriel ad Mariam [n], *Quod nascetur*, ait, *ex te sanctum, vocabitur filius Dei*.

Hodie vitam præsentem, cras futuram designat.

x Ioan. 14.

l Psal. 83. c

m Psal. 15. c

n Luc. 1. d

4. Ab hoc igitur sancto hodie sanctificemur, vt maiestatem eius, vbi dies illa aspirauerit, videamus. Siquidem dies sanctificatus illuxit nobis, dies salutis, non glorię aut fœlicitatis. Denique donec passio sancti sanctorū annunciatur, qui omnium in parasceue passus est, id est, in die præparationis, merito omnibus dicitur, *Sanctificamini hodie, & estote parati*. Sanctificamini magis ac magis de virtute in virtutem proficiendo: & estote parati perseuerando. In quibus tamen sanctificabimur? Legi de quodā, dicente scriptura [o]: *Quoniam in fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum*: neque enim hominibus sine lenitate, non plus quàm Deo sine fide, placere possibile est. Meritò sanè in his monemur esse parati, quibus & Deo conueniamus, cuius maiestatem visuri sumus: & nobis inuicem, vt in nobis eam pariter videamus. Propterea siquidem oportet nos prouidere bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus, vt non tantum regi nostro, sed & conciuibus & commilitonibus nostris grati esse possimus.

o Eccli. 45. a

Sine fide Deo placere impossibile, sine lenitate hominibus.

5. Et quidem ante omnia fides quærenda est, de qua legitur [p]: *Fide mundans corda eorum: Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Crede ergo te Deo, committe te ei, iacta in eum cogitatum tuum, & ipse te enutriet; vt fiducialiter & fideliter dicas [r]: *Dominus sollicitus est mei*: neque enim hoc sapiunt homines amantes seipsos, homines scioli, & solliciti pro seipsis, curam carnis perficientes in desideriis, surdi ad vocem dicentis [s]: *Omnem sollicitudinem vestram proiicientes in eum: ipsi enim cura est de vobis*. Nam sibi quidem ipsi fidere, non fidei, sed perfidiæ est: nec confidentiæ, sed diffidentiæ magis, in semetipso habere fiduciam. Is verè fidelis est, qui nec sibi credit, nec in se sperat, factus sibi tanquam vas perditum, sed sic perdens animam suam, vt in vitam æternam custodiat eam. Porrò id quidem sola facit humilitas cordis, vt non sibi fidelis anima innitatur, sed deserens semetipsam ascendat iam de deserto innixa super dilectum, atque adeo deliciis affluens.

p Act. 15. c

q Matth. 5. a

r Psal. 39. d

Fiducia in Deum.

s 1. Pet. 5. b

Sibi ipsi fidere perfidia est.

6. Sanè vt perfecta sit sanctificatio, etiam mansuetudinem & socialis vitæ gratiam à Sancto sanctorum discamus oportet, sicut ipse ait [t]: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*. Quid enim huiusmodi hominem dicere prohibet deliciis affluentem, qui suauis & mitis & multę misericordiæ, omnibus omnia factus est, & vniuersos perfundit oleo quodam mansuetudinis & lenitatis, quo sic infusus est, sic perfusus etiam & superfusus, vt stillare videatur vndique? Felix qui gemina hac sanctificatione paratus dicere potest [u]: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum*. Habet hodie quidem fructum suum in sanctificationem, crastina die finem habiturus vitam æternam. Videbit enim maiestatem Dei, quod vtique vita æterna est: sicut & veritas ait [x]: *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum*. Reddet ei coronam iustitiæ iustus iudex in illum diem, cui sanè altera non succedet. Tunc videbit & affluet, & mirabitur & dilatabitur cor ipsius. Quousque dilatabitur? Vsque ad videndam in se maiestatem Dei. Nolite arbitrari fratres, quòd illam vobis promissionem verbis explicare possimus.

Ad perfectam sanctificationem etiam mansuetudo necessaria.

t Matth. 11. d

u Psal. 56. b

x Ioan. 17. a

7. Sanctificamini hodie, & estote parati: crastina die videbitis & gaudebitis: & gaudium vestrum implebitur. Quid enim maiestas illa non impleat? Etiam superimplebit & supereffluet, quando mensuram bonam & confertam & coagitatam & supereffluentem dabunt in sinus vestros [y]. Vsque adeò quidem supereffluet, vt supra modum in sublimitate excedat non modo merita, sed & vota sicut verè potens est facere suprà quàm nos intelligere aut sperare possumus. Nam desideria quidem nostra in tribus maximè constituta videntur, quod decet, quod expedit, quod delectat. Hęc sunt quę concupiscimus, omnes B quidem omnia, sed alius magis hoc, alius illud. Ille sic deditus est voluptati, vt nec honestatem satis reputet, nec vtilitatem: ille quæstui magis incubans & honestum dissimulat, & iucundum: ille voluptatis pariter & vtilitatis negligentior, solum vel maximè honorem sectatur. Nec verò reprehensibile desiderium horum, sed si ibi quæreremus ea, vbi verè inueniremus. Hæc enim vbi verè sunt, vnum sunt: atque ipsum vtique summum bonum, summa vtilitas, summa gloria, summa voluptas. Atque hęc quidem quantum interim capere possumus, expectatio nostra est, & promissa nobis visio maiestatis in nobis, vt Deus sit omnia in omnibus, omne iucundum, omne vtile, omne honestum.

Futuræ vitæ quanta bona seu præmia.

y Luc. 6. f

Triplex bonorum genus appetunt homines: honestum, vtile, delectabile.

IN VIGILIA NATIVITATIS Domini,

De annunciatione ipsius.

SERMO VI.

1. AVditum audiuimus plenum gratia, & dignum acceptione, *Iesus Christus filius Dei in Bethleem Iudæ nascitur*. Anima mea liquefacta est in sermone isto, sed & spiritus meus in præcordiis meis æstuat, iucunditatem hanc & exultationem solito vobis desiderio eructare festinās. Iesus interpretatur Saluator. Quid tam necessarium perditis, quid tam optabile miseris, quid tam vtile desperatis? Alioquin vnde salus, vnde vel tenuis aliqua spes salutis in lege peccati, in corpore mortis, in malitia hac diei & loco afflictionis, nisi noua nobis & insperata nasceretur? At tu fortè salutem optas, sed curationis acerbitatem teneritudinis pariter & ægritudinis proprię conscius reformidas? Ne timeas, Christus est suauis planè, & mitis, multæ misericordiæ, vnctus oleo lætitiæ præ participibus suis, eis nimirum, qui licet non ipsam plenitudinem, de plenitudine tamen huius accipiunt participium vnctionis. Ne vero suauem audiens, inefficacem fore autumes saluatorem, additur etiam *filius Dei*. Qualis enim Pater, talis Filius, cui subest cum voluerit posse. Aut forsitan vtilitate salutis & iucunditate vnctionis audita, nescio quid submurmuras, puto etiam de honestate sollicitus. Saluatorem tibi gratularis adesse, vt pote iacens paralyticus in grabato, aut magis inter Hierusalem & Hiericho semiuiuus in via. Ampliùs autem lætaris nec durum esse medicum, nec grauibus vti medicinis, ne tibi forsitan intolerabilior videatur breuis ipsa curatio, quàm diuturna ægritudo. Sic nimirum, sic vsque hodie multi pereunt medicum fugientes, quod Iesum quidem nouerint, sed Christum nesciant, humano sensu de multitudine & malignitate morborum, paratæ sibi medelæ molestiam æstimantes.

Christus qualis Saluator seu medicus.

4. Iam verò si certus es de Saluatore, & nihilominus Christum esse cognoscis non vtentem cauterio, sed vnguento, non vstione, sed vnctione curantem: vnum adhuc arbitror ingenuam posse mouere creaturam, ne forte (quod absit) Saluatoris huius non satis condigna videatur esse persona. Puto tamen non vsque adeo ambitiosus es & gloriæ cupidus, aut zelator honoris, vt ab vno quopiam è conseruis tuis si præstare posset hanc gratiam suscipere detrectares. Nam si Angelus aut Archangelus esset, vel ex superiori quouis ordine Spirituum beatorum, multo minus animositas tua, quod causaretur, haberet. Nunc autem tanto ampliore tibi deuotione suscipiendus est iste Saluator, quanto differentius præ cæteris omnibus nomen hæreditauit Iesus Christus Filius Dei. Et vide si non euidentius hæc tria ad pastores loquens Angelus commendauit, gaudium magnum quod euangelizabat, exponens: *Quia*, inquit [a], *natus est vobis hodie Saluator qui est Christus Dominus*. Exultemus igitur, Fratres, in hac natiuitate, & multipliciter gratulemur in ea, quam & salutis vtilitas, & vnctionis suauitas, & filii Dei maiestas tam eleganter illustrat, vt nihil desit ex omnibus quæ desiderantur, nec commodum, nec iucundum, nec honestum. Exultemus, inquam, ruminantes intra nosmetipsos & inuicem eructantes suaue verbum, eloquium dulce: *Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iuda.*

[a] *Luc. 2.*

In Christo Saluatore tria consideranda.

5. Nec mihi quis ad ista respondeat indeuotus, ingratus, irreligiosus: Non est hoc nouum, olim auditum est, olim factum est, olim natus est Christus. Ego enim dico, olim & ante. Nec mirabitur olim & ante, cui propheticum illud occurrerit: [b] *In æternum & vltra*. Natus est ergo Christus non modò ante hæc nostra tempora, sed ante tempora vniuersa. Verùm illa quidem natiuitas posuit tenebras latibulum suum, imò verò lucem magis habitat inaccessibilem: latet in corde Patris, in monte vmbroso & condenso. Vt ergo aliquatenus innotesceret, natus est; & in tempore natus ex carne, natus in carne, factum est Verbum caro. Quid tamen mirum si vsque hodie dicitur in Ecclesia, *Christus filius Dei nascitur*, quando tam longè antea dicebatur (haud dubium quin de ipso) [c] *Puer natus est nobis*? Olim cœpit audiri verbum hoc, & nemo Sanctorum aliquando fastidiuit. Siquidem Iesus Christus Filius Dei, heri & hodie & in æternum. Hunc nimirum primus homo omnium viuentium pater, magnum eructans sacramentum, quod in Christo & in Ecclesia Apostolus postmodum euidentiùs commendauit, *Relinquet*, ait [d], *homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.*

[b] *Exod. 15.*
[c] *Isai. 9. b*
[d] *Ephes. 5. g Gen. 2. d*

6. Hinc nihilominus Abraham pater omnium credentium exultauit, vt videret diem hunc, & vidit, & gauisus est [e]. Alioquin quando seruum iurantem sibi per Deum cœli, sub femore suo manum ponere præcepisset, nisi ipsum vtique Deum cœli ex eodem nasciturum femore præuidisset [f]? Hoc quoque consilium cordis sui homini secundùm cor suum reuelauit Deus, qui iurauit veritatem, & non frustrabitur eum: *De fructu*, inquiens [g], *ventris tui ponam super sedem tuam*. Vnde & *in Bethleem Iude nascitur* (sicut ait Angelus) *ciuitate Dauid* [h], vtique propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones patrum. Hoc etiam multifariè, multisque modis, cæteris reuelatum est Patribus & Prophetis [i]. Absit autem vt à diligentibus Deum aliquando fuerit negligenter auditum, nisi fortè negligere videbatur, qui dicebat [k]: *Obsecro Domine, mitte quem missurus es*: aut fastidire, qui clamabat [l]: *Vtinam dirumperes cælos, & descenderes*, cæteraque similia. Idipsum deinde Apostoli sancti viderunt & audierunt, & manus eorum tractauerunt de verbo vitæ, quibus singulariter aiebat [m]: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis*. Postremò hoc idem nobis quoque seruatum est fidelibus, vtique thesauris fidei commendatum, ipso æquè dicente [n]: *Beati qui non viderunt, & crediderunt*. Pars nostra hæc in verbo vitæ. Nec sanè contemptibilis, ex qua nimirum viuitur, & qua vincitur mundus: quoniam iustus ex fide viuit [o], Et hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. Hæc est quæ velut quoddam æternitatis exemplar præterita simul & præsentia ac futura sinu quodam vastissimo comprehendit, vt nihil ei prætereat, nihil pereat, præeat nihil.

[e] *Ioan. 8. g*
[f] *Gen. 24. a*
Patrum antiquorum desideria erga Christum nasciturum.
[g] *Psal. 131. b*
[h] *Luc. 2. a*
[i] *Heb. 1. a*
[k] *Exod. 4. c*
[l] *Isa. 64. a*
[m] *Matth. 13. c*
[n] *Ioan. 20. g*
[o] *Abac. 2. a*

7. Merito proinde in testimonium fidei vestræ, vbi facta est vox annunciationis huius in auribus vestris, exultastis in gaudio, egistis gratias, prostrati solo tenus adorastis, concurrentes, velut sub vmbra alarum eius, & sub pennis eius sperantes. Nunquid non singulari natiuitate Saluatoris audita, clamastis in cordibus vestris dicentes [p]: *Mihi autem adhærere Deo bonum est*? Aut potius illud quod idem Propheta ait [q]: *Deo subiecta esto anima mea*? Infelix nimirum quisquis fictè prostratus, corde rigido corpus humiliauit. *Est enim qui humiliatur nequiter, interiora autem eius plena sunt dolo* [r]. Quisquis enim necessitatem suam minùs considerat, minùs sentit incommoda, minùs pericula pauet, minùs deuotè confugit ad remedia omnis salutis, minùs affectuosè se subiicit Deo, minùs fideliter psallit [s]: *Domine refugium factus es nobis*. Huius adoratio minùs accepta, huius prostratio minùs verax, huius humiliatio minùs habens, huius etiam victoriosa minùs, imò & minùs viuida fides. Quid tamen dicit [t]? *Beati qui non viderunt, & crediderunt*. Quasi non videatur ipsum credere quodammodo iam videre. Sed aduerte diligenter cui & quando dictum sit, ei vtique, qui arguebatur, quod quia vidisset, credidisset. Neque enim idipsum est vidisse, & ideo credidisse, quod credendo vidisse. Alioquin Abraham pater, quonam modo Dominicum hunc vidisse diem, nisi credendo, credendus est? Sed & illud quomodo accipietur quod hac nocte cantatum est nobis: *Sanctificamini hodie & estote parati, crastina enim die videbitis maiestatem Dei in vobis*. Si non mente videre, est, pia deuotione repræsentare & recolere fide non ficta, magnum illud magnæ pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est gentibus, creditum est mundo, assumptum est in gloria?

[p] *Psal. 72. d*
[q] *Psal. 61. a*
[r] *Eccli. 19. d*
[s] *Psal. 89. a*
[t] *Ioan. 20.*
Melius est fidere, quàm videre.

6. Semper igitur nouum, quod semper innouat mentes: nec vnquam vetus, quod fructificare non cessat, quod in perpetuum non marcescit. Hoc est enim sanctum, quod non dabit videre corruptionem. Hic nouus homo, qui nullius vnquam vetustatis capax, etiam eos quorum inueterauerunt omnia ossa, in veram vitæ transferat nouitatem. Inde est, quod etiam in præsenti tam iucundissima annunciatione (si aduertistis) congruè satis dicitur non tam natus esse quàm nasci. *Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudæ*. Sicut enim quodammodo immolatur adhuc quotidie, donec mortem eius annunciamus: sic videtur & nasci, dum fideliter repræsentamus eius natiuitatem. Die igitur crastina videbimus maiestatem Dei, sed sanè in nobis, non in seipso, vtique maiestatem in humilitate, virtutem in infirmitate, in homine Deum. Ipse est enim Emmanuel, quod interpretatur nobiscum Deus. Et euidentius audi: *Verbum*, inquit [u], *caro factum est, & habitauit in nobis*. Denique ex tunc & deinceps vidimus gloriam eius, sed gloriam quasi vnigeniti à Patre, vtique plenum gratiæ vidimus, & veritatis. Non enim gloriam potestatis aut claritatis, sed gloriam paternæ pietatis, gloriam gratiæ, de qua Apostolus: *In laudem*, inquit [x], *gloriæ gratiæ suæ*.

Mysterium natiuitatis etsi semel olim peractum, tamen etiam debet hodie nouū videri.
[u] *Ioan. 1. b*
[x] *Ephes. 1. a*

7. Sic ergo nascitur. Sed vbi putas? In Bethleem Iudæ: neque enim decet nos ita Bethleem præterire. *Transeamus vsque Bethleem*, dicunt pastores [y], non Bethleem pertranseamus. Quid enim si pauper viculus est? Quid si videtur minima in Iudæa? Ne id quidem incongruum ei qui cum diues esset, propter nos factus est pauper: & cum esset magnus Dominus & laudabilis nimis, paruulus natus est nobis. Et dicebat [z], *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum*. Itemque: *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut pueri iste, non intrabitis in regnum cælorum* [a]. Vnde etiam stabulum elegit & præsepe, vtique domum luteam,

[y] *Luc. 2.*
Locus humilis nati saluatoris.
[z] *Matth. 5. a*
[a] *Matth. 18. a*

& diuersorium iumentorum, vt hunc esse scias qui de stercore erigit pauperem, & saluos facit homines & iumenta.

A

8\. Vtinam autem inueniamur & nos Bethleem Iudæ, vt in nobis quoque dignetur nasci, & audire mereamur b, *Quia vobis timentibus Deum orietur sol iustitiæ!* Forte enim est hoc quod suprà meminimus, ad videndam in nobis Domini maiestatem & sanctificatione opus esse, & præparatione. Nam & iuxta Prophetam c *facta est Iudæa sanctificatio eius*, quia videlicet omnia in confessione lauantur: & domus panis quod Bethleem sonat, ad præparationem fortasse videtur magnopere pertinere. Quomodo enim ille paratus est, vt excipere tantum hospitem possit, qui dicit d: *Quia non est in domo mea panis?* Denique quia imparatus erat quidam, necesse habuit amici ostium clausum media nocte pulsare, & dicere e: *Quia amicus meus venit ad me de via, & non habeo quod ponam ante illum. Paratum cor eius sperare in Domino*, ait Propheta f, haud dubium quin de iusto loquens. *Confirmatum est cor eius, non commouebitur.* Non est paratum cor quod non est confirmatum. Scimus autem, ipso eodem teste Propheta g, quod *panis cor hominis confirmet.* Non est ergo paratum, sed aridum & exangue cor eius, qui oblitus est comedere panem suum. Est autem paratus & non turbatus, vt custodiat mandata vitæ, qui oblitus ea quæ retro sunt, in ea quę ante sunt, se extendit. Vides quàm fugienda quædam, quàm sit quædam obliuio cupienda? neque enim totus Manasses Iordanem transiit, sed nec totus citra sibi elegit mansionem: Est qui oblitus Domini creatoris sui, & est qui prouidet eum in conspectu suo semper, oblitus populum suum, & domum patris sui. Et ille quidem cœlestia obliuiscitur, hic verò quæ sunt super terram: iste præsentia, ille futura: iste quæ videntur, ille quæ non videntur: postremò iste quæ sua sunt, ille quæ Iesu Christi. Vterque Manasses, vterque obliuiosus: sed alter quidem Hierusalem, alter Babylonis oblitus. Alter eorum quæ impediunt, & iste paratus: alter sine eorum magis quæ expediūt, & quæ non expedit obliuisci, atque hic penitus imparatus ad videndam in se Domini maiestatem. Neque enim est domus panis in qua Saluator oriatur; non est Manasses ille cui appareat, qui Israël regit, & super Cherubin sedet h, *Appare*, inquit, *coram Ephraim, Beniamin & Manasse.* Ego arbitror istos tres esse qui saluantur, quos alius quidam Propheta i Noë, Danielem & Iob nominauit: eosdem quoque & tribus illis pastoribus designari, quibus nato Angelo magni consilii, gaudium magnum Angelus euangelizauit.

b Malach. 4. a
Bethleem mystica & moralis expositio.
c Psal. 113. a
d Esa. 3. a
e Luc. 11. a
f Psal. 111. b
g Psal. 103.
Obliuio quædam bona, quædā mala: illa terrena negligit, hæc cœlestia.
h Psal. 79. a
i Ezech. 14. e

B

9\. Vide autem ne fortè ipsi sint tres Magi venientes iam non modò ab Oriente, sed etiam ab Occidente, vt recumbant cum Abraham, Isaac, & Iacob. Fortè enim non incongruè videbitur ad Ephraim quidem, quod fructificationem sonat, pertinere thuris oblationem, quod offerre incensum dignum in odorem suauitatis proprium sit eorum, quos posuit Dominus, vt eant & fructum afferant, id est, Ecclesiæ prælatorum. Nam & Beniamin *filius dexteræ* offerat necesse est aurum, id est, substantiam huius mundi, vt videlicet fidelis populus in parte dextera constitutus, à iudice mereatur audire k, *Quia esuriui, & dedistis mihi manducare*, &c. Porrò, Manasses (si tamen is esse voluerit cui appareat Deus) myrrham offerat mortificationis, quam quidem à nostra specialiter arbitror professione requiri. Et hæc dicta sint, ne ad eam partem tribus Manasse, quæ citra Iordanem subsistit, pertineamus, sed obliuiscamur magis ea quæ retrò sunt, extenti & intenti ad anteriora.

k Matth. 25. d

10\. Nunc verò redeamus vsque Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus, & ostendit nobis. Domus panis est, vt iam diximus: bonum est nos illic esse: vbi enim fuerit verbum Domini, non deest vtique panis qui confirmet cor, dicente Propheta l, *Confirma me in verbis tuis.* Nimirum in verbo quod procedit de ore Dei, viuit homo, viuit in Christo, viuit in eo Christus. Ibi oritur, ibi apparet: nec omnino amat cor titubans, aut vacillans, sed stabile & confirmatum. Si quis murmurat, si quis hæsitat, si quis nutat, si quis cogitat reuolui in lutum, redire ad vomitum, deserere votum, mutare propositum suum, non est Bethleem iste, non est domus panis. Sola enim fames, & fames valida, in Ægyptum eum descendere, porcos pascere, siliquas esurire compellis, vtpote procul agentem à domo panis, à domo patris: in qua etiam mercenarii panibus abundare noscuntur. Non ergo in huiusmodi corde nascitur Christus, cui deest fidei fortitudo, vtique panis vitæ, scriptura teste m: *Quoniam iustus ex fide viuit*, quòd videlicet animæ vera vita (quæ ipse est) non nisi per fidem interim habitet in cordibus nostris. Alioquin quomodo in illo nascitur Iesus? quomodo salus oritur illi, quandoquidem vera omnino certaque sententia est n, quòd is tantùm *qui perseuerauerit vsque in finem, saluus erit?* Nam quòd minimè inueniatur in eo Christus, nec de eis sit quibus dicitur o, *Quia vnctionem habetis à sancto*, ex eo vel maximè constat, quod sine dubio etiam aruit cor illius, ex quo oblitus est comedere panem suum. Multo minùs autem ad filium pertinet Dei, qui huiusmodi est quòd non nisi super quietum & humilem ac trementem verba sua requiescat Spiritus ipsius p, nec sit vlla societas æternitati, & tantæ mutabilitati; ei qui est, & ei qui nunquam in eodem permanet statu. Cæterum quamlibet firmi, quamlibet fortes in fide, quamlibet parati, quamlibet panibus abundantes, ipso quidem largiente, cui quotidie orantes dicimus q, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*: necesse habemus addere consequenter, *Dimitte nobis debita nostra.* Alioquin *si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est* r. Nimirum veritas ipse est, qui non simpliciter in Bethleem, sed in Bethleem Iudæ nascitur Iesus Christus Filius Dei.

l Psal. 118. d
Christus non amat cor titubans, sed stabile.
m Abac. 2. d
n Matth. 10. c
o 1. Ioan. 2. f
p Esai. 66 a
Nemo tam perfectus quin egeat hac petitione: dimitte nob. deb. nost.
q Matth. 5.
r 1. Ioan. 1. e

11\. Præoccupemus igitur faciem Domini in confessione, vt sanctificati pariter & parati inueniamur & nos in Bethleem Iudæ, atque ita nascentem Dominum videre mereamur in nobis. Cæterum si qua anima eo vsque profecerit (quod quidem est multum ad nos) vt sit fœcunda virgo, sit stella maris, sit plena gratia, & superuenientem habens in se Spiritum sanctum, puto quòd non modò in ea, sed ex ea quoque non dedignabitur nasci. Nemo sanè id sibi arrogare præsumat, nisi quos ipse

C

speciali designatione tanquam digito monstrauerit, dicens s: *Ecce mater mea, & fratres mei.* Enimuerò audi vnum ex istis: *Filioli mei*, ait t, *quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis.* Si enim nasci videbatur in eis, cum formabatur Christus in eis, quomodo non etiam ab eo similiter nasci eum dicere quis præsumat, qui in ipsis quodammodo parturiebat? Et tu quidem impia synagoga hunc nobis filium peperisti officio quidem matris, sed non matris affectu. Excussisti eum de sinu tuo extra ciuitatem eiiciens, & eleuans super terram, tanquam dicens Ecclesiæ gentium, pariter & Ecclesiæ primitiuorum quæ est in cœlis: Nec mihi nec vobis sit, sed diuidatur. Diuidatur, inquam, non inter vtrasque, sed ab vtrisque. Expulsum enim, & exaltatum, & eleuatum, & quidem modicè satis, tamen vt nec in tuis esset, mœnibus, nec in terra, ferro vndique coarctasti: ne fortè vel hac vel illac excideret, vt videlicet, à te separatus, ad neutram perueniret illarum. Sæua nimirum mater ita abortiuum facere voluisti, dum non esset qui excipere posset excussum. Age ergo, quid profeceris, intuere. Vndique enim egre-

D

diuntur filiæ Sion: vt videant regem Salomonem in diademate quo coronasti eum. Relinquens matrem adhæret vxori suæ, vt sint duo in carne vna: & ciuitate pulsus, atque leuatus à terra, omnia trahit ad se, quippe qui est super omnia benedictus Deus in sæcula, Amen.

Tropologia pulcherrima.
s Matth. 12. d
t Gal. 4. c
Synagoga Christum protulit sed abiecit.

2. Iam verò si certus es de Saluatore, & nihilominus Christum esse cognoscis non vrentem cauterio, sed vnguento, non vstione, sed vnctione curantem: votum adhuc arbitror ingenuam posse mouere creaturam, ne forte (quod absit) Saluatoris huius non satis condigna videatur esse persona. Puto tamen non vsque adeo ambitiosus es & gloriæ cupidus, aut zelator honoris, vt ab vno quopiam è conseruis tuis si præstare posset hanc gratiam suscipere detrectares. Nam si Angelus aut Archangelus esset, vel ex superiori quouis ordine Spirituum beatorum, multo minus animositas tua, quod causaretur, haberet. Nunc autem tanto ampliore tibi deuotione suscipiendus est iste Saluator, quanto differentius præ cæteris omnibus nomen hæreditauit Iesus Christus Filius Dei. Et vide si non euidentius hæc tria ad pastores loquens Angelus commendauit, gaudium magnum quod euangelizabat, exponens: *Quia*, inquit [a], *natus est vobis hodie Saluator qui est Christus Dominus.* Exultemus igitur, Fratres, in hac natiuitate, & multipliciter gratulemur in ea, quam & salutis vtilitas, & vnctionis suauitas, & filii Dei maiestas tam eleganter illustrat, vt nihil desit ex omnibus quæ desiderantur, nec commodum, nec iucundum, nec honestum. Exultemus, inquam, ruminantes intra nosmetipsos & inuicem eructantes suaue verbum, eloquium dulce: *Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudæ.*

a Luc. 2.

In Christo Saluatore tria consideranda.

3. Nec mihi quis ad ista respondeat indeuotus, ingratus, irreligiosus: Non est hoc nouum, olim auditum est, olim factum est, olim natus est Christus. Ego enim dico, olim & ante. Nec mirabitur olim & ante, cui propheticum illud occurrerit: b *In æternum & vltra.* Natus est ergo Christus non modò ante hæc nostra tempora, sed ante tempora vniuersa. Verùm illa quidem natiuitas posuit tenebras latibulum suum, intrò verò lucem magis habitat inaccessibilem: latet in corde Patris, in monte vmbroso & condenso. Vt ergo aliquatenus innotesceret, natus est; & in tempore natus ex carne, natus in carne, factum est Verbum caro. Quid tamen mirum si vsque hodie dicitur in Ecclesia, *Christus filius Dei nascitur*, quando tam longè antea dicebatur (haud dubium quin de ipso) c *Puer natus est nobis?* Olim cœpit audiri verbum hoc, & nemo Sanctorum aliquando fastidiuit. Siquidem Iesus Christus Filius Dei, heri & hodie & in æternum. Hinc nimirum primus homo omnium viuentium pater, magnum eructans sacramentum, quod in Christo & in Ecclesia Apostolus postmodum euidentiùs commendauit, *Relinquet*, ait d, *homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.*

b Exod. 15.

c Esai. 9. b

d Ephes. 5. g Gen. 2. d

4. Hinc nihilominus Abraham pater omnium credentium exultauit, vt videret diem hunc, & vidit, & gauisus est e. Alioquin quando seruum iurantem sibi per Deum cœli, sub femore suo manum ponere præcepisset, nisi ipsum vtique Deum cœli ex eodem nasciturum femore præuidisset f? Hoc quoque consilium cordis sui homini secundùm cor suum reuelauit Deus, qui iurauit veritatem, & non frustrabitur eum: *De fructu*, inquiens g, *ventris tui ponam super sedem tuam.* Vnde & *in Bethleem Iudæ nascitur* (sicut ait Angelus) *ciuitate Dauid* h, vtique propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones patrum. Hoc etiam multifariè, multisque modis, cæteris reuelatum est Patribus & Prophetis i. Absit autem vt à diligentibus Deum aliquando fuerit negligenter auditum, nisi fortè negligere videbatur, qui dicebat k: *Obsecro Domine, mitte quem missurus es*: aut fastidire, qui clamabat l: *Vtinam dirumperes cœlos, & descenderes*, cæteraque similia. Idipsum deinde Apostoli sancti viderunt & audierunt, & manus eorum tractauerunt de verbo vitæ, quibus singulariter aiebat m: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis.* Postremò hoc idem nobis quoque seruatum est fidelibus, vtique thesauris fidei commendatum, ipso æquè dicente n: *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Pars nostra hæc in verbo vitæ. Nec sanè contemptibilis, ex qua nimirum viuitur, & qua vincitur mundus: quoniam iustus ex fide viuit o. Et hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. Hæc est quæ velut quoddam æternitatis exemplar præterita simul & præsentia ac futura sinu quodam vastissimo comprehendit, vt nihil ei prætereat, nihil pereat, præeat nihil.

e Ioan. 8. g

f Gen. 24. a

Patrum antiquorum desideria erga Christum nasciturum.

g Psal. 131. b

h Luc. 2. a

i Heb. 1. a

k Exod. 4. c

l Esa. 64. a

m Matth. 13. c

n Ioan. 20. g

o Abac. 2. a

5. Meritò proinde in testimonium fidei vestræ, vbi facta est vox annunciationis huius in auribus vestris, exultastis in gaudio, egistis gratias, prostrati solo tenus adorastis, concurrentes, velut sub vmbra alarum eius, & sub pennis eius sperantes. Numquid non singulari natiuitate Saluatoris audita, clamastis in cordibus vestris dicentes p: *Mihi autem adhærere Deo bonum est?* Aut potius illud quod idem Propheta ait q: *Deo subiecta est anima mea?* Infelix nimirum quisquis fictè prostratus, corde rigido corpus humiliauit. *Est enim qui humiliatur nequiter, interiora autem eius plena sunt dolo* r. Quisquis enim necessitatem suam minus considerat, minùs sentit incommoda, minùs pericula pauet, minùs deuotè confugit ad remedia oblatæ salutis, minùs affectuosè se subiicit Deo, minùs fideliter psallit s: *Domine refugium factus es nobis.* Huius adoratio minùs accepta, huius prostratio minùs verax, huius humiliatio minùs habens, huius etiam victoriosa minùs, imò & minùs viuida fides. Quid tamen dicit t? *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Quasi non videatur ipsum credere quodammodo iam videre. Sed aduerte diligenter cui & quando dictum sit, ei vtique, qui arguebatur, quod quia vidisset, credidisset. Neque enim idipsum est vidisse, & ideo credidisse, quod credendo vidisse. Alioquin Abraham pater, quonam modo Dominicum hunc vidisse diem, nisi credendo, credendus est? Sed & illud quomodo accipietur quod hac nocte cantatum est nobis: *Sanctificamini hodie & estote parati, crastina enim die videbitis maiestatem Dei in vobis*. Si non merè videre, est, pia deuotione repræsentare & recolere fide non ficta, magnum illud magnæ pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est gentibus, creditum est mundo, assumptum est in gloria?

p Psal. 72. d

q Psal. 61. a

r Eccl. 19. d

s Psal. 89. a

t Ioan. 20.

Malus est fidere, quam videre.

6. Semper igitur nouum, quod semper innouat mentes; nec vnquam vetus, quod fructificare non cessat, quod in perpetuum non marcescit. Hoc est enim sanctum, quod non datur videre corruptionem. Hic nouus homo, qui nullius vnquam vetustatis capax, etiam eos quorum inueterauerunt omnia ossa, in veram vitæ transferat nouitatem. Inde est, quod etiam in præsenti tam iucundissima annunciatione (si aduertistis) congruè satis dicitur non tam natus esse quàm nasci. *Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudæ.* Sicut enim quodammodo immolatur adhuc quotidie, donec mortem eius annunciamus: sic videtur & nasci, dum fideliter repræsentamus eius natiuitatem. Die igitur crastina videbimus maiestatem Dei, sed sanè in nobis, non in seipso, vtique maiestatem in humilitate, virtutem in infirmitate, in homine Deum. Ipse est enim Emmanuel, quod interpretatur nobiscum Deus. Et euidentius audi: *Verbum*, inquit u, *caro factum est, & habitauit in nobis.* Denique ex tunc & deinceps vidimus gloriam eius, sed gloriam quasi vnigeniti à Patre, vtique plenum gratiæ vidimus, & veritatis. Non enim gloriam potestatis aut claritatis, sed gloriam paternæ pietatis, gloriam gratiæ, de qua Apostolus: *In laudem*, inquit x, *gloriæ gratiæ suæ.*

Mysterium natiuitatis etsi semel olim peractum, tamen etiam debet hodie nouũ videri.

u Ioan. 1. b

x Ephes. 1. a

7. Sic ergo nascitur. Sed vbi putas? In Bethleem Iudæ: neque enim decet nos ita Bethleem præterire. *Transeamus vsque Bethleem*, dicunt pastores y, non Bethleem pertranseamus. Quid enim si pauper viculus est? Quid si videtur minima in Iudæa? Ne id quidem incongruum ei qui cum diues esset, propter nos factus est pauper: & cum esset magnus Dominus & laudabilis nimis, paruulus natus est nobis. Et dicebat z, *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Itemque: *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut puer iste, non intrabitis in regnum cælorum* a. Vnde etiam stabulum elegit & præsepe, vtique domum luteam,

y Luc. 2.

Locus humilis nati Saluatoris.

z Matth. 5. a

a Matth. 18. a

& diuersorium iumentorum, vt hunc esse scias qui de stercore erigit pauperem, & saluos facit homines & iumenta.

8. Vtinam autem inueniamur & nos Bethleem Iudæ, vt in nobis quoque dignetur nasci, & audire mereamur b, *Quia vobis timentibus Deum orietur sol iustitiæ*! Forte enim est hoc quod supra meminimus, ad videndam in nobis Domini maiestatem & sanctificatione opus esse, & præparatione. Nam & iuxta Prophetam c *facta est Iudæa sanctificatio eius*, quia videlicet omnia in confessione lauantur: & domus panis quod Bethleem sonat, ad præparationem fortasse videtur magnopere pertinere. Quomodo enim ille paratus est, vt excipere tantum hospitem possit, qui dicit d, *Quia non est in domo mea panis*? Denique quia imparatus erat quidam, necesse habuit amici ostium clausum media nocte pulsare, & dicere e: *Quia amicus meus venit ad me de via, & non habeo quod ponam ante illum. Paratum cor eius sperare in Domino*, ait Propheta f, haud dubium quin de iusto loquens. *Confirmatum est cor eius, non commouebitur.* Non est paratum cor quod non est confirmatum. Scimus autem, ipso eodem teste Propheta g, quod *panis cor hominis confirmet*. Non est ergo paratum, sed aridum & exangue cor eius, qui oblitus est comedere panem suum. Est autem paratus & non turbatus, vt custodiat mandata vitæ, qui oblitus ea quæ retro sunt, in ea quę ante sunt, se extendit. Vides quàm fugienda quædam, quàm sit quædam obliuio cupienda? neque enim totus Manasses Iordanem transiit, sed nec totus citra sibi elegit mansionem: Est qui oblitus Domini creatoris sui. & est qui prouidet eum in conspectu suo semper, oblitus populum suum. & domum patris sui. Et ille quidem cœlestia obliuiscitur, hic verò quæ sunt super terram: iste præsentia, ille futura. iste quæ videntur, ille quæ non videntur: postremò iste quæ sua sunt, ille quæ Iesu Christi. Vterque Manasses, vterque obliuiosus: sed alter quidem Hierusalem, alter Babylonis oblitus. Alter eorum quæ impediunt, & iste paratus; alter sanè eorum magis quæ expediũt, & quæ non expedit obliuisci, atque hic penitus imparatus ad videndam in se Domini maiestatem. Neque enim est domus panis in qua Saluator oriatur, non est Manasses ille cui appareat, qui Israël regit, & super Cherubin sedet h, *Appare*, inquit, *coram Ephraim, Beniamin & Manasse*. Ego arbitror istos tres esse qui saluantur, quos alius quidam Propheta i Noë, Danielem & Iob nominauit: eosdem quoque & tribus illis pastoribus designari, quibus nato Angelo magni consilii, gaudium magnum Angelus euangelizauit.

b Malach. 4. a

Bethleem mystica & moralis expositio.

c Psal. 113. a

d Esa. 3. a

e Luc. 11. a

f Psal. 111. b

g Psal. 103.

Obliuio quædam bona, quædã mala: illa terrena negligit, hæc cœlestia.

h Psal. 79. a

i Ezech. 14. e

9. Vide autem ne fortè ipsi sint tres Magi venientes iam non modò ab Oriente, sed etiam ab Occidente, vt recumbant cum Abraham, Isaac, & Iacob. Fortè enim non incongruè videbitur ad Ephraim quidem, quod fructificationem sonat, pertinere thuris oblationem, quod offerre incensum dignum in odorem suauitatis proprium sit eorum, quos posuit Dominus, vt eant & fructum afferant, id est, Ecclesiæ prælatorum. Nam & Beniamin *filius dexteræ* offerat necesse est aurum, id est, substantiam huius mundi, vt videlicet fidelis populus in parte dextera constitutus, à iudice mereatur audire k, *Quia esuriui, & dedistis mihi manducare*, &c. Porrò, Manasses (si tamen is esse voluerit cui appareat Deus) myrrham offerat mortificationis, quam quidem à nostra specialiter arbitror professione requiri. Et hæc dicta sint, ne ad eam partem tribus Manasse, quæ citra Iordanem subsistit, pertineamus, sed obliuiscamur magis ea quæ retrò sunt, extenti & intenti ad anteriora.

k Matth. 25. d

10. Nunc verò redeamus vsque Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum est, quod fecit Dominus, & ostendit nobis. Domus panis est, vt iam diximus: bonum est nos illic esse: vbi enim fuerit verbum Domini, non deest vtique panis qui confirmet cor, dicente Propheta l, *Confirma me in verbis tuis*. Nimirum in verbo quod procedit de ore Dei, viuit homo, viuit in Christo, viuit in eo Christus. Ibi oritur, ibi apparet: nec omnino amat cor titubans, aut vacillans, sed stabile & confirmatum. Si quis murmurat, si quis hæsitat, si quis nutat, si quis cogitat reuolui in lutum, redire ad vomitum, deserere votum, mutare propositum suum, non est Bethleem iste, non est domus panis. Sola enim fames, & fames valida, in Ægyptum eum descendere, porcos pascere, siliquas esurire compellis, vtpote procul agentem à domo panis, à domo patris: in qua etiam mercenarii panibus abundare noscuntur. Non ergo in huiusmodi corde nascitur Christus, cui deest fidei fortitudo, vtique panis vitæ, scriptura teste m: *Quoniam iustus ex fide viuit*, quòd videlicet animæ vera vita (quæ ipse est) non nisi per fidem interim habitet in cordibus nostris. Alioquin quomodo in illo nascitur Iesus? quomodo salus oritur illi, quandoquidem vera omnino certaque sententia est n, quòd is tantùm *qui perseuerauerit vsque in finem, saluus erit*? Nam quòd minimè inueniatur in eo Christus, nec de eis sit quibus dicitur o *Quia vnctionem habetis à sancto*, ex eo vel maximè constat, quod sine dubio etiam aruit cor illius, ex quo oblitus est comedere panem suum. Multo minùs autem ad filium pertinet Dei, qui huiusmodi est quòd non nisi super quietum & humilem ac trementem verba sua requiescat Spiritus ipsius p, nec sit vlla societas æternitati, & tantæ mutabilitati; ei qui est, & ei qui nunquam in eodem permanet statu. Cæterum quamlibet firmi, quamlibet fortes in fide, quamlibet parati, quamlibet panibus abundantes, ipso quidem largiente, cui quotidie orantes dicimus q, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*: necesse habemus addere consequenter, *Dimitte nobis debita nostra*. Alioquin *si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est* r. Nimirum veritas ipse est. qui non simpliciter in Bethleem, sed in Bethleem Iudæ nascitur Iesus Christus Filius Dei.

l Psal. 118. d

Christus non amat cor titubans, sed stabile.

m Abac. 2. a

n Matth. 10. c

o 1. Ioan. 2. f

p Esa. 66. a

Nemo tam perfectus quin egeat hac petitione dimitte nob. deb. nost.

q Matth. 5.

r 1. Ioan. 1. e

11. Præoccupemus igitur faciem Domini in confessione, vt sanctificati pariter & parati inueniamur & nos in Bethleem Iudæ, atque ita nascentem Dominum videre mereamur in nobis. Cæterum si qua anima eo vsque profecerit (quod quidem est multum ad nos) vt sit fœcunda virgo, sit stella maris, sit plena gratia, & superuenientem habens in se Spiritum sanctum, puto quòd non modò in ea, sed ex ea quoque non dedignabitur nasci. Nemo sanè id sibi arrogare præsumat, nisi quos ipse speciali designatione tanquam digito monstrauerit, dicens s: *Ecce mater mea, & fratres mei.* Enimuerò audi vnum ex istis: *Filioli mei*, ait t, *quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis*. Si enim nasci videbatur in eis, cum formabatur Christus in eis, quomodo non etiam ab eo similiter nasci eum dicere quis præsumat, qui eos ipsos quodammodo parturiebat? Et tu quidem impia synagoga hunc nobis filium peperisti officio quidem matris, sed non matris affectu. Excussisti eum de sinu tuo extra ciuitatem eiiciens, & eleuans super terram, tanquam dicens Ecclesiæ gentium, pariter & Ecclesiæ primitiuorum quæ est in cœlis: Nec mihi nec vobis sit, sed diuidatur. Diuidatur, inquam, non inter vtrasque, sed ab vtrisque. Expulsum enim, & exaltatum, & eleuatum, & quidem modicè satis; tamen vt nec in tuis esset, mœnibus, nec in terra, ferro vndique coarctasti: ne fortè vel hac vel illac excideret, vt videlicet, à te separatus, ad neutram perueniret illarum. Sæua nimirum mater ita abortiuum facere voluisti, dum non esset qui excipere posset excussum. Age ergo, quid profeceris, intuere. Vndique enim egrediuntur filiæ Sion: vt videant regem Salomonem in diademate quo coronasti eum. Relinquens matrem adhæret vxori suæ, vt sint duo in carne vna: & ciuitate pulsus, atque leuatus à terra, omnia trahit ad se, quippe qui est super omnia benedictus Deus in sæcula, Amen.

Tropologia pulcherrima.

s Matth. 12. d

t Gal. 4. c

Synagoga Christum protulit sed abiecit.

IN DIE NATIVITATIS Domini.

De fontibus Saluatoris.

Sermo I.

2 GRandis quidem est, dilectissimi, hodierna Dominicæ Natiuitatis solemnitas; sed dies breuis cogit breuiare sermonem. Nec mirum, si facimus nos breue verbum, quando & Deus Pater verbum fecit abbreuiatum. Vultis nosse quàm longum quàm breue fecit? *Cælum* (inquit a hoc verbū) *& terram ego impleo*. Nunc caro factum, in angusto locatum præsepio est. *A sæculo*, ait Propheta b, *& in sæculo tu es Deus*: & ecce factus est infans diei vnius. Ad quid hoc fratres, aut quæ necessitas fuit, vt sic exinaniret se, sic humiliaret se, sic abbreuiaret se Dominus maiestatis, nisi vt vos similiter faciatis? Iam clamat exemplo, quod postmodum prædicaturus est verbo c: *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde*: vt verax inueniatur qui dicit: *Cœpit Iesus facere, & docere* d. Obsecro proinde & plurimum rogo fratres, non patiamini sine causa tam preciosum exemplar vobis exhibitum esse, sed conformamini illi, & renouamini spiritu mentis vestræ. Studete humilitati, quæ fundamentum est custosque virtutum, sectamini illam quæ sola potest saluare animas vestras. Quid enim magis indignum, quid detestandum amplius, quid grauius puniendum, quàm vt videns Deum cœli paruulum factum, vltra apponat homo magnificare se super terram? Intolerabilis impudentiæ est, vt vbi sese exinaniuit maiestas, vermiculus inflétur & intumescat.

a Hier. 23. d
b Psal. 89. a
c Matth. 11. d
d Act. 1. a
Humilitas, exemplo Verbi incarnati & sic humilitati, sectanda.

3 Hoc igitur est propter quod exinaniuit se formam serui accipiens, qui in forma Dei Patri æqualis erat, sed exinaniuit maiestate & potentia, non bonitate & misericordia. Quid enim ait Apostolus? *Apparuit*, inquit e, *benignitas & humanitas Saluatoris nostri DEI*. Apparuerat antè potentia in rerum creatione, apparebat sapientia in earum gubernatione; sed benignitas misericordiæ nunc maximè apparuit in humanitate. Innotuerat Iudæis potestas in signis atque portentis, vnde & in lege sæpius inuenies, *Ego Dominus, Ego Deus*. Philosophis quoque abundantibus in sensu suo maiestas innotuit, quoniam iuxta Apostoli verba f, *quod notum est Dei manifestum est in illis*. Veruntamen & Iudæi potestate ipsa premebātur, & philosophi scrutatores maiestatis opprimebantur à gloria. Potestas subiectionem, maiestas exigit admirationem, neutra imitationem. Appareat Domine bonitas tua, cui possit homo (qui ad imaginem tuam creatus est) conformari: nam maiestatem, potestatem, sapientiam, nec imitari possumus, nec expedit æmulari. Quousque angustata est misericordia tua in sola Angelorum parte, residuam occupat iudicium cum toto pariter humano genere? g *Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua vsque ad nubes*, terram vniuersam condemnans, & aëreas potestates. Dilatet misericordia terminos suos, extendat funes, expandat sinus, attingat à fine vsque ad finem fortiter, disponens omnia suauiter. Restrictus est Domine iudicio sinus tuus, solue cingulum tuum, & veni miserationibus affluens, & superfluans charitate.

e Tit. 3. b
Effusio diuinæ misericordiæ in mysterio incarnationis.
f Rom. 1. b
Deus secundū alia attributa, eaque terribilia & inimitabilia olim sæpius apparuit; nunc demum per misericordiam.
g Psal. 35. b

4 Quid tu times ô homo, quid trepidas à facie Domini, quia venit? Venit non iudicare, sed saluare terram. Olim tibi persuasum est ab infideli quodam seruo, vt furtim tolleres & imponeres regium diadema capiti tuo. Deprehensus in furto, quidni timeres? quidni fugeres à facie eius? Forte enim iam gladium vibrabat igneum. Nunc in exilio positus, in sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et ecce vox audita est in terra, quia dominator aduenit. Quo ibis à spiritu eius, & quo à facie eius fugies? Noli fugere, noli timere, non venit cum armis: non puniendum, sed saluandum requirit. Et ne fortè dicas enim nunc h: *Vocem tuam audiui, & abscondi me*: ecce infans est, & sine voce. Nam vagientis vox magis miseranda est, quàm tremenda. Aut si cui forte terribilis, sed non tibi. Paruulus factus est tenera membra Virgo Mater pannis alligat, & adhuc timore trepidas? Vel in hoc scies quia non venit perdere te, sed saluare: eripere, & non ligare. Iam aduersus hostes tuos dimicat, iam superborum & sublimium colla tanquam Dei virtus & sapientia calcat.

Diuinæ bonitatis pia præsumptio.
h Gen. 3. b

5 Duo sunt tibi hostes, peccatum & mors, id est, mors corporis, & animæ. Vtrumque debellaturus aduenit, & ab vtroque saluabit te, noli timere. Et iam quidem peccatum in propria persona vicit: quando humanam naturam sine vlla contagione suscepit. Grandis enim peccato facta est violentia, & re vera expugnatum esse cognoscitur, quando natura, quam se totam infecisse & occupasse gloriabatur, ab eo penitus aliena in Christo inuenta est. Dehinc persequitur inimicos suos, & comprehendit eos nec conuertitur donec deficiant. Contra peccatum dimicans in conuersatione sua, verbis pariter & exemplis oppugnat, sed in passione sua alligat illud, alligat planè fortem, & diripit vasa eius. Iam verò eodem ordine mortem quoque superat prius in seipso, cum resurgit primitiæ dormientium, & primogenitus mortuorum: postmodum debellaturus eam pariter in omnibus nobis, quando videlicet suscitabit mortalia corpora nostra, & destruetur nouissima inimica mors. Propterea enim resurgens decorem indutus est, non sicut antea nascens pannis inuolutus est. Propterea qui prius sinu misericordiæ effluebat non iudicans quemquam, resurgens præcinxit se, & iustitiæ cingulo videtur quodammodo effluentem sinum misericordiæ collegisse, quoniam ex tunc præparatur ad iudicium, quod in nostra resurrectione futurum est. Nam & propterea paruulus antea venit, vt misericordiam prærogaret, & futurum in fine iudicium præcurrens, misericordia temperaret.

Incarnatus Deus ad profligandos hominis inimicos Peccatum & Mortem.

6 Licet enim paruulus ad nos venerit, non parum tamen attulit, non parum contulit nobis. Si quæris quid attulit? primo omnium attulit misericordiam, secundùm quam, teste Apostolo i, *saluos nos fecit*. Neque enim his tantùm profuit, quos tunc præsens inuenit; sed fons est qui nunquam poterit exhauriri. Fons nobis est Christus Dominus vnde lauemur, sicut scriptum est k: *Qui dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris*. Veruntamen non iste solus aquarum est vsus, nec tantùm sordes abluunt, sed & sitim extinguunt. *Beatus vero*, ait Sapiens l, *qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur*. Et post pauca: *Aqua*, inquit, *sapientiæ salutaris potabit illum*. Bene sapientiæ salutaris, quoniam sapientia carnis mors est, & sapientia mundi etiam ipsa inimica est Deo. Sola quæ ex Deo est sapientia salutaris est, quæ secundùm beati Iacobi definitionem primùm pudica, deinde pacifica est m. Nam sapientia carnis voluptuosa est, non pudica. Sapientia mundi tumultuosa est, non pacifica. Sapientia verò quæ ex Deo est, primùm pudica est, non quærens quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, vt non suam quisque faciat voluntatem, sed consideret quæ sit voluntas Dei: deinde pacifica, non abundans in suo sensu, sed alieno magis acquiescens consilio vel iudicio.

i ad Tit. 3. b
Quinque fontes Saluatoris.
1. Fons misericordiæ ad culpas aqua remissionis diluendas.
k Apoc. 1. b
l Eccli. 14. c
2. Fons sapientiæ ad sitim aqua discretionis extinguendam.
m Iacob. 3. d

7 Tertius aquarum vsus est irrigatio, quam profectò maximè necessariam habent nouellæ plantationes. Alioquin aut minus proficient, aut ex toto peribunt præ siccitate. Quærat ergo deuotionis aquas quisquis seminauerit bonorum operum semina, vt irrigatus fonte gratiæ bonæ conuersationis hortus non arescat, sed in perpetua viriditate proficiat. Orat enim pro huiusmodi Propheta n, *Et holocaustum tuum*, inquiens, *pingue fiat*. Sic & in laudibus Aaron legis, quoniam sacrificium eius quotidianus ignis absumpsit. In quibus omnibus nihil aliud intelligendum videtur, nisi vt bona opera feruore deuotionis & dulcedine spiritualis gratiæ condiantur. Putas inueniri poterit *quartus fons*, vt paradisum recuperemus quatuor fontium irrigatione amœnissimum? Nam si terrenum paradisum denuo nobis reddendum non speramus, quomodo regnum cœlorum sperabimus? *Si terrena*, inquit o, *dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixero vobis cælestia credetis*? Nunc autem

3. Fons gratiæ ad plantas bonorum operum aqua deuotionis irrigandas.
n Psal. 19. a
o Ioan. 3. b

vt de exhibitione præsentium firma sit expectatio futurorum, paradisum habemus multo meliorem, & longè delectabiliorem, quàm primi parentes habuerunt: & paradisus noster Christus Dominus est. In quo tres quidem fontes iam inuenimus, quartum quæremus. Habemus de fonte *misericordiæ* ad diluendas culpas, aquas *remissionis*: habemus de fonte *sapientiæ* ad potandam sitim nostram, aquas *discretionis*: habemus de fonte *gratiæ* ad irrigandas plantas bonorum operum, aquas *deuotionis*: Quæramus ad decoquendos cibos aquas feruentes, aquas *æmulationis*. Hæc nimirum condiunt, & decoquunt affectiones nostras, & ebulliunt de fonte *charitatis*. Vnde ait Propheta p: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis*. Alibi quoque: *Zelus*, inquit q, *domus tua comedit me*. Siquidem ex dulcedine deuotionis diligens iustitiam, ex feruore æmulationis odio habet iniquitatem. Et vide ne fontibus istis prædixerit Esaias r: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris*. Nam vt promissionem hanc vitæ præsentis esse noueris, non futuræ, illud attende, quod sequitur: *Dicetis in illa die: Confitemini Domino, & inuocate nomen eius*. Inuocatio quippe præsentis temporis est, sicut scriptum est s: *Inuoca me in die tribulationis*.

Quartus *fons Charitatis* ad affectiones decoquendas.
p Psal. 38.
q Psal. 68. b
r Esa. 12. b
s Psal. 10. b

7. Porrò ex his quatuor fontibus, tres quidem propriè conuenire videntur tribus Ecclesiæ ordinibus, singuli singulis. Nam primus quidem communis est omnibus. In multis enim offendimus omnes, & necessarium habemus misericordiæ fontem ad diluendas offensionum sordes. Omnes, inquam t, peccauimus, & egemus gloria Dei. Et prælati, & continentes & coniugati, si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus u. Quia ergo nemo mundus à sorde, necessarius est omnibus fons misericordiæ, & pari voto debent ad hunc fontem, Noë, Daniel, & Iob properare. De cætero quidem Iob maximè sapientiæ fontem quærat, quoniam ipse magis inter medios laqueos ambulat, ita vt magnum videatur, si à malo declinat. Danieli verò currendum est ad fontem gratiæ, cui nimirum pœnitentiæ opera & labores abstinentiæ deuotionis gratia necesse est impinguare. Oportet enim vt nos maximè in hilaritate omnia faciamus: quoniam hilarem datorem diligit Deus x. Nam & terra nostra nequaquam fertilis est huiusmodi seminis, bonæ scilicet conuersationis: ideoque facile exarescet, nisi crebris irrigationibus adiuuetur. Vnde & in oratione Dominica huiusmodi gratiam sub quotidiani panis nomine postulamus. Meritò sanè, ne forte cadat super nos terribilis illa maledictio propheticæ imprecationis: *Fiant sicut fœnum tectorum quod priusquam vellatur exaruit* y. Fons verò æmulationis Noë conuenit specialiter, quia maximè prælatos decet hic zelus.

t Rom. 3. c
u 1. Ioan. 1. c
x 2. Cor. 9. b
y Psal. 128. a

8. Quatuor itaque fontes istos adhuc in carne viuentibus nobis in semetipso Christus exhibet: quintum, qui est *fons vitæ*, post hoc sæculum repromittens, ad quem sitiebat Propheta cum diceret z: *Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum*. Fortassis etiam propter hos quatuor fontes, quatuor in locis vulneratus est Christus adhuc viuens in cruce; propter quintum, cum iam tradidisset spiritum, transforatus est in latere: Viuebat adhuc quando foderunt ei manus & pedes, vt nobis adhuc viuentibus, quatuor fontes ex seipso proferret. Quintum pertulit vulnus cum iam expirasset, vt in se nihilominus quintum nobis fontem post obitum aperiret. Sed ecce dum loquimur de mysteriis Natiuitatis, ad scrutanda repente deuenimus sacramenta Dominicæ Passionis. Nec mirum tamen si quærimus in Passione quid in Natiuitate sua Christus attulerit. Tunc enim conscisso sacco pecuniam quæ latebat, in pretium nostræ redemptionis effudit.

5. Fons Vitæ ad fideles torrente voluptatis potandos.
z Psal. 41. a

IN NATALI DOMINI.

De tribus præcipuis Dei operibus, & triplici *commixtione*.

SERMO II.

1. MAgna *opera Domini*, ait propheta Dauid a. Magna quidem omnia opera eius, Fratres, siquidem magnus & ipse: sed ad nos maximè spectant, quæ in eis maxima esse videntur. Hinc est quod psallit idem Propheta b, dicens: *Magnificauit Dominus facere nobiscum*. Denique quàm magnificè nobiscum agat, specialiter tria quædam eius opera clamant; primæ nostræ Creationis, præsentis Redemptionis, futuræ Glorificationis. Quàm magnificata sunt in singulis opera tua Domine! Tuum est virtutem operum tuorum annũtiare populo tuo, nos ipsa saltem opera non silemus. Triplicem, Fratres, commixtionẽ in his tribus considerare est cœlestis planè operis, & diuinæ virtutis. Nam in primo opere conditionis nostræ de limo terræ plasmauit hominem Deus, & inspirauit in faciem eius spiritum vitæ. Qualis artifex, qualis vnitor rerum, ad cuius nutum sic conglutinantur sibi limus terræ, & spiritus vitæ? Limus quidem iam ante creatus erat, quando in principio creauit Deus cœlum & terram. At spiritus sanè non communem, sed propriam habet conditionem, nec in massa creatur, sed singulari quadam excellentia inspiratur. Agnosce ô homo dignitatem tuam, agnosce gloriam conditionis humanæ. Est enim tibi cum mundo corpus, sic enim decet eum qui constitutus est super vniuersam huius creaturæ corporeæ molem, aliqua ei similari ex parte. Sed est tibi etiam sublimius aliquid, nec omnino comparandus es cæteris creaturis. Compacta & confœderata sunt in te caro & anima, illa plasmata, hæc inspirata.

a Psal. 110. a
Opera Domini magna.
b Psal. 125. a
Tria præcipuè. Creationis, Redemptionis, & Glorificationis.
In primo cõiungit limum terræ spiritũ vitæ, corpus animæ, &c.

2. Sed cuius interest hæc commixtio? Cui hac vnione præstatur? Etenim iuxta sapientiam filiorum huius sæculi, vbi sociantur summis inferiora, qui præualent potestatem habent, & humilioribus vtuntur pro libito suo. Conculcat fortior minùs fortem, ridet sapiens indoctum, simplicem fallit astutus, potẽs despicit imbecillem. Non sic in opere tuo Deus, non sic in tua commixtione: non ad hoc sociasti spiritum limo, sublimem humili, dignam & excellentem creaturam abiectæ & inutili massæ. Quis non videat, Fratres, quantum corpori præstet anima? nunquid non truncus esset insensibilis caro inanimata? Ab anima enim pulchritudo, ab anima incrementum, ab anima claritatis visus & sonus vocis. Denique sensus omnis ab anima est. Charitatem mihi coniunctio ista commendat, charitatem in hac ipsa conditionis propriæ pagina lego. Charitatem in ipso statim principio non solum prædicat, sed ingerit mihi manus benignissima creatoris.

Anima quantum præstet corpori.

3. Et quidem magna hæc coniunctio, dilectissimi, sed si stabilis permansisset. Nunc autem licet diuino fuerit munita sigillo (ad imaginem quippe & similitudinem suã creauit Deus hominem) heu diruptum est sigillum, & vnitas dissipata! Accedens pessimus ille latro recens adhuc sigillum fregit: & sic mutata similitudine diuina comparatus est miser homo iumentis insipientibus, & similis factus est illis c. Rectum quippe fecit Deus hominẽ, atque hæc similitudo eius, de quo scriptum est d: *Quia rectus Dominus Deus noster, & non est iniquitas in eo*. Veracem quoque & iustum fecit eum, sic & ipse veritas & iustitia est: nec vnitas ipsa posset disiungi, dum sigilli huius integritas permaneret. Verùm superuenit falsarius, qui indoctis sigillum promittens melius (væ væ) fregit quod erat manu diuinitatis impressum. *Eritis*, inquit e, *sicut Dii scientes bonum & malum*. O maleuole, ô maligne, ad quid eis huius similitudo scientiæ? Sint certè sicut Dii, recti iusti, veraces, sint sicut Deus in quem peccatum non cadit. Hoc quippe sigillo stante stabit vnitas illa. Iam experimur miseri quid nobis persuaserit versutia diabolicæ fraudis. Fracto namque sigillo sequitur amarum dissi-

Hæc coniunctio fraude Diaboli dissipata est.
c Psal. 48. c
d Psal. 91. a
e Gen. 3. a

dium, triste diuortium. Vbi est quod dixisti nequam, *Nequaquam moriemini?* Ecce enim morimur omnes, & non est homo qui viuat, & non videat mortem.

4\. Sed quid Domine Deus? Numquamne reparabitur opus tuum, & qui ceciderit non adijciet vt resurgat? Non est qui reficiat, nisi qui fecit. Itaque propter miseriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus: ponam in salutari, fiducialiter agam in eo [e]. Nihil siquidem proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei. Nouam, inquit, ego facio commixturam, vbi & expressius & robustius pono sigillum; eum, qui non ad imaginem meam factus, sed est ipsa imago, splendor gloriæ, & figura substantiæ, non factus, sed genitus ante secula. Et ne forte timeas esse frangendum, audi Prophetam [f]: *Aruit*, inquit, *tanquam testa virtus mea*, sed talis testa, cui nec ipse malleus vniuersæ terræ nocere vllo modo possit. Sanè cùm prima ex duobus facta sit, secunda iam coniunctio fit ex tribus, vt discas ex hoc ipso ad Sacramentum accedere Trinitatis. *Verbum*, quod erat in principio apud Deú & Deus erat; *Anima*, quæ de nihilo creata est, & ante non erat; *Caro* de massa corruptionis sine corruptione aliqua diuino segregata artificio (qualis nulla iam caro erat) vinculo indissolubili in personæ coeunt vnitatem. Habes in his triplex genus potentiæ: quod non erat, creatum: quod perierat, reparatum: quod super omnia erat, paulominùs ab Angelis minoratum. Hæc sunt Euangelica illa sata farinæ [a], quæ pariter fermentatur, vt fit panis Angelorum, quem manducet homo, panis cor hominis confirmans. Felix mulier, benedicta in mulieribus, in cuius castis visceribus superueniente igne sancti Spiritus coctus est panis iste. Felix, inquam, mulier quæ in hæc tria sata immisit fidei suæ fermentum. Siquidem fide concepit, fide peperit, & vt ait Elizabeth [g]. *Beata quæ credidit, quoniam perfecta sunt in ea quæ dicta sunt ei à Domino*. Nec mireris, quod fide eius mediante vnitum dixerim verbum carni, quandoquidem & carnem ipsam de eius carne suscepit. Sanè ne hoc quidem præsenti expositioni obuiare potest, quod de cælestis regni dicitur similitudine. Neque enim indignum videtur si cœlorum regnum fidei Mariæ comparatur, qua & reparatur.

> Deus reparare volens opus suum, facit alteram coniunctionem, vniens verbum, animam & carnem, in vnitate personæ.
> e Psal. 11. a
> f Psal. 21. d
> Triplex genus potentiæ in mysterio Incarnat. Domini.
> a Matth. 13. e & Luc. 13. e
> g Luc. 1. e

5\. Huius itaque vinculum vnionis nulla omnino soluere poterit creatura. Siquidem nec princeps huius mundi habet in eo quicquam, nec ipse Ioannes soluere dignus est corrigiam calceamenti. Quid tamen? Soluatur certè aliquatenus necesse est: alioquin quod dissolutum est, non resolidatur. Panis integer, thesaurus absconditus, sapientia occulta, quæ vtilitas in his omnibus? Meritò flebat Ioannes [h] non inueniri qui aperiret librum, & solueret signacula eius: dum enim clausus staret, nemo ex nobis diuinam illam attingere sapientiam præualeret. Aperi tu librum Agne Dei, vera mansuetudo. Fodiendas expone Iudæo manus tuas & pedes tuos, vt qui in eis latet procedat thesaurus salutis, & copiosa redemptio. Frange denique esurientibus panem tuum. Solus enim frangere potes, qui solus, vt confracta solides, stare potes: & in ipsa confractione solus potestatem habes ponendi animam, & cum volueris, resumendi. Tua igitur miseratione soluatur aliquatenus hoc templum, sed non penitus dissoluatur. Separetur ab anima caro, sed Verbum sanè & carnis seruet incorruptionem, & animæ plenam conferat libertatem: vt sola inter mortuos liberè agit, educat vinctos de domo carceris, sedentes in tenebris, & in vmbra mortis. Ponat anima sancta carnem immaculatam, sed resumendam tertia die, vt moriens mortem perimat, & vita omnium cum resurgente resurgat. Ita factum est, dilectissimi, & ita factum gaudeamus. Mors illa, mors mortua est, & regenerati sumus in spem vitæ per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis.

> h Apoc. 5. b
> Christus voluntariè mortuus.

6\. Iam quid futurum sit in vnione tertia, quis loquetur? Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Consummatio erit illa cum tradiderit Christus regnum Deo & Patri: & erunt duo non iam in carne vna, sed in spiritu vno. Etenim si adhærens carni Verbum, factum est caro, multò magis qui adhæserit Deo, vnus spiritus erit cum eo. Et in hac quidem vnione, media humilitas exhibetur & humilitas magna nimis: in ea verò quam expectamus, ad quam suspiramus, perfecta nobis (si tamen nobis) reposita glorificatio est. Quod si meminimus in prima coniunctione qua ex anima & carne compactus est homo, charitatem commendari, meritò humilitas eminet in secunda, quia sola virtus humilitatis est læsæ reparatio charitatis: Porrò quod vnitur rationalis animæ creatura terreno corpori, omnino non est humilitati adscribere: siquidem non ex deliberatione propria carni miscetur, sed creando immittitur, immittendo creatur. Non sic sanè summus ille spiritus, qui cum esset magis bonus, ipso beneplaciti sui arbitrio accessit ad corpus incoinquinatum. Merito denique charitatem & humilitatem sequitur glorificatio, quia sine charitate nihil prodesse potest. Et nemo, nisi qui se humiliat, exaltabitur [k].

> i 1. Cor. 2. c
> Tertia coniunctio fiet in glorificatione, eritque vnio hominis cum Deo.
> k Luc. 14. b

IN NATALI DOMINI.

De Loco, Tempore, & alijs Circumstantiis Natiuitatis.

SERMO III.

DVo quædam rerum genera, Fratres, in hac Natiuitate Domini considero, non solùm diuersa, sed & dissimilia valdè. Siquidem & Puer qui nascitur, Deus est: & Mater de qua nascitur, virgo est, & partus ipse sine dolore est. Fulget in tenebris lux noua de cœlo, gaudium magnum Angelus euangelizat. Laudat multitudo cœlestis militiæ, datur gloria Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Currunt pastores, inueniunt quod ad eos dictum est verbum, nunciant alijs: quicumque audiunt, admirantur. Hæc & his similia, dilectissimi, diuinæ virtutis sunt, non fragilitatis humanæ. Vasa sunt aurea & argentea, quibus pro tanta solemnitate in mensa Domini etiam egenis quibusque hodie ministratur. Non est nobis tollere ista, non nobis datur aureus discus aut scyphus, sed qui in eis est cibus & potus. *Diligenter considera*, ait Sapiens [a], *quæ tibi apponuntur*. Et ego quidem agnosco mea esse Natiuitatis huius tempus & locum, infantilis corporis teneritudinem, paruuli vagitus & lachrymas, sed & ipsorum quibus primò annunciatur Natiuitas Saluatoris, paupertatem, pastorumque vigilias. Mea sunt hæc, pro me faciunt, mihi apponuntur, mihi proponuntur imitanda. Hyeme natus est, nocte natus est Christus. Nunquid credimus casu factum, vt in tanta aëris inclementia, & in tenebris nasceretur, cuius est hyems & æstas, dies & nox? Non eligunt paruuli cæteri quando nascantur, quippe quibus adhuc vix incipientibus viuere nullus subest rationis vsus, nulla eligendi libertas, facultas nulla deliberandi. Christus, Fratres, etsi homo erat, erat tamen in principio apud Deum, & Deus erat eiusdem, cuius nunc est, sapientiæ & potestatis, vtpote Dei virtus, & Dei sapientia. Nasciturus itaque Dei filius (cuius in arbitrio erat quodcumque vellet eligere tempus) elegit quod molestius est, præsertim paruulo, & pauperis matris filio, quæ vix pannos haberet ad inuoluendum, præsepe ad reclinandum. Et cum esset tanta necessitas, nullam audio pellium fieri mentionem. Primus Adam pelliceis vestitur tunicis, pannis secundus obuoluitur. Non est tale iudicium mundi. Aut iste fallitur, aut mundus errat. Sed diuinam falli impossibile est sapientiam. Meritò proinde & carnalis prudentia (mors siquidem & ipsa) inimica est Deo, & sæculi quoque prudentia stultitia nominatur [b]. Quid enim? Christus vtique qui non fallitur, elegit quod carni molestius est. Id ergo melius, id vtilius, id potius eligendum: & quisquis aliud docet, vel suadeat, ab eo tanquam à seductore cauendum.

> a Prou. 23. a
> Et circumstantiis Natiuitatum documenta petita.
> Christus hyeme natus docet eligenda quæ carni molesta sunt.
> b 1. Cor. 3. d

Iam verò etiam nocte voluit nasci. Vbi sunt qui tam impudenter ostentare gestiunt semetipsos? Christus elegit quod salubrius iudicat, vos eligitis quod reprobat ille. Quis prudentior è duobus? Cuius iudicium iustius? Cuius sententia sanior? Deusque tacet Christus,

> 2\. Christus nocte natus docet ostentationem fugiendam.

non se extollit, non magnificat, non prædicat, & ecce annunciat eum Angelus, laudat multitudo cœlestis exercitus. Et tu ergo qui Christum sequeris, inuentum absconde thesaurum. Ama nesciri, laudet te os alienum, sileat tuum. Adhuc autem in stabulo nascitur Christus, & in præsepio reclinatur. Et nonne ipse est qui dicit e: *Meus est orbis terræ, & plenitudo eius*? Quid ergo stabulum elegit? Planè vt reprobet gloriam mundi, damnet sæculi vanitatem. Nec dum loquitur lingua, & quæcumque de eo sunt, clamant, prædicant, euangelizant. Ipsa quoque infantilia membra non silent. In omnibus mundi iudicium arguitur, subuertitur, confutatur. Quis enim hominū, si daretur optio, non magis eligeret robustum corpus, & ætatem intelligibilem, quam infantilem? O sapientia quæ de occultis traheris! O verè incarnata & velata sapientia! Et tamen, Fratres, ipse est promissus olim per Esaiam paruulus sciens reprobare malum, & eligere bonum d. Malum ergò voluptas corporis; bonum verò afflictio est. Siquidem & hanc eligit, & illam reprobat puer sapiens, Verbū infans. Verbum enim caro factum est, caro infirma, caro infantilis, caro tenera, caro impotens omnis operis, omnis laboris impatiens.

e Psal. 49. b
Locus Natiuitatis, stabulum, damnat mundi gloriā & vanitatem.
d Esa. 7. c

3.
Et verè, Fratres, Verbum factum est caro, & sic habitauit in nobis. Dum esset in principio apud Deum, lucem habitabat inaccessibilem e, & non erat qui caperet illud. Quis enim inuestigauit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit f? Carnalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei g, sed iam capiat & carnalis, quia Verbum factum est caro. Si nihil præter carnem nouit audire, ecce Verbum caro factum est, audiat illud vel in carne. O homo, in carne tibi exhibetur sapientia illa quondam occulta, ecce iam trahitur de occultis, & ipsis sese ingerit sensibus carnis tuæ. Carnaliter (vt iam dixerim) prædicatur tibi, fuge voluptatem: quia posita est mors secus introitum delectationis. Age pœnitentiam, quia per hanc appropinquat regnum Dei h. Hoc tibi prædicat stabulum istud, hoc præsepe clamat, hoc membra illa infantilia manifestè loquuntur, hoc lachrymæ & vagitus euangelizant. Plorat quippe Christus, sed non sicut cæteri, aut certè non quare cæteri solent. In aliis sensus, in Christo præualebat affectus. Patiuntur illi, non agunt, vtpote nec ipsius adhuc vsum voluntatis habentes. Illi ex passione lugent, Christus ex compassione. Illi iugum graue quod est super omnes filios Adæ, Christus filiorum Adæ peccata deplorat: & certè pro quibus nunc lachrymas fundit, postea fundet & sanguinem. O duritia cordis mei! Vtinam Domine sicut Verbum caro factum est, ita & cor meum carneum fiat. Siquidem & hoc pollicitus es per Prophetam: *Auferam*, inquit i, *à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.*

e 1. Tim. 6. d
f Esaie 40. d
g 1. Cor. 2. d
h Math. 3. a
Christi lachrymæ & vagitus docēt fugam voluptatum, & delectationū carnalium.
i Ezech. 11. d

4
Fratres, lachrymæ Christi mihi & pudorem pariunt, & dolorem. Ludebam ego foris in platea, & in secreto regalis cubiculi super me ferebatur iudicium mortis. Audiuit hoc Vnigenitus eius, exiit posito diademate, sacco vestitus, aspersus cinere caput, nudus pedes, flens & eiulans, quòd morte damnatus esset seruulus eius. Intueor illum subitò procedentem, stupeo nouitatem, causam percunctor & audio. Quid facturus sum? Adhucne ludam, & deludam lachrymas eius? Planè si insanus sum, & mentis inops, non sequar eum, nec simul cum lugente lugebo. Ecce vnde pudor. Dolor & timor vnde? Vtique quia ex consideratione remedii, periculi mei æstimo quantitatem. Nesciebam, sanus mihi videbar; & ecce mittitur Virginis Filius, Filius Dei Altissimi, & iubetur occidi: vt vulneribus meis pretioso sanguinis balsamo medeatur. Agnosce, ô homo, quàm grauia sunt vulnera pro quibus necesse est Dominum Christum vulnerari. Si non essent hæc ad mortem, & mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. Pudet itaque, dilectissimi, propriam negligenter dissimulare passionem: cui tantam à maiestate tanta exhiberi video compassionem. Compatitur Filius Dei & plorat; homo patitur & ridebit? Sic & medicinæ æstimatio, & doloris mihi & timoris exaggeratio est.

Pudorem quoque, dolorem, & timorem nobis incutiunt.

Verùm si diligenter obseruem præcepta medici, erit
A
etiam consolationis occasio. Sicut enim grauem agnosco morbū, cui tanta apponitur medicina, sic & ex hoc ipsum non incurabilem esse coniecto. Neque enim pretiosissimas species frustrà insumeret medicus sapiens, imò sapientia ipsa. Porrò frustra insumi constat non solùm si absque eis facilis esset curatio, sed multò magis, si & cum eis sit impossibilis. Animat itaque ad pœnitentiam, & accendit vehementius desiderium spes cōcepta. Sanè accedit ad consolationem ipsa quoque quæ pastoribus vigilantibus exhibita est visitatio & allocutio Angelorum. Væ vobis diuites qui habetis consolationem vestram, vt iam non mereamini habere cœlestem. Quàm multi enim nobiles secundùm carnem, quàm multi potentes, quàm multi sapientes huius sæculi hora illa in stratis mollibus quiescebant, & nemo eorum dignus habitus est nouam videre lucem, scire magnum illud gaudium, Angelos audire cantantes, *Gloria in excelsis Deo!* Agnoscant igitur homines, quia qui in labore hominum non sunt, visitari ab Angelis non merentur. Agnoscant quàm placeat supernis ciuibus labor, cuius spiritualis
B
intentio est; quandoquidem & eos qui pro victu corporis, corporali vrgente necessitate laborant, suo dignantur alloquio, & alloquio tam felici. Nimirum humanam in eis agnoscunt ordinationem, qua constituit Deus vt in sudore vultus sui vescatur Adam pane suo K.

5.
Christi labores & lachrymæ nobis quoque ad consolationem cedunt.
Pastores vigilantes visitatione & alloquio Angelico digni habiti, diuites & nobiles neglecti.
Adeò placent Angelis labor & vigiliæ.

Obsecro vos, dilectissimi, considerate diligentiùs quantum fecerit Deus pro vestra exhortatione & salute, ne infructuosus inueniatur in vobis sermo tam viuus & efficax, sermo fidelis, & omni acceptione dignus, sermo non tam oris quàm operis. Putatis, Fratres, parum mihi molestum esse, si hoc ipsum verbum quod nunc loquor ad vos, vacuum & sine aliqua vtilitate deperire in cordibus vestris nostem? Et quis sum ego, aut quis est hic sermo meus? Si hunc tantillum vocis laborem inutilem esse doleret homo pusillus, imo & nihili: quàm iustius indignabitur Dominus maiestatis, si tantam eius operam nostrâ aut duritiâ aut negligentiâ contingat euacuari? Auertat hoc à seruulis suis, pro quorum salute induere dignatus est formam serui, Vnigenitus Dei Patris, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, Amen.

K Gen. 3. d 6.
Christi labores in hominis salute frustrari quam molestū Deo.

C

IN NATALI DOMINI.

Sermo IV.

Et inuenietis Infantem pannis inuolutum. &c. Luc. 2.

AGnoscite, Fratres dilectissimi, quanta sit hodierna solemnitas: cui & dies breuis, & terræ angusta est latitudo, loco pariter & tempore dilatatur. Noctē præoccupat, cœlum replet antequam terram. Nox enim vt dies illuminata est, cum intempestæ noctis horâ pastores circumfulsit lux noua de cœlo. Et vt noueritis quo in loco solemnitatis huius cœperint gaudia celebrari, quod iam Angelis erat, futurum omni populo gaudium euangelizatur: sed confestim adest diuinis personans laudibus cœlestis exercitûs multitudo. Hinc est quòd solennis dicitur nox ista præ cæteris, in psalmis, hymnis & canticis spiritualibus: & his potissimùm in vigiliis sine vlla hæsitatione credendum est, cœlestes illos principes præuenire coniunctos psallentibus, in medio iu-
D
uencularum tympanistriarum. Sed quàm multa hodie gemmis & auro fulgent altaria, quanti vbique pallis parietes adornantur! Putes ad hæc diuertent Angeli, & pannosos homines declinabunt? Si ita est, cur pastoribus ouium magis apparuere quam terræ regibus, quàm sacerdotibus templi? Cur & ipse Saluator, cuius est aurum pariter & argentum, sacram in corpore suo dedicat paupertatem? Aut certè, cur paupertas ipsa tam sollicitè enarratur ab Angelo? Neque enim sine certi ratione mysterii pannis Saluator obuoluitur, & ponitur in præsepio, quando id manifestè in signum nobis cōmendatur ab Angelo. *Hoc*, inquit l, *vobis signū: Inue-*

Vtinam hic, sic & alibi perstringit nimium templorum & Altarium cultum vide Apolog. ad Guilel. Abba Tom. IV p. 33. & Ibidem NOTAS.
l Luc. 2. b

nietis infantem pannis inuolutum. In signum positi sunt panni tui Domine Iesu, sed in signum cui à multis vsque hodie contradicitur. Multi quippe vocati, sed non multi electi, & ideo nec signati. Agnosco certè, agnosco Iesum in signum sacerdotem sordidis opertum vestibus †, dum altercaretur cum diabolo. Scientibus scripturas loquor, & quibus non ignota est prophetica visio b Zachariæ. Vbi verò exaltatum est Caput nostrum super inimicos nostros, ex hoc planè mutauit vestem, decorem induit, amictus lumine sicut vestimento: exemplum dedit nobis, vt & nos eadem faciamus. Vtilior siquidem in conflictu lorica ferrea, quàm stola linea, licet oneri sie illa, hæc honori. Erit cum & membra sequentur caput, vt corpus iam vniuersum vno psallat spiritu, & dicat c Cõscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia.

† v. Notas.
b Zachar. 3. c
c Psal. 29. c

5.
d Luc. 2. b

Inuenietis, inquit d, *infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio* d. Et post pauca: *Venerunt* (ait Euangelista) *festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph, & Infantem positum in præsepio.* Quid est quod sola ab Angelo commendari videtur humilitas, nec tamen sola à pastorib. inueniri? Fortè specialiùs commẽdat Angelus humilitatem: quia ruentibus cæteris per superbiam, ipse in humilitate stetisset. Aut propterea certè cœlitus annunciatur humilitas, quòd hæc quasi propria virtus diuinæ exhibenda sit majestati. Sola tamen non potuit inueniri, quia semper gratia datur humilibus. Inuenerunt ergo Mariam & Ioseph, & Infantem positum in præsepio.

B

Humilitas in Christo nato, Continentia in Virgine, Iustitia in Ioseph commendatur.

Sicut enim Saluatoris infantia manifestam prætendit humilitatem, sic per Virginem continentia, iustitia per Ioseph virum justum, cuius laus est in Euangelio, non incongruè designatur. Sanè continentiam deberi carni quis nesciat? Iustitia verò virtus est quod suum est cuique tribuens, & hæc erga proximos est necessaria. Porrò humilitas Deo nos reconciliat, Deo facit esse subiectos, Deo placet in nobis, sicut ait Virgo beata: *Respexit Deus humilitatem ancillæ suæ* e. Itaque qui fornicatur, peccat in corpus suum: qui iniuriosus est, in proximum: qui extollitur & inflatur, in Deum. Fornicator semetipsum dehonestat, iniuriosus molestat proximum: elatus quod in se est Deum inhonorat. *Gloriam meam*, Dominus ait f, *alteri non dabo*: & superbus, Ego, inquit, mihi eam (licet non dederis) vsurpabo. Nec enim placet ei Angelica distributio, dans *gloriam Deo, pacem hominibus.* Non ergo colit Deum, sed aduersus eum extollitur impius planè & infidelis. Quæ est enim pietas, nisi cultus Dei? Quis verò Deum colit, nisi qui voluntariè ei subiectus est, & sicut oculi seruorum in manibus Dominorum suorum, sic oculi cordis eius ad Dominum Deum suum?

e Luc. 1. e
Superbus peccat in Deum.
f Esaie 42. b

C

6.

Vt ergo inueniant in nobis semper Maria, & Ioseph, & Infans positus in præsepio: sobriè & iustè & piè viuamus in hoc sæculo. Propter hoc enim apparuit gratia erudiens nos, & per hoc quoque illius gloria apparebit. Sic enim habes g: *Apparuit gratia Dei omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem & sæcularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei.* Apparuit in paruulo gratia ad eruditionem. Sed *hic erit magnus*, sicut de eo Gabriel locutus est h: & quos paruulus erudierit ad humilitatem cordis & mansuetudinem, magnificabit postmodum & glorificabit magnus & gloriosus adueniens Iesus Christus Dominus noster.

g ad Tit. 2. c
h Luc 1. d

D

IN NATALI DOMINI.

Sermo V.

Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra a.

a 2. Cor. 1. a

1.

BEnedictus, qui propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, Filium suum dilectum, in quo ei bene complacuit, misit: per quem reconciliati pacem habemus ad eum, vt idem sit nobis reconciliationis huius & mediator & obses. Non est quod vereamur, Fratres mei, sub tam pio mediatore, non est quod de tam fido obside dubitemus. Sed qualis mediator est, inquies, qui in stabulo nascitur, in præsepio ponitur, pannis inuoluitur sicut cæteri, plorat vt cæteri: denique infans iacet vt cæteri consueuerunt? Magnus planè mediator est iam in his omnibus, quæ ad pacem sunt, non perfunctoriè, sed efficaciter quærens. Infans quidem est, sed verbum infans, cuius ne ipsa quidem infantia tacet, *Consolamini, consolamini, dicit Dominus Deus vester* b, dicit hoc Emanuel vobiscum Deus. Clamat hoc stabulum curando sese homini qui in latrones inciderat c, præparari. Clamat præsepe, eidem homini, qui iumentis comparatus fuerat d, pabulum ministrari. Clamãt lachrymæ, clamant panni eiusdem ipsius cruenta iam vulnera ablui & detergi. Siquidem nullo horum Christus eguit, nihil horum illi propter se, magis autem omnia propter electos. *Verebuntur filium meum*, ait Pater misericordiarum e. Verum id quidem, Domine, reuerentur eum, sed qui? Non planè Iudæi, ad quos missus: sed electi propter quos missus.

Christum esse mediatorem, testantur omnia.
b Esa. 40. a
c Luc 10. f
d Psal. 48
e Math. 21.

B

2.
Christus Saluator à fidelibus vndequaque reuerendus.

Reueremur eum nos in præsepio, reueremur in patibulo, reueremur in sepulchro. Deuotè suscipimus tenerum propter nos, cruentum propter nos, pallidum propter nos, sepultum propter nos reueremur. Deuotè adoramus cum Magis, deuotè amplectimur cum Simeone sancto infantiam Saluatoris, suscipientes misericordiam tuam in medio templi tui. Siquidem ipse est de quo legimus f: *Misericordia Domini ab æterno*, alioquin quid coæternum Patri, nisi Filius & Spiritus sanctus? Et vterque quidem non tam misericors, quàm ipsa verè misericordia, nihilominus etiam Pater misericordia est: atque hi tres non nisi vna misericordia, sicut vna essentia, vna sapientia, vna maiestas. In eo tamen quod *Pater misericordiarum* dicitur Deus, quis non videat velut proprio nomine Filium designari? Et benè dicitur *Pater misericordiarum*, cui proprium est misereri semper & parcere.

f Psal. 102. c
Deus cur Pater misericordiarum dicatur qui non minus iustus est quam misericors.

3.

Sed forte quis dicat: Quomodo illi proprium est misereri, cuius *iudicia abyssus multa* g. Neque enim dicitur: Omnes viæ eius sola misericordia, sed, *misericordia & veritas* h. Non minùs iustus quàm misericors est, cui misericordia & iudicium decantatur a. Verum id quidem: cui vult miseretur, & quem vult b indurat; sed quod miseretur, proprium illi est, ex se enim sumit materiam, & velut quoddam seminarium miserendi. Nam quod iudicat & condemnat, nos eum quodammodo cogimus, vt longè aliter de corde ipsius miseratio, quàm animaduersio procedere videatur. Ipsum audi dicentem i: *Nunquid voluntatis meæ est mors impii, dicit Dominus, & non magis vt cõuertatur & viuat?* Rectè igitur non pater iudiciorum, vel vltionum dicitur, sed *Pater misericordiarum*: non modò quòd pater videatur misereri potius quam indignari, & quemadmodum pater filiorum misereatur timentium se: sed eo magis quòd miserendi caussam & originem sumat ex proprio, iudicandi vel vlciscendi magis ex nostro.

g Psal. 35. b
h Psal. 24. b
a Psal. 100. a
b Rom. 9. b
Deus caussam seu materiam miserendi sumit ex seipso, puniendi ex nobis.
i Ezec. 18. f

4.

Sed si propter hoc pater misericordiæ, quare pater misericordiarum? *Semel locutus est Deus* (ait Propheta) *duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia.* Cæterum Apostolus nobis in vno Verbo, in filio vno ipsam quoque misericordiam duplicem commendat l, *patrem* dicens non vnius tantùm misericordiæ, sed *misericordiarum*: & *Deum* non vnius, sed *totius consolationis, qui consolatur nos* non modò in hac vel illa, sed *in omni tribulatione. Misericordia Domini multa*, ait quidam m, videlicet quia multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus. Vnus est Dei Filius, vnum Verbum: sed miseria nostra multiplex, non modò magnam misericordiam, sed & multitudinem quærit miserationum. Forte tamen propter substantiam duplicem qua subsistit humana conditio, cum sit vtraque tam misera, non incongrue duplex hominum dicatur esse miseria, licet sit multiplex

k Psal. 61. c
Quare pater non tam misericordiæ quam misericordiarum.
l 2. Cor. 1. a
m Thren. 3. [illegible]
Duplex hominis miseria vtrique succurrit duplex Dei misericordia.

tiplex in vtraque. Siquidem & corporis & cordis nostri tribulationes multiplicatæ sunt, sed ab vtrisque necessitatibus eruit, qui totum hominem saluum facit. Cum ergo vnus ille & vnicus Dei Filius, & iam nunc venerit propter animas, tollere scilicet peccata mundi, & secundò propter corpora sit venturus, vt ea resuscitet, & configuret corpori claritatis suæ; non incongruum fortasse videbitur, vt in eo quòd *patrem misericordiarum* benedicimus, duplicem hanc misericordiam confiteamur. Suscipiens enim humanæ naturæ corpus simul & animam, non modò semel *consolamini*, sed (vt supra quoque meminimus) *consolamini, consolamini, dicit Dominus Deus vester* a: vt videlicet certi simus quod vtrumque sit saluaturus, qui neutrum suscipere est dedignatus.

a Esai. 40. a

Sed in quibus putas? Planè in populo suo. *Ipse enim & nunc saluum faciet*, non quoscunque, sed *populum suum à peccatis eorum*. & postmodum non omne corpus, sed humilitatis configurabit corpori claritatis suæ. Denique populum suum consolatur, vtique populum humilem, quem saluum faciet, nam oculos superborum humiliabit. Vis nosse populum eius? *Tibi derelictus est pauper*, ait homo secūdum cor Dei n. Sed & ipse in Euangelio. *Væ vobis*, inquit o, *diuites qui habetis consolationem vestram*. Vtinam nos dilectissimi in eo populo inueniri semper optemus, non cui dicit *væ*, sed quem consolatur Dominus Deus suus. Quis enim consoletur eos qui suam habent consolationem? Non consolatur Christi infantia garrulos, non consolantur Christi lachrymæ cachinnantes, non consolantur panni eius ambulantes in stolis, non consolantur præsepe & stabulum amantes primas cathedras in synagogis: sed æquanimiter fortè vniuersam hanc consolationem expectantibus in silentio Dominum, lugentibus, pannosis pauperibus cedere videbuntur. Cæterum audiant quòd & ipsi quoque Angeli non alios consolantur. Vigilantibus enim pastoribus & custodientibus vigilias noctis euangelizatur gaudium nouæ lucis, & eis natus dicitur esse Saluator. Pauperibus atque laborantibus non vobis diuitibus (qui vestram habetis consolationem, & væ diuinum) inter ipsas vigilias noctis dies sanctificatus illuxit, & nox sicut dies illuminata, imò in diem mutata est, dicente Angelo: *Quia natus est vobis Saluator* hodie vtique non in hac nocte. Siquidem nox præcessit, dies autem appropinquauit, verus vtique dies, salutare Dei Iesus Christus Dominus noster, qui est super omnia benedictus in secula, Amen.

n Psal. 9. g
o Luc. 6. d
Populus Iesu quis sit.
Consolationes Christi ad quos pertineant.
Luc. 2.

IN NATALI SANCTORVM Innocentium.

De quatuor continuis Solemnitatibus, scilicet Natiuitatis Domini, ac SS. Stephani, Ioannis, & Innocentium.

Sermo vnicvs.

BEnedictus qui venit in nomine Domini, Deus, Dominus, & illuxit nobis a. Benedictum nomen gloriæ eius, quod est sanctum. Neque enim ociosè venit, quod ex Maria natum est sanctum, sed copiosè diffundit & nomen & gratiam sanctitatis. Nimirum inde Stephanus sanctus, inde Ioannes sanctus, inde sancti etiam Innocentes. Vtili proinde dispensatione triplex ista solemnitas Natale Domini comitatur, vt non modò inter continuas solemnitates deuotio continua perseueret, sed & fructus Dominicæ Natiuitatis exinde nobis velut ex quadam prosecutione euidentiùs innotescat. Siquidem aduertere est in his tribus solemnitatibus triplicem quandā speciē sanctitatis, nec facilè præter hæc tria sanctorum genera, quartum aliud posse arbitror in hominibus reperiri. Habemus in beato Stephano martyrii simul & opus & voluntatem, habemus solam voluntatem in beato Ioanne, solum in beatis Innocentibus opus. Biberunt omnes hi calicem salutis, aut corpore simul & spiritu, aut solo spiritu, aut corpore solo. *Calicem quidem meum bibetis*, ait Dominus Iacobo & Ioanni: nec dubium quin de passionis calice loqueretur. Deinde cum Petro diceret: *Sequere me* b, euidenter eum ad imitationem suæ prouocans passionis; *conuersus ille vidit discipulum, quem diligebat Iesus sequentem*, non tam gressu corporis quàm promptæ deuotionis affectu. Et bibit ergo Ioannes calicem salutis, & secutus est Dominum sicut Petrus, etsi non omnimodo sicut Petrus. Quod enim sic mansit, vt non etiam passione corporea Dominum sequeretur, diuini fuit consilii, sicut ipse ait c: *sic eum volo manere donec veniam*. Ac si dicat. Vult quidem & ipse sequi, sed ego sic eum volo manere.

a Psal. 117. d
Christus omnis sanctitatis fons.
Christi natale triplex solemnitas sequitur; & cur.
Triplex genus sanctitatis & martyrii.
Matth. 20. c
b Ioan. 21. g
c Ibid.

An verò de Innocentium coronis quis dubitet? Ille pro Christo trucidatos infantes dubitet inter martyres coronari, qui regeneratos in Christo non credit inter adoptionis filios numerari. Alioquin quando coæuos sibi pueros, puer ille, qui natus est nobis, non contra nos, propter se pateretur occidi? quod vtique solo nutu poterat prohibere, nisi melius aliquid eis prouideret. vt quemadmodum cæteris infantibus tunc quidem circuncisio, nunc verò baptismus sine vllo propriæ voluntatis vsu sufficit ad salutem, sic nihilominus pro eo susceptum martyrium illis sufficeret ad sanctitatem. Si quæris eorum apud Deum merita, vt coronarentur, quære & apud Herodem crimina vt trucidarentur. An fortè minor Christi pietas, quàm Herodis impietas, vt ille quidem potuerit innoxios necidare, Christus non potuerit propter se occisos coronare? Si ergo Stephanus martyr apud homines cuius voluntaria passio euidenter apparuit in eo vel maximè quòd in ipso mortis articulo tam pro persequentibus, quam pro seipso sollicitudinem gereret ampliorem, vinceretque in eo sensum corporeæ passionis internæ compassionis affectus, vt illorum magis scelera, quàm sua vulnera plangeret. Sit Ioannes apud Angelos martyr, quibus tanquam spiritualibus creaturis spiritualia deuotionis eius signa certiùs innotuerunt. Cæterum hi sunt planè martyres tui Deus: vt in quibus nec homo nec Angelus meritum inuenit, singularis tuæ prærogatiua gratiæ euidentiùs commendetur. *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem* d. *Gloria in excelsis Deo*, Angeli dicunt, *& in terra pax hominibus bonæ voluntatis* e. Magna quidem, sed audeo dicere, necdum perfecta laus, donec veniat qui dicat, f *Sinite paruulos ad me venire, quia talium est regnum cælorum*: & pax hominibus, etiam sine voluntatis vsu in sacramento pietatis.

Innocentes veros Christi martyres censendos esse decet, etsi propria voluntate nō susceperint martyrium.
d Psal. 8. a
e Luc. 2. b
f Matth. 19. b

Considerent hæc, qui de opere & voluntate contentiosis solent disputationibus corrixari: considerent & aduertant neutrum negligi oportere, vbi non videtur deesse facultas, præsertim cum vtrumque sine altero (vbi tamen facultas deest) non modò salutem conferre possit, sed etiam sanctitatem. Sed & hoc quoque firmiter teneant, prodesse quidem opus sine voluntate, non tamen contra voluntatem: vt vnde saluantur infantes, inde magis damnentur fictè accedentes. Nihilominùs sanè in quibusdam voluntas sine opere sufficiens est non autem econtra opus. Verbi causa, Rapitur quis in bona quidem voluntate, sed necdum perfecta, necdum idonea martyrium sustinere: quis illi audeat pro hac imperfectione negare salutem? Fortè enim propterea non sinitur in illam grauem tentationem venire, ne deficiat & damnetur. Nimirum si in hac tam infirma voluntate induceretur in eam quæ supra ipsum est tentationem, ne voluntas roboraretur, quis illum dubitet defecturum, negaturum, & si in eo mori contigerit, etiam periturum? *Qui enim erubuerit me coram hominibus, erubescam & ego eum*, ait Dominus, *coram Angelis Dei* g. In ea igitur imperfecta voluntate, in qua saluatur quis vbi deest facultas operis, iam non saluari posset propter defectum operis, vel opus defectionis. Idem verò & in ignorantia posset accidere. Æmulemur proinde charitatem, & sectemur bona opera, fratres mei, nec infirmitatis, nec ignorantiæ peccata vllo modo paruipendentes. Magis autem solliciti & timorati, agamus gratias benignissimo & largissimo Saluatori, qui humanæ salutis occasiones tam copiosa charitate perquirit, vt in his voluntatem &

Quid de coniunctione boni operis & bonæ voluntatis sentiendum.
Bonū opus sine voluntate, & bona voluntas sine opere, quando prosint.
g Luc. 9. d

Larga Dei bonitatem qua etiam nominis salute. a Ioan. 17. a

opus, in his sine opere voluntatem, in his etiam sine voluntate opus salutis inuenire lætetur, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem sui venire. Hæc est enim vita æterna a, vt cognoscamus patrem verum Deum, & quem misit Iesum Christum, qui vnus cum eo verus est Deus super omnia benedictus in secula. Amen.

IN CIRCVMCISIONE DOMINI.

b Luc. 2. c

Postquam consummati sunt dies octo, vt circumcideretur Puer, vocatum est nomen eius Iesus b.

Sermo I.

AVdiuimus paucis expressum magnum pietatis Sacramentum. Audiuimus congruam lectionem Verbo abbreuiato, quod fecit Dominus super terram. Abbreuiatum enim in carne, amplius abbreuiatur suscepta etiam carnis circumcisione. Minoratus paulominus ab Angelis Dei filius humanam naturam induit, sed iam nec ipsum respuens remedium humanæ corruptionis, planè multo minoratus ab eis. Habes igitur hic magnū fidei documentum: habes & manifestum humilitatis exemplum. Ad quid enim tibi Circumcisio necessaria, qui peccatum non commisisti, nec contraxisti? Quod ipse non feceris, ætas manifestat: quod non contraxeris, multo certius probat Patris diuinitas Matris. Summus sacerdos es, quem nec super patre, nec super matre contaminandum, prophetatum est in lege b, potiùs quàm mandatum. Est enim tibi Pater ab æterno, sed Deus est, in quem peccatum non cadit. Est & Mater ex tempore, sed virgo, nec parere potuit incorruptio corruptelam. Super hæc omnia circumciditur Puer, Agnus sine macula. Et si non eguit, tamen voluit circumcidi. Nec vestigium quidem vllum vulneris habens, alligaturam non refugit vulneris. Non sic impii, non sic, non sic agit peruersitas elationis humanæ. Erubescimus vulnerum ligaturam, qui de vulneribus interdum etiam gloriamur. Quem nemo potest arguere de peccato, ipse peccati remedium & verecundum pariter & austerum sine vlla necessitate suscepit, nec repulit cultrum lapideum, in quo solo vetus illa quæ ranceret rubigo non fuit. Nos è contra inuerecundi ad obscœnitatem culpæ, erubescimus agere pœnitentiam: quod extremæ dementiæ est; malè proni in vulnera, pudibundi in remedia verecundi. Qui peccatum non fecit, non dedignatus est se peccatorem reputari: nos & esse volumus, & nolumus æstimari. Itane sano opus est medicina, & non potiùs male habentibus? Imò verò sane eget medicamine non æger, sed medicus. Quis hominum tantæ sibi non dicam gloriæ, sed vel inuerecundiæ conscius, æquanimiter circumcidentis manum admitteret? Iustus verò patienter quæ non rapuit exsoluit, qui venerat purgationem facere (non suscipere) delictorum.

b Leuit. 21. b

Christi humilitas omni peccato carentis & peccatoris cauterium non refugientis.

Præposterus hominum pudor, & superbia, qui nō erubescūt peccare, sed pœnitere.

Sed dicas: Quidni susciperet paruulus? Imò verò, quidni susciperet humilis & mansuetus? Quidni obmutesceret coram circumcidente, qui coram tondente obmutuit, coram crucifigente illum? Alioquin non erat illi difficile carnem suam integram conseruare ne scinderetur, qui fecerat ne virginalis vteri porta in exitu suo aperiretur. Non erat difficile paruulo prohibere ne caro illa circumcideretur, quando nec mortuo fuit difficile custodire ne corrumperetur. *Postquam* ergo *consummati sunt dies octo vt circumcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus.* Magnum & mirabile Sacramentum. Circumciditur puer, & vocatur *Iesus.* Quid sibi vult ista connexio? Circumcisionem pe magis saluandi, quàm saluatoris esse videtur, & saluatorem circumcidere decet quàm circumcidi. Sed agnosce mediatorem Dei & hominum, qui ab ipso natiuitatis suæ exordio diuinis humana sociat, ima summis. Nascitur ex muliere, sed cui sic fœcunditatis fructus accedat, vt non decidat flos virginitatis. Pannis inuoluitur, sed panni ipsi Angelicis laudibus honorantur. Absconditur in præsepio, sed proditur radiante stella de cœlo. Sic & circumcisio veritatem susceptæ probat humanitatis, & nomen quod est super omne nomen, gloriam indicat maiestatis. Circumciditur tanquam verus Abrahæ filius: Iesus vocatur tanquam filius Dei. Neque enim ad instar priorum meus iste Iesus, nomen vacuum aut inane portat. Non est in eo magni nominis vmbra, sed veritas. Cœlitus siquidem inditum nomen Euangelista testatur: *quod vocatum est ab Angelo priusquam in vtero conciperetur.* Et attende verbi profunditatem. Postquam natus est Iesus, Iesus vocatur ab hominibus, qui vocatus est ab Angelo priusquam in vtero conciperetur. Idem quippe & Angeli Saluator & hominis: sed hominis ab incarnatione, Angeli ab initio creaturæ.

Christi circumcisio veritatem susceptæ humanitatis probat.

Vocatum (ait) *nomen eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo.* In ore ergo duorum vel trium testium stat omne verbum: & ipsum quod in Propheta abbreuiatum, manifestius in Euangelio legitur caro factum. Nos, Fratres mei, nos respicit hæc parabola. Christus enim nec Angelico eguit testimonio, nec humano, sed vt scriptum est c, omnia propter electos. Triplex proinde quærendum nobis salutis propriæ testimonium, ne fortè videamur assumpsisse nomen Dei nostri in vanum. Et nos enim, fratres, circumcidi necesse est, & sic nomen salutis accipere: circumcidi sanè non litera, sed spiritu & veritate: circumcidi non vno membro, sed toto corpore simul. Licet enim magis in ea parte in qua mandata est Iudæis circumcisio, regnet additamentum Leuiathan, quod à malo est, & amputari debet, vniuersam tamen occupat carnem. A planta pedis vsque ad verticem non est in nobis sanitas, nec est aliqua pars, quæ non rabida sit hoc veneno. Propterea sicut paruulus adhuc in fide & dilectione populus congruum sibi mandatum exiguæ circumcisionis accepit, sic vbi creuit in virum perfectiorem, toto iubetur corpore baptizari, quæ totius est hominis integra circumcisio. Hinc est quod Saluator noster & circumcidi octauo die, & post annum tricesimum dignatus est crucifigi, vbi in pœnam corpus omne distentum est: cuius similitudini mortis complantamur & nos, vt scribit Apostolus d, nimirum quod nouissimè traditum est obseruantes.

c 2. Tim. 2. b

d Rom. 6.

Quæ est ergo moralis circumcisio nostra, nisi quam commendat idem Apostolus, *Victum*, inquiens e, *& vestitum habentes, his contenti simus?* Optimè protius circumcidit nos & superflua resecat vniuersa, voluntaria paupertas, pœnitentiæ labor, regularis obseruatio disciplinæ. Cæterum in hac circumcisione triplex nobis quærendum est salutis nostræ testimonium, ab Angelo & Maria & Ioseph. Oportet, inquam, vt ante omnia nobis magni consilii Angelus salutis nomen imponat. Deinde & ipsius quoque congregationis necessaria est attestatio, quæ tanquam mater est singulorum. Mater, inquam, virgo tanquam ea quam despondit Apostolus f vni viro virginem castam exhibere Christo. Sed nec ipsius ministri contemnendum est testimonium eius qui imitari quærit Saluatoris exemplum. Hic est Ioseph, locum quidem obtinens sponsi; re autem vera seruus & dispensator: qui sanè pater vocatur, magis autem nutritius est.

e 1. Tim. 6. b

Triplex nostræ salutis testimonium, à conscientia, ab Ecclesia, à Prælato.

f 2. Cor. 11. b

Sed dico eadem manifestiùs. Et ab his qui foris sunt, fratres mei, & ab eo qui intus est, habere oportet testimonium bonum. Cuius enim omnibus grata, nemini onerosa est conuersatio, huic sine dubio propria de salute vniuersa fratrum congregatio attestatur. Frustra planè super his duntaxat quæ sunt in manifesto, nequissimus ille fratrum accusator trahit in causam, quem excusat vniuersitas fratrum. Habet & à prælatis testimonium quisquis & peccata secularis vitæ, & huius quoque temporis negligentias (quoniam in multis offendimus omnes g, nisi fortè sanctiores nos arbitramur Discipulo h, quem dilexit Iesus) humiliter & pura confessione iudicanda semper exponit, & eorum satisfacere studet arbitrio. Iam ne in his quidem pessimi illius timenda est accusatio, quoniam non iudicabit Dominus bis in idipsum.

g Iacob. 3. b
h 1. Ioan. 1. Si dixer. quia pec. non habem. ipsi nos seduc. & veritas in nob. non est.

idipsum. At fortè criminari volet intentionem, & in ea parte calumniam struete machinabitur, in qua nec fratrum, nec ipsius patris testimonium satis efficax videatur. Necesse est ergò vt in hac parte opituletur nobis testis internus, qui magis cor quàm faciem intuetur. A quo sanè & incipiendum est, vt non prius quicquam concipiatur in animo, quàm ab eo salutis nomen acceperit. Vbi verò in opus processerit manifestum, expedit iam exteriora quoque sibi testimonia conciliare, sicut ait Apostolus: *Prouidentes bona non tantùm coram Deo, sed etiam coram hominibus.*

2. Cor. 8. c

IN CIRCVNCISIONE DOMINI,

De Variis eius Nominibus.

SERMO II.

1. a Luc. 2. b

POst quam consummati sunt dies octo, vt circunciderctur Puer, vocatum est nomen eius Iesus a. Ab initio Deus modum acceptat, & nihil vnquam immoderatum illi placuit æquitati. Hinc fuit, quòd non modo in pondere & mensura & numero cōdidit vniuersa, sed & protinus ipsi homini modum præscripsit, mandatum contulit dicens b: *Ex omni ligno paradisi comedes, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas.* Leuissimū planè mādatum, & larga omnino mensura. Sed transgressus est homo præscriptum sibi modum & constitutum sibi terminum prætergressus. Vnde & auertens ab eo faciem suam Deus, vix tandem in diebus Abrahæ amici sui placabilis fieri incipiens, rursus modum instituit, promulgauit legem, sed non priori similem vsquequaque. Ea siquidem ad cautelam fuerat, hæc ad medelam. Ibi prohibitio facta, ne superfluitas subintraret: hîc iam indicta abscissio est, vt sacramenti remedio, quæ subintrauerat, tolleretur. Postremò illa quidem arbore data est lex, ne fructu eius vesceretur, hæc in proprio corpore, vt caro præputij scinderetur. Nec dubium sanè quin cætera quoque humani corporis membra additamentum illud Leuiathan occuparet, venenum scilicet concupiscentiæ, & immoderatæ atque inordinatæ illecebra voluptatis, vt generalis quædam abscissio omnibus necessaria videretur.

b Genes. 3. b

De præcepto Circumcisionis antiquæ.

2. Cæterùm, quia singulorum membrorum abscissionem humanæ carnis fragilitas, & infantilis ætatis infirmitas nullatenus sustineret, pio moderamine dispositio superna prouidit, vt in ea potissimum parte concupiscentia castigaretur, in qua vehementius eam sæuire constabat, & violentiùs malignari. In omni siquidem contradicentium spiritui rebellione membrorum, solum illud vsque adeò contumax inuenitur, vt contra omnem voluntatis deliberationem ad inhonestos & illicitos motus assurgat. Nam quòd hæc circuncisio octaua die fiebat, spem commendabat regni cœlestis, quod videlicet ad primum reflexus dierum circulus præferre quandam coronæ speciem videretur. Hinc est quòd octaua potissimùm dies post solemnitates præcipuas celebratur, & in Sermone Domini c, primæ beatitudini copulatur octaua, vt cœlestis regni demum iterata promissio, euidenter nobis coronam fabricet.

Rebellio & concupiscentia vbi potissimum dominetur.

c Matth. 5.

3. Meritò sanè dum circunciditur Puer qui natus est nobis, *Saluator* vocatur; quòd videlicet ex hoc iam cœperit operari salutem nostram, immaculatum illum pro nobis sanguinem fundens. Neque enim iam quærere est Christianis, cur voluerit Dominus Christus circuncidi: propter hoc siquidem circuncisus est, propter quod natus, propter quod passus. Nihil horum propter se, sed omnia propter electos. Nec in peccato genitus, nec à peccato circuncisus, nec mortuus est pro peccato suo, magis autem propter delicta nostra: *Quod vocatum est*, inquit, *ab Angelo, priusquam in vtero conciperetur.* Vocatum planè, non impositum, nempe hoc ei nomen est ab æterno. A natura propria habet, vt sit *Saluator*: innatum est ei nomen hoc, non inditum ab humana vel Angelica creatura.

Meritò Christus circumcisus vocatur Saluator.

Circumcisionis Christi ratio.

4. Sed quid dicimus, quòd egregius ille Propheta hunc ipsum puerum multis nominibus appellandum fore

Cur Isaias varia Christi nomina commemorans, non meminit nominis Iesu.

A prædicens, hoc vnum tacuisse videtur, quod solum (vt præmonuit Angelus, & testatur Euangelista c) *vocatum est nomen eius?* *Exultauit Esaias, vt videret diem hunc: & vidit, & gauisus est.* Denique & loquebatur gratulabundus & laudans Deum d, *Puer natus est nobis, filius datus est nobis, & factus est principatus eius super humerum eius: & vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis.* Magna quidem nomina. Sed vbi est nomen, quod est super omne nomen, nomē *Iesu*, in quo omne genu flectatur? Forte in his omnibus vnum illud inuenies, sed expressum quodammodo & effusum. Nempe ipsum est de quo sponsa in cantico amoris: *Oleum*, inquit e, *effusum nomen tuum.*

c Luc. 2.
d Esa. 9. d

e Cant. 1. b

1. Habes ergo vnum ex his omnibus appellationibus Iesum: nec omnino aut vocari posset, aut esse Saluator, si forte quippiam horum defuisset. Nunquid non verè *admirabilem* eum singuli sumus experti, in mutatione vtique voluntatum nostrarum? Hoc nempe est saluationis nostræ principium, cum incipimus respuere quod diligebamus, dolere vnde lætabamur, amplecti quod timebamus, sequi quod fugiebamus, optare quod con-

Pia & elegans expositio nominum Iesu, quæ Isaias proponit.

B temnebamus. Admirabilis planè, qui hæc operatur mirabilia. Sed nihilominus & *consiliarium* sese exhibeat necesse est in electione pœnitentiæ, & vitæ ordinatione: ne fortè sit nobis absque scientia zelus, & voluntati bonæ prudētia desit. Sanè opus est vt Deum quoq; probemus in remissione videlicet priorum delictorū, quia nec sine hac salus nobis constare potest: & nemo potest dimittere peccata, nisi solus Deus. Verùm ne id quidē sufficit ad salutem: nisi *fortem* quoq; experiamur in expugnando impugnantes nos, ne ab eisdem rursum concupiscentijs superemur, & fiant nouissima nostra peiora prioribus. Videtur ne tam aliquid deesse Saluatori? Planè deesset quod maximum est, nisi & *pater esset futuri sæculi*, vt per eum scilicet in immortalitatem resurgeremus, qui per præsentis sæculi patrem generamur ad mortem. Neq; hoc satis, si non etiam *princeps pacis* patri nos reconciliaret, cui traditurus est regnum, ne fortè sicut filii perditionis vtique non salutis resurrecturi videremur ad pœnam. Multiplicabitur sanè eius imperium, vt meritò Saluator dicatur etiam pro multitudine saluandorum: & pacis non erit finis, vt veram nouerit

C is esse salutem, quæ non possit timere defectum.

IN CIRCVNCISIONE DOMINI,

De die octauo.

SERMO III.

1. IN Circuncisione Domini, Fratres, habemus quod amemus & admiremur: habemus etiam quod imitemur. Patet in ea magnum dignationis beneficium, vndè gratiam agamus: latet aliquid clausum, quod in nobis implere debeamus. Venit namque Dominus propter nos non solùm redimendos sanguinis effusione, sed & docendos verbis, & exemplis nihilominus instruendos. Sicut enim penitus erat inutile viam scire, si detineremur in carcere: ita redimi non prodesset, si viæ ignaros qui primus inueniret, primus reduceret in carcerem retrudendos. Itaq; in maiore quidem ætate, patientiæ & humilitatis, & super omnia charitatis cæterarumque virtutum manifesta dedit Saluator exempla; in infantia verò figuris velata.

D 2. Sed antequam ad hæc discutienda veniamus, delectat aliquid prius de tanta & tam manifesta dignatione loqui. Habent Angeli gloriam puram & perfectam: sed nec nos erimus sine gloria. Videmus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre, gloriam misericordiæ, & affectus verè paterni: gloriā procedentis ex corde patris, & paterna planè viscera exhibentis. *Omnes enim peccauerunt*, ait Apostolus a, *& egent gloria Dei.* Et alio loco: *Mihi*, inquit b, *absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.* Quid enim nobis gloriosius, quàm quòd tāti æstimauit nos Deus? Quæue maior illi gloria, quàm tanta dignatio, & tanta benignitas: eò vtique dulcissima, quod tam gratuita? Nam pro impiis mortuus est. Vi-

a Rom. 3. c
b Gal. 6. d

Gloria hominis est, tanti æstimatum esse a Deo.

D

detis quantum fecit, & pro qualibus. Pro qualibus, vt non superbiamus: quantum, ne desperemus. Propterea vt inueniamini non spiritum habere huius mundi, sed spiritum qui ex Deo est, & sciatis quæ à Deo data sunt vobis, nolite obsecro fieri, sicut equus & mulus, sed sicut pium iumentum, quod aite: *vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Talia enim iumenta cognoscunt possessorem suum, & præsepe Domini sui: in quo positum est eis piissimum fœnum, ipse qui panis est Angelorum. Ipse enim est panis viuus, de quo viuere debuit homo: sed quia homo iumentum factus est, & panis factus est fœnum, vt vel sic viuat de eo.

d Psal. 72. d

3. Et huius quidem mutationis Sacramentum die Natiuitatis celebratum est, quando *verbum caro factum est*, cum sit omnis caro fœnum d. Ipso ergò die minoratus est ab Angelis, & habitu inuentus vt homo: hodie verò mirabilius aliquid audio. Iam minoratus est multo minùs ab Angelis, qui non solùm forma hominis, sed formam habet peccatoris, & infigitur velut quodam cauterio latronis. Quid est enim circuncisio, nisi superfluitatis & peccati indicium? In te Domine Iesu quid est superfluum quod circuncidatur? Nonne tu verus Deus es de Deo Patre, homo verus sine omni peccato de Virgine matre? Quid facitis circuncidentes eum? Putatis quia super eum possit cadere illa sententia e: *Masculus cuius præputii caro circuncisa non fuerit, peribit anima ipsius de populo suo?* Potest obliuisci pater filij vteri sui? Aut non cognosceret eum, nisi signum circuncisionis haberet? Imo verò si quo modo posset non agnoscere filium, in quo ei bene complacuit, ex hoc maximè signo poterat ignorare eum, inuenta in eo circuncisione, quã peccatoribus ipse prouiderat, ob purgationem vtique delictorum. Sed quid mirum si caput pro membris accepit curationem, quam tamen in seipso non habuit necessariam? Nonne & in membris nostris sæpe pro vnios infirmitate alteri adhibetur curatio? Dolet caput, & in brachio fit coctura: dolent renes, & fit in tibia. Ita hodie pro totius corporis putredine cauterium quoddam infixum est in capite.

d Esaie 40. b
e Gen. 17. b
Christus vt caput nostrũ pro membris circumcisionem, velut medicinam suscepit.

4. Denique quid mirum, si pro nobis dignatus est circuncidi, pro quibus dignatus est mori? Totus siquidem mihi datus, & totus in meos vsus expensus est. Ego enim audiens, quia transit ante carcerem filius magni regis, cœpi altiùs gemere, & mirabiliùs exclamare dicẽs, Fili Dei miserere mei. At ille sicut benignissimus, Quisnam est, inquit, ille fletus & vlulatus quem audio? Et dicunt ei, ipse est Adam proditor ille, quem pater vester trudi fecit in carcerem, donec cogitet quibus illum supplicijs faciat interire. Quid ageret, cuius natum bonitas, cui proprium est misereri semper & parcere? Descendit in carcerem, venit vt educat vinctum de domo carceris. Iudæi verò non immemores odij quo oderant patrem, exercent illud in filium, vnde & ipse ait f: *Quia oderunt me, & patrem meum.* Quid ergo fecerunt impij quibus grauis erat etiam ad videndum? *Hic est*, inquiunt g, *hæres, venite, occidamus eum.* Sic ergo occiderunt agnum Dei: in suam quidem perniciem, sed in salutem nostram. Illi enim sanguinem agni fuderunt, nos accessimus, & bibimus illum. Accepimus calicem salutaris: & calix noster inebrians quam præclarus est! Ecce vnde gratias agamus. Nam ante paucos dies celebrauimus aduentum eius in carcerem huius mundi, id est, diem Natalis: hodie verò celebramus quod catenas & vincula nostra suscepit. Hodie enim qui peccatum non fecit, vt reos absolueret, innoxias manus eorum catenis inseruit: hodie sub lege factus est, qui legem dedit.

Sermo parabolicus ad commendandam Dei misericordiam.
f Ioan. 15. d
g Matth. 21. d
Qualis hodierna festiuitas.

5. Sed dicendum est iam quid in hac circuncisione nobis spiritualiter indicetur agendum. Neque enim sine causa in lege præceptum, nec sine causa completum est in Domino, vt octaua die fieret circuncisio. Sed quis cognouit sensum Domini i, aut quis consiliarius eius fuit? Adsit nũc vestris desiderijs aduocatus Spiritus, qui scrutetur alta Dei, & edisserat vobis sacramentum istud octauæ diei. Non ignoramus iam oportere hominem nasci denuo: nam propter hoc secundò natus est Dei filius. In peccatis siquidem nascimur omnes, necesse habemus renasci in gratia, quam in baptismate quidem percepimus: sed heu totum perijt in sæculari vita! Nunc primum miserante Deo virtus gratiæ in nobis operatur, vt in nouitate vitæ ambulemus. Ergò nascitur homo, quando sol iustitiæ ortus in animo, peccatorum illuminat tenebras, horrendumque Dei judicium internis obtutibus offert: addeos ad terroris vinculum breuem dierum numerum, & finem incertum. Hæc planè vespera est, ad quam demorabitur fletus: necesse est addi matutini lætitiam, vt auditam faciat nobis misericordiam suam. Sic enim fit vespere & manè dies vnus. Est autem *dies* ista *iustitiæ*, reddens vnicuique quod suum est, nobis miseriam, misericordiam Deo. In hac die Puer nascitur, quando ea his quæ diximus, ad amorem pœnitentiæ, & odium peccati animus excitatur.

h Gen. 17. b
Quid nos doceat Circumcisio.
i Rom. 11 d
Octo dies mystice transigendi ante perfectam nostri circumcisionem, & salutaris nominis adoptionem
1. Dies Iustitiæ

6. Sed periculosum est si forte velit inter sæculi turbas agere pœnitentiam: vbi nimirum alij venenatis persuasionibus, alij vndique exemplis pejoribus ad peccatum alliciant; alij adulationibus in vanam gloriam, alij detractionibus in impatientiam animum eius dejiciant. Procedat jam necesse est *prudentiæ* radius. Ostendat quantas & quàm importunas præsertim in hac generatione nequam importunitates & occasiones peccati offerat mundus & ingerat, quàm debilis sit ad illas humanus animus, maximè qui in peccati consuetudine sit nutritus. In hac ergo die prudentiæ eligat de præsenti sæculo nequam fugere, dicens cum propheta k: *Odiui ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo.* Sed nondum sufficit hoc. Fortè enim vult eligere solitudinem, non satis attendens propriam infirmitatem, & periculosam diaboli luctam. Quid enim periculosius, quàm solum luctari contra antiqui hostis versutias, à quo videatur, & quem videre non possit? Itaque iam habet necessariam *fortitudinis diem*, vt nouerit custodire eam ad Dominum fortitudinem suam: & aciem multorum pariter pugnantium esse quærendam: vbi tot sunt auxiliarij, quot socij: & tales qui dicere possint cum Apostolo k: *Quia non ignoramus astutias inimici.* Congregatio enim pro fortitudine sua terribilis est, vt castrorum acies ordinata. *Væ autem soli, quia si ceciderit, non habet subleuantem* a. Quod si cuidam ex antiquis Patribus gratiam hanc concessam audiuimus, non expedit temerè se committere huic periculo, nec oportet tentare Deum sicut & Magister noster de Anachoretis loquens: † *Qui non*, inquit, *conuersionis feruore nouitio*, &c. Itaque in hoc fortitudinis die ad id quod iam cœperat, id est, *Odiui Ecclesiam malignantium*, etiam addit quod sequitur l: *Lauabo inter innocentes manus meas.*

2. Dies Prudentiæ.
k Psal. 25. d
3. Dies Fortitudinis.
k 2 Cor. 2 e
Eremitica vita periculosior Cœnobitica.
a Eccl. 24. e
† S. Bened. in Regul. cap. 1.
l Psal. 25 b

7. Verùm cum eligit esse in congregatione multorum, nunquid eliget esse magister qui nondũ discipulus fuit, & docere quod didicit nunquam? Et quomodo aut in se, aut in aliis motus irrationabiles poterit temperare? *Nemo carnem suam odio habuit* m. Quomodo ergo putatis si iam magister suus fuerit iste: quin facile sibi aliquando eo amplius quo familiariùs cõdescendat? Illucescat igitur *dies temperantiæ*, vt quærat quomodo temperari & refrenari possint incõtinentes motus voluptatis, bestiales motus curiositatis, ceruicosi motus elationis suæ. Eligat abiectus esse in domo Dei sui, & subiectus esse magistro sub quo frangatur eius voluntas, & obedientiæ freno concupiscentia reprimatur, sicq; quod ait Propheta n: *Imposuisti homines super capita nostra.* Nec dedignandum seruo, quod præcessit in Domino. Siquidem non est seruus maior Domino suo o. Ille enim cum iam creuisset ætate, sapientia, & gratia apud Deum & homines: cum iam duodecim annorum esset, & remansisset in Hierusalẽ, inuentus à beata Virgine & Ioseph, cuius filius putabatur, in medio doctorum audiens illos & interrogans, tamen descendit cum illis, & erat subditus illis p. Et tu ergo subditus esto propter illum.

m Ephes. 5. f
4. Dies Temperantiæ.
n Psal. 65. e
o Ioan. 13. b
Christus Parentib. subditus.
p Luc 2. g

8. Sed iam tibi in ipsa obediẽtiæ via aliqua fortassis dura & aspera occurrere possunt, vt accipias interdũ præcepta nõnulla, quæ licet salubria sint, minus tamẽ suauia videantur. Hæc si molestè cœperis sustinere, si diiudi-

Nota inobedientiam.

A care prælatum, si murmurare in corde: etiam si exteriùs impleas quod iubetur, non est hæc virtus patientię *, sed velamentum malitiæ. Necesse est ergo vt illucescat *dies patientiæ*, per quam omnia dura & aspera tacita amplectaris conscientia: te magis dijudicans, & duriùs arguens: cui nimirum displicent quæ ad salutem sunt: & in cogitatione tua semper partem magistri quoad potes aduersùs temetipsum iuuans: téque in omnibus accusare, ipsum verò magis excusare laborans.

* lege obedientiæ.
5 Dies patientiæ.

9 Porrò in hoc loco iam cauendum tibi arbitror à superbia. Magnũ est enim omnino sic vincere semetipsũ. *Melior est*, ait Salomon q, *patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium.* Considera deniq; quàm manifestè propheta doceat necessariam esse humilitatem post patientiam, dicens r: *Veruntamen Deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea.* Nonne videtur hic occasione patientiæ tentationem sensisse superbiæ? Necesse est ergò vt illuminet cor tuũ *radius humilitatis*, & declaret quid à te sit, quid à Deo; vt non altum sapias: quoniam Deus superbis resistit, humilibus dat gratiam s.

q Prou. 16. d
6 Dies humilitatis.
r Psal. 61. a
s Iac. 4. b

10. Iam verò cum in his diutius fueris exercitatus: roga dari tibi *deuotionis lumen*: diem serenissimam, & sabbathum mẽtis, in quo tanquam emeritus miles, in laboribus vniuersis viuas absque labore, dilatato nimirum corde currens viam mandatorum Dei: vt quod prius cum amaritudine & coactione tui spiritus faciebas, de cætero iam cum summa dulcedine peragas & delectatione. Hanc (ni fallor) gratiam petebat, qui ait t: *Remitte mihi vt refrigerer.* Ac si dicat: Quousque in labore & dolore isto crucior, & morte afficior tota die? Remitte mihi vt refrigerer. Verùm & ad hanc quidem perfectionem pauci (ni fallor) perueniũt in hac vita. Neq; enim si quis aliquando videtur hanc habere, continuò credat sibi necesse est maximè si nouitius est, nec per præfatos ascenderit gradus. Pius enim Dominus noster Iesus Christus pusillos corde blanditijs talibus solet allicere. Sed nouerint qui huiusmodi sunt, gratiam hanc præstitam sibi esse, non datam: vt in die bonorum memores sint malorum, & in die malorum non immemores sint bonorum. Longè aliter qui exercitatos habent sensus, deuotionis huius felici fruuntur iucunditate. Sed multi tota vita sua ad hoc tendunt, & nunquam pertendunt: quibus tamen si piè & perseuerãter conati sunt, statim vt de corpore exeunt, redditur quod in hac vita dispensatoriè est negatum: illuc perducente eos sola gratia, quò priùs tendebant ipsi cum gratia, vt consummati in breui, expleant tempora multa.

7. Dies deuotionis.
t Psal. 38. c
Cum dulcedine & delectatione omnia facere paucis conceditur, & quibus.

11. Illis verò qui ad hanc deuotionis gratiam perueniũt, vnum videtur restare periculum, & omnino timendum eis à dæmonio meridiano. Ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis u. Hoc ergo timendum ei, qui tanta delectatione omnia facit; ne dum sequitur affectionem, corpus destruat per immoderatam exercitationem; ac deinde necesse habeat, non sine magno spiritualis exercitij detrimento, circa debilitati curam corporis occupari. Ergo ne incurrat qui currit, illuminari necesse est *lumine discretionis*, quæ mater virtutum est, & consummatio perfectionis. Hæc nimirum docet, ne quid nimis: atque hęc est octaua dies in qua circunciditur puer: quia discretio verè circũcidit, vt non plus nec minus fiat. Nam & qui nimius est, fructum boni operis abscindit, non circũcidit: sicut qui tepidus est, si minus facit. In hac ergo die nomen imponitur, & nomen salutis: nec de eo qui sic conuersatur dubitem dicere, quod suam ipsius salutem operetur. Vsque ad hunc enim diem dicere possunt Angeli, qui norunt secreta cœlestia: sed ego nunc primum ei fiducialiter nomen salutis impono. At verò quia omnino rara ista auis est in terris, huius discretionis locum in vobis fratres suppleat virtus obedientiæ, vt nihil plus, nihil minus, nihil aliter quàm imperatum sit, faciatis.

u 1. Cor. 11. e
8 Dies discretionis.
Discretio in exercitijs tenenda, ne fiat cum detrimento valetudinis, & spirit. profectus.

IN EPIPHANIA DOMINI.

De verbis Apostoli. *Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei*, ad Tit. 3. b

Et de tribus Christi Apparitionibus.

SERMO I.

APparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei a. Gratias Deo, per quem sic abũdat cõsolatio nostra in hac peregrinatione, in hoc exilio, in hac miseria. Super his namque sępius vos admonere curamus, vt nunquam mente excidat peregrinos vos esse longè factos à patria, pulsos hæreditate. Quisquis enim desolationem non nouit, nec consolationem agnoscere potest. Quisquis consolationem ignorat esse necessariam, superest vt non habeat Dei gratiam. Inde est quòd homines sæculi negotijs & flagitijs implicati, dum miseriam non sentiunt, non attendunt misericordiam. Vos quibus non frustra dictum est b, *Vacate & videte, quoniã suauis est Dominus*: & de quibus idem propheta, *Virtutem*, inquit c *operum suorum annunciabit populo suo*: vos, inquam, quos non detinet occupatio sæcularis, attendite quænam sit consolatio spiritualis. Vos qui non ignoratis exilium, audite quia de cœlo venit auxiliũ. *Apparuit* enim *benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei* d. Priusquã appareret humanitas, latebat benignitas. Siquidem & priùs erat: nam & misericordia Domini ab æterno est. Sed vnde tanta agnosci poterat? Promittebatur, sed non sentiebatur: vnde & à multis non credebatur. Multifariè quippe multisque modis loquebatur Dominus in Prophetis e, *Ego*, inquiens, *cogito cogitationes pacis & non afflictionis* f. Sed quid respondebat homo afflictionem sentiens, pacem nesciens? Quousque dicitis, pax, pax, & non est pax a? Propter hoc Angeli pacis amarè flebant, dicentes: *Domine, quis credidit auditui nostro* g? Sed nunc credant homines vel visui suo: quia testimonia Dei credibilia facta sunt nimis h. Vt enim nec turbatum quidem oculum lateat, *in sole posuit tabernaculum suum* i.

a Ad Tit. 3.
b Psal. 45. b
B
c Psal. 110. b
d Ad Tit. 3. b.
e Hebr. 1. a
f Hier. 29. d
a Ezech. 13. b
g Esaiæ 53. a
h Psal. 92.
i Psal. 18. a

C Ecce pax non promissa, sed missa: non dilata, sed data: non prophetata, sed præsentata. Ecce quasi saccum plenum misericordia sua Deus pater misit in terram: saccũ, inquam in passione concidendum, vt effundatur quod in eo latet precium nostrum. Saccum vtique etsi paruum, sed plenum. Paruulus siquidem datus est nobis: sed in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis. Postquam enim venit plenitudo temporis, venit & plenitudo diuinitatis. Venit in carne, vt vel sic carnalibus exhiberetur: & apparente humanitate benignitas agnosceretur. Vbi enim Dei innotescit humanitas, iam benignitas latere non potest. In quo enim magis commendare poterat benignitatem suam, quam suscipiẽdo carnem meam? Meam inquam, non carnem Adam, id est, non qualem ille habuit ante culpam. Quid tantopere declaret eius misericordiam, quam quod ipsam suscepit miseriam? Quid ita pietate plenum, quàm quòd Dei Verbum propter nos factum est fœnum? Domine quid est homo quia reputas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum x? Hic attendat homo quanta sit cura eius Deo: hinc sciat quid de eo cogitet, aut quid sentiat. Non interroges ô homo ea quæ pateris, sed quæ passus est ille. D Quanti te fecit ex his quæ pro te factus est, agnosce, vt appareat tibi benignitas eius ex humanitate. Quantò enim minorem se fecit in humanitate, tanto maiorem exhibuit in bonitate: & quãto pro me vilior, tanto mihi charior est. *Apparuit* (inquit Apostolus l) *benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei.* Magna planè & manifesta benignitas, Dei humanitas; & magnum benignitatis indicium declarauit, qui humanitati addere nomen Dei curauit.

Vbertas diuinæ misericordiæ.
x Iob 7. d
Quanti Deus fecerit hominem ostendit ipse factus homo.
l Ad Tit. 3. b

Et quidem ad Mariam missus Gabriel Angelus Filiũ Dei loquitur; sed non nominat Deum. Benedictus Deus, qui talem nobis de nobis ipsis Angelum dedit, vt noster ipse, suppleret quod ille non dixit. Nam & ipse spiritũ Dei habuit, & eius spiritu locutus est: quod

nobis valdè necessarium fuit. Quid enim sic instruit fidem, spem robotat, charitatem accendit, quomodo humanitas Dei? Sed Angelo nostro id reseruatum est quod alii tacuerunt. Neque enim omnes omnia dicere congruum erat, vt à diuersis diuersa colligere gratulemur, & debitas singulis gratias referamus. Attamen vnum est in quo conueniunt Apostolus & Angeli, qui de Christi natiuitate loquuntur, id est, in nomine *Saluatoris*. Ad Mariam quidem tanquam plenius edoctam per spiritum, Gabriel loquens indicat nomen solum. *Et vocabis*, inquit [m], *nomen eius Iesum*. Ad Ioseph veniens Angelus non solùm nomen protulit: sed & causam eius interpretatus edocuit, dicens [n]: *Et vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.* Sed & pastoribus quoque annunciatur *gaudium magnum: natum illis saluatorem Christum Dominum* [o]. Simile aliquid Paulus loquitur [p]: *Apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei.* Bene dulce nomen nullus ex ipsis tacuit, quia hoc mihi maximè necessarium fuit. Alioquin quid agerem audiens Dominum venientem? Nunquid non fugerem, sicut Adam qui à facie eius fugit, sed non effugit? Nonne desperarem, audiens quia venit ille cuius legem sic præuaricatus sum, cuius patientia sic abusus sum, cuius beneficio tam ingratus inuentus sum? Quæ verò maior consolatio poterat esse, quàm in dulci vocabulo, in nomine consolatorio? Propterea & ipse dicit, *quia non venit filius vt iudicet mundũ: sed vt saluetur mundus per ipsum* [q]. Iam confidenter accedo, iam supplico fiducialiter. Quid enim timeam, quando Saluator venit in domum meam? Ei soli peccaui, donatum erit quicquid indulserit ille. Vtique enim licet ei quod vult facere. Deus est qui iustificat, quis est qui condemnet? Aut quis accusabit aduersus electos Dei [r]? Propterea gaudere nos oportet quòd in nostra venerit, nunc enim facilis ad indulgentiam erit.

m Luc. 1. b
n Matth. 1. d
o Luc 2. b
p ad Tit. 3. b
Saluatoris nomen vbiq; celebre & amabile.
q Ioan. 12. g
r Rom. 8. f

5. Denique paruulus est, leuiter placari potest. Quis enim nesciat quia puer facilè donat? Ecce si non fuerit nobis pro minimo, possumus reconciliari pro minimo. Pro minimo, inquam, non tamen sine pœnitentiã: sed quia minimum quiddam sit nostra ipsa pœnitẽtia. Pauperes sumus, parum dare possumus: attamen reconciliari possumus pro paruo illo, si volumus. Totum quod dare possum, miserum corpus istud est: illud si dedero, satis est. Si quo minus, addo & corpus ipsius. Nam illud de meo est, & meum est. Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est mihi [a]. De te Domine suppleo, quod minus habeo in me. O dulcissima reconciliatio! O satisfactio suauissima! O verè reconciliatio facilis, sed perutilis satisfactio parua, sed non paruipendenda! Etenim quã facilis modò, tam difficilis erit postea: & sicut modò nemo est, qui reconciliari non possit, ita post paululum nemo qui possit: quoniam sicut benignitas apparuit vltra omnem spem, vltra omnem æstimationem: similem expectare possumus iudicii districtionem. Noli ergo contemnere Dei misericordiam, si non sentire vis iustitiam, sed iram, sed indignationem, sed æmulationẽ, sed furorem. Domine ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripias me. Vt enim scires quanta districtio succedit, tanta illa mansuetudo præuenit. Ex magnitudine indulgentiæ, magnitudinem vltionis attende. Immensus est enim Deus & infinitus in iustitia, sicut & in misericordia. Multus ad ignoscendum: multus ad vlciscendum. Sed misericordia quidem priora sibi vendicat: vt si voluerimus, districtio invenire non possit in quem sæuiat. Propter hoc enim benignitatem prorogauit, vt per eam reconciliati seueritatem videamus securi. Propterea voluit non solùm ad terras descendere, etiam innotescere: non solùm nasci, sed & agnosci.

Attende hæc, ô homo, & animum fiduciã erige.
a Esa. 9. a
Reconciliatio cum Deo nũc facilis est, sed postea difficilis futura.
Ex magnitudine præsentis Misericordiæ colligenda seueritas futuræ iustitiæ.

6. Denique propter hanc agnitionem dies ista celebris habetur, & insignis dies apparitionis. Hodie enim Magi ab Oriente venerunt, ortum solem iustitiæ requirentes, eum de quo legitur [s]: *Ecce vir, Oriens nomen illi.* Hodie adorauerunt nouum Virginis partum, sequentes noui sideris ductum. Nonne & hic nobis est magna consolatio: sicut in illo de quo loquuti sumus Apostoli verbo? Ille dixit Deum: isti non voce, sed opere dicunt. Quid facitis ô Magi, quid facitis? Lactentem puerum adoratis, in tugurio vili, in vilib. pannis? Ergone Deus est iste? Deus certè in templo sancto suo: Deus in cœlo sedes eius: & vos eum quæritis in vili stabulo, in matris gremio? Quid facitis quod & aurum offertis? Ergo rex est ipse. Et vbi aula regia, vbi thronus, vbi curiæ regalis frequentia? Nunquid aula est stabulum, thronus præsepium curiæ frequentia Ioseph & Maria? Quomodo ita insipientes facti sunt viri sapientes, vt adorent paruulum despicabilem tam sua ætate, quàm paupertate suorum? Insipientes facti sunt, vt fierent sapientes: & prædocuit eos spiritus quod postea prædicauit Apostolus: *Qui vult sapiens esse, stultus fiat, vt sit vir sapiens* [t]. *Quia enim per sapientiam mundus in sapientia sua Deum cognoscere non poterat: placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos fieri* credentes [u]. Nonne timendum erat, Fratres, ne scandalizarentur viri isti, & illusos se crederent, cum tanta indigna viderent? A regia ciuitate vbi regem quærendum coniectabant, ad Bethleem villam paruulam diriguntur. Ingrediuntur stabulum, inueniunt inuolutum pannis Infantulum. Non illis sordet stabulum: non pannis offenduntur: non scandalizantur lactentis infantia: procidunt, venerantur vt regem, adorant vt Deum. Sed profectò qui illos adduxit, ipse & instruxit: & qui per stellam foris admonuit, ipse in occulto cordis edocuit. Hæc igitur Domini declaratio clarificauit hanc diem: & Magorum deuota veneratio deuotam fecit & venerabilem.

s Zach. 6. c
Eximia fides & pietas Magorum Christum Deum & regem agnoscentium, inter tot abiectionis indicia.
t 1. Cor. 3. d
u 1. Cor. 1. d

7. Nec sola hæc apparitio, sed altera quædam, sicut à Patribus nostris accepimus, hodie celebratur: quæ & si longo pòst tẽpore, facta creditur hoc ipso die. Cũ enim iam Christus triginta annorum tempus exegisset in carne, qui secundùm diuinitatem idem ipse est, & anni eius non deficiunt inter populares turbas ad baptismum Ioannis aduenit. Venit tanquàm vnus è populo, qui solus erat sine peccato. Quis eum tunc crederet filium Dei? quis putaret Dominum maiestatis? Valde quidem humiliaris Domine in imis absconderis, sed Ioannem latere non poteras. Nonne ipse est, qui per maternum vterum te nondum natus agnouit? Nonne ipse est qui per vtriusque materni vteri parietes te agnouit; & quia turbis clamare non potuit, saltem matrem suam motu exultationis edocuit? Nunc autem quid? *Vidit eum Ioannes* (ait Euangelista [u]) *venientem ad se, & ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Verè Agnus, verè humilis, verè mansuetus. *Ecce*, inquit. *Agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi.* En ipse qui purgationem faciet delictorum, ecce sentinam nostram purgaturus aduenit: & tamen post hoc testimonium baptizari vult à Ioanne. Tremuit ille. Quid mirum? Quid, inquam, mirum, si tremit homo, nec audet attingere sanctum Dei verticem, caput adorandum Angelis, reuerendum potestatibus, tremendum principatibus? Baptizari vis Domine Iesu? Ad quid enim, aut quid tibi opus fuit baptismate? Nunquid sano opus est medicina, ac mundatione mundo? Vnde tibi peccatum, vt baptisma sit necessarium? Nunquid à Patre? At patrem quidem habes, sed Deum: & æqualis es illi, Deus de Deo, lumen de lumine. Nam in Deum peccatum cadere non posse quis nesciat? An verò de Matre? Nam & Matrem habes, sed virgo est. Quod ergo peccatum ex ea trahere potuisti, quæ te sine iniquitate concepit, & salua integritate peperit? Quam maculam habere potest agnus sine macula? *Ego*, inquit Ioannes [x], *à te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Magna vtrinque humilitas, sed nulla comparatio. Quomodo enim non humiliaretur homo coram humili Deo? *Sine modò* (inquit [y] Dominus) *decet enim sic nos implere omnem iustitiam.* Acquieuit Ioannes & obediuit: baptizauit Agnum Dei, & aquas lauit. Nos abluti sumus, non ille: quia nobis lauandis aquæ cognoscuntur ablutæ.

Secunda Apparitio per speciem columbæ & Patris vocem in Baptismo.
u Ioan. 1. d
Humilitas Iesu baptizari volentis.
x Matth. 3. d
y Ibid.

Sed forsitan minus credis Ioannis testimonio: quia ipse homo est, & potes habere suspectum à cognatus

eius est cui testimonium perhibet. Ecce testimonium maius Ioannis, testimonium aduenientis columbæ. Nec incongruè ad indicandum Agnum Dei venit columba: quia nihil melius agno conuenit quam columba. Quod agnus in animalibus, hoc columba in auibus est. Summa vtriusque innocentia, summa mansuetudo, summa simplicitas. Quid enim sic alienum ab omni malitia sicut agnus, & columba? Nocere cuiquam nesciunt; lædere non nouerunt. Sed ne fortuito casu id euenisse causeris: ecce testimonium Dei Patris. *Ecce Deus maiestatis intonuit, Dominus super aquas multas* z. &, *Vox Patris audita est: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui* a. Verè enim hic est in quo non est quod Patri displiceat, quod oculos maiestatis offendat. Vnde & ipse ait b: *Quæ placita sunt ei, facio semper. Ipsum*, inquit, *audite*. Ecce Domine Iesu, vel iam nunc loquere. Quousque siles? quousque dissimulas? Diu tacuisti, & valde diu: sed iam nunc loquendi licentiam habes à Patre. Quamdiu virtus & Dei sapientia, quasi infirmus aliquis & insipiens lates in populo? Quamdiu nobilis rex & rex cœli, fabri filium te pateris appellari pariter & putari? Etenim Lucas Euangelista testatur c, *quoniam adhuc filius Ioseph putabatur*. O humilitas virtus Christi, quantum confundis superbiam nostræ vanitatis! Parum aliquid scio, vel magis scire mihi videor, & iam silere non possum: impudenter me & imprudenter ingerens & ostentans promptus ad loquendum, velox ad docendum, tardus ad audiendum. Et Christus cùm tanto tempore silebat, cùm seipsum abscondebat, nunquid inanem gloriam metuebat? Quid timeret ab inani gloria, qui est vera gloria Patris? Vtique timebat, sed non sibi. Nobis timebat ab illa, quibus nouerat esse timendum: nobis cauebat, nos instruebat. Tacebat ore, sed instruebat opere: & quod postea docuit verbo, iam clamabat exemplo d: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*. Nam de infantia Domini parum aliquid audio: ex tunc iam vsque ad hunc tricesimum annum nihil inuenio. Nunc verò iam latere non potest, qui tam manifestè demonstratur à Patre. Nam in prima quoque apparitione cum matre virgine voluit apparere, quòd verecundia quædam in virginitate signaretur.

Agni & Columbæ innocentia & simplicitas.

z Psal. 28. b

a Matth. 3. d

b Ioan. 8. d

c Luc. 3. e

Christus cur latens & silens ad annum tricesimum vsq. vixerit.

d Matth. 11. d

9\. Tertia quoque apparitio eius in Euangelio inuenitur: & hæc nihilominus hodie celebratur. Inuitatus enim ad nuptias Dominus, vino deficiente compassus eorum verecundiæ, aquam mutauit in vinum. *Hoc etiam* (sicut ait Euangelista e) *signorum eius fuit initium*. Itaque in *prima* apparitione homo verus innotuit, vbi inter vbera matris infans apparuit. In *secunda* verò, verum esse Dei Filium, Patris indicat testimonium. In *tertia* verò, verus esse Deus demonstratur, cuius imperium natura mutatur. Tot testimoniis hodie confirmatur fides nostra; tot indiciis roboratur spes nostra, tot incentiuis inflammatur charitas nostra.

3. Apparitio in nuptijs per conuersionē aquæ in vinū.

e Ioan. 2. b

IN EPIPHANIA DOMINI.

SERMO II.

De Magis, vbi exponitur illud de Canticis: *Egredimini filiæ Sion & videte Regem Salomonem*. Cant. 3. d

1\. TRes apparitiones Domini legimus, vna quidem die, sed non vno tempore facta. Et quidem mirabilis secunda, mirabilis tertia, sed prima apparitio mirabilius admiranda. Mirabilis aquarum mutatio: mirabilis Ioannis & columbæ pariter & paternæ vocis attestatio; sed illud mirabile magis, quòd agnitus est à Magis. Nam quòd Deū agnoscāt, indicat adoratio, indicat thuris oblatio. Nec solùm Deum, sed & regem agnoscunt, quod designatur in auro. Et in his non latet eos magnum pietatis Sacramentum: vnde & myrrha indicat moriturum. Adorant Magi & offerunt munera adhuc sugenti matris vbera. Sed vbi est, ô Magi, vbi est purpura regis huius? Nunquid viles panni isti, quibus est inuolutus? Si rex est, diadema eius vbi est? Sed vos eum verè videtis in diademate, quo coronauit eum mater sua: in sacco mortalitatis, de quo resurgens ait a: *Quia concidisti saccum meum, & circundedisti me lætitia. Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua* b, &c. Egredimini virtutes angelicæ incolæ ciuitatis supernæ. Ecce rex vester, sed in corona nostra, in diademate quo coronauit eum mater sua. Sed vos his deliciis vsque modò caruistis, hanc hactenus dulcedinem non gustastis. Habetis sublimitatem eius, sed humilitatem eius non vidistis. Egredimini igitur & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua.

Tres apparitiones Domini. Prima præ cæteris mirabilior, qua agnitus est à Magis.

a Psal. 29. c

b Cant. 3. d

Angeli inuitantur ad videndum Regem Christum.

2\. Veruntamen non est opus illis nostra exhortatione: quoniam ipsi sunt, qui desiderant in illum prospicere. Illis enim quantò sublimitas notior, tantò humilitas preciosior & amabilior est. Vnde licet nobis maior sit causa lætitiæ (nobis enim natus est, & nobis datus) tamen ipsi nos præueniunt, ipsi nos exhortantur. Probat hoc Angelus c, qui gaudium magnum euangelizat pastoribus, & quæ cum eo facta est multitudo cœlestis exercitus. Vobis ergo dicimus, filiæ Sion, animæ sæculares, debiles, delicatæ filiæ, non filii; in quibus nihil est fortitudinis, nihil est virilis animi: *Egredimini, filiæ Sion*. Egredimini de sensu carnis, ad intellectum mentis; de seruitute carnalis concupiscentiæ, ad libertatem spiritualis intelligentiæ. Egredimini de terra vestra, & de cognatione vestra, & de domo Patris vestri, *& videte regem Salomonem*: alioquin non erit tutum vobis videre eum Ecclesiasten. Idem enim qui *Salomon*, id est, *pacificus* in exilio est, *ecclesiastes*, id est *concionator* erit in iudicio: *idida*, id est, *dilectus Domini* in regno. In *exilio* mansuetus & amabilis, *in iudicio* iustus & terribilis, *in regno* gloriosus & admirabilis. Egredimini igitur & videte regem Salomonem: nam vbique rex est. Licet enim regnum eius non sit de hoc mundo d, tamen rex est etiam in hoc mundo. Interrogatus siquidem: *Ergo rex es tu? Ego*, inquit e, *in hoc natus sum, & in hoc veni in mundum*. Hic ergo rector est morum, in iudicio discretor meritorum, in regno distributor præmiorum.

c Luc. 2. b

Animæ sæculares monentur ad videndum Regem & qualis sit egressus.

Christus Rex.

d Ioan. 18 g

e Ibid. f

3\. Egredimini proinde, filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua: in corona paupertatis, in corona miseriæ. Siquidem coronatus est & à nouerca sua corona spinea, corona miseriæ: coronandus à familia sua corona iustitiæ, quando exibunt Angeli, & tollent de regno eius omnia scandala, quando veniet ad iudicium cum senioribus populi sui: cùm pugnabit pro eo orbis terræ aduersus insensatos. Coronat eum & Pater corona gloriæ sicut psalmus ait f: *Gloria & honore coronasti eum*. Videte eum, filiæ Sion, in diademate quo coronauit eum mater sua. Suscipite coronam paruuli, propter vos, regis vestri, & vnà cum Magis humilitatem eius adorate, quorum fidei deuotio vobis hodie proponitur in exemplo. Cui enim comparabimus, & cui similes æstimabimus viros istos? Si latronis fidem, si Centurionis confessionem considero, in eo superexcellere videntur isti, quòd iam tunc miracula multa fecerat, iam tunc à multis prædicatus fuerat, à multis adoratus. Attamen consideremus quid & illi dixerint. Clamabat latro de cruce g: *Domine, memento mei cùm veneris in regnum tuum*. Ergone per supplicium ille vadit in regnum? Quis indicauit tibi quoniam oportebat pati Christum, & sic intrare in gloriam suam? Tu quoque Centurio eum vnde nosti? Videns quod sic clamans expirasset, *Verè*, inquit h, *hic homo filius Dei erat*. Mira res & omni admiratione digna!

f Psal. 8. b

Magorum fides & deuotio excellit Latronis & Centurionis fidem.

g Luc 23. e

h Matth. 27 f

4\. Propterea rogo vos, intuemini & videte quam oculata sit fides: quàm lynceos oculos habeat, diligentiùs considerate. Cognoscit Dei filium lactentem, cognoscit in ligno pendentem, cognoscit morientem. Siquidem Latro in patibulo, Magi in stabulo cognoscunt: ille clauis infixum, isti pannis inuolutum. Centurio verò vitam agnouit in morte. Isti Dei virtutem in teneri corporis infirmitate, ille summum spiritum in expiratione, isti Dei verbū in infantia cognouere. Siquidem quicquid illi ser-

Fidei oculi lyncei ad cognoscenda arcana, & ab oculis corporeis abscondita.

monibus, isti muneribus confitentur. Latro regem, Centurio Dei filium simul hominem pronunciat. Et hæc tria ipsa Magorum munera indicant, nisi quod thure non tam Dei Filium monstrauêre, quàm Deum. Obsecramus ergò, charissimi, pro sit vobis tanta charitas, quam vobis Deus majestatis exhibuit: tanta humilitas, quam suscepit: tãta benignitas, quæ vobis per Christi humilitatem apparuit. Agamus gratias redemptori & mediatori nostro, per quem nobis innotuit tam bona erga nos voluntas Dei Patris. Siquidem talem iam nouimus eius animum, vt non immeritò dicamus: *Sic currimus, non quasi in incertum* [a]. Profectò enim tale est erga nos cor Dei Patris, quale nobis expressit qui de eius corde processit.

[a] 1. Cor. 9. d

IN EPIPHANIA DOMINI.

SERMO III.

Vbi est, qui natus est rex Iudæorum? &c. Matth. 2. a

1\. NEcessarium nobis videtur, Fratres, iuxta cæterarum solemnitatum consuetudinem, etiam solemnitatis hodiernæ vobis exponere rationem. Interdum enim contra vitia loquimur: & genus illud sermonis perutile; sed diebus cæteris videtur opportunius conuenire. Festiuis autem, & maximè in præcipuis solemnitatibus magis circa ea quæ solemnitatis sunt, immorandum videtur, vt pariter & erudiatur animus, & excitetur affectus. Quomodo enim celebrabitis quod nescitis, aut quomodo scietis, nisi annuncietur vobis? Propterea non sit molestum his qui sunt in lege periti, si parum doctis morem gerimus, vt exigit ratio charitatis. Credo enim ne ipsos quidem suis epulis esse fraudandos, si minùs eruditis tanquam popularibus turbis grossiores prius apposuerint cibos. Ita verò apponent, si fraternæ charitatis intuitu placuerint eis quæ necessaria sunt, non satis intelligentibus, etsi forsasse sibi minùs necessaria videantur. Sic autem fragmenta postmodum recolligent sibi ipsis, si diligentiùs recogitantes subtiliora quæque tanquam munda animalia ruminauerint: quæ parum intelligibiles animos præ subtilitate effugerint.

Diebus solemnibus quales præcipuè sermones conueniant.

2\. Solemnitas igitur hodiernæ diei ab apparitione nomen accepit. Epiphania quidem apparitio est. Hodie ergo Apparitio Domini celebratur: non tantùm vna, sed trina; sicut à Patribus nostris accepimus. *Hodie* enim paruulus rex noster paucis à Natiuitate diebus transactis stella declarante primitijs gentium apparuit. *Hodie* quoque, cùm iam triginta fermè in dispensatione carnis egisset annos: qui secundùm diuinitatem idem ipse est, & anni eius non deficiunt: inter populares turbas absconditus ad Iordanem baptizandus aduenit: sed testimonio Dei Patris innotuit. *Hodie* nihilominus cum discipulis suis vocatus ad nuptias deficiente vino, signo admirabili suæ potentiæ aquas in vinum mutauit. Sed delectat eam, quæ in infantia Saluatoris facta est, apparitionem & diligentiùs intueri, quoniam & dulcissima est, & specialiùs hodie noscitur celebrari.

Epiphania solemnitas quid significet.

Trina Domini apparitio hodie celebratur.

3\. Hodie ergo sicut audiuimus in Euangelica lectione, Magi Hierosolymam venerunt ab Oriente. Meritò sanè ab Oriente veniunt, qui solis iustitiæ nouum nobis ortum annunciant: qui læti rumoribus totum mundum illuminant. Nisi quòd infœlix Iudæa, quia lucem oderat, ad fulgorem nouæ claritatis obtenebratur: & caligantes oculi eius coruscante radio solis æterni multò magis excæcantur. Venientes ergo ab Oriente Magi, quid dixerint audiamus [a]: *Vbi est qui natus est rex Iudæorum?* Quàm certa fides, & nihil penitus hæsitans! Non quærunt vtrum natus sit: sed fiducialiter loquuntur: & interrogant sine dubitatione, vbi sit qui natus est rex Iudæorum. Porrò audito (nec mirum) nomine regis, rex Herodes successorem suspicatus expauit. Nec mirum, si turbatur Herodes: sed quòd Hierusalem ciuitas Dei (quæ visio pacis est) cum Herode turbatur, quis non miretur? Videte, fratres, quantum noceat iniqua potestas: quomodo caput impium subiectos quoque suæ conformat impietati. Misera planè ciuitas, in qua regnat Herodes, quoniam Herodianæ sine dubio particeps erit malitiæ, & ad nouæ salutis ortum Herodiana mouebitur turbatione. Confido ego in Domino, quoniam inter nos minimè regnabit: etiam si adesso contingat, quod & ipsum Deus auertat. Nam Herodiana malitia, & Babylonica crudelitas est, nascentem velle extinguere religionem & allidere paruulos Israëlis. Si quid enim ad salutem pertinens, si quid religionis oritur: quicunque resistit, quicunque repugnat, planè cum Egyptiis paruulos Israelitici germinis necare conatur: imò cum Herode nascentem persequitur Saluatorem. Sed iam inchoatam prosequamur historiam. Credo si quis conscius est huius rei, studiosiùs sibi cauebit de cætero & Herodianum execrabitur animum, ne similem exitum sortiatur.

[a] Matth. 2. a

Regis ad exemplum componitur populus.

Ergo quærentibus Magis regem Iudæorum, & sciscitante à scribis Herode Dominicæ natiuitatis locum, illi iuxta Prophetam nomen ciuitatis edicunt. Cúmque recessissent Magi, & reliquissent Iudæos, *Ecce stella quam viderant in oriente, antecedebat eos.* Hinc manifestè datur intelligi quoniam humanum flagitantes consilium, diuinũ amisêre ducatum: & conuersos ad terrenum documentum, signum cæleste deseruit. Vnde & relicto Herode, continuò gauisi sunt gaudio magno valde: stella enim antecedebat eos vsque dum veniens staret supra, vbi puer erat. *Et intrantes domum inuenerunt puerum cũ Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum.* Vnde vobis hoc ô alienigenæ? Neque enim tantam inuenimus fidem in Israël. Sic vos non offendit vilis habitatio stabuli, non pauperies cunæ præsepii? Non vos pauperis matris præsentia, non lactentis infantia scandalizat? 4

Denique, *Apertis thesauris suis* (ait Euangelista) *obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Si solum obtulissent aurum, videri fortasse poterant paupertati Matris voluisse consulere, vt haberet nimirum, vnde paruulum posset filium educare. Nunc autem offerentes pariter aurum, thus, & myrrham: sine dubio spiritualis oblationis genus insinuant. Aurum enim inter diuitias sæculi videtur excellere, quod per eius gratiam omnes nos deuotè obtulimus Saluatori, cum pro eius nomine ex integro dereliquimus substantiam huius mundi. Iam verò necesse est, vt qui perfectè terrena contempsimus, flagranti desiderio cœlestia requiramus. Sic enim offerimus & thuris odoramentum: quo nimirum, vt in Apocalypsi beati Ioannis legis [b], significantur *orationes sanctorum.* Vnde & Propheta in Psalmo [c], *Dirigatur,* inquit, *oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Sic & in alio loco legis [d], *Quia oratio iusti cælos penetrat.* Oratio, inquam, non cuiuslibet, sed iusti. Nam qui auertit aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. 5

Cur aurum, thus, myrrhã obtulerint.

[b] Apoc. 5. c
[c] Psal. 140. a
[d] Eccli. 35. c

Porrò si iustus esse volueris, & non auertere aurem tuam à mandatis Domini, ne auertat & ipse suam à precibus tuis: necesse est vt non solùm præsens sæculum contemnas, sed & ipsam carnem castiges, & subiicias seruituti. Nam qui dixit [e], *Nisi quis abrenunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus:* & alibi [f], *Si vis esse perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me.* Idem ipse in alio loco ait [g]: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Quod exponens Apostolus [h], *Quicumque,* inquit, *sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.* Duas igitur alas habeat oratio nostra, contemptum mũdi, & afflictionem carnis: nec dubium quin cœlos penetret, & dirigatur sicut incensum in conspectu Dei. Erit enim gratum sacrificium, & acceptabilis oblatio nostra, in qua cum auro & thure fuerit etiam & myrrha, quæ licet amara sit, tamen perutilis est, & conseruat corpus, quod mortuum est propter peccatum, ne defluens in vitium putrefiat. Hæc breuiter pro imitanda Magorum oblatione sint dicta. 6

[e] Luc. 14. g
[f] Matth. 19. c
[g] Luc. 9. c
[h] Gal. 5. d

Orationis alæ mundi contemptus, & afflictio carnis.

Cæterum quoniam Apparitionem hanc esse diximus: 7

quid

i Tit. 3. b
k Matth. 2. b
Quid in prima apparitione gestum.

quid in ea appareat, dignum est vt quæramus. Vtiq; secundùm verba Apostoli i, *Apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei*. Ecce enim in Euangelica lectione audiuimus k, quoniam, *intrantes domum Magi inuenerunt puerum cum Maria matre eius*. In infantuli corpore quod virgineo mater fouebat in gremio, quid nisi veritas susceptæ carnis apparuit? Quid in eo quòd cum matre paruulus inuenitur, nisi verus homo & verus hominis filius declaratur?

Quid in secunda.
l Matth. 3. d

Iam verò & in secunda apparitione vide si non manifestè vocis paternæ testimonio Dei Filius approbatur l. Cœli namque aperti sunt super eum, & descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in illum, & vox Patris audita est. *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*. Satis equidem manifestum est ex hoc ipso, satis euidens & indubitabile, quoniam Dei filium necesse est Deum esse. Nam & filios hominum homines, & ipsorum quoque animalium fœtus ex eodem cum eis genere esse nemo est qui dubitet. Veruntamen vt nullus sacrilego errori remaneat locus, qui in prima apparitione verus homo & filius hominis est declaratus, & in secunda verus nihilominus Dei filius:

Quid in tertia.

in tertia iam verus Deus & auctor naturæ probatur, ad cuius nutum natura mutatur. Nos ergò, dilectissimi, Christum Iesum diligamus vt verum hominem & fratrem nostrum, honoremus vt Dei Filium, adoremus vt Deū. Securè credamus in eum, securè credamus ei nos

Excitatio fideiq; nostræ.

ipsos, fratres mei, cui nec potestas deest saluandi nos, cùm sit verus Deus & Dei filius: nec bona voluntas, cùm sit tanquam vnus ex nobis verus homo, & hominis filius. Quomodo namque nobis erit inexorabilis, propter quos factus est similis nobis passibilis?

Iam si desideratis super his Apparitionibus aliquid ad
8. ædificationem morum audire, illud attendite, quòd *primò* omnium Christus appareat puer cum Virgine Matre, vt simplicitatem & verecundiam ante omnia quætendam nobis doceat esse. Nam & pueris simplicitas naturalis, & cognata virginibus verecundia est.

Simplicitas humilis & grauitas verecunda nobis commendatur prima apparitione.

Omnibus ergo nobis in conuersionis nostræ initio nulla magis virtus necessaria est, quàm simplicitas humilis, & grauitas verecunda. *In secunda* verò *apparitione* venit Saluator ad aquas baptismi, non quidem lauandus, sed magis à Patre testimonium accepturus. Hæ sunt lachrymæ deuotionis, in quibus non indulgentia peccatorum, sed beneplacitum quæritur Dei Patris, cùm descendit in nos Spiritus adoptionis filiorum, testimonium perhibens spiritui nostro quòd sumus filii Dei, vt mellifluam nobis vocem de cœlo videamur audire: quia verè Deus Pater in nobis complaceat sibi.

Lachrymæ deuotionis in secunda.

Nec parum distat inter has lachrymas deuotionis, & ætatis vtique iam virilis, atq; eas, quas primæua ætas inter infantiæ vagitus emisit: lachrymas vtique pœnitentiæ & confessionis. Veruntamen longè amplius vtrisque procedunt aliæ quædam lachrymæ, quibus & infunditur sapor vini. Illas enim lachrymas verè in vinum mutari dixerim, quæ fraternæ compassionis affectu in feruore prodeunt charitatis: pro qua etiam ad horam tui ipsius immemor esse sobria quadam ebrietate videris.

DE CIRCVNCISIONE, BAPTISMO, & verbo Domini ad Ioannem.

Sic decet nos implere omnem iustitiam, Matth. 3. d

SERMO. IV.

1.
a Iosue 5. a b
In veteri lege durum peccati originalis remediū.

POpulo duræ ceruicis cultellus erat necessarius, & lapideis cordibus meritò cultri lapidei debebantur; qualibus à Iesu Naue facta circuncisio memoratur a. Noster autem Iesus tamquam agnus mansuetus omnem austeritatem abstulit. Domine, agnus es cum lana & lacte veniens: aufer à me, obsecro, cultellum istum. Durum enim videtur & crudele, paruulo recenter nato cultrum lapideum adhibere. Sic agit misericors. Duritiam duris congruam seruis, filiis commutauit in mansuetudinem, vt rubiginem originalis peccati, quam vix cultellus eradere poterat, ex hoc iam cum vnctione gratiæ facilè lauet aqua.

Cur Christus circumcidi voluit.
1. Ratio.

Nihil ergo mirum, si pro diuersitate temporum mutata sint sacramenta: vt daretur vtrisque quod congruum erat eis. Ipse verò Christus vtrumque suscepit, vt tanquam lapis angularis vtrique parieti cohæreret, ac si duarum capita corrigiarum consuendo connecteret: sicut & pascha figuratum ipse compleuit, & verum protinus inchoauit.

2.
2. Ratio.
b Ioan. 3. a
c Gen. 17. b

Sed & propterea voluit circuncidi, vt ostenderet auctorem se esse veteris legis, sicut & Euangelii, quoniam qui per seipsum ait b, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto*, &c. ipse idem per seruum suū prius dixerat c: *Omnis anima cuius præputii caro circuncisa non fuerit, peribit de populo suo*. Quòd si solum baptisma suscepisset, videri poterat refugisse circuncisionem, tanquam nihil ad se pertinentem. Si verò circunciderètur & non baptizaretur, quomodo mihi persuaderi posset baptizari, circuncisione relicta? Nunc itaque post circuncisionem baptisma suscipiens, illud mihi tenendum tradidit, quod vltimò suscepit.

3.
3. Ratio
a Psal. 67. a
Christus communitatis amator & commendator, & humilitatis.

Denique communitatis amator & commendator, qui habitare facit vnius moris in domo a, quomodo communitatem desereret & alios scandalizaret? Sic enim scandalizarentur videntes eum non circuncidi, sicut hodie scandalizaretur Ecclesia, si infantem videret non baptizari. Nec solùm communitatis & vnitatis bonum commendare, sed humilitatem voluit exhibere, vt ligaturam vulneratorum susciperet, qui solus erat absque vulnere. Hinc enim Apostolus d dicit: *Misit Deus filium suum in mundum, natum ex muliere, factum sub lege*.

d Galat. 4. a
4.

Verùm ne quis fortè diceret, quòd circumcisus est, parentes fecerunt, paruulus enim erat: iam triginta annorum ad Baptismum ipse perrexit. Inclinatur sub Baptistæ manibus caput tremendum potestatibus, principatibus adorandum. Quid mirum si Baptista contremuit? Quis vel ipsa cogitatione non contremiscat?

Christi humilitas in baptismo.
e Matth. 3. d

O quàm altum erit in iudicio caput quod modò inclinatur! & vertex qui modò tam humilis videtur, quàm sublimis & excelsus tunc apparebit! *Sine* (inquit e) *modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam*. Siquidem qui in plenitudine temporis venit, & in quo habitat plenitudo diuinitatis, nihil nouit nisi plenum. Nam legem nō venit soluere, sed implere f.

f Matth. 5. b
Duplex iustitia: stricta & lata.

Est autem iustitia quædam stricta & angusta valde: ita vt quàm citò pedem verteris, in peccati foueam cadas; nec præponere se æquali, nec æquare præposito. Huius definitio est reddere vnicuique quod suum est. Altera latior & amplior iustitia, nec æquare se pari, nec inferiori præponere. Sicut enim grandis & grauis est superbia præferre se æquali, aut æquare prælato: ita magnæ humilitatis est inferiorem se exhibere æquali, aut æqualem inferiori. Maxima & plena iustitia est se inferiorem exhibere etiam ipsi inferiori. Sicut enim summa & intolerabilis superbia est superiori se præponere: ita inferiori se subdere, summa & plena iustitia est. Quod Ioannes ait g, *Ego à te debeo baptizari*: de prima fuit, quia superiori se subdidit, quod autem Christus fecit, de plena iustitia fecit; siquidem ille seruuli sui manibus se inclinauit.

g Matth. 3. d
5.

Videat autem nunc quisque quem imitetur, hunc, an eum qui extollitur super omne quod creditur Deus aut colitur. Studeamus & nos, obsecro, fratres, adimplere omnem iustitiam. Ipsa enim est via per quam ad lætitiam venitur. Nam lætitia præmium est: iustitia verò meritum & materia. Nam de ipsa iustitia erit lætitia nostra, quando Christus apparebit vita nostra: & nos apparebimus cum ipso in gloria: quoniam ipse est qui factus est nobis à Deo patre iustitia.

Iustitiæ latitia & fructus.

Beati verò qui etiam nunc de iustitia lætantur & exhilarantur in conscientiis suis: sugentes mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Nunc autem videtur laboriosa iustitia: sed veniet quando in suauitate & iucunditate sine omni labore desideretur, & habeatur, & ametur, & percipiatur, quando fruemur ipsa iustitia. Væ autem his qui prætergrediuntur viam, qui relictâ iustitiâ, vanam & transitoriam lætitiam quærunt. Cùm enim de transitoriis quærunt lætitiam, non poterit non transire transeuntibus his de quibus erat. Sicut enim lignis deficientibus deficit ignis: sic mundus transit, & concu-

piscentia eius: haud dubium quin & lætitiæ quoque.

Sermo infra Octau. Epiph. De Puero Iesu duodenni, *qui hic in recentioribus Editionibus sequitur; in antiquis melius, vtpote alteri auctori* (Aelredi Rieuallen) *in alium locum reiicitur; in hac Editione habetur* Tom. V. pag. 118.

DOMINICA PRIMA POST OCTAVAM Epiphaniæ.

De miraculo facto in nuptiis: & de eo quod Dominus ait. *Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum quando reuertatur à nuptiis*, Luc. 12.

SERMO I.

1.
a Luc. 12. e

IN lectione sancti Euangelii, Fratres, hodie audiuimus, quia Dominus noster iuit ad nuptias. Faciamus ergò, quod alibi monet a: & studeamus similes fieri *hominibus expectantibus Dominum suum quando reuertatur à nuptiis*. Nam tenenti carrucam in agro, & vendenti aliquid vel ementi in foro, non dicitur, quid expectas? neque enim similes sunt expectantibus. Ei verò quem videmus stare ante ianuam, pulsare crebriùs, sæpius suspicere ad fenestras: nihil mirum si dicitur, quid expectas? Illi ergo sunt similes expectantibus, qui non surda aure audierunt: *Vacate & videte quoniam ego sum Deus* b. Veniet Dominus expectantibus eum in veritate: qualis erat qui dicit c: *Expectans expectaui Dominum*. Veniet tanquam reuertens à nuptiis inebriatus vino charitatis, & immemor iniquitatum nostrarum. Veniet non expectantibus tanquam reuertens à nuptiis, tanquam potens crapulatus à vino, yetè ebrius, & immemor miserationum suarum. Tunc enim quantum ad illos obliuiscetur misereri Deus, Veniet in ira & indignatione tanquam furibundus: sed, ô Domine, ne in furore tuo arguas me. Hæc modò non tam de præsentibus nuptiis, quàm pro earum occasione sint dicta.

b Psal. 45. b
c Psal. 39. a
Aduentus Domini secundus seuerus.

B

2.

Iam verò sequamur vnà cum Discipulis ad nuptias euntem Dominum, vt videntes quod facturus est, pariter credamus cum illis. *Deficiente vino dixit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.* Compassa est enim eorum verecundiæ, sicut misericors, sicut benignissima. Quid de fonte pietatis procederet nisi pietas? Quid, inquam, mirum si pietatem exhibent viscera pietatis? Nonne qui pomum in manu sua tenuerit dimidia die, reliqua diei parte pomi seruabit odorem? Quantum igitur viscera illa virtus pietatis affecit, in quibus nouem mensibus requieuit? Nam & ante mentem repleuit, quàm ventrem: & cùm processit ex vtero, ab animo non recessit. Durior fortasse & austerior videri posset responsio Domini, sed nouerat ille cui loqueretur: & quis loqueretur, illa non ignorabat. Denique vt scias quomodo responsum ipsum acceperit, aut quantum de Filii benignitate præsumpserit, ait ministris: *Quæcunque præceperit vobis, seruate, & facite. Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ.*

C

3.
Sex hydriæ mysticæ.

Has nunc hydrias purificandis veris Iudæis non litera, sed spiritu, necesse habemus apponere, vel magis appositas demonstrare. Quia enim nondum peruenit Ecclesia ad perfectam purificationem, quando eam sibi Christus exhibebit gloriosam non habentem maculam, neque rugam, aut aliquid huiusmodi: multis interim purificationibus opus habet, quatenus sicut abundant peccata, abundet indulgentia: sicut multiplicatur miseria, sic & misericordia: nisi quod non sicut delictum, ita & donum. Gratia enim non solum peccata lauat, sed & merita donat. Sex igitur hydriæ sunt positæ his qui post baptismũ in peccata labuntur: de his enim loquimur, quia de his sumus. Exuimus tunicam veterem: sed heu peiùs reinduimus eam. Lauimus pedes nostros: sed peiùs inquinauimus eos. Sicut ergo quod alius inquinauerat, lauit alius: sic inquinatos à nobis lauari opus est à nobis. Aliena lauit aqua, quos culpa inquinauerat aliena. Nec tamen sic alienam dixerim, vt negem nostram, alioquin nec inquinaret. Sed aliena est, quia in Adam omnes nescientes peccauimus: nostra, quia etsi in alio, nos tamen peccauimus, & nobis iusto Dei iudicio imputabatur, licet occulto. Veruntamen, vt iam non sit quod causeris, ô homo, contra inobedientiam Adæ datur tibi obedientia Christi, vt si gratis venundatus es, gratis & redimaris. Si nesciens in Adam periisti, nesciens viuificeris in Christo. Nescisti quando ad lignum vetitum vetus Adam tetendit manus noxias: nescisti nihilominus quando in ligno salutifero innoxias manus Christus extendit. A primo homine in te manauit macula, qua inquinatus es: à Christi latere aqua, qua mundatus es. Nunc iam inquinatus propria culpa, propria nihilominus aqua mundaberis, ab alio tamen & per illum, qui solus est purgationem faciens peccatorum.

Positæ his qui post baptismum in peccata labuntur.

D

A

Christi & Adæ collatio.

4.
1. Hydria compunctio.
d Ezech. 18. f
2. Confessio.
3. Eleemosynæ.
e Luc. 11. f
4. Remissio iniuriarum.
f Matth. 6. b
5. Afflictio corp.
g Hymn. ad L.
6. Obediẽtia.
h Ioan. 15. a
i Ioan. 8. e

Prima ergo hydria & prima purgatio in *compunctione* est, de qua legimus, quoniã *in quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor* d. Secunda vero, *confessio* est. Omnia siquidem in confessione lauantur. Tertia, *eleemosynarum* largitio. Hinc enim habes in Euangelio e: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Quarta, *remissio* iniuriarum, secundùm quod orantes dicimus f: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Quinta est *afflictio corporis*: vnde & oramus g, vt mundi per abstinentiam Deo canamus gloriam. Sexta, est *obedientia* præceptorum sicut audierunt discipuli. (quod vtinam audire mereamur & nos:) *Vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis* h. Nimirum quia non erant sicut hi quibus dicitur i. *Sermo meus non capit in vobis*: sed in auditu verbi obaudierant ei. Hæ sunt sex hydriæ positæ in purificationem nostram, quæ vacuæ sunt & plenę vento, si pro inani gloria obseruantur. Aqua replentur, si timore Dei custodiantur, quoniam timor Domini fons vitę: aqua, inquam, timor Domini est, & si minus sapida, sed optimè refrigerans animam noxiis desideriis æstuantem. Aqua est quæ iacula inimici ignita possit extinguere. Nam nec illud dissonat, quod aqua semper ima petit, & timor ad ima cogitationem deducit, & in inferioribus immoratur, atque loca horrenda pauida mente collustrat, iuxta illud. *Vadam ad portas inferi* k. Sed diuina virtute aqua mutatur in vinum, quando perfecta charitas foras mittit timorem.

Istæ hydriæ ceu vasa pœnitentiæ implentur aqua Timoris Dei, postea cõuertenda in vinũ Amoris.

k Esai. 38. b

5.
Duplex timor.

Dicuntur autem lapideæ hydriæ, non tam propter duritiam quàm stabilitatem. *Capientes singulæ metretas binas vel ternas.* Duæ metretæ, duplex timor, ne fortè trudi in gehennam, ne forte ab æterna vita contingat excludi. Sed quia de contingente futuro sunt ista, & blandiri potest sibi anima dicens: Postquam aliquandiu in voluptatibus meis vixero, agam pœnitentiam, nec ista iam cariturus, nec periturus in illa: bonum est adhibere & tertium, qui vtique spiritualibus notus est, eo vtilior quo de præsenti est. Timent enim qui nouerunt spiritualem cibum, ne quando forte fraudentur eo. Cibo siquidem forti egent qui manum miserunt ad fortia. Viuant de paleis Ægypti qui deseruiunt in operibus luti & lateris, nobis fortior cibus est necessarius: quoniam nobis grandis restat via, vt ambulemus in fortitudine cibi illius. Ipse est panis Angelorum, panis viuus, panis quotidianus. Hic est de quo nobis promissum est l, *quia centuplum accipiemus in hoc sæculo.* Sicut enim mercenariis & quotidianus cibus datur in opere, & merces seruatur in fine: sic Dominus vitam æternam in fine reddet, & interim centuplum repromittit & exhibet. Quid ergo mirum si timet ne perdat hanc gratiam, qui iam consecutus est eam? Hæc est metreta tertia, quam sub disiunctione signanter posuit, eo quòd non omnium sit. quia nec omnibus centuplum repromissum, sed solis qui omnia relinquerunt.

Tertius Timor Religiosorum proprius.

l Matth. 19. d

DOMIN. I. POST. OCTAV. EPIPHAN.

De spiritualibus nuptiis in Euangelica historia designatis.

SERMO II.

1. IN operibus Domini, Fratres, & minùs capaces animos exterior consideratio pascit: & qui magis exercitatos habent sensus, solidiorē intus cibū inueniunt, & suauiorē, tanquā adipē medullamq; frumēti. Sūt enim & exteriori specie delectabilia, & interiori virtute multo delectabiliora: quemadmodum & ipse exteriùs quidē speciosus erat forma præ filiis hominum: interiùs autem tanquam candor lucis æternæ, etiā ipsis supereminēs vultibus Angelorū. Apparebat enim foris homo sine culpa, caro sine peccato, agnus sine macula. Quàm speciosi pedes annunciātis pacē, annunciantis bona a! sed multo speciosius & preciosius caput eius: quoniā caput Christi Deus. Delectabilis aspectus hominis in quem peccatū non cadit: & beati oculi qui videtūr, sed multo magis *beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* b. Deniq; cū peruenisset ad nucleum, testā iam (licet decorā valdè) non reputabat Apostolus dicēs c: *Et si cognouimus aliquando Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus.* Nimirū quia Dominus ipse prædixerat d: *Caro nō prodest quicquā, spiritus est qui viuificat.* Sed hęc est sapiētia quā loquitur Paulus inter perfectos, nō inter eos quibus legimus ab eodem dictū e: *Nihil arbitratus sum me scire inter vos nisi Iesum Christū, & hunc crucifixum.* Totus suauis est, totus salubris est, totus delectabilis, totus deniq; secundū Sponsæ vocē a desiderabilis. Sicut aurē in eo ostēsum est; sic & in operib. eius reperies. Nam & superficies ipsa tanquā à foris cōsiderata decora est valde: & si quis fregerit nucē, intus inueniet quod iucūdius sit, & multo amplius delectabile. Non sic apud Patres veteris testamēti reperies. Nā & in operibus eorū decora & delectabilis est significatio mystica: ipsa tamē si per se cōsiderentur: inuenientur aliquāto minùs digna, vt sunt facta Iacob, adulterium Dauid, & multa similia. Preciosa quidē sūt fercula, sed vasa nō adeo preciosa. Et fortasse propterea dictum est f: *Tenebrosa aqua in nubibus aëris.* Quoniam tenebrosæ nubes illæ fuerunt, & subiūctū est de Domino: *Præ fulgore in conspectu eius nubes transierunt.*

Christi duplex pulchritudo, interior & exterior.

a Esai. 52.

b Matth. 5. a

c 2. Cor. 5. d

d Ioan. 6. g

e 1. Cor. 2. a

a Cant. 4. a

Patrum Vet. Test. facta quædam significatione decora, etiā operè ipso fœda.

f Psal. 17. b

2. Credo iā aduertistis ad quid hæc dicere velim. Audistis enim hodie miraculum factū in nuptiis: initiū vtiq; signorum Domini: cuius & historia satis est admirabilis, & significatio ampliùs delectabilis. Magnū enim diuinę maiestatis indiciū fuit, ad nutum Domini aquam in vinum conuerti: sed est illa multò melior mutatio dexteræ Excelsi, quam in ista præfigurauit. Omnes enim nos ad spirituales nuptias vocati sumus: in quibus vtiq; sponsus est Christus Dominus: vnde canimus in Psalmo g: *Et ipse tanquam sponsus procedēs de thalamo suo.* Spōsa verò nos ipsi sumus, si non vobis videtur incredibile, & omnes simul vna spōsa, & animæ singulorū quasi singulę spōsę. Sed quādo hoc sentire poterit fragilitas nostra de Deo suo, quòd eo affectu se diligat, quo diligitur spōsa à sponso? Multum enim hæc sponsa spōso suo inferior genere, inferior specie, inferior dignitate. Attamē propter Æthiopissā istā de lōginquo Filius æterni Regis aduenit, & vt sibi desponsaret illam, etiam mori pro ea non timuit. Moyses quidē Æthiopissam duxit vxorem h: sed non potuit Æthiopissæ mutare colorē. Christus verò quā adamauit ignobilem adhuc & fœdam, gloriosam sibi exhibuit Ecclesiam, non habentem maculam, neque rugam. Murmuret Aaron, murmuret & Maria, non noua, sed vetus: non mater Domini, sed soror Moysi: non nostra, inquam, Maria, illa enim sollicita est, si quid forte desit in nuptiis. Vos autem vt dignum est, murmurantibus sacerdotibus, murmurante synagoga, toto affectu in gratiarum actione versamini.

Nuptiæ spirituales ad quas omnes vocati sumus.

g Psal. 18. b

Christus Sponsus.

Anima hominis sponsa.

Amor sponsi erga spōsam.

h Num. 12.

3. Vnde enim tibi, ô humana anima, vnde tibi hoc? Vnde tibi iam inæstimabilis gloria vt eius spōsa mereris esse, in quem desiderant Angeli ipsi prospicere? A Vnde tibi hoc, vt ipse sit sponsus tuus, cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur, ad cuius nutum vniuersa mutātur? Quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi, vt sis socia mēsæ, socia regni, socia denique thalami, vt introducat te rex in cubiculum suū? Vide iam quid de Deo tuo sentias: vide quantum de Deo præsumas. Vide quibus brachiis vicarię charitatis redamandus & amplectendus sit, qui tanti te æstimauit, imo qui tanti te fecit: de latere enim suo te reformauit, quando propter te obdormiuit in cruce, & somnum mortis excepit. Propter te à Deo patre exiuit: & matrem synagogam reliquit: vt adhęrēs ei, vnus cum eo spiritus efficiaris. Et tu ergo audi filia & vide, & considera quanta sit erga te dignatio Dei tui: & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Desere carnales affectus, sæculares mores dedisce: à prioribus vitiis abstine, consuetudines noxias obliuiscere. Quid enim putas? nonne stat Angelus Domini qui secet te mediam, si forte (quod auertat ipse) alterum admiseris amatorem?

Dignitas & excellentia sponsi.

Reciprocus sponsæ erga spōsum amor.

4. B Iam enim desp ōsata es illi, iam nuptiarum prandiū celebratur: nam cœna quidē in cœlo & in aula æterna paratur. Veruntamen nunquid ibi vinum deficiet? Absit. *Inebriabimur ibi ab vbertate domus Dei, & torrēte voluptatis tuæ potabimur* i. Paratum est profecto illis nuptiis flumen vini, vini inquam, quod lætificat cor. Siquidem fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Nunc autem quoniam grandis nobis restat via, prandium quidem accipimus hic, etsi non in tanta copia, quòd plenitudo & satietas cœnæ reseruetur æternæ. Hic ergo nonnunquam vinum deficit, gratia scilicet deuotionis, & feruor charitatis. Quoties mihi necesse est, Fratres, post lachrymosas querimonias vestras, exorare Matrem misericordiæ, vt suggerat suo benignissimo Filio quoniam vinum non habeatis? Et ipsa, dico vobis charissimi, si piè à nobis pulsata fuerit, non deerit necessitati nostræ: quoniam misericors est, & mater misericordiæ. Nam si compassa est verecundiæ illorum à quibus fuerat inuitata, multo magis compatietur nobis, si piè fuerit inuocata. Placent enim illi nuptiæ nostræ, & pertinent ad eam multo amplius illis: nimirum de C cuius vtero tanquam è thalamo suo cœlestis sponsus processit.

Conuiuium nuptiale.

i Psal. 45. a

Cœna est æternus vitæ, Prandium præsentis, ibi mera abundantia, hic sæpè defectus vini.

Recursus Bernardi ad Virginem Deiparam.

5. Sed quem non moueat quod in nuptiis illis respondit Dominus benignissimæ ac sanctissimæ matri suæ, dicens: *Quid mihi & tibi est mulier?* Quid tibi & illi, Domine? Nonne quod Filio & Matri? Quid ad illam pertinet quæris, cum tu sis benedictus fructus ventris eius immaculati? Nonne ipsa est quæ saluo pudore concepit, & sine corruptione te peperit? Nonne ipsa est, in cuius vtero nouem mensibus moratus es: cuius virgineis vberibus lactatus es: cum qua iam duodecim annorum factus de Hierusalem descendisti, & eras subditus illi? Nunc ergo Domine quid molestus es illi dicens, *Quid mihi & tibi?* Multum per omnem modum. Sed manifestè iam video quod non velut indignans, aut confundere volens virginis Matris teneram verecundiam, dixeris, *Quid mihi, & tibi?* cùm venientibus ad te (iuxta matris præceptum) ministris, nihil cunctans facias quod illa suggessit. Ad quid ergo fratres, ad quid sic respondebat prius? Vtique propter nos, vt conuersus ad D Dominum iam non sollicitet carnalium cura parentum, & necessitudines illæ non impediant exercitium spirituale. Quandiu enim de mundo sumus, debitores nos cōstat esse parentibus. At postquam reliquimus nosmetipsos, multo magis ab eorum sollicitudine liberi sumus. Vnde & legimus fratrem quemdam in eremo conuersantem, cum ad eum carnalis frater auxilii gratia aduentasset, respondisse, vt adiret alterum fratrem eorum, cùm ille vtique iam obiisset. Cùmque admiratus qui venerat respondere, quia ille obiit: eremita se quoque similiter obiisse respondit. Optimè ergo nos docuit Dominus ne solliciti simus super propinquis carnis nostræ plus quàm religio postulet, quando ipse Matri & tali Matri re-

Responsum Christi ad Matrē durius & asperius, quid sibi velit.

Religiosos Parentibus & propinquis nimium affectos Christus exemplo suo redarguit.

spondit, *Quid mihi & tibi est mulier?* Sic & in alio loco cum suggereret ei quidam quoniam foris staret cum fratribus Domini quærens ei loqui, respondit a: *Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?* Vbi modò sunt qui tam carnaliter & inaniter super carnalibus propinquis suis solent esse solliciti, ac si adhuc viuerent & ipsi cum eis?

a Matth 12. & Marc. 3.

Sed videamus iam quid sequitur. *Erant*, ait Euangelista, *hydriæ sex positæ secundum purificationem Iudæorũ.* Vel ex hoc potes manifestiùs aduertere non plenitudinem, sed præparationem nuptiarum esse, vbi nimirum adhuc opus est purificatione. Desponsationis ergo nuptiæ istæ sunt, non copulationis. Absit enim illis in nuptiis fore vasa purificationis: quando gloriosam sibi Christus Ecclesiam exhibebit, non habentem maculam neque rugam, aut aliquid huiusmodi. Vbi autem non erit macula, quæ purificatio erit necessaria? Nunc vtique lauandi tempus est, nunc purificationem patet esse necessariam: quoniam nemo mundus à sorde, nec infans cuius est vnius diei vita super terram. Nunc abluitur sponsa, nunc purificatur: vt in cœlestibus illis nuptiis sponso suo sine omni macula præsentetur. Quæramus ergo hydrias sex, in quibus hæc ablutio Iudæorum, id est, confitentium purificatio fiat. Nam si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, quæ sola liberat, sola saluat, sola lauat. Quod si confiteamur peccata nostra, non deerunt veris Iudæis purificationis hydriæ: quoniam fidelis est Deus, qui dimittat nobis peccata & emundet nos ab omni iniquitate.

Hæc vita tẽpus purificationis.

b 1. Ioan. 1. c

7. Sex hydriæ mysticæ.

Ego quidem sex hydrias, sex obseruantias arbitror esse, quas ad purificanda confitentium corda SS. Patres instituere, & omnes illas (ni fallor) hîc poterimus inuenire.
1. Continẽtia. Prima siquidẽ hydria *cõtinentia* est castitatis, qua diluitur
2. Abstinẽtia. quicquid ante luxuria inquinauit. Secunda verò *ieiunium* est, vt quod maculauerat crapula, nunc abstinentia mundet. Per segnitiem quoque & ociositatem quæ inimica est animæ, multas contraximus sordes contra Dei senten-
m Gen. 3. d tiam m in sudore vultus alieni non nostri, pane vescẽtes: propter hoc quoque tertia hydria nobis apponitur, vt for-
3 Labor manuum. des illæ in *labore manuum* diluantur. Sic & per somnolentiam cæteraque noctium & tenebrarum opera, multa
4. Vigiliæ. deliquimus: ideo quoque quarta hydria *vigiliarum* obseruantia ponitur, vt nocte surgentes ad confitendum Domino, non bonas noctes præteriti temporis redimamus. Iam verò de lingua quis nesciat quàm multùm inquinauerit nos per vaniloquia & mendacia, per detractiones & adulationes, per verba malitiæ & verba iactã-
5. Silentium. tiæ: Pro his omnibus necessaria est hydria quinta, *silentium* scilicet custos religionis, & in quo est fortitudo no-
6. Disciplina. stra. Sexta quoque hydria *disciplina* est, qua non nostro arbitrio, sed alieno viuimus, vt deleatur quicquid indisciplinatè viuendo deliquimus. Lapidea sunt hęc, dura sunt, sed necesse habemus in his lauari: nisi forte voluerimus propter fœditates nostras à Domino accipere libellum repudii. Attamen in eo quod dicuntur lapideæ, non solum duritia, sed multò meliùs soliditas potest intelligi: quoniam non lauant hæc, nisi firma stabilitate permanserint.

8. Ait ergo Dominus ad ministros: *Implete hydrias aqua.* Quid sibi istud vult Domine? Ministri solliciti sunt de vini penuria, & tu dicis, *Implete hydrias aqua.* Illi de poculis cogitant, & tu præcipis vt vasa purificationis impleant? Sic omnino sic suspiranti Iacob ad Rachelis am-
g Gen. 29 f plexus, Lia à patre supponitur g. Nobis, Fratres, qui ministri sumus & serui vestri, per Christum nobis præcipitur implere hydrias aquã, quoties deest vinum. Ac si dicatur: Illi deuotionem desiderant, vinum requirunt, feruorem flagitant: sed nondum venit hora mea, implete hydrias aqua. Quæ est enim aqua sapientiæ salutaris, etsi non adeò suauis, nisi fons vitæ, & initium sapientiæ timor Domini? Dicitur ergo ministris. Incutite metum, & spiritu timoris non tam vasa quàm corda replete: quia vt ad charitatem perueniant, initiandi sunt à timore, vt dicant
h Esa. 26. d & ipsi h: *A timore tuo concepimus Domine, & parturiuimus spiritum salutis.* Sed quomodo implebuntur hydriæ? Prædixerat enim Euangelista, *capientes singulæ metretas* Duplex timor.
binas vel ternas. Quæ sunt duæ metretæ, quæue tertia? Vtique duplex timor, communis, & notus omnibus: ac tertius quidem minùs communis, & minùs notus. *Primus* enim timor est, ne cruciemur in gehenna. *Secundus*, ne exclusi à visione Dei priuemur tam inæstimabili gloria. *Tertius* replet animam omni sollicitudine timidam, ne forte deseratur à gratia.

1. de cruciatu Gehennæ.
2. de carentia gloriæ, accedit
3. de iactura gratiæ.

Et quidem omnis timor Domini, sicut aqua extinguit ignem, sic extinguit peccati concupiscentiam; sed is maximè cum ad omnem tentationem statim occurrit, ne fortè contingat amittere gratiam, vt sibi derelictus homo labatur quotidie de malo in peius, de periculo minori in grauiorem culpam: quales vtique multos videmus cum in sordibus sint, sordescentes adhuc. Nam aduersus timorem istum non est vnde sibi blandiatur anima siue de minori fortè quantitate peccati, siue de emendatione futura. Talibus enim blandimentis impediuntur aliquatenus duo prima genera timoris. Præcepit ergò nobis Dominus, vt hac aqua hydrias impleamus. Sunt enim aliquando vacuæ, & plenæ vento: si quis tamen adeo insanus est, vt in eo per vanitatis studium illæ, quas prædiximus, obseruantiæ, mercede perpetua vacuentur, vt sunt fatuæ virgines, in quarum vasis oleum non habetur. Interdum autem (quod peius est) plenæ quidem sunt, sed plenæ veneno, quod est inuidia, murmur, rancor animi, & detractio. Propterea ne forte subintrent ista, dum vinum deest, iubemur implere hydrias aqua; vt obseruentur mandata Domini in timore, quæ tunc mutatur in vinum, cum timor expellitur à charitate, & implentur omnia feruore spiritus, & iucunda deuotione.

9. Vtilitas timoris aduersus peccati concupiscentiam.

IN CONVERSIONE S. PAVLI,

De persecutionibus etiam nunc Ecclesiam affligentibus, & vera obedientia.

SERMO I.

Saule, Saule quid me persequeris? Act. 9. a.

MEritò quidem, dilectissimi, conuersio Doctoris gentium ab vniuersitate gentium festiuis gaudiis hodie celebratur. Multos enim ab hac radice ramos prodiisse videmus. Conuersus Paulus, conuersionis minister factus est vniuerso mundo. Et multos quidem olim in carne adhuc, sed non iam secundùm carnem ambulans, prædicationis officio conuertit ad Deum; nunc quoque in ipso feliciùs viuens, & apud ipsum, ne adhuc quidem cessat ab hominum conuersione: dico autem exemplo, oratione, doctrina. Propterea denique conuersionis eius memoria frequentatur, quòd & ipsa quoque memorantibus vtilis inueniatur. In hac enim memoria & peccator spem veniæ concipit, & prouocatur ad pœnitentiam, & qui iam pœnitet, perfectæ conuersionis accipit formam. Quis desperet vltra pro magnitudine cuiuslibet criminis, quandoquidem Saulum audiat adhuc spirantem minarum, & cædis in discipulos Domini, subitò factum vas electionis? Quis dicat iniquitatis pondere pressus, assurgere iam ad studia meliora non valeo: quando in ipso itinere quo sanguinem sitiens Christianum, dirum toto pectore virus efflabat, persecutor crudelissimus in fidelissimum repente mutatus est prædicatorem? Magnificè siquidem in hac vna conuersione & misericordiæ magnitudo, & efficacia gratiæ commendatur.

10. Paulus conuersus conuertit gentes etiam hodie.

Idque tripliciter, Exemplo, Oratione, doctrina.

Festiuitas cõuersionis triplicem adfert vtilitatem.
1. Spẽ veniæ

11. *Subito* (ait Lucas a) *circumfulsit eum lux de cœlo.* O verè inæstimabilis diuinæ dignatio pietatis! Illustrat cœlesti fulgore à foris, intus adhuc luminis incapacem. Qui necdum infundi poterat, diuina saltem circumfunditur claritate. *Et vox facta est.* Lucis & vocis testimonia credibilia facta sunt nimis; nec dubitare est de veritate quæ sese ingerit per vtrasque, oculorum scilicet

a Actor. 9. a

auriumque fenestras. Sic nimirum, sic in Iordane quoque supra caput Domini & columba apparuit, & vox sonuit: A sic & in monte quando transfiguratus est coram Discipulis, & claritas visa est, & vox nihilominus Patris audita. *Saule, Saule, quid me persequeris?* Verè deprehensus est Saulus: non est dissimulandi locus, non est facultas vlla negandi. In manibus sunt epistolæ crudelissimæ legationis, auctoritatis execrandæ, potestatis iniquæ. *Quid me persequeris?* inquit. An non persequebatur Christũ, qui Christi membra trucidabat in terris? An verò persecuti sunt Christum, qui sacratissimum illud corpus crucis affixere patibulo, & non persequebatur eum qui aduersus corpus eius quod est Ecclesia (est enim corpus eius etiam ipsa) odio furebat iniquo? Denique si proprium sanguinem dedit in precium redemptionis animarum, non tibi videtur grauiorem ab eo sustinere persecutionem, qui suggestione maligna, exemplo pernicioso, scandali occasione, auertit ab eo animas quas redemit, quàm à Iudæo qui sanguinem illum fudit?

Fideliũ persecutio ipsius Christi censetur.

3. Agnoscite, dilectissimi, & expauescite consortia eorum qui salutem impediunt animarum. Horrendum penitus sacrilegium, quod & ipsorum videtur excedere facinus, B qui Domino maiestatis manus sacrilegas iniecerunt. Videbatur iam cessasse persecutionis tempus, sed vt palam factum est, nunquam deest persecutio Christiano, sed neque Christo. Et nunc quod grauius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo vtique Christiani dicuntur. Amici tui Deus & proximi aduersum te appropinquauerunt & steterunt. Coniurasse videtur contra te vniuersitas populi Christiani à minimo vsque ad maximum: à planta pedis vsque ad verticem non est sanitas vlla: egressa est iniquitas à senioribus iudicibus, vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum: non est iam dicere, vt populus, sic sacerdos; quia nec sic populus, vt sacerdos. Heu, heu Domine Deus, quia ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua primatum diligere, gerere principatum! Arcem Sion occupauerunt, apprehenderunt munitiones, & vniuersam deinceps liberè & potestatiuè tradunt incendio ciuitatem. Misera eorum conuersatio, plebis tuæ miserabilis subuersio est. Atque vtinam sola hac parte nocerent. Esset forte qui Dominica præmonitus & præmunitus exhortatione, daret operam ipsorum non exempla imitari, sed obseruare præcepta, iuxta illud b: C *Quæ dicunt facite, & ad opera eorum nolite respicere.* Nunc autem dati sunt sacri gradus in occasionem turpis lucri, & quæstum æstimant pietatem. Copiosissimæ siquidé pietatis inueniuntur in suscipiéda (imò accipienda magis) animarũ cura; sed hæc apud eos cura minor, & de animarum salute nouissima cogitatio est. An verò Saluatori animarum grauior vlla esse poterat persecutio? Iniquè agunt & cæteri contra Christum, multique sunt nostris temporibus Antichristi. Meritò tamen & crudeliorem eam censet persecutionem pro acceptis beneficiis, & grauiorem sentit pro potestate, quam propriis sustinet à ministris: licet alii quoque multi contra proximorum salutem multifariè multisque modis & variis occasionibus agere videantur. Hæc videt Christus & silet; hæc Saluator patitur & dissimulat. Propterea dissimulemus nos quoque necesse est & sileamus interim, maximeque de prælatis nostris magistris Ecclesiarum. Sic nimirum, sic placet & ipsis, vt euadant nunc humana iudicia, veniatque semel iudicium graue his qui præsunt, & potentes patiantur tormenta potenter.

Salutem animarũ impedire, grauissima persequutio est.

NOTA. Nunquam deest persequutio Christiano, adeoq; Christo.

NOTA. Prælati & Pastores mali maxime persecutores Christi.

b Matth. 23. a Sacros ordines in turpis lucri occasionem cedere deplorat.

4. Vereor, dilectissimi, ne quis fortè sit & in nobis Do- D mini persecutor, quia manifesta docuit ratio, impedire salutem, esse persequi Saluatorem. Quas ego de salute animæ meæ fratri illi gratias agere possum, qui mihi propinat detractionis fraternæ venenum? Meritò *detractores Deo odibiles* describuntur c, tanquam persecutores. Quid & is qui exemplo suo ad remissiùs agendum cæteros prouocat, aut singularitate turbat, aut inquietat curiositate, aut impatientia sua & murmuratione molestat, aut quocunque modo contristat spiritum Dei qui in eis est, scandalizans vnum de minimis istis credentibus in eum? Nonne & hic manifestè persequitur Christum? Vt

Detractores & scandali auctores, etiã Christi persecutores.

c Rom. 1. d

ergo persecutorum & nomen & crimen longè sit semper A à nobis, obsecro vos, dilectissimi, benignos semper & mites exhibeamus nos, inuicem supportantes in omni patientia, & ad id quod melius & perfectius est, alterutrum prouocantes. Quis enim seruus sufficere sibi putat non persequi Dominum, sed nec obsequi Domino? Quam habiturus est gratiam, si vt non resistit, sic nec assistit quidem? Denique si quis adeo pusillanimis est, vt satis sibi reputet nec persequutorem esse nec coadiutorem Dei, audiat quid ipse loquatur d: *Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit.*

d Matth. 12. e Luc. 11.

Saule, Saule, quid me persequeris? Et ille: Quis es Domine e? Hinc profectò datur intelligi quia verè circumfusa erat illi claritas, non infusa. Audiebat Paulus vocem Domini, sed faciem Domini non videbat, quoniam erudiebatur ad fidem: vt & ipse postea docuit, *fides ex auditu est* f. *Quis es?* inquit. Ignotum enim persequebatur, & ideo consequutus est misericordiam, quia ignorans in incredulitate hoc fecit. Discite ex hoc, Fratres, iustum iudicem Deum, non modò quid fiat, sed & quo animo fiat, considerate: & cauete deinceps ne quis parua reputet, B quamlibet parua scienter delinquere conuincatur. Nemo dicat in corde suo, Leuia sunt ista, non curo corrigere: non est magnum si in his maneam venialibus minimisque peccatis. Hæc est enim, dilectissimi, impœnitentia, hæc blasphemia in Spiritum Sanctum, blasphemia irremissibilis. Paulus quidem blasphemus fuit, sed non in Spiritum Sanctum, quia ignorans fecit in incredulitate: non in Spiritum Sanctum blasphemans: ideo consequutus est misericordiam.

5.

e Act. 9. a

f Rom. 10.

Leuiora etiã peccata quã illud osca: ... uenda.

Quis es Domine? Et Dominus ad eum: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Ego sum Saluator, quẽ tu persequendo petis*. Ego sum de quo tu in lege tua legis prædictum quod nescis impletum g, *quia Nazarenus vocabitur.* Et ille: *Domine, quid me vis facere?* Hæc planè, fratres, perfectæ conuersionis est forma. *Paratum*, inquith, *cor meum Deus, paratum cor meum. Paratus sum & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua*i. *Domine, quid me vis facere?* O verbum breue, sed plenum, sed viuum, sed efficax, sed dignum omni acceptione! Quam pauci inueniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui suam ita abiecerint voluntatem vt ne ipsum quidem cor C proprium habeant, vt non quid ipsi, sed quid Dominus velit, omni hora requirant, dicentes sine intermissione: *Domine, quid me vis facere?* Et illud Samuelis k: *Loquere Domine, quia audit seruus tuus.* Heu plures habemus euangelici illius cæci, quàm noui Apostoli imitatores. *Quid vis* (ait Dominus ad cæcum illum l) *vt faciam tibi?* Quanta est miseratio tua Domine, quanta dignatio tua? Siccine Dominus quærit vt serui faciat voluntatem? Verè cæcus ille, quia non considerauit, non expauit, non exclamauit. Absit hoc Domine, tu magis dic quid me facere velis. Sic enim decet, sic omnino dignum est, non meam à te, sed à me tuam quæri & fieri voluntatem. Videtis, Fratres, quia verè necessaria erat hoc in loco conuersio. Sic profectò, sic multorum vsque hodie pusillanimitas & peruersitas exigit, vt ab eis quæri oporteat, Quid vis vt faciam tibi? non ipsi quærant: *Domine, quid me vis facere?* Considerare necesse habent ministri & vicarii Christi, quid sibi præcipi velint: non ipsi consulerant quæ voluntas sit præceptoris. Non est obedientia eorum plena, non in omnibus parati sunt obsequi, non per omnia sequi proposuerunt eum qui non suam, sed patris D venit facere voluntatem. Discernunt & diiudicant eligentes in quibus obediant imperanti, imò in quibus præceptorem suum ipsorum obedire necesse sit voluntati. Huiusmodi itaque etsi tolerari se videant, & condescendi ac morem geri infirmitati suæ, proficiant obsecro, pudeatque semper paruulos inueniri, ne quando forte audiant: Quid debui vobis facere, & non feci? & abutentibus patientia & benignitate prælati, fiat tandem multitudo exhibitæ miserationis cumulus iustæ damnationis.

7.

* al. petis.

g Matth. 2. d

h Psal. 56. b

i Psal. 118. b

Perfecta Pauli obedientia, & propriæ voluntatis abdicatio commendatur.

k 1. Reg. 3. b

l Matth. 10. & Luc. 18.

Religiosi propriæ magis quam Prælatorum voluntatis studiosi perstringuntur.

Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad illud: Surge, & ingredere ciuitatem, ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. O Sapientia suauiter verè vniuersa disponens!

8.

Cœnobiticæ seu socialis vitæ vtilitas.

Eum cui tu loqueris, erudiendum de voluntate tua mittis ad hominem, vt socialis vitæ commendetur vtilitas, & edoctus per hominem, discat & ipse secundùm datam sibi gratiam hominibus subuenire. *Ingredere ciuitatem.* Videtis, Fratres, non sine diuino consilio factum esse, vt hanc ciuitatem Domini virtutum ingrederemini, diuinam discere voluntatem? Planè qui te salubriter terruit, & conuertit cor tuum ad desiderandam voluntatem suam, ipse tibi dixit, *Surge, & ingredere ciuitatem.* Sed audi quàm manifestè in his quę sequuntur, voluntaria simplicitas & Christiana commendatur mansuetudo. *Apertis oculis nihil videbat: ad manus autem trahebatur ab his qui comitabantur eum.* Felix cæcitas, qua malè quondam illuminati in præuaricatione, tandem in conuersione oculi salubriter excæcantur.

Conuersis recenter & carentibus consolatione cœlesti quid faciendum.

Sanè quod triduo Paulus sine cibo manet persistens in oratione, ad eos maximè pertinet, qui nouiter seculo abrenunciantes, necdum in cœlesti consolatione respirant. Sustineant ergo & ipsi Dominum in omni patientia, orent sine intermissione, quærentes, petentes, pulsantes: quia exaudiet eos Pater cœlestis in tempore opportuno. Non obliuiscetur eorum in finem, veniet & non tardabit. Si triduo sustinueris eum non habens quod manduces, confide quia miserator & misericors Dominus ieiunum te non dimittet. [B]

8. Exinde iubetur Ananias manus imponere Saulo, sed tanquam benè eruditus, non continuò acquiescit. Vide enim si non etiam Paulus ipse doctrinam hanc deinde

m 1. Tim. 5. d

tradidit discipulo: *Nemini,* inquiens m, *cito manus imponas. Vidit* (ait Dominus) *virum imponentem sibi manus vt visum recipiat* *. Fratres, Paulus hoc cum vidisset, non continuò illuminatus est.

Visionibus non temerè & præproperè credendum, Exemplo Ananiæ.

Nunquid non expectauit Ananiæ manum, quia venturum eum fortè in somnis præuiderat? Hæc dico, charissimi, quia vereor ne quis fortè sit inter vos, qui solo se somnio præsumat illuminatum esse: nec iam æquanimiter patiatur ad manum trahi, sed ductorem sese profiteatur aliorum. Cui enim necdum administrationis cura iniuncta est, cui necdum credita dispensatio, cui necdum præceptum vt videat & prouideat his qui apertos oculos habentes nihil vident: quid hoc præsumere tentat, nisi quia meditatur inania, & quasi omnia vana sectatur? Caueamus ab hoc vitio, Fratres, semper, quod in nobis est, abiecti eligamus esse, & ad manus trahi, mansuetudinem & humilitatem discentes à [C] Christo Domino: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

* *Hæc verba in Bibliis correctis includuntur parenthesi, vt sint verba Lucæ historiam Apost. scribentis, hic Christo tribuuntur.*

DE CONVERSIONE S. PAVLI.

Sermo II.

1. CONuersus est hodie Paulus, imo Saulus conuersus, versus est in Paulum. Siquidem factus est tanquam

a Matth. 18. a

Euangelicus ille paruulus, de quo Dominus ait a: *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cælorum.* Fortè enim seipsum dicebat.

Christus paruus & humilis necessariæ paruitatis exemplum.

Nimirum ipse magnus Dominus & laudabilis nimis, ipse paruulus qui datus est nobis; nec tamen magnus interim, sed paruulus exhibetur, vt seipsum faciat gratum & efficax necessariæ paruitatis exemplum. Ad paruulum ergo [D] sit conuersio tua, vt discas paruulus esse: tu quoque cum conuerteris, paruulus fias. Enimvero audi quàm euidenter ipsum tibi (in quo constituit formam conuersionis) paruulum manifestat, signanter ea quæ sunt paruuli in

b Matth. 11. d

seipso imitanda proponens: *Discite à me,* inquit b, *quia mitis sum & humilis corde.* Gemina paruitas, humilitas & mansuetudo. Et illa interior, ista exterior paruitas: vtraque tamen non parua virtus est: nempe quam paruulus ille tam magnus vnicum magisterium profitetur. Hodie ergo conuersus est Paulus, hodie desiit esse Saulus. Hodie factus est humilis & mitis corde. Probatoris

c Act. 9. a

confessio cordis humiliationem, dum clamat c: *Domine* [A] *quid me vis facere?* Magis autem probat ipsa collatæ gratiæ magnitudo, quæ nimirum tam multa, nisi multum humili, data non fuit.

2.

Mansuetudo triplici ariete pulsatur.

Cæterùm, mansuetudo quoniam exterior quædam (vt diximus) paruitas, & ob hoc manifestior est, tripliciter nobis in conuersione hac commendatur. Triplici quidem velut ariete mansuetudo nostra pulsatur, verborum iniuriis, damnis rerum, corporis læsione. In his tribus omnis exhibitio patientiæ, omnis exercitatio mansuetudinis. Probata est illa virtus, quam nihil horum videtur concutere potuisse.

Sed ab eo Paulus illæsus.

Considerare libet quemadmodum Paulus super his omnibus in ipsa statim sua conuersione tentatus, verè iam Paulus inuentus sit, in hac parte verè mitis & patiens d: *Saule, Saule, quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare.* Durum equidem verbum, verbum increpatorium, plenum comminatione. Sanè quod ad corpus pertinuit, concussus est & prostratus in terram. An verò & damno quoque probatus est? Et valde. Siquidem ipsum ei lumen ademptum est oculorum, & *apertis,* vt scriptum est e, *oculis nihil videbat.*

e Ibid.

Patientia Iob.

Experta est in his tribus & exercitata patientia Iob, quem in hac virtute opinatissimum Deus exemplar dedit. [B] Sed vestræ hoc industriæ relinquimus vestigandum. Sufficit nos monere formam veræ conuersionis magna ex parte in hac mansuetudine constitutam, vt pudeat eos qui conuersi esse debuerant vel in corporum læsione, vel in damno rerum, vel (quod magis indignum est) in verborum iniuriis inueniri peruersos penitus & auersos.

IN PVRIFICATIONE B. MARIÆ.

Suscepimus Deus misericordiam in medio templi tui. Psal. 47. b.

De triplici misericordia.

Sermo I.

1.

Primo Christi processio.

[C] HOdie templi Dominum, in templum Domini Virgo Mater inducit: Ioseph quoque sistit Domino non suum, sed eius filium dilectum, in quo ei bene complacuit. Agnoscit iustus quem expectabat, Anna quoque vidua confitetur.

Ratio processionis hodiernæ insinuatur.

Ab his quatuor primò hodierna processio celebrata est, quæ postmodum exultatione vniuersæ terræ in omni loco & ab omni gente celebraretur. Nec sanè mirum si tunc parua fuit, quandoquidem paruus erat qui suscipiebatur. Nullum ibi locum peccator habuit, omnes iusti, omnes sancti, omnes fuere perfecti. Sed nunquid hos tantum saluabis Domine? Crescat corpus, crescat & miseratio. Homines & iumenta saluabis Domine, cum multiplicaueris misericordiam tuam Deus.

Secunda Christi processio.

In secunda iam processione præeunt turbæ, turbæ sequuntur, nec virgo portat, sed asellus. Neminem itaque dedignatur: nec ipsos qui computruerunt tanquam iumenta in stercore suo: non dedignatur? inquam, sed si Apostolica vestimenta non desint, si doctrina eorum, si morum iustitia, si obedientia, si charitas cooperiat multitudinem peccatorum, ex hoc iam processionis suæ gloria non censebit [D] indignos. Magis verò & ipsam quæ tam paucis collata videtur, nobis quoque ab ipso inuenire est reseruatam. Quidni reseruaret posteris, quam & prærogauit antiquis?

2.

David rex & Propheta exultauit vt videret diem istum, vidit & gauisus est. Alioquin si non viderat, vnde psallebat: *Suscepimus,* inquit a, *Deus misericordiam tuam in medio templi tui?*

a Psal. 47. b

Suscepit hanc misericordiam Domini Dauid, suscepit Simeon. Suscepimus & nos, & quicunque sunt præordinati ad vitam.

Copia miserationis diuinæ.

Siquidem Christus heri & hodie & in æternum. In medio enim templi misericordia est, non in angulo aut diuersorio, quia non est acceptio personarum apud Deum. In communi

poli-

posita est, offertur omnibus, & nemo illius expers, nisi qui se cauit. Deriuantur aquæ tuæ foras, Domine Deus, nihilominus tamen fons tuus tibi proprius est, & non bibit alienus ex eo. Qui tuus est, non videbit mortem, donec viderit Christum Domini, vt securus dimittatur in pace. Quidni dimittatur in pace, qui Christum Domini habet in pectore? Ipse enim est pax nostra, qui per fidem habitat in cordibus nostris. Tu quomodo hinc exibis anima misera, quæ ducem itineris Iesum ignoras? Ignorantiam enim Dei quidam habent. Vnde hoc? Nempe quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem. *Et lux*, inquit b, *in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt*. Ac si dicat. Et in plateis deriuantur aquæ, & alienus non bibit ex eis, & misericordia in medio templi est, & nec tamen accedunt quos manet æterna damnatio. Medius vestrûm stat, ô miseri, quem vos nescitis, vt morientes, antequam videatis Christum Dominum, non in pace dimittamini: sed potius rapiamini à rugientibus præparatis ad escam.

b Ioan. 1. a.

3. *Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui* c. Longè est hæc gratiarum actio à voce illa gemêtis d: *Domine in cælo misericordia tua, & veritas tua vsque ad nubes*. Quid enim? Videturne tibi in medio fuisse misericordia: cum apud solos cœligenas spiritus haberetur? At vbi sanè minoratus est Christus paulominus ab Angelis, factusque est Dei & hominum mediator, ac velut lapis angularis pacificauit per sanguinem suum, quæ in cœlis sunt, & quæ super terram: ex hoc planè iam suscepimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui. Eramus enim & nos natura filii iræ, sed consequuti sumus misericordiam. Cuius iræ filii? & quam misericordiam consequuti? Nempe filii ignorantiæ, ignauiæ, captiuitatis: & consequuti sumus sapientiam, virtutem, redemptionem. Ignorantia mulieris seductæ excæcauerat nos: mollities viri abstracti & illecti à propria concupiscentia eneruauerat nos: malitia diaboli expositos iustè à Deo captiuauerat nos. Sic ergo nascimur vniuersi, primùm quidem viæ ciuitatis habitaculi prorsus ignari; deinde imbecilles & ignaui, vt etsi nota nobis esset via vitæ, propria tamen præpediremur & detineremur inertia: postremò captiui sub pessimo crudelissimoque tyranno, vt licet prudentes essemus atque robusti, ipsa tamen miseræ seruitutis opprimeremur conditione. Nunquid non misericordia & miseratione multa opus habet tanta miseria? Aut certè si iam salui sumus ab hac triplici ita per Christum, qui factus est nobis sapientia à Deo Patre, & iustitia & sanctificatio & redemptio: quanta nobis vigilantia opus est, dilectissimi, ne forte (quod absit) inueniantur nostra nouissima peiora prioribus, si denuò contingat iram incendere, vtpote qui non natura iam, sed propria voluntate filii iræ sumus?

c Psal. 47. b
d Psal. 35. b
Triplicē misericordiam consequuti sumus, contra triplicem miseriam.

4. Amplectamur itaque misericordiam quam in medio templi suscepimus, & cum beata Anna non dimoueamur à templo. *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos*, ait Apostolus e. Propè est hæc misericordia, propè est verbum in ore vestro, & in corde vestro. Denique in cordibus vestris per fidem habitat Christus. Hoc templum eius, & hæc sedes eius: nisi fortè excidit vobis, quoniam *anima iusti sedes sapientiæ est* †. Quod ergò frequenter, imò & semper admonere cupio fratres meos, obsecro & nunc, ambulemus non secundùm carnem in carne, ne displiceamus Deo. Non simus amici huius sæculi, ne Dei constituamur inimici. Resistamus ergo diabolo, & fugiet à nobis, vt liberè iam ambulemus in spiritu, & in corde sit conuersatio nostra. Siquidem *corpus quod corrumpitur, aggrauat*, & eneruat & effœminat *animam, & terrena inhabitatio sensum multa cogitantem deprimit* f, vt ad cœlestia non assurgat. Vnde & *sapientia huius mundi stultitia est apud Deum* g, & à maligno qui superatur, ei & seruus addicitur. Porrò in corde suscipitur, misericordia, in corde habitat Christus, in corde loquitur pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor.

e 1. Cor. 3. c
† v. Notas.
f Sap. 9. a
g 1. Cor. 3. d

IN PVRIFICATIONE B. MARIÆ.

SERMO II.

De ordine & modo processionis Christi in templum.

1. GRatias Redemptori nostro, qui tam copiosè præuenit nos in benedictionibus dulcedinis, sacramentis infantiæ suæ gaudia nostra multiplicans. Celebratis siquidem paulò antè Natiuitate, Circuncisione, & Apparitione eius, festus hodie nobis Oblationis eius dies illuxit. Hodie namque sistitur Creatori terræ fructus sublimis, hodie placabilis & Deo placens hostia virgineis manibus offertur in templo, portatur à parentibus, à senibus expectatur. Offerunt Ioseph & Maria sacrificium laudis, sacrificium matutinum, Simeon & Anna suscipiunt. Ab his quatuor celebrata processio est, quæ per quatuor orbis climata solemnibus hodie gaudiis ad memoriam reuocatur. Quia ergo festiuam hodie & nos ipsi præter cæterarum consuetudinem solemnitatum acturi sumus processionem, non inutile arbitror modum ipsius & ordinem diligentiùs intueri. Processuri sumus bini & bini candelas habentes in manibus, ipsas quoque succensas, nec quolibet igne, sed qui priùs in Ecclesia sacerdotali benedictione fuerit consecratus. Ad hæc futuri sunt in processione nostra nouissimi primi, & primi nouissimi: & cantabimus in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini.

Processionis hodie in Ecclesiis vsitatæ ritus & mysteria tropologicè explicat.

2. Meritò sanè bini & bini procedimus: sic enim ob commendationem fraternæ charitatis & socialis vitæ missos à Saluatore discipulos Euangelia sacra testantur a. Turbat processionem si quis solitarius incedere curat, nec sibi soli nocet, sed etiam cæteris est molestus. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes, nec solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Iam verò sicut non est bonum esse hominem solum, sic in conspectu Domini vacuum apparere, est prohibitum b. Cum enim arguantur ociositatis ipsi quoque quos nemo conduxit c: qui iam conducti sunt, si ociosi inuenti fuerint, quid merentur? *Fides quippe sine operibus mortua est* d. Ipsa deniq; opera nostra in feruore agenda sunt, & in desiderio cordis: vt sint lucernæ ardêtes in manibus nostris. Alioquin timendum est, ne fortè tepidos nos euomere incipiat, qui in Euangelio loquitur dicens e: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat?* Hic planè sacer & benedictus est ignis, quem pater sanctificauit & misit in mundum, & cui benedicitur in Ecclesiis, sicut scriptum est f: *In Ecclesiis benedicite Deo Domino*. Habet enim etiam aduersarius noster, vtpote peruersus diuinorum operum æmulator, habet, inquam, ignem suum & ipse, ignem concupiscentiæ carnalis, ignem inuidiæ & ambitionis, quem Saluator in nobis non accendere, sed extinguere venit. Denique si quis alienum hunc ignem in diuino offerre præsumpserit sacrificio, etiam si patrem habeat Aaron, morietur in iniquitate sua.

Cur bini procedant.
a Marc. 6. a
b Exod. 23. c
c Matth. 20. a
d Iac. 2. d
Quid ignis seu cerei ardentes significent.
e Luc. 12. f
Ignis benedictus.
f Psal. 67. e
Ignis malignus quis.

3. Porrò super hæc quæ de sociali vita & fraterna dilectione, de bonis operibus & feruore sancto dicta sunt: humilitatis virtus maxima, maximeque necessaria est, vt honore præueniamus inuicem: nec modò priores, sed & ipsos iuniores sibi quisque præponat: quæ nimirum humilitatis perfectio est, & iustitiæ plenitudo. Et quoniam hilarem datorem diligit Deus, & fructus charitatis est gaudium in Spiritu sancto; ideo eamus, vt dictum est, in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini. Cantemus Domino Canticum nouum, quia mirabilia fecit. In quibus omnibus si quis forsitan proficere dissimulat, & proficisci de virtute in virtutem, nouerit quisquis huiusmodi est, in statione non in processione se esse imo verò & in regressione: quoniam in via vitæ non progredi, regredi est, cum nihil adhuc in eodem statu permaneat. Porrò profectus noster in eo consistit (vt sæpius me dixisse memini) vt nunquam arbitremur nos apprehendisse, sed extendamur ad an-

2. Cor 9. b
Nō proficere, est deficere.

E

teriora, incessanter conemur in melius: vt imperfectum nostrum diuinæ misericordiæ obtutibus iugiter exponamus. A

IN PVRIFICATIONE B. MARIÆ.

SERMO. III.

De Puero, Maria, & Ioseph.

1.

a Leuit. 12. a

PVrificationem beatæ Mariæ virginis hodie celebramus, quæ secundùm legem Moysi facta est a, transactis à Natiuitate Domini quadraginta diebus. In lege enim scriptum erat, vt mulier quæ suscepto semine peperisset filium, immunda esset septem diebus, & octauo die circumcideretur puer: dehinc absolutioni & purificationi intenta abstineret ab ingressu templi triginta tribus diebus, quibus expletis offerret filium Domino cum muneribus. Sed quis non aduertat in ipso sententiæ huius initio liberam Matrem Domini ab hoc præcepto? Putas enim quia dicturus Moyses mulierem, quæ peperisset filium, immundam esse, non timuerit super Matre Domini blasphemiæ crimen incurrere, & ideirco præmiserit, suscepto semine? Alioquin nisi parituram præuidisset sine semine Virginem, quæ necessitas erat de suscepto semine fieri mentionem? Patet itaque quod lex ista Matrē Domini non includit, quæ non suscepto semine filium peperit, sicut prædictum erat per Hieremiam: Quia *nouum faceret Dominus super terram*. Quæris quod nouum? *Mulier*, inquit b, *circumdabit virum*. Non ab altero viro virum suscipiet, non humana lege concipiet hominem: sed intra viscera intacta & integra virum claudet: ita sanè vt intrante & exeunte Domino, iuxta alium Prophetam c, porta orientalis clausa iugiter perseueret. B

Matrem Domini nō fuisse legi purif. obnoxiam.

b Hier. 31. d

c Ezech. 44. a

2.

Putas ergo non poterat moueri animus eius & dicere, Quid mihi opus Purificatione? Cur abstineam ab ingressu templi, cuius vterus nesciens virum, templum factus est Spiritus sancti? Cur non ingrediar templum, quæ peperi Dominum templi? Nihil in hoc conceptu, nihil in partu impurum fuit, nihil illicitum, nihil purgandum: nimirum cum proles ista fons puritatis sit, & purgationem venerit facere delictorum. Quid in me legalis purificet obseruatio, quæ purissima facta sum in ipso partu immaculato? Verè ô beata Virgo, verè non habes causam, nec tibi opus est purificatione. Sed nunquid filio tuo opus erat circumcisione? Esto inter mulieres tanquam vna earum, nam & filius tuus sic est in numero puerorum. Circuncidi voluit, & non multo magis velit offerri? Offer filium tuum Virgo sacrata, & benedictum fructum ventris tui Domino repræsenta. Offer ad nostram omnium reconciliationem hostiam sanctam, Deo placentem. Omnino acceptabit Deus Pater oblationem nouam, & preciosissimam hostiam, de qua ipse ait d: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*. Sed oblatio ista, Fratres, satis delicata videtur, vbi tantum sistitur Domino, redimitur auibus, & illico reportatur. Veniet quando non in templo offeretur, nec inter brachia Simeonis, sed extra ciuitatem inter brachia crucis. Veniet quando non redimetur alieno, sed alios redimet sāguine proprio, quia in redemptionem eum misit Deus Pater populo suo. Illud erit sacrificium vespertinum, istud est matutinum. Istud quidem iucundius, sed illud plenius. Illud enim tempore Natiuitatis, illud iam in plenitudine ætatis: de vtroque tamē potes accipere quod Propheta prædixit e: *Oblatus est quia ipse voluit*. Nam & modò oblatus est, non quia opus habuit, non quia sub legis edicto fuit, sed quia voluit: & in cruce nihilominus oblatus est, non quia meruit, non quia Iudæus præualuit, sed quia ipse voluit. Voluntariè sacrificabo tibi Domine: quia voluntariè oblatus es pro mea salute, non pro tua necessitate. C D

d Matth. 3. d

Oblationis hodiernæ, & oblationis in cruce collatio.

e Esai. 53. b

3.

Optimum quod habemus offerendum Deo

Sed quid, Fratres, nos offerimus, aut quid retribuimus illi pro omnibus quę retribuit nobis? Ille pro nobis obtulit hostiam preciosiorem quam habuit, nimirū, qua preciosior esse non potuit. Et nos ergo faciamus quod possumus, optimum quod habemus offerentes illi, quod sumus vtique nosmetipsi. Ille seipsum obtulit, tu quis es qui teipsum offerre cunctaris? Quis mihi tribuat vt oblationem meam dignetur maiestas tanta suscipere? Duo minuta habeo Domine, corpus & animam dico: vtinam hæc tibi perfectè possim in sacrificium laudis offerre. Bonū enim mihi longeque gloriosius atque vtilius est, vt tibi magis offerar, quàm deserar mihi ipsi. Nam ad me ipsum anima mea conturbatur, in te verò exultabit spiritus meus, si tibi veraciter offeratur. Fratres mortuas Domino Iudæus mortuas hostias offerebat, sed iam nunc, *Viuo ego*, dicit Dominus, *nolo mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat* f. Non vult Dominus mortem meam, & non libenter offeram illi vitam meam? Hæc est enim hostia placabilis, Deo placens hostia, hostia viua. Sed in oblatione illa Domini tres fuisse leguntur, & in oblatione nostra tria nihilominus à Domino requiruntur. Fuit in oblatione illa Ioseph sponsus Matris Domini, cuius filius putabatur: fuit & ipsa virgo Mater, & puer Iesus qui offerebatur. Sit ergo & in oblatione nostra constantia virilis, sit continentia carnis, sit conscientia humilis. Sit, inquam, in proposito perseuerandi animus virilis, sit in continentia castitas virginalis, sit in conscientia simplicitas, & humilitas puerilis. Amen.

f Ezech. 18. g

IN SEPTVAGESIMA.

SERMO I.

1.

a Ioan. 8. f

MAgna mihi consolatio est, fratres mei, in verbo illo Domini a, *Qui est ex Deo, verba Dei audit*. Propterea enim vos libenter auditis, quia ex Deo estis. Nec ignoro quod alio in loco dicit scriptura b: *Ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia*: sed multo aliter sunt ex eo, qui secundum beati Ioannis Euangelium, *non ex voluntate carnis nati sunt, sed ex Deo* c. Vnde & inuenies ab eodem Ioanne in epistola sua scriptum d: *Omnis qui natus est ex Deo non peccat, sed generatio cœlestis conseruat illum*. Non peccat, inquit, id est, non permanet in peccato: quia conseruat illum, vtique vt perire non possit, ea quæ falli non potest generatio cœlestis. Siue non peccat, id est, tantundem est ac si non peccet, pro eo scilicet quòd non imputatur ei peccatum, generatio enim cœlestis etiam in hac parte conseruat illum. Sed generationem istam quis enarrabit? Quis potest dicere, Ego de electis sum, ego de prædestinatis ad vitam, ego de numero filiorum? Quis hæc, inquam, dicere potest? reclamante nimirum scriptura e, *Nescit homo si sit dignus amore, an odio*. Certitudinem vtique non habemus: sed spei fiducia consolatur nos, ne dubitationis huius anxietate penitus excruciemur. Propter hoc data sunt signa quædam & indicia manifesta salutis, vt indubitabile sit eum esse de numero electorum, in quo ea signa permanserint. Propter hoc, inquam, quos præsciuit Deus, & prædestinauit conformes fieri imaginis Filii sui, vt quibus certitudinem negat causâ sollicitudinis, fiduciam præstet gratiâ consolationis. Hoc enim est vnde semper solliciti & in timore & tremore humiliemur necesse est sub potenti manu Dei, quoniam quales sumus, nosse possumus, vel ex parte: quales autem futuri sumus, id nosse penitus nobis impossibile est. Itaque qui stat, videat ne cadat: & in ea forma quæ salutis indicium est, & argumentum prædestinationis, perseueret atque proficiat.

b Rom. 11. d

c Ioan. 1. b

d 1. Ioan. 3. d

e Eccl. 9. a

Nemo de salute sua certitudinem habet, sed fiduciam.

Signa prædestinationis spem nostrā confirmantia.

2.

Præcipuū est debitè audire verbum Dei.

Portò inter ea quæ fiduciam præstant & materiam spei, vnum illud maximum est de quo nunc cœpimus loqui: *Qui de Deo est, verba Dei audit*. Nonnullos enim hic interdum audientes inuenies, ac si nihil omnino ad eos pertineant quæ dicuntur: non intrare cor suum, non discurrere mores suos, non cogitare, ne forte quod audiunt, dictum sit propter eos. Magis autem si forte sermo Dei viuus & efficax (qui suo, & non eius qui loquitur, arbitrio fertur, quocunque voluerit) si inquam, manifestè aduersùs vitia illa processerit, quibus sese illi sentiunt obligatos, dissimulant, & auertunt oculos cordis: aut qualibet adinuentione palliant

NOTA. Quomodo audiendum verbum Dei.

uitia, & seducunt miseri semetipsos. In his ergo salutis signa non video. magis autem vereor ne fortè propterea non audiant verbum Dei, quia non sunt ipsi ex Deo. In vobis Fratres (gratia * Deo) verè inuenio aures audiendi: nimirum cum in emendatione vestra sine mora appareat fructus verbi, sed etiam inter loquendum (fateor) nonnunquam sentire mihi videor feruorem studii vestri. Etenim quanto abundantiùs sugitis, tantò ampliùs replet vbera mea dignatio Spiritus sancti: & tanto copiosiùs datur quod propinem vobis, quantò citius quod propinatur hausistis. Propterea sæpius loquor vobis etiam præter consuetudinem Ordinis nostri: scio enim quis dixerit [f]; *Si quid supererogaueris, cum rediero, reddam tibi.*

* al. *gratias*. Pro dispositione auditorum afficitur lingua prædicatorum.

f Luc. 10. f

3\. Initium Septuagesimæ, Fratres, hodie celebratur, cuius nomen in vniuersa Ecclesia celebre satis habetur. Iam verò dico vobis, charissimi, quia plurimum in hoc nomine compatior mihi ipsi. Commouetur enim intra me spiritus meus, spirans nimirum ad patriam, in qua nec numerus est, nec mensura, nec pondus. Quamdiu enim in pondere & mensura & numero vniuersa corporis & animæ bona recipio? Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus? ego autem hic fame pereo. Nam de corporali cibo ad Adam dictum est, & peruenit vsque ad me: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo* [g]. Sed & cùm laborauero, panis datur mihi in pondere, potus in mensura, pulmenta in numero. Et de corporali quidem sic. Quid verò de spirituali? Vtique antequam comedam, suspiro: atque vtinam cum suspirauero & fleuero, vel fragmentum exiguum merear de cœlesti conuiuio, & tanquam catellus edam de micis, quæ cadunt de mensa dominorum meorum. O Ierusalem ciuitas regis magni! qui te ex adipe frumenti satiat, & quam fluminis impetus lætificat, in te nec pondus vtique nec mensura, sed satietas est & affluentia summa. Sed nec habes numerum: quippe cuius participatio eius in idipsum. Ego verò qui totus sum in vicissitudine & numero, quando veniam ad vnam illam quam requiro? Quando satiabor apparente gloria tua Domine? Quando inebriabor ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ quando potabis me? Nunc enim tam exigua sunt stillicidia stillantia super terram, vt nec glutire quidem possim saliuam meam.

g Gen. 3. d. In vita præsenti omnia parcè dantur, in altera copiosè sine mensura.

4\. Sic omnino sic verum est, fratres, quoniam modò omnia dantur in pondere & mensura & numero: sed veniet dies quando omnia sunt cessatura. Nam de numero quidem legimus [h]: *Quoniam sapientiæ illius non est numerus*. Et alio in loco apud eundem Prophetam [i]: *Delectationes in dextera tua vsque in finem.* Audi etiam apud Apostolum pōdus sine pondere. *Supra modum*, inquit [k], *in sublimitate æternum pondus gloriæ*. Audi pondus æternum: sed attende quia præmiserit, supra modum. Sic & Christum audio, mensuram sine mensura promittentem. *Mensuram*, inquit [l], *confertam & coagitatam, & superefluentem.* Sed quando venient ista? Profectò in fine præsentis Septuagesimæ, quod est tēpus captiuitatis nostræ. Sic enim legimus [m], quod captiuati à Babylonis filii Israel terminum acceperunt annorum septuaginta; quibus transactis redierunt in sua, cum instauratum est templum, & ciuitas reædificata. At verò captiuitas nostra, fratres, quando finietur, quæ tot annis ab initio vtique mundi protenditur? Quando liberabimur à seruitute ista? Quando restaurabitur Hierusalem ciuitas sancta? Vtique completa hac Septuagesima, quæ ex denario & septenario constat, propter decem mandata quæ accepimus: & septem impedimenta quibus à mandatorum obedientia retardamur.

h Psal. 146. a
i Psal. 15. d
k 2. Cor. 4. d
l Luc. 6. f
m Ier. 25 & 29. Vita nostra velut Septuagesima captiuitatis.

5\. *Primum* enim impedimentum nostrum & occupatio grauis, est ipsa necessitas huius miseri corporis. quod dū modò somnum, modò cibum, modò vestem, cæteraque similia quærit, haud dubium quin frequenter impediat nos ab exercitio spirituali. *Secundo* loco impediunt nos vitia cordis; vt est leuitas, suspicio, impatientiæ aut inuidiæ motus, laudis appetitus, & similia, quæ quotidiè experimur in nobis. *Tertium* & *quartum* impedimentum accipe prosperitatem huius seculi & aduersitatem. Sicut enim corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, sic deprimit etiam terrena inhabitatio sensum multa cogitantem [n]. Vtrinque ergo caue à laqueo tentationis, & quære arma iustitiæ à dextris & à sinistris. *Quintum* impedimentum grauissimum & periculosissimum ignorantia nostra est. In multis enim omnino incertum habemus quid agere debeamus: ita vt quid oremus sicut oportet, nesciamus. *Sextum* impedimentum est aduersarius noster, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret [o]. Atque vtinam in istis sex tribulationibus liberaremur, vt vel in *septima* non tangeret nos malum, nec apprehenderet nos periculum in falsis fratribus. Vtinam soli impugnarent nos maligni spiritus cum suggestionibus suis, & nihil nocerent homines perniciosis exemplis, persuasionibus importunis, sermonibus adulationis vel detractionis, atque aliis mille modis. Videtis certè quàm necessarium sit vt aduersus hæc septem pericula quibus impedimur, septiformis Spiritus sancti auxilio subleuemur. Pro his enim septem quibus ab obseruantia decalogi retardamur, in luctu pœnitentiæ Septuagesima præsens agitur. Vnde & reticetur interim Alleluia solemne, & humanæ transgressionis historia miserabilis ab exordio recensetur.

Septem impedimenta mandatorum Dei, executionem retardantia.

n Sap. 9. d
o 1. Pet. 5. b

IN SEPTVAGESIMA.

De eo quod scriptum est, *Immisit Dominus soporem in Adam.*

SERMO II.

Immisit Dominus soporem in Adam [a]. Immisit & in seipsum factus nimirum secundus Adam: sed est distantia fortè non parua. Ille enim soporatus videtur præ excessu contemplationis, Christus miserationis affectu: vt in illum soporem immiserit veritas, in hunc charitas, cùm vtraque sit Dominus. Ait enim Ioannes Euangelista [b]: *Deus charitas est.* Et ipse Dominus [c]: *Ego sum via, veritas & vita*: Sanè soporem Christi solius charitatis fuisse nemo dubitat vel nomine tenus Christianus. Siquidem accubuit vt leo, non victus planè, sed victor, potestate propria ponens animam, somnum mortis excipiens propria voluntate. Cæterum qualis & ille sopor dicendus sit fuisse, vel credendus, quem Dominus immisit in Adam, in quo sine sensu omnino doloris in mulierem ædificandam costa sublata est de latere dormientis? Mihi quidem non nisi incommutabilis veritatis intuitu, & abysso diuinæ sapientiæ corporeis excedens sensibus obdormisse videtur: quod ex eius verbis vel maximè coniici potest. Rediens nimirum indicat quò abiisset, dum tanquam ebrius de cella vinaria veniens, & eructans illud magnum sacramentum quod tanto post in Christo & in Ecclesia Apostolus commendauit: *Hoc nunc* (inquit) *os ex ossibus meis* [d]. Et propter hoc, inquit [e], *relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* An tibi penitus obdormisse videtur, qui in hanc vocem excitatus erupit, & non magis dicere potuisse [f]: *Ego dormio, & cor meum vigilat?*

1\.
a Gen. 2. d. Duplex sopor, primi Adam & secundi.
b Ioan. 4. c
c Ioan. 14. b
Raptus Adami extaticus.
d Gen. 2. d
e Ephes. 5. g
f Cant. 5. b

Verum id quidem sine præiudicio dixerim, si forte aliter visum fuerit, maximè si quid aliud in Sanctorum paginis inuenitur. Neque enim communem arbitror fuisse soporem, aut nostris similem somnis, quos nec contemplationis excessus, nec miseratiuus affectus, sed infirmitatis defectus immittit; quos nec veritas nec charitas, sed necessitas parit. *Graue* siquidem *iugum super filios Adam* [g]: non autem in principio super Adam: sed nunc iam super filios eius. Quid non graue miseris, quibus & viuere labor est? Quibus & (quod pauci videntur aduertere, sentire penitus nemo) ipse quoq; sensualitatis vsus inuenitur oneri, adeo, vt nequeat sustineri nisi alterna requie foueamur? Quid non labor & dolor & afflictio spiritus ex omnibus quæ sub sole sunt, quando & illud ei grauissimum est, quo potissimùm delectatur, vegetatio scilicet & sensificatio carnis? Nimirum

2\.
Sopor Adæ non fuit communis aut nostro similis.
g Eccl. 40. a

quàm sit ei dulce consortium, triste diuortium manifestat, dum vix tandem auelli potest, dum corruptio ipsa corporis penitus intolerabilis est vegetanti. Sanè non simpliciter corpus, sed *corpus quod corrumpitur, aggrauat animā* g, vt immunem ab hoc grauamine primi parentis animam noueris extitisse, donec adhuc corpus degeret incorruptum. Nimirum in libertate posuit eum Deus, vt inter summa & infima versans, & in illa excederet sine difficultate, & ad hæc sine illecebra aut necessitate descenderet: illa penetrans naturali viuacitate & puritate mentis, hæc auctoritate diiudicans præsidentis. Deniq; adducta sunt animalia ad Adam vt videret quid vocaret ea; non ipse aliqua curiositate ductus est vt videret ea.

g Sap. 9. d

Status Adami ante peccatū.

3\.

Hominis post lapsū miseria.

Non sic in nobis libera ratio, sed vndique ei luctandum est. Sic enim & ab infimis visco quodam captiua tenetur, & à summis indigna repellitur: vt nec ab his sine dolore possit auelli, nec ad illa sine magno gemitu vel raro queat admitti. Hinc nempe vim faciunt qui quærunt animam meam: vt clamare necesse sit: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius* h? Inde priusquam comedam suspiro, *quia regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud* i. Nihilominus tamen & illic vnitas, & hic tenenda diuisio est: sicut & Adam soporatus est in contemplatione, & animalia nominum impositione discreuit. Sic nimirum sic & Abraham in sacrificio non quidem volatilia, sed animalia legitur diuisisse k. Et Martha erga multa turbatur l, cum vnum sit necessarium. Necessarium planè vnum, & maximè necessarium, quoniam hæc pars optima, quæ non auferetur. Cessabit diuisio cum venerit plenitudo, & erit totius sanctæ ciuitatis Hierusalem participatio in idipsum. Interim Spiritus sapientiæ non modò vnicus, sed & multiplex est: inferiora quidem in vnitatem solidans, sed sub iudicio exteriora distinguens. Vtrumque tibi in primitiua Ecclesia commendatur, m *quando multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna*, ne volatilia scinderentur: *diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat*, vt animalia secarentur. Sit igitur etiam in nobis, charissimi, vnitas animorum, vnita sint corda diligendo vnum, quærendo vnum, adhærendo vni, & idipsum inuicem sentiendo. Sic nimirum exterior ipsa diuisio & euadit periculum, & scandalum non incurrit, dum videlicet etsi propria cuique tolerantia, propria quoque nonnunquam in terrenis agendis sententia, sed & diuersa interdum dona gratiarum, nec membra omnia actum eundem videntur habere: vnitas tamen interior & vnanimitas ipsam quoque multiplicitatem colligat & constringat charitatis glutino, & vinculo pacis.

h Rom. 7. d

i Matth. 11. b

A

B

k Gen. 15. b

l Luc. 10.

Elegans tropolog a.

m Act. 4. f

C

IN CAPITE IEIVNII.

Quid vngere caput, & faciem lauare?

SERMO I.

Tu, cum ieiunaueris, vnge caput tuum, & faciem tuam laua. Matth. 6. c.

1\. HOdie dilectissimi, sacrum Quadragesimæ tempus ingredimur tempus militiæ Christianæ. Non nobis singularis est hæc obseruatio; vna omnium est, quicumque in eandem fidei conueniunt vnitatem. Quidni commune sit Christi ieiunium omnibus Christianis? Quidni caput suum membra sequantur? Si bona suscepimus ab hoc capite, mala autem quare non sustineamus? An respuere tristia volumus, & communicare iucundis? Si ita est, indignos nos capitis huius participatione probamus. Omne enim quod passus ille, pro nobis est. Quod si in opere salutis nostræ ei collaborare piget, in quo deinceps coadiutores nos exhibebimus illi? Non est magnum si ieiunet cum Christo, qui sessurus est ad mensam Patris cum ipso. Non est magnum, si compatitur membrum capiti, cum quo & glorificandum est. Felix membrum, quod huic adhæserit per omnia capiti, & sequetur illud quocumque ierit. Alioquin si forte abscindi separarique contingat, priuetur statim necesse est etiam spiritu vitæ. Quæcumque enim portio capiti non cohæret, vnde ei iam sensus aut vita? Nec sanè deerit qui capositam occupet, vt ne tunc quidem sit absque capite. Germinabit rursum radix amaritudinis, venenatum caput iterum pullulabit: Illud, inquam, caput, quod in eo contriuerat ante fortis mulier mater Ecclesia. Dico autem quando per eam regeneratus est in spem vitæ, quem natura filium iræ mater carnalis ediderat.

Vide quid sentiendum de Christianis ieiunium detrectantibus.

D

2\. Videbit ergo iam, si fuerit qui reuelatos habeat oculos cordis, & spiritualiter intueatur, horrendum omnino monstrum corpus quidem hominis, caput autem dæmonis habens. Non solum autem, sed etiam erunt nouissima hominis illius peiora prioribus, cum vipereum illud caput, quod prius fuerat amputatum, non absque septem nequioribus se reuertatur. Quis non solo contremiscat auditu? Tollens membrum Christi, faciam membrum dæmoniorum? Abscissus autem à corpore Christi, Satanę miser incorporabor? Sit procul à nobis semper execranda ista communicatio, Fratres mei. Mihi omnino adhærere tibi bonum est, ô Caput gloriosum & benedictum in sæcula, in quod & Angeli prospicere concupiscunt. Sequar te quocunque ieris. Si transieris per ignem non auellar à te, non timebo mala quoniam tu mecum es. Tu dolores meos portas, & pro me doles: tu prius transis per angustū passionis foramen, vt latum præbeas sequentibus membris ingressum. *Quis nos separabit à Charitate Christi* a? Ipsa enim est per quam omne corpus per nexus & iuncturas crescit. Hoc glutinum bonum, cuius meminit Esaias b. Hæc, per quam *bonum est & iucundum habitare fratres in vnum* c. Hoc vnguentum quod descendit à capite in barbam, à capite descendit & in oram vestimenti, vt ne minima quidem fimbria careat vnctione. In capite siquidem plenitudo gratiarum, de qua accipimus omnes, in capite vniuersitas miserationis, in capite inexhaustus fons pietatis diuinæ, in capite affluentia tota spiritalis vnguenti, sicut scriptum est d: *Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ participibus tuis.* Ipsum tamen quod tam copiosè Pater vnxerat caput, Maria quoque vngere non veretur. Calumniantur quidem discipuli e, sed respondet Veritas pro ea, quòd bonum opus sit operata.

Qui à Christi capite se separat, monstrum fit.

a Rom. 8.

b Esai. 41. b

c Psal. 132. a

d Psal. 44. d

e Matth. 26. b

3\. Denique & nobis hodie quid præcipit in Euangelio? *Tu* (inquit) *cum ieiunaueris vnge caput tuum* f. Mira dignatio Spiritus Domini super eum, eo quod vnxit eum, & nihilominus tamen Euangelizans pauperibus ait: *Vnge caput tuum*! Complacet sibi Pater in Filio, & dum vox sonat in æthere, descendit Spiritus in columba. Putatis fratres, quia Christi baptismo chrisma defuerit? Manet Domini spiritus super ipsum: & vnctum ab eo quis dubitet? *Hinc est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* g Hæc planè spiritalis vnguenti fragrantia est. Vnxit Pater Filiū præ participibus suis, in quo præ cæteris singulariter complacet sibi. Pater enim diligit Filium, affectu vtique diuino, & inexperto omni creaturæ. Vnxit, inquam præ participibus suis, accumulans super eū vniuersa charismata benignitatis, mansuetudinis, & suauitatis, abundantius eum replens visceribus misericordiæ & miserationis. Vnctum denique misit ad nos, quem nobis exhibuit plenum gratiæ & miserationis. Sic vnctum à Patre est caput nostrum, & nihilominus vngi postulat & à nobis. *Cum ieiunaueris* (inquit) *vnge caput tuum* h. Itáne aquam petit à riuulo fons indeficiens? Petit sine dubio, aut certè repetit magis i. *Ad fontem* enim *vnde exeunt, flumina reuertuntur vt iterum fluant.*

f Matth. 6. c

g Matth. 3. d

h Matth. 6. c

i Eccle. 1. b

4\. Non verò vt minus habens quod dederat Christus repetit, sed ne tibi pereat quicquid ad eum referre volueris. Si quidem etiam fluminis aqua si stare cœperit, & ipsa putrescet, & inundatione facta superueniens repelletur. Sic planè, sic gratiarum cessat decursus, vbi recursus non fuerit: nec modò nihil augetur ingrato, sed & quod acceperat, vertitur ei in perniciem. Fidelis autem in modico censetur dignus munere ampliori. Vnge igitur caput tuum refundens in eum qui supra te est, quicquid in te est deuotionis,

Gratitudo cumulat beneficia.

quicquid delectationis, quicquid affectionis. Vnge igitur caput tuum, vt si qua in te est gratia referatur ad A ipsum: nec tuam quæras gloriam, sed ipsius. Vngit enim Christum, cui bonus eius odor est in omni loco. Memento sanè aduersus hypocritas hunc processisse sermonem.

k Matth. 6. *Nolite* (inquit k) *fieri sicut hypocritæ tristes*. Non omnimodam nobis tristitiam interdicit, sed quæ in facie est coram hominibus. Alioquin *cor sapientis vbi tristitia* l:

l Eccl. 7. a
m 2. Cor. 7. a

& Paulum quoque discipulos contristasse non piget m, pro eo quod contristati sunt ad salutem. Non est talis tristitia hypocritarum: non in corde, sed in facie est. Exterminant enim facies suas.

5.

Nota proinde quòd non dixerit, Nolite esse sicut hypocritæ tristes, sed *nolite fieri*, hoc est fingi. Sic quippe vulgo dicitur. Tristem se facit, aut magnificat se, &c. Qui beatificat te, in errorem te adducit: & similia, quæ simulationis sunt, non veritatis. *Tu autē cum ieiunaueris, vnge caput tuum, & faciem tuam laua*. Exterminant illi faciē, tu autem lauare iuberis. Est autem facies, quæ in facie est conuersatio. Hanc fidelis Christi seruus lauat, ne quod offendiculum præbeat intuenti: hypocrita magis exterminat, dum singularia magis & inusitata sectatur. Sed B nec caput vngit, cuius affectio elongatur à Christo, & vanis fauoribus delectatur. Vngit potius semetipsum, vt propriæ fragrantiam opinionis respergat. Aut certè quia manifestum est non esse caput hypocritæ Christum: nec suum tamen qualecunque caput vngere potest, cuius mens non propriæ testimonio conscientiæ, sed adulationibus demulcetur.

Conuersatio structa non ficta aut simulata.

Hypocritæ non suæ conscientiæ, sed alienæ scientiæ student.

Date nobis (aiunt fatuæ virgines) *de oleo vestro* n. Cur hoc? Quia in vasis suis oleum non habent. Sed non est prudentium huiuscemodi oleum dare. Quod enim sibi fieri nolunt, quando ipsi facient aliis? Audi verò Prophetam, cui incerta & occulta sapientiæ suæ reuelauerat Deus, *Oleum*, inquit o, *peccatoris non impinguet caput meum*. Emunt oleum istud hypocritæ, sicut ait Dominus p: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam: Exterminant enim facies suas, vt appareant ieiunantes*. Vides quam breui sermone hypocritas & singularitatis notat, & arguit vanitatis. Vide etiam quàm paucis & coram Deo suadeat bona, & coram hominibus prouidere. *Vnge caput tuum, & faciem tuam laua*, hoc est, sic te irreprehensibilem foris exhibe, vt diuinam tibi conciliare studeas gratiam: & ante oculos humanos non propriam quæras gloriam, sed auctoris. C

n Matth. 25. a
o Psal. 140. b
p Matth. 6. c

Hypocritæ singularitatis & vanitatis arguuntur.

6.

Potest tamen & alio modo *tota facies*, conscientia pura, & *vnctum caput* intelligi mēs deuota. Quod si id probas, aduersus duplex vitium quod maximè solent appetere ieiunantes, hæc duo verba *ablutionis & vnctionis* dicta videntur. Alius enim ieiunat studio vanitatis, & huic dicitur, *Faciem tuam laua*. Alius ieiunat cum impatientia & rancore, & huic opus est, vt *caput vngat*. Est autem caput istud, mens interior; quæ tunc vngitur in ieiunio, cum spiritualiter delectatur in ea. An verò tibi nouum videtur, vt dicamus caput vngi ieiunio? Ego plus dico, etiam impinguatur. Numquamne legisti quod scriptum est q, *Vt alat eos in fame*? Est ergo ieiunium corporis, capitis vnctio, & carnis inedia, refectio cordis. Quidni dixerim vnctionem, quæ & medetur vulneribus, & exasperatas conscientias lenit? Emat igitur hypocrita ieiunio suo oleū peccatoris, ego meum interim non vendo ieiunium, & ipsum mihi oleum est quo vngar. *Vnge* (inquit) *caput tuum*, ne quid forte murmuris aut impatientiæ subeat. Nō solum autem, sed & *gloriare in tribulatione*, sicut ait Apostolus r. Gloriare, inquam, sed absque omni studio vanitatis, vt sit etiam facies munda ab oleo peccatoris. D

Duplex vitiū ieiunantibus maximè cauendum. Vana gloria & impatiētia.

q Psal. 32. d
r Rom. 5.

IN CAPITE IEIVNII.

Quomodo debeamus conuerti ad Dominum.

SERMO II.

1.

C*Onuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu & planctu: & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, ait Dominus omnipotens* a. Quid sibi vult, A dilectissimi, quod præcipit Dominus, vt conuertamur ad eum? Vbique enim est & replet omnia, & nihilominus complectitur vniuersa. Quo me vertam, vt conuertar ad te Domine Deus meus? *Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades* b. Quid iubes vt conuertar ad te? Supra, an infra: ad dexteram, an ad sinistram? Consiliū illud, Fratres mei, secretū est, quod solis creditur amicis. Mysterium regni Dei est. Apostolis reuelatur in aure, nam turbis nihil dicitur absque parabola, *Nisi conuersi fueritis*, inquit c, *& efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cælorum*. Agnosce planè quo * velit vt conuertamur. Ad paruulum conuerti necesse est, vt discamus ab eo, quia mitis est, & humilis corde. Ad hoc siquidem paruulus datus est nobis. Sanè idem & magnus est, sed in ciuitate Domini, cui & dicitur d: *Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israel*. Quid tu inflaris ô homo? Quid extolleris sine causa? Quid alta sapis, & oculi tui omne sublime vident, quod tibi non cedet in bonum? Sublimis quidem Dominus, sed non ita proponitur tibi. Laudabilis magnitudo B illius, non enim imitabilis. Eleuata est magnificentia illius, & non poteris ad eam. Nec si te ruperis, apprehendes. *Accedet*, inquit e, *homo ad cor altum, & exaltabitur Deus*. Excelsus siquidem Dominus & humilia respicit, & alta à longè cognoscit f. Humiliare, & apprehendisti. Hæc planè lex pietatis. & propter hanc legem sustinui te Domine. Si fortè sublimitatis esset via proposita, & illic iter, quo ostenderetur Salutare Dei, quanta facerent homines vt exaltarentur? Quàm crudeliter inuicem sternerent, inuicem conculcarent? Quàm impudenter reperent, manibusque & pedibus conarentur in altum, vt imponerent sese homines super capita aliena! Et certè qui contendit supergredi proximos, multas inueniet difficultates, multos habebit æmulos, multos patietur contradictores, ascendentes equidem ex aduerso. Nihil verò facilius est volenti, quàm humiliare semetipsum. Hoc verbum est, dilectissimi, quod omnino nos reddit inexcusabiles: vt ne tenue quidem nobis velamen prætendere liceat.

a Ioel. 2. b
b Psal. 138. b
c Matth. 18. a
** al. quā*
d Esai. 12. b
e Psal. 63. b
f Psal. 137. a

Ad Deū magnum, & excelsum non sublimi, sed humili via tenditur.

Sed iam ad hunc paruulum, ad magnitudinis & humilitatis magistrum quonammodo conuerti necesse sit, videamus. *Conuertimini* (inquit) *ad me in toto corde vestro*. Fratres, si dixisset conuertimini, nihil addens: esset C vobis forsitan liberum respondere, Factum est, iam aliud propone mandatum. Nunc autem spiritualis (vt audio) conuersionis nos admonet, quæ non vna die perficitur, vtinam vel in omni vita qua degimus in hoc corpore, valeat consummari. Corporis namque conuersio si sola fuerit, nulla erit. Forma siquidem conuersionis est ista, non veritas, vacuam virtute gerens speciem pietatis. Miser homo, qui totus pergens in ea quæ foris sunt, & ignarus interiorum suorum, putans aliquid se esse cum nihil sit, ipse se seducit! *Sicut aqua effusus sum* (ait Psalmista g in persona hominis huiuscemodi) & *dispersa sunt omnia ossa mea*. Et alius quidam Propheta h, *Comederunt*, inquit, *alieni robur eius & ignorauit*. Exteriorem quippe superficiem intuens, salua sibi omnia suspicatur, non sentiens vermem occultum, qui interiora corrodit. Manet tonsura, vestis necdum mutata est, ieiuniorum regula custoditur, statutis psallitur horis; sed cor longè est à me, dicit Dominus i.

Conuersio exterior sine hominis interiore inanis.

g Psal. 21. c
h Osee 7. c

NOTA. Quàm multos fallat exterior sui superficies & cortex sine medulla.

i Marc. 7. a

Attende solerter quid diligis, quid metuas: vnde gaudeas, aut contristeris, & sub habitu religionis animum D secularem, sub pannis conuersionis inuenies cor peruersum. Totum enim cor in his quatuor affectionibus est, & de his accipiendam puto quod dicitur, vt in toto corde tuo conuertaris ad Dominum. Conuertatur proinde *amor* tuus, vt nihil omnino diligas nisi ipsum, aut certè propter ipsum. Conuertatur etiam ad ipsum timor tuus, quia peruersus est *timor* omnis quo metuis aliquid præter eum, aut non propter eum. Sic & *gaudium* tuum & *tristitia* æquè conuertatur ad ipsum. Hoc autem ita fiet, si non nisi secundùm eum doleas aut læteris. Quid enim peruersum magis quàm lætari cum malefeceris: & in rebus pessimis exultare?

2.

Passiones animi vti examinandæ & ordinandæ.

Sed & ea quoque quæ secundùm carnem est tristitia, mortem operatur a. Si pro tuo siue proximi peccato doles, bene facis, & hæc tristitia est ad salutem. Si gaudeas ad munera gratiæ, hoc gaudium sanctum est, & securum gaudium in Spiritu sancto. Debes, & in dilectione Christi fraternis congaudere prosperitatibus, & aduersitatibus condolere, sicut scriptum est k: *Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus.*

a 1. Cor. 7. c
k Rom. 12.

4\.
Conuersio corporis quoque non negligenda.

Verùm nec ipsa corporalis quidem est paruipendenda conuersio, quia spiritualis huius adminiculum noscitur esse non paruum. Inde est quod in hoc loco Dominus cum dixisset, *in toto corde*, adiunxit protinus, *in ieiunio*: quod vtique corporis est. Volo tamen admonitos esse fratres meos, obseruandum illud non ab escis tantum, sed ab omnibus illecebris carnis, & vniuersa corporis voluptate. Imò verò ieiunandum longè ampliùs à vitiis quàm à cibis. Sed est panis à quo vos ieiunare nolo, ne forte deficiatis in via: & si nescitis, panem dico lachrymarum. Sequitur enim: *in ieiunio & fletu & planctu.* Exigit enim planctum à nobis pœnitentia præteritæ conuersationis: exigit fletum desiderium futuræ beatitudinis. *Factæ sunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte* (ait Propheta l) *cum dicitur mihi quotidie, Vbi est Deus tuus?* Parum ei placet huius vitæ nouitas, qui necdum vetera plangit, necdum plangit admissa peccata, necdum plangit tempus amissum. Si non plangis, planè non sentis animæ vulnera, conscientiæ læsionem. Sed nec futura satis gaudia concupiscis, si non quotidie satis postulas ea cum lachrymis. Minus tibi nota sunt, si non renuit consolari anima tua, donec veniant.

Ieiunandum non solum ab escis, sed ab omnibus illecebris, & potissimum à vitiis.
l Psal. 41. a

5\.
Addit deinde Propheta. *Et scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* Quibus verbis manifestè prior ille populus Iudæorum & duritiæ cordis & vanæ superstitionis arguitur. Crebra siquidem apud eos scissio vestium, sed non cordium esse solebat. Quando enim scinderentur corda lapidea, quæ non poterant nec circuncidi? *Scindite*, inquit, *corda vestra, & non vestimenta vestra.* Quis in vobis est, cuius voluntas circa votum aliquid solet obstinatior inueniri? scindat cor suum gladio spiritus, quod est verbum Dei: scindat illud, & in multas minutias festinet dispartiri. Alioquin non est conuerti ad Dominum in toto corde, nisi scisso corde. Donec enim illam vnam accipias in Hierusalē, cuius est participatio in idipsum, multa interim tibi præcipiuntur: & si in vno offenderis, factus es omnium reus. *Spiritus Domini multiplex*, ait Sapiēs n, nec potes sequi multiplicem sine multiplici scissione. Audi denique hominem quem secundum cor suum inuenerat Deus. *Paratum*, inquit o, *cor meum Deus, paratum cor meum.* Paratum ad aduersa, paratum ad prospera: paratū ad humilia, paratum ad sublimia: paratum ad vniuersa, quæcunque præceperis. Vis pastorem ouium facere? Vis constituere regem populorum? Paratum cor meū Deus, paratum cor meum. Quis vt Dauid fidelis ingrediens, & egrediens, & pergens ad imperium regis? Et dicebat de peccatoribus p: *Coagulatum est sicut lac cor eorum, ego verò legem tuam meditatus sum.* Inde enim cordis duritia, inde mentis obstinatio, quia meditatur quis non legem Domini, sed propriam voluntatem.

Quomodò scindendum cor.
n Sap. 7. d
o Psal. 56. a & 107.
Scissio cordis est resignatio voluntatis.
p Psal. 118. i

6\.
Scindamus itaque corda nostra, dilectissimi, quatenus integra proinde vestimenta seruemus. Vestes enim nostræ virtutes sunt. Bona vestis charitas, bona vestis obedientia est. Beatus qui custodit vestimenta hæc, vt non ambulet nudus. Denique beati quorum tecta sunt peccata m: etenim charitas *operit multitudinem peccatorum* q. Scindamus corda, sicut prædictum est, vt hæc vestimenta integra seruemus, quemadmodum integra seruata est tunica Saluatoris. Nec modò integram seruat vestem scissio cordis, sed & talarem eam facit & polymitam, qualem à sancto patriarcha Iacob accepit filius, qui præ cæteris amabatur r. Hinc nempe virtutum perseuerantia, hinc conuersationis pulchræ discolor vnitas. Hinc illa est gloria regis filiæ in fimbriis aureis, circumamictæ varietatibus s. Potest tamen & aliter hæc scissio cordis intelligi, vt siquidem prauum fuerit, scindatur ad confessionem: si durum, ad compassionem. Quidni scindatur cor, vt visceribus effluat pietatis? Quidni scindatur vlcus, vt sanies effluat? Vtilis prorsus vtraque scissio, vt nec clausum lateat peccati virus in corde, nec indigenti proximo claudamus viscera misericordiæ: vt & ipsi consequamur misericordiam à Domino nostro Iesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, Amen.

m Psal. 31. a
q Iacob. 5. d
r Gen. 37. a
s Psal. 44. b
Scissio cordis ad confessionem, & compassionem.

DE IEIVNIO QVADRAGESIMÆ.

SERMO. III.

1\.
Rogo vos, dilectissimi, tota deuotione suscipite Quadragesimale Ieiunium, quod non sola abstinentia commendat, sed multo magis sacramentum. Nam si deuotè vsque modò ieiunauimus, vtique sancto hoc tempore ieiunandum nobis est multo deuotiùs. Si quid enim additur ad solitum abstinentiæ modum, nunquid non valde indignum est, vt nobis onerosum sit quod Ecclesia portat vniuersa nobiscum? Hactenus vsque ad nonam ieiunauimus soli: nunc vsque ad vesperam ieiunabunt nobiscum pariter vniuersi, reges & principes, clerus & populus, nobiles & ignobiles, simul in vnum diues & pauper. Hæc idcircò dixerim, Fratres, ne quis fortè turbetur à pusillanimitate spiritus, & ieiunium præsens quis minori deuotione suscipiat, dum se fortassis meminerit prioris quoque ieiunii pondus satis difficile tolerasse. Hoc enim quantum potest laborat aduersarius noster: vt holocaustum nostrum deuotionis pinguedine vacuetur, vt & minus acceptum sit Deo, & conscientia nostra in spirituali gaudio minus exhilaretur: sicque de pusillanimitate tolerantiæ, etiam conscientiæ pusillanimitas generetur. Cuius astutias non ignorantes, tota obsecro aduersus eum sollicitudine vigilemus: & quia hilarem datorem diligit Deus, & ipsa quoque conscientia nostra ampliori exinde fiducia subleuatur, vt deuotiora sint nostra ieiunia, sollicitè nobis totius Ecclesiæ proponamus exempla.

Obseruat prisrum ieiunādi morem vsque ad vesperam.
Dæmon insidiatur ieiunio.

2\.
Sed quid de his loquor quos habemus in hac ieiunii obseruatione consortes, quasi non multò excellentiores habeamus in ea duces, imò & consecratores? Quanta deuotione suscipiendum est vobis, quod à sancto Moyse tanquam hereditario iure traditur, cui speciali præ cæteris prophetis prærogatiua, facie ad faciem Dominus loquebatur? Quanto feruore amplectendum est, quod Helias ille commendat igneo curru raptus in cœlum? Ecce enim quam multa millia à diebus illis generalis conditio mortis inuasit: Helias tamen vsque adhuc conseruante Domino manus eius euasit. Iam verò si commendant ieiunium præsens Moyses & Helias, quāuis magni, tamen conserui nostri, quantum commendat illud Iesus Dominus noster, qui & ipse diebus totidem ieiunauit? Qualis ille est, non dicam monachus, sed Christianus, qui minus deuotè ieiunium suscepit, quod ei tradit ipse Christus? Denique tanto deuotiùs imitandum nobis est, dilectissimi, Christi ieiunantis exemplum, quanto certius est propter nos eum ieiunasse non propter seipsum.

Ieiunii quos duces habemus.
Moysis, Eliæ, & Christi exemplo ieiunium commendatur.

3\.
Ieiunemus ergo charissimi, & deuotè ieiunemus sancto hoc quadragesimæ tempore: ita sanè vt nouerimus quadragesimam nostram non solos quadraginta dies habere. Continuanda enim nobis est quadragesima cunctis diebus miseræ huius vitæ, dum per auxilium gratiæ (quæ in quatuor Euangeliis commendatur) necesse est nos decalogum legis implere. Errant planè qui paucissimos dies istos ad pœnitentiam sufficere credunt, cum certum sit totum vitæ huius tempus non nisi ad pœnitentiam institutum. *Quærite Dominum*, ait Propheta, non solùm quadraginta diebus, sed *dum inueniri potest: inuocate eum, dum propè est* a. Neque enim tunc erit inuocandi tempus, quando nemini proximus erit Deus, sed aliis quidem præsens, aliis verò nimis valde remotus. Interim sanè ex eo quod proximus dicitur, manifestum est quod nondum habetur, sed tamen haberi, & inueniri facile potest. Quis tibi videtur proximus

Totum tēpus vitæ tempus Pœnitentiæ.
a Esai. 55. b

fuisse illi qui incidit in latrones? Vtiq; qui fecit cum eo A misericordiam b. Ergo quia toto hoc tempore misericordiæ proximus est: quærite Dominum, charissimi, dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est.

b Luc 10. e

4. Veruntamen præsenti Quadragesima maiore nobis nunc feruore quærendus, quæ non solum pars, sed & sacramentũ est totius temporis huius. Propterea si forte diebus cęteris studia vestra aliquatenus intepuerãt, dignũ est vt nunc in feruore spiritus recalescant. Quod si gula sola peccauit, sola quoque ieiunet, & sufficit. Si verò peccauerunt & membra cætera, cur non ieiunent & ipsa? Ieiunet ergo oculus qui deprædatus est animam, ieiunet auris, ieiunet lingua, ieiunet manus, ieiunet etiam anima ipsa. Ieiunet oculus à curiosis aspectibus & omni petulantia, vt bene humiliatus coerceatur in pœnitentia, qui malè liber vagabatur in culpa. Ieiunet auris nequiter pruriens à fabulis & rumoribus, & quæcunque ociosa sunt, & ad salutem minimè pertinentia. Ieiunet lingua à detractione & murmuratione, ab inutilibus, vanis atque scurrilibus verbis: interdum quoq; ob grauitatem silentii, & ab ipsis quæ videri poterant necessaria. Ieiunet manus ab ociosis signis, & ab operibus omnibus quæcunque non sunt imperata. Sed & multo magis anima ipsa ieiunet à vitiis, & propria voluntate sua. Etenim sine ieiunio hoc cætera à Domino reprobantur, sicut scriptum est c, *quia in diebus ieiuniorum vestrorum voluntates vestræ inueniuntur.* B

Ieiunium singulis membris seu sensibus quomodo indicendum.

c Esa. 58 a

IN QVADRAGESIMA,

De Oratione & Ieiunio.

Sermo IV.

1. Qvia ieiunij quadragesimalis tẽpus aduenit, quod tota deuotione suscipere moneo charitatem vestram: dignum reor aliquatenus exponere, quo fructu & quemadmodum oporteat ieiunare. Primum quidem fratres pro eo quod ab ipsis quoque licitis abstinemus, ea nobis quæ priùs commisimus illicita condonantur. Quid verò est condonari commissa, nisi ieiunio breui ieiunia redimi sempiterna? Gehẽnam enim meruimus, vbi nullus vnquam cibus est, consolatio nulla, terminus nullus: vbi guttam aquæ diues postulat a, & accipere non meretur. Bonum ergo & salutare ieiunium, quo redimuntur æterna supplicia, dum remittũtur hoc modo peccata. Non solùm autem abolitio est peccatorum, sed extirpatio vitiorum: non solùm obtinet veniam, sed & promeretur gratiam: non solùm delet peccata præterita quæ commisimus, sed & repellit futura quæ committere poteramus. C

Quo fructu, & quomodo ieiunandum.

a Luc 16. d

2. Dicam vnum adhuc quod facile capiatis, sępius, nisi fallor, experti? Ieiunium orationi deuotionem & fiduciam donat. Et vide quemadmodum sibi inuicem ieiunium & oratio socientur, sicut scriptũ est b, *Frater adiuuans fratrem, ambo consolabuntur*: Oratio virtutem impetrat ieiunandi, & ieiunium gratiam promeretur orãdi. Ieiunium orationem roborat, oratio sanctificat ieiunium, & Domino repræsentat. Quid enim ieiunium nobis proderit, si relinquatur in terra? quod absit. Subleuetur ergo ieiunium penna quadam orationis. Verùm huic, ne fortè minus sufficiat, alteram quoque necesse est sociari. *Oratio iusti*, ait Scriptura c, *penetrat cælos*. Sint ergo ieiunio nostro, vt facilè cœlos penetret, alæ duæ orationis scilicet, atq; iustitię. Iustitia verò quæ est, nisi quæ cuique reddit quod suum est? Noli ergo quasi solum attendere Deũ, debitor enim es etiam prælatis, etiam fratribus tuis: nec vult Deus vt paruipendas quos ipse minimè paruipendit. Neque enim sine causa ait Apostolus d; *Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus*. Dicebas fortasse, Sufficit mihi si tantum Deus approbat quod ago, quæ mihi de humano cura iudicio? Sed certus sit, quod ei minimè placeat, quicquid cum scandalo filiorum eius, & contra ipsius feceris voluntatem, cui obedire tanquam eius vicario oportebat. *Sanctificate* (inquit e) *ieiunium, vocate cœtum*. Quid est enim cœtum vocare? Vnitatem seruare, diligere pacem, fraternitatem amare. Superbus ille Pharisæus ieiunium habuit, ieiunium sanctificauit, qui nimirum ieiunauit bis in sabbatho, & gratias egit Deo: sed non vocauit cœtum, dicens f: *Non sum sicut cæteri hominum*, ideoq; ala vna nitens ieiunium eius non potuerit in cœlum. Vos ergo, charissimi, lauate manus vestras in sanguine peccatoris, & omnino solliciti estote, vt alas duas habeat ieiunium vestrum, sanctimoniam scilicet & pacem, sine qua nemo videbit Deũ. *Sanctificate ieiunium*, vt puta intentio & deuota oratio diuinæ illud offerat maiestati. *Vocate cœtum*, vt congruat vnitati. *Laudate Dominum in tympano & choro* g, vt concors sit mortificatio carnis. D

Ieiunii & orationis copula.

b Prou. 18. c

Oratio & Iustitia sunt alæ Ieiunij.

Eccles 35. e

d Rom. 12. d

Ingratũ Deo, quod scandalo, inobedientiæ, & singularitati commissum est.

e Ioel. 2.

f Luc 18. b

Ieiunii vtiliè conditiones & requisita

g Psal 150 a

3. Porrò quia & de ieiunio & de iustitia aliqua diximus, dignum est vt de Oratione quoque pauca loquamur. Hæc enim quãto efficacior est si fiat vt debet, tanto callidiùs impediri ab aduersario solet. Interdũ enim grauiter impeditur oratio à pusillanimitate spiritus, & timore immoderato. Hoc autem tunc solet fieri, cum sic cogitat homo propriam indignitatem, vt non conuertat oculos ad diuinam benignitatem: *abyssus enim abyssum inuocat* h: abyssus luminosa, abyssum tenebrosam: abyssus misericordiæ, abyssum miseriæ. Profundum namq; est cor hominis, & imperscrutabile. Sed si magna est iniquitas mea, multo maior est Domine pietas tua. Ideóq; cum ad meipsum turbata fuerit anima mea, memor sum multitudinis misericordiæ tuæ, & respiro in ea: & cùm introiero in potentias tuas*, nolo memorari iustitiæ tuæ solius. B

Tria Orationis vitia.

1. Nimia Timiditas,

h Psa. 41. b

* Male alii, meas.

4. Veruntamen sicut periculum est, si fuerit oratio nimis timida, sic in contraria parte non minus imò & maius periculum est, si forte fuerit temeraria. De his qui sic orant, audi quid loquatur ad Prophetam Dominus. *Clama*, inquit i, *ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam*, &c. Quasi tuba, inquit, quia in spiritu vehementi increpandi sunt temerarij. Me etenim quærunt, qui seipsos nondum inuenerunt. Nec hoc dico vt peccatoribus auferam orandi fiduciã, sed volo eos orare tanquã gentem quę peccatum fecerit, non iustitiam. Orent pro indulgentia peccatorum suorum in animo contrito, & spiritu humilitatis, quemadmodum publicanus ille, *Deus*, inquit k, *propitius esto mihi peccatori*. Temeritatem enim dico, quando is in cuius conscientia peccatum adhuc aut vitiũ aliquod regnat ambulat in magnis & in mirabilibus super se, minus sollicitus pro periculo animæ suæ. Tertium periculum est, si sit oratio tepida, & non ex viua affectione procedens. Timida quidem oratio cœlum non penetrat, quia restringit animum timor immoderans, vt oratio non dicam non ascendere, sed nec procedere queat. Tepida verò in ascensu languescit & deficit, eo quòd non habeat vigorem. Nam temeraria ascendit, sed resilit: resistitur enim ei: nec tantùm non obtinet gratiam, sed & meretur offensam. Quę verò fidelis & humilis & feruens oratio fuerit, cœlum sine dubio penetrabit: vnde certum est quòd vacua redire non poterit. C

2. Orationis vitium temeritas.

i Esaie 58 a

Peccatori quomodo orandum.

k Luc 18. b

3. Vitiũ Orationis tepiditas.

IN QVADRAGESIMA,

De triplici modo Orationis.

Sermo V.

Charitas qua pro vobis sollicitus sum, Fratres mei, cogit vt loquar vobis: & vrgente ea multo sæpius loquerer, nisi tam multis occupationibus impedirer. Nec mirum si sollicitus sim pro vobis, cum inueniam in meipso materiam multam & occasionem sollicitudinis. Quotiés enim propriam miseriam, & multimoda pericula cogito, haud dubium quin ad me ipsum conturbetur anima mea. Nec minor mihi sollicitudo est pro singulis quibusque vestrum, si tamen diligo vos tanquam meipsum. Nouit ipse qui scrutatur corda, quotiens in corde meo propriæ sollicitudini præponderat sollicitudo vestra. Nec mirum si multa mihi sollicitudo est, & timor magnus cõturbat me super omnibus vobis,

Inimicus noster domesticus, caro nostra.

quos video in tanta miseria, & in tantis constitutos esse periculis. Ipsi enim (vt manifestum est) gestamus laqueum nostrum, vbique proprium circumferimus inimicum, carnem hanc loquor, de peccato natam, in peccato nutritam, corruptam nimis ipsa origine, sed multo amplius praua consuetudine vitiatam. Hinc est quòd tam acriter caro aduersus spiritum concupiscit, quòd assiduè murmurat, & impatiens est disciplinæ, quòd illicita suggerit, quòd nec rationi obtemperat, nec inhibetur vllo timore.

2\. Alter hostis noster, & idem infestus, Diabolus.

Huic accedit, hanc adiuuat, hac vtitur ad impugnandos nos callidissimus serpens, cui nullum aliud desiderium est, nullum studium, nullum negotium, nisi effundere sanguinem animarum. Hic est qui iugiter machinatur malum, qui desideria carnis instigat, qui concupiscentiæ ignem naturalem quodammodo venenatis suggestionibus sufflat, illicitos motus inflammat, peccati occasiones parat, & nullis nocendi artibus corda hominum tentare non cessat. Hic est qui manus nostras proprio cingulo alligat, & vt dicitur, baculo nostro nos cædit, vt caro quæ data est in adiutorium, in ruinam nobis & in laqueum fiat.

B

3\. Aduersus vtrumque grave hominis certamen.

Sed quid prodest indicasse pericula, si nulla consolatio, nulla adhibeantur remedia? Grande quidem periculum est, & grauis lucta aduersus domesticum hostem, maximè cum nos aduenæ simus, & ille ciuis: ille suam inhabitet regionem, nos exules simus, & peregrini. Magnum quoque discrimen, aduersus diabolicæ fraudis astutias tam crebros imò continuos habere conflictus; quem nec videre quidem possumus, & quem nimis astutum fecerit tam natura subtilis, quàm longa exercitatio malitiæ eius. Veruntamen in nobis est, si vinci nolumus, & nemo nostrum in hoc certamine deiicitur inuitus. *Sub te erit ô homo appetitus tuus, & tu dominaberis illius* a. Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est si volueris dare seu negare consensum. In tua facultate est si volueris inimicum tuum facere seruum tuum, vt omnia tibi cooperentur in bonum. Ecce enim inflammat inimicus desiderium cibi, vanitatis aut impatientiæ cogitationes ingerit, aut excitat libidinis motum: tu solummodo ne consenseris: & quoties restiteris, toties coronaberis.

a Gen. 4. a aliàs.

Hostis noster debilis, neminem vincit nisi volentem.

C

4\. Veruntamen negare non possumus, Fratres, molesta sunt hæc, & periculosa, sed & in ipso certamine si viriliter resistimus, quædam pia tranquillitas de conscientia bona nascitur. Credo etiam si cogitationes istas quàm citò in nobis aduertimus, non patimur remorari, sed in spiritu vehementi animus aduersus illas excitatur: quoniam inimicus confusus abscedet à nobis; non tam libenter illicò reuertetur. Sed qui sumus nos, aut quæ fortitudo nostra, vt tam multis tentationibus resistere valeamus? Hoc erat certè quod quærebat Deus, hoc erat ad quod nos perducere satagebat: vt videntes defectum nostrum, & quod non est nobis auxilium aliud, ad eius misericordiam tota humilitate curramus. Propterea rogo vos, Fratres, vt semper ad manum habeatis tutissimum orationis refugium, de qua etiam memini me paulo ante in fine sermonis esse locutum.

Tentationes aperiunt nobis imbecillitatem nostram, & ad Deum refugere docent.

5\. Veruntamen quoties de oratione loquor, verba quædam humanæ cogitationis audire mihi videor in corde vestro, quæ & ab alijs frequenter audiui, & nonnunquam expertus sum in corde meo. Quid enim est, quod licet numquam ab oratione cessemus, vix & vnquam experiri videtur aliquis nostrum, quis sit orationis suæ fructus? Sicut ad orationem accedimus, sic redire videmur: nemo nobis respondet, verbum, nemo quicquam donat: sed laborasse videmur incassum. Sed quid in Euangelio dicit Dominus? *Nolite*, ait b, *iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.* Quod est autem iustum iudicium, nisi iudicium fidei? Quoniam iustus ex fide viuit c. Ergo iudiciũ fidei sequere, & non experimentum tuum: quoniam fides quidem verax, sed experimentum fallax. Quæ est ergo veritas fidei, nisi quod promittit ipse filius Dei? *Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis* d. Nemo vestrũ, Fra-

NOTA. Antidotum tentationis humanæ, cum nobis videmur in vanũ, & sine fructu orare.

b Ioan. 7. c

c Abac. 2. a

d Marc. 11. c

A

tres, paruipendat orationẽ suam. Dico enim vobis, quia ipse ad quem oramus, non paruipendit eam. Priusquam egressa sit ab ore nostro, ipse scribi iubet eam in libro suo. Et vnum indubitanter è duobus sperare possumus: quoniam aut dabit quod petimus, aut quod nobis nouerit esse vtilius. Nos enim quid oremus sicut oportet, nescimus: sed miseretur ille super ignorãtiam nostram: & orationem benignè suscipiens, quod nobis aut omnino non est vtile, aut non tam cito dari necesse est, minimè tribuit: oratio tamen infructuosa non erit.

Quomodo oratio nostra non fit inanis & infructuosa. NOTA, pro solatio orantium.

Ita sanè, si fecerimus quod monemur in psalmo; id est, si delectemur in Domino. Ait enim sanctus Dauid: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui* e. Sed quid ô Propheta, quod tam absolutè mones delectari in Domino, ac si ad manum nobis sit huiusmodi delectatio? Delectationem cibi, somni & quietis, & cæterorum quæ in terra sunt nouimus: Deus autem quam delectationem habet vt in eo delectemur? Fratres mei, sæculares hoc dicere possunt, vos non potestis. Quis enim vestrum est, qui non sæpe expertus sit conscientiæ bonæ delectationem? Qui non gustauerit saporem castitatis, humilitatis, charitatis? Non est hæc delectatio potus neque cibi, aut similis cuiuslibet rei: delectatio tamen est, & maior omnibus illis: diuina enim est & non carnalis delectatio: & cum in his delectamur planè delectamur in Domino. 6.

e Psal. 36. a

Delectatio in Domino quæ sit. Maior est quacunque alia.

Sed causantur multi fortasse quod affectũ hunc delectabilem & dulciorem super mel & fauum ratiùs experiatur: nimirum quia tentationibus interim exercentur, multoq; virilius agant, si virtutes ipsas non pro delectatione quam experiantur, sed pro virtutibus ipsis & pro solo beneplacito Dei tota intentione, etsi non tota affectione sectantur. Nec dubium quin optimè complaceat qui huiusmodi est, prophetæ admonitioni, qua dicit; *Delectare in Domino*: quoniam non de affectu loquitur, sed de exercitio. Affectus enim ille beatitudinis est, exercitium verò virtutis. *Delectare*, inquit, *in Domino*, ad hoc tende, ad hoc conare, vt in Domino delecteris, *& dabit tibi petitiones cordis tui*. Sed considera quod *petitiones cordis* dixerit, quas approbat iudicium rationis. Nec habes vnde causeris, sed vnde magis tanto affectu in gratiarum actione verseris: quandoquidem tanta super te cura est Deo tuo, vt quoties ignorans quæris quod tibi inutile est, non te audiat super hoc, sed mutet illud vt meliori dono. Sic & pater carnalis paruulo quærẽti panem libenter porrigit: quærenti cultellum, quem non necessarium putat, non consentit, sed magis panem ei quem dederat frangit, vel per aliquem ministrorum frãgi præcipit, vt nihil ille habeat periculi, nihil laboris. 7.

Per tentationes non excluduntur.

Orantes non exauditi, sæpè diuinæ bonitatis iudicium est.

Simile.

Porrò *petitiones cordis* in tribus credo constare, nec video quid præter illa electus quisque sibi debeat postulare. Duo quidem huius temporis sunt, id est, bona corporis & animæ, tertium verò beatitudo æternæ vitæ. Nec miretis quod bona corporis à Deo dixerim esse quærenda, quoniam eius sunt corporalia omnia, sicut & spiritualia omnia bona. Ab eo ergo petendum & sperandum nobis est, vnde possimus in eius seruitio sustentari. Veruntamen pro necessitatibus animæ orandum nobis est & frequentius, & feruentius, id est, pro obtinẽda gratia Dei, animæque virtutibus. Sic & pro vita æterna tota pietate & toto nobis orandum est desiderio, vbi nimirum corporis & animæ plena & perfecta sit beatitudo. 8.

Tria bonorũ genera quæ à Deo peti possunt.

Orandum pro necessitatibus animæ potissimùm.

D

In his ergò tribus, vt cordis petitiones sint, tria nobis sunt obseruanda. Nam & in prima quidem *superfluitas*: & in secunda *impuritas*, & *elatio* interdum surrepere solet in tertia. Nonnunquam enim temporalia quæri solent ad voluptatem, virtutes ad ostentationem. Sed & vitam æternam fortassis aliqui non in humilitate quærunt, sed tanquam in fiducia suorum meritorum. Nec hoc dico, quia accepta gratia fiduciam donet orandi, sed non oportet vt in ea constituat quisquam fiduciam impetrandi: hoc solum conferunt hæc præmissa dona, vt ab ea misericordia quæ tribuit hæc, sperentur etiam ampliora. Sit ergo oratio quæ pro temporalibus est, cir- 9.

Tria in istis tribus bonorũ generibus ritè petendis obseruanda.

Breuis regula benè orandi. ca solas necessitates restricta, sit oratio quæ pro virtutibus est animæ, etiam ab omni impuritate libera, & circa solum beneplacitum Dei intenta: sit ea quæ fit pro æterna vita, in omni humilitate, præsumens de sola (vt dignum est) miseratione diuina.

IN QVADRAGESIMA,

De Oratione Domini.

SERMO VI.

Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra a.

a Matt. 6, b 1.

VOlūtas Domini, Fratres, quæ priùs Angelos creauit faciēs eosdem, postmodum in eis facta beauit. Sicut enim *Verbum* quod erat in principio, carnem suscipiens dicitur (& verè dicitur) *factum caro* b, sic volūtas illa æterna in Angelo facta est, cum Angelicā omnino in se absorbuit voluntatem. Quidni dicatur facta in Angelo, cum Angelica facta est? Hęc enim summa illius felicitatis est, hic voluptatis cœlestis torrēs, quod diuina voluntas ipsa facta est etiā Angelorum: vt quemadmodum placet Deo vniuersitas administrationis huius, sic & ipsi in cunctis gaudeant, in omnibus delectentur.

b Ioan. 1. b

Varia in homine diuinæ voluntatis obstacula

Hoc igitur oramus, vt hæc voluntas sicut in cœlestibus facta est creaturis, fiat etiā in terrenis: vt sicut Angelus, sic & homo adhærens Deo, vnus cum eo spiritus sit. Sed heu me, quot obstacula separant, quot prohibēt impedimenta! Obiicit sese malitia mediā, obijcit infirmitas, obijcit concupiscentia & ignorantia nostra.

1. Ex innata malitia, seu corruptione naturæ

Inest enim nobis quasi à natura, magis autem ab exterminio naturæ, affectio quædam pessima & libido nocendi, vt inextinguibilis inueniatur in miseris animabus nostris malitiæ delectatio. Quid verò longius à voluntate diuina? Planè chaos magnum inter nos & illam firmatum est in hac parte: cum semper eum delectet præstare beneficia, & ingratis nobis econtra suggerat affectio crudelissima & innoxijs velle nocere. Hinc omnis radix amaritudinis germinat, hinc inuidiæ, hinc detractiones, hinc dissensiones pullulant, hinc syluescunt inimicitiæ. At hæc quidem germina virulenta præcidi semper necesse est falce iustitię, qua videlicet extorquemus à nobis, ne cui faciamus quod nolumus nobis fieri: sed quæ volumus vt faciant nobis homines, & nos eis eadem faciamus. Eradicari tamen aut extirpari à cordibus nostris omninò non poterit malitia, donec in mundo fuerimus, qui totus positus est in maligno. Conteritur quidem serpentis caput, sed experiri est frequenter calcaneo insidiantem.

2.
2. Ex infirmitate humana

Secundo loco ipsa quoque corruptibilis huius infirmitate corporis præpedimur, ne voluntas nostra diuinæ valeat cohærere. Nobis quidem quod molestum sentimus, non potest non displicere: & frequenter in his voluntas nostra à diuina dissidet voluntate, cui ne penitus aduersetur, fortitudo est nobis necessaria, quæ secunda species est virtutis.

3.
3 Ex concupiscentia.

Nec sola impedit afflictio corporis: impedit & concupiscētia, quia multiplicibus & inexplebilibus distrahimur desiderijs. Quando autem poterit anfractuosa & angulis plena voluntas dirigi, quæ rectissima est, & omnimodis indistorta? Heu mihi Domine Deus, quia vndique mihi bella, vndique tela volant, vndiq; pericula, vndique impedimenta! Quocunque me vertam, nulla vsquam securitas est: & quæ mulcent, & quæ molestant, timeo: & esuries & refectio, & somnus & vigiliæ, & labor & requies militant contra me, *Diuitias & paupertatem ne dederis mihi*, orat Sapiens c; nimirum quia vtrobique laqueus, vtrobique periculum. Quod si reprimis temperantia concupiscentiam (hoc quippe vnicum in huiusmodi remedium est) erit quidem vnio iam nonnulla, sed plena non erit. Hinc & Apostolus de se fatetur d. *Ego ipse, ait, mente consentio legi Dei, carne autem legi peccati, quæ est in membris meis.* Ex parte ergo cohæret, & ex parte dissilit, donec veniat quod perfectum est, & quod ex parte est euacuetur.

c Prou. 30. b
Nunquam & nusquam securitas in hac vita.

d Rom. 7. d

4.
4. Ex Ignorantia

Quarta est ignorantia, quam & ipsam nobis plurimū obesse non ignoratis. Quo enim pacto voluntatē Dei præuiam sequar, vbi ignoro eam? Cognosco autē tantū ex parte, & necdum sicut cognitus sum. Propterea inquirenda sunt nobis cū omni desiderio incremēta prudentiæ, vt magis ac magis notā faciat nobis Deus volūtatem suam, vt sciamus quid acceptum sit ei omni tempore. Sic virtutum cōsummatio, iustitiæ, fortitudinis, temperantiæ, & prudentię vnionem illam tam felicem quàm desiderabilem consummabit, vt sit nobis cum Deo vna voluntas: & quæcunque ei placent, placeant simul & nobis; atque hoc nobis erit (vt de Angelis supradictum est) omnino perfecta iucunditas.

5.

Oramus autem vt *adueniat regnum Domini*, quo videlicet nobis plena sit de regni potestate securitas. Quod autem petimus vt *sanctificetur nomen eius*, omnino iam supra nos in eius notitiam pergere concupiscimus. Vbi nimirum nobis in nobis & felix securitas & secura felicitas fuerit, in eum qui super nos est, tota iam spiritus vehementia rapiemur. *Sanctificetur nomen tuum.* Nomen eius, gloria eius. Et illa quando non sancta? Fieri tamen dicitur sancta gloria eius, cum in sanctitate glorificatur à nobis: sicut & voluntatem eius, quæ æterna est, in nobis (vt nostra fiat) fieri postulamus. Hoc ergo primum fieri petimus quod maximū est, vt nobis gloriæ illius innotescat sanctitas illibata. Exinde quod ad nos spectat optamus, & regni potestatem propter securitatem, & voluntatis eius in nobis perfectionem propter iucunditatem. Sed quia necdum illa perfectione gaudentes non sine magno labore diuinę possumus obtemperare volūtati, opus est cibo ne deficiamus, opus est, inquam, *pane quotidiano*. Sæpius quoque aberrantes ab ea, & delinquentes, hoc est, derelinquentes eam necessariò pro indulgentia supplicamus, dicentes: *Dimitte nobis debita nostra*, &c. At ne forte in eadē recidamus post acceptam veniam peccatorum, orandus à nobis idem ipse est, *ne nos inducat in tentationem*; sed magis educat nos, & liberet à malo.

Quomodo sanctificari dicatur nomē Dei in seipso summè sanctum.

IN QVADRAGESIMA,

De Peregrino, Mortuo, & Crucifixo.

SERMO VII.

Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere vos a carnalibus desiderijs a.

a 1. Pet. 2. b 2.

FElices qui se præsēti sæculo nequam aduenas & peregrinos exhibent, immaculatos se custodientes ab eo. *Neque enim habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus* b. Abstineamus ergo à carnalibus desiderijs quæ militant aduersus animam tanquam aduenę & peregrini. Peregrinus siquidem via regia incedit, non declinat ad dexteram neque ad sinistram. Si forte litigantes viderit, non attendit: si nubentes aut choros ducentes, aut aliud quodlibet facientes: nihilominus transit, quia peregrinus est, & non pertinet ad eum de talibus. Ad patriam suspirat, ad patriam tendit, vestitum & victū habens non vult aliis onerari. Beatus planè qui statum sic agnoscit, sic deplorat incolatum, dicens Domino c *Quoniam aduena ego sum apud te, & peregrinus sicut omnes patres mei.* Magnum hoc quidem, sed forte gradus aliquis altior est. Nam peregrinus etsi non admiscetur ciuibus aliquando tamen delectatur videre quæ fiunt, aut audire ab alijs, aut ipse narrare quæ viderit: & his & huiusmodi etsi penitus non retinetur, detinetur tamen & retardatur, dum minus memor patriæ minori accelerat desiderio. Nam & tanto tempore potest in his delectari, vt iam non solùm remoretur, & minùs citò veniat, sed & remaneat ex toto ne tardè quidem perueniat.

b Hebr. 13. c
Peregrini mystica descriptio.

c Psal. 38. d

6.

Quis igitur est magis alienus ab actibus sæculi, quàm peregrinus? Profectò quibus dicit Apostolus d. *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.* Peregrinus nimirum potest facile occasione viatici plus quam oporteat & detineri quærendo, & prægrauari

d Coloss. 3. a
Mortuus Mundo quis.

portãdo: mortuus, si desit etiam ipsa sepultura, non sentit. Sic vituperantes vt laudantes, sic adulantes audit vt detrahentes: imò verò nec audit, quia mortuus est. Omninò felix mors, quæ sic immaculatum seruat, imò penitus alienũ facit ab hoc sęculo. Sed necesse est vt qui nõ viuit in se, viuat Christus in illo. Hoc est enim quod ait Apostolus [a Gal. 2. d]: *Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Christus*. Ac si diceret: Ad alia quidem omnia mortuus sum, non sentio, non attendo, non curo: si qua verò sunt Christi, hæc viuum inueniunt & paratum. Nam si non aliud possum, saltem sentio, placet quod ad eius honorem fieri video, displicent quę aliter fiunt. Magnus omnino gradus est iste.

5 At fortasse poterit aliquid adhuc superius inueniri. In quo ergo quæremus? In quo putas, nisi in eo de quo nunc loquebamur, qui raptus est vsque ad tertium cœlum? Quis enim prohibet tertium cœlum dicere, si quem gradum supra istos poteris inuenire? Audi igitur ipsum de hac tanta altitudine non in se gloriantem, sed dicentem f [f Gal. 6. d]: *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo*. Non solùm, inquit, mortuus mundo sed & crucifixus: quod est ignominiosum genus mortis. [Crucifixus mundo quis.] Ego illi, pariter & ipse mihi. Omnia quæ mundus amat, crux mihi sunt: delectatio carnis, honores, diuitiæ, vanæ hominum laudes: Quæ verò mundus reputat crucem, illis affixus sum, illis adhæreo, illa toto amplector affectu. An non maior iste est secundo & primo gradu? Peregrinus si prudens est, & non obliuiscitur suæ peregrinationis, licet cum labore, transit, & non magnopere sæcularibus implicatur: mortuus æquè blanda huius sæculi sicut aspera spernit. Qui verò raptus est vsque ad tertium cœlum, crux illi est omne cui mundus inhæret: & his adhæret quæ mundo crux esse videntur. Quamuis in his verbis Apostoli illud quoque incongruè posset intelligi, crucifixum ei mundum reputatione, ipsum verò mundo crucifixum compassione. Crucifixum enim mundum videbat obligationibus vitiorum, & ipse crucifigebatur ei per compassionis affectum.

4 Pensemus singuli in quo gradu quisque sit positus, & studeamus proficere de die in diem, quoniam de virtute in virtutem videbitur *Deus Deorum in Sion* g [g Psal. 83. d]. Maximè verò hoc sancto tempore in omni, obsecro, puritate conuersari studeamus, vbi & certus & breuis dierum numerus positus est, ne desperet humana fragilitas. Nam si diceretur nobis in omni tempore, solliciti estote omni tuo ad custodiendam puritatem vestræ conuersationis, quis non desperet? Nunc autem monemur, breui dierum numero omnes aliorum temporum negligentias emendare: vt vel sic gustemus dulcedinem perfectæ puritatis, & omni deinceps tempore in conuersatione nostra sanctæ huius quadragesimæ vestigia clara resplendeant. [Tẽpore Quadrag. Christus generali totius orbis exercitu cum Diabolo congreditur.] Conemur ergo, fratres, sanctum hoc tempus tota deuotione suscipere & nunc magis arma spiritualia reparare. Nunc enim generali quodam totius orbis exercitu contra diabolum Saluator congreditur: beati, qui sub tali duce strenuè militarint. Toto siquidem anno domestica regis familia militat, & assidua est in bellorum procinctu: semel autem & certo tempore vniuersum imperium generali congregatur exercitu. Felices vos, qui domestici meruistis esse, quibus dicit Apostolus h [h Ephes. 2. d]: *Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, & domestici Dei*. Quid igitur facturi sunt qui in anno pugnam suscepturi, quando & ipsi rudes & vacantes prius spiritualia arma arripiunt? Vtique solito amplius solitæ opus est insistere pugnæ, vt magna quædam victoria regi nostro ad gloriam, nobis proueniat ad salutem.

DE SANCTO BENEDICTO Abbate.

Sermo.

1 CONuenientibus vobis in vnum ad audiendum verbum salutis magnus mihi timor, Fratres mei, ne quis forte minus dignè illud recipiat, & non sicut recipiendum est verbum Dei. Scio enim terram quæ sæpius superue-

A nientem in se recipit imbrem, si fructum non fecerit, reprobam fore, & proximam maledicto a [a Heb. 6. d]. Et ego vtique si possem, benedictiones illi dare mallem, & non maledictiones. Imo verò iam benedictionem cœlestis Patris vestri non meam (quam tamen ipso quidem dignante accipitis per os meum) opto vobis benedictionem manere semper nec in maledictionem posse mutari. Celebramus hodie magistri nostri gloriosi Benedicti natalem: pro eo vobis & de eo solemnis ex more sermo debetur. Cuius dulcissimum nomen, cum omni vobis iucunditate amplectendum est, & honorandum, quoniam ipse dux vester, ipse magister, & legifer vester est. Delector quidem & ego in ipsius memoria, licet non meo sine rubore Beati huius Patris nomen audeam memorare. [Humilis obiectio S. Bernardi seipsũ deprimentis.] Est enim mihi de ipsius imitatione vobiscum sæculi abrenuntiatio, & monasticæ professio disciplinæ, sed singulariter sine vobis cum eo participo nomen Abbatis. Abbas fuit, & ego. O Abbas & abbas! Nomen vnum, sed in altero sola magni nominis vmbra. Ministerium vnum, sed heu me! quàm dissimiles ministri, quantum ministratio ipsa dissimilis! Væ mihi si tam longè à te fuero, ô beate Benedicte, in B futuro, quàm à tuæ vestigijs sanctitatis longè esse reperio in præsenti. Sed non mihi hæc apud vos perorare necesse est: scio quod scientibus me loquor: tantùm peto, vt pudorem hunc, & hunc timorem meum fraterna compassione leuetis.

2 Quoniam tamen omnino dispensatio mihi credita est, etsi non habeo apud me quod vobis apponam, quæram à beato Benedicto tres panes, quibus vos pascam. Reficiat vos Sanctitas eius, Iustitia eius, Pietas eius. Recolite, dilectissimi, quòd non omnes qui in processione Domini fuerunt, sua illi prostrauerint vestimenta. In illa, inquam, processione quam annuente Domino in proximo sumus celebraturi, quando venienti Domino ad passionem & sedenti super asellum populi occurrerunt, non omnes vestimenta sua prosternebant in via, sed cædebant aliqui ramos de arboribus. Non erat hoc magnum: quod gratis acceperant gratis dabant. Veruntamen ne ipsi quidem penitus ociosi fuerunt, sed nec à processione leguntur exclusi. Fratres mei, pium Christi iumentum, qui cum Propheta dicere potestis b [b Psal. 72. d]: *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum*: vos quibus insidet Christus, quoniam *anima iusti C sedes est sapientiæ*, & Apostolus prædicat *Christum Dei virtutem & Dei sapientiam* c [c 1. Cor. 1. d]: si non habeo vestes quas pedibus vestris prosternam, tentabo vel ramos cædere de arboribus, vt tantæ processioni vel parum aliquid non desit ministerij mei.

3 Arbor fuit beatus Benedictus grandis atque fructifera, tanquam *lignum quod plantatum est secus decursus aquarum* d [d Psal. 1. a]. [B. Benedictũ arbori frugiferæ & in valle plantatæ comparat.] Vbi sunt decursus aquarum? Profectò in vallibus, quia inter medium montium pertransibunt aquæ. Quis enim non videat etiam torrentes montium ardua declinare, & mediam ad humilitatem semper diuertere vallis? Sic profectò sic Deus superbis resistit, humilibus dat gratiam e [e Iacob. 4. d]. Securus hic fige pedem quicunque es iumentum Christi: super hunc ramum innitere, semitam vallis incede. Nimirum in monte sibi sedem constituit serpens antiquus, mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retro, propterea vallem magis elige ad ambulandum, vallem elige ad plantandum. [Arbores in vallibus plantatæ feliciùs crescunt, sic iusti in humilitate fundati proficiunt.] Neque enim vel in serendis arboribus montana solemus eligere, quòd frequenter arida sunt & petrosa. In vallibus pinguedo est, ibi proficiunt plantæ, ibi plena spica D ibi centesimus oritur fructus, iuxta illud f [f Psal. 64. c]: *& valles abundabunt frumento*. Audis quia vbique vallis laudatur, vbique humilitas prædicatur. Ibi plantare vbi decursus aquarum, quia ibi copia gratiæ spiritualis: & aquæ quæ super cœlos sunt, laudant nomen Domini, id est, cœlestes benedictiones faciunt vt laudetur. Stemus in hac charissimi, & plantati stemus, vt non arescamus, non moueamur quocunque flatu, sicut scriptum est g [g Eccl. 10. a]: *Si spiritus habentis potestatem super te irruerit, locum tuum ne deseras*. [Humilitas securior à spina.] Nulla enim tentatio vobis præualebit, si non in magnis & in mirabilibus super vos ambuletis, sed permaneatis radicibus firmis in humilitate radicati atque fundati. Sic erat plantatus secus decursus aquarum Sanctus iste confessor Domini, quoniam fra-

ctum suum dedit in tempore suo.

4 *Discrimen arborum spiritualium.* Sunt enim qui fructum non faciunt: sunt qui faciunt, sed non suum: sunt qui faciunt suum, sed non in tempore suo. Sunt, inquam, *arbores infructuosæ*, vt quercus & vlmus, & syluestres aliæ arbores: sed huiusmodi nemo plantat in horto suo, quia non faciunt fructum: & si quem faciunt, non humano esui aptus est, sed porcino. *Arbores infructuosæ sunt filij huius sæculi.* Tales sunt filij huius sæculi agentes in comessationibus & ebrietatibus, in crapula & voracitate, in cubilibus & impudicitijs. Hæc namque porcorum cibus sunt, quos Iudæus vetus prohibetur comedere b, quia Christianus his non debet adhærere. *b Deut. 14* Sicut enim caro porcina cum comeditur, non adhæret carni, vt iam sit vna caro: sic transgressor præcepti Dominici spurcos sibi socias spiritus, & adhærendo eis vnus cum eis efficitur dæmon. *Porcorum esus & immolatio prohibita Iudæis, ratio moralis.* Nam & idcirco in sacrificijs prohibentur animal illud offerri, quod spurcos spiritus immundosque designet: qui relicta omni munditia, solis sibi spurcitijs complacentes, vitiorum & criminum semper cœno delectantur inuolui. Vnde & in Euangelio i, legio illa maledicta dum eiceretur ab homine, tanquam simile sibi animal porcos postulat, nec negantur. *i Marc. 5. b* His fructum ferunt arbores infructuosæ, ad quarum radices securis posita iam videtur.

5 *Arbores fructum facientes sed non suum, quam…* Arbores autem quæ fructum faciunt, sed non suum, hypocritæ sunt, cum Simone Cyrenæo crucem portantes non suam: qui religiosa intentione carentes, angariantur: & quæ non amant, amore gloriæ quam desiderant, facere compelluntur. Iam in eo quod dicitur, *in tempore suo* k, arguuntur quidam ante tempus fructificare volentes. *k Psal. 1. a* Nonne enim & arboribus nostris citiùs quàm oporteat pullulantibus, timemus omnino floribus intempestiuis? Sic sunt aliqui quorum fructus, quia nimis properè, minùs prosperè oriuntur. Hi sunt qui in initio conuersionis suæ alijs fructificare continuò velle præsumunt, contraque legis decreta arare in primogenito bouis, & ouis primogenita tondere festinantes. *Tempore opportuno fructificandum.* Vultis nosse quam sollicitè id vitauerit sanctus iste Magister noster? Et hunc ramum vobis appono: quoniam tribus annis soli Deo notus, hominibus mansit incognitus. *S. Benedict. tribus annis latuit.* Fructum quidem multum tulit, ipsi cernitis; sed in tempore suo. Neque enim credebat tempus esse fructificandi, quando tanta carnis tentatione grauatus est, vt penè cederet, penè discederet. Ego enim nec istum quidem ramum præteribo, quoniam etsi hirsutus quodammodo spinarum aculeis, quibus seipsum Domini Benedictus iniecit: tamen vtilis est omnino: vtilis iumento Domini propter foueas tentationum, ne in eas incidat consentiendo, sed magis resistat & viriliter agat, sustineatque Dominum ne desperet. Hic ergo fige pedem Christi iumentum, & disce quantumcunque acerba tentatio sæuiat, non cedere, nec credere propterea derelictum te esse à Domino, sed memineris scriptum esse: *Inuocabit me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me* l. *l Psal. 80. b*

6 Ergo vt dicere cœperam, non credebat Benedictus tunc esse fructificandi tempus, quando adhuc tentationibus vrgebatur: sed venit tempus, & in tempore suo fructum dedit. De fructu eius, sunt illa tria quæ superiùs tetigi: Sanctitas eius, Iustitia eius, Pietas eius. Sanctitatem *miracula* probant, *doctrina* pietatem, *vita* iustitiam. Vides, ô iumentum Christi, ramos folijs virentes, vernantes floribus, onustos fructu? super istos innitere, vt gressus rectos facias pedibus tuis. Sed quomodo tibi appono eius miracula? Nunquid vt miracula facere velis? *Miracula SS. quorsum nobis proponantur.* Nequaquam, sed vt miraculis eius innitaris: videlicet vt confidas & gaudeas, quod sub tali positus es pastore: quod tantum meruisti habere patronum. Omnino enim valde potens est in cœlis, qui tam magnus & potens extitit in terris; secundùm magnitudinem gratiæ, magnitudine gloriæ exaltatus. Nam & iuxta radicum quantitatem rami prodire noscuntur: & quot radicibus arbor innititur, tot ramis, sicut aiunt, decoratur. Sic ergò licet non habeamus nostra, consolatio magna nobis esse debent patroni nostri miracula. Doctrina verò instruit nos, & dirigit gressus nostros in viam pacis. Porrò vitæ iustitia omnino roborat & animat nos: vt tantò magis accendamur ad agenda quæ docuit, quantò certi sumus eum non alia docuisse quàm fecerit. Sermo quidem viuus & efficax, exemplum operis est: plurimum faciens suadibile quod dicitur, dum monstrat factibile quod suadetur. *Exemplo efficacius docetur. v NOTAS.*

7 *Arboris huius fructus. Pascit vita, doctrina, intercessione.* In hunc ergo modum & Sanctitas confortat, Pietas informat, Iustitia confirmat. Quantæ enim pietatis fuit, quòd non solum præsentibus profuit, sed & pro futuris sollicitus fuit? Non solùm his qui tunc erant, fructum tulit hæc arbor, sed vtique hodie fructus eius & crescit & manet. Dilectus planè Deo & hominibus: cuius non sola præsentia in benedictione fuit, sicut sunt multi dilecti Deo soli, quia soli Deo iam cogniti: sed & memoria eius etiam nunc in benedictione est. Nam & vsque hodie in triplicem amoris Domini confessionem, triplici hoc fructu pascit Domini gregem. Pascit *Vita* pascit *Doctrina*, pascit *Intercessione*. Per quem incessanter adiuti, fructificate & vos charissimi, quoniam in hoc positi estis, vt eatis & fructum afferatis. Vnde eatis? Vtique à vobisipsis, sicut scriptum est m. *A voluntate tua auertere*. *m Eccl. 18. d* Nam & de Domino legimus, quia *exiit seminare semen suum* n. *n Matt. 13. a* Ecce & hic habemus semen suum, sicut & prius fructum suum. Imitemur & hunc Fratres, quoniam ad hoc venit, vt formam nobis traderet, & viam demonstraret.

8 *Et Christus arbor mystica.* Fortassis & ipse Dominus arbor est, & debemus ab eo quoque ramos accipere, quos nostris pedibus apponamus: imo non fortasse, sed magis verè arbor est ipse & planta cœlestis, sed in terris plantata, sicut scriptum est o: *Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit*. *o Psal. 84. b* Ab eo igitur hunc ramum vobis appono, vt sicut seipsum exinaniuit, hoc ipsum sentiatis in vobis, nisi quod non tam ego appono, quàm Apostolus, apud quem legistis p: *hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens: in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo*. *p Philip. 2.* *Christi humilitas imitanda.* Et vos, Fratres charissimi, exinanite vos, humiliate vos, seminate vos, perdite vos. Seminate corpus animale, & resurget corpus spiritale. Perdite animas vestras, & in vitam æternam seruabitis eas. Vultis nosse quomodo id fecerit Apostolus ipse qui docuit? *Siue*, inquit q, *mente excedimus, Deo: siue sobrij sumus, vobis*. *q 2. Cor. 5. c* Quid ergo tibi? *Ego*, inquit r, *factus sum tanquam vas perditum*. *r Psal. 30. c* Bene seipsum perdit, qui nihil vnquam pro se facit: sed omnis eius intentio & omne desiderium tendit ad Dei placitum, & vtilitatem fratrum suorum. *Infelix* enim *qui seminat in carne, quia de carne metet corruptionem* s. *s Galat. 6. b* Alibi verò scriptum est t: *Beati qui seminant super omnes aquas*. *t Esa. 32. d* Sed quomodo super omnes aquas? Forte & super aquas de quibus legitur u: *Et aquæ quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini*: *u Psal. 148. a* quæ sunt virtutes Angelicæ, & cœlestes populi. Ita planè: *quoniam spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus* x. *x 1. Cor. 4. b*

9 Seminemus igitur hominibus exemplum bonum per aperta opera: seminemus Angelis gaudium magnum per occulta suspiria, & cætera huiusmodi quæ solis eis sunt nota. Gaudium enim est, Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Hinc dicebat Apostolus y: *Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus*: *y 2. Cor. 8. d* Coram Deo dixit, coram eis qui vultui Dei assistunt. Ipsis enim maximè placet, cum vos vident occultè orantes, aut ruminantes psalmum aliquẽ, aut tale aliquid facientes. Sic seminate & vos, sic fructificate charissimi. Seminate & vos, quia tam multi ante vos seminauerunt: fructificate, quia vobis seminauerunt. *Christiani steriles quam grauiter damnandi.* O genus Adam, quàm multi seminauerunt in te, & quàm pretiosum semen: quàm malè peribis, & quàm meritò, si perierit in te tantum semen, simul & seminantium labor? Cui perditioni traderis ab agricola, si in te perierint hæc vniuersa? Seminauit in terra nostra tota Trinitas, seminauerunt Angeli pariter & Apostoli, seminauerunt Martyres, & Confessores, & Virgines. *Varij seminatores mystici. S. SS. Trinitas.*

a Matt. 13. a & Luc. 8. a

Seminauit & Filius, *Ipse enim est qui exiit seminare semen suum* a: Pater enim non exijt, sed Filius à Patre processit, & venit in mundum: vt qui priùs erat cogitatio pacis in corde Patris, fieret, & ipse pax nostra in vtero Matris. Seminauit & Spiritus sanctus, quia & ipse venit, & apparuerunt discipulis dispartitæ linguæ tanquam ignis. Ita tota Trinitas seminauit: Pater scilicet pacem de cælo, Filius veritatem, Spiritus sanctus charitatem.

10

SS. Angeli

a Esai. 14. d

b Dan. 7. c

Angeli quoque seminauerunt, quando cadentibus alijs ipsi steterunt. Dixit enim Lucifer ille, (sed non iam lucifer, sed tenebrifer & vespertis) *Sedebo in monte testamenti, similis ero Altissimo* a. O impudens! Millia millium ministrant ei, & decies centena millia assistunt b, & tu sedebis? *Cherubim*, ait Propheta b *stabant, & non sedebant*, quid laborasti, vt iam sedeas? Omnes administratorij sunt Spiritus missi in ministerium propter eos qui hæreditatē capiunt salutis, & tu sedebis? Quid seminasti, vt iam metas? Non est tuū, non est tuū hoc, sed quibus paratū est à Patre. Quid eis inuides? Profectò ipsi sedebunt, ipsi inquā vermiculi terræ iudicantes sedebunt, & tu non modo non stabis, sed iudicandus astabis. *Nescitis*, ait Apostolus c, *quia & Angelos iudicabimus*? Ipsi vtique *ibant & flebant mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos* d.

Quies non captanda nisi post laborem.

c 1. Cor. 6. a

d Psal. 125. a

e Psal. 24. d

f Matt. 19. d

Duo manipuli sunt quos quæris, honoris scilicet, & quietis. Sessionem affectas & altitudinem, sed non sic, non sic: non colliges, quia non seminasti. Qui seminauerunt laborem & vtilitatem, metent honorem pariter & quietem. Pro confusione enim sua, duplici & labore, in terra sua duplicia possidebunt. Vnde & dicebat quidam e: *Vide humilitatem meam, & laborem meum*. Hodie audistis in Euangelio promittentem Dominum, & dicentem discipulis f: *Sedebitis super sedes, iudicantes duodecim tribus Israël*. Ecce quies sessionis, & honor iudicij. Nam & ipse Dominus ad hæc noluit peruenire, nisi per humilitatem & laborem. Vnde & morte turpissima condemnatus est, interrogatus tormentis, & opprobrijs saturatus: vtique vt inimicus induatur confusione, ipse, pariter & omnes qui imitantur eum, & prætergrediuntur viam. Ipse est, ô inique, ipse est qui sessurus est in sede maiestatis suæ similis Altissimo, & coaltissimus ei. Hoc vtique cogitauerunt Angeli sancti, qui cadente maligno apostasiæ illius non consenserunt: nobis relinquentes exemplum, vt quemadmodum ipsi elegerunt ministrare; sic & nos faciamus. Nam etiam qui laborem fugiunt, honorem captant, illum se nouerint imitari, qui sessionem altitudinemque quæsiuit: & si non satis terret eos illius culpa, terreat vel vindicta. Omnia enim in contrarium deuenerunt, vt formatus sit ad illudendum ei, & ignis æternus præparatus est illi. Ad hæc vitanda, prudentiam nobis seminauerunt sancti Angeli, qui priùs eam alijs cadentibus tenuerunt.

Ne Christus quidem sine labore peruenit ad quietē.

Honorum cupidi, & laborum inimici similes Diabolo.

11.

i. Seminant nobis Apostoli.

g Ioan. 6 g

h Ibid.

i Deut. 8 a & Matth. 4.

k Psal. 18, a

Sed & Apostoli hanc ipsam seminauerunt nobis, quando recedentibus his qui sapientiam huius mundi sequebantur (quæ stultitia est apud Deum) & prudentiam carnis (quæ mortem operatur, & inimica est Deo) ipsi Domino adhæserunt. Scandalizati enim illi audientes de sacramento carnis & sanguinis, vltra non ibant cum eo. Discipuli verò interrogati an & ipsi vellent abire: responderunt g, *Ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes*. Necesse habemus, fratres, hanc prudentiam imitari: quia multi adhuc ambulant cum Iesu, donec veniatur ad edendam eius carnem, & bibendum sanguinem illius, ad communicandum scilicet passionibus eius: hoc enim & verbum illud, & ipsum Sacramentum significat: ex tunc autem scandalizantur, & abeunt retro dicentes. *Quia durus est hic sermo* h. Nos cum Apostolis prudentes simus, & dicamus: *Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes*. Non discedimus à te, viuificabis nos. *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei* i. Non solus mundus habet delectationem, sed multò maior est in verbis tuis. Vnde & Propheta ait k: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo!* Ad quem igitur eamus? verba vitæ æternæ habes Domine: & ea quæ sunt super omnia quæ mundus habere potest. Non solum ipsa vita, sed & promissio vitæ æternæ, & expectatio iustorum, lætitia est, & tanta lætitia, vt omne quod concupiscitur, ei non valeat comparari. Hanc igitur prudentiam nobis Apostoli sancti seminauerunt. Martyres verò manifestum est fortitudinem seminasse. Porrò veri Confessores seminauerunt iustitiam, quam in omni vita sua sequuti sunt. Hoc enim interest inter Martyres & Confessores, quod inter Petrum simul omnia relinquentem, & Abraham substantiam mundi in bonos vsus expendentem. Sic enim illi consummati in breui expleuerunt tempora multa: isti verò longa & multimoda traxere martyria. Virgines sanctæ planum est quia temperantiam seminarunt, quæ sic libidinem calcauerunt.

Martyres; Confessores; Virgines quid nobis seminauerint,

Discrimen Martyrum & Confessorū.

IN FESTO ANNVNCIATIONIS
Beatæ Mariæ Virginis.

Sermo I.

De Verbis Psalm. *Vt inhabitet gloria in terra nostra; Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, Iustitia & pax osculatæ sunt.* Psal. 84.

a 2. Cor. 1. c

b. Luc. 18 b

Testimoniū consistit in tribus.

Remissio peccatorum; Opera bona; & vita æterna, à solo Deo,

c Iob. 14. a

d Psal. 31. a

Homo sibi relictus continuò tendit in nihilum.

GLoria nostra hæc est (ait Apostolus) *testimonium conscientiæ nostræ* a. Non quidem tale testimonium, quale ille superbus Pharisæus habebat, seducta & seductrice cogitatione b, testimonium perhibens de seipso, & testimonium eius verum non erat; sed cum spiritus ipse testimonium perhibet spiritui nostro. Porrò hoc testimonium in tribus consistere credo. Necesse est enim *primò* omnium credere quòd remissionem peccatorum habere non possis, nisi per indulgentiam Dei: *deinde* quòd nihil prorsus habere queas operis boni, nisi & hoc dederit: *postremò* quòd æternam vitam nullis potes operibus promereri, nisi gratis detur & illa. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum semine, qui solus est mundus c; Vtique quod factum est, non potest non fieri: ipso tamen non imputante erit quasi non fuerit. Quod Propheta quoque considerans ait d: *Beatus vir cui non imputabit Dominus peccatum*. De operibus verò bonis certum omninò est, quòd nemo hæc habeat à seipso. Nam si stare non potuit humana natura adhuc integra, quantò minus poterit per seipsam resurgere iam corrupta? Certum est ad suam originem vniuersa quantum in eis est tendere, & in eam semper esse partem procliuiora. Sic & nos qui de nihilo creati sumus, constat quia si nobis ipsis relinquimur, in peccatum semper (quod nihil est) declinamus.

ii.

Merita nostra sūt Dei dona,

c. 1. Reg. 13. c & Act. 13. d

d Psal. 142. a

* al. computare.

e Luc. 14. g

Iam verò de æterna vita scimus, quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, nec si vnus omnes sustineat. Neque enim talia sunt hominum merita, vt propterea vita æterna debeatur ex iure, aut Deus iniuriam aliquam faceret, nisi eam donaret. Nam vt taceam quòd merita omnia dona Dei sunt, & ita homo magis propter ipsa Deo debitor est, quàm Deus homini: quid sunt merita omnia ad tantam gloriam? denique quis melior est Propheta cui Dominus ipse tam insigne testimonium perhibet, dicens c: *Virum inueni secundum cor meum*. Veruntamen & ipse necesse habuit dicere Deo d, *Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine*. Nemo itaque se seducat: quia si bene cogitare * voluerit, inueniet proculdubio, quod nec cum decem millibus possit occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se e.

Verum hæc quæ nunc diximus non omninò sufficiūt, sed magis initium quoddam & velut fundamentum fidei sunt habenda. Ideóque si credis peccata tua nō posse deleri nisi ab eo cui soli peccasti, & in quem peccatū non cadit, benè facis: sed adde adhuc, vt & hoc credas quia per ipsum tibi peccata donantur. Hoc est testimonium quòd perhibet in corde nostro Spiritus sanctus dicens. Dimissa sūt tibi peccata tua. Sic enim arbitratur Apostolus

f Rom. 3. d

Solius Dei est cōdonare peccata, donare opera bona, & eorum præmia.

postolus f: *gratis iustificari hominem per fidem*. Ita de meritis quoq; si credis non posse haberi nisi per ipsum, non sufficit, donec tibi perhibeat testimonium Spiritus veritatis, quia habes ea per illum. Sic & de vita æterna habeas necesse est testimonium spiritus, quòd ad eam diuino sis munere peruenturus. Ipse enim peccata condonat: ipse donat merita, & præmia nihilominus ipse redonat.

4\. Passioni Christi tribuitur remissio peccatorum.

Porrò testimonia ista credibilia facta sunt nimis. Nam de *remissione* quidem *peccatorum* validissimum teneo argumentum, dominicam passionem. Vox siquidem sanguinis eius inualuit multò plus quàm vox sanguinis Abel, clamans in cordibus electorum, remissioné omnium peccatorum. *Traditus est enim propter peccata nostra* g: nec dubium quin potentior & efficacior sit mors illius in bonum, quàm peccata nostra in malum. De *bonis* autem *operibus* argumentū nihilominus efficax mihi est Resurrectio eius, quia *resurrexit propter iustificationē nostram* h. Porrò de spe præmiorum testimonium eius est Ascensio, quia ascendit propter glorificationem nostram. Hęc tria in Psalmis habes dicēte Propheta i: *Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum*. Et alibi k: *Beatus vir cuius est auxilium abs te*. Item alibi l: *Beatus quem elegisti & assumpsisti, habitauit in atriis tuis*. Hæc est gloria vera, gloria inhabitans; quia ab eo est, qui per fidem habitat in cordibus nostris. Filij verò Adam gloriam quæ ab inuicem est quærentes, gloriam quæ à solo Deo est non volebant, sed sic gloriam extrinsecus fluentem sectantes habebant gloriam non in semetipsis, sed magis in aliis.

g Rom. 4. d Resurrectioni iustificatio.

h Ibid. Ascensioni glorificatio.

i Psal. 31. a

k Psal. 83. b

l Psal. 64. a

5\. Vera & inhabitans gloria vnde homini contingat.

Vis nosse vnde sit homini inhabitans gloria? Dico breuiter, quoniam ad mystica festinat intentio. Nam & ea sola proposueram in verbis illis propheticis diligentius vestigare, sed reflexit ad moralia occurrens prima fronte Apostolicus sermo de interna gloria & testimonio conscientiæ. Sic ergò inhabitat hæc gloria etiam hic in terra nostra, si misericordia & veritas obuient sibi, & sese iustitia & pax osculentur. Præuenienti siquidem misericordiæ, vt veritas nostræ conuersionis occurrat necesse est, ac de cætero sanctimoniā sectemur & pacem, sine qua nemo videbit Deum. Vbi enim compungitur quis, iam tunc eum misericordia præuenit, sed nequaquā ingredietur, donec ei veritas confusionis concurrat. *Peccaui Domino*, ait ipse Dauid m ad Nathan Prophetam, cum de adulterio & homicidio argueretur. *Et transtulit Dominus peccatum à te*, ait Propheta. Nimirum *misericordia & veritas obuiauerunt sibi*. Ex hoc quidem, vt declines à malo. Iam verò vt facias bonum, in tympano & choro tibi psallendum est, vt ipsa mortificatio carnis tuæ & pœnitētiæ fructus, ac iustitiæ opera, in vnitate & concordia fiant: quoniam vnitas spiritus, vinculum est perfectionis. Neque ad dexteram neque ad sinistram declinaueris. Sunt enim quorum dextera est dextera iniquitatis. Pharisæus ille n, cuius supra meminimus, non erat sicut cæteri hominum, sed ipse sibi (vt diximus) testimonium perhibuit, sed non verum. Sanè quisquis ille est in quo misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt, securè glorietur, sed in eo qui sibi testimonium perhibet in spiritu vtique veritatis.

Nimirum, ex cōpunctione, & conuersione, seu, declinando malū, & faciendo bonum.

m 2. Reg. 12. d

n Luc. 18. b

6\. *Vt inhabitet gloria in terra nostra, misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt*. Si gloria patris filius sapiens, cum sit sapientia ipsa, sapientior nemo; liquet profectò gloriam Patris Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam esse. Quia ergo multifariè multisq; modis de eo prædictum fuerat in Prophetis o quod in terris videndus esset, & inter homines conuersaturus, quonam modo id factum sit, & impletis quæ de eo per os omnium Prophetarum dicta fuerant, habitauerit gloria in terra nostra, Psalmista indicat in his verbis p, ac si manifeste dicat. Vt verbum caro fieret & habitaret in nobis, *misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt*. Magnum sacramentum, fratres, & diligentius perscrutandum, nisi & intellectus mysterio, & ipsi quoq; intellectui verba deessent. Dico tamen vtcūque modicū id quod sentio, si fortè vel occasionem dedisse videar sapienti. Videre mihi videor, dilectissimi, quatuor virtutibus his amictū primū hominem ab ipso suæ creationis exordio, & (vt Propheta meminit a) vestimento salutis indutū. Est n. in his quatuor illa salutis integritas: nec sine his omnibus potest constare salus, præsertim cū nec possint esse virtutes si abinuicem separentur. Acceperat ergo homo *Misericordiam*, custodem scilicet atq; pedissequā, vt ipsa præueniret, ipsa & sequeretur eū, ipsaq; protegeret & conseruaret vbique. Vides qualē nutritiū contulit paruulo suo Deus, qualem dedit pedissequā homini recens orto. Sed erat illi necessarius etiam eruditor tanquā ingenuæ & rationabili creaturæ, vt non sicut iumentū aliquod custodiretur, sed tanquam paruulus educaretur. Cui sanè magisterio nemo poterat aptior inueniri, quàm *Veritas* ipsa quæ eum in agnitionē summæ perduceret aliquando veritatis. Interim verò ne sapiens inueniretur vt malū faceret, essētque peccatū ei tanquā scienti bonū & minime facienti, *Iustitiam* quoq; qua regeretur accepit. Adhuc autē & *Pacem* qua foueretur & delectaretur addidit manus benignissima creatoris. Pacem vtique duplicem, vt nec intus pugnæ, nec foris timores, id est nec caro concupisceret aduersus spiritum: nec esset ei creatura vlla formidini. Nā & bestiis omnibus liberè imposuit nomina, & serpens ipse, qui violentia non præsumpsit, fraude magis eū aggressus est. Quid huic deerat, quem misericordia custodiebat, docebat veritas, regebat iustitia, pax fouebat?

o Heb. 1. a

p Psal. 84. b

Homo ab ipso creationis exordio quatuor virtutib⁹ tanquam vestimento salutis amictus.

a Esa. 61. d

1 Misericordia.

2 Veritas.

3 Iustitia.

4\. Pax.

7\. Sed heu homo iste ad multam perniciem & insipientiam sibi, descendit de Hierusalem in Hiericho. q. Siquidē incidit in latrones, à quib. & ante omnia legitur despoliatus. An non despoliatus, qui Domino veniente nudum se esse conqueritur? Nec verò poterat reuestiri, vel ablata sibi recipere vestimenta, nisi Christus amitteret sua. Sicut enim viuificari in anima nisi interueniēte corporali morte Christi non potuit, ita nec reuestiri sine eius despoliatione. Et vide, si nō propter has quatuor partes vestimenti quod amiserat primus & vetus homo in totidem quoq; diuisa sunt secundi & noui hominis vestimenta. An fortè quæris & tunicam inconsutilem, quæ non diuiditur, sed sorte peruenit? Ego diuinam arbitror esse imaginem, quæ nimirum non assuta, sed insita atq; ipsi impressa naturæ, diuidi scindiq; non potest. Ad imaginē nempè & similitudinē Dei factus est homo, in imagine arbitrij libertatem, virtutes habens in similitudine. Et similitudo quidem perijt, veruntamen in imagine pertransit homo. Imago siquidem in gehenna ipsa vri poterit non exuri, ardere, sed non deleri. Hæc ergo non scinditur, sed sorte prouenit. Et quocunque perueniat anima, simul & ipsa erit. Nam similitudo non sic, sed aut manet in bono, aut si peccauerit anima, mutatur miserabiliter, iumentis insipientibus similata.

q Luc. 10. e

Homo despoliatus vestimento salutis, & nudus relictus.

8\. Sed quia spoliatum virtutibus quatuor hominem diximus, quonam modo singulis sit spoliatus, congruū est vt dicamus. Perdidit homo *Iustitiam*, cum Eua serpentis, Adam mulieris voci obediuit potiùs quàm diuinæ. Erat tamen residuum aliquid, quod apprehendere possent, idq; Dominus suo illo scrutinio innuebat, sed abiecerunt etiam illud, conuersi in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. Prior n. iustitiæ portio non peccare, secunda per pœnitentiam damnare peccatum. Perdidit & *Misericordiam* cū sic exarsit Eua in concupiscentia sua, vt nec sibi, nec viro nec filiis parceret misscitura, simul omnes terribili maledicto & necessitati mortis addicens. Adam quoq; indignationi diuinæ mulierem pro qua peccauerat obiecit: quasi post tergū eius volens declinare sagittam. *Vidit enim mulier lignum quod esset pulchrum visu, & ad vescendum suaue* r, & à serpēte audierat tanquā deos se futuros. Funiculus triplex difficilè rūpitur, curiositatis, voluptatis, & vanitatis. Hæc sola mūdus habet, concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ. His abstracta & illecta misericordiā omnē crudelis mater abiecit. Sic & Adam qui mulieri malè misertus est, vt cū ea peccaret, benè noluit misereri vt pœnā sustineret pro ea. Priuata est etiā mulier *Veritate*, primo quidem malè detorquens quod audierat, *morte morieris*, & dicens, *ne fortè moriamur*: demum

Quomodo spoliatus 4. supradictis virtutibus, id est, Primo Iustitiā.

2 Misericordiam.

r Gen. 3. a

3\. Veritas.

serpenti credens, penitus abneganti & dicenti, *nequaquam moriemini* s. Priuatus est & Adam veritate, vbi eam confiteri erubuit, folia, hoc est excusationum operimenta prætendens. Siquidem ipsa dicit: *Qui erubuerit me coram hominibus, erubescam & ego eum coram patre meo* t. *Pacem* quoque protinus amiserunt, quia non est pax impiis, dicit Dominus. Nónne enim contrariam legem inuenerant in membris suis, quos de nouo pudere cœperat nuditatis? *Timui ego*, inquit u, *eo quod nudus essem.* Non sic miser non sic paulo antè timebas, non quærebas folia, licet corpore nudus sicut & modo.

s Gen. 3. a
t Luc. 9. d
4 Pace.
u Gen. 3. b

9. Ex hoc sanè (vt Prophetæ ipsius parabolam prosequamur, qui sibi obuiasse eas, & reconciliatas in osculo memorauit) grauis quædam inter virtutes videtur orta contentio. Siquidem veritas & iustitia miserum affligebant, pax & misericordia zeli huius expertes iudicabant magis esse parcendum. Sunt etenim collactaneæ hę duę sibi, quemadmodum & priores. Vnde & factum est vt perseuerantib. illis in vltione & præuaricatorem hinc inde cædentibus, & præsentes molestias futuri cumulantibus comminatione supplicii, illæ secederent in cor patris redeuntes ad Dominum qui illas dedit. Solus siquidē ipse cogitabat cogitationes pacis cum afflictionis plena omnia viderentur. Siquidem non cessabat pax, non et misericordia dabat silentium, sed pio quodam susurro paterna pulsantes viscera loquebantur x. *Nunquid in æternum proiiciet Deus, aut non apponet vt complacitior sit adhuc? Nunquid obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas?* Et quamuis diu multúmque visum sit dissimulare Patri miserationum, vt interim satisfaceret zelo iustitiæ & veritatis: non tamen infructuosa fuit supplicantium importunitas, sed exaudita est in tempore opportuno.

Inter istas virtutes occisione præuaricationis orta contentio, pulcrè depingitur.

x Psal. 76. b

10. Fortè enim interpellantibus tale dicatur dedisse responsum. Vsque quo preces vestræ? Debitor sum & sororib. vestris, quas accinctas videris ad faciendā vindictam in nationibus, iustitiæ & veritati. Vocentur & veniant, & super hoc verbo pariter conferamus. Festinant ergo legati cœlestes, & vt viderunt miseriam hominū & crudelē plagam, vt Propheta loquitur y, *Angeli pacis amarè flebant.* Qui enim fidelius quærerēt aut rogarent quæ ad pacē sūt, quā Angeli pacis? Sanè ex deliberatione communi ascendit veritas ad constitutā diē, sed ascēdit vsque ad nubes: necdum planè lucida, sed subobscura & obnubilata adhuc zelo indignationis. Factúque est vt legimus in Propheta z: *Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua vsque ad nubes.* Medius autē pater luminū residebat, & vtraque pro parte sua vtilius quod habebat loquebatur. Quis putas illi colloquio meruit interesse, & indicabit nobis? Quis audiuit & enarrabit? Forte inenarrabilia sūt & non licet homini loqui. Sūma tamen controuersiæ totius hæc fuisse videtur. Eget miseratione creatura rationalis, ait Misericordia, quoniam misera facta est, & miserabilis valde. Venit tempus miserendi eius, quia iā præterit tempus. Econtra Veritas. Oportet, inquit, impleri sermonem quē locutus es Domine. Totus moriatur Adā necesse est cū omnibus qui in eo erant, qua die vetitū pomum in præuaricatione gustauit. Vt quid ergo, ait Misericordia, vt quid me genuisti pater citius perituram? Scit enim Veritas ipsa, quoniam misericordia tua perit, & nulla est, si non aliquando miserearis. Similiter autem ecōtrario & illa loquebatur. Quis enim nesciat, quod si prædictam sibi præuaricator sententiam mortis euaserit, perit, nec permanebit iā in æternū veritas tua, Domine?

Conciliationem misericordiæ & veritatis, Iustitiæ & Pacis, quasi Schemate iudicii eleganter repræsentat.
y Isa. 33. b
z Psal. 35. b
Summa controuersiæ & contentionis inter Miser. & Verit. Iustit. & Pacem.

11. Ecce verò vnus de Cherubim, id est magni consilii Angelus ad regem Salomonem suggerit esse mittendus. Quoniam filio, inquit, datum est omne iudicium a. Et in eius ergo conspectu misericordia, & veritas obuiauerunt sibi, eadem quæ supra meminimus verba querimonię repetentes. Fateor, ait Veritas, zelum bonum Misericordia habet. sed vtinam secundum scientiam. Nunc autē quid præuaricatori potius quàm sorori iudicat esse parcēdum? At tu, inquit Misericordia, neutri parcis, sed tanta indignatione sæuis in præuaricatorem, vt inuoluas pariter & sororem. Quid mali merui? si quid habes aduersum me dicito mihi. Sin autem quid me persequeris? Grādis controuersia, Fratres, & intricata nimium disceptatio. Quis non illic diceret, bonum nobis erat si natus non fuisset homo iste? Sic erat, dilectissimi omninò, sic erat. non videbatur quomodo simul possent erga hominem misericordia & veritas conseruari. Cūque adiiceret veritas in ipsum quoque iudicē partis suæ iniuriam retorqueri, dicens cauendum omninò, ne fieret irritū verbum Patris, ne sermo viuus & efficax qualibet occasione euacuaretur, parcite quęso, ait pax, parcite verbis huiusmodi, non nos talis altercatio decet, virtutum est inhonesta contentio.

a Ioan. 5. d
Elegantis prosopopœia introducit Misericordiam.
& Iustitiam de negotio humanæ redēpt. discordantes.

12. Porrò iudex inclinans se, digito scribebat in terra. Erāt autem verba scripturæ, quæ pax ipsa legit in auribus omnium. Ea siquidem propius assidebat. Hæc dicit, perii, si Adam non moriatur, & hæc dicit perii, nisi misericordiā consequatur. Fiat mors bona, & habet vtraque quod petit. Obstupuere omnes in verbo sapientiæ & forma compositionis pariter atque iudicii. Siquidem manifestum fuit nullam eis querimoniæ occasionem relinqui: siquidē fieri posset quod vtraque petebat, vt & moreretur, & misericordiam consequeretur. Sed id quomodo fiet? inquiunt. Mors crudelissima, & amarissima est, mors terribilis, & ipso horrenda auditu. Bona fieri quanam ratione poterit? At ille. Mors, inquit, peccatorū pessima, sed preciosa fieri potest mors sanctorum. An non preciosa erit, si fuerit ianua vitæ, porta gloriæ? Preciosa inquiunt. Sed quomodo fiet istud? Fieri, ait, potest: si ex charitate moriatur quis, verū qui nihil debeat morti. Neq; enim detinere poterit mors innoxium, sed forabitur (vt scriptū est b) maxilla Leuiathan, & destruetur paries medius, soluetúrque chaos magnū, quod inter mortem vitamque firmatū est. Nimirum charitas fortis vt mors, imò & fortior morte. si fortis illius intrauerit atrium, alligabit eum, & diripiet vtique vasa eius, sed & ipso transitu suo ponet profundum maris viam, vt transeant liberati.

En sententia Iudicis, & decisio controuersiæ.
b Ezech. 4.

13. Bonus visus est sermo, vtpote fidelis, & omni acceptione dignus. Sed vbi poterit ille innocens inueniri, qui mori velit non ex debito, sed ex voluntate, non ex malo merito, sed ex beneplacito suo? Circuit Veritas orbem terræ; & nemo mundus à sorde: nec infans cuius est vnius diei vita super terram o. Sed & misericordia cœlū omne perlustrat, & in Angelis quoque ne dixerim prauitatem, minorem tamen inuenit charitatem. Nimirum hæc victoria alii debebatur, quo maiorem charitatem nemo haberet, vt animam suam poneret quis pro seruis inutilibus, & indignis. Nam & si ipse iam non dicit nos seruos, hoc ipsū immensæ dilectionis est, & eximiæ dignationis. Nos autē & si omnia quæ præcepta sunt nobis faceremus *, quid aliud dicere deberemus, nisi quod serui inutiles sumus? Sed quis eum super hoc conuenire præsumeret? Redeunt ad constitutam diem Veritas & Misericordia, anxiæ plurimum non inuento quod desiderabant.

Approbatio sententiæ.
o Iob. 15. b
Nullibi repertus idoneus ad opus Redemptionis perficiendum, nisi ipse Deus.
* o Luc. 17. e

14. Tunc verò seorsum Pax consolans eas, vos, inquit, nescitis quicquā nec cogitatis. Non est qui faciat bonum hoc, non est vsque ad vnum. Qui consilium dedit, ferat auxilium. Intellexit rex quid loqueretur, & ait c: *Pœnitet me fecisse hominem.* Pœna, inquit, me tenet, mihi incūbit sustinere pœnā, pœnitentiam agere pro homine quem creaui. Tūc ergo dixit, ecce venio. Nō enim potest hic calix trāsire, nisi bibam illum. Et accersito Gabriele, vade, inquit, dic filiæ Sion, *ecce rex tuus venit.* Festinauit ille & ait: *Adorna thalamum tuum Sion, & suscipe regē* d. Porrò venturum regem Misericordia & Veritas præuenerunt, sicut scriptum est e. *Misericordia & veritas precedent faciem tuam.* Iustitia thronū præparat secundum illud. *Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ.* Pax cum rege venit, vt Propheta fidelis inueniretur qui dixerat. *Pax erit in terra nostra cum venerit.* Inde est quod nato Domino Angelorum chorus canebat f. *Pax in terra hominibus bonæ voluntatis.* Sed & tūc Iustitia & Pax osculatæ sunt, quæ non modicè videbantur hactenus diffidere. Prior enim si qua erat ex lege iustitia non osculum, sed aculeum magis habebat vrgens timore, quàm prouocās dilectione. Sed nec habuit illa reconciliationē, sicut habet nunc quæ ex fide noscitur esse iustitia. Alioquin quid erat quod nec Abraham, nec Moyses, nec cæteri iusti temporis illius, in obitu suo pa-

Pacis Interlocutio.
c Gen. 6.
d Zach. 9.
e Psal. 88. c
f Luc. 2. b

cem illam beatitudinis æternæ apprehendere, aut regnũ pacis poterant introire, nisi quod minime adhuc iustitia & pax sese fuerãt osculatæ? Ex hoc sanè, dilectissimi, ferventiore nobis zelo sectanda iustitia est. Siquidem iustitia & pax osculatæ sunt, & indissolubile amicitiarum iniere fœdus: vt quicunq; testimonium iustitiæ secum tulerit, hilari vultu iam amplexibus lætis accipiatur à pace, in idipsum dormiens & requiescens.

IN ANNVNCIATIONE DOMINICA.

SERMO II.

De septiformi Spiritu in Christo.

1. CONsiderare est, Fratres, in solennitate hodierna Dominicæ Annunciationis, velut amœnissimam quandam planiciem, simplicem nostræ reparationis historiam. Iniungitur noua legatio Angelo Gabrieli, & nouam Virgo professa virtutem, nouæ salutationis honoratur obsequio. Antiqua excluditur maledictio mulierum, nouam noua mater accipit benedictionem. Impletur per gratiam quæ concupiscentiam nescit, vt spiritu superueniente Altissimi pariat filium, quæ virum dedignauit admittere. Intrat ad nos eadem porta salutis antidotum, qua venenum serpentis ingrediens, vniuersitatem generis humani occuparat. innumeros huiuscemodi flores ex his facile est legere pratis, sed intucor mediam metuendę profunditatis abyssum. Abyssus planè imperscrutabilis, incarnationis dominicæ sacramentum, abyssus impenetrabilis, *Verbum caro factũ est, & habitauit in nobis.* Quis enim inuestiget, quis attingat, quis apprehẽdat? Puteus altus est & in quo hauriã non est mihi. Veruntamen solet interdum superposita puteis humectare linteamina vapor exhalans. Propterea sanè licet irrumpere vetear propriæ conscius infirmitatis, frequenter tamen velut super os huius putei expando ad te Domine manus meas, pro eo quod anima mea sicut terra sine aqua tibi. Et nunc siquidẽ quod (ascendẽte de deorsum nebula) tenuis ebiberit cogitatio, vobis, fratres, modicũ illud sine inuidia cõmunicare curabo, velut expresso linteamine vel exigua refũdẽs cœlestis stillicidia roris.

Incarnationis Dominicæ mysterium abyssus imperscrutabilis.

2. Quæro igitur qua ratione Filius magis incarnatus sit quàm Pater, aut Spiritus sanctus, cum totius Trinitatis non modo æqualis sit gloria, sed vna eademque substantia. Sed quis cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Altissimum est mysterium, nec nos oportet temerè super huiuscemodi præcipitare sententiã. Videtur tamen nec Patris nec Spiritus incarnationem in pluralitate filiorum effugisse confusionem, dum alius Dei, alius filius hominis diceretur. Videtur & illud maximè congruũ, vt is specialiter filius fieret, qui filius erat: ne quid esset ambiguitatis in nomine. Deniq; ipsa est virginis nostræ gloria singularis & excellens prærogatiua Mariæ, quòd filium vnum eundẽmq; cum Deo Patre meruit habere communẽ, quam sanè periisse constat si non filius incarnaretur. Sed nec nobis alia dari posset occasio similis sperãdę salutis & hęreditatis, factus primogenitus in multis fratribus, qui vnigenitus erat, asciscet eos sine dubio in hęreditatem, quos vocauit in adoptionem. Si enim fratres, & cohęredes. Hic ergò Christus Iesus mediator fidelis, sicut in persona vna Dei hominisque substantiam copulauit ineffabili sacramẽto, sic & in ipsa reconciliatione consilio vsus altissimo, mediam non deseruit æquitatem, vtrisq; tribuens quod oportebat, honorem Deo, homini miserationem. Hæc enim optima inter offensum Dominum & reum seruum forma compositionis, vt nec honorandi Domini zelo seruus opprimatur austeriori sententia: nec rursum dum huic immoderatius condescenditur, ille debito fraudetur honore.

Cur Filius potius incarnatus, quam Pater aut Sp. S.

Prima ratio.

2.

3.

3. Audi igitur & diligenter obserua angelicam in huius mediatoris ortu distributionem, *Gloria*, inquiunt a, *in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Huius deniq; gratia obseruationis fideli reconciliatori Christo nec *timoris* spiritus defuit, quo Patri semper reuerentiam exhiberet, semper et deferret, semper gloriã eius quæreret: nec spiritus *pietatis*, quo misericorditer

a Luc. 2. b

Septiformis spiritus in Christo iuxta vaticinium Isaiæ.

A compateretur hominibus. Vnde & necessarium habuit spiritum quoque *scientiæ* per quem timoris pariter & pietatis distributio fieret inconfusa. Et nota quod in primo illo parentum nostrorum peccato tres quidem auctores extiterunt, sed manifeste defuerunt in tribus: Dico enim Euam, diabolum, & Adam. Non habuit Eua scientiam, quæ, vt ait Apostolus b, seducta est in præuaricationem. Verum hæc quidem serpenti non defuit, qui callidior describitur cæteris animantibus, sed pietatem malignus non habuit, qui ab initio factus est homicida. Adam verò pius fortè videtur mulierem non contristando, sed timorẽ Domini dereliquit, voci illius magis obediens quàm diuinæ. Vtinam magis timor Domini præualuisset in eo, sicut de Christo signanter legitur c. Quia *repleuit eum* non pietatis *spiritus*, sed *timoris*. In omnibus enim & per omnia pietati proximorum timor Domini præferendus est, & solus ipse est qui totum sibi hominem debeat vendicare. In his igitur tribus, timore, pietate, & scientia, mediator noster reconciliauit homines Deo. Nam in consilio & fortitudine de manu ad- B uersarij liberauit. *Consilio* siquidẽ pristino iure priuauit hostem, data potestate vt manus iniceret innocenti. *Fortitudine* præualuit: ne violenter posset retineri redemptor, dum victor ab inferis redit, & vita omnium cum eo surrexit.

b 1. Ti. 2. 3

c Isa. 11. a

Timor Domini præferendus pietati proximi.

4. Exinde cibat nos pane vitæ & intellectus, & potat aqua sapientiæ salutaris. Est enim *intellectus* rerum spiritualium & inuisibilium verus animæ panis, confirmans cor nostrum, & ad omne opus bonum roborans in omni exercitatione spirituali. Carnalis autem homo qui non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, sed stultitia ei videntur, gemat & lugeat, dicens d: *Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.* Ecce enim mera & perfecta veritas est, non prodesse homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum faciat. Sed quãdo id capere possit auarus? Sine causa laborat quisquis ei id persuadere conatur. Vt quid hoc? Nẽpe quia stultitia illi videtur. Quid verius quàm iugum Christi esse suaue? Appone homini seculari & vide si non magis lapidem quàm panem reputabit, & certè huius- C modi intelligentia veritatis internæ viuit anima, & hic est spiritualis cibus. Non n. in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei e. Veruntamen donec sapit tibi veritas non sine difficultate ad interiora traiicitur. Vbi verò cœperis in ea oblectari, iam non cibus, sed potus est, & sine difficultate intrat in animam, quo videlicet spiritualis cibus intelligẽtiæ potu sapiẽtiæ digeratur, ne ipsius interioris hominis artub. id est affectib. siccitate laborãtibus, oneri magis sit quã vtilitati.

d Psal. 101. a

e Deut. 8. a

5. Ex omnibus ergo quę saluandis populis fuerant necessaria, nihil penitus defuit Saluatori. Ipse est enim de quo pręcinit Isaias f: *Egredietur virgo de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini. spiritus sapientiæ & intellectus spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* Illud sanè diligenter attende. quo florem hunc de radice non de virga dixerit ascensurum Quia etenim si noua Christi caro in virgine creata esset ex nihilo, quòd ęstimauerũt nonnulli, nõ de radice flos, sed fortè de virga dici poterat ascendisse. Nunc autem quia prodiit ex radice, sine dubio ab origine communẽ D probatur habuisse materiam. Nam quod super eum spiritus requieuit, nihil in eo contradictionis fuisse declarat. In nobis enim quia non omnino superior est spiritus, non requiescit, carne nimirũ aduersus spiritum & spiritu aduersus carnem concupiscente: à quo conflictu nos liberet in quo nihil simile fuit nouus homo & verus homo, qui veram carnis nostræ suscepit originem, sed fermentum vetus concupiscentiæ non suscepit.

f Isa. 11. a

IN FESTO ANNVNCIATIONIS.

SERMO III.

Habitus est hic sermo, cũ festũ Annunc. incideret in Sabbathũ tertium Quadr. quo die legitur historia Susannæ, & Euang. de Adultera.

QVàm diues es in misericordia, quàm magnificus in iustitia, in gratia quàm munificus Domine Deus noster. Non est qui similis sit tibi, munerator copiosis-

sime, remunerator æquissime, piissime liberator. Gratis A respicis humiles, iustè iudicas innocentes, misericorditer saluas etiam peccatores. Hæc sunt, dilectissimi, quæ nobis in mensa diuitis huius patrisfamilias sanctarum testimoniis scripturarum, hodie quidem, si diligenter aduertimus, solito copiosius apponuntur. Nimirū hanc nobis copiam præstant, quæ pariter conuenerunt, sacrū videlicet tempus quadragesimæ, & sacratissima dies annunciationis dominicæ. Hodie enim in auribus nostris deprehensam in adulterio mulierem, indulgentia redēptoris absoluit, hodie innoxium Susannæ sanguinem liberauit, hodie quoque beatam Virginem singulari munere gratuitæ benedictionis impleuit: Magnum conuiuium, vbi pariter nobis misericordia, iustitia, & gratia apponuntur! Nunquid non misericordia esca hominum, salutaris omninò & efficax ad medelam? Nunquid non etiam iustitia panis cordis? Et quidem optimè confirmans illud, vtpote cibus solidus ad nutrimentum. Denique Beati qui esuriunt illum, quoniam ipsi saturabuntur a. Nunquid non cibus animæ gratia Dei sui? Dulcissimus sanè, & omnem habens in se suauitatem, & delectamentū saporis. Imò verò hæc sibi omnia pariter vendicans non modò delectat, sed & reficit & medetur. B

Cibus animæ Misericordia, Iustitia, gratia.

a Matt. 5. a

2\. Accedamus ad mensam hanc, Fratres mei, & ex singulis dapibus vel modicum aliquid degustemus. *In lege Moyses mandauit huiusmodi lapidare*, aiunt de peccatrice peccatores, de adultera Pharisæi. Sed ad duritiam lapidei cordis vestri ille locutus est. *Iesus autem inclinauit se*: Domine inclina cœlos tuos & descende c. Inclinans se & ad misericordiam flexus (neque enim Iudaici cordis erat) *digito scribebat*, non iam in lapide, *sed in terra*. Neque hoc tantum semel, sed hic quoque duplex scriptura, sicut apud Moysen tabulæ duæ. Et fortè veritatem & gratiam scribens, & iterum scribens terræ impressisse videtur, secundum quod Ioannes Apostolus ait d. *Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Considera deniq; an videri possit de tabula veritatis legisse: vnde refelleret pharisæos. *Qui sine peccato est vestrum, primus in eam lapidem mittat.* Verbum quidē abbreuiatum, sed viuū & efficax: & ancipiti gladio penetrabilius. Quàm grauiter enim ad verbum hoc saxea corda trāsfossa, quàm vehementer hoc vno lapillo contritæ sint lapideæ frontes, rubor ipse cōfusionis & clādestinus probauit abscessus. Meruit quidē adultera lapidari: C sed is punire gestiat, qui dignus nō est etiā ipse puniri. Is præsumat à peccatrice exigere vltionē, qui eandē excipere nō meretur. Alioquin ipse sibi vicinior, à se incipiat: in se prius sententiā ferat exerceatq; vindictā. Hæc veritas.

* b Ioan. 8. a

c Psal. 143. b

d Ioan. 1. b

Illius est velle punire, qui dignus non est ipse puniri.

3\. Cæterū adhuc minus est. Et si accusatores refellit hæc veritas, sed reā necdū absoluit; scribat iterū, scribat gratiā, legat & audiamus. *Nemo te condemnauit mulier? Nemo Domine. Nec ego te condemnabo: vade & amplius noli peccare.* O vox misericordiæ, ô auditus lætitiæ salutaris! Auditam fac mihi mane misericordiam tuam; quia in te speraui Domine. Sola nimirum spes apud te miserationis obtinet locum; nec oleū misericordiæ, nisi in vase fiduciæ ponis. Sed est infidelis fiducia, solius vtiq; maledictionis capax, cum videlicet in spe peccamus. Quanquā nec fiducia illa dicenda sit, sed insensibilitas quædam & dissimulatio perniciosa. Quæ enim fiducia ei qui periculum nō attēdit? Aut quod ibi timoris remediū: vbi nec timor sentitur, nec materia ipsa timoris? Fiducia solatium est, nec eget ille solatio qui lætatur cū malè fecerit: & in pessimis reb. magis exultat. Rogemus itaq; Fratres, responderi nobis quantas habeamus iniquitates & peccata, scelera nostra & delicta nobis desideremus ostendi. Scrutemur vias nostras & studia nostra; periculáq; vniuersa vigili intentione pensemus. Dicat quisque in pauore suo, vadam ad portas inferi: vt iam non nisi in sola Dei misericordia respiremus. Hæc vera hominis fiducia à se deficientis & innitentis Domino suo. Hæc, inquam, vera fiducia, cui misericordia non denegatur, propheta attestante *quoniam beneplacitū est Domino super timentes eū, & in eis qui sperāt super misericordia eius.* Nec parua itaq; suppetit in nobis, In nobis quidē timoris, in ipso autem

e Psal. 142. Fiducia capaces nos reddit misericordiæ.

Falsa fiducia.

Vera fiducia quænam.

causa fiduciæ. Suauis & mitis est, copiosæ misericordiæ: A præstabilis super malitia, multus ad ignoscendum. Credamus sanè vel inimicis, qui in eo nihil aliud vnde occasionē struendæ calumniæ caperent, inuenerunt. Cōpatietur (aiunt) peccatrici, nec sibi oblatā vllatenus occidi patietur. Tenebitur itaq; manifestus aduersarius legis, cum absoluerit lege damnatā. In vestrum, ô Pharisæi, caput, tota vestræ malignitatis adinuentio retorquetur. Diffidens causæ, qui iudiciū subterfugitis. Nam illa quidē sine iniuria legis absoluitur, quæ sine accusatore relinquitur.

Christus ab inimicis habet testimonium misericordiæ.

Sed consideremus, Fratres, quoniam hinc abeant Pharisæi. Videtisne duos senes (nam à seniorib. exire cœperunt e) quomodò in pomerio Ioachim abscōduntur? Susannam quærunt vxorem eius: sequamur eos: nam iniqua cogitatione pleni sunt contra eam. *Consentire nobis*, aiunt senes, aiunt pharisæi, aiūt lupi, qui ab alterius paulo ante, licet errantis ouiculæ fuerant deuoratione frustrati. *Cōsentire nobis, & cōmiscere nobiscū.* Inueterati dierum malorū, modo accusabatis adulteriū, modo adulteriū suadetis. Sed hæc est tota iustitia vestra, & quæ palā arguitis eadem agitis in occulto. Hinc fuit quod exiitis vnus post B vnū, cū ille omniū conscius occultorū vestras tam validè percussisset conscientias dicens f: *Qui sine peccato est vestrum, primus in eam lapidem mittat.* Merito proinde ad Discipulos veritas ait g: *Nisi abūdauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorū, non intrabitis in regnum cœlorum.* Alioquin dicemus, aiunt, contra te testimonium. Semen Chanaan & non Iuda: nec hoc quidem Moyses in lege mādauit. An qui decreuit adulterā lapidare, mandauit accusare pudicā? An qui iussit adulterā lapidib. opprimi, etiam iussit cōtra insontem testimoniū ferri? Imò verò sicut adulteram, sic etiam falsam testem non impunitum esse præcepit a. Sed qui gloriamini in lege, per legis præuaricationem Deum inhonoratis.

4\.

e Ioan. 8. a

Historia Susannæ ex Daniele, c. 13. Collata cum historia adulteræ.

f Ioan. 8. a

g Matth. 5. c

a Deut. 19 Prou. 19. b

5\. Ingemuit Susanna & ait h: *Angustiæ mihi sunt vndique.* Vndiq; enim mors. Hinc quidē corporea, inde spiritualis. *Si hoc*, inquit, *egero mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras.* Vestras ô Pharisæi manus, nec adultera effugit, nec pudica: vestras accusationes, nec sāctus, nec peccator euadit. Dissimulatis peccata vestra, vbi inueneritis aliena: Alioquin si quis fortè suū nō habet, vestrū ei impingitis crimen. Quid tamen Susanna C facit inter mortem & mortem animæ scilicet & corporis vndiq; angustiata? *Melius est mihi*, inquit, *absq; opere incidere in manus hominum, quàm derelinquere legem Dei mei.* Nimirum sciebat ista quàm horrendum sit incidere in manus Dei viuentis. Nam homines cū occiderint corpus, animæ nō habent vltra quid faciant: ille autē timendus est, qui potestatem habet & corpus & animā mittere in gehennā. Quid familia Ioachim tardat? Irruat per posticū, nam in pomerio clamor auditur. Clamor vt luporum grauiū, & balantis ouiculæ inter eos. Sed non patitur ab eis innoxiam deuorari, qui ab ipsis eorū faucibus tam dignanter eripuit; etiā eripi non merentem. Merito perinde *cum duceretur ad mortem, erat cor eius fiduciam habens in Domino*, quem vsque adeo timuisset vt timorē omnem postposuisset humanū, & ipsius legem, & simul vitæ postposuisset & famæ. *Non enim dictus fuerat sermo huiuscemodi aliquando de Susanna. Sed & parentes eius iusti erant, & vir eius honoratior omnium Iudæorum.* Meritò igitur à iusto iudice iustam de iniustis obtinuit vltionem; quæ tam vehementer iustitiam esuriuit, vt propter eam contemneret mortem corporis, opprobrium D generis, luctum inconsolabilem amicorum.

h Dan. 13. a

Animæ salus corporis damna toleranda.

i Matt. 10. c

6\. Et nos, fratres, si à Christo audiuimus, nec ego te condemnabo, si peccare iam nolumus contra ipsum: si in Christo volumus piè viuere, necesse est sustineamus persequutionē, ne malū pro malo, aut maledictum pro maledicto reddamus. Alioquin qui patientiā nō seruauerit, perdet iustitiā, hoc est vitā perdet, hoc est, perdet animā suā. *Mihi vindictā & ego retribuā, dicit Dominus* k. Ita prorsus est. Ipse retribuet, sed si ei vindictā serues, si non tollas ab eo iudiciū, si non reddas retribuentib. tibi mala. Faciet iudiciū, sed iniuriam patienti in æquitate iudicabit, sed pro mansuetis terræ. Iam vobis (ni fallor) mo-

Patientia custos iustitiæ.

k Rom. 12. d & Ezech. 9. a & Deut. 32. c. e

lestum est, quòd delitiæ tardant. Non miremini, delitiæ sunt. Non onerabunt quamlibet satiatos, nec à nauseantibus quidem poterunt fastidiri.

4. *Missus est Gabriel Angelus à Deo in ciuitatem Galilææ cui nomen Nazareth.* Miraris quòd Nazareth parua ciuitas, & tanti regis nuncio illustretur & tanto? sed magnus latet in hac parua ciuitate thesaurus, latet, inquam, sed homines latet, non Deum. An non thesaurus dei Maria? vbicunque illa est, & cor eius. Oculi eius super eam, vbique respicit humilitatem ancillæ suæ. Nouit cœlum vnigenitus Dei Patris? Si nouit cœlum, nouit & Nazareth. Quidni sciat patriã suã? quidni nouerit hæreditatem suã? Cœlũ ex Patre: Nazareth ex matre vendicat sibi, sicut ipse se & Filium Dauid, & dominum esse testatur l. *Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filijs hominum.* Cedat ergo ei vtrumq; necesse est in possessionẽ, quia non modo Dominus, sed & filius hominis est. Audiẽt quomodo terrã sibi tanquam filius hominis vendicat, sed & communicat tanquam sponsus. *Flores,* inquit m, *apparuerũt in terra nostra.* Neq; hinc discrepat quod Nazareth interpretatur flos. Amat florigeram patriam flos de radice Iesse, & libenter inter lilia pascitur flos campi & liliũ conuallium. Cõmendat enim flores pulchritudo, Suaueolẽtia, & spes fructus, gratia triplex. Téque florem reputat Deus. Et bene ei complacet in te, si tibi nec honestæ cõuersationis decor, nec bonæ opinionis fragrantia, nec intentio desit futuræ retributionis. Fruct⁹ enim spiritus est vita æterna.

De annunciatione Incarn. Domini ex Luc. 1. a

l Psal. 113. d

m Cant. 2. c. Nazareth interpretatur flos.

5. *Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Dominũ.* Quantam gratiam? Gratiam plenam, gratiam singularẽ. Singularem, an generalem? Vtramque sine dubio, quia plenam & eo singularem quo generalem: ipsa enim generalem singulariter accepisti. Eo, inquam, singularem quo generalem: nam sola præ omnibus gratiam inuenisti. Singularem quòd sola hanc inueneris plenitudinem. Generalem quod de ipsa plenitudine accipiant vniuersi. *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui n.* Singulariter quidẽ fructus ventris tui est, sed ad omnium quidẽ menetes te mediante peruenit. Sic nimirum sic olim ros totus in vellere, totus in area, sed in nulla parte areæ totus, sicut in vellere fuit o. In te sola rex ille diues, & prædiues exinanitus, excelsus, humiliatus, immensus, abbreuiatus, & ab Angelis minoratus est: verus deniq; Deus & Dei filius incarnatus. Sed quo fructu? Nempe vt omnes eius paupertate locupletemur: eius humilitate subleuemur, eius minoratione magnificemur, eius incarnatione adhærentes Deo incipiamus vnus esse spiritus cum eo.

n Luc. 1. e

o Iudic. 6. g. Singularis gratia & prærogatiua Mariæ.

6. Sed quid dicimus, Fratres? Cuinam potissimum vasi gratia infundetur? Si (vt supra meminimus) capax quidẽ est misericordiæ fiducia: patientia verò iustitiæ, quale tã poterimus idoneum gratiæ receptaculum exhibere? Balsamum est purissimum, & solidissimum vas requirit. Et quid tam purum, quidue tam solidum, quàm humilitas cordis? Merito proindè humilibus dat gratiam: merito respexit Deus humilitatem ancillæ suæ. Quonam merito quæris? Eo vtique, quo animum humilem, meritum non occuparet humanum, quo minus libere influeret diuinæ gratiæ plenitudo. Sed ad hanc nobis humilitatem quibusdam erit gradibus ascendendum. *Primò* enim cor hominis quem adhuc peccare delectat, nec miseram consuetudinem proposito meliore mutauit, ne sit gratiæ capax, propriis vitiis præpeditur. *Secundò* quoque vbi corrigere mores, & priores nequitias de cætero non iterare proponit, ipsa tamen peccata præterita, licet iam amputata quodammodo videantur, dum in eo manent gratiam non admittunt. Manent autem donec confessione lauentur, donec succedentibus dignis fructib. pœnitentiæ de medio fiant. Sed væ tibi si fortè vitiis & peccatis perniciosior successerit ingratitudo. Quid enim tam euidenter gratiæ aduersatur? Tepescimus processu temporis à feruore conuersationis nostræ, paulatim refrigescit charitas, abundat iniquitas, vt consummemur carne, qui spiritu cœperamus. Inde enim est vt minus ea sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis, indeuoti pariter & ingrati. Timorem Domini relinquimus, religiosam omittimus solitudinẽ: verbosi, curiosi, faceti, etiam detractores & murmuratores, vacantes nugis, fugitantes labores disciplinæ, quoties sine nota id licet; quasi verò cõfestim sit etiam sine noxa. Quid ergo tãtis repulsam obstaculis gratiã nobis deesse miramur? Iam verò si quis iuxta Apostolum p, vt verbũ gratiæ in eo habitet gratus est, si quis deuotus, si quis sollicitus, si quis spiritu feruens, caueat sibi ne suis fidat meritis, ne suis operib. innitatur; alioquin nec huiuscemodi quidem animum intrat gratia. Nimirum plenus est, nec in eo iam inuenit gratia locum sibi.

Gratiæ idoneos nos efficit humilitas.

Ad Humilitatem quibus gradib. ascendendum.

Gratiæ impedimenta remouenda.

1. Primò, Delectatio peccandi.

2. Neglectus condignæ pœnitentiæ & satisfactionis

3. Tepor, & defectio à primo feruore.

p Colos. 3. e

4 Elatio, de propriis meritis.

10. Consideretis Pharisæum illum orantem q. Non erat raptor, non iniustus, non adulter. An sine fructibus pœnitẽtiæ erat? Ieiunabat bis in sabbatho, decimas dabat omnium quæ possidebat. Sed ingratum forsitan suspicamini. Audite quid dicat. *Deus gratias ago tibi.* Sed non erat vacuus, non erat exinanitus, non erat humilis, sed elatus. Non enim quid sibi deesset scire studuit, sed exaggerauit meritum suum, nec erat solida plenitudo, sed tumor. Vacuus proinde rediit: quia plenitudinem simulauit. Nam Publicanus ille qui exinanire seipsum, qui vacuum vas exhibere curauit, gratiam retulit ampliorem. Nos ergo, fratres, si gratiam cupimus inuenire, sic de cætero abstineamus à vitiis, vt de præteritis quoque peccatis dignè pœniteamus. Nihilominus quoque solicití simus, & deuotos nos Deo, & verè humiles exhibere; huiusmodi nempe animas gratanter respicit pio illo respectu, de quo Sapiens ait r: *Quoniam gratia & misericordia Dei est in sanctos eius, & respectus in electos illius.* Et fortè propterea quater reuocat animam quam respicit dicens s. *Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuertere vt intueamur te.* quo videlicet nec in peccandi consuetudine, nec in conscientia peccatorum: sed nec in tepore & torpore ingratitudinis, aut in elationis cæcitate persistat. A quo nos quadripartito periculo reuocare & eripere dignetur, qui factus est nobis à Deo sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio Iesus Christus Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per infinita secula seculorum. Amen.

q Luc. 18. b

Pharisæi obstitit arrogantia, & elatio.

Vacuus abiit qui plenum se præsũpsit.

r Sap. 4. c

s Cant. 6. d

AD LECTOREM.

Huc referri possunt IV. sermones De Laudib. Virg. Matris, alias super Missus est, supra in Aduentu positi. Item Sermo, de Verbis Apoc. 12. Signum magnum apparuit, &c. inf. in Assumpt. B. V. poni solitus, huc potius spectare videtur.

DOMINICA PALMARVM.

De tribus ordinibus obsequentium Christo.

SERMO I.

1. NOn sine causa spiritum Sponsi pariter & Dei sui habens Ecclesia, processionem hodie noua quadam & mira coniunctione addidit passioni. Nam processio plausum habet, passio planctum. Quoniam ergo sapientibus & insipientibus debitores sumus: videamus quid vtrisque conferat hæc coniunctio. Et prius quidem quid secularibus indicet: quoniam non prius quod spirituale, sed quod animale. Videat secularis anima, videat & intelligat, quoniam extrema gaudii luctus occupat. Propter hoc enim qui cætera quoque cœpit facere & docere, non solum verbis prædicans, sed exemplis: quod ante prædixerat per Prophetam a: Quoniam *omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, tanquam flos fœni:* etiam apparens in carne manifestè studuit probare in seipso. Vnde & processionis gloria voluit sublimari: qui paulò post sibi nouerat imminere diem ignominiosissimæ passionis. Quis ergo sperare iam debeat in incerto gloriæ temporalis, cum videat in ipso quoque qui peccatum non fecit, creatore temporum & conditore vniuersitatis post exaltationem tantam, tantam nihilominus humiliationem sequi? In eadem enim ciuitate, à plebe eadem, & eodem tempore, nunc quidem processionis gloria & diuinis est laudibus honoratus: postmodum verò interrogatus contumeliis & tormento, & cum sceleratis deputatus. Hic est transitoriæ finis lætitiæ: hic fructus gloriæ temporalis. Propterea prudenter orat Propheta vt cantet Domino gloria eius, &

Processionis hodiernæ & passionis cõiunctio quid sibi velit.

Quid secularibus hinc discendum.

a Esa. 40. b

Mundi & gloriæ temporalis inconstantia.

b Psal. 29. c — non compungatur b, id est, processionem habeat, quam passio non sequatur.

2. Quid Religiosis & spiritualibus discendum ex coniunctione hodierna processionis & passionis.

Vobis autem charissimi, tanquam spiritualibus spiritualia comparantes in *processione* quidem cœlestis patriæ repræsentamus gloriam, in *passione* monstramus viam. Nam si in processione quidem venit tibi in mentem futura illa lætitia, & exultatio multa nimis, quando rapiemur in nubibus obuiam Christo in aëra, si tota concupiscentia videre desideras diem illam quando suscipietur in cœlesti Hierusalem Christus Dominus caput cum omnibus membris portans triumphum victoriæ, applaudentibus iam non popularibus turmis, sed virtutibus angelicis, clamantibus vndique populis vtriusque testamenti, *Benedictus qui venit in nomine Domini* c: si inquam considerasti in processione quò properandum sit: disce in passione quà sit eundum. Hæc est enim via vitæ, tribulatio præsens, via gloriæ, via ciuitatis habitaculi, via regni, secundùm quod clamat latro de cruce d: *Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum.* Euntem in regnum vidit, quò cum peruenisset, sui memorem esse rogauit. Peruenit ergo & ipse. Sed si vis nosse quàm compendiosa via: eadem die meruit cum Domino esse in paradiso. Tolerabilem proinde reddidit passionis laborem gloria processionis: quoniam amanti nihil difficile est.

c Matth. 21. Marc. 11. Luc. 12.

Passio & crux seu tribulatio via est ad gloriam.

d Luc. 23. e

3. Hodierna processio repræsentat cœlestem.

Ne mireris quod præsenti processione cœlestem dixerim repræsentari: quando vnus & idem in vtraque suscipitur, etsi longè aliter, & ab aliis. In hac enim processione irrationabili iumento Christus insidet: in illa verò iumentum futurum est, sed rationale: quoniam *homines & iumenta saluos facies Domine* e. Cui simile est illud f: *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Et vide si non de processione loquitur, cum sequitur: *Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me & cum gloria suscepisti me.* Ibi certè ne ipse quidem pullus deerit: quoniam etsi murmuret hæreticus paruulos non sinens venire, paruulorum baptismo detrahens: qui paruulus natus est, & primam paruulorum elegit aciem (innocentes loquor) hodie quoque paruulos à gratia non excludit: quia nec pietati incongruum, nec maiestati eius difficile est, vt suppleat munus gratiæ quod minus in eis habet natura possibile. Ibi non ramos arborum, non vilia vestimenta popularis turma prosternet: sed demittent pennas suas animalia sancta: deponent coronas suas ante thronum Agni viginti quatuor seniores, & virtutes omnes Angelicæ quicquid habent gloriæ vel decoris: totum ei adscribent, totum ei attribuent.

e Psal. 35. b

f Psal. 72. e

Baptismus paruulorum.

4. Triplex obsequium in hodierna processione Christo exhibitum.

Iam verò quoniam de iumento & vestibus, & de ramis arborum mentio facta est: considerare diligentiùs libet triplex obsequium quod in processione hac exhiberi video Saluatori. *Primum* quidem à iumento cui insidet. *Secundum* ab eis qui sua illi vestimenta sternunt. *Tertium* verò ab his qui de arboribus ramos cædere perhibentur. Nonne tamen omnes reliqui ex eo quod abundat sibi, mittunt, & quasi sine grauamine obsequuntur Domino, solùm verò iumentum semetipsum exponit eius obsequio? Silendum mihi est, vt elationem caueatis, an magis loquar vt habeatis consolationem? Iumentum cui insidet Christus, nonne vos estis, iuxta præceptum Apostoli g: *glorificantes & portantes Deum in corporibus vestris?* Expendunt enim seculares homines in obsequium Domini, non quidem corpora, sed quæ adiacent & necessaria sunt corporibus, cum de terrena substantia eleemosynas largiuntur. Prælati quoque ramos cædunt de arboribus, verbi causa, cum de fide & obedientia Abrahæ, de castitate Ioseph, de mansuetudine Moysi, cæterorumque sanctorum virtutibus euangelizant. Veruntamen & illi de promptuariis plenis largiuntur: & hi quæ acceperunt gratis, gratis nihilominus dare iubentur. Omnes tamen si fideliter suo quisque intentus fuerit ministerio, in processione Saluatoris sunt & cum eo ingrediuntur in sanctam ciuitatem: quoniam tres præuidit Propheta h saluandos: *Noë* cædentem ramos in arcæ fabricam: *Danielem* in vili edulio, & labore abstinentiæ factum tanquam iumentum, Saluatoremque portantem: tertium quoque *Iob* bene dispensantem substantiam huius mundi, & de velleribus ouium suarum pauperum latera calefacientem. Cui tamen in processione illa Iesus propinquior, cui de tribus ordinibus salus vicinior, facile credo potestis aduertere.

g 1. Cor. 6. d

h Ezech. 14. d

DOMINICA PALMARVM.

De Passione & Processione; & quatuor ordinibus Processionis.

SERMO II.

1. Processionis & Passionis coniunctio quid significet.

NEcesse est vt loquamur hodie breuius propter angustiam temporis. Multa quidem nobis ministrat processio quam celebraturi sumus: sed eadem impedit ne dicere plura possimus. Celebraturi sumus hodie processionem, & paulò post audituri passionem. Quid sibi vult mirabilis ista coniunctio, aut quid cogitauerunt patres nostri passionem addentes processioni? Nam processio quidem meritò repræsentatur hodie, quæ facta est hodie. Passio verò cur addita est, quam sexta feria constat esse sequutam? Opportunè vtique processioni passio coniuncta est, vt discamus in nulla lætitia huius seculi habere fiduciam: scientes quoniam extrema gaudii luctus occupat. Propterea non simus stulti, vt occidat nos prosperitas nostra, sed in die bonorum non immemores simus malorum: & è conuerso. Istis enim mixtum est præsens seculum, non secularibus tantùm, sed etiam spiritualibus viris. Nam secularibus viris aliquando quæ placent quandoque quæ displicent videmus accidere: & ipsis nihilominus spiritualibus non semper tristia, non semper læta succedunt, sed vespere & mane dies vnus. Et illud a: *Visitas eum diluculo, & subitò probas illum.* Verùm hoc interim dum præsens seculum manet, vel manat magis, & fluit.

Læta mixta sunt tristia.

a Iob. 7. b

2. Cæterum post hoc seculum duo futura sunt secula valde diuisa & diuersa: ita vt in altero non nisi fletus & stridor dentium; in altero sola gratiarum actio, & vox laudis. *Absterget* enim *Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum & mors iam non erit amplius, neque luctus, neque clamor, sed nec vllus dolor: quoniam priora transierunt* b. Interim sicut amatores mundi multa patiuntur aduersa: sic nec ipsis seruis Dei omnia in hoc mundo optata succedunt. In die ergo malorum memores sint bonorum, ne pusillanimes fiant & impatientes, sicut is de quo legimus in Psalmo c: *Confitebitur tibi cum benefeceris ei.* In die quoque bonorum non immemores sint malorum; ne extollantur, & dicant in abundantia sua: Non mouebimur in æternum. Sicut enim secularium rerum prosperitas occidit stultum secularem, sic potest & abundantia spiritualis prosperitatis occidere indoctum spiritualem, atque ideò non spiritualem. Spiritualis quippe diiudicat omnia. Vnde autem eueniat quod stultum occidit prosperitas, & non sapientem, alibi habemus d. *Cor sapientis vbi tristitia, & cor stultorum vbi lætitia.* Meritò proinde ait e: *Bonum est magis ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuii.* Licet enim multos frangat aduersitas, tamen multò plures extollit prosperitas: sicut scriptum est f *Cadent à latere tuo mille*, sinistro scilicet, per quod signatur aduersitas: *& decem millia*, id est, multò plures, *à dextris tuis*, in quibus prosperitas designatur. Denique quia vtrobique periculum est, orat Sapiens & dicit g: *Diuitias & paupertates ne dederis mihi*: ne forte aut diuitiæ extollerent in superbiam: aut paupertas deiiceret in impatientiam.

b Apoc. 21. b

c Psal. 48. d

Nimia prosperitas ferè periculosa & perniciosa.

d Prou. 1. d

e Eccl. 7. a

e Ibidem.

f Psal. 90. b

g Prou. 30. a

3. Vnde & Dominus sicut in passione, patientiam, ita in processione humilitatem exhibere curauit. In illa enim tanquam ouis ad occisionem ductus est, & quasi agnus coram tondente obmutuit, & non aperuit os suum: Qui cum percuteretur, non comminabatur: sed magis orabat dicens h: *Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt.* In processione autem quid? Parabant sese populi, vt exirent obuiam ei: nec eum latebat, qui noue-

h Luc. 23. e

Christi humilitas.

tat quid esset in homine. Propter quod & ipse paratus est non in curribus & in equis, nec in frenis argenteis, aut sellis auro tectis: sed humilis aselli tergo sedens, suppositis Apostolorum vestibus quas ego de preciosioribus regionis fuisse non credo.

4 Sed quid fuit quod processionem habere voluit, qui mox futuram nouerat passionem? Forte vt amarior esset passio quàm processio præcessisset. Ab eodem enim populo, in eodem loco & ipso tempore paucissimis diebus interpositis, primò cum tanto triumpho susceptus, postea crucifixus est. O quàm dissimile est, *Tolle, tolle crucifige eum* [i]: &, *Benedictus qui venit in nomine Domini, osanna in excelsis* [k]! Quàm dissimile, *Rex Israel* [l]: &, *Non habemus nisi Cæsarem* [m]! Quàm dissimiles rami virentes & crux, flores & spinæ! Cui prius sternebantur vestimenta aliena, ecce suis exuitur, & sors mittitur super ea. Væ tibi amaritudo peccatorum nostrorum, propter quæ soluenda tanta amaritudo necessaria est.

Christi plausus quàm subito mutatus in planctum.
i Ioan. 19.
k Matth. 21.
l Ioan. 12.
m Ioan. 19.

5 Iam verò ad processionem accedens tanquam quatuor ordines in ea mihi videor intueri: & fortassis in hac nostra processione hodie omnes poterunt inueniri. *Præibant* enim aliqui, & viam parabant. Ipsi sunt qui viam parant Domino ad corda vestra, qui vos regunt, & dirigunt gressus vestros in viam pacis. Alii *sequebantur*, & hi sunt qui propriæ inscientiæ conscii deuotè sequuntur, & adhærent semper vestigiis præcedentium. Erant quoque discipuli tanquam domestici *lateri eius adhærentes*. Ipsi sunt qui optimam partem elegerunt, qui in claustro soli Deo viuunt, semper Deo adhærentes, & eius placitum considerantes. Ipsum quoque *iumentum* cui insidebat, non defuit, quod designat duros corde, & animos quodammodo bestiales. Verùm non fuit animalium ibi huiusmodi copiosior multitudo: nec oportuit. Tales enim magis oneri sunt quàm honori, nec propter eos processio valde gloriosior est. Huiusmodi namque cantate non norunt, sed malè sonoros dant rugitus. Ipsi sunt qui virga semper & calcaribus egent. Attamen nec ipsos relinquet Dominus, dum disciplinam ferre voluerint. His enim dicitur [n]: *Seruite Domino in timore, & apprehendite disciplinam; ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.* Postquam enim iumentum hoc disciplinam ferre noluerit: quid restat, nisi vt abiciat eum Dominus cum indignatione quadam, & protinus exeat à via, currens ad spinas & tribulos, à quibus suffocatur verbum Dei, qui sunt diuitiæ huius mundi, & voluptates carnis?

Quatuor ordines in hodierna processione.
Quadruplicis istius ordinis mystica explicatio.
n Psal. 2. c

6 Sed si qui tales sunt hic, quibus grauis sit ordo, & omnia onerosa: quos pungi frequenter oporteat & vrgeri: obsecramus eos, vt studeant de iumentis, si forte queant, in homines commutari, & computari inter eos, vt aut de præcedentibus, aut de adhærentibus & collateralibus, aut de sequentibus sint. Quod si non faciunt, obsecro, vt vel in eo quod sunt permaneant, & patienter interim ferant quæ salubria sunt, etsi minus suauia, donec complaceat Domino respicere humilitatem eorum, & in melius aliquid eos promouere. Vultis autem vt aliquatenus consolemur iumentum nostrum? Scimus equidem quia cantare nos nouit. Neque enim de eis est qui dicere possit [o], *Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ in loco peregrinationis meæ.* Attamen vnum est, quod nemini cæterorum tam prope est Dominus. Nam nec ipsi qui hinc inde adhærent, tam prope eum habent vt iumentum cui insidet. Et audi hoc ipsum à Propheta [p], *Prope est Dominus his qui tribulato sunt corde.* Nam & mater quem ægrotantem nouit filium, magis fouet, & sæpius amplectitur eum. Nemo igitur indignetur, nemo contemnat, dum voluerit esse Christi iumentum. Etenim qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, illum grauiter offendit qui eos tanquam mater gremio suæ fouet misericordiæ, donec roborentur. Vnde & morum infirmitates patientissimè ferendas beatus Benedictus [*] admonuit.

Religiosi tardi & indeuoti iumento comparantur.
o Psal. 118. g
p Psal. 33. d
* S. Bened. Regula 72.

7 Quatuor ergo sunt genera in processione Domini. Boni *prudentes*, & boni *simplices*, hi sunt qui præeunt, & qui sequuntur. Bonos autem addidi, quia prudentes non boni, iniqui sunt, iuxta illud [q], *Sapientes sunt vt faciant mala*, & simplices non boni stulti sunt. In processione autem Domini, nec iniquus locum habet, nec stultus. Porrò qui adhærent ei, contemplatiui sunt. Qui portant eum & onerantur eo; ipsi sunt duri corde, & parum deuoti. Sed ecce omnes sunt in processione Domini: & nemo ex ipsis faciem eius videt. Nam qui præcedunt, occupati sunt in paranda via, solliciti circa peccata & tentationes aliorum. Qui sequuntur, ipsi omnino faciem eius videre non possunt: sed sicut Moysi dictum est [r], posteriora eius vident. Iumentum cui insidet, nunquam ad videndum leuat oculos: sed pronum est semper in terram. Qui verò adhærent ipsi, aliquando videre possunt, sed raptim & non continuè, nec plenè dum adhuc sunt in via. Attamen quantum ad alios, ipsi magis facie ad faciem vident: iuxta quod verè de Moyse scriptum est [s], quia cæteris quidem prophetis per visiones & somnia, Moysi verò facie ad faciem loquebatur. Quantum ad plenam sanè visionem, nec ipse Moyses dum viueret in hoc mundo, impetrare potuit faciei ipsius visionem: quia sicut ipse ait [t], *Non videbit me homo, & viuet.* Non videbor, inquit, in hac vita; non videbit quis faciem meam in hac via, & in processione ista. Ipse itaque magna pietate sua donet nobis sic in eius processione perseuerare dum viuimus, vt in magna illa processione, qua cum suis omnibus à Patre suscipiendus est, & traditurus regnum Deo & Patri, sanctam ciuitatem ingredi mereamur, cum eo qui viuit & regnat per omnia sæcula sæculorum, Amen.

q Hier. 4. e
r Exod. 33. d
s Vid. Moyses quomodo Deum viderit.
t Exod. 33. e

DOMINICA PALMARVM.

De Quinque Diebus, Processionis, Refectionis, Passionis, Requietionis, Resurrectionis.

SERMO III.

1 CVm vniuersa fecerit Deus in numero, pondere, & mensura [a]: specialiùs tamen ea tempora quibus interris visus est, & cum hominibus conuersatus est, quæcunque in eis operatus, locutus, aut passus est, ita disposuit, vt ne minimum quidem momentum, ne vnum iota à sacramento vacauerit, aut præterierit sine mysterio. Euidentiùs tamen quatuor proximos dies, & ipsum quem hodie colimus, illustrauit diem Processionis, diem Refectionis, Passionis, Requietionis & Resurrectionis suæ. Notabiles admodum dies, & inter cæteros insignes magis. Prima siquidem die gloriam suscipere dignatus est humanam: & cum ingenti quodam tripudio, & exultatione vniuersæ terræ, Hierosolymam non propriis (vt hactenus consueuerat) pedibus, sed iumento vectus intrare. Et hæc quidem præparatio ad passionem fuit, excitata hinc maximè inuidia Sacerdotum. Sanè venturas aliquando turbas vt raperent, & eum regem facerent, fugiens legitur declinasse [a]. Nunc verò etiam non quæsitus affuit, vt tanquam rex Israel susciperetur & prædicaretur ab eis, quin etiam in hæc ipsa præconia eorum (quod dubium non est) animos excitauit. Sic nimirum & de passione aduertere est. Exiit quandoque & abscondit se ab eis, scilicet Iudæis: nec volebat iam ambulare palam in Iudæa [b]: quia quærebant eum interficere. Sciens autem quod venerit hora eius: tanquam potestatem habens, spontaneus ipse se obtulit passioni. Decebat nempe pontificem nostrum tentari per omnia pro similitudine absque peccato [c], vt tanquam verus homo & prospera hominum & aduersa opportunè vitaret, opportunè susciperet, & vtriusque rerum in seipso nobis salutare præberet exemplum. Vt enim temperantiæ est, præconia populi & sæculi huius prospera declinare: sic interdum iustitiæ est, certa quidem dispensatione admittere ea. Persecutio quoque & temporalis omnis aduersitas pro loco & tempore prudenter aliquando fugienda erit: cum autem necesse fuerit, viriliter toleranda.

a Sap. 11. d
i. Dies processionis.
Cur Christus gloriam mundanam admiserit.
a Ioan. 6. b
b Ioan. 7. a
Christus spontaneè mortem subiit.
c Hebr. 4. d

2 Et in his quidem duobus (prosperitatem & aduersitatem loquor) humana omnis vita versatur. Nihilominus autem in illis quatuor notissimis vtrique speciebus

virtus vniuersa consistit. Ita ergo omnem virtutem implere decuit eum in quo plenius habitabat omnis plenitudo virtutis, vt notum fieret omnibus quia is sciret maximè abundare, sciret & penuriam pati. Non enim Dei sapientia de his erat, quos occidere prosperitas sua, non Dei virtus de his quos perdere posset auersio. Vtrumque enim scriptum est d, quod *prosperitas*, non tamen omnium, sed *stultorum, occidat illos: auersio* vtique non quorumlibet, sed *paruulorum, perdat illos*. Quàm modestè tamen hanc ipsam videtur gloriam suscepisse ad triumphalem occursum in asino veniens non in curribus aut in equis! Et dicebat e: *Si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet.* Opus magnum, opus salutis. Nempe homines & iumenta saluos facere venerat: multiplicans misericordiam suam Deus. Initia nostræ conuersionis fouet ista dignatio, vt primum ex ancilla filium generemus. Solutus est ad mandatum Domini qui antea tenebatur aut non valens, aut non volens benefacere, aut vtroque fortiùs vinculo alligatus, nec volens scilicet nec valens. Non nouit interim puriùs in Domino gratulari: persuasum tenet placere ei quod agit & consolatur in eo quod sibi eum quodammodo se facere reputet debitorem: sæpius memorans quia Dominus his opus habet. Nam processu temporis in eo magis afficietur vt suo sollicitetur debito, & timeat, ne forte tantis beneficiis inueniatur ingratus, dicens, quia seruus inutilis sum, & bonorum meorum non eges. At hæc quidem verax affectio & fidelis: hic filius liberæ, cum quo ancillæ filius hæres esse non possit. Ita ergo in hac processione.

d Prou. 1. d

e Matt. 21.

5.

Cæterum ante passionem affectuosiùs paterfamilias *Refectionem* suis curauit domesticis exhibere: & in hoc quoque apparuit benignitas & humanitas Saluatoris. Cum enim dilexisset suos, in finem dilexit eos, & dicebat f: *Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar.* Oportebat enim. Expetierat eos Satanas vt cribraret sicut triticum: opus erat præuenire refectionem. Denique qui refecti paulominus defecerunt, quid ieiuni fecissent? Hinc fuit quod non modò corpora, sed etiam corda refecit, & ea quàm maximè. Neque enim corporalis passio, sed tentatio spiritualis instabat, quod singulariter ille futurus esset donec transiret. Ea nimirum hostia sicut sola prodesse potuit, sic sola suffecit: nec Christum decuit simul & Petrum aut Iacobum vel Ioannem pro salute hominum pati. Crucifixi tamen fuere cum eo alii duo nequam: de quibus nulla prorsus suspicio posset haberi, tanquam ex eis minus efficax sacrificium suppleretur.

2. Dies Refectionis.

f Luc. 22. b

Cur solus Christus passus.

4.

Quibus ergo panibus in cœna refecit Apostolos? Vt ego arbitror, quinque. *Meus* (inquit g) *cibus est vt faciam voluntatem Patris mei.* Cibus vtique, sed cibus cordis. Quid enim æquè confirmat & corroborat cor humanum, quid ita in omni necessitate confortat & sustentat, vt diuinæ voluntatis executio, velut in quendam animæ ventrem, conscientiam scilicet eius ingesta? Sic & sermonem diuinæ exhortationis, & promissionum eius consolationem, & orantium lachrymas, panes cordis esse solutisse ignorat, cuius iam aruit cor, pro eo quod suum ipsius panem comedere sit oblitus. Super omnia autem caro Domini verè est cibus, & cibus vitæ, panis de cœlo viuus h. Nullum ex his in hac tam solemni Cœna Domini defuisse reperies, si diligenter aduertas. Recumbentibus adhuc discipulis surgit à Cœna: præcingitur linteo: aquam ponit in peluim: discipulorum pedes abluit & extergit i. Non est voluntas carnis & sanguinis hæc, sed voluntas Patris, & sanctificatio nostra. Denique *si non lauero te* (ait Dominus ad Petrum obnixiùs repugnantem) *non habebis partem meum* k. Scimus autem quis dixerit l, *Eum qui venit ad me, non ejiciam foras: quia descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.* Opportunè autem, & vtique more suo, post exemplum operis, exhortationē sermonis adiunxit. Inter loquendū quoque (nā copiosissimus extitit sermo) multis eos promissionibus propter instantem maximè passionem refouere & resocillare curauit: de Resurrectione sua: de Aduentu Paracleti: de eorum confirmatione, & aliquando assumptione ad seipsum. Nec multo post ventum est ad orationem, & vsque tertiò factus in agonia orabat. Vbi quidem non solis oculis, sed quasi membris omnibus fleuisse videtur: vt totum corpus eius, quod est Ecclesia, totius lachrymis corporis purgaretur. Nam de Sacramento quidem Corporis & Sanguinis sui, nemo est qui nesciat hanc quoque tantam & tam singularem alimoniam ea primùm die exhibitam, ea die commendatam & mandatam deinceps frequentari.

Quibus panibus Christus refecit Apostolos.

g Ioan. 4. e

Voluntatis diuinæ executio cor hominis confortat.

Panis Eucharistia

h Ioan. 6. d

i Ioan. 13. a

Ibid.

l Ioan. 6. e

Christus post exemplum operis subiunxit exhortationem sermonis.

Christi oratio & sudor in horto.

5.

Ex hoc iam dies sequitur *Passionis*. In qua nimirum sicut totum hominem saluum fecit, sic de toto se fecit hostiam salutarem: corpus exponens tantis suppliciis & iniuriis, animum verò geminæ cuiusdam humanissimæ compassionis affectui: hinc quidem super mœrore inconsolabili sanctarum fœminarum, inde super desperatione & dispersione discipulorum. In his quatuor crux Dominica fuit: & hæc omnia propter nos passus est, qui tanta charitate compassus est nobis. Veruntamen quæ de ipso erant, finem habuere, sicut ipse lamentantibus mulieribus ait m: Finem vtique celerrimum & celeberrimum, primò quidem *Requiem*, deinde *Resurrectionem*. Nos quoque si festinamus in illam ingredi requiem, per multas tribulationes nobis (si meminerimus) transeundum est. Et prius quidem donec sumus in tribulatione: magnum nobis videretur aspirare ad requiem: tanquam nihil simus amplius desideraturi. Verùm non erit nobis requies, ne in requie quidem ipsa, à desiderio gloriæ, à desiderio resurrectionis. *Amodo* (inquit n) *iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis.* A labore ergo requiescunt, qui in Domino moriuntur, sed non requiescunt interim à clamore. Denique sub throno Dei clamant animæ occisorum: quia etsi nihil habeant quod molestet, donec requiem resurrectio, donec sabbathum pascha sequatur.

3. Dies Passionis.

m Luc. 23.

4. Dies Requietionis, & 5. Resurrectionis.

n Apoc. 14.

AD LECTOREM.

Sequens Sermo in Bibliotheca celeberrima Abbatiæ Marchianensis prope Duacum repertus est, S. BERNARDI Clareuallensis Abb. nomine prænotatus, quem vt hoc loco insererem, mouit me Viri incomparabilis Guilielmi Estii SS. Theol. Doct. & Cancellarii Duacensis authoritas; qui tali donatum elogio & censurâ Sermonem nobis exhibuit.

Hic sermo, quem in codice manuscripto peruetusto Bibliothecæ Marchianensis, Diuo BERNARDO ascriptum vidi, tam stylo & conditione quàm pietate eum authorem referre videtur.

Guillelmus Estius S. Theolog. professor in Academia Duacensi.

DOMINICA PALMARVM.

SERMO IV.

REdemptor noster, Fratres charissimi, Dominus noster Iesus, quem Pater ad salutarem victimam misit in mundum, cùm tempus instaret quandò moreretur præsentem (vt scitis) exhibere se voluit in loco vbi moreretur. Sicut autem venit vt moreretur, sic præuidit & vbi, quando, & quo mortis genere moreretur, præscriptum coram se habens ab æterno mortis suæ genus, locum & tempus. Hæc autem tria erant, Hierosolyma, Pascha, & Crux. Nam si de loco quæris, in Hierosolyma mortuus est: Si de genere, morte crucis: Si verò de tempore, instante tempore Paschalis solennitatis. Vt autem vos satis legendo & audiendo didicistis, iniqui eum Iudæi, aliquando & aliter, & alibi, & antea perimere voluerunt. Nam quando eum duxerunt vt præcipitarent, vbi & transiens per medium illorum ibat, nec ad Hierusalem venerunt, nec Pascha expectauerunt, nec Crucem quæsierunt, sed in perimendo eum nequaquam vel modum, vel locum mutare, nequaquam tempus præoccupare seu differre valuerunt. Venit itaque hodierna die Hierosolymam

a Luc. 4.

ante quinque videlicet dies Paschæ, illo se insinuans Agno præfigurato, qui decima quarta die mensis verni ad vesperam immolandus, decima quidem eiusdem mensis die tolli, & vsque ad prædictum terminum iubebatur seruari b.

b *Exod.* 12.

3
Christi in Hierusalem ingressus mystica expositio à Patribus accepta.

De hoc autem aduentu eius ad Hierusalem multi ante nos multa dixerunt, quæ quia nos vera atque Catholica esse cognoscimus, dignum est vt nostro ea silentio approbemus. Et communis quidem sensus est, quod eius in Hierusalem ingressus, ipsius est ad Ecclesiam aduentus: duo Discipuli asinam soluentes & pullum, atque ad Iesum ducentes, duo sunt prædicatorum ordines, quorum vnus in circuncisionem; alter in præputium est missus, vtrumque populum & peccatorum funibus absoluentes, & ad agnitionem veræ fidei perducentes. Vestimenta iumento imposita sacramenta sunt fidei populo Christiano commissa, super quod sedet Iesus, quia per fidem in cordibus eorum habitat Christus. *Plurima autem turba quæ sternebat vestimenta sua in via*, multitudo est Martyrum sanctorum corpora sua ad imitationem Christi opponentium ad supplicia. *Ramos de arboribus cedentes*, Doctores sunt Catholicas ex libris sanctis sententias extrahentes. *Qui præibant & qui sequebantur, clamabant Osanna*: quia vnam eandemque confitentur fidem Christianam, & populus Iudaïcus in eadem fide præcedens, & gentilis subsequens. Et quidem sensus hic per omnia approbandus est: quia sanus & plenè Catholicus est. Verùm nos istum approbantes, alium non autem alienum in hoc sancto Euangelio perquiramus, & sensus in eo moralis medullam perscrutantes ad ædificationem morum ministerium linguæ nostræ conuertamus.

3.
Alia expositio mystica seu tropologica.

Ego puto quod quotidie Dominus appropinquat Hierusalem veniens Bethphage, & Bethaniæ ad montem Oliueti, mittens in castellum quod contra eos est duos discipulos, qui ad eum perducant super quod sedeat iumentum, sed spiritualiter. Spiritus enim ante faciem nostram Christus Dominus, etsi cognouimus Christum secundùm carnem, sed iam nunc non nouimus c. Proinde quærendus est aduentus eius ad Hierusalem spiritualis, & quod hodierna die appropinquante tempore sacrosanctæ passionis suæ fecit in aduentu suo in Hierusalem, qualiter id adhuc quotidie actitare dignatur in nobis. *Appropinquauit*, vt ait Euangelista, *Hierosolymis*. Ipsius appropinquare in Hierosolymam, eius est appropinquare ad animam. Non solùm autem, sed & suum appropinquare ad nos, nostrum est appropinquare ad ipsum. Nam cum longè ab eo peccando simus, quando ei bene viuendo appropinquauerimus, nisi primitus ipse appropinquaret nobis? Sicut enim dicit Ioannes d, quòd hæc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos. Sic & nos dicere possumus & debemus, quòd hæc est gratia, non qua nos appropinquauimus Deo, sed quoniam ipse prior appropinquauit ad nos. Appropinquans itaque Hierusalem *venit Bethphage, & Bethaniæ ad montem Oliueti*: innuens nobis, vt arbitror, in hoc sancto itinere suo non posse nos ad veram pertingere pacem, nisi simus & per confessionem purè nos detegentes, & in præceptis promptè & humiliter obedientes, & aliorum necessitatibus per misericordiam piè compatientes.

c 2. *Cor* 5.

d 1 *Ioan* 4.

4.
Hierusalem visio pacis. Quæ recta & regia ad eam via: nempe per Confessionem, obedien. & misericord.

Nam, vt scitis, Hierusalem visio pacis dicitur. Ad quam tunc recta & regia via pergimus, si per *confessionis* puritatem, per *obedientiæ* humilitatem, & per *misericordiæ* sublimitatem incedimus. Ecce tres virtutes eximiæ, quarum primam impendere nobis debemus, secundam prælatis, tertiam verò proximis nostris. Nam *confessionem* debes tibi ipsi, vt qui peccando te inquinasti, per confessionem te mundes. *Secundam* prælato tuo, vt obedias & subiaceas ei, qui peruigilat quasi rationem redditurus pro anima tua. *Tertiam* verò proximis tuis, vt eorum necessitatibus iuxta vires occurras, sed prodesse etiam supra vires exoptes

e *Heb.* 13.

A *Primam* designat Bethphage, quæ domum buccæ sonat. *Secundam* Bethania, quæ domus obedientiæ dicitur. *Tertiam* quoque mons Oliueti, quia oleum in scripturis, vt scitis, misericordiam exprimere solet. Fratres, vnde bella & lites in nobis? Nónne ex imperfectione propria, qui reddere nolumus, quæ debemus nobis ipsis, quod prælatis, quod consortibus nostris? Nam si vellemus ire à Bethphage ad Hierusalem, intra nos peruenire possemus, quia nunquam plenam habere pacem poteramus, quamdiu occultantes intra nos reatum nostrum, per puram & humilem confessionem non detegimus. Nunquid inexpertis loquor? Semper penè & vbique remordet conscientia, occultum iugiter vulnus mentis oculis subiiciens, eumque super ipsius latebris anxiè & durè reprehendens. O vermis, qui quamdiu viuit, nunquam interiora cordis comedere & depascere omittit, qui nunquam viuere & per hoc nunquam rodere desinit, nisi eum mucrone puritatis suæ humilis confessio iugulauerit!

Confessio sanat occulta conscientiæ vulnera.

Malæ conscientiæ continuum tormentum.

5.
Obediendum prælatis.

Si autem vellemus ire ad Bethaniam, pertingere possemus ad Hierusalem, & in prælatis nostris: quia B tunc ab eis perniciosè discordamus, cùm eorum quæ secundum Deum sunt præceptis superbè contraimus. Quod si montem Oliueti conscenderemus, procul dubio tunc citò ad Hierusalem veniremus. Prope enim est mons Oliueti Hierusalem, quia & obsequium parit amicos, & construeremus eam in sociis nostris. Quia tunc plena pace perfruimur, cum piè pro inuicem solliciti, mutuis necessitatibus misericorditer condescendendo, & diligenter pro posse subueniendo compatimur. Videtis ergo non esse ab re, quod iturus Dominus Hierusalem, per Bethphage & per Bethaniam atque per montem Oliueti voluit transire, innuens nobis pacis nobis esse occasionem & caussam, & erga nos quidem confessionis puritatem, & erga prælatos nostros obedientiæ alacritatem, & erga contubernales nostros misericordiæ compassionem.

Compatiendum proximu.

6.
Castellum est anima peccatrix.

Mittit duos discipulos, vt eant in castellum quod contra eos est. Castellum quod contra Discipulos Christi est, anima est peccatrix, quæ per obstinationem & C elationem internis & spiritualibus Redemptoris nostri virtutibus contraria est. Talis anima turrim elationis, & murum habet obstinationis, per terram pertinaciæ clausa, & per eminentiam superbiæ erecta. Hanc turrim facere aggressi sunt quondam illi filii Adam, de quibus ait scriptura f, quod proficiscentes de oriente, *campum inuenerunt latissimum in terra Sennaar*. Qui sunt hi, nisi reprobi, inanis gloriæ cupidi, tumore superbiæ inflati, qui ab eo corde & opere discedentes, de quo Propheta dicit g: *Ecce vir, Oriens nomen eius*, in contagiis fœtidæ conuersationis per viam latam incedunt, quæ ducit ad perditionem: quia Sennaar fœtor eorum dicitur. *Ædificemus*, inquiunt, *turrim, & celebremus nostrum nomen*. Hi sunt qui vocant nomina sua in terris suis, & altitudinem in se construentes * elationes, *amantes primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi* h. Et vnde ruinosam hanc turrim erigunt? *Habuerunt*, inquit verax historia, *lateres pro saxis & bitumen pro cæmento*. Saxa D robur exprimunt bonæ operationis, lateres igne concoquuntur & indurantur. Reprobi flamma libidinis exuruntur, & pertinaces efficiuntur; Inuidia bitumen est, concordia cæmentum. Aiunt enim bitumen nasci de terra fulminata, & scimus in mente oriri inuidiam tumore superbiæ percussa. Cæmento simul iunguntur lapides in ædificio. Et quæ est alia virtus quàm concordia, qua in charitatis ædificio conglutinantur lapides viui, ex quibus cœlestis Hierusalem quotidie construitur? Habent itaque lateres pro saxis, & bitumen pro cæmento, quia fortitudinem deserentes bonæ actionis luto se inquinant sordidæ libidinis, & abiicien-

f *Gen* 11.

g *Zach.* 6.
Qui ædificent turrim Babylonis.

* forte, construunt

h *Matth*, 23.

Vnde construatur hæc turris.

tes glutinum concordiæ, pertinaciam amplectuntur inuidiæ.

7. Quam ægrè prosternatur hæc turris.

Enormis quidem hæc turris admodum, sed ne facilè possit prosterni, obsistit non modò sui ipsius altitudo, sed & muri includentis eam fortitudo. Et hoc est quod nostros conatus sæpè effringit, cum contra castellum illud pugnamus: quia facilè machinis & arietibus sanctæ prædicationis tumorem in anima deiiceremus elationis, nisi tam inuincibiliter nobis, vt sic dixerim, in ea resisteret pertinacia obstinationis. Quid enim erga eam poteris proficere, quam insensibili quadam duritie adamantinam effectam nec præceptis vales flectere, nec consiliis attrahere, nec blanditiis mulcere, nec comminationibus terrere, nec emendare denique flagellis, nec emollire beneficiis? Nonne de ea dicas, pene esse impossibile, vt curetur? Verumtamen etsi apud homines impossibile est, sed apud Deum omnia possibilia sunt. Mittit namque misericors Dominus & pius eloquium suum terræ, inspirationem scilicet huiusmodi infundens animæ, ad quam velociter currit sermo eius, non reuersurus ad eum vacuus, sed faciet quæcunque vult, & prosperabitur in his ad quæ misit illud. Vnde & hic *mittit Discipulos suos in castellum hoc, quod contra eos est.* Et ad quid? vt asinam quam in eo reperiunt alligatam, & pullum cum ea, soluant, & adducant ad eum. Qui iussa perficientes non solum soluunt & ad eum adducunt, sed vt prosperetur verbum de ore egrediens in his ad quæ mittit illud, *vestimenta sua imponunt, & eum desuper sedere faciunt.* Ad hoc spectare videtur, quod qui *emittit eloquium suum terræ, dat niuem sicut lanam*[l], induens eos per iustitiam, qui primitus frigidi erant per culpam: *nebulam sicut cinerem spargit*, infusa illis, qui obscuri erant per ignorantiam, notitia corruptionis suæ * concutit eos per pœnitentiam. *Mittit crystallum suum sicut buccellas*, illos sibi incorporans per mansuetudinem, qui obdurati erant per obstinationem. Sed qualiter opus illud salutis peragit? *Emittit verbum suum, & liquefaciet ea: flabit spiritus eius, & fluent aquæ*, vt euntibus duobus Discipulis in Castellum quod contra eos est, faciant de asina & pullo quod modò breuiter tetigimus.

Deo facile hominis duritiē frangere.

l Psal. 147.

* al. Contusione.

Ibidem.

8. Qui duo discipuli, nēpe, Timor & Amor.

Sed qui sunt duo Discipuli isti? Fortassis duæ illæ eximiæ virtutes sunt *Timor* & *Amor*. Ille tristia comminando & aspera, per austeritatem deterret. Iste verò læta pollicendo & lenia, per suauitatem demulcet. Ille initium sapientiæ, hic autem consummatio est. Ille tibi aufert quod malum est, vt emunderis à culpa: iste verò confert quod bonum, vt exorneris in iustitia. Ille ab anima exhaurit iniquitatem, hic autem infundit ei sanctitatem. Hi duo Angeli sunt, & de loco perditionis Loth[k] educunt, dum animam quam eligit Deus à vitiis eripiunt. Hi duo spirituales Leuitæ sunt[l]; qui in commotione castrorum ad ostium stant tabernaculi clangentes argenteis tubis: quia ad ipsum mentis aditum silentibus quibusdam mentis clamoribus Timor & Amor insonant:* quibus interna illa cogitationum collegia, & ad malum deserendum, & ad bonum exercendum incitant. Quasi tuba exaltat ille vocem suam, & dicit: *Quiescite peruersè agere.* Iste verò, *discite benefacere.* Ille, *euelle & destrue, & disperde & dissipa*, hic autem, *ædifica & planta*[m]. Ille denique, *diuerte à malo*: iste quoque, *fac bonum*[n]. Isti duo viri sunt, qui botrum ad filios Israël de terra repromissionis afferunt[o], dum internis nostris meditationibus, quis sit cœlestis patriæ fructus innotescunt. Hi duo nuncii sunt qui Raab de destructione Hierico eripiunt[p], dum animam quam suis Deus muneribus dilatat, ab huiusmodi perditione abstrahunt. Hi & duo isti, de quibus modò agimus, Discipuli sunt, qui in hoc castellum missi alligatam asinam & pullum soluunt, & ad Christum adducunt.

k Gen. 19.
l Num. 10.
* Forte quomodo.
m Ierem. 1.
n Psal. 31.
o Num. 13.
p Iosue. 6. a

9. Amori diuino aduersatur tumor, timori obstinatio.

De quo bene dicitur, *quod contra eos est.* Quid enim magis contrarium diuino amori, quàm tumor elationis? Quid magis timori, quàm pertinacia elationis & obstinationis? Est enim superbia, vt aliqui dicunt, amor propriæ excellentiæ. Et quomodo quamdiu inanis gloriæ cupidus propriam amas excellentiam, illius perfectè honorem affectas & gloriam, de quo Paulus[q]: *Soli*, inquit, *Deo honor & gloria?* Sed & obstinatio (vt aiunt) insensibilis quædam est pertinacia mentis, nolens aliquando acquiescere, magis autem parata semper repugnare, quod quidem mortiferum malum dum animam plenè possidet, timoris nimirum diuini stimulis insensibilem reddit. Sed castellum quod contra hos discipulos est, dum extra illud sunt: iam cum illis est, dum illud ingressi aliquandiu intra illud sunt. Illud quippe sibi potenter subiiciunt, quia *Amor* dum cœlestem & æternam, ac per hoc longè meliorem, quam ibi haberi potest, alibi habēdam esse celsitudinem asserit, nimirum turrim elationis prosternit. *Timor* verò, dum his qui attrita fronte indomabili corde sunt, æternum gehennæ supplicium comminans promittit, murum profectò obstinationis cōfringit. Et hoc modo castellum hoc, dum ipsis extra illud degentibus contra eos est, ipsis intra illud commorantibus iam cum eis est. Vnde fit, vt iuxta quod vaticinatur Isaias[r], Ciuitas quæ dudum meretrix dicebatur, cuius habitatores homicidæ fuerunt, iam dignè vocari possit *ciuitas iusti, vrbs fidelis.*

q 1 Tim. 1.

Amor & Timor hoc castellum sibi subiiciunt.

r Isai. 1.

10. Quid asina & pullus. Humilis simplicitas, & agilis libertas.

Sed iam necesse est, vt de soluenda Asina alligata & Pullo & adducendis ad Iesum, duo hi se Discipuli intromittant. Duæ sunt, Fratres, virtutes homini valdè necessariæ, humilis videlicet simplicitas, & agilis libertas. Illam *Asina*, hanc autem *Pullus* exprimere potest. Asina enim iugo supponitur, pullus verò propria adhuc sua libertate potitur. Vnde ad mansuetudinem nos inuitans humilitatis Dominus Iesus suum nobis offert iugum tollendū: *Tollite*, inquiens[s], *iugum meum super vos.* Mox autem quid sit iugum eius tollere, innuit, dum subiungit: *Et discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Per pullum verò libertatem esse accipiendam censuit, qui de viro vano in superbiam erecto ait[t], quod *quasi pullum onagri natum se liberum putat.* Quod licet de quadam praua libertate accepit, de qua Paulus, *Cum*, inquit[u], *serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ*, pro eo tamen quod necdum iugo supponitur pullus, libertatem nimirum, cuius agilitatem quodlibet obstaculum non impedit, per eum exprimi posse demonstrauit: In castello autem isto duo hæc alligantur animalia. Asina videlicet & Pullus, dum in anima peccatrice qualem superius per castellum illud accipiendam esse docuimus, hæ duæ virtutes, Simplicitas scilicet & Libertas, cum forte habentur ad intellectum, nequaquam tamen exercentur ad fructum.

s Matth. 11.
t Iob. 11. c
u Rom. 6.

11. Vincula quibus alligātur, Prauus pudor & timor.

Vincula verò quibus alligantur si quæritis quæ sunt, accipite confusionem pudoris & inertiam timoris. Prauus siquidem in homine itidem prauo & simplicitatem pudor, & libertatem impedit timor, ne veram in se videlicet illa humilitatem ostendere audeat, vel ista puritatem exercere præsumat. Plerumque enim quod maxima sit virtus humilis simplicitas, seu si ita congruentius dicitur, simplex humilitas, *nonnulli* euidenter agnoscunt: sed dum à præsentis vitæ gloria necdum exutum habentes animum viles haberi refugiunt, eam in opere nullatenus apprehendunt. *Alii* verò quam sit sublime quid puritas libertatis intelligunt: sed dum trepidi pauent vel optant, quod non est stabilis vel sui iuris, vel praua spe acquirendi intellecti, vel inerti timore dimittendi concessi, nec voce eam nec opere exercere præsumunt. Nonne & si istis simplicitatem atque libertatem, quantum quidem ad intellectum, inesse consideras, vtramque tamen apud eos quantum ad exercitium, alligatam esse ignoras?

Quinam peruerso pudore ligentur.
Qui prauo timore.

12. Cæterum electos suos Spiritus sanctus, qui in columba apparuit[x] & igne[y], & in humilitate reddit simplices, ne per elationem superbiant, & in puritate audaces, ne per inertiam torpescant. Reuocate in memoriam duos illos virtutis viros, dico autem Prophetam Dauid, & Apostolum Paulum: & videte si non vtrumque habuerunt apud se animal istud tam asinam simplicitatis, quàm pullum libertatis: neutrum vtique ligatum,

x Matth. 3.
y Actor. 2.

Dauidis simplex humilitas.

a 2. Reg 6. sed vtrunque solutum. Ait enim Sanctus Dauid a: *Lu-*
dam coram Domino, & vilior fiam plusquam factus sum, ero-
que humilis in oculis meis. Merito dicit de eo Spiritus san-
b 2 Reg 23. ctus b, quod erat quasi tener ligni vermiculus. Vnde &
c Psal. 130. Dominum alloquens, in hanc vocem prorupit c: *Domine*
non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque
Et generosa libertas. *ambulaui in magnis neque in mirabilibus super me.* En asi-
na in Castello sancti Dauid. Sed videte & pullum: *Nonne qui oderunt te Domine, oderam, & super inimicos tuos ta-*
d Psal. 138. *bescebã? Perfecto odio oderã eos, & inimici facti sũt mihi* d.
Item Pauli Apostoli. Pullus quoque paruulus est Paulus iuxta nomen suum, &
modicus in medio discipulorum suorum: & cùm vndique
tormentis affligatur, verbum Dei non est apud eum alli-
gatum. Qui etiam cum suos obsecret discipulos per
e 2. Tim. 2. mansuetudinem & modestiam Christi e, asserens se fa-
f 2. Cor. 10. ciem quidem humilem esse inter eos f, ipsi quoque Ce-
phæ in faciem apud Antiochiam resistit, quia eum esse
g Gal. 2. reprehensibilem cernit g. Mirare itaque eum & ibi per
humilitatem submissum, & hic per libertatem erectum.
Moysis quoque. Sanctus quidem Moyses, vt his aliquandiu immore-
mur, & superbientem Pharaonem ex authoritate pre-
h Exo 8 9 18 mit, & consulenti Iatro ex humilitate obedit h. Vir Do-
Et Samuelis. mini Samuël peccatum se perpetrare existimat si pro
i 1. Reg. 12. populo qui eum de principatu deiicit non orat i: & Agag
K 1. Reg 15 pinguissimum in frusta conscindere non formidat k.
nec non Heliæ. Quomodo satis sanctissimum admirabimur Heliam,
videntes eum modò tanta humilitate submissum, vt vi-
lis in oculis suis & contemptor sui accinctus lumbis hu-
l 4. Reg. 4. militer currat ante Achab l, modò verò tanta auctori-
tate erectum, vt zelo zelans pro Domino exercituum,
& super idololatras tabescens, ipsos vita priuare non for-
m 3. Reg. 19. midet m? Eius quoque libertatem simplicem & sim-
plicitatem liberam sequens discipulus suus sanctus
n 4. Reg. 4. Helisæus à muliercula tangi non dedignatur n, & ad
Naaman principem non egreditur, & Regem Israël
nec attenderet quidem nec respiceret, si non vultum Io-
o 4. Reg. 3. saphat regis Iudæ erubesceret o. Hos itaque cæterosque
huiusmodi viros solutam habuisse dixerim asinam hu-
militatis & pullum libertatis, qui vt in omnibus semet-
ipsos humilient, simplices & mansueti sunt, & vt viriliter
quicquid contra Deum est, persequantur, recti & liberi
sunt.

13. Sed si est in vobis aliquis, qui hæc duo animalia apud
Quinam sint qui hæc animalia alligata habent. se habet quidem, sed alligata, necesse est, vt dissol-
uendis eis se supranominati Discipuli intromittant. Qui
sint autem Discipuli hi, iam audistis, quæue animalia
hæc, quæ etiam vincula quibus alligantur. Et quis
1. Qui sciunt, sed præ pudore nõ faciunt. est qui hæc apud se animalia habet sed alligata? cum vi-
deris aliquem sub humilitatis habitu superbientem, ma-
gis quæ circa se sunt ornantem ad nitorem elationis,
quàm componentem ad decorem honestatis, scito hunc
asinam habere, sed alligatam. Benè instructus & edo-
ctus est, vt perfectè sciat quàm humiliter exhibere se
debeat in incessu, in statu, in gestu & habitu, in
vultu & affectu, in omnibus denique moribus suis.
Sed dum se talem in veritate ostendere confunditur, ha-
bet quidem apud se asinam simplicitatis, sed alliga-
tam vinculo pudoris. *Item* cum deprehenderis ali-
quem ad instar praui speculatoris videre gladium, &
p Ezech. 33. non insonare buccina p, ad instar mercenarii videra lu-
q Ioan. 10. pum venientem q, & fugere; ad instar pigri & negligen-
2. Qui officio suo: sunt præ torpore vel timore. tis coloni, scire spinas & vepres in horto Domini & cæ-
tera quæque inutilia ac nociua ascendere, & ad eradi-
candum, seu etiam, quod minus est, ad succidendum ma-
num non apponere: agnosce apud hunc esse pullum, sed
alligatum. Praua quippe cernit, & eis licet forte consen-
tire nolit, redarguere tamen ea pro persona & re, pro lo-
co & tempore non præsumit, & est alligatus apud hunc
pullus vinculo timoris.

14. Sed veniant discipuli, & soluant asinam: soluant
Discipuli soluentes animalia & pullum, vt amor ordinatus prauum expellat pudo-
rem, quatenus præualeat simplicitas, timor nihilomi-
nus ordinatus inertem eliminet pauorem, vt vigeat li-
bertas. Iam itaque animus ex non pio pius effectus, ita

A amet veritatem, * vt habeat vanitatem: ita timeat incur- * Deesse videtur, odio vel non.
rere quod pœnale est, vt timeat pro posse non persequi
quod culpabile est. Si sic fieri contigerit in castello quod
antea contra discipulos erat, soluta est asina, solutus est
pullus: quia in anima quæ dudum & per timorem ela-
tionis amori, & per pertinaciam obstinationis contraria
erat timori, præualet vigetque tam simplicitas, quæ om-
nem in eo fastum deprimat, quàm libertas quæ pium er-
ga alios zelum exerceat.

Soluite, inquit, *& adducite mihi.* Quid est à Discipulis 15.
solui asinam, solui & pullum, nisi interueniente amore Quid sit solui à discip. asinã & pullum.
à prauo liberari pudore simplicitatem, & mediante ti-
more bono ab inerti liberari timore libertatem? Soluta
verò hæc duo animalia adducuntur ad Iesum, cum in-
tentione pura hæ duæ exercentur virtutes ad fructum
veræ salutis obtinendum. Nam quasi quis illa habet so-
luta, sed ad Iesum non adducta, qui has quidem viriliter Et ad Iesum adducta.
exercet, sed pro eis vel fauorem humanum vel commo-
dum aliquod terrenum, non autem præmium veræ salu-
tis quærit. Vides ergò quia non sufficit, quod asina in
castello tuo & pullus soluuntur, nisi & soluta ad Iesum
B adducantur, quia secundùm Pauli sententiam r. *Reddit* r Rom. 2.
Deus vnicuique secundùm opera sua, his quidem qui secun- Pura & recta
dùm patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorru- intentio.
ptionem, sed quærentibus vitam æternam. In eo itaque quod
gloriam & honorem & incorruptionem his redditurum
Deum ait, qui secundùm patientiam sunt boni operis,
asinam solutam esse & pullum intellige. In eo verò quod
audis hæc illis redditurum, qui quærunt vitam æternam,
adductam ad Iesum & asinam & pullum agnosce.

Sed hæc alta & profunda sunt solisque perfectis con- 16.
ueniunt, quæ etiam sunt quæ perfectos faciunt. Perfe-
ctum namque te dixerim, cùm te video instantia ingi, &
teipsum in cunctis motibus tuis districto iudicio re-
prehendere, & erga proximos tuos pio zelo feruere.
Ideo si ad perfectionis huius cupis fastigia conscendere,
cum tibi tua resistit pusillanimitas, ne hæc audeas exer-
cere, scito te sine his perfectum esse non posse. Vnde &
istis Dominus discipulis, *Si quis,* inquit, *vobis aliquid di-*
xerit, dicite quia Dominus his opus habet. Quis enim disci- Quis contradicat Discipulis animalia soluentib.
pulis asinam soluentibus & pullum aliquid dicit, nisi co-
gitatus in nobis fatuus, qui dum timidus est, amori qui-
C dem in nobis, ne puritatem simplicitatis, & dum timi-
dus est, timori, ne liberet vigorem libertatis, contradi-
cit? Sed *Dominus his opus habet:* Quia qui ad spiritiale
sanctæ perfectionis dominium pertingere cupit, hæc
exercere necesse habet. Spirituali namque Domino duo
valde necessaria sunt, potestas & ausus, vt videlicet ne-
quaquam te esse Dominum agnoscas, nisi & te semper
illicitum quid committentem humiliter iudicare queas,
& alios prauè agentes, vt superius dictum est, pro re, pro
tempore, pro persona & loco redarguere succensus au-
deas.

Et adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt vesti- 17.
menta sua, & eum desuper sedere fecerunt. Vestimenta di- Vestimenta discipulorũ, ornamenta virtutum.
scipulorum ornamenta sunt virtutum. Et quid est, eo-
rum vestimenta imponi, nisi quæcunque ad amorem &
timorem Dei excitare possunt, conferri? Ipse etiam
Iesus desuper sedet, dum in his omnibus veræ salutis
supereminet appetitus. Primò asina & pullus à disci-
pulis soluuntur. Secundò ad Iesum adducuntur. Ter-
tiò eorum vestimenta imponuntur. Nouissimè verò
D desuper ipse sedet Iesus. Et ad quid ista? Vtique vt pri-
mò sancta quæque faciamus, operantes bonum ad om-
nes s. Secundò, vt soli Deo in his omnibus placere ap- s Galat. 6.
petamus, quærentes vitam æternam. Tertiò verò vt in
bono semper magis ac magis proficere studeamus, ad
interiora nos extendentes, & sic venire cupiamus, &
apparere ante faciem Dei, desiderium habentes dissol-
ui, & esse cum Christo t. *Plurima autem turba strauerunt* t Phil. 2. & 3.
vestimenta sua in via, pro eo quod bona sua internæ in
nobis cogitationes deponunt in imo. *Alii autem cædebant*
ramos de arboribus, & sternebant in via, quia non solùm in
bonis operibus se humiliant, quę ad corporalem perti-

u 1. Tim. 4. — nent exercitationem, quæ ad modicum, iuxta Apostolum u, vtilis est, sed & ipsos spiritualium sensuum ramos, quos de sublimibus contemplationum arboribus cędunt in imis deiiciunt, quos ad pietatem spectare dubium non est, quæ ad omnia vtilis est x. — x Ibid.

28. Non solum autem in cunctis bonis exterioribus corporis, & in vniuersis interioribus fructibus spiritus se humiliant, sed & inter omnes quas habent virtutes seu per naturam insertas, seu per gratiam superadditas, precibus insistunt deuotis pro salute æterna, quia *qui præibant & qui sequebantur clamabant Osanna*, festinanter ista percurrimus, quia ad finem sermonis properamus. Sunt in nobis affectus boni quidam per naturam, quidam per gratiam. Et illi quidem præeunt, isti autem sequuntur. Quædam nobis bona inseruit natura: sed quia ad salutem non erant sufficientia, quod minus contulit ipsa, superaddidit gratia. Sciendum tamen, quod sicut ex gratia sunt bona conscientiæ, sic ex gratia bona sunt naturæ, sed illa ex gratia creatrice sunt, hæc autem ex saluatrice. Et illa habent bona naturæ, vt inchoentur, ex ista vt augeantur, & aucta vt perficiantur. Sed in piis cogitationibus & circa salutem suam sollicitè vigilantibus, tam præeuntia naturæ quàm subsequentia gratiæ clamant, Osanna: vt ad obtinendam saluationem æternam, non tam de meritorum fidant qualitate & quantitate, quàm de orationum pura assiduitate & assidua puritate. *Osi* namque, vt dicitur, *saluifica* interpretatur. Quod autem * subauditur *anna*, affectuosum orantis exprimit motum. Humiliemus itaque nos, fratres, in omnibus bonis nostris tam internis quàm externis: & inter multas virtutes tam ex natura nobis insertas, quàm ex gratia nobis superadditas, totis medullis cordis clamemus, Osanna. Igitur non solum iniustum, sed etsi habuerimus quippiam iustum, non respondeamus ei, sed nostrum cum bono Iob y iudicem deprecemur, quem dominationes adorant, tremunt potestates Deum omnipotentem, viuentem, & regnantem in omnia secula seculorum, Amen.

Affectus quidam boni per naturam, quidam per gratiam.

* al. subditur.

y Iob. 9.

FERIA QVARTA HEBDOMADÆ SANCTÆ.

De Passione Domini.

SERMO.

1. Vigilate animo, Fratres, ne infructuosè vos huius temporis sacramenta pertranseant. Copiosa est benedictio: date receptacula munda, deuotas animas, sensus vigiles, affectus sobrios, puras conscientias exhibete tantis charismatibus gratiarum. Nimirum admonet vos sollicitudinis huius non modo specialis ipsa conuersatio quam professi estis: sed & generalis Ecclesiæ obseruatio, cuius filii estis. Vniuersi siquidem Christiani sacra hac septimana, aut præ solito, aut præter solitum, pietatem colunt, modestiam exhibent, humilitatem sectantur, induunt grauitatem, vt Christo patienti quodammodo compati videantur. Quis enim tam irreligiosus qui non compungatur? quis tam insolens, vt non humilietur? quis tam iracundus vt non indulgeat? quis tam deliciosus vt non abstineat: quis tam flagitiosus vt non contineat? quis tam malitiosus, vt non pœniteat his diebus? Merito quidem. Nempe adest *Passio* Domini vtique hodie terram mouens, petras scindens, aperiens monumenta: prope est etiam *Resurrectio* eius: in qua solemnitatem celebrabitis altissimo Domino: vtinam vsque in altissima quæ fecit magnalia alacritate & auiditate spiritus subeuntes. Nihil in mundo poterat melius fieri quàm quod factum est à Domino his diebus. Nihil mundo poterat melius vel vtilius commendari, quàm vt ritu perpetuo celebret & singulis annis memoriale eius in desiderio animæ, & memoriam abundantiæ suauitatis suæ eructet. Vtrumque autem propter nos, quod in vtroque nobis salutis fructus, in vtroque vita spiritus nostri. Mirabilis *Passio* tua Domine Iesu, quæ passiones omnium nostrum propulsauit: propitiata est omnibus iniquitatibus nostris, & nulli vnquam pesti nostræ inuenitur inefficax. Quid enim tam ad mortem, quod non tua morte saluetur.

Christianorũ in hebdomada sancta religio & pietas.

Passionis & mortis Christi vis & efficacia.

2. In hac igitur Passione, fratres, *tria* specialiter conuenit intueri, *opus, modum, causam*. Nam in *opere* quidem Patientia, in *modo* Humilitas, in *causa* Charitas commendatur. Patientia autem singularis, quod videlicet cum supra dorsum eius fabricarent peccatores, cum sic extenderetur in ligno, vt dinumerarentur omnia ossa eius: cum fortissimum illud propugnaculum, quod custodit Israel, vndique foraretur, cum foderentur manus & pedes: sicut agnus ad occisionem ductus sit, & tanquam ouis coram tondente, non aperuit os suum, non aduersus Patrem murmurans, à quo missus fuerat: non aduersus humanum genus, pro quo quæ non rapuit exoluebat: non denique vel contra populum ipsum peculiarem sibi, à quo pro tantis beneficiis tanta mala recipiebat. Plectuntur aliqui pro peccatis suis, & humiliter sustinent: hoc ipsum tamen eis ad patientiam reputatur. Flagellantur alii non tam purgandi quàm probandi, coronandique, & maior in eis patientia comprobatur & commendatur. Quomodo non maxima censeatur in Christo, qui in funiculo hæreditatis suæ, ab his quibus specialiter aduenerat saluator, crudelissima morte mulctabatur sicut fur, nullum omnino peccatum, nec actu proprio, nec contractu, sed nec in quo crescere posset, habens? Nimirum in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis, non vmbraticè, sed corporaliter: in quo Deus est mundum reconcilians sibi, non figuratiuè, sed substantialiter: qui denique plenus est gratiæ & veritatis, non cooperatiuè, sed personaliter, vt faciat opus suum. *Alienum est opus eius ab eo* (Esaias loquitur a) quia & opus suum fuit, quod dedit ei Pater vt faceret: & alienum ab eo, vt talis talia sustineret. Ita ergo habes in opere patientiam.

In passione tria consideranda: opus, modus, causa.

In opere patientia.

Quanta in Christo patientia.

a Esa. 28 f

3. Nam *modum* ipsum si diligenter attendas non modò mitem, sed & humilem corde cognosces. Nempe in humilitate iudicium eius sublatum est, cum nec ad tantas blasphemias, nec ad falsissima quæ sibi obiiciebantur crimina responderet. *Vidimus*, inquit b, *eum, & non erat ei aspectus*, nec speciosum forma præ filiis hominum, sed opprobrium hominum, *& tanquam leprosum: nouissimum virorum*, planè *virum dolorum*. *à Deo percussum & humiliatum: ita vt nulla esset ei species neque decor.* O nouissimum, ô altissimum, ô humilem & sublimem, ô opprobrium hominum & gloriam Angelorum! Nemo illo sublimior, nemo humilior. Denique sputis illitus est, opprobriis saturatus est, morte turpissima condemnatus est, cum sceleratis deputatus est. Nihilne merebitur vel ista humilitas, quæ hunc habet modum, imò quæ tam est vltra modum? Sicut est patientia singularis, sic & humilitas admirabilis, vtraque sine exemplo.

Modus passionis Christi.

b Esai. 53. a

4. Vtramque tamen magnificè causa ipsa commendat: nimirum *Charitas* est. Propter nimiam quidem charitatem suam, qua dilexit nos Deus, vt seruum redimeret, nec Pater Filio, nec sibi Filius ipse pepercit. Verè nimiam, quia & mensuram excedit, modum superat, planè supereminens vniuersis. *Maiorem*, inquit b, *charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Tu maiorem habuisti Domine, ponens eam etiam pro inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, per mortem etiam & tibi reconciliati sumus, & Patri. Quænam alia videbitur esse vel fuisse vel fore huic similis charitati? Vix pro iusto quis moritur: tu pro impiis passus es: moriens propter delicta nostra, qui venisti iustificare gratis peccatores, seruos facere fratres, captiuos cohæredes, exules reges. Nec sanè aliud aliquid patientiam hanc & humilitatem æquè illustrat, quam quod tradidit in mortem animam suam, & peccata multorum tulit etiam pro transgressoribus rogans, vt non perirent. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus. Quia enim voluit,

b Ioan. 15. b

Charitas Christi eximia.

Christi mors spontanea.

voluit, oblatus est. Non modò voluit & oblatus est, sed quia voluit. Solus nimirum potestatem habuit ponendi animam suam: nemo eam abstulit ab eo. Vltro cum accepisset acetum, dixit: *Consummatum est*.[c] Nihil restat implendũ; iam non est quod expectem. *Et inclinato capite* (factus obediens vsque ad mortem) *tradidit spiritum*. Quis tam facilè quando vult dormit? Magna quidem infirmitas mori: sed planè sic mori virtus immensa. Nempe quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Potest humana vesania sibi ipsi in mortem sceleratas injicere manus, sed non hoc est ponere animam suam, vrgere eam magis, & violenter abrumpere quàm ad nutum ponere est. Tibi, impie Iuda, misera planè facultas fuit non ponendi animam, sed pendendi: nec tradente te, sed trahente laqueo nequissimus ille spiritus tuus exiuit, non emissus à te, sed amissus. Solus in mortem tradidit animam suam, qui solus virtute propria regressus est ad vitam. Solus potestatem habuit ponendi, qui solus facultatem æquè habuit liberam resumendi, imperium habens vitæ & mortis.

c Ioan. 19. f

Christi dominium in mortem.

5. Digna ergo charitas tam inæstimabilis, humilitas tam admirabilis, patientia tam insuperabilis. Digna planè tam sancta, tam immaculata hostia, tam acceptabilis. Dignus est Agnus qui occisus est, accipere fortitudinem, facere ad quod venit, tollere peccata mundi. Ego autem dico, peccatum triplex quod inualuit super terram. Putatis quod dicere velim concupiscentiam carnis, & concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ? Funiculus triplex est, qui difficile rumpitur: propterea multi trahunt, imò trahuntur hoc funiculo vanitatis, sed prior ille ternarius non immeritò præualet in electis. Quomodo enim non illius patientiæ recordatio omnem arceat voluptatem? quomodo non illius humilitatis consideratio superbiam vitæ prorsus extundat? nam charitas illa planè digna cuius meditatio sic mentem occupet, sic totam sibi vendicet animam, vt omnino vitium curiositatis exsufflet. Fortis igitur contra hæc passio Saluatoris.

Christi mors omnia peccata expugnat.

6. Sed aliud ego triplex æquè peccatum quemadmodum virtus crucis expugnat, dicere cogitaui, & id forte velius audiatur. Primum quidem *originale*, secundùm *personale* dixerim, tertium *singulare*. Et originale quidem maximum illud delictum vocatur; quòd à primo Adam contrahimus, in quo peccauimus omnes, pro quo morimur vniuersi. Maximum planè, quod sic totum non modò genus humanum, sed & quemlibet ipsius generis occupat, vt non sit qui euadat, non sit vsque ad vnum. A primo homine vsque ad nouissimum protenditur: & in singulis quoque à planta pedis vsque ad verticem diffunditur hoc venenum. Sed & aliter nihilominus in vniuersam dilatatur ætatem, ab ea scilicet die, qua sua quemque concipit, vsque ad eam, qua communis eum recipit mater. Alioquin vnde graue iugum super omnes & totos filios Adam, idque à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturę in matrem omnium? In sordibus generamur, in tenebris confouemur, in doloribus parturimur. Ante exitum miseras oneramus matres, in exitu more vipereo laceramus: mirum quod non ipsi pariter laceramur. Primam vocem plorationis edimus, meritò quidem, vtpote vallem plorationis ingressi, vt nobis illud sancti Iob ex omni parte possit aptari: *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis*[d]. Quàm verum verbum hoc sit, non nos verba docuere, sed verbera. *Homo* (inquit) *natus de muliere*, nihil abiectius. Et ne forte ex ipsa sibi voluptate corporeorum sensuum, quam de sensibilibus hauriat, blandiatur; in ipso statim introitu de exitu quoque terribiliter admonetur, cum dicitur, *breui viuens tempore*. Ac ne spatiolum illud quod inter ingressum, & egressum relinquitur, sibi liberum putet, *repletur*, ait, *multis miseriis*. Multis & multiplicibus (inquam) miseriis corporis, miseriis cordis, miseriis cum dormit, miseriis dum vigilat, miseriis quaquauersum se vertat. Nimirum ipse quoque natus ex virgine, imo factus ex muliere, (sed benedicta in mulieribus) qui loquitur ad Matrem[e], *Mulier, ecce Filius tuus*: etiam breui viuens tempore super terram; & nihilominus multis est repletus miseriis, in illa breuitate appetitus insidiis, interrogatus contumeliis, pulsatus iniuriis, vexatus suppliciis, conuitiis lacessitus.

Triplex peccati genus Cruce & morte Christi expugnatum. 1. Originale.

Hominis miseria.

d Iob. 14. a

e Ioan. 19. a

7. Tu ne hanc sufficere dubites obedientiam, quæ reatum omnem primæ præuaricationis absoluat? imò verò non sicut delictum, ita & donum. Nam peccatum ex vno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Et graue quidem omnino delictũ illud originale, quod non solum personam infecit, sed & naturam. *Personale* tamen cuique grauius est cum iam laxatis habenis exhibemus vndique membra nostra arma iniquitatis peccato: non modò iam alieno, sed & proprio crimine compediti. *Singulare* verò est grauissimum quod commissum est in Dominũ maiestatis, cum viri impij virum iustum iniustè occiderunt, & sacrilegas manus in ipsum Dei Filium iniecerunt crudelissimi homicidæ: imò (si fas est dicere) etiam deicidæ. Quid duo præcedentia ad tertium? Ad hoc expalluit & expauit tota machina mundialis, & pene in antiquum chaos sunt omnia reuoluta. Ponamus aliquem de regni principibus terram regiam populasse in vastitate hostili: ponamus alium, qui cum esset de conuiuio, & consilio regis, vnicũ eius filium proditoris manibus suffocarit. Nunquid non primus respectu secundi innocens videbitur & immunis? Sic est omne peccatum quantum ad hoc peccatum: & tamen hoc peccatum in se pertulit, qui se ipsum fecit peccatum vt de peccato damnaret peccatũ. Per hoc enim omne peccatum tam originale quàm personale deletum est, & ipsum quoque singulare eliminatum est per se ipsum.

Item Personale & Singulare.

8. Argumentum mihi est à maximo, quod duo minora sunt explosa. Et ecce argumentum. Peccatum multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit, vt non perirent[f]: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*. Volat irreuocabile verbum tuum Domine, nec reuertetur ad te vacuum; sed faciet ad quod misisti. Vide nunc opera Domini, quæ posuit prodigia super terram. Flagellis cæsus est, spinis coronatus, clauis confossus, affixus patibulo, opprobriis saturatus: omnium tamen dolorum immemor, *Ignosce*, ait, *illis*. Hinc multæ miseriæ corporis, hinc multæ misericordiæ cordis, hinc dolores, hinc miserationes, hinc oleum exultationis, hinc sanguinis guttæ decurrentis in terram. Misericordiæ Domini multæ, sed & miseriæ Domini multæ. Vincent ne miseriæ misericordias, an misericordiæ miserias superabunt? Vincant misericordiæ tuæ antiquæ Domine, vincat sapientia malitiam. Magna enim illorum iniquitas, sed nunquid non maior pietas tua Domine? Multum per omnem modũ. *Nunquid redditur pro bono malum*, ait[g], *quia foderunt foueam animæ meæ*? Planè foderũt impatientiæ foueam, occasiones indignationis plurimas & quam maximas ministrantes. Sed quid horum fouea ad abyssum mansuetudinis tuæ? Retribuentes mala pro bonis foueam foderunt, sed charitas non irritatur, non præcipitatur, nunquam excidit, non in foueam ruit, & pro retributis malis cumulat bona. Absit vt muscæ morituræ exterminent suauitatem vnguenti, quod de tuo corpore fluit: quia apud sinum tuum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Muscæ morituræ miserię sunt, muscæ morituræ blasphemiæ sunt, muscæ morituræ insultationes sunt, quas tibi reddit generatio praua & exasperans.

f Luc. 23. e

Inuicta Christi Charitas & misericordia.

g Hier. 18. e

Christi patientia & benignitas tot aduersis, plagis, iniuriis lacessita, non cessit.

9. Tu autem quid? In ipsa eleuatione manuum tuarum, cum iam sacrificium matutinum in holocaustum vespertinum transiret: in ipsa inquam virtute incensi, quod cœlos ascendebat, terram operiebat, inferos respergebat, exaudiendus pro reuerentia tua clamas[h]. *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*. O quàm multus es ad ignoscendum! ô quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine! O quàm longè cogitationes tuæ à cogitationibus nostris! ô quàm firmata est etiam super impios misericordia tua! Mira res. Ille clamat, *Ignosce*

h Matt. 15. Luc. 23.

Ignitum Bernardi eloquium.

Iudæi, *Crucifige*. Molliti sunt sermones eius super oleum, & isti sunt iacula. O charitas patiens, sed & compatiens! Charitas patiens est sufficit. Charitas benigna est, cumulus est. Noli vinci à malo; charitas abundans, sed vince in bono malum; superabundans est. Non enim sola patientia, sed & benignitas Dei ad pœnitentiam Iudæos adduxit: quia *benigna* charitas, etiam quos tolerat amat, & amat tam ardenter. *Patiens* charitas dissimulat, expectat, sustinet delinquentem: sed benigna trahit, adducit, conuerti facit ab errore viæ suæ: denique cooperit multitudinem peccatorum. O Iudæi, lapides estis, sed lapidem percutitis molliorem, de quo resonat tinnitus pietatis, & ebullit oleum charitatis! Quomodo potabis Domine desiderãtes te torrente voluptatis tuæ, qui sic perfundis crucifigentes te oleo misericordiæ tuæ?

Christi erga impios Iudæos, tortores suos mira benignitas & patientia.

10. Patet igitur quia hæc Passio potentissima est ad exhaurienda omnium genera peccatorum. Sed quis scit si data est mihi? Mihi data est, quia alteri dari non potuit. Nunquid Angelo? Sed ille non eguit. Nunquid diabolo? Sed ille non resurgit. Denique non in similitudinem Angelorum, absit autem vt in similitudinem dæmonum, sed *in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo*, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens. Filius erat: & factus est tanquam seruus. Non solùm formam serui accepit, vt subesset: sed etiam serui, vt vapularet: & serui peccati, vt pœnam solueret, cum culpam non haberet. *In similitudinem*, inquit [i], *hominum*, non hominis: quia prius homo nec in carne peccati, nec in similitudine carnis peccati creatus est. Christus enim in vniuersali hominum miseria pressiùs & profundiùs se immersit, ne subtilis ille diaboli oculus magnum hoc pietatis deprehenderet sacramentum. Ideo habitu & omni habitu inuentus est, vt homo: nec in eo quantum ad naturæ debitum signum aliquod singularitatis apparuit. Quia enim inuentus est, ideo crucifixus. Paucis autem reuelauit seipsum, vt essent qui crederent: reliquis autem absconditus est: *quia si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent* [k]. Ad hoc etiam illi singulari peccato ignorantiam copulauit, vt sub aliqua iustitiæ vmbra ignorantibus posset ignosci.

i Philip. 2.
k 1. Cor. 2. b

12. Duo autem nobis in hæreditatem reliquerat ille vetustus Adam qui fugit à facie Dei, laborem videlicet, & dolorem: *laborem* in actione, *dolorem* in passione. Non hoc ipse audierat in paradiso, quem acceperat vt operaretur, & custodiret illum. Operaretur delectabiliter, custodiret fideliter & sibi & posteris suis. Christus Dominus laborem & dolorem considerauit, vt traderet eos in manus suas: imò se magis in manus eorum, infixus in limo profundi: & intrauerunt aquæ istæ vsq; ad animam eius. *Vide* (ad Patrem inquit [l]) *humiliatem meam, & laborem meum*: quia *pauper ego sum, & in laboribus à iuuentute mea* [o]. Laborauit sustinens, manus eius in laboribus seruierunt. De dolore vide quid dixerit [m]: *O vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte si est dolor sicut dolor meus. Verè languores nostros ipse tulit, & infirmitates nostras ipse portauit* [n], vir dolorum, pauper & dolens, tentatus per omnia absque peccato. Et in vita passiuam habuit actionem, & in morte passionem actiuam sustinuit, dum salutem operaretur in medio terræ. Proinde memor ero quandiu fuero, laborum illorum quos pertulit in prædicando, fatigationum in discurrendo, tentationum in ieiunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo. Recordabor etiam dolorum eius, conuiciorum, sputorum, colaphorum, subsannationum, exprobrationum, clauorum, horumque similium, quæ per eum & super eum abundantiùs transierunt. Facit ergo mihi fortitudo, facit similitudo, sed si accesserit etiam *Imitatio*, vt sequar vestigia eius. Alioquin etiam exquiretur à me sanguis iustus, qui effusus est super terram, nec immunis ero ab illo tã singulari scelere Iudæorũ: quòd videlicet tantæ charitati ingratus fuerim, quòd spiritui gratiæ contumeliam fecerim: quòd sanguinem testamenti pollutum duxerim: quòd conculcauerim filium Dei.

Labor & dolor nobis ex peccato primi parentis adhærent.

l Psal. 24. d
o Psal. 87.
m Thren. 1. d
n Esa. 53 b

Christus nos vicissim labore & dolore redemit.

A *Sunt* plerique qui laborem & dolorem patiuntur; sed necessitas in causa est, non voluntas: & hi non sunt conformes imagini filij Dei. *Sunt* qui ex voluntate sustinent; sed non est eis sors neq; pars in sermone isto. Vigilat tota nocte *luxuriosus*, non solùm patienter, sed & libenter, vt suam expleat voluptatem: vigilat *raptor* vestitus ferro, vt diripiat prædam: vigilat fur, vt domum perfodiat alienam. Sed hi omnes & horum similes longè sunt à labore & dolore quem considerat Dominus. Homines autem bonæ voluntatis, qui Christiana voluntate diuitias paupertate commutauerunt, vel etiam non habitas tanquam habitas contempserunt, relinquentes omnia propter ipsum, sicut & ipse reliquit omnia propter ipsos, sequuntur eum quocunq; ierit. Huiusmodi autem imitatio validissimum argumentũ mihi est, quòd Passio Saluatoris, & similitudo humanitatis in meam transeunt vtilitatem. Hic enim sapor, hic fructus est & laboris & doloris.

Diuersa hominum studia & labores.

Argumentum passionis Christi in nobis fructificantis.

13. Vide ergo quam magnificauerit facere tecum illa maiestas. De omnibus quæ in cælo & sub cælo sunt, B *dixit, & facta sunt* [o]. Et quid facilius dictu? Sed nunquid solo verbo factum est, cum te quem fecerat refecit? Triginta & tribus annis super terram visus, & cum hominibus conuersatus, etiam habuit in factis calumniatores, in dictis insultatores, non habens vbi caput suum reclinaret. Quare hoc? Quia Verbum à sua subtilitate descenderat, & grossius acceperat indumentum. Nam *caro factum* fuerat, & ideò grossiori & morosiori opere vtebatur. Sicut autem cogitatio vestit sibi vocem corpoream absque sui diminutione vel ante vocem, vel post vocem: sic Filius Dei assumpsit carnem, non commixtionem passus neque diminutionem, nec ante carnem, nec post carnem. Apud Patrem inuisibilis, sed hic manus nostræ tractauerunt de verbo vitæ: & quod erat ab initio, vidimus oculis nostris. Hoc autem Verbum quia carnem purissimam & animam sanctissimam vnierat sibi, liberè moderabatur actiones corporis sui, tum quia sapientia & iustitia erat: tum quia nullam habebat prorsus legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ. Meum verbum nec sapientia nec iustitia est, sed C tamen vtriusque capax, & possunt ei hæc abesse & adesse: abesse autem faciliùs. Familiare enim magis iam nobis est carnis nostræ seruire vitiis, quàm actiones & passiones eius ordinare: pro eo quod omnis ætas ab adolescentia prona est in malum, inter flagella quoque & gladios, etiam sub discrimine mortis, ad suas ambiens voluptates.

o Psal. 148.

Opus Redẽptionis quam arduum.

Christi libertas in moderandis actionibus corporis sui.

Felix, cuius cogitatio, (hoc est verbum nostrum) omnes actiones suas ad iustitiam dirigit, vt & intentio sana sit, & operatio recta. Felix, qui passiones corporis sui propter iustitiam ordinat, vt quicquid patitur propter Dei filium patiatur: quatenus & à corde tollatur murmuratio, & in ore versetur gratiarum actio, & vox laudis. Qui sic extulit se, iste tollit grabatum suum, & vadit in domum suam. Grabatum nostrum corpus est, in quo priùs languidi iacebamus, seruientes desideriis & concupiscentiis nostris. Nunc portamus illud, cum spiritui obedire cogimur: & mortuum nostrum portamus: quia corpus mortuum est propter peccatum. Ambulamus tamen, non currimus: quia *corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem* [p]. D Ambulamus etiam in domum nostram. In quam domum? In matrem omnium, quia *sepulchra eorum domus illorum in æternum* [q]. Vel potius in domum nostram, quam *habemus ex Deo non manufactam, æternam in cœlis* [r]. Qui sub hoc onere ambulamus, posito eo quid putatis quomodò curremus? quomodo volabimus? Planè super pennas ventorum. Amplexatus est nos Dominus Iesus per laborem & dolorem nostrum. Amplectamur eum nos quoque vicariis quibusdam amplexibus propter iustitiam & ad iustitiam suam: actiones ad iustitiam dirigendo, passiones propter iustitiam sustinendo. Dicamus quoque cum sponsa [s]: *Tenui eum, nec dimittam*. Dicamus etiam cum Patriarcha; *Non dimittam te, nisi benedixe-*

14.

p Sap. 9. d
q Psal. 48.
r 2. Cor. 5.
s Cant. 3.

ris nihi s. Quid enim iam superest nisi benedictio? Quid post amplexum, nisi osculum restat? Si sic adhærerem Deo, quomodo non iam clamare liberet u: *Osculetur me osculo oris sui?* Ciba nos interim Domine lachrymarum pane, & potum da nobis in lachrymis in mensura: donec perducas nos ad mensuram bonam & confertam & coagitatam, quam dabis in sinus nostros, qui es in sinu patris super omnia benedictus Deus in sæcula, Amen.

s Gen. 32.f
u Cant. 1.1.a

IN COENA DOMINI.

De Baptismo; Sacramento Altaris; & ablutione pedum.

SERMO I.

1. HI sunt dies quos obseruare debemus: dies pleni pietate & gratia, quibus etiam sceleratorum hominũ mentes ad pœnitentiam prouocantur. Tanta siquidem est vis sacramentorum eorum quæ diebus istis recoluntur, vt possint ipsa quoque lapidea scindere corda, & pectus omne licet ferreum emollire sufficiant. Denique videmus vsque hodie ad passionem Christi non modò cœlestia compati, sed terram moueri, & petras scindi, & in confessionem peccatorum aperiri monumenta. At verò quoniam sic est in spiritualibus cibis, sicut & in corporalibus, vt in quibusdam statim præsto sit sapor, in aliquibus oporteat laborare: quæ manifesta sunt, nostro non indigent ministerio: quæ verò clausa sunt, diligentem volunt habere consideratorem. Neque enim tradit mater paruulo nucem integram, sed frangit eam, & nucleũ porrigit. Sic & ego vobis, fratres charissimi, si possem, sacramenta quæ clausa sunt, aperire debueram: sed qui minus possum, rogemus vt vobis pariter & mihi mater sapientia frangat nuces istas, nuces, inquam, quas protulit sacerdotalis virga virtutis, quam emisit Dominus ex Sion. Multa quidem sunt sacramenta, & scrutandis omnibus hora non sufficit. Fortassis etiam aliqui vestrûm imbecilles sunt ad tanta simul capienda. De tribus itaque sacramentis * quæ satis cõgrua sunt huic tempori, dicendum erit quod Dominus ipse donauerit.

Sanctitas horum dierum.
* e Notas.

2. Sacramentum dicitur sacrum signum siue sacrum secretum. Multa siquidem fiunt propter se tantùm: alia verò propter alia designanda, & ipsa dicuntur signa, & sunt. Vt enim de visualibus sumamus exemplum, datur annulus absolutè propter annulum, & nulla est significatio: datur ad inuestiendum de hæreditate aliqua, & signum est: ita vt iam dicere possit qui accipit: Annulus non valet quicquam, sed hæreditas est quam quærebã. In hunc itaque modum appropinquans passioni Dominus, de gratia sua inuestire curauit suos, vt inuisibilis gratia signo aliquo visibili præstaretur. Ad hoc instituta sunt omnia sacramenta, ad hoc Eucharistiæ participatio, ad hoc pedũ ablutio, ad hoc denique ipse Baptismus initium sacramentorum omnium: in quo conplantamur similitudini mortis eius: Vnde & trina mersio, tridui, quod nunc celebrandum est, formam gerit. Sicut enim in exterioribus diuersa sunt signa, vt cœpto immoremur exemplo, variæ sunt inuestituræ secundum ea de quibus inuestimur: verbi gratia, inuestitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per baculũ & annulum simul: sicut, inquam, in huiusmodi rebus est, sic & diuisiones gratiarum diuersis sunt traditæ sacramentis. Quæ est gratia vnde per Baptismum inuestimur? Vtique purgatio delictorum. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi qui solus est mundus, & in quem peccatum non cadit, Deus? Huius quidem gratia sacramentum priùs erat Circuncisio, vt originalis rubiginem culpæ, quæ manauerat à parentibus primis cultellus raderet: sed veniente Domino, qui agnus est totus suauis & mitis, cuius iugum suaue est, & onus leue, optime satis mutatum est, vt inueteratam rubiginem cum vnctione sancti Spiritus aqua dilueret, & acerbitas illa cessaret.

Sacramentum quid.
Sacramenta quorsum instituta.
Quæ gratia Baptismi.
Circuncisio olim vice baptismi.

Sed forte quærat aliquis, & dicat: Si deletum est in baptismo quod cõtraximus à parentibus, cur adhuc manet cupiditatis fomes & velut incentiuũ quoddam peccati? Neque enim dubium quin à primis parentibus in nos traducta sit lex ista peccati. Omnes siquidem in peccatrice voluptate generamur, propterea, licet inuiti, illicitos quosdam motus concupiscentiarum, & tanquam bestiales sentimus. Dixi vobis sæpius nec mente excidere debet, quoniã in casu primi hominis cecidimus omnes. Cecidimus autem super aceruum lapidum, & in luto: vnde non solùm inquinati, sed etiam vulnerati & grauiter quassati sumus. Lauari quidem citò possumus, ad sanandum verò opus est curatione multa. Lauamur igitur in baptismo, quia deletur chirographum damnationis nostræ: & gratia hæc nobis confertur, ne iam nobis concupiscentia noceat, si tamen à consensu abstineamus: atque ita tanquam sanies inueterati vlceris remouetur, dum tollitur damnatio, & responsũ mortis, quod prius inde manabat. Sed quis poterit tam efferos motus frangere? quis pruritum vlceris huius ferre queat? Confidite, quia & in hoc gratia subuenit, & vt securi sitis, sacramenti Dominici Corporis & Sanguinis preciosi inuestituram habetis. Duo enim illud sacramentum operatur in nobis: vt videlicet & sensum minuat in minimis, & in grauioribus peccatis tollat omnino cõsensum. Si qui vestrûm non tam sæpe modò, non tam acerbos sentit iracundiæ motus, inuidiæ, luxuriæ, aut cæterorum huiusmodi: gratias agat Corpori & Sanguini Domini, quoniam virtus sacramenti operatur in eo: & gaudeat quòd pessimum vlcus accedat ad sanitatem.

Cur deleto pec. originali fomes in homine remaneat.
Vis sacramẽti Eucharistiæ ad frangẽdos motus concupiscentiæ.

Sed tamen quid agimus quod in hoc corpore peccati, & in hoc tempore malo non possumus esse sine peccato? Nunquid desperabimus? Absit. *Si dixerimus*, (ait beatus Ioannes a) *quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis Deus est qui remittat nobis peccata, & emundet nos ab omni iniquitate.* Nam vt de remissione quotidianorum minimè dubitemus, habemus eius sacramentum, pedum ablutionem. Quæris forte vnde sciam quod sacramentum sit huius remissionis, maximè cum ipse Dominus promiserit Petro dicens b: *Quod ego facio, tu nescis modò: scies autem postea,* nihil autem de sacramento locutus est: sed tantum, *Exemplum*, inquit, *dedi vobis, vt & vos ita faciatis.* Verùm multa habebat illis dicere, sed tunc portare non poterant. Ideoque nec ex toto voluit eos anxios & suspectos relinquere, nec dicere quod tunc non caperent. Vis autem nosse quia pro sacramento illud est, non pro solo exemplo factum? Illud attende quod Petro dictum est: *Si non lauero te, non habebis partem mecum.* Aliquid igitur latet quod necessarium est ad salutem, quando sine eo nec ipse Petrus partem haberet in regno Christi & Dei. Vide enim si non expauerit Petrus ad tantæ cõminationis terrificum verbum, si non agnouerit salutare esse mysterium, cum respondit: *Domine non tantùm pedes meos, sed & manus & caput.* Et vnde scimus quia ad diluenda peccata, quæ non sunt ad mortem, & à quibus plenè cauere non possumus ante mortem, ablutio ista pertineat? Ex eo planè, quod offerenti manus & caput pariter ad abluendum responsum est: *Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet.* Lotus est, qui grauia peccata non habet, cuius *caput*, id est, intentio, & *manus*, id est, operatio & conuersatio munda est: sed *pedes*, qui sunt animæ affectiones, dum in hoc puluere gradimur, ex toto mundi esse non possunt, quin aliquando vanitati, aliquando voluptati, aut curiositati plus quàm oportet cedat animus vel ad horam. *In multis enim offendimus omnes* c.

4.
a 1. Ioan. 1.c
Lotio pedum peccatorum venialium denotat remissionem.
b Ioan. 13.b
Ioan. 13. b
c Iacob. 3.a

5. Veruntamen nemo contemnat aut paruipendat. Impossibile est enim cum eis saluari, impossibile est ea dilui, nisi per Christum Iesum, & à Christo. Nemo, inquam, perniciosa securitate dormitet, declinans in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis, quoniam (vt audiuit Petrus ab ipso) nisi lauerit ea Christus, non habebimus partem cum eo. Nec ideò

Peccata leuiora non paruipendenda.

Nimia tamen anxietas cauenda.

tamen pro eis necesse est nobis esse sollicitos: ignoscet facilè, imò & libenter, si tantummodo nos agnoscamus. In huiusmodi namque quasi ineuitabilibus & negligentia culpabilis est, & timor immoderatus. Hinc est quod in oratione, quam ipse constituit d, quotidie pro peccatis illis voluit nos orare. Sicut enim de concupiscentia diximus, quod licet damnationem abstulerit, quia iuxta Apostolum e, *nulla damnatio est his, qui sunt in Christo Iesu*: tamen ad humiliandos nos ipsam adhuc patitur viuere in nobis, & grauiter affligere nos, vt sentiamus quid nobis gratia præstet, & semper ad illius auxilium recurramus: sic & de minoribus istis peccatis pia dispensatione nobiscum agitur, vt non penitus auferantur, sed in illis nos cruciat Deus, vt cum minima cauere non possumus, certi simus quod non nostris viribus maiora superemus: semperque timorati, & omnino solliciti simus quomodo eius gratiam non amittamus, quam nobis tam multipliciter necessariam esse sentimus.

d *Luc. 11.*
e *Rom. 8. a*
Côcupiscentiæ cur etiamnum in nobis residua.
Cur minoribus quibusdã vitiis maneamus obnoxii.

Sequens Sermo *videbatur potius inter dubia aut spuria Tom V. eo locandus; nam non esse* BERNARDI, *stylus arguit; vti etiam aduertit* Cornel à Lap. *in Prou.* 23 *v.* 1. *in Antiquioribus Editionibus, extra seriem Operum* BERNARDI *reponitur. Postea quis nos in præpostere diligens, temere vti pleraque alia, in fedem aliena (inter ipsos* BERNARDI *Sermones) transtulit: hanc porrò etiam nunc, sed per errorem, occupat.*

IN COENA DOMINI.

SERMO II.

Sedisti ad mensam diuitis diligenter attende quæ apponuntur tibi, & scito quoniam talia oportet te præparare. Prou. 23. a *.

* *Ita legunt LXX. Et hæc huius loci lectio frequens est apud Patres.*

1. IN verbis istis loquitur spiritus consilij voce suaui: sed & terribili. Vox suauis est, sed obedientibus: vox terroris contemnentibus. Recipientibus debentur præmia: reijcientibus intentantur supplicia. Viuent qui recipiunt, damnabuntur qui reijciunt. *Sedisti*, inquit. Ecce principiũ huiusmodi verborum quantæ suauitatis præfert insigne. Verba præcedentia suauiter sonant, affectũ mulcent, & de sensuum vbertate mentem impinguant. Quæ autem sequuntur a, id est, *scito quoniam talia oportet te præparare*, dum intellectum quo plus exercent, plus terrent, de altitudine mysteriorum miro modo nos humiliant, siue propter indignitatem nostram, siue propter incapacitatem. *Diues* itaque & potentissimus ille, Dominus est virtutum, & ipse rex gloriæ: cui dicitur per Prophetam b: *vt viderem virtutem tuam & gloriam tuam.* Ipse est qui aufert spiritum principum, terribilis apud reges terræ. *Mensa* ad quam resident fideles epulaturi cum eo, Incarnatio ipsius est. *Parasti*, inquit c, *in conspectu meo mensam*, id est, incarnationis meæ remediũ, quod semper attendo & recogito, *aduersus eos qui tribulant me*: ne more antiquo præualeant, qui misero & exuli insultare consueuerant.

a *Prou. 23. a*
b *Psal. 62. a*
c *Psal. 22. a*

2. Porrò in mensa & de mensa Incarnationis Dominicæ refectio acquiritur opulenta. Regia quidem ibi sumuntur fercula, & accuratiori arte diligentiùs præparata, deliciosa multùm ad saporem, solida ad nutrimentum: efficacia verò ad medicinam. *Primum* itaque ferculum, est *obedientia* filialis, tribus contexta funiculis, habens humilitatem in corde, patientiam in ore, perseuerantiam in bono opere. Christus namque factus est obediens Patri. Vnde & ipse dicit d: *Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me.* Et in alio loco e: *Meus cibus est vt faciam voluntatem eius qui misit me Patris.* Quæris de humilitate? Dominus omnium, seruuli forma indutus est: de paupercula virgine natus est. Ideoque cum liber esset à lege, factus est sub lege, sine querela conuersatus est in lege. Cum publicanis & peccatoribus cibum sumpsit, discipulorum quos elegerat pedes lauit: hoc ab ortu suo vsque ad finem vitæ satagens, vt sicut in Matre specialis & sine exemplo fuit virginitas, sic in filio singularis & vnica esset humilitas.

Incarnatio Christi mẽsa diuitis.
Fercula mẽsæ varia.
1. Christi obedientia; quæ constat
d *Ioan. 5. b*
e *Ioan. 4. e*
Humilitate

Quod si de *patientia* quæritur, *sicut ouis ad occisionem ductus est, & propter iniquitates nostras vulneratus est: & cum iniquis deputatus est* f. Vt etenim inuisibilis videretur à nobis, & immortalis moreretur pro nobis: *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis* g. Habitauit hoc verbum in nobis obumbratum carne, quam pro nobis assumpsit ex nobis, verbum in carne, sol in nube, mel in cera, lumen in testa, cereus in lucerna. Sustinuit in assumpta carne incommoda nostra sine peccato carnis, portans in carne peccata nostra: & hoc totum non propter se, sed propter nos: vt redderet nos incolumes de infirmis, cohæredes de extraneis, liberos de seruis. Si de *perseuerantia* quæris: obediens fuit vsque ad mortem. Obedientia talaris est tunica, quam Ioseph (quod sonat accrescens vel augmentum, id est, quilibet perfectus dono clementioris gratiæ, quæ est mater credentium) singulariter induit.

Patien: 2
f *Esa. 53. c*
g *Ioan. 1. b*
& perseuerantiâ.

3. Secundum ferculum, est *paupertas spiritualis*, quam tria constituunt: depositio rerum & contemptus: vilitas & abiectio suiipsius: abdicatio propriæ voluntatis in omnibus. Voluntaria ergo paupertas quæ sine possessione vel desiderio habetur: quantò expeditior est, tantò securior est. Custos & magistra est virtutum huiusmodi paupertas: sicut è contrario radix est vitiorum immoderata rerum affluentia. Expedit esse nudos, cum diabolo qui nudus est, luctaturos. Nudus athleta fortiùs dimicat: natator exuitur, vt fluuium transeat: viator reiectis sarcinulis bene cursitat. Nobilis itaque titulus voluntariæ paupertatis, quam Christus docuit verbo, *Beati*, inquiens h, *pauperes spiritu*, &c. Consecrauit exemplo, nec enim habuit propriam domum in qua caput reclinaret, & in qua cum discipulis pascha manducaret: nec proprium habuit, vnde tributum solueret. Commendauit eam etiam ore prophetico dicens i: *Ego vir videns paupertatem meam.* Huius paupertatis exemplum primi post Christum Apostoli ediderunt, quando in primitiua Ecclesia multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, & omnia communia k. Hæc religiosis Apostolorum sequacibus indicta est. Paupertas ista quæ nec habet, nec habere desiderat, lateralem adiunctam sibi quærit paupertatem, videlicet superbiæ latentis contritionem: vt qui membrum Dei est, pauper sit spiritu, id est, humilia & abiecta de seipso sentiat & iudicet. Non applaudat sibi, non infletur de meritorum eminentia, nec aliis insultet: quod Christus tenuit & seruauit præ omnibus: vnde & ad discipulos dicebat l: *Cum feceritis hæc omnia, dicite quia serui inutiles sumus.* Tertiò religiosus sit pauper spiritu, nihil vnquam ex propria faciens voluntate: sed in omnibus & per omnia iugo mancipatus obedientiæ. Hæc sunt tria quæ præmisimus veræ religionis insignia, quæ hominem Deo & Angelis reddunt conformem, cœlestis patriæ ciuem conscribunt & hæredem.

Alterum ferculum mensæ Domin. incarn. Paupertas spiritus, ad hanc pertinent 1. Côtemptus terrenorum.
h *Matt. 5. a*
i *Thren. 3. b*
k *Act. 4. f*
2. Despicientia seu humiliatio sui.
l *Luc. 17. e*
3. Abdicatio propriæ voluntatis.
Tria Religiosorũ insignia.

4. Tertium ferculum, est mors Christi reuerenda: præ omnibus sacramentis affectuosa. In hoc enim sacramento pietas magis enituit, gratia plus refulsit, charitas ampliùs radiauit. Ad mortem Christi tria præcipuè respiciunt, non sine timore, nõ sine lachrymis & gemitu prosequenda: iniuriarum multiformium illatio: manuum ac pedum in cruce confixio: sepulchri ac sepulti sub militum excubiis obseruatio.

Tertium ferculum mensæ Domin. Mors Christi, ad hanc tria referuntur.

5. Porrò *sedere* duo significat: potestatem iudiciariam, & subiectionem voluntariam. Habes ad manum exempla congrua de vtroque. *Sede à dextris meis* m: & illud n. *Vidi Dominũ sedentem*: atq; illud o: *Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ*, signa sunt iudiciariæ potestatis. Cæterũ ipsa scriptura clamat p: *Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* Et illud *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus* q: & illud Christi ad discipulos r: *Sedete hic donec orem*: verba sunt debitæ subiectionis. Christo igitur adhuc orante nequaquam surgere debemus per aliquam extollentiam, sed humiliari, & in bonis exercitari operibus conuenit: vt quãdoq; post laborũ, quibus hic afficimur, tolerãtiã, sur-

Sedere variè accipitur.
m *Psal. 109. a*
n *Esa. 6. a*
o *Matt. 19. c*
p *Psal. 126. a*
q *Psal. 136. a*
r *Matt. 14 f.*

gamus loco & tempore suo promouendi ad cœlestem gloriam.

6. Tu itaque qui sedes ad mensam diuitis, ferculis quæ præmisimus appositis teipsum subiiciens & humilians incarnationis dominicæ sacramento, non negligenter, sed *diligenter attende quæ apponuntur tibi.* Attende, inquam, vt discas in referendo gratiam non esse tardus aut segnis: vt discas ad singula dona agere gratias. Attende, inquam, vt nulla Dei munera debita gratiarũ actione frustrentur, non grandia, non mediocria, non modica. Denique iubemur colligere fragmenta ne pereant, id est, nec minima beneficia obliuisci. Nunquam non perit quod datur ingrato. Terribile est quod sequitur, quia onerosum, & quasi impossibile videtur. Sed quibus? Mollibus, effœminatis, ignauis. In quibus libertate perniciosa, ruptis habenis continentiæ eunt quò volunt ebriæ concupiscentiæ, temulentique affectus, dum post carnem carnaliùs euagantur: dum mundum supra modum ambiunt & sequuntur. Sed quid est illud quod terribile iudicant? Hoc est, *quoniam talia oportet te præparare:* Nota, *quoniam*, compatiendo, commoriendo & consepeliendo te ipsum, & cætera. Dignum est enim & tibi multũ expedit, compati, commori, consepeliri passo, mortuo, & sepulto. Adhoc enim facta sunt huiusmodi, vt his omnibus configuretur & conformetur vita Christiani. Qui enim tanquam membrum Christi dicit se in Christo manere: debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Nam propter crucem piis dictũ est f: *Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.* Propter sepulturam dictum est, *Consepulti sumus cum Christo* e, &c.

Beneficia Passionis Christi grato animo recolenda.

Ingratitudinis damna.

Christi gestis vita Christiani conformanda.

f Gal. 5. d

e Rom. 6. a

7. Et ideo vt validius compungamur, vt amplius moueamur, & curramus per omnia, reuoluamus singula contexendo resticulum, connexendo funiculum, connectendo fasciculum: de omnibus & singulis quæ facta referuntur, de humili Dei Filio, de summo Patris vnigenito, de Redemptore piissimo, de amantissimo fratre nostro. Occurrat itaque spiritualiter & ingerat seipsum cordibus nostris Dominus Christus, proditus & venditus à discipulo, à Iudæis tanquam vile mancipium precio satis exiguo comparatus, captus, tractus & ligatus, tanquam homo sine adiutorio: scisso etiam verberibus dorso, vellicatis genis, facie sputis illita, puncto vepribus capite, saucio latere, terebratis palmis, pedibusque confossis: qui tanquam iugulatori suo alludens, seipsum non reluctans exposuit, & nudum corpus quasi incudem malleatorum ictibus patienter explicuit: dum pro nobis per huius vitæ pelagus ad patriam de exilio transferendis, rapacibus piratis naulum propriæ mortis exoluit. Sed nec prætermittam myrrham qua in cruce potatus est: sed neque illam qua vnctus est in sepulturam. Quarum in prima sibi applicuit meorum amaritudinem peccatorum: in secunda futuram mei corporis incorruptionem dedicauit. Hoc est celeberrimum & regale conuiuium, in quo iusti epulantur & exultant in conspectu Dei, aut delectantur in lætitia.

Christi patientis species & habitus.

Conuiuium Passionis Domini.

8. Præter hæc omnia dulce pigmentum apponitur inuitatis ad lætificandum de Cyprio vino, & preciosis & peregrinis, quia nobis adhuc inexpertis, speciebus conditum. *Botrus*, inquit a, *Cypri, dilectus meus mihi.* Præmissum erat in proximiore versiculo, *fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi*, scilicet Christus secundùm carnem. Botrus verò Cypri Christus est secundùm deitatem, fasciculus Myrrhæ Christus in passione. Botrus Cypri, Christus in Resurrectione: fasciculus myrrhæ, grando & tonitrua Iudaicæ tempestatis. Botrus Cypri destructio totius aduersariæ potestatis; fasciculus myrrhæ, multitudo afflictionum. Botrus Cypri, abundantia gaudiorum: illinc amaricans, istinc inebrians.

Pigmenta seu mellaria mẽsæ Christi.

a Cant. 1.

9. Sed non est prætereundum quod dicitur a, *fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera commorabitur.* Ibi enim est cor. Et vbi est cor, ibi dilectio, & vbi dilectio, ibi dilecti mansio. Nouus autem quicunque rectè sapit, quantum Christianæ pietati expediat, quantum Dei seruum deceat sacrosanctæ passionis ipsius fideliùs recolere beneficia, ad fruendum suauiter in conscientia, ad recondendum plenius per imitationem in memoria: quod est spiritualiter manducare Corpus Domini, & Sanguinem eius bibere, ob amorem & reuerentiam eius, qui credentibus in se præcipit dicens y: *Hoc facite in meam commemorationem.* In quo etiam quàm impium sit hominem tantæ pietatis Dei esse immemorem, palam est omnibus: cum amici morientis vel peregrè proficiscentis commendatam sibi sub aliquo signo memoriam nefas sit obliuisci. Siquidem huius reuerendæ commemorationis mysterium, suo modo, suo tempore, suo loco celebrare licet paucis hominibus, quibus & hoc traditum est mysterium. Rem verò mysterij omni tempore & in omni loco dominationis Dei modo quo traditum est, id est, debitæ pietatis affectu, & sanctæ imitationis effectu agere, tractare & sumere in salutem cunctis fidelibus in promptu est. Nam & sacramentum sicut accipit ad vitam dignus: sic ad iudicium & mortem propriam indignus. Sacramentum enim sine re sacramenti, mors est sumenti. Res verò sacramenti etiam præter sacramentum, vita æterna est accipienti. Quoties in commemorationem eius qui pro te passus est, piè ac fideliter Christum imitando fueris affectus & deuotus, corpus eius manducas, & sanguinem eius bibis: & quandiu in eo manes per amorem, ipse verò in te per iustitiæ & sanctitatis operationem, in eius corpore & in membris eius computaberis. Et ideo si amas animam tuam, propter Christum perdere debes eam siue ponendo vt martyr, si necessitas exegerit, siue affligendo districtiùs vt pœnitens: quanquam & genus martyrij sit, spiritu facta carnis mortificare, illo nimirum quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius diuturnitate autem molestiùs. Habeamus ergo eorum quæ contemptibilia Christo sunt illata, continuam & indesinentem memoriam: non vtique otiosam, non tepidam, non torpentem: sed compassionis ardore super omnia plurimùm delectantem, & imitationis priuilegio omnia impetrantem. Vnde Propheta z *Delectare in Domino*, inquit, vt spreta mundi vitiorum omnium iucunditate suauior eius recordatio sit: *& dabit tibi petitiones cordis tui*, non carnis.

a Ibid.

Meditatio Passionis Domini quam expediẽs pietati Christianæ.

y 1. Cor. 11. e

Mysterium Passionis Dominicæ quomodo spiritualiter sæpissimè tractandum.

Quid spiritualiter manducare corp. & bib. sanguinẽ Dom.

Mortificatio carnis instar martyrij.

z Psal. 63. a

10. Porrò tres sunt species de quibus conficitur pigmentum, quod ad regalis conuiuij festiuam exhilarationem apponitur: triumphalis reditus ab inferis: gloria resurrectionis: consessus ad dexteram Dei Patris. Cibi prædicti confortant: ista verò tria lætificant. Conuiuantes & inuitati in tempore gratiæ præ cæteris Apostoli & martyres esse creduntur, qui in fortitudine cœlesti & spirituali exultatione non ingrati vel immemores exhibiti à Christo conuiuij, retribuunt & offerunt de seipsis qualia acceperunt. In desiderio & in agone isto sudant, currunt & laborant: quos elegit Deus vt seipsos hostiam viuam & Deo acceptam exhibeant. Et vtinam Christus nobis indulgeat quantulacunq; bonorum operum executione, illorum vestigia humiliter adorare: qui est Deus benedictus in sæcula, Amen.

Species vnde constat pigmentũ regalis conuiuii.

AD LECTOREM.

Sequens Sermo, *seu potius meditatio & exegesis Vitæ, Passionis ac Mortis Christi, quoniam hoc argumentum deuotis conceptibus, & ardentibus aspirationibus, piisque affectibus, præsertim* Imitationis *eleganter exequitur. Nam & contemplatio, vel dirigitur ad* DEVM, *vel ipsam animam compellat, & excitat.* Theophilus Raynaudus Soc. IESV Theol. B. ANSELMO Cantuar. *eum vindicare nititur* †. *Ego quidem,* BERNARDO *eiusdem pertinacius assererer. Si tamen alteruter ex his asserendus sit author, in hunc potius, quam illum me procliuiorem fateor. Stylus quippe magis* BERNARDVM *quam* ANSELMVM *refert. Tu ipse, lector, confer & iudica.*

† In nou. Edit. Oper. S. Anselmi, pag. 446.

SERMO seu MEDITATIO

In Vitam & Passionem Domini.

1. IEsum Nazarenum à Iudæis innocenter condemnatum, à Gentibus crucifixum, Christiani, diuinis honoremus obsequiis. Saluatoris infirma nos qui Christiani sumus, reuerenter venerari, amanter amplecti, fortiter imitari, dignum est, salubre, & honorificum. Hæc enim sunt instrumenta fortissima in quibus omnipotens virtus & inuestigabilis sapientia DEI, restaurationem mundi potenter atque mirificè operata est, & vsque modo operatur. Christus Dominus minoratus est ab Angelis, vt nos æquaret Angelis. Et quis propter Christum non se humiliet? Christus Dominus pro peccatis nostris crucifixus est, & crucem amaram suis amatoribus dulcorauit. Mortuus est, & mortem necauit, vt viueremus per illum. Et quis non amet Christum Dominum? Quis non patiatur pro Christo? Christus per crucis ignominiam ad supernæ claritatis gloriam transit, & data est ei pro sua reuerentia à Deo Patre omnis potestas in cœlo & in terra, vt adorent eum omnes Angeli Dei, & in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestriū, & infernorum. Vbi est gloriatio tua, ô Christiane, nisi in nomine crucifixi Domini Dei tui, & in Christi nomine, quod est super omne nomen, in quo qui benedictus est, super terram benedicetur? Gloriamini in nomine filij redemptoris, & date honorem illi Saluatori nostro, qui magna fecit in nobis, & magnificate nomen eius mecum, dicentes.

Beneficia Christi morte nobis collata.

Gloria Christiani in nomine Christi.

2. Adoramus te Christe Rex Israël pariter & gentium, princeps regum, terræ Dominus, Deus Sabaoth, virtus omnipotentis Dei fortissima. Adoramus te preciosum precium redemptionis nostræ, hostiam pacificam, qui sola odoris tui suauitate inæstimabili Patrem qui in altis habitat, ad respiciendum humilia inclinasti, & filiis ita placabilem reddidisti. Tuas Christe miserationes prædicamus, tuæ suauitatis memoriam cum abundantia eructamus. Tibi Christe sacrificium laudis immolamus pro multitudine bonitatis tuæ, quam ostendisti nobis semini nequam, filiis sceleratis & perditis. Cum adhuc inimici tui essemus Domine, & mors iniqua in omnem carnem exerceret dominium, cui omne semen Adam erat obnoxium lege primordialis culpæ: recordatus es verbi misericordiæ tuæ, & prospexisti ex sublimi habitatione tua in hanc vallem plorationis nostræ & miseriæ. Vidisti afflictionem populi tui, & tactus dulcore charitatis intrinsecus, apposuisti cogitare super nos cogitationes pacis & redemptionis.

Christi miserationes prædicandæ.

3. Et quidem cum esses Filius Dei, Deus verus, Deo Patri, sanctoque Spiritui coæternus & consubstantialis, lucem habitans inaccessibilem, portansque omnia verbo virtutis tuæ: non despexisti in hoc nostræ mortalitatis ergastulum altitudinem tuam inclinare, vbi nostram & gustares, & absorberes miseriam, nosque reparares ad gloriam. Parum fuit charitati tuæ ad consummandum opus nostræ salutis, Cherubim aut Seraphim, aut vnum ex Angelis destinare: ipse venire ad nos dignatus es per mandatum Patris, cuius nimiam charitatem experti sumus in te. Venisti, inquam, non locum mutando, sed præsentiam tuam nobis per carnem exhibendo. Venisti à regali solio sublimis gloriæ tuæ in humilem & abiectam in oculis suis puellam pio virginalis continentiæ voto sigillatam, in cuius sacro vtero sola Spiritus sancti inenarrabilis virtus te concipi fecit, & nasci in veræ humilitatis natura: ita vt nec diuinitatis in te maiestatem, nec virginitatis integritatem in matre violaret natiuitatis occasio. O amanda, ô admiranda dignatio! Deus immensæ gloriæ, vermis contemptibilis fieri non despexisti. Deus omnium, conseruus seruorum apparere voluisti. Parum tibi visum est patrem te nobis esse & dominum, frater noster esse dignatus es. Et tu Domine vniuersorum, qui nullam habes indigentiam, intra ipsa natiuitatis tuæ initia non abhorruisti abiectissimæ paupertatis degustare incommoda. Vt enim ait scriptura, Tibi, cum nascereris, *non erat locus in diuersorio*: neque cunabula, quæ teneritudinem tuam exciperent, habuisti: sed in vili præsepio sordentis stabuli, tu qui terram palmo concludis, inuolutus panniculis reclinatus es. Et hoc ipsum à brutis animalibus mater tua mutuo accepit. Consolamini, qui in sordibus paupertatis enutrimini, quia vobiscum Deus in paupertate. Non cubat in deliciis splendidi cubiculi, nec inuenitur in terra suauiter viuentium. Quid vltra gloriaris, ô diues, lutea res in volutabro lecti picti & delicati, cum Rex Regum recubitu suo pauperum stramenta honestare maluerit? Quid dura stramenta detestaris, cum tener infantulus in cuius manu sunt omnia, tuis sericis, tuis plumis duras iumentorum stipulas prælegerit?

Christi humilitas in Incarnatione.

Christi in Natiuitate paupertas. Luc. 2.

Docet nos tenera despicere.

4. Sed hæc tenella tua, Christe, infantia à persecutorum gladiis tuta non fuit. Adhuc enim inter dulcia Matris vbera sugens dependebas, quando apparuit Angelus in somnis Ioseph, dicens[a]: *Surge, & accipe Puerum & Matrem eius, & fuge in Ægyptum, & esto ibi, vsque dum dicam tibi. Futurum est enim, vt Herodes quærat puerum ad perdendū eum.* Iam ex tunc, bone Iesu, dura pati cœpisti. Nec solùm illam infantiæ tuæ vexationem in teipso pertulisti, sed mortem in pusillis tuis, quorum multa millia inter mammillas matrum pro te, Herodis trucidauit immanitas.

a Matt. 2.

Persecutio & fuga Christi in Ægyptum.

5. Infantia verò teneriori decursa, humiliter veritatis nobis exemplum tribuisti. Non enim sedisti cum concilio vanitatum, sed in medio doctorum, interrogans & audiens illos, cum tamen Dominus scientiarum esses atque sapientia Dei Patris. Sed & obedientiæ nobis formam retribuisti, dum parentum imperio tu imperator mundi humiliter subditus extitisti. At vbi robustioris ætatis plenitudo aduenit, missurus manus ad fortia, egressus es in salutem populi tui, vt gigas magnificus ad currendam viam totius nostræ miseriæ.

Christus duodenus in templo inter Doctores.

Christus Parentibus subditus.

6. Et quidem vt per omnia te primum fratribus adsimilares, seruum tuum baptizantem peccatores in pœnitentiam, tanquam peccator adisti, baptizari te postulasti innocens agne Dei, quem nulla peccati stilla vnquam maculauit. Baptizatus autem non te in aquis, sed aquas in te sanctificas, vt per eas sanctificares nos. De baptismo in desertum in spiritu fortitudinis egressus es, vt vitæ solitariæ in te non deesset exemplum. Solitudinem ac ieiunium quadraginta dierum, famis acerbitatem, tentamenta & illusiones spiritus æquanimiter tolerasti, vt hæc omnia nobis tolerabilia efficeres. Demum venisti ad oues quæ perierant domus Israël, diuini verbi lampadem extollens palam ad illuminationem orbis terræ, & regnum Dei cunctis annuncians obtemperantibus verbo, sermonem sequentibus signis confirmasti, virtutem diuinitatis in cunctis ostendisti, malè habentibus, & omnia omnibus gentibus gratias exhibens, quæ saluti peccatorum congruerent, vt omnes lucrifaceres. Sed obscuratum est incipiens cor eorum Domine, & proiecerunt sermones tuos retrorsum, neque attenderunt ad omnia mirabilia tua Domine quæ operatus es in eis, exceptis perpaucis nobilibus athletis, quos inter infirma mundi elegisti & abiecta, vt per ipsos fortia & alta mirificè expugnares. Nec solùm ingrati gratuitis beneficiis tuis extitere, sed contumeliis affecerunt te Domine dominantium, & fecerunt tibi quæcunque voluerunt. Te enim faciente opera Dei, quæ nemo alius fecit, quid dixerunt? *Non est hic homo à DEO, in principe dæmoniorum eiicit dæmonia, dæmonium habet, seducit turbas, vorax est, potator vini, & amicus publicanorum & peccatorum.* Quid fles, quid suspiras, ô homo, dum sustines verborum iniurias? Non audis quanta aduersus Dominum Deum tuum ceciderunt opprobria propter te? Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? Sed hæc quidem & similia blasphemantes, & aliquoties te lapidibus impetentes, Iesu bone, patienter sustinuisti,

À Ioanne baptizatur.

In deserto ieiunans, tentatur.

Prædicans, & docens varia passim signa edit.

Christus ab impiis innumeras patitur calumnias.

Et Christianus erit immunis.

& factus es coram eis sicut homo non audiens, & in ore non habens redargutiones.

7. *Christus à proprio discipulo vẽditur.*

Nouissimè iustum sanguinem tuum à discipulo tuo, filio perditionis traditum triginta argenteis appreciati sunt, vt præcipitarent animam tuam in mortem sine causa. Ecce quidem perditissimi traditoris tui perfidia non latebat, quando in cœna ablutionis etiam coram ipso genu flexus procumbens, maledictos pedes eius, veloces ad effundendum sanguinem tuum, sanctissimis manibus tuis attrectare, lauare & extergere dignatus es.

Christi Iudæ lauantis mira humilitas, & mansuetudo.

Cur autem adhuc extento collo ambulas ô terra & cinis? Adhuc te superbia eleuat? Adhuc te impatientia exagitat? Intuere humilitatis & mansuetudinis Dominum Iesum, vniuersæ creaturæ factorem, tremendum iudicem viuorum & mortuorum ante pedes hominis & traditoris sua genua incuruantem. Disce quia mitis est & humilis corde, & confundere in superbia tua, & erubesce in impatientia tua.

Iudæ perfidia & destinatio.

Hoc quoque erat mansuetudinis tuæ, Domine, perfidum illum in cœtu fratrum detegere, & palam confundere noluisti, leuiter admodum accelerare iussisti quod parabat. In omnibus his non est auersus furor eius à te, sed egressus foras satagebat circa frequens maleficium. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris? In deliciis paradisi gloriosus apparuisti: ciuium cœli socius, & verbi diuini conuiua, quomodo reputatus es inter filios tenebrarum? Qui nutriebaris in croceis, cur amplexatus es stercora? Tunc clarificata est familia tua Christe, exeunte immundo de cœtu societatis angelicæ. Tunc demum diuini eloquii vberrima inundatione felix ille conuentus potatus est, eiecto quem huiusmodi limpidi liquoris infusione sciebas indignum.

8. *Christus in horto orans, & tristis.*

Dato autem charitatis & patientiæ salutari mandato, & disposito fratribus regno Patris tui, ad locum proditori tuo notum cum illis diuertisti, sciens omnia quæ ventura erant super te. Ibi animæ tuæ tristitiam quam ex imminente passione tua sponte assumpsisti, sicut & cætera quæ passus es, in auribus fratrum non erubuisti profiteri, dicens tunc [b]: *Tristis est anima mea vsque ad mortem.*

b Matth. 14.

Christi mœror & sudor sanguineus.

Positis quoque in terra genibus procidisti in faciem, orans in agonia, & dicens: *Mi pater, si possibile est, transeat à me calix iste.* Et angustias quidem cordis tui certissimè indicabat sudor ille sanguineus, qui orationis tempore de carne tua sanctissima guttatim decurrebat in terram. Dominator Domine Iesu, vnde tua hæc tam anxia supplicatio? Nonne voluntariè omnino Patri sacrificium obtulisti? Vtique Domine.

Ad nostram cedit consolationem.

Arbitramur autem quod hoc ad consolationem infirmorum membrorum tuorum assumpsisti, ne forte desperet quis si caro infirma remurmurat, vbi ad passionem promptus est spiritus. Nimirum vt maioris erga te amoris & gratitudinis stimulos habeamus, naturalem carnis infirmitatem his indiciis in te expressisti, quibus doceremur quia verè languores nostros portasti, & non absque sensu doloris passionum sentes percurristi. Vox enim illa vox esse carnis videtur, non spiritus, ex eo quod subiunxisti: *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.*

9. *Christus spõtaneus ad Passionem & mortem iuit.*

Quòd promptus enim ad passionem fuerit spiritus, euidenter ostendisti, quando venientibus vnà cum proditore tuo viris sanguinum, & quærentibus animã tuam cum laternis, & facibus, & armis per noctem, vltrò occurristi, & ne quid acciperent à duce flagitii, teipsum manifestasti. Nam accedentem ad osculum sanctissimi oris tui trucem bestiam auersatus non es, sed os in quo dolus inuentus non est, ori quod abundauit malitia, dulciter applicuisti.

Non auersatur osculum Iudæ.

Innocens Agne Dei, quid tibi & lupo illi? Quæ conuentio tui ad Belial? Sed & hoc benignitatis tuæ Domine fuit, vt omnia illa exhiberes quæ praui cordis pertinaciam emollire possent. Nam & veteris amicitiæ non immemor illum commonuisti, dicens: *Amice, ad quid venisti?* Atque horrore sceleris sui cor impii ferire voluisti, cum dixisti: *Iuda, osculo filium hominis tradis?* Ecce Philisthæi super te Samson. Non illos à

A te absterruit, quòd in hora apprehensionis tuæ omnipotenti brachio tuo terræ eos allisisti, non quidem defensionis causa, sed vt cognosceret humana præsumptio nihil se posse aduersus te, nisi quantum permitteretur à te.

10. *Christus capitur & ligatur.*

Et quis audiat sine gemitu qualiter homicidas manus in illa hora in te iniecerunt, & innocentes manus tuas, Iesu bone, vinculis adstringentes, te agnum mansuetissimum nihil loquentem ad instar latronis contumeliosè traxerunt ad victimam? Et nec tunc misericordiam effundere super inimicos tuos, & distillare fauum dulcedinis tuæ, Christe, cessasti, ac defensoris tui zelum à læsione trahentium te compescuisti. Maledictus furor eorum, quia pertinax, quem nec maiestas miraculi, nec pietas beneficii potuit confringere.

Sistitur concilio sacerdotum.

Concilio malignantium aduersum te pontificum præsentatus es, & veritatem prout oportuit confessus, quasi de blasphemia adiudicatus es morti. Amantissime Domine, quanta illic indigna à propria gente pertulisti? Vultum tuum desiderabilem, in quem desiderant Angeli prospicere, qui omnes cœlos adimplet lætitia, quem deprecabuntur omnes diuites B plebis, polluti labiis suo sputo coinquinauerunt, sacrilegis manibus suis ceciderunt, velo in derisum operuerunt, & te Dominum vniuersæ creaturæ tanquam seruum contemptibilem colaphizauerunt.

Conspuitur & colaphizatur.

Adhuc autem animam tuam incircuncisæ carni degluttiendam tradiderunt.

11. *Pilato præsentatur.*

Vinctum siquidem ante faciem Pilati perduxerunt, postulantes crucis supplicio te interimi, qui peccatum non noueras, & virum homicidam dari sibi, agnum lupo, aurum luto postponentes. O indignum & infœlix commercium! Et quidem nec ignorabat impius ille per inuidiam hæc in te fieri, nec tamen abstinuit à te temerarias manus, sed repleuit animam tuam amaritudine sine causa. Illusum recepit, in conspectu illusorum astare te iussit, nec pepercit amarissimis verberibus virgineam carnem tuam diuellere, plagis plagas, liuores liuoribus crudeliter infligere.

Flagellatur.

Electe puer Dei mei, quid tanta amaritudine, quid tanta confusione dignum commiseras? Prorsus nihil. Ego, ego homo perditus, totius perditionis tuæ causa extiti. Ego Domine vuam acerbam comedi, & dentes tui obstupuerunt: quia quæ non rapuisti, tunc exoluebas. In omnibus his non est satiata perfidorum C Iudæorum impietas.

12. *Christus illusionibus repletur.*

Nouissimè autem incircuncisorum militum manibus deuolutus es morte turpissima consumendus. Parum erat sacrilegis illis crucifigere te, nisi priùs & ipsi illusionibus repleuissent animam tuam. Quid enim ait de illis Scriptura [c]? *Et congregauerunt ad eum vniuersam cohortem. Et exuentes eum vestimentis suis, induerunt tunicam purpuream, & clamidem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius & arundinem in dextera eius. Et genu flexo illudebant ei, dicentes: Aue rex Iudæorum. Et dabant ei alapas, & expuentes in eum accipiebant arundinem, & percutiebant caput eius. Et postquam illuserunt ei, induerunt eum vestimentis suis vt crucifigerent baiulantem sibi crucem. Et perducunt eum in Golgotha, & vinum myrrhatum dabant ei bibere cum felle mixtum, & cum gustasset, noluit bibere. Tunc crucifixerunt eum, & cum eo duos latrones hinc & hinc, medium autem Iesum. Iesus autem dicebat: Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Postea sciens Iesus, quia consummata erant omnia, vt scriptura impleretur, dixit: Sitio. Et currens vnus* D *ex eis acceptam spongiam impleuit aceto, & imposuit arundini, & dabat ei bibere: Cum ergo accepisset acetum, dixit: Consummatum est. Et clamans voce magna, dixit: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et inclinato capite emisit spiritum. Tunc vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis & aqua in redemptionem nostræ salutis.*

c Matth. 27. Luc. 23.

13. *Christus coronatus, sed & cruciatus.*

Expergiscere nunc anima, excutere de puluere, & contemplare virum hunc memorabilem, quem in speculo Euangelici sermonis quasi præsentem intueris. Attende Anima mea, quis est iste qui ingreditur habens imaginem quasi regis, & nihilominus serui despectissimi con-

fusione repletus & coronatus incedit : sed ipsa etiam eius corona cruciatus est illi, & mille puncturis speciosum caput eius diuulnerat. Regali purpura induitur, sed potius in ea despicitur, quàm honoretur. Sceptrum in manu gestat, sed eo ipso caput eius reuerendum feritur. Adorãt coram ipso positis in terra genibus, & regem clamant: & continuò sputis amabiles eius genas sublinunt, maxillam palmis & honorabile collum exhonorant. Vide anima mea qualiter vir iste per omnia conturbatur & spernitur, sub crucis onere dorsum incuruare videtur, & suam ipse portare ignominiam. Ad locum deductus supplicij, myrrha potatur & felle, in cruce subleuatur, & dicit: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Qualis est hic, quòd in omnibus pressuris suis nec semel aperuit os suum, vt aut querelæ aut excusationis, aut comminationis, aut maledictionis verbum aduersus maledictos canes illos proferret? Sed nouissime verbum benedictionis super inimicos suos quale à seculo non est auditum, effudit. Quid hoc viro mansuetius? quid benignius anima mea vidisti?

Crucem suã baiulat.

Orat in Cruce pro malefactoribus.

14. Adhuc autem attentius intuere, quàm grandi admiratione, & tenerrima compassione dignus apparet. Vide nudum & verberibus laceratum, in medio latronum cruci ignominiosæ ferreis clauis affixum, aceto in cruce potatum, & post mortem lancea in latere vulneratum, & copiosos sanguinis riuos ex quinque vulneribus manuum, pedum, & lateris effundentem. Fletus deducite oculi mei, & liquesce anima mea igne compassionis super contritione amabilis viri huius, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus.

In Cruce pẽdet inter latrones.

15. Et iam quidem infirma eius, Anima mea, vidisti, & miserta es: nũc maiestatem eius attende, & miraberis. Quid enim ait scriptura d? *A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram vsque ad horam nonam. Et obscuratus est sol, & velum templi scissum est à summo vsq; deorsum, & terra mota est, & petræ sciſſæ sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormiebant surrexerunt.* Qualis est hic, quia & cœlum & terra compatiuntur ei, cuius & mors mortuos viuificat? Cognosce anima mea, cognosce, hic est Dominus Deus noster, Iesus Christus Saluator tuus, vnigenitus Dei filius, verus Deus, verus homo: qui solus sub sole sine macula inuentus est. Et ecce *cum sceleratis* quomodo *reputatus est e, & quasi leprosus, nouissimus virorum æstimatus: & tanquã abortiuum quod proiicitur à vulua*, sic proiectus est ab vtero matris suæ, infelicis synagogæ. Iste formosus præ filiis hominũ, quàm deformis factus est! Hic vulneratus propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, & factus in holocaustum suauissimi odoris in conspectu tuo, Pater æternæ gloriæ, vt auerteres indignationem tuam à nobis, vt consedere nos sibi faceret in cœlestibus.

d Matth. 27.

Prodigia in morte Christi.

e Esai. 53.

16. Respice Domine sancte Pater de sanctuario tuo, & de excelso cœlorum habitaculo, & intuere hanc sanctam hostiam, quam tibi offert magnus Pontifex noster, sanctus puer tuus Dominus Iesus pro peccatis fratrum suorum, & esto placabilis super multitudine malitiæ nostræ. Ecce vox sanguinis fratris nostri Iesu clamat ad te de cruce. Quid enim Domine, quid pendet in ea? Pendet, quia præterita tanquam præsentia coram te sunt. Cognosce Pater tunicam veri filii tui Ioseph Heu *fera pessima deuorauit eum f*, & conculcauit in furore suo vestimentum eius, omnem decorem eius reliquiis erroris inquinauit. Ecce quinque scissuras lamentabiles in ea reliquit. Hoc est Domine vestimentum quod in manu Ægyptiæ meretricis innocens puer tuus dereliquit, meliorem æstimans iacturam pallii, quàm pudicitiæ, magisque eligens spoliatum carnis pallio in carcerem mortis descendere, quàm pro mundi gloria adulterinæ voci acquiescere. Illi in quam voci qua dictum est g: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Quod vtique esset, si dormiret cum adultera.

Aspiratio ad Deum Patrẽ ob passionem Filii.

f Genes. 37.

g Matth. 4.

17. Et nunc Domine Pater, scimus quia ipse Filius tuus viuit, & dominatur in tota terra Ægypti & in omni loco dominationis tuæ. Eductus enim ad imperium tuum de carcere mortis & infernorum, & attonsus in immortalitatis coronam; mutata veste carnis, immortalitatis decore refloruit, cum gloria suscepisti eum. Subiugauit enim sibi Pharaonis imperium, & cum triumpho nobili virtute propria cœlos penetrauit. Et ecce gloria & honore coronatus, in dextra maiestatis tuæ adsistit vultui tuo pro nobis. Caro enim & frater noster est. Respice Domine in faciem Christi tui qui tibi vsque ad mortem obediens factus est: nec recedant ab oculis tuis cicatrices eius in perpetuum, vt memineris quantum ab eo pro peccatis nostris satisfactionem receperis. Vtinam Domine appendas in statera peccata, quibus iram meruimus, & calamitatem quam pro nobis passus est innocens Filius tuus: certè grauior apparebit & magis digna, vt propter ipsam effundas super nos misericordiam tuam, quàm fuit illa vt pro peccatis nostris contineas in ira misericordias tuas. Gratias tibi Pater referat omnis lingua pro superabundantia bonitatis tuæ, qui vnico Filio cordis tui non pepercisti, sed pro nobis omnibus illum tradidisti in mortem, vt eum tanquam fidelem aduocatum haberemus coram te in cœlis.

Christus iam in Cœlo gloriosus regnat.

Aduocatus noster apud Patrem.

18. Et tibi Domine Iesu fortissime zelotes, quid gratiarum retribuam, vt dignè retribuam ego homo puluis & vile figmentum tuum? Quid enim pro mea salute facere debuisti & non fecisti? Ab imo pedis vsque ad summum verticis te totum in aquas passionum demersisti, vt me totum extraheres de illis, & intrauerunt vsque ad animã tuam. Nam & animam tuam in mortem perdidisti, vt meam perditam mihi redderes. Et ecce me duplici debito obligasti. Nam & pro eo quod dedisti tuam, debitor tibi sum: & pro mea quidem anima bis à te mihi data, semel in creatione, & semel in redemptione, quid magis iustè tibi reddam, quàm ipsam, non habeo. Pro tua autem preciosa anima ita contribulata quid ab homine dignè rependi possit, non inuenio. Nam etsi cœlum & terram & omnem ornatum eorum pro ea possem rependere, certè nec sic vsque ad mensuram debiti vllatenus attingere possem. Vt autem ipsum quod & debeo, & possibile mihi est retribuam: tui Domine muneris est.

Aspiratio & gratiarũ Actio ad Christum Saluatorem.

19. Diligendus es, tui Domine, toto corde, tota anima, tota virtute, & tua mihi sequenda vestigia, qui pro me mori dignatus es. Et quomodo fiet istud in me nisi per te? Adhæreat anima mea post te: quia tota virtus eius pendet ex te. Et nunc Domine redemptor meus, te vt verum Deum adoro, in te confido, te spero, & quibus possum desideriis ad te suspiro, adiuua imperfectum meum. Ad tuæ passionis gloriosa insignia, in quibus salutem meam operatus es, totum inclino. Tuæ victoriosæ crucis regale vexillum in nomine tuo Christe adoro, Tuum spineum diadema, tuos rubentes sanguine clauos, tuo sacro lateri immersam lanceam; tua vulnera, tuum sanguinem, tuam mortem, tuam sepulturam, tuam gloriosam & victoriosam resurrectionem & glorificationem Christe supplex adoro & glorifico. Odor enim vitæ spirat mihi in omnibus his. Horum viuifico odore spiritum meum Domine à peccati morte resuscita. Horum virtute ab astutiis Satanæ me custodi, ac me conforta, vt iugum mandatorum tuorum suaue mihi fiat, & onus crucis quod post te baiulare me iubes, humeris animæ meæ sit leue. Quæ est enim fortitudo mea, vt iuxta præceptum tuum mundi pressuras tam multiplices inuicto animo sustineam? Nunquid pedes mei tanquam ceruorum, vt velocem cursorem per spinas & confragosa passionum consequi valeam?

Adoratio Crucifixi, & instrumentorũ Passionis.

20. Sed audi vocem meam, & inclina super seruum tuum suauem crucem illam, quæ lignum vitæ est iis qui apprehendunt eam vt spero, curram alacriter, portabo infatigabiliter eam quæ ab inimicis est crucem post te. Illam, inquam, diuinissimam crucem humeris meis impone, cuius latitudo est charitas, cuius longitudo est æternitas, cuius sublimitas est omnipotentia, cuius profundum est inscrutabilis sapientia. Confige illi manus meas & pedes meos: & totum passioni tuæ conforma seruum tuum Domine. Da obsecro mihi continere ab operibus

Passionis Christi quomodo debeamus esse socii vt simus & consolationis.

Qualis Crux Christiani.

carnis quæ odisti, & facere iustitiam quam dilexisti, & in vtroque tuam quærere gloriam, & sinistram quidem meam clauo temperantiæ, dexteram verò clauo iustitiæ in illa sublimi cruce fixas arbitror. Da menti meæ iugiter meditari in lege tua, & omnem cogitatū meum iactare in te, & dextrum pedem meum eidem ligno vitæ clauo prudentiæ affige. Da vt sinistram spiritus mei sensualitatem non eneruet labentis vitæ infelix fœlicitas, non conturbet præsentis vitæ infœlicitas, felix & sinister quoque meus fortitudinis clauo in cruce tenebitur.

21. *Quæ corona spinea.* Vt autem aliqua similitudo spinarum capitis tui in me appareat, detur obsecro menti meæ & salutaris pœnitentiæ compunctio, & alienæ miseriæ compassio, & stimulus zeli æmulantis quod rectum est coram te, & ad te conuertar in ærumna mea, dum triplex configitur spina. *Quæ spōgia.* Libet vt spongiam per arundinem ori meo porrigas, & aceti amaritudinem gustui meo adhibeas. Libet vt per scripturas tuas rationi meæ conferas gustare & videre quoniam florens hic mundus tanquam spongia inanis est, & omnis concupiscentia eius aceto amarior. Ita Pater in me fiat calix iste Babylonis amarus in omnem terram, non inani flore seducat, non falsa dulcedine inebriet, quemadmodum eos qui tenebras lucem, lucem tenebras, amarum dulce, & dulce amarum arbitrantur. Vinum myrrhatum cum felle mixtum suspectum mihi est: pro eo quòd tu ex eo bibere noluisti, quia nimiam acerbitatem inuidiæ & nequitiæ crucifixorum tuorum indicabat. Tuę viuificæ morti tuum seruum Domine configura, faciens quidem in me vt moriar secundùm carnem, viuam autem secundùm spiritum iustitiæ.

22 *Aperto Lateris post mortē quomodo imitanda.* Vt autem integram crucifixi imaginem me portare glorier, illud quoque quod post mortem tuam insatiabilis malitia impiorum in te exercuit, hanc in me similitudinem exprime. Vulneret cor meum viuus & efficax sermo tuus, penetrabilior omni lancea acutissima, pertingens vsque ad diuisionem animæ meæ, & producens ex ea tanquam de dextero latere meo vice sanguinis & aquę amorem tuum Domine & fratrum tuorum. *Quid resurrectio.* Postremò & munda sindone primæ stolæ spiritum meum inuolue, in quo requiescam egrediens & ingrediens in locum tabernaculi admirabilis, & abscondas me donec pertranseat furor tuus. Die autem tertio per diem laboris, per diem supplicii, mane prima sabbathi perpetuò inter filios tuos me indignum resuscita, vt in carne mea videam claritatem tuam, & implear lætitia vultus tui. O Saluator meus, & Deus meus veniat, veniat oro tempus vt quod nunc credo, oculis tandem reuelatis aspiciam: quod spero nunc & à longè saluto, apprehendam. Quod pro viribus meis desidero, vlnis animæ meæ amplectar & deosculer, & in maris tui abyssum totus absorbear. O Saluator meus, & Deus meus!

23. Sed benedic anima mea Deum Saluatorem meum, & magnifica nomen eius Sanctum est enim, & sanctissimis deliciis plenum. O quàm bonus, quàm suauis es Domine Iesu, animæ quærenti te Iesu redemptor perditorum, *Præclara Christi encomia ob eius in nos amorem.* saluator redemptorum, spes exulum, fortitudo laborantium, anxiati spiritus latitudo, animæ lachrymosæ & post te currentis in sudore solatium & suaue refrigerium, corona triumphantium, vnica merces & lætitia omnium supernorum ciuium, vberrimus fons omnium gratiarum, inclyta proles summi Dei, & Deus summus, benedicant te omnia quæ in cœlo sunt sursum, & quæ in terra deorsum. Magnus tu, & magnum nomen tuum. O immarcescibilis decor Dei excelsi, & purissima claritas lucis æternæ, vita omnem vitam viuificans, lumen illuminans, lux omne lumen illuminans & conseruans in æterno splendore! Mille millena lumina fulgurantia ante thronum diuinitatis tuæ à primo diluculo. O æternum substantiale & inaccessibile, clarum & dulce profluuium fontis absconditi ab oculis omnium mortalium, cuius vnda sine ortu, cuius profundum sine fundo, cuius altum sine termino cuius amplitudo incircumscriptibilis, cuius puritas imperturbabilis. Eructauit te cor Dei altissimi de sua impenetrabili abysso, vita vitam, lux lucem, æternus æternum, immensus immensum, & per omnia sibi coæqualem: & de plenitudine tua nos omnes accepimus.

Tu enim largissime fons omnis boni, septemplicis gratiæ preciosum flumen de thesauris tuis emittis, cuius suaui dulcore huius nostri maris, id est, nostræ infirmitatis salsuginem mitigare dignaris. Flumen olei lætitiæ, flumen vini meracissimi, torrens ignei vigoris. Spiritus paracletus à te & Patre, par vtrique, in orbem terræ perfunditur, omnia replens, omnia continens: Spiritus à Te, Spiritus à Patre, vnus ex ambobus, vniens ambos, vtpote amborum indiuidua connexio, vnificum gluten, complexus indissolubilis, & pax omnem sensum exuperans. Hic est torrens voluptatis tuæ Domine, qua delicatam illam & gloriosam ciuitatem Hierusalem, quæ sursum est, iugiter potas, lætabunda ebrietate facis æstuare, vt tibi iubilent hymnum incessabilem lucida illa & flammea organa in voce exultationis & sono epulantis, cuiusque desiderabilibus guttis refocillari sitibundæ fauces caulis populi tui iugiter à te expectant Domine. Sinito Pater, vt catelli bibant de stillis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. *Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum* illum, Domine, quem æstuare fecisti. Inclytas primitias populi tui, insigne solennitatis nostræ illo quæsumus igneo stillicidio purga, innoua, illumina, inflamma, exhilara & confirma, & vni cor credentium tibi, vt vnum sint, vnum sapiant, vnum vnanimiter requirant vt apprehendant & videant, & benedicant te Deum deorum in Sion. Sit indiuiduæ Trinitati gloria, gratiarum, actio, honor, & imperium in sæcula sæculorum, Amen. 24.

Sequebatur *hic in recentioribus Editionibus operā* Ioan. Gillotii *ordinatis,* Lamentatio Virg. Mariæ, *sed qua nihil puerilius (ne dicam amplius:) mirum qui & qua fronte talia* Bernardo *attribuere ausi, quæ vix in vltima spuriorum classe locum merentur.* V. Bellarm. de script. Eccl.

IN DIE SANCTO PASCHÆ.

De septem signaculis quæ soluit Agnus.

SERMO I.

Vicit leo de tribu Iuda [a]. Vicit planè malitiam sapientia attingens à fine vsque ad finem fortiter, & suauiter vniuersa disponens: sed pro me fortiter, suauiter mihi. Vicit Iudæorum blasphemias in patibulo, fortem armatum alligauit in atrio, & de ipso mortis imperio triumphauit. Vbi enim sunt opprobria tua Iudæe? vbi sunt fabulæ vasa captiuitatis? vbi est mors victoria tua? Confusus est calumniator, raptor spoliatus est. Nouum genus potentiæ, hactenus victoriosa mors obstupescit. Quid tu Iudæe? qui pridie ante crucem agitabas caput sacrilegum? quid sacrum hominis Christi caput exagitabas opprobriis? *Christus*, inquit [b], *rex Israel descendat de cruce*. O venenata lingua, verbum malitiæ, sermo nequam! Non est hoc Caipha quòd paulò antè dicebas: *Expedit vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat* [c]. At illud, quia mendacium non erat, non loquebaris de proprio, non à temetipso dicebas. *Si rex Israel est, descendat de cruce* [d], hoc planè tuum est: magis autem eius qui mendax est ab initio. Quid enim consequentiæ videtur habere, vt descendat, si rex Israel est, & non magis ascendat? Sic non meministi serpens antique, quàm confusus abscesseris olim cum dicere præsumpsisses [e]: *Mitte te deorsum*, & , *Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me?* Sic tibi Iudæe excidit quod audisti, quia *Dominus regnauit à ligno* [f], vt regem abneges, quia manet in ligno? Sed forsitan nec audisti, quia non Iudæis, sed nationibus hæc annunciatio debebatur. *Dicite*, inquit, *in nationibus; quia Dominus regnauit à ligno.*

Meritò proinde titulum regni præses gentilis inscripsit ligno, nec potuit Iudæus (vt voluit) corrūpere tituli

1. *Insignes Christi victoriæ.*
2.

[a] Apoc. 5. 5.
[b] Matth. 27.
[c] Ioan. 18.
[d] Matth. 27.
[e] Matth. 4. 6.
[f] Psal. 95. 10.

inscriptionem, nedum impedire Dominicam passionem, & nostram redemptionem. A *Descendat* (inquiunt) *si rex Israel est.* Imò verò quia rex Israël est, titulum regni non deserat: virgam imperii non deponat, cuius nimirum imperium super humerum eius, sicut præcinit Esaias g. *Noli* (inquiunt Iudæi ad Pilatum h) *noli scribere, rex Iudaeorum, sed quia ipse dixit: Rex sum Iudaeorum.* Et Pilatus: *Quod scripsi, scripsi.* Si Pilatus quod scripsit, scripsit: Christus non perficiet quod incœpit? Ipse enim cœpit & saluabit nos. Sed dicunt i: *Alios saluos facit: seipsum non potest saluum facere.* Imò verò si descenderit, neminem saluum faciet. Cum enim saluus esse non possit, nisi qui perseuerauerit vsque in finem, quantò minus poterit esse saluator? Alios ergo saluos facit: nam saluatione, cum sit salus ipse, non indiget. Operatur salutem nostram, nec caudam deesse patitur sacrificio vespertino, hostiæ salutari. Nouit, inique, quid cogites. Non dabit tibi occasionem surripiendæ nobis perseuerantiæ, quæ sola coronatur. Non fecit obmutescere prædicatorum linguas consolantium pusillanimes, & dicentium singulis: Tu locum tuum ne deseras: quod sine dubio sequeretur, si respondere possent, quia Christus suum deseruit. B Proni enim sunt sensus hominis & cogitationes in malum. Sine causa (maligne) parasti sagittas tuas in pharetra; & Discipulorum suspiria cumulas opprobriis Iudæorum. Illi quippe desperant, isti improperant: sed Christo neutra tela nocebunt. Aliud tempus elegit confortandis discipulis, & aliud aduersariis confutandis.

Christi in Cruce & operæ redemptionis perseuerantia.
g Esai. 9. a
h Ioan. 19. d
i Matth. 27.
Perseuerentia suadetur exemplo Christi.

3.
Crux Christi 4 gemmis mysticis exornata.

Interim *patientiam* magis exhibet, *humilitatem* commendat, *obedientiam* implet, perficiet *charitatem.* His namque virtutum gemmis quatuor cornua Crucis ornantur: & est supereminentior charitas, à dextris obedientia, patientia à sinistris, radix virtutum humilitas in profundo. His ditauit trophæum Crucis consummatio Dominicæ passionis, cum ad Iudæorum blasphemias *humilis*, ad vulnera *patiens*: intus linguis, clauis exteriùs pungeretur. Nam & *charitas* in eo perfecta est, quòd pro amicis animam posuit, & *obedientia* consummata, cum inclinato capite tradidit spiritum, factus obediens vsque ad mortẽ. His spoliare dotibus, hac priuare gloria Christi satagebant Ecclesiam, qui dicebant: *Si rex Israel est, descendat de cruce.* C Nimirum vt non sit iam obedientiæ forma, non incentiuum amoris, non patientiæ vel humilitatis exemplum, sed deleri habeant ex Euangelio verba illa suauissima & dulciora super mel & fauum: *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis* k. Et ad Patrem: *Opus consummaui quod dedisti mihi vt faciam* l. Itemque ad discipulos: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde* m. Et, *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum* n. Hoc est enim quod dolet venenati serpentis astutia, exaltatum in deserto serpentem æneum, cuius intuitu sanentur vulnera quæ inflixit o. Alioquin quonam alio instigante misisse credimus vxorem Pilati ad ipsum dicentem p: *Nihil tibi & iusto illi, multa enim passa sum hodie per visum propter eum*? Timebat ergo iam tunc, sed nunc maximè virtute crucis eneruari se sentiens inimicus. Sera ducitur pœnitentia: & quos instigauit ad crucifigendum, instigat ad suadendum, vt de cruce descendat. Denique *si rex Israel est*, inquiunt, *descendat de cruce, & credimus ei.* Hæc planè serpentis astutia: hæc adinuentio nequitiæ spiritualis. Audierat impius Saluatoris vocem dicentis q: D *Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel*, & nouerat, quantum pro salute illius populi zelum gerere videretur: propterea malitiosè nimis linguas erudiens blasphemorum, suggerebat vt dicerent: *Descendat, & credimus*: quasi iam nihil posset obstare quin descenderet, qui eorum credulitatem tantopere desideraret.

Quatuor virtutes in Cruce Christi resplẽdentes.
k Ioan. 15. b
l Ioan. 17. a
m Matth. 11. d
n Ioan. 12. e
o Num. 21. b
Dæmõ Christi de Cruce descensum optabat, qui prius suaserat crucifixionẽ.
p Matth. 27. e
q Matth. 15. c

4.
Diabolus Christi patientis perseuerantiæ frustra obstat.

Sed quid machinatur, aut cui parat insidias versipellis? Nempe ei in quo nihil proficiet inimicus, & filius iniquitatis non apponet nocere ei. Non mouetur vana pollicitatione, qui nouit omnium corda: sicut nec exprobratione blasphema mitissimus omnium mouebatur. Eò quippe tendebatur malitiosa suasio, non vt ipsi crederent, sed nostra quoque si qua erat fides in eum omnimodis deperiret. Legentes enim r, *Dei perfecta sunt opera*: quando fateremur Deum, qui salutis opus reliquisset imperfectum? Sed audiamus quid ad hæc Christus respondeat per Prophetam, quæris signa Iudæe? *Expecta me in die resurrectionis meæ* s. Si vis credere, maiora iam tibi opera demonstraui. Multiplicaui signa: sanitates perfeci heri & pridie, hodie magis habeo consummari. An non maius erat, quod vidisti è corporibus obsessis spiritus exire malignos, & de grabatis suis exilire paralyticos, quàm è manibus meis vel pedibus clauos resilire quos infixisti? Sed patiendi tempus est, non faciendi: & passionis horam sicut præuenire frustra conatus es, sic nec poteris impedire.

r Deut. 32. a
s Soph. 3. b

5.
o Matth. 12. & Luc. 11.

Sed si ad hæc generatio praua & adultera signum quærit, non ei dabitur nisi signum Ionæ prophetæ o: non signum descensionis, sed resurrectionis. Quod si Iudæus non quærit, amplectatur & gaudeat Christianus. Vicit enim leo de tribu Iuda. Suscitatus est paterna voce leonis catulus: clauso prodit tumulo, qui de patibulo non descendit. An verò id maius sit, inimici nostri sint iudices: qui tam curiosè munierant monumentum, signantes lapidem cum custodibus. Hunc enim lapidem magnum valdẽ, de quo mulieres illæ deuotæ inuicem querebantur, facta iam resurrectione Dominica *euoluit Angelus, & resedit* (sicut scriptum est t) *super eum.* Constat proinde clauso exiisse tumulo rediuiuum corpus, quod clauso virginis vtero natum processit in vitam. & ad Discipulos clausis introiuit ianuis in conclaui. Sed est locus vnde clausis noluit procedere ianuis, career vtique gehennalis. Confregit siquidem ferreos vectes, repagula vniuersa contriuit, vt liberè suos educeret quos redemerat de manu inimici: & planis egrederentur portis agmina Sanctorum dealbatorum, qui lauerunt stolas suas & candidas eas fecerunt in sanguine Agni. Candidas prorsus in sanguine Agni: quia exiuit cum eo & in eo etiam aqua dealbans, & testimonium perhibet ipse qui vidit. Aut certè candidas in sanguine Agni nouelli, sanguine lacteo, candido & rubicundo: sicut habes in cantico Canticorum u: *Dilectus meus* (ait sponsa) *candidus & rubicundus, electus ex millibus.* Inde est quod in stola candida & fulgureo vultu testis quoque resurrectionis apparuit.

t Matth. 28. & Marc. 16. a
u Cant. 5. c

6.

Iam si confutandis Iudæorum calumniis sufficere videtur hoc ipsum, quòd clauso egressus est monumento, cui insultantes dicebant: *Si rex Israel est, descendat de cruce*: (curiosiùs namque monumentum claudere & signare studuerant, quàm infigere clauos) si igitur vicit leo de tribu Iuda in hoc ipso processu, & maius demonstrauit opus quàm peterent: ipsum iam resurrectionis miraculum cui poterit comparari? Legimus nonnullorum præcessisse resurrectiones, aut magis certè suscitationes, sed istius præambulas, quibus & duplici priuilegio noscitur præeminere. Nam cæteri quidem resurrexerant mortui, iterum morituri: *Christus resurgens ex mortuis iam non moritur: mors illi vltra non dominabitur* x. Illi mortui denuo opus habent iterum resuscitari: Christus quòd mortuus est peccato mortuus est semel; quòd autem viuit, viuit Deo: viuit in æternitate. Meritò proinde resurgentium primitiæ Christus: qui ita resurrexit, vt cadere non adiiciat, qui solus attigit immortalitatem.

Variæ mortuorum resurrectiones.
x Rom. 6. b

7.
Præcellentia Resurrectionis Christi.

Est aliud in quo Resurrectionis huius innotescat gloria singularis. D Quis enim in cæteris omnibus suscitauit aliquando semetipsum? Ineffabile istud est, vt à morte se excitet ipse qui dormit: singulare est: non est qui faciat, non est vsque ad vnum. Helisæus propheta mortuum suscitauit y, sed alterum, non seipsum. Ecce enim quot annis iacet in monumento, quod à se non potest, sperans ab alio suscitari: ab eo vtique qui triumphauit mortis imperium in seipso. Inde est quòd cæteros quidem dicimus suscitatos, Christum resurrexisse, qui solus virtute propria victor prodiit de sepulchro. Siquidem & in hoc vicit leo de tribu Iuda. Quantum poterit,

y 4. Reg. 4. f

imò quid non posse videbitur viuens, & dicens Patri: Resurrexi, & adhuc sum tecum: qui tam potens extitit deputatus cum mortuis, sed inter mortuos liber?

A

8. Nec verò resurrectionem distulit vltra tertiam diem, vt propheta fidelis inueniatur, qui dixit z: *Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos.* Decet nimirū, vt quemadmodum caput præcessit, sequantur membra. In patibulo sexta feria redemit hominem ipsa die, qua fecerat hominem initio: sequenti die sabbathizauit in monumento, consummato opere quod susceperat. Tertia verò, quæ prima dierum est, primitiæ dormientium apparuit mortis victor nouus homo. Ita & nos quicunque sequimur caput nostrum: tota die hac qua plasmati & redempti sumus, non cessemus agere pœnitentiam, non cessemus tollere crucem nostram, perseuerantes in ea sicut ipse perseuerauit, & donec dicat spiritus vt requiescamus à laboribus nostris. Neminem audiamus, fratres, non carnem & sanguinem, non spiritum quemlibet, descensum à cruce suadentem. Persistamus in cruce, moriamur in cruce: deponamur aliorum manibus, non nostra leuitate. Caput nostrum deposuere viri iusti: nos ergo, dignatione sua Angeli sancti deponant: vt consummata viriliter die crucis secunda, quæ post mortem est, quiescamus suauiter, dormiamus feliciter in sepulchris, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei: qui resuscitabit corpora nostra tertia demum die, configurata corpori claritatis suæ. Fœtent quatriduani, sicut de Lazaro scribitur a: *Iam fœtet Domine, quadriduanus est enim.*

z Osee.6.a

Perseuerandū in Cruce. Exēplo Christi ante mortē descendere aut deponi nolentis.

B

a Ioan.11.e

9. Adinuentio filiorum Adam quartam formauit diem, quam à Domino non accepit. Propterea corrupti sunt, & abominabiles facti sunt tanquam iumenta, quæ in stercore suo putruerunt. Diuinæ siquidem ordinationis est triduum quod prædiximus, in *labore*, in *requie*, in *resurrectione*. Non placent hæc filiis hominum, sed suam volunt præferre diem: differentes pœnitentiam vt indulgeant voluptati. Non est hæc dies quam fecit Dominus: quatriduani facti sunt, & iam fœtent. Non nouit hanc, quod de Maria natum est, Sanctum: tertia resurrexit die, ne videret corruptionē. *Vicit* itaque *Leo de tribu Iuda* b. Occisus est agnus, sed leo vicit. Leo rugiet, quis non pauebit? Leo, inquam, fortissimus bestiarum, qui ad nullius pauebit occursum, scilicet leo de tribu Iuda. Paueāt qui abnegauerunt, qui dixerunt c: *Non habemus regem nisi Cæsarem.* Paueant qui dixerunt d. *Nolumus hunc regnare super nos.* Redit siquidem accepto regno, & malos malè perdet. Vultis nosse quia redit accepto regno? *Data est mibi,* inquit e, *omnis potestas in cœlo & in terra.* Sed & Pater in Psalmo: *Postula à me,* ait f, *& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.* Fortis siquidem leo est, non crudelis: grauis tamen indignatio eius; & intolerabilis ira columbæ. Sed pro suis leo rugiet, non in suos. Paueant alieni: tribus Iuda magis exultet.

Triduum ordinationis diuinæ. Dies filiorum Adam.

b Amos.3.b

C

c Ioan.19.c
d Luc.19.c
e Matth.28.d
f Psal.2.b

10. Gaudeant qui induti sunt confessione, quorum omnia ossa dicunt: Domine quis similis tibi? Leo de tribu Iuda, radix Dauid. Dicitur enim Dauid visu desiderabilis, vel manu fortis: & idem ait g: *Ante te omne desiderium meum: & fortitudinem meam ad te custodiam. Radix,* inquit, *Dauid.* Non Dauid radix eius, sed ipse radix Dauid: quia portat, & non portatur. Meritò Dauid sancte filium tuum vocas Dominum tuum: quia non tu radicem portas, sed radix te. Radix fortitudinis tuæ & desiderii, radix desiderabilis, radix fortis. *Vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, dignus aperire librum, & soluere septem signacula eius* h. Apocalypsis verba sunt hæc. Discant qui non legerunt: recolant qui nouerunt. *Vidi* (inquit Ioannes) *in dextera sedentis super thronum, librum signatum sigillis septem, & non erat qui legeret vel aperiret. Ego* (ait) *flebam multum quod nemo aperire librum dignus inueniretur. Et vnus de senioribus dixit mihi: Ne fleueris. Ecce vicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid. Et vidi, & ecce in medio throni agnum stantem tanquam occisum: & veniens accepit librum de dextera sedentis in throno, & aperuit librum: factaque est lætitia magna, & gratiarum actio.* Leonem Ioannes audierat, & agnum vidit. Agnus occisus est: agnus accepit librum: agnus aperuit, & apparuit leo. Denique *dignus est* (aiunt seniores) *agnus qui occisus est, accipere fortitudinem.* Non mansuetudinem amittere, sed accipere fortitudinem, vt & agnus maneat, & leo sit. Plus dico, vt mihi videtur, idem etiam liber est, qui non poterat aperiri. Quis enim dignus inueniretur aperire hunc librum? Indignum se profitetur & ipse Baptista Ioannes, quo inter natos mulierum maior nemo surrexit. *Non sum,* inquit i, *dignus soluere corrigiam calceamenti eius.* Venerat enim ad nos calceata maiestas, diuinitas incarnata: venerat Dei sapientia, sed in libro clauso vtique & signato. Quod ligabat corrigia calceamenti, hoc claudebant signacula libri.

g Psal.37.b

D

h Apoc.5.b

i Marc.1.a

11. Sed quid dicimus super his septem? An forte triplex animæ virtus, ratio, memoria, & voluntas, & quadrifaria corporis compositio, ex elementis videlicet quatuor, in his septem est intelligenda, vt nihil de veritate humanitatis defuisse nouerimus Saluatori? An magis humanitas eius, ipse est liber, & quærenda sunt signacula septem? Septem enim quædam arbitror inueniri quibus maximè celabatur in carne præsentia maiestatis, vt non posset aperiri liber, & sapientia quæ latebat agnosci. Sunt autem quæ occurrunt interim, *Matris desponsatio*, qua partus virginis, & conceptionis puritas velabatur: ita vt hominis fabri filius, fabricator hominis putaretur. *Infirmitas* etiam *corporis*, qua nimirum plorans, vagiens, lactens, & dormiens, & ceteris subiacens necessitatibus carnis, latebat inter hæc virtus diuinitatis. Sic & *circuncisionis signum* suscipiens, peccati remedium, ægritudinis medicinam, qui morbum omnem tollere venerat & peccatum: & item in *Ægyptum fugiens* à facie Herodis reguli: nec Dei filius agnosci poterat, nec rex cœli. Quid *trina* illa *tentatio* inimici in *deserto*, in *pinnaculo*, supra *montem*? *Si filius Dei,* inquit, *es: dic vt lapides isti panes fiant.* Et item: *Mitte te deorsum* K. Neutrum Christus fecit: vt signaretur liber: vt falleretur astutus. Denique eousque seductus est, vt haberet iam pro constanti hominem esse purum, & in tantam vesaniam superbia cæca proruperat, vt non diceret vltra: *Si filius Dei es:* sed, *omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me.* Sextum est signaculum *crucis*, vbi pependit inter latrones, & cum iniquis deputatus est Dominus maiestatis. Clausit & *sepultura* librum hunc: nec vllum signaculum omnino sic obstruxit, sic occultauit magnum pietatis sacramentum. Sepulto nimirum Domino sola restare desperatio videbatur: adeo vt Discipuli dicerent l: *Quia nos sperabamus.* Quis non illo fleret in tempore clausum arctius librum, & non esse qui aperiret?

Septē signacula, septem operimenta Christi maiestatem in carne celantia designant.

K Matth.4.a

l Luc.24.c

12. Sed ne fleueris vltra Ioannes sancte: etiam tu noli flere Maria. Procul sit luctus, tristitiæ nebula dissipetur: *Lætamini in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde* m. Dignus est Agnus qui occisus est, Leo qui resurrexit: postremò liber ipse dignus est aperire seipsum. Resurgens nimirum à mortuis, resurgens autem virtute propria, & post tres dies sicut prædixerat, testimonium perhibentibus inimicis. & resurgens in tanta maiestate & gloria, indicat manifestè quæcunque prædiximus signacula, vel operimenta voluntaria, non necessaria, nec conditionis fuisse, sed dignationis. Quid tu nuper Iudæe signabas lapidem monumenti? *Quia seductor ille dixerat adhuc viuens: Post tres dies resurgam* n. Verè seductor, sed pius, non malitiosus. Denique *seduxisti me Domine, & seductus sum,* ait Propheta o vester in persona vestra: *fortior me fuisti, & inualuisti.* Seduxit vos, ô Iudæi, in passione: nam in resurrectione inualuit & præualuit vincens leo de tribu Iuda. *Etenim si cognouissent nunquam Dominum gloriæ crucifixissent* p. Quid ergo facturus es? Et prædixit, & iam reuixit. Diligenter explora signaculum sepulturæ, apertum est enim. Datur tibi signum Ionæ Prophetæ: quia & prædixit ipse q. Egreditur Ionas de ventre ceti, Christus de corde terræ tertia die procedit. Nisi quòd manifestè plus quàm

m Psal.32.a

n Matth.27

o Hier.20.b

p 1.Cor.2.b

q Matth.12.& Luc.11.d

Ionas hic: qui semetipsum viriliter & ab ipso vtero mortis eduxit. Propterea viri Niniuitæ consurgent contra vos in iudicio: propterea ipsi iudices vestri erunt: quia prophetæ obtemperauerunt, vos nec Domino prophetarum.

12. Vbi est quod dicebatis r: *Descendat de cruce, & credimus ei*? Crucis signaculum dirumpere voluistis, promittentes ad fidem vos introituros. Ecce apertum, non diruptum est: introite. Alioquin si non creditis resurgenti, vtique nec credidissetis descendenti. Sic vos scandalizabat crux Christi: *Verbum enim crucis Iudæis quidem scandalum est*, ait Apostolus s: excitet vos saltem nouitas resurrectionis. Inuenimus nos in cruce gloriam. Nobis qui saluamur, Dei virtus est: & omnium (vt ostendimus) plenitudo virtutum. Sit vobis pars vel in resurrectione. Sed forte & illa, imò multo magis illa vos scandalizat, & odor vitæ nobis in vitam, vobis est odor mortis in mortem. Quid ergo insistimus? Non sustinet audire symphoniam & chorum senior frater t: occisum nobis saginatum vitulum indignatur. Foris stat, omnino non acquiescit intrare. Ingrediamur nos, Fratres, *& epulemur in azymis synceritatis & veritatis, etenim Pascha nostrum immolatus est Christus* u. Amplectamur commendatas nobis in cruce virtutes, humilitatem, patientiam, obedientiam, & charitatem.

r Matth. 27. e
s 1. Cor. 1. d
t Luc. 15. e
u 1. Cor. 5.

13. In hac quoque tam præcipua solemnitate quid commendetur nobis, sedula cogitatione pensemus. Nempe resurrectio, transitus & transmigratio. Christus enim, fratres, non recidit hodie, sed resurrexit: non redit, sed transiit; transmigrauit, non remeauit. Denique & ipsum quod celebramus *Pascha*, transitus, non reditus interpretatur: & *Galilæa* vbi videndus nobis promittitur qui resurrexit, non remeationem sonat, sed transmigrationem. Credo iam aliquorum ingenia præuolant, & quorsum hæc velim rendere, suspicantur. Dicimus tamen breuiter: præsertim ne deuotionem vestram in tanta solemnitate sermonis videatur prolixitas onerare. Si post consummationem crucis, in nostram hanc mortalitatem & vitę præsentis ærumnas Christus Dominus reuixisset: ego eum, fratres, non transisse dicerem, sed redisse: non transmigrasse in sublimius aliquid, sed ad statum remeasse priorem. Nunc autem quia transiit in nouitatem vitę, nos quoque inuitat ad transitum: vocat in Galilæam. Propterea siquidem quòd mortuus est peccato, mortuus est semel: quia quòd iam viuit, viuit non carni, sed Deo.

Quid nobis hodierna solemnitas commendet, ad mores.

14. Quid nos dicimus, qui sacram Domini Resurrectionem Paschæ priuamus nomine, vt sit nobis in reditum magis quàm in transitum? Luximus his diebus, compunctioni & orationi, grauitati & abstinentiæ dediti: cæterorum negligentias temporum sacro hoc quadragenario redimere & diluere cupientes. Communicauimus passionibus Christi: complantati ei denuo sumus per baptismum quendam lachrymarum, pœnitentiæ, confessionis. Si ergo mortui sumus peccato, quomodo viuemus adhuc in illo? Si negligentias planximus, quid causæ est vt recidamus nunc in easdem? Inueniemur nunc iterum curiosi vt ante, verbosi vt ante, pigri & negligentes vt ante, vani, suspiciosi, detractores, iracundi, cæterisque impliciti vitiis quæ tam anxiè deplorauimus his diebus. Laui pedes meos: quomodo iterum inquinabo eos x? Exui me tunicam meam: quomodo induam eam? Non est transmigratio hæc, Fratres: non sic videbitur Christus, non hoc iter quo ostendat nobis Deus salutare suum. Denique qui retro respicit a, indignus est regno Dei.

Pascha, id est, transitus, monet nos non redire ad vomitum, seu pristina vitia.

x Cant. 5. b
a Luc. 9. a

15. Sic amatores sæculi, inimici crucis Christi, cuius in vanum accepto nomine dicuntur Christiani: toto hoc tempore quadragesimali ad instantes inhiant dies Resurrectionis, heu, vt liberius indulgeãt voluptati? Obnubilar, Fratres, solemnitatis lætitiam materia tristior: sed ipsius plangimus solemnitatis iniuriam, quam dissimulare non possumus nec in ipsa, imò minus in ipsa. Proh dolor, peccandi tempus, terminus recidendi facta est Resurrectio Saluatoris! Ex hoc nempe comessationes & ebrietates redeunt, cubilia & impudicitiæ repetuntur, A & laxantur concupiscentiis frena: quasi ad hoc surrexerit Christus, & non magis propter iustificationem nostram. Sic honoratis miseri Christum quem suscepistis? Venturo parastis hospitium confitentes peccata cum gemitu: castigantes corpora, eleemosynas impendentes: & ecce susceptum proditis inimicis, imò exire compellitis, priores nequitias admittendo. Neque enim cohabitatio esse potest luci ad tenebras, Christi cum superbia, cum auaritia, cum ambitione, cum fraterno odio, cum luxuria, cum fornicatione. Quid enim minus præsenti debetur quàm venturo? Quid minus reuerentiæ Resurrectionis tempus exigit quàm Passionis? Sed vos (vt manifestum est) neutram honoratis. Nam si compateremini, & conregnaretis: si commoreremini, & conresurgeretis.

NOTA Abusũ Festorum solemnium, apud plerosque Christianorum.

Christianos in festis carnẽ frena laxãtes grauiter arguit.

16. Nunc autem ex sola consuetudine temporis & simulatione quadam humiliatio illa processit, quam non sequitur exultatio spiritualis. *Propter hoc*, vt ait Apostolus y, *multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi*. Propter hoc crebra in diuersis regionibus hominum mortalitas, specialiter his diebus. Quid enim? Deprehensi estis inter B angustias præuaricatores, non qui præuaricati estis, sed qui persistitis in peccato, addentes præuaricationem, aut penitus impœnitentes, aut tepidè pœnitentes: nec pericula fugientes, vel post miseram experientiam incentiua peccati. Irretiuit vos inimicus perplexis (vt ait scriptura a) neruis testiculorum. Si hac conscientia Christi sacramenta refugitis: nihil vobis commune cum Christo, non habetis vitam in vobis. Ipsum audite dicentem a: *Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Si indignè suscipitis, iudicium vobis manducatis, sanctum Domini non diiudicantes. Redite ergo præuaricatores ad cor, & in toto corde quærite Dominum, & odite malum: pœnitentes non verbo tantùm & lingua, sed spiritu & veritate. Quia verò non satis cecidisse piget hominem (vt videtur) qui adhuc manere disponit in lubrico; aut errasse, qui ducem non quærit: sit veræ compunctionis indicium, opportunitatis fuga, subtractio occasionis. Alioquin timendum valde, ne dies ista (siquidem & ipsa posita est in ruinam & resurrectionem multorum in Israel) reprobet vos vel C tanquam manifestè alienos à Christo, Christo non communicantes, vel tanquam socios Iudæ in quem intrauit satanas post buccellam.

Falsa Pœnitentia.

y 1. Cor. 11. g
a Iob. 40. b
a Ioan. 6. f

NOTA; Falsæ Pœnitentiæ indicium est non fugere occasiones.

17. Sed quid ad nos, fratres, de his qui foris sunt iudicare, nisi quod in eodem nos fuisse laqueo plangimus, ab eodem erutos gratulamur, sola misericordia operante, in quo miserabiliter eos detineri fraterna charitate dolemus? Vtinam autem vel nos iam sanctificati, & penitus alieni ab hac misera & sacrilega consuetudine inueniamur, nec quicquam in nobis pereat aut minuatur de exercitio spirituali sacræ resurrectionis aduentu, sed transire magis & excrescere studeamus. Quicumque enim post lamenta pœnitentiæ non ad carnales redit consolationes, sed in fiduciam diuinæ miserationis excedit, ingreditur nouam quandam deuotionem, & gaudium in Spiritu sancto: nec tam compungitur præteritorum recordatione peccatorum, quàm delectatur memoria & inflammatur æternorum desiderio præmiorum: is planè est qui cum Christo resurgit, qui Pascha celebrat, qui festinat in Galilæam. Vos ergo charissimi D *si consurrexistis cum Christo: quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram* b: vt quemadmodum Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & vos in nouitate vitæ ambuletis, vt à sæculari lætitia, & consolatione mundi per compunctionem, & tristitiam quæ secundùm Deum est, ad deuotionem sanctam, & spiritualem vos transire gaudeatis exultationem: ipso præstante qui transiuit ex hoc mundo ad patrem, & nos quoque trahere post se, & in Galilæam vocare dignatur, vt semetipsum nobis ostendat, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, Amen.

Spiritualis resurrectionis notæ.

b Coloss. 3. a

TEM-

TEMPORE PASCHALI AD ABBATES.

A

De Lectione Euangelica:

a Marci ult.

Maria Magdalena, Maria Iacobi, & Salome, &c. a.

SERMO II.

1\.

b Ephes. 3. e

ACcepimus ab Apostolo habitare Christum per fidem in cordibus nostris b. Vnde videtur non incongruè intelligi posse tandiu Christũ in nobis viuere, quandiu viuit fides. At postquam fides nostra mortua est, quodammodo Christus mortuus est in nobis. Porrò fidei vitam opera attestantur, sicut scriptum est c: *Opera quæ dedit mihi pater, ipsa testimonium perhibent de me.*

c Ioan. 5. f

Nec discrepare videtur ab hac sententia, qui *fidem sine operibus mortuam* asserit in semetipsa d. Sicut enim corporis huius vitam ex motu suo dignoscimus: ita & fidei vitam ex operibus bonis. Itaque vita quidem corporis est anima per quam mouetur & sentit: vita verò fidei charitas est: quia per illam operatur: sicut in Apostolo legis e: *Fides quæ per dilectionem operatur.* Vnde & refrigescente charitate fides moritur, sicut corpus anima recedente.

* d Iacob. 2. d
Fides sine operibus mortua est.

e Galat. 5. a

B

Tu ergo si videris hominem in bonis operibus strenuum, & feruore conuersationis hilarem: viuere in eo fidem non dubites, indubitata tenens vitæ illius argumenta. Sed sunt nonnulli qui cum spiritu cœperint, heu, carne postea cõsummantur. Scimus autem quia iam non permaneat in eis spiritus vitæ, quia scriptum est f: *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum quia caro est.* Quod si non permanet spiritus, haud dubium quin excidat charitas, quæ nimirum *diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis* g.

Vitæ spiritualis indicia.

f Genes. 6. a

g Rom. 5. a

Porrò fidei vitam (vt iam diximus) in charitate constituit, qui fidem per dilectionem perhibuit operari h. Hinc ergo colligitur recedente spiritu fidem mori: quoniam spiritus est qui viuificat i. Denique si sapere secundum carnem mors est k, non dubium quin illi quos viuere lætabamur, quandiu facta carnis spiritu mortificabant, secundùm carnem viuentes plangendi sunt tanquam mortui. Vnde & in eodem Apostolo legis: *Si*, inquit l, *secundùm carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Væ tibi quicunque es canis reuersus ad vomitum, & sus lota in volutabro luti. Non ad eos tantùm loquor qui corpore, sed etiam vos qui corde redeunt in Ægyptum, sæculi huius oblectamenta sectantes, ac proinde fidei vitam, quę est charitas, non habẽtes. Si quis enim diligit mundũ, non est charitas Patris in eo m. Quis magis mortuus eo qui fouet ignem in sinu, peccatum in conscientia, nec sentit, nec expauescit, nec excutit?

h Gal. 5. a
i Ioan. 6. g
k Rom. 8. a
Plangendi tanquã mortui qui secundum carnem viuunt.
* l Rom. 8. c

C

m 1. Ioan. 2.

2\.

Ecce igitur Christus in sepulchro, fides mortua est in animo. Quid faciemus ei? Quid fecerunt sanctæ mulieres, quæ solæ ex omnibus suis ampliori tenebantur affectu? *Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum.* Nũquid vt suscitarent? Et nos scimus, Fratres, quia suscitare nostrum non est, sed vngere nobis incumbit. Cur hoc? Nempe, ne fœteat qui huiusmodi est, ne sit cæteris odor mortis, ne perefluat, & penitus dissoluatur. Emant proinde aromata sua tres mulieres, mens, lingua, manus. De his enim vt arbitror, Petrus mandatum accepit tertiò pascere gregem Domini n. *Pasce*, inquit, *mente*, pasce ore, pasce opere: pasce animi oratione, verbi exhortatione, exempli exhibitione.

Christus in sepulcro quomodo vngẽdus mysticè.
Fides mortua in animo.

Tres mulieres: Mens, Lingua, Manus, præsertim Superioris.

n Ioan. 21. d

3\.

D

Quærat igitur mens aromata sua, ante omnia compassionis affectum, de hinc rectitudinis zelum, & inter hęc discretionis spiritum non omittat. Quoties peccantem videris fratrem, continuò procedere debet *compassionis affectus*, tanquam cognatus humanitati, quippe quem concipis ex teipso. *Vos*, inquit Apostolus o, *qui spiritales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tum tenteris.* Et cum exiret Dominus baiulans sibi crucem, & plangerent super eum nondum quidem omnes tribus terræ, sed mulieres paucæ, conuersus ad eas, *Filiæ* (inquit p) *Ierusalẽ, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros.* Ordinem diligenter attende. *Super vos*, inquit, primò: deinde, *super filios vestros.* Temetipsum attende, vt alij noueris cõpati, vt arguas in spiritu lenitatis. Teipsum considera, ne & tu tenteris. Sed quia exemplum efficaciùs persuadet & altiùs imprimit animo, mitto vos ad sanctum illũ Senem, qui cum audisset peccasse vnum ex fratribus, amarissimè flebat inquiens: Ille hodie, & ego cras †. Qui sic flebat super se, putas quia non compassus sit fratri? Hic itaque cõpassionis affectus, multis quidem prodest, quia animus liberalis contristare, quem pro se viderit anxium, erubescit.

Aromata primæ mulieris, id est, *Mentis*: compassionis affectus zelus rectitudinis, & spiritus discretionis.
* o Gal. 6. b
Cõpassionis affectus erga fratres peccantes.
p Luc. 23. d

A

† In Vitis Patrum.

4\.

Sed quid agimus quod nonnulli dura ceruice & attrita sunt fronte, vt quò magis eis cõpatimur, tantò magis nostra & compassione & patientia abutantur? Nonne sicut compatiebamur fratri, ita ipsi iustitiæ compatiendum est, quam videmus tam impudenter abijci, tam imprudenter prouocari? Scio quia si qua in nobis est charitas, contemptum hunc Dei ferre æquanimiter non possumus. Hic est *zelus iustitiæ* quo aduersus delinquentes accendimur, tanquam pietate ducti erga eam quam contemni videmus iustitiam Dei. Veruntamen oportet vt priora sibi vendicet compassionis affectus. Alioquin in spiritu vehementi conterimus naues Tharsis, conterimus quassatum calamum, extinguimus linum fumigans.

Zelus iustitiæ & rectitudinis in erratis proximi.

Cõpassionis affectus præualeat Zelo rectitudinis.

B

5\.

Sed cum vterque aderit, videlicet & compassionis affectus & zelus iustitiæ, necesse est vt adsit *spiritus discretionis*, ne forte cum oporteat hunc exhiberi, ille procedat, & indiscretio ipsa confundat vniuersa. Habeat itaque mens nostra tertium spiritum discretionis, vt miscens aptè temporibus tempora, opportunè æmulari & nihilominus ignoscere sciat. Samaritanus sit, custodiens & obseruans quando oleum misericordiæ, quando vinum feruoris exhibeat. Et ne forte meum putetis inuentum, prophetam audite in psalmo hæc eadem & eodem ordine postulantem. *Benitatem*, inquit q, *& disciplinam & scientiam doce me.*

Spiritus discretionis in castigandis peccantibus.

q Psal. 118.

6\.

Sed vnde hæc nobis? Neque enim talia profert virtutum germina terra cordis nostri: sed magis spinas & tribulos germinat nobis. Emere ergo oportet. A quo autem emenda sunt? Ab eo vtique qui ait r: *Venite, emite absque argento & absque vlla commutatione vinum & lac.* Non ignoratis, quid lactis dulcedo, quid vini designet austeritas. Quid est autem emere sine argento & sine commutatione? Non talis est emptio apud amatores huius sæculi, sed apud auctorem sæculi; alia esse non potest. Propheta enim dixit Domino s: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Quam igitur commutationem ei dabit homo pro gratia sua, qui nullius eget, & cuius sunt vniuersa: Gratia gratis datur: etiam cum emitur, gratis emitur: quia quod datur pro ea, nobis melius retinetur.

A quo emẽda spiritualia aromata mentis

r Esa. 55. a

C

s Psal. 15. a

7\.

Tria ergo aromata mentis nummo propriæ voluntatis emenda sunt, quam quidem dimittentes nihil amittimus, etiam & lucramur plurimum, commutantes illam in melius, vt cõmunis fiat, quæ propria fuit. Porrò communis voluntas charitas est. Emimus ergo absque commutatione, recipientes quod non habuimus; & quod habuimus, melius retinentes. Quando verò compatietur fratri, qui in propria voluntate nescit compati nisi sibi? aut quando amans seipsum diliget iustitiam, & odio habebit iniquitatem? Simulare quidem potest ante oculos hominum, etiam & semetipsum seducere, vt cum priuato amore vel odio ducitur, compassionis affectum, aut zelum putet esse iustitiæ. Verùm facilè est nosse quàm sint aliena à propria voluntate, quæ propria sunt charitatis, cui illa recta fronte contrariam se constituit. Nam *charitas benigna est* t, charitas super iniquitate non gaudet. Iam de spiritu discretionis scimus quia nihil sic illum extinguit, quomodo voluntas propria subuertens corda hominum, & rationis oculos claudens. Emenda proinde sunt tria mentis aromata, affectus compassionis, rectitudinis zelus, & spiritus discretionis, nummo (vt dictum est) propriæ voluntatis.

Propriæ voluntatis nummo emenda.

Qualis debeat esse affectus in correptione fratris

Syncerę Charitatis, & propriæ voluntatis discrimen.

D

t 1. Cor. 13. b

Linguæ quoque aromata tria nihilominus sunt, mo-

Tria secundæ mulieris, id est, Linguæ aromata. *1 Moderata correptio.* *modestiæ* in increpando, *copia* in exhortando, *efficacia* in A persuadendo. Vis habere hæc aromata? Eme illa à Domino Deo tuo. Eme, inquam, sicut & priora, sine vlla commutatione: vt aliquid recipias, perdas nihil. Eme à Domino moderatam correptionem, quia omnino magnum quoddam bonum & datum optimum est, & quod habeant pauci. *Linguam enim* (vt ait beatus Iacobus) *nemo domare potest* u. *u Iacob. 3. b* Videas multos, syncera licet intentione & benigno accedant animo, leuiter dicere, quod grauiter audiatur. *Immoderatæ correptionis damna.* Volat irreuocabile verbum; & quod sanare debuerat, quia mordacius forte videtur, exasperat & exulcerat magis: quandò negligentiæ additur impudentia etiam, & impatientia cumulatur: vt qui sordidus erat, sordescat adhuc, declinans in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis, ac more phrenetici non solum repellens, sed & mordere tentans medici manum. *2. Copia sermonis.* Multis quoque non suppetit verborum copia, sed præ sermonis inopia linguam suam palato adhærescere sentiunt, quod & ipsum interdum solet audientibus obesse non parum. Alius verò ad manum est abundantia multa sermonis, sed quæ dicunt, minùs B sapiunt, minùs acceptantur: & quia gratiam non habent, minùs efficacia sunt quæ loquuntur. *3 Efficacia sermonis.* Vides quàm necesse sit emere ab eo à quo omne bonum est, à quo omnis scientia, modestiam in increpando, copiam in exhortando, efficaciam in persuadendo.

9\. *Tria linguæ aromata nummo confessionis.* Proinde eme ista nummo confessionis, vt priùs peccata tua confitearis, quàm ad expugnanda accedas aliena. Magnum prorsus & mirabile sacramentum animæ suscitatio. Vide ne ad illud immundus accedas. *Qui mundatur est alios, primum ipse mundandus.* Quod si fortè non potes innocens, imò, quia non potes, laua inter innocentes manus tuas, antequam circundes monumentum Domini. Omnia siquidem in confessione lauantur. Et hæc ablutio in quandam innocentiam tibi deputabitur, vt inter innocentes assistas. Ad altaris officium nemo accedit in veste communi; sed quisquis accessurus est, albis induitur. Et tu ergò cum ad Domini monumentum properas, lauare, dealbare, induere vestimentis gloriæ, vt dicatur tibi x: *Confessionem & decorem induisti.* *x Psal. 103. a* Quia ibi confessio, vbi in conspectu Domi- C ni pulchritudo est. Hæc pro eo dicta sunt, vt aromata linguæ, moderata increpatio, copiosa exhortatio, efficax persuasio nummo confessionis emantur.

10\. *† Ap. d S. Gregor. in Past. 1.* Veruntamen legimus †, & quotidianis etiam experimentis didicimus: cuius vita despicitur, restat vt prædicatio contemnatur. Paret ergo & manus aromata sua, ne subsannet nos Sapiens y tanquam pigrum illum, cui labor sit manum ad os porrigere; *y Prov. 19. d* ne possit dicere is quē arguit z, *Tu qui alium doces, teipsum non doces*, *z Rom. 2. e* alligas enim onera grauia & importabilia, & imponis ea in humeros hominum, digito tuo nolens ea mouere. *Exemplo efficacius docetur quam verbo.* Dico vobis, Sermo quidem viuus & efficax exemplum est operis, facilè persuadens, quod intendimus, dum factibile probat esse quod suademus. Pro huiusmodi habeat necesse est etiam manus aromata sua, *continentiam* in carne, *misericordiam* in fratre, *patientiam* in pietate. *Tria tertiæ mulieris, id est, Manus Aromata.* Vnde Apostolus ait a: *Sobriè & iustè & piè viuamus.* *a Ad Tit. 2. a* Hæc enim tria sunt conuersationi nostræ maximè necessaria, quoniam primum debemus nobis, secundum proximo, tertium Deo. Nam qui fornicatur, D in corpus suum peccat, magno illud priuans honore, & pauendo addicens pudendoque dedecori, tollens membrum Christi, & faciens membrum meretricis. Ego autem non ab ea tantùm, quæ tam abominabilis est, sed ab omni voluptate carnis continendum dico. Ante omnia igitur perfectam hanc *continentiam* quære, quam debes tibi ipsi. *1 Continentia.* Nemo enim tibi propinquior est. Dehinc adde *misericordiam* quam debes proximo, quia cum eo saluandus es. *2 Misericordia.* Deinde *patientiam* quam debes Deo, quia ab eo saluandus es. *3. Patientia.* *Omnes enim qui piè volunt viuere in Christo persecutionem patientur* a. *a 2 Tim. 3. c* &, *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum* b. *b Act. 14. d* Vide ergo ne per impatientiam pereas, sed vniuersa pro eo sustine, qui prior maiora pro te sustinuit, & apud quem infru- A ctuosa patientia non erit, sicut ait Propheta c: *Patientia pauperum non peribit in finem.* *c Psal. 9. d*

11\. Porrò hęc manus aromata nummo subiectionis emuntur. Hæc est enim quæ dirigit gressus nostros, & sanctæ conuersationis gratiam promeretur. Nam si contraria lex inuenta est in mēbris nostris per inobedientiam, quis nesciat per obedientiam continentiam dari? Ipsa quoq; est quæ misericordiam ordinare nouit, ipsa quæ patientiam & docet & donat. Cum his igitur aromatibus accede ad eum in quo fides mortua est. Verùm si considerremus quàm magnum sit ad nos suscitare eum qui huiusmodi est, quàm difficile sit vel accedere ad cor eius, *Quam arduū sit, emendare peccantem.* quod lapidea quædam obstinatio & impudentia clausit, puto quod dicere habeamus & nos: *Quis reuoluet lapidem ab ostio monumenti?* Attamen dum sic trepidi veremur accedere cunctantes ad tam grande miraculum, fit nonnunquam vt solita pietate pręparationem cordis nostri audiat auris diuina, & ad vocem virtutis eius resurgat qui erat mortuus. Et ecce Angelus Domini, hilaritas quędam in vultu illius tanquam in ostio monumenti no- B bis apparet, & fulgor quidam index resurrectionis, vt apertè videatur facies eius immutata, accessum præbens nobis ad cor suum, imò & aduocans, ipsumque obstinationis suæ reuoluens lapidem, & sedens super eum: ita vt suscitata fide ipsa, etiam linteamina quibus abuoluta fuerat, ipse demonstret. *Animus peccatoris ad recipiendū disciplinā præparatur diuinitus.* Dumque omnia quæ in corde suo priùs actitabantur aperit, & confitetur quomodo seipsum sepelierat intus, ipsam tepiditatem & negligentiam suam prodens, *Venite* (inquit) *& videte locum vbi positus erat Dominus* d. *d Matt. 28. a*

TEMPORE PASCHALI,

De mersione Naaman septies in Iordane, deque mundatione septemplicis lepræ. Item, de septem apparitionibus Domini resurgentis.

SERMO III.

1\. C Sicut in corporum medicina priùs purgationes adhibentur, deinde refectiones, vt scilicet priùs exinanitatur corpus ab humoribus noxiis, dehinc cibis sanioribus foueatur: sic medicus animarum Dominus Christus, cuius tota dispensatio quam exhibuit in carne, medicina salutis est, *Christus animarum medicus.* ante Passionem suam septem dedit purgationes, post Resurrectionem suam totidē cibos salubres pariter & suaues. Helisæus noster Naaman leprosum septies in Iordane mergi præcipit a, qui interpretatur descēsus. *a 4 Reg. 5. a* In descensu Domini nostri Iesu Christi, id est, in humanitate conuersationis eius quam exhibuit ante Passionē, *Septem nob. dedit purgationes.* mundamur & purgamur. In Resurrectione verò & vita, quam ostendit quadraginta diebus, reficimur, & delectabilibus pascimur alimentis. Septempliciter enim occupauit nos lepra superbiæ in proprietate possessionū, in *Septuplex lepra moraliter expenditur.* gloria vestium, in voluptate corporum, in ore quoq; dupliciter, similiter & in corde. *Prima est lepra* domus, qua diuites esse volumus in hoc sæculo, sed ab ista mundamur *1. Lepra, proprietas possessionum.* si immergimur in Iordane, id est, in Christi descensu. Inuenimus enim quoniam ille cum esset diues, propter nos pauper factus est. *Christi paupertas.* Descendit ab inenarrabilibus cœli diuitiis, & veniens in mundum nec istas qualescunque D diuitias habere voluit, sed in tanta paupertate venit, vt natus continuò poneretur in præsepio, quia ei non erat locus in diuersorio. Denique quis nesciat quoniam filius hominis non habebat vbi caput suum reclinaret b? *b Luc. 9.* Qui bene mergitur hîc, quādo quæret diuitias huius mundi? Et verè magna abusio, & magna nimis, vt diues esse velit vermiculus vilis, propter quē Deus maiestatis & Dominus Sabaoth voluit pauper fieri.

2\. Porrò in *lepra vestis*, omnem sæculi huius pomposam intellige vanitatem. *2. Lepra, gloria vestium.* Nam ab illa nihilominus in Iordanis mersione mundaberis, vbi inuenient Christum Domini vilibus pannis inuolutum, factum opprobrium hominum, & abiectionem plebis. A *lepra* quoq; corporis mundamur in ipso Iordane, *3. Lepra, voluptas corporis.* si bene cogitantes Do-

minicam passionem, erubescimus sequi corporis voluptatem. At in ore (vt diximus) duplex est lepra. Cum enim aduersi quicquam contigerit, *murmuramus*, & impatientiæ verbum tanquam lepræ sanies effluit: sed ab hac mundamur, si illum attendimus qui tanquam ouis ad occisionem ductus est, & non aperuit os suum c: qui cùm malidiceretur, non maledecebat: cum pateretur, non comminabatur d. In prosperis quoque contra eum qui dixit e: *Non qui seipsum commendat, ille probatus est*, commendamus nosipsos, non in multa patientia, sed in arrogantia: & inquinat nos altera lepra, *verbũ iactantia*. Vt ergo mundemur ab illa, mergamur in Iordane, & imitemur eum qui non quærebat gloriam suam. Vnde & dæmonia quæ clamabant quia ipse esset Dei filius, præcipiebat obmutescere f; & illuminatos cæcos dicere prohibebat g.

4. Lepra, murmuratio.

c Isa 53.

d 1. Pet. 2.

e 2. Cor. 10. d

5. Lepra, Iactantia.

f Luc. 4. f

g Matt. 9. d

3. In corde duplex est lepra, propria voluntas, & proprium consilium. Lepra vtraque nimis pessima, eòque perniciosior, quò magis interior. Voluntatem dico propriam, quæ non est communis cum Deo & hominibus, sed nostra tantùm, quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad vtilitatem fratrum, sed propter nosmetipsos facimus, non intendentes placere Deo & prodesse fratribus, sed satisfacere propriis moribus* animorum. Huic contraria est recta fronte charitas, quæ Deus est. Hæc enim aduersus Deum inimicitias exercẽs est, & guerram crudelissimam. Quid enim odit aut punit Deus præter propriam voluntatem? Cesset voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim ignis ille desæuiet, nisi in propriam voluntatem? Etiam nunc cum frigus aut famem, aut aliquid tale patimur, quid læditur nisi propria voluntas? Quod si voluntariè sustinemus, ipsa iam voluntas communis est. sed infirmitas quædam & velut pruritus voluntatis adhuc de proprio est, & in illo omnes pœnas sustinemus donec penitus consumatur. Nam voluntas illa propriè dicitur, cui assentimur, & cui se liberum inclinat arbitrium. Hæc autem desideria & concupiscentiæ, quæ inuitos tenent, non voluntas, sed corruptio voluntatis est. Porrò voluntas propria quo furore Dominum maiestatis impugnet, audiant, & timeant serui propriæ voluntatis. Primò namque seipsam & subtrahit & subducit eius dominatui, cui tanquam auctori seruire iure debuerat, dum efficitur sua. Sed nunquid contenta erit hac iniuria? Addit adhuc & quod in se est, omnia quoque quæ Dei sunt, tollit, & diripit. Quem enim modum ponit humana cupiditas? Nonne qui per vsuram acquirit pecuniam modicam, similiter mundum lucrari conaretur vniuersum, si non deesset possibilitas, si suppeteret voluntati facultas? Dico fiducialiter, nemini qui sit in propria voluntate, posset vniuersus mundus sufficere. Sed vtinam vel rebus istis esset contenta, ne in ipsum (horribile dictu) desæuiret rectorem. Nunc autem & ipsum (quantum in ipsa est) Deum perimit voluntas propria. Omnino enim vellet Deum peccata sua aut vindicare non posse, aut nolle, aut nescire. Vult ergo eum non esse Deum, quæ quantum in ipsa est, vult eum aut impotentem aut iniustum esse, aut insipientem. Crudelis planè & omnino execranda malitia, quæ Dei potentiam, iustitiam, sapientiã perire desiderat. Hæc est crudelis bestia, fera pessima, rapacissima lupa, & leæna sæuissima. Hæc est immundissima lepra animi propter quam in Iordane mergi oporteat, & imitari eum qui non venit facere voluntatem suam: vnde & in passione: *Non mea*, inquit, h *voluntas sed tua fiat*.

6. Lepra, propria voluntas.

* al. motibus.

Propriæ voluntatis pericula & nocumenta.

Propria voluntas quam in Deum iniqua & crudelis.

Deum quodammodo perimit.

h Luc. 22. e

4. Lepra verò proprij consilij eò perniciosior est, quò magis occulta: & quantò plus abundat, tantò sibi quisque sanior esse videtur. Hæc illorum est qui zelum Dei habent, sed non secundũ scientiam, sequentes errorem suum, & obstinati in eo, ita vt nullis velint consiliis acquiescere. Hi sunt vnitatis diuisores, inimici pacis, charitatis expertes, vanitate tumentes, placentes sibi, & magni in oculis suis, ignorantes Dei iustitiam, & suam volentes constituere. Et quæ maior superbia, quàm vt vnus homo toti congregationi iudicium suum præferat, tanquam ipse solus habeat spiritum Dei? *Idololatriæ scelus est non acquiescere, & quasi peccatum ariolandi repugnare* i. Eant nunc qui se faciunt religiosiores aliis: qui non sunt sicut cæteri hominum; ecce arioli, & idololatræ facti sunt, si tamen vel ei qui dixit hoc, plus quam sibi iudicant esse credendum. Neque huic dissonat veritatis sermo, quem dixit k? *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus*. Sed vbi poterit hæc lepra mundari nisi in Iordane? Ibi mergere, quicunque huiusmodi es, & attende quid fecerit magni cõsilij Angelus, quomodo consilium suum postposuerit consilio, vel magis voluntati mulieris vnius (beatam Virginem loquor,) & fabri pauperis, ipse est Ioseph. Inuentus enim in medio doctorum audiens eos & interrogans, quodammodo increpatus à Matre est, *Fili quid fecisti nobis sic?* At ille, *Quid erat*, inquit, *quod me quærebatis? Nesciebatis, quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse? At illi non intellexerunt verbum* l. Et quid fecit Verbum? Non capiebatur in se, descendit, ita vt esset etiam subditus illis. Quis iam non erubescat obstinatus esse in consilio suo, quando suum Sapientia ipsa deseruit? Sic mutauit consilium suum, vt quod iam tunc cœperat ex tunc vsque ad tricesimum ætatis suæ annum prorsus dimiserit. Nihil enim ab hoc duodecimo anno de eius doctrina vel operibus inuenis vsque ad annos triginta.

7. Lepra, proprium Consilium.

Pertinacia proprii sensus & iudicii perstringitur.

i 1. Reg. 15. e

k Matt. 18. b

l Luc. 2. g.

Christus suũ deseruit consilium, & homo in suo obstinatus erit?

5. Sed fortè quærendum ab ipso est quomodo voluntatem suam cõsiliumve reliquerit. O Domine, voluntas de qua dixisti m vt non fieret, si bona non erat, quomodo tua erat? si bona erat, quare derelicta est? sic & consilium si non bonum, quomodo tuum? si bonum, quomodo relinquendum? Et bona erant, & eius erant, nequeminus tamen relinquenda ob hoc videlicet vt fierent meliora. Neque enim oportebat propria præiudicare communibus. Erat ergo voluntas Christi, & bona erat, qua dicebat: *Si fieri potest, transeat à me calix iste* n, Sed ea, de qua dicebat, *fiat voluntas tua*, melior erat: quia communis non solùm Patris, sed & Christi ipsius; (oblatus est enim, quia ipse voluit) & nostra. Nisi enim granum frumenti cadens in terram mortuũ esset, ipsum solum maneret, mortuum verò multum fructum attulit. Atque hæc voluntas Patris erat, vt videlicet haberet quos adoptaret in filios. Christi erat, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Nostra erat, quia pro nobis faciebat vt redimeremur. De consilio idem dicimus. Christi enim erat, & bonum erat consilium illud quod ait o, *Quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse*. Sed quia illi non intellexerunt, mutauit illud consilium, vt nos mundaret ab ea lepra quæ proprij consilij est. Exemplũ enim dedit nobis, vt & nos ita faciamus. Nam ab initio nouerat quid esset facturus, sed voluit formam nobis huius humilitatis exhibere, vt ad lauãdam pessimã hanc lepram diuinum in seipso pararet Iordanem. Audiant igitur vtriq; pariter, qui propriæ voluntatis, & qui proprij consilij lepra sordent: audiant quid spiritus dicat ecclesiis, breui vno versiculo lepram vtramque condemnans. *Sapientia*, ait p, *quæ desursum est, primumquidem pudica est* contra propriæ voluntatis impuritatẽ; *deinde pacifica*, contra consilij proprij obstinatam rebellionem.

m Matt. 14. d

Luc 22. d

Quare Christus voluntatem suam noluerit implere?

n Matt. 26. e

o Luc. 2. g

p Iac. 3. d

6. Cum ab his septem purgatus fuerit æger, tanquam post septem cellas quærat septem fercula quæ sunt septẽ Spiritus sancti dona. Porrò sicut in vita Domini ante Passionem septem purgationes inuenimus, sic & in apparitionibus septem quæ post Resurrectionem factæ leguntur, septem illa dona Spiritus sancti possumus inuenire. In prima *spiritum timoris* accipe, quando mulieribus sanctis venientibus descendit Angelus de cœlo, & terræ motus factus est, ita vt ipsas timore perterritas oportuerit ab Angelo consolari q. In *spiritu* pietatis apparuit Simoni r, quia magna omnino & verè Domino Iesu digna pietatis dignatio, quod ei quasi singulariter & ante cæteros dignatus est apparere, quem præ cæteris de negatione eius rea conscientia confundebat: vt vbi abundauit delictum, superabundaret & gratia. In *spiritu scientiæ* duobus pergentibus in Emaus scri-

Septem fercula Christi.

Ex septem Apparitionibus Christi, septem dona spiritus S. eruit.

q Matt. 28.

r Luc. 24.

f Luc. 24. ptturas exposuit, incipiens à Moyse & prophetis f. In *spiritu fortitudinis* ianuis clausis intrauit ostendens manus A & latus t, sicut solent in signum virtutis clypeorum foramina demonstrari. In *spiritu consilij* frustra in piscatione laborantes mittere in dexteram rete consuluit u. In *spiritu intellectus* aperuit illis sensum, vt intelligerēt scripturas x. In *spiritu sapientia* die quadragesima apparuit eis y, quando videntibus illis eleuatus est, & viderunt Filium hominis ascendentem vbi erat prius. Vsque ad illam enim diem quasi per stultitiā prædicationis saluos faciebat credentes; postquam verò coram eis ascendit ad Patrem, iam cœpit sapientia declarari.

t Ioan. 20. u Ioan. 21. a x Luc. 24. g y Matt. 28. j

Sermonem de duobus Discipulis euntibus in Emaus *in recentioribus Edit. perperam hic ex Appendicibus translatum habes*, Tomo V. *Neque enim huc spectare, facilè studiosus* BERNARDI *Lector ipse colliget.* Item *breuem* sermonem *qui hic sequebatur*, *hic* Tom. II. *inter* Paruos *reperies.*

IN OCTAVA PASCHÆ,

De Fide vincente, & tribus testimoniis in cælo & in terra.

B

SERMO I.

Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum. 1. Ioan. 5. a

1. POstquam Vnigenitus Dei nō rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, hominis quoque dignatus est fieri filius, & habitu inuentus vt homo. non immeritò iam de cœlesti generatione exiguitas humana præsumit. Neque enim indignum est Deo, eorum fieri patrem, quorū se Christus fecerit fratrem. Hinc est quod beatus Ioannes (qui sæpiùs nobis ac studiosiùs hanc cōmendat adoptionem filiorū Dei) in ipso quoque Euangelij sui principio, *Quotquot*, inquit a, *receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Hinc ergo verbo simile est quod audiuimus hodie de eius epistola recitari. *Omne*, inquit b, *quod natum est ex Deo, vincit mundum.* Quotquot enim sunt Christi, cum Christo eos mundus odit, sed cum Christo superatur pariter & ab ipsis. *Nolite*, ait c, *mirari si odit vos mundus: scitote quia priorem me vobis odio habuit.* Et item, *Confidite*, inquit d, *quia ego vici mundum.* Sic nimirum manifesta fit sermonis illius veritas, quem ait Apostolus: *quos præsciuit*, inquit e, (haud dubiū quin Deus Pater) *& prædestinauit conformes fieri imagini Filij sui.* Vide conformationem. Post ipsum adoptantur, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus: post ipsum odit mundus eos: post ipsum & ab eis vincitur mundus.

De filiatione Christianorū adoptiua.

a Ioan. 1. a b 1. Ioan. 5. a c Ioan. 15. c d Ioan. 16. g e Rom. 8. f

C

2. Bene ergo quod natum est ex Deo, vincit mundum, vt sit testimonium cœlestis generationis victoria tentationis: & sicut is qui filius est per naturam, mundū cum suo principe triumphauit: sic & nos victores inueniamur quotquot sumus filij adoptionis. Victores sanè, sed in ipso, qui cōfortat nos, in quo & possumus omnia: quia hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra d. Fide siquidem in Dei filios adoptamur, fidem in nobis mūdus in maligno positus odit atque persequitur, fide quoque & vincitur sicut scriptum est. *Sancti per fidem vicerunt regna* e. Quidni attribuatur fidei victoria, cuius est etiam vita? *Iustus*, inquit f, *ex fide viuit.* Quoties ergo tentationi resistis, quoties vincis malignum, noli propriis tribuere viribus, noli in te, sed magis in Domino gloriari. Quādo enim fortis ille armatus tuæ cederet infirmitati? Audi denique quid Dominici constitutus pastor ouilis admoneat: *Aduersarius*, inquit, *vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quē deuoret: cui resistite fortes in fide* g. Vides quemadmodum sibi veritatis testimonia concinant: Paulus, fide regna vicisse sanctos h, Petrus, principi mundi resistendum in fide i, Ioannes quoque, *Hæc est*, inquit k, *victoria quæ vincit mundum, fides nostra.*

Victoria tentationis testimonium cœlestis generationis.

d 1. Ioan. 5. Fide vincimus hostes. e Heb. 11. f f Abac. 2. & Rom. 1. e

D

g 1. Pet. 5. b h Heb. 11. f i 1. Pet. 5. e k 1. Ioan. 5. a

3. Sequitur: *Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Iesus est filius Dei?* Certum id quidem Fratres, omnem qui non credit in Filiū Dei, ex hoc ipso iam non modò victum esse, sed etiam iudicatum. Sine fide enim impossibile est placere Deo. Veruntamen potest fortè mouere quòd tam multos videmus credentes Iesum filium Dei esse, adhuc tamen mundi nihilominus cupiditatibus irretitos. Quid ergo ait: *Quis est qui vincit mundū, nisi qui credit quia Iesus est filius Dei*, cum & ipse iam mundus id credat? An non ipsi quoque dæmones & credunt & contremiscunt n? Sed dico: Putasne filium Dei reputat Iesum, quisquis ille est homo, qui ipsius nec terretur comminationibus, nec attrahitur promissionibus, nec præceptis obtemperat, nec consiliis acquiescit? Nonne is etiam si fateatur se nosse Deum, factis tamen negat? Porrò *fides sine operibus mortua est* in semetipsa l. Nec sanè mirum videri potest si nequaquam vincit, quæ nec viuit quidem.

* Ibidem.

Cur tā multi credentes, & tamen non vincentes.

n Iacob. 2. d

l Iacob. 2.

4. Quæris quænam sit viuida & victoriosa fides? Illa sine dubio, per quam Christus habitat in cordibus nostris. Christus enim & virtus est & vita nostra. *Cum Christus apparuerit vita nostra* (ait Apostolus m) *tunc & vos apparebitis cū ipso in gloria.* Vnde gloria nisi de victoria? aut quare cum ipso apparebimus, nisi quia in ipso & vincimus? Denique si his tantū data est potestas filios Dei fieri, qui suscipiunt Christum, de his quoque solis intelligendum est quod dicitur n: *Omnis qui natus est ex Deo, vincit mundū.* Inde est quod hic quoque cum dixisset, Quis est qui vincit mundū, nisi qui credit quia Iesus est filius Dei? vt planiùs faceret eam commendari fidem, per quam (vt dictum est) Christus in cordibus nostris habitat, addidit continuò de ipsius aduentu dicens o: *Hic est qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus.* Adhuc autem supereminentiorem viam ostendens, *Et Spiritus est*, inquit, *qui testificatur quoniam Iesus est filius Dei.* Sane quod interponit, signanter repetens, *Non in aqua solum, sed in aqua & sanguine*, ad Moysi differentiam arbitror accipiendum: Moyses quidem in aqua venit, à qua & nomen accepit vt Moyses vocaretur.

Quænam viuida & victoriosa fides.

m Coloss. 3. a

n 1. Ioan. 5. a

o Ibid.

5. Recolant quibus nota est historia veteris testamenti p, quemadmodum in Ægypto dum paruuli omnes Israëlitici germinis necarentur, expositum in aquis Moysen tulerit filia Pharaonis. Et vide si non manifestè Christi & in hoc ipso videtur præcessisse figura. Simili nempe cum Pharaone etiam Herodes suspicione laborās, ad eadem conuersus est crudelitatis argumenta, sed eodem modo est ipse delusus. Vtrobique pro vnius suspecta persona trucidatur numerositas puerorum; vtrobique qui quærebatur, euadit. Et quomodo Moysen filia Pharaonis, ita Christum quoque Ægyptus (quæ non immeritò Pharaonis intelligitur filia) suscepit conseruandum. Manifestè tamen plusquam Moyses hic, vtpote qui venerit non in aqua tantùm, sed in aqua & sanguine. Aquæ enim multæ, populi multi q. Venit ergo in aqua tantùm, qui congregauit quidem populū, sed populū non redemit. Nam & ipsa quoque de seruitute Ægyptia liberatio, nō Moysi, sed Agni sanguine facta est, liberandos nos præfigurans à vana nostra conuersatione huius sæculi, sanguine Agni immaculati Christi Iesu. Hic est verus legifer noster, apud quem copiosa est redemptio, mortuus est enim non tantùm pro gente, sed vt filios Dei qui dispersi erant, congregaret in vnum. Memento sanè hunc esse Ioannem, qui vidit, & testimoniū perhibuit: (& scimus quia verum est testimonium eius,) exiisse de latere Domini dormientis in cruce sanguinem simul & aquam: quo videlicet dormienti nouo Adæ noua de latere suo proferretur pariter & redimeretur Ecclesia.

p Exod. 2. b

Moyses typus Christi.

Pharaonis & Herodis cōparatio.

q Apoc. 17. e

Christi venie in aqua & sanguine.

Testimoniū aquæ & sanguinis.

6. Sic ergo hodie quoque ad nos per aquam & sanguinem venit, vt sit *aqua & sanguis* testimonium aduentus eius, fideique victricis. Non solum autem, sed testimonium est maius his quod perhibet *spiritus veritatis.* Horum trium testimonium verum certumque est, & felix anima quæ meretur illud accipere. *Tres enim sunt qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua & sanguis.* In aqua quidem baptismū intellige, in sanguine martyriū, in spiritu charitatem. Spiritus enim est qui viuificat, & fidei vita dilectio. Denique si quæris quid spiritui & charitati? respondeat Paulus r: *Quia charitas Dei diffusa est in cordib. nostris*

Testimonium spiritus.

r Rom. 5.

A *per Spiritum sanctũ, qui datus est nobis.* Necessariò quoq; Spiritus additur aquæ & sanguini, cùm (eodem Apostolo teste f) sine charitate quicquid habeas, nihil prosit.

f 1. Cor 13. a

7.
Martyrium spirituale.

Iam verò, quia Baptismum *aquâ*; Martyrium diximus *sanguine* designari; memento & vnicum & quotidianũ esse Baptismum, similiter & Martyrium. Est enim & martyrij genus, quædam effusio sanguinis in quotidiana corporis afflictione. Est baptismus aliquis in compunctione cordis, & lachrymarum assiduitate. Sic quippe infirmis & pusillis corde necesse est, vt quem semel pro Christo ponere non sufficiunt, saltem mitiori quodam sed diuturniori martyrio sanguinem fundant. Sic & Baptismi sacramentum quoniam iterari non licet, his qui sæpius in multis offendunt, frequenti oportet ablutione suppleri. Vnde & Propheta e: *Lauabo*, inquit, *per singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum meũ rigabo.* Vis ergo nosse quis est qui vincit mundum? Quæ in eo vincenda sunt diligentiùs intuere. Siquidem & hoc ipsum beatus iste Ioannes indicat, dicens †: *Charissimi, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Omne enim quod in mundo est, concupiscentia carnis est, concupiscentia oculorum, & ambitio sæculi.* Hæ sunt tres turmæ quas fecerunt Chaldæi: sed memini quoque sanctum Iacob fecisse tres turmas, cum timeret à facie Esau rediens de Mesopotamia x. Et vobis ergò aduersus triplex genus tentationis triplici opus est munimento, vt *carnis* quidem concupiscentia ipsius mortificatione vincatur, quam, si meministis, in sanguinis testimonio diximus intelligendam: *oculorum* verò concupiscentiam superet studium compunctionis, & assiduitas lachrymarum. Porrò *ambitionis* vanitatem virtus charitatis excludat, quæ sola castificat animam, sola purgat intentionem. Certum quippe triumphati mundi testimonium est, si corpus castiges, & subijcias seruituti, ne perniciosa libertate seruiat voluptati; si fletui præbeas oculos magis quàm petulantiæ, vel curiositati; si denique spirituali dilectione flagrans nulli animũ dederis vanitati.

e Psal. 6. a
† 1. Ioan. 2. b
x Gen. 32. b
Aduersus triplices tentationes triplex munimẽtum. Mortificatio, compunctio, Charitas.
Mũdi triumphati testimonium.

8.

B

Meritò sanè vnus est, qui in terra pariter & in cœlo testimonium perhibet Spiritus: quia siue corporis afflictio cessabit, siue lachrymarum fons exsiccabitur, sed charitas nunquam excidit. Prælibatio quædam est in præsenti, consummatio & plenitudo in futuro manet. Veruntamen licet maneat post aquam & sanguinem Spiritus, (aqua quippe & sanguis regnum Dei non possidebunt) interim tamen aut vix aut nullo modo inuenire est spiritum sine illis, *quoniam hi tres*, inquit, *vnum sunt*: vt quolibet ex his tribus deficiente, adesse cætera non præsumas. Simul verò cuncta * testimonia ista credibilia facta sunt nimis, nec poterit cui in terris supperũt hæc, carere testimonio vel in cœlis. Confitetur Dei Filium coram hominibus non verbo neque lingua, sed opere & veritate: & Filius quoque confitebitur eum coram Angelis Dei. An verò ei deesse poterit in testimonio Pater, cui Filium videat attestantem? Sine dubio cõfitebitur & ipse quod viderit in abscondito. Sed neque Spiritus quidem à Patre Filióque dissentiet, quippe qui Patris Filijque sit Spiritus. Denique quonam modo careat testimonio eius in cœlo, qui habere illud meruit & in terra? *Tres ergo sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus.* Et ne quam forte dissonantiam suspiceris, *hi tres vnum sunt.* Magnum profectò habituri sunt testimonium quos in cœlo Pater susceperit tanquam filios & hæredes, Filius adsciuerit tanquam fratres & cohæredes, Spiritus sanctus adhærentes Deo vnum spiritum faciat esse cum eo. Est enim Spiritus ipse indissolubile vinculum Trinitatis, per quem sicut Pater & Filius vnum sunt, sic & nos vnum sumus in ipsis, eo miserante, qui pro discipulis hoc ipsum orare dignatus est, Iesu Christo Domino nostro.

C

* al. iuncta.
De testimonio Patris & Filii & Sp. S. in cœlo, ob deuictum mundum.
y 1. Ioan. 5.

D

IN OCTAVA PASCHÆ,

De tribus testimoniis.

SERMO II.

1.
a 1. Ioan. 5.
Testimonium in cælo ad discernendos Angelos beatos & reprobos.

EX Epistola beati Ioannis hodie nobis est lectio recitata a; in qua dicimus testimonium dari triplex in cœlo, triplex in terra. Et quidem pro meo sapere, illud stabilitatis, hoc reparationis est signum: illud Angelos, istud homines: illud beatos à miseris, istud iustos discernit ab impiis. Angelis siquidem, qui in prima illa præuaricatione superbiente Lucifero, in veritate steterunt, merito testimonium perhibet visio Trinitatis: hominibus, quos diuina miseratio saluat Spiritus, Aqua, & Sanguis. Quidni perhibeat testimonium Pater à quibus honoratus est vt pater? Tibi verò, maligne, sic loquitur b: *Si ergo ego pater, vbi est honor meus?* Careas omnino necesse est testimonio patris, cuius tibi gloriam vsurpare conaris, non honorare eum cupiens, sed æquare. *Sedebo*, inquit c, *in monte testamenti, & similis ero Altissimo.* Itane modò creatus, patri spirituum considebis? Et certè necdum tibi dixit d: *Sede à dextris meis.* Si nescis ô impudens, Vnigenitus ille est, cui æterna generatione Patris æqualitas collata est & confessus. Tu tapinam cogitans esse æqualis Deo, filio gloriã inuides, gloriam quasi vnigeniti è patre, vt ne ab ipso quidem testimonium merearis habere. An verò poterit detestato à patre & filio, vtriusque spiritus attestari? Abominatur superbum profectò & inquietum, qui super quietum & humilem requiescit amator pacis: & vnitatis consecrator, aduersum te pro pace & vnitate zelatur.

b Mal. 1. b
c Isa. 14. d
d Psal. 109. a
Luciferi superbia.

2.
Singularitas reproborum Angelorum.

Quid mirum, fratres, si timemus, ne forte pusillam hanc vineam Domini depasci singularis ferus incipiat? Quantos enim cœlestis vineæ palmites prima illa singularitas conculcauit? Sed forte superbiam quidem in eo facilè aduertistis, non autem singularitatem? Dico ergo. Vbi stabat vniuersitas Angelorum, nunquid caruit singularitatis vitio, qui sedere velle præsumpsit? An fortè quæritis vnde mihi nota sit hæc statio Angelorum? Duos teneo idoneos testes, quorum vterque quod vidit, hoc testatur. *Vidi Dominum sedentem* (ait Esaias e) *Seraphim autem stabant.* Et Daniel, *Millia*, inquit f, *millium ministrabant, & decies centena millia assistebant ei.* An & tertium desideratis, vt in ore trium testium stet omne verbum? Apostolum profero, qui vsque ad tertium raptus est cœlum, & rediens loquebatur g: *Nonne omnes administratorii sunt spiritus?* Siccine vbi stãt omnes vniuersi ministrant, tu pacis inimice sedebis? Planè contristas spiritum, qui habitare fecit vnius moris in domo. Offendis charitatem, quia scindis vnitatem, rumpis vinculum pacis. Merito proinde Angelorum qui suum nec ordinem nec domiciliũ reliquere, charitati, vnitati & paci spiritus attestatur, à quo sanè tua & inuidia & singularitas & inquietudo reprobatur. Et hæc quidem de eo testimonio, quod datur in cœlis.

e Isaiæ 6. a
f Dan. 7. d
g Hebr. 1. d

3.
Testimonium in terra ad discernendos iustos ab impiis.

Est & aliud quod datur in terra, ad discernendos vtique qui in ea sunt exules, ab indigenis, hoc est, cœli ciues à ciuibus Babylonis. Quando enim sine testimonio electos suos deserat Deus? Aut certè quænam eis esse poterat consolatio inter spem & metum sollicitudine anxia fluctuantibus, si nullum omnino electionis suæ habere testimonium mererentur? Nouit Dominus qui sunt eius; & solus ipse scit quos elegerit à principio. Quis verò scit hominum, si est dignus amore, vel odio? Quod si, vt certum est, certitudo nobis omnino negatur, nunquid non tanto delectabiliora erunt, si qua fortè electionis huius signa possimus inuenire? Quam enim requiem habere potest spiritus noster, dum prædestinationis suæ nullum adhuc testimonium tenet? Fidelis proinde sermo, & omni acceptione dignus, quo salutis testimonia commendantur. Hoc sanè verbo & electis consolatio ministratur, & subtrahitur reprobis exultatio. Cognitis siquidem signis vitæ, quisquis

Prædestinatio sua cuique incerta.
Signa quædã Prædestinationis obiecta usui tuis.

hæc negligit, manifestè conuincitur in vano accipere animam suam, & pro nihilo habere terram desiderabilem comprobatur. A

4. *Tres sunt, qui testimonium dant in terra,* spiritus, aqua, & sanguis. Scitis, Fratres, quia in primo homine peccauimus omnes, in ipso etiam cecidimus vniuersi. Cecidimus sanè in carcerem luto pariter & lapidibus plenũ. Exinde iacebamus captiui, inquinati, conquassati, donec venit desideratus gentibus qui nos redimeret, ablueret, adiuuaret. Hic est enim qui *sanguinem* proprium dedit in redemptionem, *aquam* simul produxit de latere suo in ablutionem, emisit deinde de excelso *spiritum* suum qui adiuuaret infirmitatem nostram. Vis ergo nosse an hæc aliquid operentur in te, ne forte reus sis *sanguinis* Domini quem euacuas quantum in te est: sed & *aqua* ipsa quæ debuerat mundare, in sordibus permanenti iudicium damnationis accumulet: *spiritus* quoq; cui resistis, non liberet maledictum à labiis suis? Cauendum enim ne sint tibi hæc infructuosa, quæ necessariò essent pariter & damnosa.

Triplex testimonium nostræ iustificationis à sanguine Christi, Aqua Pœnitentiæ, & gratia Spiritus S.

5. Quis autem est qui testimonium habet effusi non sine causa *Sanguinis* Christi, nisi qui continet à peccatis? B Seruus enim peccati est, qui peccatum facit: vt si deinceps continere potuerit, & iugum abiicere miseræ seruitutis, certissimũ sit testimonium redemptionis, quam operatur sine dubio sanguis Christi. Verùm non sufficit peccatori continentia, si non etiam adsit pœnitentia. Habet ergo & ab *Aqua* testimoniũ, qui laborat in gemitu suo lauans per singulas noctes lectum suum. Sicut enim sanguis ille redemit, vt non regnet peccatũ in nostro mortali corpore, sic aqua illa abluit ab his peccatis quæ commisimus ante. Sed quid erit quod longo catenarum vsu & carceris habitatione crudeli confracti sumus, atq; collisi defecimus in via vitæ? Inuocemus *Spiritum* viuificatorem & adiutorem, confidentes quia dabit Pater, qui est in cœlis, spiritum bonum petentibus se. Sanè nouum superuenisse spiritum certissimè conuersatio noua testatur. Iam vt breuiter repetam, à sanguine, & aqua & spiritu habere est testimonium, si contines à peccatis, si dignos agis pœnitentiæ fructus, si facis opera vitæ.

IN ROGATIONIBVS, C

De tribus Panibus.

SERMO.

1. a Luc. 11. b

Q*Vis vestrum habebit amicum*[a], *&c.* Quid est quòd amicum vnum perhibet aduenisse, nec tamen contentus est quærere panem vnum? Putasne tam voracem æstimabat amicum, vt non posset vni sufficere panis vnus? Nam vni quidem tres apponere panes, inconsequens omnino videtur. Puta ergò cum vxore & mancipio hominem aduenisse, vt suum cuique panem apponere velit amicus. Ego quidem amicum venientem ad me non alium intelligo quàm meipsum. Nemo quippe charior mihi, nemo germanior est. Ad me ergo de via venit amicus, cum transitoria deserent, ad cor redeo, sicut scriptum est [b]: *Redite præuaricatores ad cor.* Deinde tunc verè sibi quisque amicus est, cum de via redit, quoniam qui diligit iniquitatem, odit animam suam. A die itaque conuersionis meæ, de via ad me venit amicus. Venit de regione longinqua, vbi pascere porcos, & ipsorum siliquas insatiabiliter esurire solebat. D Venit fame laborans, confectus inedia, attenuatus ieiunio. Venit necesse habens inuenire amicum; sed heu me pauperem elegit hospitem, & vacuum ingreditur habitaculum. Quid faciam huic amico misero & miserabili? Omnino enim non habeo quod ponam ante illum. Fateor amicus est, sed ego mendicus. Quid venisti ad me amice in necessitate tanta? Ego sum mendicus, & non est in domo mea panis. Festina, inquit, discurre, suscita amicum tuum illum magnum, quo maiorem dilectionem nemo habet, neque substantiam ampliorem. Quære, pete, pulsa, quia omnis qui quærit inuenit, & qui petit accepit, & pulsanti aperietur [c]. Clama & dic [o], *Amice commoda mihi tres panes.*

Expositio tropolog. perquam elegans.

b Esa. 46. c

c Mat. 7. a
o Luc. 11. b

2. Qui sunt isti panes, Fratres? Vtinam mereamur accipere nos. Fortè enim & ipsos nemo scit, nisi qui accipit. Credo tamen petendos nobis esse tres panes, veritatis, charitatis, fortitudinis. His tribus egere me fateor, veniente ad me amico de via, veniente autem (vt dixi) cum vxore & mancipio. Deficit quippe ratio mea (ipse est enim vir) præ ignorantia veritatis, languet & voluntas præ inedia affectionis, infirmatur caro præ inopia fortitudinis. Nam & ratio minus intelligit quæ agenda sunt, & voluntas minus diligit intellecta, & ad hæc etiam corpus quod corrumpitur aggrauat animam, vt non quæcunq; volumus, illa faciamus. Aruit cor meum, etiam & corpus meum, quia oblitus sum comedere panem meum. Neque enim paterer hunc defectum, si iugiter exercita esset ratio in inquisitione veritatis, voluntas in desiderio charitatis, caro in operatione virtutis. Commoda ergo mihi amice tres panes, vt intelligam, vt diligam, vt faciam voluntatem tuam. Sic enim viuitur, & in talibus vita spiritus mei, dicente Scriptura [d]: *Quoniam vita in voluntate eius.*

Tres panes: Veritatis Charitatis, Fortitudinis.

d Psal. 29. c

IN ASCENSIONE DOMINI.

De euangelica lectione.

SERMO I.

1. R*Ecumbentibus vndecim discipulis apparuit illis Iesus*[a]. Apparuit verè benignitas & humanitas Saluatoris. Multam enim fiduciam præstat, quod libentiùs adsit orationi incumbentibus, quandò nec recumbentibus quidem dedignatur adesse. Apparuit, inquam, benignitas eius qui cognouit figmentum nostrum, nec dedignatur necessitates nostras, sed miseratur, si tamen curam carnis non in desiderio facimus, sed in necessitate. Quod considerans idem Apostolus [b], *Siue manducamus*, inquit, *siue aliquid aliud facimus, omnia in gloriam Domini faciamus.* Potest tamen quod recumbentibus apparuit, ad id quoque referri, quod alibi calumniantibus Iudæis aduersus discipulos non ieiunantes, *Non possunt*, inquit, *filij sponsi lugere quandiu cum eis est sponsus* [c]. Sequitur. *Et exprobrauit incredulitatem illorum, & duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.* Audis Christum discipulos increpantem, imò (quod durius sonat) etiam exprobrantem, nec quandocunque, sed ea hora qua eis corporalem præsentiam subtracturus, videri poterat magis ab increpatione parcere debuisse. Noli ergo indignari de cætero si te quoque aliquãdo Christi vicarius increpauerit. Id enim exhibet quod ascensurus ab eis in cœlum, suis Christus legitur exhibuisse discipulis. Sed quid est fratres quod dicit, *his qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt?* Aut qui fuere, quorum beati oculi gloriosum Resurrectionis Dominicæ meruerunt videre miraculum? Neq; enim resurgentem illum quisquam legitur aut creditur vidisse mortalium. Restat ergo de Angelis accipiendũ, quibus vtique resurrectionis testimonium perhibẽtibus, Apostolorum pusillanimitas hæsitauit.

a Marc. 16. a

b 1. Cor. 10. g

c Matt. 9. b

Increpationes æquo animo ferendæ.

2. Iam verò vt faciat quod scriptum est [d], *Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me*: visitationis gratiam, exprobrationis censuram, prædicationis quoq; doctrina sequatur, & dicat: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.* Sed quid ad hæc dicemus, Fratres? Magna nimis videtur sæcularibus hominibus in hoc verbo data fiducia. vereorque ne dare eam incipiant in occasionem carnis, blandientes sibi plus quàm oporteat sine operib. de baptismo & credulitate. Verumtamen cõsideremus quod sequitur: *Signa autẽ eos qui crediderint, hæc sequentur.* Nec minor fortasse videbitur ipsis quoque religiosis ex hoc verbo prouenire desperatio, quàm ex verbo priore vanæ spei data sæcularibus occasio videretur. Quis enim ea quæ in præsenti loco scripta sunt signa videtur habere credulitatis, sine qua nemo poterit saluari, quo-

d Psal. 118. i

An pro raritate signorũ futura raritas saluandorum.

niam *qui non crediderit, condemnabitur*, &, *sine fide impossibile est placere Deo* e? [e Heb. 11. b] Quis, inquam, dæmonia eiicit, linguis nouis loquitur, serpentes tollit? Quid ergo? Si nemo hæc habet, aut perpauci nostris videntur habere temporibus, aut nemo saluabitur; aut hi soli qui his muneribus gloriantur, quæ non tam merita sunt, quàm indicia meritorum, adeo vt multi dicentes f. [f Matth. 7. c] *Nonne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* audire habeant in iudicio, *Nescio vos, discedite à me operarij iniquitatis*. Vbi est, quod ait Apostolus, cum de iusto iudice loqueretur g, [g Rom. 2. a] *Qui reddet vnicuique iuxta opera sua*: si (quod absit) quærenda sunt in iudicio signa potius, quàm merita?

3\. [Signa credulitatis pariter & salutis.] Sunt tamen & ipsa merita signa quædam certiora; vtique & salubriora. Nec difficile arbitror nosse quêadmodum intelligi signa possint præsentia, vt sint indubitata signa credulitatis, ac per hoc & salutis. Primum enim opus fidei per dilectionem operantis, cordis cõpunctio est, in qua sine dubio *eiiciuntur dæmonia*, cum eradicantur è corde peccata. [Mystica miraculorum operatio omnibus fidelibus conueniens pulchrè describitur.] Exinde qui in Christum credunt, *linguis loquuntur nouis*, cum iam recedunt vetera de ore eorum, nec de cætero vetusta protoparentum lingua loquuntur declinantium in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Vbi verò compunctione cordis, & oris confessione priora sunt deleta peccata, ne recidiuam patiantur, & iam sint posteriora peiora prioribus, *serpentes tollant* necesse est, id est, vt venenatas suggestiones extinguant. Quid tamen agendum, si qua fortè radix pullulat, quæ tam velociter nequeat extirpari, seu stimulat animum concupiscentia carnis? Profectò *si mortiferum quid biberint, non eis nocebit*: quoniam iuxta Saluatoris exemplum h, [h Matth. 27.] cum gustauerint, nolent bibere; id est, cum senserint, nolent consentire. Sic enim non eis nocebit, quia nulla damnatio est his qui sunt in Christo Iesu, concupiscentiæ sensus absque consensu. Quid tamen? Molesta certè & periculosa sic corruptæ & infirmæ affectionis lucta: sed *qui crediderint, super ægros manus imponent, & benè habebunt*, id est ęgras affectiones bonis operibus operient, & hoc remedio curabuntur.

IN FESTO ASCENSIONIS

Quomodo ascendit super omnes cælos, vt adimpleret omnia.

Sermo II.

1\. [Festis Ascensionis præconia.] SOlemnitas ista, Fratres charissimi, gloriosa est, & vt ita dicam, gaudiosa, in qua & singularis Christo gloria, & nobis spiritalis lætitia exhibetur. Consummatio enim & adimpletio est reliquarum solemnitatũ, & felix clausa totius itinerarij Filij Dei. Qui enim descendit, ipse est & qui ascendit a hodierna die super omnes cœlos, vt adimpleret omnia. [a Eph. 4. b] [Christus Dominus omnium, & ab omnibus creaturis cognitus.] Iam enim cum se Dominum vniuersorum quæ sunt in terra, & in mari, & in inferno probasset, non restabat, nisi vt aeris & cœlorum se esse dominum, argumentis similibus, vel certè potioribus approbaret. Terra enim cognouit Dominum, quia ad vocem virtutis eius cum clamasset magna voce, *Lazare veni foras* b, [b Ioan. 11. f] mortuum reddidit. Cognouit mare, quia solidum se præbuit sub pedibus eius, ita vt Apostoli cum putarent phantasma esse c. [c Matt. 14. & Marc. 6. e] Cognouit infernus, cuius ipse portas æreas & vectes ferreos confregit d, [d Psal. 106.] vbi & ligauit illum insatiabilem homicidam qui vocatur diabolus & Satanas e. [e Apoc. 12. & 20.] Profectò qui mortuos suscitauit, leprosos mũdauit, cæcos illuminauit, claudos firmauit, & omnes exsufflauit infirmitates, Dominus omnium fuit, & eadem manu quâ fecerat, quæ defecerant, reficiebat. Sic & qui in ore piscis cum ipso pisce stateram inueniri prædixit f, [f Matth. 17. d] patet proculdubio quia maris & omnium quæ in mari mouentur, dominus fuit. Qui verò traducit aerias potestates, & affixit eas cruci suæ, claret quia super infernales officinas potestatem accepit. Hic est enim qui pertransiit benefaciẽdo & sanando omnes oppressos à diabolo g, [g Act. 10. f] qui stetit in loco campestri, vt doceret turbas: ante præsidem, vt alapas sustineret; toto tempore quo in terris visus est, & cum hominis conuersatus, in laboribus multis, stans & operans salutem in medio terræ.

A

2\. [Ascẽsio Christi clausula laborũ eius.] Ad claudendam igitur tunicam tuam inconsutilem Domine Iesu, ad perficiendam fidei nostrę integritatem, restat, vt videntibus Discipulis per medium aeris sicut aeris Dominus ascendas super omnes cœlos. Ex tunc probabitur quia Dominus vniuersorum tu es, quia omnia in omnibus adimplesti, & iam tibi profectò debebitur, vt in nomine tuo omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia tu es in gloria, & in dextera Patris o. [o Philip. 2. b] In hac dextera sunt delectationes vsque in finem: & ideo monet Apostolus, vt quæramus *quæ sursum sunt vbi Christus est in dextera Dei sedens* h: [h Coloss. 3. a] quia illic profectò thesaurus noster est Iesus Christus, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi: in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter i. [i Coloss. 2.]

3\. [Dolor & timor Apost. in Ascẽ. Christi.] Quid tamen putatis, fratres, quantus dolor & timor irruperit apostolica pectora, cum eum viderunt à se tolli, B & attolli in aera, non scalis adiutum, non subleuatum funibus, etsi angelico comitatum obsequio: non tamen fultum auxilio, sed gradientem in multitudine fortitudinis suæ? Impletum est quod eis dixerat k: [k Ioan. 7. e] *Quò ego vado, vos non potestis venire*. Quocunque enim terrarum iisset, eum indiuisibiliter sequerentur: mare (sicut Petrus fecit aliquandò l) [l Matth. 14.] cum eo etiam submergendi intrarent: sed hac sequi non poterant: quia *corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem* m. [m Sap. 9. d] Dolor ergo nimius erat, qui videbât illum (propter quem omnia reliquerant) à suis sensibus & aspectibus tolli, vt non possent ablato à se sponso, filii sponsi non lugere: timor, quia orphani relinquebantur in medio Iudæorum nondum confirmati virtute ex alto. Benedicens ergo eis ferebatur in cœlum, fortè concussis illius singularis misericordiæ visceribus, cũ miseros suos & pauperem suam scholam relinqueret; nisi quod veniebat parare eis locum, & quia expediebat vt præsentiam eis subtraheret corporalem. Quàm felix, quàm digna ista processio, ad quam ne ipsi quidem adhuc Apostoli digni fuerunt admitti, cum & animarum sanctarum, & cœ- C lestium virtutum triumphali pompa deductus ad Patrẽ, sedet à dextris Dei. [In Ascẽsione adimpleta sunt omnia.] Nunc verè adimpleuit omnia, qui natus est inter homines, cum hominibus conuersatus est, ab hominibus & pro hominibus passus & mortuus est, resurrexit, ascendit, sedet ad dexteram Dei. Agnosco tunicam desuper contextam per totum, quam superna illa mansio claudit, vbi adimpletus est & adimpleuit omnia Dominus Iesus Christus.

4\. Veruntamen quid mihi & solemnitatibus istis? Quis me consolabitur, Domine Iesu, quia te non vidi in cruce suspensum, plagis liuidum, pallidum morte, quia non sum crucifixo compassus, obsecutus mortuo, vt saltem lachrymis meis loca illa vulnerum delinirem? Quomodo me dereliquisti insalutatum, cum formosus in stola tuæ rex gloriæ in alta cœlorum te recepisti? Prorsus renuisset consolari anima mea, nisi me Angeli in voce exultationis præuenissent, qui dixerunt n: [n Act. 1. b] *Viri Galilæi quid statis aspicientes in cœlum? Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum*, sic, inquiunt, veniet. [Futurũ Christi Aduentum cum primo, & cum eius in cœlum ascensione confert. Discrimen primi & secundi Aduentus.] Ergone veniet quærere nos in D illa tam singulari quam vniuersali processione, cum præcedentibus omnibus Angelis & subsequentibus hominibus vniuersis descendet iudicare viuos & mortuos? Proculdubio veniet, sed quomodo ascendit, non quomodò ante descendit. Humilis enim prius venit animas saluare, sublimis autem veniet cadauer istud resuscitare, & configurare corpori claritatis suæ, vt infirmior huic vasculo abundantiorem impendere videatur honorem. Tunc enim videbitur cum potestate magna & maiestate, qui prius in infirmitate carnis latuerat. Intuebor & ego eum, sed non modò: videbo eum, sed non prope: ita vt hæc secunda glorificatio priori glorificationi propter excellentem gloriam manifestè præluceat.

5\. *Christi & misericordia & iustitia vtraque immensa & æterna.*

Manipulus primitiarum nostrarum Christus oblatus est, ad dexteram Patris assumptus, & assistit nunc vultui A Dei pro nobis. Sedet autem ad dexteram, habens in dextera misericordiam, in sinistra iudicium: & misericordiã multam nimis, & iudicium multum nimis: in dextera aquam, in sinistra ignem immobiliter tenens. Et quidem corroborauit misericordiam suam super timentes se secundùm altitudinem cœli à terra o, vt maiores cumulos miserationum Domini sentiant, quàm sit spatii inter cœlum & terram: propositum namque Dei super illos manet immobile: & misericordia Domini ab æterno & vsque in æternum super timentes eum. Ab æterno per prædestinationem, in æternum per glorificationem. Similiter & in reprobis terribilis est super filios hominũ, & vtrimque stat fixa sententia æternitatis, & in his qui salui fiunt, & in his qui pereunt. Quis scit si omnium vestrum quos hic video, nomina scripta sunt in cœlis, & in libro prædestinationis annotata? Vocationis enim & iustificationis vestræ aliqua signa mihi videor intueri in conuersatione huius tantæ humilitatis. Quanto putas gaudio replerentur omnia ossa mea, si id scire contingeret? Sed nescit homo vtrum sit dignus amore, an odio p.

o Psal. 102. *p Eccles. 9.*

6\. *Humilitas est via ad sublimitatem.*

Propterea, dilectissimi, perseuerate in disciplina quam B suscepistis, vt per humilitatem ad sublimitatem ascendatis, quia hæc est via, & non est alia præter ipsam. Qui aliter vadit, cadit potius quàm ascendit, quia sola est humilitas quæ exaltat, sola quæ ducit ad vitam. Christus enim cum per naturam diuinitatis non haberet quò cresceret vel ascenderet, quia vltra Deum nihil est, per descensum quomodò cresceret inuenit, veniens incarnari, pati, mori ne moreremur in æternum: propter quod Deus exaltauit illum, quia resurrexit, ascendit, sedet ad dexteram Dei. Vade, & tu fac similiter. Neque enim ascendere potes, nisi descenderis, quia vt æterna lege fixum est q, *Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat exaltabitur.* O peruersitas, ô abusio filiorum Adam, quia cum ascendere difficillimum sit, descendere autem facillimũ, ipsi, & leuiter ascendunt, & difficiliùs descendunt, parati ad honores & celsitudines graduum ecclesiasticorum ipsis etiam angelicis humeris formidandos. Ad sequendum autem te Domine Iesu vix inueniuntur, qui vel trahi patiantur, qui velint duci per viam mandatorum tuorum. Alii enim trahuntur, qui possunt dicere r, *Trahe me post* C *te.* Alii ducuntur, qui dicunt: *Introduxit me Rex in cellaria sua.* Alii rapiuntur, sicut Apostolus raptus est ad tertium cœlum. Et primi quidem felices, qui in patientia sua possident animas suas: secundi feliciores, quia ex voluntate sua confitentur ei: tertii felicissimi, qui in profundissima Dei misericordia, quasi quodammodo sepulta iam arbitrii sui potestate, in diuitias gloriæ in spiritu ardoris rapiuntur, nescientes siue in corpore, siue extra corpus, hoc solum scientes, quòd rapti sint. Beatus qui vbique te ducẽ habet Domine Iesu, non illum refugam spiritum, qui statim ascendere voluit, & tota diuinitatis dextera percussus est. Nos autem populus tuus, & oues pascuæ tuæ sequamur te: per te, ad te: quia *tu es Via, Veritas, & Vita*, via in exemplo, veritas in promisso, vita in præmio. Verba enim æternæ vitæ habes, & nos cognoscimus & credimus quia tu es Christus filius Dei viui, qui es super omnia Deus benedictus in sæcula, Amen.

Christus descendens & quasi decrescens ascendit & creuit.

q Luc. 14. b & 18. *Hominum peruersitas in ambiendis honoribus.*

r Cant. 1. a *Ad Iesum alii iudē trahuntur, alii ducuntur, alii rapiuntur.*

s Ioan. 14. b *t Ioan. 6. g*

IN ASCENSIONE DOMINI.

De Intellectu & affectu.

SERMO III.

1\. HOdiè cœlorum Dominus, cœlorum alta cœlesti potentia penetrauit, & infirma carnis tanquam nubila quædam excutiens, induit stolam gloriæ. Eleuatus est Sol in ortu suo, incaluit & inualuit. Dilatauit & multiplicauit radios super terram, nec est qui se abscondat à calore eius. Rediit ad regionem sapientiæ sapientia Dei, vbi omnes bonum & intelligunt & requirunt, intellectu perspicacissimi, affectu paratissimi ad audiendam vocem A sermonum eius. Nos autem in regione ista sumus, vbi plurimum est malitiæ, sapientiæ parum: quia *corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem* a. Per *sensum* hîc ego arbitror intellectum designari: qui tunc verè deprimitur cùm multa cogitat, cùm non colligit se circa illam vnam & vnicam meditationem, quæ concipitur de ciuitate illa cuius participatio eius in idipsum. Huiusmodi intellectum oportet deprimi & distrahi per multa, multis & multiplicibus modis. *Animam* verò hîc æstimo dici affectiones quæ corrupto corpore diuersis passionibus afficiuntur, quæ mitigari nunquam possunt (ne dicam sanari) donec voluntas vnum quærat, & tendat ad vnum.

a Sap. 9. b

2\. *Duo in nobis purganda intellectus & affectus.*

Duo ergo sunt quæ in nobis purganda sunt, intellectus & affectus: Intellectus, vt nouerit, affectus, vt velit. Felices & verè felices illi duo viri Helias & Enoch, quibus omnes materiæ & occasiones ablatæ sunt, quæ eorum intellectum impediant vel affectum, quia soli Deo viuentes nec nouerint nisi Deum, nec cupiunt nisi Deum. Denique & de Enoch legitur * quia *raptus est ne malitia* B *mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius* b. Intellectus noster turbatus erat, ne dicam cæcatus: affectus inquinatus erat, & multum inquinatus: sed Christus intellectum illuminat, Spiritus sanctus affectum purgat. Venit enim Filius Dei, & tot & tanta mirabilia in mundo operatus est, vt non immeritò intellectum nostrũ ab omnibus mundanis rebus euocauerit; vt semper cogitemus, & nunquam cogitare sufficiamus, quia mirabilia fecit. Verè latissimos nobis ad spatiandum intelligentiæ campos dereliquit: & torrens cogitationum istarum profundissimus est, qui iuxta Prophetam non possit transuadari c. Quis enim sufficiat cogitare qualiter rerum Dominus præuenerit nos, venerit ad nos, subuenerit nobis, & singularis illa maiestas voluerit mori, vt viueremus, seruire vt regnaremus, exulare vt repatriaremur, & vsque ad seruilissima opera inclinari, vt constitueret nos super omnia opera sua?

** Eccli. 44. legitur, Enoch placuit Deo & translatus est in paradisum. at verba hîc citata, ad nullo appropriata leguntur.* *Sapient. 4.*

c Ezech. 47.

3\. *Cur Deus in Carne se visibilẽ præbuit.*

Talem se obtulit Apostolis Apostolorum Dominus, vt iam non inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspicerent, sed ipse facie ad faciem videretur, qui omnia fecit. Et quia discipuli carnales erant, & Deus spiritus est, nec bene conuenit spiritui, & carni, vmbra corporis sui temperauit se eis, vt obiectu viuificæ carnis C viderent verbum in carne, solem in nube, lumen in testa, cereum in laterna. Spiritus enim oris nostri Christus Dominus, cui diximus, *in vmbra tua viuemus * inter gentes* d. In vmbra, inquit, tua inter gentes, non inter Angelos, vbi purissimum lumen purissimis oculis intuebimur. Vnde & virtus Altissimi obumbrabit Virgini, ne nimio splendore perstricta, diuinitatis fulgur etiam illa singularis aquila tolerare non posset. Ad hoc autem carnem eis proposuit, vt omnem cogitatum eorum ab humanis rebus ad carnem suam (qua & mirabilia dicebat, & mirabilia faciebat) adunaret, & sic de carne transferret ad spiritum, quia spiritus est Deus: & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare e. Non tibi videtur eis intellectum illuminasse, cum aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas, ostendens quia hæc oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam suam f?

** al. viuimus* *d Thren. 4. d*

e Ioan. 4.

f Luc. 24.

4\. *Cur Apostoli Christi discessum ægrè audirent.*

Sed illi sanctissimæ carni eius assuefacti, verbum de discessu eius audire non poterant, vt eos relinqueret, D pro quo omnia reliquissent. Quare hoc? Quia intellectus illuminatus erat, sed nondum purgatus affectus. Vnde & benignus magister blandè eos ac dulciter consolabatur, dicens g: *Expedit vobis vt ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.* Quid est quòd Christo commorante in terris, Spiritus sanctus ad eos venire non potuit? An carnis illius consortium abhorrebat, quæ de ipso & per ipsum in Virgine & de Virgine matre concepta erat & nata? Absit: sed vt ostenderet nobis per quam ambularemus viam, formam apponeret cui imprimeremur. Et ille quidem illis plo-

g Ioan. 16. b

Cur Sp. S. non veniret ad Apost. Christo etiamnum præsente.

rantibus eleuatus in cœlum Spiritum Sanctum misit, qui affectum eorum, id est, voluntatem mundauit, imò potius A alterauit, vt iam magis Dominum velint ascendisse,

* al. qui h Ioan. 16 b

quàm * priùs detinuisse voluerant. Impletum est quod eis prædixerat h. *Vos autem contristabimini, sed tristitia vestra conuertetur in gaudium.* Sic ergo eorum intelligentia per Christum illuminata est, & voluntas emundata per Spiritum; vt sicut bonum nouerint, sic & velint, quod solùm perfecta religio vel religiosa perfectio est.

5. Recordor nunc Helisei sancti, qui cum Helias dixisset, vt in discessu vel ascensu suo postularet quod vellet, respondit: *Oro vt fiat spiritus tuus duplex in me. At ille: Rem difficilem postulasti: attamen si videris quando tollar à te, erit quod petisti* i. Nonne tibi videtur Helias ascendentis Domini signare personam, Helisæus verò chorum apostolicum in Ascensione Christi anxie suspirantem? Sicut enim Helisæus ab Helia nullo pacto auelli poterat, sic nec Apostoli à Christi præsentia poterant separari. Vix enim tandem eis persuasit, quia sine fide impossibile esset placere Deo. Quis est ergo spiritus iste duplex qui quæritur, nisi illuminatio, intellectus, & affectus purgatio? Res difficilis, quia rarus in terris est qui illum habere mereatur. B *Attamen*, inquit, *si videris quando tollar à te, erit quod petisti.* Nihil est quod propter hoc habeant perdere vel debeant alumni tui Domine Iesu, quia videntibus illis es eleuatus in cœlum, & desiderantibus oculis te sequuti sunt gradientem in multitudine fortitudinis tuę. Vel certè *spiritum duplicem* dicere possumus illud quod Saluator ad Discipulos ait k: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet.* Nonne maiora Christo, per Christum tamen, fecit Petrus, de quo legitur l, quia *in plateis ponebantur infirmi in lectulis, vt veniente Petro saltem vmbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis?* Nusquam enim Dominus vmbra sua inuenitur infirmitates sanasse.

* i 4. Reg. 2 b Helias in cœlum sublectus Christi ascendentis typus.

Rari quorum intellectus illuminatus & affectus purgatus.

Spiritus duplicis expositio. * k Ioan. 14 b

l Actor. 5 c

6. Non dubito ego intellectum omnium vestrum qui hic estis, illuminatum esse: sed non affectum æquè esse purgatum, manifestis approbabo coniecturis. Omnes quod bonum est nostis, & viam per quam incedere, & quomodo in ea incedere debeatis, sed voluntas non vna est. *Quidam* enim ad omnia vitæ & vitæ huius exercitia non solum ambulant, sed & currunt, imò potius volant, vt eis & vigiliæ breues, & cibi dulces, & panni suaues, labores non solùm tolerabiles sed & appetibiles videantur. *Alii* autem non sic, sed corde arido & affectione recalcitrante, vix trahuntur ad hæc, vix gehennali timore compelluntur. *Quosdam* nec compellimus quidem, quibus frons mulieris meretricis facta est, & nolunt erubescere. Sunt iterum *multi* inter nos qui de vno pane comedunt nobiscum, dormiunt nobiscum, cantant nobiscum, laborant miseri & miserabiles, vt pote socii tribulationis, sed consolationis non ita. Nunquid abbreuiata est manus Domini, vt omnibus donare non possit, qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione? Quid ergo in causa est? Illud omnino, quia non vident Christum cum tollitur ab eis, id est, non cogitant quomodo eos orphanos reliquerit, quòd peregrini & aduenæ sint super terram; quòd tamdiu fæculenti corporis horrido carcere teneantur, & non sint cum Christo. Huiusmodi autem si diu ita permanserint sub onere, aut opprimuntur & succumbunt, aut quodammodo in inferno sunt, vt nunquam ad plenum respirent in lucem miserationum Domini, nec in libertatem spiritus, quæ sola facit iugum suaue, & D onus leue.

Vitæ religiosæ studia quàm dispari voluntatis affectu colantur.

Ad vitæ religiosæ munia cur plerique tam torpidi & tepidi.

7. Inde autem tam perniciosa tepiditas emanat, quia affectus, id est, voluntas eorum nondum purgata est, nec bonum sic volunt sicut nouerunt, à propria concupiscentia abstracti grauiter & illecti. Amant enim in carne sua terrenas consolatiunculas, siue in verbo, siue in signo, siue in facto, siue in aliquo alio, & hęc interrumpunt aliquando, non tamen penitus rumpunt. Inde est, quod rarò affectiones suas dirigunt in Deum, & eorum compunctio non continua, sed horaria est. Impleri autem visitationibus Domini anima non potest, quæ distractionibus subiacet, & quantò magis illis euacuabitur, tantò ampliùs istis

Perniciosa tepiditas vnde.

implebitur, si multum, multum, si parum, parum. Vel Consolationes carnis & spiritus sese non compatiuntur.
A certè si magis probas, nunquam istæ illis misceri poterunt in æternum; quia vbi vasa vacua non inuenit oleum, stare necesse est: nec mittunt * vinum nouum nisi in vtres nouos, vt ambo conseruentur. Neque enim spiritus & caro, *al. mittitur.
ignis & tepiditas in vno domicilio commorantur, præsertim cum tepiditas ipsi Domino soleat vomitum prouocare o.

n Apoc. 3 a

8. Si enim Apostoli adhuc carni Dominicæ inhærentes, quæ sola sancta, quia Sancti sanctorum, erat, Spiritu sancto repleri nequiuerint, donec tolleretur ab eis; tu carni tuæ, quæ sordidissima est, & diuersarum spurcitiarum phantasiis repleta, astrictus & conglutinatus, illum meracissimum Spiritum te posse putas suscipere, nisi carneis istis consolationibus funditus renunciare tentaueris? Reuera cum inceperis, tristitia implebit cor tuum: sed si perseueraueris, tristitia tua cõuertetur in gaudium. Tũc enim purgabitur affectus, & voluntas renouabitur, vel potius noua creabitur: vt omnia quę primò difficilia, imò impossibilia videbantur, cum multa percurrantur dulcedine & auiditate. *Emitte*, inquit m, *spiritum tuum, & creabuntur,* B *& renouabis faciem terræ.* Sicut per faciem exterior homo cognoscitur, sic per voluntatem demonstratur interior. Emisso ergo spiritu creatur & renouatur facies terræ, id est, terrena voluntas fit cœlestis, parata ad nutum eius obedire. Beati qui tales sunt: qui non solùm malum non sentiunt, sed in mira quadam cordis dilatatione commorantur. De illis enim quos supra commemorauimus, terribiliter ait Deus n: *Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt,* id est carnales: & quicquid in eis spiritus fuerat, in carnem euanuit.

Renunciare deliciis carnis initio graue, postea suaue.

m Ps. 103 e

n Gen. 6 a

9. Quia igitur, charissimi, hodierna dies est in qua sponsus aufertur à nobis, & non sine tumultu aliquo animorum nostrorum: ad hoc tamen vt mittat nobis Spiritum veritatis, ploremus & oremus, vt dignos nos inueniat, vel potius efficiat, & repleat domum istam, vbi sumus sedentes, quatenus non vexatio, sed vnctio eius doceat nos de omnibus: sicque & intellectu clarificato, & affectu purificato veniat ad nos, & apud nos faciat mansionem. Et sicut serpens Moysi deuorauit omnes serpentes magorum o, sic iste cum venerit, absorbebit omnes carnales affectiones & delectationes nostras & consolationes, ita vt de C labore requiem, de tribulatione lætitiam, de contumelia gloriam habeamus, sicut illi quos repleuerat, ibant gaudentes à conspectu concilii; quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati p: Spiritus enim Iesu spiritus bonus, spiritus sanctus, spiritus rectus, spiritus dulcis, spiritus principalis: quicquid in hoc sæculo nequam videtur difficile & angustum, leue facit & latum; opprobrium gaudium iudicat, despectionem exultationem esse persuadet. Scrutemur ergo, iuxta Prophetam q vias nostras, & studia nostra, leuemus corda nostra cum manibus vt in solemnitate Sancti Spiritus gaudeamus, & abundantiùs gaudeamus, qui nos inducat in omnem, sicut promisit Deus Filius, veritatem.

o Exod. 7 c

p Actor. 5 g

q Thren. 3 a

IN FESTO ASCENSIONIS

De duabus malis Ascensionibus, Dæmonis & primi hominis, & sex bonis, Christi & nostris.

Sermo IV.

1. SI Natiuitatis & Resurrectionis Dominicæ digna deuotione solennia celebramus, hodiernum quoque Ascensionis diem non minus deuotè conuenit celebrari. In nullo siquidem à festiuitatibus illis ista degenerat, sed finis earum & adimpletio est. Meritò quidem solemnitatis & lætitiæ dies agitur, quando sol ille supercœlestis, sol iustitiæ nostris se præsentauit obtutibus, nube carnis, & mortalitatis sacco fulgorem suum & lucem temperans inaccessibilem. Magna quoque lætitia & exultatio multa nimis, quando conscisso sacco, lætitiâ

Hodiernæ solemnitatis elogia.

circundatus est, factaque de medio sacci ipsius non quidem substantia, sed vetustate, sed corruptione, sed miseria, sed vilitate, nostræ dedicauit primordia resurrectionis. Verumtamen quid mihi & solennitatibus istis, si conuersatio mea vsque adhuc detinetur in terris? Quis verò vel desiderare præsumeret ascensum cœli, nisi quia is qui descenderat, prior ascendit? Dico ergo vobis, non multò mihi tolerabilior videretur exilii huius habitatio, quam gehenna, nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen fiduciæ & expectationis, quando eleuatus est in nubibus, & spem fecit credentibus. Denique *nisi ego abiero*, inquit a, *Paracletus non veniet ad vos*. Quis Paracletus? Vnque per quem diffunditur charitas, & tam spes non confundit, ille Paracletus; per quem in cœlis sit conuersatio nostra, virtus ex alto, per quam sursum sint corda nostra. *Vado*, inquit b, *parare vobis locum: & si abiero, iterum veniam, & assumam vos ad meipsum. Vbi enim fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ*. Videsne quemadmodum cæterarum solemnitatum ea quam hodie celebramus, & consummationem habeat, & fructum declaret, & augeat gratiam.

a Ioan. 16. b
b Ioan. 14. a

2. Sicut enim cætera omnia eius qui nobis natus est, & nobis datus, ita ipsa quoque ipsius Ascensio propter nos facta est, & facit pro nobis. In nostra siquidem vita, multa, quantum in nobis est, videmur agere casu, multa necessitate, sed Christus Dei virtus & Dei sapientia neutri potuit subiacere. Quæ enim Dei virtutem necessitas cogeret, aut quid ageret Dei sapientia casu? Omnia proinde quæcunque loquutus est, quæcunque operatus est, quæcunque passus est, ne dubites fuisse voluntaria, plena sacramentorum, plena salutis. Hæc scientes, si quid aliquando eorum quæ de Christo sunt, in nostram scientiam venire contingat, non sic audiendum est tanquam si inuentitium quidpiam proferamus, sed tanquam id quod etiam priusquam causa sciretur, constaret nequaquam sine causa fuisse. Sicut enim qui scribit, certis rationibus collocat vniuersa; ita quæ à Deo sunt, ordinata sunt, maximeque ea quæ præsens in carne est operata maiestas. Sed væ angustæ cognitioni*, væ paupertati scientiæ nostræ, qui tantùm ex parte cognoscimus, & parte modica. Vix scintillulæ quædam nobis elucent de tanta luminis copia, de lucerna posita super candelabrum. Sanè quantò minus singuli capimus, tantò fidelius cæteris communicanda sunt quæ singulis reuelantur. Et ego, fratres, quæ mihi ad vestram ædificationem de ascensione, imò de ascensionibus suis donare ipse dignatur, nec volo nec debeo subtrahere vobis, præsertim quod hæc sit spiritualium prærogatiua donorum, vt communicata non minuantur. Aliquibus fortassis hæc nota sunt, quibus similiter reuelata sunt; sed propter eos qui fortè non aduerterunt sublimioribus intenti, aut aliis occupati, seu etiam propter eos qui minus capacis intelligentiæ sunt, mihi incumbit loqui quæ sentio.

Omnia Christi gesta, certo consilio & magno mysterio, constant.

** al. cogitationi.*

3. *Christus qui descendit, ipse est & qui ascendit* c. Apostoli verba sunt hæc. Ego autem credo eum in hoc ipso quod descenderit, ascendisse. Sic enim oportebat Christum ascendere, vt nos ascendere doceremur. Cupidi quidem sumus ascensionis: exaltationem concupiscimus omnes. Nobiles enim creaturæ sumus, & magni cuiusdam animi, ideoque altitudinem naturali appetimus desiderio. Sed væ nobis, si voluerimus eum sequi, qui ait d: *Sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis*. Heu miser, in lateribus aquilonis? Frigidus est mons ille, non te sequimur. Potestatis habes concupiscentiam, altitudinem præsumis potentiæ. Quanti tamen vsque hodie fœda sequuntur infeliciaque vestigia, imò verò quàm pauci euadunt, quibus non dominandi libido dominetur? Hinc est, quòd benefici vocantur, qui potestatem habent, hinc quòd laudatur peccator in desideriis animæ suæ. Potentibus siquidem omnes adulantur, inuident omnes. Quem sequimini miseri homines, quem sequimini? An non videtis Satanam tanquam fulgur de cœlo cadentem? Nonne iste est mons, in quem ascendit Angelus, & diabolus factus est? Vel illud aduertite, quod post casum suum inuidiâ cruciante malè sollicitus de supplantando homine, illius tamen montis ascensum nullatenus ausus est suadere ei, in quo nimirum pro inani ascensu tam immane præcipitium cognosceretur expertus.

c Ephes. 4. b
Christus ascendens nos quoque docet ascẽdere.
d Esai. 14. d
Caue ergò ascendere cũ Satana.
Ambitio potestatis & eminentiæ perniciosa ascensio.
Ambitiosi, sectatores Satanæ.

4. Sed non defuit versuto hosti quid ageret. Similem ei montem alterum demonstrauit, *Eritis*, inquiens e, *sicut dii, scientes bonum & malum*. Perniciosa etiam hæc ascẽsio, imò magis descensio est de Hierusalem in Hierico. Pessimus mons inflans scientia, in quem tamen vsque hodie videas tanta concupiscentia plurimos repere filiorum Adam, ac si non nouerint quantum pater eorum in illius montis ascensu descenderit, imò quam grauiter ceciderit, quantum tota deiecta sit & conquassata posteritas. Nondum sanata sunt vulnera quæ tibi in ascensu montis illius inflicta sunt, licet adhuc in patre lateres: & nunc iterum in propria persona conaris ascendere: vt sit error nouissimus peior priore? Quænam miseris tam dira libido? Filii hominum vsquequo graui corde f, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? An ignoratis, *quoniam infirma mundi elegit Deus, vt cõfundat fortia: & stultos mundi elegit Deus vt confundat sapientes* g? Non nos Dei comminantis terror reuocat, perditurі sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobaturi? non patris exemplum, non denique sensus ipse noster, & duræ experientia necessitatis, cui sumus addicti per insipientem scientiæ appetitum.

e Gen. 3. a
Scientia inflans noxia ascensio est. Hinc Adamo & posteris ruinæ causa.
f Psal. 4. a
g 1. Cor. 1. d

5. Ecce vobis, fratres, montem demonstrauimus alium, non in quem ascendatis, sed quem fugiatis. Ipse est in quem ascendebat qui voluit esse sicut Deus, sciens bonum & malum; ipse quem vsque hodie filii eius accumulant & eleuant, nihil inuenientes tam vile, vnde non velint montem eleuare scientiæ. Videas alium literarum, alium mundialis curæ, istum placitationum displicentium Deo, illum seruilis cuiuslibet artis tam vehementer affectare scientiam, vt laborem non reputet, tantummodo vt possit aliquibus doctior reputari. Sic ædificant Babel, sic putant ad Dei se peruenturos similitudinem: sic concupiscunt quod non expedit, quod expedit omittentes. Quid vobis & montibus istis, in quorum ascensu tanta difficultas est, & tam grande periculum: aut cur eum desertis montem, cuius & facilis est ascensus & perutilis? Potestatis ambitio Angelum felicitate priuauit Angelica; scientiæ appetitus hominem immortalitatis gloria spoliauit. Conetur quis ascendere in montem potestatis: quantos putas contradictores habebit, quantos inueniet repulsores, obstacula quanta, quam difficilem viam? Quid si tandem eum adipisci contigerit quod optabat? *Potentes*, ait scriptura h, *potenter tormenta patientur*, vt præsentes sollicitudines & anxietates quas potestas ipsa parit, omittam. Cupidus alter est inflantis scientiæ, quantum laborabit, quantum anxiabitur spiritus eius? Et tamen audiet, Nec si te ruperis, apprehendes. In amaritudine morabitur oculus eius, quoties videre contigerit, cui se posteriorem iudicet, aut putet ab aliis reputari. Quid cum multum? *Perdam*, inquit Dominus i, *sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo*.

Hominum Vanitas nostrorum scientiæ desiderio flagrantium.
Potestatis ambitio perdidit Angelũ, appetitus scientiæ hominem.
h Sap. 6. a
Cupiditas potestatis & scientiæ quantis obnoxia periculis & malis.
i 1. Cor. 1. c

6. Iam ne multis immorer, vidistis (vt arbitror) quàm fugiendus nobis sit mons vterque, si præcipitium Angeli, si casum hominis expauescimus. Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia veniant super vos o. Quid tamen agimus? Ascendere sic non expedit, & ascendendi tenemur concupiscentia. Quis docebit nos ascensum salubrem? Quis, nisi de quo legimus k. *Quoniam qui descendit, ipse est & qui ascendit*? Ab ipso demonstranda nobis erat ascensionis via, ne ductoris, imò seductoris iniqui aut vestigium aut consilium sequeremur. Quia ergo non erat quò ascenderet, descendit Altissimus, & suo nobis descensu suauem ac salubrem dedicauit ascensum. Descendit de monte potentiæ, carnis infirmitate circundatus: descendit de monte scientiæ, quoniam placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere

o 2. Reg. 1. d
Quis salutaris ascensus, docetur Exẽplo Christi.
k Ephes. 4. b
Christus descendẽdo per humilitatem ascendit.

credentes. Quid enim tenello corpore & infantilibus membris videtur infirmius? Quid indoctius apparet paruulo qui soli matris vbera nouerit? Quis impotentior eo, cuius omnia membra clauis affixa, cuius omnia dinumerantur ossa? Quis insipientior eo, qui tradebat in mortem animam suam, & quæ non rapuit tunc exoluebat? Vides quàm multum descenderit, quantum à potentia sua, quantum à sapientia sua exinanierit semetipsum. Sed non potuit altiùs montem bonitatis ascendere, nec suam commendare expressiùs charitatem. Nec mirum si descendendo Christus ascendit: quando priorum vterque cecidit ascendendo. Et mihi quidem videtur montis huius ascensorem quærere qui dicebat l: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius?* Fortè etiam Isaias ascensionis desiderio cadentes intuens homines, ad hunc reuocabat montem, exclamans m: *Venite ascendamus in montem Domini.* An non manifestè eos de priorum montium ascensione redarguens, montis huius prædicat vbertatem: qui ait n, *Vt quid suspicamini montes coagulatos? Mons coagulatus, mons pinguis.* Hic est igitur mons domus Domini præparatus in vertice montium, super quos salientem sponsum inspexerat, quæ dicebat o: *Ecce venit iste saliens in montibus.* Docebat enim ignarum viæ trahebat paruulum, infantulum deducebat: ideoque velut quibusdam passibus ibat, vt de virtute in virtutem videretur Deus deorum in Sion. Iustitia enim eius sicut montes Dei.

l Psal. 23 a
m Esai. 2. a
n Psal. 67 c
o Cant. 2. b

A

B

7. Sed iam (si placet) saltus etiam ipsos intueamur, quibus exultauit vt gigas ad currendam viam p, & cuius egressio à summo cæli, per gradus quosdam vsque ad summum eius occurrit. Primum ergò constitue montem illum in quem ascendit cum Petro & Iacobo & Ioanne, vbi & transfiguratus est ante eos. Refulsit facies eius vt sol, & vestimenta eius facta sunt alba sicut nix. Resurrectionis gloria ista est, quam in monte spei contemplamur. Vt quid enim ascendit vt transfiguraretur, nisi vt doceret nos cogitatione ascendere ad futuram illam gloriam quæ reuelabitur in nobis? Felix cuius meditatio in conspectu Domini est semper, qui in corde suo delectationes dexteræ Domini vsque in finem sedula cogitatione reuoluit. Quid enim graue illi poterit videri, qui semper mente tractat, quòd non sint condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam? Quid concupiscere poterit in sæculo nequam, cuius oculus semper videt bona Domini in terra viuentium, semper videt æterna præmia? *Tibi dixit cor meum* (Propheta loquitur Domino r) *tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea: faciem tuam Domine requiram.* Quis mihi tribuat, vt omnes surgentes steteritis in excelso, & videatis exultationem quæ ventura est vobis à Domino?

p Psal. 18 b
q Matth. 17 a
Prima Ascensio quâ cum Christo sit ascendendum. Cœlestis gloriæ contemplatio, in mõte Thabor designata.
r Psal. 26. c

C

§ 6. Non sit molestum vobis obsecro quod in monte hoc aliquando diutius immoramur. Poterimus enim cæteros festinantiùs pertransire. Veruntamen in isto quem non detineat sententia illa sancti Petri, quam in eo protulit, & de eo: *Domine* (inquiens s) *bonum est nos hic esse?* Quid est, *bonum est*, imò quid aliud videtur bonum, quàm in bonis animam demorari quandoquidem adhuc corpus non potest? Puto quod eius qui ingrediebatur in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei t, in voce exultationis & confessionis, sonus epulantis fuerit: *Bonum est nos hic esse.* Quis enim ex vobis secum cogitans futuram illam vitam, sed lætitiam, sed iucunditatem, sed beatitudinem, sed gloriam filiorum Dei: quis, inquam, talis tranquilla secum conscientia voluens, non continuo de plenitudine intimæ suauitatis eructat: *Domine bonum est nos hic esse?* Non sanè in hac ærumnosa peregrinatione vbi corpore detinetur, sed in suaui ac salubri illa cogitatione in qua corde versatur. *Quis mihi dabit pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam t?* Vos autem filii hominum, filii hominis qui descendit de Hierusalem in Hierico, filii hominum vsquequo graui corde? Ascendite ad cor altum, & exaltabitur Deus. Hic est enim mons in quo transfiguratur Christus. Ascendite, & scietis quoniam Dominus sanctum suum mirificauit.

s Matth. 17. a
t Psal. 41 a
t Psal. 54. b

D

9. Obsecro vos, fratres mei, non grauentur corda vestra in curis sæcularibus: nam de crapula & ebrietate (gratias Deo) non magnopere necesse habeo vos admonere. Exonerate obsecro corda vestra graui mole terrenarum cogitationum, vt sciatis mirificatum à Domino sanctum suum. Leuate corda vestra cum manibus quibusdam cogitationum, vt transfiguratum Dominum videatis. Formate in cordibus vestris non modò Patriarcharum & Prophetarum tabernacula, sed omnes domus illius cœlestis multiplices mansiones secundum eum, qui circuibat immolans in tabernaculo Domini hostiam vociferationis, cantans, & Psalmum illum dicens Domino u: *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.* Circuite & vos charissimi, cum pietatis & deuotionis hostia, visitantes animo sedes supernas, & multas, quæ in domo Patris sunt mansiones, humiliter prosternentes corda vestra ante thronum Dei & agni, cum reuerentia supplicantes singulis ordinibus Angelorum, Patriarcharum numerum, cuneos Prophetarum, & senatum Apostolicum salutantes; coronas martyrum suspicientes, purpureis rutilantes floribus; redolentes liliis choros virginum admirantes, atque ad mellifluum noui cantici sonum quantum præualet infirmitas cordis erigentes auditum. *Hæc recordatus sum* (Propheta loquitur Domino x) *& effudi in me animam meam.* Quæ? *Quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei.* Et item: *Memor fui*, inquit y, *Dei & delectatus sum.* Quem viderunt Apostoli, vidit & iste, nec dissimili, vt arbitror, visione: nisi quod spirituale totum habuit huius visio, corporeum nihil. Omnino non vidit eum sicut is, qui dicebat z: *Vidimus eum, & non erat illi species neque decor.* Transfiguratum proculdubio vidit & speciosum forma præ filiis hominum, qui delectatum se perhibet, sicut & Apostoli, *Bonum est*, inquiunt Domino a, *nos hic esse.* Et vt nihil desit propositæ similitudini, illi quidem proni cecidisse leguntur, hic verò suum fatetur spiritum defecisse. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te! Ascendentes igitur in hunc montem, & reuelata facie gloriam Domini speculantes, haud dubium quin clamare habeatis & vos: Trahe nos post te. Quid enim prodest scire quò sit eundum, siquidem quà debeas ire non noueris?

Ad supernæ gloriæ, & Cœlestium mansionum contemplationẽ elegans exhortatio.
u Psal. 83.
x Psal. 41. a
y Psal. 76 a
z Esai. 53 a
a Matth. 17. a

10. Alterum proinde montem ascendas necesse est, in quo prædicantem audias, & scalam erigentem octo distinctam scalaribus, cuius summitas cœlos tangit. *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Iam si primum ascenderis montem iugi meditatione supernæ gloriæ, istum nihilominus mõtem ascendere non grauaberis, vt in lege eius mediteris die ac nocte: sicut idem Propheta non solùm meditabatur in præmiis, sed & in mandatis Domini quæ dilexit c. Sic enim audies & tu, *& quò eam scitis* d, propter ascensionem primam. *Et viam scitis*, propter secundam. Propterea in corde tuo pone viam veritatis inquirere, ne fortè sis de eorum numero, qui viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Magis autem sollicitus esto ascendere non modò cogitatione cælestis gloriæ, sed & conuersatione quæ cœlestem gloriam mereatur.

Altera ascensio meditatio doctrinæ & prædicationis Euangelicæ.
b Matth. 5 a
c Psal. 118.
d Ioan. 14.

11. Tertium nihilominus montem lego *, in quem ascendit solus orare. Vide ergo quàm bene sponsa in Canticis. *Ecce*, inquit d, *venit iste saliens in montibus.* In *primo* transfiguratus est, vt scires quò tenderes: in *secundo* verba vitæ loquutus est, vt scires quà peruenires: orauit in *tertio*, vt eundi & perueniendi bonam obtinere studeas voluntatem. *Scienti enim bonum, & non facienti, peccatum est illi* e. Propterea sciens quoniam in oratione datur bona voluntas, cum videris, quæ agenda sunt, vt conualescas ad agenda, quæ videris, ascende tu ad orationem, ora instanter, ore perseueranter, sicut ille pernoctabat in oratione, & dabit Pater bonus spiritum bonum petenti se. Et vide quàm vtiliter orationis tempore etiam

Tertia Ascensio, Oratio.
* Matth. 14.
d Cant. 2 b
e Iacob. 4. d

Secessus orãdi gratia. c Matth. 6. a

corporalis loci secretum quærimus, quando hoc ille non solùm docuit verbo, *Intra*, inquiens, *in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum:* sed & commendauit exemplo, nec domesticorum quemquam admittens, sed solus ascendens ad orationem.

Aliæ Christi Ascensiones mysticè ad instructioně nostram expositæ. g Ioan. 12. e Quarta ascẽsio superasinum.

12\. Putas poterimus aliquid ampliùs de eius ascensionibus inuenire? Poterimus vtique. Volo enim vt nec iumenti ipsius sis immemor, super quod legitur ascendisse. Volo vt nec ipsam Crucis Ascensioně omittas: Nam & in illa exaltari oportebat filium hominis. *Et ego*, inquit g, *si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Itaque cum iam & cognitio suppetit, & velle adiacet, quid agis quod perficere bonum non inuenis? sed asinini quidam & bestiales motus legem contrariam habent, & captiuare te volunt. Quid, inquam, facies super concupiscentiis irrationabilibus, quæ sunt in membris tuis? Vrget te etiã cum ieiunare consentis, gulę illecebra: cum vigilare proponis, somnolentia premit. Quid faciemus huic asino? Asininum enim istud est, commune cum asinis: quia homo *comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis* b. Ascende Domine super asinum istum, conculca hos bestiales motus, quia domari debent, ne dominari præualeant. Nisi enim calcati fuerint, conculcabunt nos: nisi premantur, oppriment nos. Propterea sequere anima mea, & in hac ascensione Christum Dominum, vt sub te sit appetitus tuus, & tu domineris illius. Nam vt in cœlum ascendas, prius necesse est leuare te super te, calcando carnalia desideria quæ in te militant aduersum te.

h Psal. 48. c Bestialis concupiscentiæ motus comprimendi.

13\. Sequere etiam Ascendentě in crucě, exaltatum à terra: vt non solùm super te, sed & super omnem quoque mundum mentis fastigio colloceris, vniuersa quę in terris sunt deorsum aspiciens & despiciens, sicut scriptum est: *Cernent terram de longe* i. Nulla te mundi oblectamenta inclinent, nullæ aduersitates deiiciant. Absit tibi gloriari nisi in cruce Domini tui Iesu Christi, per quem tibi mundus crucifixus est: vt quæ mundus appetit, crucem reputes: & tu crucifixus mundo, illis quæ mundus crucem reputat, toto inhæreas amore.

5\. Ascensio super crucě. i Esai. 33. e

14\. Iam verò quid ex hoc restat, nisi vt ad illum ascendas, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula? Dissolui iam, & esse cum Christo, multo magis optimum. *Beatus vir cuius est auxilium abs te*, ait Propheta ad Dominum k: *ascensiones in corde suo disposuit: ibit de virtute in virtutem vsque ad videndum Deum Deorum in Sion.* Hæc est vltima ascensio, in qua implentur omnia, sicut ait Apostolus l: *Christus, qui descendit, ipse est & qui ascendit: vt adimpleret omnia.* Sed de illa ascensione quid dicam? Quò ascendemus, vt vbi Christus est, & nos simus? Quid ibi erit? *Oculus*, Deus, *non vidit absque te quæ preparasti diligentibus te* m. Desideremus hanc Fratres mei, suspiremus ad eam iugiter, & eo magis affectus vigeat, quo deficit intellectus.

6\. Ascensio ad cœlum. K Psal. 83. b l Eph. 4. b m Esai 64. b & 1. Cor 4.

IN ASCENSIONE DOMINI.

De Intellectu & Affectu.

SERMO V.

1\. HOdie sedenti in throno antiquo dierum, consessurus pariter, oblatus est filius hominis, & erit deinceps non modò germen Domini in magnificentia & gloria, sed & fructus terræ sublimis a. Felix vnio, & amplectendum ineffabilibus gaudiis sacramentum. Idem enim & germen Domini, & fructus terræ: idem & ipse Dei filius, & fructus ventris Mariæ est. Idem filius Dauid, & Dominus, de quo hodie gaudium eius impletum est, vnde olim præcinens aiebat b: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Quomodò enim non Dominus germen Domini? idem tamen & filius eius, vtpote fructus terræ sublimis, fructus virgæ, quæ de radice Iesse processit. Hodie igitur suum hunc & hominis Filium apud semetipsum Pater clarificat claritate quam habuit priusquam mundus fieret apud ipsum. Hodie veritatem, quæ de terra orta est, cœlum sibi redditum gloriatur. Hodie sponsus aufertur à filiis, & lugendum eis est, sicut ipse prædixit c. Non enim poterant filii sponsi lugere donec sponsus cum eis erat: sed venit dies vt auferatur ab eis, vt de cætero lugeant & ieiunent. Vbi illud iam Petre quod dixeras d: *Domine, bonum est nos hîc esse, faciamus hîc tria tabernacula?* Ecce enim ingressus est amplius & perfectius tabernaculum, non manu factum, id est non huius creationis.

a Esai. 4. b Psal. 109. d Hodiernæ festiuitatis elogia. c Matth. 9. d Matth. 17 b

2\. Quomodo ergò iam bonum est nos hîc esse? Imò verò molestum est, graue est, periculosum est. Nimirum vbi malitiæ plurimum, sapientiæ modicum, si tamen vel modicum inuenitur: vbi viscosa omnia, omnia lubrica, operta tenebris, obsessa laqueis peccatorum: vbi periclitantur animæ, vbi spiritus affliguntur sub sole, vbi tantùm vanitas & afflictio spiritus est. Leuemus igitur Fratres mei, leuemus in cœlum corda cum manibus: & ascendentem Dominum sequi, velut quibusdam passibus deuotionis & fidei contendamus. Erit enim cum sine mora, sine difficultate obuiam illi in nubibus rapiemur: & id poterunt corpora spiritualia, quod merito interim nequeunt spiritus animales. Nunc enim quantis conatibus corda leuare necesse est: quæ quidem (vt miserabiliter satis in libro propriæ experientiæ legimus) & corruptio corporis aggrauat, & terrena inhabitatio deprimit?

In mundo esse periculosum. Cor sursum leuare in hoc statu difficile.

3\. At fortè tradendum est, quid sit leuare cor, aut quemadmodum illud oporteat eleuari: sed tradendum sanè tam ab Apostolo, quàm à nobis. *Si consurrexistis*, inquit e, *cum Christo, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.* Ac si manifestiùs dicat: Si consurrexistis, & coascendite: si conuiuitis, & conregnate. Sequamur, Fratres, sequamur Agnum quocunque ierit: sequamur patiẽtem, sequamur & resurgentem, sequamur multò libentiùs ascendentem. Crucifigatur vetus homo noster simul cum illo: vt destruatur corpus peccati: vt vltra non seruiamus peccato, mortificatis nimirum membris nostris, quæ sunt super terram. Sed & quomodo ipse resurrexit à mortuis per gloriam Patris: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. In hoc enim mortuus est & resurrexit, vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus.

e Coloss. 3. a. Christus patiens, resurgẽs & ascendens sequendus.

4\. Cæterùm quoniam vitæ nouitas locum exigit tutiorem, & resurrectionis dignitas altiorem expetit gradum, sequamur etiam ascendentem, quærere videlicet & sapere quæ sursum sunt vbi ille est, non quæ super terram. Quæris quis ille sit locus? Apostolum audi f. *Quæ sursum est*, inquit, *Hierusalem libera est, quæ est mater nostra.* Vis scire quænam ibi sint? Visio pacis est, *Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion: qui posuit fines tuos pacem* g. O pax quæ exuperas omnem sensum! ô pax etiam super pacem! ô mensura super mensuram, conferta & coagitata & supereffluens! Compatere igitur Christo anima Christiana: conresurge, coascende: quod est, *declina à malo, & fac bonum, inquire pacem, & persequere eam* e. Sic nimirum Paulus in actibus Apostolorum de continentia & iustitia & spe vitæ æternæ memoratur docuisse discipulos h. Sic veritas ipsa monet in Euangelio i præcingere lumbos, lucernas accendere, & deinceps hominibus expectantibus Dominum suum similes inueniri.

f Galat. 4. a g Psal. 147. b e Psal. 33. h Act. 13: b i Luc. 12. e

5\. Cæterum gemina quædam (si bene aduertistis) Ascensio nobis ab Apostolo commendatur, in eo quod & quærere, & sapere monuit non infima, sed superna. Quam fortasse distinctionem nec ipse quoque Propheta præteriisse omnino videbitur K, dicens: *Inquire pacem, & persequere eam:* vt hoc sit pacem sequendam quærere, persequi inquisitam, quod est sapienda quærere, quæsita sapere, quæ sursum sunt, non quæ super terram. Nimirum donec diuisa sunt corda nostra, & multos interim sinus inueniuntur habere, nec sibi omnino cohærere videntur, vel particulatim ea & memoratim quodammodo leuare necesse est, vt in superna illa Hierusalem colligantur: cuius participatio eius in idipsum:

Ascensio duplex commẽdatur ab Apostolo. K Psal. 33. a Cordis plena pax & vnio supernæ Ierusalem reseruatur.

vbi

vbi non tantùm singuli, sed & omnes pariter incipiant habitare in vnum: non modò scilicet non diuisi in semetipsis, sed nec inter seipsos. Ecce enim vt tanquam principalia cordis ipsius membra distinguam: est *Intellectus* in nobis, est & *Affectus*: & hi quoque sæpius sibi inuicem aduersantes: vt alter summa petere, alter appetere infirma videatur. Quantus verò is dolor, quàm grauis animæ cruciatus, dum sic distrahitur, sic dilaceratur, sic abrumpitur à seipsa, vel ex ea saltem, quam omnibus experiri in promptu est, corporis scissione conijciat: si quis in suo spiritu animaduertere perniciosa & periculosa insensibilitate non neglexerit. Distrahuntur hominum crura, & longioris obice ligni remouentur ad inuicem pedes: & dum adhuc cutis integra manet, quis tamen ille est cruciatus?

Cordis membra Intellectus & Affectus.

6\. Sic sic affligi plangimus miseros, qui corporaliter inter nos conuersantes, illuminati forte similiter, sed dissimiliter inueniuntur affecti. Intelligunt pariter bona quæ faciant, sed non pariter diligunt intellecta. Nam de ignorantia, fratres quænam excusatio nobis quibus numquam doctrina cœlestis, numquam diuina lectio, numquam spiritualis eruditio deest? Quæcunque vera sunt, quæcunque pudica, quæcunque iusta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ: si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc discitis & accipitis, hæc auditis pariter & videtis, in exemplis videlicet & verbis eorum qui inter vos sunt perfecti, quorum & hortatio & conuersatio pleniùs erudit vniuersos. Vtinam autem hæc vt intellectum admoneant, moueant & affectum; ne sit intus amarissima contradictio & diuisio molestissima, dum hinc quidem sursum trahimur, sed retrahimur inde deorsum.

Religiosi quinam plangendi.

7\. Nimirum aduertere potes in omnibus ferè religiosis congregationibus, viros repletos consolatione, superabundantes gaudio, iucundos semper & hilares, feruentes spiritu, die ac nocte meditantes in lege Dei, crebrò suspicientes in cœlum, & puras manus in oratione leuantes, sollicitos obseruatores conscientiæ, & deuotos sectatores bonorum operum, quibus amabilis disciplina, dulce ieiunium, vigiliæ breues, labor manuum delectabilis, & vniuersa denique conuersationis huius austeritas refrigerium videatur. Contrà sanè inuenire est homines pusillanimes, & remissos, deficientes sub onere, virga & calcaribus indigentes, quorum remissa lætitia pusillanimis tristitia est, quorum breuis & rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conuersatio: quorum obedientia sine deuotione, sermo sine circumspectione, oratio sine cordis intentione, lectio sine ædificatione, quos denique (vt vidimus) vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix frænat ratio, vix disciplina coercet. Nonne tibi horũ vita inferno penitus appropinquare videtur, dum intellectui affectui, & affectu intellectui repugnante, necesse habent mittere manum ad opera fortium, qui cibo fortium minimè sustentantur, socij planè tribulationis sed non consolationis? Exurgamus obsecro, quicunque huiusmodi sumus, resarciamus animas, spiritum recolligamus, abijcientes perniciosam tepiditatem etsi non quia periculosa est, & Deo solet (vt interdum miserabiliter plangimus) etiam vomitum prouocare: certè quia molestissima, plena miseriæ & doloris, & inferno planè proxima, vmbra mortis iure censetur.

Noua signa & critiria quibus viros religiosos & falsos, feruentes & languidos discernas.

Tepidorum notæ & indicia.

Eorum miseria.

8\. Si quærimus quæ sursum sunt, etiam sapere & prælibare interim studeamus. Fortè enim poterit intellectui & affectui non inconuenienter aptari, quod & *quærere quæ sursum* sunt, & *sapere* admonemur: vt in principalibus (quemadmodum supra dictum est) membris suis nostra corda manibus quibusdam pij conatus & exercitij spiritualis leuare studeamus ad Deum. Omnes (ni fallor) quæ sursum sunt quærimus intellectu fidei, & iudicio rationis, sed non æquè forsitan sapimus omnes quæ sursum sunt, tanquam inescati his quæ sunt super terram, violento quodam præiudicio affectionis. Vnde enim ea quam paulo ante ostendimus, animorum diuersitas, tanta disparilitas studiorum, conuersationum tanta dissimilitudo? Vnde spiritualis gratiæ inopia tanta quibusdam, cum aliis copia tanta exuberet? Profectò nec auarus nec inops est gratiæ distributor, sed vbi vacua vasa desunt, stare oleum necesse est. Vndique se ingerit amor mundi: cum consolationibus, imò desolationibus suis obseruat aditus, per fenestras irruit, mentem occupat, sed non eius qui dixit l: *Renuit consolari anima mea: memor fui Dei, & delectatus sum.* Præoccupatum nempe sæcularibus desiderijs animum delectatio sancta declinat: nec misceri poterunt vera vanis, æterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis: vt pariter sapias quæ sursum sunt, & quæ super terram.

Multi quærũt ortari sapiunt quæ sursum sunt.

Nota vnde sit ariditas spiritus & gratiæ inopia.

l Psal. 76. a

Carnis delicæ excludunt delicias spiritus.

9\. Felices nimirum viri illi per quos Dominica Ascensio legitur præsignata, Enoch raptus m, translatus Helias n. Felices planè, qui soli iam Deo viuunt, soli vacant intelligendo, diligendo, fruendo. Neque enim corpora quæ corrumpuntur, illas aggrauant animas, aut terrena inhabitatio sensus eorum tanquam multa cogitantes deprimit, qui cum Deo ambulasse noscuntur. Factum est impedimentum omne de medio, occasio vniuersa sublata, materies nulla relicta est quæ eorum affectum aggrauet, vel deprimat intellectũ. Nam & priorem ob hoc raptum scriptura commemorat o, ne fortè vincat malitia sapientiam. & intellectus eius vel anima illata decipi valeat aut mutari o.

m Eccl. 44.

n 4. Reg 2.

o Sapient 4.

v. Ep Sent. 4

10\. Nubis autem vnde in his tenebris veritas, vnde charitas in hoc seculo nequam, in hoc mundo qui totus positus est in maligno? Putasne erit qui intellectum illuminet, qui inflammet affectum? Erit vtique, si conuertamur ad Christum, vt velamen de cordibus auferatur. Hic est enim de quo scriptum est p: *Habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis.* Siquidem prioris ignorantiæ tempora despiciens Deus, annunciauit hominibus vt omnes vbique agerent pœnitentiam, secundùm quod Paulus Atheniensibus tradit q. Memento etenim Dei Verbum & Sapientiam incarnatam: cuius vtique opus erat toto illo tempore, quo videri in terris, & inter homines conuersari dignata est ineffabilis illa virtus, illa gloria, illa maiestas, illuminare oculos cordis, etiam suadere fidem hominibus prædicatione pariter & ostensione signorum. Denique *spiritus Domini*, ait r, *super me, ad euangelizandum pauperibus misit me.* Et Apostolis loquebatur s: *Adhuc modicum lumen in vobis est, ambulate dum lucem habetis, vt non tenebræ vos comprehendant.* Nec modò ante passionem, sed & post resurrectionem in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis & loquens de regno Dei t: quando & sensum eis vt scripturas intelligerent, legitur aperuisse u, intellectum potius informabat, quàm purgabat affectum.

p Esa. 9. a

q Act. 17.

r Esa. 61

s Ioan. 12. f

t Act. 1. a

u Luc. 24.

11\. Quando enim ad spiritualia affici possent animales? Imò verò ne ipsam quidem meram lucem poterant aliquatenus sustinere, sed exhibere illis oportuit Verbum in carne, solem in nube, lumen in testa, mel in cera, cereum in laterna, Spiritus ante faciem illorum Christus Dominus, sed non vtique sine vmbra in qua viuerent interim inter gẽtes. Vnde & Virgini legitur obumbrasse x, ne vehementius reuerberata splendore ad candidissimam illam lucem, purissimumque fulgorem diuinitatis, etiam illius aquilæ posset acies hebetari. Minimè tamen vel nubes ipsa leuis esse potuit ociosa, sed ea quoque vsus est in salutem, & Discipulorum animos, qui nec ad fidei intellectum sine aliqua mutatione affectus poterant promoueri, nec assurgere adhuc ad spiritualia præualebant, in suæ carnis prouocauit affectum: vt amore quodam humano operanti mira, mira loquenti homini adhærerent amore vtique carnali adhuc, sed tam valido, vt cæteris omnibus præualeret. Nimirum hic erat ille Moysi serpens, qui serpentes magorum Ægypti omnes pariter deuorauit y. Denique *Ecce nos*, inquiunt z, *reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Beati siquidem oculi quia videbant Dominum maiestatis in carne præsentem, auctorem vniuersitatis inter homines conuersantem, virtutibus coruscantem, infirmos

Amor Apostolorum erga Christum in carne.

x Luc. 1.

y Exod. 7.

z Matt. 19

curantem, mare calcantem, mortuos suscitantem, dæmoniis imperantem, & potestatem similem hominibus conferentem: mitem & humilem corde, benignum, affabilem, misericordiæ visceribus affluentem, Agnum Dei peccatum non habentem, & omniũ peccata portantem. Beatæ aures quæ verba vitæ ab ipsius Incarnati Verbi ore percipere merebantur, quibus enarrabat Vnigenitus qui est in sinu Patris, & nota faciebat quæcunq; audisset à Patre; vt fluenta doctrinæ cœlestis ab ipsius veritatis purissimo fonte haurirent vniuersis postmodũ gentibus propinanda, imo eructanda potarent.

12. a Ioan. 8. b Quid mirum, Fratres, si implebat tristitia cor eorum cum ab eis sese pronunciaret iturum, & adderet a: *Quò ego vado, vos non potestis venire modo*? Quidni concuterentur viscera, turbarentur affectus, hæsitaret animus, hæreret vultus, paueret auditus, nec omnino æquanimiter discessionis eius sermo posset admitti, vt relinqueret eos, pro quo omnia reliquissent? Ceterum non vt maneret in carne, sed vt transferretur ad spiritum, totus ab eo in illam carnem Discipulorum fuerat collectus affectus, vt dicere esset aliquando b: *Etsi cognouimus Christum secundùm carnem, sed nunc iam non nouimus*. Vnde & benignissimus ille magister blandis eos refouens consolationibus ait c, *Rogabo Patrem meum, & alium Paracletũ dabit vobis Spiritum veritatis, qui vobiscum maneat in æternum*. Et item d: *Ego veritatem dico vobis, expedit vobis vt ego vadam. Nisi enim abiero, Paracletus non veniet ad vos*. Grande mysteriũ, Fratres mei. Quid enim sibi vult: *Nisi ego abiero, Paracletus non veniet*? Itane inuisa Paracleto præsentia Christi, aut contubernium Dominicæ carnis Spiritus sanctus horrebat, quæ (sicut Angelo prænunciante cognouimus e) nec concipi quidem, nisi eo superueniente potuerit? Quid ergo, *Nisi ego abiero, Paraclitus non veniet*? Nisi carnis præsentia vestris subtrahatur aspectibus, spiritualis gratiæ plenitudinem occupata mens non admittit, non recipit animus, non capit affectus.

b 2. Cor. 5. d
c Ioan 14. b
d Ioan. 16. b
NOTA. Cur non nisi post Christi discessũ Spir. S. venerit.
e Luc. 1.

13. Consolatio spiritus frustra speratur inter illecebras carnis. Quid vobis videtur, Fratres? Si hæc ita sunt, imò quia ita sunt, audeat quis de cætero phantasticis quibusdam illecebris deditus, sectans lenocinia carnis suæ, carnis vtique peccatricis, genitæ in peccatis, assuetæ peccatis, in qua denique bonum non est: illum pariter expectare paracletum? Audeat inquam qui huic sterquilinio semper inhæret, qui carnem fouet, in carne seminat, carnem sapit: illam nihilominus cõsolationem supernæ visitationis, torrentem voluptatis illum, illam sperare gratiam spiritus vehementis, quam (vt Veritas ipsa testatur) nec cũ ipsa quidem verbi carne percipere vllatenus Apostoli potuerunt? Errat omnino si quis cœlestem illam dulcedinem huic cineri, diuinum illud balsamũ huic veneno, charisma illa spiritus misceri posse huiusmodi illecebris arbitratur. Falleris Thoma sancte, falleris si videre Dominum speras ab Apostolorum collegio separatus. Non amat veritas angulos, non ei diuersoria placent. In medio stat, id est, disciplina & vita communi, communibus studiis delectatur. Vsquequo miser diuerticula captas, & consolationes propriæ voluntatis tanto labore quæritas, tanto rubore mendicas? Et quid facio, inquit? Eiice ancillam, & filium eius: non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ e: Nulla (vt dictum est) conuentio veritati & vanitati, luci & tenebris, spiritui & carni, igni & tepiditati.

Concordiæ & communis vitæ prærogatiua.
e Gen. 21. a

14. f Abac. 2. Sed dum ille moratur, inquies, sine aliqua consolatione esse non possum. Imò verò si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit f. Apostoli decem dies in hac expectatione sederunt, perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu g. Et tu igitur orare disce, disce quærere, petere, pulsare donec inuenias, donec accipias, donec aperiatur tibi. Nouit Dominum figmentum tuum: fidelis est, non te patietur tentari supra quam possis. Confido in ipso: quod si fideliter expectaueris, nec diem decimum expectabit. Præueniet certè in benedictionibus dulcedinis desolatam animam & orantem, vt feliciter & non ad insipientiam tibi consolari tenuens, in ipsius memoria delecteris inebriatus ab vbertate domus eius, & voluptatis eius torrente potatus. Sic nimirum & Helisæus quondam orasse legitur h, cum dulcissimũ illud solatium Heliæ præsentiam sibi plangeret subtrahendam. Sed considera diligentiùs quid orauerit, quidue responsum sit postulanti. *Oro, inquit, Domine, vt fiat spiritus tuus duplex in me*. Nimirum duplicari ei spiritum oportebat, vt magistri abeuntis absentiam gratia duplicata suppleret. Vnde & Helias ad eum, *Si videris*, inquit, *me quando tollar à te, fiet quod petisti*. Duplicauit enim spiritum visio abeuntis, cum euidenter raptus in cœlum, vniuersa pariter eius desideria secum tulit: vt inciperet ipse quoque iam sapere quæ sursum sunt, non quæ super terram. Duplicauit spiritum visio abeuntis: vt intellectui spirituali spiritualis iungeretur affectus, cum ipsa vtique cui potissimum inhærebat carne raptus in cœlum.

g Act. 1
Oratio perseuerãs necessaria ad gratiam spiritus.
h 4 Reg. 2. b
Duplex Eliæ spiritus.

15. Typus fuit spiritus Apostolis dati. Quod euidentius in Apostolis inuenitur impletum. Vbi enim videntibus illis suus ille Iesus tam manifestè eleuatus est, & ferebatur in cœlum, vt nemo eorum opus haberet interrogare, quò vadis, ipsa iam (vt ita dixerim) oculata fide edocti sunt supplices in cœlum leuare oculos, puras tendere manus, promissa sibi dona charismatum postulantes, donec fieret repente de cœlo sonus aduenientis spiritus vehementis, aduenientis vtiq; ignis quem Dominus Iesus mittebat in terram, volens vehementer accendi. Constat quidem eos & priùs spiritum accepisse cum videlicet insufflauit eis, & dixit k: *Accipite Spiritum sanctum*, sed spiritum planè fidei & intelligentiæ, non feruoris, quo magis illuminaretur ratio, quàm inflammaretur affectio, dum duplicari vtiq; spiritus opus fuit. Quos enim Verbum Patris disciplinâ & scientiam ante docuerat, & intellectu adimpleuerat corda eorum, adueniens vtique postmodum ignis diuinus & inueniens iam receptacula munda, infudit vberiùs dona charismatũ, & in spiritalem omnino mutauit amorẽ, vt accensa in eis charitas fortis vt mors, iam non modò fores, sed ne ipsa quidem ora propter metum Iudæorum claudere dignaretur. Cuius nos gratiæ pro nostræ exiguitatis modulo præparãtes, exinanite per omnia nosmetipsos, & à delectationibus miseris, & caducis consolationibus euacuare studeamus, dilectissimi, corda nostra, maximéque instante nunc die festo & feruentiùs & fiducialiùs vnanimiter perseueremus in oratione, vt sua nos visitatione, sua consolatione & confirmatione dignetur Spiritus ille benignus, spiritus dulcis, spiritus fortis, infirma roborans, aspera planans, corda purificans: qui cum Patre & Filio idipsum, sed non is ipse est: vt tres vnum, & vnum tres esse verissimè prorsus & fidelissimè catholica Ecclesia fateatur, à Patre adoptata, à Filio desponsata, à Spiritu sancto confirmata, quibus vt vna substantia, sic eadem nihilominus gloria in sæcula sæculorum, Amen.

k Ioan. 20. f
Apostoli diuersimode acceperunt Sp. S. primũ insufflante Christo, deinde postquam ascendit.
Præparatio ad Spiritum S.

IN FESTO PENTECOSTES.

Sermo I.

1. Festi huius dignitas. CElebramus, dilectissimi, hodie Spiritus sancti solemnitatem, tota cum iucunditate celebrandam, dignam omni deuotione. Dulcissimũ enim quiddam in Deo Spiritus sanctus est, benignitas Dei, & idem ipse Deus. Proinde si celebramus Sanctorũ solennia, quantò magis eius à quo habuerũt vt sancti essent quotquot fuere sancti? Si veneramur sanctificatos, quanto magis ipsum sanctificatorem conuenit honorari? Hodie itaque festiuitas est Spiritus sancti, qua visibiliter apparuit inuisibilis, sicut & Filius cum sit nihilominus inuisibilis in seipso, dignatus est exhibere se in carne visibilem. Hodie Spiritus sanctus reuelat nobis aliquid de seipso, sicut ante de Patre & Filio aliquid noueramus. Nam perfecta Trinitatis cognitio, vita æterna est. Nunc autem ex parte cognoscimus, reliqua credimus quæ minimè sufficimus cõprehendere. Et de Patre quidem noui

a Psal. 99. a
b Rom. 1. c

De Patre nota creatio: de Filio incarnatio de Spir. S. inspiratio extera incomprehensibilis.

c Esa. 53.

Creationem, clamantibus creaturis: *Ipse fecit nos, & non ipsi nos* a. *Inuisibilia* enim *Dei à creatura mūdi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur* b. At verò æternitatem & immutabilitatem ipsius comprehendere multum est à me: lucem habitat inaccessibilem. De Filio autem magnum aliquid noui (eius gratiâ) scilicet Incarnationem. Nam generationem eius quis enarrabit? Quis comprehendat æqualem genitum genitori? Iam & de Spiritu sancto si non processionem quæ ex Patre Filioque procedit, (illa enim mirabilis facta est scientia ex me, confortata est, & non potero ad eam) nouit tamen aliquid, videlicet Inspirationem. Duo enim sunt, vnde procedat, & quò. Processio à Patre & Filio, posuit tenebras latibulum suum: sed processio ad homines, hodie cœpit innotescere, & est iam fidelibus manifesta.

Duplex Processio Sp. S. vnde, & quò, illa à Patre & Filio, hæc ad homines.

2. Et prius equidem (quoniam sic oportebat) signis visibilibus inuisibilis Spiritus suum declarabat aduentum: nunc eius signa quò spiritualiora sunt, eò magis congrua, eo magis videntur Spiritu sancto digna. Venit tunc super Discipulos in linguis igneis, vt verba ignea loquerentur, & legem igneam linguæ igneæ prædicarent. Nemo conqueratur, quod minimè nobis illa manifestatio spiritus fiat. *Vnicuique* enim *datur manifestatio spiritus ad vtilitatem* d. Denique si dicere opus est, nobis illa manifestatio potius quàm Apostolis facta est. Ad quid enim illis necessariæ linguæ gentium, nisi ad conuersionem gentium? Fuit eis alia quædam manifestatio magis ad eos pertinens & hæc vsque hodie fit in nobis. Manifestum enim fuit indutos esse virtute ex alto, qui de tanta pusillanimitate spiritus ad tantam deuenere constantiam. Non est iam fugere, non est abscondi propter metum Iudæorum, constantius modò prædicant, quàm delitescerent ante timidius. Denique mutationem illam dexteræ Excelsi manifestè declarat princeps Apostolorum prius quidem inter ancillæ verba formido, postmodum inter principum verbera fortitudo. *Ibant* (ait scriptura e) *gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati*, quem sinè prius cum duceretur ad concilium, solum reliquerant fugientes. Quis dubitet aduenisse spiritum vehementem, qui mentes eorum inuisibili illustraret potentia? In hunc modum etiam modò quæ spiritus operetur in nobis, testimonium perhibent in nobis de eo f.

A

B

d 1. Cor. 12. a

Duplex manifestatio spiritus facta Discipulis: exterior per signa visib. interior per gratiam.

Mutatio & fortitudo Apostolorum post acceptū Sp. S.

e Act. 5. g

f 1. Pet. 3. b

3. Quia igitur mandatum accepimus g, vt declinantes à malo, faciamus quod bonum est, vide quemadmodum spiritus in vtroque adiuuat infirmitatem nostram. Nam diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus. Propterea ad declinandum à malo tria operatur in nobis, compunctionem, supplicationem, remissionem. Initiū enim reuertendi ad Deum, pœnitentia est, quam sine dubio spiritus operatur, non noster, sed Dei: idque & certa ratio docet, & confirmat auctoritas. Quis enim cum ad ignem venerit algens, & fuerit calefactus, dubitabit ei ab igne venisse calorem, quem habere non poterat sine illo? Sic ergo qui prius in iniquitate erat frigidus, si postmodum feruore quodam pœnitentiæ accendatur, alium sibi spiritum, qui suum arguit, & diiudicat, non dubitet aduenisse. Habes hoc & in euangelio, vbi cum loqueretur de spiritu quem accepturi erant credentes in eum: *Ille*, inquit g, *arguit mundum de peccato*.

g Psal. 36. b

Spiritus S. operatur tria in nobis ad declinandum à malo.

Potentiam seu compunctionem cordis.

g Ioan. 16. a

4. Sed quid prodest pœnitere de culpa, & non supplicare pro venia? Necesse est vt etiā hoc spiritus operetur, dulcedine quadam spei replens animum, per quam fiducialiter postules nihil hæsitans. Visne ostendam tibi etiam hoc opus esse Spiritus sancti? Vtique dum abest ille, tale aliquid in tuo spiritu non inuenies. Denique ipse est *in quo clamamus, Abba pater*. Ipse *qui postulat* pro sanctis, *gemitibus inenarrabilibus* h. Et hæc quidem in corde nostro. Quid autē in corde Patris? Sicut in nobis interpellat pro nobis, ita in Patre delicta donat cum ipso Patre. Aduocatus noster ad patrem in cordibus nostris, Dominus noster in corde Patris. Itaque quod postulamus, idem ipse donat, qui donat vt postulemus: & sicut nos erigit pia quidem fiducia, ita Deum inclinat ad nos magis pia misericordia sua. Itaque vt omnino scias quia remissionem peccatorū Spiritus sanctus operatur, audi quod aliquando audierunt Apostoli i: *Accipite spiritum sanctum: quorū remiseritis peccata, remittuntur eis*. Et de malo quidem declinando sic.

Item supplicationem pro venia.

h Rom. 8. c

Et ipsam peccatorum remissionem.

i Ioan. 20. f

5. Porrò ad faciendum bonum quid in nobis spiritus bonus operatur? Profectò monet, & mouet & docet. Monet memoriam, rationem docet, mouet voluntatem. In his enim tribus tota consistit anima. Memoriæ suggerit bona in cogitationibus sanctis, atque ita ignauiam nostram torporemque repellit. Propterea quotiens huiusmodi suggestionem boni senseris in corde tuo, da honorem Deo, & age reuerentiam Spiritui sancto, cuius vox sonat in auribus tuis. Ipse namque est qui loquitur iustitiam. Et in Euangelio habes, quia ille *suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis* k. Et aduerte quid præmiseris: *Ille docebit vos omnia*. Dixeram enim quia docet rationem. Multi siquidem monentur, vt benefaciant, sed minimè sciunt quid agendum sit, nisi adsit denuò gratia Spiritus sancti, vt quam inspirat cogitationem doceat in opus proferre, ne vacua in nobis sit gratia Dei. Sed quid l? *Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi* gratia. Propterea non solùm moneri & doceri, verùm etiam moueri & affici ad bonum necesse est ab eo vtique spiritu, qui adiuuat infirmitatem nostram, & per quem in cordibus nostris diffunditur charitas, quæ est bona voluntas.

Ad bonū faciendum tria itidē in nob. operatur Sp. S. mouet memoriam.

K Ioan. 14. d

docet rationem.

l Iacob. 14. d

mouet voluntatem.

6. Itaque cum sic adueniens Spiritus totam possederit animam suggerendo, instituendo, afficiendo, loquens semper in cogitationibus nostris, vt audiamus & nos quid loquatur in nobis Dominus Deus, rationem illuminans voluntatem inflammans: non tibi videtur quia totam domum impleuerint dispertitæ linguæ tanquam ignis? Nam in his tribus superiùs dictum est animam cōsistere totam. Sunt autem dispertitæ linguæ propter multiplices cogitationes, sed earum multiplicitas: & vno lumine veritatis, & vno charitatis feruore sit tanquam ignis. Aut certè domus impletio sint potius reseruetur, quando mensuram bonam, & confertam, & coagitatam & supereffluentem dabunt in sinus nostros. Sed quando hæc erunt? Profectò cum completi fuerint dies Pentecostes. Felices vos, qui iam intrastis quinquagesimam requiei, & iubilæum annum. Fratres nostros loquor, quibus iam dixit Spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Etenim hoc quoq; inter eius opera reperimus. Duo namque tempora celebramus, Fratres, Quadragesimæ vnum, alterum Quinquagesimæ: illud ante Passionem, istud post Resurrectionem: illud in compunctione cordis & lamentis pœnitentiæ, istud in deuotione spiritus, & alleluia solenni. Prius quidem tempus ipsa est vita præsens: posterius verò quietem Sanctorum significat, quæ est post mortem. Cum autem venerit illius Quinquagesimæ finis, in iudicio scilicet & resurrectione, cōpletis diebus Pentecostes, aderit plenitudo Spiritus, & totam replebit domum. Plena siquidem erit omnis terra maiestate eius, quando non solùm anima, sed & ipsum corpus spirituale resurget, si tamen iuxta Apostoli monitum, dum adhuc est animale, fuerit seminatum.

Quomodo veniat ad nos Sp. S. in specie ignis.

Impletio domus mystica.

C

Quinquagesima die festū Pentecostes, quia 50. post Pascha die celebratur, vel spatium dierū inter Pascha & Pentecost.

IN FESTO PENTECOSTES,

SERMO II.

D

1. Hodie, dilectissimi, cœli distillauerunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Israël a, & pluuia voluntaria segregata est hereditati Christi. Spiritus enim sanctus procedens à Patre, largiori munere suæ maiestatis in Apostolos superuenit, & tribuit eis charismatum dona. Post magnificentiam enim Resurgentis, post gloriam Ascendentis, post Residentis sublimitatem, non restabat nisi vt expectationi iustorum lætitia adueniret, & cœli muneribus cœlestes homines implerentur. Vide autem si non & sententiarum pondere, & verborum of-

a Psal. 67.

dine hæc omnia Esaias lōgè ante prædixit b. *Erit*, inquit, *in die illa germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio his qui saluati fuerint de Israel.* Germen Domini, Iesus Christus solus de mundissimo conceptus semine: quia etsi in similitudine carnis peccati, non tamen in carne peccati. Et si filius carnis Adæ, non tamen filius præuaricationis Adæ: qui non fuit natura filius iræ, sicut reliqui omnes qui in iniquitatibus sunt concepti. Istud ergo germen quod de virga Iesse virore virgineo pullulauit, in magnificentia fuit, cùm resurrexisset à mortuis, quia tunc Domine Deus meus magnificatus es vehementer, confessionem & decorē induens, amictus lumine sicut vestimento c. Quanta autem Ascendentis gloria, cum medius Angelorū & animarum sanctarum ad Patrem deduceris, & triumphatrice palma cœlis inuectus, susceptum hominem in ipsa diuinitatis claudis identitate? Quis cogitet, nedum loquatur, quàm sit fructus terræ sublimis in consessu ad dexteram Patris, quod vnq; cœlestium oculos reuerberat naturarum, quod angelicus intuitus contremuit, non attingit? Veniat ergo exultatio Domine Iesu his qui saluati sunt de Israël, Apostolis tuis quos elegisti ante mundi constitutionem. Veniat spiritus tuus bonus qui sordes abluat, & infundat virtutes, in spiritu iudicij, & spiritu ardoris Dei.

b Esa. 4. a

Locus Isaiæ de Christo explicatur.

c Psal. 103. a

2. Eia igitur, Fratres, cogitemus super nos & in nos opera Trinitatis ab initio mundi vsq; ad finem, & videamus quàm sollicita fuerit illa maiestas, cui administratio pariter & gubernatio sæculorum incumbit, ne nos perderet in æternum. Et potenter quidem omnia fecerat, & sapienter omnia gubernabat, & vtrarumque rerum tam potentiæ quàm sapientiæ signa manifestissima tenebantur in creatione & conseruatione machinæ mundialis. Et bonitas quidem in Deo erat, & bonitas multa nimis, sed latebat in corde Patris cumulanda quādoque super genus filiorum Adam tempore opportuno. Dicebat tamen Dominus d. *Ego cogito cogitationes pacis*, vt mitteret nobis illum qui est pax nostra, qui fecit vtraque vnū: vt iam daret pacem super pacem, pacem his qui longè, & pacem his qui propè. Verbum igitur Dei in sublimi constitutum, vt ad nos descenderet, propria benignitas inuitauit, misericordia traxit, veritas qua se promiserat venturum compulit, puritas vteri virginalis salua virginis suscepit integritate, potentia eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patientia armauit, charitas verbis & miraculis manifestauit.

Contemplatio operū diuinorum pro reparatione generis humani.

d Hier. 2. c
Potētia & sapientia DEI semper & vbique conspicua, at bonitas præcipuè in opere Redēptionis.

Prorsus amplissima mihi nunc materia & malorum meorum suppetit, & bonorum Domini mei, vt cum cogitauerim vias meas, conuertam pedes meos in testimonia sua. Illa enim bona ineffabilia sunt, quia (vt breui verbo cuncta concludam) nihil melius inuenire potuit vnde nos redimeret sapientia Dei, in omni sapientia sua. Sed & mala circumdederant nos, quorum non erat numerus: quia *peccaui* (iustus loquitur) *super numerum arenæ maris* e. & *propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo, multū est enim* f. Missus est coluber tortuosus à diabolo, vt venenum per aures mulieris in ipsius mentem transfunderet, & sic refunderet in totius posteritatis originem. Missus est interim Gabriel Angelus à Deo, vt Verbum Patris per aurem Virginis in ventrem & mentem ipsius eructaret, vt eadem via intraret & antidotum, qua venenum intrauerat. Verè vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre: quia totum paternum est, quod de corde Patris Christus attulit nobis, vt nihil in Filio Dei nisi dulce, nisi paternū humani generis trepidatio suspicetur. A planta pedis vsq; ad verticem non erat in nobis sanitas: erraueramus ab vtero: in vtero damnati, antequam nati: quia de peccato & in peccato concepti.

e 2. Par. 16. a
f Psal. 28. c
Serpens per Euam infudit venenum generi humano: at Angelus antidotū per Mariam.

Christus ergo ibi primùm medicinam apposuit, vbi primus vulneri patebat locus: & substantialiter vtero Virginis illapsus, de Spiritu sancto conceptus est: vt conceptionem nostram mundaret, quam spiritus malus si non fecerat, tamen infecerat: vt non esset etiam in vtero vita ipsius otiosa, dum nouem mensibus purgat vulnus antiquum, scrutans, vt dicitur, vsque ad imum putredinem virulentam, vt sanitas sempiterna succederet. Et nunc iam operabatur salutem nostram in medio terræ, in vtero videlicet Virginis Mariæ, quæ mirabili proprietate terræ medium appellatur. Ad illam enim sicut ad medium, sicut ad arcam Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negotium sæculorum respiciunt & qui in cœlo habitant, & qui in inferno, & qui nos præcesserunt, & nos qui sumus, & qui sequentur, & nati natorum, & qui nascentur ab illis. Illi qui sunt in cœlo, vt resarciantur, & qui in inferno, vt eripiantur: qui præcesserunt, vt prophetæ fideles inueniantur: qui sequuntur, vt glorificentur. Eò beatam te dicent omnes generationes Genitrix Dei, Domina mundi, Regina cœli. *Omnes*, inquam, *generationes* g. Sunt enim generationes cœli & terræ. *Pater spirituum*, ait Apostolus h, *ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur.* Ex hoc ergò beatam te dicent omnes generationes, quæ omnibus generationibus vitam & gloriam genuisti. In te enim Angeli lætitiam, iusti gratiam, peccatores veniam inuenerunt in æternum. Meritò in te respiciunt oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus omnipotentis quicquid creauerat recreauit.

Christus salutem nostrā operatus in medio terræ: nempè, in virginis vtero.

g Luc. 1.

h Eph. 3. b

5. Placebitne tibi Domine Iesu, vt dones mihi vitam tuam, sicut dedisti conceptionem? quia non solùm conceptio mea immunda, sed mors peruersa, vita periculosa, & post mortem restat mors grauior, mors secunda. Non solùm, ait, conceptionem meam, sed & vitam meam, & hoc per singulos ætatum gradus infantiæ, pueritiæ, adolescentiæ, iuuentutis tibi donabo, adiiciens mortem, resurrectionem, ascensionem, & missionem Spiritus Sancti. Hoc autem ideo, vt *conceptio* mea emundet tuam, *vita* mea instruat tuā, *mors* mea destruat tuā, *resurrectio* mea præcedat tuam, *ascensio* mea præparet tuam. porrò Spiritus adiuuet infirmitatem tuam. Sic enim planè videbis & viam per quam ambules, & cautelam qua ambules, & ad quam ambules mansionem. In vita mea cognosces vitam tuam, vt sicut ego paupertatis & obedientiæ, humilitatis & patientiæ, charitatis & misericordiæ indeclinabiles semitas tenui, sic & tu eisdem vestigiis incedas, non declinans ad dexteram neq; ad sinistram. In morte autem mea dabo tibi iustitiam meam, dirumpens iugum captiuitatis tuæ, & expugnans hostes qui sunt in via vel iuxta viam, vt non apponant ampliùs nocere tibi. His autem completis reuertar in domum meam vnde exiui, & ouibus illis quæ in montibus remanserant, & quas propter te reliqueram, vt non te ducerem, sed reportarem, reddam faciem meam.

Christi cōceptio vita, mors, resurrectio, ascensio, & missio Sp. omnia hæc nobis donata.

6. Et ne de absentia mea vel murmures vel contristeris, mittam tibi Spiritum Paracletum, qui tibi donet pignus salutis, robur vitæ, scientiæ lumen. *Pignus salutis*, vt ipse spiritus reddat testimonium spiritui tuo, quòd filius Dei sis: qui certissima signa prædestinationis tuæ cordi tuo imprimat & ostendat: qui donet lætitiam in corde tuo, & de rore cœli si non continuè, tamen sæpissime mentem tuam impinguat. *Robur vitæ*, vt quod per naturam tibi est impossibile, per gratiam eius non solum possibile, sed & facile fiat: ita vt in laboribus, in vigiliis, in fame & siti, & in omnibus obseruantiis (quæ nisi farinula ista dulcorentur, prorsus mors in olla appareat) delectabiliter incedat sicut in omnibus diuitiis. *Scientiæ lumen*, vt cum omnia benefeceris, te seruū inutilem putes: & quicquid boni in te inueneris, illi tribuas à quo omne bonum est, sine quo non parum aliquid, sed nihil omninò potes incipere, ne perficere dicam. Sic ergò spiritus iste in tribus istis te docebit omnia quæ ad tuam pertinent salutem, quia in ipsis est plena & absoluta perfectio.

Tria dona missus a Christo spiritus. Pignus salutis.

Robur vitæ.

Lumen scientiæ.

7. Hoc est quod per Prophetam idem Spiritus dicit h: *Seminate vobis ad iustitiam*, vbi pignus salutis ostenditur: metite spem vitæ, vbi vitale robur accipitur: illuminate vobis lumen scientiæ, quod verbis propriis subinfertur. Vnde & Spiritus iste super Apostolos in igne appa-

h Osee 10. c

Cur Spiritus S. in igne.

ruit propter lumen pariter & ardorem. Quos enim re- pleuerit, & spiritu feruere, & in veritate cognoscere facit, quia sola misericordia est quæ eos & præuenit, & perducit. Multum sibi de hac misericordia vndiq; contraxerat * puer Domini, cùm diceret i: *Misericordia eius præueniet me*, & k, *Misericordia tua ante oculos meos est.* & l, *Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ.* & m, *Qui me coronat in misericordia & miserationibus.* &, *Deus meus misericordia mea.* Quàm dulciter Domine Iesu cum hominibus conuersatus es, quàm abundanter multa & magna bona hominibus largitus es, quàm fortiter tam indigna quàm aspera pro hominibus passus es, ita vt liceat sugere mel de petra oleumq; de saxo durissimo: duro ad verba, duriore ad verbera, durissimo ad crucis horrenda: quia in omnibus his sicut agn* coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum. Vides igitur quàm verum dixerit ille qui dixit n, *Dominus sollicitus est mei.* Pater vt seruum redimat, Filio non parcit: Filius seipsum libentissimè tradit: Spiritum sanctum vterque mittit: & ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

* al. condixerat
i Psal. 58. b
k Psal. 25. a
l Psal. 22. b
m Psal. 102. a
n Psal. 39. d

8. O duri & indurati & obdurati filij Adam, quæ non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amor, qui pro vilibus sarcinulis tam pretiosas merces expendit! Non enim corruptibilibus auro vel argento redemit nos, sed pretioso sanguine suo, quem effudit abundè: quia largiter vndæ sanguinis de corpore Iesu per quinq; partes emanauerũt. Quid vltra debuit facere, & non fecit? Illuminauit cæcos, reduxit erroneos, reconciliauit reos, iustificauit impios, triginta & tribus annis super terram visus, cum hominibus conuersatus, pro hominibus mortuus, qui de Cherubim & Seraphim & omnibus Angelicis virtutibus dixit, & facta sunt, cui subest cum voluerit omnia posse. Quid ergò à te quærit qui tanta sollicitudine te quæsiuit, nisi te sollicitũ ambulare cum Deo tuo? Hanc sollicitudinem non facit nisi Spiritus sanctus, qui scrutatur profunda pectorum nostrorum, discretor cogitationum & intentionum cordis, qui nec minimam paleam intra cordis quod possidet habitaculum patitur residere, sed statim igne subtilissimę circũspectionis exurit spiritus dulcis & suauis, qui nostram voluntatem flectat, imò erigat & dirigat magis ad suã, vt eam & veraciter intelligere, & feruenter diligere, & efficaciter implere possimus.

Induratos & ad Dei beneficia stupidos compellat.

Quid requiratur a nobis, qui tanto operè nos quæsiuit.

IN FESTO PENTECOSTES,

Sermo III.

1. QVàm libenter vobis communicem si quid mihi superna dignatione sensero inspiratum, nouit Spiritus, ipse cuius hodie solemnitatem, & solemnitatem præcipuam celebramus, vtinam deuotione præcipua. Ipse est enim, dilectissimi, qui vos sedere facit non solùm in ciuitate, sed & in domo vna, vt sedeat super sedentes, vt requiescat super humiles & trementes ad sermones suos. Ipse est qui Virgini obumbrauit, Apostolos roborauit, vt & virgineo corpori temperaret Deitatis accessum, & Apostolos indueret virtute ex alto, feruentissima scilicet charitate. Hanc nimirum Apostolicus ille chorus loricam sese induit sicut gigas *ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis: ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis* a. Quia enim in domum fortis, ligare eum, & vasa eius diripere mittebantur, opus erat fortitudine ampliori. Alioquin quàm multum erat ad ipsos, vt de morte triumpharent, & ne ipsæ quidem portæ inferi præualerent aduersus eos, si non vigeret in eis, quæ in eis vinceret dilectio fortis vt mors, dura sicut infernus æmulatio? Hunc sibi zelum imbiberant, cum vino ebrij putarentur b. Et verè ebrij vino, sed non eo, quo ab incredulis ebrij credebantur. Planè, inquam ebrij, sed vino nouo, quod veteres quidem vtres nec mererentur accipere, nec continere valerent. Hoc enim vinum vera illa vitis sudaras de excelso, vinum lætificans cor,

Spiritus S. opera.
a Psal. 149. b
*b Act. 2. b
Vinum mysticum, & spiritualis ebrietas quæ.

A non statum mentis euertens: vinum germinans virgines, non apostatare faciens etiam sapientes. Nouum vinum, sed habitantibus super terram. Nam in cœlis quidem olim copiosissimè redundabat, non in vtribus nec in testeis vasis, sed in cella vinaria, in spiritualibus apothecis. Fluebat per vicos & plateas omnes illius ciuitatis vinum in quo lætitia cordis, non carnis luxuria est, nam terrigenæ & filij hominum vinum eiusmodi non habebant.

2. Sic igitur cœlum quidem vino proprio fruebatur, quod terra interim nesciebat: sed ne ipsa quidem terra penitus inops carne Christi gloriabatur, cuius præsentiam nihilominus cœlum sitiebat. Quidni fidelissimum fieret gratissimumque commercium inter cœlum & terram, inter Angelos & Apostolos, vt exhiberetur illis caro Christi, istis vinum cœli, essetque in terra spiritus caro in cœlis, ac deinceps omnia omnibus communia in æternum? *Nisi*, inquit c, *ego abiero, Paracletus non veniet ad vos.* Hoc est dicere: Si non dederitis quod amatis, non habebitis, quod desideratis. Expedit ergo vobis vt
B ego vadam, vos quoque de terra ad cœlum, de carne ad spiritum translaturus. Filius enim spiritus, Pater spiritus, Spiritus sanctus spiritus est. Denique spiritus ante faciem nostram Christus Dominus. Sed & Pater quia spiritus est, tales quærit adoratores qui adorent eum in spiritu & veritate. Spiritus tamen sanctus quasi specialiter spiritus dicitur, quod ab vtroque procedat, firmissimum & indissolubile vinculum Trinitatis: tanquam propriè sanctus, quòd sit donum Patris & Filij, omnem sanctificans creaturam, quamuis Pater quoque & spiritus, & sanctus: itemq; & Filius, & spiritus & sanctus sit. *Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia*, ait Apostolus d.

Commercium cœli & terræ in Pentecoste.
c Ioan. 16. a
Omnes tres personæ in diuinis Spiritus, tertia tamen specialiter.
d Rom. 11. d

3. Tria in magno huius mundi opere cogitare debemus, videlicet quid sit, quomodo sit, ad quid sit constitutus. Et in *esse* quidem rerum inæstimabilis potentia commendatur, quòd tam multa, tam magna, tam multipliciter, tam magnificè sunt creata. Sanè in *modo* ipsa sapientia singularis elucet: quòd hæc quidem sursum, hæc verò deorsum, hæc in medio ordinatissimè sint lo-
C cata. Si verò *ad quid* factus sit mediteris, occurrit tam vtilis benignitas, tam benigna vtilitas, quæ etiam ingratissimos quosque multitudine & magnitudine beneficiorum possit obruere. Potentissimè siquidem ex nihilo omnia, sapientissimè pulchra, benignissimè vtilia sunt creata. Veruntamen & fuisse nouimus ab initio, & adhuc multos esse videmus in filiis hominum, qui in bonis inferioribus sensibilis mundi huius, tota sensualitate depressi, totos se dederunt his quę facta sunt, quonam modo, vel ad quid facta sint negligentes. Quid illos nisi carnales dicamus? Paucissimos esse iam arbitror: legimus tamen nonnullos quandoque fuisse, quibus summum studium fuit, atque vnica sollicitudo, modum & ordinem inuestigare factorum, adeò vt pleriq; non modò vtilitatem rerum perquirere dissimulauerint, sed & ipsas magnanimiter spreuerint, cibo paruissimo vilissimoque contenti. Ipsi quidem sese philosophos vocant, sed à nobis curiosi & vani rectiùs appellantur.

Tria in opere mundi cogitanda, quid, quomodo & quorsum sit.
Carnales mundi bona complexi, nõ cogitant, cuius aut ad quid facta sint.
Philosophorum circa modum & ordinem rerũ occupatio vana.

4. Vtrisque igitur successerunt viri prudentiores vtrisque, qui nimirum & quæ facta sunt, & quomodo facta sunt transilientes, intenderunt aciem mentis, vt ad quid
D facta sunt, viderent. Nec latuit eos quoniam omnia propter semetipsum fecit Deus o, omnia propter suos. Aliter tamen propter se, aliter propter suos, in eo quippe quod dicitur, *omnia propter se*, præuenientis commendatur origo; in eo autem quod dicitur, *omnia propter suos*, magis exprimitur fructus sequens. Omnia fecit propter semetipsum, gratuita videlicet bonitate: omnia propter electos suos, pro eorum scilicet vtilitate, vt illa quidem efficiens causa sit, hæc finis. Hi sunt spirituales viri, sic vtentes hoc mundo tanquam non vtentes, sed in simplicitate cordis sui quærentes Deum, ne illud quidem magnopere vestigantes, quonam modo mundialis hæc machina volueretur: primi voluptate, secundi vanitate, tertij veritate impleti.

Verè sapiẽs is est in rebus conditis spectare finem.
o Prou. 16. a
Discrimen Carnalium Philosophorum & spiritualium.

5\. Gaudeo vos esse de hac schola, de schola videlicet spiritus, vbi bonitatem & disciplinam & scientiam discatis, & dicatis cum sancto f: *Super omnes docentes me intellexi.* Quare inquam? Nunquid quia purpura & bysso me indui, & quia lautioribus epulis abundaui? Nunquid quia Platonis argutias, Aristotelis versutias intellexi, aut vt intelligerem laboraui? Absit inquam, sed *quia testimonia tua exquisiui.* Felix qui in hoc sancti Spiritus thalamo commoratur, vt possit intelligere triplicem illum Spiritum: de quo idem ipse puer Domini super seniores intelligens clamabat, & decantabat g: *Ne proiicias me à facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & Spiritu principali confirma me.* Spiritum sanctum ipsum intellige proprio nomine designatum. Rogat ergo ne proijciatur à facie eius tanquam aliquid immundum: quia spiritus iste odit sordes, nec habitare poterit in corpore subdito peccatis. Cui enim proprium est peccata repellere, ipsi & proprium est peccata odisse †: nec in vno domicilio pariter morabuntur tanta munditia, & immunditia tanta. Recepto ergo sancto Spiritu per sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, audet quis ante faciem eius apparere tanquam lotus & mundus: vtpote qui contineat se ab omni malo, & qui actiones, etsi non cogitationes frenauerit?

f Psal. 118. n

Triplicē spiritum ex Psal. 50 tribus personis sigillatim accommodat.

g Psal. 50. c

Spiritus sanctus.

† al. odire.

6\. Sed quia peruersæ & immundæ cogitationes separant à Deo h: orandū est vt cor mundum creetur in nobis: quod vtique fiet, si spiritus rectus fuerit in nostris visceribus innouatus. *Spiritum rectum* quod ait, Filio potest non inconuenienter aptari, qui nos veterem hominem exuens, nouum induit, qui nos renouauit in spiritu mentis nostræ tanquam in visceribus nostris, vt cogitemus quæ recta sunt, vt ambulemus in nouitate spiritus, & non in literæ vetustate. Formam enim rectitudinis de cœlis attulit, reliquit in terris: immiscens sanè & mittens dulcedinem rectitudinis in omnibus operibus suis, sicut de eo idem ipse prædixerat i: *Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via.* Castigato ergo corpore per sanctitudinem operum, mundato corde vel potiùs innouato per rectitudinem cogitationum, redditur lætitia salutaris, vt iam in lumine vultus Dei ambules, & in nomine eius exultes tota die.

h Sap. 1.

Spiritus rectus.

i Psal. 24. b

7\. Quid igitur restat, nisi vt *spiritu principali* confirmeris? Patrem intellige spiritum principalem: non quòd maior, sed quòd solus à nullo, cū ab eo sit Filius, Spiritus sanctus ab vtroque. In quo autem confirmatio hæc, nisi in charitate? Aut quod donum aliud tam dignum Patre? quod munus aliud tam paternum? *Quis nos* (ait Apostolus k) *separabit à charitate Christi? Tribulatio an angustia, an fames, an nuditas, an periculū, an persecutio, an gladius?* Certi sitis, quia neque mors, neque vita, neque cætera alia, quæ Apostolus tam multipliciter quàm audacter enumerat, poterunt nos separare à charitate Dei quæ est in Christo Iesu. Nunquid non hoc confirmationem ab omni huius sententiæ parte demonstrat? Scis vas tuum possidere in sanctificatione & honore, & non in passione desiderij? *Spiritum sanctū* accepisti tibi. Vis vt quæcunque tibi vis ab hominibus fieri, tu quoq; facias illis, & quod tibi fieri vos vis, alij ne feceris? *Spiritum rectum* ad opus proximi suscepisti. Hæc est enim rectitudo quam lex vtraque commendat, & quæ naturæ indita est, & quæ tradita per scripturam. Iam si in vtroque bono & in his quæ ad vtrunque pertinent, firmiter perseueras: *principalem spiritum*, quem solum Deus approbat, recepisti: alioquin quæ modò sunt, modò non sunt, is qui verè est, non acceptat, nec in caducis istis sibi potest æternitas complacere. Itaque si desideras, vt in te Deus eligat partem sibi: esto sollicitus sicut tibi Spiritum sanctum, sicut proximo spiritum rectum, sic ei quoque tāquam vero principi, & patri spirituum, spiritum principalem exhibere.

Spiritus principalis.

k Rom. 8. g

Testimoniū spiritus in nobis habitantis vnde sumendum.

8\. Verè multiplex spiritus, qui tam multipliciter filiis hominum inspiratur, vt non sit qui se abscondat à calore eius. Siquidem conceditur eis ad vsum, ad miraculum, ad salutem, ad auxilium, ad solatium, ad feruorem. *Ad vsum* quidem vitæ, bonis & malis, dignis pariter & indignis commonia bona abundantissimè tribuens, ita vt videatur hic discretionis limitem non tenere. Ingratus, qui in his quoque beneficium spiritus non agnoscit. *Ad miraculum*, in signis & prodigiis, in variis virtutibus quas per quorumlibet manus operetur: ipse est antiqua miracula suscitans, vt ex præsentibus fidem astruat præteritorum. Sed quia nonnullis hanc quoque gratiam sine propria vtilitate largitur: tertia * infunditur *ad salutem*: cum in toto corde nostro reuertimur ad Dominū Deum nostrum. Porrò *ad auxilium* datur, cum in omni colluctatione adiuuat infirmitatem nostram. Nam cùm testimonium perhibet spiritui nostro quòd filij Dei sumus, ea inspiratio est *ad consolationem*. Datur etiam *ad feruorem*, cum in cordibus perfectorum vehementiùs spirans validum ignem charitatis accendit, vt non solùm in spe filiorum Dei, sed etiam in tribulationibus glorientur, contumeliam gloriam reputantes, opprobrium gaudium, despectionem exaltationem. Omnibus nobis, ni fallor, datus est spiritus ad salutem, ad feruorem non ita. Pauci enim sunt qui hoc spiritu repleantur: pauci qui studeant æmulari. Contenti sumus angustiis nostris, nec respirare in libertatem illam, non saltem ad eam spirare conamur. Oremus, fratres, vt cōplaceantur in nobis dies Pētecostes, dies remissionis, dies exultationis, dies verissimi iubilæi: & inueniat nos semper Spiritus sanctos omnes propter præsentiam corporalem, pariter propter cordium vnitatem, in eodem loco per promissam stabilitatem; ad laudem & gloriam sponsi Ecclesiæ Iesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, Amen.

Spiritus quo modo multiplex.

Spiritus S. datur hominibus multipliciter

* al. tertio.

Pauci quibus datur Spirit. S. ad feruorem.

IN NATIVITATE S. IOANNIS BAPTISTÆ,

De Lucerna ardente & lucente,

SERMO.

Ipse erat Lucerna ardens & lucens.
Ioan. 5. f.

1\. Sit procul ab his conuentibus, Fratres, increpatio illa Prophetæ Iudaica reprobantis conuenticula, & dicentis a: *Iniqui sunt cœtus vestri.* Hi nimirū cœtus non iniqui, sed planè sancti, sed religiosi, sed pleni gratia, digni benedictione. Conuenitis siquidem ad audiendum Deum: conuenitis ad laudandum, ad orandum, ad adorandum. Sacer est conuentus vterque, placens Deo, Angelis familiaris. State ergo in reuerentia, fratres, state in sollicitudine & deuotione mentis: maximéque in loco orationis, & in hac schola Christi, & auditorio spirituali. Nolite considerare dilectissimi, quæ videntur & temporalia sunt, sed magis quæ non videntur æterna. Secundū fidem, nō secundum faciem iudicate. Terribiliter siquidem metuendus est locus vterque: nec maior adesse credendus est numerus hominū, quàm Angelorum. Patet vtrobiq; sine dubio porta cœli, scala illa erecta est, ascēdunt & descendunt Angeli super filium hominis. Gigas namq; est iste filius hominis, cœlū ei sedes est, terra scabellum pedum eius. Et eleuata est magnificentia eius super cœlos: manet tamen nobiscum vsq; ad sæculi consummationem. Ascendunt & descendunt itaq; ad Deū Angeli sancti: quia caput & corpus vnus est Christus.

a Esa. 1. d

Quanta cum reuerentia sacris conuentibus tum ad orationem tum ad prædicationem interesse oporteat.

2\. Nec tamen vbi caput, sed vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ, licet non possit caput à corpore separari. Denique & ipse ait b: *Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum.* Sed fortè quis dicat: Vbi est modò Christus? Ostende nobis Christum, & sufficit nobis. Quid curiosos circunducitis oculos? Num ad videndum & non magis ad audiendum conuenitis? *Dominus Deus aperuit mihi aurem*, ait Propheta c. Aurem meam aperuit, vt audiā quid loquatur: non oculum, vt videam vultum eius, illuminauit.

b Matt. 18. c

c Esa. 50. b

Aut certè suam mihi aperuit aurem, non faciem reuelauit. Post parietem stat, audit & auditur: sed necdum apparet. Audit orantes, erudit audientes. An experimentum eius quæritis qui in me loquitur Christus d? [d 2. Cor. 13. a] Ego, inquit, qui loquor iustitiam. Quidni loquatur ore, quod ipse plasmauit? Quidni suo vtatur vt libet artifex instrumento? Non tantum aures eorum, sed & labia mea aperi Domine: ego enim labia mea non prohibeo Domine, tu scisti. Bene enim omnia facis, & surdos facis audire, & mutos loqui.

3. Audite ergo, Fratres, quid de Ioanne loquatur, cuius solemnis hodie Natiuitas celebratur. *Ipse*, inquit e, *erat lucerna ardens & lucens*. [e Ioan. 5. f] Magnum testimonium, Fratres mei. Magnus enim est cui perhibetur, sed maior est ipse qui perhibet. *Ille*, inquit, *erat lucerna ardens & lucens*. Est enim tantùm lucere vanum, tantùm ardere parum: ardere & lucere perfectum. [Ardere simul & lucere perfectum est.] Audi quid dicat Scriptura f. [f Eccli. 27. b] *Sapiens permanet vt sol, stultus autē vt luna mutatur*. Quia enim splendet luna sine feruore, modò plena, modò exigua, modò nulla videtur. Mutuatum siquidem lumen nunquam in eodem permanet statu, sed crescit, deficit, extenuatur, annihilatur, & penitus non comparet. Sic qui conscientias suas in alienis labiis posuerunt, modò magni, modo parui sunt, modò nulli, secundùm quod adulantium linguis vel vituperare placuerit vel laudare. [Qui ex hominum iudiciis pendēt, instabiles.] At verò solis splendor igneus est, & cum feruet acriùs, etiam oculis lucidior exhibetur. Sic sapientis ardor internus, foris lucet: & si non ei datur vtrumque, curat semper ardere magis, vt pater suus qui videt in abscondito, reddat ei. [Sapiēs potius curet ardere quam lucere.] Væ nobis fratres si luxerimus tantum. Nam lucemus quidem & magnificamur ab hominibus: sed mihi pro minimo est vt ab humano iudicer die. Qui enim iudicat me, Dominus est, qui feruorem ab omnibus exigit, splendorem verò non ita. *Ignem*, inquit g, *veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur*? [g Luc. 12. f] Hoc nempe commune mandatum: hoc est quod exigitur ab vniuersis, nec vlla, si deesse contigerit, admittitur excusatio.

4. Cæterum singulariter Apostolis & apostolicis viris dicitur h: [h Matth. 5. b] *Luceat lux vestra coram hominibus*, nimirum tanquam accensis, & vehementer accensis, & quibus non timeatur à flatu quolibet, aut impulsione ventorū. Dictum est & Ioanni, sed illi in aure audiunt: Ioannes in spiritu tanquam angelus eruditur. [S. Ioannis prærogatiua.] Nimirum tantò propinquior Deo, quantò vox verbo vicina: cui nulla voce alia media quod foris sonet oporteat intimari. Neque enim Ioannem prædicatio, sed inspiratio docuit, quem repleuit spiritus in vtero matris suæ. Verè ardens & vehementer accensus, quem sic præoccupauit flamma cælestis, vt iam Christi sentiret aduentum, qui necdum sentire poterat vel seipsum. [Ioannes verè ardens.] Nimirum nouus ille ignis, qui recens elapsus è cœlo, per os Gabrielis in aurem intrauerat Virginis, & per oris eius matris autem introiuit ad paruulum: vt ab ea hora vas electionis suæ Spiritus sanctus impleret, & lucernam Christo Domino pararet. Fuit ergo iam tunc ardens lucerna, sed interim adhuc sub modio, donec super candelabrum poneretur, & luceret omnibus qui erant in domo Domini. Illo enim in tempore solum adhuc potuit illuminare modium suum; soli interim lucere matri, magnum ei pietatis Sacramentum reuelans ipso motu nouæ exultationis. *Vnde mihi hoc* (inquit) *vt veniat Mater Domini mei ad me* i? [i Luc. 1. d] Quis enim tibi indicauit matrem Domini, mulier sancta? Vnde me nosti? *Vt facta est* (inquit) *vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo*. [Ibid.]

5. Illuminauit ergo iam tunc modium suum sub quo latebat: sed quem non latebat ardens lucerna sub modio, totum paulo post mundum nouis illustratura fulgoribus. *Ille erat* (inquit) *lucerna ardens & lucens* k. [k Ioan. 5. f] Non ait, lucens & ardens: quia Ioannis ex feruore splendor, non feruor prodit ex splendore. Sunt enim qui non eū lucent, quia feruent: sed magis feruent vt luceant: At isti planè non feruent charitatis spiritu, sed studio vanitatis. Vultis nosse quemadmodum arsit Ioannes & luxit? Ego vtrumque in eo triplicem posse arbitror inueniri, & ardorem scilicet & splendorem. [Ardor & splēdor in Ioanne triplex.] Ardens enim erat *in seipso* vehementi austeritate conuersationis: *erga Christum* intimo quodam & pleno feruore deuotionis: *erga peccantes* proximos constantia liberæ increpationis. Luxit nihilominus (vt paucis dixerim) *exemplo, digito, verbo*: & seipsum ostendens ad imitationem, & luminare maius quod latebat, ad peccatorum remissionem, & ipsas quoque tenebras nostras illuminans, sicut scriptum est l: [l Psal. 17. d] *Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine Deus meus illumina tenebras meas*, vtique ad correptionem.

6. Considera igitur hominem angelico promissum oraculo, conceptum miraculo, sanctificatum in vtero, & nouum in nouo homine pœnitentiæ imitare feruorem. *Victum & vestitum*, ait Apostolus m, *habentes, his contenti simus*. [m 1. Tim. 6. b] Apostolica perfectio ista est, sed Ioannes etiam hæc contempsit. Denique audi Dominum in Euangelio n. [n Matth. 11. c] *Venit* (inquit) *Ioannes non manducans, nec bibens*, planè nec vestiens. Sicut enim non est locusta cibus, nisi aliquorum fortè irrationabilium animalium, sic nec pilus cameli humanum est indumentum. Quid tu pilos tuos cameli deposuisti? Vtinam gibbum magis deposuisses. Quid vos irrationabiles feræ & reptilia deserti cibos exquiritis delicatos? Ioannes sanctus homo missus à Deo, imò Angelus Dei, sicut ait Pater o: [o Luc. 7. d] *Ecce mitto Angelum meum ante te*. Hic ergo Ioannes, quo nullus maior in natis mulierum, innocentissimum illud corpus sic castigat, sic extenuat, sic affligit: vos indui festinatis bysso & purpura, & splēdidè epulari? Heu hic est præsentis totus honor diei, hæc Baptistæ reuerentia tota: hæc Natiuitatis eius prophetata quondā lætitia est. [Abusus celebrandi Natalem S. Ioan.] Cuius enim memoriam agitis ô nimis delicati cultores? cuius celebratis natalem? Nōnne illius qui in eremo fuit hirsutus veste, confectus inedia? Quid exiistis in desertum videre filii Babylonis, arundinem vento agitatam? Quid igitur? Hominem mollibus vestitum? Nutritum mollibus? In his nempe tota versatur hæc vestra celebritas: in popularis fauoris aura sectanda, in gloria vestium, & voluptate ciborum. Sed quid hæc ad Ioannem? Neque enim Ioannes fecit sic, aut talibus vnquam potuit delectari.

Multi (inquit Angelus p) *in Natiuitate eius gaudebūt*. 7. [p Luc. 1. b] Verum id quidem, multi in natiuitate eius gaudent: & paganis ipsis (vt audiuimus) læta est & solennis. Illi celebrant quod ignorant, sed non ita debuerant Christiani. Nunc verò & ipsi in hac beati Ioannis Baptistæ Natiuitate gaudent: sed vtinam de Natiuitate, non de vanitate. Quid est enim nisi vanitas vanitatum quicquid sub sole est? aut quid amplius habet homo de vniuerso labore suo quo laborat q? [q Eccl. 1. a] Fratres, sub sole est, quicquid oculis cernitur, quicquid huic corporeæ luci subiacere videtur. [Omnia sub sole vanitas.] Quid verò illud nisi vapor ad modicum parens r? [r Iacob. 4. b & 4. e] Quid illud nisi fœnū, & flos fœni? *Omnis caro fœnū* (ait Dominus s) *& omnis gloria eius quasi flos fœni. Fœnum aruit, & flos decidit, verbum autem Domini manet in æternum*. [s Isai. 40. b] In hoc verbo laboremus, fratres, in quo & viuere & gaudere possimus in æternum. Operemur non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Quis ille? *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei* t. [t Matth. 4. b Luc. 4 & Deut. 8.] Seminemus in hoc verbo, charissimi, seminemus in spiritu: quoniam qui in carne seminant, solam habent metere corruptionem. Gaudeamus intus, & non sub sole, sed iuxta Apostolum u, *tanquam tristes* propter humilitatem & grauitatem: *semper autem gaudentes* propter internam consolationem. [u 2. Cor. 6. e] Gaudeamus, dilectissimi, in natali beati Ioannis, & gaudeamus de ipsa Natiuitate.

8. Copiosa quidem nobis in eius recordatione causa, multiplex est materia gaudiorum. Ille erat lucerna ardens & lucens: Iudæi voluerunt exultare in luce eius: ipse verò potiùs gaudebat in feruore deuotionis, gaudebat ad vocem sponsi tanquam amicus sponsi. [Ioānes lucerna ardens & lucens.] Nobis in vtroque gaudendum est, in altero quidem ei, nobis in altero congaudendum. Ardebat enim sibi, nobis autem lucebat. [Quomodo nobis gaudēdum in eius tum feruore tum lumine.] Gaudeamus in feruore eius ad imitationem, gaudeamus in lumine, non tamen ibi manentes,

sed vt in lumine eius videamus lumen. Lumen vtique verum, quod non est ipse, sed cui testimonium perhibet ipse. *Venit Ioannes* (ait Dominus) *nec manducans nec bibens* u. Incentiuum feruoris id mihi est & materia humilitatis. Quis enim in nobis est, Fratres, qui Ioannis pœnitentiam intuens, suam non dico magnificare, sed alicuius saltem momenti reputare præsumat? Quis audeat murmurare in laboribus suis, & dicere, Satis est quod patior, nedum nimis? Quæ enim homicidia, quæ sacrilegia aut flagitia sic puniebat Ioannes in seipso? Accendamur ad pœnitentiam, Fratres, interrogemus conscientias nostras, & animemur ad vltionem exigendam de nobis, vt horrendum possimus euadere iudicium Dei viuentis. Quicquid verò minus est feruoris, humilitas suppleat puræ confessionis. Fidelis est Deus, si confiteamur iniquitates nostras, si miserias nostras exponamus, si non excusemus infirmitates nostras, dimittit nobis peccata nostra.

u Matth. 11. c

Ioannis pœnitentia nos ad eandem excitat & accendit.

9. Ex hoc sanè & erga proximorum delicta feruorem intuere Ioannis. Hic nempe dignus est & rationi consentaneus ordo, vt incipiendum tibi memineris à teipso. *Ab occultis* (inquit x) *meis munda me: & ab alienis parce seruo tuo. Genimina viperarum* (ait Ioannes y) *quis ostendit vobis fugere à ventura ira?* De quanto mentis feruore procedere putas scintillas istas, imò carbones desolatorios? Sic neque Pharisæis parcens, *Nolite* (inquit z) *dicere quia patrem habemus Abraham: potens est enim Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Sed minus hoc videatur; si vel ipsum veretur potentis vultum, & non tota libertate spiritus arguit peccantem regem, crudelem atque superbum: sacra quadam vehementia ad hoc ipsum prodiens de deserto, si vel blanditiis eius, vel ipso mortis terrore mouetur. *Metuebat* (inquit a) *Herodes Ioannem, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.* At ille nihil ob hoc parcens: *Non licet*, ait, *tibi habere eam.* Ligatus quoque, & in carcerem trusus, nihilominus stetit in veritate, & occubuit pro veritate feliciter. Ferueat etiam in nobis zelus iste, charissimi. Ferueat amor iustitiæ, odium iniquitatis. Nemo, Fratres, vitia palpet, peccata dissimulet nemo. Nemo dicat, Nunquid custos fratris mei sum ego? Nemo, quod in se est, æquanimiter ferat cum viderit ordinem deperire, minui disciplinam. Est enim consentire, silere cùm arguere possis & scimus quia similis pœna facientes maneat & consentientes.

x Psal. 18. d
y Luc. 3. b
z Ibid.

Ioannis tellus & parrhesia in corripiendis impiis.

a Marc. 6. c

Ad correptionem fraternam exhortatio.

10. Iam verò super humili & omninò feruentissima deuotione Ioannis erga Dominum quid loquemur? Inde enim exultauit in vtero b: inde expauit in Iordane baptizaturus eum c: inde non modò Christum, qui putabatur, sed vel ipsam corrigiam calceamenti eius soluere dignum se esse negabat d: inde gaudebat amicus sponsi ad vocem sponsi e: inde gratiam se accepisse pro gratia fatebatur f: illum autem non ad mensuram habere spiritum, sed plenitudinem de qua omnes acciperent, clamitabat: *Nonne Deo subiecta erit anima mea?* Alioquin non ero lucerna ardens, nisi toto corde, tota mente, & ex omnibus viribus meis diligam Dominum Deum meum. Sola enim est charitas quæ accendit ad salutem: sola quam infundit & inflammat spiritus, quem extinguere prohibemur o. Habes quemadmodum Ioannes arserit: & in hoc ipso quemadmodum luxerit, indicatum est si aduertisti. Neque enim ardorem eius nosse poteras, nisi luxisset.

b Luc. 1. e
c Matth. 3. d
d Marc 1.
Luc 3. Io. 1.
e Ioan. 3. d
f Ibid.

o 1. Thess. 5. c

11. Luxit ergo, vt supra memini, exemplo, digito, verbo; *opere* seipsum, Christum *indice*, nosmetipsos nobis *sermone* declarans. *Tu puer propheta Altissimi vocaberis* (ait Pater g:) *præibis enim ante faciem Domini parare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius. Ad dandam* (inquit) non salutem (neque enim ille lux,) *sed scientiam salutis*, vt testimonium perhiberet de lumine. *Scientiam* (inquit) *salutis, in remissionem peccatorum.* Num salutis scientiam sapiens paruipendere potest? Ponamus tamen necdum venisse Ioannem, necdum significasse de Christo. Vbi salutem quæremus? Peccaui peccatum grande, quod sanguine vitulorum vel hircorum deleri non potest: quia non holocaustis delectatur Altissimus. Memoria mea infecta est fæce huius amurcæ, non est nouacula quæ membranam hanc radere possit: quia tota totam imbibit fæcem. Si peccati mei oblitus fuero, stultus sum & ingratus. Si in memoria mea permanet, arguet me in æternum. Quid igitur faciam? Ibo ad Ioannem, & audiã vocem lætitiæ, misericordiæ vocem, sermonem gratiæ, verbum remissionis & pacis. *Ecce* (inquit) *Agnus Dei ecce qui tollit peccata mundi* h. Et alibi i, *qui habet sponsam* (inquit) *sponsus est.* Ostendit igitur quia venit Deus, quia sponsus, quia Agnus. Quia *Deus*, certum est quod peccata mittere possit: sed verùm velit, adhuc in quæstione est. Vult profectò, quia *sponsus* est, quia amabilis est. Et Ioannes amicus sponsi est, quia sponsus nisi amicos habere non nouit. Et licet velit gloriosam sponsam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid eiusmodi, non tamen quærit talem. Vbi enim illam inueniret? Sed talem potiùs ipse facit: talem sibi exhibet ipse. Audi denique quid dicat per Prophetam. Vulgo dicitur k: *Nunquid mulier si dormierit cum altero viro, reuertetur ad virum suum priorem? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: reuertere tamen ad me, & ego suscipiam te.* Ecce quod poscit, ecce quod velit.

g Luc. 1. g

h Ioan. 1. d
i Ioan. 3. d
Christum venisse vt Deum, vt sponsum, vt Agnum, Ioannes prænunciat.

k Hier. 3. a

Sed tu fortassis timeas eam quam facere venit delictorum purgationem, ne vstione & scissione ossa, & medullam ossium collidat, ne dolorem inferat morte grauiorem. Audi, *agnus est*, in mansuetudine venit cum lana & lacte, solo verbo iustificans impium. Quid enim (iuxta Comicum) *facilius dictu? Tantum* (inquit) *dic verbo, & sanabitur puer meus* l. Ad quid ergo deinceps hæsitemus, fratres: & non omni fiducia ad thronum gloriæ ascendamus? Agamus Ioanni gratias, & eo mediante transeamus ad Christum, quia, vt ait ipse m, *illum oportet crescere, me autem minui.* Quomodo minui? Splendore vtique, non feruore. Retraxit radios, collegit se *, ne fieret sicut is qui totum profert spiritũ suum. *Illum* (inquit) *oportet crescere*, se, qui exhauriri non potest: de cuius plenitudine omnes accipiant: me autem minui, cui datus est spiritus ad mensuram. & danda magis opera vt ardere semper valeam, quàm lucere. Præcessi solem tanquam sydus matutinum, abscondi necesse est orto iam sole. Non est mihi nisi modicum olei quo vngar, volo illud in vase tutius, quàm in lampade possidere. 12.

l Matth. 8. a
m Ioan. 3. d
* al. recollegit

IN VIGILIA SS. PETRI ET PAVLI Apostolorum

SERMO.

IN Sanctorum Vigiliis necesse est vigilare hominem spiritualem, qui solemnitates eorum celebrare desiderat in spiritu & veritate. Aliæ enim carnalium, aliæ spiritualium vigiliæ. Illi & nitidiores cultus, & epulas præparant lautiores, & fortassis in ipsis vigiliis operantur opera tenebrarum, lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Vos non ita didicistis Christum, qui Christum secuti estis, qui omnia reliquistis, qui vigilanti oculo vigiliarum nomen debetis attendere. Ad hoc enim vigiliæ proponuntur, vt euigilemus si in aliquo peccato vel negligentia dormiamus, & præoccupemus faciem sanctorum in confessione. Non sic filii huius sæculi, non sic, qui potentes sunt ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem; qui obdormierunt in flagitiis & facinoribus suis. Illud vos non lateat, quia qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt: & qui dormiunt, nocte dormiunt: & frustra sonat eis nomen Vigiliarum sanctarum, cum ipsi magis dormire studeant quàm vigilare. Vos non estis filii noctis, neque tenebrarum, sed lucis & diei, vt non vos præoccupent natalitii sanctorum dies, & inueniant imparatos. 1.

Vigiliæ Festorum quomodò celebrandæ.

Tria sunt igitur quæ in festiuitatibus Sanctorum vigilanter considerare debemus, Auxilium Sancti, Exẽplum 2.

Tria in Festi-

vitatib. SS. præcipuè cõsideranda. Primo Auxilium ss. Sanctis in terris pro nobis orant quantò magis in cœlis?

eius, Confusionem nostram. *Auxilium* eius, quia qui potens in terra, potentior est in cœlis ante faciem Domini Dei sui. Si enim dum hic viueret, misertus est peccatoribus, & orauit pro eis: nunc tantò ampliùs quanto veriùs agnoscit miserias nostras, orat pro nobis Patrem: quia beata illa patria charitatem eius non immutauit, sed augmentauit. Neque enim quia impassibilis omnino, ideò & incompassibilis factus est: sed nunc potiùs induit sibi viscera misericordiæ, cum ante fontem misericordiæ existit. Est & alia causa quæ magis vrget Sanctos vt solliciti sint de nobis, quia iuxta vocem Apostoli, Deus prouidet pro nobis, ne sine nobis consummentur, sicut ait sanctus David a: *Me expectant iusti donec retribuas mihi*. Debemus etiam attendere *Exemplum* eius quia quandiu in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, non declinauit ad dexteram, neque ad sinistram: sed viam regiam tenuit donec veniret ad illũ qui dicit b: *Ego sum via, veritas & vita.* Intuemur humilitatem operum eius, auctoritatem verborum eius, & tunc videbitis quomodò tam verbo quàm exemplo luxerit inter homines: qualia nobis vestigia dereliquerit, vt ambulemus per ea, & non erremus in eis. Verè iuxta Prophetam c, *semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum*.

a Psal. 141. b
Secũdò Exẽplum ss.
b Ioan. 14. b
c Isai. 26. b

Sed & diligentiori intuitu *Confessionem* nostram inspiciamus: quia homo ille similis nobis fuit, passibilis, ex eodem luto formatus ex quo & nos. Quid ergo est, quod non solùm difficile, sed & impossibile credimus, vt faciamus opera quæ fecit, vt sequamur vestigia eius? Confundamur, Fratres, & contremiscamus ad vocem istam, si fortè hæc confusio adducat nobis gloriam, si fortè generet gratiam nobis timor iste. Homines isti fuerunt qui præcesserunt nos, qui tam mirabiliter processerunt per vias vitæ, vt vix eos homines fuisse credamus. Sic ergo in Sanctorum festiuitatibus & gaudere & confundi debemus: gaudere, quia patronos præmisimus; confundi, quia eos imitari non possumus. Ita semper gaudium nostrum in hac valle lachrymarum, lachrymarum pane condiri debet, vt semper non solùm extrema, sed & prima gaudii luctus occupet: quia etsi magna est gaudiorum materia, sed maxima est dolorum. *Memor fui Dei*, clamat iustus d, *& delectatus sum*: sed & statim subiungit: *Defecit spiritus meus, turbatus sum, & non sum loquutus*.

Tertiò Confusio nostra ex collatione ss. Sanctis pares natura, sed gratia & virtute multum dissimiles
d Psal. 76. a

4. Quod si hæc in vigiliis vniuscuiusque Sancti cogitare debemus, quid faciemus in solemnitate Sanctorum & summorum Apostolorum, Petrum & Paulum loquor? Sufficeret vnius festiuitas ad infundendam exultationem vniuersæ terræ, sed amborum iuncta est ad cumulum gaudiorum, vt quomodo in vita sua dilexerunt se, ita & in morte non sint separati. Quid illis potentius dum fuerunt in terra? quorum alteri traduntur claues regni cœlorum e, alteri magisterium gentium f: alter Ananiam & Sapphiram occidit in verbis oris sui g, alter donat quicquid donat in persona Christi h: & cum infirmatur, tunc fortior est & potens i? Quàm potentiores sunt in cœlis, qui tam potentes fuerunt in terris! Et qui nobis reliquerunt maiora exempla, quàm illi qui in fame & siti, in frigore & nuditate, & in omnibus illis quæ Paulus enumerat k, iugiter sunt afflicti, & demum felici martyrio regna cœlestia conscenderunt? Verè nobis rubor confusionis sunt, quos vix audeamus respicere, ne dicam imitari. Oremus ergo eos, vt ipsi propitium nobis reddant amicum suum iudicem nostrum, qui est Deus benedictus in sæcula, Amen.

Elogium ss Apost. Petri & Pauli
e Matth. 16. c
f Act. 9. c
g Act. 5. a
h 2. Cor. 5. c
i 2. Cor. 12. a
k 2. Cor. 11. & Hebr. 11. g

IN FESTO SS. APOSTOL. PETRI & Pauli.

SERMO I.

1. GLoriosa nobis solemnitas illuxit, quam præclari martyres Martyrum duces, Apostolorum principes morte clarissima consecrarunt. Isti sunt *Petrus & Paulus* duo magna luminaria, quos Deus in corpore Ecclesiæ suæ constituit quasi geminum lumen oculorum. Hi mihi traditi sunt in magistros & in mediatores: quibus securè me committere possim: quia & notas mihi fecerunt vias vitæ, & mediantibus illis ad illum mediatorem ascẽdere potero, qui venit pacificare per sanguinem suum & quæ in cœlis & quæ in terris sunt. Ille enim in vtraque natura purissimus est, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Quomodo ad illum accedere audebo, qui sum supra modum peccans peccator, qui peccaui supra numerum arenæ maris, cum ille purior, ego impurior esse non possim? Verendum ne incidam in manus Dei viuentis, si illi appropinquare vel inhærere præsumpsero, quem à me tanta differentia diuidit, quantum distat inter bonum & malum. Propterea dedit mihi Deus homines istos, qui & homines essent, & peccatores, & maximi peccatores, qui in seipsis & de seipsis discerent, quàm latè aliis misereri deberent. Magnorum enim criminum rei magnis criminibus facilè donabunt veniam, & in qua mensura mensum est eis, remetientur nobis. Peccauit peccatum grande Petrus Apostolus, & fortassis quo grandius nullum est: & tam velocissimè, quam facillimè veniam consecutus est, & sic, vt nihil de singularitate sui primatus amitteret. Sed & Paulus qui in ipsa viscera nascentis Ecclesiæ tam singulariter quàm incomparabiliter grassatus est, per ipsius filii Dei vocem ad fidem adducitur, & pro tantis malis, tantis bonis repletus est, vt vas electionis fieret ad portandum nomen eius coram gentibus, & regibus, & filiis Israel a. Vas dignum, & cœlestibus ferculis repletum: de quo & sanus escam, & infirmus accipiat medicinam.

Sancti nobis à Deo dati in magistros & mediatores.
Petrus & Paulus olim peccatores, nunc Eccles. prædicatores & pastores.
a Act. 9.

2. Tales decebat humano generi pastores & doctores constitui, qui & dulces essent & potentes, & nihilominus sapientes. Dulces, vt me blandè & misericorditer susciperent. Potentes, vt fortiter protegerent. Sapientes, vt ad viam, & per viam ducerent quæ ducit ad ciuitatem. Quid Petro dulcius, qui tam dulciter ad se omnes conuocat peccatores, sicut & Actus Apostolici & Epistolarũ eius series attestantur? Quid illo potentius, cui & terra obediuit, cum mortuos reddidit b, & mare sub pedibus eius se calcabile præbuit c, qui Simonem Magum spiritu oris sui in aere attigit d, qui claues regni cœlorum tam singulariter accepit, vt præcedat sententia Petri sententiam cœli? Denique *quodcunque ligaueris* (inquit e) *super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis*. Quid autem illo sapientius, cui non caro & sanguis reuelauit f? Libentissimè Paulum sequor, qui præ nimia dulcedine luget eos qui peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam g: qui fortior est omni principatu & potestate h: sapientiam & medullam sacrorum sensuum non à primo vel secundo, sed à tertio cœlo largiter asportauit i.

b Act. 9. g
c Matth. 14. [illegible]
d Act. 8. c
e Matth. 16. [illegible]
f Ibid.
g 2. Cor. 12. [illegible]
h Rom. 8. g
i 2. Cor. 12. b

3. Hi sunt magistri nostri, qui à magistro omnium vias vitæ pleniùs didicerunt, & docent nos vsque in hodiernum diem. Quid ergo docuerunt vel docent nos Apostoli sancti? Non piscatoriam artem, non scenofactoriam, vel quicquid huiusmodi est: non Platonem legere, non Aristotelis versutias inuersare, non semper discere, & nunquam ad veritatis scientiam peruenire. Docuerunt me viuere. Putas paruа res est scire viuere? Magnum aliquid, imò maximum est. Non nouit qui superbiâ inflatur, qui luxuriâ sordidatur, qui cæteris inficitur pestibus: quoniam non est hoc viuere, sed vitam confundere, & appropinquare vsque ad portas mortis. Bonam autem vitam ego puto, & mala pati, & bona facere, & sic perseuerare vsque ad mortem. Dicitur vulgo, quia qui bene se pascit, bene viuit: sed mentita est iniquitas sibi: quia non bene viuit, nisi qui bonum facit.

Apostoli Quid nos doceant.
Scientia benè viuendi, potissima.
In quo consistat bona vita.

4. Arbitror autem quod tu qui in congregatione es, bene viuis, si viuis ordinabiliter, sociabiliter, & humiliter. Ordinabiliter tibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo. *Ordinabiliter*, vt in omni conuersatione tua sollicitus sis obseruare vias tuas, & in conspectu Domini, & in conspectu proximi: cauens & tibi à peccato, & illi à

In congregatione viuendum ordinabiliter, sociabiliter & humiliter.

scandalo. *Sociabiliter*, vt studeas amari & amare; blādum te & affabilem exhibere: supportare non solùm patienter, sed & libenter infirmitates fratrum tuorum, tam morum quàm corporum. *Humiliter*, vt cùm hæc omnia feceris, spiritum vanitatis studeas exsufflare. qui ex huiusmodi nasci solet: & quandocunque illum senseris, negare omnino consensum.

5. In patiendo malum triplici prouidentia opus. Sic & in patiendo malum, quoniam triplex est, triplicem prouidentiam adhibere te oportet. Est enim quod à te pateris, quod à proximo, quod à Deo. *Primum* est austeritas pœnitentiæ: *secundum*, vexatio alienæ malitiæ: *tertium*, flagellum correctionis diuinæ. In eo quod à te pateris, debes voluntariè sacrificare: quod à proximo, patienter ferre: quod à Deo, sine murmure, & cum gratiarum actione sustinere. Non sic multi filiorum Adam, qui errauerunt in solitudine in inaquoso [k]. Errauerunt planè, & errant à via veritatis, qui in solitudinem superbiæ recedentes, socialem vitam habere non volunt: quorum singularitas associari non potest. Sed & in inaquoso, quia nullo imbre lachrymarum compuncti in terra sterili & arenti perpetua siccitate morantur. Propterea viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt: quia inueterati in terra aliena coinquinati sunt cum mortuis, deputati cum his qui in inferno sunt.

k Psal. 106. a

6. Boni solitarii conditiones. Non erat ita solitarius ille de quo sanctus Hieremias ait, *Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se super se* [l]. Illi errauerunt, sed iste sedebit semper. Illi enim errant corde: iste autem sedet, sed sedebit solitarius, cum habuerit honorem singularitatis, illius videlicet iudiciariæ potestatis insigne, quod sancti in terra possidebunt, cum lætitia sempiterna erit eis. Quare? *Quia leuauit se super se*: id est, cùm adolescens esset, & ætatis lubricæ sentiret ardores, senem induit, relinquens quod erat, assumens quod non erat. *Leuauit* (inquit) *se super se*: quia non respicit ad se, sed ad illum qui est super se. Sedebit enim & tacebit, etiam modò à strepitu diabolicarum suggestionum, à strepitu carnalium desideriorum, à strepitu mundi. Felix anima quæ linguas istas non exaudit, audiat licet: illa multum felicior (si tamen aliqua est) cui penitus non loquuntur. Hæc est sapientia quam Apostolus loquitur inter perfectos, abscondita in mysterio, quam nemo principum seculi huius cognouit [m]. Sic me Apostoli & viuere & conscendere docuerunt. Gratias tibi ago Domine Iesu, qui abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis istis qui te secuti sunt, & reliquerunt omnia propter nomen tuum.

l Thren. 3. e

m 1. Cor. 2. b

IN FESTO SS. APOST. PETRI & Pauli.

SERMO II.

1. Sancti isti quorum solennis hodie passio celebratur, multam nobis de se loquendi causam, multam quoque materiam præbuere. Verùm ego vnum timeo, ne toties audita verba salutis vilescere nobis incipiant tanquam verba. Vilis siquidem & volatilis res verbum hominis, nullius molis, nullius ponderis, nullius pretii, nullius soliditatis. Aërem verberat, vnde & verbum dicitur: & sicut folium quod vento rapitur, effluit, & non est qui consideret. Nemo vestrum, fratres, sic accipiat: imo nemo sic despiciat verbum Dei. Dico enim vobis: bonum illi fuisset, si non audisset homo ille. Fructus vitæ sunt verba Dei, non folia: & si folia, sed aurea sunt: proinde non paruipendantur, non pertranseant, non præteruolent. Ipsa quoque colligite fragmenta ne pereant. Terra enim quæ sæpius superuenientem suscepit imbrem, & non fecerit fructum, terra reproba est, proxima maledicto [a]. Sic & ea quæ in Euangelio sterilis ficulnea legitur [b], si posteaquam foderit circa eam vineæ cultor, atque miserit stercora, nihilominus sterilis inuenta fuerit: nonne iam securis ad radicem illius arboris est ponenda?

Verbum Dei quanti faciendum.

a Heb. 6. b
b Luc. 13. b
Matth. 21. b

2. Seculares infructuosos patientius fert Deus quā religiosos. Et ego dico vobis, si minus boni in secularibus inuenerit, maiorem in eis Dominus habiturus est patientiā, quàm in nobis, quibus cœlestium consolationum pluuiam voluntariam segregauit: quibus non sarculus disciplinæ, non paupertatis & vilitatis stercora defuerunt. An non stercora sunt abominationes Ægyptiorum, quas immolamus Deo nostro? Stercora planè vilia ad aspectum, sed ad fructum vtilia. Non refugiat hanc sorditatem, qui fœcunditatem desiderat. Siquidem ex defossi stercoratum acerbo qui portatur in agrum, formosius surget aceruus manipulorum qui reportabitur ex agro. Propterea non vilescat vobis vilitas preciosa: sed preciosius cunctis thesauris Ægypti Christi improperium æstimate. Veruntamen stercorum habentibus sterquilinium, ipsa quoque cœlestis non deest pluuia: quæ est orationum deuotio, iucunda ruminatio psalmodiæ, dulcis meditatio, consolatio scripturarum. Denique & hæc ipsa pluuia est, quam accipietis per os meum, si quando de flumine, cuius impetus lætificat Dei ciuitatem, & torrente voluptatis illius aliqua super vos, dum de eis loquimur, stillicidia stillare contigerit.

Spiritualis agriculturæ elegans descriptio.

3. Prælati sunt quasi custodes & cultores vineæ. Sed necesse habeo interdum circumfodere, quandoquidem posuerunt me custodem & cultorem in vineis. Heu qui meam non colui, nec custodiui! Necesse habeo tamen, dum hunc occupo locum, & circumfodere nonnunquam, & apponere stercora. Molestum id quidem, sed dissimulare non audeo: sciens multò amplius securim nocituram, quàm sarculum: ignem, quàm fimum. Itaque & arguere & increpare interdum necesse est: nec ignoro fimum esse verbum increpatorium, verbum improperii, & quod si non excuset necessitas, ipsum quoque minus deceat proferentem. Sed quid agimus, quod hoc fimo ex ū aliquos impinguari, sed alios plane & lapidari & induratı videmus? Hinc namque scriptū est [c]? *De stercore boum lapidabitur piger*. An non impinguatur, qui increpatus benignè accipit, mansuetè respondet, libenter emendare conatur? Hæc planè salubris & fœcunda impinguatio est, vt corripiat me iustus in misericordia, & increpet: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Ex ea siquidem pinguedine quam generat oleum peccatoris, abundantiùs pullulant spinæ & tribuli, & omnis radix amaritudinis germinat copiosiùs. Itaque qui iustorum increpationem misericordiam nominat; satis indicat, quemadmodum suscipienda sit, quàm benigno animo, quàm deuota mente: quantáque ei gratia sit habenda. Sic enim accipientibus nobis erit impinguatio salubris, non fertilis vitiorum, quemadmodum oleum peccatoris: sed fructus illius quem secundùm Apostolum habemus, in sanctificationem [d]. Quid autem faciamus tibi ô piger, quid ad hanc misericordiam irritaris magis & exasperaris? Nonne bonum fimum sparsi in agro tuo? Vnde ergo lapides habet? Sed tu inimice homo (quoniam *qui diligit iniquitatem, odit animam suam* [e]) tu, inquam, inimice homo hoc fecisti: qui desidiam tuam non excutere, sed excusare pergens, fimum tibi peruertis in lapides, & vnde impinguari debueras, lapidaris. Hæc idcirco dicta sunt, fratres, vt noueritis quàm benignè audiendum sit, quàm deuotè suscipiendum, quàm sollicitè conseruandum quicquid ad animarum salutem pertinet, & non sicut verbum hominum, sed sicut, quod verè est, verbum Dei, siue illud consolatorium, siue commonitorium, siue etiam increpatorium audiatur. Excessi, fateor, ipsius propemodum festiuitatis oblitus, sed (vt arbitror) non ad insipientiam vobis, si firmiter inhæserint animo quæ audistis.

c Eccli. 22. [illegible]
Increpatio benignè suscipienda.

d Rom. 6. e

e Psal. 10. b
Correctionis impatientia pestilens.

4. Et nunc iam de solemnitate ipsa vel breuiter aliquid loqui tentemus. Apostolorum Christi festus agitur dies, quibus sanè plurimum à nobis honorem deberi scio. Sed verùm possit aliquis exhiberi, hæsito sanè. *Nimis enim honorati sunt amici tui Deus: nimis confortatus est principatus eorum* [f]. Quid enim? si in terra adhuc positi omnia poterant, non quidem in se, sed in Christo: quid non poterunt hodie viuentes in æterna felicitate cū ipso? Mortales adhuc & moriturı imperium vitæ & mortis

f Psal. 138. e
In festis SS. non natiuitas eorum sed mors celebratur.

videbantur habere: solo nimirum verbo mortificantes vivos, & mortuos suscitantes: quantò magis nunc cum A honorati sunt nimis: nimis confortatus est principatus eorum? Sed quid est Fratres? Cum Apostolorum beata hodie memoria celebretur: nunquid nativitatis seu conversionis eorum, aut certè vitæ vel miraculorum solennis agitur commemoratio? Non est, Fratres, nativitatis humanæ solennitas, sicut paulò ante beati Ioannis diem natalitium celebrastis. Ille enim nascens honoratur, quia nascitur sanctificatus. Denique in Ioanne solo celebrior

Nativitas S. Ioannis cur celebrior morte.

est passione Nativitas: quia etsi passus pro Christo est, cum pro iustitia & veritate occubuit: evidentiùs tamen natus pro eo est, nimirum homo missus à Deo, qui in hoc natus est, & ad hoc venit in mundum, vt perhiberet testimonium veritati g. Sed neque conversionem Apostolorum, aut eorum miracula hodie recensemus, sicut cæteris diebus aliis, alterius quidem Conversio, alterius de carcere Liberatio facta per Angelum festivis Ecclesiæ gaudiis ad memoriam revocatur. Mortem specialiùs veneramur: qua nihil inter homines humano iudicio plus horretur.

g Ioan. 1.

5. Considerate, Fratres, Ecclesiæ sanctæ iudicium secundùm fidem, non secundùm faciem iudicantis. Mortem B siquidem Apostolorum in eorum recolit Solemnitate præcipua. Hodie nimirum Petrus crucifixus est, hodie decollatus est Paulus. Hæc hodiernæ causa festivitatis: hæc præsentium materia gaudiorum. In his igitur festum agens diem & lætum, sine dubio spiritum sponsi habet Ecclesia, spiritum Domini: in cuius conspectu (sicut habes in psalmo) *pretiosa est mors sanctorum* h. Quantos enim, dum paterentur Apostoli, credimus affuisse, qui nequaquam pretiosis mortibus illorum inviderent? Visi sunt enim oculis insipientium mori, & æstimata est afflictio exitus eorum. Et sic quidem visi sunt oculis insipientium: *mihi* (ait Propheta i) *nimis honorati sunt amici tui Deus: nimis confortatus est principatus eorum.* Fratres, amici Dei mori videntur oculis insipientium, sed in oculis sapientium iudicantur potiùs obdormire. Denique & Lazarus dormiebat, quia amicus erat k: &, cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini l.

Mortem SS. cur celebret Ecclesia.

h Psal. 115. a

Mors SS. pretiosa.

i Psal. 138. c

k Ioan. 11. b

l Psal. 126. a

6. Studeamus, Fratres, vivere vita iustorum, sed morte eorum mori multò magis desideremus. Sapientia enim iustorum novissima præfert, ibi nos iudicans, vbi nos invenerit. Omnino necesse est vitæ præsentis finem futuræ C cohærere principio, nec ibi tolerabilis dissimilitudo est. Sicut enim si quis duo sibi (vt ita dixerim) cinctoria consuere aut colligare voluerit, minùs de reliquis partibus curans, ipsa quæ sibi copulanda sunt capita, vniformiter parat, ne dissideant a seipsis: ita dico vobis quantumlibet extiterit conversatio spiritualis, si carnalis fuerit consummatio nostra, vitæ illi spirituali penitus non cohæret, nec caro & sanguis regnum Dei poterunt possidere. *Fili* (ait Sapiens m) *memorare novissima tua, & non peccabis.* Nimirum quod hæc maximè recordatio faciat timoratum: timor expellat peccatum, negligentiam non admittat.

Vita iustorũ desideranda, sed mors vel maximè.

m Eccles. 7. d

7. Hinc & Moyses de quibusdam: *Vtinam* (ait n) *saperent & intelligerent, ac novissima providerent.* In quibus vtique verbis tria nobis video commendari: sapientiam, intelligentiam, providentiam. Arbitror sanè tribus eas assignari posse temporibus, vt æternitatis quædam imago reformari videatur in nobis, præsentia moderantibus per sapientiam, præterita per intelligentiam diiudicantibus, novissima providentibus ad cautelam. Hæc nempe D spiritualis est exercitii summa: hæc forma studii spiritualis, vt sapientèr disponamus præsentia nostra, recogitemus in amaritudine animæ nostræ præterita; futura quoque sollicitè provideamus. *Sobriè, iustè & piè vivamus in hoc seculo* (ait Apostolus o) vt videlicet in præsenti sobrietas observetur; vt iusta satisfactione præterita, quæ nobis sine fructu salutis præteriere tempora, redimantur; vt pietatis clypeum imminentibus de futuro periculis opponamus. Sola est enim quæ ad omnia valet pietas, cultus scilicet Dei humilis & devotus: nec aliter nobis est providere novissima, nisi vt vniversa quæ nobis imminere

n Deut. 32. d

Spiritualis Exercitii summa.

o Ad Tit. 2. d

videntur pericula, sedula nobiscum cogitatione versantes, A discamus de nostra omnino industria, magis autem de nostris diffidere meritis, & soli divinæ nos protectioni committere pro quodam mentis affectu piæ intentionis in ipsum, cuius datum optimum, & donum perfectum est, consummatio felix, & mors pretiosa.

Quomodo providenda novissima.

8. Habes in Evangelio pariter hæc ipsa tibi sermone Domini commendata. *Beati* (inquit) *pauperes, beati mites, beati qui lugent* p. Beati qui futura sapiunt, præ desiderio cœlestium interno quodam sapore mentis præsentia respuentes. Beati qui novissima provident, in mansuetudine suscipientes insitum verbum, quod eorum salvare animas potest, & pietate cordis ad futuram tendunt hæreditatem. Beati qui pristinum intelligentes errorem, crebris lavant lachrymis lectum suum. Vides quid optet vir sanctus, quid obtinere cupiat eis, pro quibus orat. *Vtinam* (inquit q) *saperent & intelligerent, ac novissima providerent.* Ac si manifestiùs dicat: Vtinam esset in eis spiritus sapientiæ, & intelligentiæ atque consilii! Vtinam hæc in nobis inveniantur, fratres, vt sumus, vt omnia nostra per sapientiam disponamus, vt intellectu præterita peccata damnemus, vt provideamus futura consilio! Vtinam sapiamus B ad præsentis vitæ moderationem: vtinam intelligamus ad præteritæ correptionem: vtinam devotè in Deum fide provideamus, vt felicem habeamus (ipso miserante) consummationem! Hic enim est funiculus triplex quo trahimur ad salutem, ordinata conversatio, rectum iudicium, fides devota.

p Matth. 5. a

q Deut. 32. d

IN FESTO SS. APOSTOL. PETRI & Pauli.

SERMO. III.

Hi sunt viri misericordiæ, &c. Eccli. 44. b

1. MERITÒ, Fratres, Apostolis sanctis attribuit mater Ecclesia, quod in Sapientiæ libris legitur a *Hi sunt viri misericordiæ, quorum iustitiæ oblivionem non acceperunt: cum semine eorum permanent bona.* Sunt enim hi planè viri misericordiæ, sive quia misericordiam consequuti, sive C quia misericordia pleni, seu quia misericorditer à Deo nobis donati sunt. Et vide, quam misericordiam consequuti sunt. Paulum interroga de seipso, vel magis sponte confitentem ausculta. *Qui fui blasphemus & persecutor & iniquus: sed misericordiam consequutus sum* b. Quis enim non audiuit quanta mala fecerit sanctis in Hierusalem? nec solum in Hierusalem, sed & per totam Iudæam insaniæ ferebatur habenis, vt Christi membra laniaret in terris c. Denique hac furia vectus ibat, sed præventus à gratia est. Ibat spirans minarum, & cædis in discipulos Domini, & discipulus Domini factus est: cui ostenderetur quanta eum oporteret pro nomine ipsius pati. Ibat dirũ toto corpore virus exhalans, & subito *in electionis vas* mutatus est, vt iam cor illius eructaret verbum bonum, verbũ pium, & diceret d: *Domine, quid me vis facere?* Hæc vtique hæc mutatio dexteræ excelsi. Meritò proinde loquebatur e: *Fidelis sermo & omni acceptione dignus: quoniam Dominus Iesus venit peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.* Hoc ergo apud beatum Paulum fiduciæ & consolationis accipite, fratres, vt ad Dominum iam conversos non nimis cruciet præteritorum conscientia deli-D ctorum; sed tantum humiliet vos sicut & ipsum. *Ego sum,* inquit f, *minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei.* Ita & nos humiliemur sub potenti manu Dei: & fiduciã habeamus, quia & nos misericordiam consequuti sumus, abluti sumus, sanctificati sumus. Et hoc quidem omnibus nobis: quoniam omnes peccavimus & egemus hac gloria Dei.

a Eccl. 44. b

SS. Apostoli cur viri misericordiæ.

b 1. Tim. 1. c

Mira in Paulum Dei misericordia.

c Act. 9.

d Ibid.

e 1. Tim. 1. e

f 1. Cor. 15. b

2. Verùm apud beatum Petrum aliud habeo quod apponam, eò clarius, quò rarius, & quò singularius, eò sublimius. Nam peccavit Paulus, sed ignorans fecit in incredulitate sua. Petrus cum cecidit, apertos habebat oculos. Porrò vbi abundavit delictum, ibi superabun-

Ingens Dei in Petrum misericordia.

dauit & gratia. Eorum siquidem qui peccant antequam Deum nouerint, antequam miserationes eius experti sint, antequam portauerint iugum suaue & onus leue, priusquam deuotionis gratiam, & consolationes acceperint Spiritus sancti: eorum, inquam, copiosa redemptio est, & tales omnes nos fuimus. At eorum qui post conuersionem suam peccatis & vitiis implicantur ingrati acceptæ gratiæ: & post missam manum ad aratrum retro respiciunt, tepidi & carnales facti, aut post agnitam viam veritatis retro eunt apostatæ manifesti: eorum vtique perpaucos inuenias, qui post hæc redeant in gradum pristinum: sed magis in sordibus positi sordescant adhuc. Super quos Propheta deplorat g: *Quomodo obscuratum est aurum*, inquit, *mutatus est color optimus: & qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.*

Semel conuersos, iterumque peruersos, raro verè resipiscere.

g Thren. 4. a

3. Nec tamen si quis huiusmodi est, desperamus de eo, tantum vt resurgere velit citò. Quanto enim diutius permanebit, tanto euadet difficiliùs. Beatus verò qui tenebit, & allidet paruulos Babylonis ad petram. Etenim si creuerint, vix poterunt superari. Filioli hæc dico vt non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, qui potest quod nos minimè possumus: tantum qui cecidit, non adiiciat in malum, vt profundius cadat, sed magis vt resurgat, confidens quòd nec ei negabitur venia, si tamen ex corde confiteatur peccata sua. Si enim is, de quo loquimur, Petrus post tam grauem lapsum ad tantam rediit eminentiam sanctitatis; quis de cætero desperet, si tantum egredi voluerit à peccatis? Attende quod scriptum est h: *Egressus foras, fleuit amarè.* In egressu confessionem oris, in amaro fletu compunctionem cordis intellige. Et attende quod tunc primum recordatus est verbi quod dixerat Iesus: tunc primum cordi fuit verbũ quo prædicta fuerat eius infirmitas, cum euanuit præsumpta temeritas. Væ tibi qui post lapsum fortiorem te nobis exhibes. Vt quid tam rigidus es in tuam ipsius perniciem? Inclinare potius, vt melius erigaris, & ne prohibeas frangi quod distortum est, vt possit melius solidari. Quid indignaris increpanti gallo? tibi potius indignare. *Pluuiam voluntariam* (ait Psalmista) *segregabis Deus hæreditati tuæ, & infirmata est* i: Bona infirmitas, quæ segregatur hæreditati, quæ medicum non repellit. Induratos enim tanquam vas figuli in virga ferrea conteret: *& hæreditas infirmata est*, ait, *tu verò perfecisti eam.*

Exemplum Petri pœnitentis animat peccatores.

h Matth. 26. g

Contumaces & refractarii post lapsum abominabiles.

i Psal. 67. b

4. Audistis certè quam misericordiam consequuti sint Apostoli nostri: vt iam nemo ex vobis super peccatis præteritis vltra quàm necesse sit confundatur, in cubili conscientiæ suæ compunctus. Quid enim? Forte peccasti in seculo, nunquid amplius Paulo? Quod si & ipsa in religione, nunquid plus Petro? Attamen illi in toto corde pœnitentiam agentes, non modò salutem, sed & sanctitatem consequuti sunt: etiam & salutis ministerium, & magisterium adepti sunt sanctitatis. Et tu ergo fac similiter, quoniam propter te scriptura loquitur viros illos esse misericordiæ: Vtique propter multam misericordiam quam consequi meruerunt.

Verba melliflua & consolationis plenissima.

5. Potes tamen in hoc verbo etiam illud non inconuenienter accipere, *viros misericordiæ* fuisse Apostolos, id est, plenos misericordia, seu viros misericordiæ datos Ecclesiæ vniuersæ. Scimus enim quòd viri isti nec sibi vixere, nec sibi mortui sunt, sed ei qui pro ipsis mortuus est: magis autem nobis omnibus propter illum. Quantum enim prodesset nobis eorũ iustitia, quando ipsa quoque, sicut ostensum est, tantum profuere peccata? Pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina, etiam & mors ipsa. Etenim in conuersione continentiam, in prædicatione sapientiam, in passione sua patientiam nobis beati Apostoli contulerũt. Quartum vsque hodie conferre non cessant misericordia pleni, quod est sanctarum fructus orationum. Quimmo & in ipsa eorum vita adhuc inuenias quod adnumeres, fiduciam scilicet quam nobis miraculorum exhibitione præbuerunt. Et quis enumeret quàm multa nobis per eos beneficia prouenerunt? Bene ergo de eis scriptura loquitur, Quoniam *hi sunt viri misericordiæ.* Et addidit. *Quorum iustitiæ obliuionem non acceperunt.* Vis vt nec tua accipiat obliuionem? A triplici caue periculo: & florebit in æternum ante Dominum. Legis enim: *Quia tepidus es, incipiã te euomere ex ore meo* k. Legis: *Si auerterit se iustus à iustitia sua, &c. omnium iustitiarum eius non recordabor* l. Legis quibusdam dicendum in iudicio m, *Non noui vos*; illis sine dubio qui receperunt mercedem suam.

Apostoli cur viri misericordiæ vocentur.

Vita doctrina & mors ipsa, denique & orationibus in nos benefica.

k Apoc. 3. a
l Ezech. 18. e
m Matth. 7. d

6. Ergo omnis iustitia tepida, omnis transitoria, omnis vendita erit in obliuionem coram Deo. Sed non ita Apostolorum iustitiæ: quod ex eo satis appatet, quod sequitur: *Cum semine eorum permanent bona.* Manent enim vsque hodie in nobis Apostolorum vestigia: & eorum religio, quia ex Deo est, non potest dissolui. Vestes Israelitici populi quadraginta annis in deserto perseuerauerunt integræ: multò magis Apostolorum vestes super iumentum Saluatoris impositæ. *Cum semine* (inquit) *eorum.* Quod est semen, quia sequitur adiungit, *Hæreditas sancta nepotes eorum*? Idem profectò & semen sunt, & nepotes: Meministis credo (scientibus enim legem loquor) meministis inquam legalis mandati, vt suscitet frater superstes semẽ fratri defuncto sine semine. Quis sine semine? *Singulariter*, ait o, *ego sum donec transeam.* Ideoque resurgens: *Vade* (inquit) *dic fratribus meis* p. Ac si dicat: Fratres sunt, faciant quod fratres. Ergo per Euangelium ipsi nos genuerunt: non tamen sibi, sed Christo, quia per Euangelium Christi. Hinc est quod molestè tulit Paulus quosdam eorum dici, à quibus geniti fuerant per Euangelium: indignans aduersus eos qui dicebant: *Ego sum Pauli, ego sum Cephæ, ego Apollo* q: Christi magis omnes & fieri volens & dici. Itaque semen Apostolorum sumus per prædicationem: sed per adoptionem & hæreditatem semen Christi, & Apostolorum nepotes.

Quæ iustitia corã Deo in obliuionem.

Apost. iustitia permanẽs.

Deut. 8.

o Gen. 38. b
Deut. 25. b

o Psal. 140. e
p Ioan. 20. d

q 1. Cor. 1 & 3.

DOMINICA IV. POST PENTECOSTEN.

De pugna & victoria Dauidis aduersus Goliath. 1. Reg. 17.

SERMO.

1. AVdiuimus ex libro Regum a Goliam virum proceræ staturæ, præsumentem super multa fortitudine & magnitudine corporis sui, vociferantem aduersus phalangas Israël, & prouocantem eas ad singulare certamẽ. Audiuimus etiam à Deo suscitatum spiritum pueri iunioris, vt indignè ferret virum spurium & incircuncisum, castris Israël, & Dei summi exprobrantem agminibus. Spectauimus procedentem adolescentulum in funda & lapide aduersus monstrosæ magnitudinis hominem loricatum, & clypeo protectum ac galea, cæterisque terribilem militaribus armis: si qua in nobis erant viscera pietatis, non potuimus non timere sic ineunti conflictum: non congaudere vincenti. Laudauimus magnanimitatem paruuli, quod comederet animam eius zelus domus Dei, & opprobria exprobrantium ei à se non duceret aliena, sed tanquam ad propriam moueretur iniuriam, & doleret super contritione Ioseph. Mirati sumus tantam in adolescente fiduciam, quanta non inueniretur in vniuerso Israële. Collatam denique cœlitus victoriam, & diuina manifestè patratam virtute, tam læti suscepimus, quam solliciti certamen spectauimus, armati fide paruuli, & gloriantis propria in virtute gigantis.

a 1. Reg. 17. a

Dauidis pusilli & Goliath gigantis pugna mirabilis.

2. Iam spiritualem, secundùm Apostoli b testimonium, legem esse non ignoramus, & scriptam esse propter nos, non solùm exterioris superficiei oblectandos aspectu, sed interiorum quoque sensuum gustu tanquam medulla tritici satiandos: considerandum nobis est, quis nam videatur iste Golias, qui populo Dei iam repromissionis terram ingresso, iamque multis ex hostibus triumphanti, solus exprobrare præsumit, elatus & inflatus spiritu carnis suæ: Credo enim non incongruè in superbo homine superbiæ vitium designari. Ipsum namque est peccatum maximum, quod Dei populo magis insultat, & insurgit specialiter aduersus eos, qui cætera iam videantur vicisse peccata. Hinc est quod proue-

b Rom. 7. b

Pugnæ Dauid inter & Goliat mystica seu tropologica expositio.

Goliath typus superbiæ.

prouocat ad singulare certamen, tanquam cæteris iam subactis. Nam & Philistæi illo in tempore timebant omnino aduersus Israël inire conflictum; nisi quod de Golia enormis magnitudinis viro eorũ fiducia tota pendebat. Vnde enim eiusmodi animam superbia tentet, quam sibi subiugauit inuidia, seu tepiditas ea quæ solet Deo vomitum prouocare o; aut pigritia quæ facit vt boum stercoribus lapidetur p? Vnde, inquam, ei superbia, vnde extollentia oculorum, cui adeo cætera vitia dominãtur, vt diiudicari se ab vniuersis tanquam malè sibi conscius arbitretur? Quis denique nisi manu fortis, qui cætera iam sibi potenti virtute vitia subiugauit, aduersus nequissimum superbiæ vitium dimicaturus accedat? Procedat, inquit, Dauid manu fortis, quoniam non est vincere tantum hostem, nisi in manu forti. Armetur ipse contra Goliam, qui & vrsum vicerit & leonem.

o Apoc. 3. a
p Eccl. 22. a

Cum superbiæ vitio quomodo dimicãdum.

3. Videat sanè vtrùm Saulis ei arma possint prodesse, vtrum seculari sapientia & philosophicis traditionibus, seu etiam diuinarũ superficie Scripturarum, quam nimirum occidentem literam vocat Apostolus c: videat, inquam, vtrùm his armis debellare superbiam, vtrùm hac via humilitatem apprehẽdere possit, vt onerari sese magis quàm roborari sentiens, huiusmodi arma atque impedimenta proiiciat, iactans omnino cogitatum suum in Domino, & de propria penitus desperans industria; sola fide armatus non reputet Goliæ proceritatem, ne fortè magnitudinis eius mole prematur, sed potius psallat spiritu, psallat & mente: *Dominus*, inquiens d, *defensor vitæ meæ, &c.* Nam & Petrus dum nec ventorũ violentiam, nec maris profundum, corporisque pondus cõsideraret e, in verbo Domini iactans semetipsum, nec perire potuit, nec timere: At vbi vidit ventum validum venientem, timuit: ipsoque timore protinus mergi cœpit. Simile aliquid etiam nunc Athletæ nostro rex Saul suadere tentat: *Non potes* (inquiens f) *resistere Philistæo isti, nec pugnare aduersus eum, quoniam puer es, hic autem vir bellator ab adolescentia sua.* Veruntamen non acquiescit ille tale aliquid meditari; sed præsumens de virtute eius cuius auxilio priora certamina iam vicisset, accedit intrepidus. Colligit igitur (abiectis armis Saulis) quinque lapides de torrente, quos nimirum (cum leuia quæque tolleret (leuigare torrens potuit, sed non etiam tollere secum, torrens quippe quem pertranseat anima nostra, sæculum præsens est, scriptura teste g: Quoniam generatio aduenit & generatio præterit, tanquam rumes vnda vndam impellens. Quia ergo omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tãquam flos agri h, huiusmodi leuia facilè secum trahit torrens inundans: verbũ autem Domini nullis fluctibus cedens, manet in æternum.

c 2. Cor. 3. b
d Psal. 26. a
e Matt. 14. c
Petrus timore vacillãs mergi cœpit.
f 1. Reg. 17. d
Dauid aduersus Goliat, nõ sua sed Dei virtute confisus procedit.
g Eccl. 1. a
h Esa. 40. b

4. Arbitror proinde non incongruè quinque lapidibus istis, quinque partitum verbum intelligi, *Comminationis, Promissionis, Dilectionis, Imitationis, & Orationis.* Horũ quippe verborum latè patens copia in diuinarum reperitur serie scripturarũ. Et fortè ipsa sunt quinque verba, quorum meminit Paulus, malens quinque verba loqui in sensu, quàm decem millia in lingua. *Præterit enim figura huius mundi* k: iuxta aliud testimoniũ. *Et mundus transit, & concupiscentia eius.* Hæc autem verba trãseunte mundo non modò manent, verùm etiam leuigantur magis, dum pertranseuntibus pluribus multiplex est scientia. Iam verò collectos istos lapides cõtra superbiæ spiritum dimicaturus Dauid in vase memoriæ suæ reponat, considerans quanta nobis comminetur Deus, quanta promittat, quantam nobis exhibeat charitatem, & quàm multa nobis sanctitatis exempla proponat, quemadmodum denique orationum nobis vbique commendet instantiam. Hos, inquam, lapides secum tollat, quisquis superbiæ vitium debellare festinat: vt quotiens venenatũ audet erigere caput, quibuslibet ex his lapidibus manu cogitationis ei occurrat, percussus in fronte Golias deiiciatur, opertus confusione. In quo sanè conflictu funda quoque necessaria est longanimitatis formam habens, quam huic maximè certamini nulla ratione deesse necesse est.

Quinque lapides à Dauid è torrenti sumpti quid significent.
i 1. Cor. 14.
k 1. Cor. 7. f
l Ioan. 2. c
Quinque aduersus superbiæ vitiũ lapides seu iacula vsurpanda.

A Quotiens ergò vanitatis cogitatio mentem pulsat, si intimo cordis affectu diuinas expauescere cœperis *comminationes*, seu *promissiones* eius desiderare; non sustinet Golias vtriuslibet lapidis iactũ, sed reprimitur illicò tumor omnis. Quod si venerit in mentem *dilectio* illa tam ineffabilis, quam tibi Deus maiestatis exhibuit, an non illicò inardescens ad charitatem prorsus abominari incipis & abiicere vanitatem? Sic & *exempla Sanctorum* si diligenti tibi consideratione propónas, erit sine dubio ad reprimendam elationem cogitatio ista perutilis. Iam verò si fortè insurgente subitò elatione nihil exhis quæ diximus apprehendere quiuerit manus tua, toto feruore ad eam conuertere; quæ sola restat, *orationem*: & cõtinuò quem eleuatum videras & exaltatum sicut cedros Libani; subuersus impius, iam non erit. 5.

Sed quæras fortasse quemadmodum suo ipsius gladio Goliæ possis abscindere caput, id enim tanto tibi iucundius, quanto molestius hosti. Dico breuiter, quoniam expertis loquor, & qui facile capiant & aduertãt sine mora, quod in semetipsis crebrò sentiunt agitari. Quoties te prouocante vanitate ad recordationem comminationis diuinæ, seu promissionis, aut cæterorum quæ supra
B diximus confundi cœperis & erubescere, deuictus est quidem Golias, sed forsitan adhuc viuit. Accede itaque propiùs, ne fortè resurgat, & stans super eum mucrone proprio caput eius abscinde; de ea ipsa quæ te appetit vanitate perimens vanitatem. Elata siquidem cogitatione pulsatus, si ex ea ipsa materiam & occasionem sumas humilitatis, quo nimirum humiliùs deinceps & abiectiùs tanquam desuper de superbo homine sentias de teipso; Goliam vtique Goliæ gladio peremisti. 6.

Quomodò Goliath suo ipsius gladio perimendus.

DOMIN. VI. POST PENTECOSTEN:

De Euangelica lectione, vbi turba triduò sustinens Dominum septem panibus reficitur.

SERMO I.

Misereor super turbam, quia iam triduo sustinent, nec habent quod manducent a.

a Matth. 15. d
Mar. 8.

C EVangelium, Fratres, ob hoc scriptum est, vt legatur, nec ob aliud legitur, quàm vt rationabilem consolationem vel desolationem exinde capiamus. Est enim secularibus consolatio vana de terrenarum affluentia rerum, vana nihilominus de earum penuria desolatio. At Euangelium speculum veritatis nemini blanditur, nullum seducit, tale in eo se quisque reperiet qualis fuerit, vt nec ibi timore trepidet vbi non est timor: nec lætetur cum male fecerit. Sed quid dicit scriptura b? *Si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparatur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo. Considerauit eum se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.* Nos autem, Fratres, non sic, obsecro. non sic, sed consideremus nosmetipsos in ipsa quam audiuimus sacri Euangelij lectione, vt proficiamus ex ea, & corrigamus secundùm eam, si qua in nobis deprehendimus corrigenda. Propter hoc enim optat Propheta c dirigi vias suas, ad custodiendas iustificationes Domini: *Tunc*; (inquiens d) *non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.* Et ego quidem non confundor, sed glorior prior pro
D vobis, Fratres mei, quoniam Saluatorem in deserto secuti, securi existis ad eum extra castra: sed vereor ne quis forte in triduana expectatione pusillanimis inueniatur in Ægyptum seculi huius nequam vel corde, vel etiam & corpore reuertatur: Meritò proinde clamat diuina Scriptura, & dicit: *Expecta Dominũ, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominũ* e: Sed quandiu necesse est sustinere? Prorsus donec misereatur tui. Quæris quando? *Misereor*, inquit, *super turbam, quia iam triduo sustinent me.*

1.
b Iacob. 1. d
c Psal. 118. a
d Ibid.
e Psal. 26. d

Viam enim trium dierum eas necesse est in deserto, si gratum Deo tuo offerre volueris sacrificium; & tri- 2.

Triduũ my-

K

Si cum quo sustinendus Saluator

duo sustineas Saluatorem, si miraculi panibus desideras satiari. *Prima est* dies *timoris*, dies, inquam, declarans & illuminans tenebras tuas, interiores scilicet, & horrendum gehennæ supplicium demonstrans, in quo sunt tenebræ exteriores: huiusmodi siquidem cogitatio, sicut ipsi nostis, nostræ solet exercere primordia conuersionis. *Secunda* est *pietatis* dies, qua respiramus in luce miserationum Dei. *Tertia* dies est *rationis*, in qua veritas innotescit, vt tanquam ex debito quodam naturæ sine aliqua contradictione creatori subiecta sit creatura, seruus seruiat redemptori. Exhinc iubemur iam discumbere, vt charitas ordinetur in nobis, exhinc aperit Dominus manum suam, & implet omne animal benedictione. Verùm quoniam Apostolus dicitur, *Facite homines discumbere*: quorum nos (licet ad confusionem nostram) habetis vicarios qualescunque, discumbere vos admonemus: fratres charissimi, vt refecti pane benedictionis subsistere possitis in via, ne forte misera necessitate compulsi descendatis & vos in Ægyptum, & incipiant vobis illudere, qui necdum vobiscum in deserto sequuti sunt Saluatorē. Miseri sanè & ipsi qui non exire cum exeuntibus, sed planè miserabiliores omnibus hominibus, qui profecti quidem cum aliis, sed non cum aliis sunt refecti.

Discubitus spiritualis.

3. Porrò si fuere qui discumbentibus aliis post dumeta seu diuersoria quæuis absconditi latuere, homines eiusmodi ieiunos vacuosque remansisse quis nesciat? Sic & eos nihilominus, qui leuitate & curiositate ducti, circunquaque vagantes minimè resederunt, aut qui resederunt quidem, sed non in ordine nec in numero cæterorum. Hortamur proinde charitatem vestram, & pastorali solicitudine admonemus, ne quis ex vobis inueniatur angulos amare, sectari latebras, quærere diuerticula: quoniam *qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius* f. Sed nec inueniantur in nobis, qui circumferantur omni vento doctrinæ, instabiles & inquieti, nihil in se soliditatis, nihil grauitatis habentes, tanquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ. Nam de his quid dicam, quorum manus cōtra omnes, & manus omnium contra ipsos? Hi sunt qui separant semetipsos, animales, spiritum non habentes: quoniam *nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema Iesu* g. Nequissima planè & perniciosissima pestis: quoniam vniuersos vnius obstinatio turbat, & fit omnib⁹ discordiæ fomes, materia scandalorum. Denique Prophetam audi, qui de vinea Domini loquens, *Singularis*, inquit h, *ferus depastus est eam*. Pro huiusmodi rogo & obsecro vos, fratres mei, fugite simulationem omnem, & angulos propriæ voluntatis: fugite inquietudinem & spiritum leuitatis, fugite obstinationem, & nequissimum vitium singularitatis, nisi fortè (quod absit) fraudare vultis animas vestras panis edulio benedicti.

Anguli & latebræ vitāda.

f Ioan. 3. c

g 1. Cor. 12. a

h Psal. 79. b

Singularitas nequissimū vitium.

4. Iam verò ne longiùs protraham vos, septem panes quibus reficiamini, isti sunt. *Primus* panis verbum Dei, in quo vita hominis est, sicut & ipse testatur i. *Secundus* panis obedientia est, quoniam *meus cibus est*, inquit k, *vt faciam voluntatem eius qui misit me*. Tertius *panis* meditatio sancta, de qua scriptum est l: Cogitatio sancta conseruabit te. Et quæ alio in loco m nominari videtur panis vitæ & intellectus. *Quartus* panis orantium lachrymæ. *Quintus* verò pœnitentiæ labor est. Nec mireris quod laborem aut lachrymas panem dixerim, nisi fortè excidit tibi quod in Propheta legisti n: *Cibabis nos pane lachrymarum*, & item in alio Psalmo: *Labores*, inquit o, *manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit*. *Sextus* panis est iucunda vnanimitas socialis, panis, inquam, ex diuersis granis confectus, fermentatus vtique sapientia Dei. Porrò *Septimus* panis est Eucharistia, quoniam *panis*, inquit p, *quem ego do, caro mea est pro mundi vita*.

i Luc. 4. a

k Ioan. 4. e

Septem panes mystici

l Prou. 18.

m Eccl. 15. a

n Psal. 79. a

o Psal. 126. a

p Ioan. 6. a

IN EADEM DOMINICA.

De Septem Misericordiis.

SERMO II.

a Psal. 88. a

Misericordias Domini in æternum cantabo a. Vt quid enim mihi insipiens, nescio, quæ cogitatio de pœnitentiæ huius onere murmurat, ut aggrauet illud super ceruicem meam? Aliud onus sentio, suauius quidem, sed vtique multo maius. Sic enim onerat me miserationibus suis Deus, sic concludit, sic obruit beneficiis suis, vt onus aliud sentire non possim. Quid enim retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Tanta tribuit & tanta retribuit, & tu mihi de alio onere loqueris? Deficit spiritus meus, prorsus deficit in tanta beneficiorum consideratione. Et licet dignas non sufficiam gratias agere, sed ingratitudinem prorsus odit anima mea. Peremptoria siquidem res est ingratitudo, hostis gratiæ, inimica salutis. Dico ego vobis, quoniam pro meo sapere nihil ita displicet Deo, præsertim in filiis gratiæ, in hominibus conuersionis, quemadmodū ingratitudo. Vias enim obstruit gratiæ, & vbi fuerit illa, iam gratia accessum non inuenit, locū non habet. Hinc mihi, Fratres, tristitia magna, & dolor continuus est cordi meo, quod nonnullos tam pronos ad leuitatem, & risum, & ad scurrilia verba tam faciles video: vt pertimescam valde ne fortè plusquam expediat, diuinę misericordiæ sint immemores, & ingrati tam multis beneficiis suis, aliquando deserantur à gratia quam non vt gratiam venerantur.

Vitio ingratitudinis nihil homini damnosius, aut Deo detestabilius.

Nam de eo quid dicam, qui in murmure & impatientia obstinato perdurat animo; aut quem pœnitet adhæsisse Deo, & contra morem & contra rationem bonum factū pœnitentia comitatur, qui sine dubio miserationibus Dei non modò non habet gratiam, sed contumeliā reddit? Omnino enim quantum in se est, parum honorat eum, à quo vocatus est, quisquis ei seruit in tristitia & rancore; si tamen seruire ei quis potest in ea tristitia, quę secundùm carnem est, & mortem operatur. Putas ergò quia maior illi detur gratia, & non magis etiam quod videtur habere auferatur ab eo? Nonne enim iure perditū reputatur, quod ingrato donatum est? Aut dedisse non pœnitet, quod periisse videtur? Oportet proinde gratū esse hominem & deuotum, qui percepta gratiæ munera non modò manere sibi desideret, sed & multiplicari. Nemo sanè est qui non facilè si quærit inueniat, vnde plurimum sit obnoxius Deo, quoniam non est qui se abscōdat à calore eius. Sed nos maximè, quos segregauit sibi, & assumpsit ad seruiendum sibi soli, si iuxta Apostolum b *non accepimus spiritum huius mundi, sed Spiritum qui ex Deo est: vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis*: omninò plurima inueniemus, vnde continuas ei gratias agere debeamus. Quis enim in nobis est qui non confiteri possit, quoniam misericordia tua magna est super me?

Ingratitudo perdit accepta beneficia, & viam obstruit accipiendis.

b Rom. 8 b

Gratitudini debito erga Deū omnes tenentur; sed Religiosi à Deo de sæculo vocati peculiariter.

5. Itaque de tanta multitudine miserationū Domini vobis breuiter aliquas proponere velim, vt qui sapiens est, occasione accepta sapientior fiat. Septem ergo in me video misericordias Domini, quas & vos ipsi credo facilè inuenietis in vobis. *Prima* est quòd à multis peccatis adhuc in seculo positum custodiuit: prima inquā, non inter omnes quas mihi impendit, sed prima inter has septem. Quis enim non videat quod sicut in multis cecidi, sic & in alia poterā cecidisse peccata, nisi omnipotentis pietas conseruasset? Fateor & fatebor, nisi quia Dominus adiuuit me, paulo minus cecidisset in omne peccatum anima mea. Et hæc quāta dignatio pietatis, quòd ingratū & paruipendentē sic gratia cōseruabat, quòd in multis contrarium & contemnentē nihilominus ab aliis benignissimè protegebat? At *secūda* miseratio tua super me Domine, quonā poterit explicari sermone, quā benigna, quàm liberalis, quámq; gratuita fuerit? Ego peccabā, & tu dissimulabas. Non continebā à sceleribus, & tu à verberibus

Septem Dei misericordiæ in religiosis præcipuè notandæ.

Prima Misericordia: Preseruatio à variis peccatis.

Secunda: Dei longanimitas expectatio.

abstinebas. Prolongabam ego multo tempore iniquitatem meam, & tu Domine pietatem tuam. Sed quid prodesset expectatio, nisi sequeretur pœnitudo? Cumulus esset damnationis, dicente Domino c: *Hæc fecisti, & tacui.* *Tertia* proinde miseratio fuit, quòd visitauit cor meum & immutauit, vt amara fierent quæ malè dulcia priùs erant: qui lætabar cum malefacerem: & exultabā in rebus pessimis, inciperem demum recogitare ei annos meos in amaritudine animæ meæ. Et nunc Domine commouisti terram cordis mei, & conturbasti eam: sana contritionès eius, quia commota est. Multi enim pœnitentia ducti sunt, sed infructuosa, quoniam pœnitentia eorum reprobata est, sicut & prior culpa. Itaque & hæc miseratio *quarta* fuit, quod pœnitentem misericorditer suscepisti, vt in eorum numero inueniret, de quibus Psalmista, *Beati*, inquit d, *quorū remissæ sunt iniquitates.* Sequitur misericordia *quinta*, per quam mihi continendi deinceps & emendatiùs viuendi præstitisti virtutem, ne recidiuū paterer, & esset nouissimus error peior priore. Omnino enim manifestè tuæ est, Domine Deus, & non humanæ virtutis, susceptum semel peccati iugum à ceruicibus excutere: quoniam omnis qui facit peccatū, seruus est peccati e: nec est liberari nisi in manu forti. Iam verò postquam in his quinq; miserationibus à malo liberaueris, vt fiat quod scriptum est e, *Declina à malo & fac bonum*: in duabus aliis bona largitis. Hæ duæ sunt, gratia promerendi, qua videlicet munus bonæ conuersationis indulges: & spes obtinendi, qua donas homini indigno & peccatori de tua toties experta bonitate vsque ad cœlestia speranda præsumere.

c Psal. 49 d
3. Visitatio & immutatio cordis.
4. Susceptio pœnitentis
d Psal. 31 d
5. Gratia continendi, & cauendi relapsum.
e Ioan. 8. d
e Psal. 36 c
6 Gratia promerendi.
7. Spes obtinendi.

IN EADEM DOMINICA.

De Fragmentis septem Misericordiarum.

Sermo. III. †

† Est prosecutio Sermonis superioris.

1\. Scitis quid fecerim, septem vobis hodie misericordias proponendo: Septem vtique panes distribui. Nam si factæ sunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, quanto magis diuinæ miserationes? Multò enim dulciùs istæ sapiunt, reficiunt multo meliùs, ampliúsq; confirmāt cor hominis. Verùm multa nobis, ni fallor, ex his panibus hodie cecidere fragmenta. Nam ego & ipse sentiebam inter frangendum multas è manibus euadere micas, atq; inter digitos properantis elabi. Vtrùm ipsi collegeritis aliqua, vos videritis. Ego (si nondum fastiditis) nostra, quæ mihi collegeram, sine inuidia cōmunicabo, ne fortè incurram maledictionem abscōdentis frumenta in populis a. *Primus* itaq; panis, si benè memini, *conseruatio gratiæ* fuit, quæ me licet indignum, à multis peccatis adhuc in seculo positum custodiuit. Huius ergo tria teneo fragmenta, habentia prorsus magnum delectamentum saporis, & alimoniam vitæ. Tribus siquidem modis à peccato me meum conseruatū, occasionis subtractione; resistendi data virtute; affectionis sanitate. Multa enim in peccata facilè cecidissem, si data esset occasio, sed Dei miseratione non me talis opportunitas apprehendit. In multa quoque paulominus cecidissem grauiter impulsus violentia tentationis, sed virtutē dedis Dominus rex virtutum, vt sub me esset appetitus meus, & ei quam sentiebam, concupiscentiæ minimè cōsentirem. Sed à quibusdam tam longè me fecit miseratio tua Domine, vt penitus abominarer ea, & ne vlla quidem eorum me tentatio molestaret.

a Prou. 11. d
1. Panis tria fragmenta.
Tribus modis à peccatis cōseruamur.

2\. *Secundus* quoque panis fuit *expectatio*, qua tardabat vltionem, indulgentiam cogitabat. Et huius ergo panis tria fragmenta accipite, cogitantes *lōganimitatem* quam exhibuit, *electionem* prædestinationis suæ quam impleri voluit, & *charitatem* nimiam qua nos dilexit. Propter hoc enim expectans expectauit me Dominus. & non intendit mihi, sed oculos suos auertit à peccatis meis, quasi nolens aduertere quantum delinquerem. Propter hoc, inquam, dissimulabat vt commendaret patientiam suam, vt impleret electionem suam, vt confirmaret charitatem suam.

2\. Panis tria fragmenta. Cur Deus tardet vltionem.

3\. De *tertio* quoque pane, eius scilicet misericordiæ quæ conuertit nos ad pœnitentiam, tria non tam fragmenta quàm frusta vobis appono. Tunc enim, vt benè memini, *concussit* cor meum, excitans illud vt aduerteret suorum vulnera peccatorum, & vulnerum sentiret dolorem. Etiam & *terruit* deducens ad portas inferi, & præparata iniquis supplicia monstrans. Et vt nihil iam noxiæ remaneret delectationis, meliorem mihi cōsolationem inspirans, *spem* indulgentiæ *dedit*. In his tribus ego conuersus sum, credo quod & vos ipsi.

3\. Panis tria frusta. Quomodo Deus cōuertere soleat nos ad pœnitentiam.

4\. Iam verò *quarti* panis (ipsa est *indulgentia*) obsecro vos diligenter colligite fragmenta ne pereant. Sunt enim salubria valde, & dulciora super mel & fauum. Sic enim ex toto indulsit, & tam liberaliter omnem donauit iniuriam, vt iam non damnet *vlciscendo*: nec confundat *improperando*: nec minus diligat *imputando*. Sunt enim aliqui sic donantes iniuriam, vt non vlciscantur, sæpiùs tamen improperent. Sunt & alij qui sileant licet, manet tamen alta mente reposta, & rancorem tenent in animo: quarum vtique neutra plena indulgentia est. Longe ab his omnibus benignissima est diuinitatis natura, liberaliter agit, ignoscit plenariè, ita vt propter fiduciam peccatorum, sed pœnitentium vbi abundauit delictum soleat & gratia superabundare. Testis est Paulus gentium Doctor qui plus omnibus cum diuina gratia laborauit. Testis est Matthæus de telonio electus in Apostolum, cui etiam Noui testamenti primum Scriptorem esse donatum est. Testis & Petrus, cui post trinam negationem, totius Ecclesiæ pastoralis cura commissa est. Testis denique etiam famosissima illa peccatrix, cui in ipso conuersionis initio tanta multitudo dilectionis concessa est, tanta postmodum indulta gratia familiaritatis. Quis accusauit Mariam, & pro se eam oportuit respondere? Si Pharisæus murmurat, si Martha conqueritur, si scandalizantur Apostoli, Maria tacet: Christus excusat, etiam & laudat tacentem. Denique illud quantæ prærogatiuæ, quantæ excellentiæ fuit, quòd resurgentem à mortuis prima videre, tangere prima meruit?

4\. Panis tria fragmenta. Deus planè indulget, at homines longe secus.
Exempla eorum qui plenam peccatorum veniā accepti maiorem Dei gratiam & amicitiā meruerunt.

5\. Sed iam transeamus ad alia. Bonum est quidem nos hîc esse, vbi datur fiducia peccatoribus, sed oportet etiam cætera non tacere. Itaque & in continentia ipsa, quæ est *panis quintus*, tria nihilominus inuenio, vnde meritò clamare possim: Quia fecit mihi magna qui potens est b. Fortè paruum aliquid reputatis continentiam vestram, sed ego non ita. Scio enim quos habeat oppugnatores, & quantæ illam necesse sit esse virtutis, vt possit resistere talibus. Primus siquidem cōtinentiæ nostræ hostis *caro* est, aduersus spiritū concupiscens. Quàm domesticus hostis, quàm perniciosa lucta, quàm intestinum bellum? Hostem hunc crudelissimum nec fugere possumus (ô anima mea) nec fugare: circumferre illum necesse est, quoniam alligatus est nobis: nam quod periculosius est & miserabilius, hostem nostrum ipsi cogimur sustentare, perimere eum non licet. Vide ergò quàm sollicitè te custodire necesse sit ab ea, quæ dormit in sinu tuo. Veruntamen non est hic solus aduersarius mihi, alium adhuc habeo qui circumcinxit & obsedit me vndique: & si ignoratis, hostis ille est *præsens sæculum* nequam. Conclusit inimicus vias meas, & per quinque portas, quinque videlicet corporis sensus, iaculis suis vulnerat me; & mors intrat per fenestras meas.

5\. Panis, Cōtinentiæ tria fragmenta.
b Luc. 1. e
Continentiæ hostibus prævalere quātæ virtutis opus sit.
Primus cōtinentiæ hostis Caro nostra.
Secūdus hostis Mundus.

6\. Sufficere nimis poterant isti duo. Sed (heu me) ecce video ventum validum venientem ab aquilone, à quo panditur omne malum. Et nunc quid superest aliud? Domine salua nos: perimus *ecce enim* malleus vniuersæ terræ. Ecce *serpens callidior* cunctis animantibus. Ecce inimicus ille quem nec videre possum, quantò minus cauere? Neque enim est *colluctatio* seruare volentibus continentiam (continentiam autem dico non à sola luxuria, sed à cæteris quoq; sicut necesse est vitiis & pec-

Tertius hostis Diabolus.

catis) non *aduersus carnem & sanguinem tantum, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.* (e Ephes 6 b) Et quis est qui iacula eorũ ignea possit extinguere? *Parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde* d. (d Psal. 10. a) Sed & *narrauerunt vt absconderent laqueos, & dixerunt: Quis videbit eos?* Nunc quidem apertè & violenter nunc occultè & fraudulenter, semper autem malitiosè & crudeliter impugnant & persequũtur nos. Et adhæc toleranda ne dicam superanda quis idoneus? Credo iam vobis aliquatenus innotescit continẽtiæ difficultas, vt iuxta Apostolũ e sciatis quæ à Deo donata sunt vobis. (e 1 Cor 2. e) Omnino enim in Domino facimus hanc virtutẽ, & ipse ad nihilum deducit tribulantes nos. Ipse est qui non modò carnem nostram cum concupiscentiis suis, sed & præsens seculum nequam cum tentationibus suis & vanitatibus, etiã & ipsum cum tentationibus suis conterit satanam sub pedibus nostris. Nunquid non meritò dixeram inueniendum in continentia, vnde clamarem quia fecit mihi magna qui potens est?

Continentiæ seruandæ difficultas.

Dei virtute hostes nostros vincimus.

7\. Iam verò *sexti* panis fragmenta accipite. Est autẽ panis iste gratia promerendi, bona scilicet æternæ vitæ; quam gratiam in tribus maximè constare arbitror, in odio præteritorum malorum, & contemptu præsentium bonorum, & desiderio futurorum. *Septimus* quoque panis est spes obtinendi, cuius nihilominùs teneo fragmenta tria, & eorum sapor dulcis admodum gutturi meo. Tria, inquam, sunt quæ sic roborant & confirmant cor meum, vt nulla me penuria meritorum, nulla consideratio propriæ vilitatis, nulla æstimatio cœlestis beatitudinis, ab altitudine spei deiicere possit in ea firmiter radicatum. Desideratis ea, an reseruanda sunt propter eum qui dixit f: *Mel inuenisti? comede quod sufficit tibi.* (f Prou 25. e) Sic completur hodie quod de seipsa sapientia prophetauit: & nunc idipsum video, quoniam *qui edunt me, adhuc esurient* g. (g Eccli 24. e) Proindè non vos protraham vltra, sed nec vestram fraudabo, esuriem, quoniam quidem sic paratos video, ac si necdũ sumpseritis quicquam. Tria considero in quibus tota spes mea consistit, charitatem adoptionis, veritatem promissionis, potestatem redditionis. Murmuret iam quantum voluerit insipiens cogitatio mea dicens: Quis enim es tu, aut quanta est illa gloria, quibusue meritis hanc obtinere speras? Et ego fiducialiter respondebo: Scio cui credidi, & certus sum, quia in charitate nimia adoptauit me, quia verax in promissione, quia potens in exhibitione: licet n. ei facere quod voluerit. Hic est funiculus triplex qui difficilè rumpitur, quem nobis à patria nostra in hunc carcerem vsque demissum firmiter, obsecro, teneamus: vt ipse nos subleuet, ipse nos attrahat & pertrahat vsque ad conspectum gloriæ magni Dei: qui est benedictus in sæcula, Amen.

Sexti Panis fragmenta.

Septimi panis fragmẽta.

Tria spei fulcra fortissima.

Duos sequentes sermones, qui & totum Officium Liturgicum pro die festo S. Victoris, *scripsit* S. Bernardvs, *petente* Guidone Abbate Arremateñsi, *in Diœcesi Trecensi: in cuius Monasterio eiusdem Sancti corpus asseruatur. Porrò quam in his conscribendis rationem ac modum obseruauerit; & quid ab aliis quoque obseruari velit, vide Epist.* S. Bern. 312. *Cætera ad dictum officium Ecclesiast. cum spectantes, in fine huius Tomi reperies. Neq; enim hic sermonum seriem interrumpere visum est.*

IN NATALI S. VICTORIS CONFESS.†

Sermo I.

1\. Victoris vita * & gloria specialis non tam ad gloriam quàm ad virtutem prouocat omnes qui recto sunt corde. Non recti planè sed peruersi est animi antè quærere gloriam quàm exercere virtutem, & velle coronari qui legitimè non certauerit. *Vanum est vobis*, inquit a, *ante lucem surgere.* (a Psal. 126. a) Ita est. Frustra ad celsitudinem nititur gloriæ, qui prius non claruit virtute. Frustra fatuæ virgines sponso obuiam surgunt, quarum lampades extinguuntur: & ideo fatuæ quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Absit mihi gloriari nisi in gloria illorũ, quibus Propheta congratulans ait: *Domine in lumine vultus tui ambulabũt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur.* (b Psal. 88. c) Et infert: *Quoniam gloria virtutis eorum tu es.* Pulchre non eorum, sed virtutis eorum gloria cõmendatur. Quæ enim sine virtute est gloria, profectò indebita venit, præproperè affectatur, periculosè captatur. Virtus, gradus ad gloriam: virtus, mater gloriæ est. Fallax gloria & vana est pulchritudo, quam illa non parturiuit. Sola est, cui gloria iure debetur, & securè impenditur.

† Martyrol. Roman refert ad 26 Febr vbi Baron in notis horum Bern Sermonũ meminit.

** al. virtus.*

Gloria sine virtute inanis & indebita. Sola virtus gradus ad gloriam.

2\. Sancto Victori nec virtus nec gloria deest, sed quemadmodum ambæ res & quo ordine in homine processerunt, id operæprecium intueri. Pugnauit fortiter, viriliter superauit, & sic demum gloria & honore coronatur. Quomodò nempè inglorius remansisset bellator fortis, humilis victor? quanquam nec in die virtutis suæ sine gloria fuit signis & prodigiis admirandus. Habemus, dilectissimi, in vita Victoris, & quod dignè miremur & quod salubriter imitemur. Miror vina dedisse in eremo, non vitem, sed fontẽ. Miror & stupeo infantem adhuc in vtero pauori fuisse pauendis dæmoniis, quippe ab ipsis præcognitum, & iam tunc ex nomine designatum. Nec vacuũ nomen, vbi hostiũ fuga & extorta confessio victoriam concessit infantulo. Quis item non miretur furem à dæmone deprehensũ, & rursum à dæmone mox hominem liberatum? Quis non etiam omni admiratione stupendum ducat, carne circundatum hominem, cœlis patentibus, carnis oculos superno infigere lumini, & videre visiones Dei, angelico insuper mulceri cantico, doceri oraculo? Hæc atq; similia in sancto homine veneramur, non æmulamur: Meritò quidem, quando & sine salutis periculo possunt nõ fieri, & sine salutis periculo ne queũt vsurpari. Tutius sanè æmulanda solidiora quã sublimiora, & quæ magis virtutem redoleant, gloriam minus.

In sanctis quædam miranda, quædam imitanda.

S. Victoris nonnulla mirabilia.

3\. Studeamus proinde moribus conformari, cui in mirabilibus similari, & si volumus non valeamus. Æmulemur in viro sobrium victum, deuotum affectum, æmulemur mansuetudinem spiritus, castimoniam corporis, oris custodiam, animi puritatem, ponere frenum iræ & modũ linguæ, dormire parcius, orare frequentius, commonere nosmetipsos psalmis, hymnis & cãticis spiritualibus: diebus iungere noctes, & diuinis laudibus occupare. Æmulemur charismata meliora. Discam * ab ipso quod mitis & humilis corde fuit. Æmulemur, inquam, quod extitit liberalis in pauperes, iucundus ad hospites, patiens ad peccãtes, benignus ad omnes. Hoc enim melius. In his forma est cui imprimamur. Illa lætificent, ista ædificent, moueant illa, ista promoueant. Epulemur, dilectissimi, ad mensam diuitis vocati, mensam abundantem panibus, deliciis cumulatam. An non diues qui exemplis non reficit, protegit meritis, lætificat signis? Diues planè, in cuius hodie conuiuio solenni Angeli & homines pariter congregantur. Hi vt reficiantur, illi vt delitientur. Isti vt proficiant, illi vt gaudeant. Cuius vita repleta bonis, quid nisi mensa referta cibis? Nec tamẽ omnibus omnia apponuntur, sed vt tollat quisque quod sibi expedire & conuenire videbit.

Sancti potius in moribus quam in mirabilib. æmulandi.

4\. Et ego quidem consilio salubriori diligenter considero quæ mihi apponuntur. Cautum est mihi eligere mea, & aliena non tangere. Non extendam manum ad gloriam miraculorum: ne si attentauero quod desuper non accepi, perdam meritò & quod videor accepisse. Non leuo cum illo oculos ad rimanda secreta cœlestia, ne oppressus à gloria confusus resiliam, sero confugiens ad consiliũ Sapientis, qui ait c: *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris.* (c Eccli. 3. c) Infertur mensis vinum nouum aquarum rubentiũ: non tango, quia non mihi appositum scio, qui similiter elementa mutare, naturas innouare non valeo. Cerno item in mensa Victoris Angelos illum audisse canentes. Nunquid videbo & ego mihi super nos exhiberi cantores: aut certè citharœdos illos de Apocalypsi d coram me citharizare in citharis suis? (d Apoc 14. a) Imperat ille dæmonibus adhuc in corpore viuens, vinctum in corpore soluit corpore iam solutus. Cibi sunt sed non mei, equidem iucundi & sapidi: sed non tangit illos anima mea, quoniã non est inopi mihi vnde

55 Vita referta bonis est quasi mensa plena ferculis, vnde quisque sumit quod sibi conuenit.

sufficiam talia redhibere. At si diligenter considero, ecce præ oculis in mensa Sancti, censura iudicij, disciplinæ vigor, sanctitatis speculũ, vitæ forma, virtutis insigne. Hæc à me & absq; præsumptione sumuntur, & salubriter insumuntur: & si dissimulo, districtè reposcuntur.

5. Audi adhuc quænam mihi iure apposita putem. Si panem doloris & vinum compunctionis de diuitis mensa obtuleris, tollo securus qui sum pauper & inops. Erunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, & poculũ meũ cum fletu miscebo c. Pars mea hæc, qui dolenda cõmisi. Nec me tamen pigebit vt æstimo cibi huius, quoniam qui apposuit scientiã addidit & dolorẽ. Sed & si temperantiæ, si iustitiæ, si prudentiæ vel fortitudinis exempla appareant, ea incunctanter sumo, sciens quia talia oportet me præparare. Hæc mihi apponi, hæc à me repetitũ iri non dubito. Nũquid signa & prodigia exigenda à nobis sunt, vt ea diuiti vicissim præparemus? Fratres, vasa sunt in honorẽ illi qui nos inuitauit, non cibi pauperum. Tu ergo qui inuitatus es, diligẽter cõsidera quid tibi ille quid sibimet apposuerit, non n. quicquid in mensa apponitur, tibi apponitur. Quid si in poculo aureo fuerit propinatũ? Nõ poculũ tibi sed potus apponitur. Sume potum & pone aurũ. Ergo exempla bonorũ operum & rectitudinem morum paterfamiliâs communicat ita domesticis, vt prærogatiuã sibi retineat in miraculis. In his tamen atq; illis, ille glorificãdus est, cuius munus sanctè viuere, cuius virtus signa facere est, qui in Trinitate perfecta viuit & regnat Deus in sæcula sæculorum, Amen.

c *Psal. 41. a*

Virtutes à nobis non prodigia exigenda.

DE S. VICTORE
SERMO II.

1. GAudete in Domino, dilectissimi, qui inter continua suæ pietatis beneficia indulsit hominem mundo, cuius multi saluarentur exemplo. Iterum dico, gaudete, quod factus de medio appropiauit Deo, vt multò plures eius intercessione saluentur. Habet ex hominibus cui hominum peccata donet, misericors & miserator Dominus. Habet tempus & locum intercedendi pius & misericors aduocatus. Equidem locum quietum & tempus feriatum. In terris visus est, vt esset exemplo, in cœlum leuatus est, vt sit patrocinio. Hic informat ad vitam, illic inuitat ad gloriam. Factus est mediator ad regnum, qui fuit incitator ad opus. Bonus mediator, qui sibi iam postulans nihil, totum in nos transferre desiderat, & supplicantis affectum & supplicationis fructũ. Quid enim quærat sibi qui nullius eget? Dominus conseruat eum & viuificat eum, & beatum facit eum in gloria, nihil illi deerit in loco pascuæ collocato. Hæc dies gloriosæ migrationis eius, dies lætitiæ cordis eius, exultemus & lętemur in ea. Introiuit in potẽtias Domini, gaudeamus quia nunc potentior est ad saluandum.

Sancti in terris viuentes nos informãt ad vitam in cœlis gaudẽtes inuitant ad gloriam.

2. Hodie Victor posito corpore, quo solo præpediri ab introitu gloriæ videbatur, tantò alacrior quantò expeditior penetrauit in sancta, similis factus in gloria Sanctorum. Hodie de nouissimo & humili loco quẽ sibi ex consilio Saluatoris elegerat, ipso summo patrefamiliâs euocante, verus amicus ascendit superius, & est illi gloria coram simul discumbentibus. Hodie despecto mundo, & mundi principe triũphato, supra mundũ verè Victor ascendit, accipiens de manu Domini coronã victoriæ. Ascendit autẽ cum immensa supellectili meritorum, clarus triũphis miraculis gloriosus. Pausat miles emeritus, & post labores sudorésque peractæ militiæ locatur feliciter, coronatur sublimiter. Anima eius in bonis demorabitur. Quæris vbi? Cum Abraam, Isaac, & Iacob in regno cœlorũ. Ita cũ talibus & tali in loco sibi sedet. Sedet excelsa & fulgida, sedet lætabunda & laudans. Sedet delicata & ornata monilibus suis, stipata malis, fulcita floribus. Sedet, inquam sibi vacua curis, delitiis affluẽs, abundans ocij & quietis ad vacandũ sapientiæ. Quæ sedit & fleuit super flumina Babylonis, sedet modo ad fontem vitæ, & conuersatio illi secus torrentem voluptatis, cuius impetus lætificat ciuitatem Dei. Inuenit sibi fontem hortorum, puteum aquarum viuentium, & cum Samaritana potatur aqua sapiẽtiæ salutaris, vt non sitiat in æternũ. Datur illi de fructu manuũ suarũ, & laudãt eam in portis opera eius, & gloriatur testimonio conscientiæ. Conscientiæ, dico, suę nõ alterius. Sedet media Angelorum, digna planè eorũ cõsortio, quorũ desiderio flagrat, puritate nitet, castimonia decoratur. Sedet inter Apostolos vir apostolicæ gratiæ: nec est quod se abscõdat à consortio Prophetarũ, qui quẽ illi prædixerũt, glorificauit & portauit in corpore suo. Neq; se putata victoriosis Martyrum choris Victor noster ascendũ, qui duro & diuturno martyrio viuentem sui corporis hostiam immolauit.

Animæ in cœlis beatæ elogia.

Sedet veteranus miles debita iam suauitate & securitate quietus. Securus quidem sibi: sed nostri sollicitus. 3.
Non enim cum putredine carnis simul se exuit visceribus pietatis: nec sibi sic induit stolam glorię, vt nostrę pariter miseriæ suæq; ipsius misericordiæ obliuionẽ indueret. Non est terra obliuionis, quã anima Victoris inhabitat, non terra laboris, vt occupetur in ea, nõ denique terra, sed cœlum est. Nunquid cœlestis habitatio animas quas admittit indurat, aut memoria priuat, aut spoliat pietate? Fratres latitudo cœli dilatat corda, non arctat, exhilarat mentes, non alienat, affectiones non contrahit, sed extẽdit. In lumine Dei serenatur memoria, nõ obscuratur. In lumine Dei discitur quod nescitur, nõ quod scitur dediscitur. Superni spiritus illi qui ab initio cœlos inhabitant, nunquid quia incolunt cœlos, despiciunt terras, & non magis eas visitatu & frequentant? Nunquid quòd semper vident faciẽ Patris, ministeriũ euacuat pietatis? Omnes nihilominus administratorij spiritus sunt, missi in ministeriũ propter eos qui hæreditatẽ capiunt salutis a. Quid ergo? Discurrunt Angeli & succurriũt hominibus; & qui ex nobis sunt nesciũt nos: nec norunt iã cõpati in quib. passi sunt & ipsi? Qui dolores nesciunt, sentiunt tamen nostros: & qui venerunt de magna tribulatione, non recognoscunt iam in quo fuerunt? Scio qui dixit b. *Me expectant iusti donec retribuas mihi.* Iustus est Victor etiam expectans nostram procuidubio retributionem. Non est ille pincerna Pharaonis, qui inuentam gratiam retinuit sibi, prophetæ sui pariter & captiui minimè recordatus c. Minister Christi est, Christũ sequitur. Nõ est ille oblitus suę promissionis, nec socio passionis regni cõsortiũ denegauit. Non est discipulus cõtra magistrũ; non potest Victor quicquã facere, nisi quod viderit magistrũ facientem. Opera quæ ille fecit, & iste fecit similiter.

Sancti in cœlis secum quidem de se at pro nobis sollicit.

a *Heb. 1. d*

Sãcti norunt nobis cõpati, & ipsi olim similia passi.

b *Psal. 141. b*

c *Gen. 40.*

4. Iam cœlos ingressus quos & antè apertos beatis oculis suspiciebat, verè nunc reuelata facie speculatur gloriam Dei, absorptus quidem sed non oblitus clamorem pauperum. Beata visio qua in eandem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu. Paruulus ad pugnam, magnus ad victoriam; matris viscera necdũ exiens, & iam eiiciens dæmonia, cum incremento virtutum ac meritorum victor viuens inter peccatores translatus est. O virum præcipuæ sanctitatis, qui antè sanctus quàm natus, antè opere quàm nomine Victor. Adhuc vtero clausus iam de hoste triumphauit. O venerandam etiam ipsis Angelis sanctitatem, quam pari studio & si dispari voluntate, & mali fugitant & frequentant boni. Nec facile dixerim quid virũ astruat sanctiorem horum fauor, aut pauor illorum. Corpore denique terras, mente cœlos inhabitans: aliquando familiarius aliquid nunciantes, aliquando ineffabili cantus suauitate plausibiles supernorum voces spiritum audiebat. Verè anima tua, Victor, vna ex gemmis, quę tibi in cruce apparuerunt. Verè infixa cruci, cum diuinæ inserta gloriæ, eandẽ sibi claritatis imaginem induit quam inuenit. Vincenti expandit gremium suum, qui pugnanti dederat spiritum suũ. O victrix anima quę sicut passer transuolans, mundi laqueos euasisti, respice ad incautas animas intricatas illis, periclitantes in illis, vt tuo patrocinio eruamur.

Victor Angelis familiaris, Dæmonibus terribilis.

5. O miles emerite qui christianæ militiæ duris laboribus angelicæ felicitatis requiem commutasti; respice ad imbelles & imbecilles commilitones tuos, quod inter hostiles gladios & spirituales nequitias tuis laud. occupamur. O victor inclyte, qui & de terra & de cœlo gloriosissimè

Inuocatio ad S. Victorem elegantissima.

triumphasti, illius gloriam nobiliter superbus despiciens, & huius regna pie violẽtus diripiens, respice de cœlo ad A vinctos terræ, vt hæc sit tuorũ consummatio triumphorum, si & nobis demum vicisse te sentiamus. Nam si ex re nomẽ tibi, perfecta veritas nominis ex nostra liberatione censebitur: & certè deest interpretationi quandiu nos, qui tui sumus, minimè liberamur. Quàm piũ, quàm dulce, quàm suaue, ô Victor, in hoc loco afflictionis & in hoc corpore mortis te canere, te colere, te precari. Nomẽ tuũ & memoriale tuũ fauus distillãs in labiis captiuorum, mel & lac sub lingua eorum, qui tui memoria delectantur. Eia ergò fortis athleta, dulcis patrone, aduocate fidelis: exurge in adiutorium nobis, vt & nos de nostra ereptione gaudeamus, & tu de plena victoria glorieris. Omnipotens pater, peccauimus tibi facti filij alieni, sed appropiauimus in Victore, qui dum vicit cupiditatem suam, vincat & iram tuam, nos quoq; in gratiam potenter restituat. O victor Iesu te in nostro Victore laudamus, quia te in illo vicisse cognoscimus. Da ei piissime Iesu sic de sua in te victoria gloriari, vt non subeat obliuio nostri. Fili Dei immitte ei nostri semper in conspectu tuo memorẽ esse, nostram in tuo tremendo iudicio suscipere & agere causam, qui cum Patre & Spiritu sancto B viuis & regnas Deus per omnia secula seculorũ. Amen.

† Idẽ sermo reperitur apud B. Petrũ Damiani, stylus verò pro Bernardũ redolet. Diuersas tamen lectiones inde descripsimus.

IN FESTO B. MARIÆ MAGDALENÆ, SERMO. †

1.

HOdie misericordia & veritas obuiauerunt sibi, & multitudo miserationum Domini in peccatricem fœminam refusa est. Filius enim Virginis peccatricis & menstruatæ manibus attrectatur, Deũmque atque Dei filiũ mulier infrunita † contingit. Tangit pedes mũdi atque mundantis, immunda: & vestigiis Creatoris mulier criminosa procumbit. Transit in affectũ cordis præuaricatrix, & redit ad cor: & magnitudinem eius scelerũ lachrymarũ multitudo condemnat. Dissimulat pietas tangentis officium, & obsequiorum instantiam remuneratorius ille maiestatis oculus fœlici dedignatione non inspicit. Osculatur Maria pedes Christi frequentibus osculis, & oculis inundantibus vestigia Redemptoris infundit, tergit crinibus, odoriferis illinit & irrorat vnguentis. Videt C & inuidet singularitatis amator, & vtrunque redarguit Pharisæi iactantia, illũ ignorantiæ, præsumptionis istã. Sed deliberans prouidentia suspendit iudicium, dum affectat obsequium, & inuectiuam retinet præparatam, donec Mariæ sacrificium in holocaustum pertranseat. Gaudent Angeli super peccatrice pœnitentiam agente, & odoris fragrantia cœlestis ille conuentus aspergitur, saluantémq; & saluandã tota misericordię dulcedo pertingit*. Vbi abundauit delictũ, superabundauit & gratia a, & numerositatem criminum præponderans pietas intercludit. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, in peccatricis confessione, quàm iusta reprehẽsio in Pharisæi superbia & abusione? Enumeratur obsequẽtis obsequiũ & per obliquum tangitur indignantis iniquitas tota literali cohærentia Simonis inuidiam impugnante. Et quia vbi spiritus Domini, ibi libertas b; dimittuntur illi peccata multa quæ multum diligit: immittuntur illi, qui multum negligit. Non erat satiatus ab vberibus sponsæ, nec induerat compassionis affectum, legem relegens quæ misericordiam nescit, nouit iustitiam. Lex dura duris & lapideis promulgata, parata percutere, nesciens misereri. Lex excludens pœnitentiæ locũ, veniam D negans, emendationis ignara. Lex vinum durum & acidum de botris amarissimis eliquatum, cõsecratum feritati, deriuatum Israëli, Saluatori propinatum. Vinum de quo dentes bibentium obstupescunt: non de genimine vitis illius quod Saluator bibit nouũ in regno Patris sui.

† al. infrunita.

Christi pietas & misericordia in Conuersione Mariæ Magd.

* al. protingit. for. etiam pertingit.

a Rom. 5. d

b 2. Cor. 3. d

Legis veteris austeritas.

2.

Verè meliora sunt vbera sponsæ vino isto c. Quænam, ait, sunt ista? Procedat in medium Paulus Apostolus, & vbera felici lacte manantia nobis assignet. *Gaudere*, inquit d, *cũ gaudentibus, flere cum flentibus.* O quàm breui sermociunculo* totius religionis depinxit insigne, quã elegãti clausula proposuit pietatem, æquitatem statuit, submouit inuidiam? His vberibus mater Ecclesia lactat A proficientes, nutrit perfectos, *Gaudere*, inquit, *cum gaudentibus*. Facessat hinc secularis plausus insania, & lætitia mundialis abscedat, quia non est gaudere impiis, dicit Dominus e. Nunquid illorũ os gaudio repleri æstimas, qui lætantur cũ malefecerint, & exultant in rebus pessimis f? Sed nec illi qui laudibus adulatorum rapiuntur, diuinæ iubilationis agnouere lætitiã. Nunquid qui vestiuntur purpura & bysso, & epulantur quotidie splendidè, gaudiũ & lętitiã obtinebũt? Absit, vt in terra suauiter viuentiũ gaudiorũ inueniatur materia; cum tantis alternationibus tota mundi facies immutetur, vt eleuans allidatur, & respiret illisus. Sed est gaudiũ continua sibi iucunditate firmissimũ, quod perfectus animus de secura sibi cõscientia pollicetur. Mens enim ab huius mundi aspergine purè pressẽq; detersa, & in diuinæ cõtemplationis acumen totũ desiderij sui figens affectũ, gaudens gaudet in Domino, & exultat anima sua in Deo salutari suo. Talis anima minas aspernatur, nescit timorem, spem falsam eludit, & omnium scandalorũ immunis, in pace in idipsũ dormiens requiescit. *Pax multa diligentibus legem tuam,* B (ait iustus) *& non est illi scandalũ* g. Nouerat enim quia lictores non persequuntur martyres, sed coronant. Cum huiusmodi gaudentibus gaudet Apostolus, & vt abundantius gaudeant, tota securitate promittit. Hoc gaudiũ certum & plenum est: tantoque certius idem, quantò vicinius circa identitatem imprimitur. Hæc est mamilla cõgratulationis, de qua lac exhortationis effunditur, quo nutriuntur perfecti, vt cum auulsi fuerint à lacte isto, epulentur ab introitu gloriæ Dei.

c Cant. 1. a

Matris nostræ, id est, Ecclesiæ vbera felici lacte manantia.

d Rom. 12. c

* al. sermunculo.

e Isa. 48. a

f Prou. 2. c.

Verum gaudiũ non competit impiis.

Sed piis & solum Deũ desiderantibus.

g Psal. 118. a

Mammilla congratulationis.

3.

Secunda est *flere cum flentibus*. Nunquid Apostolus præcipit flere rerum amissionem, intermissionem voluptatum, filiorũ mortes, morborũ instantiam, grauitatem inopiæ, potentiam fortiorum? Absit. Plorandi e. sunt, qui taliter plorant. Religiosa n. tristitia, aut alienũ luget peccatum, aut propriũ. Beati quorũ luctus in hac intentione versatur, quia consolatoriã possunt in hac expectare dulcedinem. O quàm leni & dulcissimo spiritu imbutus est spiritus illius, qui nouit in spiritu lenitatis peccantem instruere, suspendere vindictam, & affectuosis visceribus* inuiscerare sibi peccatorẽ, donec vitæ reddatur. De hac compassionis mamilla lac consolationis effunditur, & C hoc lacte pascit Apostolus illos qui solido cibo vesci non possunt. Amator innocentiæ, pacis amicus, patientiæ cibus, patienter compatiens, & cõgaudens gaudentibus, perfectionis metã cursu cõsummato cõtingit. Hæc sunt vbera lacteis irrorata liquoribus, meliora vino, lacte dulciora, misericordiam sonantia, redolentia pietatem. *Fragrantia*, inquit h, *vnguentis optimis*. Digna prorsus vbera, de quibus eliquatur vnguẽtorũ infinitas, odorata diffluxione, ciuitatem Dei viuentis circunquaque respergens. Hæc sunt vnguẽta quæ regina Saba attulit in Hierusalẽ: de quibus dicit Scriptura i: *Non sũt allata vltra aromata tam multa**, *quàm ea quæ dedit regina Saba Salomoni.*

Quis sit culpabilis fletus seu luctus, quis laudabilis.

Religiosa tristitia.

Mammilla cõpassionis.

* al. Officiis.

h Cant. 1. a

i 3. Reg. 10. b

* al. optima.

4.

Quàm excellenter apposuit *optima* Spiritus ille subtilis, qui totam sibi libri huius rapit positionem*? Est n. vnguentũ bonũ quod Maria pedibus Saluatoris infudit, est & melius, quod eadem (si tamen eadem) super caput recumbentis effudit: est & optimum quod & ipsa præparauit toti corpori Christi. *Primum* vnguentum contritionis est, de recordatione peccatorum, de spiritu contrito & contribulato descendens. Hoc infunduntur pedes illius qui ambulat super pennis ventorum, hic adorat Maria in loco vbi steterunt pedes eius. Steterunt, in- D quam, quia validissima amoris manu pedẽ vtrumq; tenuit, donec vtrumque perungeret, & audiret criminum remissionem, & dimissionẽ in pace. *Remittũtur*, inquit k, *tibi peccata; & vade in pace.* Magnam prorsus miseriam magna misericordia diluit & abstergit, & hoc quidem festinanter, quia sine vllo interuallo coniunguntur & lachrymæ peccatricis, & misericordia* Saluatoris. Remittuntur peccata, & in pace dimittitur: vt & de præterito sit solicita, & secura de futuro.

* al. Possessionem.

Triplex Magdal. vnguentum

Primum contritionis, de recordatione peccatorũ, ad pedes Christi pertinens.

k Luc. 7. g

* al. Indulgentia.

5.

Pedes isti sunt *misericordia* & *iudicium*: quorum alterũ sine altero osculari vel temeraria securitas est, vel de-

Pedes Christi mysticè Misericordia & Iudicium.

speratio fugienda. Quis enim Dei misericordiam indesinenter attendens, non statim tepidioris vitæ quietem A excipiet? Cum enim recogitat vniuersitatis Dominum formam serui pro seruis suscipere, triginta & tribus annis operari salutem nostram in medio terræ huius, capi, ligari, lanceari, crucifigi, & hoc totum pati pro filiis hominũ: statim deceptoria spe sibi blãditur, & alludit, gaudet obseruari in misericordia & miserationibus, iudiciũ nescit, ignorat iustitiam, & punienda æstimat non puniri. Fallitur qui sic osculatur misericordiæ pedem, vt pedem iudicii non attendat, qui totum de misericordiæ pede * præsumit, hoc solum ad salutem sufficere credens, quod credit.

Misericordiæ pes non solus amplectẽdus.

* al. misericordis pietate.

6. Rursus cum abducit os, & iudicii pedem crebrioribus osculis intertangit, subcurrit carnis animæque substantia, & vtriusque hominis statum vehemẽtior aura percellit. Horrendum enim est incidere in manus Dei viuẽtis l, offendere Creatorem, nescire Dominum, recalcitrare dominantis imperio, qui habet potestatem corpus & animam ponere * in gehennã. Terribilis certè (sicut ait Apostolus m) quædã expectatio iudicii, quãdo ignis in cõspectu eius exardescet, & virtutes cœlorum mouebũtur, B & vacillantibus cõscientiis latitudinem mundi validissimus ignis aduret. Nihil prorsus terribilius quam videre latronis officinam plenã sanguine, cumulatã opprobriis, tormentis vndantem. Quis hæc diutius cogitans non statim contremiscat, & in desperationis rotetur abyssum? Non est igitur huic pedi morosius incumbendum, ne pietatis intuitum ferocia iudicantis excludat *. Vtrumq; igitur inungat pedem animæ pœnitentis affectus, & nunc misericordiam amplectens, nunc iudicium deosculatus contribulati spiritus offerat holocaustum. Vide Mariam iudicii pedem fortiter attendentem, dum nobilis & lasciua mulier conuiuantium faciem non attendit, sed extenso corpore prouoluitur pedibus maiestatis doloris plena, timoris impatiens, compunctionis iaculo vulnerata. Sed & misericordiæ pedem labiis impressioribus osculatur, in cuius spe firmiter inhæret vestigiis Redemptoris *, donec audiat, *Remittuntur tibi peccata tua.*

l Heb. 10. f

* al. mittere. m Ibidem Sed neq; iudicis solus.

* al. occludat. Vterque pes, misericordiæ & iudicii, simul inungendus.

* al. accumbentis.

7. Sanè preciosum vnguentum, quo non solum terrena domus: sed etiam cœlestis aspergitur. Vilissimæ autẽ sunt species de quibus conficitur, & magna earum copia intra nostros hortulos poterit inueniri. Peccata igitur nostra plantata in conscientiis nostris, quorum numerositas præ multitudine numerari non potest, species eius sunt. Ipsa igitur in mortariolo pœnitentiæ, macerationis pistillo cõtusa, & respersa discretionis oleo, doloris igne supposito, & in aheno disciplinæ cocta, vnguẽtũ exhibẽt preciosum & acceptum pedibus Saluatoris. Compendiosè autem istud confecimus, sapienti rerum occasionem penitus relinquentes. Et licet materia videatur indignior: interim tamen bonum est vnguentum istud, quod domum replet, penetrat cœlos, Angelos lætificat, & beatæ ciuitati lætitiam refundit & gaudium. Hoc est sacrificium iustitiæ: quia *sacrificium Deo spiritus contribulatus* n.

Vnguenti mystici species, & compositio.

n Psal. 50. d.

8. Secundum *vnguentum* est *deuotionis* de recordatione beneficiorum Dei. Prorsus dignissima huius vnguenti compositio: & in istius cõparatione prioris est cõpertio vilipendenda. Eius enim species de cœlesti paradiso allatæ sunt, & in terra filiorum hominum nequeunt inueniri. Virtutes enim diuinitus collatæ, & in mortariolo pectoris pistillo diligentissimæ meditationis contritæ, & exultationis oleo superfusæ, suffuso igne iustitiæ & in humilitatis aheno decoctæ, faciunt vnguentum & odore & virtute mirabile: quod solum super caput Domini recumbentis possit effundi, & exhiberi reuerentiæ maiestatis. Sed & hoc recolligimus breuiter; illis qui multa de paucis excipere * nouerunt, verborum multitudinem reseruantes.

Secundum vnguentum deuotionis, de recordatione beneficiorum Dei ad vngendũ Christi caput. Modus compositionis eiusdem.

* al. exsculpere.

9. Notanda tamen vtriusque differentia, & secundi sublimitas attendenda; quoniam illud est *sacrificium Deo spiritus contribulatus*, & istud *sacrificium laudis* quod honorificat Deũ. Pedes igitur vngimus Saluatoris, cum de peccans compungimur, vngimus caput, cum de collatis virtutibus, virtutum largitori gratias cumulamus. Interstitii tamen morosuas inter pedes esse debet & caput: quia A profectò difficillimus & præsumptuosus saltus est à vestigiis ad verticem Domini transuolare. Neque enim eadem quæ vnxit pedes, vnxit & caput: cum illa meretrix nihil horum fecisse legatur, secundum illud: *Verte impios, & non erunt* o. Vnxit ergo Maria sanctum Domini verticem, profectò iam electa *, iam familiaris effecta, longéque à peccatricis illius obuoluta vestigiis *, quam infelix ille septenarius confundebat.

Vtriusque vnguenti differentia.

o Prou. 12. a

* al. dilecta.

* al. euoluta contagiis.

10. Porro si duo præmissa vnguenta tantæ dignitatis sunt, vt alterum pedibus, alterũ complaceat capiti domināti: illud tertium quod optimum est & superexcellens, vbinam inuenire poterimus? Sed absit vt ipsa veritas à veritate dissentiat, & tale aliquid habere se iactitet, quod habere non possit. Est ergò tertium *vnguentum pietatis*; quod est super omnia aromata morbis omnibus & periculis salutare, quodque nulli vnquam pesti inuenitur inefficax. De ipso namque sic legitur: *Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata: vt venientes vngerent Iesum* p. Vides ne in prima fronte capituli propositum, quod non vna vel duæ, sed tres vix sufficiunt ad B emendum tantæ compositionis vnguentũ: intelligis quia non pedes, aut caput, sed totum Crucifixi corpus sibi vendicat ista confectio? Confectio sine dubio preciosa, quæ toti sufficiat corpori Creatoris. Et attende quia vnguentũ pedibus infusum, adeo dignantissima lenitate suscepit, vt Pharisæum murmurantem parabolica prolixitate conuinceret, & retorto sugillaret exemplo q. Sed & de refuso super caput eius vnguento Discipulos indignantes coarguit, bonum mulieris opus esse protestans: & tumidã eorum animositatem verbis compescuit moderatis r. Hoc verò tam salubre, tamque mirificum, in mortuo suo corpore noluit expendi, quòd viuo vtique reseruabat. Duo enim corpora habet Christus, vnum quod suscepit ex Virgine, alterum Ecclesiæ quod charius habet benignitas redimentis. Denique illud pro illo morti exposuit & tormentis, addictus cruci, iunctus * sceleratis, morte turpissima cõdemnatus. Poterimus ne tam salubrem conficere confectionem? Vniuersæ miseri * miseriæ, tam animarum quam corporum, oculo pietatis inspectæ, species eius sunt. Istæ igitur in mortariolo largitatis, dulcedinis pistillo confractæ, & delinitæ charitatis oleo, succenso com- C passionis igne, & in aheno perseuerantiæ despumatę, vnguentum faciunt ipsis etiam Angelis admirandum.

Tertium vnguentũ pietatis præ cæteris, & totum Christi corpus respiciens.

p Marc. 16. a

q Luc. 7.

r Matth. 26. a Marc. 14. a

Duo Christi corpora verũ & mysticum.

* al. vinctus cum.

* al. miserorum.

Confectio huius tertii vnguenti preciosi.

11. Sunt viri diuitiarum in domo Domini virtutum inuestigemus an apud eos huiusmodi habeantur vnguenta. Primus occurrit mihi *Paulus* (sicut vbique solet) totus præsenti delibutus vnguento. *Quis infirmatur*, inquit s, *& ego non infirmor*? Felix anima facta sibi tanquam vas perditum, vt omnium miserias in sua continentia colligaret, totũ se toti corpori Christi donauerat, omnibus omnia factus, vt omnes lucrifaceret. Sed & *ille simplex & rectus* & timens Deum, vide quomodo non * hominem, imò verò * hominem, & quod verius est supra hominem ambulabat. *Oculus*, inquit t, *fui cæco, & pes claudo, pater eram pauperum*, &c. Qui sic eum hoc vnguento perunxerat, vt de misericordiæ thalamo largius irroratus exiret. *Samuëlem* recolo u, qui non semel, sed omnibus diebus vitæ suæ lugebat super Saul, cum sciret illum longius ab oculis diuinitatis elongatum. Non cessabat tamen compassio quæ condolentis animum irrepserat, fundens lachrymas etsi non profuturas, puras * tamen. *Dauid* parri- D cidam filium continua deploratione plorabat, plorans in eo non carnis necessitudinẽ, sed fidei destructionẽ x. Cerne quomodo *Ioseph* totus hoc melle illitus erat y. Venerũt fratres non iam ante fratrem, sed ante dominũ assistẽtes, conscii proditionis, homicidii rei, fratricidii successores *. Videt eos Ioseph, & omnium iniuriarum immemor, dulcissimis fletibus inundatur, & pietatis adeps qui intus latitat, foras per oculos emanat. Fugit odium, nescit iram, tempus iracundiæ non reseruat: reddens bonũ pro malo, pro crudelitate dulcedinem. Pene quin oblitus sum Moysen adeo sacri liquoris huius rore perfusum z, vt totus ex eo superfundatur & profluat. Peccat Israël, & Moyses peccantem reconciliare nititur Creatori, sed dissimul...

s 2 Cor. 11. g.

* Sanctorum erga proximos pius affectus, & cõpassio, S. Pauli: Iobi.

* add. secundum.

* add. secundum.

t Iob. 29. c

* u 1 Reg. 15. g

* Samuelis.

* al. piæ.

Dauidis.

x 2 Reg. 18. f

* Ioseph.

y Gen. 45.

* al. successores.

z Exod. 32. c

Moyses erga peccantem & murmurantem populum amor & mansuetudo.

Dominus exaudire rogantem. Promittit plurima Moysi Creator omnium, & feriendi licentiam quærit à Moyse, A qui Moysen fecit. *Dimitte me* (inquit) *vt irascatur furor meus contra eos, & faciam te in gentem magnam.* Respōdit Moyses. *aut dimitte eis hanc noxā, aut si non facis dele me de libro quem scripsisti.* Obstupescenda profecto dulcedo. Et principatum respuit gentis alienæ, & de libro viuentium deleri desiderat, nisi peccantibus dimittatur offensa.

12\. Hæc sunt vnguenta propitiationis & misericordię, quæ à sponsæ vberibus eliquantur †, infirmitates omnes fugātia, profligantia passiones. Felix Maria vnxit pedes Iesu: felicior eadem vnxit caput auctoris: felicissima quæ rorē vnguentarium toti corpori Christi pręparauit. Considera quam vehementissimo dilectionis affectu beata hęc mulier diligebat Christum regem. *Domine,* inquit a, *si tu sustulisti eum, dicito mihi: & ego eum tollam.* Quē cum Maria? Cum de nullo feceris mentionem: ad quem relationem facias? Putasne quòd in omnibus cordibus versetur ita memoria dilecti tui, sicut & in consistorio cordis tui? *Et ego,* inquit, *eum tollam.* Mira res. Hominem perfectæ ætatis: virum cuius corpori vix centum libræ sufficiunt vnguentorum, tenerrima mulier portabis & tolles? Ardens B & affecta locutio quæ de puritatis amore refusa, promittit quod implere non potest. Nihil enim amanti difficile esse videtur. Quis desperare debeat, tanta peccatrice non solum veniam, sed & gloriam consequente? Ipsa hodie intercedat pro peccatis nostris, & placatum nobis reddat iudicem nostrum amicum † suum, qui est super omnia benedictus Deus in secula, Amen.

† al. eliciantur.

a Ioan. 20. d

Vis amoris in Magdalena.

Amanti nihil difficile.

† al. sponsum.

IN ASSVMPTIONE B. MARIÆ.

Sermo I.

1\. Virgo hodie gloriosa cœlos ascendens, supernorum gaudia ciuium copiosis sine dubio cumulauit augmentis. Hæc est enim cuius salutationis vox & ipsos exultare facit in gaudio, quos materna adhuc viscera claudūt a. Quòd si paruuli necdum nati anima liquefacta est vt Maria locuta est: quid putamus quænam illa fuerit cœlestium exultatio, cum & vocem audire, & videre faciem, & beata eius frui præsentia meruerūt? Nobis verò charissimi, quæ in eius assumptione solennitatis occasio, quæ causa lætitiæ, quæ materia gaudiorum? Mariæ præ- C sentia totus illustratur orbis, adeò vt & ipsa iam cœlestis patria clarius rutilet virgineæ lampadis irradiata fulgore. Merito proinde resonat in excelsis gratiarum actio & vox laudis, sed plangendum nobis quam plaudendum magis esse videtur. Quantum enim de eius pręsentia cœlum exultat, nunquid non consequens est vt tantū lugeat hic noster inferior mundus eius absentiam? Cesset tamen querela nostra, quia nec nobis hic est manens ciuitas; sed eam inquirimus ad quam hodie Maria benedicta peruenit. Io quam si conscripti ciues sumus, dignum profecto est etiam in exilio, etiam super flumina Babylonis eius nos recordari, eius communicare gaudiis, eius participare lætitiæ, maximeque eam quæ tam copioso impetu lætificat hodie ciuitatem Dei: vt sentiamus & ipsi stillicidia stillantia super terram. Præcessit nos Regina nostra, præcessit, & tam gloriosè suscepta est, vt fiducialiter sequantur Dominam seruuli clamantes, Trahe nos post te; in odore vnguentorum tuorum curremus. Aduocatam præmisit peregrinatio nostra: quæ tanquam Iudicis mater, & mater misericordiæ, suppliciter & efficaciter salutis nostræ negocia pertractabit. D

a Luc. 1. e

Exultatio cœlestium in assumpt. Mariæ.

B. Virgo in cœlum præcessit, & nos ad sequendū animat.

2\. Preciosum hodie munus terra nostra direxit in cœlum, vt dando & accipiendo fœlici amicitiarum fœdere copuletur humana diuinis, terrena cœlestibus, ima summis. Illo enim ascendit fructus terræ sublimis, vnde data optima, & dona perfecta descendūt. Ascendens ergò in altū Virgo beata dabit ipsa quoque dona hominibus. Quidni daret? Siquidem nec facultas ei deesse poterit nec voluntas. Regina cœlorum est, misericors est. Denique mater est vnigeniti Filii Dei. Nihil enim sic potest potestatis eius seu pietatis magnitudinem commendare: nisi fortè aut non creditur Dei Filius honorare Matrem: aut dubitare quis potest omnino in affectum charitatis transisse Marię A viscera, in quibus ipsa quæ ex Deo est charitas, nouem mensibus corporaliter requieuit.

3\. Et hæc quidem propter nos dixerim, Fratres, sciens difficile esse, vt in tāta inopia charitas illa perfecta nō quærens quæ sua sunt, valeat inueniri. Vt tamen inter ea silēā beneficia quæ pro illius glorificatione consequimur; si eam diligimus, gaudebimus vtique, quia vadit ad Filium. Planè, inquā, congratulabimur ei, nisi fortè (quod absit) inuentrici gratiæ omnimodis inueniamur ingrati. Quem enim in castellum mundi huius intrantē prius ipsa suscepetat, ab eo suscipitur hodie sanctam ingrediens ciuitatem. Sed cum quanto putas honore, cum quanta putas exultatione, cum quanta gloria? Nec in terris locus dignior vteri virginalis templo, in quo Filium Dei Maria suscepit, nec in cœlis regali solio, in quo Mariam hodie Mariæ Filius sublimauit. Felix nimirū vtraque susceptio: ineffabilis vtraque, quia vtraque inexcogitabilis est. Vt quid enim ea hodie in Ecclesiis Christi euangelica lectio recitatur, in qua mulier benedicta in mulieribus excepisse intelligitur Saluatorem? Credo vt hæc quam celebramus, ex illa susceptione aliquatenus æstimetur, imò vt iuxta il- B lius inæstimabilem gloriam inæstimabilis cognoscatur & ista. Quis enim etiam si linguis hominum Angelorumque loquatur, explicare queat quemadmodum superueniente Spiritu, obumbrante virtute Altissimi caro factum sit Verbum Dei, per quod facta sunt omnia, & dominus maiestatis, quæ non capit vniuersitas creaturæ, intra virginea sese clauserit viscera factus homo?

Gloria assumptionis Virg. Deiparæ.

Ratio lectionis Euangelicæ.

4\. Sed & illud quis cogitare sufficiat, quàm gloriosa hodie mundi Regina processerit, & quanto deuotionis affectu tota in eius occursum cœlestium legionum prodierit multitudo, quibus ad thronū gloriæ canticis sit deducta, quàm placido vultu, quàm serena facie, quā diuinis amplexibus suscepta à Filio, & super omnem exaltata creaturam, cum eo honore quo tanta mater digna fuit, cum ea gloria quæ tantum decuit filium? Felicia prorsus oscula labiis impressa lactentis, cui virgineo mater applaudebat in gremio. Verum nunquid nō feliciora censebimus quæ ab ore sedentis in dextera Patris hodie in beata salutatione suscepit, cum ascenderet ad thronū gloriæ, epithalamium canens & dicens: *Osculetur me osculo oris sui?* C Christi generationem, & Mariæ assumptionē quis enarrabit? Quantū enim gratiæ in terris adepta est præ cæteris, tantum & in cœlis obtinet gloriæ singularis. Quòd si oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit quæ præparauit Deus diligētibus se: quod præparauit gignēti se, & (quod omnibus est certū) diligēti pręomnibus, quis loquatur? Felix planè Maria, & multipliciter felix, siue cum excipit Saluatorem, siue cum à Saluatore suscipitur. vtrobique mira dignitas Virginis Matris: vtrobique amplectenda dignatio maiestatis. *Intrauit,* inquit b, *Iesus in quoddā castellū, & mulier quædam excepit illum in domum suam.* Sed laudibus magis vacandum est, quod festiuis præconiis hæc dies debeantur. Quia verò copiosam nobis materiam lectionis huius verba ministrant; cras quoque conuenientibus nobis in vnum communicandum erit sine inuidia quod fuerit desuper datum, vt in memoria tantæ Virginis non modo affectus deuotionis excitetur, sed & mores ædificentur ad profectum conuersationis, in laudem & gloriam Filii eius Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. D

Regina mundi quanta gloria & pompa hodie processerit.

Christi generatio & Mariæ assumptio inenarrabilis.

b Luc. 10. g

IN ASSVMPTIONE B. MARIÆ,

De Euangelica Lectione,

Sermo II.

Intrauit Iesus in quoddam castellum. a

a Luc. 10.

1\. Opportunè satis hoc mihi in loco prophetica exclamatio assumenda videtur b. *O Israel quam magna est domus domini, & ingens locus possessionis eius?* An non ingens, cuius comparatione castellum dicitur terræ

b Baruch. 3. e

huius spatiosissima latitudo? An non ingens patria & regio inæstimabilis, quando ab ea Saluator adueniens, cum ingrederetur orbem terræ, introiret castellum? Nisi fortè castellum quis aliud intelligendum putet, quam atrium fortis armati, principis mundi huius, cuius vasa diripere fortior superuenit. Festinemus in illam ingredi beatitudinis amplitudinem fratres, vbi nemo alium coangustat: vbi possimus cum omnibus sanctis comprehendere quænam sit longitudo & latitudo, sublimitas & profundum. Neque id desperemus, quandoquidem ipse cœlestis habitator patriæ, etiam & creator, nostri huius castelluli angustias non refugit.

2\. Sed quid introisse eum dicimus in castellum? Etiam in angustissimum virginalis vteri diuersorium introiuit. Denique & *mulier quædam excepit illum in domum suam.* Felix mulier, quæ non iam exploratores Hierico, sed potius fortissimum illum expoliatorem stulti illius, qui verè vt luna mutatur, non legatos Iesu filii Naue, sed ipsum magis suscipere meruit verum Iesum Filium Dei. Felix, inquam, mulier; cuius domus Saluatore suscepto inuenta est munda quidem: sed planè non vacua. Quis enim vacuam dixerit, quam salutat Angelus *gratia plenam?* Neq; hoc solum: sed adhuc quoque in eam superuenturú asserit Spiritum sanctum. Ad quid putas, nisi vt etiam superimpleat eam? Ad quid nisi vt adueniente iam Spiritu plena, sibi eodem superueniente, nobis quoque superplena & supereffluens fiat? Vtinam fluant in nos aromata illa, charismata scilicet gratiarum: vt de plenitudine tanta omnes accipiamus. Ipsa nempe mediatrix nostra, ipsa est per quam suscepimus misericordiam tuam Deus, ipsa est per quam & nos dominum Iesum in domos nostras excipimus. Et nobis enim singulis castra sunt singula, & singulæ domus: & sapientia pulsat ad ostia singulorum. Si quis ei aperuerit, introibit, cœnabitque cum eo. Est vulgare prouerbium, quod multorum in ore, magis autem in corde versatur? Bonum, inquiunt, seruat castellum, qui custodierit corpus suum. Sapiens tamẽ non sic, sed magis, inquit e, *Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit.*

Maria plena gratia, vt in nos redundat.

Castelli mystica expositio.

e Prou. 4. d

3\. Esto tamen cedendum sit multitudini: bonum castrum custodiet, qui custodierit corpus suum. Illud sanè quærendum, quænam huic sit adhibenda custodia castro. Rectè ne custodisse tibi videtur anima illa corporis sui castrum, cuius membra velut coniuratione facta inimico eius dominium tradidere? Sunt enim qui cum morte fœdus inierunt, pactum pepigerunt cum inferno d. *Incrassatus est*, inquit e, *dilectus, & recalcitrauit, incrassatus, impinguatus, dilatatus.* Hæc planè custodia, quæ laudatur à peccatoribus in desideriis carnis suæ. Quid vobis, videtur, fratres? Num & in hac parte cedendum est multitudini? Absit. Paulum magis interrogemus: vtpote ducem strenuum militiæ spiritualis. Dic nobis Apostole quæ sit tui custodia castri? *Ego*, ait f, *sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aërem verberans. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis prædicauero, ipse reprobus efficiar.* Et alio in loco: *Non regnet*, inquit g, *peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum concupiscentiis eius.* Vtilis profectò custodia, & felix anima quæ sic custodierit corpus suum, vt nunquam sibi vendicet illud inimicus. Fuit enim aliquandò cum hoc meum castrum tyrannidi suæ impius ille subiecerat sibi potestatiue membris imperans vniuersis. Quantum eo nocuerit tempore, præsens adhuc indicat desolatio & egestas. Heu nec continentiæ murum in eo, nec patientiæ antemurale reliquit. Exterminauit vineas, messuit segetes, arbores extirpauit, quippe etiam oculus iste meus deprædabatur animam meam. Denique nisi quia dominus adiuuit me: paulominus habitasset in inferno anima mea. Dico autem infernum inferiorem, vbi nulla confessio, vnde nemini datur exire.

d Esai. 28. d
e Deut. 32. b

f 1. Cor. 9. d

g Rom. 6. d
Qualis corpori nostro adhibenda custodia.

Clades castro nostro per tyrannidem dæmonis illata.

4\. Cæterum etiam tunc nec carcer illi deerat nec infernus. Ab ipso nempe coniurationis & perditionis pessimæ deprehensa principio: non alibi quam in domo propria carcerali est mancipata custodiæ: nec aliis quam suę illius familiæ data tortoribus. Erat enim illi cõscientia carcer, erant tortores ratio & memoria: atque hi quidem crudeles, austeri & immisericordes: sed longè minus rugientibus illis præparatis ad escam: quibus erat iam iamque tradenda. Sed benedictus Deus qui non dedit me in captionem dentibus eorum. Benedictus, inquam, Dominus qui visitauit & fecit redemptionem. Cum enim inferiori eam carceri tradere malignus & tortoribus accelerare, sed & castrum ipsum ignibus cremare perpetuis, vt digna periuris fieret retributio membris: fortior superuenit. Intrauit in castellum Iesus: qui fortem alligans, eius vasa diripuit: vt quæ prius erant in contumeliam, faceret in honorem. Contriuit portas æreas, & confregit ferreos vectes: vinctum de domo carceris & vmbra mortis educens. Porrò egressus eius in confessione. Ipsa est enim scopa qua mundatus carcer & ornatus, deinceps regularium institutionum iunciis quibusdam pulchrè virentibus de carcere redit in domum. Habet ergò mulier iam domum suam, habet vbi suscipiat eum cũ super tantis beneficiis extat obnoxia. Alioquin væ ei si eum excipere renuit, si non detinet, si non cogit manere secum, quoniam aduesperascit. Rediens enim qui prius eiectus est, mundatam quidem & ornatam domum inuenit, sed vacantem.

Peccatoris carcerem, tortores & infernum depingit.

Inferno obnoxii, Regi tortoria bei hoc euasimus.

5\. Relinquitur siquidem mulieri domus sua deserta, quia Saluatoris hospitio dignam exhibere neglexit. Quomodò inquis? Poterit ne domus mundata confessione priorum delictorum, & obseruatione regularium institutionum ornata, indigna adhuc iudicari habitaculo gratiæ, Saluatoris ingressu? Poterit sine dubio, si superficietenus emundata, & iunciis (vt dictum est) strata virentibus, interius plena sit luto. Quis enim suscipiendum Dominum arbitretur in dealbatis mortuorum sepulchris, quæ videntur à foris speciosa, intrinsecus autem spurcitia & sanies vniuersa repleuit? Esto siquidem vt aliquando tanquam ipsa superficie delectatus incipiat primum apponere pedem ei qui huiusmodi est, primam aliquam visitationis suæ gratiam indulgendo: nunquid non resiliet illico cum indignatione? Nunquid non effugiet clamitans: Infixus sum in limo profundi: & non est substantia? Virtutis enim species & non veritas, quasi qualitas est, non substantia. Neque verò ingressum eius exterioris potest conuersationis tenuis superficies sustinere: quoniam omnia penetrat, & in intimis cordibus eius habitatio est. Quòd si nequaquam spiritus disciplinæ subditum manifestè peccatis corpus inhabitat h, fictum vtique non modo declinat, sed & effugit, atque elongatur ab eo. At verò aliud est quam fictio execranda, si peccata superficietenus radis non intrinsecus eradices? Certus esto; quotiam pullulabit vberius: & emundatam, sed vacantem domum cum nequioribus septem, qui eiectus fuerat, hostis malignus intrabit. Reuersus enim ad vomitum canis, odibilis erit multò plusquam antè: & fiet filius gehennæ multipliciter, qui post indulgentiam delictorum in easdem denuo sordes inciderit, vt sus lota in volutabro luti.

Hypocrisis & fictæ pœnitentiæ redargutio.

Psal. 68. a

h Sap. 1. b
Peccata non superficietenus radenda sed intrinsecus eradicanda.

6\. Vis videre mundatam, ornatam, & vacantem domum? Hominem intuere qui confessus est & deseruit manifesta peccata præcedentia ad iudicium; & nunc solas mouet manus ad opera mandatorum, corde penitus arido, ductus consuetudine quadam, planè quasi vitula Ephraim docta diligere trituram. Exteriorum quæ ad modicum valent, ne vnum iota præterit, sed camelum glutit dum culicem liquat. In corde enim seruus est propriæ voluntatis, cultor auaritiæ, gloriæ cupidus, ambitionis amator, aut hæc omnia aut singula quæque intus vitia fouens: & mentitur iniquitas sibi: sed Deus non irridetur. Videas enim interdum sic palliatum hominem, vt seducat etiam semetipsum, penitus non attendens vermem qui interiora depascitur. Manet enim superficies, & salua sibi omnia arbitratur. *Comederunt* (ait Propheta) *alieni robur eius: & ignorauit.* Dicit quia diues sum: & nullius egeo, cum sit pauper & miser & miserabilis k. Nã & inuenta occasione ebullire saniem quæ latebat in vlcere, & excisam non extirpatam arborem in siluam pullulare videas densiorem. Quod periculum si volumus declinare, securim ponamus necesse est ad radices arborum; non

NOTA. Exterioris hominis cura & interioris neglectus quam multos fallat & arguat coram Deo.

i Osee. 7. c
k Apoc. 3. d

ad ramos. Non sola inueniatur in vobis exercitatio corporalis ad modicum valens: sed inueniatur vtilis ad omnia pietas, & exercitium spirituale.

7. *Mulier*, inquit, *Martha nomine excepit illum in domum suam, & huic erat soror nomine Maria.* Sorores sunt, & debent esse contubernales. Occupatur hęc circa frequēs ministerium, illa dominicis est intenta sermonibus. Ad Martham spectat ornatus, sed impletio ad Mariam. Vacat enim Domino: vt non sit domus vacans. Sed mundationem cui possumus attribuere? Erit enim si & hoc inuenerimus, domus in qua Saluator suscipitur: & munda & ornata, & non vacans. Demus eam Lazaro, si & vobis ita videtur. Et ei siquidem fraternitatis iure cum sororibus est domus ista communis. Dico autem Lazarum quem quatriduanum iamiamque fœtentem à mortuis excitat vox virtutis: vt videatur satis congruè formam gerere pœnitentis. Intret ergo domum Saluator, & frequenter visitet eam quam pœnitens Lazarus mundat, ornat Martha & Maria replet internæ dedita contemplationi.

Ad Martham spectat ornare domum, ad Mariam implere, ad Lazarum mundare.

Lazarus gerit formam pœnitentis.

8. Sed forte curiosius quisquam requirat cur in præsenti Euangelica lectione nulla prorsus Lazari mentio fiat. Arbitror sanè ne id quidem à proposita similitudine dissidere. Virginalem etenim domum intelligi volens Spiritus siluit non incongruè pœnitentiam, quæ malum vtiquè comitatur. Absit enim vt proprii quicquam inquinamenti domus hæc aliquando habuisse dicatur, vt in ea proinde scopa Lazari quæreretur. Quod si originalem à parentibus maculam traxit, sed minus à Hieremia sanctificatam in vtero, aut non magis à Ioanne Spiritu sancto repletam credere prohibet pietas Christiana. Hæc enim festis laudibus nascens honoratur. Postremò cum omnimodò constet ab originali contagio sola gratia mundatam esse Mariam; quippe cum & nunc in baptismate sola hanc maculam lauet gratia, & sola eam raserit olim petra circuncisionis: vt omninò pium est credere, proprium Maria delictum non habuit, nihilominus ab innocentissimo corde etiam pœnitentia longè fuit. Sit ergo Lazarus apud eos quorum necesse est ab operibus mortuis conscientias emundari: secedat inter vulneratos dormientes in sepulchris, vt in thalamo virginali inueniantur Martha & Maria tantum. Ipsa est enim quæ Elizabeth grauidæ & grandæuæ quasi mensibus tribus humili deseruiuit officio l, ipsa verba omnia quæ de Filio dicebantur, conseruabat conferens in corde suo m.

Priuilegium sanctificationis nō minus, imò magis tribuendum B. Virgini, quā Ieremiæ, aut Ioanni.

Proprium Maria delictū non habuit.

l Luc. 1. f
m Luc. 2. e

9. Neminem ergò moueat quòd suscipiens mulier Dominum, non Maria, sed Martha vocatur: quando in hac vna & summa Maria, & Marthæ negocium, & Mariæ non ociosum ocium inuenitur. Omnis quidem gloria filiæ regis abintus, nihilominus tamen in fimbriis aureis circumamicta est varietate. Non est de numero fatuarum virginum prudens Virgo. Lampadem habet, sed in vase oleum portat. An fortè excidit vobis Euangelica illa parabola n, quæ fatuas virgines prohibitas narrat ab introitu nuptiarum? Erat quidem domus earum munda, virgines enim erant. Erat ornata, quia simul omnes, id est fatuæ cum prudentibus lampades ornauerunt: sed erat vacans, quia in vasis suis oleum non acceperunt. Hinc est quòd nec ab eis suscipi in domos suas, nec admittere eas dignatur sponsus cœlestis ad nuptias. Non sic mulier illa fortis, quæ serpentis caput contriuit. Habes enim post multa in laudibus eius, quia *non extinguetur in nocte lucerna ipsius* o. In suggillationem hoc dicitur fatuarum, quæ veniente media nocte sponso, conqueruntur sero & dicunt p: *Quia lampades nostræ extinguuntur.* Processit igitur gloriosa Virgo; cuius lampas ardentissima ipsis quoque Angelis lucis miraculo fuit, vt dicerent q: *Quæ est ista quæ progreditur sicut aurora consurgens, pulchra vt luna electa vt sol?* Clarius enim cæteris rutilabat, quam repleuit oleo gratiæ præ participibus suis Christus Iesus filius eius Dominus noster.

In Maria Dei, & Marthæ negociū, & Mariæ ociū inuenitur.

n Matt. 25.
o Prou. 31. b
p Matth. 25. a
q Cant. 6. c

IN ASSVMPTIONE VIRG. DEIPARÆ.

SERMO III.

Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quaedam Martha nomine excepit illum in domum suam a.

a Luc. 10. g

QVid est, Fratres, quòd è duabus sororibus altera tantum Dominum legitur excepisse, & ea ipsa quę videtur inferior? Optimam enim partem elegit Maria, teste ipso quem Martha suscepit: sed prior ortu Martha videtur, & salutis initium sibi magis actio quàm contemplatio noscitur vendicare. Laudat Christus Mariam, sed à Martha suscipitur. Amat Rachelem Iacob, sed Lia supponitur ignoranti. Si de fraude queritur, audiat non esse consuetudinis vt iuniores prius tradantur ad nuptias b. Quòd si luteam hanc cogites domum, facilè erit nosse quemadmodum in ea Dominum Martha magis excipiat quàm Maria. Quod enim ait Apostolus c: *Glorificate & portate Deum in corpore vestro*: Marthæ dicitur, non Mariæ. Hæc nimirum corporis vtitur instrumento, cum illi potius sit impedimento. Denique *corpus*, inquit d, *quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Nunquid & operantem? Martha igitur in domum suam excepit Saluatorem in terris, Maria potius cogitat quemadmodum suscipiatur ab eo in domo non manu facta æterna in cœlis. Fortè tamen & ipsa Dominum suscepisse videtur, sed in spiritu. Dominus enim spiritus est.

1.

b Gen. 29.
c 1. Cor. 6. d
d Sap. 9. d

2. *Huic*, inquit, (haud dubium quin Marthæ) *soror erat nomine Maria: quæ etiam sedens secus pedes Iesu, audiebat verbum illius.* Vides quòd vtraque suscepit verbum, hæc in carne, illa in voce. *Martha autē satagebat circa frequens ministerium. Quæ stetit & ait: Domine, nō est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare?* Putas in domo in qua Christus suscipitur, vox murmurationis audietur? Felix domus, & beata semper cōgregatio est, vbi de Maria Martha conqueritur. Nam Mariæ Martham æmulari prorsus indignum, prorsus illicitum est. Alioquin vbi legitur Mariam causantem quia soror mea reliquit me solam vacare? Absit absit, vt qui Deo vacat, ad tumultuosā aspiret fratrum officialium vitam. Martha semper insufficiens sibi & minus idonea videatur, aliisq; magis id operis quod administrat optet imponi. *Respondit autem ei Iesus; Martha Martha sollicita es, & turbaris erga plurima.* Vide prærogatiuam Mariæ, quem in omni causa habeat aduocatum. Indignatur siquidem Pharisæus, conqueritur soror, etiam Discipuli murmurant: vbique Maria tacet, & pro ea loquitur Christus. *Optimam*, inquit, *partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea in æternum.* Hoc vnum illud necessarium est, hæc vna quam Propheta tam sedolò requirebat: *Vnam*, inquit e, *petiiā Domino, hanc requiram.*

Felix domus & congregatio, vbi de Maria Martha conqueritur.

Maria Christum habet aduocatum.

e Psal. 26. b

3. Quid tamen sibi vult, Fratres, quòd *optimam partem* Maria dicitur elegisse? Vbi iam erit, quod aduersus eam proferre solemus, si quando forte administrantis Marthæ turbationem, inæqualitatem diiudicare voluerit: *Melior est iniquitas viri, quàm benefaciens mulier* f? Vbi erit & illud: *Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus* g? & illud: *Qui maior est vestrum, erit minister vester* h? Postremò, quæ consolatio est laboranti, quasi in eius suggillationem, partem sororis attollere? Vnum ergo arbitror è duobus, vt aut de electione Maria laudetur, quòd pars ipsa quantum in nobis est, sit omnibus eligenda: aut certè, vt neutrum dicatur defuisse, nec in partem quamlibet præcipitasse sententiam, sed ad obedientiam præceptoris in vtramlibet sit parata. Quis enim sicut Dauid fidelis ingrediens, egrediens & pergens ad imperium regis? Denique *paratum*, inquit k, *cor meum, paratum cor meum*, non semel tantum, sed & secundo, & vacare tibi, & proximis ministrare. Hæc planè pars optima, quæ non auferetur: hæc mens optima, quæ non mu-

Optima pars quæ.

f Eccl. 42. a
g Ioan. 12. d
h Matth. 20. d

Vitæ mixtæ, quæ contemplatiuæ iūgit Actiuam cōmendatio.

i 1. Reg. 22. e
k Psal. 56. b

l. Tim. 3. e

tabitur quocūq; vocaueris eam. *Bonum*, inquit l, *acquirit gradū, qui bene ministrauerit*: fortè meliorē qui benè vacauerit Deo; optimū autem qui perfectus est in vtroque. A Vnum adhuc dico, si tamen id de Martha licet suspicari. Nonne enim quasi ociosam reputasse videtur, quam sibi dari petiit adiutricem? Sed carnalis est, & omninò non percipit quæ sunt spiritus Dei, si quis fortè vacantem animam sua de vacatione redarguit. Audiat igitur optimam esse hanc partem, quæ maneat in æternum. Nūquid non rudis quodammodò videtur anima quæ diuinæ contemplationis penitus expers, illam intrauit regionem, vbi hoc vnum omnium opus, vnum studium, eadem vita?

4.

Religiosæ domus habent Martham, Mariam & Lazarum, i. e. alii vacant administrationi, alii cōtemplationi, alii cō- punctioni.

Sed consideremus, Fratres, quemadmodum in hac domo nostra tria hæc distribuerit ordinatio charitatis, Marthæ administrationem, Mariæ contemplationem, Lazaro pœnitentiam. Habet hęc simul quæcunque perfecta est anima: magis tamen videtur ad singulos singula pertinere, vt alii vacent sanctæ contēplationi, alii dediti sint fraternæ administrationi, alii in amaritudine animæ suæ recogitent annos suos tanquam vulnerati dormientes in sepulchris. Sic planè sic opus est, vt Maria pie & sublimiter sentiat de Deo suo. Martha benignè & misericorditer de proximo, Lazarus miserè & humiliter de seipso. B Gradū suum quisq; consideret. m *Si inuenti fuerint in ciuitate hac Noe, Daniel, Iob, ipsi iustitia sua liberabūtur, ait Dominus, sed filiū aut filiam non liberabunt.* Nemini nos blandimur, vtinam nec vestrum quispiam se seducat. Quibus enim nulla credita est dispensatio administratiū nulla cōmissa: his omnino sedendum erit aut secus pedes Iesu cum Maria, aut certè cum Lazaro intra septa sepulchri. Quidni erga multa turbetur Martha, quæ solicita est pro multis? Tibi ergo cui necessitas hæc non incūbit, è duobus vnum est necessariū, aut nō turbari penitus, sed delectari magis in Domino: aut si id necdum potes, turbari non erga plurima, sed (vt de se Propheta loquitur n) ad teipsum.

m Ezech. 14. d

n Psal. 41. b

5.

* NOTA.

Religiosis sub officio & cura vacantibus quid incūbat.

Iterum dico, ne quis de ignorantia habeat excusationē: Oportet te, Frater, ad quem de fabricanda seu regenda inter vndas diluuii arca nihil spectat, aut virū esse desideriorum, vt Daniel erat: aut cum beato Iob virum dolorū, & scientem infirmitatem. Alioquin vereor ne tepidum te & nauseam prouocantem euomat ex ore suo, qui te inuenire cupit aut sui consideratione calidum & charitatis igne flagrantem; aut tua ipsius cognitione frigidum, & aqua compunctionis ignita diaboli iacula restinguentem. C

Vtilis cautela pro Martha: seu actioni & ministerio mancipatus.

Sed & ipsam quoque Martham admonitam esse necesse est, id maxime quæri inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Erit autem fidelis, si neq; quæ sua sunt quærat sed quæ Iesu Christi, vt sit intentiū pura: nec suam faciat, sed Domini voluntatem, vt sit actio ordinata. Sunt enim quorum non simplex est oculus, & recipiunt mercedem suam. Sunt qui feruntur propriis motibus animorum, & contaminata sunt vniuersa quæ offerunt, quippe cum voluntates eorum inueniātur in eis. Veni nunc mecum ad nuptiale carmen, & consideremus quemadmodū sponsus sibi sponsam vocat; nec vllum omiserit ex his tribus, nec addiderit vltrà: *Surge*, inquit o, *propera amica mea, formosa mea, columba mea, & veni.* Annon *amica* est; quæ dominicis lucris intenta, fideliter ipsam quoq; pro eo ponit animam suam? Quotiens enim pro vno ex minimis eius spiritale studium interponit, totiens pro eo spiritualiter ponit animam suam. An non *formosa* quæ reuelata facie gloriam Domini speculando, in eandem imaginem trāsformatur de claritate in claritatem tanquam à Domini spiritu? An non *columba*, quæ plangit & gemit in foraminibus petræ, in cauernis maceriæ, tanquam sepulta sub lapide? D

o Cant. 2. c

6.

Mulier, ait, *Martha nomine excepit eum in domum suam.* Certum est huius tenere locum fratres officiales; quos fraternæ charitatis intuitus variis administrationibus deputauit. Vtinam autem & ego ipse inter dispensatores fidelis merear inueniri. Quibus enim cōuenientius videtur aptandum quod Dominus ait, *Martha Martha solicita es*, quàm prælatis, si tamen digne in solicitudine præsunt? Aut quis turbatur erga plurima, nisi cui & Mariæ vacantis & Lazari pœnitentis, sed & ipsorum quibus onera sua partitur, vniuersa incumbit solicitudo? Vide Martham solicitam, vide Martham erga plurima turbatam, A Apostolū loquor, qui prælatos solicitudinis admonens, gerit ipse solicitudinem omnium Ecclesiarum. *Quis infirmatur*, inquit p, *& ego non infirmor? Quis scandalizatur & ego non vror?* Suscipiat igitur Martha Dominum in domum suam, cui nimirum credita est dispensatio domus. Mediatrix est, vt sibi pariter & subiectis salutem obtineat, suscipiat gratiam: sicut scriptum est q: *Suscipiant montes pacem populo, & colles iustitiam.* Suscipiant & cæteri coadiutores eius singuli pro qualitate ministerii sui, excipiant Christum, seruiant Christo, ministrent ei in membris suis: ille in infirmis fratribus, ille in pauperibus, ille in hospitibus & peregrinis.

Prælati Marthæ officio funguntur.

p 2. Cor. 11. g

q Psal. 71. a

7.

Vtilis & præclara cautio pro Magdalena, seu his qui vitæ contemplatiuæ vacant

Quibus ita solicitis circa frequens ministerium, videat Maria quemadmodum vacet, & videat quoniā suauis est Dominus. Videat, inquam, quàm deuota mente; quàm tranquillo sedeat animo secus pedes Iesu, prouidens eum semper in conspectu suo, & verba ex ore eius excipiēs, cuius & aspectus delectabilis, & eloquiū dulce. Diffusa est enim gratia in labiis eius, & est speciosus forma præ filiis hominum, imo etiam super omnem gloriam Angelorū. B Gaude & gratias age Maria, quę partē optimam elegisti. Beati enim oculi qui vident quæ tu vides, & aures quæ merentur audire quod audis. Beata planè quæ venas susurrii diuini percipis in silentio, in quo vtique bonum est homini Dominum expectare. Simplex esto, non tantum sine dolo & simulatione, sed & absque multiplicitate occupationum, vt tecum sit sermocinatio eius, cuius & vox dulcis, & facies decora. Vnum caue, ne abūdare incipias in sensu tuo, & velis plus sapere quàm oportet sapere: ne fortè dum lucem sectaris, impingas in tenebras, illudente tibi dæmonio meridiano: de quo non est huius temporis disputare. Nam Lazarus quo deuenit? Vbi posuistis eum? Sorores alloquor, quæ sepelierunt fratrem prædicatione & ministerio, exemplo & oratione. Vbi ergo posuistis eum? Abscōditus est fossa humo, sub lapide iacet, non facile inuenitur. Propterea non erit incongruum quatriduano quartum reseruare sermonem vt iuxta Saluatoris exemplum audientes r: Ecce quem amas infirmatur, & nos maneamus hic die isto.

r Ioan. 11. a

r Ioan. 11. a

C

IN FESTO ASSVMPTIONIS B. Mariæ Virginis.

SERMO IV.

TEmpus loquendi est omni carni, cum assumitur incarnati Verbi Mater in cœlum; nec cessare debet à laudibus humana mortalitas; cum hominis sola natura supra immortales spiritus exaltatur in Virgine. Sed de eius gloria nec silere deuotio patitur, nec dignum aliquid sterilis concipere cogitatio, aut inerudita potest locutio parturire. Hinc est quòd & ipsi cœlestis curiæ principes in consideratione tantæ nouitatis clamant non sine admiratione a: *Quæ est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens?* Ac si manifestius dicant: Quanta est hæc, & vnde ei ascendenti vtique de deserto affluentia tanta deliciarum? Nec enim pares inueniuntur deliciæ vel in nobis quos in ciuitate Domini lætificat fluminis impetus, quæ à vultu gloriæ voluptatis gloria potantur. Quæ est ista quæ de sub sole (vbi nihil est nisi labor & dolor, & D afflictio spiritus) ascendit deliciis spiritalibus affluens? Quidni delicias dixerim virginitatis decus cum munere fœcunditatis, humilitatis insigne, distillantem charitatis fauum, misericordiæ viscera, plenitudinem gratiæ prętogatiuā gloriæ singularis? Ascendens igitur de deserto regina mundi, etiam Angelis sanctis, vt canit Ecclesia, *speciosa facta est & suauis in deliciis suis.* Desinant tamen deserti huius mirari delicias, quia Dominus dedit benignitatem, & terra nostra dedit fructum suum b. Quid mirantur de terra deserta Mariam ascendere deliciis affluentem? Mirentur potius pauperem Christum de cœlestis regni plenitudine descendentem. Longè enim amplior

a Cant. 8. b

Angeli admirabundi in ascensu Virg.

b Psal. 84. b

Magis tamen admirandus Christi de Cœlo descensus.

miraculo dignum videtur Dei Filium paulominus ab angelis minorari, quàm Dei Matrem super Angelos exaltari. Illius siquidē exinanitio facta est repletio nostra: illius miseriæ, mūdi deliciæ sunt. Deniq; cum diues esset, propter nos pauper factus est c, vt nos eius inopia ditaremur. Sed & crucis ignominia, credentium facta est gloria.

c 2. Cor. 8.

2. Lazari sepulti consideratio tropologica.

Adhuc autem & ad monumentum properat vita nostra, vt quatriduanum reducat à monumento: & eum de quo vobis hodie (si meminit charitas vestra) sermo debetur: Lazarum quærit, vt quæratur, & inueniatur à Lazaro. In hoc enim est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos. Age igitur Domine, quære quem amas, vt & amantem facias & quærentem. Quære vbi posuerunt eum, iacet enim clausus, ligatus, oneratus. Iacet in ergastulo conscientiæ, tenetur vinculis disciplinæ, & tanquam lapide superposito premitur & opprimitur onere pœnitentiæ, maximè quòd desit fortior fortis vt mors dilectio, & charitas omnia sustinens, & in his omnibus iam fœtet Domine: quatriduanus est enim. Credo iam multorum ingenia præuolant, vt intelligāt quem velim dicere Lazarum. Eum sine dubio, qui nuper peccato mortuus fodit sibi parietem d, vt videat abominationes multas & malas praui & inscrutabilis cordis sui, & iuxta Prophetam alium e ingressus est in petram absconditus fossa humo à facie furoris Domini.

d Ezech. 8.

e Ierem. 25. g

3. Lazari quatriduani resuscitati, & peccatoris pœnitentis comparatio. Resipiscentis seu resuscitādi peccatoris 4. dies mystici.

Sed quid est, Domine iā fœtet, quatriduanus est enim? Fortè enim fœtorem istum & quatuor dies istos non continuo quiuis intelligat. Ego primam arbitror timoris diē, qua nimirum irradiante cordibus nostris peccato morimur, & quodammodò sepelimur in conscientiis nostris. Secunda (ni fallor) agitur in labore certaminis, solet nēpe inter primordia conuersionis acrius insurgere tentatio prauæ consuetudinis, & vix extingui possunt iacula ignita diaboli. Tertia nihilominus doloris etiam videtur dum recogitat quis annos suos in amaritudine animæ suæ, & nec tam laborat declinando futura, quàm præterita plāgendo deplorat. Miraris quòd hos dixerim dies? Sed sepulturæ debentur dies nebulæ & caliginis, dies luctus & amaritudinis. Sequitur dies pudoris non dissimilis tribus, quando iam horribili confusione operitur anima miseranda, dum nimis considerat quæ & quanta deliquerit, & in oculis cordis terrat versat imagines peccatorum. Animus huiusmodi nihil dissimulat, sed diiudicat, sed aggrauat, sed exaggerat vniuersa: non sibi parcit durus iudex in semetipsum. Vtilis quidem exacerbatio: & digna miseratione crudelitas: facilè sibi diuinam concilians gratiam; dum pro eo mens æmulatur etiam contra seipsam. Verūtamen Lazare veni foras; ne in tanto fœtore diutius immoreris. Caro putrida putredini proxima est: & qui confunditur vehementius & tabescit, prope est vt desperet. Propterea Lazare veni foras. Abyssus abyssum inuocat: abyssus luminis & misericordiæ, abyssum miseriæ & tenebrarū. Maior illius bonitas quàm iniquitas tua: & vbi peccatū abundat, superabundare gratiam facit. Lazare, inquit, veni foras. Ac si manifestius dicat, quousq; conscientiæ tuæ caligo te detinet? quādiu in cubiculo tuo graui corde compungeris? Veni foras procede, respira in lucem miserationum mearum. Hoc enim est quod in Propheta legisti f: Infrenabo os tuum laude mea, ne pereas. Euidentius quoque Propheta alius de seipso g: Ad meipsum, inquit, anima mea turbata est propterea ero memor tui.

Dei infinita bonitas ad erigendos peccatores.

f Isa. 48. b

g Psal. 41. b

4. Iam verò quid sibi vult quod ait: Tollite lapidem, & post pauca: soluite eum? Nunquid post visitationem gratiæ consolantis cessabit agere pœnitentiam, quoniam appropinquauit regnum cœlorum: aut abiiciet disciplinam, ne forte irascatur dominus, & pereat de via iusta? Absit hoc. Tollitur lapis, sed pœnitentia maneat, non iam premens & onerans, sed viuidam & robustam mentem roborans atque confirmans: nimirum cuius cibus sit (quem antea nesciebar) Domini facere voluntatem. Sic & disciplina non iam constringit liberum, secundum illud h: Iustis non est lex posita: sed voluntarium regit & dirigit in viam pacis. Super hac Lazari suscitatione manifestius psallit Propheta i: Non derelinques animam meā in inferno, quia, vt dixisse memini, secundo huius festiuitatis die, infernus quidam, & carcer animæ, rea conscientia est. Nec dabis sanctum tuum (non suum ipsius, sed tuum vtique, quem ipse sanctificas) videre corruptionem k. Corruptioni siquidem proximus erat quatriduanus qui cœperat iam fœtere. Propè erat, vt penitus dissolueretur, & veniens in profundum malorum contemneret impius, sed præuentus voce virtutis & ab ea viuificatus gratias agit dicens l: Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo. Ad ipsius siquidem contemplationem euocasti & eduxisti ab inferno animam meam: dum anxiaretur super me spiritus meus: intuens conscientiæ propriæ faciem nimis abominandam. Clamauit, inquit, voce magna, Lazare veni foras. Magna vtique voce, non tam sono clamosa, quàm pietate & virtute magnifica.

Peccatores iam resuscitati status

h 1. Tim. 1. b

i Psal. 15. c

k Ibidem.

l Ibidem.

5. Redit ad solēnia assumptæ Virg.

Sed quo deuenimus? Nunquid non supra cœlos Virginem prosequebamur euntem? Et ecce cum Lazaro descendimus in abyssum. A splendore virtutis, ad fœtorem quatriduani procliuius decurrit oratio. Cur hoc nisi quia pondere proprio ferebamur: & trahebat nos materia, tanto vberior vtique, quanto familior? Fateor impeŕitiam meam, pusillanimitatem propriam non abscondo. Non est equidem quod me magis delectet, sed nec est quod terreat magis quam de gloria virginis Mariæ habere sermonem. Vt enim sileam interim ineffabile priuilegium meritorum, & prærogatiuam penitus singularem, tanto eam deuotionis affectu amplectuntur, honorant, suscipiunt (vt dignum est) vniuersi, vt licet de ea loqui gestiant omnes: tamen quicquid dicitur de indicibili, eo ipso quod dici potuerit, minus gratum sit, minus placeat, minus accepretur. Quidni minus sapiat, quicquid de incomprehensibili gloria comprehendere potuerit mens humana? Ecce enim, si in ea laudauero virginitatem, mihi multæ virgines post eam videntur offerri. Si humilitatem prædicauero, inuenientur forte vel pauci qui (docente Filio eius m) mites facti sunt, & humiles corde. Si magnificare voluero misericordiæ eius multitudinē, sunt aliqui misericordiæ viri, etiam & mulieres. Vnum est, in quo nec primam similem visa est, nec habere sequentem, gaudia Matris habens cum virginitatis honore. Optimam partem elegit sibi Maria. Optimā planè: quia bona fœcunditas coniugalis, melior autem castitas virginalis: prorsus autem optima est fœcunditas virginea, seu fœcunda virginitas. Mariæ priuilegium est, non dabitur alteri, quia non auferetur ab ea. Singulare est: sed continuo etiam indicibile inuenitur, vt nemo assequi possit, sic nec eloqui quidem. Quid si & illud adiicias, cuius mater? Quæ iam poterit lingua, etiam si angelica sit, dignis extollere laudibus Virginem Matrem; matrem autem non cuiuscunque, sed Dei? Duplex nouitas, duplex prærogatiua: duplex miraculum, sed dignè prorsus aptissimeque conueniens. Neque enim Filius alius Virginem: nec Deum decuit partus alter.

Quā arduū, loqui de laudibus Virg.

m Matth. 11.

Quid vnicè mirandum & summè laudandum in Virgine nēpè quod Mater simul & virgo.

Sed inprimis quia Mater Dei.

6. Virtutū quoque priuilegio eminet Maria. Puritas eius rara

Veruntamen non hoc tantum, si diligenter attendas, sed cæteras quoque virtutes singulares prorsus inuenies in Maria, quæ videbantur esse communes. Quæ enim vel angelica puritas virginitati illi audeat comparari, quę digna fuit Spiritus sancti sacrarium fieri, & habitaculum Filii Dei? Si rerum precia de raritate pensamus, quæ prima in terris angelicam proposuit ducere vitam, super omnes est: Quomodo, inquit n, fiet istud, quoniam virum non cognosco? Immobile propositum virginitatis, quod nec Angelo Filium promittente aliquatenus titubauit. Quomodo, inquit, fiet istud? Neque enim eo modo quo fieri solet in cæteris. Virum penitus non cognosco nec filii desiderio, nec spe prolis.

n Luc. 1. c

7. Humilitas singularis.

Quanta verò & quàm preciosa humilitatis virtus cum tanta puritate, cum innocentia tanta, cum conscientia prorsus absque delicto, immo cum tantæ gratiæ plenitudine! Vnde tibi humilitas & tanta humilitas ô beata? Digna planè quam respiceret Dominus, cuius decorem cōcupisceret rex: cuius odore suauissimo ab æterno illo paterni sinus attraheretur accubitu. Vide enim quàm manifestè sibi concinant Virginis nostræ canticum, & nuptiale carmen: nimirum cuius vterus, spōsi thalamus fuit.

Audi

o Ibidem. Audi Mariam in Euãgelio. *Respexit*, inquit o, *humilitatẽ* A *ancillæ suæ.* Audi eandem in epithalamio: *Cum esset rex*,
p Can. 1. d inquit p, *in accubitu suo: nardus mea dedit odorem suum.* Nardus quippe herba humilis est, & pectus purgat, vt manifestũ sit humilitatem nardi nomine designari, cuius odor & decor inuenerit gratiam apud Deum.

8. Sileat *misericordiam* tuam virgo beata, si quis est, qui
Misericordiæ Virg. admirabilis. inuocatam te in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. Nos quidem seruuli tui cæteris in virtutibus congaudemus tibi, sed in hac potius nobis ipsis. Laudamus Virginitatem; Humilitatem miramur; sed Misericordia miseris sapit dulcius; misericordiam amplectimur charius; recordamur sæpius; crebrius inuocamus. Hæc est enim quæ totius mundi reparationem obtinuit, salutem omnium impetrauit. Constat enim pro vniuerso genere humano fuisse sollicitam, cui dictũ est q: *Ne timeas Maria: inuenisti gratiam.* Vtiq; quam quærebas. Quis ergo
q Luc. 1. a
Misericordiæ Virginis pulcra commendatio. misericordiæ tuæ ô benedicta, longitudinem & latitudinem, sublimitatem & profundum queat inuestigare? Nam longitudo eius vsq; in diem nouissimum inuocantibus eã subuenit vniuersis. Latitudo eius replet orbem B terrarum: vt tua quoq; misericordia plena sit omnis terra. Sic & sublimitas eius ciuitatis supernæ inuenit restaurationem, & profundum eius sedentibus in tenebris & in vmbra mortis obtinuit redemptionem. Per te enim cœlum repletum: infernus euacuatus est: instauratæ ruinæ cœlestis Hierusalem: expectãtibus miseris vita perdita data. Sic potentissima & piissima charitas & affectu compatiendi, & subueniendi abundat effectu, æquè locuples in vtroque.

9. Ad hunc igitur fontem sitibunda properet anima nostra. Ad hunc misericordiæ cumulum tota sollicitudine miseria nostra recurrat. Ecce iam quibus potuimus votis ascendentem te ad Filiũ deduximus, & prosecuti sumus saltem à longè Virgo benedicta. Sit pietatis tuæ ipsam
Inuocatio B. V. quam apud Deum gratiam inuenisti, notam facere mundo; reis veniam, medelam ægris, pusillis corde roborem, afflictis consolationem, periclitantibus adiutorium & liberationem sanctis tuis precibus obtinẽdo. In hac quoque die solennitatis & lætitiæ dulcissimum Mariæ nomen cum laude inuocantibus seruulis, per te Regina C clemens, gratiæ tuæ munera largiatur Iesus Christus Filius tuus Dominus noster: qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.

IN ASSVMPTIONE B. MARIÆ Virg.

SERMO V.

Intrauit Iesus in quoddam castellum a.

a Luc. 10. g 1. QVod Dominus ac Saluator noster semel & in vno loco visibiliter tunc temporis dignatus est operari; hoc etiam nunc vbique terrarum in cordibus electorum operatur quotidie inuisibiliter. Ecce enim Euangelio loquente audimus, quòd *in quoddam castellum intrauit Iesus, & mulier quædam Martha nomine excepit illum*: & reliqua. Quod est autem hoc castellum, nisi cor humanum, quod priusquam Dominus ad illud veniat, cupiditatis fossa vallatur, muróque obstinationis clauditur, atque in interiori latitudine sua Babylonica turre erigi-
Tria in oppidis necessaria ad incolarum defensionem. tur? Tria certè in omni oppido sunt maximè necessaria: *victualia* quibus sustententur, *munitio* qua protegantur, *arma* quibus hostibus resistant. Sic ergò & huius D castelli incolæ victum habent *voluptatem* corporis, & seculi *vanitatem*, quibus pascuntur. Habent & qua teguntur proprij cordis duritiam; vt verbi Dei sagittis potentibus vix aut nunquam penetrari valeant. Accincti sunt *armis* carnalis scilicet sapientiæ argumentis, quibus con-
b Luc. 16. b tra hostes repugnant. Vnde scriptum est b: *Filii huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.*

2. At verò Christo visitante & intrante castellum hoc euertitur, & pro eo nouum aliud pulchrum ac spirituale
c 2. Cor. 5. d construitur: impleturq; quod dicitur c: *Si qua in Christo noua creatura, vetera transierunt: & ecce facta sunt omnia*
Euersio castelli veteris & *noua.* Sublata quippe cupiditate expãditur ingens sinus desiderij; vt ad eius aduentum multo magis anhelet mẽs ad cœlestia, quàm prius terrenis incubuerat. Iam poni-
erectio noui per Christũ. tur murus *continentiæ*, antemurale *patientiæ*. Surgit au-
Murus Continentiæ. tem hoc opus à fundamento *Fidei*, & crescit per *dilectionem proximi* vsque ad *charitatem Dei*, quę est in superiori
Antemurale Patientiæ. tabulatu, & in propugnaculis eiusdem muri: quia nimirum tunc perfecta est virtus continentiæ, quando in vnitate fidei cum proximis communiter viuentes, non supplicij metu, vel humanæ laudis appetitu, sed solo diuini amoris obtentu à peccatis nos cõtinemus. Vel certè ideo charitas Dei (qua scilicet nos diligit) super murum esse videtur, vt pro continenti suo pugnare significetur, & quia continentia crebris validisque tentatoris ictibus resistere non possit, nisi eius gratia protegatur. Idcirco enim antemurale patientiæ ponitur, ne ad impugnandã continentiam facilis diabolo pateat accessus. Qui ergo protegente patientia continenter viuunt: ipsi bene cum Apostolo protestantur & dicunt d: *Quis nos separabit à* *d Rom. 8. g*
charitate Christi? Tribulatio an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Vides quàm solidus sit continentium murus, quos *neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque potestates, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua potest separare à charitate Dei quæ est in Christo Iesu.*

Sed iam pulsemus ad eius portas: portas scilicet iustitiæ; vt aperiantur nobis, ingressique per ea videamus in- 3.
tus magna opera Domini exquisita in omnes voluntates eius. Ibi n. operante ipso construitur tanquam in monte Sion Euangelica illa turris, per quam humiliato corde ascendunt in cœlum Sancti de conualle plorationis. Ascendunt, inquam, non virtute sua, sed auxilio & gratia Dei: sicut ait Spiritus sanctus per Prophetam Dauid e: *e Psal. 83. b*
Beatus vir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit. Quæris vbi? In conualle plorationis, hoc est in humilitate vitæ præsentis. Et eandem ipsam gratiam replicat dicens: *Etenim benedictionem dabit legislator.* Quo autem pertingat ascensus, vel ad quem fructum perducat ascendentes ipsa gratia, protinus subiungit. *f Ibidem.*
Ibunt, inquit f, *de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion.* Hęc est merces & hic est finis & fructus nostri laboris, visio scilicet Dei. Quis non hunc tantum fructum rebus omnibus visibilibus & inuisibilibus incomparabiliter præferat? Quis est, cuius vel gelidum pectus hoc desiderium non accendat? Hæc est enim illa gratia quam nobis commendat beatus Ioannes Euangelista dicens g: *Et de plenitudine eius nos omnes accepimus: & gra-* *g Ioan. 1. b*
tiam pro gratia.

Ex quibus scilicet verbis innuitur quod triplicem gra- 4.
tiam diuinitus accepimus: *vnam* qua cõuertimur: *aliam* *Triplicem gratiam diuinitus accipimus.*
qua in tentationibus adiuuamur: *tertiam* qua probati remuneramur. Prima nos initiat, per quam vocamur: secunda prouehit, qua iustificamur: tertia cõsummat, qua glorificamur. Et prima quidem beneplacitum est: secunda meritum: tertia præmium. De prima dictum est, *& de plenitudine eius omnes accepimus.* De duabus reliquis dictũ est: *& gratiam pro gratia*: id est munera gloriæ æternæ pro merito temporalis militiæ. Sit ergo *prima* gratia in muro continentiæ ad quam vocamur: sit *secunda* in ascensu turris quam ascendimus: sit *tertia* in eius culmine quo peruenimus. Hic itaq; id est in hoc culmine, cum ad illud perueniunt qui bene proficiũt, fiunt iam locus & sedes Domino de qualibus scriptũ est h: *Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini testimonium Israël, ad confitendum nomini Domini: quia illic sederunt sedes in iudicio.* Et *h Psal. 121. a*
quidem dũ adhuc erant in muro continentiæ & in acie stabant, impugnari poterant, & primo tanquam adiutor notus erat in Iudæa Deus: cum vero iam in ista statione consistunt vbi Dominũ speculantur, in Israël magnũ nomen eius, & factus est in pace locus ei[9], & habitatio eius in Sion. Ibi confregit potentias arcuũ, scutum, & gladiũ; & bellum: quia ibi nullus motus carnis resistit, sed omnimodis subiecta est spiritui. Hunc locum ardenter desiderabat Propheta cum diceret i: *Si dedero somnum oculis* *i Psal. 131. a*
meis & palpebris meis dormitionem, & requiem temporibus

meis donec inueniam locum Domino. Huc etiam volare cupiens, *quis*, inquit ᵏ, *dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam.* A

4\. Iam vero si quæratur de castelli huius habitatoribus, quis cibus ad sustentandum, quod munimen ad protegendum, quæue arma suppetant ad repugnandum, possumus satis rationabiliter respõdere, quod quemadmodum carnalibus carnis opera fuerunt victus: ita his multo melior cibus sit fructus spiritus. Cibus etiam eorum est vt faciant voluntatem Patris omnipotentis. Cibus eorum est verbum Dei, quo pascũtur omnes Sancti, tam homines quàm Angeli. Vnde scriptum est ˡ: *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Munimentum eorum est (sicut dictum est) murus *continentiæ*, & antemurale *patientiæ*. Habent contra hostes arma quæ describit Apostolus ᵐ, *loricam iustitiæ, scutum fidei, galeam salutis, & gladium spiritus, quod est verbum Dei.* Nec quemquam moueat: quod idem verbum dixerim esse & cibum & gladium: quasi impossibile vel absurdum sit. In rebus quidem materialibus aliud hoc, aliud est illud: & alibi quæritur hoc, alibi illud. In rebus vero spiritualibus nõ aliud hoc est quàm illud: nec alibi quæritur hoc, alibi illud, sed omnia sunt nobis in Deo, & est Deus omnia in nobis. Ecce enim in natura rerũ quid tam diuersum quàm panis & lapis? & tamen si ad intellectum mysticum referas: vtrunq; idem significat. Nam idem Christus est dictus & panis & lapis: panis scilicet viuus ⁿ: & lapis quem reprobauerunt ædificantes ᵒ. Vtrumque quidem est per significationem, licet neutrũ sit per proprietatem. B

Quis cibus incolarum castelli spiritualis, seu hominum piorum.
ˡ Deut. 8. a & Matt. 4. a
ᵐ Eph. 6. c
ⁿ Ioan. 6.
ᵒ Act. 4. b

5\. Sed iam reuertamur ad propositum. Intrante Iesu in hoc castellum, duæ sorores Martha & Maria, id est Operatio & Intellectus, excipiunt illum. Excipiunt dixerim, an excipiuntur? Sed siue hoc, siue illud dicatur, vtrumq; prodest illis, non Iesu. Et Iesus quidem cum ad illas venit, duo confert eis cõgruentia singulis; *Virtutem & Sapientiam.* Virtutem operationi: sapientiam intellectui. Vnde etiam ab Apostolo prædicatur Dei virtus & Dei sapientia ᵖ. Sed quid est, quod intrantem eum Martha excipit, discurrit, ministrat: Maria verò secus pedes sedẽs ingressi, in eius verbum cor suspendit, nisi quòd prius est Actio, postea verò Contemplatio? Quisquis enim ad intelligentiam peruenire desiderat, profectò necesse est vt prius per omnia bona sese diligenter exerceat, sicut scriptum est ᑫ: *Fili concupiscens sapientiam, conserua iustitiam: & Deus præbebit illam tibi.* Et alibi ʳ: *A mandatis tuis intellexi.* Et ˢ *fide purgans corda eorum.* Qua fide? Fide per dilectionem operante. Habet Martha (vt dixi) formam bene operantis, Maria verò speciem exprimit contẽplationis, dum sedet, dum tacet, dum interpellata non respondet: sed tantum in Dei verbum toto mentis studio intendit, ac solam quam diligit gratiam diuinæ cognitionis cætera respuens medullitus haurit: forisque velut insensibilis redditur, dum intus ad contemplanda Domini sui gaudia fœlicissime rapitur. Sine dubio talis est illa, quę in canticis loquitur ᵗ: *Ego dormio & cor meũ vigilat.* C

Prosequitur mysticam expositionem textus.
ᵖ 1. Cor. 1. d
ᑫ Eccl. 1. d
ʳ Psal. 118. n
ˢ Act. 10. c
ᵗ Cant. 5. a

6\. Duobus autem modis Martha excipit Dominum, & duplex ei conuiuiũ parat, quia duobus modis excluserat eum. Duo quippe sunt in operatione, quæ nobis Deum auferũt, flagitia scilicet & facinora. Flagitia dicimus scilicet quæ in nobis, facinora quæ in proximos peccando committimus. Item sunt duo quæ Deum reddunt, continentia & beneuolentia: vt scilicet ex contrariis cõtraria curentur. Hinc n. scriptum est ᵘ: *Sicut exhibuistis mẽbra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita & nũc exhibete ea seruire iustitiæ in sãctificationem.* Dum ergo parandis talibus epulis occupatur Martha multum satagens pro parte sua, vult etiam Mariam, id est intellectum & omnia interiora sua actioni insistere, operique suo perficiendo operam dare. Itaque conqueritur de sorore quod ab ea non adiuuetur, non tamen ad ipsam, sed potius ad Dominum querelam dirigens. *Domine non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi vt me adiuuet.* Vbi sanè aduertenda est delatio quædam, & honoris obsequium erga Dominum: quòd scilicet ipso præsente non sit ausa Martha euocare Mariam, quinimmò & apud ipsum querelam deposuerit, ipsumque Dominum vocauerit, in cuius potestate sit imperare sorori quicquid necesse fuerit. Non ergo miremur si quempiam laborantem & bene operantem aduersum fratrẽ vacantẽ murmurare videamus: quia hoc in Euangelio legimus Martham fecisse aduersus Mariam. Quòd autem Maria quandoque murmurauerit aduersus Martham eo quod eius actionibus implicari vellet, nusquam omninò reperitur. Neque enim vtrumque simul agere competenter sufficeret, & curis scilicet exterioribus deseruire, & internis sapientiæ desideriis vacare. De ipsa quippe sapientia scriptum est ˣ: *Et qui minoratur actu, percipiet illam.* Propterea Maria sedet, immotaque manet, nec vult interrumpere silentij quietem ne iucundam amittat contemplationis dulcedinem: præsertim cum intus ipsum audiat Dominum dicentem ʸ: *Vacate & videte quoniam ego sum Deus.* A

Deum duo nobis auferunt, duo reddunt.
ᵘ Rom. 6. d
Querimonia Marthæ aduersus Mariam.
ˣ Eccl. 38. e
ʸ Psal. 45. b

7\. Hic sanè considerandum est tria esse quæ impediunt cõtemplationem. Equidem animæ nostræ oculus, intelligentia est. Sicut enim oculo corporis lux corporea & cętera quęq; corporalia videntur: ita Deus qui est lumen incircumscriptum, & eius inuisibilia vtcunque intellectu percipiuntur. Differunt autem in hoc exterior & interior oculus, quòd exteriori quidẽ corporea lux extrinsecus, vt videat, admouetur; interiori verò Creatoris lumen intrinsecus vt discernat, infunditur. Vtrumq; vero oculum tria sunt quæ ad videndum impediunt. Primum ergo de exteriori atq; visibili disserat ratio nostra, vt de rebus visibilibus ordine disputandi facilius assurgas ad intelligibilia. Potest sanè fieri vt ille sanus sit & pateat; sed quoniam lux exterior ei desit, nil videat. Econtrario fit aliquandò, vt præsens quidem ei lux sit, sed fortè sanguine seu quolibet humore concreto turbatus, cernere minimè possit. Iterum solet plerumque contingere, vt neutrum desit ei nec lux, nec salus, sed tamẽ aliqua pulueris iniectione lædatur quo fit vt eius acies retundatur. Sunt ergo tria quæ hunc oculum impediunt, tenebræ, humor concretus, puluis iniectus. B

Tria quæ cõtemplationem impediunt.
Tria videndi impedimenta.
Visionis exterioris obstacula, tenebræ, humor, puluis.

8\. Hæc ipsa sunt etiam quibus interior oculus impeditur, sed alia nomina sortiuntur. Nam quod hic tenebræ, ibi peccata dicuntur. Ipsa vero peccata confluũt in memoriam quasi in quandam sentinam: & hic est ille humor concretus. Quod autem hic puluis dicitur, hoc ibi cura terrenorum actuum nuncupatur. Hæc igitur tria sunt quæ oculũ intelligentiæ confundunt, atq; à contemplatione veri luminis excludunt: tenebræ scilicet peccatorum; recordatio eorumdem peccatorum; cura terrenorum actuum. Primo illo morbo turbatum se plangebat Propheta cũ diceret ᵃ: *Dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum.* Cum enim luce iustitiæ destituimur, nil aliud quam peccatorum nostrorum tenebras inuenimus. Item secũdo se grauari sentiebat cum dicebat ᵇ: *Conuersus sum in ærumna mea dum confringitur spina*: peccatorũ scilicet recordatio. Tertio occupari se cõqueritur cum dicit ᶜ: *Quia cinerem tanquam panem manducabam.* Cinerem scilicet actionis pro pane cõtẽplationis. Quicunque ergo mentis oculum diuinæ contemplationi vult intendere, profectò necesse est, vt eum prius ab hoc triplici impedimẽto studeat purgare. Quod si quis facere contendat nouerit contra triplicem morbum triplex quoque fore remedium. Nam primus quidem per *confessionem*, secundus per *orationem*, tertius curatur per *quietem*. Hoc tertio, id est cura actionis poterat ab intentione sua præpediri Maria. Ideóque ministrante Martha sedet ipsa, manétque quieta. C D

Totidem interiores, peccata, eorum memoria, & terrenorum cura.
ᵃ Psal. 37. b
ᵇ Psal. 31. a
ᶜ Psal. 101. b
Ab hoc triplici imped. purgandus oculus contemplationi vacaturus.

9\. Illa igitur conquerente, & ista tacente, audiamus quid Dominus pro Maria responderit, *Martha, Martha*, inquit, *sollicita es, & turbaris erga plurima.* Erga plurima quidem turbaris, dum & tibi continentiam & proximis paras necessitatis impensam. Nam vt cõtinentiã habeas, sollicita es vigilare, ieiunare, corpus tuum castigare. Vt cæteris præstes instas operi, vt habeas vnde tribuas necessitatem patienti. Porrò erga hęc plurima turbaris sed vnum est necessarium. Nisi enim opus tuũ in vnitate fe-

ceris, Deo qui vnus est, acceptũ (teste ipso) profecto non erit. Scriptum quippe est d. *Non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnũ.* Hinc est quod in illa piscina *mouebatur aqua, & sanabatur vnus* e. Hinc est quod decem leprosis mundatis, *vnus regressus est cum magna voce magnificans Deum* f. Qui etiam Dominus ceteris reprobatis, testimonium laudis ascribit dicens: *Nonne decem mundati sunt, & nouem vbi sunt? Non est inuentus qui rediret & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Paulus quoque ait; *Omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium* g. His itaque & aliis quamplurimis scripturarum eloquiis perspicue docemur quàm vnitas probabilis sit, maximè autem ex præsenti loco, vbi Dominus ait: *Porro vnum est necessarium.*

d Psal. 13. a — e Ioan. 5. a — f Luc. 17. d — g 1. Cor. 9. d

10. *Vnitas quædam laudabilis, quædam damnabilis.* Sed sciendum quod alia est vnitas Sanctorum, quam ex Scripturis iam commendauimus. Alia est facinorosorum, quæ nihilominus ex eisdem Scripturis ostenditur & improbatur. De hac enim scriptum est h: *Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum & aduersus Christum eius.* De hac iterum Euangelista i: *Abeuntes Pharisæi consiliũ inierunt vt caperent Iesum in sermone.* Et iterum k: *Collegerũt Pontifices & Pharisæi concilium.* Vt quid hoc? Sicut Ioannes testatur, *vt interficerent Iesum.* Quàm vero pertinax sit ista reproborum vnitas, docet ipse Dominus qui de corpore diaboli ad beatum Iob loquitur dicens l: *Corpus illius quasi scuta fusilia & compactum squamis se prementibus. Vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas. Vna alteri adherebit, & tenentes se nequaquam separabuntur.* Talis vnitas, immo vero peruersitas solet esse aliquorum fratrum tepidè ac remissè conuersantium: quibus si quid honestatis, aut insigne cuiusquam bonæ consuetudinis persuadere velis, promptiores sunt maiori dispendio, ac difficultate grauiori resistere, quàm facili compendio assequi velle, quod rectũ esse constiterit. Peruersa & execranda talis vnitas.

h Psal. 2. a — i Matt. 22. b — k Ioan. 11. f — l Iob. 41. a

Vnitas peruersa quorũdam religiosorũ perstringitur.

11. *Vnitas bona duplex.* Hac ergo à cordibus & sermonibus nostris exclusa, illam quæ bona est & tantum bonorum est, prosequamur. Et ipsa quidem gemina est. *Alia* est enim quæ iustificat, *alia* quæ glorificat. Illa meritũ, ista præmium est. Denique de illa scriptum est m: *Multitudinis credentium erat cor vnũ & vna anima.* De hac autem n. *Qui adhæret Domino, vnus spiritus est.* Et quoniam in futuro magis speranda est (res est enim futuri temporis magis quam præsentis) eam interim omittamus, & à Deo speremus potius quam tractemus. Illam verò quę iustificat, quę etiã nunc potissimom necessaria est, in vsum nostri operis assumamus. Ipsa est enim decus suauitatis, quã dulcedine sacra insonat Psalmista o: *Ecce quàm bonũ & quam iucundum, habitare fratres in vnum.* Cuius vnitatis cum descripsisset sermo propheticus pulchritudinem, eius etiam non tacuit vtilitatem: *quoniam illic*, inquiens, *mandauit Dominus benedictionem & vitam*, hic scilicet benedictionem, & in futuro seculo vitam æternam. Ipsa est, inquam, vnitas quam summa diligentia obseruandam tradidit Apostolus, dicens: *Soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis* p.

m Act. 4. f — n 1. Cor. 6. d — o Psal. 132. a — p Eph. 4. a

12. *Vnitas bona seruatur duobus modis erga seipsum, & erga proximum.* Seruatur autem hoc vnitatis bonum duobus modis ab his qui curam gerunt seruandi. Debet quisque perfectus vnitatem habere *ad seipsum*: debet & *ad proximum.* Ad seipsum per integritatem, ad proximum per conformitatem. Omnis quippe creatura, & maximè rationalis, debet suum principiũ imitari. Si ergo Deus noster vnus est, dicente Moyse q: *Audi Israël, Dominus Deus tuus vnus est*, sed & ille cũ sit vnus & idem atq; in seipso perfectus, nec vllo indigens, inest ei tamen benignitas erga nos, & amor ex beneuolentia in nos veniens: debemus & nos quisque sibi vnus esse per integritatem virtutis, & vnum cum proximis per vinculum dilectionis. Hanc imitationem loquens de charitate commendat nobis Apostolus Ioannes dicens r: *Quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mũdo.* Sed hanc vnitatem, quam quemq; sibi ipsi diximus habere debere, tria sunt quæ solent impedire: *nimietas, pusillanimitas, leuitas.* Et nimij quidem sunt qui putant se posse quod non possunt: & quod non acceperunt, præsumunt. Quorum speciem tenebat Petrus in passione Domini, cum diceret s: *Domine, tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire.* Pusillanimes contrarij sunt nimiis. Et horum quoq; tenuit imaginem Petrus, cum diceret t: *Exi à me, quia homo peccator sum Domine.* Leues sunt & inconstantes, qui circumferuntur omni vento doctrinæ: quibus quod paulo ante placuit, nunc displicet: & quod nunc eligunt, post paulolum reprobant.

q Deut. 6. a — r 1. Ioan. 4. d — s Luc. 22. e — t Idem. 5. b

Tria quæ vnitatem ad seipsum impediunt.

13. *Vitia vnitati inimica quomodo curanda.* Sed quid prodest hæc vitia enumerasse, nisi etiam doceamus quibus remediis ea possit quisque in semetipso curare? Persequamur vnitatis inimicos, nec cõuertamur donec deficiant. Igitur contra *nimietatem* opponenda est consideratio propriæ fragilitatis. Ipsa enim est quæ odiosam præsumptionem potissimum deiicit. Contra *pusillanimitatem* habenda est diuinæ fiducia potestatis, vt quod tuis viribus non posse putas, ex illius adiutorio possis, & cum Apostolo dicas u: *Omnia possum in eo qui me confortat Domino Iesu Christo.* Contra *leuitatem* adhibenda est consultatio senioris, scilicet ne doctrinis variis & peregrinis abducaris: sed facias quod lex diuina præcipit: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi.

u Phil. 4. c

14. *Vnitas ad proximum duobus modis habetur & totidem impeditur.* Diximus de illa vnitate quam habet quisque ad seipsũ, dicamus & de illa quam habet ad proximũ. Sed illa duobus modis habetur, dum & nos per dilectionem tendimus in alterum: & alterius quoq; vicissim in nobis recipimus affectum. Et hæc etiam duobus modis impeditur, obstinatione & suspicione. Obstinatio non permittit ad alterius cor ingredi, nec suspicio patitur credere nos ab aliis amari. Ita fit, vt dum nec nos alium obstinati diligimus, nec nos ab aliis diligi suspiciosi putamus, vnitas quæ cum proximis habenda est, impeditur. Verum huic duplici morbo duplex charitas medetur, illa scilicet quæ non sua quærit, & iterum illa, quæ omnia credit. Habeat obstinatus charitatem non quærentem, quæ sua sunt, & alios diligat. Habeat suspiciosus charitatem omnia credentem, & ab aliis se diligi sine dubio credat.

Remediũ in charitate.

AD LECTOREM.

Sermonem breuem de B. Virgine *superiores Editiones hoc loco habent; Eundemque postea iterum Paruos repetunt. At nobis semel posuisse satis. Non meeum de Authore dubitetur. Rationem dubitãdi sat grauem* Bellarminus † *monet: de qua suo loco videbimus. Porrò duos proximè seqq. Sermones, titulo generali* de Virgine Deipara, *praenotauimus; alias ad Annunciationis Festum potius pertinere visi sunt non tamen sine transitu ne ordo inuertatur, quod plerosque cepisse comperimus.*

Et quidem Posterior Sermo hactenus inscribitur In Natiuitate Mariæ, de Aquæductu. *At idem supra Cardinalis, alio referendum censet* Sermo, *inquit*, de Natiuitate B. Mariæ non est vt multi existimant, de Natiuitate ex S. Anna matre sua in hunc mundum, sed de natiuitate per dormitionem mortis in Cœlum, quo modo dicuntur natalitia aliorum SS. id ex contextu facilè potest intelligi. *Multum, vt par est iudicio & censura tanti in Eccl. Scriptoris defero. Sed hoc, velim, vt studiosus* BERNARDI *Lector attentius mecum Sermonem perlegat; inuenturus hauddubiè, nisi admodum fallor, plurima quæ* Annunciationi, *vel quæ* Natiuitati, *quomodo* *accepta conueniant.*

† de Script. Eccl.

DE VIRGINE DEIPARA.
SERMO I.
Ex verbis Apocalypsis:

Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim a.

VEhementer quidem nobis, dilectissimi, vir vnus & mulier vna nocuere, sed gratias Deo: per vnum nihilominus virum, & mulierem vnam omnia restaurantur; nec sine magno fœnore gratiarum. Neq; enim sicut delictũ, ita & donum, sed excedit damni æstimationem beneficij magnitudo. Sic omnirũ prudentissimus & clementissimus artifex, quod quassatum fuerat, non confregit, sed vtilius omnino refecit, vt videlicet nobis nouum formaret Adam ex veteri, & Euam transfunderet in Mariam. Et quidem sufficere poterat Christus; siquidem & nunc omnis sufficientia nostra ex eo est: sed nobis bonũ non erat esse hominẽ solum. Congruũ magis, vt adesset nostræ reparationi sexus vterq; quorũ corruptioni neuter defuisset. Fidelis planè & potẽs mediator Dei & ho-

a Apoc. 12. a b.

Cur ad nostrã reparationẽ concurrat sexus vterque, id est, Iesus & Maria.

minimum homo Christus Iesus, sed diuinam in eo reuerentur homines maiestatem. A Absorpta videtur in deitatem humanitas, non quòd mutuata sit substantia, sed affectio deificata. Non sola illi cantatur misericordia, cantatur pariter & iudiciũ: quia etsi didicit ex his quæ passus est compassionem, vt misericors fieret, habet tamen & iudiciariam potestatem. Deniq; Deus noster ignis consumẽs est b. Quidni vereatur peccator accedere, ne quemadmodũ fluit cera à facie ignis, sic pereat ipse à facie Dei?

b Deut. 4. d & Heb. 12. g

2\. Ad mediatorem mediatrix Maria.

Iam itaque ne ipsa mulier benedicta in mulieribus videbitur otiosa: inuenitur equidem locus eius in hac reconciliatione. Opus est enim mediatore ad mediatorem istum, nec alter, nobis vtilior quam Maria. Crudelis nimirũ Eua, per quem serpens antiquus pestiferam etiam ipsi viro virus infudit: sed fidelis Maria, quæ salutis antidotum & viris & mulieribus propinauit. Illa enim ministra seductionis, hæc propinationis: illa suggessit præuaricationem, hæc iniecit redemptionem. Quid ad Mariã accedere trepidat humana fragilitas? Nihil austerum in ea, nihil terribile, tota suauis est, omnibus offerens lac & lanam. Reuolue diligentius euangelicæ historiæ seriem vniuersam, & si quid forte increpatorium, si quid durum si quod denique signum vel tenuis indignationis occurrerit in Maria, de cætero suspectam habeas, & accedere B verearis. Quod si (vt verè sunt) plena magis omnia pietatis & gratiæ, plena mansuetudinis & misericordiæ, quæ ad eam pertinent inueneris, age gratias ei, qui talem tibi mediatricem benignissima miseratione prouidit, in qua nihil possit esse suspectum. Deniq; omnibus omnia facta est, sapientibus & insipientibus copiosissima charitate debitricem se fecit, omnibus misericordiæ sinum aperit vt de plenitudine eius accipiant vniuersi: captiuus redẽptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, angelus lętitiam: deniq; tota trinitas gloriã, filii persona carnis humanæ substantiam, vt non sit qui se abscondat à calore eius.

Antithesis Euæ & Mariæ.

Maria quam suauis & benefica omnibus.

3\. Maria mulier amicta sole.

Putásne ipsa est *Sole amicta mulier*? Esto siquidem vt de præsenti Ecclesia intelligendum Propheticæ visionis series ipsa demonstret, sed id plane non inconuenienter Mariæ videtur attribuendũ. Nimirum ea est quæ velut alterum Solem induit sibi. Quemadmodum enim ille super bonos & malos indifferenter oritur, sic ipsa quoq; præterita non discutit merita: sed omnibus sese exorabilem, omnibus clementissimam præbet, omniũ denique C necessitates amplissimo quodã miseratur affectu. Nam & defectus omnis sub ea, & quicquid fragilitatis seu corruptionis est, excellentissima quadã sublimitate prę cæteris omnibus excedit & supergreditur creaturis, vt merito *sub pedibus eius luna esse* dicatur. Alioquin nihil magnum dixisse videbitur, vt sit luna ista sub pedibus eius, quam super omnes Angelorum choros super Cherubim quoque & Seraphim exaltatam nefas est dubitare. Solet autem *Luna* non modo defectum corruptionis, sed & stultitiam mẽtis, nonnunquam vero & Ecclesiam huius temporis designare. Illam quidem propter mutabilitatem, hanc sanè propter susceptum aliunde splendorem. Vtraq; verò (vt ita dixerim) Luna sub Mariæ pedibus cõgruè satis ponitur, alio tamen atq; alio modo. Siquidem *stultus vt Luna mutatur: sapiẽs autem permanet vt sol* c. In sole nimirum & feruor & splendor stabilis; in luna solus splendor, atq; is omninò mutabilis & incertus, qui nunquam in eodem statu permaneat. Iure ergo Maria *Sole* perhibetur *amicta*, quæ profundissimam diuinæ sapientiæ D vltra quã credi valeat, penetrauit abyssum: vt quantum sine personali vnione creaturę conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa. Illo nimirum igne Prophetæ labia purgantur d, illo igne Seraphim accenduntur. Longè vero aliter Maria meruit non velut summatim tangi, sed operiri magis vndiq; & circumfundi, & tanquam ipso igne concludi. Candidissimus sanè, sed & calidissimus hui' mulieris amictus: cuius omnia tam excellenter irradiata noscuntur, vt nihil in ea non dico tenebrosum, sed obscurum saltem vel minus lucidum, sed ne tepidum quidem aliquid, aut non feruentissimum, liceat suspicari.

Soli comparatur.

Luna sub pedibus eius quomodo.

Per Lunam quid significetur

c Eccl. 27. d

In Maria feruor & splendor stabilis.

d Isa. 6. e

Abest ab ea omnis obscuritas.

Insipientia verò omnis longe sub pedibus eius est, vt A penitus absit hæc ab insipientium mulierum numero, & collegio virginum fatuarum. Immò verò & vnicus ille stultus, & totius stultitiæ princeps qui vere mutatus vt luna sapientiam perdidit in decore suo, sub Mariæ pedibus conculcatus & contritus miseram patitur seruitutẽ. Nimirum ipsa est quondam à Deo promissa mulier Serpentis antiqui caput virtutis pede contritura e: cuius planè calcaneo in multis versutiis insidiatus est, sed sine causa: sola enim contriuit vniuersam hæreticam prauitatem. *Alius* non de substantia carnis suæ Christum edidisse dogmatizabat; *Alius* paruulum non peperisse, sed repperisse sibilabat; *Alius* (vel post partum) viro cognitã blasphemabat; *Alius* Dei Matrem audire non sustinens, magnum illud nomen *Theotocos*, impiissimè suggillabat: sed contriti sunt insidiatores, conculcati supplantatores, confutati derogatores, & beatam eam dicũt omnes generationes. Denique & continuo per Herodem draco insidiatus est parienti, vt nascentem excipiens filium deuoraret, quòd inimicitiæ essent inter semen mulieris & draconis.

4\. Et omnis fatuitas Maria omnes suos hostes calcat sub pedibus.

e Gen. 3. c

Varii Hæreticorum de Virgine Deipara errores.

5\. Iam si Ecclesia lunæ magis intelligenda videtur vocabulo, quòd videlicet non ex se splendeat, sed ab eo qui B dicit f: *Sine me nihil potestis facere*: habes mediatricem quam tibi pauloante commendauimus, euidenter expressam. *Mulier* g, inquit, *amicta sole, & luna sub pedibus eius*. Amplectamur Mariæ vestigia, Fratres mei, & deuotissima supplicatione beatis illius pedibus prouoluamur. Teneamus eam, nec dimittamus donec benedixerit nobis. Potens est enim. Nempe vellus est medium inter rorem & aream, mulier inter solem & lunam, Maria inter Christum & Ecclesiam constituta. Sed fortè miraris non tam vellus opertum rore, quàm amictam sole mulierem. Magna siquidem familiaritas, sed mira omnino vicinitas solis & mulieris. Quomodò enim in tam vehementi feruore tam fragilis natura subsistit? Merito quidem admiraris Moyses sancte, & curiosius desideras intueri. Veruntamen solue calceamenta de pedibus tuis, & inuolucra pone carnalium cogitationum, si accedere concupiscis. *Vado*, inquit, *& videbo visionẽ hanc magnam* h. Magna planè visio rubus ardens sine combustione; magnum signum mulier illæsa manens amicta sole. Non est C rubi natura, opertũ vndiq; flãmis, manere nihilominus incombustum: non mulieris potentia, vt sustineat solis amictum. Non est virtutis humanæ, sed nec angelicæ quidem, sublimior quædam necessaria est. *Spiritus sanctus*, inquit i, *superueniet in te*. Et tanquam respondeat illa quoniam spiritus est Deus, & Deus noster ignis consumens est. *Virtus*, ait, non mea, non tua, *sed Altissimi obumbrabit tibi*. Nihil itaq; mirum, si sub tali obumbraculo talis etiam à muliere sustineatur amictus.

f Ioan. 15. a

g Apoc. 12. a

Maria inter Christum & Ecclesiã media cõstituta.

h Exod. 3. a

Rubus incõbustus typus Mariæ.

i Lu. 1. d

6\. *Mulier*, inquit, *amicta sole*: planè amicta lumine tanquam vestimento. Non percipit forte carnalis, nimirum spirituale est, stultitia illi videtur. Nõ sic videbatur Apostolo, qui dicebat k: *Induimini Dominũ Iesum Christum*. Quã familiaris ei facta es Domina, quàm proxima, imò quàm intima fieri meruisti, quantam inuenisti gratiam apud Deum? In te manet, & tu in eo: & vestis eum, & vestiris ab eo. Vestis eum substãtia carnis, & vestit ille te gloria suæ maiestatis. Vestis solem nube, & sole ipsa vestiris. Nouum enim fecit Dominus super terram, vt mulier circundaret virum l, alium quàm Christum, de quo D dicitur m: *Ecce vir Oriẽs nomen eius*. Nouum quoq; fecit in cœlo vt mulier sole appareret amicta. Denique & coronauit eum, & vicissim ab eo meruit coronari. Egredimini filię Sion, & videte regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua n. Verum hoc aliàs. Interim sanè ingredimini magis, & videte reginam in diademate quo coronauit eam filius suus.

k Rom. 13. d

l Hier. 31. d

m Zach. 6. c

n Cant. 3. d

7\. *In capite*, inquit, *eius corona stellarum duodecim* o. Dignũm planè stellis coronari caput, quod & ipsis longè clarius micãs, ornet eas potius quã ornetur ab eis. Quidni coronent sidera quam sol vestit? Sicut dies verni circundabant eam, flores rosarũ, & lilia conuallium. Nimirũ læua sponsi sub capite eius, & iam dextera illius amplexa-

o Apoc. 12.

A tur eam. Quis illas æstimet gemmas? Quis stellas nominet quibus Mariæ regium diadema compactum est? Supra hominem est coronæ huius rationem exponere, indicare compositionem. Nos tamen pro modulo nostræ exiguitatis abstinentes à periculoso scrutinio secretorũ, non incongruè forsitan duodecim stellas istas, duodecim prærogatiuas gratiarũ intelligere videamur, quibus Maria singulariter adornatur. Siquidem inuenire est in Maria prærogatiuas cœli, prærogatiuas carnis, prærogatiuas cordis, etsi fuerit ternarius iste per quaternarium multiplicatus: habemus fortè stellas duodecim quibus reginæ nostræ diadema præfulgeat vniuersis. Mihi sane singularis rutilat fulgor: *primò* quidem in Mariæ generatione: *secundò* in angelica visitatione: *tertiò* in Spiritus superuentione: *quartò* in Filii Dei inenarrabili conceptione. Sic & in his quoq; sidereum planè irradiat decus quòd *virginitatis primiceria*, quòd sine *corruptione fœcunda*, quòd sine *grauamine grauida*, quòd sine *dolore puerpera*. Nihilominus etiam speciali quodam splendore in Maria coruscant *mansuetudo* pudoris, *deuotio* humilitatis, *magnanimitas* credulitatis, *martyrium* cordis. Vestræ quidem sedulitatis erit singula quæque diligentius intueri. Nos interim satisfecisse videbimur, si breuiter ea potuerimus demonstrare.

Stellarũ duodecim interpretatio desa prærogatiuis gratiarum in Maria.

8\. Quid ergo sidereum micat in generatione Mariæ? Planè quòd ex regibus orta, quòd ex semine Abrahæ, quòd generosa ex stirpe Dauid. Si id parum videtur, adde quòd generationi illi ob singulare priuilegium sanctitatis diuinitus noscitur esse concessa; quòd longè antè eisdem Patribus cœlitus repromissa; quòd mysticis præfigurata miraculis; quòd oraculis prænunciata propheticis. Hanc enim sacerdotalis virga dum sine radice floruit p; hanc Gedeonis vellus dum in medio siccæ areæ maduit q, hanc in Ezechielis visione Orientalis porta quæ nulli vnquam patuit præsignabat r. Hãc denique præ cæteris Isaias nunc virgã de radice Iesse orituram promittebat, nunc euidentius virginem parituram s. Meritò signum hoc magnum in cœlo apparuisse scribitur, quod tantò ante de cœlo noscitur fuisse promissum. Dominus ait t: *Ipse dabit vobis signũ. Ecce virgo concipiet.* Magnũ profectò signum dedit: quia & magnus ipse qui dedit.

1\. Prærogatiua gratiæ in Mariæ generatione.

p Num. 17. c
q Iudic. 6. g
r Ezech. 19. d
s Esa. 11. a
t Esa. 7. c

C Huius ergo prærogatiuæ fulgor, quorum non vehementer reuerberat aciem oculorum? Iam in eo quod tam reuerenter atque officiosissimè ab Archangelo salutata est, vt iam in regali solio supra omnes cœlestium ordines regionum exaltatã cernere videretur, & paulò minus adoraturus fœminam, qui solebat ab hominibus hactenus æquanimiter adorari, excellentissimum nobis Virginis nostræ meritum, & singularis gratia commendatur.

2\. Prærog. in Archangeli visitatione.

9\. Nihilominus fulget etiam nouus ille conceptionis modus, vt non in iniquitate, quemadmodũ cæteræ omnes, sed superueniente Spiritu sancto, sola, & de sola sanctificatione Maria conciperet. Nam quòd verum Deum, & Dei filium genuit, vt idem ipse Dei atque hominis filius vnus omnino Deus & homo prodiret ex Maria, abyssus est luminis: nec facile dixerim, quod vel angelicus oculus ad huius fulgoris vehementiã non caliget. De cætero sanè & virginitatẽ carnis, & propositũ virginitatis, & ipsius quoq; propositi nouitas euidenter illustrat: quòd videlicet in libertate spiritus legis Mosaicæ decreta transcendens, illibatã Deo corporis simul & Spiritus sanctimoniam vouit.

3\. & 4. Prærog. in spiritus obumbratione, & nouo conceptionis modo.

D Probat enim propositi inuiolabile fundamentum, quòd eam cõstanter promittenti filium Angelo respondit u. *Quomodo fiet istud, quoniam virũ non cognosco?* Forte n. propterea primo turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio, quod benedictã sese audisset in mulieribus, quæ nimirũ benedici in virginibus semper optabat. Et ex tunc quidem cogitabat qualis esset ista benedictio, quod iam videretur esse suspecta. Vbi vero in promissione filii manifestũ virginitatis periculum videbatur, non potuit vltra dissimulare quin diceret: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Merito proinde & illã meruit benedictionem, & hanc non amisit: vt longe gloriosior fiat, & virginitas ex fœcunditate, & ex virginitate fœcunditas, ac mutuis sese

5\. Prærog. Virginitatis propositum nouum & inuiolabile.
u Luc. 1.

6\. Prærog. Fœcunditas sine corruptione.

A radiis illustrare hæc duo sidera videantur. Magnum enim virginem esse, sed virginem matrem esse, longe amplius per omnem modum. Iure etiam illud molestissimum tædiũ quo reliquæ omnes grauidæ mulieres laborare noscuntur, sola non sensit, quæ sola sine libidinosa voluptate concepit. Vnde & in ipso suæ conceptionis initio, quãdo potissimũ cæteræ mulieres miserabilius affliguntur, Maria tota alacritate Montana conscendit, vt Elizabeth ministraret. Sed & ascendit Bethleẽ imminente iam partu, portans preciosissimũ illud depositum, portans onus leue, portans à quo portabatur. Sic & in partu quã lucidũ est quod noua exultatione nouã edidit prolem, sola inter mulieres à cõmuni maledicto & dolore parturientium aliena? Si rerũ pretia de raritate pẽsamus, nihil his potest inueniri. Siquidem in omnibus istis, nec primã similem visa est, nec habere sequentem. E quibus nos, si ea fideliter intuemur, sine dubio admirationem concipimus, sed venerationem, sed deuotionem, sed consolationem.

7\. Prærog. Grauiditas sine grauamine.

8\. Prærog. Puerperium sine dolore.

Cæterũ quæ restant adhuc, & imitationem requirunt. 10.
B Non est nobis ante ortũ tam multifarie multisque modis promitti diuinitus, cœlitus prænunciari: sed nec ab Archangelo Gabriele tam nouæ salutationis obsequiis honorari. Minus autem cætera duo communicat nobis, planè secretum suum sibi. Sola enim est de qua dicitur: *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est*, sola cui dicitur: *Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei*. Offerantur regi virgines, sed post eam: nam primatum sola vendicat sibi. Multò magis autem sola sine corruptione concepit, sine grauamine tulit, sine dolore filium parturiuit. Itaq; nihil horum à nobis exigitur, sed exigitur plane nonnihil. Nunquid enim si defuerit nobis etiam mãsuetudo pudoris, si humilitas cordis, si magnanimitas fidei, si compassio mentis: negligentiam nostram munerũ singularitas excusabit? Gratissima sane gemma in diademate, micãs in capite stella, rubor in facie hominis verecundi. An verò quis putat quòd hac caruerit gratia, quæ gratia plena fuit? Pudibunda fuit Maria: ex Euangelio id probamus. Vbi enim aliquãdo loquax, vbi præsumptuosa fuisse videtur? Foris stabat y quærens loqui Filio, nec materna auctoritate, aut sermonem interrupit, aut in habitationem irruit in qua Filius loquebatur.

u Matt. 1. e
x Luc. 1. d

9\. Prærog. mansuetudo pudoris.

y Matt. 12. d

C In omni denique textu quatuor Euangeliorum (si bene meminimus) non nisi quater Maria loquens auditur. *Primò* quidem ad Angelum, sed cum iam semel atque iterum allocutus eam fuisset z. *Secundò* ad Elizabeth, quando vox salutationis eius Ioannem exultare fecit in vtero; & ea magnificante Mariam, ipsa magis Dominũ magnificare curauit a. *Tertiò* ad Filium, cum iam esset annorũ duodecim, quòd ipsa & pater eius dolentes quæsissent eũ b. *Quartò* in nuptiis ad Filium & ministros c. Et is quidem sermo certissimus index ingenitæ mansuetudinis, & virginalis verecundiæ fuit. Aliorum quippe verecundiam suam reputans, sustinere non potuit, non potuit vini dissimulare defectum. Vbi sane increpata est à Filio (tanquam mitis & humilis corde, nec illi respondit, nec tamen desperauit, ministros admonens facere quod diceret eis.

Non nisi quater Maria loquuta legitur.
z Luc. 1.
a Luc. 1.
b Luc. 2. g
c Ioan. 2. a

Nunquid non ab initio venisse pastores, & primã omnium Mariam inuenisse leguntur? *Inuenerunt*, ait Euangelista d, *Mariã & Ioseph, & infantem positũ in præsepio.* Sic & Magi quoq; si recolis e, non sine Maria matre eius puerum inuenerunt, & inducens in templum Domini, 11.
D templi Dominum, multa quidem à Simeone audiuit tam de Deo quàm de seipsa f, ad loquendum tarda, velox ad audiendum. Et quidem Maria *conseruabat omnia verba hæc cõferens in corde suo* g, sed in his omnibus neq; de ipso incarnationis dominicæ sacramento quodcunq; verbum fecisse reperies. *Væ* nobis qui spiritum habemus in naribus. *Væ qui* totum proferimus spiritum, qui iuxta illud Comici h, pleni rimarum effluimus vndiq;. Totiens denique Maria Filiũ audiuit, non modo turbis loquentem in parabolis: sed & Discipulis seorsum regni Dei mysteria reuelantẽ, vidit miracula facientem, vidit deinde in cruce pendentem, vidit expirantem, vidit resurgentẽ, vidit & ascendentẽ: sed in his omnibus quotiens verecundissimæ virginis, quotiens pudicissimæ turturis vox memo-

d Luc. 2. c
Maria studiosa cultrix silentii.
e Matt. 2. b
f Luc. 2. c
g Luc. 2. e
Nostram arguit loquacitatem.
h Teren. in Eunucho.

ratur audita? Deniq; legis in Actibus Apostolorũ, quòd redeuntes à monte Oliueti vnanimiter perseuerabant in oratione i. (i Actor. 1. b) Qui? si forte Maria adfuit, nominetur prima, quæ super omnes est, tam Filij prærogatiua, quàm suæ priuilegio sanctitatis. *Petrus & Andreas*, ait, *Iacobus & Ioannes*, & cæteri qui sequuntur: *hi omnes perseuerabant vnanimiter cum mulieribus & Maria matre Iesu*. Ita ne & mulierum sese vltimam exhibeat, vt nouissima omnium poneretur? Vere carnales adhuc Discipuli, quibus necdum spiritus erat datus, quia Iesus necdum fuerat glorificatus, quando facta est inter illos contentio de primatu: cum Maria quanto maior erat, humiliaret se non modo de omnibus, sed & præ omnibus. Merito facta est nouissima prima, quæ cum prima esset omnium, sese nouissimam faciebat. Merito facta est omnium domina, quæ se omnium exhibebat ancillam. Merito denique super Angelos exaltata est, quæ & infra viduas & pœnitentes, infra eam de qua eiecta fuerant septem dæmonia, ineffabili sese mansuetudine inclinabat. Obsecro vos filioli, æmulamini hanc virtutem: si Mariam diligitis, si contenditis ei placere, æmulamini modestiam eius; nihil enim tam idoneum homini, nihil tam congruum christiano, maximéque monachum nihil adeo decet.

Discipuli ante acceptum Sp. S. carnales.

Modestia maxime decet monachum.

12\. Et quidem manifesta satis in Virgine ex hac ipsa mansuetudine virtus humilitatis elucet. Nimirum collactaneæ sunt humilitas & mansuetudo, in eo confœderatæ germanius qui dicebat k: *Discite à me quia mitis sum & humilis corde*. Sicut enim mater præsumptionis elatio, sic mansuetudo vera non nisi ex vera humilitate procedit. Nec in sola tantum Mariæ taciturnitate commendatur humilitas, sed euidẽtius resonat in sermone. Audierat l: *Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei*. Et nihil aliud, quàm ancillam eius se esse respondit. Inde ventum est ad Elizabeth, & continuo Virginis gloria singularis eidem per spiritum reuelatur. Deniq; & mirabatur personam venientis, dicens m: *Vnde hoc mihi vt veniat Mater Domini mei ad me*. Commendabat & vocem salutantis adiiciens. *Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo*: & beatificabat fidem credẽtis: *Beata* (inquiens) *quæ credidisti, quoniam perficientur in te quæ dicta sunt tibi a Domino*. Magna quidem præconia, sed & deuota humilitas nihil sibi passa retinere, in eum magis vniuersa refudit cuius in se beneficia laudabãtur. Tu (inquit) magnificas Matrem Domini, sed *magnificat anima mea Dominum* n. In voce mea filium perhibes exultasse in gaudio: sed *exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*: & ipse quoq; tanquam amicus sponsi gaudet ad vocem sponsi. Beatam esse dicis quæ credidisset; sed credulitatis & beatitudinis causa respectus est supernæ pietatis, vt ex hoc magis *beatam me dicant omnes generationes*, quia ancillam humilem & exiguam respexit Deus.

12 Prærog. excellens humilitas.

k Matt. 11. d

Mansuetudo & humilitas cognatæ virtutes.

l Luc. 1. d

m Ibidem.

n Luc. 1. e

B. Maria laudes à se transfert in Deum.

13\. Veruntamen nunquid putamus, Fratres, Elizabeth sanctã in eo quod per Spiritum vtiq; loquebatur, errasse? Absit. Beata planè quam respexit Deus & beata quæ credidit. Hic enim magnus diuinæ respectionis extitit fructus. Ineffabili siquidem artificio Spiritus, superueniens tantæ humilitati magnanimitas tanta in secretario virginei cordis accessit, vt (quemadmodum de integritate & fœcunditate prædiximus) hæ quoque nihilominus stans stellæ ex respectu mutuo clariores quòd videlicet nec humilitas tanta minuit magnanimitatem, nec magnanimitas tanta humilitatem, sed cum in suæ æstimatione tam humilis esset, nihilominus & in promissionis credulitate magnanimis; vt quæ nihil aliud quàm exiguam sese reputabat ancillam, ad incomprehensibile hoc mysterium, & admirabile commercium, ad inscrutabile sacramentum nullatenus se dubitaret electam, & veram Dei & hominis genitricem crederet mox futuram. Agit hoc nimirum in cordibus electorum gratiæ prærogatiua diuinæ, vt eos nec humilitas pusillanimes faciat, nec magnanimitas arrogantes, magis autem cooperentur sibi, vt non solum nulla ex magnanimitate subintret elatio, sed hinc maxime prouehatur humilitas, vt inueniantur eo amplius timorati, & largitori munerum non ingrati, ac vicissim ex occasione humilitatis pusillanimitas nulla subrepat; sed quo minus de sua quisque vel in minimis præsumere consueuit, eo amplius etiam in magnis quibusque de diuina virtute confidat.

11. Prærog. magnanimitas credulitatis.

Electos humilitas non reddit pusillanimes, nec magnanimitas arrogantes.

14\. Martyrium sanè Virginis (quam nimirum inter stellas diadematis eius, si meministis, duodecimam nominauimus) tam in Simeonis prophetia, quàm in ipsa dominicæ passionis historia commendatur. *Positus est hic* (ait sanctus senex de paruulo Iesu) *in signum cui contradicetur: & tuam ipsius animam* (ad Mariam autem dicebat) *pertransibit gladius* o. Verè tuam, ô beata Mater, animã gladius pertransiuit. Alioquin non nisi eam pertrãsiens, carnem Filij tui penetraret. Et quidem postea quàm emisit spiritum tuus ille Iesus (omnium quidem, sed specialiter tuus) ipsius plane non attigit animã crudelis lancea quæ ipsius (nec mortuo parcens, cui nocere non posset) aperuit latus, sed tuam vtiq; animam pertransiuit. Ipsius nimirum anima iam ibi non erat, sed tua plane inde nequibat auelli. Tuam ergò pertransiuit animam vis doloris, vt plus quàm martyrẽ non immerito prædicemus, in qua nimirum corporeæ sensum passionis excesserit compassionis affectus.

12 Prærog. Martyrium cordis.

o Luc. 2. e

B. Virgo plus quam martyr.

15\. An non tibi plus quàm gladius fuit sermo ille (reuera pertransiens animam, & pertingens vsq; ad diuisionem animæ & spiritus:) *Mulier, ecce filius tuus* o. O cõmutationem. Ioannes tibi pro Iesu traditur, seruus pro Domino, discipulus pro magistro; filius Zebedæi pro filio Dei, homo purus pro Deo vero. Quomodo non tuam affectuosissimam animam pertransiret hæc auditio, quando & nostra licet saxea, licet ferrea pectora sola recordatio scindit? Non miremini, fratres, quòd Maria martys in anima fuisse dicatur. Miretur, qui non meminerit se audisse Paulum inter maxima gentium crimina memorantem, quòd sine affectione fuissent p. Longe id fuit à Mariæ visceribus, longe sit à seruulis eius. Sed forte quis dicat: Nunquid non eum præsciebat moriturum? Et indubitanter. Nunquid non sperabat continuo resurrecturum? Et fidenter. Super hæc doluit crucifixum? Et vehementer. Alioquin quisnam tu, frater, aut vnde tibi hæc sapientia, vt mireris plus Mariam compatientem, quam Mariæ filium patiẽtem? Ille etiam mori corpore potuit, ista commori corde non potuit? Fecit illud charitas qua maiorem nemo habuit: fecit & hoc charitas, cui post illam similis altera non fuit.

o Ioan. 19. a

Dolor & afflictio Mariæ in passione & morte filii.

p Rom. 1. d

16\. Iam te Mater misericordiæ per ipsum syncerissimæ tuæ mentis affectum, tuis iacẽs prouoluta pedibus luna, mediatricem sibi apud solem iustitiæ constitutam deuotis supplicationibus interpellat, vt in lumine tuo videat lumen, & solis gratiam tuo mereatur obtentu, quam verè amauit præ omnibus, & ornauit stola gloriæ induens, & coronam pulchritudinis ponens in capite tuo. Plena es gratiarum, plena rore cœlesti, innixa super dilectum, deliciis affluens. Ciba hodie pauperes tuos Domina, ipsi quoque catelli de micis edant, nec puero Abrahæ tantum, sed & camelis potum tribuas de superefluenti hydria tua, quia tu verè puella es prælecta & præparata Altissimi Filio, qui est super omnia benedictus in secula, Amen.

Supplicatio ad Virg. Deiparam.

DE VIRGINE DEIPARA, SERMO. II. †

† alias de Aquæductu, vide Admonit. ad Lect. Serm. prœm. 5.

1\. FOecundæ Virginis amplectitur cœlum præsentiam, terra memoriam veneratur. Sic nimirum totius boni illic exhibitio, hic tenuis quędam libatio primitiarum: ibi res, & hic nomen. *Domine*, inquit a, *nomen tuum in æternũ, & memoriale tuum in generatione & generationem*. Generatio & generatio, non Angelorum profecto, sed hominum est. Vis scire quia nomen & memoriale eius in nobis est, præsentia in excelso? *Sic orabitis*, inquit b: *Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum*. Fidelis oratio, cuius ipsa primordia, & diuinæ adoptionis & terrenæ peregrinationis admoneant, vt hoc scientes, quòd quandiu non sumus in cœlo, peregrinamur à Domino, gemamus intra nosmetipsos adoptionem filiorum expectantes, præsentiam vtique Patris. Signanter prom-

a Psal. 101. d

b Matt. 6. b

e Thren. 4. d

de & de Christo Propheta loquitur dicens: *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus, in umbra eius viuemus inter gentes.* Nam inter cœlestes quidem beatitudines non in vmbra viuitur, sed potius in splendore. *In splendoribus sanctorum,* inquit d, *ex vtero ante luciferum genui te.* Verum id quidem Pater.

d Psal. 109. a

2\. At Mater sane eundem ipsum in splendore non genuit, sed in vmbra, non nisi ea tamen, qua obumbrauit Altissimus. Merito proinde canit Ecclesia, non illa quidem Ecclesia Sanctorum, quæ in excelsis & in splendore est: sed quæ interim peregrinatur in terris. *Sub vmbra eius,* ait e, *quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo.* Lucem quippe meridianam vbi pascit sponsus, sibi petierat indicari, sed repressa est, & pro plenitudine luminis vmbram, pro satietate interim gustum recepit. Denique non ait, sub vmbra eius quam desideraueram: sed, *sub vmbra eius quem desideraueram sedi.* Neque enim ipsius expetierat vmbram, sed ipsum profectò meridié, lumen plenum de lumine pleno. *Et fructus,* ait, *dulcis gutturi meo:* ac si dicat, gustui meo. Vsquequo non parcis mihi, nec dimittis me, vt glutiam saliuam meam? Quousque manet illa sententia f: *Gustate, & videte quoniam suauis est Dominus?* Et quidem suauis gustui, & dulcis gutturi, vt meritò etiam super hoc sponsa proruperit in vocem gratiarum actionis & laudis.

e Cant. 2. d

f Psal. 33.

3\. Sed quando dicetur g: *Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi?* Iusti *epulentur* (ait Propheta h) sed *in conspectu Dei,* vtique non in vmbra. Et de seipso. *Satiabor,* ait i, *cum apparuerit gloria tua.* Sed & Dominus ad Apostolos ait K: *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meã.* Sed vbi? *In regno meo,* inquit. Beatus planè qui manducabit panem in regno Dei. Sanctificetur itaque nomen tuum; per quod vtcunque interim in nobis es Domine per fidem in cordibus habitans, quoniam nomen tuum iam inuocatum est super nos. Adueniat regnum tuũ. Veniat vtique quod perfectum est, & euacuetur quod est ex parte. *Habetis* (ait Apostolus l) *fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam.* Vita æterna fons indeficiens, qui vniuersam irrigat superficiem paradisi. Nec modo irrigat, sed inebriat fons hortorum, puteus aquarũ viuentium quæ fluunt impetu de Libano: & fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Quis verò fons vitæ, nisi Christus Dominus m? *Cum Christus* (inquit) *apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.* Sane ipsa sese plenitudo exinaniuit, vt fieret nobis iustitia & sanctificatio & remissio, necdum apparens vita, aut gloria, aut beatitudo. Deriuatus est fons vsque ad nos, in plateis deriuatæ sunt aquæ, licet non bibat alienus ex eis. Descendit per aquæductum vena illa cœlestis, nõ tamen fontis exhibens copiam, sed stillicidia gratiæ arentibus cordibus nostris infundens, aliis quidem plus, aliis quidem minus. Plenus equidem aquæductus, vt accipiant cæteri de plenitudine, sed non plenitudinem ipsam.

g Cant. 5. a
h Psal. 67. a
i Psal. 16. d
K Luc. 22. c

l Rom. 6. d

m Coloss. 3.
Christus fons vitæ ad nos deriuatus.

n Prou. 5.

4\. Aduertistis iam, ni fallor, quem velim dicere aquæductum qui plenitudinem fontis ipsius de corde Patris excipiens, nobis edidit illum sed si non prout est, prout capere poteramus. Nostis enim cui dictum sit: *Aue gratia plena.* An verò inueniri potuisse miramur, vnde talis ac tãtus fieret aquæductus, cuius nimirum summitas instar profectò scalæ illius quam vidit patriarcha Iacob o, cœlos tangeret, imò & transcenderet cœlos, vt viuidissimũ illum aquarum quæ super cœlos sunt, posset attingere fontem? Mirabatur & Salomon, & velut desperanti similis aiebat p: *Mulierem fortem quis inueniet?* Nimirum propterea tanto tempore humano generi fluenta gratię defuerunt quòd necdum intercederet isde quo loquimur tam desiderabilis aquæductus. Nec mirabere diutius expectatum, si recordaris quot annis Noë vir iustus in arcæ fabrica laborarit, in qua paucæ, id est, octo animæ saluæ factæ sunt, idque satis ad modicum tempus.

Per aquæductum, id est, Mariam.

o Genes. 28.

p Prou. 31. b

5\. Sed quomodo noster hic aquæductus fontem illum attingit tam sublimem? Quomodo putas nisi vehementia desiderii, nisi feruore deuotionis, nisi puritate orationis? Sicut scriptum est q: *Oratio iusti penetrat cœlos.* Et quis iustus, si non Maria iusta, de qua sol iustitiæ ortus est nobis? Quomodo ergo illa inaccessam attigit maiestatem, nisi pulsando, petendo, quærendo? Denique & quod quærebat, inuenit: cui dictum est: *Inuenisti gratiam apud Deum.* Quid? Plena est gratia, & gratiam adhuc inuenit? Digna prorsus inuenire quod quærit, cui propria non sufficit plenitudo, nec suo potest esse contenta bono: sed quemadmodum scriptum est r: *Qui bibit me, adhuc sitiet:* petit superefluentiam, ad salutem vniuersitatis. *Spiritus sanctus,* ait, *superueniet in te,* & preciosum illud balsamum tanta tibi copia tantaque plenitudine influet, vt copiosissimè effluat circunquaque. Ita est, iam sentimus, iam exhilarantur facies nostræ in oleo, iam clamamus s: *Oleum effusum nomen tuum,* memoriale tuum in generatione & generationem. Verum id quidem non in vanum, etsi oleum effunditur, sed non perit. Propterea siquidem & adolescentulæ, paruulæ scilicet animæ, sponsum diligunt, idque non parum; & vnguentum descendens de capite, non modo barba, sed & ipsa vestimenti ora suscepit.

Aquæductus huius ascensus ad fontẽ illũ tam sublimẽ.

q Eccli. 35. d
Primus per feruorem deuotionis

r Eccli. 24. e
Maria non sibi tantum plena, sed & nobis.

s Cant. 1. a

Intuere ô homo consilium Dei, agnosce consilium sapientiæ, consilium pietatis. Cœlesti rore aream rigaturus, totum vellus prius infudit. Redempturus humanum genus, precium vniuersum contulit in Mariam. Vt quid hoc? Forte vt excusaretur Eua per filiam, & querela viri aduersus fœminam deinceps sopiretur. Ne dixeris vltra (ô Adam) *mulier quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno vetito:* dic potius, Mulier quam dedisti mihi, me cibauit fructu benedicto. Piissimum sane consilium, sed latet forsitan aliud, nec totum hoc est. Verum id quidem, sed parum est (ni fallor) desideriis vestris. Dulcedo lactis est, elicietur forte si fortius premimus, & pinguedo butyri. Altius ergo intueamini quanto deuotionis affectu à nobis eam voluerit honorari, qui totius boni plenitudinem posuit in Maria: vt proinde si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis, ab ea nouerimus redundare, quæ ascendit deliciis affluens. Hortus plane deliciarum, quem non modo afflauerit veniens, sed & perflauerit superueniens auster ille diuinus, vt vndique fluant & effluant aromata eius, charismata scilicet gratiarum. Tolle corpus hoc solare, quod illuminat mundum, vbi dies? Tolle Mariam hanc maris stellam, maris vtique magni & spatiosi: quid nisi caligo inuoluens, & vmbra mortis, ac densissimæ tenebræ relinquuntur?

6.

t Gen. 3.

Totis ergo medullis cordium, totis præcordiorũ affectibus, & votis omnibus Mariam hanc veneremur, quia sic est voluntas eius, qui totum nos habere voluit per Mariam. Hæc inquã voluntas eius est, sed pro nobis. In omnibus siquidem & per omnia prouidens miseris, trepidationem nostram solatur, fidem excitat, spem roborat, diffidentiam abigit, erigit pusillanimitatem. Ad Patrem verebaris accedere: solo auditu territus ad folia fugiebas. Iesum tibi dedit mediatorem. Quid non apud talem Patrem Filius talis obtineat? Exaudietur vtique pro reuerentia sua: Pater enim diligit Filiũ. An vero trepidas & ad ipsum? Frater tuus est & caro tua, tẽtatus per omnia absque peccato, vt misericors fieret. Hunc tibi fratrem Maria dedit. Sed forsitan & in ipso maiestatem vereare diuinã, quòd licet factus sit homo, mansit tamen Deus. Aduocatum habere vis & ad ipsum? ad Mariam recurre. Pura siquidem humanitas in Maria, non modo pura ab omni contaminatione, sed & pura singularitate naturæ. Nec dubius dixerim, exaudietur & ipsa pro reuerentia sua. Exaudiet vtique Matrem Filius, & exaudiet Filium Pater. Filioli, hæc peccatorum scala, hæc mea maxima fiducia est, hæc tota ratio spei meæ. Quid enim? Potest ne Filius aut repellere, aut sustinere repulsam, non audire; aut non audiri Filius potest? Neutrum plane. *Inuenisti* (ait Angelus u) *gratiam apud Deum.* Fœliciter. Semper hæc inueniet gratiam, & sola est gratia qua egemus. Prudens virgo non sapientiam, sicut Salomon non diuitias; non honores, non potentiam, sed gratiam requirebat. Nimirum sola est gratia qua saluamur.

7\. NOTA.
Quanto affectu veneranda & inuocanda Virgo Maria.

Aduocata nempe nostra apud Filium suum.

u Luc. 1. d

Quid nos alia concupiscimus, Fratres? Quæramus gratiam, & per Mariam quæramus: quia quod quærit, inue-

8\. Gratia apud

Deum per Mariã quærenda.

nit, & frustrari non potest. Quæramus gratiam, sed gratiam apud Deum: nam apud homines gratia fallax. Quærant alii meritum, nos inuenire gratiam studeamus. Quid enim? Num gratiæ est quòd hic sumus? Profectò misericordiæ Domini est quod non sumus consumpti nos. Qui nos? Nos periuri, nos adulteri, nos homicidæ, nos raptores, purgamenta vtique mundi huius. Consulite conscientias vestras, Fratres, & videte quia vbi abundauit delictum, superabundat & gratia. Maria non prætendit meritum, sed gratiam quærit. Denique vsque adeo fidit gratiæ, & non altum sapit, vt salutationem angelicam vereatur. *Maria*, inquit, *cogitabat qualis esset ista salutatio*. Nimirum sese salutatione angelica reputabat indignam. Et forsitan talia meditabatur. Vnde hoc mihi, vt veniat Angelus Domini mei ad me? Ne timeas Maria, ne mireris Angelum venientem, & maior Angelo venit. Ne mireris Angelum Domini, & Dominus Angeli tecum. Postremo quidni videas Angelum, cum iam angelicè viuas? Quidni visitet angelus vitæ sociam? Quidni salutet ciuem Sanctorum, & domesticam Dei? Angelica plane vita virginitas: & qui non nubent neque nubentur, erunt sicut Angeli Dei.

Angelica vita virginitas.

9\. Videsne quòd & hoc nihilominus modo aquæductus noster ascendit ad fontem, nec sola iam oratione cœlos penetrat, sed etiam incorruptione *qua proximum Deo facit*, sicut Sapiens ait z? Erat enim virgo sancta corpore & spiritu, cui specialiter esset dicere: *Conuersatio nostra in cœlis est*. Sancta, inquam, corpore & spiritu, ne quid forsitan super hoc dubites aquæductum. Sublimis equidem valde, sed nihilominus integerrimus manet. Ortus conclusus, fons signatus, templum Domini, sacrarium Spiritus sancti. Nec enim est fatua virgo, cui non modò oleum est, sed olei plenitudo in vase recondita. Ascensiones in corde suo disposuit, conuersatione pariter (sicuti iam diximus) & oratione ascendens. Denique abiit in montana cum festinatione, & salutauit Elizabeth, & in ministerio eius erat quasi mensibus tribus vt iam tunc posset dicere matri mater, quod tanto post Filio dixit filius: *sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam*. Planè montana conscendens, cuius iustitia sicut montes Dei. Tertius enim hic ascensus virginis fuit, vt funiculus triplex difficilè rumperetur. Feruebat siquidem in quærenda gratia charitas; splendebat in carne virginitas; humilitas in obsequio eminebat. Etenim si omnis qui se humiliat exaltabitur; quid hac humilitate sublimius? Venisse eam mirabatur Elizabeth, & dicebat: *Vnde hoc mihi vt veniat Mater Domini mei ad me?* Sed iam magis miretur quòd instar vtique Filii & ipsa non ministrari venerit, sed ministrare. Meritò proinde Cantor ille diuinus in ipsius admiratione præcinens, aiebat a: *Quæ est ista quæ ascendit sicut aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata?* Ascendit planè supra omne humanum genus, ascendit vsque ad Angelos, sed & ipsos quoque transcendit, & cœlestem omnem supergreditur creaturam. Nimirum supra Angelos hauriat necesse est, quam refundat hominibus aquam viuam.

Secundus ascensus huius Aquæductus, per incorruptionem.
z Sapien. 6. e
y Matth. 3. d
Tertius ascensus ad fontem vià humilitatis.
x Luc. 1.
a Cant. 6. d

10\. *Quomodo*, inquit, *fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Verè sancta corpore & spiritu, & integritatem carnis habens, & propositum integritatis. Respondens autem Angelus, dixit: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*. Ne me interrogaueris, inquit, supra me est, & non potero ad illud. Spiritus sanctus, non Angelus, superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, non ego. Ne steteris, vel inter Angelos virgo sancta, sublimius aliquid tuo sibi ministerio propinandum terra sitiens præstolatur. Paululum cum pertransieris eos, inuenies quem diligit anima tua. Paululum, inquam, non quia non incomparabiliter superemineat, sed quòd inter eum & ipsos medium nihil inuenias. Transi ergo Virtutes & Dominationes, Cherubim quoque & Seraphim, vt ad eum peruenias, de quo vociferantur adinuicem b, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei*. Fons sapientiæ, Verbum patris in excelsis, hoc Verbum mediante te caro fiet; vt qui dicit c, *Ego in Patre, & Pater in me*: dicat nihilominus, *quia ego à Deo processi & veni. In principio* inquit *erat Verbum* d. Iam scatet fons; sed interim tantum in semetipso. Denique, *& Verbum erat apud Deum*: lucem profectò habitans inaccessibilem, & dicebat Dominus ab initio e: *Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis*. Sed penes te est cogitatio tua, & quid cogites, non nescimus. Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius erat? Descendit itaque cogitatio pacis in opus pacis; Verbum caro factum est, & habitat iam in nobis. Habitat planè per fidem in cordibus nostris, habitat in memoria nostra, habitat in cogitatione: quia vsque ad ipsam descendit imaginationem. Quid enim prius cogitaret homo de Deo, nisi forsitan idolum corde fabricaretur?

b Esai. 6.
c Ioan. 14. b
d Ioan. 1. a
e Hier. 29. c

11\. Incomprehensibilis erat & inaccessibilis, inuisibilis & inexcogitabilis omnino. Nunc verò comprehendi voluit, videri voluit, cogitari voluit. Quonam modo, inquis? Nimirum iacens in præsepio, in virginali gremio cubans, in monte prædicans, in oratione pernoctans, & in cruce pendens, in morte pallens, liber inter mortuos, & in inferno imperans: seu etiam tertia die resurgens, & Apostolis loca clauorum victoriæ signa demonstrans, nouissimè coram eis cœli secreta conscendens. Quid horum non verè, non piè, non sanctè cogitatur? Quicquid horum cogito, Deũ cogito, & per omnia est Deus meus. Hæc ego meditari dixi sapientiam, & prudentiã iudicaui eructare memoriam suauitatis: quoniam in huiuscemodi nucleis virga sacerdotalis copiosè produxit, quam in supernis hauriens, vberius nobis Maria refundit. In supernis planè, & vltra Angelos: quæ Verbum ex ipso Patris corde suscepit, vt scriptum est f: *Dies diei eructat verbum*. Vtique dies Pater: siquidem dies ex die salutare Dei. An non etiam virgo dies? Et præclara. Rutilans planè dies, quæ procedit sicut aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol.

Deus ante incomprehensibilis, nunc comprehendi potest.
f Psal. 18. a

12\. Intuere igitur quemadmodum vsque ad Angelos plenitudine gratiæ, supra Angelos superueniente Spiritu sancta peruenit. Est in Angelis charitas, est puritas, est humilitas. Quid horum non eminuit in Maria? Sed ostensum est superius, vt quidem à nobis ostendi potuit; supereminentiam prosequamur. Cui enim Angelorum aliquando dictum est: *Spiritus sanctus superueniet in te, & Virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei?* Denique veritas de terra orta est, non de angelica creatura: nec Angelos, sed semen Abrahæ apprehendit. Magnum est Angelo vt minister sit Domini, sed Maria sublimius quiddam meruit vt sit Mater. Fœcunditas itaque Virginis supereminens gloria est, tantóque excellentior Angelis facta munere singulari, quanto differentius præ ministris nomen Matris accepit: hanc inuenit gratiam plena iam gratia, vt charitate feruida, virginitate integra, humilitate deuota: fieret nihilominus sine viri cognitione grauida, sine muliebri dolore puerpera: Parum est, quod ex ea natum est, *sanctum* vocatur o. & est Filius Dei.

B. Mariæ super omnes spiritus Angelicos eminentia ostenditur.
o Luc. 1. d

13\. De reliquo, Fratres, curandum nobis summoperè est, ne Verbum quod de ore Patris ad nos egressum est Virgine mediante, vacuum reuertatur: sed per eandem nihilominus Virginem gratiam pro gratia referamus. Eructemus memoriam, donec præsentiã suspiramus, & suæ reddantur origini fluenta gratiæ, vt vberius fluant. Alioquin nisi ad fontem redeant, exsiccantur, & infideles in modico, quod maximum est accipere non meremur. Modicũ planè memoria ad præsentiam, modicum ad id quod cupimus, magnum ad id quod meremur: longè infra desiderium, sed nihilominus supra meritum. Sapienter proinde sponsa, & pro hoc modico non modicè gratulatur. Cum enim dixisset g: *Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie:* recipiens exigua pro immensis, & pro pastu meridiano libans sacrificium vespertinum, minimè tamen, vt solet fieri, murmurat aut tristatur, sed gratias agit, & in omnibus sese exhibet deuotiorem. Nouit enim quòd si fidelis fuerit in vmbra memoriæ, lucem præsentiæ sine dubio obtinebit. Itaque qui reminiscimini Domini, ne taceatis, & ne detis silentium ei. Nimirum qui præ-

Gratiæ fluenta origini suæ reddenda, vt fluant vberius.
g Cant. 1. b
Dei laus & grata memoria frequentanda interim dum differtur præsentia.

sentem habent Dominum, exhortatione non indigent: h Psal. 147. a & quod ait Propheta alius h: *Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion*: congratulationis est potius quàm commonitionis. Qui in fide ambulant, egent admonitione ne taceant, & ne dederint silentium ei. Loquitur enim, & loquitur pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. i Psal. 17. d *Cæterum cum sancto sanctus eris* i, *& cum viro innocente innocēs eris*: & audientem sese audiet, & loquenti sibi loquetur. Alioquin silētium ei dedisti si taceas. Sed vnde si taceas? k Esa. 62. d A laude? *Ne taceatis*, inquit k. *& ne detis silentium ei donec stabiliat, & donec ponat Hierusalem laudem in terra*: Laus Hierusalem iucunda, & decora laudatio. Nisi forte Angelos ciues Hierusalem mutuis opinamur laudibus delectari, & decipere de vanitate in idipsum.

14\. Fiat voluntas tua Pater sicut in cœlo & in terra, vt laus Hierusalem stabiliatur in terra. Quid enim modo est? Non quærit Angelus ab Angelo gloriam in Hierusalem, & homo ab homine laudari cupit in terra? Exectanda peruersitas, sed eorum sit, qui ignorantiam Dei habent, qui obliti sunt Domini Dei sui. Vos qui reminiscemini Domini, ne taceatis à laude eius, donec stabiliatur & perficiatur in terra. Est enim silentium irreprehensibile, imò l Thren. 3. e & laudabile magis. Est & sermo non bonus. Alioquin Bonum & laudabile silentiū triplex. non diceret Propheta l *bonum esse homini præstolari cum silentio salutare Dei*. Bonum silentium à iactantia, bonum à blasphemia, bonum à murmure & detractione. *Alius* à Murmure. n. ob laboris magnitudinem, & pondus diei exasperatus, animo murmurat; diiudicat eos qui pro anima sua peruigilant, tanquam reddituri vtique rationem. Clamor est, sed supra omne silentium clamor iste animi obdurati silere facit (quam audiri non patitur) vocem verbi. *Alius* à Blasphemia. pusillanimitate spiritus in expectatione deficit, pessimúque hoc verbum blasphemiæ est, quod nec in hoc seculo à Iactantia. remittitur, nec in futuro. *Tertius* in magnis ambulat, & in mirabilibus super se, dicens: Manus nostra excelsa, putans se aliquid esse, cum nihil sit. Quid loquetetur huic, qui loquitur pacem? Dicit enim, quia diues sum, & nullius m Luc. 6. d egeo. Porro veritatis sententia est m: *Væ vobis diuitibus*, n Matth. 5. a *quia habetis hic consolationem vestram*. Contra vero: *Beati*, inquit n, *qui lugent, quoniam ipsi cōsolabuntur*. Sileat ergo in nobis lingua maledica, lingua blasphema, lingua magniloqua: quoniam bonum est in hoc triplici silentio sao 1. Reg. 3. b lutare domini præstolari, vt dicas: *Loquere Domine, quia audit seruus tuus* o. Eiusmodi quippe voces non ad eum sunt, sed aduersus eum, sicut legislator murmurantibus p Exod. 16. b ait p: *Non enim contra est murmur vestrum, sed contra Dominum.*

15\. Bona & vtilis loquela. Ita tamen ab his taceas, ne omninò taceas, ne dederis silentium ei. Loquere illi contra *iactantiam* in cōfessione, vt obtineas veniam de præteritis. Loquere in gratiarum actione contra *murmurationem*, vt ampliorem inuenias gratiam in præsenti. Loquere in oratione contra *diffidentiam*, vt consequaris & gloriam in futuro. Confitere, inquam præterita, & pro præsentibus gratias age, ac deinceps ora studiosius pro futuris, vt ne ipse quidem sileat à remissione, ab immissione, à promissione. Ne taceas, inquam, ne dederis silentium ei, loquere vt & ipse loqua- q Cant. 2. d tur, & dicere possit q: *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Iucunda vox, & eloquium dulce. Nimirum non vox murr Psal. 136. a muris hæc, sed vox turturis est Et ne dixeris r: *Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena?* non iam aliena s Cant. 2. e reputabitur, de qua sponsus ait s: *Vox turturis audita est* t Ibid. d *in terra nostra*. Audierat enim dicentem t: *Capite nobis vulpes paruulas*: & forte ex eo in vocem exultationis eruDei erga hominem constās & fortis amor. pit vt diceret: *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Planè vox turturis, quæ tam viuenti, quam mortuo, singulari vtique castimoniâ, suo compari perseuerat, vt eam neque mors neque vita à Christi separet charitate. Intuere etenim vtrumnam aliquid hunc dilectum auertere potuerit à dilecta, quo minus ei & peccanti & auersæ perseueraret. Glomeratæ nubes radios solis offendere contendebant, vt iniquitates nostræ separarent inter nos & Deum, sed incaluit sol, & vniuersa dissoluit. Alioquin quando redi- u Cant. 6. d isses ad eum, nisi ille tibi perseuerasset, nisi clamasset u: *Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, vt intueamur te?* A Esto ergo illi, & tu nihilominus perseuerans, vt nullis ab eo flagellis aut laboribus auertaris.

Luctare cum Angelo, ne succumbas; quia regnum cœ- 16.
lorum vim patitur, & violenti rapiunt illud x. An non lu- x Matth. 11. Nō cedendū tentationibus vel aduersis.
cta, *Dilectus meus mihi, & ego illi?* Notam fecit dilectionē suam, experiatur & tuam. In multis enim tentat te Dominus Deus tuus. Declinat sæpius, auertit faciem, sed nō in ira. Probationis illud est, non reprobationis. Sustinuit te dilectus, sustine tu dilectum, sustine, viriliter age. Non illum vicere peccata tua, te quoque ipsius flagella nō superent, & obtinebis benedictionem. Sed quando? Cum aurora fuerit, cum aspirauerit iam dies, cum stabilierit Hierusalem laudem in terra. *Ecce*, inquit y, *vir luctabatur* y Gen. 32. f *cum Iacob vsque mane*. Audiam fac mihi mane misericordiam tuam, quia speraui in te Domine. Non tacebo, nec dabo tibi silentium vsque mane; vtinam nec ieiunium. Nimirum dignaris & pasci, sed inter lilia. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia* z. Nimirum & supra, z Cant. 2. d a Cant. 2. e si meministi, in eodem cantico a euidenter expressum est, quòd florum apparitio turturis comitetur auditum. Sed B attende, quod locum non cibum indicare videtur, nec quibus pascitur exprimit, sed inter quæ. Fortè enim non cibo, sed consortio pascitur liliorum: nec liliis vescitur, sed versatur. Nimirum odore potius quàm sapore lilia placent, & visui magis sunt apta, quam esui.

17\. Ita ergò pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & vetustati florum fructuū succedat vbertas. Interim quippe florum non fructuū tempus est, dum in spe magis, quam in re sumus: & per fidem non per speciem ambulantes, expectatione magis quàm experientia gratulamur. Considera denique floris teneritudinem, & memento verbi, quod ait Apostolus b: *Quia habemus thesaurum istum in* b 2. Cor. 4. b *vasis fictilibus*. Quanta enim videntur imminere pericula floribus? quàm facile spinarum aculeis lilium perforatur? Merito proinde canit dilectus: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias* c. An non erat inter spinas, qui dice- c Cant. 2. a bat d. *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus?* Cæterum d Psal. 119. etsi iustus germinat sicut lilium, sed nō ad lilium sponsus Singularitas exosa. pascitur, nec in singularitate complacet sibi. Audi denique inter lilia commoraotem: *Vbi*, inquit e, *duo vel tres* e Matt. 18. a *congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Christus amat media, odit diuerticula. C Amat semper media Iesus, diuerticula semper & reclinatoria reprobat Filius hominis, Dei & hominum mediator. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascit inter lilia. Curemus habere lilia, fratres, extirpate spinas & tribulos, & inserere lilia festinemus: si quaodo fortè & ad nos pascendus dignetur dilectus descendere.

18\. Apud Mariam vtique pascebatur, idque copiosius pro multitudine liliorum. An non lilia virginitatis decus, humilitatis insigne, supereminentia charitatis? Erunt tamen & nobis lilia, quamuis inferiora valde, sed ne inter hæc quidem dedignabitur pasci sponsus: siquidem eas quas prædiximus actiones gratiarum deuotionis hilaritas illustrauerit, orationem intētionis puritas candidauerit, confessionem indulgentia dealbauerit, sicut scriptum est f: *Si* f Esai. 1. e *fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.* Cæterum quicquid illud est, quod offerre paras, Mariæ Patrocinium B. Virginis quàm nobis apud Deum efficax & vtile. commendare memento, vt eodem alueo ad largitorem gratiæ gratia redeat quo influxit. Neque enim impotens erat Deus, & sine hoc aquæductu infundere gratiam D prout vellet, sed tibi vehiculum voluit prouidere. Fortè enim manus tuæ, aut sanguine plenæ, aut infectæ muneribus quòd non eas ab omni munere excussisti. Ideoque modicum istud quod offerre desideras, gratissimis illis & omni acceptione dignissimis Mariæ manibus offerendum tradere cura, si non vis sustinere repulsam. Nimirum candidissima quædam lilia sunt, nec causabitur ille liliorum amator inter lilia non inuentum, quicquid illud sit quod inter Mariæ manus inuenerit.

AD B. VIRGINEM DEIPARAM

Sermo Panegyricus.*

* In antiquis Edit. non extat.

Alias, *Ad gloriosam V. Mariam Deprecatio & laus elegantissima.*

AD LECTOREM. In hoc sermone cum diversis M. SS. collato mirè deprehendi Lectiones discrepant. à semper cum corruptelam. M. Scriptorum inter se consona fateretur Lectio, sed ab hactenus Editis diversissima; adeo hic mutila, et mendosa omnia. Suspicor, (quod etiam et aliis in nullis infinuit Lugdun. Editio) hunc sermonem ex vetusto Exemplari editum, cuius lectio ob characteres prae vetustate fugientes & obscuros, saepius ex coniecturis supplenda vel venia pro restituenda fuerit. Nobis quidem M. SS Eccl. Metrop. Colon. nec non Carthusiae sanctorem Lectionem, ut vides, praebuerant. Specimen hoc habe laboris, qui restituendis bonis Auctoribus impenditur. Et ideò lectiones diversae ad marg. posita, si non omnes spatio angustia capiebat.*

* Anni 1550.

1 MEntem & oculos pariter cum manibus ad te Regina mundi attollimus & coram tuæ celsitudinis gloria genuflectimus, ceruicẽ inclinamus, ac plenis suspiriis ad te preces in cœlum transmittimus. Tu altitudo cœli, beatos oculos tuos, quibus incõprehensibilem gloriam illam lucis æternæ cum desiderio semper intueris, ad tuos supplices in hanc mundi miseriam proiectos, de alto inclinare non despicias. Et ecce coram tremendo iudice peccatores assistimus, cuius manus terribilis gladium iræ suæ vibrat super nos. Et quis auertet eam? Nemo, Domina, tam idoneus, vt gladio Domini manum pro nobis obiciat, vt tu Dei amantissima, per quam primùm in terris suscepimus misericordiam de manu Domini Dei nostri. Aperi itaque tu Mater misericordiæ benignissimi cordis tui ianuam suspiriosis precatibus filiorum Adam. Ex omnibus finibus terræ ad tuæ protectionis vmbraculum confugimus à facie formidinis* Dei. Ad te Domina mea, stillant oculi nostri: te deuotionis clamore valido obsecramus. vt Filii tui Domini nostri iram quam grauiter peccando succendimus, erga nos mitiges: eiusque gratiam à qua ingrati excidimus, nobis tua concilies: cuius liuore sanati sumus, eius iterum medelam deposcimus; quia putruerunt & corruptæ sunt cicatrices nostræ, & non est in nobis sanitas. Attende Domina, & vide dolores vulnerum animarum nostrarum, quia tibi reuelamus causam nostram cum fiducia.

* al. Fortitudinis

2 Te enim inæstimabilis benignitatis fœminam & venerandam matrem esse cognoscimus ex eo, quòd tu mundũ hunc immundum & lubricũ, impolluto calle transisti; & adhuc inter peccatores degens, tanta ante Deum sanctitate fœcundaris, vt sola solio Regis æterni immediate appropinquare merueris. Tu peccatorem quantumlibet fœtidum, non horres, nõ despicis; si ad te suspirauerit, tuumque interuentum pœnitenti corde flagitauerit. Tu illum à desperationis baratro pia manu retrahis, spei medicamen* aspiras,* foues, nec deseris, quousque horrendo Iudici miserum reconcilies. Famosum huius tuæ benignitatis testimoniũ est per te restauratus gratiæ Theophilus*. Nec mirum ô Domina, si tam copioso misericordiæ oleo tui cordis perfusum est Solatiũ* cùm illud inæstimabile opus misericordiæ, quod prædestinauit Deus ante secula in redemptionem nostram, primum in te à mundi artifice sit fabricatum. Quando enim placuit gratiæ supernæ, vt habitaret in nobis, à quibus diu elongata fuerat: tu sola inuenta es digna, vt in tua virginali aula Rex regum, & Dominus dominantium à regalibus sedibus veniens primam sibi mansionem inter filios hominum eligeret. Vere beneplacitum fuit Deo habitare in te, quando ex ipsa illibata carnis tuæ substantia quasi de lignis libani architectura ineffabili, domum sibi ædificauit Dei Sapiẽtia: suffulsit eam septem columnis argenteis, ac reclinatorium aureum in ea collocauit. Hi sunt septem spiritus Dei; & hæc est vnica illa Saluatoris fœmina*, in qua sola quæsitam in omnibus requiem inuenit, atque in eius sinum omnes thesauros suos absque mensura transfudit. Bene Spiritui sancto in te complacuit, ô Maria, cùm diuinis adeò mysteriis vterum tuum consecrare dignatus est. Ipse est enim ignis consumens qui sanctissimam animam tuam totam inflammauit, seipso atque splendore diuinæ maiestatis impleuit: tuumque vterum ineffabili modo fœcundauit: Fecitque vt Deum & hominem clausa conciperes, clausa pareres, & post partum virgo permaneres.

B. V. M. erga peccatores clementia.

* l. medicamine

* M. S. add. ac tota mũdo despectum materno affectu amplecteris &

* v. Notas.

* l. Sanctuarium.

Mirabilia in virgine patrata.

* al. Anima.

Iam ergò vterum tuum Domina velut sacratissimum Dei viui templum totus mundus veneratur; quia in eo salus mundi initiata est; ibi decorem indutus est Dei filius; ac prælectæ sponsæ suæ Ecclesiæ formosus in stola candida exultanter occurrit, desideratum diu osculum prælegit*, ac prædestinatas*, à seculo nuptias, virgo cum virgine prælibauit. Ibi ruptus est paries inimicitiarum quem inter cœlum & terram protoplastorum inobedientia construxerat. Ibi confœderata sunt terrenis cœlestia, & obuiauerunt sibi in osculo pacis, quando in vnam, eandemque personam concurrerunt, diuinitas & humanitas: Factumque est nouum illud super terram, vt esset Deus homo, & homo Deus* Ibi magnus Eliseus in mensuram suscitandi pueri sese contraxit. Ibi antiquus dierum prælecto filio suo tunicam induit polymitam. Ibi Rebecca futurorum præscia magnificandi filiò manibus pelliculas hœdorum circundedit, & colli nuda protexit. Ibi enim cooperante gratia Spiritus sancti Filius à Deo Patre hæreditandus in omnibus gentibus diuinæ maiestatis potentiam similitudine carnis peccati cooperuit; & quasi absconditus est vultus eius in infirmitate: vnde nec reputauimus eum. Ibi * consilii prouidentiâ inescatus est hamus, qui ad extrahendum serpentem antiquum in hoc mare magnum de cœlo traiectus est. Inde egressa est armilla aurea, vt perforaretur maxilla Leuiathan, vt euomeret mortuos non suos, quos ab origine mundi securè deglutiuerat. 3.

* leg. potrexit.

* al. præordinatas.

* Iuxta Dionys. Areop. Diui Sponsi

Typi incarnationis commem. in virgine facta.

* adu. alti.

Hortus delitiarum nobis est sacratissimus tuus vterus, ô Maria: quia ex eo multiplices gaudii flores colligimus, quoties mente recolimus quàm magna multitudo dulcedinis toti orbi inde astulsit*. Hortus conclusus tu es Dei Genitrix, ad quem deflorandum manus peccatoris nunquam introiuit. Tu sanctorum areola aromatum à cœlesti consita pigmentario, virtutum omnium speciosis floribus delectabiliter vernas: inter quos pulcherrimos flores tres miramus in te ô excellentissima*. Hi sunt quorum odore suauissimo, totam domum Domini reples, ô Maria, Viola humilitatis, Lilium castitatis, Rosa charitatis. Meritò de Dei* areola flos ille speciosus præ filiis* paradisi electus est, super quem requieuit Spiritus Domini. Et cui te assimilabimus, Mater pulchritudinis? Verè paradisus Dei tu es, qoia lignum vitæ mũdo protulisti, de quo qui manducauerit, viuet in æternum: Fons vitæ, qui ex ore Altissimi prodiit, de medio ventris tui exiliuit, atque in te* in quatuor capita sese dispergens* ad irrigãdam faciem aterni mundi emanauit, lætificans ciuitatem Dei. Omnis enim qui biberit ex eo, non sitiet in æternũ. [& erit plusquam paradisus, hic, de cuius aqua si quis biberit, sitiet iterum.] O quanta † mundo contulisti, quæ tam salubris * aquæductus esse meruisti! O lampas luculentissima, quantos lætificasti, quando splendore Dei illustrata desideratum illud lumen, quo inuenta est drachma decima, sedentibus in tenebris & vmbra mortis protulisti. Te nimirum ille diuini epithalamii præcentor à longè intuitus est cum in admirationis voce ita prorupit. *Quæ est ista quæ progreditur, quasi aurora consurgens: pulchra, vt luna: electa, vt sol: terribilis, vt castrorum acies ordinata?* Sicut aurora valdè rutilans in mundo* progressa es, ô Maria, quando veri solis splendorem tantæ sanctitatis iubare præcucurristi, vt verè diem salutis* diem propitiationis, diem quem fecit Dominus à tua claritate, initiari dignũ fuerit. Felix aurora felicia diei nuncia extitisti, talis dies talem auroram diei decuit†: Et rectè quidem auroræ impleti officium. Ipse enim sol iustitiæ de te processurus ortum suum quadam matutina irradiatione præueniens, in te lucis suæ radios copiosè transfudit. quibus potestates tenebrarum, quas Eua produxerat*, in fugam con- 4.

Maria hortus delitiarum.

* l. profluxit

* al. inter quorum pulcherrimos tertium in te miramus excellentiam.

* leg. tali.

* l. floribus.

* l. inde.

* l. dispertiẽs. Hæc in M.S. non leg.

† l. quantũ.

* Add. aquæ.

* l. inmundum

Maria Aurora cõsurgens.

* Hæc tota periodus hactenus mendosè lecta est.

† l. Talem auroram talis dies, & talem diem talis aurora decuit.

* l. induxerat

tertisti: atque ita desideratum cunctis gentibus solem mundo inuexisti.

5\. Tu *pulchra vt luna* diceris, eique non immeritò comparatis. Illa enim omnium astrorum sola soli simillima, & candore venusta argenteo cæteris in cœlo præmicat sideribus: tu verò * solis imago expressissima, inter millia astrorum Deo assistentium virginali puritate in cœlo gloriosa præfulges. Illa enim transfuso in se solari lumine noctem nostram illuminat: tu virtutum tibi à Deo inditarum magnificis exemplis ad imitationem tui nos prouocas, sicque noctem nostram illuminas. Qui enim vias tuas consectatus fuerit, non ambulabit in tenebris: sed lumen vitæ inueniet. Tu ergo *pulchra es*, vt luna: immò & pulchrior luna; quia *tota pulchra es & macula non est in te*, neque vicissitudinis obumbratio. Tu *electa es vt sol*, ille, inquam, sol solis conditor. Ille enim electus est ex millibus virorum: tu electa ex millibus fœminarum. Ille electus ex omnibus quæ sunt: tu electa ex omnibus quæ per illum sunt. Tu *terribilis vt castrorum acies ordinata*. Quid enim? An non horruerunt principes tenebrarum quando viderunt præter morem armatura omni fortiore instructam contra se procedere fœminam, fœminam fortem & ad bella doctissimam, cuius *ensis super femur suum propter timores nocturnos*? In circuitu eius acies validas spiritualium virtutum suo se inuicem ordine tuentium; siquidem ordinatione perseuerat dies. Sed & innumerabilium beatorum spirituum militiam ad ministeriũ tanti * principis delegatam fuisse nullatenus ambigimus: vtpote qui custodirent lectulum Salomonis gratissimum, ac prouiderent, ne præparatum æterno Regi hospitium alienus hospes inuaderet. Nimirum timor & tremor venerunt super eos, ita vt dicerent, ecce plusquam Eua hæc: castra Dei sunt hæc, fugiamus Israëlem. Tu ergò bellatrix egregia primò eum qui primus omnia * supplantauit, expugnare viriliter aggressa es. Tu & spiritum elationis Euæ vertice humilitatis complosisti: quam in te ita respexit Dominus, vt ipsius merito super omnes choros Angelorum te sublimari dignam æstimauerit *. Nunquam enim super omnes Angelos glorificata ascendisses, nisi priùs infra omnes homines humiliata descendisses. Tu & ardorem vetitæ concupiscentiæ, virtute castitatis in tua carne virginea eatenus extinxisti: vt is in cuius conspectu nec astra munda sunt, tantæ munditiæ carnẽ tuam iudicauerit, vt etiam suæ diuinæ puritati agglutinari non despexerit. His ergò primariis ducibus tenebrarum à te fortiter expugnatis, omnis ante faciem tuam spiritualium nequitiarum militia in fugam conuersa est.

Pulcra vt Luna.

*l. veri.

Maria electa vt sol.

Castrorũ acies ordinata.

*l. tanta.

*l. Euam.

* M.S. totam periodum ita l. Tu enim spiritum elationis ex virtute humilitatis compressisti, qua omnem Angelorum altitudinem ascendere meruisti.

Humilitas & puritas Virginis.

6\. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas * Dei genitrix. Sed adhuc locus est tuæ laudationi: adhuc in tuis laudibus omnis lingua balbutit. Non enim sunt loquelæ, neque sermones in omni natione quæ sub cœlo est, quibus amplitudo gloriæ tuæ ad plenum valeat explicari. O magna, ô pia, ô multum amabilis Maria, tu nec nominari quidem potes, quin accendas: nec cogitari quin recrees affectus diligentium te: tu nunquam sine dulcedine diuinitus tibi insita piæ memoriæ portas ingrederis. Et nunc sequimur te, ô Domina, ex totis præcordiis vociferantes ad te: adiuua imbecillitatem nostram, aufer opprobrium nostrum. Vides hanc tunicam pelliceam quæ nos circumdedit? Tunica Euæ parentis nostræ hæc est, quam ad nos olim misera illa transmisit, & superuestiuit carnẽ filiorum suorum, sicut diploide, confusione sua. De manu quippe ipsius duplicis mali semen terra nostra suscepit, & concepit, & peperit nobis spinas & tribulos iniquitatis in anima, calamitatis in corpore, ac per hoc mortem vtrobique. O infelix hæreditas! ô dira humanæ carnis infirmitas! vsque quo patiemur te? Multum dorsa nostra incuruasti, quia grauis es valde & diu te sustinuimus. Multum minuisti nos ab Angelis, equo & iumentis insipientibus coæquasti; nimis inualuisti, quæ non nisi morte filii Dei sanari potuisti. Nimis super nos te extulisti, quando & vsque ad eum qui super omnia est, incautè ascendisti.

* Ciuitas in M.S. omitt.

7\. Et quis liberabit nos à corruptela huius miserrimæ pelliculæ? Gratia Saluatoris nostri Filii tui, ô Maria, qui vt infirma nostra tolleret, sponte infirmatus est: & vt A mors mortis nostræ ipse fieret, innocens pro peccatoribus mortuus est. Et quis tam idoneus, vt loquatur ad cor Domini nostri Iesu Christi, vt tu felix Maria, quæ in secretissimis amplexibus amantissimi filii tui * recubas in meridie sempiterno, eiusque familiarissimo colloquio cum plena cordis lætitia perfrueris. Loquere Domina, quia audit Filius tuus: & quæcunque petieris impetrabis. Inuoca bonum nomen eius super nos, vt curemur à vetusta hac lepra carnis & spiritus. Exurge * virus hoc mortiferum exinanitura *, quod de pomi sui reliquiis Eua nobis propinauit: quando succi noxialis gustu ebriata est; & reliquias dimisit paruulis suis. Vtinam poculum suum ebria illa totum ebibisset non item in nos diffundisset *. Te igitur Domina exorante, omne iugum nostrũ computrescat à facie olei diuinæ misericordiæ: renouetur, vt aquilæ, iuuentus nostra, vt noui noua voce nouum canticum nobis ciuibus aggregati illic vbi noua sunt omnia, iubilum sempiternum celebrantes in cymbalis iubilationis concinnamus. Tollatur crassa nebula ab oculis nostris, vt reuelata facie gloriam Domini speculantes in B immensum illud pelagus diuini luminis absorbeamur à Domini spiritu; ac Deo nostro in vinculis charitatis astricti vnum cum ipso efficiamur *: Præstet hoc nobis tuo interuentu, ô Maria, Filius tuus Iesus Christus Deus & Dominus noster, cui laus & gloria, & gratiarum actio in sempiterna secula. Amen.

* add suauiter.

*al. exsurge.

* in M.S. omittitur.

*M S. ita leg. aut totum ebibisset, aut totum effudisset.

*al. vnus cũ ipso spiritus.

IN FESTO S. MICHAELIS.

De Angelorum erga nos officiis, & nostra erga ipsos reuerentia.

SERMO I.

1\. Angelorum hodie memoria celebratur, & exigitis debitum pro tanta solennitate sermonem. Sed quid de angelicis spiritibus viles loquantur vermiculi? Credimus sanè, & indubitata fide tenemus diuina eos præsentia & visione beatos sine fine lætari in bonis Domini, quę oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis C ascenderũt. Quid ergo de his homo loquatur hominibus, quæ nec ipse quidem cogitare, nec illi sal tẽ audire sufficiant? Profectò si ex abundãtia cordis os loquitur, sileat nihilominus lingua necesse est ex inopia cogitationis. Attamen si multũ est ad nos loqui de ea claritate & gloria qua in semetipsis, imò in Deo suo Angeli sancti nostris omnino supereminent cordibus: de ea loquamur quam nobis exhibent gratia & charitate. In supernis enim spiritibus non solum admirabilis dignitas, sed dignatio amabilis inuenitur. Dignum est proinde, fratres, vt gloriam non capientes, tanto magis amplectamur misericordiam, qua nimirum constat nihilominus abundare domesticos Dei, cœli ciues, principes paradisi. Testatur denique Apostolus ipse, qui raptus vsque ad tertium cœlum, beatæ illi curiæ meruit interesse, atque eius nosse secreta a; *quoniam omnes administratorii sunt spiritus, missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis*.

Angelorum eminẽtia seu dignitas.

Eorundẽ erga nos dignatio & charitas.

a Hebr. 1. d.

2\. Neque id cuiquam incredibile videatur, quandoquidẽ ipse quoque Creator & rex Angelorum venit non ministrari, sed ministrare, & animam suam dare pro multis b. D Vt quid ergo ministerium illud Angelorum quispiam dedignetur, in quo præcedit eos, cui in excelsis tota cum auiditate & fœlicitate ministrant? Si & hinc dubitas, vtique qui vidit, testimonium perhibuit: *millia*, inquiens c, *millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei*. Alius quoque Propheta ad Patrem de Filio loquens, ait d: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis*. Sic plane sic decet vt vincat & humilitate, qui sublimitate vincebat, sitque tantò minor Angelis, quanto inferiori sese ministerio mancipauit: qui tantò excellentior est, quantò differentius præ eis nomen hæreditauit. Sed quæras fortasse in quo minoratus videatur ab Angelis; cùm ministrare venit, quandoquidem (vt supra meminimus) in ministe-

b Matth. 20. d.

c Daniel. 7. c.

d Psal. 8. a.

Christus & Angeli ministrare veniũt; quo discrimine.

tium mittuntur & illi? In eo vtique quòd non modò ministrauit, sed ministratus est, eratque vnus & idem qui ministrabat, & qui ministrabatur. Merito proinde sponsa
e Cant. 2. c in Canticis canticorum: *Ecce* (inquit e) *venit is saliens in montibus, transiliens colles.* Ministrans enim saliit inter Angelos, sed & ipsos transiliit ministratus. Ministrant enim Angeli, sed de alieno, offerentes Deo bona opera nõ sua, sed nostra, ac nobis eius gratiam referentes. Vnde & scri-
f Apoc. 8. a ptura dicens f: *Quoniam ascendit fumus aromatum in conspectu Domini de manu Angeli*, solicitè præmisit *data ei fuisse incensa multa.* Nostros enim sudores non suos, nostras non suas lachrymas offerunt Deo: nobis quoque eius munera referunt, & non sua.

3. Non sic minister ille sublimior cunctis, sed humilior vniuersis, qui semetipsum obtulit sacrificium laudis, qui patri offerens animam suam, nobis ministrat vsque hodie carnem suam. Huius vtique tanti ministri gratia nihil mirum si dignanter nobis, imò & libenter Angeli sancti ministrent. Ipsi enim amãt nos, quia nos Christus amauit. [Angeli amant nos quia nos Christus amauit.] Dicitur certe vulgari quodam prouerbio: Qui me amat, amat & canem meum. Nos vero ô beati Angeli catelli sumus Domini illius quem tanto affectu diligitis, catelli, inquam, cupientes saturari de micis quæ cadunt de mẽsa dominorum nostrorum, qui estis vos. Et hæc dixerim, Fratres, vt ampliorem de cætero erga beatos Angelos fiduciam habeatis, ac proinde familiarius in omni necessitate vestra eorum inuocetis auxilia: sed & dignius in eorum præsentia conuersari, & magis ac magis eorum vobis conciliare gratiam, captare beneuolentiam, exorare clementiam studeatis. Cuius rei gratia necessarium duco alias quoque charitati vestræ exponere causas, quę ipsos beatos Angelos pro nostra infirmitate reddant sollicitos; [Rationes ob quas Angeli pro hominibus solliciti.] absque sua sane anxietate, sed non absque vtilitate nostra, nec ad detrimentum fœlicitatis suæ, sed ad nostræ salutis augmentum.

4. Constat sine dubio rationis participes, & capaces beatitudinis humanas animas angelicæ (si dicere id audeamus) cognatas esse naturæ: nec decet vos, ô Beati Spiritus, contra legis præceptum dedignari quam visitare debetis speciem vestrã, licet in multam (vt ipsi cernitis) deiecta sit vilitatem. Sed neque arbitramur vos, superni ciues, ciuitatis vestræ excidio delectari, & ruina murorum quos semirutos ipsi videtis. Cuius instaurationem si desideratis (vt dignum est) frequentet quæso ante thronum
g Psal. 50. d gloriæ verbum precis iteratæ dicentesq: *Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Hierusalem.* Si diligitis decorẽ domus Dei (imò quia diligitis) experiãtur zelum vestrum viui & rationales lapides, qui soli in instaurationem eius vobis possunt coædificari. Hic est dilectissimi funiculus triplex, quo de excelso cœlorum habitaculo ad consolandos, ad visitandos, ad adiuuandos nos attrahitur supereminens charitas Angelorũ, propter Deum, propter nos propter seipsos. *Propter Deũ* vtique, cuius tanta erga nos misericordiæ viscera ipsi quoque (vt dignum est) imitantur. *Propter nos*, in quibus nimirum propriam similitudinem miserantur. *Propter seipsos*, quorum ordines instaurandos ex nobis toto desiderio præstolantur. [Angeli in nostrum auxiliũ seduli, Propter Deum, propter nos, & propter seipsos.] In ore enim paruulorum qui lacte modo vescuntur, & nondum solido cibo, perficienda est laus illa maiestatis diuinæ, cuius habentes primitias angelici spiritus beata nimirum delectatione fruuntur: sed tanto audius nos expectant, quanto consummationis eius expectatione & expetitione sollicitantur.

5. Quæ cum tamen ita sint, pensate, quanta etiam nobis sollicitudine opus est, dilectissimi, vt dignos nos exhibeamus eorum frequentia, & eo modo conuersemur in conspectu Angelorũ, ne forte sanctos offendamus obtutus. [Quam sollicitè cauenda Angelorum offensa.] Væ enim nobis, si quando prouocati peccatis & negligẽtiis nostris indignos nos iudicauerint præsentia & visitatione sua, vt iam necesse habeamus & nos plangere, &
h Psal. 37. b dicere cum Propheta h: *Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Et qui iuxta me erant, de longe steterunt, & vim faciebant qui quærebant animam meam.* Elongatis nimirum eis, quorum præsentia protegere nos, & propulsare poterat inimicum. Quod si tam necessariam habemus familiaritatem dignationis angelicæ, cauenda nobis eorum offensa, & in his maximè exercendum, quibus eos nouimus oblectari. Sunt enim plurima quæ eis placent, & quæ in nobis inuenire delectat: vt est sobrietas, castitas, paupertas voluntaria, crebri in cœlum gemitus, & orationes cum lachrymis, & cordis intentione. [Virtutes & exercitia Angelis grata ac familiaria.] Attamen super omnia hæc vnitatem & pacem à nobis exigunt Angeli pacis. Quidni maxime delectentur in his, quæ formam quandam ciuitatis suæ repręsentant in nobis, vt mirentur Hierusalem nouam in terra? Dico autem, vt quomodò ciuitatis illius participatio est in idipsum i: sic & nos idipsum sentiamus, idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata: sed magis omnes simul vnum corpus simus in Christo, singuli autem alter alterius membra. [Vnitas & pax præcipuè colenda, vt placeamus Angelis.] i Psal. 121. a

6. Econtra vero nihil æquè offendit, & ad indignationem prouocat eos, quomodò dissensiones & scandala si fortè inueniantur in vobis. Audiamus siquidem, quid loquatur ad Corinthios Paulus k: *Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?* In epistola quoque Iudæ Apostoli legimus sic l: *Hi sunt qui segregãt semetipsos, animales spiritũ non habentes.* k 1. Cor. 3. a; l Iudæ 2. f Videre est animam hominis quemadmodum vniuersa corporis membra viuificet cohærentia sibi. Separa ergo quoduis à iunctura cæterorum, & vide an de cętero illud viuificet. Sic est omnis qui dicit, anathema Iesu m: quod nemo dicit loquens in spiritu Dei: quia anathema separatio est. [Anima mẽbra sibi cohærentia viuificãs Symbolum Pacis & concordiæ.] m 1. Cor. 12. a Sic &, inquam, omnis qui ab vnitate diuiditur, ne dubites quin ab eo recesserit spiritus vitæ. Digne igitur contentiosos, & qui separant semetipsos, Apostoli *carnales* vocant & *animales* spiritum non habentes. Dicũt ergo sancti illi, & beati Spiritus, vbi scandala inuenerint & dissensiones: Quid nobis & generationi huic spiritũ non habenti? Nam si adesset spiritus, per eum vtique charitas diffunderetur, & vnitas non scinderetur. Et dicunt: Non permaneamus cum hominibus istis in ęternum: quia caro sunt. [Angeli amatores pacis, deserunt contentiosos & vnitatis hostes.] Quæ enim conuentio luci ad tenebras? Nos de regno vnitatis & pacis sumus, & homines istos in eandem vnitatem & pacem sperabamus esse venturos. Nunc autem qua ratione nobis cohæreant, qui dissident à seipsis? Videtis quàm congruat huic solennitati Euangelica lectio, quæ sic deterret nos à scandalo paruulorum, quandoquidem tam vehementer Angelis displicent scandala?
a Matth. 18. a *Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis* n, durum est quod sequitur. Sed iam præterit hora, ad missas nobis eundum est. Peto ne sit vobis molesta dilatio, quæ poterit non inutilis fore, si capitulum præsens sermone altero diligentius prosequamur.

IN FESTO S. MICHAELIS

SERMO II.

Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, &c. Matth. 18. a

1. AVdistis, Fratres, Euangelicã lectionem aduersus eos qui pusillos scandalizãt, satis terribiliter intonantẽ. Nemini blanditur Veritas, neminem palpat, nullum seducit, apertè denuncians, quoniam *Væ homini illi per quẽ scandalum venit* a. *Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille* b. a Matth. 18. c; b Matth. 26. c Natus sanè denuò, natus ad vitam, natus de spiritu, qui nimirũ carne postmodum consummatur. Expedit ei (si quis est) qui scandala suscitat in hac domo, in hac sancta Deo placita, & Angelis eius admodũ grata ac familiari cõgregatione, vt suspendatur in collo eius mola asinaria, & pro suaui iugo, & leui onere Saluatoris, graui mole terrenæ cupiditatis humeris eius imposita demergatur in profundũ maris huius, magni & spaciosi manib*, quod est sine dubio seculũ nequã. Minus enim damnabile erat ei in seculo magis perire, quàm in monasterio. [Religiosi peruersi in Monasteriis scãdala suscitantes, quam damnabiles.] Perire siquidem necesse est hominẽ, qui charitatem non habet, etiam si tradiderit corpus suum ita vt ardeat. Et hoc dixerim, fratres, nõ quasi minus benè de vobis sentiam, aut regnare videatur in vobis nequissimum istud vitium: sed vt in ea charitate, & vnanimitate, & pace in qua statis in

Domi-

Vnitas seu vnanimitas gloria Religiosorum.

Domino, solliciti sitis perseuerare & abundare magis. Quæ est enim spes nostra, & gaudium nostrum, & corona gloriæ? Nonne vnitas & vnanimitas vestra, in qua gaudeo vos inueniri fraternitatis amatores, & ante omnia mutuam in vobismetipsis charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis? Propter quod obsecro vos, sic state in Domino, charissimi. In hoc enim cognoscunt omnes etiam Angeli sancti, quòd Christi estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem.

2. *Angelicæ erga nos dilectionis & sollicitudinis obstacula.*

Denique si tenetis memoria quam vobis præcedenti sermone tradidimus triplicem angelicæ erga nos charitatis & sollicitudinis causam, potest hinc quoque fraternæ dilectionis vtilitas magnificè commendari. Facile siquidem considerare est homini, qui non diligit proximū, nullam ex his quas tūc diximus, suppetere causam. Nunquid enim *Christi gratia* diligemur ab Angelis, si de mutuæ dilectionis inopia cognouerint nequaquam eius nos esse discipulos? Nūquid diligemur ab eis *propter nosipsos*, id est, spiritualis naturæ similitudine, si inuenimur non diligere humanæ naturæ nostræ consortes; imò vero si ex eis quæ inter nos sunt contentionibus, carnales nos magis quàm spirituales esse constiterit? Denique nunquid diligent nos *propter seipsos*, & futuram de nobis ciuitatis suæ restaurationem, si (quod absit) vnum quo solo vniri & coædificari ei possumus, desiterit glutinum charitatis? Quomodo sperabunt reædificandos de nobis perpetuos ciuitatis illius muros, si cognouerint, si viderint nos non lapides esse viuos qui possint inuicem cohærere: sed magis puluerem, quem proiiciat ventus à facie terræ, quem vnius verbi flatus in turbinem excitet, & suspicionis cuiuslibet leuissima aura dispergat? Et

b Matt. 18. a hæc quidem dixisse sufficiat pro eo quod ait Dominus b: *Si quis scandalizauerit vnum de pusillis istis.* Credo enim quòd maiori sollicitudine deinceps ab hac tam nequissima peste cauebitis.

3.

Iam verò, quem non moueat quod sequitur in Euan-

c Matt. 18. b gelio c? *Si oculus tuus scandalizauerit te, erue eum*, &c.

Scandalum triplex internum & externum.

Nunquid enim corporalem hunc oculum monemur eruere, aut vnam ex manibus istis, similiter & vnum abscindere pedem? Absit à nobis huiusmodi carnalis omninò, & nimis ridiculosa cogitatio. Sed postquam ab exterioribus scandalis deterruit nos sermo diuinus aspere satis, sicut audistis, consilium dat quid de eo nobis agendum sit scandalo, quod interius patimur contrariam inuenientes legem in membris nostris. Ipse enim nouit figmentum nostrum, quòd eiusmodi scandalum non tam facile à nobis valeat euitari. Porro *tripliciter* fieri

Internum triplici modo fieri potest.

scandalū istud, quotidiano nobis nosse licet experimento. Interdum enim est in nobis spiritualis intentionis oculus simplex, & qui gratiæ magis quàm noster dicēdus sit: sed scandalizat nos oculus noster, & qui verè à nobis est, dum voluntas nostra aliam minus castam importunè ingerit intentionem. Sed habeamus iam super hoc salubre consilium Saluatoris d: *Erue eum*, inquit, *& proiice*

d Ibidem. b *Oculus quomodo eruendus.*

abs te. Hoc autem fiet, si non consentias, si abiicias si resistas. Simili modo de manu ac pede est intelligendum. Cum enim bonis operibus intentos, ad alia opera trahere voluntas propria conatur, manus nostra est quæ scandalizat nos, sed abscindi debet, & proiici à nobis, vt non ei consentiamus.

4.

Sic etiam proficere in sancta conuersatione, & ascendere per gradus scalæ quę Iacob apparuit, ac iuxta quod

e Psal. 83. b ait Psalmista e: *De virtute in virtutem ire* desiderantes, sæpius scandalum patimur à pede quodam pusillanimitatis & negligentię nostræ, qui nimirum descendere magis ac remissius ire conatur: sed abscindi cum necesse est, vt pes gratiæ qui stat in directo, currere possit sine offensione, sine scandalo, sine impedimento. Quod autem di-

f Matt. 18. b *Ingredi duabus viis quid.*

cit, *Bonum nobis esse ad vitam intrare cum vno oculo, aut manu, aut pede, quàm duos habentes ire in gehennam ignis*: eos notat qui voluntatem suam, siue bona, siue mala sit, æquè sequuntur, & ingrediuntur duabus viis, nunc bona, nunc mala sectantes: secundum quod variantur desideria sua. Quibus meritò vtilius fuerat gratiæ in omnibus inhærere, & vbi obuiat propria voluntas, abscindere & à seipsis abiicere eam. Est autem cum multo tēpore in abscissione propriæ voluntatis nostræ exercitati aliquatenus eam domamus, vt discat iam non superbire, sed magis sine omni scandalo vel contradictione Deo subiecta sit anima nostra; nec iam abiicere necesse sit oculū nostrum, nempe qui simplici adhærens oculo factus est & ipse simplex, aut certè iam non alter est oculus sed vnus cum eo, Apostolo teste g: Quoniam qui adhæret Do- *g 1. Cor. 6. d*
mino, vnus spiritus est cum eo. Quod autem de oculo dictum est, de manu quoq; & pede eodem modo est intelligendum. Cuius. n. voluntas est ex affectione & cum desiderio gratiæ cohęret, vt nec concupiscat mala agere, nec bona minora, nec minus bene quàm gratia suggerit: hic plane perfectus est vir. Sed pax ista potius est felicitatis: abscissio vero scandalorum, & tentationum victoria, fortitudinis: illa, inquam, gloriæ, hæc virtutis.

IN FESTO OMNIVM SANCTORVM,

De lectione Euangelica.

SERMO I.

1.

FEstiuitatem hodiernam Sanctorū omniū cum omni deuotione dictū est debere celebrari. Nimirū si magna videtur, & est, beati Petri solemnitas, seu beati Stephani aut cuiuslibet cęterorū, quāta ista est, quę nō vnius tantū est, sed vniuersorum? Verum non ignoratis, fratres, secularibus id moris esse, vt diebus festis festiua sibi conuiuia parent: & quanto fuerit solennitas clarior, tanto splendidius epulentur. Quid ergo? Nonne & his qui cōuertuntur ad cor, cordis delitiæ sunt quęrendæ, & spiritualib. spiritualia cōparanda? Propterea iam paratū est conuiuiū nostrum, fratres, iam cocta sunt omnia & epulandi tēpus aduenit. Dignū est enim, vt prius anima satietur, quòd hæc portio sine dubitatione, & sine cōparatione sit potior, pręsertim cum Sanctorum solennitates manifestū sit ad animas magis quā ad corpora pertinere: & quę animarum sunt, animæ plus acceptent, quippe mutuali quadam eis cognatione coniunctæ. Quibus propterea quoq; Sancti isti cōpatiuntur amplius, propterea magis desiderant animarū bona, & plus earum refectionibus delectantur, quoniam & ipsi similes nobis fuere passibiles: & ipsi peregrinationis huius & exilij miserabilis deplorauere molestias: & ipsi graue huius corporis onus, & tumultus seculi, & tentationes experti sunt inimici. Nihil itaq; dubium quin gratior eis sit, & multò acceptabilior illa festiuitas, qua intenditur epulis animarū; quàm sit ea quæ celebratur à secularibus curam carnis perficientibus in desideriis voluptatum.

Festiuitates pius & religiosis non more secularium celebrandæ.

2. *Conuiuium spirituale adornat suis Beat.*

Veruntamen vnde nobis animarum panis in terra deserta, in loco horroris, & vastę sollicitudinis? Vnde nobis sub sole spiritualis cibus, vbi nihil est nisi labor & dolor, & afflictio spiritus? Sed scio quis dixerit: *Petite, &*

a Matth. 7. a *b Ibid. b*

accipietis a. Et illud b: *Si vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quantò magis Pater vester cœlestis è cœlo dabit spiritum bonū petentibus se?* Nec ignoro quam obnixè tota hac nocte & die petieritis mendicātes dari vobis panem de cœlo viuum; non eum qui corpus corroborat, sed qui confirmat cor hominis. Nam conuiuas quidem non ausim dicere, sed mendici sumus præbendā

Mendici sumus ante ianuam summi Regis.

Dei viuētes. Mendici, inquam, iacentes ante ianuam regis prædiuitis, vlceribus pleni, & cupientes saturari: imò & sustentari de micis quæ cadunt de mensa dominorum nostrorū, quorū celebramus hodie solennitatem. Nempe deliciis affluunt, & mensuram accipiunt bonam & confertam, & supereffluentem. Confidimus autem quoniam erit qui det nobis: chaos enim magnum & distantia est multa nimis in liberalitatem & benignitatem Dei, & auari diuitis crudelitatem. Propterea dedit hodie Pater noster panem. Patrem enim misericordiarum, patrem esse necesse est etiam miserorum. Dedit (inquam) nobis panem de cœlo, & cibaria in abundantia: quorum vtinam ego fidelis coquus, vtinam anima mea coquina vtilis videatur.

3.

Siquidem ad præparanda fercula vestra, tota hac no-

A ctè concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exarsit ignis: ille sine dubio, quem Dominus Iesus misit in terram, & voluit vehementer accendi. Nam spiritualem cibum, & coquinam, & ignem habere necesse est spiritualem. Superest iam vt distribuam quæ paraui: vos autem considerate potius dantem Dominum quàm ministrum distribuentem. Ego enim, quantum in me est, nihil aliud sum quam cõseruus vester, qui vobiscum pariter & mihi & vobis (sicut ipse Dominus nouit) mendico panem de cœlo, & alimoniam vitæ. Propterea non ego vobis, sed Pater vester ipse est, qui dat vobis panem de cœlo viuum: ipse vos pascit, & operibus, & sermonibus, etiam & carne Filij sui, qui est vere cibus. Nam & de operibus lego b: *Meus cibus est vt faciam voluntatem Patris mei:* & de verbis: *Quoniã non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei* c. Ergo nũc quidem cibari habemus factis eius & verbis, post hæc etiam illibatũ dominici corporis sacramentum in altaris mensa sacrosancta (ipso propitio) percepturi.

b Ioan. 4. f
c Deut. 8. a

4. Legimus in Euangelio hodie, quoniam *videns turbas Iesus, ascendit in montem* d. Prædicantem enim Dominũ, de ciuitatibus & castellis populi sequebantur: quorum saluabat animas, sanabat corpora; & adhærebant ei, affatu pariter & aspectu illius delectati: cuius nimirũ vox suauis, & facies eius decora, sicut scriptum est e: *Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis.* Talis est quem nos sequimur, cui adhæremus, totus desiderabilis, in quem non solum populi, sed & ipsi quoque Angeli sancti desiderant prospicere. Quid vobis suauius apponemus? Nimirum hæ sunt delitiæ Angelorum. Gustate proinde, & videte quoniam suauis est Dominus. Et huic suauitati, huic sapori, huic sapientiæ quæ trahitur de occultis, omne quod desideratur non valet comparari. Quid enim? Miraris in sole splendorem, in flore pulchritudinem, in pane saporem, in terra fœcunditatem? Sed à Deo hæc vniuersa donata sunt: nec dubium quin multo amplius reseruauerit sibi, quàm dederit creaturis.

d Matt. 5. a
Christi suauitas attrahit omnes.
e Psal. 44. a
Perfectiones omnium rerum eminenter in Deo.

5. Iam ne hoc quidem ociosum putemus, quod ascendit in mõtem, nimirum quod tantò ante prædictum est, tanquam à longè clamante Propheta f: *Super mõtem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam qui euangelizas Hierusalẽ.* In qua ascensione, si vos melius non habetis, ego illud intelligendum puto, quod initio Actuum Apostolorum g beatus Lucas meminit, dicens: *Primum quidem sermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere & docere.* Vtique non iuxta Pharisæorũ morem, qui alligabant onera grauia & importabilia, & imponebant ea in humeros hominum, digito autem suo nolebãt ea mouere h. An non bonus animæ panis est iste, & plurimũ confirmans cor hominis? Fiducialiter sequor te Domine quocunq; ieris, & securè incedo viam mandatorũ tuorum, sciens quod per eam præcesseris ipse. Securè, inquam, viam mandatorũ tuorum curro, quandoquidem noui quòd à summo cœlo egressio tua ad currendam hanc viam: & occursus tuus vsque ad summum eius fuerit per hanc viam. Non possũ modò, Fratres, in hunc modum singula masticare: vos estote animalia munda & ruminantia, vt fiat sicut scriptũ est: *Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapiẽtis* i. Cogit enim succingere forsitan & præscindere verbum, tam breuitas horæ, quam materiæ magnitudo.

f Esa. 40. b
g Act. 1. a
Christus fecit & docuit.
h Matt. 23. a
i Prou. 21. c

6. *Videns turbas Iesus ascendit in montem.*] Videns miserationis intuitu, quoniam erant sicut oues errantes non habentes pastorem. Quid est quod priusquã docere inciperet, ascendit in mõtem, nisi quòd in hoc ipso docuit necesse habere prædicatores verbi Dei desiderns animi, & cõuersatione sancta ad sublimia tendere, & virtutum cõscendere montem? *Et cum sedisset, accesserunt ad eum Discipuli eius.* Cum sedisset, inquit. Alioquin quis ad excelsum illum gigantem posset accedere. Benignissimè prorsus inclinauit se, & exinaniuit vsque ad sessionem, vt dicat Patri: *Tu cognouisti sessionem meã, & resurrectionẽ meam* k. Sedet enim vt ad eum quem ne ipsi quidẽ Angeli stantem attingere poterant, etiam publicani & peccatores accedant: accedat Maria Magdalene, accedat & Latro de cruce. *Et cum sedisset, accesserunt ad eum Discipuli eius.* Accesserunt non tam incessu pedum, quàm affectu cordis, & imitatione virtutum. Benè autem non turbæ, non quilibet de populo, sed Discipuli accessisse dicuntur: quatenus sicut Testamentum Vetus datũ legitur l in monte Syna, solo Moyse ascendente, & populo expectante deorsum: sic & modo susciperent montes pacem populo, & colles iustitiam: & velut in tenebris quibusdam, & in occulto diceretur Apostolis, quod postea dicerent in lumine: & audirent in aure, quod prædicarent postmodum super tecta. Vnde & sequitur.

Prædicatorũ cõuersatio ad sublimia tendere debet.
k Psal. 138. a
Accessus ad sedentẽ quid.
l Exod. 24. d
Matt. 5. a

7. *Et aperiens os suum, docebat eos.* Aperuit nunc os suum, qui Prophetarum prius aperuerat ora. Hinc est quod legitur in Psalmo, Propheta dicente m: *Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam.* Nunc autem qui multifarie multisque modis olim locutus fuerat in Prophetis, demum suo ipsius ore locutus est, tanquam si diceret: Et qui loquebar, ecce adsum. Beati qui audierunt loquentem in carne sapientiam: beati qui verbi Dei verba quæ ab ipsius ore processerunt, audierunt. Veruntamen quod audierunt illi, adhuc reseruatur nobis: quia & nos audire possumus, quamuis non ab ipso. *Aperiens os suum docebat eos, dicens: Beati pauperes spiritu.* Vere apertum est os eius, in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ sunt reconditi. Et vere eius hæc doctrina, qui in Apocalypsi loquitur: *Ecce noua facio omnia,* qui per Prophetam ante prædixerat o: *Aperiam os meum, eructabo abscondita à constitutione mundi.* Quid enim tam absconditum, quàm paupertatem esse beatam? Attamen veritas loquitur, quæ nec falli nec fallere potest: & ipsa est quæ dicit, *quoniam beati pauperes spiritu.* Sic vos insensati filij Adam diuitias quæritis, diuitias desideratis vsque adhuc: cum iam beatitudo pauperum diuinitus commendata, prædicata mundo, credita sit ab hominibus? Quærat eas paganus, qui sine Deo viuit. Quærat Iudæus, qui terrenas promissiones accepit. Sed qua fronte magis, aut qua mente Christianus diuitias quærit, postquam Christus beatos esse pauperes prædicauit? Quousque filij alieni, quousque vanitatem loquetur os vestrum, vt beatum dicatis populum cui hæc sunt, hæc visibilia, hæc præsentia: cum Filius Dei os suum aperiens locutus sit veritatem, beatos esse pauperes, & væ diuitibus?

m Psal. 50. d
Matt. 5. a
B
n Apoc. 21. b
o Psal. 77. a
Beati pauperes à Christo prædicantur.
Matt. 5. a
Quantũ ergò Christiani turpiter diuitias quærunt?
C

8. Sed diligenter attende quòd non simpliciter pauperes nominat, propter plebeios pauperes necessitate miserabili, non laudabili voluntate. Spero equidem profuturam eis apud diuinæ bonitatis misericordiam hanc ipsam afflictionis suæ miseriam: scio tamen Dominum hoc in loco de huiusmodi fuisse locutum, sed de his qui possunt dicere cum Propheta p: *Voluntarie sacrificabo tibi.* Attamen nec voluntaria quidem paupertas omnis, laudem habet apud Deum: nam & philosophi omnia sua reliquisse leguntur, vt expediti mundialibus curis, studio vanitatis possent vacare liberius, & nolebant censu abundare terreno, vt abundarent magis in sensu suo. Hos discernit quod dictum est, *spiritu*, id est, spirituali voluntate. *Beati* verò *pauperes spiritu*, spirituali scilicet intentione, desiderio spirituali, propter solum beneplacitum Dei, & animarum salutem: *quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Sed quis est qui sic loquitur, qui sic beatificat pauperes, & sic ditat? Putas poterit verum esse? Erit sine dubio: siquidem verax & potens est qui promittit. Si murmurat inimicus, respondebitur ei. An non licet mihi facere quod volo? Non oculus tuus nequam est, quia ego bonus? Si tu iure humiliatus es pro eo, quòd aduersum me exaltare te voluisti, nonne qui se humiliant propter me, merito sunt exaltandi? Et vere, Fratres, si miserrimus ille è cœlo deiectus est, quoniam affectauit celsitudinem, altitudinem concupiuit, sublimitatem præsumpsit, nonne consequens est beatos esse, qui sponte in paupertatis humilitatem sese deponunt: & iuxta Domini promissionem *ipsorum est regnum cælorum*, quod perdidit iste? Et attende quam sapienter,

p Psal. 53. b
Qui pauperes beati.
Philosophi olim diuitias aspernati inter eos non censendi.
D

ordinauerit sapientia contra peccatum primum, remedium primum opponens. Ac si apertius dicat: Vis obtinere cœlum quod perdidit superbiens Angelus, qui confisus est in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum? Paupertatis vilitatem amplectere, & tuum erit. Sequitur:

9. Beati mites.

Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Benè, optimè. Sic enim oportebat (commendata paupertate) etiam mansuetudinem prædicari: quoniam relinquentibus omnia, prima solet esse tentatio de molestiis corporis, & afflictione carnis insolita. Quid verò paupertas proderit, si (quod absit) pauper in murmurationem deueniat, factus exasperans, & impatiens disciplinæ? Optime quoque post regni promissionem minus aliud regnū velut in arram datur, vt secundum scripturam q *promissionem habeamus vitæ eius quæ nunc est, pariter & futuræ*, & de exhibitione præsentium firma sit expectatio futurorū. *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Hanc ergo terram corpus nostrum intelligo. Quod si possidere vult anima, si regnare desiderat super membra sua, necesse est vt sit ipsa mitis, & superiori suo subiecta, quoniam tale inueniet inferius suum, qualem se exhibuerit superiori. Armatur enim creatura ad vlciscendam sui iniuriam Creatoris. Et ideo nouerit anima quę rebellem sibi inuenit carnem suam, se quoque minus, quàm oporteat superioribus potestatibus esse subiectam. Mansuescat ipsa, & humilietur sub potenti manu Dei Altissimi, subiecta sit Deo, & his pariter quibus vice eius habet obedire Prælatis: & continuo corpus suum inueniet obediens & subiectum. Veritas enim est quæ loquitur: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Et vide si non aduersus secundi peccati vulnus, secunda processerit medicina. Prima siquidem post angelicæ præuaricationis ruinam Eua peccauit, inquietudine spiritus agitata, & interdicti dominici iugum suaue, & leue onus abiiciens: quoniam expectare noluit, vt de manu Domini, vnde iam cætera acceperat, perfectionem quoque beatitudinis mereretur, sed præripere illam Serpentis consilio attentauit. Propter hoc paradisum perdidit, terram deliciarum, propter hoc in ipso corpore contrariam legem inuenit. Sed iam fortassis ad hanc Domini vocem desiderio mansuetudinis æstuas, & conquereris super asperitate cordis tui, & belluinis quibusdam motibus, atque indomita feritate. Attende ergo quod sequitur.

Pauper murmurās & impatiens huius beatit. expers.

q 1. Tim. 4.

Per terram corpus intelligit.

Eua præposterè beatitudinem ambiens, amisit.

10. Beati qui lugent.

Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Equum indomitum flagella domant, animam immitem contritio spiritus, & assiduitas lachrymarum. Ergo in omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, mortis horrorē, iudicij tremendum discrimen, ardentis gehennæ metum ab oculis cordis tui elongari nullatenus patiaris. Cogita peregrinationis tuæ miseriam, recogita annos tuos in amaritudine animæ tuæ: cogita vitæ humanæ pericula, cogita fragilitatem propriam: & in huiusmodi cogitatione si perseuerateris: dico tibi, parum senties, quicquid foris videtur esse molestum, dum toto corde circa interiorem molestiam occuparis. Sed nec patietur Dominus sine consolatione te esse, quoniā pater misericordiarum est, & Deus totius consolationis, & cōplebitur omnino quod veritas pollicetur: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Concordat autem huic sententiæ, etiā illud quod in Salomone legisti r: *Melius est ire ad domū luctus, quam ad domum conuiuii.* Propterea beata esses Eua, si post culpam consolationem quæreres lachrymarū & conuersa ad pœnitentiam veniam citius obtineres. Nunc autem miserrimam quæsisti consolationem de simili casu viri tui, & veneno pessimo, nequissimo, videlicet vitio totam infecisti posteritatem tuam: vt vsque hodie perditionem alterius, alter suam reputet consolationem. Misera prorsus Euæ consolatio, & eorum qui miseriam hanc imitantur: *sed beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Verum quid aliud est hæc consolatio, quā procedens de spe veniæ gratia deuotionis, & suauissima delectatio boni, & gustus sapientiæ licet exiguus, quibus interim benignus Dominus afflictā refrigerat animam?

Lugendi copiosa materia.

r Eccl. 7. a

Euæ post tristem lapsum peruersa consolatio.

Sed gustus ille nihil aliud est quàm irritamentum desiderij, & incentiuum amoris: sicut scriptum est s: *Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient.* Propterea illicò subinfertur.

s Eccli. 24. & Matt. 5. a

11. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.

Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Qui esurit, esuriat amplius: & qui desiderat, abundantius adhuc desideret: quoniam quantumcunq; desiderare poterit, tantū est accepturus. Imò verò non secundum imperfectionem modumue desiderij, quoniā quidonec perfectè habeat, perfectè desiderare non potest: sed nec & perfectè habere, donec perfectè desideret, sed mensuram accepturus est bonam, & confertā, & coagitatam, & supereffluentem. *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabūtur.* Infirmiori palato cordis, & animæ languenti adhuc dura & insipida res videtur esse iustitia: sed qui gustauerunt, ecce ipsi sciunt, quàm beati sunt, qui esuriunt illam, *quoniam ipsi saturabuntur.* O vere felix & gloriosa satietas! ô sanctum conuiuium! ô desiderabiles epulæ! vbi nimirum anxietas nulla, nullum poterit esse fastidium, quoniam satietas summa, & summum inerit desiderium. *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Iam vero hoc verbum aduersus Adam procedere credo, qui portionem quidem aliquam videtur tenuisse iustitiæ, in eo quòd mulieri quidem compassus est: sed si esuriisset iustitiam, curasset sine dubio reddere quod debebat, non modo vxori, sed multo magis Creatori. Debebat enim vxori compassionem vtique & disciplinam tanquam inferiori. Caput enim mulieris vir t. Debebat autem Deo obedientiam atq; subiectionem. Sed quid putamus, Fratres, quàm plurimi vsque hodie factū illud grauiter diiudicant, & tamen insipienter imitantur? Indignantur aduersus Adam quòd obedierit voci vxoris suæ, plusquam Dei, & ipsi quotidie Euam suam, carnem videlicet audiunt plusquam Deum. Fratres, si modo præsentem videremus Adam in eo articulo positū, ascendentibus cogitationibus in cor eius, coarctari inter precem vxoris, & præceptum Creatoris; nonne clamaremus aduersus illum, dicentes: Caue tibi miser, vide ne feceris, seducta est mulier, nō acquiescas ei? Vt quid ergò quoties apprehendit nos tentatio similis, non persuademus similiter nobis ipsis? *Beati enim qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Sed quid potest esse omnis iustitia nostra coram Deo? Nonne iuxta Prophetam u *velut pānus menstruatæ* reputabitur: & si districtè iudicetur, iniusta inuenietur omnis iustitia nostra, & minus habens? Quid ergò de peccatis erit, quando ne ipsa quidem pro se poterit respōdere iustitia? Propterea obnixe cum Propheta clamantes x: *Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine*: tota humilitate ad misericordiam recurramus, quæ sola potest saluare animas nostras, & sollicite pensemus quod sequitur:

Adamo defuit vera esuries iustitiæ; alias Deum potius quam vxorem audiuet.

t Ephes. 5.

Adami imitatores etiam hodie plurimi.

u Isa. 64. b

x Psal. 142. a

12. Beati misericordes.

Beati misericordes; quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et attende. Quemadmodum Zachæus breuiter vno verbo vtrumque complectitur dicens y: *Dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quempiam defraudaui, reddo quadruplum.* Vides quantum esuriuit iste iustitiam: cui non sufficit æqua mensura reddere, nisi reddat quadruplum. Misericordia quoque magna est; quòd dimidium bonorum suorum dat pauperibus. Veruntamen non silebo ego quod sentio. Laudem Domini loquetur os meum: Domini plane, non vestram. Neque enim vobis, sed nomini eius do gloriam. Zachæus certe cuius laus est in Euangelio, dimidium bonorum suorum dedit pauperibus: sed ego multos Zachæos hic video, qui nihil sibi ex omnibus reliquêre. Quis mihi scribet hoc Euangelium de Zachæis istis, imò de Petris istis quis fiducialiter loquatur Domino z: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te?* Sed scriptum est iam in Euangelio æterno, in libro vitæ scriptum est & signatum. *Beati misericordes; quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Iam vero, Fratres. Adæ crudelitatem hæc sententia tangit, qui videbatur vxoris amore peccasse. Ecce enim scimus, ô Adam, quia os de ossibus tuis, & caro de carne tua est, & eius amore peccasti. Videamus nunc quantum

y Luc. 19. b

Zachæi iustitia & misericordia.

z Matt. 19. d

Adæ inhumanitas ergà vxorem.

diligas eam. Venit Dominus igneum tenens gladium in vltionem preuaricationis, oppone te discrimini propter illam, & dic: Domine, mulier infirmior est, mulier seducta est: mea est iniquitas, meum peccatum, in me solum vindicta procedat. Sed non loquitur sic: *Mulier* (inquit a) *quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno, &c.* O peruersitas! pœnam pro ea suscipere refugis, & culpam admittere non recusasti? Quomodo? proh dolor! omnia confudisti, perniciose misericors, vbi seuerus esse debueras: & perniciosius crudelis, vbi misericordiam impendere oportebat. Nam delinquere propter illam nullo modo, satisfacere vero pro ea libenti animo debuisti. Sic enim oportet fieri, Fratres, vt nunquam propter alium homo peccet, quod est *iustitia*: & libenter aliena peccata portet, quod est *misericordia*. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniã ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam cõsequentur. Sequitur:

a Gen. 3. b

Aliena peccata non patrãda, sed portanda.

13. Beati mundo corde.

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati planè & omninò beati qui videbunt in quem desiderant Angeli prospicere, quem videre vita æterna est. Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea: faciem tuam Domine requiram. Quid enim est in cœlo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Quando adimplebis me lætitia cum vultu tuo? Væ mihi ab immunditia cordis mei, qua impediente necdũ mereor ad beatam illam visionem admitti. Quanta sollicitudine, Fratres, quanto studio danda est opera vt mundari possit oculus, quo videndus est Deus? Et ego quidem triplici sorde inquinari me sentio, concupiscentiâ carnis, & cõcupiscentiâ gloriæ temporalis, & præteritorum conscientiâ delictorum. Sunt enim in anima motus quidam vtrorumque desideriorum, quos nec ratione, nec viribus extinguere possum, quandiu sum in hoc seculo nequam, & in corpore mortis teneor alligatus. Attamen contra sordes istas *Orationis* oppono remedium, & propterea sicut oculi seruorum in manibus Dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri, qui solus mundus est, & potest facere mundum de immundo conceptum semine. Sic & contra peccati conscientiam remedium *Confessionis* est institutum, & omnia in confessione lauantur. Ecce hæc sunt quæ mundant oculum cordis. Oratio & Confessio. Porrò, *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Videbunt quidem in fine faciem ad faciem: videbunt etiam nunc, sed per speculũ in ænigmate, & nunc cognoscent ex parte, perfectè postea cognituri. Omnis enim in cuius conscientia clausũ adhuc peccatum viuit, aut peccat in spe, & ita sentit de Deo, tanquam si minus ei peccata displiceant: aut peccat in desperatione, immisericordem sentiens Deum. Quorum vtriq; merito dicitur b: *Existimasti inique quod ero tui similis*: quoniam neuter Deum videt, sed mentitur iniquitas sibi, formans sibi idolum pro eo, quod non est ipse. Beati vero mundo corde, quoniam ipsi soli Deum vident, soli de eo sentiunt in bonitate: sicut vere bonus est, ita vt nemo bonus sit nisi ipse. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Miseri proinde Adam & Eua, qui conuersi in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis, dum confessionis mundationem fugiunt, immundo remanent corde, & à facie Domini eiciuntur. Sequitur.

Mundandus oculus quo videndus est Deus.

Triplex inquinationmentis.

Oratio remedium contra prauos motus concupiscentiæ;

Confessio cõtra peccati cõscientiam.

Alii peccant in spe, alii ex desperatione.

b Psal. 49. d

14. beati pacifici.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Merito filij nomine vocabuntur, qui filij opus impleuerint. Ipse enim est per quem reconciliati pacem habemus ad Deũ. Ipse qui pacificauit in sanguine suo quæ in cœlis sunt, & quæ super terram, mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Et attende quemadmodum in tribus quidem prioribus sibiipsi reconciliatur anima, in duobus quæ sequuntur proximo, in sexto Deo. In septimo etiam alios reconciliat, tanquam receptus in gratiam Domini, & felici familiaritate donatus. Nam paupertate, & mansuetudine, fletu renouatur in anima similitudo quædam & imago æternitatis omnia tempora cõplectentis, dum *paupertate* futura meretur, *mansuetudine* sibi præsentia vendicat, *luctu* pœnitentiæ præterita quoque recuperat, sicut scriptum est c: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Porrò, *iustitia*, & *misericordia* perfecte proximo cohæremus, dum quicquid nolumus nobis fieri, aliis non faciamus per iustitiam: & quæcunque volumus vt faciant nobis homines, & nos faciamus illis per misericordiam. Iam reconciliati nobis, reconciliati etiam proximo, fiducialiter per *munditiam* cordis reconciliamur Deo. Beati vero, qui de sua reconciliatione non ingrati, & pro fratribus suis pie solliciti, eos quoque quantum præualent, & sibi & Deo reconciliare laborant. Quibus enim laudibus dignum, quanto amplectendum putas affectu fratrem illum, qui sine querela conuersans inter fratres, tota sollicitudine cauet, ne quid in eo sit quod ab aliis portari oporteat: quicquid in aliis est onerosum, patientissimè portat, singulorum scandala sua reputat qui cum Apostolo loquitur d. *Quis scandalizatur, & ego non vror? quis infirmatur, & ego non infirmor?* Beati *pacifici, quoniã filii Dei vocabuntur* e. Non est enim Deus dissensionis, sed pacis: ideoque filios pacis, Dei quoque filios dignum est appellari.

A

c Esa. 38. c

d 2. Cor. 11. g

e Matt. 5. a

15. Beati qui persecutionẽ patiuntur.

B

Iam quæ sequitur octaua Beatitudo, Martyrum est prærogatiua: cuius nobis tolerantiæ nec tempus videtur esse nec virtus. Honoratur nunc iustitia magis quantum in facie est: aut nulli, aut pauci pro ea sustinent persecutionem. Felices tamen si qui sunt, quoniam ipsorum est regnum cœlorum, vt eos nemo persequatur. Quòd si multiplex fuerit tribulatio, tunc quoq; multiplicius exultandum, non intuentibus quæ videntur incommoda; sed præmia, quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna. *Beati*, inquit, *eritis cum vos oderint homines, & cum separauerint vos, & eiecerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes propter me. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces vestra copiosa est in cœlis*, copiosior longe quã sit labor in terris. Veruntamẽ quid sibi vult quòd eadem promissio facta est Pauperibus & Martyribus, nisi quia vere martyrij genus paupertas voluntaria est? *Beatus vir*, ait Propheta f *qui post aurũ non abiit, nec sperauit in thesauris pecuniæ. Quis est hic, & laudabimus eũ? Fecit enim mirabilia in vita sua.* Quid mirabilius, aut quod martyrium grauius est quàm inter epulas esurire, inter vestes multas & preciosas algere, paupertate premi inter diuitias, quas offert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster iste appetitus? An non meritò coronabitur, qui sic certauerit, mundũ abiiciens promittentem, irridens inimicum tentantem, & (quod gloriosius est) de semetipso triumphans, & crucifigens cõcupiscentiam prurientem? Denique propterea pauperibus pariter, & martyribus regnum cœlorum promittitur, quia paupertate quidem emitur: sed in passione pro Christo absque omni dilatione percipitur.

Pauperib. & martyrib. eadem promissio facta

f Eccl. 31. a

Paupertas voluntaria quoddam martyrium.

C

IN FESTO OMNIVM SANCTORVM,

SERMO II.

QVia Sanctorum omnium festiuam hodie, dilectissimi, omnique dignissimam deuotione memoriam celebramus, operæprecium puto de communi eorum felicitate, in qua beata iam requie perfruuntur, & futura quam præstolantur consummatione, adiuuante Spiritu sancto sermonem facere charitati vestræ, ita sanè, vt non opinionis propriæ coniecturas, sed diuinorum librorum sequar auctoritatem, ne prophetare videar de corde meo, sed innitar quoad potero testimoniis Scripturarum. Erit enim præstante Domino triplex sermonis vtilitas, quatenus agnita (vel ex parte aliqua) felici retributione Sanctorum, abundantiori deinceps sollicitudine ipsorum inhærere vestigiis; ac feruentiori desiderio ad eorum suspirare cõsortia; propensiori quoq; deuotione eorumdem nos commendare patrociniis studeamus. Fidelis quippe sermo, & omni acceptione dignus, vt quos solẽni veneratione prosequimur, etiam simili conuersatione sequamur; quos beatissimos prædicamus, ad eorum beatitudinem tota auiditate curramus: quorum

1.

D

Vtilitas præsentis sermonis.

delectamur præconiis, subleuemur eorum patrocinijs. A
Festa Sanctorum quam fructuose celebrentur.
Nec sanè parum fructuosa inuenitur memoria festiua Sanctorum, languorem, teporem, errorémq; depellens, cum eorum intercessione iuuetur infirmitas nostra, consideratione beatitudinis excitetur negligentia nostra: ignorantia quoque nostra ipsorum erudiatur exemplis. Propterea cum perfecte eruditos vos ad imitanda Sanctorum vestigia, hodierna sancti Euangelij lectione, & ipsius Domini sermone non dubitem, erecta nimirum ante oculos vestros scala per quam vniuersus (quem hodie veneramur) Sanctorum chorus ascendit: nec ignorē implorandis eorum suffragiis totū paulominus noctis & diei huius religiosa deuotione tempus expensum, iam de eorum felicitate loqui vel exiguū aliquid attētabo, quod donauerit ipse, qui eos, & magnificat iam & glorificat, quos vocauit prius atque iustificauit.

2. a Psal. 114. b
Legimus in Propheta a: *Cōuertere anima mea in requiē tuam, quia Dominus benefecit tibi, quia eripuit animam meā de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu.*
b Psal. 123. a
Et in alio psalmo b: *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium.* Multa quoque similia in diuinarum reperisse mihi videor serie scripturarum verba hominū, qui liberatos se esse nō sine multa admiratione lętantur, verba perfectæ securitatis, & felicitatis immēsæ, vocem gratiarum actionis & lætitiæ, quam pro meo sapere his
In hac vita non datur perfecta securitas, aut plena felicitas.
qui luteas adhuc domos inhabitant, & in sudore vultus sui comedunt panem suum omninò non arbitror conuenire. Quis enim eorū gloriabitur castum se habere cor? Quis audeat gloriari contritum esse laqueum, liberatos pedes à lapsu, reclamante nimirum Apostolo, & dicēte c: *Qui stat, videat ne cadat?* Vnde & de semetipso: *Infelix,*
c 1. Cor. 10. c d Rom. 7. d e Philip. 3. a
inquit d, *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Et alio in loco: *Fratres,* inquit e, *ego me non arbitror comprehendisse. Vnum autem, quæ retro sunt oblitus, & in ea quæ ante me sunt extentus, sequor ad palmam, &c.* Itemq; f
f 1. Cor. 9. d
ego, ait, *sic curro nō quasi in incertum, sic pugno non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & seruituti subijcio: ne fortè cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar.* Hæc tamen plane tuba militiæ est, hæc verba ducis strenui fortiter dimicantis. Nam superiora quidē potius triumphantis, aut certè necdum quidem triumphantis, C sed cum victoria iam redeuntis de prælio, & futurā magni triūphi diem læta ac secura conscientia præstolantis.

3. g Psal. 114. b
Quid enim loquitur reuersus de prælio fortis miles, seruus fidelis? *Conuertere iam,* inquit g, *anima mea in requiem tuam.* Dum enim in corpore mortis Domino militares, nulla requies erat, tū pro labore certaminis, tum pro periculo exitus adhuc incerti. Hinc excitabat tumultus tentationum, inde succumbendi metus grauius sollicitabat. Habebat tamen, Fratres, & tunc gloriam miles Christi, licet & requiem non haberet. Ait siquidem strenuus ille & fortis miles, cuius & paulo ante fecimus mentionem: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ* h.
h 2. Cor. 1. c
Quod conscientiæ testimonium non sic intelligendum puto, tanquam ipsa sibi conscientia attestetur. Non enim qui seipsum cōmendat, ille probatus est, sed
i 2. Cor. 10.
quem Deus cōmendat i. Est ergo testimonium conscien-
Quod testimonium cōscientiæ ab Apost. prædicatum.
tiæ in quo gloriatur Apostolus, non quod perhibeat cōscientia, sed quod loquitur Spiritus veritatis in ipsa, testimonium perhibens spiritui nostro quòd filij Dei sumus. Est enim testimonium cōscientiæ non perhibentis, sed percipientis. Cum enim veritas applaudit, cum iustitia attestatur, Dei sine dubio commendantis vox est, & Spiritus sancti testimonium perhibentis, ac si decertanti viriliter militi rex suus pro cuius amore & honore decertat, prope assistēs lętus applaudat, laudet fortia facta, proximam clamitet esse victoriam, parata iam præmia, & coronam polliceatur æternam. In quo testimonio gloriatur siquidem probatus & strenuus miles, minime tamen quiescit, sed tanto acrius viriliúsque decertat.

4.
Itaque dum adhuc militant, gaudent vtiq; electi Dei, sed tantum de primitijs spiritus, qui & infirmitatem eorum adiuuat virtute sua, & pusillanimitatem sua consolatur attestatione. Vnde & is (de quo loquebamur) A-
k Rom. 14. c
postolus. *Non est,* inquit k, *regnum Dei esca & potus, sed* A *iustitia, & pax & gaudiū in Spiritu sancto.* Iam vero consummato militiæ tempore gaudium habent Sācti etiam in spiritu suo, donec adueniat dies illa, qua introire mereantur in gaudium Domini sui, gaudium habituri, & in ipso corpore suo. Sic habemus in psalmo l: *Signatum est*
l Psal. 4. b
super nos lumen vultus tui Domine, dedisti lætitiam in corde meo. Vnde? Plane ex his quę sequuntur: *A fructu frumenti, vini & olei sui.* Audiuit enim eiusmodi anima vocem dicentis m: *Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eā in portis opera eius.*
m Prou. 31. b
Vnde & Ioannes scribere iubetur in Apocalypsi n, quoniā *beati mortui qui in Domino moriuntur.* Quare beati? *Amodo enim iam dicit spiritus, vt re-*
n Apoc. 14.
quiescant à laboribus suis. Vnde & in ipso de quo paulo ante loquebamur psalmo o, eis quæ supra posuim' verbis
o Psal. 4. b
adiunctū est: *In pace in idipsum dormiam & requiescam.* Et de operibus habemus in Apocalypsi p: *Opera enim*
p Apoc. 13. c
illorum sequuntur illos. Ad quid vero sequuntur nisi vt laudēt eos in portis? Ad quid sequuntur, nisi vt multiplicentur à fructu eorum, & accipientes de fructu manuū suarum, saginētur vituli quos ex prophetico testimonio q B cum reædificabūtur muri Hierusalem, super altare Do-
q Psal. 50.
mini nouimus imponendos? Interim quippe sub altari eos esse, & non supra, ipse nos doceat, cuius testimonium credibile factum est nimis, qui (vt scribit in Apocalypsi) sub altari ipso eorum etiam voces audiuit r. Adhuc ergo
r Apoc. 6. c
signatū est super eos lumen vultus dominici, & licet non plenam, habet tamen lætitiam multam in corde suo, donec veniat dies illa qua implebit eos lætitia cum vultu suo. Interim, inquam, conuertuntur animæ illæ in requiē suam, donec veniat dies qua introire mereantur in requiem Domini.
Sancti ante generalem resurrect. necdum plenè beati
s. Notas.
Adhuc laudant eas in portis opera sua, donec veniat cum erit vnicuiq; laus à Deo. Videtis, Fratres, quanta est vnitas scripturarū quam vno sensu & eisdem pene verbis de beatitudine loquantur animarum?

5.
Iam vero nemo ex vobis paruam aliquam requiē, aut lętitiam suspicetur eorum qui ab omni penitus molestia liberi recogitant annos suos in dulcedine animæ suæ: lętantur pro diebus quibus humiliati sunt, annis quibus viderūt mala, cum iucunda admiratione & mira iucunditate considerant pericula quæ euaserunt, labores quos C pertulerūt, certamina quæ vicerunt, & pro his omnibus certa & indubitata fide expectant beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris sui, qui resuscitabit corpora eorū cōfigurata proprij corporis claritati.

6. Beatarū Animarū triplex gaudium.
Quanta est felicitas eorum, quam immensa lętitia, qui nimirū triplici gaudio de recordatione transactæ virtutis, de exhibitione præsentis quietis, de certa expectatione futuræ consummationis exultant? Nam de futura illa consummatione habemus vocem eorum in fine eius psalmi de quo superius loquebamur. Dicunt enim singulæ animę quibus iam datū est ad hanc requiem peruenire s:
1. De certa expectatione futuræ consummationis.
s Psal. 4. b
In pace in idipsum dormiam & requiescam, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me. Singulariter, inquam, in spe; non iam inter spem & metum, vbi prius non sine sollicitudine & anxietate plurima fluctuabam.
2. De exhibitione præsentis quietis.
Sic & de pręsenti Sanctorū requie habemus in alio psalmo t scriptum: *Conuertere anima mea in requiem tuam,*
t Psal. 114. B
quia Dominus benefecit tibi. Bene inquam fecit, quamuis necdū optime. Denique audi quàm bene: *Quia eripuit animam meā de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu.* id est, à peccato omni, & à peccati pœna, à timore D quoque & à periculo recidendi penitus liberauit. Hoc est suauissimū animæ stratum, quod nullis iam lauet aut riget lachrymis, quando absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eius. Hoc cubile in quo iam non cōpungitur, nec conuertitur in ærumna sua dū configitur spina. Exiit enim de terra illa, quæ spinas ei & tribulos germinabat. Hoc plane stratū animæ, quod minime iā versatur in infirmitate eius: quoniam vniuersa quæ infirmitatis erant, pariter transierunt.
Conscientiā munda, quieta, secura suaue animæ stratum.
Hæc est, inquam, animæ suauissima & celeberrima requies cōscientiæ munda, quieta, secura. Sit ergo beatæ animæ culcitra conscientiæ suæ puritas, sit capitale tranquilitas, sit opertorium eius securitas: vt in hoc interim strato dormiat delectabiliter, feliciter requiescat.

7\. Iam verò de recordatione transactæ virtutis habes in psalmo manifestè verba eorum, quæ superius quoque commemoraui. Considerant enim & multa cum admiratione recogitant à quibus laqueis quantisue periculis diuino meruerint auxilio liberari, & exultantes in Domino dicunt u: *Nisi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Israël, nisi quia Dominus erat in nobis: cum exurgerēt homines in nos, forte viuos deglutissent nos. Torrentem pertransiuit anima nostra, forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.* Et addunt: *Benedictus Dominus qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.* Sed & verba quæ iam tempore suæ resolutionis instante loquebatur Apostolus, de eo in quo nunc feliciter requiescit statu præsumpta, videntur & nunc ei multo melius conuenire: nunc enim iam securè loquitur x. *Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illum diem iustus iudex.* Hæc sunt dico vobis, Fratres, hæc modo sunt vniuersa Sanctorum negotia, hic cibus, hic somnus eorum: & propterea voluit Spiritus sanctus scribi verba ea quæ protulimus, cæteraque similia, vt ex his aliquatenus innotesceret nobis status eorum.

De recordatione transactæ virtutis. — u *Psal.* 123. a — x 2. *Tim.* 4. b

8\. Longe aliter tamen afficiuntur in huiusmodi meditationibus, & multo amplius delectantur quam nostra aut cogitatio capere, aut explicare queat oratio. Audi enim quomodo laborat Propheta inculcans, & multiplicans verba, nec tamen sic digne magnificare valens quod intendit. *Quàm magna y*, inquit, *multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te!* Quid tamen addidit? *Perfecisti*, inquit, *eis qui sperant in te*, in conspectu filiorum hominum. Est ergo multitudo dulcedinis quæ abscondita est, magna quidem, & magna valde, necdum tamen perfecta: quoniam in manifesto perficiuntur, non in abscondito, quando non sub altari requiescent Sancti, sed super thronos tanquam iudices residebunt. Ad requiem enim exutæ à corporibus animæ sanctæ protinus admittuntur, ad plenam autem gloriam regni non ita. *Me expectant iusti* (ait Propheta z cum adhuc detineretur in custodia corporis huius) *donec retribuas mihi.* Et vox diuina ad animas sanctas corporum suorum resurrectionem flagitantes. *Sustinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum vestrorum* a. Sed iam sermo claudendus est: vocant enim nos missarum adhuc celebranda solennia. Quod ergo restat adhuc de eadem materia, sermoni alteri reseruemus.

y *Psal.* 30. c — z *Psal.* 141. b — a *Apoc.* 6. c

IN FESTO OMNIVM SANCTORVM, SERMO. III.

1\. ADuertistis, nisi fallor, ex his quæ præcedēte sermone fuor dicta, tres esse sanctarum status animarum. *Primum* videlicet in corpore corruptibili, *secundum* sine corpore, *tertium* in beatitudine cōsummata. Primum denique in tabernaculis, secundum in atriis, tertium in domo Dei. *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum!* multò magis tamen atria concupiscibilia, secundum quod addit a. *Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.* Sed quoniam in ipsis quoque atriis nonnullus (vt audis) defectus est, *beati* omninò *qui habitant in domo tua Domine.* Lætatus sum plane in his quæ dicta sunt mihi, Fratres, quoniam in domum Domini ibimus. Quòd si quæritis vnde id tam fiducialiter præsumam, inde sine dubio, quòd iam multi ex nobis in atriis stent expectantes donec recipiāt corpora sua, donec impleatur numerus fratrum. In illam enim beatissimam domū nec sine nobis intrabunt, nec sine corporibus suis, id est, nec Sancti sine plebe, nec spiritus sine carne. Neque enim præstari decet integram beatitudinē, donec sit homo integer cui detur, nec perfectione donari Ecclesiā imperfectam. Propterea cum resurrectionem expectarēt corporum, sicut priore sermone iam diximus, acceperunt diuinum responsum, dicens b: *Sustinete modicum tempus donec compleatur numerus fratrum vestrorū.* Acceperunt iam singulas stolas, sed non vestientur duplicibus donec

Tres animarum sanctarum status. — a *Psal.* 83. a — *Plena & consummata sanctorum felicitas vsque ad resurrectionē generalem differenda.* — b *Apoc.* 6. c

vestiamur & nos: quomodò de Patriarchis & de Prophetis ait Apostolus c: *Deo melius aliquid prouidente pro nobis, vt non sine nobis consummarentur.* Stola enim prima ipsa est quam diximus fœlicitas & requies animarum, secunda vero immortalitas & gloria corporum. Vnde & dicunt d: *Vindica Domine sanguinem sanctorum tuorum qui effusus est*: non tanquam vindictæ cupidi, nec de propriæ vltionis zelo: sed ex desiderio resurrectionis, & glorificationis corporum suorum, quam nimirum vsque in diem iudicij differendam esse non dubitant.

c *Heb.* 11. g — d *Apoc.* 6. c

2\. Sed vnde hoc tibi ô misera caro, ô fœda, ô fœtida, vnde tibi hoc? Animæ sanctæ quas propria Deus insigniuit imagine, te desiderant: quas redemit proprio sanguine, te expectant. & ipsarum sine te compleri lætitia, perfici gloria, consummari beatitudo non potest. Adeo siquidem viget in eis desiderium hoc naturale, vt necdum tota eorum affectio liberè pergat in Deum, sed contrahatur quodammodo, & rugam faciat dum inclinantur desiderio tui. Vnde & beatus Ioannes qui multa nobis de eo statu, in quo feliciter beatæ animæ requiescunt, per spiritum reserauit; *Sine macula*, inquit e, *sunt ante thronum Dei. Sine macula*, inquam sed necdū sine ruga: donec veniat dies cū sibi gloriosā Christus exhibebit Ecclesiam non habentē maculam neq; rugam. In his namq; qui adhuc militant, nec sine macula quidē Ecclesia est: quoniā nemo mundus à sorde, nec infans cuius est vnius diei vita super terrā: quam vtique vitam beatus Iob militiam esse testatur f. In his vero qui sub altari Domini requiescunt, iam quidem sine macula est Ecclesia, sicut habes in psalmo g: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur*, inquit, *sine macula.* Hic ergo requiescet in monte Domini qui ingreditur sine macula: qui vero fuerit sine ruga, exaltabitur supra montem. Sed si vis scire quando erunt sine ruga animæ sanctæ, quandò extendentur cœli sicut pellis, quæ dilatatur penitus, vt nec minima quidem ruga inueniatur in ea: tunc sine dubio quando iam sequentur Agnū quocumq; ierit. Vere enim extendi & dilatari necesse est animas, quibus vbique sequendus est Agnus. Quo enim vadit? Attingit profecto à fine vsq; ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter.

Animæ separatæ ob desiderium naturale ad corpora, minus liberè & perfectè feruntur in Deum. — e *Apoc.* 14. a — *Ecclesia militans non est sine macula & ruga.* — f *Iob.* 7. a — g *Psal.* 14. a

3\. Vis adhuc nosse quo eat Agnus, & quo necesse habeāt beatæ animæ sequi eum? In omnibus requiem quæsiui. Hæc est plane requies Domini non intercisa, non circa aliquid certum restricta: quoniam in omnibus gaudet, in omnibus delectatur, in omnibus requiem quærit & inuenit. Nam & bona ei placent in seipsis, & delectatur nihilominus bona ordinatione malorū. Diligit misericordiā & iudiciū: nec modo in bonorū gloria sibi cōplacet, sed in ipsis quoq; vtpote iustis suppliciis impiorum? Quid ergo? Putasne poterit humana anima in hoc gaudiū Domini sui, & in hanc eius requiem intrare, vt & ipsa quoq; in omnibus delectetur: nec aliqua iam priuata affectione contrahatur in rugam, sed transeat in affectum quendam generalem atq; diuinum? Poterit sine dubio, si fidelis inueniatur super pauca quæ accepit militiæ suæ tēpore, id est, super artus, super sensus, super appetitus suos quos suscepit regēdos, vt in his probetur quàm fidelis sit Domino suo. Sciat igitur seruus Christi vas suum possidere in sanctificatione, glorificet & portet Deum in corpore suo: nec dubium quin fidelem in modico seruum supra multa cōstituat Dominus liberalis & diues. Supra multa plane, quando constituet eum dominū domus suæ, & principē omnis possessionis suæ. Neq; id vobis incredibile videatur, fratres, tanquā à meipso id loquar, quoniā veritas ipsa manifeste id pollicetur, cuius de promissione omnino dubitare non licet. *Beatus*, ait h, *seruus ille quem cū venerit Dominus eius, inuenerit sic facientē. Amen dico vobis, quoniā super omnia bona sua cōstituet eum.* Tunc enim fidelis seruus cōstituitur super omnia bona Domini sui, cum in gaudiū eius meretur intrare, & cum eo deinceps lætari in vniuersis, in cunctis gaudere, in omnibus delectari. Etenim, *qui adhæret Deo* (Apostolo teste i) *vnus cum eo spiritus efficitur*, & voluntas eius omnino diuinæ adhærens volūtati fit vna cū ea, vt nih[illegible]m quod contra

De quomodo etiam mala placeant. — *Quis fidelis seruus.* — h *Matt.* 24. d — i 1. *Cor.* 6. d

eam sit, inueniatur in omnibus creaturis, sed vniuersa fiant, vel magis maneant pro eius arbitrio.

4. *Animæ sãctæ orant pro cõsummatione.* Hæc est ergo beata spes quam expectant animæ sãctæ: & licet in gratiarum actione versentur pro ea fœlicitate in qua requiescunt, adhuc tamen orant & clamãt ad Deũ pro ea consummatione quam præstolantur. Vnde quemadmodum sine macula quidem vetustatis, sed non sine ruga contractionis eas diximus esse: sic ad gratiarũ actionem iam peruenisse videntur, sed necdum ad vocẽ laudis, quoniam perfectum perfectos laudare decet, vt laudetur cum hæreditate sua: quando iam & ipsi laudabunt eum, & erit vnicuique laus a Deo. *Vox laudis nec dum eis competit.* Vnde & propheta signanter futuri tẽporis verbo vsus videtur: *Beati*, inquiẽs k, *qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Nam & beatus Ioannes in Apocalypsi nõ vocem laudis, sed potius vocem precis audiuit. Sic enim habes l: *Sub altari Dei audiui voces occisorũ.* Quas voces? *Vindica Domine sanguinẽ sanctorum tuorũ qui effusus est.* Vox precis, non laudis est ista. Sed quousque à longe circundamus altare istud, & veremur accedere? Desiderat, nisi fallor, charitas vestra audire sacramentum altaris huius, & sacrum secretumque nosse mysterium. Sed quis ego sum qui Sanctorum cubiculum facilè audeam temerarius perscrutator irrumpere? Quasi vero non legerim m scrutatorem maiestatis opprimendum à gloria. Veruntamen pausemus hic si placet hodie, si forte pulsantibus nobis aperire dignentur mysterium altaris illius inhabitatrices animæ sanctæ, non nostro merito sane, sed propter eum qui dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo: agnoscentes & nos inter ciues & domesticos Dei, nec tanquam hospites & aduenas à secreta illa habitatione censeant propulsandos.

k *Psal. 83. a* — l *Apoc. 6. c* — m *Prou. 25.*

IN SOLEMNITATE OMNIVM Sanctorum.

SERMO IV.

1. CVm de Altari illo cœlesti sub quo beatus Ioannes Sanctorũ voces audiuit a, sermo incidisset †, distulimus (sicut meminisse arbitror charitatem vestrã) vt oratione præmissa securior nobis ad tam sacrũ secretumque cubiculum pateret accessus. Tempus est, vt iam dicamus quod de eo nobis sentire datũ est, sine præiudicio sanè, si cui fortè aliter fuerit reuelatum. Illud ergò primũ moueре potest, quid sibi velit quòd beatus Ioannes sub altari Dei audisse se perhibet sanctarum voces animarum, cum Saluator in Euangelio b de Lazari anima loquẽs non sub Altari Dei, sed in *Sinum Abrahæ* dicat eam ab Angelis deportatam. *Altare Dei, de quo S. Ioan. in Apoc. quodnam.* Nam & sanctus Iob, vt apparet, nequaquam ad altare Dei ausus est aspirare, cum diceret c: *Quis mihi hoc tribuat vt in inferno protegas me, & abscondas me donec pertrãseat furor tuus, & constituas mihi tẽpus in quo recorderis mei?* Sed iam venerat tẽpus, Fratres, illud quod beatus Iob postulabat, iam recordandi tempus, iam venerat tẽpus miserendi, quando Sanctorũ voces sub altari Dei beatus Ioannes audiuit. Donec enim veniret desideratus ille qui sanguine suo deleret chirographum damnationis nostræ, & flammeum accingens gladiũ aperiret credentibus regna cœlorum, nullus omninò cuiquam Sanctorũ ad ea patebat accessus, sed prouiderat eis Dominus in inferno ipso locum quietis & refrigerii, chaos magnum firmans inter sanctas illas animas, & animas impiorũ. *Quisnam sinus Abrahæ de quo in Euang.* Quãuis enim vtræque in tenebris essent, non vtræque erant in pœnis, sed cruciabantur impii, iusti verò cõsolabantur. Quòd autem in tenebris essent, beati Iob testimonio didicimus: qui se quoque in locum tenebrosum & opertum mortis caligine perhibebat iturum d.

a *Apoc. 6. c* — † *Serm. 2. n. 4.* — b *Luc. 16. e* — c *Iob. 14. e* — d *Iob. 10. a.*

2. Hunc ergo locum obscurum quidem, sed quietum, sinum Abrahæ Dominus vocat, pro eo, vt arbitror, quod in fide & expectatione quiesceret Saluatoris. Abrahæ enim fides tã manifestè probata est & approbata, vt primus ipse futuræ incarnationis Christi meruisset accipere promissionem. *Christus descendens ad inferos quid egerit.* In hunc ergo locum Saluator descendens

A contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit, eductosque vinctos de domo carceris sedentes quidem, hoc est quiescentes, sed in tenebris & vmbra mortis: iam tunc quidem sub altari Dei collocauit, abscondens eos in tabernaculo suo in die malorũ, & protegens eos in abscondito tabernaculi sui, donec veniat tempus, in quo procedant completo iam numero fratrum, & percipiant regnũ quod eis paratum est ab origine mundi. Iam verò sicubi fortè præsens quoque sanctorũ requies *Abrahæ sinus* vocatur, certum est de Euangelio hanc inoleuisse consuetudinem: licet neminem oporteat dubitare longe alium hunc sinum esse quàm illum, quippe cum ille in tenebris, hic in luce multa: in inferno ille fuerit, iste in cœlo. *Præsens sanctorũ requies vnde appelletur quandoque sinus Abrahæ.* Non incongrue tamen etiam nunc dictum videtur patriarcharum filios paternum in sinum recipi, cum ad eorum consortium ab hoc seculo transire meruerint.

3. Porrò Altare ipsum de quo nobis habendus est sermo, ego pro meo sapere nihil aliud arbitror esse quàm corpus ipsum Domini Saluatoris. Credo autem quod & ego super hoc sensum eius habeam, præsertim cum audiã eum in Euangelio promittentem e: *Vbicunque fuerit corpus, illuc cõgregabuntur & aquilæ.* B Interim ergò sub Christi humanitate feliciter Sancti quiescunt, in quam nimirũ desiderant etiam Angeli ipsi prospicere, donec veniat tempus quãdò iam non sub altari collocẽtur, sed exaltẽtur super altare. *NOTA nouam & pulcram expositionem Altaris.* Sed quid dixi? Nunquid humanitatis Christi gloriam, non dicã hominum, sed vel Angelorũ assequi poterit quis, nedũ superare? Quonã igitur modo super altare dixerim exaltãdos eos qui nunc sub altari quiescunt? Visione vtique & contemplatione non prælatione. Ostendet enim nobis Filius (vt pollicitus est f) semetipsum, non in forma serui, sed in forma Dei. Ostendet etiam nobis Patrem & Spiritũ sanctum, sine qua nimirum visione nihil sufficeret nobis: quoniã hæc est vita æterna, vt cognoscamus Patrẽ verum Deũ, & quẽ misit Iesũ Christũ g, & in eis (quod nõ est dubium) etiã Spiritũ vtriusque. Transiens quippe ministrabit nobis, nouas vtique & vsque ad tempus illud nobis penitus inexpertas delicias manifestæ suæ contemplationis. Vnde & beatus Ioannes in epistola sua: *Nunc*, inquit h, *filii Dei sumus, sed nondũ apparuit quid erimus.* Et addit: *Scimus autem quoniã cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est.* Audi denique sponsam in cantico canticorum i fiducialiter loquentẽ, C & spe quidem iam super altare locatã: *Laua eius* (haud dubium quin sponsi) *sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Transcendit enim beata anima Christi incarnationem & humanitatem, quæ nimirum *laua* eius iure vocatur: vt diuinitatem eius & maiestatem eius, quam non incongruè *dexteram* nominat, sublimius contempletur.

e *Luc. 17. g* — f *Ioan. 14. a* — g *Ioan. 17. a* — h *1. Ioan. 3. a* — i *Cant. 2. a*

4. Tripliciter enim, Fratres, in æterna illa, & perfecta beatitudine fruemur Deo, *vidẽtes* eũ in omnibus creaturis, *habentes* eũ in nobis ipsis, & quod his omnibus ineffabiliter iucũdius sit atque beatius, ipsam quoque *cognoscentes* in semetipsa Trinitatẽ, & gloriã illam sine vllo ænigmate mundo cordis oculo contẽplantes. *Dei in perfecta beatitudine triplex fruitio.* In hoc enim erit vita æterna & perfecta, vt cognoscamus Patrẽ, & Filium cum sancto Spiritu, & videamus Deũ sicuti est: id est, nõ modo sicut inest nobis videlicet aut cæteris creaturis, sed sicut est in semetipso. *Æternæ vitæ beatitudo in quo cõsistat.* Vnde duo illa velut circumiacentia esse videntur quæ prædiximus, & quasi cortex tritici. Hęc vero cognitio summa beatitudinis, tritici medulla, adeps frumẽti, quo nimirũ ciuitas sancta Hierusalem satiatur k. D Verum quã magna est beatitudo illa, tam abscondita ab oculis nostris. Nec enim oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit, quãta claritas, quãta suauitas, quanta iucũditas maneat nos in illa cognitione. Pax Dei est illa, quæ exuperat omnem intellectum, quantò magis omnẽ sermonem nostrũ? Quod ergo nulli datũ est experiri, nullus conetur effari. *Mensuram*, ait Dominus l, *plenã & confertam, & coagitatam & superefluentem dabunt in sinus vestros.* *Plenam* vniuersitate creaturarum, *confertam* in interiore homine nostro, *coagitatam* in exteriore, *superefluentem* in Deo ipso. Ibi cumulus fęlicitatis, ibi supereminens gloria, ibi superefluens beatitudo.

k *Psal. 147. d* — l *Luc. 6. f*

5. Nam quomodò videndus sit in creaturis, quomodo

Deus quomodo videndus in creaturis.

in nobis habẽdus, possum⁹ vel ex parte conijcere, ex ipsis nimirũ quas accepimus iam primitijs spiritus. Cognitio A autem illa omnino adhuc nobis incognita est, mirabilis facta est, cõfortata est, vt non possimus ad eam. At vero quemadmodum in creaturis videndus sit, possumus aliquatenus intelligere, nimirũ cũ & modò videat in ipsis: vnde & philosophi (Apostolo teste m) per ea quæ facta sunt Dei inuisibilia conspexere. Verum quantumcunque proficiat quis intelligendo cõspicere, quàm potentissime, quàm prudentissime, quàm benignissime maiestas æterna omnia fecerit, cuncta regat, nunc creet omnia, nunc regat, ordinet vniuersa: prorsus modicum ab eo quod est comprehendit. Veniet autem quãdo iam (vt in præcedẽti sermone diximus) sequemur Agnum quocunque ierit, & in omnibus consequemur creaturis, vt in omnibus gaudeamus, quod est gaudium Domini Dei nostri. Gaudeamus sanè in omnibus, sed non aliunde quàm de ipso: sicut & ipse non alius fruitur, sed semetipso.

m Rom. 1.

6. Quomodò habendus in nobismetipsis. Animæ humanæ triplex vis seu natura in æterna Dei visione & beatit. adimplenda.

Iam verò quemadmodũ in nobis habendus sit, & hoc vel ex parte possumus cogitare. Constat enim animarum triplicem esse naturam: vnde & Sapientes mundi huius animã humanam, rationalem, irascibilẽ, concupiscibilẽ B esse tradiderũt. Quam vtique triplicem vim animæ ipsa quoque natura & quotidiana experimenta nos docent. Porrò quemadmodũ circa *rationale* nostrum, & scientia, & ignorantia cõstat tanquam habitus & priuatio: sic & circa *concupiscibile* desideriũ & contemptus; & circa id quod dicitur *irascibile*, & lætitia pariter & ira versatur. Implebit ergo Deus *rationale* nostrum luce sapientiæ: ita vt penitus nobis nihil desit in vlla sapientia. Implebit *concupiscibile* nostrum fonte iustitiæ, vt omnino desideremus eam, & ea penitus repleamur: sicut scriptum est n: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Nulla enim alia res implere potest desiderium animæ. nulla alia præter iustitiam beatificare animã potest. Cum ergò repleuerit Deus concupiscibile nostrum iustitia, quicquid respuere debet anima respuet, quicquid debet concupiscere cõcupiscet: & ex omnibus id magis appetet quod magis fuerit appetendum. Merito denique concupiscibili nostro iustitiam attribuimus, ea quo nimirum, aut iusti aut iniusti reputamur. Iam vero quod dicitur in nobis *irascibile*, cum repleuerit illud Deus, perfecta erit in nobis tranquillitas, & in summam iucunditatem atque C lætitiam replebitur pace diuina. Et vide si non etiam in his trib⁹ perfecta, quantum sane ad animam spectat, beatitudo consistat: quando scientia iam non inflat propter iustitiam; iam non contristat propter lætitiam, vt esset prouerbium illud o: *Qui apponit scientiã, apponit & dolorem*: quoniam iustitia nec indiscreta erit propter scientiã, nec onerosa propter lætitiam: quando lætitia nec inepta erit propter scientiam, nec impura propter iustitiam.

n Matth. 5. a
Beatitudo hominis quo ad animam.
o Eccl. 1.

7. Beatitudo hominis quo ad corpus.

Sed in his omnibus nihil adhuc exterior homo noster accepit. Ipsi ergo, vt inhabitet gloria etiam in terra nostra, & iuxta alium Prophetam p repleatur maiestate Domini omnis terra, quatuor sunt quærenda, quem nimirum constat ex elementis quatuor esse compactum. Nec mireris quod pluribus indigere videtur qui miserior est, cum & in psalmo legeris dicente Propheta q: *Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea?* Habeat ergo terra nostra *immortalitatem*, ne iam timeat denuo se in puluerem redigendam. Resurgens enim corpus nostrum iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Sed quid proderit, si forte contingat in æternum viuere in miserijs & ærumnis passibilitatis huius, qua nimirum incessanter corruptibile hoc corpus affligitur: & D si non semel, vtique semper moritur? Habeat certe etiam aliquam in omni modam *impassibilitatem*: ab humoribus enim inordinatis causas aiunt procedere passionum. Sed iam desiderat corpus nostrum etiam leuitatem, secundum eam nimirum quam habet ex aëre portionem. Tantã itaque futura credenda est corporum *leuitas & agilitas* beatorum, vt possint, si velint, absque omni mora seu difficultate ipsam quoque cogitationum nostrarum sequi ad omnia velocitatem. Quid vltra deest ad perfectam corporis beatitudinem? Sola vtique *pulchritudo*. Hanc perfectissimam habituri, non immerito possumus attribuere ei parti quam habemus ab igne. *Saluatorem enim expectamus* (vt ait Apostolus r) *qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ*, exhibens quod pollicitus est s, *quoniam fulgebunt iusti sicut Sol in regno Patris eorum.* Sic ergo replebit animas nostras Deus, cum perfecta in eis scientia fuerit, perfecta iustitia, perfecta lætitia. Sic replebitur maiestate omnis terra, cum fuerit corpus incorruptibile, impassibile, agile, configuratum denique corpori claritatis suæ. Et vide ne forte isti sint septem panes quibus quatuor hominum millia Saluator legitur satiasse t, è quibus eiusdem numeri sportas plenas Apostoli reseruandas sustulerunt. Nunc enim reficimur panibus istis, cum iucunda meditatione beatam spem ruminamus, donec veniat; cum iam non de spe, sed de re ipsa & exhibitione gaudentes, quasi plenas sportas recipere pro panibus singulis mereamur.

p Psal. 71. d
q Psal. 62. a
Quatuor dotes corporis glorificati.
1. immortalitas.
2. impassibilitas.
3. agilitas.
4. pulchritudo.
r Philip. 3. e
s Matth. 13. f
t Matth. 15. d

IN FESTO OMNIVM Sanctorum.

SERMO V.

FEstiua nobis est dies hæc, & inter præcipuas solennitates hodierna solennitas numeratur. Quid ergo dicimus, cuius Apostoli, cuius Martyris, cuius Sancti? Non vnius alicuius singulariter, sed pariter vniuersorum. Omnes siquidem nouimus festiuitatem Omnium Sanctorum dici, & esse quam hodie celebramus. Omnium, inquam, siue cœlestium, siue terrestrium. Sũt enim Sãcti de cœlo, & sunt Sancti de terra: itemque eorum qui de terra sunt, quidam adhuc in terra, aliqui iam in cœlo. Celebretur ergo festiuitas omnium horum cõmuniter, sed forsitan non vniformiter. Neque hoc mirum, cum non sit ne ipsa quidem sanctitas omnium vniformis, sed inter sanctos & sanctos distet, idque non parum. Nec modò dico quia alius alio sanctior (hæc enim quantitatis potius quam qualitatis distantia est,) sed quòd non modo magis & minus, verũetiam aliter atque aliter sanctos dici & vere dici inueniamus. Et forte inter Angelos atque homines assignari possit ista diuersitas sanctitatis pariter & celebritatis. Neque enim tanquam triumphantes honorari posse videntur, qui nunquam pugnasse noscuntur. Aliter tamen honorandi sunt nimis etiam ipsi tanquam amici tui Deus, cuius nimirum voluntati semper adhæserunt, tanta vtique felicitate, quanta facilitate. Nisi fortè in eo pugnasse creduntur quòd peccantibus alijs viriliter persliterunt, non abeuntes in concilio impiorum, sed singuli quique dicentes: Mihi autem adhærere Deo bonum est. Celebranda ergo in eis gratia præueniens in benedictione dulcedinis, honoranda benignitas Dei non ad pœnitentiam adducens, sed abducens ab omnibus quibus pœnitentia deberetur: non eripiens à tentatione, sed à tentatione conseruans.

Sanctorum differentia.
SS. Angeli quare honorandi.

2. Aliud sane in his sanctitatis genus, & proprio modo videbitur honorandum, qui venerunt ex magna tribulatione, & dealbauerunt stolas suas in sanguine Agni: qui post multos agones iam nunc triumphant in cœlis coronati, quoniam legitimè certauerunt. Est ne adhuc sanctorum tertium genus? Est, sed occultum. Sunt enim sancti qui adhuc militant, adhuc pugnant, currunt necdum comprehenderunt. Temerariè forsitan huiusmodi videar dicere sanctos; sed tamen noui vnum ex his non veritum dicere Deo a: *Custodi animam meam, quoniam sanctus sum.* Sic & Apostolus diuinorum conscius secretorum, euidentius ait b: *Scimus quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti.* Hæc nimirum diuersitas appellationis in nomine sanctitatis, vt alij quidem iam secundum consummationem sancti vocentur, alij iuxta solam adhuc prædestinationem. Latet ergò huiusmodi sanctitas penes Deum, clausa est, clausè quodammodo celebratur. Siquidem *nescit homo vtrum amore an*

Sancti alij triumphantes.
Alij militantes.
a Psal. 85. a
b Rom. 8. e

c Eccl. 9.

odio dignus sit, sed in futurum omnia reseruantur incerta c. Sit ergo istorum celebritas sanctorum in corde Dei: quoniā nouit Dominus qui sunt eius, & ipse scit quos elegerit à principio. Sit etiam apud administratorios illos Spiritus, qui mittuntur in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis: nos in vita sua laudare hominem prohibemur. Quomodò namque secura laudatio, vbi nec ipsa vita secura? *Non coronabitur nisi qui legitime certauerit* (ait tuba illa cœlestis d.) Et legem certaminis ab ore ipsius legislatoris ausculta. *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit* e. Nescis quis sit perseueraturus, nescis quis sit legitime certaturus, nescis quis coronam sit accepturus.

Ante obitum nemo debet dici beatus.

d 2. Tim. 2. c

e Matth. 10. c & 24.

3\. Illorum lauda virtutem, quorum iam certa victoria est: illos deuotis extolle præconiis, quorum securè potes adgaudere coronis. Cantauimus Sanctis hac nocte, dicentes f: *Timete Dominum omnes sancti eius.* Sed non istis. Nō, inquam, eos qui perseuerauerunt vsque in finem, timere hortabamur, quia scriptum est: Iam non erit timor in finibus nostris. Illis potius dicebamus sanctis, quib. custodia multiplex necessaria est pro multitudine periculorum. Siquidem non est eis colluctatio aduersus carnem & sanguinem tantum h: sed aduersus principatus quoq; & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harū, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Egent plane custodia qui tam multipliciter nō modo cominus, sed eminus appetuntur: & vbi tot pugnę foris, non debēt intus deesse timores, vt merito his dicatur: *Timete Dominum omnes sancti eius* i. Tota interim beatitudo nostra est timere Deum, dicente scriptura K: *Beatus homo qui semper est pauidus*: Et item Psalmista l: *Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in vijs eius.* Cæterum longe aliter beati in quibus perfecta charitas foras misit timorem, nec iam timent ambulantes in viis eius, sed laudant potius habitantes in domo, sicut idem ait m: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Nostra ergo felicitas, nostra interim festiuitas in timore Dei: nam illorum magis in exultatione & laude versatur.

f Psal. 33. b

h Eph. 6. b

Beatitudo mortalium in timore Dei.

i Psal. 31. b

K Prou. 28. c

l Psal. 127.

m Psal. 83.

4\. Inde est quòd securè laudantur homines, qui non sua iam viuunt vita, sed Dei: nam hominum vtique vita tentatio est. Est autem gemina quædam securitas laudis huius, nisi quòd forte videbitur, si diligenter attendimus, intra alteram, altera comprehendi. Siquidem non est quod laudare vereamur verissime certissimeque laudabiles: non est quod glorificare cunctemur sic absorptos in gloria, vt nostra omninò nequeant laudatione moueri. Non enim est quo vanitas intret, vbi veritas iam totum occupauit. Sed quænam, inquies, gloria Sanctis? Neque enim singuli sese glorificant, quia scriptum est n: *Non te laudet os tuum.* Non vicissim alter alterum laudat, quia in laudem conditoris intenti & attenti, in quo nimirum tota eis reposita est beatitudo, minutis nunquam vacare laudibus possunt, dicente Propheta o, sicut supra quoque meminimus: *Beati qui habitant in domo tua Domine. in secula seculorum laudabunt te.* Veruntamen non acquiesco expertes gloriæ credere Sanctos, maxime propter illud quod Apostolus ait p: *Quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supramodum in sublimitatem æternum gloriæ pondus operabitur in nobis.* Et Propheta q: *Visita nos in salutari tuo ad videndum in bonitate electorum tuorum: ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt lauderis cum hæreditate tua.* Non enim, ait, vt lauderis ab hæreditate tua: sed, *cum hæreditate tua*, vt communis intelligatur futura laudatio. Quòd si ipsa laudat hæreditas Dominum, hæreditatem quis laudet, ab Apostolo audiamus: *Tunc*, inquit, *vnicuique laus erit* r. A quo? *A Deo.* Magnus laudator, & vehementer ambienda laudatio. Felix commutatio laudis, vbi & laudare beatum est, & laudari.

Sancti in cœlis securè laudantur.

n Prou. 27. a

Sanctorum laus & gloria vnde.

o Psal. 83. a

p 2. Cor. 4. d

q Psal. 105. a

r 1. Cor. 4. a

5\. Ad quid ergo Sanctis laus nostra, ad quid glorificatio nostra, ad quid nostra hæc ipsa solemnitas? Quo eis terrenos honores, quos iuxta veracem Filii promissionem honorificat Pater cœlestis? Quo eis præconia nostra? Pleni sunt. Prorsus ita est, dilectissimi, bonorum nostrorum sancti non egent, nec quicquam eis nostra deuotione præstatur. Planè quòd eorum memoriam veneramur nostra interest, non ipsorum. Vultis scire quantum interest nostra? Ego in me, fateor, ex hac recordatione sentio desiderium vehemens inflammari, & desiderium triplex. Vulgo dicitur: Quod non videt oculus, cor non dolet. Oculus meus, memoria mea, & cogitare de Sāctis, quodammodo eos videre est. Sic nempe portio nostra in terra viuentium, nec modica sane portio: si tamen, vt decet, memoriam affectio comitetur: sic inquam conuersatio nostra in cœlis est: veruntamen non sic nostra, sicut illorum. Ipsorum enim substantia ibi est, nostra autem desideria: ipsi per præsentiam, nos per memoriam ibi sumus. Quando & nos addemur ad patres nostros? quando essentialiter præsentabimur eis? Hoc enim primum desiderium, quod in nobis Sanctorum memoria, vel excitat, vel incitat magis, vt eorum tam optabili societate fruamur, & mereamur conciues & contubernales esse spirituum beatorum, misceri cœtui Patriarcharum, cuneis Prophetarum, senatui Apostolorum, Martyrum exercitibus numerosis, Confessorum collegiis, Virginum choris: in omnium denique colligi & collætari communione Sanctorum.

Ad quid sanctis laudes & præconia nostra.

Laus & memoria Sāctorum excitat in nobis triplex desiderium.

1\. Societatis,

2\. Felicitatis,

3\. Intercessionis eorum.

1\. SS. societas & præsentia desideranda.

6\. Singulorum quippe recordationes, quasi scintillæ singulæ, imò quasi ardentissimæ faces deuotos accendunt animos, vt eorum & conspectum sitiant & complexum, adeò vt plerumque etiam inter eos esse se reputent: modo ad omnes simul, modo ad hos vel ad illos tota auiditate & vehementia corda vibrantes. Alioquin quid istud negligentiæ, quid pigritiæ, imò quid vecordiæ est, vt non crebris suspiriis & feruentissima affectione abrumpere hinc, & in illa tam felicia agmina iaculari animos studeamus? Væ nobis à duritia cordis nostri, væ à peccato gentium, quas Apostolus memorat *sine affectione* r. Præstolantur nos Ecclesia illa primitiuorum, & negligimus: desiderant nos Sancti, & paruipendimus: expectant nos iusti, & dissimulamus. Excitemur aliquando, Fratres, resurgamus cum Christo, quæramus quæ sursum sunt, quæ sursū sunt sapiamus. Desideremus desiderantes nos, properemus ad præstolantes nos, expectantes nos votis præoccupemus animorum. Ecce enim nihil in hac nostra communione securitatis, nihil perfectionis, nihil quietis: & tamen hic quoque quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. Quicquid enim siue interius siue exterius molestum occurrit, ipso quoque tam germanorum consortio fratrum, cum quibus est nobis cor vnum & anima vna in Deum, tolerabilius inuenitur. Quàm dulcior erit, quàm delectabilior, quàm beatior vnio, vbi nulla suspicio esse poterit, nulla dissensionis occasio, vbi omnes perfecta charitas indissolubili fœdere colligabit: vt sicut Pater & Filius vnum sunt, sic & nos vnum simus in ipsis!

r Rom. 1. d

Magnæ socordiæ est, nō anhelare ad consortiū SS.

Si dulcis fraternitas in terris quantò magis in cœlis!

7\. Non tantummodo societas, sed etiam fœlicitas nobis est optanda Sanctorum: vt quorum desideramus præsentiam, gloriam quoque feruentissimis studiis ambiamus. Neque enim perniciosa hæc ambitio, aut illius affectatio gloriæ vllatenus periculosa est. Nam quod dicimus u: *Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriā*, huius tēporis vox est, quando & ipsi Angeli clamant: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* *Noli me tangere*, ait y, *nondum enim ascendi ad Patrem meum.* Verbum gloriæ est. Nempe filius sapiens gloria patris. Noli ergo, ait gloria, noli me tangere. Noli interim quærere gloriam, fuge potius: & vide omnino ne me tetigeris, donec perueniamus ad Patrem, vbi sit gloriatio omnis iam secura. Ibi in Domino laudabitur anima mea, audiant mansueti, & lætentur. Nunquid non videtur audisse dicentem: *Noli me tangere: nondum ascendi ad Patrem meum*, quæ in cantico clamat z: *Fuge dilecte mi, fuge?* Hoc est enim quod supra meminimus. *Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Vnde & in hymno hodie nos canimus. *Des Pacem famulis, nos quoque gloriam per cuncta tibi secula*: iuxta angelicam scilicet distributionem.

2\. Felicitas & gloria SS. affectanda.

u Psal. 113. b

x Luc. 2. b

y Ioan. 20. d

z Cant. 8.

8\. Quia enim tentatio est vita hominis super terram, merito in terra homini non gloria, sed pax est quæren-

Homini in

terranõ gloria sed pax quærenda.

a Iob 7. d

Quomodò Deus hominem sibi posuerit contrarium.

da: pax cum Deo, pax cum proximo, pax cum seipso. O *custos hominum quare me posuisti contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis* a? Vicina nimirum lucta & intestina seditio, bellum non ciuile, sed domesticum, spiritus aduersus carnem, & caro aduersus spiritum concupiscens. Vnde hoc, nisi quia posuisti me contrarium tibi? Tu enim vera libertas, tu vita, tu gloria, tu sufficiẽtia, tu beatitudo: ego pauper & miser & miserabilis, cõfusus & humiliatus vsquequaque, mortuus propter peccatum, venundatus sub peccato. Denique tu perfecta & sancta voluptas & requies spirituum beatorum posuisti me ab initio contra Eden (quod voluptatem sonat) in labore vtique & ærũna. Attamen dicis: *Cõuertimini ad me in toto corde vestro* b. Liquet quia sumus auersi, quos vt reuertamur hortaris. Liquet quia contrarii, quos reuocas vt conuertamur. Sed quomodo? *In ieiunio*, inquit, *& fletu & planctu*. Mira res! Itàne in ieiunio tu versaris, & fletu degis, & in planctu habitas? Procul à te omnia ista: procul ipse ab his vehementer. Nimirum regnum tuum in Hierusalem, quam satias adipe frumenti; nec ibi luctus & clamor, sed nec vllus dolor, magis autem gratiarum actio, & vox laudis. *Iusti*, inquit c, *epulentur in conspectu Dei, & delectentur in lætitia & exultatione*. Quomodo ergo in ieiunio & fletu & planctu conuertemur ad ipsum? An vero iustus eum in lætitia & exultatione; qui vero nondum iustus est, nõ nisi in ieiunio & fletu & planctu reperiet? Ita plane, sed iustus, qui iam conspectum meruerit, non qui adhuc viuat ex fide. Nimirum quod ait Dominus d: *Cum ipso sum in tribulatione*, ad eum pertinet qui per fidem ambulat; non autem qui ad faciem iam peruenit. Equidem vtrisque est caput vnum, sed non vno modo membris omnibus exhibetur. Quibusdam enim ostẽditur caput hirsutum spinis, inclinatum in cruce, vt humilientur pariter, pariter & compungantur. Quibusdam gloriosum apparet, vt ab ipso glorificentur, vt in ipso glorientur facta ei similia, quem vident sicuti est.

b Ioel 2. 1.

c Psal. 67. a

Aliter iustis beatis, aliter nobis in fide etiamnũ ambulantibus exhibetur Deus.

d Psal. 90. c

A

B

9. Hoc ergo secundum desiderium, quod ex Sanctorum commemoratione flagrat in nobis, vt sicut illis sic nobis etiam Christus appareat vita nostra, & nos quoque cum ipso appareamus in gloria. Interim nempe non sicuti est, sed sicut pro nobis factum est caput nostrum nobis repræsentatur, non coronatum gloria, sed peccatorum nostrorum circundatum spinis, dicente scriptura e: *Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua*. O regem, ô diadema! Mater siquidem Synagoga, non matrem sanè exhibens, sed nouercam, regem nostrum corona spinea coronauit. Pudeat sectari gloriam membra, quibus caput suum iam inglorium exhibetur, non habens speciem aut decorem vel aliquid eiusmodi. Nimirum Salomon est, quod interpretatũ est, *pacificus*, sane quod in præsenti est, non vtique beatificus, aut glorificus: vt in omnibus angelicum illud elogium cõmendetur quo *terris pacem, cælis gloriam tradiderunt* f. Pudeat sub spinato capite membrum fieri delicatum, quòd omnis ei interim purpura non tam honoris sit, quàm irrisionis. Videre est tamen hodie multis in locis non sine multa ambitione, & comessatione, præsentem diem honorari. Honorari, an dehonestari dicam? Ipsi viderint qui hæc agunt. Ipsorum est enim huiusmodi celebritas, non sanctorum? quod sibi libet faciunt, non quod Sãctis. Erit cum venerit Christus, nec mors eius vltra annunciabitur, vt sciamus quoniam ipsi quoque mortui sumus & cum eo abscondita est vita nostra, apparebit caput gloriosum, & cum eo membra glorificata fulgebunt: cum videlicet reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum gloriæ capitis, quod est ipse. Hanc ergò gloriam tota & tuta ambitione concupiscamus, ne forte audiamus & nos g: quia gloriam quæ ab inuicem est quæritis, & gloriam quæ à solo Deo est non vultis.

Sub capite spinoso non decet mẽbra esse delicata.

e Cant. 3 d

C

f Luc. 2.

Abusui celebrantiũ falsẽ- nia SS.

D

g Ioan 5. g

10. Sanè vt eam nobis sperare liceat, & ad tantam beatitudinem aspirare, summopere nobis desideranda sunt suffragia quoque Sanctorum: vt quod possibilitas nostra non obtinet, eorum nobis intercessione donetur: Miseremini mei miseremini mei, saltem vos amici mei h. Nostis ipsi periculum nostrum, nostis figmentum nostrum, nostis ignorantiam nostram, & dolos aduersariorum: nostis eorum impetus, & nostram fragilitatem. Vobis enim loquor qui in eadem tentatione fuistis; qui eosdem superastis conflictus, eosdem laqueos euasistis; qui didicistis ex his quæ passi estis, compassionem. Confido equidem & de Angelis, quòd nec ipsi suam visitare speciem dedignentur, maximè quia scriptum est i: *Visitabis speciem tuam & non peccabis*. Cæterum etsi de eis mihi arbitror præsumendum ob spiritualis substantiæ, & rationalis formæ similitudinem, at plori tamen fiducia ad eos mihi reor vtendum; quos habere me nouerim, & in ipsa humilitate consortes vt oporteat eos familiarius & specialius misereri ossi de ossibus suis, & carni de carne sua.

3. Sanctorum suffragia nobis desiderãda & speranda.

h Iob 19.

A

1. Quia non ignari m laborum quæ patimur, miseris succurrere didicerunt.

i Iob 5. d

11. Denique transeuntes ex hoc mondo ad Patrem, sancta nobis pignora reliquerunt. Apud nos siquidem corpora eorum in pace sepulta sunt, quorum nomina viuent in seculum, id est, quorum nunquam gloria sepelitur. Absit, absit à vobis animæ sanctæ Ægyptia illa crudelitas pincernæ Pharaonis k, qui in gradum pristinum restitutus, statum oblitus est Ioseph sancti, qui in carcere tenebatur. Non enim erant vnius capitis membra, nec aliqua pars fideli cum infideli, aut vlla societas Israëlitæ ad Ægyptium, non plus quá luci ad tenebras. Interpretatur enim Ægyptus tenebræ Israël vero videns Deum: atque ideo vbicunque Israël erat, lux erat. Non sic noster Iesus crucifixi secum Latronis potuit obliuisci: factum est vtique quod promissum est: ipsa die qua compassus est, & conregnauit. Nos quoque si non sumus ipsius capitis membra, cuius & sancti, vnde eis tam solennibus hodie votis & tanto gratulamur affectu? Cæterum qui dixit l: *Si glorificatur vnum membrum, congaudent omnia membra*: hoc quoque nihilominus ait, *quòd si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra*. Hæc igitur nostra & eorum cohærentia est, vt nos congratulemur eis, ipsi compatiantur nobis: nos deuota meditatione regnemus in eis: ipsi in nobis, & pro nobis militent pia interuentione. Nec est quòd de eorum pia erga nos sollicitudine dubitemus, quandoquidem non consummandi sine nobis, sicut supra meminimus, expectant nos vsque dum retribuatur nobis: vt videlicet in nouissimo die magno festiuitatis omnia simul in virum perfectum cum suo tam excelso capite membra concurrant, & laudetur cum hæreditate sua Iesus Christus Dominus noster, qui est super omnia benedictus, & laudabilis, & gloriosus in secula, Amen.

2. Quia Sacra eo. à pignora i. e. Reliquiæ penes nos sũt.

K Gen 40. c

B

3 Quia vnius nobiscũ corporis mẽbra.

l 1. Cor. 12. d

4. Quia non cõsummandi sine nobis.

C

IN OBITV S. MALACHIÆ Episcopi. †

† v. Tom. 4. pa. 213. vbi etiam alius Serm. & Vit. S. Bern. l. 4. c. 4.

SERMO.

1. DE cœlo vobis hodie, dilectissimi, copiosa quædam est benedictio destinata: & fideliter eam non distribui, vobis quidem damnosum esset, mihi vero periculosum, cui nimirum hæc dispensatio videtur esse commissa. Timeo itaque damnum vestrum, timeo damnationem meam, si forte dicatur a: *Paruuli petierunt panem, & non fuit qui porrigeret illis*. Scio enim quàm necessaria vobis sit è cœlo veniens consolatio, quos constat illecebris carnalibus & oblectamentis secularibus viriliter abrenunciasse. Nemo sanè beneficii esse cœlestis, & superno dubitet consilio diffinitum, vt Episcopus Malachias hodie inter vos obdormiret, & desideratam inter vos haberet sepulturam. Cum enim nec folium quidem arboris sine diuino nutu cadat in terram, quis tam hebes, vt non euidenter in huius beati viri aduentu & transitu magnum prorsus consilium supernæ pietatis aduertat? A finibus terræ, terram hic positurus aduenit, alia quidem occasione festinans, quamuis ob specialem erga nos charitatem id plurimum desiderasse noscatur. Multa quidem in itinere ipso impedimenta sustinuit, nec transfretare permissus est, donec appropinquaret tempus consummationis eius, & terminus qui non poterat

a Thren. 4. a

D

Malachias in Claramvallẽ venit si gulari Dei prouidentiã.

Breuis narratio peregrinationis eius.

præteriri. Quem quidem multis ad nos peruenientem laboribus, tanquam angelum Dei pro reuerentia sancti- A tatis suæ suscepimus; sed & nos ipse pro sua mansuetudine & humilitate altius radicata, longe supra quàm meteremur deuoto suscipiebat affectu. Paucos deinde apud nos dies fecit in incolumitate sua dum socios præstolaretur, qui dispersi in Anglia fuerant, cum Regis illius vana suspicio Dei hominem impediret. Iamque omnibus ad eum collectis, ad Romanam, pro qua venerat, curiam parabat iter: cum subito infirmitate præuentus sensit protinus ad cœleste magis sese palatium euocari, Deo melius aliquid prouidente pro nobis, ne à nobis egressus alibi consummaretur.

2. Nullum quidem in eo non dico mortis, sed vel grauis ægritudinis signum medicis apparebat, ille tamen exhilaratus spiritu, aiebat omnimodis oportere, vt hoc anno Malachias ab hac vita egrederetur. Laboratum est econtra, & deuotis precibus apud Deum, & quibuscunque potuimus modis: sed illius præualuere merita, vt desiderium cordis eius tribueretur ei, & non fraudaretur voluntate labiorum suorum. Sic enim pro votis omnia ei concurrere, vt hunc maxime locum diuina sibi inspi- B rante clementia elegisset & hunc quoque ex longo optaret sepulturæ habere diem, quo fidelium omnium generalis memoria celebratur. Sed & illud nostra hæc gaudia merito cumulauit, quòd fratrum nostrorum ossibus de priore cœmeterio huc asportandis & recondendis, eadem nobis dies auctore Deo fuisset electa. Quæ nimirum deportantibus nobis, & ex more psallentibus idem vir sanctus plurimum sese illo cantu delectari dicebat, & non multo post ipse quoque secutus est somno suauissimo & felicissimo soporatus. Agimus itaque gratias Deo super omnibus dispositionibus suis, quòd indignos nos beatæ mortis eius honorare præsentia, quòd pauperes suos preciosissimo corpore ei locupletare thesauro, quòd infirmos nos tanta Ecclesiæ suæ voluit fulcire columna. Alterum siquidem è duobus signum istud quod nobis in bonum factum est persuadet: quòd aut placitus Deo sit locus, aut sibi placitum facere velit, ad quem tantæ sanctitatis virum à finibus terræ moriturum sepeliendumque perduxit.

Præscius mortis suæ.

Sepultus in die commemorat. Fidel. Anim.

3. Cæterum populo illi affectuosius condolere, & eius quæ tam miserabili Ecclesiæ dirum hoc vulnus non pe- C percit inferre, crudelitatem mortis vehementius abhorrere, beati huius Patris charitas ipsa compellit. Dira profecto & inexorabilis mors, quæ tantam hominum multitudinem vnius percussione mulctauit: cæca & improuida, quæ Malachiæ ligauit linguam, impediuit gressus, dissoluit manus, oculos clausit. Illos inquam, deuotos oculos, qui piissimis fletibus diuinam peccatoribus reconciliare gratiam consueuere. Illas mundissimas manus quæ laboriosis & humilibus operibus exerceri semper amauerant, quæ Dominici Corporis hostiam salutarem pro peccatoribus totiens offerebant; & sine ira & disceptatione in oratione leuabantur in cœlum; quæ infirmis multa beneficia præstitisse, & signis variis effulsisse noscuntur. Illos quoque speciosos gressus euangelizantis pacem, euangelizantis bona; illos pedes qui totiens fatigati sunt studio pietatis; vestigia illa digna quæ semper deuotis osculis premerentur. Sancta denique labia illa sacerdotis, quæ custodiebant scientiam, os iusti quod sapientiam meditabatur: & linguam eius quæ iudicium loquens, imò & misericordiam, tantis mederi solebat vulneribus animarum. Nec mirum, fratres, iniquam esse, D quam generauit iniquitas: inconsideratam, quam noscitur seductio peperisse. Nihil inquam mirum si ferit sine discretione, quæ venit ex præuaricatione: si sit crudelis & fatua, quæ ex antiqui serpentis fallacia, & mulieris insipientia prodiit. Quid tamen causamur quòd Malachiam ausa sit attentare, fidele equidem membrum Christi, quando & ipsum Malachiæ pariter & omnium electorũ caput furibunda peruasit? Peruasit vtique immunem, sed non immunis euasit. Impegit in vitam mors, & inclusit intra se vitam, mortem, & absorpta est mors à vita. Hamum sibi deuorans inde teneri cœpit, vnde visa est tenuisse.

Dira mors quæ Malachiã sustulit.

Sed neque Christo pepercit.

4. At forsitan quis dicat. Quomodo mors à capite superata videtur, quæ tanta adhuc libertate sæuit in mẽbra? Si mors mortua, quomodo Malachiam occidit? Si victa quomodo adhuc præualet vniuersis: & non est homo qui viuat & non videat mortem? Victa plane mors opus diaboli, & peccati pœna, victum peccatum causa mortis, victus & malignus ipse & peccati author & mortis. Nec modo victa sunt hæc, sed & iudicata iam & dãnata. Diffinita quidem, sed nondum promulgata sententia est. Denique iam diabolo ignis paratus, etsi nondum ille præcipitatus in ignem, modico adhuc tẽpore sinitur malignari. Tanquam malleus cœlestis opificis factus est, malleus vniuersæ terræ. Terit electos ad eorum vtilitatẽ, reprobos conterit in eorum damnationem. Qualis ergo pater familias, tales & domestici eius, peccatum scilicet & mors. Nam & peccatum licet simul cum Christo cruci ipsius non dubitetur affixum, adhuc tamen interim nõ regnare quidem, sed habitare etiam in ipso dum viueret Apostolo permittebatur. Mentior si non ipse ait b: *Iã non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Sic & mors ipsa minime quidem adhuc abesse cogitur, sed cogitur nõ obesse. Erit autem cum dicetur: *Vbi est mors victoria tua?* Et ipsa siquidem inimica nouissima destruetur. Nunc vero moderante eo qui imperium habet vitæ & mortis, & mare ipsum certis littorum coercet metis, mors ipsa dilectis Domini somnus refrigerii est, Propheta attestante qui ait c: *Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini.* Pessima quidem mors peccatorum, quorum & natiuitas mala, & vita peior: *sed preciosa est mors sanctorum* d. Preciosa plane tanquam finis laborum, tanquam victoriæ consummatio, tanquam vitæ ianua, & perfectæ securitatis ingressus.

Quomodo mors a Christo superata cum etiamnũ in homines sæuiat.

Diabolo & morti quid iuris seu potestatis in homines relictũ.

b Rom. 7. d

c Psal. 86. a

d Psal. 115.

5. Congratulemur itaque, fratres, congratulemur vt dignum est patri nostro: quia & pium est defunctum plangere Malachiam, & pium magis Malachiæ congaudere viuenti. Nunquid non viuit? Et beate. Nimirum visus est oculis insipientium mori, ille autem est in pace. Denique iam conciuis Sanctorum, & domesticus Dei psallit pariter, & gratias agit dicẽs e: *Transiuimus per ignem & aquã, & eduxisti nos in refrigerium.* Transiuit plane viriliter, & feliciter pertransiuit. Verus Hebræus Pascha celebrauit in spiritu, & nobis transiens loquebatur: Desiderio desideraui hoc Pascha manducare apud vos. Transiuit per ignem & aquam, quem non tristia frangere, nec detinere mollia potuerunt. Est enim deorsum nos locus, quem sibi totum vendicat ignis, adeo vt ne minimam quidẽ aquæ guttam de Lazari digito miser ille diues ibi habere potuerit f. Est & sursum ciuitas Dei quam lætificat fluminis impetus, voluptatis torrens, calix inebrians quàm præclarus! In hoc sane medio boni & mali scientia continetur, & voluptatis & tribulationis hic capere est experimentũ. Infelix Eua in has vicissitudines nos induxit. Hic plane dies & nox: nam in inferno tantum nox, & in cœlo tantum dies. Beata proinde anima quæ vtrunque pertransit, nec voluptati inhærens, nec deficiens in tribulatione.

e Psal. 65. c

Malachias in tristibus & lætis, æquè infractus.

Vicissitudo vitæ præsẽtis.

6. Breuiter vobis vnum aliquid ex multis huius viri magnificis actibus arbitror referendum, in quo strenuè satis & ignem & aquam noscitur pertransisse. Magni illius Patricii Hyberniensium Apostoli sedem Metropolitanam tyrannica sibi progenies successionis ordine creans Archiepiscopos, vendicabat, hæreditate possidens sanctuarium Dei. Rogatus itaque à fidelibus Malachias noster, vt tantis sese malis opponeret, animam suam in manibus suis ponens accessit intrepidus, suscepit Archiepiscopatum, tradens sese discrimini manifesto, vt tanto crimini finem daret. Inter pericula rexit Ecclesiam: post pericula sibi continuo successorem alterum canonice ordinauit. Ea siquidem conditione susceperat, vt postquam cessante persecutionis rabie aliter securè posset institui, ad sedem propriam remeare permitteretur. Vbi sine ecclesiasticis secularibusve redditibus in congregationibus religiosis, quas ipse extruxerat, degens inter eos tanquam vnus eo-

Malachiæ Zelus pro domo Dei.

Inter pericula non deserẽs curam Ecclesiæ, post pericula mavult vitæ religiosæ quietẽ.

terra nō gloria sed pax quærenda.
a Iob 7. d

da: pax cum Deo, pax cum proximo, pax cum seipso. O *custos hominum quare me posuisti contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis* a? Vicina nimirum lucta & intestina seditio, bellum non ciuile, sed domesticum, spiritus aduersus carnem, & caro aduersus spiritum concupiscens.

Quomodò Deus hominem sibi posuerit contrarium.

Vnde hoc, nisi quia posuisti me contrarium tibi? Tu enim vera libertas, tu vita, tu gloria, tu sufficiētia, tu beatitudo: ego pauper & miser & miserabilis, cōfusus & humiliatus vsquequaque, mortuus propter peccatum, venundatus sub peccato. Denique tu perfecta & sancta voluptas & requies spirituum beatorum posuisti me ab initio contra Eden (quod voluptatem sonat) in labore vtique & ærumna. Attamen dicis: *Conuertimini ad me in toto corde vestro* b.

b Ioel 2. c

Liquet quia sumus auersi, quos vt reuertamur hortaris. Liquet quia contrarii, quos reuocas vt conuertamur. Sed quomodo? *In ieiunio*, inquit, *& fletu & planctu*. Mira res! Itáne in ieiunio tu versaris, & fletu degis, & in planctu habitas? Procul à te omnia ista: procul ipse ab his vehementer. Nimirum regnum tuum in Hierusalem, quam satias adipe frumenti; nec ibi luctus & clamor, sed nec vllus dolor, magis autem gratiarum actio, & vox laudis. *Iusti*, inquit c, *epulentur in conspectu Dei, & delectentur in lætitia & exultatione*. Quomodo ergo in ieiunio & fletu & planctu conuertemur ad ipsum? An vero iustus eum in lætitia & exultatione; qui vero nondum iustus est, nō nisi in ieiunio & fletu & planctu reperiet? Ita plane, sed iustus, qui iam conspectum meruerit, non qui adhuc viuat ex fide. Nimirum quod ait Dominus d: *Cum ipso sum in tribulatione*, ad eum pertinet qui per fidem ambulat; non autem qui ad faciem iam peruenit. Equidem vtrisque est caput vnum, sed non vno modo membris omnibus exhibetur. Quibusdam enim ostēditur caput hirsutum spinis, inclinatum in cruce, vt humilientur pariter, pariter & compungantur. Quibusdam gloriosum apparet, vt ab ipso glorificentur, vt in ipso glorientur facta ei similia, quem vident sicuti est.

c Psal. 67. a
Aliter iustis beatis, aliter nobis in fide etiamnū ambulantibus exhibetur Deus.
d Psal. 90. c

9. Hoc ergo secundum desiderium, quod ex Sanctorum commemoratione flagrat in nobis, vt sicut illis sic nobis etiam Christus appareat vita nostra, & nos quoque cum ipso appareamus in gloria. Interim nempe non sicut est, sed sicut pro nobis factum est caput nostrum nobis repræsentatur, non coronatum gloria, sed peccatorum nostrorum circundatum spinis, dicente scriptura e: *Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua*. O regem, ô diadema! Mater siquidem Synagoga, non matrem sanè exhibens, sed nouercam, regem nostrum corona spinea coronauit. Pudeat sectari gloriam membra, quibus caput suum tam inglorium exhibetur, non habens speciem aut decorem vel aliquid eiusmodi. Nimirum Salomon est, quod interpretatū est, *pacificus*, sane quod in præsenti est, non vtique beatificus, aut glorificus: vt in omnibus angelicum illud elogium cōmendetur quo *terris pacem, cœlis gloriam tradiderunt* f. Pudeat sub spinato capite membrum fieri delicatum, quòd omnis ei interim purpura non tam honoris sit, quàm irrisionis. Videre est tamen hodie multis in locis non sine multa ambitione, & comessatione præsentem diem honorari. Honorari, an dehonestari dicam? Ipsi viderint qui hæc agunt. Ipsorum est enim huiusmodi celebritas, non sanctorum: quod sibi libet faciunt, non quod Sāctis. Erit cum venerit Christus, nec mors eius vltra annunciabitur, vt sciamus quoniam ipsi quoque mortui sumus & cum eo abscondita est vita nostra, apparebit caput gloriosum, & cum eo membra glorificata fulgebunt: cum videlicet reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum gloriæ capitis, quod est ipse. Hanc ergò gloriam tota & tuta ambitione concupiscamus, ne forte audiamus & nos g: quia gloriam quæ ab inuicem est quæritis, & gloriam quæ à solo Deo est non vultis.

Sub capite spinoso non decet mēbra esse delicata.
e Cant. 3 d
f Luc. 2.
Abusus celebrantiū solēnia SS.
g Ioan 5. g

10. Sanè vt eam nobis sperare liceat, & ad tantam beatitudinem aspirare, summopetè nobis desideranda sunt suffragia quoque Sanctorum: vt quod possibilitas nostra non obtinet, eorum nobis intercessione donetur: Miseremini mei miseremini mei, saltem vos amici mei h. Nostis ipsi periculum nostrum, nostis figmentum nostrum, nostis ignorantiam nostram, & dolos aduersariorum: nostis eorum impetus, & nostram fragilitatem. Vobis enim loquor qui in eadem tentatione fuistis; qui eosdem superastis conflictus, eosdem laqueos euasistis; qui didicistis ex his quæ passi estis, compassionem. Confido equidem & de Angelis, quòd nec ipsi suam visitare speciem dedignentur, maximè quia scriptum est i: *Visitabis speciem tuam & non peccabis*. Cæterum etsi de eis mihi arbitror præsumendum ob spiritualis substantiæ, & rationalis formæ similitudinem, an plioti tamen fiducia ad eos mihi reor vtendum; quos habere me nouerim, & in ipsa humilitate consortes, vt oporteat eos familiarius & specialius misereri ossi de ossibus suis, & carni de carne sua.

3 Sanctorum suffragia nobis desiderāda & speranda.
h Iob 19.
2. Quia non ignari in locum quæ patimur, miseris succurrere didicerunt,
i Iob 5. d

11. Denique transeuntes ex hoc mundo ad Patrem, sancta nobis pignora reliquerunt. Apud nos siquidem corpora eorum in pace sepulta sunt, quorum nomina viuent in seculum, id est, quorum nunquam gloria sepelitur. Absit, absit à vobis animæ sanctæ Ægyptia illa crudelitas pincernæ Pharaonis k, qui in gradum pristinum restitutus, statim oblitus est Ioseph sancti, qui in carcere tenebatur. Non enim erant vnius capitis membra, nec aliqua pars fideli cum infideli, aut vlla societas Israëlitæ ad Ægyptium, non plus quā luci ad tenebras. Interpretatur enim Ægyptus tenebræ Israël vero videns Deum: atque ideo vbicunque Israël erat, lux erat. Non sic noster Iesus crucifixi secum Latronis potuit obliuisci: factum est vtique quod promissum est: ipsa die qua compassus est, & conregnauit. Nos quoque si non sumus ipsius capitis membra, cuius & sancti, vnde eis tam solennibus hodie votis & tanto gratulamur affectu? Cæterum qui dixit l: *Si glorificatur vnum membrum, congaudent omnia membra*: hoc quoque nihilominus ait, *quod si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra*. Hæc igitur nostra & eorum coherentia est, vt nos congratulemur eis, ipsi compatiantur nobis: nos deuota meditatione regnemus in eis; ipsi in nobis, & pro nobis militent pia interuentione. Nec est quòd de eorum pia erga nos sollicitudine dubitemus, quandoquidem non consummandi sine nobis, sicut supra meminimus, expectant nos vsque dum retribuatur nobis: vt videlicet in nouissimo die magno festiuitatis omnia simul in virum perfectum cum suo tam excelso capite membra concurrant, & laudetur cum hæreditate sua Iesus Christus Dominus noster, qui est super omnia benedictus, & laudabilis, & gloriosus in secula, Amen.

a. Quia Sancti eo pignora i. e. Reliquiæ penes nos sūt,
k Gen 40. c
3 Quia vnius nobiscū corporis mēbra.
l 1. Cor. 12. d
4. Quia non cōsummandi sine nobis.

IN OBITV S. MALACHIÆ Episcopi. †

† v. Tom. 4. pag. 213. vbi etiam alius Serm. v Vit. S. Bern. l. 4. c. 4.

SERMO.

1. DE cœlo vobis hodie, dilectissimi, copiosa quædam est benedictio destinata: & sidebitet eam non distribui, vobis quidem damnosum esset; mihi vero periculosum, cui nimirum hæc dispensatio videtur esse commissa. Timeo itaque damnum vestrum, timeo damnationem meam, si forte dicatur a: *Paruuli petierunt panem, & non fuit qui porrigeret illis*. Scio enim quàm necessaria vobis sit è cœlo veniens consolatio, quos constat illecebris carnalibus & oblectamentis secularibus viriliter abrenunciasse. Nemo sane beneficii esse cœlestis, & superno dubitet consilio diffinitum, vt Episcopus Malachias hodie inter nos obdormiret, & desideratam inter vos haberet sepulturam. Cum enim nec folium quidem arboris sine diuino nutu cadat in terram, quis tam hebes, vt non euidenter in huius beati viri aduentu & transitu magnum prorsus consilium supernæ pietatis aduertat? A finibus terræ, terram hic positurus aduenit, alia quidem occasione festinans, quamuis ob specialem erga nos charitatem id plurimum desiderasse noscatur. Multa quidem in itinere ipso impedimenta sustinuit, nec transfretare permissus est, donec appropinquaret tempus consummationis eius, & terminus qui non poterat

a Thren. 4. a
Malachias in Claramvallē venit singulari Dei prouidentiā.
Breuis narratio peregrinationis eius.

præteriri. Quem quidem multis ad nos perueniententem laboribus, tanquam angelum Dei pro reuerentia sancti- A tatis suæ suscepimus; sed & nos ipse pro sua mansuetudine & humilitate altius radicata, longe supra quàm meteremur deuoto suscipiebat affectu. Paucos deinde apud nos dies fecit in incolumitate sua dum socios præstolaretur, qui dispersi in Anglia fuerant, cum Regis illius vana suspicio Dei hominem impediret. Iamque omnibus ad eum collectis, ad Romanam, pro qua venerat, curiam parabat iter: cum subito infirmitate præuentus sensit protinus ad cœleste magis sese palatium euocari, Deo melius aliquid prouidente pro nobis, ne à nobis egressus alibi consummaretur.

2. Nullum quidem in eo non dico mortis, sed vel grauis ægritudinis signum medicis apparebat, ille tamen exhilaratus spiritu, aiebat omnimodis oportere, vt hoc anno Malachias ab hac vita egrederetur. Laboratum est econtra, & deuotis precibus apud Deum, & quibuscunque potuimus modis: sed illius præualuere merita, vt desiderium cordis eius tribueretur ei, & non fraudaretur voluntate labiorum suorum. Sic enim pro votis omnia ei concurrere, vt hunc maxime locum diuina sibi inspi- B rante clementia elegisset: & hunc quoque ex longo optaret sepulturæ habere diem, quo fidelium omnium generalis memoria celebratur. Sed & illud nostra hæc gaudia merito cumulauit, quòd fratrum nostrorum ossibus de priore cœmeterio huc asportandis & recondendis, eadem nobis dies auctore Deo suisset electa. Quæ nimirum deportantibus nobis, & ex more psallentibus idem vir sanctus plurimum sese illo cantu delectari dicebat, & non multo post ipse quoque securus est somno suauissimo & felicissimo soporatus. Agimus itaque gratias Deo super omnibus dispositionibus suis, quòd indignos nos beatæ mortis eius honorare præsentia, quòd pauperes suos preciosissimo corporis eius locupletare thesauro, quòd infirmos nos tanta Ecclesiæ suæ voluit fulcire columna. Alterum siquidem è duobus signum istud quod nobis in bonum factum est persuadet: quòd aut placitus Deo sit locus, aut sibi placitum facere velit, ad quem tantæ sanctitatis virum à finibus terræ moriturum sepeliendumque perduxit.

Præscius mortis suæ.

Sepultus in die commemorat. Fidel. Anim.

3. Cæterum populo illi affectuosius condolere, & eius quæ tam miserabili Ecclesiæ dirum hoc vulnus non pe- C percit inferre, crudelitatem mortis vehementius abhorrere, beati huius Patris charitas ipsa compellit. Dira profecto & inexorabilis mors, quæ tantam hominum multitudinem vnius percussione mulctauit: cæca & improuida, quæ Malachiæ ligauit linguam, impediuit gressus, dissoluit manus, oculos clausit. Illos inquam, deuotos oculos, qui piissimis fletibus diuinam peccatoribus reconciliare gratiam consueuere. Illas mundissimas manus quæ laboriosis & humilibus operibus exerceri semper amauerant, quæ Dominici Corporis hostiam salutarem pro peccatoribus totiens offerebant; & sine ira & disceptatione in oratione leuabantur in cœlum; quæ infirmis multa beneficia præstitisse, & signis variis effulsisse noscuntur. Illos quoque speciosos gressus euangelizantis pacem, euangelizantis bona; illos pedes qui totiens fatigati sunt studio pietatis; vestigia illa digna quæ semper deuotis osculis premerentur. Sancta denique labia illa sacerdotis, quæ custodiebant scientiam, os iusti quod sapientiam meditabatur: & linguam eius quæ iudicium loquens, imò & misericordiam, tantis mederi solebat vulneribus animarum. Nec mirum, fratres, inquam esse, D quam generauit iniquitas: inconsideratam, quam noscitur seductio peperisse. Nihil inquam mirum si ferit sine discretione, quæ venit ex præuaricatione: si sit crudelis & fatua, quæ ex antiqui serpentis fallacia, & mulieris insipientia prodiit. Quid tamen causamur quòd Malachiam ausa sit attentare, fidele equidem membrum Christi, quando & ipsum Malachiæ pariter & omnium electorũ caput furibunda peruasit? Peruasit vtique immunem, sed non immunis euasit. Impegit in vitam mors, & inclusit intra se vitam, mortem, & absorpta est mors à vita. Ha-

Dira mors quæ Malachiã sustulit.

Sed neque Christo pepercit.

mum sibi deuorans inde teneri cœpit, vnde visa est tenuisse.

4. At fortasse quis dicat. Quomodo mors à capite superata videtur, quæ tanta adhuc libertate sæuit in mẽbra? Si mors mortua, quomodo Malachiam occidit? Si victa quomodo adhuc præualet vniuersis: & non est homo qui viuat & non videat mortem? Victa plane mors opus diaboli, & peccati pœna, victum peccatum causa mortis, victus & malignus ipse & peccati author & mortis. Nec modo victa sunt hæc, sed & iudicata iam & dãnata. Diffinita quidem, sed nondum promulgata sententia est. Denique iam diabolo ignis paratus, etsi nondum ille præcipitatus in ignem, modico adhuc tẽpore sinitur malignari. Tanquam malleus cœlestis opificis factus est, malleus vniuersæ terræ. Terit electos ad eorum vtilitatẽ, reprobos conterit in eorum damnationem. Qualis ergo pater familias, tales & domestici eius, peccatum scilicet & mors. Nam & peccatum licet simul cum Christo cruci ipsius non dubitetur affixum, adhuc tamen interim nõ regnare quidem, sed habitare etiam in ipso dum viueret Apostolo permittebatur. Mentior si non ipse ait[b]: *Iã non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Sic & mors ipsa minime quidem adhuc abesse cogitur, sed cogitur nõ obesse. Erit autem cum dicetur: *Vbi est mors victoria tua?* Et ipsa siquidem inimica nouissima destruetur. Nunc vero moderante eo qui imperium habet vitæ & mortis, & mare ipsum certis littorum coercet metis, mors ipsa dilectis Domini somnus refrigerii est, Propheta attestante qui ait[c]: *Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini.* Pessima quidem mors peccatorum, quorum & natiuitas mala, & vita peior: *sed preciosa est mors sanctorum*[d]. Preciosa plane tanquam finis laborum, tanquam victoriæ consummatio, tanquam vitæ ianua, & perfectæ securitatis ingressus.

Quomodo mors a Christo superata cum etiamnũ in homines sæuiat.

Diabolo & morti quid iuris seu potestatis in homines relictũ.

b Rom. 7. d

c Psal. 126. a

d Psal. 115.

5. Congratulemur itaque, fratres, congratulemur vt dignum est patri nostro: quia & pium est defunctum plangere Malachiam, & pium magis Malachiæ congaudere viuenti. Nunquid non viuit? Et beate. Nimirum visus est oculis insipientium mori, ille autem est in pace. Denique iam conciuis Sanctorum, & domesticus Dei psallit pariter, & gratias agit dicẽs[e]: *Transiuimus per ignem & aquã, & eduxisti nos in refrigerium.* Transiuit plane viriliter, & feliciter pertransiuit. Verus Hebræus Pascha celebrauit in spiritu, & nobis transiens loquebatur: Desiderio desideraui hoc Pascha manducare apud vos. Transiuit per ignem & aquam, quem non tristia frangere, nec detinere mollia potuerunt. Est enim deorsum nos locus, quem sibi totum vendicat ignis, adeo vt ne minimam quidẽ aquæ guttam de Lazari digito miser ille diues ibi habere potuerit[f]. Est & sursum ciuitas Dei quam lætificat fluminis impetus, voluptatis torrens. calix inebrians quàm præclarus! In hoc sane medio boni & mali scientia continetur, & voluptatis & tribulationis hic capere est experimentũ. Infelix Eua in has vicissitudines nos induxit. Hic plane dies & nox: nam in inferno tantum nox, & in cœlo tantum dies. Beata proinde anima quæ vtrunque pertransit, nec voluptati inhærens, nec deficiens in tribulatione.

e Psal. 65. c

Malachias in tristibus & lætis, æquè infractus.

Vicissitudo vitæ præsẽtis.

6. Breuiter vobis vnum aliquid ex multis huius viri magnificis actibus arbitror referendum, in quo strenuè satis & ignem & aquam noscitur pertransisse. Magni illius Patricii Hyberniensium Apostoli sedem Metropolitanam tyrannica sibi progenies successionis ordine creans Archiepiscopos vendicabat, hæreditate possidens sanctuarium Dei. Rogatus itaque à fidelibus Malachias noster, vt tantis sese malis opponeret, animam suam in manibus suis ponens accessit intrepidus, suscepit Archiepiscopatum, tradens sese discrimini manifesto, vt tanto crimini finem daret. Inter pericula rexit Ecclesiam: post pericula sibi continuo successorem alterum canonice ordinauit. Ea siquidem conditione susceperat, vt postquam cessante persecutionis rabie alter securè posset institui, ad sedem propriam remeare permitteretur. Vbi sine ecclesiasticis secularibusve redditibus in congregationibus religiosis, quas ipse extruxerat, degens inter eos tanquam vnus eo-

Malachiæ Zelus pro domo Dei.

Inter pericula non deserẽs curam Ecclesiæ, post pericula mauult vitæ religiosæ quietẽ.

sum, vsque ad hoc tempus vixit absque vlla proprietate. Sic Dei hominem examinauit, non exinaniuit tribulationis incendium (siquidem aurum erat) sic nec illecebra tenuit aut resoluit: nec curiosus spectator in via substitit propriæ peregrinationis oblitus.

2. Quis vestrum, Fratres, non vehementer eius imitari cupiat sanctitatem, si id audeat vel speraret? Credo igitur libentius audituros, si dicere forte possemus quid sanctum fecerit Malachiam: Sed ne nostrum forsitan minus acceptabile testimonium videatur, scripturam audite dicentem g: *In fide & lenitate ipsius sanctum fecit illũ*. Fide calcabat mundum, Ioanne attestante qui ait h: *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra*. Nã in spiritu lenitatis dura quælibet & aduersa æquo animo tolerabat. Hinc quidem post Christum fide calcabat maria, ne caperetur illecebris: inde in patientia sua possidebat animam suam, ne molestiis frangeretur. De his enim duobus habes in psalmo: casuros *à latere tuo mille, & decẽ millia à dextris tuis*: quòd multo plures prosperitatis fallaciæ, quã aduersitatis flagella deiiciant. Nemo itaque nostrũ, charissimi, plana mollioris viæ superficie delectatus, iter illud marinum sibi cõmodius arbitretur. Magnos hic cãpus montes habet. Inuisibiles quidem, sed eo ipso periculosiores. Laboriosior forte via videtur inter ardua collium, & aspera rupium, sed expertis longe securior & desiderabilior inuenitur. Vtrobique tamen laborẽ, vtrobique periculum esse nouerat, qui dicebat k: *Per arma iustitiæ à dextris & à sinistris*: vt merito congratulemur eis qui transierũt per ignem & aquam, & in refrigerium sunt educti. Refrigerium vultis audire? Vtinam id vobis alius loqueretur. Nam ego quod non gustaui, eructare non possum.

g Eccl. 45. a
h 1. Ioan. 5. a
i Psal. 91. b
Plures deiicit prosperitas quam aduersitas.
Plana via cõmodior, sed aspera securior.
k 2. Cor. 6. b

3. Videor tamen mihi hodie super hoc refrigerio Malachiam audire dicentem l: *Conuertere anima mea in requiẽ tuam, quia Dominus benefecit tibi: quia eripuit animam meam de morte*, &c. In quib. verbis quid intelligã, paucis audite. Siquidem inclinata est iam dies, & longius quam sperauerã sermo processit, quòd inuitus auellar à paterni dulcedine nominis, & Malachiam silere lingua formidãs, finem facere verear. Mors animæ, fratres mei, peccatum est, nisi forte excidit vobis quod in Propheta legistis m: *Anima quæ peccauerit ipsa morietur*. Triplex proinde congratulatio est hominis ab omni peccato, & labore, & periculo liberati. Ex hoc siquidem nec peccatum in eo habitare dicitur, nec pœnitentiæ luctus indicitur, nec ab vllo deinceps lapsu ei prædicitur esse cauendum. Posuit Helias pallium, non est quod timeat: nõ est quod tãgi nedum teneri ab adultera vereatur. Currum conscendit: nõ est iam trepidare ne cadat: suauiter scandit: non laborans volatu proprio, sed celeri in vehiculo sedens. Ad hoc nos refrigeriũ, dilectissimi, tota animi auiditate curramus in odore vnguentorũ huius beati patris nostri, qui nostrum hodie torporem in feruentissimum desiderium visus est excitasse. Curramus, inquam, post eum crebrius illi clamantes: Trahe nos post te: & affectu cordis, & profectu conuersationis deuotas omnipotenti misericordiæ gratias referentes, quòd indignis seruulis, quibus propria desunt merita, aliena saltem voluit suffragia non deesse.

l Psal. 114. b
m Ezech. 18. a
Hominis sancti ex hoc sæculo liberati triplex congratulatio.

SERMO I.

Hi sermones hoc loco ponuntur, eo quod prophetia Esaiæ sub Calend. Nouemb. in officio Eccl. legi incipiat.

De verbis Esaiæ: Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum: & ea quæ sub ipso erant replebant templum. Seraphim stabant super illud, sex alæ vni, & sex alæ alteri. Duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant.

1. *VIdi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, & plena erat omnis terra maiestate eius* a. Sublimis quædam visio prophetico nobis sermone describitur. *Vidi*, inquit, *Dominum sedentem*. Magnum spectaculum, fratres, & beati oculi qui viderunt. Quis non toto desiderio concupiscat tantæ maiestatis gloriam contemplari? Hoc quippe Sanctorum omnium vnicum semper desiderium fuit. Ipse est enim in quem desiderant Angeli prospicere, quẽ videre est vita æterna. Sed aliam, fratres, audio Prophetæ eiusdem, & eiusdem Domini lõge dissimilem visionem. Siquidem Esaias iste est qui in alio loco sic loquitur b: *Vidimus eum, & non erat ei species neque decor, & æstimauimus eum tanquam leprosum*, &c. Vbi illud primum considerandum est, quòd communis illa, hæc propheticæ prærogatiuæ propria videatur. Nõ sine causa sanè ibi, *vidimus*, scriptum est: & hic, *vidi*: nisi vt illam quidem intelligas esse communem, hanc verò excellentiæ singularis. Siquidem absque specie & decore vidit eum & spreuit Herodes: viderunt quoque ipsi Iudæi, qui & dinumerauerunt omnia ossa eius. Iam vero super hac visione beata manifestè Propheta denuncians ait d: *Tollatur impius ne videat gloriam Dei*.

a Isa. 6. a
Visio Dei duplex
in maiestate
& humilitate.
b Esa. 53. a
d Isa. 26. b

2. Multifariè ergo multisque modis non solum locutus in prophetis, sed & visus est à prophetis. Agnouit eum Dauid minoratum ab Angelis e, Hieremias etiam vidit eum cum hominibus conuersantem f, Esaias modo super solium excelsum, modo non solum infra angelos, aut inter homines, sed tanquam leprosum se vidisse testatur *, id est, non in carne tantum, sed in similitudine carnis peccati. Tu quoq; si desideras videre sublimem, humilem prius Iesum videre curato. Intuere prius exaltatum in deserto serpentem, si videre desideras regem in solio residentem. Ista te humiliet visio, vt illa exaltet humiliatũ. Reprimat & sanet ista tumorem tuum, vt illa repleat & satiet desiderium tuum. Exinanitum vides? non sit ociosa visio, quia exaltatum ociosè videre non poteris. Similis eris illi, cum videris eum sicuti est, esto & nunc similis ei videns eum sicut propter te factus est. Si enim ne in humilitate quidẽ similitudinem eius abnuis, certa tibi sublimitatis quoque similitudo debetur. Nunquam ille socium tribulationis à communione gloriæ patietur arceri. Denique vsque adeo non dedignatur passionis suæ consortem & in regnum mittere secum, vt in cruce confitens Latro eadem die cum eo fuerit in paradiso. Hinc est quod ait etiam ad Apostolos: *Vos estis qui permansistis mecum in tribulationibus meis, & ego dispono vobis regnum* h. Quia ergo si compatimur, & conregnabimus, sit interim meditatio nostra, Fratres, Christus, & hic crucifixus. Ipsum ponamus signaculum super cor, signaculum super brachium nostrum. Ipsum amplectamur brachiis quibusdam vicariæ dilectionis, ipsum sequamur studio piæ conuersationis. Hoc enim iter quo ostendatur & nobis ipse, qui est salutare Dei: sane non iam sine specie & decore, sed in claritate tanta vt maiestas eius repleat orbem terrarum.

e Psal. 8. a
f Baruc 3. d
* supra.
Christus prius in humilitate videndus, antequam videatur in gloria.
Patientes modo cũ Christo tandẽ regnabunt cũ ipso.
h Luc. 22. c
Meditatio & imitatio Christi patientis commendatur.

3. Opportunè siquidem visione prima tanquàm hyemali adhuc tempore non super solium, sed in inferiori atque humiliori habitatione videtur. Duplicem quippe solet habere magna domus quælibet mansionem, æstiuam superius, inferius hyemalem. Igitur dum ipsa etiam discipulorum corda boreali adhuc glacie stringerentur, & Petrus quoq; non minus gelido corde quam corpore calefaceret se ad prunas, tempus omninò non erat habitandi in solio, vel potius apparendi. At vbi cantabimus canticum nouũ i: *Hyems abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra*: opportune iam tunc ascendetur in solium: & habitabit Dominus in excelso. Puta ergo Isaiam cum hæc loqueretur, illius gloriam temporis oculo præuidisse prophetico. *Vidi* (inquit K) *Dominum sedentem super solium excelsum*, &c. Sed quid putamus quale est solium istud, fratres? Neque enim Altissimus in manifestis & manufactis l inhabitat. Nulla omnino materia corporalis apta tanto solio tanto habitatori videtur. Viuis est construenda lapidibus fabrica spiritualis, quam vera & æterna vita sua inhabitare dignetur. Quòd si minus tanto ædificio sufficit angelica creatura, præuaricatorum vtique minorata præcipitio, suscitet certè de terra inopem, & solium gloriæ compleat l. Et fortassis propterea ipse qui vidit, non modo excelsum solium, sed & eleuatum quoque describit, vt proinde & Angelorum stabilis celsitudo & hominum misericors eleuatio designetur. Quæ sequuntur, diligentiorem & ipsa considerationem desiderare videntur: sufficiat hodie vel cœpisse.

i Cant. 2. c
K Esa. 6. a
l Psal. 112. a

SER-

Sermo II.

De Verbis Esaiæ Prophetæ.

1. PLena erat (ait contemplator noster de eo quem super solium viderat) *maiestate eius omnis terra* [a]. Adueniat regnum tuum, vt maiestate tua sicut cœlum repletur, repleatur & terra. Vt quid enim princeps huius mundi tanto vbique furore debacchatur, nisi quia terra data est in manus impij? Sed & hæc est hora eius, & potestas tenebrarum. Erit certè quando qui in cœlo locum non habuerit, & ab ipsa quoque terræ superficie exturbabitur, miser cauernis vtique subterraneis recludendus. Hinc quoque propheta Dauid sanctorum prosperitate præmissa, de maligno & angelis seu membris eius adiecit & ait [b]: *Non sic impii non sic, sed tanquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ.* Nulla iam tunc tentandi facultas erit, inquietandi nulla libertas, possibilitas nulla nocendi. Replebitur maiestate eius omnis terra, quãdo iam voluntatis eius transgressio nulla erit: Magis autem quando creatura ipsa liberabitur à seruitute corruptionis huius propter quam ingemiscit & parturit vsque adhuc. Erit enim cœlum nouum & terra noua: vt quaqua verteris oculos, in ipsa tibi rerum facie diuina videatur quodammodo resplendere maiestas.

a Esa. 6. a

Terra maiestate Domini replenda exclusio ab ea Satana.

b Psal. 1. b

2. Sed & est tibi altera quædam terra propinquior, & super hac amplior iustiorque sollicitudo. Nemo quippe carnem suam odio habuit [c]. Consolare ergo eam, vt & ipsa requiescat in spe: audiens nimirum quia replebitur maiestate Domini omnis terra. Quomodo enim nunc carnem nostram, dilectissimi, maiestas diuina repleat, cum & magnus ille Paulus primitias tantum spiritus habens ingemiscat miserabiliter satis & dicat [d]: *Scio quia non est in me, hoc est in carne mea bonum?* Et certe iam non dominabatur peccatum in eius mortali corpore. Nota tamen, adhuc, & corpus mortale perhiberi [e], & peccati quoque solũ dominum negari. Erat enim etiam tunc lex peccati in membris eius [f], quam quidem maiestatis plenitudo cum venerit prorsus excludit. Non solum autem, sed & nouissima inimica destruetur mors. Replebitur ergo maiestate Domini terra nostra, quando prorsus de medio fiet & peccati omnis sensus, & debitum mortis. Replebitur, inquam, omnis terra nostra, Domini maiestate, quando resurrectionis gloria vestietur, induet immortalitatis stolam, cõfigurabitur denique claritati corporis Christi. Saluatorem siquidem expectamus qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ [g]. Quid adhuc murmuras caro misera, quid adhuc recalcitras, & aduersus spiritum concupiscis? Si te humiliat, si castigat, si redigit in seruitutem, id profecto in tuo genere non minus tua interest quàm ipsius. Quid eis inuides qui de operibus vermium & murium pellibus ingloriam planè gloriam mendicare non erubescunt, cultu indigno viris, interdicto & mulieribus, semetipsos dehonestantes potius quàm ornantes? Reforment ipsi, aut magis certe deforment corpora sua, te (si fueris corpus humilitatis) reformabit idem artifex qui formauit. Illam (si non desipis) præstolabare manum, vt quod fecit, ipsa reficiat.

c Ephes. 5 f

Terra corporis nostri replenda quoque maiestate Domini.

d Rom. 7. d

e Ibid. b

f Rom. 7. b

g Philip 3. d

Carnis castigatio & mortificatio spectat ad ipsius carnis gloriã.

3. Iam vero quid in ipsa prophetica visione sequatur attende. *Et ea*, inquit [h], *quæ sub ipso erant, replebant templum.* Propterea sanè dixi, humiliare sub potenti manu Dei, vt exultet te in tempore visitationis. Vide vt sub ipso inueniaris, alioquin non esse poteris cum ipso. Quid enim putas, indifferenter admittet homines in illud tantæ beatitudinis templum, qui ne ipsos quidem Angelos indifferenter reliquit in eo? Aut non discernet inter glebas, qui discreuit inter stellas? Examinabit certè argentum, qui ipsum quoque aurum probauit & reprobauit. Qualem ergo putas necesse est hominem inueniri, qui repudiati locum Angeli sortiatur? Planè immunem ab omni iniquitate, sed ab ea maximè quæ in ipso quoq; Angelo, non ad leuem offensam, non ad momentaneam iram inuenta est, sed ad odium sempiternum. Semel turbauit superbia regnum illud, concussit muros, etiam prostrauit ex parte, & parte non modica. Quid ergo? Facilène deinceps admittenda videtur? Nunquid non odit ciuitas illa & vehementer huiusmodi pestem abominatur? Certi estote, Fratres, eum qui superbis non pepercit Angelis, nec hominibus parciturum. Non est contrarius sibiipsi, non est personarum acceptor, similia sunt iudicia eius. Sola ei placet humilitas siue in Angelo, siue in homine: & qui sedet in throno, solos eligit subditos, è quibus repleat templum. Scriptum quippe est [i]: *Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra?* Vide autem ne forte Michaëlis verbum sit, superbo illi dicenti [k]: *Similis ero Altissimo*: in faciem resistentis. Michaël quippe interpretatum dicitur, quis vt Deus?

h Isa. 6. a

Angelos superbos Cœlo Deus expulit, vtique non admissurus homines.

Superbia quã alie a & inimica cœlo.

i Psal. 112. a

k Isa 14 d

Benè ergò Propheta cùm dixisset vidisse se *Dominum super solium excelsum & eleuatum*, ne fortè aut excelsum intelligeres de eo dictum qui ait [l]: *Ascendam super altitudinem nubium*: aut eleuatum referres ad eos homines qui in superbiam eriguntur: addit. *Et ea quæ sub ipso erant, replebant templum*: vt manifestè intelligas non eam altitudinem commendari quæ extollitur aduersus eum, sed eos in templo siue in solio fore, qui sub eo sunt, alios quidem excelsos stabilitate solida, alios ex imo leuatos miseratione diuina. Ac ne forte obiicias ditioni eius vniuersa subesse, nec quicquam determinationis habere quod ait, quæ sub ipso erant, vt solam quæ voluntaria est, & ex feruore charitatis procedit, approbaret & commendaret Dei subiectionem, addidit & de Seraphim, de quibus & nos loco suo dicemus, quod ab eo fuerit datum. 4

l Ibid.

Et ea, inquit, *quæ sub ipso erant, replebant templum.* Ab initio siquidem creauerat Angelos Deus in quibus beati illius templi plenitudo constaret, sed non in omnibus beneplacitum est ei, quia *& in ipsis* (vt scriptum est [m]) *Angelis suis reperit prauitatem.* Fuit quippe in eis qui diceret. *Ponam sedem meam ad aquilonem* [n]: & populum qui sibi crederet habuit. Miser ipse, qui sine Deo esse maluit quàm sub Deo, miseri & illi qui videntes furem cucurrerunt cum eo. Exierunt infelices, & vacuus relictus est locus quem accipiet alter. Nonne Deo subiecta eris anima mea? Alioquin nec tibi locus erit in templo, quia quæ sub ipso erant, replebant templum. Frustra pulsabunt fatuæ virgines, in vanum clamabunt vbi impletæ fuerint nuptiæ discumbentiũ, & ianua clausa erit. Infelix anima cui à nuptiis illis contigerit excludi. Infelix de quo clamabitur: Tollatur impius ne videat gloriã Dei. Vt quid enim lucem hanc temporalem miser ille videt, qui gloriam non merebitur intueri? Vtinam nihil vnquam vidisset oculus meus, si illa (quod auertat Deus) frustrandus est visione. Eant superbi, insolescant magis, extollantur, inflentur, appetant semper in cumulo apparere: vt cùm venerit æquitatis linea, à plenitudine eiciantur. Tu vero non sic, sed Deo subiecta esto anima mea subiecta sane ex animo, subiecta cum feruore deuotionis, quia *Seraphim stabant super illud.* Cum quibus stem & nos hodie, fratres, nec dimoueamur à templo isto, in quo omnes dicunt gloriam, quia gloriam contemplantur Domini nostri Iesu Christi, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen. 5.

m Iob. 4. d

n Isa. 14. d

Angelorum superborum infelicitas.

Sermo III.

De Verbis Esaiæ Prophetæ.

NOn vobis arbitror excidisse de duobus Seraphim hodie nobis habendum esse sermonem propter illud Isaiæ [a]: qui postquàm Dominum sese vidisse testatus est super solium residentem, addit *Seraphim stare super illud.* Seraphim quidem, dilectissimi, sicut frequenter audistis, nomen est supernorum spirituũ, ordinis vnius de nouem summi atque supremi. Verum hoc loco, vt arbitror, non in ea ponitur significatione, præsertim cum innumera illa sint agmina, hic duo tantum Seraphim describantur. 1.

a Esa. 6. a

Et ego quidem, fratres, si licet in hac parte vnicuique abundare in suo sensu, in duobus Seraphim duplicem

Per duo Seraphim, &c.

Intelliguntur creatura Angelica & humana.

arbitror intelligi creaturam rationabilem, angelicam scilicet & humanam. Nec mireris hominem Seraphim factum, memento quia creator & Dominus Seraphim factus est homo. Ad contumeliam tuam, ô superbe, qui creatus inter Angelos, inter Angelos stare non meruisti, ecce rex noster nouos in terra Angelos fabricaturus aduenit. Atque vt tabescas amplius, & liuore proprio torquearis, non qualescunq; nec inferiores alicuius ordinis Angelos, sed Seraphim. Audi enim quid ipse loquatur.

b Luc. 12. f

Christus ad reparandas ruinas Angelorum nouos in terra condit Angelos, imò Seraphim, id est, homines igneos

Ignem, inquit b, *veni mittere in terram & quid volo nisi vt accendatur?* Vult ergò Seraphim fabricari, vt ibi stent, vnde tu corruisti. *Seraphim*, inquit, *stabant super illud.* Vt quid ergo tu qui mane oriebaris Lucifer, in veritate non stetisti, nisi quia Seraphim nô fuisti? Seraphim quippe ardens vel incendens interpretatur. Tu vero habuisti miser lucem, sed ardorem non habuisti. Bonum erat tibi si ignifer magis esses quàm lucifer, nec tam immoderato appetitu lucendi, vt eras frigidus ipse, frigidam quoque eligeres regionem. Dixisti enim c: *Ascendam super altitudinem nubium, sedebo in lateribus aquilonis.* Quid festinas mane oriri Lucifer? quid gloriaris super sidera, quibus aliquando clarius rutilare videris? Breuis omnino erit gloriatio tua. Sequitur sol iustitiæ, quem te esse vana simulatione iactabas, cuius feruore pariter & splendore in nihilũ redactus omnino dispareas. Frustra quoq; putas venturum in fine seculorum dominum tanquàm veri solis ortum in damnato illo quem assumpturus es homine præuenire, & extolli super omne quod dicitur aut colitur Deus: quia & tunc aduentus eius illustratione penitus destrueris.

c Esa. 14. d

Lucifer lucem habuit, sed non ardorem.

3\. Quàm melius (& certe non ad insipientiam sibi) Ioannes Baptista, siquidẽ & ipse lucifer fuit, non sua præsumptione, ne ipse fur esset & latro, sed Dei Patris auctoritate præmissus est ante Dominum. *Ecce*, inquit d, *mitto angelum meum ante faciem tuam. &c.* Habes & in psalmo de eodem e: *Paraui lucernã Christo meo.* Ille enim erat lucerna ardens & lucens, & voluerunt Iudæi ad horam exultare in lumine eius, sed non ipse. Vnde ergo? Ipsum interroga, ipse de se loquatur. *Amicus*, inquit f. *sponsi stat, & gaudio gaudet propter vocem sponsi.* Stat ergo Ioannes: neque enim arundo est vento agitata. Stat quia amicus, stat quia ardens est, & Seraphim stare describuntur. Vere amicus sponsi, qui procedentis de thalamo suo non æmulatur gloriam, sed parat viam, sed prædicat gratiam: vt & ipse de plenitudine eius accipere mereatur. Lucet ergo Ioannes, tantò vtique clarius, quantò amplius feruet, tantò verius quantò minus appetit lucere. Fidelis lucifer, qui solis iustitiæ non vsurpare venit, sed prænunciare splendorem. *Non sum ego* (inquit g) *Christus, venit fortior me post me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calceamenti eius.* Et illud: *Ego baptizo vos aqua, ille baptizabit vos spiritu sancto & igne.* Ac si manifeste Lucifer dicere videatur. Quid admiramini intuentes splendorem meum? Non sum ego sol, longè alium videbitis eum: in eius comparatione tenebræ sum & non lux. Ego tanquàm sidus antelucanum matutino vos rore perfundo, ille emittet in feruore radios suos, soluet glacies, paludes siccabit, algentes calefaciet, pauperibus erit pro vestimento. Nec sane dissonat à verbo iudicis vox præcursoris, sed manifeste ignem à Ioanne promissum, Christus exhibuit dicens h: *Ignem venit mittere in terram.*

d Luc. 7. d

e Psal. 17. c

S. Ioannes lucerna non tãtum lucẽs sed & ardens.

f Luc. 7. c

g Ioan. 3. d

Ioãnes Christi gloriam sibi non vsurpat.

h Luc. 12. f

4\. Dicas fortassis in igne vt feruorem, sic & splendorem esse. Non contendo, licet feruor ei quodammodo substantialior videatur, ipsum potius audiamus quid magis in igne commendet. *Ignem* (ait) *veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat?* Cognouisti certe quid velit. Sed ne illud quidem ignoras, quòd vita in voluntate eius i, & seruus sciens nec faciens Domini voluntatem, plagis plurimis habeat vapulare k. Quid lucere festinas? Nondum illud aduenit tempus in quo fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris eorum. Interim perniciosus est iste appetitus lucendi: feruere enim multo melius. Deniq; si tam vehementer splendorem desideras, quod videri vis, esse curato, & primùm quære feruorem, nec dubium quin & splendor adiiciatur tibi. Alioquin incassum laboras: quia vanus splendor, absque feruore. Mutuata aut magis certè simulata lux est quæ non ab igne procedit. Quod autem alienum est, ad modicũ poteris vsurpare. Erit maior confusio, quod non erat tuum, tuum voluisse videri. Luna (vt aiunt) habet absque feruore splendorem, sed & ipsum mutuatur à sole, ideoque tam frequenter imò & semper mutuatur, nec vnquàm in eodem statu permanet. Sic profectò stultus vt luna mutatur, sapiens permanet vt sol l. Ille, inquam, stultus qui in decore suo perdidit sapientiam, id est, qui refriguit in splendore.

i Psal. 29. b

K Luc. 12. f

Præposterum splendoris desiderium sine feruore.

l Eccl. 27. b

5\. Cecidit ergo Lucifer vt fulgur de cœlo, *Seraphim verò stabant super illud.* Stant plane Seraphim: quia charitas nunquam excidit m. Stant attoniti & suspensi in contemplatione sedentis in throno, stant in æterna incommutabilitate, & æternitate incommutabili. Tu sedere tentasti ô impie, propterea tui moti sunt pedes, & effusi sunt gressus tui. Filius est qui sedet in throno, Dominus Sabaoth, cum tranquillitate iudicans omnia. Sola sedet Trinitas, quæ sola habet immutabilitatem, sola est apud quam non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Seraphim verò stant immutabiles quidem, sed suo modo, non in eius comparatione. Stant extendentes se & intendentes in eum in quem prospicere concupiscũt. Qui sedere præsumpsit, seipso voluit esse contentus, vnde solam hodie quoq; malitiam esurit: quia solam habet hanc à semetipso. Cum loquitur mendacium, de proprio loquitur; quia mẽdax est, & pater eius n. Quod audis de verbo mendacij, intellige & de opere malitiæ. Et licet male sibi in malo complaceat, sufficere tamen sibi nunquàm poterit nec in ipso. Sola proinde sedet Trinitas summa, quę sola in se est, & ideo sola vere est: sola se fruitur, sola nullius eget, sola sufficit sibiipsi.

m 1. Cor 13. d

Statio Seraphim incommutabilitatẽ denotat.

Sedere quomodo soli cõueniat Trinitati.

n Ioan 8. f

Sermo IV.

De Verbis Esaia Prophete.

1\. CVm dixisses Propheta: *Et Seraphim stabant*: adiunxit deinde & ait a: *Sex alæ vni, & sex alæ alteri.* Quid sibi volũt alę istę, Fratres? Ergone etiam cũ hyems transierit, & sedebit rex super solium, volandum adhuc erit & ipsis Seraphim, vt possint diuersis occurrere necessitatibus diuersorum, ab imminentibus liberare periculis, opem ferre laborantibus, in tribulatione positos consolari? Absit vt in illo æternę beatitudinis regno necessitas aut periculum aut labor aut tribulatio sit, cui oporteat subueniri. Ad quid ergo tunc alæ? Placet mihi statio illa, omninò sic volo manere, nec aliquid prorsus admitto quo mihi stabilitas illa depereat. Veruntamen scio beate Isaia, quòd Propheta es tu, & spiritum eius habens qui abundantia pietatis excedit hominum non modo merita, sed & vota. Salua mihi sit illa tam amata stabilitas: iam si quid *alæ* istę ad beatitudinẽ addiderint, non recuso. Credo autem sicut in statione immutabilitatem, sic & in volatu alacritatem promitti, ne videlicet insensibilis quędam & quasi lapidea stabilitas æstimetur. *Sed dicas.* Et si alas habere necesse est, quare tã multas? Quid sibi vult multiplicitas ista pennarum? Audi quod sequitur. *Duabus alis velabant caput, duabus pedes, duabus volabant.* In quibus verbis videre mihi videor, quod de statione dictum est, volatu manifestius explicari. Quo enim Seraphim volant, nisi in eum cuius ardent amore? Vide flammam quasi volantem & stantem simul, nec miraberis iam Seraphim stantes volare, stare volantes.

a Esa. 6. a

Sex alæ Seraphim.

Alarum multiplicitas quid sibi velit.

2\. Sed quia diximus quo volant, ipsas quoque quibus volant alas exigere religiosa curiositas vestra videtur. Certius posset & credibilius testimonium perhibere, cui datum est & videre. Ego tamen opinor non incongrue pennas istas *agnitionem* & *deuotionem* intelligi posse, quibus in eũ qui supra ipsos est, Seraphim rapiuntur. Leuat quippe cognitionis ala, sed sola non sufficit. Ruit enim qui vna tantum ala volare contendit: & quo magis attollitur, peius colliditur. Experti sunt hoc philosophi gentium; qui cum cognouissent Deum, non sicut

Cogitatio & deuotio alæ, quibus in Deum rapimur.

b Rom. 1. c

c Iac. 4. d

Securè volat qui scientiam charitas comitatur.

Deum glorificauerunt, sed euanuerũt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum b. Denique traditi in reprobum sensum, vsque in ipsas etiam passiones ignominiæ corruerunt. Adeò vera probatur illa sententia c. *Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi.* Sic & zelus absque scientia, quo vehementius irruit, eo grauius corruit, impingens nimirum atque resiliens. Vbi vero intelligentiam charitas, agnitionem deuotio comitatur, volet securè quisquis eiusmodi est, volet sine fine, quia volat in æternitatem.

3.

Capitis & pedum velatio quid significet.

Iam super ea quæ præmittitur capitis & pedum velatione extat à Patribus probata sententia, Dei caput pedesque velati, eo quod lateat quid ante mundum fuerit, quidue futurum post consummationem. Et hoc quidem pro eo, quòd distinctè in Latinis codicibus scriptum est, *caput eius, & pedes eius.* Testatur autem interpres noster in Hebræo verbũ esse commune, quòd interpretari possit eius & suam, vt Seraphim iuxta Hebræi sermonis ambiguitatem, vel faciem pedesq; Dei, vel suam faciem ac pedes operire dicatur. Vnde & mirum videri potest, cur è duobus eum magis in interpretatione elegerit sensum, quem visionis ipsius consequentia minus videtur admittere, vt videlicet & velarẽt pariter caput pedesq; sedentis, nisi quod Origenis expositionẽ secut' est in hac parte.

Interpretatio duplex.

4.

Quod si de ipsis quoque Seraphim licet accipere, sic pinge ea vt operto capite & pedibus, solũ appareat corpus medium, sed & ipsum quoque non penitus, propter eas nimirum alas quibus volare perhibentur. Considero siquidem quasi quoddam caput corpus & pedes meos in verbis Apostoli, quibus ait d: *Quos enim præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis filii sui: & quos prædestinauit, hos & vocauit. Quos autem vocauit, hos & iustificauit. Et quos iustificauit, hos & magnificauit.* Ita initium meum solius gratiæ est, & non habeo quid mihi in prædestinatione attribuam siue vocatione. Non sic sanè ab opere iustificationis alienus sum, operatur & illud gratia, sed planè mecum. Videsne quemadmodum Seraphim in medio appareat aliquatenus? Porrò consummatio quidem & ipsa solius gratiæ est: nec est mihi in hac parte, vel cum ea, siue in ea gloriari, quasi coadiutor videat aut cooperator. Velat itaq; Seraphim caput suum duabus pennis, si & veraciter cognouerit & humiliter fateatur quia misericordia eum sola præuenerit. Velat & pedes alis æquè duabus, si misericordiæ quoq; quæ subsecutura est, nec ignarus extiterit nec ingratus. Quam sane capitis & pedum velationem, & nunc quoq; negligere non oportet, licet tunc maxime perficienda sit quãdo Iudex sedebit super solium, & astantes sibi Saraphim & agnitione veritatis subtilius illustrabit, & inflammabit vehementius charitatis ardore. In quorum numero indignos nos seruos nominis sui, ipsa de qua locuti sumus constituere dignetur misericordia, quæ ab æterno est & vsque in æternum super electos, in medio quidem aliquatenus ostendens liberum arbitrium, meritũ gratiâ; principium & finem omninò soli vendicans sibi: vt sit nobis alpha & omega Dominus Deus noster, & pro vtraque iure clamemus. *Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam* e, Amen.

d Rom. 8. f

Prædestinationis opus vniuersum soli gratiæ tribuendum.

e Psal. 113. b

SERMO V.

De Verbis Esaiæ Prophetæ.

V.

Christus ex Patre; In Patre, & cum Patre.

COmmendant nobis sacræ literæ Christum Dominum & ex Patre, & in Patre, & cum Patre, & à Patre, & pro Patre, & etiam sub Patre. Quòd dicitur, *ex Patre*, ineffabilis est natiuitas: quòd *in Patre*, cõsubstantialis vnitas: quòd *cum Patre*, æqualitas maiestatis. Sane enim tria hæc ab æterno. Cæterum si ex Patre nascens, quid in Patre, aut cum Patre? Non incongruè forsitan in Patre cubans, cum Patre sedens dicatur. Et audite consessus & huius accubitus rationem. Sicut enim sessio maiestatem, sic consessio æqualem exprimit maiestatem, præsertim cum sit ei sedes à dextris Patris, non sane sub pedibus, vel quasi à tergo. Et sedere quidem iam quiescere est, sed iacere magis. Quid autem delectabilius & quodammodo dulcius esse videbitur Filio, quòd in Patre est, an quòd cũ Patre omnibus præest? In quo putas horum summa illa pax Dei, quę exuperat omnem sensum, & singularis requies Domini competentius assignetur? Et si dignè ore id exprimi nequeat, corde tamen forsitan piè cõcipitur: vt salua quidem in omnibus illius indiuisibili simplicitate essentiæ, inter gloriæ æqualitatem, & substantię vnitatẽ, velut similis quędam ei, quæ inter cõsessum & accubitũ est, cogitari posse distinctio videatur.

In Patre & Filio, & substantiæ vnitas, & gloriæ æqualitas.

2.

a Cant. 1. b

Denique parum videtur sponsæ videre sedentem, cubantem sibi flagitat indicari. *Indica mihi*, ait a, *quem diligit anima mea, vbi cubes in meridie.* Sed & animæ omni quæ sanum sapit, dulcius sapit per omnem modum quod Apostolus ait b. *Qui adhæret Deo, vnus spiritus est*: quam quod Apostolis dicitur c. *Cum sederit rex in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes*: haud minus vtiq; iucundior sessione cubatio. *Ego in Patre*, ait filius, *& Pater in me est.* Non potuit expressius substantiæ vnitas cõmendari. Vbi enim vterque in altero, nihil quasi exterius licet nihil interius cogitari, simplicissimam magis credi necesse est in ambobus substantiæ vnitatem. Veruntamen aliquatenus huic simile est quod dicitur d: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*: nisi quod hic quidem spiritualis quædam vnio, secundum quod supra memorauimus. *Qui adhæret Deo*, non quidem vnum, id est, non vna substantia, *sed vnus spiritus est*: illic vero naturalis potius & substantialis vnitas designatur. Vnde & habes in Euangelio e. *Ego & Pater vnum sumus.* Illud proinde iuxta præfatam similitudinem tanquam cubiculum vnigeniti, & quasi summa quædam Domini requies est. Nos quoq; per hanc voluntatum vnionem, & adhæsionem spiritus, quam nimirum charitas facit, pro nostro quidem modulo, in hoc suum cubiculum, & in suam requiem factus etiam primogenitus introducit.

b 1. Cor. 6. d

c Matt. 19. d

d 1. Ioan. 4. c

e Ioan. 10. f

3.

Christus à Patre;

Iam vero quod dicitur *à Patre*, ambulantem significat, & ad eum quem proximè ipso præstante celebraturi sumus spectat incarnationis eius aduentum. Hinc missum & ipse ait f: *Ego enim à Deo processi & veni.* In terris denique visus, & cum hominibus conuersatus medius nostrum, quem nesciebamus stetit g, verus quidem Emmanuel, nobiscum Deus, nobiscum stans, sed *pro Patre*. Quòd enim nobiscum stetit, adiutorium: quod pro Patre stetit, zelum designat. Paternam namq; quærebat in omnibus gloriam, cuius & venerat facere voluntatem. Cæterum si pendentem consideres, si Christum & hunc crucifixum attendas, ibi maximè euidentissimeque eum *sub Patre* reperies; hoc enim proprie ac specialiter ad humanæ pertinuit naturæ humilitatem: secundum quam ipse ait h: *Pater maior me est.* Dicere ne audebimus quòd aliquando fuerit etiam *sine patre*? Nemo id præsumeret, si non prior ipse dixisset i. *Deus meus Deus meus vt quid dereliquisti me*? Quasi quædam enim ibi derelictio fuit, vbi nulla fuit in tanta necessitate virtutis exhibitio, nulla ostensio maiestatis.

f Ioan. 8. e

g Ioan. 1. d

Pro Patre; & sub Patre.

h Ioan. 14. e

i Matt. 27.

4.

Habemus itaq; Christum ex Patre *nascentem*, in Patre *cubantem*, cum Patre *sedentem*, à Patre *ambulantem*, pro Patre *stantem*, sub Patre *pendentem*, sine Patre quodammodo *morientem*. Quodam igitur modo ex his vidisse eum credemus Isaiam, cum diceret k: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum*? Longe enim per omnem modum dissimilis ea visio fuit, de qua alibi idem Propheta l: *Vidimus eum*, inquit, *& non erat ei species neque decor: & æstimauimus eum tanquam leprosum, & percussum à Deo & humiliatum.* Idem vtrobique vidit eundem, sed non vidit eodem modo, ac per hoc quodammodo non eundem. Ibi enim vidit eum liuidum plagis, saturatum opprobriis, afflictum suppliciis, lacessitum iniuriis. Vidit denique contemptibilem, vidit pendentem, vidit propter nos morientem, & ait m: *Attritus est propter scelera nostra, cuius liuore sanati sumus.* Ibi inquam nouissimus virorum apparuit & despectus: hic autem erat plena omnis terra maiestate ipsius. Ibi vir dolorũ, & sciens infirmitatem, hic Dominus sedens. Et illa quidem communis visio verbo pluralis numeri

k Isaie 6. a

l Ibid. 53. a

m Ibidem. b

Diuersa moda Christi visio apud Isaiam.

designatur, hęc autem tam singularis est, quàm sublimis. Ibi ergò tanquàm vnus de multitudine, *videmus* ait: hic A vero tanquàm solus & solitarius leuans se supra se, *vidi*, inquit, *Dominum sedentem*, &c. Sane competenter *Dominus* dicitur, qui *sedere* conspicitur. Sedere enim præsidentis est, sedere dominantis est & regnantis. Maximè vero sedere super solium, dominationem notat: nam sedere simpliciter, aliquando & humiliationem. Cæterum vt prædiximus, qui in Patre cubat delicians, cum Patre imperans sedet, ibi sponsus amabilis, ibi dominus admirabilis. Denique gloriosus Deus in sanctis suis, mirabilis in maiestate sua.

Sedere dominationem notat.

5. *Vidi*, inquit, *Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, & plena erat omnis terra maiestate eius: & ea quæ sub ipso erant, replebant templum.* Quæ enim sub ipso erant? Nunquid ipsum quod dixerat solium quamlibet excelsum & eleuatum, sub ipso tamen nihilominus erat? Si enim ipse super solium sedens, solium plane sub ipso. Et quomodo illud replebat templum? Deinde quando & ipsa iam terra omnis plena est maiestate eius, quomodo templum adhuc vel vnde repletur? Enimuero disce ex his quæ audis, solium non machinam imaginari corpoream, sed angelicam intelligere creaturam. Si enim B sedes est sapientiæ anima iusti, quàm dignior sedes angeli sancti? Hoc plane solium gloriæ eius excelsum per naturam, sed multo magis per gratiam eleuatum. Excelsos enim fecit eos natura conditionis, eleuatos gratia confirmationis, de qua dicitur n: *Verbo Domini cœli firmati sunt.* Ea igitur agmina Angelorum in quibus sedet Deus, & quæ sub ipso sunt, templum replent, licet iam terra omnis ipsius plana sit maiestate. Vbiq; enim regnat, vbique imperat, vbiq; maiestas eius, sed gratia forte non ita. Non, inquàm, vbique sicut potestas, sic & voluntas eius bona & beneplacens & perfecta. Alioquin quid est quod dicimus o: *Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra*? Fit n. voluntas eius de omnibus, fit per omnes, non in omnibus tamen. In electis spiritibus fit voluntas Dei quando eis efficitur cum ipso vna voluntas. Hæc sane adhæsio spiritualis vnum spiritum faciens, sicut multitudinis quoque credentiū cor vnum & anima vna legitur extitisse. *Et ea quæ sub ipso erant, replebant templum* p. Replebant omni benedictione spirituali, replebant consolatione diuina, replebant diuisionibus gratiarum. Replebant denique fructu sanctificationis: siquidem domum C tuam Domine decet sanctitudo. Replebāt diuersis charismatum donis, spiritu sapientiæ & intellectus, consilij & fortitudinis, scientiæ & pietatis, & replebant illud spiritu timoris Domini.

Solium, cui vidit insidentem Dominū Isaias, quale.

n Psal. 32. b

o Matt. 6. b

p Actor. 4. f

6. *Seraphim stabant super illud.* Nomen est ordinis angelorum summi atque supremi: vt merito stare super cæteros describantur: & ipsi tamen quamlibet cæteris præstent, astant nihilominus Domino præsidenti, deuotum vtiq; ministerium & plenum reuerentiæ obsequium exhibētes. Aliter enim Domini, aliter Angeli, aliter hominis intelligi conuenit stationem. Stat Christus pro Patre zelans, Patris gloriam quærens, & tanquàm fidelis. Vnigenitus, imò & Primogenitus Patris, zelo Patris adiuuās adoptiuos. Sic illum Stephanus stantem vidit, quem habuit adiutorem q: sic Propheta in adiutorium eum surgere precabatur: *exurge*, inquiens r, *Domine adiuua nos.* Sane angelica statio ministratio est, dicente Propheta s: *Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei.* Nam hominis quidem stare, persistere est in D vigore animi, & obseruatione propositi. Sic Moyses stetit in confractione & in conspectu Domini vt auerteret iram eius t: sic stetit Phinees, & placauit. *Seraphim stabant super illud.* Quid tibi vult quòd non vnum, non plurimos stantes vidisse se perhibet Propheta, sed duos? Duos siquidem ei apparuisse constat ex eo quod secutus adiunxit: *Sex alæ vni, & sex alteri.* Et bene duo stabant. *Væ enim soli, quia si ceciderit, non habet subleuantē* u. Væ tibi superbe spiritus, solitudinis & solitariæ præsumptionis amator. Non stetisti in veritate, expulsus est pes superbię, stare non potuit. Solus sedere volens, tanquam fulgur cecidisti de cœlo, non habiturus aliquando subleuantem. A

Statio Domini, Angeli & hominis diuersa.

q Act. 7. c

r Psal. 34. d

s Dan. 7. c

t Psal. 105. d

Quid duo Seraphim

u Eccl. 4.

7. *Sex alæ vni, & sex alæ alteri.* Ad quid multiplicitas ista pennarum? *Duabus*, inquit, *velabant caput eius, & duabus pedes, & duabus volabant.* Grande mysterium, & profundum vtiq; sacramentum. Attentas in vobis hæc verba desiderant aures, sed multo magis disertam in nobis linguam exigunt, maximéque animum spiritualem. Dico vobis tamen vtcunq; quod sentio, nec sane affirmans dico, sed coniectans quodammodo & opinans. Quid enim æstimare vetat, deiecto Lucifero, ad peruigiles excubias Seraphim constitutos, sicut eiecto homine teste scriptura x: Cherubim ad custodiam posuit Deus? Nec incongruè forsitan Cherubim flammeus traditur gladius, vt à ligno vitæ incisio pariter & incensio quibus nihil carni terribilius, manum prohibeant corporalem. Porrò Seraphim tantum alas accipiunt, quarum velamine arceant oculum spiritualem. Deniq; *duabus*, inquit y, *velabant caput eius, & duabus pedes*, vt nec alta Dei, nec profunda eius iniquus ille valeat contemplari. Erit cum reuelabitur gloria Domini, sed non erit hoc nisi factum fuerit ante quod scriptum est z: *Tollatur impius ne videat gloriam Dei.* Interim sanè velatur caput, velantur pedes, vt me- B dium quidem aliquid eidem impio videndū, sed ad inuidendum vtiq; relinquatur. Et velantur alis, quæ nimirū sic illum arceant, vt istos sustineant & sustollant.

Quid multiplicitas pennarum.

x Gen. 3. d

Gloria Domini Lucifero post casum abscondita.

y Isa. 6. a

z Isa. 26. g

8. Quærendū tamen prius quibus alis volare dicantur, quia *duabus*, inquit, *volabant.* Nec incongruè forsitan duas istas *naturæ & gratiæ* dicimus: præsertim cum prius quoq; in his ipsis etiam solij celsitudo & eleuatio à nobis fuerit assignata. Viuaci siquidem per naturam *intellectu*, & feruenti nihilominus *affectu* per gratiam in eum qui supra ipsos est extenti iugiter & intenti, stare quidem vt diximus per ministerium, sed & volare per studium perhibentur. Licet enim velent caput Domini, velent etiam pedes, sed sibi ista non velant, magis autem sedulè volāt & volitant inter ista: & alta potentiæ eius, & profunda sapientiæ vestigantes. Nec sanè scrutatores sunt maiestatis, vt proinde opprimantur à gloria: quòd non minus diligant, quàm intelligant, vtpote quos ille regit & agit spiritus qui scrutatur etiam alta Dei. Superbus ille Lucifer lucem præferens non ignem habens alteri tantum innixus alæ, casum facere potuit, non volatū. Exultauit C enim lucidus esse, non feruidus, non incensus, quod Seraphim sonat. Non ergo stetit, quia contempsit, sed nec volare potuit, quod præsumpsit. Sustulit eum naturæ viuacitas, sed in suam plane perniciem, quippe quem defectus gratiæ mox deiecit. Nec dissimilis sane eorū casus qui cum cognouissent Deum, non glorificauerunt aut gratias egerunt: quo tandem merito traditi sunt in reprobum sensum, & obscuratum est insipiens cor eorum. Deniq; & ipsi eorum principi interpositum est velamen, quod nulla iam naturæ viuacitate pertranseat, vt ipsius qui super solium sedet, caput aut pedes valeat intueri. Siquidem Seraphim stantes & astantes duabus alis caput velānt, duabus pedes.

Duabus alis, naturæ & gratiæ, seu intellectu & affectu Seraphim feruntur in Deum.

Lucifer vna tantum ala volare tentās cecidit.

9. Non est corporalis diuina substantia, nec in formam hominum membris distincta corporeis. Spiritus est De⁹: & quæ de eo dicuntur, spiritualiter vestiganda. Alioquin quis nobis reuelabit hoc caput & pedes istos quos geminis alis Seraphim velant, nisi Spiritus ipse qui nouit omnia quæ in eo sunt, & scrutatur etiam alta Dei? Ego enim D opinor ipsa esse quę in hoc loco *capitis* nomine designātur. Itaque secundum hunc sensum *caput* eius, maiestas eius, potestas eius, sēpiterna virtus atq; diuinitas. *Caput* eius iuxta illud propheticum a: *Iustitia tua sicut montes Dei.* Nēpe quod sequitur. *Iudicia tua abyssus multa*, non incongrue forte videbitur *pedum* posse appellatione signari. Sunt enim velut quidam pedes eius, inuestigabiles viæ eius, inscrutabilia iudicia eius, profundū sapientiæ, & irreprehensibilis quædam, sed incomprehēsibilis dispositio eius. Ad hos pedes ipsum quoq; Dominicæ incarnationis mysterium specialiter cognoscitur pertinere, & omnis pariter operatio nostræ salutis. Cernere est quam

Nihil corporeum in Deo fingendum.

Caput Domini diuinitas, maiestas, & potestas.

a Psal. 35. b

Pedes, iudicia.

sit iustitia illa sublimis, quam sicut montes Dei Propheta esse miratur. Nostra enim (si qua est) humilis iustitia, recta forsitã, sed nõ pura. Nisi forte meliores nos esse credimus, quã patres nostros, qui non minus veraciter quã humiliter aiebant: *Omnes iustitiæ nostræ tanquam pannus menstruatæ mulieris* b. Quomodo enim pura iustitia, vbi adhuc nõ potest culpa deesse? Recta proinde interim videri potest iustitia hominum, si tamen peccato non consentiant, vt non regnet in eorum mortali corpore. Nam primi hominis in initio quidem non modo recta, sed etiam pura fuit, quandiu ei datum est nec sentire peccatũ. Cæterum & hæc ipsa quoniam firma non fuit & puritatem facile perdidit, & ne ipsam quoque retinuit rectitudinem suam. Sane apud Angelos iustitia recta, pura, & firma est, sublimis quidem, sed adhuc longe inferior quã diuina. Non enim innata est eis, sed à Deo collata: vt natura ipsa, quod ex se est, non modo iustitiæ, sed etiam iniustitiæ capax inueniatur. Nunquid non ista est prauitas quædã quam in Angelis suis vera illa iustitia legitur inuenisse c? *Non enim iustificabitur in cõspectu tuo omnis viuens*, ait is qui Dei iustitiam minime ignorabat d. Nec ait omnis homo: sed, *omnis viuens*, fortè, vt ne ipsos angelicos eum noueris spiritus excepisse. Viuunt enim & ipsi tantò verius, quãtò propius astant ei apud quem est fons vitæ. Nihilominus etiam iusti sunt, sed ex eo, non coram eo: munere eius, non in eius comparatione. Ipsa enim sibi iustitia est, cuius voluntas non tam æqua quàm ipsa æquitas. Et vtraque non aliud quam ipsa substãtia est. Illa ergo iustitia verissime sicut mons est, quæ recta est, quæ pura est, quæ firma est, & vt ita dixerim, etiam substãtia est. Quanta enim in hoc capite latet altitudo? Quanta gloria est, quantaque sublimitas in hoc vmbroso & condenso monte reposita?

b Esa. 64. a

Iustitiæ diuinæ humanæ, & Angelicæ, differentia & imparitas.

c Iob. 4. d

d Psal. 142. b

10\. Quibus tamen putamus alis hoc caput Seraphim velant, vt nulla suæ subtilitate naturæ, nulla rationis perspicacitate nequam oculus inuidus queat irrumpere veri luminis claritatem? Duabus, ni fallor, alis; suæ videlicet ipsorum gloriæ & felicitatis. Ineffabiliter siquidem delectãtur in *admiratione* cõtemplationis illius, nec minus gloriantur in ipsius *veneratione*. Iniquus ille admirationem quidem, sed non venerationem habens, quia subdi noluit per venerationem, figi non valuit per admirationem. Denique admirationem ipsam in æmulationẽ conuertit, nec venerari dignatus, sed conatus est imitari. Quàm melius Saraphim sua ipsa admiratione felices, veneratione etiam venerabiles fiunt, verum in ipso habentes gloriam cui seruire regnare est, & apud quem omnis qui se humiliat exaltatur? Et nunc audi quemadmodum his duabus alis ipsum quod diximus caput Domini, ne iniquus ille inspiciat, velare Seraphim videantur. Quotiens enim sursum dirigit aciem, in angelicam statim felicitatem & gloriam malignus offendit, & offundit oculum pessimus humor liuor proprius, vt penetrare vltra non possit. Sic nimirum quasi gemino quodam velamine ne sublimiora prospiciat inuidus præpeditur, ad illorũ quos superiores habere dolet, modo quidem felicitatem, modo gloriam, modo vtraque simul, reuerberata acie contabescens. Quis enim tam grauis pruritus oculi quàm inuidia est? Nec vero aliis liuor inuidus quàm aliena gloria & felicitate torquetur. Misera enim (vt aiunt) inuidia caret.

Alæ quibus Caput Dei velant Seraphim.

Admiratio & Veneratio.

Altera harum defuit lucifero.

Quomodo his alis velent caput.

Inuidi tormentum gloria aliena.

11\. Sed & pedes Domini, quibus nimirum impenetrabilem iudiciorum eius abyssum, & dispositionis eius diximus vias inuestigabiles designari, duabus æquè alis velãt Seraphim. Ego autem dico, *prudentiã & fidelitate*. Cum enim & fideles pariter ministri sint & prudentes, sic diuina negotia gerunt, & saluti prouident electorum, vt malignus ille deprehendere omnino non possit. Ex hoc pedum velamento factum reor vt nesciens Dominum gloriæ fecerit crucifigi: ex hoc quotidie fieri, vt salutis nostræ negociis ignorans seruiat & inuitus, sero postmodum plangens quod dum obesse voluit, inuentus est profuisse. Sic nimirum per administratorios spiritus illuditur eius astutia, quòd & fideles sint qui detegere nolint, & prudentes qui norint tegere diuina erga nos prouidentiæ & dispositionis arcana.

Alæ quibus pedes velant, prudentia & fidelitas.

Diabolus seruit electorum saluti inscius & inuitus.

Cæterum sicut è supremis duabus alis nequissimus ille admirationem habuit, sed non venerationem (vt diximus) sic è mediis quoq; spiritualem ei intellectum natura, sed non etiam gratia affectum dedit: sed nihilominus ex infimis istis facilè satis animaduertere est quàm inuẽtus sit fidelitatis expers, non autem similiter caruisse prudentiã. Nisi tu fortè alium aliquem putas esse, qui dictus est e calidior cunctis animantibus serpens. Fortè etiam non incongruè dicimus, quoniam eo ipso tam irreuocabilis casus eius, irreparabilisque collisio fuerit, quòd ex his quas diximus alis, sicut in parte dextera nulla affuerit, sic in læua nulla defuerit. Non ita sanè duo illi quos prophetica nobis visio commendauit stantes, & adstantes Domino maiestatis. Cuius etiam duabus (vt dictum est) alis caput velant; ipsa equidem sua *admiratione* in qua delectantur feliciter, ac *veneratione* in qua sublimiter gloriantur. Duabus etiam pedes, *fidelitate* videlicet atque *prudentiã*. Porrò duabus volant, *naturæ*, vt diximus perspicaciã, & efficaciã *gratiæ*. Sane mediã quasi quandam longitudinem nudam visibilemq; relinquunt, longanimitatẽ dico & benignitatem Dei ad pœnitentiam homines inuitãtis. Omnibus enim cernere est quemadmodum solem suum super bonos & malos oriri faciat, & pluat super iustos & iniustos. Hac nimirum charitate verus ille Salomon quasi quædam media sua constrauit propter filias Hierusalem f: vt quibus altiora se quærere, & profunda vestigare non licet, in his saltem mediis valeant exerceri, & ad sublimium subtiliumq; exinde rerum contẽplationem promoueri, siquando meseantur. Cæterum nequissimus ille ex hac visione & in præsenti torquetur acrius, & grauius cruciabitur in futuro. Primũ quidem quòd ipsam nobis lõganimitatem benignitatis inuideat, deinde quòd nequaquàm sibiipsi hac saltem occasione prouideat vt ad pœnitentiã adducatur.

12\. Diabolo quæ alæ cõpetant; quæ minus.

e Gen. 3. a

At Seraphim omnes conueniunt.

Caput & pedes Domini velant, sed media relinquunt conspicua, id est, Dei longanimitatem & benignitatẽ.

f Cant. 3. d

IN FESTO SANCTI MARTINI Episcopi.

Sermo.

1\. PVto sermonem à nobis expetit tam vester iste conuentus, quàm aduentus harum honorabilium personarum, quas de longinquo gratulamur adesse. Sanè audirem eos ipse libentius; sed quoniam eligunt, imò & exigunt magis vt loquar, mihi, si non licet audire eos, eis necesse est obaudire. Et quidem viuus est nobis sermo tam multa mansuetudo eorum, qua videlicet meritis sanctiores, dignitate superiores, sapientia locupletiores non modo ad visitandos, sed etiam ad audiendos nos dignati sunt declinare. Efficax eruditio, & omni digna acceptione doctrina. Siquidem non verbo & lingua, sed opere & veritate nos admonent imitatores suos esse, sicut ipsi sunt Christi, & discere quod ab ipso vtique didicerunt, mites esse, & humiles corde. Sic Maria Elizabeth petiit, coniugatam virgo, ancillam domina, Præcursoris matrẽ, Iudicis mater, Dei genitrix seruuli genitricem a. Sic postmodum Iesus etiam ipse Ioannem adiit, & adiit baptizandus, vtpote quem decebat implere omnem iustitiam b. Vos quoque, reuerendi Patres, deteriorẽ nobis non facitis partem vestrã. Ad audiendum quippe quàm ad loquendum velociores, etiam inter ipsos qui vestro magis eguerant documento. Nam nos quidem, quia omnem non possumus implere iustitiam, vel nõnullam vobis exhibere curamus, iustũ esse non ignorantes inferiorẽ superioribus obedire.

Exemplum humilitatis id Auditoribus suis commẽdat.

a Luc. 1.

b Matt. 3.

2\. Sed vnde loquemur? *Qui de terra est de terra loquitur*: ait vox illa clamantis c. De terra ergò loquamur, quia de terra subsistimus, & in terra. Audite quippe terrigenæ & filij hominum, vobis dicimus, & de vobis: In terra orimur, in terra morimur, reuertentes in eam vnde sumus assumpti. Hic nobis angustus introitus, mora breuis, sola mors certa. Cogitur totus Adam iudicium portare quod meruit. Dilatatus est vehementer, multiplicatus est, & repleuit terram. Attamen velit

c Ioan. 3.

In terra orimur & morimur.

nolit, quantumcunque recalcitret, vniuersus adhuc fere sententiam quam excepit. *Terra*, inquit, *es* [d], *& in terram ibis*. Grauis equidem sententia, sed non sine grandis misericordiæ temperamento. Dura admodum, sed si merita penses, indulgentiæ plena. Siquidem non minus iuste peccanti diceretur terra es, sed ex hoc sub terram ibis. Iustus foret etiam tunc iustus Dominus, & laudabilis nimis. Dignus planè qui laudaretur, sed non ego idoneus qui laudarem. Alioquin tunc quoque nihilominus verè dicerem, si tamen dicere possem [e]: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum*. At non infernus confitebitur tibi, neq; mors laudabit te: sed nos qui viuimus, benedicimus Domino. Pepercisti ergo creaturæ tuæ, pepercisti gloriæ nominis tui, vt descendentem de Hierusalem, minimè tamen vsque in Hierico patereris abduci. Semiuiuus adhuc relictus in via semilaudare possum: vbi totus vixero, ibi totus erumpam in laudem, & dicent omnia ossa mea: Domine, quis similis tibi? Propter hoc nempe cum iratus fuisses, misericordiæ meministi, non damnans hominem in loco perditionis; sed in loco afflictionis humilians. Quid causaris homo, quid sententiam quereris duriorem? Terræ addictus es, factus è terra, vt ipsa tibi sit patria, quæ materia fuit.

p Gen. 3.
e Psal. 118.

3. Sed audire, inquies, velim; quia spiritus es, & ad spiritum ibis. Siquidem etiam spiritus sum, quod ad animam pertinet; nec portionē hanc mei dubitauerim potiorem. Audiui sane ab Apostolo [f], quia *Dominus spiritus est*, & ab ipso Domino, *quia spiritus est Deus* [g]. Nec modo spiritus, sed spirituum pater. Vt quid ergò tenet me mater carnis, quia caro ex parte; spirituum pater non recepit, cum ex parte sim spiritus? Scio, scio, agit hoc nō tam substantia ipsa quam culpa. Sicut enim peccatores spiritus inter cœlum & terram ventosum hoc medium tenent, vnde & potestates huius aëris nominantur [h]: sic peccata nostra inter nos & Deum separant, inter creatorem patremq; spirituum, & spiritualem vtiq; creaturam. Traxit animam corpus in regionem suā, & ecce præualens opprimit peregrinam. Factum est nempe talentum plumbi non aliunde tamen, nisi quia sedet iniquitas super illud. Corpus enim aggrauat animam, sed vtiq; quod corrumpitur [i]: corrumpitur autem, imò etiam Apostolo teste [k], mortuum est propter peccatum. Itaq; licet quodammodo cœlum sit homo, cœlestibus sine dubio spiritibus similis, substantia simul & forma, substantia quidem quoniam spiritualis, forma verò quia rationalis est: minimè tamen leuare eum duo ista sufficiunt vt mereatur audire, qui cœlum es, & in cœlum ibis. Frustra glorietur de libertate arbitrii, quæ in mente est: captiuus ducitur in legem peccati, quæ in carne est. Nam & si forsitan videretur duplex funiculus posse alteri æquè duplici præualere, vt videlicet quem sibi terra gemino quodam iure tanquam patria pariter & materia vēdicat, ob geminam nihilominus quæ prædicta est, substantiæ scilicet & formæ similitudinem, cœlum quoq; recipiat vt cœlestem: sed iam triplicatus inferior ille & deorsum trahens peccato equidem accedente funiculus, nisi illinc quoq; occurrerit gratia, non rūpetur. Sanè vbi illa adfuerit, haud dubium quin soluatur facilè grauis iste quo trahimur, imò quem trahimus funiculus iniquitatis. Hæc enim inter nos & Deum non separans interuenit, sed reparans & coniungens.

f 2. Cor 3. a
g Ioan. 4. c
h Eph. 2. a
i Sap. 9. d
K Rom. 8. b

Cur in homine cœlestis portio non prædominetur terrenæ; cum homo ex vtraque constet.

4. Itaq; ibo mihi ad montem gratiæ, & colles miserationum, quarum thesauros omnes repositos audio penes Christum. Ibo ad eum qui est plenus gratiæ & veritatis, si forte accipiam aliquid de plenitudine illa, imò si fortè accipiar in plenitudine illa: vt cum cæteris aliquando membris occurram in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Nemo quippe ascendit in cœlum: nisi qui descendit de cœlo [l]. Fidelissimus planè & benignissimus mediator, qui quidem non discreuit, sed fecit vtraque vnum, medium parietem maceriæ soluens, donans nobis omnia delicta, delens quod aduersum nos erat chirographum decreti [m], quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: expolians principatus & potestates, traduxit confidenter palam

Gratiā hic opus est.

l Ioan. 3. b
m Coloss. 2. c

triumphans illos, pacificansque per sanguinem suum A quæ sunt in cœlo, & quæ super terram. Propter hanc nempe salutem quam in medio terræ erat operaturus, nō confestim sub terra posuit hominem, sicut peccando meruerat, sed in terra. Siquidem respirandum est nobis, & nullatenus desperandum donec in terra adhuc interim constituti & suspicere cœlum possumus, & suscipere data optima & dona perfecta desursum à patre luminū, à patre spirituum, à patre misericordiarum. Nam & propterea rectum fecit hominem, etiam corpore ipso, & os homini sublime dedit, cum prona vtique spectent animantia cætera terram: vt attollens ad sidera vultus illicò suspiret, vbi tam beatam & perennem conspicit mansionem.

Cur Deus hominem peccantem non illico deleuerit.

Cur homo erecto ad cœlum vultu conditus.

Nonne enim piè & fideliter intuentibus nobis vehementissimum quoddam incentiuum amoris, & prouocatio flagrantissimi desiderij est visio ipsa tam lucidissimæ regionis? Non sunt stellæ cœli similes glebis terræ. Inter splendorem Solis, & caliginem soli huius, non parua distantia est. Forte tamen hic quoque nonnulla, sed in suo genere pulchra videntur: & hæc ipsa vndique mixta non pulchris, vt aurum in luto, gemma in sterquilinio, B lilium inter spinas. Tota pulchra es patria mea, & macula non est in te: tota pulchra es, absque eo quod intrinsecus latet. Quid illud? Nam illi beati angelici spiritus, & animæ Sanctorum, quæ iam ingredi meruerunt in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei. Sicut enim sunt corpora terrestria, sic sunt & corpora cœlestia, sed longè vero alia cœlestium gloria, quàm terrestrium: sic sunt cœlestes spiritus & terrestres, nec minor sane distantia inter eos. Angeli, Archangeli, Virtutes, Principatus, Potestates, Dominationes, Throni, Cherubim & Seraphim. Benè nomina noui. Fortè hoc totum est. Quid enim amplius capiam terrigena de cœlestibus, carnalis homo de spiritualibus & diuinis? Veruntamen etsi ignoro quid lateat in his tantis appellationibus, illud equidem certissimè noui, quòd magnum & mirabile aliquid sub hac tanta verborum maiestate clausum sit & signatum. Non sine causa cœlum hoc dicitur: planè eximium nescio quid celatur in eo. Celatur inquam, sed tamen non negatur fidei vsquequaque. Videre enim nobis datur in terra ipsam C exteriorem cœli pulchritudinem non adire: internam quoque gloriam secretorum eius etsi non comprehendere, conceditur vel audire. Videmus patriam, sed à longè salutamus: odoramur illas delicias: non gustamus.

5.

Cœli & terræ discrimen.

Ordines Angelorum, & eorum nomina mysteriis plena.

Cœlum à celādo dictum, quod celet seu abscondat omnia.

6. Enimuero non sine causa Vnigenitus qui est in sinu Patris, ipse nobis in regione hac vmbræ mortis quam inhabitamus, cœlestium gloriam spirituum sanè per fidem enarrat, corporum verò per speciem manifestat. *Audi*, inquit [n], *filia & vide*. Et factum est. Quorum istat *Inclina*, ait, *aurem tuā, & obliuiscere populū tuum, & domum patris tui*. Vult nos ponere contumaciam, discere obedientiam, apprehendere disciplinam. Vult etiam nos obliuisci posteriora, despicere inferiora, terrenos mores & vitia genuina deserere, cœlestia sapere, superna quærere, anterioribus inhiare. Vult & illum tantum decorem domus suæ ingenuam concupiscere creaturam: quo scilicet in eandem imaginem transformetur de claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu, ac proinde concupiscat etiam rex decorem illius, vtique spiritualem. Sed in quo visus ille inquies, vel auditus inclinare me aurem & D obaudire monet? Nam quòd desiderium pariat, manifestum est.

n Psal. 44

7. Sanè ergo considera vniuersam hanc cælestium gloriam corporum incessanter legibus obtemperare diuinis, nec vnquam sibi positas in tam continuis motibus metas excedere temporū, aut locorum terminos transgredi constitutos. Sed & ipsos spiritus tam sublimes audi omnes administratorios esse, & in ministerium mitti dignantissimum, vt ne indignū dicam: minimè tamē puto reperies in scripturis aliquando quēquam illorum vel contradixisse mittenti, vel erga ipsos tam inferiores fes propter quos in ministerium mittebantur, saltem tenui-

Obedietiam commendat a variis obedientiæ exemplis Cœlorū, Angelorum.

ter fuisse commotum. Exempla sunt obedientiæ, si diligenter attendas, eo sane acceptabiliora, quo in materia digniori. Sed noui quid ad ista submurmurat sensus hominis, & cogitatio prona semper ad malũ. Quid tu mihi, inquit, Elementorum proponis obedientiam superiorũ? Quasi vero aut sensus vllus in eis, aut vlla vigeat deliberatio rationis, & non potius agi ipsa, quàm agere videantur. Quid vero vel ipsorum Angelorum obedientiam sic commendas? Sentiunt quidem Angeli, sed delectabilia sola, obedientes equidem Creatori, sed tam felici quàm facili voluntate. Quidni obediant? Semper enim vident faciem Patris, quem videre, perfecta beatitudo, æterna gloria, summa voluptas est.

8. Produc nobis, Domine, patriarchas & prophetas, viros obedientes præceptis tuis, obedientes ex voluntate, obedientes contra propriam voluntatem. Factum est. Exhibetur nobis (vt cæteros breuitatis causa prætereã) exhibetur, inquam, nobis Abraham ad præceptum Domini exiens de terra sua, eiiciens ancillam & filium eius, etiam charissimum filium Isaac immolare paratus. Quid hic humana astutia poterit cauillari? Forte respondeat, quoniam multifariè multisque modis apparẽs ei Deus, suscipiebatur hospitio, participabat conuiuio, animabat alloquio, instruebat consilio, donabat filiis, illustrabat victoriis, diuitiis cumulabat. Quid dices, cum venerit Christus factus obediẽs Patri vsque ad mortem, mortem autem crucis? Multum inquit, per omnem modũ. Quãdo enim Vnigenitum Dei Patris, Dei virtutem, & Dei sapientiam Christum, quando præsumerẽ æmulari? Oblatus est quia ipse voluit, quando & quantum voluit passus est, vtpote verus quidẽ homo: sed verus nihilominus Deus. Imò verò ne ipsam apostolicam obediẽtiam afferas velim, quos nimirum iuxta propheticam promissionem oculis suis vidisse constat præceptorem suum, & auribus suis vocem audisse monentis. Vnde & vnus eorum expressius scribens ait: *Quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus & manus nostræ palpauerunt de verbo vitæ.* Quidni relinquerent omnia, quidni ad omnia sequerẽtur tantæ præsentiam maiestatis? Quid ego non facerem si mihi eadem copia præstaretur? Sed non fecit taliter omni nationi, non præcurri vtique, non sequenti. Siquidem vt multi reges optauerunt videre & non viderunt, sic nihilominus venerunt iam dies quando desideremus videre diem vnum filii hominis, nec tamen mereamur.

Abrahami obedientia.

Christi Domini.

e 1 Ioan. 1. a

9. Opportunè ergo iam Martinus ad mediũ veniat, vt de medio fiat occasio peccatorum. Hodie enim ille per omnia similis nobis plane & sensibilis & passibilis, sed & longe post illa patriarchalium & propheticarum tẽpora visionum, & homo purus, nihil de natura diuinitatis habens: credens autem in eum quem non vidit, plenus fructu obedientiæ, & virtutum locuples, solum deseruit, polum subiit, terræ commendans quod habebat è terra, spiritum dirigens ad patrem spirituum: cui fideliter in adoptionis spiritu deseruiit. Nõ fuit cœleste corpus, sed nec spiritus quidem cœlestis, rationale animal, etiam & mortale, terrigena, filius hominis. In terra natus est, in terra educatus, in terra exercitatus & probatus, in terra etiam consummatus. Nec vero patriarcha erat, aut vnus ex prophetis. De quibus sanè in Euangelio veritas ait[d]: *quia lex & prophetæ vsque ad Ioannem.* Multo magis non erat ipse Christus, sed erat tamen Christus in ipso, haud aliter vtique quàm per fidem.

B. Martini.

d Matth. 11. b

10. Enim vero iuxta hunc modum etiam modo propè est verbũ in corde tuo & in ore tuo, tantum si recto quæsieris corde[e]. Nempe Apostolo interpretante[f] verbum fidei istud est, de quo Moyses ait. Vnde & alibi idem Apostolus[g], *Iesus Christus*, inquit, *heri & hodie & in æternum.* Hesternum quidem ab initio seculi vsque ad ascẽsionem dominicam, hodiernum vero diẽ exinde vsque ad seculi consummationem; porrò æternum intellige post cõmunem omnium resurrectionem. Nulli horum deest Christus, nulli deest Iesus, nulli deest vnctio, nulli sal[9]. Patriarchis & Prophetis in visione exhibitus est, Apostolis in humanitate, Martino in fide, Angelis iam in specie. Quã sanè speciem & electis omnibus ostensurũ sese promittat, nõ quidẽ hodie, sed in æternũ. Deniq; iam transierat heri, iã illud nostrũ illuxerat hodiernũ, cum Apostoli loquerentur[h]: *Et si cognouimus Christũ secundũ carnem, sed iam nunc nouimus.* Videtur tamen etiã in hoc manere de carnib. Agni nõnihil esse seruatũ: sed quod residuũ est, vtique iã datur igni: quod videlicet vsq; hodie eadem caro nobis, sed spiritualiter vtique non carnaliter exhibeatur.

e Deut. 30. c
f Rom. 10. b
g Heb. 13. b

Christus quomodo præsens seu manifestus Patriarchis, Apostolis, nobis.

h 2. Cor. 5. d

11. Neque enim est quod causemur nostro huic negatũ tempori siue eam quæ ad Patres veteris testamenti facta est apparitionẽ, siue eam quæ Apostolis exhibita est præsentiã carnis eius. Siquidem fideliter considerantib. neutrã deesse liquebit. Adest enim nobis & nũc carnis ipsius vera substantia, haud dubium sane quin in sacramento. Adsunt reuelationes, sed in spiritu & virtute: vt tempori gratiæ quod nunc est, nihil in vlla gratia deesse probetur. Deniq; nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit quæ præparauit Deus diligẽtibus se, nobis tamen reuelauit per Spiritum suum. Nec mireris quòd carnales eis manifestationes exhibuit: qui carnalem eius præstolabantur aduentum. Nobis enim tanto efficacior gratia & reuelatio dignior necessaria est, quantò nimirum excellentiora constat esse quæ expectamus.

Christi præsentia apud nos.

12. Itaque (vt supra diximus) Martinus iste Christus non fuit, sed tamen Christum habuit: non quomodò Angeli in præsentia maiestatis; non quomodò Apostoli in visione humanitatis; non quomodò olim locutus est in visione sanctis suis, sed quomodo eum etiam nunc habet Ecclesia in fide & sacramentis. Non erat ille lux, sed lucerna plane ardens & lucens, de Ioanne dictum est[i]. Sed si illũ protulero, puto dicetis: Maximus hominum est, plusquã propheta est, etiã angelus est Dei Patris, sicut ipse testatur[k]: *Ecce mitto angelum meum,* &c. Et Martinus lucerna erat ardens & lucẽs: eum saltem non pigeat imitari. Sed imitari in eo quod est imitabile, non autem quod mirabile exhibetur. Ad mensam diuitis sedes hodie, diligenter considera quæ tibi apponuntur. Discerne inter cibos & vasa ciborum. Illos enim liberis tollere, sed non illa. Diues est iste Martinus, diues in meritis, diues in miraculis, diues in virtutibus, diues in signis. Diligenter ergo considera, quæ apponuntur tibi, quænam videlicet ad admirationem, quæ vero ad imitationem. Aut certè quia sequitur in scriptura illa[l], *quoniã talia oportet te præparare:* diligenter considera quid apponitur, & in quo. Suscitauit Martinus tres mortuos, quot nimirum Saluatorem legerat suscitasse. Reddidit visum cæcis, surdis auditum, mutis loquelam, claudis gressum, aridis sospitatem. Euasit diuina virtute pericula, proprii corporis obice flammas repulit, immanem sacrilegæ machinæ molem columna parili è cœlo descendente prostrauit, leprosum mundauit osculo, curauit oleo paralyticum, dæmones vicit, angelos vidit, futura præuidit.

i Ioan. 5. f

k Luc. 7. d

In sanctis alia imitanda, alia miranda.

l Prou. 23. a iuxta LXX.

B. Martini miracula.

13. Verum hæc quidem cæteraque eiusmodi altissima quæ fecit magnalia, quidni mirifica quædam vasa dixerim diuitis huius, auro grauia, gemmis micantia, pariterque materia & opere pretiosa? Noli in his saporem quærere, sed mirare splendorem. Luceat in huiusmodi lucerna nostra, vt in lumine eius videamus lumen, quod quidem purũ prout in se est, necdum præuales intueri. Non enim est iste lux, sed vt testimonium perhibeat de lumine: & appareat tibi interim gloriosus Deus in Sancto suo, dum non potes ad gloriam eius sicut est in seipso. Cæterum ne putaueris ornatas quidem Martini lampades, sed vacuas inueniri, non est fatua virgo, habet in vasis oleũ; habet vinũ in phialis: habet intra paropsides istas ciborũ copiam, delicias vtique spirituales: vt non modò videant & mirẽtur, sed edant pauperes & saturentur, atque in illis quidẽ Dominum laudent: porro in his viuant corda eorũ. Alioquin quomodò mortui laudabunt te Domine? Vt ergo sit iucunda decoraque laudatio in admiratione, etiã viuãt ex imitatione, & vt auidius sumant delicias, ipsas quoque diuitias curiosius contemplentur. Sic nimirum inter splẽdorem & feruorem lucernæ huius vicariis quibusdam affectibus discurrendũ, vt nobis alter ex altero commendetur, & ex mutua collatione vterque complacitior fiat. Siquidẽ humilis fuit & spiritu pauper iste Martinus, sic-

SS. Miracula spectanda, vt gloriæ diuinæ testimonia.

Vt grata sit SS. Laudatio, subsequi debet imitatio.

ut euidentissime probat effectus ipse diuinæ gratiæ, quã profecto tam multam nisi multum humili non dedisset. A

14. B Martini humilitas & paupertas.

Vt tamen pauca virtutum eius indicia promam, *pauperem illum spiritũ* beatus nouit Hilarius, cum imponere ei diaconatus officium tentans, nec præualens, quod indignum sese vociferaretur; exorcistam eũ esse præcepit, in quo quidem locus infimæ videretur, sciens nimirum, quod humiliorem ordinationẽ minimè repudiaret. Pauper fuit, veste sordidus, crine incultus, facie despicabilis: quę quidem licet in electione eius à quibusdam maleuolis obiecta fuissent, in ipso tamen Episcopatu, sicut scriptũ est *, penitus non mutauit. Denique quia verè pauper fuit spiritu Martinus, pauper & modicus meruit nominari.

* Sulpit de vita Mart. ca. 7.

Mansuetudo eius, Sulpit. Dial 3. ca 20.

Audi vero *mansuetudinem* eius, suo illo Sulpitio sic scribente. Tantam aduersus omnes iniurias patientiã assumpserat, vt esset summus sacerdos, impunè etiam ab infimis clericis læderetur, nec propter id eos, aut loco vnquàm amouerit, aut à sua quantum in ipso fuit charitate repulerit, quod quidem in Brixio manifestè probatum, omnes vos arbitror meminisse. Eum nempe ex omnibus sibi successorem elegit, & de tanta post futura aduersitate præmonuit: postremo in fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum, ad cuius os aures suæ fuerant cum responderet homini, qui de eo sciscitabatur: Si illum delirum quęris prospice eminus. Ecce cœlum solito sicut amẽs respicit. Crebro siquidem homo Dei, vtpote terram despiciens, cœlum suspiciebat. Nempe sciebat ad hoc sese (vt supra meminimus) rectam in corpore accepisse staturam, sciebat illic esse thesaurum suum, sciebat illic sedere in Patris dextera Christum suũ, sciebat nunquam sese donec illuc perueniret, quod desiderabat assecuturum. Vnde & hoc ipsũ, quod delirus vocabatur in terra, merito non attẽdit, cuius omnirũ conuersatio esset in cœlis, cuius oculi in capite suo. Sanè illuc etiam lachrymæ eius à maxilla ascendere cõsueuerant, quib. abũdabat; vt soleret pro illorum quoq; qui obtrectatores sui videbantur, flere peccatis. B

Iniuriarum obliuio & beneuolentia erga Brixiũ.

15. Zelus eius & iustitia.

Sane quantum *iustitiam* esurierit, tum in cæteris eius actibus, tum specialiter in idololatriæ persecutione probatum est in templorum destructione, in statuarum deiectione, in succisione lucorum. Vbi se quoque aliquando non est veritus dare discrimini, vt occasio tanti criminis de medio tolleretur. *Nam misericordem* cum in paupere se expertũ Saluator ipse apud Angelos gloriabatur, dãtã sibi medietatem vestis ostentans. Vtinam nobis etiã miseris apud summum iudicem in cuius admirabile tabernaculum introiuit, misericordiam illam exhibere dignetur, qua & illos olim morti destinatos, & tormentis variis deputatos eripuit, pro quibus ante terreni iudicis ianuam nocte media scribitur iacuisse. Quomodo enim nõ audiet eum nunc, qui tũc quoque fecit audiri? *Porro munditiam* cordis eius illud vel maxime indicat, quod non est confusus inimico loquẽs in porta. Nihil in me funeste reperies, Abrahæ me sinus recipit. Nã in opere *pacificorum* feliciter plane consummans labores suos, licet dierum suorum finem non ignoraret, clericos tamen adut dissidentes, inter quos reformata pace, in pace ipse quieuit. C

Charitas & misericordia erga proximos.

Munditia cordis & totius integritas vitæ.

Studium pacis & concordiæ.

16. Patientia persecutionũ.

Cæterum *persecutiones* quas sustinuit propter iustitiam, longum est numerare quomodo apud Iulianũ Augustum in ciuitate Vvangionum intrepidus: imò & illato terrore constantior, custodiæ mancipatus est, vt inermis postero die Barbaris opponeretur, quomodo circa alpes sub securi quam in verticem eius latro vibrabat, securissimus fuit: quomodo illum Mediolani Auxentius Arrianus grauiter insectatus, multisque appetitum iniuriis tandem de ciuitate exturbauit: quomodo & alibi prius aduersus sacerdotum perfidias acerrimè pugnans, suppliciis fuit affectus, publice virgis cæsus, inde quoq; exire compulsus est: quomodo item in cuiusdam fani euersione cum gentilis eum stricto gladio peteret, nudam ceruicem præbuit percussuro, donec ille extollens ad ictum dexteram, cecidit resupinus: quomodo alter cum cultro ferire voluit, sed ferrum de manib. eius elapsum, repente disparuit. Pro quibus omnibus dubium non est multipliciter coronari eum, qui quidẽ & si non semel effectu consummatæ passionis, sed toties martyr fuit affectu deuotissimæ voluntatis *. Comedite iam amici & bibite, & inebriemini, charissimi. Sic enim viuitur, & in talibus vita spiritus vestri. D A

* Idem dicit Sulpit. v. infra.

Nisi forte beatos prædicat sermo diuinus, qui mortuos suscitant, cæcos illuminant, morbidos sanant, leprosos mundant paralyticos curant, dęmonibus imperant, futura prænunciant, miraculis coruscant, & non magis pauperes spiritu, mites, lugentes, esurientes & sitientes iustitiam, misericordes, mundicordes, pacificos, persecutionem propter iustitiam sustinentes.

Beati nõ qui prodigiis, seu virtutibus insignes.

17. B Martini mira obedientia, resignatio & promptitudo ad labores

Ignoscite mihi, Fratres, exemplum Obedientiæ paulominus præterii quod quidẽ vel solum iuxta præpositum ordinẽ in Martino quoque nobis cõuenit exhiberi. Sane morã facimus, sed vt arbitror bonum est nos hic esse: tardius enim hodie venimus ad Martinũ. *Domine*, inquit *, *si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem: fiat voluntas tua.* O vere sanctissimam animam, ô inæstimabilem charitatem, ô obedientiã singularẽ. Bonum certamẽ certasti, cursum consummasti, fidem seruasti, de reliquo superest tibi corona iustitiæ quam reddet tibi Dominus hodie iustus iudex: & adhuc dicis, non recuso laborem, fiat voluntas tua. Obtulisti plane Isaac: vnicum filiũ quẽ diligis, quod in te est iugulasti: immolasti singulare gaudium tuum pia deuotione, paratus redire iterum in pericula, innouare certamina, denuò subire laborem, sustinere tribulationẽ; prolongare tentationem, deinde differri adhuc ab illa tanta felicitate & diu desiderata societate spirituũ beatorum, atque in huius mortalitatis ærumnas ab ipso introitu gloriæ reuocari; postremo (quod maximũ est) à Christo tuo peregrinari diutius, si modo ipse voluisset. Nec sane dubiũ quin ampliorẽ gratiam mereatur qui paratum se exhibeat etiam ante mandatum, quam qui obedire satagit post mandatum. Magna quidem obediẽtia vestra Angeli sãcti, sed quod dicere audeã pace vestra, nescio an inueniatur in vobis quisquã paratus in tale aliquando ministerium mitti, in quo necesse habeat non videre faciem Patris. Magnũ est Petre quod Dominũ secuturus omnia reliquisti, sed audiui te in monte dicentem, vbi transfiguratus est coram vobis: *Domine bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula.* Non est hoc, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. Paratum cor tuum Martine, paratum cor tuum siue manere in corpore, siue dissolui & esse cum Christo. B

* Sulpit. Epist. 3. ad Bassul.

Exemplum obedientiæ B. Martini ad nouos se labores offerẽtis elegantissimè commẽdatur.

Matth. 17. a

Et magna quidem in horrẽda morte securitas, magna in visione Christi desideranda & tam feruenter ac singulariter desideranda perfectio repetitur: sed id quidẽ longè amplius per omnem modum, quod qui mori nõ metuis, imò qui tãto desiderio præsentiam Domini concupiscis, viuere quoque non renuis, & expectatione molestissima fatigari: in quo enim alio nõ obedire potuerat, qui in hoc tanto articulo tã deuotè clamabat, *fiat volũtas tua?* Hæc ergo pars nostra sit, fratres, in conuiuio hodierno, hãc nobis obedientiam in mensa pauperis imò iam diuitis huius appositam diligenter consideremus, scientes quoniã ipsa est quæ à nobis exigitur, ipsa quam oportet nos præparare, vt singuli quique dicamus: quia *paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua.* Nec modo semel aut in parte, sed paratum cor meum Deus, paratum cor meum, paratum ad vtrumque, & in nullo tuam præscribens dispositionem. Forte hoc cupio & specialiter & vehementer, sed ne quidem illud recuso: sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat. Desidero requiem, sed non recuso laborem, fiat voluntas tua. C 18.

Nec mori timuit, nec viuere recusauit.

Psal 118. b

Nam licet ratio temporis non potuerit præstare martyrium, gloriã tamen martyrii non carebit; quia voto atque virtutibus & potuit esse martyr & voluit. *Ita Sulpit. Epist 2. ad Aurel.* D

DE SANCTO CLEMENTE PAPA & Martyre.

SERMO.

1\. PRetiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius [a]. Audiat peccator & irascatur, dentibus suis fremat & tabescat. Deprehensus est in astutia sua, cecidit in

a Psal 115. a

foueam quam fecit, in laqueum incidit quem tetendit. Inuidia siquidem Diaboli mors intrauit in orbē terrarū; sed ecce preciosa facta est mors sanctorum. Audi igitur hostis vitæ, mortis auctor attende. Quid valet iam fraus tua, versutia tua quid nocet? Imò vero, vt plus doleas, etiam omnia coopetantur in bonum his qui secundum propositum vocati sunt sancti b. Neque enim aliter quā ipsa (quę tui est operis) de te hodie Beatus Martyr, cuius solemnia celebramus, morte corporis triumphauit: fecit siquidem de necessitate virtutē, pœnam peccati in meritum gloriæ commutauit: fidelem se probauit in modico, vt dignus inueniretur supra multa cōstitui. Modicum namque erat & omninò modicum, quicquid prius acceperat anima illa beata, quantum ad eam gloriam quam præsenti promeruit passione. Omnis enim delectatio huius mūdi, vniuersa eius gloria, quicquid denique in eo concupiscitur, prorsus modicum est, in illius felicitatis, in illius gloriæ, in illius beatitudinis comparatione: si tamen vel modicum dici debet, & non potius nihilum, vapor ad modicum parens. Acceperat beatus Clemens nobile genus, amplas possessiones, hæreditatem multam, scientiam quoque quamplurimam, ita vt optimus quidem illius temporis philosophus haberetur. Acceperat hæc vniuersa à Domino: Dei enim dona sunt etiam hæc. Fidelem ergo se probauit ei qui dederat, cum pro eius amore vniuersa contempsit, omnia detrimentum faciens, & arbitratus vt stercora, vt lucrifaceret Christum.

b Rom. 8. Sancti ipsa morte de Diabolo mortis aucto re triūphant.

Omnia huius vitæ bona cōparatione futurorū non nisi modicū, aut potius nihilum.

2.
c Iob. 2. b S.S. nō cætera tantū, sed & vitam exposuēt pro Deo.

Sed fortè murmurat etiam nunc inimicus. *pellem*, inquiens c, *pro pelle, & omnia quæ habet homo dabit pro anima sua.* Quid ergo? Putas quòd in ipsa corporis sui vita quam accepit à Domino, infidelis inueniatur, vt vel ipsam præferat tibi? Ecce habes potestatem, irrue in eum per satellites tuos vt coarctetur è duobus, aut à Domino necesse habens, aut à corpore separari. Varia & immania exquire genera tormentorū, sed noueris te Martyri nostro fabricare coronas. Sicut enim ipsa vitæ huius ornamenta & adiumenta contempsit, sic contemnit & ipsam, corpus omne tibi exponit in mortem, & in faciem maledicit tibi, atque idola tua sacro ore blasphemat. Dominum Deum suum etiam inter tormenta tua libere prædicat, in igne confitetur. Coronabitur ergò quia legitimè certauit, quia fideliter vicit, quia nec blandimentis vitę huius, nec mortis horrore à charitate Christi potuit separari. Dic quæso nobis Anima sancta, quæ sic corpus tuum suppliciis exponebas obsecro, diligebas illud, an non? Vtique diligebam, inquit, nemo enim vnquam odio habuit carnem suam d. Diligebam ergo eam, sed parum diligebā tanquā ancillam. & multo magis diligebā dominū Deum. Vtq; probatio esset dilectionis, operis exhibitio; libēter ipsam quoque pro eius gloria mortem corporis amplectebar.

d Ephes. 5. f

3.
Quam longe abiumus à zelo & feruore Martyrū.

Quid nos ad hæc dicimus, Fratres? Congratulamur Martyri, sed iam gloria eius non sine nostra confusione est. Ecce enim beatus Clemens homo erat similis nobis passibilis, eadem circundatus infirmitate, & carni suæ eodem vinculo naturalis affectionis inhærens. Si ergo ille sic glorificauit Christum in corpore suo, & calicem salutaris accepit: quid nos retribuimus Domino pro omnibus quæ retribuit nobis? Eadem certe insigniuit imagine, eodem sanguine nos redemit, & vocauit in eandē hæreditatem incorruptibilem & incontaminatam æternam conseruatam in cœlis. Vt quid ergo non possumus & nos cum beato Clemente Christi bibere calicem? Sed fortè respondent aliqui, possemus si opportunitas non deesset, sed persecutionis tempus cessauit. At ego, fateor, nō satis crediderim ita dicentibus. Quid enim? Quotidie ceditis punctioni acus vnius, & mucroni vos arbitramini posse resistere? In minimis probate conflictibus, quàm viriliter in maiori certamine stare possitis. Ecce enim vobis non dicitur: Sacrificate idolis, & viuite: aut si hoc non vultis, oportet vos diuersis suppliciis interire. Nouit Dominus figmentum nostrum, nec dat nobis tam forte certamen. Beato Clementi certamen forte dedit vt vinceret, & disceret quoniam omnium potentior est sapientia.

Non deesse nobis etiam hodie occasiones Martyrii spiritualis scilicet.

4.

Vestrum autem certamen quale est, Fratres mei? Quotidie vobis suggeritur in cordibus vestris, frange ordinē tuum, murmura, detrahe, age remissius, infirmitatē simula, responde ei qui fortè durius locutus est, vt satisfacias desiderio tuo: nec dicitur e iniquum, nisi hæc feceris, morieris: sed vt multum, cum difficultate & labore resistes animo tuo. Et quis sustineret tanta? Hæc enim intus audire, hæc respondere consueuimus exhortantibus nos, aut foris homini, aut intus Spiritui sancto. Si ergò in huiusmodi certamine periclitamur, si vix resistimus, si interdū etiam succumbimus, quid in illo tam graui certamine faceremus? Si iuncis fragilibus cedit infirmitas nostra, quomodo telis resisteret? Videtis quomodo ad nihilū redacti sumus, & sicut solent mulieres aut paruuli, pugnantes laudamus alios, pugnare ipsi non possumus. Quid tamen agimus? Omnes certè ad nuptias Agni vocati sumus, & in cōspectu eius vacuos apparere non licet. Diligenter ergò consideremus quæ apponuntur nobis, quoniā talia oportet nos præparare. Considerauit beatus Clemens vinum sibi appositū esse à Domino, & ipse quoq; quoniā diues fuit ad nuptias illas, vinū nihilominus proprii sanguinis effusione portauit. Sed nos pauperes sumus, & vinū, Domine, non habemus. At ille, implete, inquit hydrias aqua: Ergone & ipsi suscipietur aqua si attulerimus eam? Vtiq; suscipietur. Nā & ipsam cum vino nobis appositam inueniet, qui secundum monita Sapientis e, diligenter considerauerit quæ sibi apponuntur, ab eo nimirum qui venit non in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Testimonium enim perhibuit qui vidit f, quòd aperto latere Domini dormientis in cruce exierit sanguis & aqua.

Quomodo nobis liceat imitari martyres.

e Pro. 23. a

f Ioan. 19.

5.

Et nos ergò, Fratres, vt vel fideles nos probemus Deo nostro, si martyrium sanguinis non habemus (martyrii enim testimonium est) quæramus vel testimonium aquæ, & ne ipsum quidem despiciet Deus. Tres sunt enim qui testimonium dant in terra. Spiritus, Aqua, & Sāguis. Beati quib. trinum suppetit testimonium, quoniam funiculus difficile rumpitur g. Nos si sanguinis testimonium non habemus, habeamus spiritum & aquam: quoniā sine spiritu nec sanguis nec aqua sufficiet; imò vero si spiritus ipse sine aqua aut sanguine inuenitur, sufficit testimoniū eius: quoniam spiritus veritatis est, nec sanguis nec aqua quicquam proderunt à seipsis, sed spiritus est qui testificatur in illis. Sanè tamen aut vix aut nunquā sine aqua, aut sanguine spiritum arbitror inueniri. Propterea, charissimi, quæramus vel aquam, qui sanguinem non habemus. Et quoniam hydriarum supra fecimus mentionē, quæramus mensuras binas vel ternas, quas hydriæ capiebant. Nam & Christus triplicem nobis apponit aquam, & perfectus omnis qui fuerit in nobis sicut ipse, qui videlicet tres metretas habere potuerit. Propter hoc enim sub distinctione dicitur, binas vel ternas, vt duas ad minus constet necessarias esse, tertiam non ab omnibus exigendam.

Quale martyrium nobis curandum.

g Eccl. 4. e Testimoniū triplex; Spiritus, Aquæ, & Sanguinis.

6.

Accipe igitur triplicem aquam quam tibi Saluator apposuit. Plorat super Lazarum & super ciuitatem Hierusalem, & hæc est *aqua prima*. Sudauit imminēte iam passionis hora, & hæc est *aqua secunda*: non ab oculis tantū, sed à toto corpore manās. Hæc autē rubea est, sanguineique coloris, sicut scriptū est; *Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* Iam verò *tertia* est *aqua* quam & prædiximus de latere eius vnà cū sanguine emanasse. Et tu ergo *primam* quidem habes, si rigas lachrymis tuis conscientiæ tuæ stratum, & dolore cōpunctionis præteritorum diluis maculas peccatorū. *Secundam* aquā habes, si in sudore vultus tui vesceris pane tuo: & labore pœnitentiæ corpus tuū castigas, ac restringis concupiscētiæ flammam. Est autem sanguinei coloris siue propter laborem, seu etiam propter ipsum quē extinguit concupiscentiæ ignē. Iam verò si proficere potes vsque ad deuotionis gratiam, potaberis *aqua sapientiæ* salutaris, & spiritus Christi qui super mel dulcis est, fiet in te fōs aquę salientis in vitam æternam. Et memento hanc esse aquam quæ procedit de latere dormientis, & sine omni molestia fluit. Oportet enim iam mortuum esse mundo, qui in hac voluerit gratia delectari. Ergo vt breuiter repetam, *prima* quidem à præteritis delictis abluit conscientiam: *secunda* vt futura caueas extinguit concupiscentiam: *tertia* si ad eam peruenire merueris, potat animam sitientem:

Triplex aqua Saluatoris: 1. oculorū 2. totius corporis 3. lateris.
h Luc. 22. e
Sic & triplex aqua hominis
1. Contritionis.
2. Mortificationis.
3. Sapientiæ.

Prima abluit conscientiā 2. extinguit concupiscentiam 3. potat animam.

Sermo.

In Vigilia Sancti Andreæ Apostoli.

1\. Cur maioribus festis Ecclesia præmittat ieiunia.

SAnctorum festa præcipua Patrum sanxit auctoritas votiuis præueniendâ ieiuniis. Vtiliter planè, & non ad insipientiam nobis, si adfuerit qui aduertat. Multa siquidem quotidie peccata contrahimus, & in multis offendimus omnes: nec tutum omninò est celebrandas suscipere festiuitates sacras, maximeque eas quę maximæ sunt, nisi prius abstinentiæ purificatione præmissa, quo & digniores & capaciores inueniamur spiritualium gaudiorum. Sic enim iustus in principio sermonis accusator est sui, nec nisi à propria reprehensione laudes incipit alienas. Quod si etiam iustus trepidat sollicitus præuenire eum, qui ipsas quoque paratus est iustitias iudicare: quid agimus nos, quorum utinam iudicata non fuerint & tecta peccata? Timendum valde est ne forte manifesta inueniantur præcedentia ad iudicium. Si nec iustus sine modestia & verecundia quadam ad Sanctorum præsomit accedere laudes: quantò magis peccator in cuius ore non est laus speciosa, timeat semper necesse est vocem illam a: *Quare tu enarras iustitias meas?* siue illam b: *Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?* Beati proinde qui stolam suam, dico autem gloriam conscientiæ suæ, solliciti sunt omni tempore conseruare immaculatam, semper splendidam exhibere. Sed quia pauci sunt qui sic omni custodia seruent cor suum, pauciores autem (si tamen vel pauciores) qui in omni sanctimonia conseruent illud, necesse est frequenti abstinentia maculas diluere subintrantes, præcipuè cum præcipua quælibet solemnitas aduenerit celebranda.

Opera pœnitentiæ nos præparant ad festa dignius celebranda.

a Psal. 49. c
b Matth. 22. b

2\. Ieiunia festis præmissa nos instruunt.

Non modo tamen præparatio est ad proximam celebritatem obseruatio præmissa ieiunii; est & admonitio quædã eruditioq; non parua. Discimus ex hoc ipso, quænam vera sit via festiuitatis æternæ. Quid est enim quod ieiuniis solennia præuenimus, nisi quod per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei? Indignus quippe solenni lætitia est, qui statutam vigiliæ abstinentiã non obseruat. Planè, inquam, si renuis affligere animam tuam in vigilia, indignus iure censeris requie & exultatione festiua. Est autem vniuersum præsentis pœnitentiæ tempus, vigilia quædam solennitatis, magni & æterni sabbathi quod præstolamur. Nec causaberis vigiliam longiorem, si æternitatẽ festiuitatis attendas. Licet enim habere præparationem soleant solennia diurna diurnã: illa cum æterna sit, non exigit tamen æternam. Sed quo nos rapit iucundior illius memoria felicitatis? Hoc enim nomine & sæpius & forte dignius nominatur illa festiuitas. Redeundum nobis est ad id quod præ manibus est.

Vigilia festorum symbolũ est tribulationis per quam itur in regnũ cœlorum.

Hodierni itaque ieiunii, & eius quam præstolamur solennitatis & lætitiæ causa est beata passio Andreæ Apostoli. Dignum est enim, vt si cum eo pendere nõ possumus, cum eo vel ieiunemus. Nam & ipsum cùm biduo penderet in cruce, etiam ieiunasse quis dubitet? Inueniamur ergò vel in exiguo communicantes passioni eius, & si non simul affixi patibulo, simul afflicti ieiunio: vt miserante Deo etiam coronæ participes simus, & in præsenti quoque spiritualium socii gaudiorum. Quomodò enim non exultemus in memoria triũphi eius quẽ in ipsa sui præsentia supplicii tam vehementer nouimus exultasse? An non erit læta festiuitas, vbi & crux ipsa plena est gaudio? Siquidem & festiuum solemus nominare quod lætum est, & crux à cruciatu vtique dicitur, aut certe cruciatus à cruce. Quanta proinde exultatione vniuersæ terræ celebrandum tantæ nouitatis miraculũ, tam magnificum opus diuinæ virtutis! Andreas homo erat similis nobis, passibilis, & tam vehementi ardore spiritus crucem sitiebat, tam inaudito à seculis gaudio tripudiabat, cum paratum sibi eminus patibulum conspexisset. *O crux* (inquit) *diu desiderata, & iam concupiscenti animo præparata, securus & gaudens venio ad te, ita vt & tu exultans suscipias me* †. Videtis quia non se capit præ ma-

Miro desiderio Andreas anhelat ad Crucem.

† Ex Historia

A gnitudine gaudii? *Ita* (inquit) *vt & exultans*. Ergo ne tãta est exultatio vt exultet & ipsa crux, nec læti quicquam habeat, sed totum lætitiæ sit? Aut quis dicat minus contra consuetudinem, supra rationem, vltra naturam crucifixum exultare quàm crucem? Illi sensum lætitiæ natura negauit, huic si quid præualet, gaudium omne exterminat, ingeritque dolorem. *Amator*, ait, *tuus semper fui, & desideraui amplecti te*. Fratres, ignis vibrans est, non lingua loquens: & si lingua, certe ignea est. Carbones sunt ignis illius quem de excelso Christus miserat in ossibus eius. Atque vtinam desolatorii nobis sint, consumentes & exurentes quicquid in nobis est carnalis affectionis. Quales enim scintillæ sunt istæ, aut a quanto interiori incendio micant?

per Presbyteros Achaiæ scripta, & extat apud Surium.

4\. Planè beate Andrea, granum sinapis est fides tua, quæ tam insperatum vbi teri cœpit, cœpit ex se proferre feruorem. Quid si paulo amplius tereretur? Quis feruorem illum animus, quis verba illa sustinere posset auditus? Dum enim minus minaretur Egeas, adhuc granum sinapis despicabile videbatur. Integrum erat, nesciebamus quid intus lateret. *Dominus*, inquit, *me misit ad* B *istam prouinciam, in qua non paruum ei populum acquisiui*. Accedat comminationis pistillum, longe iam acrius sapiet, constantiusque loquetur. Terrendum cum putat Egeas crucis supplicium minitans, sed non est ita. Accenditur magis in verbo hoc, & libere clamat: *Ego si patibulum crucis expauescerem, crucis gloriam non prædicarem*. At vbi paratum sibi lignum intuitus est, ex hoc iam planè totus ignescens applaudebat, & blandiebatur illi amatæ suæ, officiosissimè salutabat, deuotissimè suscipiebat, magnificè attollebat eam: & in ipsius præconio gloriabatur, clamans magis affectione quàm voce: *Salue crux preciosa, quæ decorem & pulchritudinem de membris dominicis accepisti: Salue crux quæ in corpore Christi dedicata es, & ex membris eius tanquam margaritis ornata*. Merito proinde crucis amatorem venerantur quicunque sunt serui crucis, sed ab his ampliorem iure deuotionem exigit, qui specialius proposuerunt tollere crucem suam. Vobis hoc & de vobis dico, Fratres mei, qui non surda aure audistis illam euangelicam tubam: *Qui non baiulat crucem suam & sequitur me, non potest meus esse discipulus*. Parati estote, totam animi diligentiam huic adhi- C bere solennitati, & corde magno celebrate eam: quia magnus omninò consolationis pariter & exhortationis thesaurus vobis repositus est in ea, si fuerit qui fodiat & scrutetur.

Fides B. Andreæ instar grani synapis, quò magis teritur, magis suam exerit vim & acrimoniam.

Non terretur minis aut suppliciis.

Crucem cupidissimè salutat.

Luc. 14. f
Sic & nos crucem amemus, vtpote serui crucis.

In Festo Sancti Andreæ Apostoli.

Sermo I.

1\. CElebrantes hodie gloriosum beati Andreæ triumphum, in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore eius, exultauimus & delectati sumus. Neque enim locus poterat esse tristitiæ, vbi tam vehementer lætabatur & ipse. Nemo ex nobis compassus est sic patienti: nemo ausus est plangere exultantem. Alioquin & nobis ipse non incongrue dicere poterat quod saluator crucem baiulans sequentibus se & lugentibus ait a: *Filiæ Hierusalem nolite flere super me, sed super vos ipsas flete*. Denique D cum duceretur ipse beatus Andreas ad crucem: populus qui sanctum & iustum dolebat iniuste damnari, prohibere voluit ne puniretur sed magis ipse instantissima prece prohibuit eos ne non coronaretur, imò ne non pateretur. Desiderabat siquidem dissolui, & cum Christo esse, sed in cruce quam semper amauerat. Desiderabat regnum intrare, sed per patibulum. Quid enim dicit illi amatæ suæ? *Per te*, inquit, *me recipiat, qui per te me redemit*. Ergo si diligimus eum, congaudemus ei, non solum quia coronatus, sed & quia crucifixus; quia desiderium animæ eius tribuit ei Dominus, & posuit in capite eius coronã de lapide precioso. Verùtamen dũ congratulamur ei quod diu desideratę crucis frui mereatur amplexu,

a Luc. 23. A

mirum valde est si non ipsum eius miramur gaudium cui congratulamur. Dum enim noctis huius vigilias celebrantes, in verbis tantæ exultationis cantando delectaremur, putas non fuit in nobis, qui secum cogitaret & diceret: quid sibi vult hoc, aut vnde tam noua lætitia?

2. Crux preciosa, amabilis, & iucunda. Certe & crux preciosa est, & crux amari potest, & crux habet exultationem? Ita est, Fratres mei. Si fuerit qui colligat, semper lignum crucis vitam germinat, sanctificat iucunditatem, oleum lætitiæ stillat, balsamum sudat spiritualium charismatum. Non est siluestris arbor; lignũ vitæ est apprehendentibus eam. Arbor fructifera, arbor salutifera est: alioquin quomodò dominicam occuparet terrã? Illam dico preciosissimam glebam, cui clauorum est infixa radicibus. Si non esset hæc preciosior cunctis, fructuosior vniuersis, nunquam illo plantaretur in horto, nec illam permitteretur vineam occupare. Deinde quid mirum si cruci suauitatem dedit, qui dedit & igni? Aut quomodò crux iudicatur insipida, vbi dulce sapit & flamma? Quid enim sapiebat Laurentio ignis cum irrideret carnifices, iudicem subsannaret? Quid nos ad ista dicemus, Fratres, quod non sapit etiam nobis, quæ pro Christo est tribulatio, nec gustamus & nos manna absconditum? Sic enim victus esset omnino diabolus, nec haberet penitus quod afferret. Sufficeret nobis hoc vnum aduersus duplicem malitiam inimici.

3. Diabolus venator hominum alios laqueis, id est, voluptatibus, alios iaculis, id est, malis suggestionibus capit. Habet quippe nequissimus ille laqueos, habet & iacula: vtpote callidissimus venator hominum, solum sitiens sanguinem & animã. Alios telis appetit malitiosæ cuiuslibet suggestionis, & in eis vulnerat multos, quorum tenuis est patientia. Alios voluptatibus irretire laborat, & in his includit multitudinem copiosam eorum quæ in terra repunt, aut volitant iuxta eum. Sit ergo gaudium in tribulatione, & iam non habet malignus vnde illiciat, non habet vnde deiiciat: liberati sumus à laqueo venantium, pariter & à verbo aspero. Nihil enim proficiet inimicus in eo, quem crux Christi delectat, si carnalem suggesserit delectationem: & filius iniquitatis non apponet nocere ei, si ad exasperandum animum eius quamlibet immittere tẽtauerit amaritudinem. Amor crucis tutos nos facit a laqueis Sathanæ. Non curat delitias, qui ieiunio pascitur, multo minus murmurare pro eo potest in quo etiam delectatur. Plane altissimum posuit refugiũ suum: vbi nec muscipula inimici timenda sit, nec sagitta: imò vero mundus piscis est, squamas pariter & pennulas habens. Porrò sicut frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, sic frustra iacitur telum in squamas loricatũ. Huiusmodi siquidem pisces mundos esse legalis sanctio iudicat b, qui & pennis leuantur, & proteguntur squamis: sine illi in mari sint, siue in flumine, siue in stagno. Habet etiam *mare* hoc magnum & spatiosum pisces mũdos, & dominica dignos mensa: quia ex his qui in seculi latitudine habitu actúque versantur, reliquit sibi multa millia quos apostolica sagena trahit, vt cum educta fuerit, segregentur à malis. Vbi sanè sedebit & hic noster piscator hominum, qui totam nunc post se Achaiam trahit.

b Leuit. 11. b Deut. 14. b

Pisces mystici triplices, primo in mari.

2. In Fluuiis. Habet & flumen pisces mundos, quicũque inter dispensatores fideles inueniuntur. *Fluuius* quippe est prædicatorum ordo, non in eodem permanens loco, sed extendens se & currens, vt diuersas irriget terras. Sunt & in

3. In stagnis. *stagno* mundi pisces qui in claustro Deo seruiunt in spiritu & virtute. Meritò siquidem stagnis monasteria comparantur, vbi quodammodo incarcerati pisces euagandi non habeant libertatem, quo videlicet parati sint semper ad epulas spirituales, dicentes singuli intra se: Quandò veniet qui me deferat? Cunctis diebus quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.

4. Porrò vt de lege supra meminimus, siue in mari, siue in flumine, siue in stagno, illi mundi sunt pisces qui squamas & pennulas habent. Sunt autem squamæ multæ, sed vna ex eis quodammodo lorica contexitur: quia vna est patientiæ virtus, licet singulis tribulationibus exhibere singulas videamur. Iam verò sicut squamas ad patientiam, sic pennulas quoque ad hilaritatem arbitror non incongrue posse referri. Hilaritas quippe leuat & subleuat, vt saltus quosdam in altum dare videatur, quisquis exhilaratur. Sanè vt duas habeamus pennulas, duplex nobis hilaritas quærenda est. Et fortè propterea docet Apostolus (ille enim verè pennas habebat, quibus & in tertium vsque cœlum raptus est, & volauit etiam in paradisum) non solum *gloriari in spe*, sed etiam *gloriari in tribulationibus* c. Prorsus sublime volat quisquis ille est quem non modo futurorum expectatio bonorum, sed præsentium quoque malorum exhibitio ipsa delectat, ita vt in eo etiam glorietur. Talem inuenimus hunc beatum Apostolum, talem miramur, talem merito prædicamus.

Pennulæ & squamæ in piscibus mũdis quid significent.

c Rom. 5. a

Vnde & triplicem hic licet considerare gradum; incipientium, proficientium, perfectorum. Initium sapientiæ timor Domini d: medium spes, charitas plenitudo. Denique Apostolum audi, quia *plenitudo legis est charitas* e. Qui initiatur à timore, crucem Christi sustinet patienter: qui proficit in spe, portat libenter: qui vero consummatur in charitate, amplectitur iam ardenter. Solus etenim iste est qui dicere possit, quia amator tuus semper fui, & desideraui amplecti te. Longè est vox ista ab eo qui sustinet quidem, sed optaret omnino si posset non venisse in hanc horam. Denique (si non videor temerarius) longe est ab ea voce f: *Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste*. Quid enim? Certe super asellum ascenderat, vt ne hic quidem hostibus relinqueretur. Agnosco plane in duce belli pusillanimorum trepidationem, agnosco ægroti vocem in medico, agnosco infirmantem gallinam cum pullis, considero charitatem, stupeo miserationem, expauesco dignationem. Misericors Dominus non beati Andreæ robustum sibi suscepit affectum: quia non est sanis opus medicus, sed male habentibus g. Si quem fortè dignatio scandalizat, planè meretur audire: *Nonne oculus tuus nequam est, quia ego bonus* h? Huic enim odor vitæ in mortem est.

5.

d Eccl. 1. b
e Rom. 13. c
Triplex gradus ferentium cruc.em.

f Matth. 26. d
Christus deprecatur mortem, Andreas desiderat. O mirũ!

g Matth. 9. b
h Matth. 20. b

6. Quid magnum fuerat, Domine Iesu, si accedente hora, propter quam veneras, intrepidus stares, tãquam qui potestatem habebas ponendi animam tuam, & nemo eam tollebat à te? An non longè gloriosius fuit, quandoquidem totum propter nos agebatur, vt non modò passio corporis, sed etiam cordis affectio pro nobis faceret: & quos viuificabat mors tua, tua nihilominus & trepidatio robustos, & mœstitia lætos, & tædium alacres, & turbatio quietos faceret, desolatio consolatos? Lego quidẽ in Lazari resurrectione, quia *infremuit spiritu, & turbauit seipsum* i. Sed esto interim quia se ipse turbauit; non conditionis necessitate, sed suæ beneplacito voluntatis. Nunc autem aliquid iam amplius audio: Vsque adeo siquidem præualuit ea quæ fortis est vt mors dilectio, vt Christum Angelus Dei confortauerit. Quis, quem? Euangelistam audi k. *Apparuit* (inquit) *Angelus confortans eum*. Quem *eum*? Planè eum, cui nascituro clausus patuit Virginis vterus; cuius nutu in vinum aqua mutata est; cuius tactu lepra fugata; sub cuius plantis solidum mare stetit; ad cuius vocem mortui surrexerunt: Denique eum qui portat omnia verbo virtutis suę l, per quem facta sunt omnia; per quem vniuersa subsistunt, etiam & Angelus ipse. Et quid dicam? quem *eum*? Minus enim morarer, si non penitus esset indicibilis. *Confortans eum*. Quem *eum*? Cuius ne ipse quidem confortator suus capere poterat maiestatem.

i Ioan. 11. d

K Luc. 22. c
Christus ab Angelo confortari voluit.

l 1. Cor. 5. d

7. Rogo te Angele, quem consolaris? An ignorabas quis esset ad quem consolandum veniebas? Certe consolator est, certe paracletus est. Alioquin non diceret m, aliũ Paracletum à Patre mittendum Apostolis, si non esset & ipse Paracletus. Denique agnosco & in hoc ipso Paracletum maximum, agnosco Paracletum benignissimum; qui prope sit his qui tribulato sunt corde. Non despero iam, Domine, etiam si molesta mihi videatur tribulatio, quam patior, etiam si pusillanimis sum, etiam si desidero, vt transferatur calix à me. Non despero; inquiam, dummodo audiam ipse. *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu*. Didici etiam ex hoc ipso non ad carnalem siue caducam recurrere consolationem, sed ad angelicam, sed ad spiritualem, sed ad cœlestem. Ita planè, dummodo non murmurem; id enim penitus separaret à te, si non citius resipiscerem: non renuo, etiam si opus habeo consolari. Quid enim? Agnosco vocem meam in Salu-

m Ioan. 14. b

Christũ ab Angelo solatium suscipiẽtis Exemplum animat nos in tribulatiõ. & pusillanimes.

tore; & de salute desperem? Plane in patientia mea possidebo animam meam.

8\. Verùmtamen proficere volo si possum, nec statim adepta salute esse contentus. *Qui timet Deũ* (ait Sapiẽs n) *faciet bona*: sed parum est. Scriptum est enim o: *Declina à malo & fac bonum: inquire pacem, & persequere eam.* Noli esse salute contentus, quære pacem, ne tibi sit in periculo etiã salus ipsa. Audi ergo Angelũ nato eo, qui factus est pax nostra, exultantem atque canentem p: *Pax in terra hominibus bonæ voluntatis.* Quæ autem bona, nisi ordinata voluntas? Quænam est illa inquis? Profectò quæ rationi cõsentanea est, dicenti q: *quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Hoc si iam sentire cœpisti, haud dubiũm quin libenter feras crucem Domini, & dicas r: *Paratus sum, & non sum turbatus vt custodiam mandata tua.*

a Gradus sentientium crucem libenter.
n Sapien. 15.
o Psal. 36. c
p Luc. 2. b
q Rom. 8. d
r Psal. 118. h

9\. Attamen si vis perfectus esse, vnum adhuc tibi est necessarium. Quid illud inquis? Profectò gaudium in Spiritu sancto. Siquidem & is qui timore coercetur & patiens est, qui ratione spei ducitur & beneuolus est: nisi etiam fuerit feruens spiritu, facile labi potest. Porro quæ per Spiritum diffunditur charitas, & patiens & benigna est: & quod est amplius, nunquam excidit. In primo denique mandato quod Parentibus nostris datum est, si diligenter consideres, & Eua patiens, & Adam beneuolus fuisse videntur. Quia tamen vterque cecidit, liquet quòd stabili non erat ille, vel illa gradu. *Vidit mulier lignũ* (ait scriptura s) *quòd esset pulchrum visu, & ad vescendum suaue.* Non tibi videtur vix continere manum? Sic & vbi à serpente interrogata est, vide si non manifestè sonant verba eius molestum ei fuisse mandatum. *Ex omni* (inquit) *ligno paradisi comedimus, de ligno autem scientiæ boni & mali dixit nobis, ne comedamus.* Non dicit, sic est voluntas Creatoris: quare sic, ipse nouit: nobis sufficit obedire, quia vita nostra in voluntate eius. Itaque facilè seducta est mulier & promissioni credere, & acquiescere persuasioni. Vir autem non seductus est, sed subuersus mulieris amore t. Optaret enim semper seruare mandatum quod sibi vtile nouerat, si non mulier ei aliud suaderet. Nec aliquam in seruando mandato visus est pati difficultatem, sed quæ bona voluntas erat, non habuit fortitudinem, quia non habuit feruorem.

3\. Gradus sentientium crucem gaudenter.
s Gen. 3. b
Primorũ parentũ lapsus ex instabilitate, & defectu charitatis.
t 1. Tim. 2. d

10\. Fortis quippe est vt mors u, non patientia aut spes, sed dilectio. Non timor aut ratio, sed spiritus fortitudinis est. Dicit patientia, sic oportet fieri: quia timore vrgetur. Dicit voluntas bona, sic expedit: & sic agendum est: quia spei attrahitur ratione. Charitas vero quæ inflammatur à spiritu, neque sic oportet dicit, neque sic expedit: sed sic volo (inquit) sic cupio, sic desidero vehementer. Videtis quanta sublimitas, videtis quanta securitas, quantaque suauitas charitatis? Felix anima quæ ad hunc charitatis peruenerit statum. Nec sane desperandum nobis, quandoquidem eius, qui ad hunc peruenit gradum, ob hoc maxime memoria celebratur: vt ipsius & inuocemus auxilium, & prouocemur exemplo. Plus dico, & ex nobis nonnullos videre mihi videor in hoc gradu. Si dicis beatum Andream Apostolum esse, nec posse te, qui pusillus es, eius sequi vestigia: pudeat vel eos qui tecum sunt, non imitari. Nemo repente fit summus: ascendendo non volando apprehenditur summitas scalæ. Ascendamus igitur velut duobus quibusdam pedibus, meditatione & oratione. Meditatio siquidem docet quid desit, oratio ne desit obtinet. Illa viam ostendit, ista deducit. Meditatione denique agnoscimus imminentia nobis pericula, oratione euadimus, præstante Domino nostro Iesu Christo.

u Cant. 8. b
Vis & efficacia charitatis.
Meditationis & orationis necessitas.

DE SANCTO ANDREA APOSTOLO.

SERMO II.

1\. Beati Andreæ Apostoli solennitas hodie celebratur: quam si pia sollicitudine perscrutemur, multa inuenimus in ea quæ ædificent animas nostras. In ipso siquidem conuersionis suæ initio magnum nobis perfectæ

A Obedientiæ præstat exemplum. Quod quidem Christianis omnibus necessarium: nobis tamen est charius amplectendum, qui nimirum specialiter ex ipsa professione nostra tenemur obedientiæ debitores. Sapiens nummularius est, imò ipsa sapientia, cui necesse habemus reddere hunc obedientiæ nummum: nec suscipiet eum nisi & integer inueniatur, & sine aliqua falsitate. Nam si discutimus, si diiudicamus, & in hoc quidem præcepto obedimus, sed non in illo, fractus est nummus; non suscipiet eum Christus, à quo nimirum tenemur nummi integri debitores. Omnes enim obedientiam simpliciter & sine vlla exceptione promisimus. Quòd si quis obediat quidem, sed simulatoriè & ad oculum; murmuret autem in abscondito, falsus est nummus eius: plumbum habet non argentum, & iniquitas sedet super talentum plumbi. Dolosè agit, sed in conspectu Dei, quoniam Deus non irridetur.

Obedientiæ Exempl.
Obedientia vitiosa.

2\. *Vis audire* perfectæ obedientiæ formam? *Vidit Dominus* (ait Euangelista a) *Petrum & Andream mittentes rete in mare, & ait illis: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum.* Faciam (inquit) de piscatoribus pisca-B tores: imò prædicatores. *At illi continuo* nihil diiudicantes aut hæsitantes, non solliciti vnde viuerent, non considerantes quonam modo rudes homines & sine literis prædicatores fieri possent: nihil denique interrogantes, sine omni mora *relictis retibus & naui secuti sunt eum.* Agnoscite, Fratres, quoniam propter vos scripta sunt hæc, propter vos singulis annis in Ecclesia recitantur; vt discẽtes veræ obedientiæ formam, castigetis corda vestra in obedientia charitatis. Hæc nimirum est quæ sola commendat obedientiæ nummum, hoc illius argentum est probatum atque purgatum. Sola est charitas quæ obedientiam gratam facit & acceptabilem Deo. Hilarem quippe datorem diligit Deus b. Et item: *Si tradidero* (inquit c) *corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habeam: nihil mihi prodest.*

a Matth. 4. c
Obedientiæ perfectæ Exemplum in Petro & Andrea.
b 2. Cor. 9. b
c 1. Cor. 13. a

3\. *Vultis* vt de ipsa quoque beati huius Apostoli, passione, quam nimirum hodie celebramus, loquamur aliquid ad laudem Christi, & ædificationem vestram? Audistis certè cum peruenisset beatus Andreas ad locum vbi crux parata erat, quomodò confortatus sit in Domino, & per Spiritum quem vna cum cæteris Apostolis in igneis lin-C guis acceperat, verba verè ignea loqueretur. Videns ergò paratam eminus crucem, nequaquam (vt exigere videtur mortalis infirmitas) facies eius expalluit, nequaquam sanguis eius gelatus est, non steterẽ comæ, aut vox faucibus hæsit: non contremuit corpus, nec mens turbata est, non recessit, vt assolet, intellectus. Ex abundantia cordis os locutum est, & charitas quæ feruebat in corde, quasi scintillas quasdam ardentissimas emittebat in voce. Quid enim beatus Andreas cum sibi paratam (vt dixi) crucem eminus cerneret, loquebatur? *O crux*, inquit, *diu desiderata, & iam concupiscenti animo præparata: securus & gaudens venio ad te, ita vt & tu exultans suscipias me discipulum eius qui pependit in te, quia amator tuus semper fui, & desideraui amplecti te.* Obsecro fratres, homo est qui loquitur hæc, an non est homo, sed Angelus, aut noua aliqua creatura? Homo plane similis nobis passibilis. Nam passibilem eum passio ipsa testatur, qua appropinquante tam lætabundus exultat. Vnde ergo in homine noua hæc exultatio, & lætitia hactenus inaudita? Vnde in tanta fragilitate tanta constantia? Vn-D de in homine tam spiritualis mens, tam feruens charitas, animus tam robustus? Absit vt à seipso tantam ei credamus inesse virtutem. Donum perfectum est, descendens à Patre luminum, ab eo vtique qui facit mirabilia magna solus.

De passione B. Andreæ.
Visã eminus crucem, exultabundus salutat.
Vnde B. Andreæ tantus animi feruor & fortitudo.

4\. Planè spiritus erat, dilectissimi, qui adiuuabat infirmitatem eius, per quem diffundebatur in corde ipsius fortis charitas vt mors, imò & fortior morte. Cuius ô si & nos participes inueniamur! Ecce enim molestus est nobis pœnitentiæ labor, corporis afflictio grauis, abstinentia onerosa: in vigiliis dormitat anima nostra præ tædio, non ob aliud sanè quàm propter inopiam spiritus. Ipse enim si adesset, adiuuaret sine dubio infirmitatẽ nostrã: & sicut

Languor ad spiritualia in nobis vnde.

& sicut beato Andreæ crucem & mortem ipsam, sic nobis quoque laborem & pœnitentiam nostram faceret; non solum non molestam, sed etiam desiderabilem atque omninò delectabilem esse. *Spiritus enim meus* (ait Dominus) *super mel dulcis*, ita vt ne ipsa quidem dulcedini eius prævalere queat, amarissima licet mortis amaritudo. Quid non temperabit illa dulcedo, quæ mortem quoq; facit esse dulcissimam? Quæ resistere possit asperitas vnctioni illi, quę mortem quoq; facit suauissimam? *Cum dederit* (ait e) *dilectis suis somnū, ecce hæreditas Domini.* Quam molestiam non expellit gaudiū illud, quod mortem quoque ipsam facit esse lætissimam? Quæramus hunc spiritum, Fratres, tota sollicitudine operam demus vt mereamur habere hūc spiritum, imò vt quem iam habemus, abundantius habeamus. Quicunque enim spiritum Christi non habet, hic non est eius f. Nos autem non accepimus spiritum huius mundi, sed spiritū qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Testimonium præsentiæ eius præbent opera ipsa salutis & vitæ, quæ nullatenus agere possemus, nisi spiritus qui viuificat, spiritus Saluatoris adesset. Quæramus igitur vt dona sua multiplicet Deus in nobis, & spiritum suum augeat, qui iam primitias dedit. Nullum enim omnino præsentiæ eius certius testimonium est quàm desideriū gratiæ amplioris; quoniam ipse dicit: *Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient* g.

d Eccli. 24. c

e Psal. 126. 2

f Rom. 8. b

Desiderium maioris gratiæ est testimonium præsentiæ spiritus.

g Eccl. 24. c

3\. Sed fortasse multorum nobis conscientiæ iam respondent. Desideramus quidem hunc spiritum, qui sic adiuuet infirmitatem nostram, sed inuenire non possumus. Et ego dico, propterea non inuenitis, quia non quæritis: propterea non accipitis, quia non petitis. Petitis & non accipitis, eo quòd negligenter petatis. Nihil.n. aliud expectat, nihil aliud quærit Deus, nisi vt sedulè & cū desiderio requiratur. Deniq; quādo negabit petentibus, qui etiam non petentes prouocat & hortatur vt petant? *Si vos* (inquit h) *cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester cælestis de cælo dabit spiritum bonum petentibus se?* Petite ergo, charissimi, petite sine intermissione, petite sine hæsitatione: in omnibus operib⁹ vestris dulcissimi semper huius ac suauissimi spiritus præsentiā & auxiliū inuocate. Et nos enim, Fratres, cum beato Andrea necesse habemus tollere crucem nostram, imò cum eo, quē & ipse secutus est, Domino Saluatore. Inde .n. sic lætabatur, inde sic exultabat, quod nō solum pro eo, sed etiam cum eo mori videretur, & cōplantati similitudini mortis eius, vt cōpatiens etiam conregnaret. Cum quo vt simul crucifigamur & nos, attētius auribus cordis audiamus vocem dicentis i: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Ac si dicat: Qui me desiderat, se despiciat: qui vult facere voluntatem meam, discat frangere suam.

Petentes non accipimus, eo quod negligenter petamus.

h Matt. 7. b

Crux cuique tollenda.

i Luc. 9. c

6\. Sed continuò bella insurgunt, armantur protinus aduersum nos inimici. Et nos armemur contra, induemur arma regis nostri, vt tollamus & nos crucem nostram, in qua de inimicis omnibus triumphemus. Audi enim quid Psalmista promiserit, imò spiritus sanctus per os eius k: *Scuto* (inquit) *circundabit te veritas eius*, haud dubiū quin Altissimi. De eo siquidem loquebatur sicut manifestè indicāt ipsius psalmi precedētia verba. Ad quid, Fratres, scuto circundamur, nisi quia nos vndique bella circundant? Deniq; quid causæ sit vt te scuto circundet, attēde. *Scuto* (inquit) *circundabit te veritas eius.* Ad quid enim? *Non timebis* (inquit) *à timore nocturno. A sagitta volante in die, à negotio perambulāte in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano.* Videsne quàm necesse sit, vt scuto circundet te veritas, quem sic hostium tela circundant? Ab inferiori enim parte timor nocturnus insurgit, à sinistris sagitta volat in die, à dextris perambulat negocium tenebrosum: & vt nihil sit vacuum, à superiori parte dæmonium meridianū insurgit. Nos autem miseri & miserabiles viuimus tot serpentibus, & igneis telis vndique volantibus, insurgentibus inimicis, nihilominus perniciosa securitate & negligentia dormitamus, torpemus ocio: vanitatibus & scurrilitatibus indulgemus, tam pigri ad spiritualia exercitia, ac si iam pax sit & securitas, & non sit militia vita hominis super terrā. Hoc est (dico vobis charissimi) quod me vehementius terret, quod omnino timoris acerbissimi gladio transuerberat animā meam: quod inter tanta pericula minus timorati, minus exercitati, minus quàm necesse sit solliciti videamur. Siquidem vnū è duobus hęc ipsa negligentia nostra probat, aut omninò traditos nos hostibus, & nescire: aut si inter hæc conseruamur, ei qui tuetur nos, ingratos nimirum inueniri. Quorum vtrumq; quid periculi habeat, satis manifestum est. Propterea obsecro vos, dilectissimi, ipsa nos excitet hostiū malitia peruigil, & instantia eorū maligna; qua tam seduli, tam solliciti sunt in nostrā perditionem, nos quoq; sollicitos faciat & circunspectos, vt in timore & tremore nostram ipsorū salutem operemur.

Arma contra hostem capienda.

k Psal. 90. a

Armorū spiritualium necessitas.

Securitas nostra in tot tantisque periculis quàm perniciosa.

7\. Ecce enim in cruce salus nostra, tantum, vt ei viriliter inhæreamus. *Verbum crucis* (ait Apostolus l) *pereuntibus quidem stultitia, his autem qui salui fiūt, id est nobis, virtus Dei est.* Ipsa est scutū quod circundamur, vt eius quatuor cornua quadrifaria hostium tela repellant. Sic ergo inferius cornu contra timorem nocturnum, id est, aduersus pusillanimitatem, quæ de carnis afflictione procedit, vt id, quod sub nobis est corpus castigare viriliter studeamus, ac subiicere seruituti. Si quis verò nobis in faciem maledicit, si quis apertè mala suadere conatur, in die volat sagitta, & à sinistris est, sinistro nihilominus cornu crucis excipienda. Quod si adulatur, si quasi condolentis animo venenū propinat fraternæ detractionis, & odium seminare conatur, si deniq; iniquum aliquid tanquam iustum persuadere tētat, à dextris est mihi iste: sed Iudas est, osculo me prodit, & dextro cornu crucis negotium perambulans in tenebris necesse est propulsari. Sed ecce dæmonium meridianū, superbiæ scilicet spiritus, qui nimirū in splendore maiori virtutum acrius insurgere solet. Hęc autem quàm perniciosa sit, sæpius vobis intimare curamus. Initium quippe omnis peccati & causa totius perditionis superbia est. Propterea quisquis es qui salutem tuam operari studes, aduersus hanc, super caput tuum cornu crucis habere memento, vt non eleueris in superbiam, non exaltetur cor tuum, non ambules in magnis neq; in mirabilibus super te: sed tela ea quæ de sublimi veniunt, supereminens capiti tuo cornu crucis excipiat. Sanè hoc solum est, cui salutis pariter & regni titulus inscribitur; quia solus qui se humiliat, saluari & exaltari meretur.

l 1. Cor. 1. b

Quatuor Crucis cornua mysticè exposita.

Superbia in ipsis virtutibus maximè cauenda.

8\. Iam vt breuiter repetam, quatuor hæc cornua sunt continentia, patientia, prudentia, & humilitas. Felix anima quæ in hac cruce gloriatur & triumphat, tantum, vt perseueret in ea, & nullis valeat tentationibus deiici. Oret igitur quisquis in hac cruce est, oret cum beato Andrea Dominum & magistrum suum, ne patiatur eum de cruce deponi. Quid.n. malignus ille non audeat, quid nō præsumat impius attende? Quod Ægeæ manibus de Discipulo, hoc Iudæorum linguis facere cogitauerat & de Magistro. In vtroq; tamen sera pœnitentia ductus, victus & confusus abscessit. Vtinam abeat similiter & à nobis, eo vincente, qui & in se & in discipulo triumphauit. Faciat ipsa vt mereamur & nos in hac nostra qualicunque cruce pœnitentiæ, quam pro ipsius nomine tulimus, feliciter consummari, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.

Dæmon perseuerātiæ insidiatur.

Manēdum & moriēdum in cruce.

Alium Sermonem de sancto Andrea quære Tomo 5. neque enim hùc spectat, quamuis recentiores Editiones eum Bernardi sermonibus accenseant.

IN OBITV DEVOTI HVMBERTI Monachi †.

SERMO.

HVmbertus famulus Domini mortuus est, deuotus famulus, seruus fidelis. Ipsi vidistis quomodò nocte præterita inter manus nostras expirauit tanquam vnus ex vermiculis terræ. Per hoc triduum fatigauit eum mors, & demolita est intra fauces suas, vt satiaretur sanguine quem sitiuit. Ea fecit quod potuit, occidit carnem, & ecce recondita est in corde terræ. Separatur à nobis dulcem amicum, prudentem consiliarium,

† v. Fascic. Castere. Chrysost. Henriquez. lib. 1. dist. 13. vbi dicitur fuisse fūdator & primus Abbas Cœnobii Igniacensis à B. Bern. constitut⁹, postea tamē deposito præfectura onere ad Claramuallē rediisse, ibique sancto fine quieuisse.

1\.

O

A auxiliarium fortem. Nec mihi nec vobis pepercit insatiabilis homicida, mihi minus. Siccine separas amara mors? O bestia crudelis, ô amaritudo amarissima, ô fœtor & horror filiorum Adam. Quid fecisti? Occidisti, possedisti. Sed quid? Carnem vtique solam. Animæ enim non habes quid facias. Volat ad creatorem suum: quem tam ardenter concupierat, tam fortiter secuta fuerat omnibus diebus vitæ suæ. Sed & ipsum corpus quod videris habere, auferetur à te: cum tu nouissima inimica destrueris, & absorbeberis in victoria. Reddes vtique reddes aliquando corpus istud, quod ad signum aduentus tui tantis hesterna die sputis & execrationibus, ac multiplici sordiũ squalore repleueras, lætabunda & laudans quia hunc tuis laqueis irretisses. Veniet Vnigenitus Patris cum potestate magna & maiestate Humbertũ quærere, & illud idem cadauerosum corpus configurare corpori claritatis suæ. Tu autẽ quid? Profecto (quod in Hieremia scriptum est a) in nouissimo dierum stulta remanebis: & Humberto in æternũ viuente, tu in perpetuum morieris. Euomuit Prophetam b marina bestia quem deglutierat: & tu Humbertum reddes, quem videris tuo vastissimo ventre conclusisse.

Mortis sola potestas in corpus, nulla in animam.

a Hier. 17. b

b Ione 3.

2\. De cętero, Fratres, factitium vobis sermonem in omni forma sanctitatis iste Dei seruus exhibuit, quem & longum fecit & magnum. Longum, quantũ ad longinquitatem vitæ: magnum, quantum ad vitæ sublimitatem. Non oportet me amplius aperire os meum, si bene retinuistis sermonem eius, si vestris illum cordibus impressistis. Quinquaginta annos & eo amplius vixit in seruitio illius, cui seruire regnare est: quia a pauperibus annis locatus est in sanctuario Dei. Nobiscũ triginta annis ab ipso pene principio Monasterij huius conuersatus est, non solum sine querela, sed & cum gratia: cuius ex hoc memoria in benedictione erit nobis & generationi, quæ ventura est. Sicut aduena & peregrinus pertransiit viam & vitam istam, quantum minus potuit de mundi rebus accipiens, vtpote sciens quia non erat de hoc mundo. Non habebat hic manentem ciuitatem, sicut nec patres sui: sed in anteriora extentus sequebatur ad palmam supernæ vocationis. Nihil habet mundus quod iure clamet in eo, vel de eo: quia nec mundus ei placuit, nec ipse C mundo. Quantum parcius potuit de substantia eius accepit, & minus accepisset, si non obedientia coegisset. Victum & vestitum habens, his contentus fuit, non ad superfluitatem, sed ad necessitatẽ: nisi quòd ipsam quoque necessitatem, superfluitatem esse sæpius causabatur. Ante hos paucos dies, si bene memini, dũ colloqueremur adinuicem, dicebat se Monasterij huius præbendarium esse, & nullius tanquam vtilitatis hominem pasci in domo Dei. Erat enim vere mitis, & humilis corde: & cùm cæteris floreret virtutibus, gratiam tamen mãsuetudinis specialiter obtinebat. Ideo se amabilẽ & affabilem omnibus exhibebat, sicut erat amabilis valde.

Quinquaginta annos egit in ordine.

Humbertus idea & exemplar vero religiosi, nam eminebant in eo contemptus mundi, seu amor paupertatis.

Mãsuetudo & humilitas.

3\. Veruntamen in his omnibus quàm circuncisum fuerit os eius & lingua, omnes vos plenissime cognouistis, qui tandiu vidistis eius conuersationem, & sermonem eius audistis. Quis vnquam ex ore eius sonum detractionis, verbum scurrilitatis, sermonem gloriæ, inutiliæ vocem audiuit? Quis eum vel alios iudicantem, vel iudicanti consentientem aliquando deprehendit? Quis eum loquentem inania audire potuit? imò quis non ab eo timuit, si talia forte loqueretur audiri? Nimirum sollicite D custodiebat vias suas vt non delinqueret in lingua sua, sciens quia qui in verbo non offendit, hic perfectus est vir c. Longe à te Humberte. Væ illud euangelicum: *Væ vobis qui ridetis nunc, quia flebitis* d. Nunquid aliquis vestrum eum ridentem, & inter multos ridentes inuenit? Serenabat quidem vultum suum assidentium gratiâ, ne fieret onerosus, sed risum integrum, si bene recolitis non admisit. Porro quanti feruoris in opere Dei diebus & noctibus fuerit, non solum vidistis, sed etiam admirati estis vsque ad diem mortis suæ. Cum enim ferè iam ad decrepitam peruenisset ætatem, præter incommoda senectutis, etiam tot & tantis infirmitatibus, quas multi vestrum non ignorant, lassatus atque quassatus; erat

Taciturnitas & linguæ custodia.

Maturitas & risus fuga.

c Iacob. 3. a

d Luc. 6.

Vigilantia, industria, & feruor.

A tamen, vt dicitur, animas victor annorum, & cedere nesciens infirmitati. Denique in frigoribus & caloribus per montes & valles ascendens & descendens, iuuenum laborem prosequebatur ita vt admirationi esset omnibus & stupori. Si eum quandoque propter multitudinem negociorum consilij gratiâ retinuissem, tristis perseuerabat & nubilus donec vestro consortio redderetur. Rarissimè vnquam solemnibus vigiliis, quas non rarò anticipabat, rarissimè cæteris horis psallentium in choro inuentus est defuisse; nec nisi ea necessitate, vt ex instanti responsum mortis habens infirmitas sequeretur.

Assiduitas in officio diuino.

4\. Porro in refectorio vix communibus vtens cibis siquid fortè aliud apponeretur, aut non accipiebat, aut tã molestè accipiebat, vt super hoc vniuersitatem nostram sæpius molestaret. Decreuerat aquam bibere semper, si non totis viribus restitissem. Vinum si quandoque bibere cogeretur; erat vinum colore potius quam sapore, adeò illud aquis nimis obruebat. Vix vnquam obediẽtia compellente infirmitorium introiuit: vix cum intrasset teneri potuit. Fateor minus obediens in hac parte, B quòd auctoritatis suæ mole me premeret. Laudo eum, in hoc non laudo: quia sicut vos scitis, non parum in huiusmodi persistit obstinatus. Credo quia si quid triste sensit, propter hoc sensit, quòd nobis minus consensit de necessitate corporis sui †. Sed qualis erat in consiliis? Purus vtique & discretus, quod ego tanto melius noui, quanto sæpius tetigi pectus eius. Non solus autem noui hoc, nouit & vniuersitas vestra. Quis denique, multitudine vel magnitudine tentationum percussus, non audiuit ab ore eius & radicem tentationis, & curationis remedium? Ita enim percurrebat omnes angelos conscientiæ infirmantis, vt credere posset qui confitebatur, eum vidisse omnia, omnibus interfuisse.

Sobrietas & rara abstinentia.

† v. Bern. serm. 19. in Cant. n. 8. *vbi caput religiosos hac in parte proprio iudicio nimis obsequentes.*

Prudentia in consiliis, Et tentationũ remedius.

5\. Quantæ autem charitatis erat? Sic se induerat viscera pietatis, vt omnes excusaret, pro omnibus intercederet, nescientibus illis pro quibus loquebatur; non personarum acceptor, sed necessitatum. Erat ergo humilis corde, dulcis sermone, strenuus opere, feruens charitate, in commisso fidelis, in consilio circunspectus & prudens. Compositus erat super omnes homines quos viderim C in diebus istis, vnus & idem perseuerans omni tempore & omni hora. Plane in semitis Domini Iesu posuit vestigia, nec retraxit pedem donec cursum itineris consummaret. Ille fuit pauper, pauper etiam iste fuit. Vixit ille in laboribus, & hic in laboribus multis. Crucifixus est ille, & iste multis & magnis crucibus affixus, stigmata Iesu tulit in corpore suo, adimplens ea quæ deerant passionũ Christi etiam in carne sua. Resurrexit ille, iste resurget. Ille ascendit in cœlũ, & iste creditur ascensurus. Ascensurus plane cum rex gloriæ propter nos descendet sicut prius ascenderat, vt notam faciat potentiam suam: cum non minoris excellentiæ sit descendere per aëra, quàm per aërem ascendisse. Sic enim olim Angeli predixerũt e: quia *hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum.* Ne laudaueris hominẽ in vita sua, dicit scriptura f, pro eo quòd non est secura laudatio nisi post mortem. Hoc & ego in eo studiose seruiui, qui dum ad viueret, in huiusmodi non aperui os meum; ne forte possemus vel ego adulationis notam, vel ille culpam incurrere vanitatis. Ex hoc sine occultum tam timetur: nec ego eum video, & ille forsi- D tan me non audit. Sed etsi audiat, non mouetur hominum verbis, fortius inhærens atque felicius verbo Dei. Nihil proficiet inimicus in eo, & vanitatis suggestor non apponet nocere ei.

Charitas & pietas erga alios.

In sancta cõuersatione constantia. Verus ergò Christi sectator & discipulus Hũbertus.

e Act. 1. a

f Eccl. 11. d

6\. Ecce iam coram te est, Pater dulcissime, fons ille puritatis, quem tanto ardore animi sitiebas: ecce immersus es in illum diuinæ pietatis abyssum, cuius memoriam abundantiæ suauitatis tam deuotè eructare solebas. Quis enim tam deuotus prædicator pietatis diuinæ, quis humanæ puritatis cõmendator tam studiosus, quis vtriusque tam affectuosus amator erat? aut cui aliquando vnquam verba locutus es, in quibus non vera puritas resonaret, in quibus non sancta Dei pietas audiretur? Non ergò super te doleo, cui desiderium animæ tuæ tribuit Deus,

Apostrophe ad Humbertum.

mihi potius ademptum doleo fidele consilium, auxilium grande virum vnanimem, hominem secundum cor meũ. A
Ad Christum. In me hæc omnia mala ceciderunt. In me transierũt iræ tuæ Domine Iesu, & terrores tui conturbauerunt me. Elongasti à me amicum & proximum, & notos meos à
Pia S. Bern. lamentatio. miseria extrahẽs, me in miseriis reliquisti. Abstulisti mihi germanos carne, germaniores spiritu, & in tuis negotiis, & in secularibus secundum te sapientes. Sustulisti hinc alios atque alios, qui onus meum portabant, onus grande quod mihi imposuisti. Vnus mihi propè solus Humbertus supererat è tantis necessariis meis, eo suauior amicus, quo antiquior: & hunc tulisti; quoniã tuus erat. Ego solus ad verbera relinquor, ego morior in singulis, & omnes fluctus tuos induxisti super me. Vtinam quem flagellas, occidas semel, & non miserum hominem tot & tantis mortibus serues.

7. Veruntamen non contradico sermonibus sancti: sed
Deplorat eterpũ sibi sociũ Humbertum. qui cœpit, ipse me conterat: & hæc mihi consolatio sit, vt affligens dolore, non parcat. Ego in flagella paratus sum si forte pius pater in beneficia flagella commutet. Vnde & verba non murmure plena sunt, sed dolore. Non ploro Humbertum (neque enim ille plorandus est, qui vocatus est ad mensam diuitis.) sed super me & B super vos ploro, super domum istam, super cæteros fratres nostros, qui omnes ab eius ore consilium expectabant. Sic & Saluator crucem suam tanquam latro suum laqueum portans, cum mulieres quæ eum à Galilæa secutæ fuerant, super se lamentantes respiceret, conuersus ad eas dixit g: *Filiæ Hierusalem nolite flere super me, sed*
g Luc. 23. d *super vosipsas flete, & super filios vestros. Etenim ea quæ de me sunt, finem habent.* Quæ videtis mihi præparari, temporalia sunt: quę non videtis, æterna. Si temporalia sunt, transitoria sunt: si transitoria sunt, & mortalia sunt: & transeundi vel moriendi argumentũ hoc solum est quia videri possunt. Temporalia fuerunt quæ in Humberti
Omnia Visibilia transitoria. morte conspeximus, sed iam obtinet gaudium & lætitiã in perpetuas æternitates.

8. Non est ergò lugendus nobis, cui nec luctus nec dolor est. Sed nec pro nobis, quibus ille sublatus est, murmurandum est, magis gratias agamus quòd tandiu concessus est nobis. Siquidem (vt ego arbitror) decennium iam decursum est, quòd non vixit, nisi nobis & pro nobis: atque hic timor meus est, ne ideò translatus sit, quia C non eramus tam digni consortio illius. Quis scit tamen si idcirco sublatus fuerit, vt nos suis intercessionibus pro-
Intercessio Sanctorum. tegat apud Patrem? Vtinam ita sit. Si enim tantæ charitatis erat dum esset nobiscum, vt omnia quæ ad corpoream necessitatem spectant, libentius mihi quàm sibi cederet: quantò magis nunc cum illi summæ charitati (quæ Deus est) inhæret, maiorem habet in me gratiã & charitatem? Sed forsitan nunc de me & de conuersatione mea plenius nouit veritatem, nec compatitur, vt solebat, sed vt vereor, indignatur. Quod si etiam propter peccata nostra abstulit eum Deus: vtinam idem ipse obtineat, vt nobis hoc ipsum misericorditer relaxetur, ne pœnam super pœnam sustineamus.

9. De reliquo, Fratres, dico vobis, si sequeremini vesti-
Ociosi sermones & omnis iactura temporis cauenda. gia eius, non tam facilè in vanis cogitationibus & ociosis sermonibus, in iocis & scurrilitatibus liberemini: quia in his multum perditis & de vita vestra, & de tempore vestro. Volat irreuocabile tempus, & dum creditis vos cauere pœnam istam minimam, incurritis ampliorem. Illud enim scitote, quia post hanc vitam in purgabilibus locis centupliciter, quæ fuerint hic neglecta, redduntur vsque ad nouissimum quadrantem. Scio ego quia D
Vel grauiter in purgatorio luenda. durum est homini dissoluto apprehendere disciplinam, verboso silentium pati, vagari solito stabilem permanere: sed durius & multo durius erit futuras illas molestias tolerare. Et homo iste qui hic sepultus est, multa in principio (sicut ipse cognoui) super huiusmodi tentamenta sustinuit, sed cum multo luctamine pugnauit & vicit. Et sicut tunc ei durum erat pugnam in tentationibus sustinere, sic ei modo durius esset ad illas ineptias reuolare, quia bona consuetudo peruenerat in naturam. Exercete vos in doctrina ista, & attendite formam illam quam vidistis in eo & audistis: vt ad eum perueniatis ad quem A ipse peruenit, qui est benedictus in secula, Amen.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ,

SERMO I.

FEstiuitas hodierna, Fratres, tãto nobis debet esse de- 1.
uotior, quanto familiarior est. Nam cæteras quidem Sanctorum solennitates cum Ecclesiis aliis habemus cõmunes: hæc verò sic nobis est propria, vt necesse sit, vel à nobis eam, vel à nemine celebrari. Nostra est, quia de Ecclesia nostra: magis autem nostra: quia de nobisipsis. Miramini forsitan & erubescitis celebrari festa de vobis, sed nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Quid enim lapides isti potuerũt sanctitatis habere, vt eorum solennia celebremus? Habent vtiq; sanctitatẽ, sed propter corpora vestra. An vero corpora vestra sancta esse quis dubitet, quæ tẽplum sancti Spiritus sunt, vt sciat vnusquisq; possidere vas suum in sanctificatione? Itaq; sanctæ sunt animæ propter inhabitãtem spi- B
Festiuitas dedicationis nõ tam templi cõsecrati materialis, quam nostri spiritualis.
ritum Dei in vobis Sancta sunt corpora propter animas, sancta est etiam propter corpora domus. Adhuc certè corruptibili tenebatur in carne, & in corpore peccati, in quo & gratie adulterij crimẽ admisit illius anima qui dicebat a: *Custodi animã meam, quoniã sanctus sum.* Mirabilis a Psal. 85. a
plane Deus in Sanctis suis, non modo in cœlestibus, sed etiã in terrenis. Vtrobiq, sanctos habet, & in vtrisq; mirabilis est illos quidem beatificans, istos sanctificans.
Duplices sanctos habet Deus, alios in cœlis, alios in terris.

An experimentum quæritis eius de qua loquimus sanctitatis, & sanctorum vobis istorum miracula desideratis ostendi? Multi certè ex vobis à peccatis & vitiis 2.
in quibus computruerunt tanquam iumenta in stercore suo, exiere viriliter; & quotidie impugnantibus eis potenter resistunt, iuxta Apostolum qui de sanctis loquens vtique b. *Conualuerunt* inquit, *de infirmitate, fortes facti sunt in bello.* Quid mirabilius, quando is qui prius b Heb. 11. f
Nec his terrenis sua desunt miracula.
vix per biduum poterat à luxuria, crapula, & comessationibus, & ebrietatibus, & cubilibus & impudicitiis, cæterisque similibus & dissimilibus vitiis cõtinere, nunc ab eis continet multis annis, tota vtiq; vita sua? Quod maC ius miraculum, quando tot iuuenes, tot adolescentes, tot nobiles: vniuersi denique quos hic video, velut in carcere aperto tenentur sine vinculis, solo Dei timore confixi, quòd in tanta perseuerant afflictione pœnitentiæ vltra virtutem humanã, supra naturam, contra consuetudinem? Ipsi credo videtis quanta iam possemus inuenire miracula, si perscrutari sigillatim liceret singulorum exitũ de Ægypto, & deserti viam, id est, abrenunciationem seculi, introitum Monasterij, in Monasterio conuersationem. Quid vero sunt hæc, nisi manifesta inhabitantis in vobis Spiritus sancti argumenta? Nam habitare in corpore animam probant vitales motus corporis: habitare in anima Spiritum probat vita spiritualis. Illud ex visu & auditu dignoscitur: istud ex charitate & humilitate, cæterisque virtutibus.
Homo spiritualis vnde noscendus.

Vestra est igitur, Fratres charissimi, vestra est hodierna festiuitas. Vos dedicati estis Domino, vos elegit & as- 3.
sumpsit in proprios. *Tibi* (inquit Propheta) *derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor.* Quàm bene commutastis, dilectissimi, quicquid habere potuistis in seculo, quando nunc relinquendo ea, proprij esse meruistis auctoris seculi, & eum habere propriam possessionem, qui sine dubio portio & hæreditas est suorum. Neque enim, sicut dixerunt filij iniquitatis, *beatus populus cui hæc sunt,* temporalia scilicet quæ præmiserat, *promptuaria eructantia ex hoc in illud, oues fœtosæ* & similia: non, inquam beatus populus cui hæc sunt, sed *beatus populus cuius Dominus Deus eius.* Videte ergo, si non dignum sit vt festum agamus diem quo nos assumpsit in proprios, & inuestiuit se per ministeriales & vicarios suos: vt fiat sicut iam olim promiserat: *Ego,* inquiens e, *in medio eorum ero eorum Deus*: nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. Quando enim domus ista per
c Psal. 9. g
Qui reliquerunt omnia, relicti sunt Deo.
d Psal. 143. c
Beatus qui Deum habet.
e Zach. 2. b

manus pontificum dedicata est Domino, propter nos sine dubio factum est; non solum qui præsentes sumus, A sed & quicunque vsque in finem seculi Domino sunt in hoc loco militaturi.

4. Dedicatio tēpli Materialis, typus Spiritualis.

In nobis proinde spiritualiter impleri necesse est, quæ in parietibus visibiliter præcesserunt. Et si vultis scire, hęc vtique sunt: *Aspersio, Inscriptio, Inunctio, Illuminatio, Benedictio.* Hæc vtique in hac visibili domo fecere pontifices, hæc & Christus assistens pontifex futurorum bonorum inuisibiliter quotidie operatur in nobis. *Primo* siquidem aspergit nos hyssopo, vt mundemur, lauemur, dealbemur, dicatúrq; de nobis f: *Quæ est ista quæ ascendit albata?* Lauat, inquā, nos in confessione, lauat nos lachrymarum imbre, lauat sudore pœnitentię: magis autem lauat nos aqua illa preciosa quæ de fonte pietatis, id est, ab eius latere emanauit. Aspergit nos hyssopo, quæ humilis herba est, & pectoris purgatiua: aqua sapientiæ salutaris, quæ est timor Domini, initium sapientiæ, & fons vitæ: etiam condimentum salis admiscens, ne sit insipidus timor sine spe, sine deuotione. Non solū autem, sed *inscribit digito* Dei in quo eiiciebat dæmonia, haud dubium quin in Spiritu sancto. Inscribit inquam legem suā non iam in lapide, sed in tabulis cordis carnalibus, propheti- B cam implens promissionem qua se pollicitus est g: ablaturum cor lapideum, & carneum cor esse daturum, id est, non durum, non obstinatum, non Iudaicum, sed piū, sed mansuetum, sed tractabile, sed deuotum. *Beatus quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum* h. Beati inquam qui docti & *memores sunt mandatorum eius, sed ad faciendum ea* i. Alioquin *scienti bonum & non facienti, peccatum est illi* k? & *seruus sciens voluntatem Domini sui & non faciens, plagis vapulabit multis* l.

f Cant. 8. b
Ritus & ceremoniæ in dedic. visitatæ spectāt ad instructionem templi mystici.
1 Aspersio.
2. Inscriptio.
g Ezech. 11. d
h Psal. 93 b
i Psal. 102 d
k Iacob 4. d
l Luc. 12. f

5. 3. Vnctio.

Vnde necesse est vt *Vnctio* spiritualis gratiæ adiuuet infirmitatem nostram, obseruantiarum & multimodæ pœnitentiæ cruces, deuotionis suæ gratiā liniens: quia nec sine cruce sequi Christum, & sine vnctione crucis asperitatem ferre quis posset? Hinc est quòd multi abominantur & fugiunt pœnitentiam, crucem quidem videntes, sed non etiam vnctionem. Vos qui experti estis, ecce scitis, quia verè crux nostra inuncta est, & per gratiam spiritus adiuuantis suauis & delectabilis est pœnitentia nostra, & vt ita dicam, amaritudo nostra dulcissima. At postquam vnctio gratiæ huius præcesserit, iam C lucernam suam Christus non ponit sub modio, sed super candelabrum: quia tempus est vt luceat lux nostra coram hominibus, & videat opera nostra bona, & glorificent Patrem nostrum qui in cœlis est m.

Cur multi horreant pœnitētiæ & disciplinæ crucem.
4. Illuminatio.
m Matt. 5.

6. 5. Benedictio.

Iam verò benedictionem quidem expectamus in fine, quandò aperiet manum suam, & implebit omne animal benedictione. Nam in quatuor præmissis merita constant, in benedictione sunt præmia. In benedictione tota complebitur gratia sanctificationis, quando iam in domum transibimus non manu factam æternam in cœlis. Ipsa est quæ construitur viuis ex lapidibus, Angelis scilicet & hominibus. Simul enim ædificatio & dedicatio ipsa complebitur. Disiuncta nimirum ligna & lapides, domum non faciunt, nec in eis habitare quis potest. Sola vero coniunctio domum facit: sic cœlestium spirituum perfecta vnitas, sine vlla sibi diuisione connexa integram & congruam Deo reddidit habitationē, quam ineffabiliter beatificat inhabitās gloria maiestatis. Quis enim sic sciret vniuersa regum consilia, aut quis eorum omnia dicta vel facta sic nosset, quomodò palatij ligna D & lapides, si non deesset illis intelligentiæ sensus? Itaq; e cœlestis illius curiæ lapides viui ac rationabiles diuinis intersunt consiliis, & Trinitatis mysteria norūt, audiúntque verba ineffabilia quæ non licet homini loqui: Beati qui habitant in domo tua Domine: in secula seculorum laudabunt te n. Quanto enim plus vident, plus intelligunt, plus agnoscunt: tantò plus diligunt, tanto magis laudant, tanto amplius admirantur.

Ex Angelis & hominibus construitur domus Dei.
n Psal. 83 a

7. Verum quia cohætere quidem sibi domum illam & perfectè connexam esse iam diximus, superest vt iuncturam & connexionem ipsam aliquatenus exprimamus. Legimus in Esaia o: *Glutino bonum est.* Duplici sibi igitur cohærent lapides illi glutino: cognitionis plenæ, & A perfectę dilectionis. Tanto siquidem maiori ad se inuicem dilectione copulantur, quanto ipsi charitati quæ Deus est, viciniores assistunt. Sed nec vlla separare eos abinuicem suspicio potest, vbi nihil omninò quod in altero sit, alterum latere patitur penetrans omnia radius veritatis. Quoniam enim *qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo* p: nihil dubium est quin perfectè adhærētes ei beati Spiritus cum eo pariter & in eo penetrent vniuersa. Ad hanc domum si peruenire desideras, sic concupiscat & deficiat anima tua in atria Domini sicut Propheta clamat q. *Vnam petii à Domino, hanc requiram vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.* Ipsum nihilominus imitare Prophetam r, qui sicut *iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob, si introiero in tabernaculum domus meæ, &c.* Sed hinc alio sermone nobis tractandum erit, quod Dominus ipse donauerit.

o Isa. 41. b
Lapides viui domus Dei quasi glutino cohæreant nēpè cognitionis & dilectionis.
p 1. Cor. 6. d
q Psal. 26 b
r Psal. 131. a

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ.

Sermo. II.

B

1. OLim Rex gloriosus & Propheta Domini Dauid sanctus religiosa quadam cœpit cogitatione moueri, indignum iudicans, quòd nullam adhuc Dominus Sabaoth domum haberet in terris: ipse vero domum inhabitaret regiæ dignitatis a. Hoc ipsum, Fratres, nos quoque decet cogitare fideliter, & viriliter affectui mācipare. Nam quòd licet Deo placuerit cogitatio illa Prophetæ, opus tamen reseruatum est Salomoni: alia ratio est, forte prolixiore indigens disputatione. Iam verò, ô anima, tu quidem sublimi in domo habitas, quæ à Deo tibi fabricata est, corpus hoc dico: quod sic compegit, quod sic aptauit, quod sic ornauit & ordinauit, vt gloriose in eo & delectabiliter habitares. Sed & ipsi corpori domum fecit excelsam, aptissimam & decoram, dico autem sensibilem hunc & inhabitabilem mundum. Nonne ergo indignum reputas, vt vbi ipse fecerit domum, tu vero ei templum ædificare dissimules? Adhuc domum quidem habes, sed certa esto quoniam in breui casura est domus tua: & tu nisi prius prouideris aliam, eris pluuiæ vento & frigori exponenda. Heu à facie fri- C goris eius quis sustinebit? Felix proinde & multum felix anima quę dicere potest b. *Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificationē habemus ex Deo, domū non manu factam, æternam in cœlis.* Propterea iam ne dederis, ô anima, somnum oculis tuis, & palpebris tuis dormitationem, donec inuenias locum Domino, tabernaculum Deo Iacob c.

a 2. Reg. 7. & 1. Par. 17.
Indignū Deo in nobis deesse domum, qui nos in domo tam splendida posuit.
b 2. Cor. 5. a

2. Sed quid putamus fratres? Vbi inuenitur huius ædificij locus, aut quis poterit esse architectus? Nam visibile illud templum vtique propter nos factus est ad nostram habitationem. Neque enim altissimus in manu factis habitat. Quod ergò ædificabimus templum ei qui dicit & vere dicit d: *Cœlum & terram ego impleo?* Tribularer valde, & anxiaretur super me spiritus meus, nisi quod audio eum de quodam dicentem e: *Quia ego & Pater ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Ita iam scio, vbi præparanda sit domus ei, quoniam non capit eum nisi imago sua. Anima capax illius est, quę nimirum ad eius imaginem est creata. Propter quod iam festina, adorna thalamum tuum Sion: quoniam compla- D cuit Domino in te, & terra tua inhabitabitur. Exulta satis filia Sion, habitabit in te Deus tuus. Dic cum Maria tua f: *Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundū verbū tuum.* Dic iuxta beatæ Elizabeth verbū g: *Et vnde hoc mihi, vt veniat maiestas Domini mei ad me?* Quanta enim Dei benignitas, quanta dignatio, quanta dignitas, quanta gloria animarum, quòd Dominus vniuersorū, & qui nullam habet indigentiam, templum sibi fieri iubet in illis?

c Psal. 131. a
d Hier. 23 d
e Ioan. 14. c
f Luc 1 d
g Ibidem.

3. Itaque, Fratres, toto cum desiderio, & digna gratiarum actione studeamus ei templum ædificare in nobis: primò quidē solliciti, vt in singulis, deinde vt in omnibus simul inhabitet: quia nec singulos dedignatur, nec vni-

Quomodo Deo templū in nobis ædificandum.

uerſos. *Primo* igitur loco ſtudeat vnuſquiſque ne diſſideat ipſe à ſemetipſo, quoniam omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur, & domus ſupra domũ cadet h: nec inhabit Chriſtus vbi fuerint parietes declinati, & maceriæ depulſæ. Non enim corporis ſui domum integram anima vult habere, & exire illam neceſſe eſt, ſi fuerint à ſe inuicem membra diſperſa. Videat ergo & ipſa, ſi deſiderat habitare Chriſtum per fidem in corde ſuo, id eſt in ſeipſa: ſollicitè caueat ne à ſe inuicem membra eius diſſideant, id eſt ratio, voluntas, atque memoria. Sit ergò ſine errore *ratio*, vt bene congruat voluntati. Talem enim voluntas amat. Sit & *voluntas* ſine iniquitate, quoniam ratio talem approbat. Alioqui ſi ſeſe iudicat anima propter voluntatis prauitatem in eo quod per rationem probat, bellum inteſtinum eſt, & diſcordia periculoſa: quoniam voluntatem huiuſmodi ratio ſemper ſuggillat, ſed accuſat, ſed diiudicat, ſed condemnat. Propter quod ait Dominus in Euangelio i: *Eſto conſentiens aduerſario tuo dum es in via cum illo, ne forte aduerſarius tradat te iudici, & iudex tradat te tortoribus, &c.* Sit etiã memoria ſine ſorde, vt nullum in ea peccatum maneat, quod non pura confeſſione & dignis fructibus pœnitentiæ deleatur. Alioquin conſcientiam in qua peccatum latet: & voluntas odit, & ratio execratur. Bonum proinde parat habitaculum Deo, cuius nec ratio decepta, nec voluntas peruerſa, nec memoria fuerit inquinata.

h *Matt.* 12. b

1. Stude ne diſſideas ipſe a temetipſo.

Cõcordia ſuiipſius cõſtat, Si ratio vacet errore, volũtas iniquitate, memoria ſorde.

i *Matt.* 5. a

4. *Iam verò* ſic ſe habitantibus ſingulis, etiam omnes nos connecti & conglutinari neceſſe eſt, mutua vtique charitate quæ eſt vinculum perfectionis. Nam cognitio quidem perfecta in hac vita haberi non poteſt, forſitan nec oportet. In cœleſti quidem domo cognitio dilectionis eſt nutrimentum, hic verò eſſe poterat detrimentum. Quis enim gloriabitur caſtum ſe habere cor? Propterea facile erat & confundi cognitum, & cognoſcentem offendi. Ibi iucũda erit cognitio, vbi macula iam non erit. Illa ergò domus connexa firmius eſt tanquam in æternũ manſura. hæc tanquam tabernaculum bellatorum minus ſibi perfecte cohæret. Illa nimirum domus lætitiæ, iſta militiæ eſt. Illa domus laudis, iſta orationis. Hæc inquam eſt vrbs fortitudinis noſtræ, illa eſt ciuitas requiei noſtræ. Proinde ſi victorioſi fuerimus hic, illic erimus glorioſi: habentes loco galeæ diadema, ſceptrum, & palmam pro gladio, pro ſcuto chlamydem deauratam, pro thorace ſtolam iucunditatis. Interim ſane premi magis quàm perimi videtur vtilius: & ſuſtinere pondus clypei & loricæ, quàm maligni iaculis igneis vulnerati. A quibus nos ſuperna ſua protectione cuſtodiat qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

2. Cura, vt mutua charitate cõiũgaris proximo.

Nũc pugnandum vt tandem coronemur.

IN DEDICATIONE TEMPLI,

SERMO III.

1. DOmus hæc, Fratres, æterni Regis eſt oppidum, ſed obſeſſum ab inimicis. Quotquot igitur ipſius armaturati ſumus, & eius militiæ dedimus nomina, triplici nobis opus eſſe nouerimus apparatu ad cuſtodiam caſtri huius: *munitione* videlicet, & *armis*, & *alimentis*. Quæ eſt ergò munitio? *Vrbs fortitudinis noſtræ Siõ* (ait Propheta) *Saluator ponetur in ea murus & antemurale* a. Murus cõtinentia, antemurale patientia eſt. Bonus cõtinentiæ murus, qui ſic vndiq; circũdat & circũcingit: vt nec per oculorum feneſtras, nec per cæteros ſenſus detur ingreſſus morti. Bonum antemurale patiẽtiæ, quod primos hoſtiũ ſuſtinet impetus, vt inter plurima tentamenta ſtemus viriliter, & perſeueremus iugiter inconcuſſi. Vnicũ quippe remediũ eſt dum continentia quatitur, & quodammodo nutat, obiicere patientiam, & quantumcunq; ferueat ſenſus peccati, negare omnimodo conſenſum: *In patientia veſtra*, inquit b, *poſſidebitis animas veſtras.* Ponitur ergo in ciuitate Saluator ipſe muros & antemurale, factus nobis à Deo Patre iuſtitia, & Prophetæ patiẽtia, ſicut idem ait c: *Quoniã tu es patientia mea Domine.* Murus, inquam, ponitur in conuerſatione, antemurale in paſſione, ab omnibus carnis & ſeculi præſentis illecebris abſtinens, & aduerſa ſuſtinens fortiter vniuerſa.

a *Iſa.* 26. a

Ad cuſtodiã caſtri ſpiritualis quæ neceſſaria; Nempe murus continentiæ, antemurale Patientiæ.

b *Luc.* 21. d

c *Pſal.* 70. a

2. Oportet autem & arma parare, ſed arma ſpiritualia potentia Deo, non modò ad reſiſtendum, ſed ad impugnandum quoque & expugnandum viriliter inimicum. *Induite vos armaturam Dei*, ait Apoſtolus, &c d. Quid enim putamus fratres? Grauis equidem nobis eſt inimici tentatio, ſed longe grauior illi oratio noſtra. Lædit nos iniquitas eius atque verſutia, ſed multo amplius noſtra eum ſimplicitas & miſericordia torquet. Humilitatem noſtram non ſuſtinet, vritur charitate noſtra, manſuetudine & obedientia cruciatur. Iam vero nec fame quidem vrgeri poſſumus, vt hoſtibus caſtrum tradere compellamur: quoniam gratias ago Deo, non venit ſuper nos terribilis illa comminatio Prophetæ, imò Domini per Prophetam e, famis videlicet & ſitis, non panis & aquæ, ſed audiendi verbum Dei. Sic enim habemus. *Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei* f. Itaq; non nobis alimenta deſunt qui & ſermones frequenter, & frequentius ſacras lectiones audimus: & interdum quoq, ſpiritualis deuotionis guſtamus delitias, tanquam ſi catuli edant de micis, quæ cadunt de mẽſa dominorum ſuorum, cœleſtes illos conuiuas dico, qui replentur ab vbertate domus Dei. Habemus etiam *panem lachrymarum*, qui licet minus ſuauis, optimè tamen cõfirmat cor hominis. Habemus & *obedientiæ panem*, de quo loquitur ad Diſcipulos Dominus. *Meus* (inquiens g) *cibus eſt, vt faciam voluntatem Patris mei.* Habemus ſuper omnia de cœlo *panem viuum*, corpus Domini Saluatoris; in cuius vtiq; fortitudine cibi, omnis aduerſæ partis depicitur fortitudo.

Arma ſpiritualia.

d *Epheſ.* 6 b

Commeatus faces.

e *Amos* 8. d

f *Matt.* 4 d & *Deut.* 8 a

Panis verbi Dei.

Obedientiæ.

g *Ioan.* 4. c

Panis Corporis Domini.

3. *Sic ergò* munita eſt caſtri dominici fortitudo, vt nihil iam timere oporteat, ſi tamen fideliter & viriliter agere voluerimus; vt videlicet nec proditores, nec pauidi, nec deſides inueniamur. Nam proditores quidẽ ſunt quicunque in hoc Domini caſtrũ inimicos eius introducere moliuntur, quales ſunt vtiq; detractores Deo odibiles, qui diſcordias ſeminant, nutriunt ſcandala inter fratres. Sicut enim in pace factus eſt locus Domini, ſic in diſcordia locũ diabolo fieri manifeſtũ eſt. Non miremini, Fratres, ſi durius loqui videor: quia veritas neminem palpat. Omninò proditorem ſeſe nouerit, ſi quis forte (quod abſit) vitia quælibet in hanc domum conatur inducere, & templũ Dei ſpeluncam facere dæmoniorũ. Gratias Deo; non multos hic inuenimus huiuſcemodi. Sed tamen deprehendimus interdum fortè nonnullos, qui colloquantur hoſtibus, & paciſcantur fœdus cũ morte, hoc eſt moliantur (quod in eis eſt) imminuere ordinis diſciplinam, intepeſcere feruorem, turbare pacem, lædere charitatem. Verum nos quidem caueamus ab eis quãtum poſſumus: ſicut ſcriptũ eſt de quibuſdam, *Ieſus autem non credebat ſe eis* h. Dico autem vobis quia licet portentur modò, ſed portabunt citò graue iudicium, niſi ſe citius emendauerint, ſicut graue damnum moliuntur inferre. Quid enim, frater? Vanitati aut tepiditati ſeu cuilibet alteri vitio fidem ſeruas operibus, & Deo per tonſurã mentiris: Optimum certè caſtrum tuliſti Chriſto, ſi inimicis eius tradideris Claramuallẽ. Optimos inde ſingulis annis & pretioſos in oculis ſuis redditus accipit: & prædam multam quam hoſtibus eripit, in hunc munitionis ſuæ locum ſolet inducere, & habet fiduciam multam in fortitudine eius. Ecce enim quos redemit de manu inimici, & de regionibus congregauit eos, à ſolis ortu & occaſu, ab aquilone & mari. Quibus ergò proditorẽ caſtri huius, poſtquam deprehenſus & comprehenſus fuerit (neque enim latere aut fugere poteſt) quibus, inquam, putas exponendum eſſe ſupplicijs? Non vtique communi cæterorũ morte damnabitur, exquiſitis illum neceſſe eſt interire tormentis. Sed non modo plus immoror circa iſta, credò melius deinceps ab hac tam execrabili proditione cauebimus, ſtudentes de cætero maiori ſollicitudine non attrahere, ſed repellere vitia, quæcunq; illa ſint, ſeu carnalia, ſeu etiam ſecularia, ne proditorum notam vel pœnam incurrere mereamur.

Deinde proditio caſtri cauenda.

Proditores caſtri Dominici quinam ſint.

h *Ioan.* 12. e

Claraualliſ caſtrũ Chriſti.

4. *Secundò* loco etiam illud cauendũ, ne quis fortè puſil-

5. Cauēda pusillanimitas & turpis fuga

lanimitate deiectus, fugiat à munitione ibi trepidans timore vbi non est timor, vbi vero summū periculum, insana temeritate securus. Hostilibus enim manibus hostilibus gladiis se exponit, quicunque est ille qui fugit, ac si ignoret, quoniam hostes illi omnino carent misericordia, crudeles quidē in alienos, sed multo crudeliores in suos, quippe crudelissimi in seipsos.

5.
3 Cauēda desideria & somnolentia.

Iam verò tertium quoq; periculum breuiter dico, quia hora præteriit, dum vestræ, vt dignum est, salutis plurimū cupidus, diuersis motuum infirmitatibus remedia diuersa conquiro. Quid prodest si nec prodere castrum, nec relinquere velis, sed segnis & desidiosus in eo permaneas? Toto proinde animo tota virtute, dilectissimi, commissum nobis castrum Domini & regis nostri manu tenere laboremus, solliciti cōtra omnes inimici versutias, & aduersus omnia eius machinamenta parati, sicut scriptum est i: *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* At quoniam scimus à quo dictum sit k: *Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custōdit eam* humiliemur sub potenti manu Altissimi, & nos & domum istam tota deuotione eius misericordiæ committentes, vt ipse nos custodiat ab omnibus insidiis inimicorum omnium, ad laudem & gloriam nominis sui, quod est benedictum in sæcula. Amen.

i Iacob. 4. d
K Psal. 126. a

DE DEDICATIONE TEMPLI,

Sermo IV.

1.

VOtiuis laudibus celebramus hanc diem, & festiuis eam gaudiis honoramus. Quòd si nec religiosis cōpetit, nec sapientes decet ignorare, quid venerentur; aut celebrare, quod nesciant, quærendum nobis est in cuius id agitur, vel in quorum commemoratione Sanctorum. Nec verò id mihi ex me arbitror præsumendum: prior loquatur alter cuius testimoniū maius sit, & credibilius videatur. Miramini forte cur ista præloquimur, cum vestris sese obtutibus Ecclesia præsens manifestius ingerat, cuius anniuersaria Dedicatio celebratur. Quis. n. parietes eius sanctos dicere vereatur, quos manus sacratæ pontificum tantis sanctificauere mysteriis? Extunc quoque & deinceps sanctarum inibi lectionū resultare frequentia, sanctarum orationū deuota murmurare susurria, sanctarum reliquiarū honorari beata præsentia, sanctorum spirituum indefessa noscitur custodia vigilare. Dicas forsitan, cætera quidem euidentia sunt, sed quis angelicas sese vidisse excubias gloriatur? Et si tu forte nō vides, est tamē qui videt, ipse qui mittit. Quis ille? Nimirū qui loquitur per Prophetam a: *Super muros tuos Hierusalem cōstitui custodes.* Est quidem sursum Hierusalem quæ est libera mater nostra, sed minime crediderim super muros eius cōstitutos esse custodes, in cuius laudibus Propheta decantat b: *Qui posuit fines tuos pacem.* Tu verò si id parū iudicas, perge audire quod sequitur in testimonio præcedenti. *Tota die,* inquit, *& tota nocte in perpetuum non tacebunt.* Siquidem aduertere est vel ex hoc, non hanc esse Hierusalem de qua legisti c: *Portæ eius non claudentur per diem, nox enim non erit in ea* Illa ergo Hierusalem nec vicissitudines patitur, nec custodibus eget, nostris potius custodes necesse est & diebus & noctibus deputari. *Super muros tuos Hierusalem constitui custodes.*

Ecclesiarum nostrarum sanctitas.

a Isaiæ 26. c
b Psal. 147. a
c Apoc. 21. g

2.
Præsentia & custodia SS. Angelorum Deus munit Ecclesias.

Benignus es, Domine, nec nostrorum hac fragili protectione murorum potes esse contentus, sed ipsis hominum prælatis hominibus angelicam quoque custodiam superponis, vt muros defensent, & eos qui murorum ambitu continentur. Ita pater, quoniam sic est placitū ante te, sic necessarium nobis. Insufficiens enim est ministratio nostra, nisi & nobiscū & pro nobis administratorios spiritus in ministerium mittas, vt hæreditatem capiamus salutis. Quid enim si non videmus obsequiū, cum experiamur auxilium? Quid si non meremur aspectum, cum sentiamus effectum? Discimus certè vel ex hoc ipso inuisibilia visibilibus præferenda. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna d. Deniq; in inuisibilibus visibilium causa consistit, vt secundum Apostolum e: *Inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt, à creatura visibili intellecta conspiciantur.* Sic nimirum Iudæos olim de inuisibili peccatorum indulgentia sanctum Dei blasphemantes, sanitatis corporeæ signo visibili confutauit f. *Vt sciatis quia filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Tolle grabatum tuū, & vade in domum tuam.*

d 2. Cor. 4.
e Rom. 1. c
f Marc. 2. b

3.

Sic & Pharisæum illum murmurantem aduersus medicum, qui salutem operabatur, & succensentem languidæ quæ saluabatur, manifestis reuicit indiciis, obsequia mulieris enumerans g. Errabat siquidē qui tanquā adhuc peccatricem horrebat, quæ diuinis inhærens vestigiis, rigabat fletibus, tergebat crinibus, osculo premebat, vngebat vnguento. Quis enim crimina iam deleta recenseat, quis tāgentē succenseat, quis eam peccatricem censeat, quæ dum commissa deplorat, odit iniquitatem: dum osculatur pedes Domini, diligit iustitiam: & rursum dum tergit crinibus, exhibet humilitatem: dum vngit vnguento mansuetudinem præfert? Nunquid possibile est regnare peccatum in animo contrito & spiritu ingemiscenti, aut non multa charitas operit multitudinem peccatorum? *Dimissa sunt ei peccata multa: quoniam dilexit multum* h. Merito proinde iam non peccatrix, muta, Pharisæe, sententiam, sed sancta & discipula Christi vocabitur, à quo etiam didicit in tam breui esse mitis & humilis corde. Nimirum hoc est quod in Propheta legisti, sed forsitan neglexisti. *Verte impios, & non erunt.* Sic, charissimi, sic & antiquus ille accusator fratrū, si in quibus & vos erubescitis præterita peccata vestra vobis improperet, Apostolum audite magnificè consolantem vos & dicentem k: *Hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis.* & illud l: *Habetis nunc quidem fructum vestrum in sanctificationem finem verò vitam æternam.* Et manifestius imprimens: *Templum Dei,* ait m, *sanctum est, quod estis vos.*

g Luc. 7. f Pharisæus iudicans secundum speciem visibilem errat.
Magdalena non amplius peccatrix, quando pœnitens.
h Luc. 7. g
i Prouer. 12. a
K 1. Cor. 6. c
l Rom. 6.
m 1. Cor. 3. c 6. d

4.

Nimirum ipse est cuius reuerentiæ primam in huius sermonis principio reseruauimus vocem, dum quæreremus sanctos, quorū sanctimoniæ congratulamur deuotione solenni. Licet enim parietes hos & dici sanctos, & esse faciat consecratio Episcoporum, frequentatio scripturarum, instantia orationum, reliquiæ sanctorum, visitatio angelorum: minimè tamen eorum sanctitas propter se credenda est honorari, quos nec propter se certum est sanctificari. Quinimmo sancta est propter corpora domus, corpora propter animas, animæ propter spiritum inhabitantem. Neque hinc dubitet quis, cum inuisibilis eius gratiæ visibile nobis signum fiat in bonū. Dico autem in eo quod & ipsi instar illius Euangelici paralytici surgitis, quòd corporeum hoc grabatum in quo iacebatis languidi, tam facilè tollitis quòd denique ambulatis in domum vestram. Illam sanè domum, de qua lætamini dicentes cum Propheta n: *In domum Domini lætantes ibimus.* O admirabilis domus, & dilectis tabernaculis, & atriis concupiscibilibus præferenda! *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit & deficit anima mea in atria Domini* o. Verum multo magis *beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Siquidem gloriosa dicta sunt de te, domus Dei. In tabernaculis enim gemitus est pœnitentiæ, in atriis gustus lætitiæ, in te satietas gloriæ. Hæc quidem est infima domus *orationis*, media *expectationis*, tu gratiarum *actionis & laudis.* Felix proinde qui hic declinauerit à malo quod est culpa, & fecerit bonum: vt illic à malo quod est pœna liberetur, & in te recipiat bonum. Hic nimirum primitiæ spiritus, illic diuitiæ, in te plenitudo: vbi bona illa mensura conferta & coagitata & supereffluens detur in sinus vestros. Hic denique fiunt sancti, illic securi, in te beati. Hæ siquidem primitiæ spiritus, quæ militantibus interim prærogantur; sanctitas in *conuersatione*, pietas in *intentione*, virtus in *colluctatione.* In sanctitate *conuersationis* pœnitentiæ fructus intellige, & corporalia quoque diuinorum exercitia mandatorum. At quoniam hæc nisi simplex fuerit oculus, simplicia esse non possunt, necessario

Quare Templorum sanctitas honoretur, nempe non propter ipsa, sed propter nos.
n Psal. 121 a
o Psal. 83. a
Tres mansiones distinguit; infimā, mediam, & supremam. Primā vocat tabernacula. 2. atria. 3. domum Dei. Primā tribuit hic viuētibus. 2. hinc migrātibus. 3 in fine resurgentibus. Primitiæ spiritus, quæ prærogantur militantibus in ecclesia Milit.

pietas *intentionis* & puritas cordis exigitur, ne vel honoris ambitus vel laudis surrepat appetitus: sed solus ille desideretur, qui solus desiderium replet, & ad proprii fontis originem omnis quam accepimus gratia reuertatur. Memento tamen solam ex omnibus *perseuerantiam* coronari, nec eam facilè posse inter tot discrimina vendicari, nisi multiplicem obtineas in tam multiplici colluctatione virtutem. Hæc in tabernaculis.

Perseuerantia sola coronatur.

5\.

De atriis hisce consule Annot. vbi anndotũ pro sententia S. Bern. circa statum animarum post mortem.

Porrò in atriis quæ post molestos conflictus amœna iucunditate fouendos excipiunt exeuntes, iam diuinæ spiritus erogatur: requies à laboribus, securitas à sollicitudinibus, pax ab hostibus. Ipse enim amodò iam dicit spiritus vt requiescant à laboribus suis, qui tanto feruore ocium hactenus interdicere, labores indicere consueuit. Ipse seorsum à curis faciet, & ab omni sollicitudine sequestrabit, qui modo consilia ponit in anima sua, & sollicitã facit erga multa turbari. Ipse iam parta victoria in pace in idipsum suauiter dormire præstabit, qui dum adhuc leo rugiens fremit, & ad vigilias excitat, & accingit ad pugnã. Verum in his, vt supra tetigimus, liberatio magis à malo quàm boni muneratio est: nisi, quod dura nos nostræ necessitatis experientia cogit, absentiam mali, boni cumulos æstimare: quemadmodum conscientia grauiorum immunitatem criminum, plenitudinem reputat sanctitatis. Hinc aduertere est, quàm longe agimus à summo bono, qui carere culpa iustitiam, carere miseria beatitudinem iudicamus.

6\.

Supremæ domus Dei voluptas, & gloria inæstimabilis.

Absit autem vt talẽ quis putet vbertatem domus illius, & torrentẽ voluptatis, & si qua sunt alia quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ præparauit Deus diligentibus se. Nec ergo audire velis, ô homo, quod auris hominis non audiuit, nec ab homine quæras quod humanus nec oculus vidit, nec animus capit. Ne tamen hinc penitus taceamus nostram hanc patriam à longe salutantes, triplicem quandam odorari videmur, potentiæ scilicet & magnificentiæ & gloriæ repromissionem. Siquidem homo erat, & filius captiuitatis huius, qui dicebat p: *Introibo in potentias Domini*. Cęterũ nos scire possumus quid sit infirmitate carere, tanquam infirmitate circũdati: quid verò sit virtute indui, & potẽtiam introire, nec modo potentiam, sed & multam potentiam, fortè & omnipotentiam, interim scire nõ possumus. Clamat etiam testis fidelis q, *quia quos iustificauit, illos & magnificauit*. At magnificentiam eam præsertim quã procedere deceat à magnitudine, cuius nec finis nec numerus est, vtinam nostræ interim exiguitati liceat expectare. nã æstimare non licet. Iam verò ne ipsius quidem veteri necesse est aut habere suspectam gloriæ promissionem, feliciter tunc & fiducialiter hauries gloriam, à cuius interim appetitu tantis comminationibus deterreris. Erit enim tunc vnicuique laus à Deo, secura certe & sempiterna, finis pariter & discriminis expers, & vt scriptum est r: *Iucũda decoraque laudatio*. Eia ergò fratres, viriliter interim in *tabernaculis* militemus, vt suauiter deinde *in atriis* requiescamus: vt nouissimè in *domo* sublimiter gloriemur, cum momentaneum hoc & leue tribulationis nostræ supra modum in sublime æternum pondus gloriæ operabitur in nobis, cum in Domino laudabimur tota die, in veritate vtique non in vanitate.

p Psal. 70. a

q Rom. 8 f

Gloria sola secura, quæ in cœlis expectatur.

r Psal. 146. a

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ.

De gemina consideratione sui.

SERMO V.

1\.

ETiam hodie, Fratres, solennitatem agimus, & pręclaram. Atque id quidem facile dixerim: sed si pergitis quærere cuius Sancti, illud fortè iam non ita. Quotiens enim Apostoli seu Martyris vel Confessoris alicuius memoria celebratur, haud difficile est dicere cuius: vtputa sancti Petri, & Stephani gloriosi, aut scilicet Patris nostri Benedicti, vel alicuius cæterorum magnorum principum magnæ curiæ cœli. Nunc verò nullius eorum solennitas agitur, agitur tamen nonnulla solennitas. Nec modo nonnulla, sed non parua. Et si iam vultis audire, festiuitas est domus Domini, templi Dei, ciuitatis Regis æterni, spõsæ Christi. Nemo sanè ambigit sanctam esse sponsam Sãcti sanctorum, & omni celebritatis honore dignissimam. An verò domum Dei sanctam esse quis dubitet, de qua legitur a: *Domum tuam decet sanctitudo*? Sic & *sanctum est templum eius, mirabile in æquitate* b, sed & ciuitatem sanctam Ioannes sese vidisse testatur. *Vidi*, inquit c, *sanctam ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de cœlo, à Deo paratam tanquam sponsam ornatam viro suo*. In quibus sanè verbis aperire iam cœpi, quod adhuc (fateor) dissimulare volebam. Dico autem quòd eadem Sponsa, quæ Ciuitas est, sed & Templum quoque, & Domus nihilominus sit. Neque id mirum, præsertim cum similiter vnus sit qui se ei Sponsum dignatur & Regem & Deum & Patremfamilias exhibere.

a Psal. 92. d

b Psal. 64. a

c Apoc. 21. a

2\.

Necdum tamen vobis arbitror satisfactum, donec euidentius quæ *Domus* huius patrisfamiliãs, quod hoc *Templum* Dei, quæ *Ciuitas* Regis istius, quænam deniq; huius gloriosi Sponsi *Sponsa* dici & esse meruerit, audiatis. At ego super hoc quidem non paruum vereor loqui quid sentiam, ne quem vestrum (quod absit) aut minus fideliter, aut minus humiliter audire contingat: ne quis forsitan ab hoc auditorio aut elatus præ magnitudine gloriæ, aut incredulus exeat præ pusillanimitate spiritus sui. Opto enim semper vos & fideles & humiles inueniri, quod vtrunque summopere sit necessarium ad salutem. Solis nãque humilibus ipse dat gratiam, cui etiam sine fide placere impossibile est. Opto igitur & omnibus modis cupio, vt & paruulos & magnos, immò (vt plus miremini) nihil aliud quam grande aliquid et vos exhibere curetis. Neque enim sine magno animo bona illa tam magna capere, vt vim facere poteritis regno cœlorum, non plus quã sidem cœlorum regnum intrare: nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli. d Nõ sum homo profundi sensus, non possum vobis quod non gustauerim, eructare. Dicam tamen quid interdum in me sentiam actitari, vt si quis forte sibi vtile iudicauerit, imitetur. Quia enim olim persuasum est mihi, vt misereat animæ meæ e placiturus exinde Deo meo, frequenter de ea recogito: vtinam autẽ magis semper liceret. Erat quando id actitari minime libebat, nempe quòd minus (si tamen minus, & non magis minime) diligerem eam. Quomodo enim amat quis, cuius mortem amat? Quod si, vt verum est & indubitabile, mors animæ iniquitas est, absolutam proinde liquet esse sententiam f, quòd *iniquitatem qui diligit, odit animam suam*. Oderam ergo eam, & odissem adhuc, nisi hoc mihi quodcunque amoris eius initium, is qui prior eam dilexerat, contulisset.

Duplex nostri consideratio. Vna humiliationis, seu cõfusionis, altera exaltationis seu glorificationis: profunde declaratur.

d Matth. 18. a

e Eccli. 30. d

f Psal. 10. d

3\.

Consideratio Humiliationis.

Animæ nostræ secundũ se spectatæ miseriæ.

Ipsius proinde beneficio nonnunquam de eo cogitans, videor mihi in ea, fateor, velut duo quædam contraria inuenire. Si ipsam prout in se est & ex se iuxta rei veritatem intueor, nihil de ea verius sentire possum, quã ad nihilum esse redactam. Quid modo necesse est singulas eius miserias numerare, quàm sit onerata peccatis, obfusa tenebris, irretita illecebris, pruriens concupiscentiis, obnoxia passionibus, impleta illusionibus, prona semper ad malum, in vitium omne procliuis, postremo totius confusionis, & ignominiæ impleta? Nimirum si ipsę quoque iustitiæ nostræ omnes ad lumẽ veritatis inspectæ, velut pãnus menstruatæ inueniuntur g, iniustitiæ deinceps quales reputabuntur? Si lumen quod in nobis est tenebræ sunt, ipsę tenebræ quantæ erunt? Facile est cuique nostrum si sua melius vniuersa & sine dissimulatione vestiget, & iudicet sine acceptione personæ, attestari per omnia apostolicę veritati, & liberè proclamare: *Qui se putat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit* h. *Quid est homo quia magnificas eum* (ait fidelis & deuota confessio i) *aut apponis erga eum cor tuum*? Quid? Sinè dubio vanitati similis factus est homo, ad nihilum redactus est homo, nihil est homo. Quomodo tamen penitus nihil est, quem magnificat Deus? Quomodo nihil, erga quem appositum est cor diuinum?

g Isa. 64. b

Homo totus miser & nihil.

h Gal. 6. a

i Iob 7. d

4\.

Respiremus, fratres, & si nihil sumus in cordib. nostris, forte in corde Dei potest aliud latere de nobis. O patre

misericordiarum, ô pater miserorum, quid apponis erga eos cor tuum? Scio scio: vbi est thesaurus tuus, ibi est, & A cor tuum. Quomodo ergo nihil sumus, si thesaurus tuus sumus? Omnes gentes quasi non sint, sic sunt ante te, & tanquam nihilum & inane reputabuntur. Siquidem ante te, sed non sic intra te. Sic in iudicio veritatis tuæ, sed non sic in affectu pietatis tuæ. Nimirum vocas ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Et non sunt ergò, quia quæ non sunt vocas: & sunt, quia vocas. Licet enim non sint quantum ad se, apud te tamen sunt, vtique iuxta Apostolum *k non ex operibus iustitiæ, sed ex vocante*. Sic nimirum sic consolaris in tua pietate, quem in veritate tua humiliasti: vt magnifice dilatetur in tuis, qui merito angustiatur in visceribus suis. Siquidem vniuersæ viæ tuæ misericordia & veritas, requirentibus testamentum tuum & testimonia tua l. Testamentum vtique pietatis, & testimonia veritatis.

k Rom. 9. c

Homo in se nihilum, at in Deo magnũ aliquid.

l Psal. 24. b

5. Lege homo in corde tuo, lege intra teipsum de teipso testimonia veritatis, etiam hac communi luce iudicabis te indignum. Lege in corde Dei testamentum quod firmatum est in sanguine mediatoris, & inuenies quàm longe aliud spe possidere, quam re tenere videris. *Quid est*, B inquit m, *homo quia magnificas eum*? Magnus vtique; sed in illo; siquidem magnificatus est ab illo. Aut quomodo non magnus apud illum, cui tam magna cura est de eo? *Ipsi enim cura est de nobis*, ait Apostolus Petrus n. Et Propheta: *Ego autem mendicus sum & pauper, Dominus sollicitus est mei* o. Plane artificiosa connexio vtriusque considerationis, qua velut vno momento descendens pariter & ascendes, & te pauperem & mendicum, & Deum pro se sollicitum vidit. Angelicũ est istud ascendere & descẽdere simul. *Videbitis*, ait p, *Angelos ascendentes & descendentes super Filium hominis*. Neque enim talis aliqua vicissitudo in eorum ascensionibus & descensionibus est, simul & mittuntur in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, & assistunt vultui maiestatis: Deo misericorditer prouidente, vt & nobis sit consolatio, & eis tribulatio nulla. Alioquin quando æquanimiter paterentur ab illo vultu gloriæ, in quem semper prospicere desiderant, propter nos vel ad modicum separari? Denique ipsam audi in Euangelio veritatem q. *Angeli eorum*, ait (haud dubium quin paruulorum) *in cœlis semper vident faciem Patris*: sic videlicet paruulorum custodiæ deputati, vt non priuati vllo modo beatitudine sua. Hinc est C quod Ioannes sanctus ciuitatem *Hierusalem descendentem* vidit, stantem non potuit intueri r. Et aduerte quòd *descẽdentem* dixerit, non cadentem. Cecidit enim quondam non minima pars ciuitatis illius, sed ea quidem minimè sancta, quippe cui grauissimus casus fuit quod totius inimica facta est sanctitatis.

m Iob 7. d

n 1. Pet. 5. a

o Psal. 39. d

p Ioan. 1. g

q Matth. 18. b

r Apoc. 21. a

6. Verum hanc equidem ruinam & terribilem casũ Ioannes videre non potuit, quia necdum erat: sed vidit Verbum quod in principio erat, vidit principium quod Apostolis loquebatur: *Videbam Satanam tanquam fulgur cadentem de cœlo s*. Itaque pars illa quæ cecidit, à Deo reparanda est, cum implebit ruinas, & reædificabit muros Hierusalem, non tamen ex his qui ceciderunt. Hæc autẽ quæ descendens apparuit, iam parata erat, sicut secutus adiunxit t: *à Deo paratam*. Siquidem quòd descendũt non cadunt Angeli sancti, diuina præparatio facit: à quo nimirum hæc ipsa eis & voluntas præparata est & facultas. Vnde non solum administratorios, sed & missos in ministerium quoque Apostolus testatur u. Quidni mittat Angelos pro quibus & ipse à Patre voluit mitti? Quidni pro D eis inclinet cœlos, pro quibus ipse quoque cœlorum rex inclinauit se, ita vt digito in terram scriberet. Domine inclina cœlos tuos. Parum est. Et descende. Quid vltra? Vt quibus condescendit, faciat etiam consce ndere sibi. Cæterum, vt iam dixi, angelicus ascensus & descensus caret vicissitudine, nos autem modo hac, modo illac versari necesse est: quòd nec supra diutius stare liceat, nec expedit infra longius demorari. *Ascendunt*, ait x, *vsque ad cœlos, & descendunt vsque ad abyssos, anima eorum in malis tabescebat*. Vt quid hoc? Propterea sanè anima eorum in malis interim plus tabescit, quam delectetur in bonis,

s Luc. 10. c

t Apoc. 21. a

u Hebr. 1. d

x Psal. 106. c

quòd hæc in re, illa verò tantum in spe videantur haberi. *Quis poterit saluus esse?* dicunt Discipuli Saluatoris y. Et illè: *Apud homines hoc impossibile est, sed non apud Deum*. Hæc tota fiducia nostra, hæc vnica consolatio nostra, hęc tota ratio spei nostræ.

y Matth. 19. d

Sed de possibilitate iam certi, de voluntate quid agimus? Quis scit si est dignus amore an odio? Quis nouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit z? Hic iam planè fidem nobis subuenire necesse est, hic oportet succurrere veritatem: vt quod de nobis latet in corde Patris, nobis per ipsius spiritum reueletur, & spiritus eius testificans persuadeat spiritui nostro quod filii Dei sumus. Persuadeat autem vocando & iustificando gratis per fidem, in quibus nimirum velut medius quidam transitus est ab æterna prædestinatione ad futuram magnificationem. Propterea sanè geminam illam considerationem, alteram quidem iudicii & veritatis, alteram verò non incongruè vocari credimus fidei & pietatis. 7.

z Rom. 11. d

Gemina consideratio, altera iudicii & veritatis; altera fidei & pietatis.

Nec mirabere in humanis qualitatibus tam dissimilia reperiri, si solerter aduertas quanta & in ipsa eius substãtia conuenisse videtur diuersitas naturarum. Quid enim spiritu vitæ sublimius? Quid verò humilius limo terræ? Quam profectò tam discohærentium in homine cohærentiam rerum, ipsos quoque sapientes sæculi huius arbitror non latuisse, cum hominem diffinirent, animal rationale mortale. Mirabilis siquidem copula rationis & mortis, mira societas discretionis & corruptionis. Sic nimirum sic in moribus, sic in affectibus, sic in studiis hominum non minor, forte & amplior contrarietas inuenitur: vt si totam prauitatem seorsum intuearis, ac rursum quicquid boni videtur inesse consideres sigillatim, plenum censeas esse miraculo quod tam aduersa conuenerint. Inde homo nunc quidem *Bar Iona*, nunc verò *Satana* meretur audire. Nolite mirari hoc. Recolite ex Euangelio, cui dictum sit (& vtrunque in veritate: nam vtrunque ab ipsa veritate dictum) prius quidem, *beatus es Simon Bar Iona* a, nec multo post b, *vade retro Satana*. Vnus ergo vtrunque etsi non vtrunque ex vno. Illud enim ex Patre, istud ex homine, ipse tamen vtrunque erat. Vnde *Bar Iona*? Quia non caro nec sanguis, sed pater ei quod locutus est reuelauit? Vnde *Satanas*? Quia sapuit quæ erant hominum non quæ Dei. 8.

In homine quanta naturarum, morũ & affectuum diuersitas.

a Matth. 16. c

b Ibid. d

Iam si vtraque consideratione diligenter inspeximus nos quid sumus, imò in vna quam nihil, in altera quam magnificati, quippe pro quibus etiam sollicitudinem gerat tanta maiestas, & cor suum apposuerit erga nos; puto temperata videtur gloriatio nostra, sed forsitan magis aucta est, solidata tamen, vt non in nobis, sed in Domino gloriemur, quibus nimirum in hoc solo respirare est, vt dicamus. Si decreuerit saluare nos, continuo liberabimur. 9.

Consideratio gloriationi nostræ in Deo nos ita magnificate.

Ex hoc iam in illa superiori specula vel paululum immorantes quæramus *domum Dei*, quæramus *templum*, quæramus *ciuitatem*, quæramus & *sponsam*. Neque enim oblitus sum, sed cum metu & reuerentia dico, Nos sumus. Nos inquã sumus, sed in corde Dei. Nos sumus, sed ipsius dignatione, non dignitate nostra. Non vsurpet quod Dei est, vt non apponat homo magnificare seipsum, alioquin quod illius erat faciens Deus, exaltantem se humiliabit. Quòd etsi nos puerili animositate gratis saluari volumus, meritò non saluamur. Excludit miseriæ dissimulatio miserationem, nec dignatio locum habet, vbi fuerit præsumptio dignitatis; prouocat verò compassionem humilis confessio passionis. Sanè hæc sola facit, vt nos ipse tanquam diues paterfamilias alat in fame, & sub eo panibus abundantes inueniamur proinde *domus* eius, cui nunquam deest alimonia vitæ. Et memento quòd domum suam domum orationis esse diffiniat c: quia & hoc prophetico satis videtur testimonio conuenire: qui ab ipso nos, in orationibus vtique, cibandos pane lachrymarum d, & in lachrymis potum asserit accepturos. Cæterum iuxta eũdem Prophetam e, sicut supra quoque meminimus, *domum istam decet sanctitudo*, vt videlicet pœnitentiæ lachrymas puritas continentiæ comitetur, & quæ iam domus est, fiat subinde etiam *templum* Dei. *Sãcti estote*, inquit f, *quia sanctus sum Dominus Deus vester*. 10.

Homo miseriam suã non agnoscens excludit Dei miseratione.

c Matth. 21. b

Quomodo nos simus Domus sũmi Patrisfam.

d Psal. 79. a

e Psal. 92. a

& Templum Dei.

f Leuit. 19. a

g 1. Cor. 6. d — Et Apostolus g: *Nescitis quia corpora vestra templum sunt Spiritus sancti, & Spiritus sanctus habitat in vobis? Si quis templum Dei violauerit, disperdet eum Deus.*

11. Nunquid tamen vel ipsa iam sanctimonia sufficit? Pax quoque necessaria est Apostolo teste h, qui ait: *Pacem sectamini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* (h Heb. 12. d) Hæc est quæ facit vnius moris habitare fratres in vnum, nouam vtique regi nostro vero pacifico ædificans *ciuitatem*, quæ & ipsa Hierusalem nominetur, quod est visio pacis. Vbi enim sine fœdere pacis, sine obseruantia legis, sine disciplina & regimine acephala multitudo congregata fuerit, non populus, sed turba vocatur: non est ciuitas, sed confusio, Babylonem exhibet, de Hierusalem habet nihil. Sed quemadmodum fieri posse videbitur, vt Rex tantus in sponsum transeat, ciuitas promoueatur in *sponsam*? Sola hoc potest, quæ nihil non potest, charitas fortis vt mors. Quomodo non facile istam leuet, quæ illum iam inclinauit? Verum hinc nobis nullatenus consulenda prior illa, quam diximus consideratio tui, hic quàm potissimũ fidei magnanimitas exercetur. Denique & ipse ait i: *Desponsaui te mihi in fide, desponsaui te in iudicio & iustitia*: eius non tuam intellige, *desponsaui te in misericordia & miserationibus*. Si non fecit ille quod sponsus, si non tanquam sponsus amauit, si non zelatus est tanquam sponsus, noli acquiescere sponsam te arbitrari.

Ciuitas quoque summa Regis.

Deniq; sit & cœlestis sponsi.

i Ose. 2. d

12. Itaque, Fratres mei, si per abundantem refectionem magni Patrisfamiliâs *domus* esse probamur, *si templum* Dei per sanctificationem, *si ciuitas* summi Regis per socialis vitæ cõmunionem, si *Sponsa* immortalis sponsi per dilectionẽ, puto iam non esse quod dicere vereat nostram esse solennitatem. Nec miremini quòd in terris agitur hæc celebritas, siquidem agitur & in cœlis. Nempe si (vt veritas ait k, & non potest non esse verum) *super vno peccatore pœnitentiam agente gaudium est in cœlis etiam Angelis Dei*, non est dubium multiplex esse super tam multorum pœnitentia peccatorum. Adhuc amplius vultis audire? Etiam *gaudium Domini, fortitudo nostra* l. Collætemur ergo Angelis Dei, congaudeamus Deo, & in gratiarum actione præsens solennitas agatur: quia quanto nobis domestica, tanto amplius debet esse deuota.

k Luc. 15. b

l 2. Esd. 8. b

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ.

SERMO VI.

1. DOmestica nobis celebritas dedicatio domus nostrę, magis autem domestica nostra ipsorum dedicatio. Nostra siquidem illa aspersio, nostra illa benedictio, nostra consecratio fuit; quæ per manus sanctorum celebrata pontificum, etiam hodie anniuersario reditu votiuis laudibus ad memoriam reuocatur. Nunquid de lapidibus cura est Deo? Non parietes dicunt, sed homines a: *Ipsi enim cura est de nobis.* Vnus homo erat Iacob, & dormiens vidit descendentes Angelos & ascendentes. Patum est hoc, etiam Dominum Angelorum adesse testatus est dicens b: *Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.* Miratur enim gratiam, & dignationis magnitudinem expauescit. Quàm terribilior est iste locus, quàm euidentius certiusque Dominus est in loco isto: vbi nimirum non modo duo aut tres, sed tam multi in ipsius congregati nomine perseuerant. Nemo iam nesciat, nemo vestrum ignoret. Siquidem non accepimus spiritum mundi huius, sed spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo data sunt nobis c. Terribilis planè locus, & dignus omni reuerentia, quem fideles viri inhabitant; quem Angeli sancti frequentant; quem sua quoque præsentia Dominus ipse dignatur.

a 1. Pet. 5. b

b Gen. 28. d

Locorum sacrorũ dignitas ob cœtum piorum, visitationem Angelorũ & ipsius Dei præsentiam.

c 1. Cor. 2. c

2. Quomodo enim tantus Patriarcha nescire poterat quod non esset locus, vbi non esset Deus? Sed fortè aliud esse miratus est vbi ait: *Verè Dominus est in loco isto.* Ibi verè est, & verè Dominus est, vbi in eius nomine Angeli simul & homines congregantur. Licet enim in omni loco sit, qui nullo clauditur loco, signanter tamen dicimus: *Pater noster qui es in cœlis*, quod aliter illic & propriò quodam modo præsentem se exhibeat, non quidem ipse diuersus, sed diuersa distinguens. Est ergo in omni loco omnia vniuersaliter continens, omniaque disponens; sed longè tamen aliter atque aliter. Apud homines *malos* est præstans atque dissimulans: apud *electos* homines operans & seruans: apud *superos* pascens & cubans: apud *inferos* arguens & damnans. Facit solem suum oriri etiam super malos; sed vbi malorum interim dissimulatio est, quodammodo veritas non est. Itaque si dicere licet, apud impios est in dissimulatione; apud iustos in veritate; apud Angelos in felicitate; apud inferos in feritate sua. Durum vobis sonat quòd feritate dixi? ego verò & iram vereor & furorem. *Domine ne in furore tuo arguas me*, &c. Verè, inquit, *Dominus est in loco isto.* Vbi enim pluit super iustos & iniustos, *Pater* est, pater misericordiarum, expectans homines ad pœnitentiam. Vbi damnat obstinatos, *iudex est*, & horrendum incidere in manus Dei viuentis e. Vbi cubat *sponsus* est: & beata anima quam introduxerit in cubiculum suum.

Deus qui vbique est, quomodo alicubi dicatur esse peculiariter.

d Psal. 6. a

e Heb. 10. f

3. Cæterum in loco isto verè Dominus est, si tamen seruiamus ei in spiritu & veritate. Non enim verè Dominus erat apud eos quibus dicebat f: *Quid vocatis me Domine Domine, & non facitis quæ dico?* Testantur sacræ literæ g in paradiso olim positum primum Adam, vt operaretur, & custodiret illum. Sic secundus Adam in Ecclesia Sanctorum, in congregatione suorum, in horto deliciarum (siquidem deliciæ suæ esse cum filiis hominum) ita, inquam, & ipse Dominus est in loco isto, vt operetur atque custodiat. Alioquin sicut, *Nisi quia Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam* h: sic nihilominus nisi ipse custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Porro Angelos ascendentes & descendẽtes esse in loco isto, patriarchalis ipsa visio manifestat i. *Ascendentes*, vt videant faciem Patris, *descendentes*, vt prouideant nobis. Quid ergo nos quomodo hic esse debemus, in quanta reuerentia stare in loco isto, vbi Deus est operans, & seruans ascendentes & descendentes? Nimirum pœnitentes & expectantes esse nos conuenit. Hoc est enim obliuisci, quæ retrò sunt, ignorare, reprobare, recogitare annos illos in amaritudine animæ nostræ, ac deinceps cogitatione simul & auiditate extendere nos in anteriora. Ad hoc venimus, in hoc positi sumus. Hæc sunt quæ exiguntur à nobis, præteritorum pœnitudo peccatorum, & futurorum expectatio præmiorum.

f Luc. 6. g

g Gen. 2. d

h Psal. 126. a

i Gen. 28. c

Quanta reuerentia in locis sacris versandum.

S. P. BERNARDI SERMONES

IN PSALM. XC. *Qui habitat.*

PRÆFATIO.

CONsidero labores vestros, Fratres, non sine magno miserationis affectu. Quæro
1. consolationẽ quam exhibere possim;& corporalis occurrit:sed ea nõ prodest quic-
quã,magis & obesse plurimũ potest.Siquidẽ modica sementis detractio,nõ modi-
cũ messis est detrimentũ:& si pœnitẽtia vestra minuatur miseratione creduli,pau-
latim gẽmis corona vestra priuatur.Quid tamen agimus?Vbi Prophetæ farinula a?
a 4 R.g. 4. Siquidem mors in olla est, & mortificamini tota die in ieiuniis multis, in laboribus frequenter, in vigiliis supra modũ,præter ea quæ intrinsecus sunt,contritio cordium,& multitudo tentationum.
Tribulatio piis cõsolatio. Mortificamini,sed propter eum qui mortuus est pro vobis. Quòd si abundat tribulatio vestra pro eo,abũdabit cõsolatio vestra per eum,vt in eo delectetur anima,quæ in his renuit consolari.Apud ipsum nãque ipsa quoque tribulatio magna quædã consolatio poterit inueniri. Nonne enim certũ est supra vires humanas,vltra naturam,contra cõsuetudinem esse quæ sustinetis? Alius igitur por-
b Hb. 1. a tat ista,ille sine dubio qui secundum Apostolum portat omnia verbo virtutis suæ b. Nonne ex hoc iam suo ipsius gladio inimicus perimitur,& magnitudo tribulationis,de qua tentare solebat, ipsa magis tentationes exuperat tanquam certissimum diuinæ præsentiæ argumentum ? Quid enim timendum nobis si adest qui portat omnia?Dominus protector vitæ meæ,à quo trepidabo ? Nam &
c Psal. 26. a si ambulauero in medio vmbræ mortis,non timebo mala,quoniam tu mecum es c. Quid est quod totam molem terræ sustinet?Et vniuersus orbis cui innititur?Nam si est aliquid quod sustineat cætera,ipsum à quo sustinetur?Non inuenitur nisi virtutis verbum omnia portans. Verbo enim Do-
d Psal. 32. b mini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum d.

2. Propterea,vt sit vobis in verbo Domini cõsolatio,maximè his diebus,quibus (sicut omninò dignũ est) aliquatenus maior est labor vester,non erit inutile tractare vobiscũ aliquid de Scripturis sãctis,quod etiam aliqui vestrũ rogauerunt. Vnde nobis eligendus est Psalmus ipse de quo tenta-
* Nam verbis Psal. 90. abusus est Diabolus tentans Christum. Matth. 4. tionis occasionem inimicus assumpsit*, vt inde confringantur arma maligni, vnde sibi vsurpare præsumpsit.Propterea nolo vos ignorare,Fratres,quoniam manifestè imitatores sunt inimici,quicunque de Scripturis sanctis aliquid non sanctè vsurpant, & detinent veritatem Dei in mendacio , sicut solent quandoque nonnulli. Cauete hoc,dilectissimi;quia prorsus diabolicum est,& de parte
Abuti scripturis diabolicum. eius se esse probant , qui id faciunt in suam ipsorum perniciem , salutaria scripta peruertere molientes. Sed non modò plus immoror,sufficit credo breuiter tetigisse. Iam de ipso quem elegimus Psalmo aliqua præstante Domino differere & explanare tentemus.

SERMO I.

De versu 1. Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur.

1.
Tria genera nõ habitantiũ in adiutorio Altissimi. 1. nõ sperãtes.

QVis sit diuini inhabitator adiutorii, per non inhabitantes illud melius potest agnosci. Tria siquidẽ eorum reperies genera. Vnum nõ sperantium, aliud desperantium, tertium frustra sperantium. Neque enim inhabitat in adiutorio Dei qui nõ posuit Deũ adiutorem suũ, sed confidit in virtute sua, & in multitudine diuitiarum
a Psal. 51. b suarum a.Surdus namque ad Prophetæ vocem dicentis b :
b Esai. 55. a *Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est*, & sola temporalia quærens,æmulatur in malignantibus, pacem peccatorum videns, & elongatur ab adiutorio Altissimi, quod sibi ad hæc necessariũ esse non reputat. Sed quid nobis de his quæ foris sunt iudicare?
Religiosi non sperantes in adiutorio Altiss. quinam. Timeo,Fratres,ne fortè etiam sit in nobis,qui nõ habitet in adiutorio Altissimi, sed confidat in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum.Fortè enim feruorem habet aliquis,potens in vigiliis, in ieiuniis, in labore, & cæteris huiusmodi, aut etiam multorum (vt sibi videtur) diuitias meritorum longo tempore acquisiuit, & in his confidens remissior est in timore Dei,facile iam ad ociositates & curiositates perniciosa quadam securitate declinit,murmurat, detrahit,diiudicatq;. Qui profectò si habitaret in adiutorio Dei,attenderet vtiq; sibi, & timeret offendere, quem sibi cognosceret adhuc tam necessariũ
Quo maiora Dei dona eo magis timendum. esse. Tantò siquidem amplius timere Deũ,& magis sollicitus esse debuerat, quãtò maiora eius munera iam percipit. Neq; enim qui habem⁹ ab eo, seruare aut tenere possumus sine eo. Nunc verò (quod non sine dolore loquimur aut videm⁹) sunt aliqui qui in cõuersionis initio satis timorati & solliciti sunt,donec initiũ aliquod cõuersionis acceperint; & cũ multo magis desiderare debuerãt,iuxta illud, *Qui edũt me,adhuc esurient* c: incipiunt sic agere ac si dicãt: Vt quid ei seruiamus vltra,quandò iam habemus c Eccli. 24. c
quod daturus est? O si scires quam parũ est quod habes, & hoc ipsum quã cito perdes, si nõ seruauerit ille qui dedit! Hæc enim duo sunt quæ valdè sollicitos & subiectos Deo nos reddere possunt: vt nõ simus de his,qui propterea non habitant in adiutorio Altissimi, quia non reputant illud sibi necessarium esse, & hi sunt qui non sperant in Domino.

Sunt autem & alii qui & desperant, hi scilicet qui con- 2.
siderantes imbecillitatem propriam, deficiunt & obruũ- 2. Desperãtes.
tur à pusillanimitate spiritus, habitantes in carne sua, & circa infirmitatem propriam semper intenti, vt omnia quæ patiuntur, cursim enumerare parati sint. Vbi enim intenderis ingenium, valet. In adiutorio autem Dei non habitant, neque nouerunt illud, quod nec assurgere valeant vt aliquando cogitent illud.

Sunt autẽ alii qui sperãt quidem in Domino,sed frustra 3.
quia sic de misericordia eius sibiipsis blandiuntur, vt à 3 Frustra sperantes.
peccatis suis non emẽdentur, vana est omnino spes ista, & hæc cõfũdit,eo quòd charitas desit. Cõtra hos Propheta d: d Prophetam hunc non inuenio, interim vide. Eccl. 5. c
Maledictus,inquit,qui peccat in spe. Et alius: *Beneplacitũ est Domino super timentes eum, & in eis qui sperãt super misericordia eius* e. Dicturus qui sperant, signanter præmisit, e Psal. 146. b
super timentes eum. Frustra siquidem sperat,qui contemptu suo gratiã à se repellit, & spẽ suam prorsus euacuat. Null⁹

ergo horum trium habitat in adiutorio Altissimi. Primus enim habitat in meritis suis, secundus in pœnis, tertius in vitiis. Immunda habitatio tertii, anxia secundi, stulta & periculosa primi. Quid enim stultius quã habitare in domo vix adhuc inchoata? Consummasse te putas? At cum consummauerit homo, tunc incipit. Denique ruinosa est omnino hæc habitatio, & quæ sustentari magis opus habeat, & fulciri, quã inhabitari. Nonne vita præsens fragilis est & incerta? Simile esse necesse est quicquid fundatur in ipsa. Quis enim super fragile fundamentum, stabile credat ædificium? Periculosa habitatio eorum qui in meritis suis sperant, periculosa, quia ruinosa.

Stulta & ruinosa habitatio in meritis suis cõfidere. f Eccl. 18. a

4. Eorum verò qui consideratione propriæ infirmitatis desperatione deiiciuntur, habitatio est anxia, & eos in tormentis diximus habitare. Quandiu enim & pœnas sustinent in quibus nocte & die conteruntur, & eis quoque quas nondum sentiunt amplius cruciantur, vt nõ sufficiat diei malitia sua, sed opprimuntur his quoque quæ fortassè nunquam experientur: quæ tormenta, quis infernus intolerabilior potest excogitari, præsertim quia & tanto labore premuntur, & cœlestis panis non sustentantur edulio? Hi sunt qui in adiutorio Altissimi non habitant, quia desperant. Priores autem idcirco non quærunt; quia nequaquam sibi illud necessarium sentiunt. Extremi verò propterea longè sunt; quia eo modo quærunt auxiliũ Dei, quo obtinere non possunt. Soli enim in adiutorio Altissimi habitant, qui id solum obtinere desiderant, id solum amittere trepidant; sedula circa illud & sollicita cogitatione versantes, quæ est vtique pietas, cultus Dei. Beatus planè qui sic habitat in adiutorio Altissimi: quia in protectione Dei cœli commorabitur. Quid ei nocere poterit eorum quæ sub cœlo sunt, quem Deus cœli protegere & conseruare voluerit? Porro sub cœlo sunt quæcunque nocere possunt, sub cœlo sunt aëreæ potestates: sub cœlo præsens seculum nequam, & caro aduersus spiritum concupiscens.

Pusillanimiũ cruciatus & miseria.

Quinam in adiut. Altiss. habitent.

5. Optimè igitur dictum est, *In protectione cœli Dei commorabitur*; vt nihil eorum quæ sub cœlo sunt timere possit quisquis protectionem eius habere meruerit: siue ita dictum sit, vt ad versum sequentem oratio dependeat: *qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur: dicet Domino, susceptor meus es tu*, & sit quod dicitur, *in protectione Dei cœli commorabitur*, expositio præcedentis partis, *qui habitat in adiutorio Altissimi*: aut magis addere videatur vt non solum adiutorium ad operandum bonum, sed protectionem quoque ad liberandum à malo doceat esse quærendam. At verò diligenter attẽde, quod. *in protectione*, dicit: non in præsentia. Angelus in præsentia eius exultat: ego vtinam possim in eius protectione morari. Ille beatus in præsentia, ego vtinam in protectione sim securus, *Dei cœli*, inquit. Licet enim vbique esse non dubitetur, sic tamen in cœlo est, vt ad eius comparationem nec esse videatur in terris. Propter quod & orantes dicimus. *Pater noster qui es in cœlis*. Sicut enim anima cum in toto quoque sit corpore, excellentius tamẽ & singularius est in capite, in quo sunt omnes sensus, (nam in cæteris omnibus membris vix vnum exercet solum, scilicet tactum, vnde quantum ad eum modum quo in capite est, cætera membra videtur quodammodo non tam inhabitare quam regere) ita si præsentiam illius cogitemus, qua beati Angeli perfruuntur, videri possumus vix aliquam Dei protectionem & nomen habere. Felix tamen anima, quæ vel hanc protectionem meretur. *Dicet enim Domino, susceptor meus es tu*. Verum id quidem sermoni alteri reseruamus.

Nil sub cœlo timet qui Deum cœli protectorem habuit.

Deus cur peculiariter dicatur esse in cœlo, cum sit vbique.

Sermo. II.

De versu 2. Dicet Domino susceptor meus es tu, &c.

1. QVi habitat in adiutorio Altissimi, ait Propheta, *dicet Domino, susceptor meus es tu, & refugium meum Deus meus, sperabo in eum*. Dicet in gratiarum actione, Confitemini Domino misericordiæ eius super duplici adiutorio eius. Omnis enim qui adhuc in adiutorio habitat, non in regno, & frequenter opus habet fugere, & interdum cadit. Fugere, inquam, dum in hoc corpore sumus à facie tentationis persequentis oportet. Quòd si minus celeriter fugimus, aliquandò (vt assolet) impellimur & euertimur, sed Dominus suscipit nos. Ipse itaque refugium est, vt venientem cum stercoribus boum pigrorum lapidatorem impigri fugiamus, & euadere possimus fœdam nimis lapidationem. Ipse quoq; susceptor est, vt etiam cum ceciderimus, non collidamur, quoniam supponit manum suam. Cum ergo tentationis impetum sentimus in cogitatione, statim fugiamus ad ipsum, & humiliter postulemus auxilium. Quòd si forte præoccupauerit nos (vt aliquando) cum tardius, quàm oporteat ad eum confugerimus, solliciti simus vt suscipiat nos manus Domini. Homines enim aliquandò cadere necesse est, dum in hoc seculo detinentur: sed alii colliduntur, alii non, quia Deus supponit manum suam. Sed quomodo eos discernere poterimus, vt segregemus iuxta Domini exemplum à agnos ab hœdis, iustos ab iniustis? Nam & *iustus septies in die cadit* b.

Fugere & cadere opus habemus, dum sumus in hoc corpore.

Amidorum contra tentationes.

a Matth. 25. e
b Prou. 24. b

2. Verum hoc interest inter eorum casus, quòd iustus suscipitur à Domino, ideoque resurgit fortior. Iniustus autem cum ceciderit, non adiiciet vltra vt resurgat; immò verò aut in pudorem noxium, aut in impudentiam cadit. Aut enim excusat, quod fecit, & hic est pudor adducens peccatum, aut fit ei frons meretricis, & iam nec Deum timet, nec hominem reueretur, sed prædicat peccatum suum sicut Sodoma. Iustus verò super manum Domini cadit, & miro quodam modo etiam ipsum ei peccatum in iustitiam cooperatur: c *Scimus enim quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum*. Nonne cooperatur nobis ille casus in bonum, vnde & humiliores efficimur & cautiores? Nonne Dominus cadentem illum suscipit, qui ab humilitate suscipitur? *Impulsus euersus sum vt caderem* (ait Propheta d) sed nihil profecit qui impulit me, *quoniam Dominus suscepit me*. Sic ergo dicet fidelis anima Domino, *susceptor meus es tu*: Possunt omnia dicere, creator meus es tu. Possunt & animalia dicere, pastor meus es tu. Possunt omnes homines dicere, redemptor meus es tu. At verò *susceptor meus es tu*, is tantum dicere potest, qui habitat in adiutorio Altissimi. Vnde & addidit: *Et Deus meus*. Cur non Deus noster? Quia in creatione, in redemptione, cæterisque communibus beneficiis est Deus omnium: sed in tentationibus suis tanquam proprium eum habent singuli electorum. Sic enim paratus est suscipere cadentem, & eripere fugientem, vt videri possit relictis omnibus aliis ei soli operam dare.

Discrimẽ inter piorum & impiorũ casũ.

c Rom. 8. e

d Psal. 117. b

Susceptorem suum vocare Deum solis cõpetit piis.

3. Propterea expedit omni animæ Deum semper attendere tanquam proprium non modo adiutorem, sed etiam inspectorem. Quomodo enim negligens poterit fieri, qui intuentem se Deum nunquam desinit intueri? Aut quomodo non quasi proprium illum habere videtur, qui sic eum super se videt intentum, vt omnia interiora eius & exteriora omni hora considerare non cesset: omnesque non solum actus, sed etiam ipsos subtilissimos animæ motus perscrutetur atque diiudicet? Hic igitur non immerito dicere potest, *Deus meus sperabo in eum*. Et attende quòd non dixerit, speraui, aut spero: sed *sperabo*. Hoc, inquit, est votum meum, hoc propositum meum, hæc intentio cordis mei. Reposita est hæc spes mea in sinu meo, & in hac perseuerabo. Sperabo in eum. Nec desperabo, nec frustra sperabo, quia maledictus qui peccat in spe; & nihilominus qui peccat in desperatione: sed nec esse volo de his qui non sperant in Domino. *Sperabo*, inquit, *in eum*. Sed iam dic nobis quo fructu, qua mercede, quo lucro? *Quoniam ipse liberabit me de laqueo venantium, & à verbo aspero*. Sanè laqueum hunc, & hoc verbum, in diem alterum & sermonem, si placet, alterum differamus.

Deus vt inspector noster semper cogitandus.

Sermo III.

De versu 3. Deus meus sperabo in eum: quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aspero.

1. EGo vtique, Fratres, in hoc verbo magna meiipsius pietate compungor, & valdè misereor animæ meæ. *Ipse liberauit me de laqueo venantium.* Ergone bestiæ sumus nos? Bestiæ prorsus. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus* [a]. Bestiæ profectò sunt homines, oues errantes non habentes pastorem. Quid superbis ô homo? quid te sciolum iactas? Vide quia bestia factus es, cui venandæ laquei præparantur. Sed qui sunt *venatores* isti? Venatores vtique pessimi & nequissimi, callidissimi & crudelissimi. Venatores qui cornu non sonant, vt non audiantur, sed sagittant in occultis immaculatum. Ipsi rectores sunt tenebrarum harum, astutissimi versutia, malitia diabolicæ fraudis, ita vt sicut est ante venatorem bestia; sic ad eorum comparationem sit quilibet astutissimus hominum, præter eos duntaxat, qui cum Apostolo [b] non ignorant cogitationes eorum, quibus in Dei sapientia datum est fraudes deprehendere malignorum. Obsecro vos nouellæ plantationes Dei, vos qui nondum exercitatos habetis sensus ad discretionem boni & mali, nolite sequi cordis vestri iudicium, nolite abundare in sensu vestro; ne vos tanquam rudes adhuc versutus ille venator decipiat. Nam siluestribus illis & omninò bestialibus bestiis (seculares homines loquor) apertos satis expandit laqueos, vtpote quos facile capiendos esse non dubitat. Vobis autem qui tanquã prudentiores cerui serpentes necatis *, & desideratis ad fontem viuum, subtiliores occultat laqueos, & callidiora fraudis suæ argumenta conquirit. Vnde, obsecro, vos humiliamini sub potenti manu Dei pastoris vestri, & acquiescite eorum consiliis, qui melius norunt venatoris illius versutias, edocti diuturno longi temporis exercitio, & crebris experimentis tam in se quam in multis.

[a] Psal. 48. c
Homo bestia, cui laquei præparantur.
Qui qualesque venatores.
[b] 2. Cor 2. c
Cautela cõtra dolosos huius venatoris laqueos.
** vide S. August. in Psal. 41. Quemad. desi. ceruus.*

2. Sed ecce quia iam venatores & bestias nouimus, quisnam sit *laqueus* iste, quærendum est. Nolo ego adinuenire ex me, nec dubium aliquod tradere vobis. Ostẽdat nobis Apostolus laqueum istum, ipse enim venatorũ illorũ non ignorat cogitationes. Dic nobis, inquã, beate Paule, quis sit laqueus iste Diaboli, à quo se liberatam fidelis anima congratulatur? *Qui volunt,* inquit [c], *diuites fieri in hoc seculo, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli.* Ergone laqueus Diaboli diuitiæ sunt huius seculi? Heu quàm paucos inuenimus, qui ab hoc laqueo liberati exultent, quàm multos, qui dolent quòd parum sibi videntur irretiti; & adhuc quantum possunt ipsi se inuoluere & intricare laborant. Vos qui reliquistis omnia, & secuti estis non habentem vbi caput suum reclinaret Filium hominis [d], exultate & dicite: *quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium.* Confitemini illi toto corde, tota anima, tota virtute, & ex ipsis medullis cordis gratias ei agite, dicentes: *quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium.* Et vt noueritis quam magnum sit beneficium hoc, & sciatis quæ à Deo donata sunt vobis, audite quod sequitur: *Et à verbo aspero.* O homo, vel magis bestia; laqueum non timebas? Time vel malleum. *A verbo,* inquit, *aspero.* Quod est hoc verbũ, nisi illud insatiabilis gehennæ. Affer, affer, percute, dilacera, cito interfice, velociter spolia detrahe? Quid est verbum asperum, nisi, *Tollatur impius ne videat gloriã Dei?* Quomodo exultant venatores capta bestia, & clamant tolle tolle, infige verubus, inter prunis, & male bullientibus impone lebetibus? Verbum asperum fuit quod protulit domus exasperans populus Iudæorum, *Tolle tolle, crucifige eum* [e]. Quam horribile verbum, quam asperum, quam crudele? Verè dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Hoc verbum asperum tu sustinuisti Domine. Cur, nisi vt nos liberares à verbo asperoʔ Sit tam pietatis tuæ, vt non sustineamus nos, quod tu dignatus es sustinere pro nobis.

[c] 1. Tim. 6. b
Diuitiæ laquei diaboli.
[d] Luc. 9. g
Quod verbũ asperum.
[e] Ioan. 19.

A 3. Respondent homines seculares cum eis suademus agere pœnitentiam, & dicunt: Durus est hic sermo. Nẽpe hoc est quod in Euangelio legimus [f]. Loquebatur de pœnitentia ipsa Dominus, sed in figura, tanquam his quibus non erat datum nosse mysterium regni Dei. Cum audirent dicentem, *Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem,* dixerunt: *Durus est hic sermo, & abierunt retrorsum.* Quid autem est manducare eius carnem, & bibere sanguinem, nisi communicare passionibus eius, & eam conuersationem imitari, quam gessit in carne? Vnde & hoc designat illibatum illud Altaris sacramentum, vbi dominicum corpus accipimus: vt sicut videtur illa panis forma in nos intrare, sic nouerimus per eam quam in terris habuit conuersationem, ipsum intrare in nos, ad habitandum per fidem in cordibus nostris. Cum enim iustitia ingreditur, ille ingreditur qui factus est nobis à Deo Patre iustitia. Sed & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo [g]. Sed tamen adhuc multi nobis dicunt: Durus est hic sermo. Ergone durum est momentaneum hoc & leue tribulationis, quod supra modum in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur
B in nobis? Durum est breuissimo & leuissimo labore cruciatus illos & tormenta redimere, quæ nullus terminus finiat, nullus animus sufficiat cogitare? Durum vobis videtur cum dicitur: *Agite pœnitentiam?* Erratis, sed audituri estis aliquando verbum asperum, sermonem durum, auditionem malam: *Ite maledicti in ignem æternum* [h]. Ita dico vobis hoc timete, hoc durum reputate, & inuenietis, quia iugum Domini suaue est, & onus eius leue. Si in seipso suaue illud credere necdum potestis, vel hoc non ignoratis quoniam huius comparatione suauissimum est.

[f] Ioan. 6. f
Pœnitentiæ cohortatio secularibus durus sermo.
Sacramenti Altaris mystica significatio.
[g] 1. Cor. 4.
Omnis labor & asperitas præsens lenitur cogitatione gehennæ.
[h] Matth. 25. d

4. Vos autem, Fratres mei, vos pennati, ante quorum oculos frustra iacitur rete: vos qui diuitias huius seculi penitè reliquistis, quid timeatis à verbo aspero, quoniam iam liberati estis à laqueo? Felix tu Idithum, pro quo Psalmi quidam inscripti sunt, qui transilisti laqueum, vt omnino longè fieres à verbo aspero. Quibus enim dicetur: *Ite maledicti in ignem æternum. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare* [i], quibus, inquam, dicetur, nisi his qui substantiam huius mundi habuêre? Nunquid non valde exhilarantur ad verbum hoc corda vestra, & spirituali
C iucunditate teplentur? Nunquid non preciosiorem ducitis paupertatem vestram thesauris seculi? Siquidem ipsa est quæ liberat vos à verbo aspero. Quomodo namque à nobis exigat Deus, quod pro ipsius amore relictum est? Et tamen etiam hoc facitis, & de labore manuum vestrarum Christus alitur & vestitur, vt nihil desit. Agite ergo gratias, exultate & dicite: *quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aspero.* Exultate, inquam, sed adhuc interim cum tremore. Lætos vos esse volo, sed nondum securos. Gaudentes in Spiritu sancto, sed tamen pauentes adhuc, & cauentes à recidiuo.

[i] Matth. 25. a
Felix & secura paupertas religiosorum.

5. Quid enim vobis vltra pauendum est? Vnum vtique, idque grauissimum, peccatum Iudæ, peccatum apostasię. Bene enim factum est vt pennas acciperetis sicut columbæ, & volaretis ad requiescendum. Nam in terra nõ erat requies, sed labor & dolor, & afflictio spiritus. Quid ergo timendum est sic volanti, nisi ne fortè cadauer vel simile aliquid in terra videat, cuius desiderio tractus videatur à venatoribus illis pessimis, & præparatis laqueis
D capiatur, & sint nouissima hominis illius peiora prioribus? Hoc, inquam, omnino timendum est, ne quis aut corde solo, aut etiam corpore ad vomitum reuertatur. Legimus enim de filiis Israël quia corde redierunt in Ægyptum [k]. Nam corpore reuerti, clausum post eorum talos rubrum mare prohibebat. Hoc est quod vehementer singulis quibusque timendum est, ne quando forte eatenus Deum offendant, vt manifeste abiiciantur & euomantur ab eo: aut si pudor neget apostasiam corporis, tepor ipse paulatim ingerat apostasiam cordis: vt videlicet sub habitu religionis cor seculare gerãt, & quicquid secularis consolationis inuenire potuerint, amplectantur. Neque enim sumus nos Apostolo sanctiores, qui tamen vere-

Apostasia Religiosis post relictum sæculum magis pauenda & cauenda.
[k] Num. 14.
Et qualis potissimam.

verebatur, ne forte cum aliis prædicasset, ipse reprobus efficeretur l. Sed id tandiu timendum est, donec laqueus contritus sit, donec corpus istud anima deposuerit. Nam & ipsum corpus laqueus quidem est, vnde & oculus legitur animam deprædari m. Minimè ergo decet esse securum hominem, qui secum portat laqueum suum, imò verò bonum est magis habitare in adiutorio Altissimi, vt per eum possit laqueus euitari.

l 1. Cor. 9. d
m Thren. 3. f

SERMO IV.

De versu IV. *Scapulis suis obumbrabit tibi, &c.*

1\. CONfitenti humiliter, & deuotè gratias referenti, non immeritò ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis inuenitur in modico, iure constituetur super multa: sicut econtrariò accipiendis indignus est, qui fuerit de acceptis ingratus. Itaque deuotæ illi gratiarum actioni respondet spiritus, non id solum, inquiens, faciet, sed & *scapulis suis obumbrabit tibi.* Credo in his scapulis geminam Dei promissionem intelligendam, vitæ scilicet eius quæ nunc est, pariter & futuræ. Si enim solum promitteret regnum, & in itinere deesset viaticũ, omnino conquererentur homines & responderẽt: Magnum quidem est quod promittitur, sed perueniendi illuc nulla facultas datur. Propterea qui post hoc seculum vitam promisit æternam, ipse dandum etiam in hoc seculo centuplũ prouidentissima pietate promisit a. Quid iam excusationis habes, ô homo? Profectò obstructum est os loquẽtium iniqua. Quid plus adferet ad tentandũ, nisi quia longa futura est via tua? Et si grandis tibi restat via, cur hoc timeas, cum fortis cibus datur, ne deficere possis in via? Heliæ vtique cibus allatus est ab Angelo b, quo nullus in humana consuetudine vilior inuenitur, scilicet panis & aqua: tanta tamen fortitudo collata est, vt quadraginta diebus ambulans non fatigaretur nec esuriret. Vis tibi hunc cibum ab Angelis ministrari? Mirum valde, si non vis.

Gratitudo noua meretur beneficia.
a Matth. 19. d
Deus & magna promittit, & assequẽdi facultatem præstat.
b 3. Reg. 19. b

2\. Quòd si cibum hunc desideras, & angelica ministeria non superba, sed humili magis ambitione requiris, audi quomodò scriptum sit de Domino c, quia tentante Diabolo, & suadente, vt de lapidibus faceret panem, restitit, & dixit: *Non in solo pane viuit homo* d, *sed in omne verbo quod procedit de ore Dei*, deinde tentationibus superatis, & tentatore fugato, accesserunt Angeli, & ministrabant ei. Et tu ergo, si vis habere ministerium Angelorum, fuge consolationes sæculi, & tentationibus resiste Diaboli. Renuat cõsolari anima tua in aliis, si vis in Dei memoria delectari. Cum esuris, currere suadet ad panem: at tu potius audi dicentem: *Non in solo pane viuit homo.* Cur enim tanta varietate distraheris, vt modo cibum, modo potum, modo vestem aut lectum, nisi pro sola corporis necessaria sustentatione requiras, qui in vno, id est, in verbo Dei potes hæc omnia inuenire? Manna enim est, omnem saporem habens, & odoris delectationem; & requies est vera & syncera, suauis & salubris, iucunda & sancta.

c Matt. 4. a
d Deut. 8. a
Suggestionibus Diaboli quomodò obuiandum.

3\. Hæc promissio est vitæ præsentis. Nam promissionem futuræ quis explicet? Si expectatio iustorum lætitia e, & tanta lætitia, vt omne quod desideratur in sæculo, non valeat ei comparari: ipsum quod expectatur quid erit? Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti diligentibus te o. Sub his itaque scapulis quattuor nobis beneficia conferuntur. Sub his enim *abscondimur*: sub his in occursu accipitrum & miluorum *protegimur*, quæ sunt aëreæ potestates: sub his vmbraculum salubre *refrigerat* nos, & repellit nimirum solis feruorem: sub his quoque *alimur* & fouemur. Ait enim Propheta in alio psalmo f. *Quoniam abscondit me in tabernaculo suo in die malorum*, id est, dum adhuc dies mali sunt, & in terra aliena sumus, quæ data est in manus impij, in qua non est regnum pacis, nec Deus pacis regnat in ea. Nam si regnat, quid est quod orantes dicimus g: *Adueniat regnum tuum*? Necesse igitur est abscondere interim, si quid habemus boni, quoniam thesaurum regni cœlorum, qui inuenit homo, abscondit h. Propter quod etiam

Promissio vitæ futuræ.
e Prou. 10. d
o Esa. 64. a
Quatuor Dei beneficia.
f Psal. 26. b
1\. Absconsio.
g Matt. 6. b
h Matt. 5. b

A corporaliter in claustris & in syluis abscondimur. Et si scire vultis quantum in hac absconsione lucramur, credo multũ hic esse qui si quartam partem eorum quæ facit, in sæculo actitaret, non adoraretur vt sanctus, reputaretur vt angelus: nunc autem quotidie tanquam negligens arguitur & increpatur. Parum ne hoc lucrum ducitis, quod non reputamini sancti antequam sitis? An non timetis ne forte hic vili mercede hac recepta, in futuro mercedem non habeatis? Necessaria est ergo hæc absconsio non solum ante oculos aliorum, sed etiam multo magis ante teipsum. Hoc enim habet Dominica illa sententia i. *Cum feceritis omnia quæ præcipiuntur vobis, dicite, Serui inutiles sumus: quod debuimus facere fecimus:* væ enim nobis si non fecissemus. Et hæc est vtique magna virtus, & summa securitas, quando & piè viuis: & tamen plus attendis, quæ desunt tibi, quàm quæ obtinuisse videris, oblitus quæ retro sunt, & extendens te in anteriora. Hæc igitur est absconsio, quam sub scapulis Domini præstari diximus; qualis forsitan absconsio fuit vel obumbratio quæ Mariæ facta est à Spiritu sancto, ad celandum videlicet tam incomprehensibile sacramentum.

Bona nostra abscondenda, Religiosi absconditi.
i Luc. 17. b

B De protectione quoque idem ait Propheta iste k *Obumbrasti super caput meum in die belli.* Sicut enim videns venientem accipitrem mater expandit alas suas, vt pulli subeant, & habeant tutum refugium: sic nobis parata, & quodammodò dilatato sinu extensa est summa illa & ineffabilis pietas Domini nostri. Vnde & supra dixit: *Quoniam refugium meum es tu.* Iam verò sub ipsis quoque scapulis & vmbraculũ salubre & protectionem habemus. Sicut enim iste corporeus sol licet bonus sit & valde necessarius, tamen & feruor eius si temperatus non fuerit, infirmo capiti, & splendor infirmis oculis nocet, nec est solis culpa, sed infirmitatis: sic etiam sol iustitiæ est. Vnde & dicitur: *Noli nimium iustus esse* l. Non quod iustitia bona non sit, sed quia dum adhuc infirmi sumus, oportet ipsa bona gratiâ temperari, ne forte elationis aut indiscretionis vitium incurramus. Quid est quòd incessanter orantes & supplicantes non possumus ad eam quam desideramus gratiæ abundantiam peruenire? Putatis quia auarus aut inops factus est Deus, impotens aut inexorabilis? Absit hoc, prorsus absit: sed ipse cognouit

4\.
2\. Protectio.
k Psal. 139. b
3\. Obumbratio.
l Eccli. 7. c
Cur Deus parcius subinde det quod homo desiderat.

C figmentum nostrum, & scapulis suis obumbrat nobis. Non tamen à petitione propterea cessandum est, quia etsi non dat ad satietatem, dat tamen ad sustentationem. etsi cauet nobis à feruore nimio; tamen fouet nos tanquam mater calore suo. Hoc est enim quartum quod diximus sub scapulis eius nobis præstari, vt tanquam pulli in calore materni corporis foueamur, ne foris vagantes moriamur, refrigescente nimirum charitate; quæ non diffunditur in nobis nisi per spiritum qui datur nobis. Sed his igitur pennis eius securus sperabis, vt videlicet de exhibitione præsentium munerum firma sit expectatio futurorum.

4\. Nutritio seu educatio.

SERMO V.

De versu V. *Scuto circumdabit te veritas eius.*

1\. VIgilate & orate, vt non intretis in tentationem. Et quis hoc dixerit, scitis; & tempus scitis; Domini enim est verbum istud instante iam passione sua a. Et attendite quoniam ipse quidem erat passurus, & non

a Marc. 14. d

D Discipuli: nec tamen pro se dicebat orandum, sed pro illis. Vnde ad Petrum b. *Ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Si tantum illos oportebat timere in passione Domini, quantum nobis timendum est, Fratres, in passione nostra? Vigilate proinde & orate, vt non intretis in tentationem; quoniam vndique circundati estis tentationibus. Vnde & legistis c, quia *tentatio est vita hominis super terram.* Itaque si tot tentationibus plena est vita nostra, vt non immeritò tota ipsa tentatio debeat appellari: peruigili circumspectione opus est, & oratione, ne inducamur in eã: vnde est & illud in oratione domi-

b Luc. 22. d
c Iob. 7. a
Tentatio est vita hominis, contra eam scutũ oratio.

nica: *Et ne nos inducas in tentationem* d. Quia ergo vndique sic circundatus es tentationibus, scuto circundabit te veritas eius; vt quemadmodum vndique bella, ita vndique sint & præsidia. In quo & omnino illud manifestum est, spirituale scutum esse oportere quod circundare potest. Veritas autē circundat, quia verax qui promittit, & sic exhibet vt promittet. *Fidelis Deus*, ait Apostolus e, *qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.*

e 1. Cor. 10. c

2. Non incongrue sanè scuto comparatur gratia diuinæ protectionis, quod in superiori parte amplum & latum est, vt caput humerosque custodiat; in inferiori vero strictius, vt minus oneret, maximè quòd graciliores sint tibiæ, nec tam facile vulnerentur; sed nec adeo periculosum sit illis in partibus vulnerari. Sic omninò sic militibus suis Christus ad inferiora tuenda, id est, carnem, magnam (vt ita dixerim) strictitatem atq; penuriam rerum temporalium donat; nec vult eos illarum multitudine prægrauari, sed vt *victum & vestitum habentes*, quēadmodum, ait Apostolus f, *his contenti simus*: in superioribus vero ampliorem latitudinem, & abundāntiam gratiæ spiritualis. Sic enim habes g. *Primum quærite regnum Dei & iustitiam eius, & omnia adiicientur vobis.* De victu vtique dixit & vestitu. Vnde dixerat sollicitos esse non debere. Nam & hæc ipsa Pater noster cœlestis benignissima pietate ministrat, ob duplicem scilicet causam: ne vel omnino crederemus infensum, si ista negaret, & sic desperaremus, vel illorum nimia sollicitudo, spiritualis exercitij fieret detrimentum. Sine his enim neq; viuere, neque Deo seruire est. Cęterum quanto strictius, tanto melius.

f 1. Tim. 6. b
g Matt. 16. d
Deus suis terrē temporalium non affluentiam, sed sufficiētiam tribuit.

3. Itaque *scuto circundabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano.* Hæ sunt quatuor tentationes quibus vndique circundati necesse habemus circundari etiam scuto Domini, vt sit nobis à dextris & à sinistris, ante & retro. Hoc enim prę-monitos vos esse volo, neminem super terram absq; tentatione victurum, vt cui forte tollitur aliqua, alteram securus expectet: aut forte non securus, sed pauidus magis, & sic petat ab ea liberari, vt vnquam sibi in corpore mortis huius libertatem perfectam seu requiem audeat polliceri. Qua in re consideranda est nobis tam benigna erga nos diuinæ pietatis dispensatio, vt quibusdam nos tētationibus patiatur diutius occupari, ne forte periculosiores occurrant: ab aliquibus verò citius liberet, vt possimus in aliis quas nobis vtiliores fore præuidet exerceri. Verum considerandū nobis est (sed non modo) quæ sint istæ quatuor quas hic ponit. Credo .n. quod in hoc ordine quo hic numerantur, contra eos qui cōuertuntur insurgunt, & velut principes sunt omnium tentationum.

Nempe super terrā sine tentatione, quin vna recedente, succedit.
Dei prouidētia in moderandis tentationibus.

Sermo VI.

De altera parte versus V. *Non timebis à timore nocturno,* & de versu VI. *A sagitta volante in die, &c.*

1. Solet in diuinis Scripturis aduersitas designari per noctem: & scimus quia aduersus eos qui conuertuntur, primum esse certamen de molestiis corporis consueuit. Caro enim hactenus indomata, castigari & in seruitutem redigi nequaquam æquanimiter patitur, sed adhuc memor recens perditæ libertatis acrius concupiscit aduersus spiritum, maximeque in his pœnis, in quibus estis vos quotidie morientes; immò verò morte affecti tota die, quæ & supra vires sunt, & vltra naturam, & cōtra consuetudinem vestram. Quid igitur mirum turbant ista maxime eos, qui necdum consueuerunt, necdum satis in promptu habent recurrere ad orationes, resurgere ad meditationes sanctas, vt sic releuetur diei pondus & æstus? Necessarium plane nobis inter ipsa nostræ conuersionis initia scutum Domini, vt nō timeamus à timore nocturno. Bene autem dicitur non timendum *à timore nocturno*, & non dicitur à nocte, quia non ipsa afflictio tentatio est, sed magis timor ipsius. Nam & omnes laboramus, cum tamen non omnes inde tentemur: & qui tentantur, multomagis timore futuræ pœnæ, quam præsentis doloris læduntur.

Primum certamen insipientium.
Initio cōuersionis carnis lucta molestior.

2. Quia ergo timor ipse tentatio est, congrue dictum est ei qui circundatur scuto Domini, quòd à tentatione hac non timebit. Fortè impugnabitur, fortè tentabitur, fortè timebit noctem, sed non ei timor iste nocebit. Magis autē si non fuerit dominatus, tunc immaculatus erit, & emundabitur, sicut scriptum est a, quia *territi purgabuntur.* Caminus est timor iste, sed vt examinet non exurat, veritas facit. Nocturnus planè & tenebrosus timor, sed facilè hunc radius veritatis exuperat. Ingerit etiam oculis cordis *nunc* quidem peccata quę fecimus; vt quemadmodum de se Propheta ait b, etiam nos in flagella parati simus, annunciantes iniquitatem nostram, & cogitantes pro peccato nostro: *nunc* verò æterna supplicia quæ meruimus, vt in eorum comparatione quæ euadimus, vniuersa quæ patimur delicias reputem[9]: *nunc* quoque cœlestia præmia ad quæ tendimus, crebro videlicet memorantes, quoniam non sunt condignę passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis c: *nunc* etiam ea quæ pro nobis pertulit Christus, vt crebro cōsiderantes quanta sustinuit illa maiestas pro inutilibus seruis, erubescamus non sustinere vel parua pro nobis.

a Iob 14. c
1. Tentatio; Timor nocturnus, id est, Pusillanimitas & timor laborum: ad hanc vincendam, valet.
1. Recordatio peccatorum. b Psal. 37. c
2. Suppliciorum infernalium:
3. Cœlestium præmiorum. c Rom. 8. d
4. Passionis Christi.

3. Sed forta sse præualuit veritas, præsertim tam multiplex & vsquequaque circundans non repellere modo, sed etiam expellere penitus hunc timorem. Nox præcessit: vt filius lucis & diei honestè ambulans, time sagittam. Leuiter volat, leuiter penetrat; sed dico tibi non leue infligit vulnus, cito interficit. Nimirum sagitta hęc vana gloria est, non est vnde hęc impugnet pusillanimes & remissos. Qui feruentiores esse videntur, ipsi paueant, ipsi sibi caueant in hac parte: nihilominus adhuc solliciti nō deserere scutum inexpugnabile veritatis. Quid enim aliud tam contrarium vanitati? Nec sanè huic opponenda sagittæ secreta illa & quodammodo intima veritatis exigimus: semetipsam nouerit anima, de se teneat veritatem. Difficile prorsus (ni fallor) homo verbis laudantium hominem in vita sua abduci poterit altum sapere, si se intus ad lucem veritatis sollicita consideratione discutiat. Nonne enim si propriam cogitat conditionem, dicturus est sibi, *Quid superbis terra & cinis* d? Nonne si propriam consideret corruptionem, fateatur necesse est, quoniam non est in eo bonum? Sed & si forte aliquid habere videtur, non inueniet puto quod respondeat Apostolo dicenti: *Quid habes quod non accepisti* e? Et alibi: *Qui stat, videat ne cadat* f. Postremo si fideliter cōputet, facile illi erit aduertere, quòd nec cum decem millibus possit occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad se, & omnes iustitias suas tāquam pannum menstruatæ reputari.

2. Tent. Proficientium; Sagitta volās in die, id est, tentatio vanæ gloriæ.
Quos ea præcipuè petat & feriat.
Scutum oponendū tentationi vanæ gloriæ.
d Eccl. 10 a
e 1. Cor. 4. b
f 1. Cor. 10 c

4. Eadem quoque veritas & eis nihilominus opponenda est tentationibus quæ sequuntur. Nec enim vel sic desistit hostis antiquus, sed ad callidiora forte conuertitur argumenta. Firmam probauit vtroque latere turrim, non est quod vel à sinistris pusillanimitate timoris, vel à dextris eam humanis concutere laudibus, in vtraque iam molitione frustratus attentet. Sed si viribus, inquit, deiicere nequeo; forte decipere possum alicuius ingenio proditoris. Quis putas erit hic proditor? Planè cupiditas, radix iniquitatis, ambitio subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem. Contempsit vanam gloriam, ait quoniam vana est: forte solidius aliquid affectatet, forte honores. forte diuitias. Quantos hoc negotium perambulans in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores, veste spolians nuptiali, & virtutum exercitia fructu pietatis euacuans? Quantos ergo pestis hęc nequiter supplantatos turpiter quoque deiecit, vt cæteri quique quos latuit occultus effossor, subitam expauescerent ad ruinam? Quid verò hunc fouet vermem aliud quam mentis alie-

3. Tent. Negotii perambul. in tenebr. id est, Ambitio subtile malū, pestis occulta, &c.
Plurimos ea perdidit.
Antidotum tam pestilentis mali,

natio, & obliuio veritatis? Aut quid nisi veritas hūc prodendum vestigat proditorem, & negocium arguit tenebrarum? Nimirum hæc est quæ dicit g: *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur: se autem perdat, & detrimentum sui faciat?* Et item: *Potentes*, ait h, *potenter tormenta patientur.* Hæc est quæ sedula suggestione reducit in mentem quam sit in ambitu friuola consolatio, graue iudicium, vsus breuis, finis ignotus.

g Matt. 16. d
h Sap. 6. a

5. Tribus tentationibus Diabolus Christum aggressus.

Hucusq; tentationes Domini: quartam inimicus non præsumit afferre. Illa enim de ignorantia est, nec dubitat sapientissimum, qui sic moderabatur responsiones suas, vt in nullo vnquam posset deprehendere quod quærebat. *Prima* siquidem tentatione esurienti suadebat de lapidibus panem facere: sed ille nec posse, nec non posse respondens, cibum alium prætendit, dicens: *Non in solo pane viuit homo* i, &c. *Secunda* verò tentatione præcipitiū suadebat promittens quia non læderetur si Filius Dei esset, & sic vidēs omnis ciuitas laudaret eum & magnificaret; & nec esse se, nec non esse respondit. *Tertia* de ambitione fuit, quando omnia regna mundi promisit, si cadens adoraret eum. Videsne quòd ambitionis via, adoratio diaboli est, qua videlicet ad honores & gloriam mundi perueniendum suis ille adoratoribus polliceetur? *Quarta*, vt dixi, tentatione apud eum abstinuit, cuius nimirum tantam esset expertus prudentiam ex responsis.

i Matt. 4. b
Ambitio est adoratio Diaboli.

6. 4. Tent. Perfectorum, in cursu & Demonio merid. id est, Astus Dæmonis ad euertendos virtutis amantes, malum specie boni pallians.

Quid autem aduersus alios faciat quos videt omnimodò diligere iustitiam, & odisse iniquitatem? Quid nisi vt iniquitatem palliet virtutis imagine? Quos enim perfectos boni nouerit amatores, malum eis sub specie boni non mediocris, sed perfecti persuadere conatur; vt cito consentiat qui magnopere diligit bonum, & facile qui currit incurrat. Hoc est igitur dæmonium non modo diurnum, sed meridianum. An non hoc timuit Maria k, quando ad nouam Angeli salutationem expauit? An non hoc insinuabat Apostolus cum diceret l: *Non enim ignoramus cogitationes eius.* Ipse enim Angelus Satanę transfigurat in se Angelum lucis m: An non denique hoc ipsum metuebant Discipuli, quando videntes Dominum super mare ambulantem clamabant putantes phantasma esse n? Et vide quam bene congruit quòd quarta vigilia nocte fuisse dicitur, quando contra tentationem quartam vigilasse Discipuli perhibentur. Nec verò in re manifestissima nostro arbitror opus esse eloquio, quòd videlicet sola sit veritas quæ palliatam detegit falsitatem.

k Luc 1.
l 2. Cor 2. c
m 2. Cor. 11. c
n Matt. 14. c

Qua. uor tentationum genera, quibus impugnatur Ecclesia. 1 Tyrannorū 2. Hæreticorum.

Quatuor has tentationes etiam in generali statu Ecclesiæ haud difficile diligens cōsiderator inueniet. Nónne enim timor nocturnus exercebat nouellam adhuc Ecclesiæ plātationem, quando omnis qui occiderat seruos Dei, arbitrabatur se obsequium pręstare Deo? Demum persecutione cessante & die reddita turbauit eam grauius & affixit sagitta volans, quando exierunt aliqui de Ecclesia instar spiritu carnis suæ, vanis & volatilis gloriæ cupidi: & volētes sibi facere nomen linguas suas magnificando, diuersa & peruersa dogmata fabricauerunt. At nunc quidem pax à paganis, pax ab hæreticis: sed non est pax à falsis filiis. Multiplicasti gentem Domine Iesu, sed non magnificasti lætitiam: quoniam multi sunt vocati, pauci verò electi. Omnes Christiani, & omnes ferè quæ sua sunt quærunt, non quę Iesu Christi. Ipsa quoque Ecclesiasticæ dignitatis officia in turpem quæstum, & tenebrarum negocium transiere: nec in his salus animarum, sed luxus quæritur diuitiarum. Propter hoc tondentur, propter hoc frequentant Ecclesias, Missas celebrant, Psalmos decantant. Pro Episcopatibus & Archidiaconatibus, Abbatiis, aliisque dignitatibus impudenter hodie decertatur, vt Ecclesiarum redditus in superfluitatis & vanitatis vsus dissipentur. Superest vt reueletur homo peccati, filius perditionis, dæmonium non modo diurnum, sed & meridianum; quod non solum transfiguratur in angelum lucis, sed extollitur supra omne quod dicitur Deus aut quod colitur o. Nimirum insidiatur crudelius calcaneo matris Ecclesiæ, à qua dolet caput suum esse contritum. Hic planè grauissimus erit incursus, sed ab hoc quoque Ecclesiam electorum veritas liberabit propter eos breuians dies p, & dæmonium meridianum destruens illustratione aduentus sui. Et hæc quidem dicta sunt de tentationibus istis. nam & in sermone quodā super cantica canticorū q memini me super his tractasse similiter, cum meridiani huius dæmonij mentio incidisset, ex occasione scilicet meridiani accubitus sponsi: quem sibi sponsa petierat indicari.

3 Falsorum filiorum id est, malorū Clericorum.
Ecclesiasticas dignitates & officia sacra peruersè vsurpantes grauiter perstringit.
Vide Serm. 33. in Cant. vbi his similia.
4. AntiChristi.
o 2. Thess. 2. a
p Matt. 24. b
q Serm. 30 in Cant.

Sermo VII.

De versu VII. *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.*

1. In spe viuimus, Fratres, nec deficimus in tribulatione pręsenti, quòd in expectatione simus indefectibilium gaudiorum. Neque enim vana vobis hæc expectatio, aut dubia spes videtur, innixa nimirum æternæ promissionibus veritatis. Deinde etiam ex perceptione præsentium munerum firma est expectatio futurorum, & præsentis gratiæ virtus nimis credibiliter attestatur fœlicitatem promissæ gloriæ sine dubio secuturam. Nempe Dominus virtutum ipse est rex gloriæ: & in hymno a quoq; eundem votis cantamus Patrem perennis gloriæ, Patrem potentis gratiæ: cui & in psalmo canimus b *quia misericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriā dabit Dominus.* Viriliter ergo sustineat in hoc seculo pietas colluctationem, & persecutionem quamlibet æquanimiter patiatur. Quæ ni tolleret omnia, quæ ad omnia valet, promissionem habens eius vitæ quæ nunc est & futuræ: Repugnet fortiter impugnanti, quia & repugnanti propugnator aderit indefessus, & triumphāti non deerit largissimus remunerator. *Scuto*, inquit, *circundabit te veritas eius.*

a In Breu. fer. 2. ad Laud.
b Psal. 83 d

2. Necessaria planè insuperabilis protectio veritatis, non modo interim in carne degenti, sed postmodum exeunti: & nunc quidem ob periculosos conflictus, tunc verò ob monstruosos occursus spirituum malignorum. Nempe & sanctissimam illam gloriosi Martini animam voluit pars inimica nocere, & cruenta bestia sciens quod modicum iam tempus haberet, tota profectò insania malitiæ insatigabilis, non est verita prope assistere ei quoq; in quo nihil habebat. Immo verò ad ipsum etiam Regem gloriæ accedere impudentissima temeritas illa præsumpsit, sicut ipse testatur c. *Venit enim princeps mundi huius, & in me non inuenit quicquam.* Felix anima quæ sic interim tentationum iacula scuto veritatis repulerit, vt nil prorsus venenatum in se coalescere passa, omninò non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta. Nihil in me funeste reperies. Felix quem sic circundat clypeus veritatis, vt introitum quoque & exitum eius custodiat; exitum vtique ab hac vita, & introitum in futuram, quo videlicet nec moliatur à tergo, nec à facie mali quippiam inimicus attentet. Siquidem omninò opus erit illic custode, opus erit duce fideli, opus erit consolatore magno propter horribiles illas visiones; non minus quam hic adiutore & propugnatore contra inuisibiles tentatores.

B. Martinum moribūdum tentat Diabolus.
c Ioan. 14. d
Moribundis quàm fideli duce & præsidio opus.

3. Glorificate itaque, dilectissimi, & portate interim Christum in corpore vestro, onus delectabile, suaue pondus, sarcinam salutarem, etiam si premere aliquando fortè videtur; etiam si interdum latera tundit, & flagellat recalcitrantem; etiam si quando in camo & freno maxillas constringit & coercet, omninò feliciter. Esto vt iumentum. *Homo*, inquit d, *cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Quid enim tantopere vel plangit Propheta, vel arguit in homine similitudinem iumentorum, præsertim qui alio quodam loco de se loqui & dicere Deo non sine quadam congratulatione videtur e: *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum?* Puto, immò non puto, sed scio similitudinem aliquam iumentorum homini commendari; sed planè non eam quæ in non intelligendo, & insipientiæ, sed patientiæ imitatione consistat. Neq; enim succensentis similiter, sed in plangentis quidem videretur vox si dixisset; Homo cum sub onere

Onus Christi, quamuis premere videatur portandum.
d Psal. 48 c
e Psal. 72 d
Qualis similitudo iumentorum homini conueniat.

Dei esset, non recalcitrauit, vt iumentum factus est apud eum. Quis enim non illi iumento plurimum inuideret, cuius in humili tergo ad commendationem ineffabilis suæ mansuetudinis dignatus est sedere Saluator: si cum illius tam preciosi oneris gestatione intelligentiam quoque tam singularis habuisset honoris? Vt iumentum igitur esto, minimè tamen iumentum, patienter quidem sustinens onus, sed honorem intelligens; sapienter & delectabiliter cogitans tam ipsius oneris qualitatem, quàm propriam vtilitatem.

B. Maria à B. Ignatio appellatur Christifera.

4. Magnus ille Ignatius, Discipuli quem diligebat Iesus auditor, Martyr noster, cuius preciosis reliquiis nostra ditata est paupertas, Mariam in pluribus. quas ad eam scripsit Epistolis *Christiferam* consalutat. Egregius planè titulus dignitatis, & commendatio honoris immensi. Nempe cui seruire regnare est, gestare hunc, non onerari est, sed ornari. Cæterum vnde ei, de quo nunc loquebamur, Saluatoris asello, verendum vllatenus videbatur, ne sub illa tali sarcina deficere posset in via? An verò timendus ei aut luporum incursus, aut raptorum occursus, vel præcipitium seu periculum aliquod sub tanto præside metuendum? Felix qui sic tulerit Christũ, vt à Sancto sanctorum in sanctam ciuitatem mereatur induci. Non est omninò quod timeat, ne vel in via aliquod offendiculum, vel repulsam in ianua patiatur. Illi nempe iumento viam parabunt fideles populi, huic Angeli sancti: *quoniam Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Sed non sunt hæc præoccupanda modo, series magis ipsa scripturæ expositionis ordine sequenda est.

5. *Cadent à latere*, inquit, *tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit.* Hic enim versus hodie nobis tractandus est: non ignoratis. In præcedenti sanè capitulo quod nouissime tractabatur, dictum est, si recolitis, quemadmodum à quatuor quibusdam maximis equidem grauissimisque tentationibus huius vitæ protectio liberet veritatis; videlicet à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negocio perambulante in tenebris; ab incursu & dæmonio meridiano. Quod igitur sequitur, *cadent à latere tuo mille*, &c. futuræ magis vitæ arbitror assignandum. Vnde & in principio sermonis huius meministis adhuc, ni fallor, sententiæ Apostolicæ, qua videlicet valere ad omnia pietatem, vitæ quoq; eius quæ nunc est & futuræ promissionem habere commendat f. Audite ergo, & audite in læteria cordis vestri, quod ad futuræ vitæ promissionem, vestramq; expectationem pertinere videtur. Vbi est thesaurus vester, sit & cor vestrum. Et quidem studiose audistis præsentia, non sum immemor, sed studiosius decet futura audire. Nam & pseudoprophetam (Baalam dico) recolite, qui historias nostis, & ipse, inquam, iniquus iustorum mortem optabat, & nouissima sua horum similia fieri precabatur. Tantus est pietatis fructus, tanta iustitię merces, vt ne ab ipsis quidem non desiderari queat impiis & iniustis. Minus tamen oblectat canticum Sion salices Babylonis. Suspendenda proinde organa apud eos, lamentandum magis super flumina Babylonis, si forte persuaderi eis possit vt plangant. Hic planè cantandum est, vbi non deerunt qui tota alacritate spiritus saltent ad vocem psalterij, ad canticum Sion: & vehementia quadam sacri desiderij ad eam gestiant præuolare, dicentes: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam* h? Quid enim aliud exultare, quàm ex seipso saltare est? Minus sapit iis qui medio adhuc periclitantur in mari, iactantur vndis, aguntur fluctibus, quamlibet fauorabile sit; quod de remoti & prope iam desperati tranquillitate seu amœnitate littoris nunciatur. Sed nec ad eiusmodi pertinet animam quod hodie nobis propositum est, neq; enim talis quæpiam adhuc meretur audire: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.* Memento cui hæc promissio facta sit. Nempe ei qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur.

f 1. Tim. 4. c

g Num. 23. q

Pietatis fructus etiã impiis desideratus.

h Psal. 54. b

6. Audiat igitur is qui salutis portui cogitatione iam & auiditate appropinquat, qui præiactata velut quadam anchora spei suæ, terrę illi desiderabili inconuulsibiliter inhæsisse videtur, cunctis diebus quibus nunc militat expectans donec veniat immutatio sua. Certissima sanè & præcipua propinquatio portus huius hæc ipsa conuersatio eius in qua positi estis, exitus præparatio est, vocationis videlicet & iustificationis diuinæ. In his nempe duobus fidelis quædam constituta est connexio velut cuiusdam æternitatis ad æternitatem, id est magnificationis ad prædestinationem, quarum equidem sicut prędestinatio nullo est præcisa principio, sic & magnificatio nihilominus nullo vnquam fine claudenda. Nec verò eam, quam diximus, quasi geminę huius æternitatis mediam connexionẽ esse putes nostræ adinuentionis, Apostolum audi, si non eandem tibi manifestius ipse cõmendat i: *Quos enim præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filii sui*, quomodo putas aut quo ordine magnificabit? Siquidem quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Num à prædestinatione ad magnificationem saltu quodam peruenies repentino? Prouide tibi medium pontem aut magis ingredere iam paratum. *Quos prædestinauit*, inquit, *hos & vocauit: quos autem vocauit, hos & iustificauit. Et quos iustificauit, hos & magnificauit.*

Prædestinationis implẽdæ seu exequendæ quæ media.

i Rom. 8. f

Hæc via equidem bona videtur nonnullis hominibus: sed & bona est, nihil super eius fine timendum. Non tibi sint viæ huius suspecta nouissima, perge securus, tanto viuidius, quanto certius ea iam propinquare vidẽtur. 7. nempe tenes media, quomodò non nouissima propinquarent? *Agite*, inquit k, *pœnitentiam, appropinquabit enim regnum cœlorum.* Sed *regnum*, inquies, *cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud.* Nullus mihi ad hoc nisi per medios hostium cuneos patet accessus; in itinere medio sunt gigantes, in aëre volitant, obsident transitum, obseruant transeuntes. Attamen fiducialiter age, ne timeas. Magni sunt, multi sunt: sed *cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.* Cadent vndique nunquam tibi deinceps in perpetuum nocituri: parum est, non appropinquaturi. Equidem videbit peccator & irascetur, sed à latere veniet quod videlicet prę ueniat te misericordia Dei tui, eadem quoque nihilominus etiam misericordia subsequatur, & introitum videlicet tuum (vt quidem supra meminimus) & exitum tuum custodiens. Alioquin quid in illo tam terribili spiritualium nequitiarum occursu humani possent consistere sensus, quòd non intolerabili concuterentur horrore?

k Matt. 3. a

Protectio diuina nobis securitatem præstat.

Quid putatis, Fratres, si vel vni alicui è tam multis principibus tenebrarum in medium vestri irruere, & in tota feritate sua ac tenebrosi enormitate corporis apparere liceret; quis illum posset vel corporis sensus sustinere vel cordis? 8. Deniq; ante hos paucos dies (ipsi scitis) vnum quendam ex vobis & prius dormientem, & postea excitatum tam grauiter phantasia nocturna perturbare permissa est, vt vix illa die rationis compos, vix potuerit esse securus. Etiam omnes vos pariter expauistis, cum territus ille terribilem nimis exclamasset in vocem. Erubescẽdum sanè, quod vsque adeo fides in vobis vel dormientibus visa fuerit obdormisse, sed ad nostram sine dubio factum est admonitionem, vt tota sollicitudine meminerimus aduersum quos nobis sit colluctatio, ne quando scilicet aut ignari hostilis inuidiæ, aut protectionis diuinæ inueniamur ingrati. Ex vehementissimo siquidem proprij cruciatu liuoris in tantum prorupit malitia inueterata furorem, his præsertim diebus sanctis acrius sese indicans vestra deuotione torqueri. Eodem sanè tabescentis insaniæ zelo, sed licentia ampliori exeuntibus sanctis adest, non nisi à latere tamen, neq; enim vel occurrere iam à facie quasi vt vim faciat, vel à tergo repere tanquam vt decipiat permittetur.

Dæmon aspectu terribili securaliquãdo permittatur pios terrere.

Sed irrito conatu

9. Sed nec iuxta iter quidem scandalum de cætero ponet tibi; ad te enim non appropinquabit, non modo non attinget, vt feriat, sed nec accedet vt terreat. Puto enim id verebaris ne te forsitan grauis ad illas tam monstruosas effigies, & laruarum tantam multitudinem facierũ hor-

ror inuaderet, sed egregius tibi paracletus & efficacissimus aderit consolator, ipse nimirum de quo legisti l: *Coram illo procident Æthiopes, & inimici eius terram lingēt.* Planè ad nihilum deducetur in cōspectu eius malignus, sic timentes se glorificabit. Præsente te Domine Iesu quantumlibet irruant hostes: immo non irruant, sed ruant, cōfluant vndique, sed vt fluant, & pereant à conspectu Domini, quemadmodū fluit cera à facie ignis. Quid enim metuam deficientes, quid trementes paueam, quid verear cadentes? Et si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, dummodo tu mecum sis Domine Deus meus m. Siquidem protinus aspirabit dies, & inclinabuntur vmbræ, cadent hincinde principes tenebrarum. Quos enim nunc quoque, dum inter malignas eorū occultasque suggestiones per fidem adhuc non per speciem ambulamus, fides tamen victoriosa triumphat; quomodo non faciliùs ipsa iam tunc propalatæ cognitio veritatis euidens cum suis illis tenebrosis ferrugineisque imaginibus exsufflabit? Nec causeris forte de numero, vel ipsam saltem multitudinem verearis. Memento sanè quod ad vnum Saluatoris impetum ab obsesso iam & diu possesso vnius hominis corpore dæmonum legio tota discessit, & ne ipsos quidem ausa est, nisi ab eo iussa contingere porcos, quanto magis ipso duce quotquot fuerint vndique cadent cum ingenti admiratione & cōfusione, dicentes o: *Quæ est ista quæ ascendit sicut aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata?* Intrepidus itaque & omnino impauidus, magis autem gratulabundus & ludans oculis tuis considerabis: nec sanè iam vel impugnationem sustinebis, vel furorem pauebis, sed magis retributionem peccatorum videbis.

l Psal. 71. b
m Psal. 137. b
Nulla potestas aut multitudo maligna timenda duce & protectore Christo.
n Matt. 8. d
o Cant. 6. a

10\. Et quidem videntur sufficere posse hodie quæ dicta sunt, sed adhuc sanè aliquos vestrum nonnulla arbitror expectatione suspendi. Mouet enim studiosiores quosque (ni fallor) quidnam sibi velit quod *à dextris* quidem *decem millia, à sinistris* verò *mille* perhibet esse casuros. Nam latus sanè quod simpliciter dicitur, nonnisi sinistrū hoc loco licere accipi puto, præsertim quod dextrū quidem incontinenti proprio designetur ea nomine. Et quidem non sine certi ratione mysterij *à sinistris* multos, sed multo plures *à dextris* casuros esse prædixisse videatur. Nisi forte quis tam hebes fuerit & inulsus, vt in eo quod dicitur *mille & decem millia*, certā exprimi putet numeri taxationem, & non magis superabundantem comparationem. Nos enim sic non diuinas Scripturas accipimus, sed neq; Ecclesia Dei. Cadent ergò *à sinistris* quidem *mille*, *à dextris* autem *decem millia*: quod videlicet abūdantiori malignitate & velut copiosiore manu dextris insistere partibus, dextrum latus appetere consueuissent. Quod quidem, si magnum illud Ecclesiæ corpus considerare libet, facile satis aduertimus longè acrius itopugnari spirituales viros ipsius Ecclesiæ, quàm carnales: quæ nimirum duo eius latera, dextrum sinistrumque puto non inconuenienter accipimus. Agit hoc sanè superba semper inuidiosa malitia, perfectiores quosq; vehementius pulsans, iuxta illud: *Esca eius electa* p. Et iterū: *Absorbebit fluuium, & non mirabitur, & habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius.* Agit, inquā, etsi non sine certa diuini dispensatione consilij: qui quidem nec imperfectiores, supra id quid ferre possunt, tentari permittit, faciens cum tentatione prouentum, & perfectioribus non modo gloriosiores, sed numerosiores parat ex hoste triumphos. Tota ergo pariter electorum Ecclesia coronabitur, quod ex vtraq; parte sui legitimè certauerit, vtroque nimirum cornu tam potenter interim ventilans inimicos, vt paulòpost manifestius cadere videantur à latere eius mille, & decem millia à dextris eius. Sic nimirū olim iam quidem Dauid perfectiore virtute probata, necdū verò propalata in Israël reprobatione Saulis, canebant in choro dicentes q: *Percussit Saul mille, & Dauid decem millia.*

Decem millia à dext. & mille à sinist. quid signif.
Dextrum & sinistrum duo latera in corpore Eccles. id est, spirituales & carnales.
p Iob. 40. c
Spirituales & perfectiores acrius impugnat Dæmō, quam sæculares & imperfectiores.
q 1. Reg. 18. b

11\. Sin autem ad singulos magis placet hoc referri, non vobis deest nam in hac quidem parte spiritualis intelligentiæ via, dummodo propriam super hoc experientiam consularis. Longè siquidem ampliori sollicitudine, & calliditate multiplici pars aduersa vulnera in nobis dexteram satagit quàm sinistram: nec tam corporis profectò quàm cordis laborat auferre substantiam. Vtramq; nimirum prosperitatem humano generi inuidere noscuntur, vtraq; eos felicitate priuare contendunt & cœlesti videlicet & terrena, sed longè amplius rore cœli, quàm pinguedine terræ. An verò incongruè hæc dixerimus duo latera, quibus nimirum duplicem hominis substantiam constat uniri, vos iudicate. Nam quòd spiritualia quidem bona attribuimus dexteræ, sinistræ verò carnalia, minimè prorsus vereor arguendum; præsertim à vobis, quibus semper studij est, nec dexteram aliquando sinistram, nec sinistram dexteram reputare. Nec verò aliter vera quidem Sapiētia probat r, quàm vt in sinistra diuitiæ & gloria; in dextera autem sit longitudinitas vitæ. Nam & hoc sanè nullatenus expedit ignorare quanam vobis vehementius instet peruicax hostiū multitudo, illic nempe studiosius repugnandum, vbi grauior vrget necessitas, vbi totum belli imminet pondus, & vbi colluctationis ratio vniuersa consistit: vnde vobis paratur tota aut victis ignominiosa captiuitas, aut vincentibus gloria triumphalis.

Alia expos. per dexteram spiritualia & cœlestia; per sinistram corporal. & terrena intelligit, illis potius quam his infestus Dæmon.
r Prou. 3. b

12\. Denique propter hoc, non quidem ad insipientiam vobis, tundendum liberè aduersario videmini latus exposuisse sinistrum, vt dexterū proinde tota sollicitudine conseruetis. Hæc nimirum commendata à Christo, & Christianis omnibus imitanda serpentis prudentia est, vt caput solum toto (si necesse fuerit) exposito corpore tueatur. Hæc vera philosophia, hoc consilium Sapientis s, vt omni custodia seruetur cor, quia ex ipso vita procedit. Hæc denique gratia, & misericordia Dei in seruos eius, & respectus in electos illius: vt in eorum interim sinistram quidem velut dissimulans, dexteræ semper studiosus protector assistat. Hinc est quod de seipso Propheta testatur t: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear.* Nunquid non & illius manum dexteram, & solam eam putas dexteram tenuisse, cuius totam in facultatem pariter, & in carnem licere passus est, quicquid libere visum est inimico? *Veruntamen animam*, inquit u, *eius serua.* Vtinam mihi semper à dextris sis, Iesu bone: vtinam semper teneas manum dexterā meam. Scio enim & certus sum, quoniam nulla nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Tondeatur interim & tundatur sinistrum latus, pulsetur iniuriis, vellicetur opprobriis: libens illud expono, dum à te custodiar, dummodo sis ipse protectio mea super manum dexteram meam.

Sinistra pro salute dexteræ, id est, corporalia pro spirit. exponenda.
s Prou. 4. d
t Psal. 15. c
u Iob 2. b

13\. Fortè etiam mille qui à sinistris casuri sunt, homines magis intelligendi sunt quàm dæmones. Hi nimirum nobis non nisi ob temporalia quælibet aduersantur & transitoria bona, quæ quidem aut nos habere inuidiosa malignitate suspirent, aut cupiditate iniusta sese potius doleant non habere. Fortè enim mundi huius conantur auferre substantiam, forte fauorem hominum, forte ipsam corporum vitam. Vsque huc sæuire humana persecutio potest: animæ verò non habent quid faciant. Nam dæmones quidem superna nobis, & æterna potius inuidere noscuntur, non tamen vt sibi cedat, quod irreparabiliter amiserūt; sed ne illuc pauper de puluere suscitatus accedat, vnde ipsi in gloria conditi irreparabiliter ceciderūt. Indignatur & liuore tabescit obstinata malignitas humanam fragilitatem obtinere, quod retinere ipsa non meruit. Sed & si quando forte cuiuis temporalia damna aut inferre conantur, aut gratulantur inferri, hæc eorum tota molitio est, vt iactura exterior vel eidem ipsi vel alteri occasio sit interna: sicut è regione homines quotiens e suadere nobis, aut quolibet modo efficere curant, vnde dextera nostra lædatur, nō hoc quidem principaliter agere, sed tēpore aliquod cuiuis prouentutū, vel sibi scilicet, vel nobis vel alteri forte cupiam, aut detrimentum aut emolumentū exinde seu captare seu propulsare velle videntur. Nisi forte eatenus quis in dæmonem transierit ex homine, vt optare vllo modo possit quemlibet sibi inimicissimum hominem æterna damnatione mulctari:

Mali homines, & maligni Dæmones diuersimodè nobis noxii; illi in temporalibus; hi in spiritualibus bonis.
Cur dæmones infensi hominib. ad nocendum.

Religiosos terrena & secularia tractãtes grauiter perstringit.

14\. Quid nos miseri dormitamus à spirituali studio, quos tam multipliciter insectatur nequitia spiritualis? Et pudor est dicere, & silere prohibet vis doloris. Quantos enim inuenire est, Fratres, ex his quoque qui in religionis habitu & proposito degũt perfectionis, quos terribilis illa Prophetæ sententia comprehẽdisse videtur u: *Si oblitus fuero tui Hierusalem, obliuioni detur dextera mea.* Nempe sinistri custodiæ lateris tota sollicitudine incubantes calent admodum, sed sapientia huius sæculi, cui abrenunciasse debuerant; ea quoque nihilominus quam reuelat caro & sanguis: quibus iuxta Apostolum x noluisse acquiescere videbantur. Denique videas eos tam auidè lucra captare præsentia, tam seculariter transitoriis vtilitatibus adgaudere, ad terrenarum damna vel minima facultatum tam pusillanimiter turbari, tam carnaliter super his decertare, discurrere tam impudenter, tam irreligiosè sæcularibus sese implicare negociis, ac si hoc esset tota eorum portio, hæc vniuersa substantia. Attentius sanè agricola pauperem excolit fundum, sed cui forte nulla amplior preciosiórue sit possessio. Buccellam panis in sinu suo mendicus abscondit: quòd in sacellis suis solum hoc metalli genus eruginet. Tu quid ita extremæ huic paupertati, & quidẽ proprij malè prodigus laboris, incumbis? Est & alia tibi possessio, & si forte remota. Erras. Nil tam prope nos, quam quod intra nos est. At fortè non quidem longius positam, sed inutilem esse causaris, vt hic tibi quęrendam magis sufficientiam putes. Falleris, ibi magis inuenies, immò non inuenies nisi ibi. An verò æstimas quod vel operam tuã non exigat, vel minus respondeat operanti? Aut certè in tuto credis esse locatam, nec vlla deinceps sollicitudine custodis egere? Quodlibet horum sapias, scito quòd desipias vehementer. Ibi enim quam maximè quæ seminauerit homo, hæc & metet. Sed & qui parce seminat, parce & metet: qui verò in benedictionibus seminauerit, de benedictionibus & metet y, vt faciat vnum tricesimum, vnum sexagesimum, vnum centesimum. Habes autem thesaurum istum in vasis fictilibus, si tamẽ adhuc habes. Puto enim iam amisisti, puto iam sublatus est, puto iam comederunt alieni robur tuum, & ignorasti, nec potes thesauro tuo cor apponere; quippe qui thesaurum ipsum non habeas. Alioquin quæso te, si tam sollicitus es, si nec minima spernis, si tam prudenter seruas paleas tuas, etiã horreum tuum seruare memento & custodire. Immo verò non exponas thesaurum tuum, qui sic incubas sterquilinio tuo. Forte enim illud tibi inuident mille, sed istum obsident decem millia, nec minus superabundantes astutia, & crudelitate quam numero. *Cadent*, inquit, *à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.* verte illuc oculos fidei: forte enim iam irruperunt aditus, forte iam libere diripiunt omnia, forte iam spolia ipsa distribũnt. Quid sinistro lateri tam male studiosus obseruator inhæres, nisi quod non in latere iam tibi esse, sed in facie sinistra videntur, quod hæc prouideras in conspectu tuo semper: & qui tangit hoc, non latus tetigisse putetur, sed pupillam oculi tui?

u Psal. 136. b

x Gal. 5. a

Alia religiosis possessio est eaque potius curãda vtpote pretiosior, sed & maioribus exposita periculis.

y 2. Cor. 9 & Gal. 6 b

Indignũ maiorem esse sinistri quam dexteri curam.

15\. Cæterum iam nunc tibi prouide quisquis es dextri negligens, sinistri lateris cultor, ne cum hœdis locum accipias in sinistra quam elegisti z. Asperum verbum est, Fratres, non immerito expauistis. At cauere non minus necesse est, quam pauere. Et quidem Dominus meus Iesus post cætera inæstimabilis suæ erga me beneficia pietatis, etiam dextrum sibi propter me passus est latus fodi: quod videlicet non nisi de dextera mihi propinare vellet, non nisi in dextera locum parare refugij. Vtinam ego talis merear esse columba quæ in foramine petræ habitet, & in foramine lateris dextri. Considera tamen hoc vulnus eum penitus non sensisse. Neque enim illud excipere voluit, nisi iam soporatus in morte; vt moneret te quamdiu viuis, in huius semper lateris vigilare custodia, sed & mortuam censeri eam animam oportere, quæ quidem perniciosa insensibilitate dissimulet in dextera sibi vulnus infligi. Merito quidem in sinistro latere positum esse dicitur cor hominis a, quòd affectio eius prona sit semper & procliuis in terram. Nec sanè ignorabat hoc qui miserabiliter ingemiscẽs: *Adhæsit*, inquit b, *pauimento anima mea, viuifica me secundum verbum tuum.* Sed ne is quidem in hoc pondere nos cõditionis humanæ & grauedine cordis volebat remanere, qui sic admonens loquebatur c. *Leuemus corda nostra cum manibus ad Deum.* Planè id suadebat, vt à sinistro latere erigerentur ad dextrum. Secularis militia, fratres, in sinistro tantum latere clypeum portat: non imitemur, si inter eos nolumus deputari, quos huic seculo militare constat, non Christo: *Nemo*, inquit d, *militans Deo, implicat se negociis secularibus*: hoc est scutum applicat non tam dextræ quam sinistræ.

z Matth. 25. e

Lateris dextri in Christo aperti mysterium.

a Eccle.

b Psal. 117. d

c Thren. 3. d

d 2. Tim. 2. a

16\. Attamen, Fratres, vtrumque nobis latus tegendum est, si meministis. *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas eius.* Et Apostolus ipse e: *Per arma*, inquit, *iustitiæ à dextris & à sinistris.* Cæterum ipsam audi iustitiam. Forte enim non eadem vtrique lateri forma præscribitur. Nempe hinc quidem mandatur: *Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ* f. Inde verò præcipitur: *Nolite locum dare diabolo* g. Et item: *Resistite diabolo, & fugiet à vobis* h. Audi adhuc quomodo tegas latus vtrumq; *Prouidentes bona*, ait idem Apostolus i, *non tantũ coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.* Hæc est enim voluntas Dei, *vt benefacientes*, non modo tabescere malignorum dæmonum inuidiam, verumetiam *obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.* Nunquid tamen in æternum erit nobis hæc protectio necessaria? Aut certe ab vtroque latere hostile agmen instabit? Erit quando non modo non instabunt, sed nec stabunt quidem. *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.* Siquidẽ nec humana malitia iam tunc habebit quid faciat: nec dæmonum millia plus verebimur, quam totidem vermium agmina vel muscarum. Haud aliter denique intuebimur eos quam filij Israel transmisso iam mari rubro vndique sui Ægyptios mortuos, sed & rotas curruũ ire in profundũ cernebant, vt & nos scilicet (longe tamen securius & delectabilius) cantemus Domino quod gloriose honorificatus sit, equum & ascensorem eius deiiciens in abyssum.

e 2. Cor. 6 b

f Rom. 12. d

g Eph. 4. f

h Iacob. 4. b

i 2. Cor 8. d

SERMO VIII.

De versu. VIII. *Veruntamen oculis tuis considerabis & retributionem peccatorum videbis.*

1\. BReuius quidem vobis aliquãdò, dilectissimi, loqueremur, si crebrius id liceret: quod & vos credimus nonnonquam aduertere potuisse. Cæterum quotiens ipsa diei præoccupante malitia, pluribus fortè diebus molestissimum sustinuimus à vestra exhortatione & consolatione silentium, neminem vestrum reor oportere mirati, si tempus ipsum redimere cupientibus nobis, sermo rarior interdum protractior videatur. Hoc sanè nobis actum sit breui procemio, vt hesterni pariter hodiernique sermonis, illius quidem prolixitas, huius verò breuitas excusata apud vos habeatur. Vereor siquidem minus gratam fore nõnullis vel fuisse illam, vel istam fore, aut magis vtramque quàm alteram. *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas eius: non timebis à timore nocturno: à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabis.* Diximus hinc præcedentibus sermonibus, quod dignata est veritas ipsa largiri, quemadmodum scilicet fidelem animam interim quidem à tentationibus, postmodum verò à difficultatibus tueatur. Quæ tamen vtraq; breuius quidem in alio psalmo idem iste Propheta cõmendans: *In te*, inquit a, *eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum*: quod ipso nimirum duce, nec hic gradiens offendiculum, nec egrediens hinc obstaculum pateretur. In altero ergo crebra ereptio, in altero plena iam & secuta liberatio designatur. Nam in hoc sanè tertio quod adiungit: *Veruntamen oculis tuis considerabis*, etiam fœlicitatis non modicæ promissionem arbitror contineri. *Cadent*, inquit *à latere tuo mille, & decẽ millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Veruntamen oculis tuis considerabis.* Ita, oro Domine, ita

a Psal. 17. d

fiat. Cadant illi, & non cadam ego: paueant illi, & non paueam ego: confundantur illi, & non confundar ego.

2\. *Animæ immortalitas & fides resurrectionis.* Euidentius siquidem paucis hoc loco verbis & animæ mihi immortalitas commendatur, & ipsius quoque fides astruitur corporeæ resurrectionis. Nempe ruentibus illis futurus sum ipse qui videam, & ne isti quoque quibus eorum nouissimam intuear retributionem oculi defuturi. Neque enim simpliciter oculis, sed *oculis* (ait) *tuis considerabis*: illis vtique qui nunc languent præ inopia, & deficiunt dum speras in Deum tuum. Et vere, Fratres, deficiunt oculi dum speramus. *Quod enim videt quis, quid sperat? Spes*, inquit b, *quæ videtur, non est spes.* (b Rom. 8. e) Ipsis ergo iam tunc considerabis oculis, quos modo quidem nec leuare audes ad cœlũ, ipsis planè qui totiens interim fluunt lachrymis ac crebris compunctionibus atteruntur. Nec enim nouos tibi instaurandos putes, sed tuos vtique restaurandos. Quid tamen de oculo dixerim, etsi minutissima, eminentissima tamen excellentissimaque humani corporis portione? Reposita est in sinu nostro beata spes, ex promissione vtique Veritatis, nec capillum quidem de capite periturum.

3\. Forte tamen idcirco signanter visio promittitur oculorum, quòd ho[illegible] quidem summum interim animæ desiderium videatur, vt videat bona: *Credo*, inquit d, *videre bona Domini in terra viuentiũ.* (d Psal. 26. d) Supremas nimirum corporis sui fenestras supernæ aperiri desiderat veritati, per speciem magis ambulare gestiẽs quã per fidẽ. Sanè fides ex auditu, non ex visu. Denique e *substantia est sperandarum rerũ, argumentum non apparentiũ.* (e Heb. 11. a) Et in fide ergo sicut & in spe deficit oculus, auris proficit sola. *Dominus Deus aperuit mihi aurẽ*, ait Propheta f, (f Isai. 50. b) sed quandoque etiam oculũ reuelabit. Erit quãdo iam non dicetur g: (g Psal. 44. a) *Audi filia & vide, & inclina aurẽ tuã*: sed *leua* potius *oculos tuos & contẽplare.* Quid? Planè *iucunditatem & exultationem, quam thesaurizat super te Deus tuus.* Quid? Planè nõ ea modo quæ interim quidem etsi non videre adhuc & audire, tamen & credere potes: verũetiam quod sicut non vidit oculus, sic nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quod præparauit Deus diligentibus se h. (h Isa. 64. b & 1. Cor. 2. b) Nimirum tanta capiet oculus resurrectionis, quãta nec auditus, nec animus ipse nunc capiat. Ob hanc denique tam vehementem animæ concupiscentiam videndi, scilicet quod audit & credit alium quoque euidentissimum futuræ præconem resurrectionis ipsorum propriam mentionem fecisse arbitror oculorum. *Rursum*, ait i, (i Iob 19. d) *circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum saluatorem meum: quem visurus sum ego ipse & non alius, & oculi mei conspecturi sunt.* Et adiecit: *Reposita est hæc spes mea in sinu meo.*

4\. Forte tamen considerandum attentius quod ait, *oculi mei*, sicut & in psalmo K (K Psal. 90. b) *oculis tuis considerabis.* Nunquid enim mei esse oculi nunc videntur? Planè non mei. Nonnunquã sanè visi sunt fuisse mei, quòd ipsi quoque ad eã pertinere noscãtur quã male seruaturus accepit paternæ substantiæ portionem. Nempe velociter profligata est, vniuersam citius dissipaui. Occupauit membra omnia lex peccati, libere intrabat mors per fenestras meas, cuius nimirum factus eram seruus etiam ego ipse. Miser equidem seruus, non sanè homini seruiens, sed immundo pecori & cœnoso. Neque enim mercenaria saltem conditione famulabar, sed planè seruili. Nisi forte mercedẽ quis dari putet, cui etiam cibus negatur, cibus quoque ipsa esurie perniciosior. Cupienti siquidem porcorum siliquas nemo dabat, vt porcis viuerem, nec conuiuerem porcis. Deinde nunquid meus tunc oculus erat, quando deprædabatur animam meam? Qua quidem necessitate demum coactus sum beneficium resignare in manu dominatoris, vt quod omnino non poteram, ipse sibi illud ab hostili tyrannide vendicaret.

5\. Considerate attentius, dilectissimi, & animaduertite, in quanam potestate euaseritis Pharaonis intolerabile iugum, vt iam membra vestra non sint arma iniquitatis peccato, nec regnet vltra in mortalibus corporibus vestris. *Mẽbra Deo semel mancipata, caueas ne rursus vsurpes.* Non est hoc operis vestri, fratres, dextera Domini facit virtutem, solus hoc potest ille, qui nihil omnino non potest. Ne dixeritis, manus nostra excelsa, sed tam saluberrimè quã veraciter cõfitemini, quia Dominus facit hæc omnia. Denique nemo sibi dubitet omnimodis esse cauendum, ne fortè donec adhuc dies mali sunt, & nulla vsquam securitas homini, hanc suã possessionẽ de manu tã pij tãque prouidi tutoris, in periculosam perniciosamque interim libertatem recipere velle præsumat. *Quod Deo semel consecratum, amplius ad humanos vsus transferri non debet.* Quod enim æmulatur pater, pro te æmulatur: nec inuidẽtiæ, sed prouidentiæ est quod sibi totam iubet manere substantiam ne pereat tibi. Denique vbi ad magnam illam sanctamque ciuitatem perueneris, cuius fines posuit pacem, vbi nullus iam hostium timeatur incursus, non modo reddet te tibi, sed dabit insuper & seipsum. Interim sanè à voluntatibus tuis auertere, & Deo dicata [illegible]mbra nulla tibi temeritate vsurpes, sciens quòd piet[illegible] sanctificata, non absque graui sacrilegio in vsus vanitatis, curiositatis, voluptatis, aut eiusmodi secularis operis assumantur. *Nescitis* (ait Apostolus l) (l 1. Cor. 6. d) *quod corpora vestra templũ sunt Spiritus sancti quem habetis à Deo, & non estis vestri?* Et item: *Corpus*, inquit, *non fornicationi.* Sed cui? Nunquid tibi? Plane sit tibi liberum, sed si eripere illud, aut ereptum saltem deinceps à fornicationis impetu vendicare proprijs viribus potes. Quod si forte non potes, immo quia vere non potes, sit corpus non fornicationi, sed domino: seruiatque interim sanctificationi, ne corruptioni denuo peius seruire contingat. *Humanũ dico* (ait Apostolus m) (m Rom. 6. c) *propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut exhibuistis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem.* Verum id quidem propter infirmitatem, vt ipse quoque præmisit. Cæterum vbi resurrexerit in virtute quod in infirmitate fuerat seminatum, nulla iam erit necessitas seruiendi. Vbi & securitas libera fuerit, & secura libertas, quidni multo magis reddat eum sibi? Quidni potius libertate donet fidelem seruum magnus ille paterfamilias, quandoquidem & super omnia bona sua constituet eum?

6\. *Membra & corpus nostrũ, non tam nostrũ quam Dei per votũ, aut inimici per peccatum.* Iam tunc ergo oculis tuis considerabis, si tamen eos fideliter agnoueris interim esse eius, non tuos. Nam & præter eam quam diximus voti vtique tam necessariam rationem, quo nimirum membra ipsa quæ tibi à peccati tyrannide vendicare omnino non posses, proprijs abrenuncians voluntatibus, diuino cultui mancipasti: nunquid vel modo tua esse videntur in quibus adhuc cõtraria lex etsi non regnat, habitat tamen: in quibus pœna peccati, secundus equidem hostis tuus, non modo manet, sed & præualet, & libere dominatur? Tu ne tuum dixeris corpus quod mortuũ est propter peccatũ, aut animæ esse, quod animam aggrauare non cessat? Plane si quis suũ illud dicere cupit, non aliud conuenienter dixisse videbitur, quã onus suum, quàm carcerem suum. Alioquin quonã modo tuos dixeris oculos, quos sanè (vis, non vis) totiens somnus occupat, fumus turbat, exiguus puluis sauciat, noxius humor obnubilat, dolor acerbus excruciat, vel ipsa demum nouissima mors excæcat? At tunc planè tui erunt, quando omnia ista non erunt, vt vere iam tuis oculis cõsiderare sit, quibus nimirum pro libito deinceps vtaris ad omnia tam libere quã secure. *Oculi quando planè nostri erunt.* Neque enim auertendi de cætero erunt oculi ne videant vanitatem, quòd purissimã videant veritatem: multo minus intrabit per fenestras mors, quòd ipsa quoque inimica nouissima destruatur. An verò times eos è tanta plenitudine luminis, vbi singuli iusti tanquam singuli soles fulgeant, aliquando caligaturos fore? Timendum id planè, si non ipsos quoque oculos sicut cætera humani corporis membra resurrectio glorificaret.

17\. *Et retributionem peccatorum videbis.* Hoc planè eis graue tormentum, & magnus quidam malorũ cumulus erit. Forte cum quodcunque solatium videretur, eorum quos tam malitiosè impugnauerint, in tormentis suis, vel conscientiã latere, vel ipsos saltẽ declinare posse conspectus. *Quare & quomodò de visis impiorũ supplicijs sancti gaudeant.* Veruntamen etsi illis ex hac nostra consideratione immensum quoddam miseriæ pondus accedat, nobis quæ necessitas erit, quæ vtilitas, quæ voluptas? Quid enim modo tam irreligiosum, imò quid tam inhumanum & execrabile videretur, quã cruore quantũlibet inimicorũ, quantumlibet iniquorum pascere velle oculos, & oble-

ctare aspectus suppliciis miserorum? Attamen sicut videbit peccator & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet A (prius enim benedicti vocabuntur in regnum, quam maledicti in caminum deiiciantur ignis æterni, quo videlicet acrios doleant videntes quid amiserint) sic iusti quoque videbunt & lætabũtur considerantes quid euaserint. In illa ergo tanta separatione quemadmodũ hœdis agnorum diuisio grauissimi liuoris occasio fiet, sic electis è regione consideratio reproborum, immensa quædam materia gratiarũ actionis & laudis. Vnde enim iusti tam magnificè gratias agerent, nisi cum illa inexcogitabili felicitate qua perfruuntur, ipsam quoque retributionem cernerent iniustorum, à quibus [illegible]dem sola misericordia redemptionis segregatos sese [illegible] fidelissimè & deuotissimè recordãtur? Vnde verò impii tanto animi furore tabescerent, nisi in regnum summæ beatitudinis corã sese vidissent alios introduci, & tunc demum in illos sese fœtores, in illos horrores, in illos æterni incendii cruciatus, in illas denique immortalis mortis miserias gemerent esse damnatos? *Ibi*, enim, inquit n, *fletus, & stridor dentium*. Fletus quidem ob ignem qui non extinguitur; Stridor verò ob vermem qui non moritur. Planè fletus ex dolore, stridor dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum immanitas, stridorem dentium vehementia ipsa tabescentis inuidiæ, & obstinata malignitas extorquebit. Ita ergo retributionem peccatorem videbit, ne videlicet ignarus tanti periculi, ingratus aliquando liberatori posse fieri videatur.

1 Quia eadem se per misericordiam Dei euasisse videt.

* n Matt. 13. f

B

8. Non solum autem, sed & securitas perfecta iustorum, erit visa retributio peccatorum: quo videlicet nec humanam aliquando, nec diabolicam vltra veren malitiã possint, qui nimirum cadentibus à latere suo mille, & decem millibus à dextris suis, non modo eos cadere viderint, sed & cadere in gehennam. Putas enim timere adhuc non poterant, & callidiorem cunctis animantibus serpentem habere suspectum, præsertim seductæ quondam in paradiso non immemores mulieris: nisi cum totum iam corpore suo vltricibus traditum flammis, & inter se & eum magnum planè iam chaos firmatum esse conspicerent?

2. Quia visa retributione peccatorum iusti erũt plenè securi.

9. Tertium quoque hoc nihilominus peccatorum tibi considerano ipsa præstabit, vt ex comparatione deformitatis eorum eminentius gloriosiusque resplendeas. Sic nimirũ sibi inuicem collata contraria, suæ quidem vtrunq; videtur suscepisse augmentum aliquod qualitatis: vt album nigro si conferas, & hoc candidius, & illud tetrius apparebit. Sed audi certius super hoc testimonium propheticum sermonem: *Lætabitur*, ait o, *iustus cum viderit vindictam*. Vt quid ita? *Manus suas lauabit in sanguine peccatoris*. Planè non inquinabit in sanguine, sed *lauabit*: vt vnde ille cruentus magis, inde ille nitidior videatur; vnde ille plus sordet, inde iste pulchrius elucescat.

C

3 Quia comparatione status tam dissimilis illustrior euadit gloria iustorum

* o Psal. 57. b

10. Nullam forte ex his tribus causis humanus refugere, vel modo inueniatur affectus: sed non propter aliquid horũ sapientia in eorum ridebit interitu, quod tamen sine vlla dubitatione factura est. Nempe ipsa prædicat quæ mẽtiri omninò non potest p. *Quia vocaui, & renuistis: extẽdi manum meã, & non fuit qui aspiceret.* Et post pauca: *Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo cum vobis quod timebatis aduenerit, cum irruerit repen ina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit.* Quid ergo in insipiẽtium interitu sapientiæ credimus placiturum, nisi iustissimam suam dispositionem, & irreprehensibilem ordinem rerum? Sanè quod sapientiæ tunc placebit, sapientibus quoque placeat necesse est voluerit. Non igitur tibi durum D videatur fore quod dicitur *Oculis tuis considerabis*: quando & ridebit in eorum interitu: non quòd velut quadam immanitate crudelitatis in ipsa tibi vltione complaceat, sed quòd modus ipse pulcherrimus diuinæ ordinationis vltra quam credi possit, iustitiæ zelatorem & amatorem æquitatis oblectet. Vbi optimè omnia constituta, & suũ cuique cessisse locum, immo in suum quemque cessisse, plenius & perfectius illustrante veritate cognosces: quomodo non omnia considerare, & in omnibus omnium moderatorem magnificare libebit? Pulchrè omnino Petrus Apostolus q *filium perditionis in locum suum abiisse* testatus est, quòd in aere crepuerit medius aeriarum collega potestatum: vtpote quem veri Dei & veri pariter hominis, qui de cœlo venisset operaturus salutem in medio terræ: huius inquam proditorem, nec cœlum reciperet, nec terra sustineret.

* p Prou. 1. e

4. Quia ordo diuinæ sapientiæ & iustitiæ piis, vtpote sapientibus & iustis non potest non placere.

q Act. 1. c

11. *Itaque oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis.* Primo quidem ob tuam euasionem, secundo ob omnimodam securitatem, tertio quoque ob comparationem, quarto ob ipsius iustitiæ perfectam æmolationẽ. Erit enim iam tunc non misericordiæ, sed iudicii tempus: nec vlla omnino credenda est erga impios futura illic miseratio, vbi nec vlla speranda est correctio. Procul erit humanæ infirmitatis illa mollities, qua tamen interim pro tempore charitas vtitur ad salutem, amplissimo quodam videlicet expansa sagenæ sinu & bonos & malos colligens pisces, id est affectus iucundos pariter & molestos. Verum hoc quidem in mari. Nam in litore solos eliget bonos, sic videlicet gaudens cum gaudenobus, vt ex hoc iam cum flentibus flere non possit. Alioquin quomodo in nobis iudicabitur hic mundus, nisi huius teneræ affectionis obliti, introductique fuerimus in cellam vinariam, secundum eum qui dixit r: *Introibo in potentias Domini, Domine memorabor iustitiæ tuæ solius?* Nec modo quidem considerare permittimur personam pauperis, aut misereri eius in iudicio: sed cum molestia licet, coercendus eiusmodi pietatis affectus, & æquitatis est dictanda sentẽtia. Quanto magis vbi nulla animi colluctatio, vbi nulla poterit subintrare molestia, oportet impleri quod dictũ est s: *Absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum?* Absorpti plane in affectum iustitiæ, & petræ soliditatem cui iuncti sunt imitantes. *Iuncti*, inquit, *petræ*, quam profectò solam vt sequerentur, cætera omnia reliquerunt. Nempe hoc est quod interroganti Petro quidnam acceptum esset, petra ipsa respondit t. *Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israël.* Hæc quoque Propheta prænuncians ait u: *Dominus ad iudiciũ veniet cum senioribus populi sui.* Tu ne putes flexibile quippiam sonueniendum in iudicibus iunctis petræ. *Qui adhæret Deo*, Apostolus ait x, *vnus spiritus est*: qui & petræ iungitur, lapis vnus. Ad quod plane Propheta non immerito suspirans. *Mihi*, inquit y, *adhærere Deo bonum est.* Ita ergò absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum. O familiaritatis gratiam, ô honoris culmen, ô fiduciæ priuilegium, ô prærogatiuam securitatis perfectæ.

Sanctis nulla erga impios & damnatos cõmiserat. o.

r Psal. 70. c

s Psal. 140. b

t Matth. 19. d

u Esa. 3. c

x 1. Cor. 6. d

y Psal. 72. d & 140. b

12. Quid enim tam pauendum, quid tam plenum anxietatis, & vehementissimæ sollicitudinis excogitari potest, quam iudicandum astare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare sub tam districto iudice sententiam? *Horrendũ est* (ait Apostolus z) *incidere in manus Dei viuentis.* Iudicemur interim, Fratres, & terribilem illam expectationem præsenti studeamus declinare iudicio. Non iudicabit Deus bis in idipsum a. Sanè, vt quorundam peccata, sic & quorũdam studia bona manifesta sunt præcedentia ad iudicium: vt illi quidem non expectantes sententiam, proprio statim pondere criminum in tartara deiiciantur: isti verò è regione paratas sibi sedes tota libertate spiritus sine vlla cunctatione conscendant. Felix paupertas voluntaria omnia relinquentium, & sequentium te Domine Iesu! Felix plane quæ tam securos, imò tam gloriosos faciat in illo singulari fragore elementorum, & in illo tremendo examine meritorum, in illo tanto discrimine iudiciorum. Iam verò audiamus quid ad tantas promissiones deuota & fidelis anima respondeat, ne forte aut diffidere, aut secus quam oporteat fidere videatur. *Quoniam tu es*, inquit, *Domine spes mea.* Quid tam sobriè, quid tam piè poterat dici? Sed nec aliud huic verbo videtur posse conuenientius responderi, quàm quod sequitur: *Altissimum posuisti refugium tuum.* Cæterum ignoscite nobis, Fratres, hodie quoque promissæ etiam terminos breuitatis paululominus excessisse videmur.

Dei Iudicium futurũ quam terribile.

z Heb. 10. f

a 1. Tim. 5. d Minus tamẽ his qui nunc se ipsos iudicant.

Sermo IX.

De versu 9. Quoniam tu es Domine spes mea, altissimum posuisti refugium tuum.

1. ET iam, Fratres, hodie aliquid audiamus de promissione Patris, de expectatione filiorum, de fine huius nostræ peregrinationis, de mercede laboris, de fructu captiuitatis. Et quidem dura omnino captiuitas non modo illa cōmunis quam ex ipsa iam conditione generis toleramus humani, sed hæc quoque qua voluntates mortificare proprias, etiam perdere proprias in hoc mundo animas festinantes, in hos tam rigidæ compedes disciplinæ, in hūc tam grauis pœnitentiæ carcerem dedimus nosmetipsos. Miseranda seruitus planè, sed si coacta, sed si non spontanea videretur. Nunc verò cū voluntariè sacrificetis Deo, nec ingeratur vlla, nisi per ipsam voluntatē violentia voluntati, profectò aliquid in causa est. Illud puto aliquid, quo maius aliquid esse non potest. An verò plangēdum videtur quamlibet magnū, quamlibet laboriosum, quod propter Deum fiat? Et si magnitudo ipsa laboris interdū fortè extorqueat compassionem, sed multò magis causæ consideratio exigit congratulationem. Quid quòd bona omnia non modo propter eum constat fieri, sed per eum? Deus enim est, qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bona voluntate a. Ipse ergò auctor, ipse remunerator operis, ipse remuneratio tota: vt summum illud bonum cuius nimirum tam perfecta est simplicitas in seipso, duplex quodammodo videatur in nobis causa bonorum, effectiua scilicet, & finalis. Benè ergò, dilectissimi, quòd in his omnibus tam multis laboribus vestris non modo subsistitis, sed etiam superatis, propter eum qui dilexit vos. An verò non per eum? Et manifestè. *Sicut enim abundant pro Christo tribulationes nostræ* (ait Apostolus b) *ita abundant etiam consolationes nostræ per ipsum.*

Omnia dura & aspera, propter Deum, & per eum leuia ac facilia.

a Phil. 2. b

b 2. Cor. 1. a

2. Vsitatus sermo, cōmunis sermo, *propter Deū*, sed planè vbi non vacuè dicitur profundissimus sermo. Crebro sonat in ore hominum, etiam à quorū corde longe esse probatur. Omnes sibi propter Deū præstari postulāt, propter Deum flagitant sibi subueniri. Facilè quoque ipsa petuntur propter Deū, quæ tamen non sunt secundum Deum: & id sibi fieri quis obsecrat propter Deū quod non desiderat propter Deum, magis autem forte contra Deū. Cęterum viuus planè & efficax sermo, vbi nō perfunctoriè, non vsurpatoriè, non velut quodam vsu loquēdi, vel arte persuadēdi; sed ex pinguedine, vt dignum est, deuotionis, & pura animi intentione procedit. Nempe & mundus transit, & concupiscentia, nec satis vtiliter posita aut stabilita firmiter, vel cadente eo, quæ pro eo facta sunt videbuntur. Vbi enim causa ipsa deficiet, quomodo nō omnia quoque quæ ei videbātur innixa, pariter euacuabuntur? Propterea denique & qui in carne seminant, de carne habent metere corruptionem: quod videlicet omnis caro fœnum, & gloria eius tanquam flos fœni c: & vbi fœnum aruerit, florem quoq; nihilominus cadere sit necesse. Solus qui est causa, indeficiēs est: nec flos fœni, sed verbum Domini manet in æternum. Denique *cœlum*, inquit d, *& terra transibunt, verba autem mea non transibunt.*

Propter Deū vox frequens in ore hominum sed non in corde & affectu.

c Isa. 40. b

d Matth 24. e

3. Prudenter itaque, dilectissimi, & vtiliter elegistis propter verba labiorum eius custodire vias duras; illic seminantes, vbi ne minima quidē portio vestri seminis valeat deperire. Sanè: Qui parcè seminat, non quidē non metet, sed parcè metet e. Nempè, qui metit, mercedem accipit: & scimus quis promisit, ne eū quidē qui pro nomine suo calicem aquæ frigidæ dederit sitienti, mercede propria cariturum f. Numquid tamen in qua mensura mensus fuerit, sibi quoque remetietur: aut in retributione æquabitur ei qui non aquam porrigēs, sed sanguinem fundens, propinatum sibi biberit calicem Saluatoris? Nō est hic calix aquæ frigidæ, sed calix inebrians quam præclarus, calix vini meri, & quidem plenus mixto. Solus enim merum habuit vinum Dominus meus Iesus, qui solus perfectè mundus, & semper etiam potest facere mundum de im-

e 2. Cor. 9. b

f Matth. 10. d

A mundo conceptū semine. Solus planè merum habuit vinum, qui nimirum & secundum diuinitatem sapiētia est, vbique attingens propter munditiam suam, & nihil inquinatū cadit in eū: & secundum humanitatem peccatū non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: solus non debito conditionis gustauit mortem, sed suæ beneplacito voluntatis, sanè non ob propriā vtilitatē, bonorum enim nostrorum non eget: sed nec tanquam retribuens nobis gratiā pro gratia, qui non aliter pro amicis mortuus est, nisi pro acquirendis, videlicet vt amicos faceret ex inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, reconciliari sumus Deo per sanguinem Filii sui. Aut poti⁹ pro iam amicis, etsi nondū quidē amantibus, sed tamen iam amatis. In hoc est enim gratia, nō quasi nos dilexerimus Deum, sed prior ipse dilexit nos. Vis nosse quam longe prior: *Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi* (ait Apostolus g) *qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo Iesu, sicut elegit nos in ipso ante mūdi constitutionem.* Et post pauca: *Gratificauit*, inquit, *nos in dilecto Filio suo.* Quomodo ergo non dilecti iam tunc in illo, quando electi in illo? Quomodo non ei grati, in quo B gratificati sumus? Sic ergo Christus secundum tempus quidem pro impiis mortuus est: secundum prædestinationem autem pro fratribus & amicis.

Christi mors meri fuit amoris.

g 1. Cor. 1. a

In his ergo omnibus merum est vinum ipsius equidem & solius, vt ne quispiam cæterorum præsumere audeat nō esse quod sibi propheticū illud aptetur: *Vinum tuum mixtum est aqua. Primum* quòd nemo interim mundus à sorde, nemo gloriari possit omninò se castum habere cor. *Deinde* quòd mortis debitum persoluant, quandoq; necesse est. *Tertio* quòd ponentes pro Christo animas hoc sibi compendio vitam mereantur æternam: sed & vę eis, si ipsius erubescerent testimonium. *Quartò*, quòd prærogatæ sibi & gratis exhibitæ tantæ dilectioni imparem nimis exiguámque rependant. Attamen nec hoc mixtū, qui sine mixtura est dedignatur, adeò vt fiducialiter Apostolus dicat implere se *quæ desunt passionum Christi in corpore suo.* Sit ergo licet electis pariter omnibus vnus idemque denarius vitæ reddendus æternæ; & in ipsa tamen sicut stella à stella differt in claritate: & alia claritas solis, alia claritas lunæ, alia stellarū; sic erit & resurrectio mortuorum: & quamuis domus vna, diuersæ tamen in ea sunt C mansiones: vt videlicet quantum quidem ad æternitatem & sufficientiam; & qui parum, non minoretur; & qui multum, non abundet: quantum verò ad eminentiam & discretionem meritorum vnusquisque accipiat secundum suum laborem, ne quid omnino pereat quod in Christo sit seminatum. 4.

h Isa. 1. f

Mors nostra: quam impar morti & amori Christi.

i Colos. 1. d

Hæc autem dicta sunt, Fratres, vt illius tam spiritualis responsi, quod hodie nobis considerandū est, gratia commendetur. *Quoniam tu es Domine spes mea.* Quicquid igitur agendum sit, quicquid declinandū, quicquid tolerandum, quicquid optandum, tu es Domine spes mea. Hæc vna mihi omniū promissionum causa, hæc tota ratio meę expectationis. Prætendat alter meritū, sustinere se iactet pond⁹ diei & æstus, ieiunare bis in sabbato dicat, postremò non esse sicut cæteros hominum glorietur: mihi autē adhærere Deo bonum est, ponere in domino Deo spem meam. Sperent in aliis alii, forte hic in scientia literarum, hic in astutia sæculi, ille in nobilitate, ille in dignitate, ille in alia qualibet vanitate cōfidat: propter te omnia detrimenta feci, & vt stercora arbitror, quoniā tu es Domine spes mea. Speret qui vult in incerto diuitiarum: ego verò D ne ipsa quidem nisi abs te victui necessaria spero, nimirū verbo tuo confidens K, in quo abieci omnia. *Quærite primum regnum Dei & iustitiam eius, & omnia adiicientur vobis. Nempe tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor.* Si mihi præmia promittuntur, per te obtinenda sperabo. Si insurgant aduersum me prælia, si sæuiat mundus, si fremat malignus, si ipsa caro aduersum spiritum concupiscat; in te ego sperabo. 5.

Totus hominis p[?] thesaurus spes in Deum.

K Matth. 6. d

l Psal. 9. g

6. Fratres, hoc sapere, ex fide viuere est; nec alius ex sententia dicere potest: *Quoniam tu es Domine spes mea*, nisi cui intus sit persuasum à spiritu, vt (quemadmodum monet Propheta m) iactet cogitatum suū in Domino, sciens

m Psal. 54 d

n 1.Pet.5.b

quòd enutriendus sit ab eo, iuxta illud quoq; Petri Apostoli n: *Omnem sollicitudinem vestram proiicientes in eum: ipsi enim cura est de vobis*. Vt quid enim si hæc sapimus, vt quid cunctamur abiicere omnino spes miseras, vanas, inutiles, seductorias: & huic vni tam solidæ, tã perfectæ, tã beatæ spei, tota deuotione animi, toto feruore spiritus inhærere? Si quid illi impossibile, si quid vel difficile est, quære aliud in quo speres. Sed verbo omnia potest. Quid facilius dictu? Attamen huiusmodi dictũ intelligas volo. Si decreuerit saluare nos, continuo liberabimur: si viuificare placuerit, vita in voluntate eius est. Si præmia æterna largiri, licet ei quod vult facere. An verò de facilitate iam non dubitas, sed ipsa tibi est suspecta voluntas? Plane & voluntatis testimonia credibilia facta sunt nimis. *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis* o. Denique quando in se sperãti desit illa maiestas, quæ tam studiose monet in se sperari? Planè non derelinquit sperãtes in se. *Adiuuabit eos*, ait p, *& eruet eos à peccatoribus, & saluabit eos*. Quare? Quibus meritis? Audi quod sequitur: *Quia sperauerunt in eo*. Dulcis causa, attamen efficax, attamen irrefragabilis. Nimirũ hæc est iustitia, sed quæ ex fide est, non ex lege. *De quacunque tribulatione*, inquit, *clamauerint ad me, exaudiã eos*. Ecce numera tribulationes; secundum multitudinem earum consolationes eius lætificabunt animam tuam: dummodo ad aliam non conuertaris; dummodo clames ad eum; dummodo speres in eum: nec humile aliquid vel terrenum, sed altissimum ponas refugium tuum. Quis sperauit in eo, & confusus est? Facilius est cœlum & terram transire, quàm verbum eius euacuari.

Spe ... Mandũ in eo omni vana spe abiecta.

o Ioan. 15. b

p Psal. 36. g

Spes in Deũ efficax ratio obtinendi diuini auxilii.

7. *Altissimum*, inquit, *posuisti refugium tuum*. Non accedet illuc tentator, non calumniator ascendet, nõ pessimus ille fratrum accusator attinget. Nempe ei dicitur hoc (recolite psalmi primordia) ei dicitur, qui in protectione Altissimi commoratur, illuc refugiens à pusillanimitate spiritus & tempestate. Quæ quidem duplex est necessitas fugiendi, quod videlicet & foris pugnæ, & intus timores. Minus enim fugere oporteret, si vel interior magnanimitas exteriores tumultus viriliter sustineret, vel exteriori tranquillitate pusillanimitas propria foueretur. *Altissimum*, ait, *posuisti refugium tuum*. Sæpe illuc fugiamus, Fratres, munitus est locus, nullus ibi timetur hostis. Vtinam magis semper ibi manere liceret. Sed non est hoc temporis huius. Quod modo refugium est, quandoque habitaculum erit, & habitaculum sempiternum. Interim sanè etsi persistere non conceditur, frequenter tamen est recurrendum. Nempe ad omnem tribulationem, ad omnem denique cuiuscunque modi necessitatem, aperta est nobis vrbs confugii. Sinus matris expansus est: Parata sunt foramina petræ; Patent viscera misericordiæ Dei nostri. Hoc refugium qui declinat, nihil mirum si effugere non meretur.

Ad altissimũ refugiũ frequenter recurrendum.

8. Iam quidem, Fratres, quæ dicta sunt, ad expositionem versus huius videntur posse sufficere, si dixisset Propheta: *Quoniam in te sperans*; sicut in aliis psalmis quibusdam inuenitur. Cæterum quod dicit: *Tu es Domine spes mea*: forte amplius aliquid sonat & sublimius, quod videlicet non modo in eo speret, sed eum. Conuenientius siquidem spes nostra dicitur quod speramus quàm in quo speramus. Sunt autem forte nonnulli qui à Domino obtinere temporalia seu spiritualia quælibet concupiscunt: sed perfecta charitas solum sitit quod summum est, tota desiderii vehementia clamans q: *Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum*. Pulchrè nobis vtrumque paucis verbis hodie Hieremiæ prophetæ lectio commendauit r: *Bonus es Domine sperantibus in te animæ quærenti te*. Vbi sanè & ipsam numeri discretionem prudenter aduerte quòd sperantes quidem in eo pluraliter dixerit, quòd hoc videatur commune multorum: quærentem verò eum singulariter, quòd singularis sit puritatis, singularis gratiæ, singularis perfectionis non modo nil sperare nisi ab eo, sed nil quærere nisi eum. Quòd si bonus illis; quanto magis isti?

Non modo in Deo speramus, sed ipsũ Deum.

q Psal. 72. d

r Thre. 3. e

9. Merito proinde quærenti illum animæ respondetur: *Altissimum posuisti refugium tuum*. Neque enim sic Deũ sitiens anima, aut cum Petro et in terreno monte facere tabernaculum s, aut cum Maria deinceps eum tangere vult in terra t, sed planè clamat: *Fuge dilecte mi, assimilare capreæ hinnuloque ceruorum super montes Bethel* u. Audiuit enim dicentem x: *Si diligeretis me, gauderetis vtique: quia vado ad Patrem, quia Pater maior me est*. Audiuit dicentẽ y: *Noli me tangere. nondum enim ascendi ad Patrem*. Et cœlestis iam non ignara consilio clamat cum Apostolo z: *Et si cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus*. Super montes, inquit, Bethel, omnem videlicet potestatem & principatum, super Angelos & Archangelos, Cherubim quoque & Seraphim. Neque enim alii sunt montes domus Dei, quod sonat Bethel, planè in dextera Patris, vbi iam non sit Pater maior eo, in dextera Altissimi coaltissimum apprehendere concupiscens. Hæc enim est vita æterna, Fratres, vt Patrem cognoscamus verum Deum, sed & quem misit, Iesum Christum verum nihilominus, & vnum cum eo Deum super omnia benedictum in secula, Amen.

s Matth. 17. a

t Ioan. 20. d

u Cant. 8. d

x Ioan. 14. d

y Ioan. 20. d

z 2. Cor. 5. d

Sermo X.

De versu 10. Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

NEc nostra est, nec noua vobis, sed nota omnino sententia, in præcipuis quibuscunque partibus nostræ fidei; quid non sit, quàm quid sit, & sciri posse facilius, & periculosius ignorari. Idem sanè & spei non inconuenienter tribui posse videtur. Longè enim facilius mens humana tantorum experta malorum, quibus sit caritura, quàm quibus perfruitura, comprehendit. Nempe germana fidei speique cognatio est; vt quod illa futurum credit, hæc sibi incipiat sperare futurum. Merito proinde Apostolus *fidem sperandarum rerum substantiam* esse diffinit a, quòd videlicet & non credita nemo sperare, non plus quàm supra inane pingere possit. Dicit ergo fides: Parata sunt magna & inexcogitabilia bona à Deo fidelibus suis. Dicit spes: Mihi illa seruantur. Nam tertia quidem charitas: Curro, mihi ait, ad illa. Cæterum, vt iam memini, difficile omnino, aut etiam impossibile illorum qualitatem inuestigare bonorum; nisi cui forte (iuxta illud Apostoli b, *quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se*) reuelauit ipse per spiritum suum. Sanè quantumlibet perfectus in carne adhuc mortali degens: nisi enim esset hic quædam, vt ita dixerim, imperfecta perfectio, non diceret Apostolus c: *Quotquot perfecti sumus, idipsum sentiamus*: idipsum profecto quod præmiserat: *Non quasi iam acceperim aut iam perfectus sim*: etiam Paulus ipse necesse est fateatur d, *quia nunc cognosco ex parte*. Et item. *Videmus nunc per speculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*. Quòd ergo homini interim noscitur capabilius, sanè pia & prouida inculcatione amplius commendatur. Proprium enim est afflictorum, vt molestiis eximi, summam reputent felicitatem; & carere miseria, summam beatitudinem arbitrentur. Vnde Propheta in psalmo e: *Conuertere* inquit, *anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi*: nec vlla tamen collatæ munera felicitatis enumerat, sed adiungit: *Quia eripuit animam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu*. In quibus sanè verbis patenter indicat quantam sibi requiem quantaque Domini beneficia iudicet à tribulationibus & periculis liberari.

1.

a Heb. 11. a

Facilius intelligimus mala quibus carebimus, quam bona quibus fruituri sumus.

b 1. Cor. 2.

c Phil. 3. c

d 1. Cor. 13. d

e Psal. 114. b

Cui profecto sententiæ illud quoque quod de psalmo nonagesimo hodie nobis tractandum est, simile inuenitur. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Est autem versus ipsius, quantum nos capimus, facilis intelligentia, ad quam forte ex vobis iam aliqui præuolarint. Neque enim tam rudes estis aut spiritualis studii tam expertes, vt non facillimè inter vos & tabernacula vestra, & rursũ inter id quod malũ & fla- 2.

gellum dicitur discernatis. Nã & Apostolũ sanè audistis dicentem f: cum iam bonum certamen certasset, *velocem fore depositionem tabernaculi sui*. Sed quid ego Apostoli verba memoro? Quasi verò ignorare possit miles tabernaculum suum, aut docendus sit exemplo alieno. Videm° sanè nonnullos tabernacula sua in turpissimæ captiuitatis domicilia cõmutasse, nec militare in his, sed miserã gerere seruitutem. Imò verò (quod omnino ridiculum est) sic errant aliqui, & in tantã obliuionem & spiritualẽ phrenesim deuenerunt, vt nihil sese aliud putare, quã suũ hoc exterius tabernaculũ videantur. Quid enim aliud quam nõ modo Dei, sed & sui ignorantiã habent, qui tanquam mortui à corde, omnẽ insumũt operam circa carnem, sic intendentes tabernaculo suo, ac si nunquã putent esse casurũ? Veruntamen cadat necesse est, atque id quidem in breui. An non seipsos nescire videntur, qui sic dediti sunt carni & sanguini, ac si omninò nihil aliud quã carnem solum se esse reputent, sic in vano accipientes animas suas, tanquam prorsus ignorent animas se habere? *Si separaueris preciosum à vili* (ait Dominus g) *tanquã os meum eris*: hoc est si solerter discreueris inter exteriorem interiorẽque substantiã, vt non plus tabernaculo tuo timeas à flagello, quam tibiipsi à malo. Hoc enim malum est, vnde dicitur h: *Declina à malo, & fac bonum*. Hoc malum quod sua quidem anima animam primam priuat, quod separat inter te & Deum; vt eo regnante, tanquam corpus sine anima, sic sit anima sine Deo, planè mortua in semetipsa, instar vnius eorum quos tanquam sine Deo in hoc seculo fuisse, Apostolus memorabat.

1. Tim. 4. b

Perstringit eos qui neglecta anima tori sunt in carne & cute curanda.

* g Hier. 15. d

h Psal. 36. e

B

3. Nec sanè dixerim, vt vel ipsam odio habeas carnẽ tuã. Dilige eã tanquã tibi datam in adiutorium, & ad æternæ beatitudinis consortium præparatam. Cæterum sic amet anima carnem, vt non ipsa in carnem transisse putetur, dicaturque ei à Domino i: *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est*. Diligat anima carnẽ suã, sed multò magis suã ipsius animã seruet. Amet Adã Euam suam, sed non sic amet, vt voci eius plus obediat quàm diuinæ. Denique nec ipsi quidẽ expedit sic amari, vt videlicet cui interim caues à flagello paternæ correptionis, thesaurizes iram æternæ damnationis. *Genimina viperarum* (ait Ioannes K) *quis demonstrauit vos fugere à ventura ira? Facite dignos fructus pœnitentiæ*. Ac si euidentius loqueretur: Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus: sustinete virgã corripientẽ, ne sentiatis malleum cõterentem. Quomodo dicũt nobis carnales homines: Crudelis est vita vestra, non parcitis carni vestræ? Esto, non parcimus semini. In quo ei magis parcere poteram°? An non melius est illi renouari & multiplicari in agro, quam in horreo putrefieri? Heu *cõputruerunt iumenta in stercore suo* l. Sic vos parcitis carni vestræ: Simus nos crudeles interim nõ parcendo; at vos planè parcẽdo crudeliores. Siquidẽ etiam nunc caro nostra requiescit in spe, videritis vosipsi quid ignominiæ interim vestra sustineat, quid miseriæ eam maneat in futurum. *Non accedet ad te malũ, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Hic duplex est stola & gemina quædam immortalitas commendatur: Vnde enim nisi ex separatione animæ & corporis mors procedit? Inde est quòd mortuum corpus exanime nominatur. Vnde autẽ separatio hęc, nisi ex flagellis pręsentibus, ex qualibet doloris vehementia, ex ipsius corporis corruptione, ex pœna peccati? Merito timet proinde, & odit flagellum caro nostra: quo nimirum ab ipsius animæ tam delectabili honorabilique consortio amarum nimis diuortium patiatur. Cæterum interim quidem donec renouetur, velit nolit, sustineat illud necesse est. Expedit autem sic tolerare vt prorsus euadas, & flagellum deinceps non appropinquet tabernaculo tuo.

i Gen. 6. a

Caro quomodo diligenda.

* K Matt. 3. b

Verè carnem amant, qui carnẽ mortificant.

C

l Ioel 1. d

D

4. Iam verò (vt suprà meminimus, & incessanter conuenit meminisse) vera animæ vita Deus est: & inter hæc quoq; separat malũ, sed malũ animæ, quod non est aliud quã peccatũ. Eja, fratres, nugari libeat, ociositatib. indulgere delectet. Nimirum gemino hoc serpente vicino, qui duplicẽ nobis auferant vitam, alter corporis, alter cordis: quidni securè dormiamus, nisi quod negligẽtia in grauiori periculo, nõ tã securitatis est quã desperationis indiciũ?

Malum animæ peccatũ.

Et quidẽ optandũ nobis ab vtroq; liberari: sed cauendũ sanè interim peccatũ, quã peccati pœna, & eò studiosius à malo, quam à flagello declinãdum, quò perniciosius & omninò infelicius sit à Deo animam, quã à corpore separari. Sanè vbi prorsus de medio factum fuerit omne peccatum, causa quidem omninò sublata, nec ipse quoque deinceps manebit effectus, vt quomodò accedere iam ad te malum omnino non poterit: sic nec flagellum quidem valeat appropinquare tabernaculo tuo; quòd videlicet tam longè sit ab exteriori homine quælibet pœna, quam longè fuerit culpa ab interiori. Neque enim dicit, non erit in te malum, aut flagellum in tabernaculo tuo: sed *non accedet, non appropinquabit*.

Magis cauẽdum peccatũ, quã peccati supplicium.

5. Siquidẽ est considerare homines in quibus peccatum non modo habitat, sed & regnat: nec iam proximũ magis aut magis intimũ posse esse videtur, nisi fortè cum sic dominabitur eis, vt nullo modo deinceps valeat non dominari. Est autem & alios inuenire, in quibus quidẽ adhuc manet peccatum, sed iam non dominatur aut præualet in eis, euulsum quodammodo, necdum tamẽ expulsum: deiectum, sed non prorsus eiectum. Constat sanè ab initio non fuisse sic, sed in parentibus primis ante primam illam mandati præuaricationem non modo non regnasse peccatum, sed nec fuisse quidem. Attamen quodãmodo iam tunc propè illis fuisse videtur quod tam facile persuasum est, quod tam festinanter intrauit. Quid verò aliud admonebat, quã & ipsam quoque peccati pœnam etsi necdum inesse corporibus: iam tamen velut pro foribus esse, qui dixit m: *In quacunque die comederitis de ligno scientiæ boni & mali, morte moriemini*. Felix proinde expectatio, & beata spes nostra, quorum tam longè gloriosior futura est resurrectio, quam fuerit prima conditio: vt nec culpa omnino nec pœna, nec malum scilicet nec flagellum, aut regnet, aut habitet, aut regnare, aut habitare iam possit aliquando in animabus, seu in corporibus nostris. *Non accedet* (inquit) *ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Nempe nil tam remotum, quàm quod adesse vltra non potest.

Peccatum quomodo variè sit in hominibus.

m Gen. 2. c

Plus acquiret homo in statu gloriæ, quã habuit in statu innocẽtiæ.

6. Sed quid agimus, Fratres? Vereor deprehendi. Nempe horam hanc magnus ille & communis Abbas noster & vester non vacationi sermonum, sed operi manuũ noscitur assignasse †. Puto tamen ignoscet facilè, præsertim non immemor religiosæ fraudis illius qua Romanus olim tribus annis ei in specu posito pie ministrauit. Piè siquidem (vt legimus) Patris sui oculis furabatur horas, & quẽ sibi subripere ad manducandum poterat, certis diebus Benedicto panẽ ferebat. Et ego quidem non dubito, Fratres, pluribus qui inter vos sunt, abundantiorem spiritualiũ delitiarum suppetere copiam: sed quod vobis communico, non subripio mihi. Quinimò & securius & suauius, quicquid illud sit, quod Dominus donat, sumo vobiscũ: nec enim alimonia hæc distribuendo minuitur, sed potius augetur ministrãdo. Veruntamen quod aliquando vobis loquimur præter consuetudinem Ordinis nostri; non nostra id agimus præsumptione, sed de voluntate venerabiliũ Fratrũ & Coabbatum nostrorum, qui id nobis etiam iniũgunt, quod tamen sibi quidẽ passim nolunt omninò licere. Nempè aliam mihi rationem & singularẽ necessitatem esse nouerunt. Neque enim modò loquerer vobis, si possem laborare vobiscum. Illud fortè vobis efficacius verbum foret, sed & conscientiæ meæ magis acceptum. Cæterum quando id mihi peccatis meis exigentibus, & onerosi huius (vt ipsi scitis) tam multiplici infirmitate corporis, & ipsa quoque temporis necessitate negatur: vtinam dicens & non faciens in regno Dei, vel minimus merear inueniri, Amen.

† S. Bened.

Humilis excusatio B. Bernardi.

NOTA, Zelũ Regulæ in viro Sancto; qui nec corporales labores detrectat, si vires corporis ferrent.

SERMO XI.

De versu 11. Quoniam Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.

1. SCriptum est, & veraciter scriptũ a; quia *misericordiæ Domini, quòd consumpti non sumus; quòd non tradidit* a Thren. 3. d

nos in manus inimicorum nostrorum. Vigilat super nos indefessus, & peruigil ille singularis clementiæ oculus, non dormit neque dormitat qui custodit Israël. Id quidem necesse. Non enim dormit, neque dormitat qui impugnat Israël. Et sicut ipse sollicitus est nostri, & ipsi cura est de nobis: sic ille sollicitus est vt nos mactet & perdat: & vna ei cura, ne forte qui auersus est reuertatur. Nos autem aut non attendimus, aut minus attendimus reuerentiam præsidentis, protegentis custodiam, beneficia largientis, ingrati gratiæ, imò tam multiplicibus gratiis quibus præuenit nos, & subuenit nobis. Et nunc quidem per seipsum implet splendoribus animas nostras, nunc per Angelos visitat, nunc per homines instruit, nunc etiam consolatur, & erudit per scripturas. *Quæcunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: vt per patientiam & consolationem scripturarũ spẽ habeamus* b. Bene ad doctrinam, vt per patientiã speremus. Siquidem (vt alibi dictum est c) *doctrina viri per patientiam noscitur*, sed & patientia probationem operatur, probatio vero spem d. Quid nos soli nobis non adsumus, quid soli negligimus nosipsos? An ideò dissimulandum nobis, quia vndique subuenitur nobis? Imò verò propterea studiosius vigilandum. Neque enim tam magna pro nobis in cœlo pariter & in terra sollicitudo gereretur, si non magna nobis incumbere necessitas videretur: non tam multiplex nobis custodia, nisi ob multiplices insidias poneretur.

b Rom. 15. a
c Prou. 19. b
d Rom. 5. a

2. Felices proinde fratres nostri qui iam liberati sunt de laqueo venantium, qui de tabernaculis militantium ad atria quiescentium transierunt, malorum timore sublato, in spe singulariter constituti. Vni istorum imò vniuersitati dicitur: *Non accedet ad te malum, & flagellum nõ appropinquabit tabernaculo tuo.* Sane considera non ad hominẽ qui secundum carnem viuit, sed ad eum qui in carne degens secundum spiritum ambulat, hanc fieri promissionẽ. Siquidem non est distinguere inter illum & tabernaculum illius. Confusa in eo sunt omnia tanquam in filio Babylonis. Denique huiusmodi homo etiam caro est, nec in eo spiritus manet. Vbi autem non fuerit spiritus bonus, quando deerit malum? Porrò vbi malum, flagellum quoque appropinquet necesse est. Semper enim malum pœna comitatur. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Magna promissio, sed vnde id sperare licet? Quomodò malum & flagellum euadam, quomodò effugiam, quomodò elongabo vt non appropinquent mihi? Quo merito, qua sapientia, qua virtute? *Quoniam Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.* In quibus omnibus viis? Quibus declinas à malo, quibus à ventura ira. Multæ sunt viæ, & genera multarum viarum: magnum profectò periculum viatori. Quàm facile in multarum occursu errabit in via sua, qui viarum discretione caruerit! Nam neque Angeli mandatum, vt in omnibus viis custodiant nos, sed in omnibus viis nostris. Sunt autem à quibus, & in quibus oporteat custodiri.

Semper malũ pœna comitatur.

3. Scrutemur proinde vias nostras, Fratres, etiam vias dæmonum: vias quoque beatorum spirituum, & vias Domini inuestigemus. Et quidem supra me est quod incipio, sed adiuuabitis orationibus vestris, vt aperiat mihi thesaurum intelligentiæ suæ, & voluntaria oris mei beneplacita faciat sibi Deus. Viæ igitur filiorum Adam in necessitate & cupiditate versantur. Ab vtraque siquidem ducimur, & ab vtraque trahimur: nisi quòd videmur magis vrgeri necessitate, trahi cupiditate. Et necessitas quidem specialiter corpori tribuenda videtur. Nec simplex illa est, sed anfractus habens plurimos, plurimáque dispẽdia: nam compendia pauca admodum, si qua tamen. Quis hominum nesciat, quòd necessitas hominum reuera quã multiplex sit? Quis sufficiat, quàm sit multiplex, explicare? Ipsa nos erudit experientia, ipsa vexatio dat intellectum. In his quisque docetur quàm necesse habeat clamare ad Dominum, non de necessitate, sed *de necessitatibus meis erue me* e. Nec modo ab hac via necessitatis, sed ab ea quoque quæ cupiditatis est optabit educi, quisquis non surda aure monita Sapientis exceperit. Quid enim ille ait? *A voluntatibus tuis auertere.* Et item. *Post concupiscẽtias tuas non eas* f. Siquidem è duobus malis longè melius est in necessitate gradi, quàm in cupiditate. Multiplex illa, sed ista amplius per omnem modum, imò vltra omnem modum multiplicior inuenitur. Res cordis est ista cupiditas, propterea tantò maior, quantò anima plus est quàm corpus. Denique hæ sunt viæ quæ videntur hominibus bonæ, sed finem non habent nisi cum demergunt in profundum inferni. Si inuenisti vias hominum, illud quoque considera, ne fortè de his dictum sit g. *Contritio & infelicitas in viis eorum*: vt sit contritio in necessitate, infelicitas in cupiditate. Quomodo in cupiditate infelicitas? id est non felicitas, vt putatur. Quid enim si cui fortè videtur in terrenarum affluentia rerum felicitas arridere cupita? Eo ipso infelicior est, quo vehementius ipsam pro felicitate amplectitur infelicitatem, aut magis immergitur ei, & absorbetur ab ea. Væ filiis hominum ab hac felicitate falsa atque fallaci. Væ qui dicit, quia diues sum, & nullius egeo: cum sit pauper & nudus, & miser & miserabilis. Et necessitas quidem ex infirmitate carnis, cupiditas ex cordis inedia & obliuione procedit. Idcirco alienum mendicat anima, quod oblita sit comedere panem suum: propterea terrenis inhiat, quòd minimè cœlestia meditetur.

Variæ viæ expẽduntur.
Primò. Viæ hominum. Necessitas & cupiditas.
e Psal. 24. d
f Eccl. 18. d
A
g Psal. 13. b
Nihil infelicius felicitate malorum.
B

4. Videamus & Dæmonum vias. Videamus & caueam⁹, videamus & fugiamus eas. Siquidem viæ illorum præsumptio & obstinatio. Scire vultis vnde id sciam? Considerate eorum principem, qualis ille est, tales & domestici eius. Cõsiderate viarũ ipsius principia, si nõ manifeste in immanissimã statim præsumptionem prosilierit dicens h: *Sedebo in monte testamẽti in lateribus Aquilonis, similis ero Altissimo.* Quam temeraria, quamque horrenda præsumptio! Nunquid non illic ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec potuerunt stare? Propter præsumptionem stare non potuerunt: propter obstinationem qui cecidit, non adiiciet vt resurgat. Ex hac namque spiritus vadens, ex illa non rediens est. Et mira quidem præsumptio Dæmonum, sed non minus mira obstinatio est: quòd superbia eorum semper ascendit, propterea nõ est illis commutatio. Quia enim conuerti noluerunt à via præsumptionis, inciderunt in viam obstinationis. Quàm peruerso & euerso sunt corde filii hominum, quicunque sectantur vestigia Dæmonum, ingrediuntur Dæmonum vias! Hæc enim tota aduersum nos spiritualium colluctatio nequitiarum est, vt nos seducant, vt nos inducant in vias suas, vt deducant in eis, perducant ad destinatum finem qui paratus est eis. Fuge homo præsumptionem, ne gaudeat de te inimicus tuus. Nempe in his maxime vitiis gaudet, in seipso expertus quàm difficile possis ab hac tanta voragine respirare.

2. Viæ Dæmonum, Præsumptio & obstinatio.
h Isaiæ 14.
Caue has vias ô homo.
C

5. Nolo autem ignorare vos, Fratres, quonam modo descendatur, imo cadatur in illas. *Primus* enim, vt interim occurrit, gradus descensionis huius, dissimulatio est propriæ infirmitatis, iniquitatis, inutilitatis; dum sibi parcens, sibi blandiens, sibi persuadens homo aliquid se esse cũ nihil sit, iam ipse se seducit. *Secundus gradus*, ignorantia sui. Vbi enim in primo gradu inutilia sibi consuerit perizomata foliorum, quid superest nisi vt vulnera tecta non videat, præsertim cum ad hoc solum texerit ne videret? Ex hoc tandem fit vt etiam alio reuelante, vulnera non esse contendat cõuersus in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Atque is quidem *tertius gradus* est admodum vicinus, imo contiguus præsumptioni. Quid enim mali iam actitare vereatur, qui præsumit & defensare? Cæterum difficile hic hærebit in tenebris & lubrico, præsertim cum non desit etiam Angelus Domini malus persequens & impellens. Itaq; *quartus gradus*, vel quartum potius præcipitium contemptus est; vt quemadmodum scriptura dicit i, *Impius cum venerit in profundum malorum contemnat.* Ex hoc & deinceps magis ac magis super eum vrget puteus os suum, dum videlicet eiusmodi animam contemptus tradit impœnitẽtiæ, impœnitẽtia obstinatione firmatur. Hoc est iam peccatum, quod neque in hoc seculo, neque in futuro remittitur: quia cor durum & induratum, nec timet Deum, nec hominẽ reueretur. Qui sic omnibus viis suis adhæret dia-

Gradus in præsumptionem & perditionem.
1 Dissimulatio propriæ infirmitatis.
2. Ignorantia sui.
3. Excusatio peccati.
D
4. Contemptus.
i Prou. 18. a

diabolo, manifeste factus est vnus spiritus cum eo. Et viæ quidem hominum quas superius demonstrauimus, A ipsæ sunt de quibus dicitur x: *Tentatio vos non apprehendat nisi humana*: & quia humanum est peccare. Porro vias diabolicas à natura hominis alienas esse quis nesciat, nisi quod in nonnullis ipsa sibi consuetudo indutisse naturam videatur? Cæterum etsi quorundam hominum sit, non humanum tamen, sed diabolicum est in malo perseuerare.

x 1. Cor. 10. a

7. Quæ verò sunt sanctorum Angelorum viæ? Profectò illæ quas Vnigenitus enarrauit, dicens l: *Videbitis Angelos ascendentes & descendentes super Filium hominis.* Ascensio igitur & Descensio viæ illorum. Ascensio propter se; descensio vel potius condescensio propter nos. Sic beati illi spiritus ascendunt per contemplationem Dei, descendunt per compassionem tui, vt custodiant te in omnibus viis tuis. Ascendunt ad vultum eius, descendunt ad nutum eius; quoniam Angelis suis mandauit de te. Nec tamen vel descendendo visione gloriæ fraudantur: quia semper vident faciem Patris.

Viæ Angelorum Ascensio & Descensio.
l Ioan 1. g

8. Puto & vias Domini vultis audire. Multũ præsumere videor, si me illas promisero ostensurum. Legitur autem de ipso m. *Quoniam docebit nos vias suas.* Cui enim alteri B crederet? Docuit itaq; vias suas cum aperuit labia Prophetæ, vt diceret n: *Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas.* Ita ad singulos, ita ad omnes cõmuniter venit; in misericordia scilicet & veritate. Vbi enim multa iam fuerit de miseratione præsumptio, sed obliuio veritatis, non continuo ibi Deus. Sed neq; vbi terror multus ex recordatione veritatis, nulla autem de memoria misericordiæ consolatio. Nam neq; veritatem tenet qui misericordiã (vbi vere est) non agnoscit, nec vera esse sine veritate misericordia potest. Itaque vbi Misericordia & Veritas obuiauerunt sibi, sese etiam iustitia & pax osculantur; nec is abesse potest, cuius in pace factus est locus. Quanta audiuimus & cognouimus (siquidẽ patres nostri annunciauerũt nobis) super hac copula tam felici Misericordiæ & Veritatis. *Misericordia tua & Veritas tua susceperunt me*, ait Propheta o. Et alio loco p: *Misericordia tua, ante oculos meos est, & cõplacui in veritate tua*, sed & Dominus ipse de eo: *Veritas mea & misericordia mea cũ ipso* q.

Viæ Domini misericordia & veritas.
m Psal. 24. b & Mich. 4. a
n Psal. 24. b

Felix & iucunda copula misericordiæ & veritatis diuinæ.

o Psal. 39. a
p Psal. 25. a
q Psal. 88 b

9. Sed considera etiam manifestos aduentus Domini, quemadmodum scilicet in eo qui iam præsumptus est, in fine eundem teneas Saluatorem. Porro in eo qui in fi- C ne promissus est, veracem sustineas retributorem. Nam & hinc fortè videbitur dictum r: *quia misericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus.* Quoniam & in priore quoque aduentu recordatus sit misericordiæ suæ, & veritatis suæ domui Israel: & in posteriori licet iudicaturus sit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua: non tamen futurũ iudicium fiet sine misericordia, nisi forte ei qui non fecerit misericordiam. Hæc sunt etenim æternitatis itinera, de quibus apud Prophetam sic habes s: *Incuruati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis eius.* Ad manum est vnde id facillime probare possim. Siquidem *misericordia Domini ab æterno, & vsque in æternum* t. Et *veritas Domini manet in æternum* u. Ab his itineribus incuruati sunt colles mundi, superbi Dæmones, principes mundi huius tenebrarum harum: qui viam veritatis & misericordiæ nescierunt, neq; meminerunt semitarum eius. Quid illi & veritati, qui mendax est & pater eius? Denique habes manifestè de eo scriptũ: *quoniã in veritate non stetit* x. Quam D verò lõgè fuerit à misericordia etiã inflicta nobis ab illo miseria nostra testatur. Quando ille vnquam misericors fuit, qui homicida ab initio erat y? Postremo qui sibi nequã, cui bonus? Quam nequissimus ille sibi, qui nunquã super propria iniquitate dolet, nunquam super propria damnatione compungitur? Nimirum falsa præsumptio à via veritatis extulit, crudelis obstinatio viam misericordiæ interclusit. Inde enim nec in se vnquam assequi, nec à Domino misericordiam consequi potest. In hunc ergo modum tumidi illi colles incuruati sunt ab itineribus æternitatis, dum a viis Domini (quæ quidem rectæ sunt) per anfractus suos & distorta non tam itinera

r Psal. 83 d

Iudicium futurum non erit sine misericordia

s Abac. 3. b

t Psal. 102. a
u Psal. 116.

x Ioan 8. f

y Ibid.

Diabolo obstinatio viam misericordiæ interclusit.

quàm præcipitia corruerunt. Quam vero prudentius A atq; vtilius alij quidem colles ab his itineribus incuruati & humiliati sunt ad salutem. Non enim incuruati ab his tanquam ab eorum rectitudine dissidentes, sed quod ipsa eos incuruauerunt itinera æternitatis. An non incuruatos iam cernere est colles mundi, dum sublimes quiq; ac potentes deuota subiectione inclinantur ad Dominum, & eius vestigia adorant? Nunquid non incuruantur cum ab ipsa sua perniciosa celsitudine vanitatis & crudelitatis, ad humiles semitas conuertuntur misericordiæ & veritatis?

10. Ad istas nimirum Domini vias non modo bonorum spirituum, sed etiam electorum viæ hominum diriguntur. Et primus quidem gradus misero homini emergenti de profundo vitiorum, illa est misericordia qua miseretur Filio matris suæ, miseretur animæ suæ proinde placens Deo. Imitatur enim qui huiusmodi est, magnum illud diuinæ miserationis opus; compunctus cum eo, qui prior pro eo punctus est, moriens & ipse quodammodo pro salute sua, nec parcens sibiipsi. Hęc miseratio prima excipit redeuntem ad cor, & hæc intra ipsa viscerum B actitatur arcana. Superest vt via regia progrediatur & procedat vsq, ad veritatem: & quod sæpissimè commendamus vobis, cordis contritionem oris confessio comitetur. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Conuersus ad cor paruulus fiat in oculis suis necesse est, sicut veritas ait a: *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruulus iste, nõ intrabitis in regnũ cælorum.* Non ergo velit dissimulare, quod non valet nescire, quàm ad nihilum redactus sit. Non confundatur in lucem prodere veritatis, quod non sine miserationis affectu vident in occulto. Sic ingreditur homo misericordiæ vias & veritatis, vias vtique Domini, vias vitæ; & fructus viarum, salus est viatoris.

Viæ hominis quomodo inueniunt vias Domini.

Cordis contritionem oris confessio comitetur
a Matt. 18. a

11. Vias quoque Angelorum ad easdem nihilominus tendere manifestum est. Cum enim ascendunt ad contemplationem, inquirunt veritatem, de qua & desiderando satiantur, & satiando desiderant. Cum verò descendunt, faciunt nobiscum misericordiam, vt custodiant nos in omnibus viis nostris. Administratorij enim spiritus sunt missi in ministerium propter nos b. Plane ministri nostri, non Domini nostri. Et in hoc Vnigeniti formam imitantur, qui non venit ministrari, sed ministrare a: qui stetit C inter Discipulos tanquam qui ministrat. Fructus angelicarum viarum, quod ad ipsos spectat, sua ipsorum beatitudo & obedientia charitatis: quod autem ad nos pertinet, inde quidem obtentus diuinæ gratiæ, hinc verò custodia viæ nostræ. Siquidem Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus indigentiis tuis, in omnib⁹ desideriis tuis. Alioquin facile est tibi incurrere vias mortis, vt videlicet aut de necessitate in obstinationem, aut in præsumptionẽ de cupiditate prorũpas: quæ quidem iam non hominum, sed dæmonum viæ sunt. In quo enim tam facile inueniri solent homines obstinati, quã in eo, quod aut ad necessitatẽ pertinere simulãt, aut arbitrantur? Quicquid moneas (ait ille) ego quod possum possum, & non vltra possum. Tu si hic sis, aliter sentias. Vnde verò in præsumptionem, nisi ex quodam impetu vehementioris desiderij prosilimus?

Viæ Angelorũ quomodo tẽdant ad vias Domini imitandas.

b Heb. 1. d
b Matt. 20. d

quomodo incurramus in vias Dæmonis.

12. Interim ergo mandauit Angelis suis Deus, non quidem vt amoueant te a viis tuis, sed vt in eis ipsis te custodiant, & quasi per vias suas, vias tuas dirigãt in vias ipsius. D Quonam modo inquis? Nempe vt quod Angelus ex sola charitate purius agit, tu propria saltem necessitate compulsus & admonitus, descendas & condescendas exhibere proximo misericordiam: & rursum cum eodem Angelo leuans desideria tua, tota animi cupiditate adscendere studeas ad summã & perpetuam veritatẽ. Hinc enim monemur leuare corda nostra cum manibus; hinc audimus quotidie, *Sursum corda.* Hinc quoq; negligentes arguimur, & dicitur nobis e: *Filii hominũ vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Exoneratum enim cor & leue, leuatur magis, vt quærat & diligat veritatem. Nec miteris quod in vias Domini secum nos admittere, imò & immittere non dedi-

Angelorum ascensus & descensus quomodo imitandus.

d Thren 3. e
e Psal. 4. a

Q

gnentur, qui custodire dignantur in nostris. Quam felicius tamen in eis ipsi ambulant, quamque securius. Cæterum & ipsi quoque longe inferius ab eo qui Veritas ipsa, & ipsa Misericordia est, in misericordia & veritate versantur.

13. Dei prouidentia in dispositione rerum.

Quam vero congruè suis quæq; gradibus, sibiq; competentibus, disposuit Deus. Summam rerum tenet ipse qui summus est, ipse supra quem nihil est: vltra quem nihil. Porrò Angelos sanctos non in summo quidẽ posuit, sed in tuto: quippe ei qui in summo stat vicinius adhærentes, ac proinde cõfirmatos virtute ex alto. Nã homines quidem nec in summo, nec in tuto sunt, sed in cauto, Deniq; & in solido sunt, id est, in terra habentes locum imum, sed non infimum, vnde & possibile & necesse sit, vt sibi caueant. Dæmones autem in pendulo huius aëris vagi ventosique vagantur. Indigni siquidem cœlos conscendere, ad terram tamen descendere dedignantur. Et hodie quidem ista sufficiant, atque vtinam eiusdẽ ipsius munere sufficientes ei gratias referre valeamus, ex quo & sufficientia nostra est f. Non enim sufficientes sumus, vel cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, nisi ipse dederit nobis qui dat omnibus affluenter, & est super omnia benedictus in secula seculorum, Amen.

f 1. Cor. 3 b

SERMO XII.

De versu XI. *Quoniam Angelis suis mandauit de te, &c.* Et de versu XII. *In manib. por.*

1. SI meministis, hesterno sermone vias Dæmonum *præsumptionem* diximus & *obstinationem*, nec tacuimus quare id diceremus. Possumus tamen, si necessarium iudicatis, vias eorum via adhuc alia inuestigare. Nam & si omnimodis eas occultare laborent, multipliciter eos prodit Spiritus sanctus, multipliciter in scripturis sanctis declarat semitas iniquorum. Legimus siquidem de eis omnibus a, quoniam *in circuitu impii ambulant*. Legimus de eorum principe b, quoniam *circuit quærens quem deuoret*. Quod & ipse fateri cogitur in præsentia maiestatis, vt inter filios Dei astans, & vnde veniat requisitus. *Circuiui*, ait c, *terram, & perambulaui eam*. Dicamus itaque vias eius circuitionem & circumuentionem. Ista enim ad nos, illa vertitur in seipso. Semper ille extollitur, sed deiicitur semper: superbia eius ascendit semper, semper humiliatur. Nunquid non circuitus iste? Qui enim in circuitu ambulat, proficiscitur quidem, sed proficit nihil. Væ homini qui sequitur hunc circuitum, qui nunquam à propria voluntate recedit: si conaris auellere, paululum sequi videbitur, sed in dolo. Circuitus est, aliunde reditum parat, non ab ea penitus abducetur Satagit vndique, vndiq; fugitat, hæret tamen semper propriæ voluntati.

a Psal. 11. b
b 1. Pet. 5
c Iob 1. & 2. a
Viæ Dæmonũ aliæ præter superiores. Circuitio, & circumuentio.

2. Veruntamen si mala est circuitio propria, longè equidem peior circumuentio aliena. Ea siquidem vel maximè Diabolum facit. Sed quomodò, Fratres, vt miserum hominem circumueniat, superbissimus ille descendit? Vide circuitum impij, etiã in hoc ipso. Oculi eius omne sublime vident: attamen ima quoque ipsa curiosè vestigat, sed vt magis ascendat, vt vehementius intumescat, & dum conculcauerit humilem, sibi videatur ipse sublimior, sicut scriptum est d: *Dum superbit impius, incenditur pauper*. Quam peruersè ascendentes & descendentes Angelos bonos Angelus malus æmulatur? Ascendit studio vanitatis, descẽdit liuore malignitatis. Cuius mẽdax ascensio, eius crudelis descensio est: expers ille (vt heri diximus) misericordiæ & veritatis. Cæterum si descendunt maligni vt circumueniant, gratias ei cuius mãdato descendunt, & benigni Angeli vt subueniant nobis, vt custodiant nos in omnibus viis nostris. Neque hoc solum, sed *in manibus*, inquit, *portabunt te, ne vnquam offendas ad lapidem pedem tuum.*

d Psal. 9. d
Ascensio & descensio Dæmonum.

3. Quanta nobis, Fratres, in huius scripturæ verbis, & eruditio, & admonitio, & consolatio exhibetur? Quis in omnibus psalmis tam magnificè pusillanimes consolatur, negligentes admonet, erudit ignorantes? Vnde id quoque fidelibus suis prouidentia voluit diuina præstare, vt in ore ipsorum versiculi psalmi huius hoc maxime

Commendatio versiculi 12. è psal. præsenti.

quadragesimali tempore versaretur. Nec aliunde quàm ex ipsius vsurpatione Diaboli sumpta videtur occasio, vt in hoc quoque nequissimus ille seruus filiis seruiat vel inuitus. Quid enim tam molestum ei, quid nobis esse potest tam iucundum, quàm vt etiam malum eius nobis cooperetur in bonum? *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis*. Confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filiis hominum. Confiteantur & dicant inter gentes: quoniam magnificauit Dominus facere cum eis. Domine quid est homo quia innotuisti ei, aut quid apponis erga eum cor tuum? Apponis cor erga eum, geris pro eo sollicitudinem, curã illius habes. Deniq; ei mittis Vnigenitum tuum, immittis spiritum tuũ, promittis etiam vultum tuũ. Et ne quid in cœlestibus vacet ab opera sollicitudinis nostræ, beatos illos spiritus propter nos mittis in ministeriũ, custodiæ nostræ deputas, nostros iubes fieri pædagogos. Parũ est enim quod facis Angelos tuos spiritus, facis & angelos paruulorum. Denique Angeli eorum semper vident faciem Patris e. Illos vtique tam felices, & tuos ad nos, & nostros ad te angelos facis.

Immensa Dei bonitas, qua nos præsidio dignatur Angelorum.

e Matth. 18. b

4. *Angelis suis mandauit de te*. Mira dignatio, & verè magna dilectio charitatis. Quis enim, quibus, de quo, quid mandauit? Studiosè consideremus, Fratres, diligenter commendemus memoriæ hoc tam grande mandatum. *Quis* enim mandauit, cuius sunt Angeli, cuius mandatis obtemperant, cuius obediunt voluntati? *Nempe Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis*: nec cunctantur, quin etiam in manibus tollant te. Summa ergo maiestas *mandauit* Angelis, & *Angelis suis* mandauit. Illis vtique sublimibus, tam beatis, tam proximis sibi cohærentibus, tam familiariter adhærentibus, & vere domesticis Dei. *Mandauit de te*. Tu quis es? Domine, quid est homo quòd memor es eius, aut filius hominis quoniam reputas eum? Quasi vero non sit homo putredo, & filius hominis vermis. Sed *quid* putas mandauit de te? Nunquid scripsit contra te amaritudines? Nunquid vt contra folium quod vento rapitur, ostendant potentiam suam, & stipulam siccam persequantur? Nunquid vt tollatur impius ne videat gloriam Dei? Mandandum istud est, non mandatum. Non recedas ab adiutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorare, ne de te illud quandoq; mandetur. Quem enim protexerit Deus cœli, non de eo illud mandabitur, sed pro eo. Et quod interim mãdatur, pro eo differtur vt sint omnia propter electos. Deniq; parantibus ire seruis, & continuo superseminata colligere zizania cupientibus prouidus paterfamilias: *Sinite*, inquit f, *vsque ad messem, ne forte eradicetis simul & triticum*. Quomodo igitur tandiu conseruabitur interea? Hoc planè, hoc opus præsens, hoc mandatum temporis huius.

Ingens Beneficium Angelicæ custodiæ eleganter expenditur.
Angelorum officium erga homines quod.
f Matth. 13. d

5. Itaque *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te*. O triticum inter zizania, ô granum inter paleas, ô lilium inter spinas! Gratias ei, Fratres, gratias ei & pro nobis pariter & pro vobis. Preciosum depositum nobis commiserat, fructum crucis suæ, precium Sanguinis sui. Non est cõtentus custodia hac tam parum vtili, tam fragili, tam insufficienti. Super muros tuos Hierusalem cõstituit custodes. Nempe etiam ipsi qui videntur muri, aut in muro ipso columnæ, his custodibus egent, & maximè.

6. *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis*. Quantam tibi debet hoc verbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam. Reuerentiam pro præsentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro custodia. Caute ambula, vt videlicet cui adsunt Angeli (sicut eis mandatum est) in omnibus viis tuis. In quouis diuersorio, in quouis angulo, Angelo tuo reuerentiam habe. Tu ne audeas illo præsente, quod vidente me non auderes. An præsentem esse dubitas quem non vides? Quid si audires, quid si tãgeres, quid si olfaceres? Vide quia non solo visu rerũ præsentia cõprobetur. Non omnia visui subiacent, nec corporalia quidẽ: quanto magis spiritualia procul sunt ab omni sensu corporeo, & spiritualiter potius vestiganda? Si fidem consulas

Reuerentia Angelis debita.

ea tibi angelicam probat præsentiam non deesse. Nec dixisse piget, quoniam fides probat; quam nimirum A-postolus g argumentum non apparentium esse diffinit. **A** Adsunt igitur, & adsunt tibi, non modo tecum, sed etiã pro te. Adsunt vt protegant, adsunt vt prosint. Quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit mihi: Siquidem soli ei honor & gloria. Quare ei soli? quia ipse mandauit; & omne datum optimũ non nisi ab illo est h.

g Heb. 11. a
h Iacob. 1. c

Quantã Deo & ipsis quoq; Angelis gratitudinem, amorem & honorem debeamus.

7 Veruntamen etsi ille mandauit, ipsis quoque, qui & ei ex tanta charitate obediunt, & nobis subueniunt in tanta necessitate ingratos esse non licet. Simus ergo deuoti, simus grati tantis custodibus, redamemus eos, honoremus eos quantum possumus, quantum debemus. Totus tamen ei reddatur & amor & honor noster, à quo tam ipsis quàm nobis est totum vnde honorare possumus vel mare, vnde amari honorarìue meremur. Neque enim Apostolus vbi ait i: *Soli Deo honor & gloria*, prophetico credendus est obuiare sermoni, qui sibi etiam amicos Dei nimis honorificatos esse testatur k. Puto autem simile esse illud verbum Apostoli, ei quod item ait l: *Nemini quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis.* Siquidem non hoc voluit, vt alia quælibet debita negarentur, **B** præsertim cum idem ipse dicat m: *Cui honorem, honorem*: & cętera in hunc modum. Vt ergo plenius intelligas quid in vtroq; senserit, quidue monuerit; vide quemadmodum inter radios solis minora quælibet luminaria non videntur. Nunquid amota modo sidera arbitramur, nunquid extincta? Minimè quidem, sed ampliori claritate quodammodo tecta, interim apparere non posse. Sic ergo dilectio illa quæuis debita superans, quasi sola regnare debet in nobis; vt quicquid debetur cæteris, sibi vendicet, & ex dilectione omnia faciamus. Sic diuinus præualere debet honor, & quodammodo præiudicare vniuersis, vt solus ipse non modo præ omnibus, sed in omnibus honoretur. Idipsum sane putes, dictum etiã de amore. Quid enim extra ipsum reliquit cæteris, qui totũ cor, totam animam, totam virtutem Domino Deo suo in dilectione donauit? In ipso itaque, fratres, affectuose diligamus, Angelos eius, tanquam futuros aliquãdo cohæredes nostros, interim vero actores & tutores à Patre positos, & præpositos nobis. Nunc enim filij Dei sumus, etsi nondum appareat quid erimus, eo quod adhuc paruuli sub tutoribus & actoribus simus, tanquam nihil interim differentes à seruis.

i 1. Tim. 1. d
k Psal. 138. c
l Rom. 13. c
m Ibid. b

Honor soli Deo debitus non excludit honorem SS.

Idem de Amore tenendum.

8. Cæterum etsi tam paruuli sumus, & tam magna nobis, nec modo tam magna, sed & tam periculosa via restat, quid tamen sub tantis custodibus timeamus? Nec superari nec seduci, minus autem seducere possunt qui custodiunt nos in omnibus viis nostris. Fideles sunt, prudentes sunt, potentes sunt, quid trepidamus? Tantum sequamur eos, adhæreamus eis, & in protectione Dei cœli commoremur. Vide enim quam necessaria sit ista protectio, ista custodia in viis tuis. *In manibus* (inquit) *portabũt te, ne vnquam offendas ad lapidem pedem tuum.* Parum tibi videtur, quod non sit lapis offensionis in via? Considera quæ sequuntur: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Quam necessarius pædagogus, imò etiam baiulus, præsertim paruulo inter hæc gradienti? *In manibus* (inquit) *portabunt te.* In tuis quidem viis custodient te, & deducent paruulum quà potest paruulus ambulare. Cęterum non te patientur tentari supra quàm sustinere potes, sed in manibus tollent, vt pertranseas offendiculum. Quàm facilè transit, qui illis portatur manibus, quàm suauiter (iuxta vulgare prouerbium) **D** natat, cuius alter sustinet mentum.

Quam necessaria nob. Angelorum protectio.

9. Quotiens ergò grauissima cernitur vrgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, inuoca custodem tuũ, ductorem tuum, adiutorem tuum in opportunitatibus, in tribulatione. Inclama eum, & dic: *Domine, salua nos, perimus.* Non dormit neq; dormitat: etsi ad tẽpus quandoque dissimulet, ne forte periculosius ab illius te manibus ipse præcipites, si te eis ignoraueris sustentatũ. Spirituales enim sunt manus istæ, & auxilia vtique spiritualia, quæ singulis electorum pro cuiusque discriminis modo & obiectæ difficultatis tanquam lapideæ molis quantitate, ab his qui sibi deputati sunt Angelis spiritualiter & multipliciter exhibentur. Dico ego tamen aliqua ex his quæ communia magis arbitror, & paucis qui inter vos sunt inexperta. Turbatur aliquis vehementer, seu corporali quouis incommodo, seu tribulatione aliqua seculari, seu acedia spiritus, & quadam animi defectione languescens. Iam tentari incipit supra quàm valeat sustinere, iam impinget, & offendet in lapidem, si non fuerit qui subueniat. Quis vero est lapis iste? Ego illum intelligo lapidem offensionis, & petram scandali, in quam si offenderit quis, collidetur: super quem vero ceciderit, conteret eum n. Lapidem vtique angularem, electum, preciosum, qui est Dominus Christus. In hunc lapidem offendere est murmurare aduersus eum, scandalizari à pusillanimitate spiritus & tempestate. Itaq; opus illi est angelica ope, angelica consolatione, angelicis manibus, qui iam defecit, iam propemodum offendit in lapidem. Et verò offendit in lapidem qui murmurat & blasphemat; sei psum collidens, non eum in quem furibundus impingit.

In tentationibus & tribulationibus inuocandi SS. Angeli.

n Isaie 8. c
Ad lapidem languidos, & pusillanimes offendere.

Arbitror sanè velut duabus quibusdam manibus eiusmodi homines interdum ab Angelis supportari, vt quodammodo non sentientes transeant quod tantopere formidabant, nec parum mirentur postmodum tam super posteriori facilitata, quàm super difficultate priori. Vultis scire quas intelligam duas manus? duplicem vtique demonstrationem, dum videlicet hinc quidem *tribulationis* breuitas, inde æternitas *retributionis* ostenditur: aut magis pingitur, vel imprimitur cordi, vt intimo affectu sentiat, quoniam momentaneum hoc & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis. Quis vero istas tam bonas per bonos non credat fieri, cum certum sit, quod econtrario malæ vtiq; fiant immissiones per angelos malos? Habetote familiares Angelos, Fratres mei, frequentate eos sedula cogitatione & deuota oratione, qui semper vobis adsunt ad custodiam & consolationem. 10.

Breuitas tribulationis. Et æternitatem retributionis velut duas esse man' quibus ii supportentur ab Angelis.

SERMO. XIII.

De versu XII. *In manibus portabunt te, &c.*

C POssumus hunc versum qui in manibus est, videlicet; *In manibus portabunt te,* &c. non modo de præsenti cõsolatione dictum accipere, sed etiam de futura. Nempe custodiunt nos in viis nostris Angeli sancti, sed via finita (quod est vtique vita finita) in manibus tollũt. Nec enim desunt nobis testes fideles. Proximè lectum est vobis de beatissimo Patre nostro vere per omnia Benedicto, quòd dum intentam oculorũ aciem in splendore coruscæ lucis habere videretur, vidit Germani animã Capuani Episcopi in sphæra ignea ab angelis in cœlum deferri. Sed quid huiusmodi testimonia requirimus? Ipsa in Euangelio Veritas de mendico & vlceroso ait a, *quoniam portatus est ab Angelis in sinum Abrahæ.* Neq; enim in illa tam noua nobis tãque incognita regione ambulare ipsi possemus, præsertim cum tantus sit lapis in via. Quis lapis? Qui in lapidibus olim consueuerat adorari, qui lapides obtulit Domino dicens b: *Dic vt lapides isti panes fiant.* Porrò pes tuus, affectio tua: pes animæ; quam in manibus Angeli portant, ne offendas ad lapidem pedẽ tuum. Quomodo enim non vehementissimè turbaretur anima, si sola hinc egrederetur, si illas sine consolatione ingrederetur vias, si inter illos lapides suis pedibus graderetur. 1.

Animæ defunctorũ manibus Angelorum deportantur in cœlum.

V sio S. Benedicti.
a Luc. 16. f
b Matt. 4. a

Etenim vero manifestius audi quàm necesse habeas portari in manibus alienis, nec aliis quàm angelicis tamẽ. *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Quid inter hęc faceret pes humanus? Quid humanæ affectionis inter tam terribilia monstra constaret? Nempe nequitiæ spirituales sunt, & quidem non incongruis appellationibus designatæ. Siquidem & de his dictum, quod nequaquam vobis excidisse reor: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.* Quis vero scire potest an diuisæ sint inter eos operationes 2.

Dæmonũ ex diuerſis officiis vel maleficiis diuerſa nomina.

malitiæ, miniſteria iniquitatis: vt ex diuerſis officiis, A quin potius maleficiis, vocabula quoque diuerſa ſortiri nominentur? Alius ſiquidem *aſpis*, alius verò *baſiliſcus*, alius autem *leo*, & alius quidem *draco*, quod videlicet ſuo quidem inuiſibili modò variè quoque noceant, quaſi alius morſu, alius quoque viſu, alius autẽ rugitu vel ictu, alius quidem flatu? Legi etiam de quodam genere dæmoniorum quod non eiicitur niſi in orationibus & ieiuniis c. Nihil poterat namque verbum apoſtolicæ increpationis ad illud. Quomodo non illud *aſpis* erat, illa vtique de pſalmo aſpis ſurda, & obturans aures ne vocem audiat incantantis d? Vis non terreri à tam terrifico monſtro, vis ſecurus poſt mortem ambulare ſuper aſpidem iſtam? Caue ne interim poſt eam ambules, caue ne imiteris, & non erit quod paueas in futuro.

c Matt. 17. c

d Pſal. 57. a

3\. Viæ Dæmonum Circuitio & Obſtinatio quãto perecauenda.

Enimuero vitium eſt cui reor eiuſmodi ſpiritum dominari, & ſi vultis ſcire, ipſa eſt circuitio, à qua vobis heſterno ſermone monuimus eſſe cauendum. Ipſa obſtinatio eſt, aduerſus quam pridie loquebamur. Nec enim piget quotiens datur occaſio, ab hac tam graui peſte præmunire vos, vt eam omnimodis fugiatis: quòd hæc quidem ſit ſumma quædam religionis ſubuerſio, & verè iuxta teſtimonium legiſlatoris *venenum aſpidum inſanabile* e. B Dicitur aſpis hinc alteram aurem quam preſſius poteſt terræ infigere: inde verò alteram caudæ immiſſione nihilominus obturare, ne audiat. Quid ad hæc incantantis vox, quid ſermo faciet prædicantis? Orabo pro eo, humiliabo in ieiunio animam meam, baptizabor pro mortuo vberrimo quodam profluuio lachrymarum, apud quẽ viderim nihil humanæ incantationis quamlibet ſapientiam, nihil quantũcunq; admonitionis induſtriam præualere. Nouerit tamen vir pertinax non cœlo ſeſe, ſed ſolo infigere caput, quòd ſapientia quæ deſurſum eſt, non modo pudica, ſed & pacifica ſit: hæc autem magis vt ita dicam aſpidica, niſi terrena eſſe non poteſt. Sed nec adeo obſurdeſceret, niſi cauda quoque obturaret auditum. Quæ eſt hæc cauda? Finis intentionis humanæ. Hæc ſurditas deſperata, dum hinc quidem velut terræ infixus, propriæ quiſque inhæret voluntati; inde velut reflectens caudam, finem aliquem meditatur, & infigit animo quod deſiderat adipiſci. Nolite obſecro, Fratres, nolite obturare aures, nolite aliquando obdurare corda veſtra. Inde enim tam mordax & amarus ſermo inuenitur in ore hominis obſtinati, quod nulla ad eũ C penetrare queat beneuolentia monitoris. Inde aſpidi virus in linguæ aculeo perſeuerat, quod aduerſus linguam incantatoris tanto ſe ſtudio obturarit.

e Deut. 32. c

Obſtinati & pertinaces aſpidi ſimiles.

Cum obſtinatis quid ſeu quomodo agendum.

4\. Inuidiæ oculus venenatus Baſiliſcus in oculo venenũ gerit.

At baſiliſcus, vt aiunt, venenum in oculo gerit, peſſimum animal, & præ omnibus execrabile. Noſſe cupis oculum venenatum, oculum nequam, oculum faſcinantem? Inuidiam cogitato. Quid vero inuidere, niſi malum videre eſt? Si non eſſet ille baſiliſcus, nunquam per eius inuidiam mors intraſſet in orbem terrarum. Væ homini miſero, quod inuidũ non præuidit. Superemus & vitium hoc dum adhuc viuimus, ſi poſt mortem volumus miniſtrum tantæ nequitiæ non timere. Nemo alterius bonum inuido aſpiciat oculo. Nempe hoc ipſum iam quod in ſe eſt, tabe ſua illud inficere, & quodammodo interficere eſt. Qui hominem odit, homicidam illum Veritas ipſa teſtatur f. Quid & ille qui bonum odit in homine, nunquid non homicida poterit appellari? Adhuc viuit homo, & ille iam reus eſt mortis eius. Adhuc ardet ignis quem Dominus Ieſus miſit in terram, & inuidus tanquam qui ſpiritum extinxerit, iam damnatus. D Væ vobis à dracone. Immanis eſt beſtia, flatu igneo quicquid attigerit, necat; nõ modo beſtias terræ, ſed & volucres cœli.

f Ioan. 3. c

5\. Spiritus iracundiæ draco.

Haud alium ego *draconem* hunc quàm ſpiritum iracundiæ reor. Quantos etiam ſublimis vt videbatur vitæ, flatu huius draconis miſerè ſatis adustos, turpiter in huius os ingemimus cecidiſſe? Quàm melius ſibiipſis iraſci potuerant ne peccarent? Nimirum affectio naturalis ira hominum eſt, ſed abutentibus bono naturæ grauis perditio eſt, & miſeranda pernicies. Occupemus illam, Fratres, in quibus expedit, ne forte ad inutilia illicitaque prorumpat. Sic nimirum ſolet amorem amor expungere, ſolet timor timore depelli g. *Nolite timere eos qui corpus occidunt*, ait Dominus, *animæ autem non habent quid faciant.* Et confeſtim, *oſtendam autem*, ait, *vobis quem timeatis. Timete autem eum qui poteſtatem habet corpus & animam mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete.* Ac ſi manifeſtius dicat: Hunc timete, ne illos timeatis. Repleat vos ſpiritus timoris Domini, & timor alienus locum non habebit in vobis. Et ego vobis dico: Non autem ego, ſed Veritas: non ego, ſed Dominus. Nolite iraſci eis qui tranſitoria vobis auferunt, qui conuitia inferunt, qui ingerunt forte ſupplicia, & poſt hoc faciunt nihil. Oſtendam autem vobis cui debeatis iraſci. Iraſcimini ei quæ ſola vobis nocere poteſt, ſola facere, vt omnia illa non proſint. Vultis ſcire quænam illa ſit? Iniquitas propria. Ita dico vobis, huic iraſcimini. Nulla enim nocebit aduerſitas, ſi nulla dominetur iniquitas. Qui perfectè huic iraſcitur, cęteris non mouetur, magis & amplectitur ea. *Ego* (inquit h) *in flagella paratus ſum.* Sit damnum, ſit conuitium, ſit læſio corporalis, paratus ſum, & non ſum turbatus: quoniam dolor meus in conſpectu meo ſemper. Quidni exteriora omnia paruipendam in huius æſtimatione doloris? *Filius* (inquit i) *vteri mei perſequitur me, & conuitianti ſeruulo indignabor?* Cor meum dereliquit me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum: & damna temporalia plangam, aut incommoda corporalia reputabo?

Iræſt affectio naturalis, ſed per abuſum perniciosa.

g Luc. 12. a

Ira laudabilis & vtilis quæ.

h Iſa. 35. d

i 2. Reg. 16. c

Hinc nimirum non modo manſuetudo oritur cui draconis flatus non noceat, ſed etiam magnanimitatis, quam rugitus leonis non terreat. *Aduerſarius veſter tanquam leo rugiens*, ait Petrus k. Gratias magno illi Leoni de tribu Iuda: rugire iſte poteſt, ferire non poteſt. Rugiat quantũ vult, tantum non fugiat ouis Chriſti. Quanta minatur, quanta exaggerat, quanta intentat? Non ſumus beſtiæ, vt nos proſternat vacuus ille rugitus. Sic enim perhibent qui talia curioſius veſtigauerũt, ad rugitũ leonis nullam beſtiam ſtare poſſe, ne eam quidem quæ aduerſus ictum eius tota animoſitate repugnat: & plerumque ſuperat ferientem, quæ non ſuſtinet rugientem. Vere beſtia, vere rationis expers, qui tam puſillanimis eſt, vt ſolo timore cedat, qui ſola futuri exaggeratione laboris victus, ante conflictum non telo, ſed tuba proſternitur. *Nondum reſtitiſtis vſque ad ſanguinem*, ait ſtrenuus ille dux l qui leonis huius nouerat vanum eſſe rugitum. Et alius quidã: C *Reſiſtite* (inquit) *diabolo, & fugiet à vobis* m.

6\.

k 1. Pet. 5. c

Leo rugitu terribilis.

l Heb. 12. b

m Iacob 4 b

SERMO XIV.

De verſ. XII. & XIII. *In manibus portabunt te, &c. ſuper aſpidem & baſiliſcum ambul. &c.*

AGamus, Fratres, gratias factori noſtro, benefactori noſtro, redemptori noſtro, remuneratori noſtro, aut potius ſpei noſtræ. Ipſe enim retributor, ipſe retributio noſtra, nec aliud iam quàm ipſum expectamus ab ipſo. Primum quod nobis præſtitit, nosipſi ſumus. Siquidem ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Parum ne tibi videtur iſtud, quia te fecit? Cogita qualem te fecit. Nempe etiam ſecundum corpus egregiam creaturam, ſed ſecundum animam magis, vt pote imagine creatoris inſignem, rationis participem, capacem beatitudinis ſempiternæ. Porro ſecundum ambo ſimul præ cæteris creaturis maximè admirandam, cohærentem ſibi incomprehenſibili artificio, D inueſtigabili ſapientia conditoris. Itaque tam magnum hoc donum, quàm magna res homo. Sed quàm gratuitum putas? Planũ eſt, quia nihil ante promeruit, qui penitus nihil fuit. An poſtea ſperabatur gratiam retributurus auctori? *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges* a. Non igitur neceſſariam retributurus gratiam ei qui ſic per omnia ſibi ſufficit, ſed deuotas relaturus gratias ei qui ſic meruit, ſperabatur. Quidni gratias agat? Si quis oculorum lumen, ſi quis vſum aurium, ſi quis narium, ſi quis manuum, ſi quis pedum tibi præpeditum aliquomodo reparaſſe videretur, ſi quis ſopitam quauis occaſione excitaſſe in te rationẽ: quis non alius tibi vehemen-

1\.

Deo quadrifariam debemus gratiarũ actionem.

Dei in nos beneficia eleganter expendit.

1 Beneficium Creatoris.

a Pſal. 15. a

A tissime succenseret, si quandò forte beneficij huius immemorem, aut benefactori deprehendisset ingratum? Enimuerò Dominus Deus tuus, ipsa etiam tibi instrumenta largitus, ex nihilo fecit hæc omnia. Nec modò fecit, sed & compegit etiam & formauit, ac suo quoque illustrauit officio. Quomodò non is omni iure sibi gratias exigit ampliores?

2. 2. Beneficium sustentationis. Nam ne hoc quidem (licet maximo) contentus munere, qui dedit vt esses, qui ante non fueras, adiecit etiã vnde subsisteres, qui iã eras. Nec minus liberaliter hoc, quàm illud mirabiliter est operatus. *Faciamus* (inquit) *hominem ad imaginem & similitudinem nostram* b. Quid vero postea? *Et præsit piscibus maris, & bestiis terræ, &c.* Nam & cœlestia sese elementa in vsus creasse tuos, antè docuerat. Nempe facti memorantur, vt essent *in signa, & tempora, & dies & annos.* Cui putas? Nulli vtique nisi tibi. Cæteræ siquidem omnes creaturæ aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea. Quàm copiosus in secundo hoc beneficio, quàm liberalissimus fuit! Quanta igitur largitus est ad sustentationem, quanta ad eruditionem, quanta ad consolationem, quanta ex hoc iam ad correptionem, quanta etiam ad delectationem. Verum hæc duo gratis, & dupliciter gratis fecit. Quid dico dupliciter gratis? Sine merito tuo, sine labore suo. Nempe *dixit, & facta sunt* c. An idcirco minus deuotus, minus obnoxius, minus gratus es, quod hæc quidem sicut pro nihilo, ita de nihilo fecit? Peruersi cordis est occasiones ingratitudinis vestigare. Nemo id facit nisi qui etiam gratis esset ingratus. Puto enim neutrum tibi propterea minus vtile, quàm quod præstanti minimè difficilè fuit. Alioquin si forte quod ei laboriosum, tibi magis commodum ducis, ex teipso tibi iudiciũ hoc nec te alibi illud putem quàm apud te didicisse. Sic præstares libenous ipse fratri tuo absq; incommodo tuo. Verum etsi gratis præstare velles, nolles tamen vt hanc tibi ille prætenderet ingratitudinis causam.

b Gen. 1. c

c Psal. 32. b

3. 3. Beneficium Redẽptionis. Cæterum ex hoc iam tertium opus tuæ redemptionis attende. Non est velamen excusationis, laboratum prorsus in ea. Gratis hoc quoque præstitum est, sed gratis quod ad te pertinet. Nam quod ad illum, planè non gratis. Saluos factus es pro nihilo, non de nihilo tamen. Quid ad hæc dormitat affectio? Imo vero mortua est illa. non dormit quæ huic beneficio non respondet, quæ se totam non effundit in gratiarum actionem, & vocem laudis. Nam & cætera duo euidentissimè tertium hoc commendant, vt in eis quoque vera fuisse dilectio comprobetur; non propterea de facili præstitus quod nollet aliter, sed quod non aliter oporteret. Itaq; fecit te Deus tuus, fecit tam multa propter te, facit propter te & semetipsum *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis* d.

d Ioan. 1. b

4. Beneficium remunerationis. Quid adhuc restat? Factus est ipse tecum caro vna, te quoque secum faciet spiritu vnum. Non recedant hęc quatuor à corde tuo, non ab ore, non à memoria, non ab affectione. Hæc cogita semper, in his iugiter delectare. His velut quibusdam stimulis vrgens sollicita animã tuam, his facibus eam inflammare curato ad redamandum eum qui tam multipliciter suum tibi erga te commendat amorem. Memento sanè quod idem ait e: *Si diligitis me, mandata mea seruate.* Serua igitur mandata Creatoris tui, serua mandata benefactoris tui, redemptoris tui, remuneratoris tui.

e Ioan. 14. b

4. Sed si hæc quatuor, quot sunt mandata? Omnes nouimus decem esse. Itaque per quaternatium hunc decalogum legis multiplicans, veram habes quadragesimam, tenes quadragesimam spiritualem. Tantum sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Caue serpentis astutiam, obserua insidias inimici. Nempe quadruplici tentamento quadrifariam impedire conatur actionem quam exegeris gratiarum. Tentatus est in his omnibus Christus, vt veraciter ab Apostolo scribitur f. *Tentatus per omnia pro similitudine absque peccato.* Erit forte qui miretur & dicat quartam sese Domini tentationem non legisse. Verum vt ego arbitror, non hoc diceret, si legisse se meminisset g, quoniam *tentatio est vita hominis super terram.* Hoc enim qui meminit, non ea tantum triplici tentatione tentatum fuisse Dominum arbitratur, quæ facta est in ieiunio deserti, in pinnaculo templi, in vertice montis. Sane in his omnibus erat manifesta tentatio. Verum illa quę extunc & deinceps vsque ad mortem crucis ei non defuit, etsi occultior, vehementior tamen fuit. Nec hoc quoque à proposita similitudine videtur abhorrere. Nam & tria illa beneficia quę iam transiere, euidentissima, & in locem posita esse noscuntur. Sane quod ad spem vitæ æternæ pertinet, nondum exhibitum, necdum propalatum est nobis. Nihil proinde mirum si sit minus aperta tẽtatio, vbi etiam causa tentationis occulta. Cæterum & diuturnior & validior ipsa est, quod aduersus spem nostram quicquid habet malignitatis exerat inimicus.

f Hebr. 4. d

g Iob 7. a Tentationes Domini quatuor.

Tentatio cõtra spem occulta, sed grauissima.

Itaque primo quidem vt auctori naturæ ingratos faciat, ampliorẽ ingerit pro natura sollicitudinem, quemadmodum etiam ipsi Christo esurienti ausus est dicere h: *Dic vt lapides isti panes fiant.* Quasi vero figmentum nostrũ ignoret ipse qui finxit, aut nõ curet homines, qui cœli volucres pascit. Quam vero ingratus est ei qui propter B hominem vniuersum hunc condidit mundum, quisquis vt substantiam eius quam concupiscit obtineat, procidens non veretur adorare malignum. *Hæc omnia* (inquit) *tibi dabo si procidẽs adoraueris me.* Tu illa ne fecisti miser? Quomodo dabis quæ ille creauit? Aut quomodo abs te speranda, quomodò tua adoratione petenda, quæ ab illo condita in illius posita sunt ditione? Iam in hoc quod ait: *Mitte te deorsum*, caue tibi quicunque es qui templi pinnaculum conscendisti. Caue tibi speculator domus Domini. Caue tibi, qui in Ecclesia Christi locum cerneris tenere sublimem. Quàm ingratus enim, imò quàm iniuriosus es illi magno sacramento pietatis, si in illo quæstum æstimes pietatem. Quam infidelis ei qui ministerium hoc sanguine proprio consecrauit, si eo quæras gloriam tuam, quę nihil est; quęras quæ tua sunt, non quæ Iesu Christi? Quam indignè respondes eius dignationi, qui in dispensatione humilitatis suæ sublimem esse te fecit, cœlestia tibi sacramenta commisit, cœlestẽ forte & ampliorem quàm ipsis spiritibus cœlestibus tradidit potestatem. Si deorsum ipse te mittas, sapius non C quæ sursum sunt, sed quæ super terram. Sed & omnis qui de virtutum eminentia, ad inanis gloriæ sese demittit & deiicit appetitum, haud dubium quin Domino virtutum, qui tanta inter nos tolerauit vt nobis formam huius imprimeret sanctitatis, prò gratia contumeliam reddat.

5.

h Matt. 4. a

Cautela pro Prælatis, qui peruerso fine occupant dignitates Ecclesiæ.

6. Considerenus diligentius, Fratres, ne forte prima illa tentatio quæ corporalis necessitatis occasione animum turbat, aspidi debeat comparari. Hoc enim animal quodammodo violentum morsu nocet, obturat autem ne audiat vocem incãtantis. Quid vero agere nititur in hac parte tentator, nisi vt aduersus consolationem fidei aurem cordis obstruat & obturet? Sed non profecit inimicus in eo, non illius præclusit auditum qui ait i: *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Nam in eo quod ait: *hæc omnia tibi dabo si procidens adoraueris me*; io malũ insidiantis suadibilem sibilũ animaduertite draconis. Ferunt illum in arena latitantẽ, etiam aues volantes flatu attrahere venenato. Quam venenatus hic flatus fuit, *hæc omnia tibi dabo si procidẽs adoraueris me.* Verum non erat ista qualibet auis, nihil po- D tuit draconis flatus ad illam.

Tentatio corporalis necessitatis Aspidi comparatur.

i Matt. 4. a

7. De basilisco quid dicimus? Monstruosius cæteris solo visu hominem inficere & interficere perhibetur. Ni fallor, vana gloria est. *Videte ne* (inquit) *iustitiam vestram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis.* Ac si dicat: Cauete oculos basilisci. Sed cui nocere dicitur basiliscus? Et qui non viderit basiliscum. Alioquin si prior eum videas, iam non tibi nocet (vt aiunt) magis moritur ipse. Ita est fratres. Non videntes necat inanis gloria, cæcos & negligentes, qui se ei ostentant, qui se exponunt; & non potius ipsi inspiciunt, non attendunt, non discutiunt illam, non vident denique quàm sit fituola, quam sit caduca, quam vana, quam inutilis. Si quis eum intueatur hoc modo; moritur basiliscus, nec iam occi-

Basilisci monstruosa natura.

k Matt. 6. a

Per eam inanis gloria notatur.

Quomodò extinguẽda tentatio vanæ gloriæ.

ctare aspectus suppliciis miserorum? Attamen sicut videbit peccator & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet A (prius enim benedicti vocabuntur in regnum, quam maledicti in caminum deiiciantur ignis æterni, quo videlicet acrius doleant videntes quid amiserint) sic iusti quoque videbunt & lætabuntur considerantes quid euaserint. In illa ergo tanta separatione quemadmodum hœdis agnorum diuisio grauissimi liuoris occasio fiet, sic electis è regione consideratio reproborum, immensa quædam materia gratiarum actionis & laudis. Vnde enim iusti tam magnificè gratias agerent, nisi cum illa inexcogitabili felicitate qua perfruuntur, ipsam quoque retributionem cernerent iniustorum, à quibus quidem sola misericordia redemptoris segregatos sese tunc fidelissimè & deuotissimè recordantur? Vnde verò impii tanto animi furore tabescerent, nisi in regnum summæ beatitudinis corã sese vidissent alios introduci, & tunc demum in illos sese fœtores, in illos horrores, in illos æterni incendii cruciatus, in illas denique immortalis mortis miserias gemerent esse damnatos? *Ibi*, enim, inquit n, *fletus, & stridor dentium*. Fletus quidem ob ignem qui non extinguitur; Stridor verò ob vermem qui non moritur. Planè fletus ex dolore, stridor B dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum immanitas, stridorem dentium vehementia ipsa tabescentis inuidiæ, & obstinata malignitas extorquebit. Ita ergo retributionem peccatorum videbis, ne videlicet ignarus tanti periculi, ingratus aliquando liberatori posse fieri videaris.

1 Quia eadem se per misericordiam Dei euasisse vidēt.

n Matt. 13. f

8. Non solum autem, sed & securitas perfecta iustorum, erit visa retributio peccatorum: quo videlicet nec humanam aliquando, nec diabolicam vltra vereri malitiã possint, qui nimirum cadentibus à latere suo mille, & decem millibus à dextris suis, non modo eos cadere viderint, sed & cadere in gehennam. Putas enim timere adhuc non poterant, & callidiorem cunctis animantibus serpentem habere suspectum, præsertim seductæ quondam in paradiso non immemores mulieris: nisi cum toto tam corpore suo vltricibus traditum flammis, & inter se & eum magnum planè iam chaos firmatum esse conspicerent?

2. Quia visa retributione peccatorum iusti erũt plene securi.

9. Tertium quoque hoc nihilominus peccatorum tibi consideratio ipsa præstabit, vt ex comparatione deformitatis eorum eminentius gloriosiusque resplendeas. Sic nimirũ sibi inuicem collata contraria, suæ quidem vtrunq; videtur suscepisse augmentum aliquod qualitatis: vt album C nigro si conferas, & hoc candidius, & illud tetrius apparebit. Sed audi certius super hoc testimonium propheticum sermonem: *Lætabitur*, ait o, *iustus cum viderit vindictam*. Vt quid ita? *Manus suas lauabit in sanguine peccatoris*. Planè non inquinabit in sanguine, sed *lauabit*: vt vnde ille cruentus magis, inde iste mundior videatur; vnde ille plus sordet, inde iste pulchrius elucescat.

3 Quia comparatione status tam dissimilis illustrior euadit gloria iustorum.

o Psal. 57. b

10. Nullam forte ex his tribus causis humanus refugere, vel modo inueniatur affectus: sed non propter aliquid horũ sapientia in eorum ridebit interitu, quod tamen sine vlla dubitatione factura est. Nempe ipsa prædicit quæ mẽtiri omninò non potest p. *Quia vocaui, & renuistis: extẽdi manum meã, & non fuit qui aspiceret*. Et post pauca: *Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo cum vobis quod timebatis aduenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit*. Quid ergo in insipiẽtium interitu sapientiæ credimus placiturum, nisi iustissimam suam dispositionem, & irreprehensibilem ordinem rerum? Sanè quod sapientiæ tunc placebit, sapientibus quoque placeat necesse est vniuersis. Non igitur tibi durum D videatur fore quod dicitur *Oculis tuis considerabis*: quando & ridebis in eorum interitu: non quòd velut quadam immanitate crudelitatis in ipsa tibi vltione complaceat, sed quòd modus ipse pulcherrimus diuinæ ordinationis vltra quam credi possit, iustitiæ zelatorem & amatorem æquitatis oblectet. Vbi optimè omnia constituta, & suũ cuique cessisse locum, immo in suum quemque cessisse, plenius & perfectius illustrante veritate cognosces: quomodo non omnia considerare, & in omnibus omnium moderatorem magnificare libebit? Pulchrè omnino Petrus Apostolus q *filium perditionis in locum suum abisse* testatus est, quòd in aere crepuerit medius aeriarum collega potestatum: vtpote quem veri Dei & veri pariter hominis, qui de cœlo venisset operaturus salutem in medio terræ: huius inquam proditorem, nec cœlum reciperet, nec terra sustineret.

p Prou. 1. c

4. Quia ordo diuinæ sapiẽtiæ & iustitiæ piis, vtpote sapientibus & iustis non potest non placere.

q Act. 1. c

11. *Itaque oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis*. Primo quidem ob tuam euasionem, secundo ob omnimodam securitatem, tertio quoque ob comparationem, quarto ob ipsius iustitiæ perfectam æmulationẽ. Erit enim iam tunc non misericordiæ, sed iudicii tempus: nec vlla omnino credenda est erga impios futura illic miseratio, vbi nec vlla speranda est correctio. Procul erit humanæ infirmitatis ista mollities, qua tamen interim pro tempore charitas vtitur ad salutem, amplissimo quodam videlicet expansæ sagenæ sinu & bonos & malos colligens pisces, id est affectus iucundos pariter & molestos. Verum hoc quidem in mari. Nam in littore solos eliget bonos, sic videlicet gaudens cum gaudentibus, vt ex hoc iam cum flentibus flere non possit. Alioquin quomodo in nobis iudicabitur hic mundus, nisi huius teneræ affectionis obliti, introductique fuerimus in cellam vinariam, secundum eum qui dixit r: *Introibo in potentias Domini, Domine memorabor iustitiæ tuæ solius*? Nec modo quidem considerare permittimur personam pauperis, aut misereri eius in iudicio: sed cum molestia licet, coercendus eiusmodi pietatis affectus, & æquitatis est dictanda sentẽtia. Quanto magis vbi nulla animi colluctatio, vbi nulla poterit subintrare molestia, oportet impleri quod dictũ est s: *Absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum*? Absorpti plane in affectum iustitiæ, & petræ soliditatem cui iuncti sunt imitantes. *Iuncti*, inquit, *petræ*, quam profectò solam vt sequerentur, cætera omnia reliquerunt. Nempe hoc est quod interroganti Petro quidnam accepturi essent, petra ipsa respondit t: *Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israël*. Hæc quoque Propheta prænuncians ait u: *Dominus ad iudiciũ veniet cum senioribus populi sui*. Tu ne putes flexibile quippiam inueniendum in iudicibus iunctis petræ. *Qui adhæret Deo*, Apostolus ait x, *vnus spiritus est*: qui & petræ iungitur, lapis vnus. Ad quod sane Propheta non immerito suspirans. *Mihi*, inquit y, *adhærere Deo bonum est*. Ita ergò absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum. O familiaritatis gratiam, ô honoris culmen, ô fiduciæ priuilegium, ô prærogatiuam securitatis perfectæ.

Sanctis nulla erga impios & damnatos cõmiseratio.

r Psal. 70. c

s Psal. 140. b

t Matth. 19. d

u Esa. 3. c

x 1. Cor. 6. d

y Psal. 72. d & 140. b

12. Quid enim tam pauendum, quid tam plenum anxietatis, & vehementissimæ sollicitudinis excogitari potest, quàm iudicandum astare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare sub tam districto iudice sententiam? *Horrendũ est* (ait Apostolus z) *incidere in manus Dei viuentis*. Iudicemur interim, Fratres, & terribilem illam expectationem præsenti studeamus declinare iudicio. Non iudicabit Deus bis in idipsum a. Sanè, vt quorundam peccata, sic & quorũdam studia bona manifesta sunt præcedentia ad iudicium: vt illi quidem non expectantes sententiam, proprio statim pondere criminum in tartara deiiciantur: isti verò è regione paratas sibi sedes tota libertate spiritus sine vlla cunctatione conscendant. Felix paupertas voluntaria omnia relinquentium, & sequentium te Domine Iesu! Felix planè quæ tam securos, imò tam gloriosos faciat in illo singulari fragore elementorum, & in illo tremendo examine meritorum, in illo tanto discrimine iudiciorum. Iam verò audiamus quid ad tantas promissiones deuota & fidelis anima respondeat, ne forte aut diffidere, aut secus quam oporteat fidere videatur. *Quoniam tu es*, inquit, *Domine spes mea*. Quid tam sobriè, quid tam pie poterat dici? Sed nec aliud huic verbo videtur posse conuenientius responderi, quàm quod sequitur: *Altissimum posuisti refugium tuum*. Cæterum ignoscite nobis, Fratres, hodie quoque promissæ etiam terminos breuitatis paulominus excessisse videmur.

Dei Iudicium futurũ quam terribile.

z Heb. 10. f

a 1. Tim. 5. d Minus tamẽ his qui nunc seipsos iudicans.

Sermo IX.

De versu 9. Quoniam tu es Domine spes mea, altissimum posuisti refugium tuum.

1. ETiam, Fratres, hodie aliquid audiamus de promissione Patris, de expectatione filiorum, de fine huius nostræ peregrinationis, de mercede laboris, de fructu captiuitatis. Et quidem dura omnino captiuitas non modo illa cōmunis quam ex ipsa iam conditione generis toleramus humani, sed hæc quoque qua voluntates mortificare proprias, etiam perdere proprias in hoc mundo animas festinantes, in hos tam rigidæ compedes disciplinæ, in hūc tam grauis pœnitentiæ carcerem dedimus nosmetipsus. Miseranda seruitus planè, sed si coacta, sed si non spontanea videretur. Nunc verò cū voluntariè sacrificetis Deo, nec ingeratur vlla, nisi per ipsam voluntatē violentia voluntati, profectò aliquid in causa est. Illud puto aliquid, quo maius aliquid esse non potest. An verò plangēdum videtur quamlibet magnū, quamlibet laboriosum, quod propter Deum fiat? Et si magnitudo ipsa laboris interdū fortè extorqueat compassionem, sed multò magis causæ consideratio exigit congratulationem. Quid quòd bona omnia non modo propter eum constat fieri, sed per eum? Deus enim est, qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bona voluntate a. Ipse ergò auctor, ipse remunerator operis, ipse remuneratio tota: vt summum illud bonum cuius nimirum tam perfecta est simplicitas in seipso, duplex quodammodo videatur in nobis causa bonorum, effectiua scilicet, & finalis. Benè ergò, dilectissimi, quòd in his omnibus tam multis laboribus vestris non modo subsistitis, sed etiam superatis, propter eum qui dilexit vos. An verò non per eum? Et manifestè. *Sicut enim abundant pro Christo tribulationes nostræ* (ait Apostolus b) *ita abundant etiam consolationes nostræ per ipsum.*

Omnia dura & aspera, propter Deum, & per eum leuia ac facilia.

a Phil. 2. b

b 2. Cor. 1. a

2. Vsitatus sermo, cōmunis sermo, *propter Deū*, sed planè vbi non vacuè dicitur profundissimus sermo. Crebro sonat in ore hominum, etiam à quorū corde longe esse probatur. Omnes sibi propter Deū præstari postulāt, propter Deum flagitant sibi subueniri. Facilè quoque ipsa petuntur propter Deū, quæ tamen non sunt secundum Deum: & id sibi fieri quis obsecrat propter Deū quod non desideret propter Deum, magis autem fortè contra Deū. Cęterum viuus planè & efficax sermo, vbi nō perfunctoriè, non vsurpatoriè, non velut quodam vsu loquēdi, vel arte persuadēdi; sed ex pinguedine, vt dignum est, deuotionis, & pura animi intentione procedit. Nempe & mundus transit, & concupiscentia, nec satis vtiliter posita aut stabilita firmiter, vel cadente eo, quæ pro eo facta sunt videbuntur. Vbi enim causa ipsa deficiet, quomodo nō omnia quoque quæ ei videbātur innixa, pariter euacuabuntur? Propterea denique & qui in carne seminant, de carne habent metere corruptionem: quod videlicet omnis caro fœnum, & gloria eius tanquam flos fœni c: & vbi fœnum aruerit, florem quoq; nihilominus cadere sit necesse. Solus qui est causa, indeficiēs est: nec flos fœni, sed verbum Domini manet in æternum. Denique *cœlum*, inquit d, *& terra transibunt, verba autem mea non transibunt.*

Propter Deū vox frequens in ore hominum sed non in corde & effectu.

c Isa. 40. b

d Matth. 24. e

3. Prudenter itaque, dilectissimi, & vtiliter elegistis propter verba labiorum eius custodire vias duras; illic seminantes, vbi ne minima quidē portio vestri seminis valeat deperire. Sanè: Qui parcè seminat, non quidē non metet, sed parcè metet e. Nempè, qui metit, mercedem accipit: & scimus quis promisit, ne eū quidē qui pro nomine suo calicem aquæ frigidæ dederit sitienti, mercede propria cariturum f. Nunquid tamen in qua mensura mensus fuerit, sibi quoque remetietur: aut in retributione æquabitur ei qui non aquam porrigēs, sed sanguinem fundens, propinatum sibi biberit calicem Saluatoris? Nō est hic calix aquæ frigidæ, sed calix inebrians quam præclarus, calix vini meri, & quidem plenus mixto. Solus enim merum habuit vinum Dominus meus Iesus, qui solus perfectè mundus, & semper etiam potest facere mundum de immundo conceptū semine. Solus planè merum habuit vinum, qui nimirum & secundum diuinitatem sapiētia est, vbique attingens propter munditiam suam, & nihil inquinatū cadit in eū: & secundum humanitatem peccatū non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: solus non debito conditionis gustauit mortem, sed suæ beneplacito voluntatis, sanè non ob propriā vtilitatē, bonorum enim nostrorum non eget: sed nec tanquam retribuens nobis gratiā pro gratia, qui non aliter pro amicis mortuus est, nisi pro acquirendis, videlicet vt amicos faceret ex inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, reconciliati sumus Deo per sanguinem Filii sui. Aut potiꝰ pro iam amicis, etsi nondū quidē amantibus, sed tamen iam amatis. In hoc est enim gratia, nō quasi nos dilexerimus Deum, sed prior ipse dilexit nos. Vis nosse quam longe prior: *Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi* (ait Apostolus g) *qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo Iesu, sicut elegit nos in ipso ante mūdi constitutionem.* Et post pauca: *Gratificauit*, inquit, *nos in dilecto Filio suo.* Quomodo ergo non dilecti iam tunc in illo, quando electi in illo? Quomodo non ei grati, in quo gratificati sumus? Sic ergo Christus secundum tempus quidem pro impiis mortuus est: secundum prædestinationem autem pro fratribus & amicis.

e 2. Cor. 9. b

f Matth. 10. d

Christi mors meri fuit amoris.

g 2. Cor. 1. a

4. In his ergo omnibus merum est vinum ipsius equidem & solius, vt nec quispiam cæterorum præsumere audeat nō esse quod sibi propheticū illud aptetur h: *Vinum tuum mixtum est aqua.* *Primum* quòd nemo interim mundus à sorde, nemo gloriari possit omninò se castum habere cor. *Deinde* quòd mortis debitum persoluant, quandoq; necesse est. *Tertio* quòd ponentes pro Christo animas hoc sibi compendio vitam mereantur æternam. sed & vę eis, si ipsius erubescerent testimonium. *Quartò*, quòd prærogatæ sibi & gratis exhibitæ tantæ dilectioni imparem nimis exiguāmque rependant. Attamen nec hoc mixtū, qui sine mixtura est dedignatur, adeò vt fiducialiter Apostolus dicat i implere se *quæ desunt passionum Christi in corpore suo.* Sit ergo licet electis pariter omnibus vnus idemque denarius vitæ reddendus æternæ; & in ipsa tamen sicut stella à stella differt in claritate: & alia claritas solis, alia claritas lunæ, alia stellarū; sic erit & resurrectio mortuorum: & quamuis domus vna, diuersæ tamen in ea sunt mansiones: vt videlicet quantum quidem ad æternitatem & sufficientiam; & qui parum, non minoretur; & qui multum, non abundet: quantum verò ad eminentiam & discretionem meritorum vnusquisque accipiat secundum suum laborem, ne quid omnino pereat quod in Christo sit seminatum.

h Isa. 1. f

Mors nostra quam impar morti & amori Christi.

i Colos. 1. d

5. Hæc autem dicta sunt, Fratres, vt illius tam spiritualis responsi, quod hodie nobis considerandū est, gratia commendetur. *Quoniam tu es Domine spes mea.* Quicquid igitur agendum sit, quicquid declinandū, quicquid tolerandum, quicquid optandum, tu es Domine spes mea. Hæc vna mihi omniū promissionum causa, hæc to[…]tatio meę expectationis. Prætendat alter meritū, sustinere se iactet pondꝰ diei & æstus, ieiunare bis in sabbato dicat, postremò non esse sicut cæteros hominum glorietur: mihi autē adhærere Deo bonum est, ponere in domino Deo spem meam. Sperent in aliis alii, forte hic in scientia literarum, hic in astutia sæculi, ille in nobilitate, ille in dignitate, ille in alia qualibet vanitate cōfidat: propter te omnia detrimenta feci, & vt stercora arbitror, quoniā tu es Domine spes mea. Speret qui vult in incerto diuitiarum: ego verò ne ipsa quidem nisi abs te victui necessaria spero, nimirū verbo tuo confidens k, in quo abieci omnia. *Quærite primum regnum Dei & iustitiam eius, & omnia adiicientur vobis. Nempe tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor l.* Si mihi præmia promittuntur, per te obtinenda sperabo. Si insurgant aduersum me prælia, si sæuiat mundus, si fremat malignus, si ipsa caro aduersum spiritum concupiscat; in te ego sperabo.

Totus hominis p[…] thesaurus spes in Deum.

k Matth. 6. d

l Psal. 9. g

6. Fratres, hoc sapere, ex fide viuere est; nec alius ex sententia dicere potest: *Quoniam tu es Domine spes mea*, nisi cui intus sit persuasum à spiritu, vt (quemadmodum monet Propheta m) iactet cogitatum suū in Domino, sciens

m Psal. 54. d

n 1. Pet. 5. v

quòd enutriendus sit ab eo, iuxta illud quoq; Petri Apostoli n: *Omnem sollicitudinem vestram proiicientes in eum: ipsi enim cura est de vobis.* Vt quid enim si hæc sapimus, vt quid cunctamur abiicere omnino spes miseras, vanas, inutiles, seductorias: & huic vni tam solidæ, tã perfectæ, tã beatæ spei, tota deuotione animi, toto feruore spiritus inhærere? Si quid illi impossibile, si quid vel difficile est, quære aliud in quo speres. Sed verbo omnia potest. Quid facilius dictu? Attamen huiusmodi dictũ intelligas volo. Si decreuerit saluare nos, continuo liberabimur: si viuificare placuerit, vita in voluntate eius est. Si præmia æterna largiri, licet ei quod vult facere. An verò de facilitate iam non dubitas, sed ipsa tibi est suspecta voluntas? Planè & voluntatis testimonia credibilia facta sunt nimis. *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis* o. Denique quando in se sperãti desit illa maiestas, quæ tam studiose monet in se sperari? Planè non derelinquit sperãtes in se. *Adiuuabit eos,* ait p, *& eruet eos à peccatoribus, & saluabit eos.* Quare? Quibus meritis? Audi quod sequitur: *Quia sperauerunt in eo.* Dulcis causa, attamen efficax, attamen irrefragabilis. Nimirũ hæc est iustitia, sed quæ ex fide est, non ex lege. *De quacunque tribulatione,* inquit, *clamauerint ad me, exaudiã eos.* Ecce numera tribulationes; secundum multitudinem earum consolationes eius lætificabunt animam tuam: dummodo ad aliam non conuertaris; dummodo clames ad eum; dummodo speres in eum: nec humile aliquid vel terrenum, sed altissimum ponas refugium tuum. Quis sperauit in eo, & confusus est? Facilius est cœlum & terram transire, quàm verbum eius euacuari.

Spe ... tandũ in ... o omni vana spe abiecta.

o Ioan. 15. b

p Psal. 36. g

Spes in Deũ efficax ratio obtinendi diuini auxilii.

7. *Altissimum,* inquit, *posuisti refugium tuum.* Non accedet illuc tentator, non calumniator ascendet, nõ pessimus ille fratrum accusator attinget. Nempe ei dicitur hoc (recolite psalmi primordia) ei dicitur, qui in protectione Altissimi commoratur, illuc refugiens à pusillanimitate spiritus & tempestate. Quæ quidem duplex est necessitas fugiendi, quod videlicet & foris pugnæ, & intus timores. Minus enim fugere oporteret, si vel interior magnanimitas exteriores tumultus viriliter sustineret, vel exteriori tranquillitate pusillanimitas propria foueretur. *Altissimum,* ait, *posuisti refugium tuum.* Sæpe illuc fugiamus, Fratres, munitus est locus, nullus ibi timetur hostis. Vtinam magis semper ibi manere liceret. Sed non est hoc temporis huius. Quod modo refugium est, quandoque habitaculum erit, & habitaculum sempiternum. Interim sanè etsi persistere non conceditur, frequenter tamen est recurrendum. Nempe ad omnem tribulationem, ad omnem denique cuiuscunque modi necessitatem, aperta est nobis vrbs confugii. Sinus matris expansus est: Parata sunt foramina petræ; Patent viscera misericordiæ Dei nostri. Hoc refugium qui declinat, nihil mirum si effugere non meretur.

Ad altissimũ refugiũ frequenter recurrendum.

8. Iam quidem, Fratres, quæ dicta sunt, ad expositionem versus huius videntur posse sufficere, si dixisset Propheta: *Quoniam in te speraui;* sicut in aliis psalmis quibusdam inuenitur. Cæterum quod dicit: *Tu es Domine spes mea:* forte amplius aliquid sonat & sublimius, quod videlicet non modo in eo speret, sed eum. Conuenientius siquidem spes nostra dicitur quod speramus quàm in quo speramus. Sunt autem forte nonnulli qui à Domino obtinere temporalia seu spiritualia quælibet concupiscunt: sed perfecta charitas solum sitit quod summum est, tota desiderii vehementia clamans q: *Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Pulchrè nobis vtrumque paucis verbis hodie Hieremiæ prophetæ lectio commendauit r: *Bonus es Domine sperantibus in te, animæ quærenti te.* Vbi sanè & ipsam numeri discretionem prudenter aduerte quòd sperantes quidem in eo pluraliter dixerit, quòd hoc videatur commune multorum: quærentem verò eum singulariter, quòd singularis sit puritatis, singularis gratiæ, singularis perfectionis non modo nil sperare nisi ab eo, sed nil quærere nisi eum. Quòd si bonus illis, quanto magis isti?

Non modo in Deo speramus, sed ipsũ Deum.

q Psal. 72. d

r Thre. 3. e

9. Merito proinde quærenti illum animæ respondetur: *Altissimum posuisti refugium tuum.* Neque enim sic Deũ sitiens anima, aut cum Petro ei in terreno monte facere tabernaculum s, aut cum Maria deinceps eum tangere vult in terra t, sed planè clamat u: *Fuge dilecte mi, assimilare capreæ hinnuloque ceruorum super montes Bethel.* Audiuit enim dicentem x: *Si diligeretis me, gauderetis vtique: quia vado ad Patrem, quia Pater maior me est.* Audiuit dicentẽ y: *Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem.* Et cœlestis iam non ignara consilii clamat cum Apostolo z: *Et si cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus.* Super montes, inquit, Bethel, omnem videlicet potestatem & principatum, super Angelos & Archangelos, Cherubim quoque & Seraphim. Neque enim alii sunt montes domus Dei, quod sonat Bethel, planè in dextera Patris, vbi iam non sit Pater maior eo, in dextera Altissimi coaltissimum apprehendere concupiscens. Hæc enim est vita æterna, Fratres, vt Patrem cognoscamus verum Deum, sed & quem misit, Iesum Christum verum nihilominus, & vnum cum eo Deum super omnia benedictum in secula, Amen.

s Matth. 17. a

t Ioan. 20. d

u Cant. 8. d

x Ioan. 14. d

y Ioan. 20. d

z 2. Cor. 5. d

SERMO. X.

De versu 10. Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

1 NEc nostra est, nec noua vobis, sed nota omnino sententia, in præcipuis quibuscunque partibus nostræ fidei; quid non sit, quàm quid sit, & sciri posse facilius, & periculosius ignorari. Idem sanè & spei non inconuenienter tribui posse videtur. Longè enim facilius mens humana tantorum experta malorum, quibus sit caritura, quàm quibus perfruitura, comprehendit. Nempe germana fidei speique cognatio est; vt quod illa futurum credit, hæc sibi incipiat sperare futurum. Merito proinde Apostolus *fidem sperandarum rerum substantiam* esse diffinit a, quòd videlicet & non credita nemo sperare, non plus quàm supra inane pingere possit. Dicit ergo fides: Parata sunt magna & inexcogitabilia bona à Deo fidelibus suis. Dicit spes: Mihi illa seruantur. Nam tertia quidem charitas: Curro, mihi ait, ad illa. Cæterum, vt iam memini, difficile omnino, aut etiam impossibile illorum qualitatem inuestigare bonorum; nisi cui forte (iuxta illud Apostoli b, *quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se*) reuelauit ipse per spiritum suum. Sanè quantumlibet perfectus in carne adhuc mortali degens: nisi enim esset hæc quædam, vt ita dixerim, imperfecta perfectio, non diceret Apostolus c: *Quotquot perfecti sumus, idipsum sentiamus:* idipsum profectò quod præmiserat: *Non quasi iam acceperim aut iam perfectus sim:* etiam Paulus ipse necesse est fateatur d, *quia nunc cognosco ex parte.* Et item. *Videmus nunc per speculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Quòd ergo homini interim noscitur capabilius, sanè pia & prouida inculcatione amplius commendatur. Proprium enim est afflictorum, vt molestiis eximi, summam reputent felicitatem; & carere miseria, summam beatitudinem arbitrentur. Vnde Propheta in psalmo e: *Conuertere* inquit, *anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi:* nec vlla tamen collatæ munera felicitatis enumerat, sed adiungit: *Quia eripuit animam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu.* In quibus sanè verbis patenter indicat quantam sibi requiem quantaque Domini beneficia iudicet à tribulationibus & periculis liberari.

a Heb. 11. a

Facilius intelligi mala quibus carebimus, quam bona quibus fruituri sumus.

b 1. Cor. 2.

c Phil. 3. c

d 1. Cor. 13. d

e Psal. 114. b

2. Cui profectò sententiæ illud quoque quod de psalmo nonagesimo hodie nobis tractandum est, simile inuenitur. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Est autem versus ipsius, quantum nos capimus, facilis intelligentia, ad quam forte ex vobis iam aliqui præuolarint. Neque enim tam rudes estis aut spiritualis studii tam expertes, vt non facillimè inter vos & tabernacula vestra; & rursũ inter id quod malũ & fla-

gellum dicitur discernatis. Nã & Apostolũ sanè audistis dicentem f: cum iam bonum certamen certasset, *velocem fore depositionem tabernaculi sui*. Sed quid ego Apostoli verba memoro? Quasi verò ignorare possit miles tabernaculum suum, aut docendus sit exemplo alieno. Videmus sanè nonnullos tabernacula sua in turpissimæ captiuitatis domicilia cõmutasse, nec militare in his, sed miserã gerere seruitutem. Imò verò (quod omnino ridiculum est) sic errant aliqui, & in tantã obliuionem & spiritualẽ phrenesim deuenerunt, vt nihil sese aliud putare, quã suũ hoc exterius tabernaculũ videantur. Quid enim aliud quam nõ modo Dei, sed & sui ignorantiã habent, qui tanquam mortui à corde, omnẽ insumũt operam circa carnem, sic intendentes tabernaculo suo, ac si nunquã putent esse casurũ? Veruntamen cadat necesse est, atque id quidem in breui. An non seipsos nescire videntur, qui sic dediti sunt carni & sanguini, ac si omninò nihil aliud quã carnem solum se esse reputent, sic in vano accipientes animas suas, tanquam prorsus ignorent animas se habere? *Si separaueris preciosum à vili* (ait Dominus g) *tanquã os meum eris*: hoc est si solerter discreueris inter exteriorem interiorẽque substantiã, vt non plus tabernaculo tuo timeas à flagello, quam tibi ipsi à malo. Hoc enim malum est, vnde dicitur h: *Declina à malo, & fac bonum*. Hoc malum quod sua quidem anima animam primam priuat, quod separat inter te & Deum; vt eo regnante, tanquam corpus sine anima, sic sit anima sine Deo, planè mortua in semetipsa, instar vnius eorum quos tanquam sine Deo in hoc seculo fuisse, Apostolus memorabat.

(Marginal notes: f 1. Tim. 4. b — Perstringit eos qui neglecta anima toti sunt in carne & cute curanda. — g Hier. 15. d — h Psal. 36. e)

3\. Nec sanè dixerim, vt vel ipsam odio habeas carnẽ tuã. Dilige eã tanquã tibi datam in adiutorium, & ad æternæ beatitudinis consortium præparatam. Cæterum sic amet anima carnem, vt non ipsa in carnem transisse putetur, dicaturque ei à Domino i: *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est*. Diligat anima carnẽ suã, sed multò magis suæ ipsius animã seruet. Amet Adã Euam suam, sed non sic amet, vt voci eius plus obediat quàm diuinæ. Denique nec ipsi quidẽ expedit sic amari, vt videlicet cui interim caues à flagello paternæ correptionis, thesaurizes iram æternæ damnationis. *Genimina viperarum* (ait Ioannes k) *quis demonstrauit vos fugere à ventura ira? Facite dignos fructus pœnitentiæ*. Ac si euidẽtius loqueretur: Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus: sustinete virgã corripientẽ, ne sentiatis malleum cõterentem. Quomodo dicũt nobis carnales homines: Crudelis est vita vestra, non parcitis carni vestræ? Esto, non parcimus semini. In quo ei magis parcere poteramus? An non melius est illi renouari & multiplicari in agro, quam in horreo putrefieri? Heu *cõputruerunt iumenta in stercore suo* l. Sic vos parcitis carni vestræ: Sumus nos crudeles interim nõ parcendo, at vos planè parcẽdo crudeliores. Siquidẽ etiam nunc caro nostra requiescit in spe, videritis vos ipsi quid ignominiæ interim vestra sustineat, quid miseriæ eam maneat in futurum. *Non accedet ad te malũ, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Hic duplex est stola & gemina quædam immortalitas commendatur. Vnde enim oro, si ex separatione animæ & corporis mors procedit? Inde est quòd mortuum corpus exanime nominatur. Vnde autẽ separatio hęc, nisi ex flagellis pręsentibus, ex qualibet doloris vehementia, ex ipsius corporis corruptione, ex pœna peccati? Meritò timet proinde, & odit flagellum caro nostra: quo nimirum ab ipsius animæ tam delectabili honorabilique consortio amarum nimis diuortium patiatur. Cæterum interim quidem donec renouetur, velit nolit, sustineat illud necesse est. Expedit autem sic tolerare vt prorsus euadas, & flagellum deinceps non appropinquet tabernaculo tuo.

(Marginal notes: i Gen. 6. a — Caro quomodo diligenda. — k Matt. 3. b — Verè carnem amant, qui carnẽ mortificant. — l Ioel 1. d)

4\. Iam verò (vt suprà meminimus, & incessanter conuenit meminisse) vera animæ vita Deus est: & inter hæc quoq; separat malũ, sed malũ animæ, quod non est aliud quã peccatũ. Eia, fratres, nugari libeat, ociositatib. indulgere delectet. Nimirum gemino hoc serpente vicino, qui duplicẽ nobis auferant vitam, alter corporis, alter cordis: quidni securè dormiamus, nisi quod negligẽtia in grauiori periculo, nõ tã securitatis est quã desperationis indiciũ? Et quidẽ optandũ nobis ab vtroq; liberari: sed cauendũ sanè interim peccatũ, quã peccati pœna, & eò studiosius à malo, quam à flagello declinãdum, quò perniciosius & omninò infelicius sit à Deo animam, quã à corpore separari. Sanè vbi prorsus de medio factum fuerit omne peccatum, causa quidem omnino sublata, nec ipse quoque deinceps manebit effectus, vt quomodò accedere iam ad te malum omnino non poterit: sic nec flagellum quidem valeat appropinquare tabernaculo tuo, quòd videlicet tam longè sit ab exteriori homine quælibet pœna, quam longè fuerit culpa ab interiori. Neque enim dicit, non erit in te malum, aut flagellum in tabernaculo tuo: sed *non accedet, non appropinquabit*.

(Marginal notes: Malum animæ peccatũ. — Magis cauẽdum peccatũ, quã peccati supplicium.)

5\. Siquidẽ est considerare homines in quibus peccatum non modo habitat, sed & regnat: nec iam proximũ magis aut magis intimũ posse esse videtur, nisi fortè cum sic dominabitur eis, vt nullo modo deinceps valeat non dominari. Est autem & alios inuenire, in quibus quidẽ adhuc manet peccatum, sed iam non dominatur aut præualet in eis, euulsum quodammodo, necdum tamẽ expulsum: deiectum, sed non prorsus eiectum. Constat sanè ab initio non fuisse sic, sed in parentibus primis ante primam illam mandati præuaricationem non modo non regnasse peccatum, sed nec fuisse quidem. Attamen quodãmodo iam tunc propè illis fuisse videtur quod tam facile persuasum est, quod tam festinanter intrauit. Quid verò aliud admonebat, quã & ipsam quoque peccati pœnam etsi necdum inesse corporibus: iam tamen velut pro foribus esse, qui dixit m: *In quacunque die comederitis de ligno scientiæ boni & mali, morte moriemini*. Felix proinde expectatio, & beata spes nostra, quorum tam longè gloriosior futura est resurrectio, quam fuerit prima conditio: vt nec culpa omnino nec pœna, nec malum scilicet nec flagellum, aut regnet, aut habitet, aut regnare, aut habitare iam possit aliquando in animabus, seu in corporibus nostris. *Non accedet* (inquit) *ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Nempe nil tam remotum, quàm quod adesse vltra non potest.

(Marginal notes: Peccatum quomodo varie sit in hominibus. — m Gen. 2. c — Plus acquiret homo in statu gloriæ, quã habuit in statu innocẽtiæ.)

6\. Sed quid agimus, Fratres? Vereor deprehendi. Nempe horam hanc magnus ille & communis Abbas noster & vester non vacationi sermonum, sed operi manuũ noscitur assignasse †. Puto tamen ignoscet facilè, præsertim non immemor religiosæ fraudis illius qua Romanus olim tribus annis ei in specu posito pie ministrauit. Piè siquidem (vt legimus) Patris sui oculis furabatur horas, & quę sibi subripere ad manducandum poterat, certis diebus Benedicto panẽ ferebat. Et ego quidem non dubito, Fratres, pluribus qui inter vos sunt, abundantiorem spiritualiũ deliciarum suppetere copiam: sed quod vobis communico, non subripio mihi. Quinimò & securius & suauius, quicquid illud sit, quod Dominus donat, sumo vobiscũ: nec enim alimonia hæc distribuendo minuitur, sed potius augetur ministrãdo. Veruntamen quod aliquando vobis loquimur præter consuetudinem Ordinis nostri; non nostra id agimus præsumptione, sed de voluntate venerabiliũ Fratrũ & Coabbatum nostrorum, qui id nobis etiam iniũgunt, quod tamen sibi quidẽ passim nolunt omninò licere. Nempè aliam mihi rationem & singularẽ necessitatem esse nouerunt. Neque enim modò loquerer vobis, si possem laborare vobiscum. Illud fortè vobis efficacius verbum foret, sed & conscientiæ meæ magis acceptum. Cæterum quando id mihi peccatis meis exigentibus, & onerosi huius (vt ipsi scitis) tam multiplici infirmitate corporis, & ipsa quoque temporis necessitate negatur: vtinam dicens & non faciens in regno Dei, vel minimus merear inueniri, Amen.

(Marginal notes: † S. Bened. — Humilis excusatio B. Bernardi. — NOTA, Zelũ Regulæ in viro Sancto; qui nec corporales labores detrectat, si vires corporis ferrent.)

SERMO XI.

De versu 11. Quoniam Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.

1\. SCriptum est, & veraciter scriptũ a; quia *misericordiæ Domini, quòd consumpti non sumus; quòd non tradidit à* (a Thren. 3. d)

nos in manus inimicorum nostrorum. Vigilat super nos indefessus, & peruigil ille singularis clementiæ oculus, non dormit neque dormitat qui custodit Israël. Id quidem necesse. Non enim dormit, neque dormitat qui impugnat Israël. Et sicut ipse sollicitus est nostri, & ipsi cura est de nobis: sic ille sollicitus est vt nos mactet & perdat: & vna ei cura, ne forte qui auersus est reuertatur. Nos autem aut non attendimus, aut minus attendimus reuerentiam præsidentis, protegentis custodiam, beneficia largientis, ingrati gratiæ, imò tam multiplicibus gratiis quibus præuenit nos, & subuenit nobis. Et nunc quidem per seipsum implet splendoribus animas nostras, nunc per Angelos visitat, nunc per homines instruit, nunc etiam consolatur, & erudit per scripturas. *Quæcunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: vt per patientiam & consolationem scripturarũ spẽ habeamus* b. Bene ad doctrinam, vt per patientiã speremus. Siquidem (vt alibi dictum est c) *doctrina viri per patientiam noscitur*, sed & patientia probationem operatur, probatio vero spem d. Quid nos soli nobis non adsumus, quid soli negligimus nosipsos? An ideò dissimulandum nobis, quia vndique subuenitur nobis? Imò verò propterea studiosius vigilandum. Neque enim tam magna pro nobis in cœlo pariter & in terra sollicitudo gereretur, si non magna nobis incumbere necessitas videretur: non tam multiplex nobis custodia, nisi ob multiplices insidias poneretur.

b Rom. 15. a
c Prou. 19. b
d Rom. 5. a

2. Felices proinde fratres nostri qui iam liberati sunt de laqueo venantium, qui de tabernaculis militantium ad atria quiescentium transierunt, malorum timore sublato, in spe singulariter constituti. Vni istorum imò vniuersitati dicitur: *Non accedet ad te malum, & flagellum nõ appropinquabit tabernaculo tuo*. Sane considera non ad hominẽ qui secundum carnem viuit, sed ad eum qui in carne degens secundum spiritum ambulat, hanc fieri promissionẽ. Siquidem non est distinguere inter illum & tabernaculum illius. Confusa in eo sunt omnia tanquam in filio Babylonis. Denique huiusmodi homo etiam caro est, nec in eo spiritus manet. Vbi autem non fuerit spiritus bonus, quando deerit malum? Porrò vbi malum, flagellum quoque appropinquet necesse est. Semper enim malum pœna comitatur. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Magna promissio, sed vnde id sperare licet? Quomodò malum & flagellum euadam, quomodò effugiam, quomodò elongabo vt non appropinquent mihi? Quo merito, qua sapientia, qua virtute? *Quoniam Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis*. In quibus omnibus viis? Quibus declinas à malo, quibus à ventura ira. Multæ sunt viæ, & genera multarum viarum: magnum profectò periculum viatori. Quàm facile in multarum occursu errabit in via sua, qui viarum discretione caruerit! Nam neque Angeli mandatum, vt in omnibus viis custodiant nos, sed in omnibus viis nostris. Sunt autem à quibus, & in quibus oporteat custodiri.

Semper malũ pœna comitatur.

3. Scrutemur proinde vias nostras, Fratres, etiam vias dæmonum: vias quoque beatorum spirituum, & vias Domini inuestigemus. Et quidem supra me est quod incipio, sed adiuuabitis orationibus vestris, vt aperiat mihi thesaurum intelligentiæ suæ, & voluntaria oris mei beneplacita faciat sibi Deus. Viæ igitur filiorum Adam in necessitate & cupiditate versantur. Ab vtraque siquidem ducimur, & ab vtraque trahimur: nisi quòd videmur magis vrgeri necessitate, trahi cupiditate. Et necessitas quidem specialiter corpori tribuenda videtur. Nec simplex illa est, sed anfractus habens plurimos, plurimàque dispẽdia: nam compendia pauca admodum, si qua tamen. Quis hominum nesciat, quòd necessitas hominum reuera quã multiplex sit? Quis sufficiat, quàm sit multiplex, explicare? Ipsa nos erudit experientia, ipsa vexatio dat intellectum. In his quisque docetur quàm necesse habeat clamare ad Dominum, non de necessitate, sed *de necessitatibus meis erue me* e. Nec modo ab hac via necessitatis, sed ab ea quoque quæ cupiditatis est optabit educi, quisquis non surda aure monita Sapientis exceperit. Quid enim ille ait? *A voluntatibus tuis auertere* f. Et item, *Post concupiscẽtias tuas non eas*. Siquidem è duobus malis longè melius est in necessitate gradi, quàm in cupiditate. Multiplex illa, sed ista amplius per omnem modum, imò vltra omnem modum multiplicior inuenitur. Res cordis est ista cupiditas, propterea tantò maior, quantò anima plus est quàm corpus. Denique hæ sunt viæ quæ videntur hominibus bonæ, sed finem non habent nisi cum demergunt in profundum inferni. Si inuenisti vias hominum, illud quoque considera, ne fortè de his dictum sit g. *Contritio & infelicitas in viis eorum*: vt sit contritio in necessitate, infelicitas in cupiditate. Quomodo in cupiditate infelicitas? id est non felicitas, vt putatur. Quid enim si cui fortè videtur in terrenarum affluentia rerum felicitas arridere cupita? Eo ipso infelicior est, quo vehementius ipsam pro felicitate amplectitur infelicitatem, aut magis immergitur ei, & absorbetur ab ea. Væ filiis hominum ab hac felicitate falsa atque fallaci. Væ qui dicit, quia diues sum, & nullius egeo: cum sit pauper & nudus, & miser & miserabilis. Et necessitas quidem ex infirmitate carnis, cupiditas ex cordis inedia & obliuione procedit. Idcirco alienum mendicat anima, quod oblita sit comedere panem suum: propterea terrenis inhiat, quòd minimè cœlestia meditetur.

Primò. Viæ hominum. Necessitas & cupiditas.
e Psal. 24. d
f Eccl. 18. d
g Psal. 13. b
Nihil infelicius felicitate malorum.

4. Videamus & Dæmonum vias. Videamus & caueamus, videamus & fugiamus eas. Siquidem viæ illorum præsumptio & obstinatio. Scire vultis vnde id sciam? Considerate eorum principem, qualis ille est, tales & domestici eius. Cõsiderate viarũ ipsius principia, si nõ manifeste in immanissimã statim præsumptionem prosilierit dicens h: *Sedebo in monte testamẽti in lateribus Aquilonis, similis ero Altissimo*. Quam temeraria, quamque horrenda præsumptio! Nunquid non illic ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec potuerunt stare? Propter præsumptionem stare non potuerunt: propter obstinationem qui cecidit, non adiiciet vt resurgat. Ex hac namque spiritus vadens, ex illa non rediens est. Et mira quidem præsumptio Dæmonum, sed non minus mira obstinatio est: quòd superbia eorum semper ascendit, propterea nõ est illis commutatio. Quia enim conuerti noluerunt à via præsumptionis, inciderunt in viam obstinationis. Quàm peruerso & euerso sunt corde filii hominum, quicunque sectantur vestigia Dæmonum, ingrediuntur Dæmonum vias! Hæc enim tota aduersum nos spiritualium collectatio nequitiarum est, vt nos seducant, vt nos inducant in vias suas, vt deducant in eis, perducant ad destinatum finem qui paratus est eis. Fuge homo præsumptionem, ne gaudeat de te inimicus tuus. Nempe in his maxime vitiis gaudet, in seipso expertus quàm difficile possis ab hac tanta voragine respirare.

2. Viæ Dæmonum, præsumptio & obstinatio.
h Isa. 14.
Caue has vias ô homo.

5. Nolo autem ignorare vos, Fratres, quonam modo descendatur, imo cadatur in illas. *Primus* enim, vt interim occurrit, gradus descensionis huius, dissimulatio est propriæ infirmitatis, iniquitatis, inutilitatis; dum sibi parcens, sibi blandiens, sibi persuadens homo aliquid se esse cũ nihil sit, iam ipse se seducit. *Secundus gradus*, ignorantia sui. Vbi enim in primo gradu inutilia sibi consuerit perizomata foliorum, quid superest nisi vt vulnera tecta non videat, præsertim cum ad hoc solum texerit ne videret? Ex hoc tandem fit vt etiam alio reuelante, vulnera non esse contendat cõuersus in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Atque is quidem *tertius gradus* est admodum vicinus, imo contiguus præsumptioni. Quid enim mali iam actitare vereatur, qui præsumit & defensare? Cæterum difficile hic hærebit in tenebris & lubrico, præsertim cum non desit etiam Angelus Domini malus persequens & impellens. Itaq; *quartus gradus*, vel quartum potius præcipitium contemptus est, vt quemadmodum scriptura dicit i, *Impius cum venerit in profundum malorum contemnat*. Ex hoc & deinceps magis ac magis super eum vrget puteus os suum, dum videlicet eiusmodi animam contemptus tradit impœnitẽtiæ, impœnitẽtia obstinatione firmatur. Hoc est iam peccatum, quod neque in hoc seculo, neque in futuro remittitur: quia cor durum & induratum, nec timet Deum, nec hominẽ reueretur. Qui sic omnibus viis suis adhæret dia-

Gradus in præsumptionem & perditionem.
1 Dissimulatio propriæ infirmitatis.
2. Ignorantia sui.
3. Excusatio peccati.
4. Contemptus.
i Prou. 18. a

diabolo, manifeste factus est vnus spiritus cum eo. Et viæ quidem hominum quas superius demonstrauimus; ipsæ sunt de quibus dicitur z: *Tentatio vos non apprehendat nisi humana*: & quia humanum est peccare. Porro vias diabolicas à natura hominis alienas esse quis nesciat, nisi quod in nonnullis ipsa sibi consuetudo induisse naturam videantur? Cæterum etsi quorundam hominum sit, non humanum tamen, sed diabolicum est in malo perseuerare.

z 1. Cor. 10. c

7. Quæ verò sunt sanctorum Angelorum viæ? Profectò illæ quas Vnigenitus enarrauit, dicens l: *Videbitis Angelos ascendentes & descendentes super Filium hominis.* Ascensio igitur & Descensio viæ illorum. Ascensio propter se; descensio vel potius condescensio propter nos. Sic beati illi spiritus ascendunt per contemplationem Dei, descendunt per compassionem tui, vt custodiant te in omnibus viis tuis. Ascendunt ad vultum eius, descendunt ad nutum eius; quoniam Angelis suis mandauit de te. Nec tamen vel descendendo visione gloriæ fraudantur: quia semper vident faciem Patris.

Viæ Angelorũ Ascensio & Descensio.
l Ioan. 1. g

8. Puto & vias Domini vultis audire. Multũ præsumere videor, si me illas promisero ostensurum. Legitur autem de ipso m. *Quoniam docebit nos vias suas.* Cui enim alteri crederet? Docuit itaq; vias suas cum aperuit labia Prophetæ, vt diceret n: *Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas.* Ita ad singulos, ita ad omnes cõmuniter venit; in misericordia scilicet & veritate. Vbi enim multa iam fuerit de miseratione præsumptio, sed oblitio veritatis, non continuo ibi Deus. Sed neq; vbi terror multus ex recordatione veritatis, nulla autem de memoria misericordiæ consolatio. Nam neq; veritatem tenet qui misericordiã (vbi vere est) non agnoscit, nec vera esse sine veritate misericordia potest. Itaque vbi Misericordia & Veritas obuiauerunt sibi, sese etiam iustitia & pax osculantur; nec is abesse potest, cuius in pace factus est locus. Quanta audiuimus & cognouimus (siquidẽ patres nostri annunciauerũt nobis) super hac copula tam felici Misericordiæ & Veritatis. *Misericordia tua & Veritas tua susceperunt me*, ait Propheta o. Et alio loco p: *Misericordia tua, ante oculos meos est, & cõplacui in veritate tua*, sed & Dominus ipse de eo: *Veritas mea & misericordia mea cũ ipso* q.

Viæ Domini misericordia & veritas.
m Psal. 24. b & Mich. 4. a
n Psal. 24. b

Felix & iucũda copula misericordiæ & veritatis diuinæ.

o Psal. 39. c
p Psal. 25. a
q Psal. 88 b

9. Sed considera etiam manifestos aduentus Domini, quemadmodum scilicet in eo qui iam præsumptus est, misericordem teneas Saluatorem. Porro in eo qui in fine promissus est, veracem sustineas retributorem. Nam & hunc fortè videbitur dictum r: *quia misericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus.* Quomodo & in priore quoque aduentu recordatus sit misericordiæ suæ, & veritatis suæ domui Israel: & in posteriori licet iudicaturus sit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua: non tamen futurũ iudicium fiet sine misericordia, nisi forte ei qui non fecerit misericordiam. Hæc sunt etenim æternitatis itinera de quibus apud Prophetam sic habes s: *Incuruati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis eius.* Ad manum est vnde id facillime probare possim. Siquidem *misericordia Domini ab æterno, & vsque in æternum* t. *Et veritas Domini manet in æternum* u. Ab his itineribus incuruati sunt colles mundi, superbi Dæmones, principes mundi huius tenebrarum harum: qui viam veritatis & misericordiæ nescierunt, neq; meminerunt semitarum eius. Quid illi & veritati, qui mendax est & pater eius? Denique habes manifestè de coſeriorũ: *quoniã in veritate non stetit* x. Quam vero lõgè fuerit à misericordia etiã inflicta nobis ab illo miseria nostra testatur. Quando ille vnquam misericors fuit, qui homicida ab initio erat y? Postremo qui sibi nequã, cui bonus? Quam nequissimus ille sibi, qui nunquã super propria iniquitate dolet, nunquam super propria damnatione compungitur? Nimirum falsa præsumptio à via veritatis extrusit, crudelis obstinatio viam misericordiæ interclusit. Inde enim nec in se vnquam assequi, nec à Domino misericordiam consequi potest. In hunc ergo modum tumidi illi colles incuruati sunt ab itineribus æternitatis, dum à viis Domini (quæ quidem rectæ sunt) per anfractus suos & distorta non tam iriueta

r Psal. 83 d

Iudicium futurum non erit sine misericordia.

s Abac. 3. b

t Psal. 102. a
u Psal. 116.

x Ioan 8. f

y Ibid.

Diabolo obstinatio viam misericordiæ intercludit.

A quàm præcipitia corruerunt. Quam vero prudentius atq; vtilius alij quidem colles ab his itineribus incuruati & humiliati sunt ad salutem. Non enim incuruati ab his tanquam ab eorum rectitudine dissidentes, sed quod ipsa eos incuruauerunt itinera æternitatis. An non incuruatos iam cernere est colles mundi, dum sublimes quiq; ac potentes deuota subiectione inclinantur ad Dominum, & eius vestigia adorant? Nunquid non incuruantur cum ab ipsa sua perniciosa celsitudine vanitatis & crudelitatis, ad humiles semitas conuertuntur misericordiæ & veritatis?

Ad istas nimirum Domini vias non modo bonorum spirituum, sed etiam electorum viæ hominum diriguntur. Et primus quidem gradus misero homini emergenti de profundo vitiorum, illa est misericordia qua miseretur Filio matris suæ, miserenti animæ suæ proinde placens Deo. Imitatur enim qui huiusmodi est, magnum illud diuinæ miserationis opus; compunctus cum eo, qui prior pro eo punctus est, moriens & ipse quodammodo pro salute sua, nec parcens sibiipsi. Hęc miseratio prima excipit redeuntem ad cor, & hæc intra ipsa viscerum æstituatur arcana. Superest vt via regia progrediatur & procedat vsq; ad veritatem: & quod sæpissimè commendamus vobis, cordis contritionem oris confessio comitetur. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Conuersus ad cor paruulus fiat in oculis suis necesse est, sicut veritas ait a: *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruulus iste, nõ intrabitis in regnũ cælorum.* Non ergo velit dissimulare, quod non valet nescire, quàm ad nihilum redactus sit. Non confundatur in lucem prodere veritatis, quod non sine miserationis affectu viderit in occulto. Sic ingreditur homo misericordiæ vias & veritatis, vias vtique Domini, vias vitæ; & fructus viarum, salus est viatoris.

B

10.
Viæ hominis quomodo inueniunt vias Domini.

Cordis contritionem oris confessio comitetur.
a Matt. 18. a

Vias quoque Angelorum ad easdem nihilominus tendere manifestum est. Cum enim ascendunt ad contemplationem, inquirunt veritatem, de qua & desiderando saginantur, & satiando desiderant. Cum verò descendunt, faciunt nobiscum misericordiam, vt custodiant nos in omnibus viis nostris. Administratorij enim spiritus sunt missi in ministerium propter nos b. Plane ministri nostri, non Domini nostri. Et in hoc Vnigeniti formam imitantur, qui non venit ministrari, sed ministrare c: qui stetit inter Discipulos tanquam qui ministrat. Fructus angelicarum viarum, quod ad ipsos spectat, sua ipsorum beatitudo & obedientia charitatis: quod autem ad nos pertinet, inde quidem obtentus diuinæ gratiæ, hinc verò custodia viæ nostræ. Siquidem Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus indigentiis tuis, in omnib' desideriis tuis. Alioquin facile est tibi incurrere vias mortis, vt videlicet aut de necessitate in obstinationem, aut in præsumptionẽ de cupiditate prorũpas: quæ quidem iam non hominum, sed dæmonum viæ sunt. In quo enim tam facile inueniri solent homines obstinati, quã in eo, quod aut ad necessitatẽ pertinere simulãt, aut arbitrantur? Quicquid moneas (ait ille) ego quod possum possum, & non vltra possum. Tu si hic sis, aliter sentias. Vnde verò in præsumptionem, nisi ex quodam impetu vehementioris desiderij prosilimus?

C

11.
Viæ Angelorũ quomodo tẽdant ad vias Domini imitandas.

b Heb. 1. d

c Matt. 20. d

quomodo incurramus in vias Dæmonis.

12. Interim ergo mandauit Angelis suis Deus, non quidem vt amoueant te a viis tuis, sed vt in eis ipsis te custodiant, & quasi per vias suas, vias tuas dirigãt in vias ipsius. Quonam modo inquis? Nempe vt quod Angelus ex sola charitate purius agit, tu propria saltem necessitate compulsus & admonitus, descendas & condescendas exhibere proximo misericordiam: & sursum cum eodem Angelo leuans desideria tua, tota animi cupiditate adscendere studeas ad summã & perpetuam veritatẽ. Hinc enim monemur leuare corda nostra cum manibus; hinc audimus quotidie, *Sursum corda.* Hinc quoq; negligentes arguimur, & dicitur nobis e: *Filii hominũ vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Exoneratum enim cor & leue, leuatur magis, vt quærat & diligat veritatem. Nec miteris quod in vias Domini tecum nos admittere, imò & immittere non dedi-

D

Angelorum ascẽsus & descensus quomodo imitandi.

d Thren 3. e
e Psal. 4 a

gnentur, qui custodire dignantur in nostris. Quam felicius tamen in eis ipsi ambulant, quamque securius. Cæterum & ipsi quoque longe inferius ab eo qui Veritas ipsa, & ipsa Misericordia est, in misericordia & veritate versantur.

13. Quam vero congruè suis quæq; gradibus, sibiq; competentibus, disposuit Deus. Summam rerum tenet ipse qui summus est, ipse supra quem nihil est: vltra quem nihil. Porrò Angelos sanctos non in summo quidē posuit, sed in tuto: quippe ei qui in summo stat vicinius adhærentes, ac proinde cōfirmatos virtute ex alto. Nā homines quidem nec in summo, nec in tuto sunt, sed in cauto, Deniq; & in solido sunt, id est, in terra habentes locum imum, sed non infimum, vnde & possibile & necesse sit, vt sibi caueant. Dæmones autem in pendulo huius aëris vagi ventosique vagantur. Indigni siquidem cœlos conscendere, ad terram tamen descendere dedignantur. Et hodie quidem ista sufficiant, atque vtinam eiusdē ipsius munere sufficientes ei gratias referre valeamus, ex quo & sufficientia nostra est f. Non enim sufficientes sumus, vel cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, nisi ipse dederit nobis qui dat omnibus affluenter, & est super omnia benedictus in secula seculorum, Amen.

Dei prouidētia in dispositione rerum.

f 1. Cor. 3. b

SERMO XII.

De versu XI. *Quoniam Angelis suis mandauit de te, &c.* Et de versu XII. *In manib. por.*

1. SI meministis, hesterno sermone vias Dæmonum *præsumptionem* diximus & *obstinationem*, nec tacuimus quare id diceremus. Possumus tamen, si necessarium iudicatis, vias eorum via adhuc alia inuestigare. Nam & si omnimodis eas occultare laborent, multipliciter eos prodit Spiritus sanctus, multipliciter in scripturis sanctis declarat semitas iniquorum. Legimus siquidem de eis omnibus a, quoniam *in circuitu impii ambulant*. Legimus de eorum principe b, quoniam *circuit quærens quem deuoret*. Quod & ipse fateri cogitur in præsentia maiestatis, vt inter filios Dei astans, & vnde veniat requisitus: *Circuiui*, ait c, *terram, & perambulaui eam*. Dicamus itaque vias eius circuitionem & circumuentionem. Ista enim ad nos, illa vtitur in seipso. Semper ille extollitur, sed deiicitur semper: superbia eius ascendit semper, semper humiliatur. Nunquid non circuitus iste? Qui enim in circuitu ambulat, proficiscitur quidem, sed proficit nihil. Væ homini qui sequitur hunc circuitum, qui nunquam à propria voluntate recedit: si conaris auellere, paululum sequi videbitur, sed in dolo. Circuitus est, aliunde reditum parat, non ab ea penitus abducetur. Satagit vndique, vndiq; fugitat, hæret tamen semper propriæ voluntati.

a Psal. 11. b
b 1. Pet. 5
c Iob 1. & 2. a

Viæ Dæmonū aliæ præter superiores. Circuitio, & circumuentio.

2. Veruntamen si mala est circuitio propria, longè equidem peior circumuentio aliena. Ea siquidem vel maximè Diabolum facit. Sed quomodò, Fratres, vt miserum hominem circumueniat, superbissimus ille descendit? Vide circuitum impij, etiā in hoc ipso. Oculi eius omne sublime vident: attamen ima quoque ipsa curiosè vestigat, sed vt magis ascendat, vt vehementius intumescat, & dum conculcauerit humilem, sibi videatur ipse sublimior, sicut scriptum est d: *Dum superbit impius, incenditur pauper*. Quam peruersè ascendentes & descendentes Angelos bonos Angelus malus æmulatur? Ascendit studio vanitatis, descēdit liuore malignitatis. Cuius mēdax ascensio, eius crudelis descensio est: expers ille (vt heri diximus) misericordiæ & veritatis. Cæterum si descendunt maligni vt circumueniant, gratias ei cuius mādato descendunt, & benigni Angeli vt subueniant nobis, vt custodiant nos in omnibus viis nostris. Neque hoc solum, sed *in manibus*, inquit, *portabunt te, ne vnquam offendas ad lapidem pedem tuum*.

d Psal. 9. d

Ascensio & descensio Dæmonum.

3. Quanta nobis, Fratres, in huius scripturæ verbis, & eruditio, & admonitio, & consolatio exhibetur? Quis in omnibus psalmis tam magnificè pusillanimes consolatur, negligentes admonet, erudit ignorantes? Vnde id quoque fidelibus suis prouidentia voluit diuina præstare, vt in ore ipsorum versiculi psalmi huius hoc maxime

Commendatio versiculi 11. è psal. præsenti.

A quadragesimali tempore versaretur. Nec aliunde quàm ex ipsius vsurpatione Diaboli sumpta videtur occasio, vt in hoc quoque nequissimus ille seruus filiis seruiat vel inuitus. Quid enim tam molestum ei, quid nobis esse potest tam iucundum, quàm vt etiam malum eius nobis cooperetur in bonum? *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis*. Confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filiis hominum. Confiteantur & dicant inter gentes: quoniam magnificauit Dominus facere cum eis. Domine quid est homo quia innotuisti ei, aut quid apponis erga eum cor tuum? Apponis cor erga eum, geris pro eo sollicitudinem, curā illius habes. Deniq; ei mittis Vnigenitum tuum, immittis spiritum tuū, promittis etiam vultum tuū. Et ne quid in cœlestibus vacet ab opera sollicitudinis nostræ, beatos illos spiritus propter nos mittis in ministeriū, custodiæ nostræ deputas, nostros iubes fieri pædagogos. Parū est enim quod facis Angelos tuos spiritus, facis & angelos paruulorum. Denique Angeli eorum semper vident faciem Patris e. Illos vtique tam felices, & tuos ad nos, & B nostros ad te angelos facis.

Immensa Dei bonitas, qua nos præsidio dignatur Angelorum.

e Matth. 18. b

4. *Angelis suis mandauit de te*. Mira dignatio, & verè magna dilectio charitatis. Quis enim, quibus, de quo, quid mandauit? Studiosè consideremus, Fratres, diligenter commendemus memoriæ hoc tam grande mandatum. *Quis* enim mandauit, cuius sunt Angeli, cuius mandatis obtemperant, cuius obediunt voluntati? *Nempe Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis*: nec cunctantur, quin etiam in manibus tollant te. Summa ergo maiestas *mandauit* Angelis, & *Angelis suis* mandauit. Illis vtique sublimibus, tam beatis, tam proximis sibi cohærentibus, tam familiariter adhærentibus, & vere domesticis Dei. *Mandauit de te*. Tu quis es? Domine, quid est homo quòd memor es eius, aut filius hominis quoniam reputas eum? Quasi vero non sit homo putredo, & filius hominis vermis. Sed *quid* putas mandauit de te? Nunquid scripsit contra te amaritudines? Nunquid vt contra folium quod vento rapitur, ostendant potentiam suam, & stipulam siccam persequantur? Nunquid vt tollant impiū ne videat gloriam Dei? Mandandum istud est, non mandatum. Non recedas ab adiutorio C Altissimi, in protectione Dei cœli commorare, ne de te illud quandoq; mandetur. Quem enim protexerit Deus cœli, non de eo illud mandabitur, sed pro eo. Et quod interim mādatur, pro eo differtur vt sint omnia propter electos. Deniq; parantibus ire seruis, & continuo superseminata colligere zizania cupientibus prouidus paterfamilias: *Sinite*, inquit f, *vsque ad messem, ne forte eradicetis simul & triticum*. Quomodo igitur tandiu conseruabitur interea? Hoc plane, hoc opus præsens, hoc mandatum temporis huius.

Ingens Beneficium Angelicæ custodiæ eleganter expenditur.

Angelorum officium erga homines quod.

f Matth. 13. d

5. Itaque *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te*. O triticum inter zizania, ô granum inter paleas, ô lilium inter spinas! Gratias ei, Fratres, gratias ei & pro nobis pariter & pro vobis. Preciosum depositum nobis commiserat, fructum crucis suæ, precium Sanguinis sui. Non est cōtentus custodia hac tam parum vtili, tam fragili, tam insufficienti. Super muros tuos Hierusalem cōstituit custodes. Nempe etiam ipsi qui videntur muri, aut in muro ipso columnæ, his custodibus egent, & maximè.

6. D *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis*. Quantam tibi debet hoc verbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam. Reuerentiam pro præsentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro custodia. Caute ambula, vt videlicet cui adsunt Angeli (sicut eis mandatum est) in omnibus viis tuis. In quouis diuersorio, in quouis angulo, Angelo tuo reuerentiam habe. Tu ne audeas illo præsente, quod vidente me non auderes. An præsentem esse dubitas quem non vides? Quid si audires, quid si tāgeres, quid si olfaceres? Vide quia non solo visu rerū præsentia cōprobetur. Non omnia visui subiacent, nec corporalia quidē: quanto magis spiritualia procul sunt ab omni sensu corporeo, & spiritualiter potius vestiganda? Si fidem consulas

Reuerentia Angelis debita.

ea tibi angelicam probat præsentiam non deesse. Nec dixisse piget, quoniam fides probat; quam nimirum A- A postolus g argumentum non apparentium esse diffinit. Adsunt igitur, & adsunt tibi, non modo tecum, sed etiã pro te. Adsunt vt protegant, adsunt vt prosint. Quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit mihi: Siquidem soli ei honor & gloria. Quare ei soli? quia ipse mandauit; & omne datum optimũ non nisi ab illo est h.

g Heb. 11. a

h Iacob. 1. c

7 Veruntamen etsi ille mandauit, ipsis quoque, qui & ei ex tanta charitate obediunt, & nobis subueniunt in tanta necessitate ingratos esse non licet. Simus ergo deuoti, simus grati tantis custodibus, redamemus eos, honoremus eos quantum possumus, quantum debemus. Totus tamen ei reddatur & amor & honor noster, à quo tam ipsis quàm nobis est totum vnde honorare possumus vel amare, vnde amari honorariue meremur. Neque enim Apostolus vbi ait i: *Soli Deo honor & gloria*, prophetico credendus est obuiare sermoni, qui sibi etiam amicos Dei nimis honorificatos esse testatur k. Puto autem simile esse illud verbum Apostoli, ei quod item ait l: *Nemini quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis.* Siquidem non hoc voluit, vt alia quælibet debita negarentur, præsertim cum idem ipse dicat m: *Cui honorem, honorem*: & cætera in hunc modum. Vt ergo plenius intelligas quid in vtroq; senserit, quidue monuerit, vide quemadmodum inter radios solis minora quælibet luminaria non videntur. Nunquid amota modo sidera arbitramur, nunquid extincta? Minimè quidem, sed ampliori claritate quodammodo tecta, interim apparere non posse. Sic ergo dilectio illa quæuis debita superans, quasi sola regnare debet in nobis; vt quicquid debetur cæteris, sibi vendicet, & ex dilectione omnia faciamus. Sic diuinus præualere debet honor, & quodammodo præiudicare vniuersis, vt solus ipse non modo præ omnibus, sed in omnibus honoretur. Idipsum sane putes, dictum etiã de amore. Quid enim extra ipsum reliquit cæteris, qui totũ cor, totam animam, totam virtutem Domino Deo suo in dilectione donauit? In ipso itaque, fratres, affectuose diligamus, Angelos eius, tanquam futuros aliquãdo cohæredes nostros, interim vero actores & tutores à Patre positos, & præpositos nobis. Nunc enim filij Dei sumus, etsi nondum appareat quid erimus, eo quod adhuc paruuli sub tutoribus & actoribus sumus, tanquam nihil interim differentes à seruis.

Quantũ Deo & ipsis quoq; Angelis gratitudinem, amorem & honorem debeamus.

i 1. Tim. 1. d

k Psal. 138. c

l Rom. 13. c

B

m Ibid. h

Honor soli Deo debitus non excludit honorem SS.

Idem de Amore sentiendum.

8\. Cæterum etsi tam paruuli sumus, & tam magna nobis, nec modo tam magna, sed & tam periculosa via restat, quid tamen sub tantis custodibus timeamus? Nec superari nec seduci, minus autem seducere possunt qui custodiunt nos in omnibus viis nostris. Fideles sunt, prudentes sunt, potentes sunt, quid trepidamus? Tantum sequamur eos, adhæreamus eis, & in protectione Dei cœli commoremur. Vide enim quam necessaria sit ista protectio, ista custodia in viis tuis. *In manibus* (inquit) *portabũt te, ne vnquam offendas ad lapidem pedem tuum.* Parum tibi videtur, quod non sit lapis offensionis in via? Considera quæ sequuntur: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Quam necessarius pædagogus, imò etiam baiulus, præsertim paruulo inter hæc gradiẽti? *In manibus* (inquit) *portabunt te.* In tuis quidem viis custodient te, & deducent paruulum quà potest paruulus ambulare. Cæterum non te patientur tentari supra quàm sustinere potes, sed in manibus tollent, vt pertranseas offendiculum. Quàm facilè transit, qui illis portatur manibus, quàm suauiter (iuxta vulgare prouerbium) natat, cuius alter sustinet mentum.

Quam necessaria nob. Angelorum protectio.

D

9\. Quotiens ergò grauissima cernitur vrgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, inuoca custodem tuũ, ductorem tuum, adiutorem tuum in opportunitatibus, in tribulatione. Inclama eum, & dic: *Domine, salua nos, perimus.* Non dormit neq; dormitat: etsi ad tẽpus quandoque dissimulet, ne forte periculosius ab illius te manibus ipse præcipites, si te eis ignoraueris sustentatũ. Spirituales enim sunt manus istæ, & auxilia vtique spiritualia, quæ singulis electorum pro cuiusque discriminis modo & obiectæ difficultatis tanquam lapideæ molis quantitate, ab his qui sibi deputati sunt Angelis spiritualiter & multipliciter exhibentur. Dico ego tamen aliqua ex his quæ communia magis arbitror, & paucis qui inter vos sunt inexperta. Turbatur aliquis vehementer, seu corporali quouis incommodo, seu tribulatione aliqua seculari, seu acedia spiritus, & quadam animi defectione languescens. Iam tentari incipit supra quàm valeat sustinere, iam impinget, & offendet in lapidem, si non fuerit qui subueniat. Quis vero est lapis iste? Ego illum intelligo lapidem offensionis, & petram scandali, in quam si offenderit quis, collidetur: super quem vero ceciderit, conteret eum n. Lapidem vtique angularem, electum, preciosum, qui est Dominus Christus. In hunc lapidem offendere est murmurare aduersus eum, scandalizari à pusillanimitate spiritus & tempestate. Itaq; opus illi est angelica ope, angelica consolatione, angelicis manibus, qui iam defecit, iam propemodum offendit in lapidem. Et verò offendit in lapidem qui murmurat & blasphemat; seipsum collidens, non eum in quem furibundus impingit.

In tentationibus & tribulationibus inuocandi SS. Angeli.

A

n Isaie 8. a

Ad lapidem languidos, & pusillanimes offendere.

10\. B Arbitror sanè velut duabus quibusdam manibus eiusmodi homines interdum ab Angelis supportari, vt quodammodo non sentientes transeant quod tantopere formidabant, nec parum mirentur postmodum tam super posteriori facilitata, quàm super difficultate priori. Vultis scire quas intelligam duas manus? duplicem vtique demonstrationem, dum videlicet hinc quidem *tribulationis* breuitas, inde æternitas *retributionis* ostenditur: aut magis pingitur, vel imprimitur cordi, vt intimo affectu sentiat, quoniam momentaneum hoc & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis. Quis vero istas tam bonas per bonos non credat fieri, cum certum sit, quod econtrario malæ vtiq; fiant immissiones per angelos malos? Habetote familiares Angelos, Fratres mei, frequentate eos sedula cogitatione & deuota oratione, qui semper vobis adsunt ad custodiam & consolationem.

Breuitatẽ tribulationis, & æternitatem retributionis velut duas esse man⁹, quibus supportemur ab Angelis.

SERMO XIII.

De versu XII. *In manibus portabunt te, &c.*

1\. C POssumus hunc versum qui in manibus est, videlicet, *In manibus portabunt te, &c.* non modo de præsenti cõsolatione dictum accipere, sed etiam de futura. Nempe custodiunt nos in viis nostris Angeli sancti, sed via finita (quod est vtique vita finita) in manibus tollũt. Nec enim desunt nobis testes fideles. Proximè lectum est vobis de beatissimo Patre nostro vere per omnia Benedicto, quòd dum intentam oculorũ aciem in splendore coruscæ lucis habere videretur, vidit Germani animã Capuani Episcopi in sphæra ignea ab angelis in cœlum deferri. Sed quid huiusmodi testimonia requirimus? Ipsa in Euangelio Veritas de mendico & vlceroso ait a, *quoniam portatus est ab Angelis in sinum Abrahæ.* Neq; enim in illa tam noua nobis tãque incognita regione ambulare ipsi possemus, præsertim cum tantus sit lapis in via. Quis lapis? Qui in lapidibus olim consueuerat adorari, qui lapides obtulit Domino dicens b: *Dic vt lapides isti panes fiant.* Porrò pes tuus, affectio tua: pes animæ; quam in manibus Angeli portant, ne offendas ad lapidem pedẽ tuum. Quomodo enim non vehementissimè turbaretur anima, si sola hinc egrederetur, si illas sine consolatione ingrederetur vias, si inter illos lapides suis pedibus graderetur.

Animæ defunctorũ manibus Angelorum deportantur in cœlum.

Vita S. Benedicti.

a Luc. 16. f

b Matt. 4. a

D

2\. Etenim vero manifestius audi quàm necesse habeas portari in manibus alienis, nec aliis quam angelicis tamẽ. *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Quid inter hęc faceret pes humanus? Quid humanæ affectionis inter tam terribilia monstra constaret? Nempe nequitiæ spirituales sunt, & quidem non incongruis appellationibus designatæ. Siquidem & de his dictum, quod nequaquam vobis excidisse reor: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.* Quis vero scire potest an diuisæ sint inter eos operationes

tiſſime ſuccenſeret, ſi quandò forte beneficij huius immemorem, aut benefactori deprehendiſſet ingratum? Enimuerò Dominus Deus tuus, ipſa etiam tibi inſtrumenta largitus, ex nihilo fecit hæc omnia. Nec modò fecit, ſed & compegit etiam & formauit, ac ſuo quoque illuſtrauit officio. Quomodò non is omni iure ſibi gratias exigit ampliores?

2\. *2. Beneficium conſeruationis.* Nam ne hoc quidem (licet maximo) contentus munere, qui dedit vt eſſes, qui ante non fueras, adiecit etiā vnde ſubſiſteres, qui iā eras. Nec minus liberaliter hoc, quàm illud mirabiliter eſt operatus. *Faciamus* (inquit) *hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram* b. *b Gen. 1. c* Quid vero poſtea? *Et præſit piſcibus maris, & beſtiis terræ, &c.* Nam & cœleſtia ſeſe elementa in vſus creaſſe tuos, antè docuerat. Nempe facti memorantur, vt eſſent *in ſigna, & tempora, & dies & annos.* Cui putas? Nulli vtique niſi tibi. Cæteræ ſiquidem omnes creaturæ aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea. Quàm copioſus in ſecundo hoc beneficio, quàm liberaliſſimus fuit! Quanta igitur largitus eſt ad ſuſtentationem, quanta ad eruditionem, quanta ad conſolationem, quanta ex hoc iam ad correptionem, quanta etiam ad delectationem. Verum hæc duo gratis, & dupliciter gratis fecit. Quid dico dupliciter gratis? Sine merito tuo, ſine labore ſuo. Nempe *dixit, & facta ſunt* c. *c Pſal. 32. b* An idcirco minus deuotus, minus obnoxius, minus gratus es, quod hæc quidem ſicut pro nihilo, ita de nihilo fecit? Peruerſi cordis eſt occaſiones ingratitudinis veſtigare. Nemo id faceit niſi qui etiam gratis eſſet ingratus. Puto enim neutrum tibi propterea minus vtile, quàm quod præſtanti minimè difficilè fuit. Alioquin ſi forte quod ei laborioſum, tibi magis commodum ducis, ex teipſo tibi iudiciū hoc nec te alibi illud putem quàm apud te didiciſſe. Sic præſtares libentius ipſe fratri tuo abſq; incommodo tuo. Verum etſi gratis præſtarē velles, nolles tamen vt hanc tibi ille prætenderet ingratitudinis cauſam.

3\. *3. Beneficium Redēptionis.* Cæterum ex hoc iam tertium opus tuæ redemptionis attende. Non eſt velamen excuſationis, laboratum prorſus in ea. Gratis hoc quoque præſtitum eſt, ſed gratis quod ad te pertinet. Nam quod ad illum, plane non gratis. Saluus factus es pro nihilo, non de nihilo tamen. Quid ad hæc dormitat affectio? Imo vero mortua eſt illa. non dormit quæ huic beneficio non reſpondet, quæ ſe totam non effundit in gratiarum actionem, & vocem laudis. Nam & cætera duo euidentiſſimè rerum hoc commendant, vt in eis quoque vera fuiſſe dilectio comprobetur; non propterea de facili præſtans quod nollet aliter, ſed quod non aliter oporteret. Itaq; fecit te Deus tuus, fecit tam multa propter te, facit propter te & ſemetipſum *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis* d. *d Ioan. 1. b* *4. Beneficium remunerationis.* Quid adhuc reſtat? Factus eſt ipſe tecum caro vna, te quoque ſecum faciet ſpiritum vnum. Non recedant hęc quatuor à corde tuo, non ab ore, non à memoria, non ab affectione. Hæc cogita ſemper, in his iugiter delectare. His velut quibuſdam ſtimulis vrgens ſollicita animā tuam, his facibus eam inflammare curato ad redamandum eum qui tam multipliciter ſuum tibi erga te commendat amorem. Memento ſanè quod idem ait e: *Si diligitis me, mandata mea ſeruate.* *e Ioan. 14. b* Serua igitur mandata Creatoris tui, ſerua mandata benefactoris tui, redemptoris tui, remuneratoris tui.

4\. Sed ſi hæc quatuor, quot ſunt mandata? Omnes nouimus decem eſſe. Itaque per quaternarium hunc decalogum legis multiplicans, veram habes quadrageſimam, tenes quadrageſimam ſpiritualem. Tantum ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Caue ſerpentis aſtutiam, obſerua inſidias inimici. Nempe quadruplici tentamento quadrifariam impedire conatur actionem quam exegeris gratiarum. Tentatus eſt in his omnibus Chriſtus, vt veraciter ab Apoſtolo ſcribitur f. *f Heb. 4. d* *Tentatus per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.* Erit forte qui miretur & dicat quartam ſeſe Domini tentationem non legiſſe. *g Iob 7. a* *Tentationes Domini quatuor.* Verum vt ego arbitror, non hoc diceret, ſi legiſſe ſe meminiſſet g, quoniam *tentatio eſt vita hominis ſuper terram.* Hoc enim qui meminit, non

A ea tantum triplici tentatione tentatum fuiſſe Dominum arbitratur, quæ facta eſt in ieiunio deſerti, in pinnaculo templi, in vertice montis. Sane in his omnibus erat manifeſta tentatio. Verum illa quę extunc & deinceps vſque ad mortem crucis ei non defuit, etſi occultior, vehementior tamen fuit. Nec hoc quoque à propoſita ſimilitudine videtur abhorrere. Nam & tria illa beneficia quę iam tranſiere, euidentiſſima, & in lucem poſita eſſe noſcuntur. Sane quod ad ſpem vitæ æternæ pertinet, nondum exhibitum, necdum propalatum eſt nobis. *Tentatio cōtra ſpem occulta, ſed grauiſſima.* Nihil proinde mirum ſi ſit minus aperta tētatio, vbi etiam cauſa tentationis occulta. Cæterum & diuturnior & validior ipſa eſt, quod aduerſus ſpem noſtram quicquid habet malignitatis exerat inimicus.

5\. Itaque primo quidem vt auctori naturæ ingratos faciat, ampliorē ingerit pro natura ſollicitudinem, quemadmodum etiam ipſi Chriſto eſurienti auſus eſt dicere h: *h Matt. 4. a* *Dic vt lapides iſti panes fiant.* Quaſi vero figmentum noſtrū ignoret ipſe qui finxit, aut nō curet homines, qui cœli volucres paſcit. Quam vero ingratus eſt ei qui propter **B** hominem vniuerſum hunc condidit mundum, quiſquis vt ſubſtantiam eius quatu concupiſcit obtineat, procidens non veretur adorare malignum. *Hæc omnia* (inquit) *tibi dabo ſi procidēs adoraueris me.* Tu illa ne feciſti miſer? Quomodo dabis quæ ille creauit? Aut quomodo abs te ſperanda, quomodò tua adoratione petenda, quæ ab illo condita in illius poſita ſunt ditione? Iam in hoc quod ait: *Mitte te deorſum*, caue tibi quicunque es qui templi pinnaculum conſcendiſti. *Cautela pro Prælatis, qui peruerſo fine occupant dignitates Eccleſiæ.* Caue tibi ſpeculator domus Domini. Caue tibi, qui in Eccleſia Chriſti locum cerneris tenere ſublimem. Quàm ingratus enim, imò quàm iniurioſus es illi magno ſacramento pietatis, ſi in illo quæſtum æſtimes pietatem. Quam infidelis ei qui miniſterium hoc ſanguine proprio conſecrauit, ſi eo quæras gloriam tuam, quę nihil eſt; quęras quæ tua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti? Quam indignè reſpondes eius dignationi, qui in diſpenſatione humilitatis ſuæ ſublimem eſſe te fecit, cœleſtia tibi ſacramenta commiſit, cœleſtē forte & ampliorem quàm ipſis ſpiritibus cœleſtibus tradidit poteſtatem. Si deorſum ipſe te mittas, ſapias non **C** quæ ſurſum ſunt, ſed quæ ſuper terram. Sed & omnis qui de virtutum eminentia, ad inanis gloriæ ſeſe demittit & deiicit appetitum, haud dubium quin Domino virtutum, qui tanta inter nos tolerauit vt nobis formam huius imprimeret ſanctitatis, pro gratia contumeliam reddat.

6\. *Tentatio corporalis neceſſitatis Aſpidi comparatur.* Conſideremus diligentius, Fratres, ne forte prima illa tentatio quæ corporalis neceſſitatis occaſione animum turbat, aſpidi debeat comparari. Hoc enim animal quodammodo violentum morſu nocet, obturat aurem ne audiat vocem incātantis. Quid vero agere nititur in hac parte tentator, niſi vt aduerſus conſolationem fidei aurem cordis obſtruat & obturet? Sed non profecit inimicus in eo, non illius præcluſit auditum qui ait i: *i Matt. 4. a* *Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Nam in eo quod ait: *hæc omnia tibi dabo ſi procidens adoraueris me*; in malū inſidiantis ſuadibilem ſibilū animaduertite draconis. Ferunt illum in arena latitantē, etiam aues volantes flatu attrahere venenato. Quam venenatus hic flatus fuit, *hæc omnia tibi dabo ſi procidēs adoraueris me.* Verum non erat iſta quælibet auis, nihil po-**D**tuit draconis flatus ad illam.

7\. *Baſiliſci monſtruoſa natura.* De baſiliſco quid dicimus? Monſtruoſius cæteris ſolo viſu hominem inficere & interficere perhibetur. Ni fallor, vana gloria eſt. *Videte ne* (inquit) *iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis.* *k Matt. 6. a* Ac ſi dicat: Cauete oculos baſiliſci. Sed cui nocere dicitur baſiliſcus? Et qui non viderit baſiliſcum. *Per eam inanis gloria notatur.* Alioquin ſi prior eum videas, iam non tibi nocet (vt aiunt) magis moritur ipſe. Ita eſt fratres. Non videntes necat inanis gloria, cæcos & negligentes, qui ſe ei oſtentant, qui ſe exponunt; & non potius ipſi inſpiciunt, non attendunt, non diſcutiunt illam, non vident denique quàm ſit friuola, quam ſit caduca, quam vana, quam inutilis. *Quomodò extinguenda tentatio vanæ gloriæ.* Si quis eum intueatur hoc modo, moritur baſiliſcus, nec iam occi-

dit eum gloria, sed occiditur magis & occidit ei quodammodo versa in puluerem, imò redacta in nihilum. Puto autem, non est quærere quid ad inanem gloriam ea tentatio visa sit pertinere, vbi dictum est: *Si filius Dei es, mitte te deorsum.* [l Matt. 4. a] Vt quid enim hoc nisi vt videretur, vt laudaretur à basilisco?

8. Et vide quomodo seipsum occultauerit basiliscus, quasi vt non possit ante videri. *Scriptum est* (inquit) *quoniam Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te.* Quid scriptum est maligne, quid scriptum est? *Angelis suis mandauit de te.* Quid mandauit? Animaduertite & videte quoniam subticuit malignus & fraudulentus, quod malignitatis suæ commenta dissolueret. [Pulcrè insultat Diabolo Christū tentanti.] Quid enim mandauit? Nempe quod in psalmo sequitur: *Vt custodiant te in omnibus viis tuis.* Nunquid in præcipitiis? Qualis via hæc de pinnaculo templi mittere se deorsum? Non est via hęc, sed ruina; & si via, tua est, nō illius. Frustra in tentationem capitis intorsisti, quod scriptum est ad corporis consolationem. Huic enim necesse est custodiri, cui timendum ne offendat ad lapidem pedem suum. Non est quòd custodiatur, cui non quod timeatur. Quid vero taces & illud quod sequitur: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem?* Te enim hæc parabula tangit. Monstruosa malignitas, monstruosis appellationibus conculcanda figuratur. Nec modo ab ipso capite, sed etiam à corpore vniuerso. Siquidem aduersus Dominum post ternam confusionem hanc non iam serpentina calliditate, sed crudelitate vsus est leonina, vsq; ad contumelias, ad flagella, ad alapas, ad mortem, & mortem crucis. Sed manifestè etiam leonem te conculcauit leo de tribu Iuda. Sic & aduersum nos, Fratres, vt in cæteris omnibus viderit se frustratum, toto iam furore persecutionem suscitat qualis non fuerit ab initio; vt vehementia tribulationis regnum cœleste sperantibus intercludat. Felix anima quę & ipsum leonem potenti virtute conculcans, violenter illud rapere præualebit.

9. Ex hoc itaque, dilectissimi, tanquam super aspidem & basiliscum cautius & sollicitius ambulemus. Caueamus omnem radicem amaritudinis, vt nemo nostrum mordax inueniatur, nemo audax, vel ardens, nemo inexorabilis aut rebellis. Nec vero deorsum mittamus nos, sed transcendamus & transeamus lethalem gloriæ temporalis obtutum, vt quomodò scriptum est: *Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum* m. Conculcemus quoque leonem pariter & draconem, vt neque illius rugitus terreat, nec istius flatus inficiat. [m Prou. 1. b] [quatuor mōstra 4. affectionibus incubantia.] Videntur hæc quatuor monstra affectionibus æquè quatuor singula singulis incubare. Cui ergo potissimum draco insidiatur? Æstimo quia *cupiditati*, quod hanc nouerit esse radicem malorū omnium, & quæ maxime cor subuertat. Inde enim etiā quasi consulens dixit n, *hæc omnia tibi dabo.* [n Matt. 4. b] Nam de leone quidem manifestum est quod nisi ad ianuam *timoris* terrificos non dat rugitus. Porro *tristitiæ* fores aspis obseruat, quod eas maxime morsibus suis peruias arbitretur. Vnde & ad Christum Dominum donec iam esurientem cerneret, non accessit. Econtra satiè caueat necesse est *lætitia* basiliscum, quod eo potissimum aditu venenatos ingerere soleat radios oculorum: nec vana gloria tibi ob lætitiæ noceat vanitatem.

10. Illud quoque considera, an fortè virtutes quatuor, quatuor his tentationibus opponere valeamus. [Quatuor virtutes totidem tentationibus oppositæ.] Leo rugiet, quis non timebit? Si quis ille fuerit, *fortis* erit. Sed frustrato leone, draco absconditur in arena, vt virulentis flatibus attrahat animam, insufflans ei quodammodò concupiscentiam terrenorum. Quis putas illius prætentitabit insidias? Nemo vtique nisi *prudens*. At forte dum ad ista descendere caues, vrget quis molestia: & ecce protinus aspis adest. Nam opportunum tempus sibi inuenisse videtur. Quis non exspectabitur ab aspide ista? Nempe vir *temperans* & modestus, qui sciat abundare, & penuriam pati. Puto ex hac occasione fascinare te volet male blandiens oculus nequam. Quis auertet faciem suam? Profectò *iustus*, qui non modo non ipse sibi accipere gloriam quæ Dei est, sed ne ab alio quidem recipere velit oblatam: si tamen ille sit iustus, qui iuste quod iustum est exequatur, qui iustitiam suam non faciat coram hominibus, qui denique etsi iustus fuerit, caput non leuet. Hæc enim virtus specialiter in humilitate consistit: Hæc intentionem purgat, hęc quoque meritum omne eo veracius & efficacius obtinet, quo minus arrogat sibi.

SERMO XV.

De versu XIV. *Quoniam in me sperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum.*

VEnite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos: dicit Dominus a. 2. [a Matt. 11. d] *Tollite iugum meū super vos, & inuenietis requiē animabus vestris. Iugū enim meum suaue est, & onus meum leue.* Laborātes ad refectionem inuitat, ad requiem prouocat oneratos. Non tamen interim onus subtrahit aut laborem, magis autem onere alio, alio labore cōmutat; sed onere leui, suaui iugo, in quibus requies ac refectio, etsi minus appareat, tamen inueniatur. Graue onus iniquitas sedēs super talentū plūbi b. [b Zach. 5. c] Sub hac gemebat sarcina qui dicebat c: *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meū: & sicut onus graue grauatæ sunt super me.* [c Psal. 37. a] [Onus peccati graue leui Christi onere commutatur.] Quod ergò onus Christi, quod onus leue? Vt quidem ego sentio, onus beneficiorum, dulce onus, sed ei qui sentit, ei qui experitur. Alioquin si non inuenias, si non aduertas, graue omninò & periculosum. Oneriferū animal homo tempore suæ mortalitatis. Si adhuc portat peccata sua, onus est graue; si iam fortè exoneratus est à peccatis, minus quidem graue; sed si sanū sapiat, non minus graue onus inueniet hanc ipsam quam diximus exonerationem. [Onerat nos Deus beneficio, cum exonerat peccato] Onerat nos cum exonerat Deus, onerat beneficio cum exonerat peccato. Vox onerati d: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* [d Psal. 115. a] Vox onerati e: *Exi à me, quia homo peccator sum Domine.* [e Luc. 5. b] Vox onerati f: *Sēper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum.* [f Iob 31. c] Semper (inquit) timui: sicut ante, sic post acceptā indulgentiam peccatorum. Beatus homo qui ita semper est pauidus, nec minori angitur sollicitudine, ne forte obruatur beneficiis, quàm peccatis.

2. Ad hoc siquidem diuina nobis tam sedula erga nos & tam profusa beneficentia commendatur, vt sollicitemur ad gratiam, inuitemur ad dilectionem. [Dei dona non sine onere.] Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. Quid vltra potuit tibi facere & non fecit? Noui quid cogites ingenua creatura. Habes gratiā Angelis Domini, sed ad ipsum ambis Dominum Angelorum. Oras & optas, vt nunciis non contentus, ipse quoque qui loquebatur, adsit: nec te quasi per mediū, sed sui oris osculo osculetur. Audisti super aspidem & basiliscū leonē pariter & draconem tibi ambulandum fore, nec super dracone ipso victoriam Michaëlis & Angelorum eius ignoras. Veruntamen non Michaëli, sed Domino clamant desideria tua. *Libera me & pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me* g. [g Iob 17. a] Hoc nempe non est modo altis, sed ipsis quoq; altioribus altius captare refugium, vt ex sententia profitenti *quoniam tu es spes mea*, merito respondeatur, *altissimum posuisti refugium tuum.*

3. Non enim dedignatur esse spes miserorum miserator & misericors Dominus: non seipsum liberatorem simul & protectorem in se sperantibus exhibere recusat. *Quoniam in me sperauit* (inquit) *liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum.* Nempe, nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam h, siue ille homo, siue etiam Angelus esset. [h Psal. 126. a] Montes in circuitu Hierosalem, sed parum hoc, imò nihil hoc foret, si non etiam Dominus in circuitu esset populi sui. [Solus Deus spei nostræ solidum præsidium.] Merito proinde in Cantico i sponsa describitur inuenta licet vigilibus (imo ab eis magis inuenta: nec enim eos ipsa quærebat) non substitisse, nec contenta fuisse vigilibus, sed percontata breuiter de dilecto, ad ipsum omnis peruolasse. [i Cant. 3. a] Erat enim cor eius non in vigilibus, sed in Domino fiduciam habens. Et aliter forte suadentibus aiebat k: *In Domino confido: quomodo dicitis animæ* [k Psal. 10. a]

mea. transmigra in montem sicut passer? Minus vigilanter id
A obseruatant Corinthii, cum offensis quasi vigilibus secederent apud eos, & minime pertransirent. *Ego quidem*
l 1. Cor. 1. b *Cephæ, ego autem Pauli*l, aiunt, *ego vero Apollo*. Sed quid
fecerunt vigiles sobrii, vigiles circumspecti? Non enim
poterant sibi suscipere sponsam, qui benè eam æmulabantur, qui æmulabantur Dei æmulatione, qui desponderant vni viro virginem castam exhibere Christo. *Per-*
m Cant. 5. e *cusserunt me & vulneraverunt me*, ait m. Vt quid ita? Ni fallor, vrgebant vt pertransiret, proinde inuentura dilectū.
Denique etiam *tulerunt pallium meum* (inquit) haud dubium quin vt curreret expedita. Animaduertere est quàm
valide percutiat, quibus sagittis Apostolus vulneret eos,
n 1. Cor. 1. b qui diuertisse apud vigiles videbātur n. *Nunquid Paulus*
pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis?
Et item: *Cum enim dicit quis, Ego sum Pauli; alius autem,*
ego sum Apollo, nonne homines estis? Quid ergo est Apollo,
quid vero Paulus? Ministri eius cui credidistis. Quoniam in
me speravit, liberabo eum. Non in vigilibus, non in homine,
non in Angelo, sed in me (inquit) sperauit: nihil boni nisi
ex me, ne per ipsos expectans. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descen-
o Iac. 1. d dens à Patre luminum o. Ex me vigiliæ hominum vtiles,
circa opera vtique manifesta, eis nimirum custodes homines deputaui. Ex me excubiæ Angelorum obseruantium, secretiores motus spiritualiter sollicitantium, propulsantium suggestores iniquos. Cæterum intima sane
custodia secretissimæ intentionis, non modo ex me, verumetiam per me fiat necesse est, quod illo quidem humanus nequeat, sed ne angelicus quoque oculus penetrare.

4. Triplex custodia seu gubernatio nostri.
Agnoscamus triplicē hanc custodiam. Fratres, & exhibeamus nos eis quales cunq; cōuenit exhiberi. Prouideamus bona coram hominibus, coram Angelis, coram Deo.
Contendamus placere omnibus per omnia, sed maxime
1. Erga Homines. ei qui maximus est super omnia. In conspectu Angelorū
psallamus ei, vt in eis impleatur quod scriptū est p: *Qui*
p Psal. 118 K *timent te, videbunt me & lætabuntur; quia in verbo tuo supersperaui.* Obediamus præpositis nostris, qui peruigilant
tanquam redditurī rationem pro animabus nostris, vt nō
q Heb. 13. e cum tristitia hoc faciant q. Et quidem gratias Deo, ex cuius solo munere venit. Non est quod multum vos moneā,
non est quod multum vobis timeam in hac parte. Quod
enim est gaudium meū, & gloria mea, nisi prōpta obeditio & irreprehensibilis conuersatio vestra? Quid si certo
2. Erga Angelos. cognoscerem ne Angelos quidem amplius aliquid in vobis cognoscere quod dedeceat, apud neminem vestrū ex
anathemate Hierico quippiam occultari, non murmurare aliquem, nō detrahere in occulto, nō simulatoriè agere
vel remissè, non ignominiosas voluere animo cogitationes, quibus solet (heu) interdū ipsa quoque pars corporis
perturbari? Magnum hoc mihi gaudiū incrementum, sed
nondum vtique plenitudo. Non enim tam magni sumus,
vt possit nobis adeò esse pro minimo, ab homine iudicari
non posse, minus autem nihil conscios esse nobis. Cæterum si occultissimum iudicem timēt etiam magni, quātò
nos ad illius examinis memoriam conuenit trepidare? O
si mihi contingeret certum esse nil esse in omnibus nobis
3. Erga Deū. Iudicium Dei præcipuè intuendum & timendum. illum offendens oculum, qui solus perfecte nouit quid sit
in homine, videns in eo & quod in se ille non videt. Hoc
vel maximè iudicium vestigemus, Fratres, & eo amplius
frequentemus in timore & tremore ipsius considerationem, quò minus comprehendere possumus inuestigabilem abyssum iudiciorum Dei, & irrefragabilem dispositionem. Cum hoc timore spes habet meritum, cum hoc
metu fructuosè speratur.

5. Timor Dei materia spei.
Est autē is ipse timor firmissima quædam & efficax materia spei, si quis prudenter aduertat. Siquidem maximū
quoddam Dei donum timor iste, & ex perceptione præsentium firma est expectatio futurorum. Postremo bene-
r Psal. 146. b placitum est Domino super timentes eum, & vtique vita
in volūtate eius, & in beneplacito eius salus æterna. *Quoniam in me sperauit, liberabo eum.* Dulcissima liberalitas, in
se sperantibus non deesse. Hoc enim totum hominis meritum, si totam spem suam ponat in eo, qui totum hominem saluum facit. *In te sperauerunt patres nostri, sperauerūt*
& liberasti eos, ad te clamauerunt & salui facti sunt: in te
*sperauerunt & non sunt confusi*a. Quis enim sperauit in eo a Psal. 21. a Spei nostræ respōdet Dei liberalitas.
& confusus est? Sperate in eo omnis congregatio populi.
Quemcunque enim locum calcauerit pes vester, vester
erit. Pes vester vtique spes vestra est: & quantumcunque
illa processerit obtinebit, si tamen in Deum tota figatur,
vt firma sit & non titubet. Quid timeat aspidem aut basiliscū, quid leonis rugit[us], aut draconis sibilos expauescat?

6.
Quoniam in me sperauit, liberabo eum. Porrò liberatum
quidem ne iterum egeat liberari, protegam eum & conseruabo, si tamen cognouerit nomen meum, ne sibi tribuat, quod liberatus est, sed nomini meo det gloriā. *Protegam eum quoniam cognouit nomen meum.* In præsentia
enim vultus glorificatio, in notitia nominis protectio
exhibetur. Spes in nomine, res in facie est. Quod enim
videt quis, quid sperat? t Fides vtique ex auditu, & ea qui- t Rom. 8. e
dem, iuxta eundem Apostolum u, *est rerum substantia spe-* u Heb. 11. a
randarum. Protegam *eum quoniam cognouit nomen meum.*
Non nouit nomen eius, qui illud assumit in vanum, qui Nomen Dei nosse quid sit.
dicit ei Domine Domine, & non facit quæ dicit ipse. Nō
B nouit nomen eius, qui eum nec honorat vt patrem, nec
vt Dominum timet. Non nouit nomen eius, qui ad vanitates & insanias falsas conuertitur. *Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas* x. Hoc nomen cognouerat qui dicebat y: *Non* x Psal. 39. a
enim est aliud nomen datum hominibus in quo oporteat saluos y Actor. 4. c
fieri. Nos quoque si nouimus nomen sanctum quod inuocatum est super nos, desiderandum vtique nobis, vt semper sanctificetur in nobis: atque ita orandum iuxta doctrinam vtique Saluatoris z: *Pater noster qui es in cælis, sancti-* z Matt. 6. b
ficetur nomen tuum. Denique audi quid sequatur in psalmo. *Clamauit ad me, & ego exaudiam eum.* Hic fructus notitiæ nominis, clamor orationis: porro fructus clamoris,
exauditio Saluatoris. Quomodo enim aut non inuocans
exaudiri poterat, aut nomen Domini nesciens inuocare?
Gratias ei qui manifestauit hominibus nomen Patris,
fructum salutis in eius inuocatione constituens, sicut
scriptum est a: *Quicunque inuocauerit nomen Domini, sal-* a Ioel 2. g
uus erit.

C
Sermo XVI.

De versu XV. *Clamauit ad me, & ego exaudiam eum,* &c.

1.
Clamauit ad me, & exaudiam eum. Hoc planè est testamentum pacis, hoc pietatis fœdus, hoc pactum
misericordiæ & miserationis. *Sperauit in me, liberabo eum.*
Nomen meum cognouit, *protegam eum.* inuocauit me: &
ego exaudiam eum. Nisi enim hæc aut similia diceret,
quis non diffideret? Quis gloriabitur castum se habere
cor? Nunc autem apud te propitiatio est, & propter hanc
legem tuam sustinui te Domine. Dulcis lex, quæ meritū
exauditionis in clamore constituit postulationis. *Clamauit* (inquit) *ad me, & exaudiam eum.* Merito non exaudi- In Dei auribus clamat, qui vehementer desiderat.
tur qui clamare dissimulat, aut omninò non postulans,
aut tepide postulans & remissè. Siquidem in Dei auribus
desiderium vehemens clamor magnus: è regione autem
remissa intentio, vox submissa. Quando illa penetrabit
nubes? quando audietur in cœlis? Nempe vt clamādum
D sibi nouerit homo, inter primordia suæ orationis ipsum
quem oraturus est Patrem in cœlis esse protinus admonetur, quod videlicet impetu quodam spiritus, illo sibi
iaculandam esse meminerit orationem. Spiritus est De[us],
& in spiritu clamet necesse est, quisquis clamorem suum
ad eum desiderat peruenire. Sicut enim non faciem hominis respicit tanquam homo, sed magis intuetur cor: sic
ad cordis potius vocem, quam corporis aures eius: cui
merito dicitur a: *Deus cordis mei.* Hinc est, quod Moyses a Psal. 72. d
foris tacens intus auditur, dicente Domino b. *Quid clamas ad me?*

2.
Clamauit ad me, & exaudiam eum. Non immerito. b Exod. 14. d
Clamorem magnum sane magnitudo necessitatis extor-

glorificabo eum, euidétius hoc versiculo declarauit. Cui tamen non sufficeret ab eo glorificari, cuius perfecta sunt opera? Non enim tanta immensitas nisi in immensum quempiam glorificare potest. Necesse est magna sit glorificatio à magnifica gloria quæ descendit. *Voce de lapsa à magnifica gloria* h, ait Petrus. Bene magnifica gloria glorificans tam magnificè, in longitudine, in multitudine, in plenitudine claritatis. Fallax gloria, & vana est claritas, dies hominum breuis. Sapiens eiusmodi non optabit: magis loquetur ex corde ei qui intuetur cor. *Et diem hominis non desideraui: tu scis*. Ego tamen plus aliquid quã non desiderat desidero, vt ne recipiam quidem. Scio enim cuius vox sit k. *Ego claritatem ab homine non accipio*. Quã vero miseri, qui gloriam quæ ab inuicem est quærimus, & nolumus eam quæ à solo est Deo. Sola siquidem ea quã solam negligimus, longitudinem habet, sola repletionem. Breues dies hominis, & dies eius tanquam flos agri sic efflorebit. *Exsiccatum est*, inquit l, *fœnum: & cecidit flos, verbum autem Domini in æternum manet*. Verus nimirum dies qui non nouit occasum, æterna veritas, vera æternitas, ac proinde vera æternaque satietas. Alioquin quomodo gloria illa replebit, quæ fallax & vana est? Denique & inanis dicitur, vt noueris te ex ea magis exinaniri posse, non posse repleri. Bonũ ergo interim magis abiectio quàm elatio est, bonum magis necessitas quàm voluptas: quod cum vtraque res citius transeat, altera pœnam habeat, altera sit paritura coronam.

h 1. Pet. 1. d

Gloria futura verè magna, præsens fallax & inanis.

i Ierem. 17. c

k Ioan. 5. g

l Esa. 40. b

3.

Tribulatio vtilis & necessaria.

Vtilis tribulatio, quæ probationem operatur, ducit ad gloriam. *Cum ipso sum*, inquit, *in tribulatione, eripiã eum, & glorificabo eum*. Agamus gratias Patri misericordiarum qui nobiscum est in tribulatione, & in omni tribulatione nostra nos consolatur. Res enim, vt dixi, necessaria tribulatio quæ in gloriã vertitur, tristitia quæ mutatur in gaudium. Gaudium sanè longum quod nemo tollit à nobis, gaudium multiplex, gaudium plenum. Res necessaria est ista necessitas, quæ coronam parit. Non contemnamus, fratres: semen modicum est: magnus exinde fruct⁹ exurgit. Fortè insipidum, fortè acerbum est, fortè granum sinapis. Non consideremus quæ videntur: sed quæ non videntur in eo. Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non vidẽtur, æterna m. Prælibemus primitias gloriæ, gloriemur in spe gloriæ magni Dei. Non solum autem, sed vt dicam expressius, gloriemur in tribulatione. In ea siquidem spes gloriæ est. Vide si non hoc ipsum docere voluit Apostolus cum subiunxit n: *Quoniam tribulatio patientiã operatur*, &c. Manifestè aduertere est in his verbis cum præmisisset Apostolus *gloriari in spe*: non aliud aliquid sed amplius eum addidisse dicendo: *Non solum autem, sed & gloriari in tribulationibus*. Non enim altera gloriatio commendatur, sed additur vbi spes gloriæ, vbi ipsa spei gloriatio requiratur. Siquidem in tribulatione spes gloriæ, imò & ipsa in tribulatione gloria continetur: sicut spes fructus in semine, sic & ipse fructus in semine est. In hunc modum etiam modo regnum Dei intra nos est, thesaurus ingens in fictili vase, in agro vili. Est, inquã, sed absconditum est, felix qui ibi inuenerit illud. Quis ille? Nempe qui messem magis cogitauerit quàm sementem. Oculus fidei inuenit hunc thesaurum, non secundũ faciem iudicans; sed videns quæ non apparent, sed intuẽs quæ non videntur. Quàm veraciter hunc thesaurum inuenerat, quem volebat inueniri & ab aliis, qui dicebat o: *Momentaneũ hoc & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. Non dicit remunerabitur, sed *æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. Latet gloria, fratres mei, abscondita nobis est in tribulatione, in momentaneo hoc latet æternitas, in hoc leui pondus sublime & supra modum. Interim ergo festinemus nobis emere agrum istum, emere thesaurum istum, qui absconditus est in agro. Omne gaudium existimemus cum in varias inciderimus tribulationes. Dicamus ex animo, dicamus ex sententia: p *Bonum magis ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuii*.

In tribulatione non præsentia & apparentia sed futura & abscondita cogitanda.

m 2. Cor. 4. d

n Rom. 5. a

In tribulatione spes gloriæ, velut messis in semente.

o 2. Cor. 4. d

p Eccl. 7. a

4.

Cum ipso sum in tribulatione, ait Deus: & ego aliud interim requiram quã tribulationem? Mihi adhærere Deo bonum est q. Nõ solum autem, sed & ponere in Domino spem meam: quia *eripiam eum*, inquit, *& glorificabo eum. Cum ipso sum in tribulatione. Deliciæ*, inquit r, *meæ esse cum filiis hominum*. Emmanuel nobiscum Deus. *Aue gratia plena*, ait Angelus ad Mariam, *Dominus tecum* s. In plenitudine gratiæ nobiscum est, in plenitudine gloriæ erimus nos cum eo. Descendit vt prope sit his qui tribulato sunt corde, vt nobiscum sit in tribulatione nostra. Erit autem quando rapiemur in nubibus obuiam Christo in aëra, & sic semper cum Domino erimus si tamẽ curemus interim eum habere nobiscum, vt sit comes viæ, qui patriæ redditor est futurus: imò qui tunc patria, modo sit via. Bonũ mihi Domine tribulari, dummodo ipse sis mecum, quàm regnare sine te, epulari sine te, sine te gloriari. Bonum in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecum, quàm esse sine te vel in cœlo. Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Aurum probat fornax, & viros iustos tentatio tribulationis t. Ibi ibi cum eis es Domine, ibi in tuo nomine congregatis medius astas, sicut olim cum tribus pueris es dignatus etiam ethnico apparere, vt diceret, quia *species quarti, similis filio Dei* u. Quid trepidamus, quid cunctamur, quid refugimus hunc caminum? Sæuit ignis, sed Dominus nobiscum est in tribulatione. Si Deus nobiscum, quis contra nos? Nihilominus quoque si ille eripit, quis est qui rapiat de manu eius? Quis est qui de manis eius possit eruere? Postremo si ille glorificat, quisnam alius inglorium faciet? Si ille glorificat, quis humiliabit?

q Psal. 72. a

r Prou. 8. d

s Luc. 1. e

Tribulari bonum modò Dominus nobiscum.

t Eccli. 27. a

u Dan. 3. g

Audi denique quanam gloria ipse glorificet. *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum*. Et primo quidem in eo quòd dierum nomen pluraliter posuit, non vicissitudinem aliquam, sed multitudinem voluit commẽdare. Alioquin si vicissitudinem suspicaris, melior est dies vna in atriis Domini super millia x. Legimus sanctos atque perfectos viros etiam ab his diebus nostris plenos migrasse dierum: nec sanè aliud quàm virtutum plenos, plenos intelligimus gratiarum. Nimirum in hanc plenitudinem velut de die in diem, de claritate in claritatem, non quidem à suo, sed à Domini spiritu transformantur. Si ergo dies gratia dicitur, si (vt supra meminimus) etiam dies hominis, claritas quæ ab homine est; & malè nitens gloria, quam ab inuicem quærimus: quomodo non magis verus dies & plenus meridies veræ gloriæ plenitudo? Quòd si dies plurimos diuisiones dicimur gratiarum, quomodo non in multiplici gloria dierum intelligitur multitudo? Postremo euidentius audi sine vlla vicissitudine dies multos. *Erit lux lunæ sicut lux solis* (ait Propheta y) *& lux solis septempliciter sicut lux septem dierum*. Istis (ni fallor) cunctis diebus vitæ suæ psalmos suos cantare in domo Domini Rex fidelis optabat z. Erit enim deuotos esse Deo ad singula tantæ & tam multiplicis gloriæ munera, & in omnibus semper gratias agere, quasi cunctis diebus psalmos dicere nomini eius.

x Psal. 83. a

Sancti hinc migrant pleni dierum.

y Isa. 30. f

z Isa. 38.

6.

Longitudine dierum replebo eum. Ac si manifestius dicat; Scio quid desideret, scio quid sitiat, quid sapiat ei. Non ei aurum vel argentum sapit, non voluptas, non curiositas, non dignitas aliqua secularis. Omnia detrimentum facit, omnia aspernatur & arbitratur vt stercora. Exinaniuit penitus semetipsum, nec se ex his patitur occupari, quibus nouit se non posse repleri. Non ignorat ad cuius imaginem conditus sit, cuius magnitudinis capax sit: nec sustinet de modico crescere, vt de maximo minuatur. Itaque *longitudine replebo eum*, quem nisi lux vera reficere, nisi æterna implere non potest. Siquidem nec longitudinitas illa terminum, nec claritas illa occasum, nec satietas illa fastidium habet. Erit enim securitas de æternitate, gloriatio de veritate, exultatio de satietate. *Et ostendam illi salutare meum*. Nimirum extunc videre merebitur quod optauit, cum sibi rex gloriæ gloriosam exhibebit Ecclesiam, non habentem maculam ob splendorem diei, sed neque rugam ob omnimodam plenitudinem sui. Alioquin ad illius fulgorem luminis sicut non impurus, sic nec turbatus quidem in aliquo animus vel inquietus assurgit. Inde est quòd nunc quoque (vt supra memini) sancti

Qui terrena & caduca fastidit is meretur cœlestibus & æternis repleri.

a Heb. 12. d moniam simus & pacem sectari præcipimur a, quod sine A bis nemo videat Deum. Cum ergo repleuerit in bonis desiderium tuum, vt non aliud sit quod requiras, serenato penitus ex ipsa plenitudine animo, videre iam poteris serenitatem illam, illam plenitudinem maiestatis, similis Deo factus, quòd videas eum sicuti est: aut forte iam plenus omni gloria in semetipso, etiam foris salutationem quam operatus est Deus, & plenam maiestate eius omnem terram vndique circunspiciet deliciosissimus deliciosissimi seculi habitator: ad hoc quoque referri posse videbitur quod adiecit: *Et ostendam illi salutare meum.*

Futuræ gloriæ status.

7. Alioquin accipiamus, si magis placet, etiam hoc modo, vt ipsos quos promiserat dies, in hac ostensione salutaris exponat. *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum.* Et tanquam quæreres, vnde erit dies in ciuitate de qua legimus b, quia non lucebit ibi sol per diem, nox enim non erit in ea: *Ostendam illi*, ait, *salutare meum*: vt quemadmodum & in illa scriptura dicitur: Lucerna eius sit agnus c. *Ostendam illi salutare meum.* Non iam in fide erudiam, non iam exercebo in spe, sed specie adimplebo: *Ostendam illi salutare meum*, ostendam illi Iesum meum, vt in æternum iam videat in quem credidit, quem dilexit, quem semper optauit. *Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis* d. Ostende nobis salutare tuum, & sufficit nobis. Qui enim videt illum, videt & te: quia ipse in te, & tu in ipso. Hæc est autem vita æterna, vt cognoscamus te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum e. Itaque tunc dimittes seruum tuũ Domine secundum verbum tuum in pace, cum viderint oculi mei salutare tuum, Iesum tuum, Dominum meum, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.

b Psal. 120. a
c Apoc. 21.
d Psal. 84. a
e Ioan. 17. a

FINIS SERMONVM IN PSAL.
Qui Habitat.

S. P. BERNARDI ABBATIS CLARÆVALLENSIS

SERMONES DE DIVERSIS.

Sermo I.

De fallacia & breuitate vitæ præsentis.

1. a Iob 7. a

Vera omninò sententia, Fratres, quoniam *tentatio est vita hominis super terram* a. Siquidem fallax est, nec simpliciter fallere consueuit. Vt enim multipliciter illudat hominibus, mutat faciem, mutat vocem, modo ait, modo negat, nec erubescit: de ipsa quantitate sua diuersis diuersa loquitur, imò & eidem diuerso tempore contraria quoque suggerit & aduersa. Modo enim se breuem esse causat, modo simulat longiorem. Cum peccare delectat adhuc, gemit altius pro breuitate sua. Nec breuitas falsa, sed gemitus fallax, quod id memoret cum mœrore, vnde magis oportuerat gratulari. Siquidem bonum est ei si sic agere perseuerat, vt flagitiis eius quibus voluntas modum non ponit, vel necessitas finem ponat. Expedit ei qui semper anima moritur, vt corpore citius moriatur, magis autem ei bonum erat si natus non fuisset homo ille. Et ipsa denique vitæ memoria breuioris remedium magis quã incentiuum debuerat esse peccati, sicut scriptum est b: *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Quod si vsque adeo regnat in te peccatum, imò vsque adeo delectat te seruire peccato, vt doleas tibi modicum tempus esse quo seruias ei, sed eousque latam diligis viam, vt omnimodis optes si posses eam etiam facere longam; velis nolis, non longè est finis eius, sed tu fateor longè es à regno Dei, & firmissimum pepegisse videris cum morte fœdus, pactum cum inferno.

Quam falsa & fallacia hominum iudicia.

Malis expedit non esse longæuos.

b Eccl. 7. d
Memoria mortis frenũ peccati.

2. * c Psal. 106. a *Erraverunt* (ait Propheta c) *in solitudine in inaquoso, viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt.* Solitudo hæc super bonum est, quia solos sese reputant, solos appetunt reputari. Literatus est, odit socium. Astutus in negociis secularibus, neminem vellet sibi similem inueniri. Pe- B cuniosus est, si ditescere viderit alterum, cruciatur. Fortis est aut formosus, da ei parem, & contabescit. Solitarius est, sed erroneus. Errat in solitudine sua: non enim solus habitare poterit super terram. Nec mirum quod solitudini huic, *inaquosum* additur: vt dicatur, in solitudine in *inaquoso*. Sicut enim in solitudinibus aquæ deesse solent, & loca deserta sterilia quoque & arida esse consueuerunt, sic superbiam impœnitentia comitatur. Elatum enim cor, durum & expers est pietatis, ignarum compunctionis, siccum ab omni rore gratiæ spiritualis, quia superbis Deus resistit, humilibus vero dat gratiam d. *Qui emittis fontes in conuallibus, inter medium montium* (ait Propheta e) *pertransibunt aquæ.* Hinc est quòd de seipso miserabiliter conquerẽs ait f. *Anima mea sicut terra sine aqua tibi.* Siquidem aquæ inopia non modo aridum, sed & sordidum facit, dum non est quo laueris: & humanum cor lachrymas nesciens, non modo durum, sed & impurum esse necesse est. *Lauabo*, ait g, *per singulas noctes lectum meum*, vt conscientiæ maculas diluam. *Lachrymis meis stratum meum rigabo*, ne in me quoque fiat quod scriptum est, de semine quod cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem h.

Superbia impatiens consortis

d Iacob. 4. b
e Psal. 103. b
f Psal. 142. b
g Psal. 6. b
h Matth. 13. a 3.

C *Errauerunt in solitudine in inaquoso: viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt.* Errauerunt plane in inuio, & non in via. Neque enim via est lata via. Rectitudo quippe ad viam, latitudo ad planitiem magis quam ad viam pertinet. Solitudo in via lata est via: & vbi nulla est via, totum est via. Sic est vita exposita vitiis, latissimos habens hincinde terminos, quia nullos terminos habens. Nec vita sane dicenda est, qua nimirum soli viuitur morti, Apostolo teste, qui ait i: *Quia si secundum carnem vixeritis, moriemini.* Sic nec circuitus via, & tamen impiorum est via, sicut scriptum est K: *In circuitu impii ambulant.* Ipsa est spaciosa via, cuius latitudinis spacium nullis clauditur metis, vbi nec lex est, nec præuaricatio. Huiusmodi ergo filiis diffidentiæ qui totos sese corporeis voluptatibus & propriis voluntatibus tradiderunt, fiducialiter fallax vita breuem sese esse fatetur, vt carnaliter doleant quòd instar principis sui * modicum

i Rom. 8. c
K Psal. 11. b
* Diabolus: de quo Apoc. 12. descend ad vos Diab habẽs irã mag. sciens quod modicũ tempus habet.

tempus se habere cognoscant, atque eo vehementius ad omne flagitium inardescant, sicut quidam dicere referun- A

ᵛ 1 Sap. 2. b

tur: *Non nos prætereat flos temporis, coronemus nos rosis antequam marcescant. Nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra, nullus sit exper s luxuriæ nostræ, vbique relinquamus signa lætitiæ, quoniam hæc est pars, & hæc est sors nostra.* Et manifestius: *Manducemus & bibamus, cras enim moriemur.* Verum id quidem respondebit eis cras iustitia sua: nec manentem hic ciuitatem habent vel ipsi qui viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Sed quod eo magis peccare festinant, prorsus insaniunt. Sane eisdē ipsis si quando forte imminentis sibi mortis cœperint horrere memoriam, & terribilem expectationem iudicii contremiscere, continuò vitæ huius fallacia longam se esse mentitur: vt quam paulo ante breuem esse dolebāt peccato vitam, nunc eandem repentè inueniant vsque adeo prolongatam, vt secure se posse putent non modicā adhuc partem consumere in peccatis, quòd reliqua longa sit, & sufficiat ad agendam pœnitentiam pro peccatis. Cæterū sicut prioribus nisi resipuerint, timor quem timent eueniet, imò grauius quàm quòd verentur accidet eis, vt non modo flagitiorum tempus velociter transeat, sed & succedat tempus aut magis æternitas suppliciorum: ita & his B cum dixerint pax & securitas, repentinus superueniet interitus, vt non possint nec dimidiare dies quibus sese somniant adhuc esse victuros, non illam quam sibi pollicentur dimidiationem explere dierum.

Impii ex vitæ breuitate, luxuriādi occasionē sumentes, insaniunt.

Vitam modò breuē modo longam sibi fingunt.

4\. Vobis Fratres, nec iam à tristitia veræ breuitatis, nec à fallaci consolatione simulatæ longitudinis timeo, quod certissime iam cœpistis ire in ciuitatem habitationis, nec ambuletis in inuio, sed in via. Vereor autem ne vobis quoque, sed aliter vita ipsa simulatione longitudinis illudere velit, non consolationem hinc afferens, sed magis inferens desolationem. Vereor, inquam, ne longiorem sibi vitā superesse quis reputans, & grandem sibi restare autumans viam, obruatur à pusillanimitate spiritus, & labores tantos & tam diuturnos sustinere posse desperet: quasi vero non secundum multitudinem dolorum suorum in corde suo consolationes diuinæ lætificent animas electorum. Et nunc quidem secundum multitudinem dolorū, dum adhuc quasi ad mensuram dantur. Cæterū post hęc, delectationes, non iam consolationes in dextera eius vsq; in finem. Concupiscamus illam dexteram, Fratres, quæ C totos amplexabitur nos, suspirem ad delectationes illas; vt sicut breue est omnino tempus, etiam pauci videantur nobis dies præ amoris magnitudine. *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis* m. Iucunda promissio, & votis omnibus amplectenda. Non enim astabimus quasi manes & vacui spectatores, nec gloria quasi extrinsecus reuelabitur nobis, sed in nobis. Videbimus enim Deum facie ad faciem sed non extra nos, quia in nobis erit, vtique omnia in omnibus. Nimirum plena erit gloria illa etiam omnis terra, quanto magis anima ipsa replebitur? *Replebimur* inquit n, *in bonis domus tuæ.* Et quid dico quòd non aderit nobis gloria, sed inerit? Nunc quoque in nobis est, sed tunc reuelabitur. Nunc enim filii Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus.

Tentatio piorū quibus tædio est longior vita ob continuos, quos secum trahit, labores.

ᵐ in Rom. 8. d

Remedium eius consideratio futuræ retributionis & gloriæ.

ⁿ Psal. 64. a

5\. Fratres mei, si non accepimus spiritum huius mundi, sed spiritum qui ex Deo est, sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Ego enim dico quoniam omnia. Et si mihi non creditis, Apostolo credite o: *Qui proprio, ait, filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non omnia etiam cum illo nobis donauit.* Hęc nempe potestas filiorum D Dei, quam dedit his qui receperunt eum. Hæc gloria cuiusque fidelis, gloria quasi adoptati à Patre, per eum vtique cuius gloriam vidimus, gloriam quasi Vnigeniti à Patre. Audi denique potestatem p: *Omnia,* inquit *possibilia sunt credenti.*

ᵒ Rom. 8. f

ᵖ Marc. 9. d

6\. Sed adhuc multa, inquies, grauiter inquietant, multa euidentius aduersantur. Et miror quomodo omnia data memores, quibus ferè nulla famulantur ad votum. Seruire nobis videntur aliqua, sed cum labore nostro: nec nisi prius seruierimus eis. Iumenta ipsa nisi fuerint à nobis nutrita, nisi domita, nisi fuerint pabulo sustentata, non adiuuant. Terra ipsa quæ debuerat nobis esse germanior, non sine sudore vultus nostri panem nobis ministrat, imò & cum coluerimus eam, spinas & tribulos germinat nobis. Et cætera omnia denique si diligenter consideremus, seruitium à nobis magis exigunt quàm exhibent nobis: vt ea interim sileam quæ sunt parata nocere, vt est ignis ad exurendum: aqua ad submergendū: feræ ad lacerandum. Et hæc quidem ita se habent, sed tamen non mentitur Apostolus etiam alio loco manifeste asseuerans scire se q *quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti.* Veruntamen solerter attende quòd non ad libitum famulari: sed, cooperari dicit ad bonum. Neque enim ad voluntatem seruiunt, sed ad vtilitatem: non ad voluptatem, sed ad salutem: non ad votum, sed commodum nostrum. Vsque adeo siquidem in hunc modum omnia nobis cooperantur in bonum, vt inter hæc omnia etiam ea quæ nihil sunt numerentur, molestia, morbus, & ipsa mors etiam, & peccatum; quæ quidem constat naturas non esse, sed naturæ corruptiones. An vero et peccata ipsa non cooperantur in bonum, qui ex eis humilior, feruentior, solicitior, timoratior & cautior inuenitur?

Hominiquomodò donata omnia.

ᑫ Rom. 8. e

Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.

Etiā morbus, mors, & ipsū peccatum.

Hæ sunt ergo primitiæ spiritus, hæ primitiæ regni, hæc gloriæ prælibatio, hoc potestatis initium, & arra quædam paternæ hæreditatis. Cæterum cum venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est, vt ad votum deinceps omnia disponantur, quod indissolubili vinculo copulata sibi vtile & iucundum separari vltra non possint. Hoc nempe erit illud æternum gloriæ pōdus de quo identidem ait Apostolus: *Momentaneum,* inquit r, *hoc & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternū gloriæ pondus operatur in nobis.* Perge ergo murmurare & dicere: Longum est, graue est, non possum tam immania & tam diuturna portare. Apostolus *momentaneum & leue* perhibet esse quod tolerat: & certe necdum à Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepisti; necdum nocte ac die in profundo maris fuisti, necdum plus omnibus laborasti, postremo necdum vsque ad sanguinem restitisti. Vide ergo quam non sunt condignæ ad gloriam passiones. Quod tribulationis est, momentaneum est & leue: quod gloriæ, æternum est, & pondus etiam supra C modum in sublimitate. Quid in incertum tibi dies & annos numeras? Transit hora, transit & pœna; nec accedunt sibi, sed cedunt potius & succedunt. Non sic gloria, non sic remuneratio, non sic merces ipsa laboris: nescit vicissitudinem, nescit finem, manet tota simul, & manet in æternum. *Cum dederit* (inquit s) *dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini.* Sufficit enim nunc cuique diei malitia sua, nec laborem suum poterit reseruare sequenti, sed omniū merces laborum in vna illa die reddetur, cui altera non succedit. *Reposita est mihi corona iustitiæ* (ait Apostolus t) *quam reddet mihi* non in illis, *sed in illum diem iustus iudex.* Melior est enim dies vna in atriis illis super millia u. Guttatim pœna bibitur, liquando sumitur, per minutias transit: nam in remuneratione torrens est voluptatis, & fluminis impetus, torrens inundans lætitiæ, flumen gloriæ, & flumen pacis. Flumen planè est, sed quod affluat, non quod fluat vel effluat. Flumen non quod transeat vel pertranseat, sed quod abundet. 7.

ʳ 2. Cor. 4. d

NOTA.

Labor breuis, merces perpetua. Passio momentanea, gloria æterna.

ˢ Psal. 93. a

ᵗ 2. Tim. 4. b

ᵘ Psal. 83. c

Æternum, inquit, *gloriæ pondus.* Non enim nobis gloriosa vestis, non gloriosa domus, sed ipsa gloria promittitur. Si quid vero illorum aut similium aliquando dicitur; D figura est. Nam in veritate illorum expectatio, non aliquod lætum, sed ipsa lætitia est x. Gaudent in cibis, gaudent in pompis, gaudent in diuitiis, gaudent & in vitiis homines; sed luctus extrema occupat eiusmodi gaudiorum, quod gaudium in materia conuertibili mutari necesse sit re mutata. Accenditur cereus: non purum lumen est, sed lucerna: siquidem ignis ipse propria fomenta consumit, nec nisi ipsa consumptione fouetur. Porrò deficiente materia etiam ipse deficiet: & vbi illam videris prorsus exustam, hunc quoque nihilominus extinctum esse reperies. Sicut ergò flammæ illius nouissima fumus occupat & caligo, sic lætitia lætæ rei in tristitiam com- 8.

ˣ Prou. 10. d

Breue gaudiū mundanorū.

Elegās simile.

mutatur. Nobis autem non fauum mellis, sed purissimum & liquidissimum mel reposuit Deus, ipsam plane lætitiã, [Ad gaudium piorũ stabile & perpetuũ.] vitam, gloriam, pacem, voluptatem, amœnitatem, fœlicitatem, iucunditatem & exultationem thesaurizauit nobis Dominus Deus noster: & hæc omnia vnum, vt sit participatio Hierusalem in idipsum. Et hoc vnum & idipsum non nisi ipse, sicut supra meminimus, dicente Apostolo y, [y 1. Cor. 15. d & Coloss. 3. b] quoniam erit Deus omnia in omnibus. Hæc merces nostra, hæc corona nostra, hoc brauium nostrum; ad quod vtinam sic curramus, vt comprehendamus. Fratres, nunquam prudens agricola seminandi opportunitatem reputat longiorem, quod futuræ messis desiderat vbertatẽ. Vestri autem dies non minus vtique quàm capilli omnes numerati sunt: & sicut pilus de corpore, sic & momẽtum de tempore non peribit. Habentes ergo talem promissionem, charissimi, non deficiamus aut fatigemur aliquando: nec graue censemus onus Christi, quod teste ipso leue est, vel iugum, quod reuera suaue est: sed ad omne quod videmur portare pondus diei, æternum gloriæ pondus cogitemus. Ad quam nos sua miseratione perducat virtutum Dominus & rex gloriæ, cum interim deuota humilitate clamamus: Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam z. [z Psal. 113. b]

SERMO II.

De Obedientia, Patientia, & Sapientia, seu, de noscendo seipsum, quod homines sumus.

1. [Religiosorũ vocatio & vacatio.] OBsecro vos, Fratres, per communem salutem, studiose suscipere datam vobis opportunitatem operandæ salutis. Obsecro per misericordiam pro qua tam miserabiles vos facere studuistis, facite ad quod venistis, ad quod ascendistis de fluminibus Babylonis. *Super flumina Babylonis* (ait Propheta a) *illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.* [a Psal. 136.] Nulla vobis hic nutriendorum liberorum cura, nulla sollicitudo quomodò placeatis vxoribus: non de nundinis, non de negociis secularibus, non de ipso victu & vestitu necesse est cogitare. Procul à vobis magna quidem ex parte diei malitia, & sollicitudo vitæ. Sic abscondit vos Deus in abscondito tabernaculi sui. Vacate itaque, dilectissimi, & videte, quoniam ipse est Deus b. [b Psal. 45. a] Verum vt hoc quandoque possitis, curandum est vobis prius vt videatis quid estis vos, & iuxta eiusdem Prophetæ c vocem, *sciant gentes quoniam homines sunt.* [c Psal. 9. g] Huic duplici considerationi, tota hæc vestra vocatio tribuatur, sicut sanctus orabat †: *Deus nouerim me, nouerim te.* [† S. August.] Quomodo enim natus sibi videtur homo, si labores fugitans & dolores? Aut quomodo scit se esse hominem, qui ad id paratus non est ad quod natus? *Homo*, inquit d, *natus ad laborem.* [d Iob 5. d] [Homo natus ad laborem & dolorem.] Nam ad laborem natum se dubitet, qui non natus est in dolore. Sed dolorem parturientis, clamor: laborem, prolis fletus indicat & vagitus. *Quoniam tu laborem & dolorem consideras*, ait Propheta e: [e Psal. 9. g] Labor in actionibus: dolor in passionibus est. Proinde qui se nouerat hominem, ad vtrumque paratus supplici confessione dicebat f. *Paratum cor meum Deus: paratum cor meum.* [f Psal. 56. a] Et geminam hanc præparationem euidentius exprimens, de actione quidem. *Paratus sum* (ait g) *& non sum turbatus, vt custodiam mandata tua.* [g Psal. 118. h] De passione verò: *Ego*, inquit h, *in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper.* [h Psal. 37. d]

2. [In hac vita nemo sine labore, vel dolore] Nemo sane in hac misera vita geminam hanc vexationem se euadere glorietur. Nemo quippe ex omnibus filiis Adæ sine labore hic viuit, nemo sine dolore. Et qui declinat aliquos, sed incidit proculdubio in grauiores. *In labore*, inquit i, *hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur.* [i Psal. 72. a] Non tamen continuo sine labore sunt, aut minime flagellantur. Denique *propterea*, inquit, *tenuit eos superbia.* Grauis equidem labor. [Et si quidam bruto stupore insensibiles.] *Operti sunt iniquitate & impietate sua*, grauibus plane flagellis. Siquidem non est gaudere impiis, dicit Dominus k. [k Isa. 57. d] Quòd enim nec laboris anxietatem, nec flagelli sentiunt læsionem, ipsa iam insensibilitas vehementiorem indicat passionis. Sudat pauper in opere foris, sed nunquid minus anxie diues intus in ipsa sua cogitatione laborat? Aperit iste os suum in oscitatione, aperit ille in eructatione, & interdum ille grauius fastidio quàm iste inedia cruciatur. Postremo velint nolint, non modo homines, sed etiam dæmones & faciunt & patiuntur quod prouidentia summa disposuit.

3. Cæterum nec leprosa obedientia, nec canina patientia commendatur. Inde est quòd non simpliciter petimus *vt fiat voluntas Domini*, quam in omnibus & per omnia fieri certissime cõstat, (voluntati enim eius quis resistit?) [l Matth. 6. b] sed vt fiat *sicut in cælo, & in terra.* Quam nimirum adiectionem duabus quoque præcedentibus petitionibus nihilominus reor aptandam, vt patrem nostrum qui in cælis est exoremus, quatenus *& nomen eius sanctificetur, & regnum eius adueniat*, & *voluntas fiat.* Hæc omnia *sicut in cælo, sic & in terra*: alioquin vbi non sanctificatur nomen eius? Vbi iam regnum eius, non venit quando in nomine Iesu omne genu flectitur, cœlestium, terrestrium & infernorum m? *Scio te quia es sanctus Dei*, ait etiam ipse malignus n. [m Phil. 2. b] [n Marc 1. c] At longe aliter & dissimili prorsus affectione nomen istud sanctificatur in cœlis, vbi tam inenarrabili iucunditate clamatur o, *sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth.* [o Isa. 6. b] Sic &, regnat non in terra solum, verumetiam in gehenna, imperium habens vitæ & mortis. Sed omnino dissimiliter regnat in his qui inuiti seruiunt, & qui voluntarie famulantur.

4. Bonus cibus *Obedientia*, de qua nimirum & ipse Dominus ait p: *Meus cibus est vt faciam voluntatem Patris mei.* [p Ioan. 4. d] Et Propheta q: *Labores (ait) manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit.* [q Psal. 127. a] [Obed. & Patientia bonus cibus: condimentum vtriusque Sapientia.] Bonus cibus *Patiẽtia* pauperum, quæ non peribit in finem, panis lachrymarum, panis doloris. Veruntamen vtrique necessarium est condimentum, sine quo vterque insipidus non modo non reficiat, sed gustatus afferat mortem. Durissimus equidem cibus vterque, fratres; & nisi aliquod tertium saporabile apponatur, vtique mors in olla. Quid vero tam saporabile quàm *Sapientia?* Nempe lignum vitæ est, quod & ipsas aquas Marath per Moysen dulcorauit r. [r Exod 15. d] Farinula est, quæ pulmentum prophetarum per Helisæum saporauit s. [s 4 Reg. 4. g] Ignis est, qui semper ardere præcipitur in altari t. [t Leuit. 6. c] Oleum est, ob cuius inopiam virginibus fatuis ostium clauditur nuptiarum u. [u Matth. 25. a] Sal est, quod nulli sacrificio deesse iubetur x. [x Leuit. 2. d] Inde est quod insulsos homines dicimus, quos intelligi volumus minime sapientes. Et Dominus sal in nobis habere præcipit y. [y Matth. 9. d & 14. g] Apostolus quoque omnem nostrum sermonem sale monet esse conditum z. [z Coloss. 4. b]

5. Puto tamen hanc ipsam quam Obedientiæ & Patientiæ tertiam addi volumus, Sapientiam nihilominus triplicem inueniri, vt nostrum hoc condimentum velut tribus quibusdam herbis conficiatur. [Sapientia triplex.] Opus est vt *iustitia* sit in intentione, *hilaritas* in operatione, *humilitas* in reputatione. [Iustitia in intentione.] Insipida namque Deo & insulsa quodãmodo nostra *obedientia* seu etiam *patientia* est, nisi omnium quæ vel agimus vel patimur, ipse sit causa: quia & quicquid facimus, iubemur facere in gloriam Dei: & non si quid patimur, sed si quid propter iustitiam patimur, beati. Oportet autem pusillanimitatem quoque & tristitiam in omnibus quæ agenda sunt vel toleranda, caueri: quia *hilarem datorem diligit Deus* a. [Hilaritas in operatione.] [a 2. Cor. 9. b] Denique hilaritas ipsa & deuota voluntas ad eam, quam supra diximus, præparationem specialiter noscitur pertinere. Porro elationẽ super omnia fugere necesse est. Quisquis enim altum sapit & opus eius & patientia vanum sapit: nec grauior vllus sapor, aut magis contrarius est veritati. [Humilitas in reputatione.] Videsne quam sit vtile homini scire se hominem, vt proinde sit paratus ad mandatorum obedientiam, & tolerantiam flagellorum, ac deinceps studeat vt qui nec laborem interim potest effugere nec dolorem, sic saltem laboret & doleat, vt hæc sibi in cibos transeant salutares? *Siquidem melior est obedientia quam victimæ. & melior est patiens viro forti* b. [b Eccles. 4. b] Inobedientia est causa mortis, omnes cepetimur, omnes morimur propter eam. Impatientia, animæ perditio est, dicente Domino c: *In patientia vestra possidebitis animas* [c Luc. 21. d]

animas vestras. Nihilominus autem *sapientia* quoque quam diximus, necessaria est ad salutem. Siquidem non A solum propter inobedientiam quibus obedientia defuit, aut propter impatientiam qui patientia caruerunt, sed & qui non habuerunt sapientiam, propter suam insipientiam perierunt.

6. Conditio hominis in statu naturæ integræ.

Et hæc quidem vt sciant homines quoniam homines sunt, actionibus iam & passionibus deputati. Erat quando in actione & meditatione positus erat homo, sine passione habens actionem, habẽs etiam sine labore meditationem. Dico autem quando positus est in paradisum, vt operaretur & custodiret. Verum hinc quoque si non cadeter, erat aliquando promouendus, vt sola iam frueretur contemplatione: sicut & ex hoc inferiori gradu quem modo tenet, nisi resurgere satagat, in infimum est quandoque casurus; videlicet, vt in sola iam passione versetur, quòd nec opus nec ratio, sed tantum passio apud inferos sit. Felix quidem cuius animam corpus non aggrauabat, quia nec corrumpebatur. Sed longè felicior, si ad hoc peruenisset, vt minoratus actu, plenius perfectiusque perciperet sapientiam, gratis diligens corpus tanquam in nullo indigens corpore. Esset enim hic pulcherrimus ordo, & erit adhuc quando erit. Neque B enim aliquatenus desperandum, vt videlicet sicut anima Deo sic animæ caro dicere videretur: *Quoniam bonorum meorum non eges, adimplebis me lætitia* (ait) *cum vultu tuo* d. Inde plenitudo, inde satietas, cum apparuerit gloria tua. Nam quod de corporum reformatione, & conformatione claritati corporis eius expectamus, ex abundanti quodammodo & mensuræ supereffluentia erit: vt feliciter quidem in ipsius glorificatione, sed non principaliter gaudeamus. *Vxor,* inquit e, *tua sicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ.* Honorabitur caro, sed iuxta mensuram, non in medio domus habitans, sed seorsum; nec in facie nobis, sed in latere constituta. *Filii tui sicut nouella oliuarum in circuitu mensæ tuæ* f. Nimirum opera etiam ipsa non deerunt, sed quæ nunc fiunt, non quæ fient tunc: sicut scriptum est g: *Opera enim illorum sequuntur illos.* Verum etsi gratulemur & agamus gratias Deo super his quę ipsius adiutorio gessimus, non primum tamen eis locum dabimus, sed in circuitu locabuntur.

d Psal. 15. a
Status futuræ gloriæ post resurrectionẽ corporum.
e Psal. 127 a
f Ibid.
g Apoc. 14. c

7. Status naturæ corruptæ.

Nunc vero in regione corporum habitantes, corporibus sumus obnoxii, & ex quo dissipauerunt legem Do- C mini parentes nostri, non modo faciendi tempus est, sed etiam patiendi, & omnium nostrum amplius labor & dolor. Durus equidem cibus est, ordeaceus panis, sed offenso rege, pulsus palatio miles quamlibet delicatus, ad vnum forte quem solum habet seruulum diuertere opus habebit: ibi fouere latebras, & insolita capere prandia: apud eum regales delicias pultibus rusticanis, ac nobiles stratus sterquilinio mutare seruuli, iuxta illud propheticæ lamentationis h: *Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.* Ibiq; hoc maxime Propheta deplorat, oblitas propriæ conditionis ingenuas creaturas tantam dissimulare miseriam: nec modo non reputare quod tolerant, sed tanquam bona magna complecti quæ paulominus extrema sunt mala. Propterea siquidem & de seipso ait i: *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius.*

h Thren. 4 a
i Ibid.

8. Quid facto opus ad tenendum & leuamen præsentis miseriæ.

Gemamus nos sub hoc onere, Fratres, & præsentes deploremus ærumnas: frequẽter quisque nostrum in vocem piæ querimoniæ erumpat & clamet k: *Infelix ego* D *homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Studeamus etiam furari aliquando nosmetipsos, & à pessimis occupationibus istis surripere vel ad horam maculari animos, vibrare corda in id quod suum est, & quod quanto naturalius, tantò suauius est. Hoc enim est quod dicitur l: *Vacate & videte quoniam ego sum Deus.* Neque enim est oculorum visio ista, sed cordium, cum Dominus dicat m: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Proprium hoc cordis bonum: nec seruuli ad hoc indiget instrumento: proprius enim animæ cibus est: de quo Propheta n: *Aruit,* inquit, *cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.* Sanè quod diximus, dictu facilius

k Rom. 7. d
l Psal. 45. b
m Matt. 5. b
n Psal. 101 a

nihil est, in comparatione dictimus operum: quòd longè A sit volubilior lingua, quàm dextera, & leuius hæc ad verbum, quàm ad actum illa moueatur. Alioquin & dictu & actu cogitatus facilior est, quòd in eo quidem suo ipsius ore loquatur anima, suis videat oculis, suis manibus operetur. Quamuis & hic interdum laborare eam necesse est etiam in gemitu suo, & intra proprium quoque cubile compungi. Siquidem vsque adeo vita nostra inferno appropinquabit, qui solius vtique passionis est locus, vt & actionem passio, imò & ipsam quoque cogitationem actio & passio pariter occuparint. Nonne enim nobis quodammodo passiuæ sunt actiones, & in cogitationibus etiã dolor & labor? Heu vitula Ephraim docta diligere trituram, assueta iugo, ignara quietis o! Quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Quando cessabunt hæc omnia, & iam non erit amplius neque luctus neque clamor, sed nec vllus dolor, neque labor vllus? Quando inebriabit animam vbertas domus Dei, & torrens ille indeficiens voluptatis diuinæ? Quando totam sibi eam serenissimi contemplatio luminis vendicabit? Filioli, concupiscamus in atria Domini: crebro suspiremus illuc. Patria nostra ipsa est, odoremus * sal- B tem & à longe salutemus eam, Amen.

o Ose. 10.
Suspirium ad Patriam.
* al. adoremus.

Sermo III.

De Cantico Ezechiæ Regis.

Ego dixi in dimidio dierum meorum, &c. Isa. 38.

1. Viri sanguinũ & dolosi non dimidiabunt dies suos a, perseuerantes in sua vetustate vsque ad mortem; & hoc quia non timent Dominum. Verum qui timore Dei initiatur ad sapientiam, is continuo dimidiat dies suos, exclamans præ timore. *Vadam ad portas inferi.* Cuius vtique inferi metu cum cœperit quiescere à malis, incipit de bonis quærere consolationem, quia necesse est in alterutro consolari. Est autem bona consolatio de spe salutis æternæ, in quam sublatis peccatis quę separabant inter ipsum & Deum, per Dei gratiam reuiuiscit & hilarescit. In quo cum cœperit proficere, hoc est, piè viuere in Christo, necesse est (teste scriptura b) persecutionem patiatur: vt recens gaudium vertatur in mœrorem, & dulcedo boni vix summis (vt ita dicam) labiis attacta, in C amaritudinem commutetur, ita vt libeat dicere c: *Versa est cithara mea in luctum, & cantatio mea in plorationem.* Plorat ergo amarius amissam dulcedinem, quàm prius fleuerat admissam peccatorum amaritudinem: & hoc tamdiu facit, donec Deo miserãte consolatio redit. Qua denuo redeunte, cognoscit eam quam prius est tentationem probationem fuisse, non desolationem: porro probationem fuisse ad eruditionem, non ad destructionem, sicut scriptum est d: *Visitas eum diluculo, & subitò probas illum.* Vnde & cognito suo de tentatione profectu, non tantum non refugit: sed etiam tentari appetit, *proba me,* inquiens e, *& tenta me.* Crebris itaq; huiusmodi vicissitudinibus inter gratiæ visitationem, & tentationis probationem, in schola virtutum proficiens, faciente vtique visitatione ne deficiat, tentatione ne superbiat: & tali tandem exercitio mundato oculo interiori, statim adest lex, cui fideliter inhærere cupiens, sed corpore pressus non prævalens, ad seipsum nolens dolensque resilit. Gustato tamen aliquatenus quã dulcis est Dominus, eius etiam cum ad sua redierit, in cordis palato saporem D retinet, quo fit, vt iam ipsum, non ipsius quæcunq; bona desideret. Et hæc est charitas non quærens quæ sua sunt: hæc facit filium non quærentem sua, sed patrem diligentem. Timor quippe faceret seruum in sua commoda declinantem, spes mercenarium sua lucra sectantem.

a Psal. 54 d
b 2. Tim. 3 c
c Iob 30 d
Pii tentantur desolatione.
Neque id sine fructu & commodo.
d Ibid.
e Psal. 25 a
Vicissitudine tentationis & desolationis in schola virtutum proficimus.
Syncera charitas seruientium Deo

2. Per hos proculdubio gradus Ezechias transiit, & innotuit transituris. *Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi* f. Ac si diceret: Cum deposita imagine terrestris hominis, imaginem cœlestis vellem portare, cœpi à timore, vt præscriptum est. Concepti eris exclamaui, vadam ad portas inferi. Quo tamen timore nequaquam desperans, quęsiui residuum annorum meorum, vt iam mihi viuere inciperem, qui contra me vixe-

f Esa. 38 a

g Ioan. 15. a rum usque adhuc. Quæsiui autem ab illo qui dixit g: *Sine me nihil potestis facere.* Neque enim ad ipsū sine ipso non dicam reuerti, sed nec conuerti quidem poteram: utpote spiritus vadens & non rediens h. Quæsiui ergo residuum annorum meorum. Quo accepto (non enim negat qui incitat ad quærendum) statim veram experior sententiam Sapientis, qui ait i: *Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* Tentationibus itaque cum vrgerer, & spes recens quam conceperam salutis, mihi iam iamq; intercludi videretur: dixi, *non videbo Dominum Deum in terra viuentium*: quod vtiq; in abundantia præsumpseram. Dixi enim in abundantia mea, non mouebor in æternum, non attendens quòd in voluntate tua, non in potestate mea præstitisti decori meo virtutem. Quamobrem auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus, nequaquā iam visurus Dominum Deum, id est patrem, in terra viuentium. *Non aspiciam hominem vltra*, videlicet filium, de quo dictum est k: *Et homo est, & quis cognouit eum?* Sed *nec habitatorem quietis*, id est Spiritum sanctum, de quo scriptum est l: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum?*

h Psal. 77. c

i Eccl. 2. a

k Hier. 17 b

l Esa. 66. a

3. Addidit quoque: *Generatio mea ablata est & conuoluta est à me.* Hoc est bonorum operum proles, quam ex timore cœperam parturire, vt de anima nostra possit dici, *& quæ multos habebat filios, infirmata est. Ablata est* autem pia hæc soboles, *& conuoluta est à me quasi tabernaculum pastorum*: ad tempus vtique credita, non tradita in æternum. Item adiecit. *Præcisa est velut à texente vita mea*: vt discerem profectus vitæ meæ non in mea, sed in manu omnipotentis, sicut tela in manu texentis: quandoquidem *dum adhuc ordirer*, hoc est statim in initio *succidit me*, quatenus eodem pene tempore & dederit & tulerit quod donarat. Sed si defecit virtus mea, non tamen dereliquit me, ne qui cœperat, non posse perficere videretur. Quid multa? In veritate mox comperi, quia virtus in infirmitate perficitur m, & aio. Bonum mihi quia humiliasti me. Cognoui enim, quia *de mane vsque ad vesperam finies me*, id est consummabis me. Non in solo mane visitationis, aut tantum in vespera tentationis, sed in vtroque simul erit perfectio mea. Stultus ego qui tantum *sperabam vsque ad mane*, cum Dauid dicat n: *A custodia matutina vsque ad noctem speret Israël in Domino.* Et quoniam pusillus in spe, *quasi leo sic contriuit omnia ossa mea*: robur omne videlicet, de quo adhuc sub tutela gratiæ futurorum improuidus confidebam. Contriuit autem quis, nisi aduersarius noster diabolus, qui tanquam leo rugiens circuit quærēs quem deuoret o? Tu ergo Domine ex hac contritione humiliatum & probatum *de mane vsque ad vesperam finies me*, quoniam & factum est mane & vespere dies vnus.

m 2. Cor. 12. c

n Psal. 129. b

o 1. Pet. 5. b

Deus semper laudandus & in prosperis, & in aduersis.

4. Quamobrem ego vt didici, benedicam Dominum in omni tempore, hoc est mane & vespere: non sicut ille qui confitebitur tibi cum benefeceris ei p: non sicut illi qui ad tempus credunt q, & in tempore tentationis recedunt, sed dicam cum sanctis: *Si bona suscepimus de manu Domini, mala autem quare non sustineamus?* Et in mane quidem *sicut pullus hirundinis sic clamabo*, in vespere autem *meditabor vt columba*, quatenus & cum gratiæ matutinum arriserit, in modum hirundinis exultans & clamitans gratias agam pro visitatione: & cum vespera ingruerit, non deerit sacrificium vespertinum, cum instar columbæ gemens, lachrymas fundam in tribulatione. Sic enim deseruiet tempus vtrumque Deo, cum & ad vesperam demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Mœrens mœrebo in vespera, quo lætus fruar matutino. Placet vtrumque Deo, & peccator compunctus, & iustus deuotus: cui è regione displicet tam ingratus iustus, quàm peccator securus. Aut certè *sicut pullus hirundinis* hac illacq; discurrens, Marthæ me officiis mancipabo, hilarem datorem me exhibens omni necessitatem patienti: *& meditabor vt columba*; gemendo vtique quod obstat, dum, quod restat, intueor. Hoc autem faciam mane & vespere, hoc est prius & posterius, iuxta quod in typum vtriusque vitæ dictum est Laban r.

p Psal. 48 d

q Luc. 8 b

r Iob 2. c

Iustus ingratus, & peccator securus ambo displicent Deo.

Gen. 29. c

A *Non est consuetudinis vt minores ante tradamus ad nuptias*, quanquam indifferenter de altera ad alteram transeatur. Quod significare Iob puto vbi ait t: *Si dormiero, dico, quando surgam? & rursum expectabo vesperā.* Quiescens quippe in vespera contemplationis, mane desiderabat quo surgeret ad actionem: rursumque negociis fatigatus expectabat vesperam, libenter repetens otia contemplationis.

t Iob 7. a

Vicissitudo actionis & contemplationis.

Potest & per garrulam auiculam, cantus simul psallentium in Ecclesia, & per gementem columbam priuatæ orationum suspiria designari. Sed mediam sententiam magis velle videtur sequens versiculus. *Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelso.* Siue enim dicatur, attenuati, hoc est subtiles facti, pro assiduitate suspiciendi in excelso, videlicet sublimia atq; excelsa contēplandi, siue intelligatur, attenuati, id est reuerberati, & à suo quodammodo acumine imminuti, iuxta illud u: *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum.* Et rursum x: *Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus.* Siue ergo illo, siue hoc modo accipiatur, non aliud B quàm contemplatio designatur. Cæterum posterior expositio sequentibus magis conuenire videtur. Ait enim. *Domine vim patior.* Quasi dicat: Domine non sponte, sed inuitus retrahor & arceor à tui contemplatione: quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem y: *Responde* ergo tu, ô conditor, *pro me*, qui hosti naturę conditionem. Aut si peccata mea hoc faciunt, nec est culpa naturæ, sed meæ pessimæ consuetudinis, etiam sic nihilominus responde pro me affigens peccata cruci, & sanguine tuo delens, vt non sit quod me impediat contemplantem. *Nam quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerit?* Ad quem me videlicet aliū vertam, aut quis alius respondebit pro me, cum ipse non alius hanc mihi difficultatem imò impossibilitatem imposuerit, dando super me illam sententiam: *In sudore vultus tui comedes panem tuum?* z

5.

u Psal. 118. I

x Psal. 76. a

y Sapient. 9. d

z Gen. 3 d

6. Quod si non *fecerit*, legitur: sed, *fecerim*: arguit se quòd quasi culpam in auctorem retorserit, cum de natura causatus est, & totam sibi imputat & suis peccatis dicens, *quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerim?* Hoc est, id quod patior, peccando meruerim. C Quamobrem vnum est quod facere possum. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Nempe non sum dignus vt valeam te recogitare cum dulcedine, faciam quod possum, cogitabo meipsum in amaritudine animæ meæ. Lucem habitas inaccessibilē, nec queo diu infirmam mentis aciem radio tui fulgoris infigere, & ob hoc confusus redeo ad consuetas & familiares mihi tenebras vitæ meæ pristinæ: non quidem in eis iterum iacendo cum mortifera delectatione, sed puniendo eas, & recogitando in amaritudine animæ meæ. Oportebat quidem si fieri posset reuiuere me (vt ita loquar) denuo quod male vixi: sed quia hoc non possum, saltem recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, faciam recogitando quod reoperando non possum. Recogitabo autem tibi: quia tibi soli peccaui, vt in quo ego me condemno, tu iustificeris, & vincas misericordia, cum de me iudicabis. Iam quidem & ante cogitaueram ea, sed quia nō satis punita sunt quæ me adhuc impedire possunt, rursum redeo ad ea recogitanda in amaritudine animæ meæ, quousque ita penitus D extirpata sint, vt iam impedire non possint.

Alia Expos. iuxta aliam Lectionem.

Damna vitæ prioris si non reoperādo saltem recogitando corrigenda.

7. Nec infructuosum (vt arbitror) erit hoc studium. Nempe *si sic viuitur*, imò quia sic viuitur, non quidem carne, sed spiritu, *& in talibus vita spiritus mei*: hoc est tam in mei consideratione, quàm in tui contemplatione, magis ac magis corripies me, & viuificabis me. Siquidem corripior, cum me cogitādo compungor: reuiuisco cum te subleuatus vtcunq; intueor. Itaq; ostendendo me mihi corripies, ostendendo te viuificabis. Porrò viuifices necesse est: quia *ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Amaram passus sum amaritudinem pro peccatis in principio conuersionis, vnde exclamaui, *vadam ad portas inferi*: amariorem pro terroribus in profectu con-

uersationis, quando dixi: *non videbo Dominum Deum in terra viuentium.* Sed ecce iam peccatis pœnitentia punitis, & sopitis terroribus, quæ impugnare solebant, in A hac tamẽ pace amarissimam sustineo amaritudinem pro defectu contemplationis. Verum qui & mihi peccata miserando donasti, & tentationes iuuando superasti, etiam nunc ô Domine, reddes mihi lętitiam salutaris tui. Hoc quippe est quod ait: *Tu autem eruisti animam meam vt non periret*: in conflictu videlicet vitiorum, siue in impetu tentationum: *projecisti post tergum tuum omnia peccata mea*, secundum multitudinem miserationum tuarum.

8\. Nec immeritò. Neque enim *infernus confitebitur tibi*, quo vtique ego pene descenderam, cum irruentibus pulsarer tentationibus: quippe quia nisi Deus adiuuit me,

a Psal. 93. b

paulominus habitasset in inferno anima mea[a]. Sed *neque mors laudabit te*, quia nimitũ aliquando detinebar, dum adhuc iacerem mortuus in peccatis. *Nec expectabũt qui descendunt in lacum, veritatem tuam*: qui scilicet post gustatam dulcedinem contemplationis in lacum descendunt desperationis. *Mors* siquidem est iacenti in peccatis ante conuersionem: *infernus* succumbenti tentationibus post acceptam remissionem: *lacus* vero desperanti post expertam contemplationem. B Nam quanto quis ad altiora profecerit, tãto grauius si corruerit collidiitur, quando ruit. *Non* itaque *infernus confitebitur tibi*, hoc est qui iam quidem sunt conuersi, sed tentationibus superantur. *Neque mors laudabit te*. Hi vtique qui necdũ conuersi sunt aut confessi, lætantur potius cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis b. A mortuo quippe quasi qui non sit perit confessio c. Nec *expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam*: quos de fastigio diuinæ contemplationis in lacum propriæ diffidentiæ forte deuolui contigerit. Quod proculdubio fit cum nimia quis tristitia post acceptam tantam lætitiam absorbetur.

b Prou. 2. d
c Eccli. 17. d

At vero *viuens viuens ipse confitebitur tibi.* Est qui viuens carne, mortuus est spiritu: & est qui mortuus carne, nihilominus mortuus est spiritu, sed horum neuter laudabit te, aut confitebitur tibi. Cæterum viuens viuens ipse confitebitur tibi. Qui videlicet non tantum carne, sed & spiritu viuit, ipse confitebitur tibi, *sicut & ego hodie* hac me duplici vita tuo munere viuere confido. Sequitur.

Viuens carne & spiritu Deũ laudat.

C

9\. *Pater filiis notam faciet veritatem tuam.* Non reuelatur seruo veritas, quia seruus nescit quid faciat dominus eius d. Sed nec mercenarius rapitur ad contemplandam veritatem, qui propriam quærit vtilitatem. Filio autem pater notam faciet veritatem suam, quem audit dicentem e: *Verumtamen non quod ego volo, sed quod tu Pater.* Reuelatur itaque seruo Dei potestas, mercenario felicitas, filio veritas: non quòd in Deo ista discreta sint, cui idem posse quod felicem & veracem esse: sed quòd à creatura creator pro diuersis eiusdem creaturæ affectibus, diuersis sentiatur respectibus. Cum sancto enim sanctus, & cum peruerso erit peruersus f. Audi denique vocem filij: *Domine saluum me fac.* Quare? forte ne ardeat in inferno, forte ne fraudetur præmio? Non, inquit, sed *psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.* Non, inquit, quæro salutem, vt pœnas vitem, aut in cœlo regnem: sed vt te in æternum cum illis laudem, de quibus scriptum est g: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Seruus dicit. *Vadam ad portas inferi.* Mercenarius. *Non videbo Dominum Deum in terra viuentium.* Filius. *Psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.* Cui simile est illud h: *Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus in eas confitebor Domino.* Et qui timet ire ad portas inferi, & qui Deum cupit videre propter quietem suam, vterque profecto quærit quæ sua sunt. Porro qui psalmos cantare desiderat in domo Domini, non sua vel pericula fugit, vel lucra appetit, sed illum proculdubio diligit quem laudare gestit cunctis diebus vitæ suæ. Laudatur nõ immeritò in æternum, qui viuit & regnat per omnia sæcula sæculorum, Amen.

d Ioan. 15. c
e Matt. 16. d
f Psal. 17. d
g Psal. 83. d
D
h Psal. 117. e

SERMO IV.

De[a] quærendo Deo, & triplici vinculo, quo cohæreamus Deo.

a De triplici cohærentia vinculorum, &c.

1\. NOn hic stamus tota die otiosi. Scimus enim & quid quærimus, & quis est qui nos conduxit. Deum quærimus, Deum expectamus. Non est parua res, nec parui animi, cùm illa quæ singulari pietatis nomine gloriatur, sæpius sese queratur esse frustratam, dicens a: *Quæsiui illum, & non inueni.* Est enim sicut amabilis, ita etiam admirabilis: quia cum non quæritur inuenitur, & non inuenitur cum quæritur. Si nati essemus ex quo factus est homo super terram, & vsque ad centum millia annorum vita nostra extenderetur, non esset tamẽ cõdigna quæstio huius temporis ad futurã gloriam quæ reuelabitur in nobis. Ecce nunc tempus quærendi, ecce nunc dies inueniendi præ manibus sunt. *Quærite*, inquit b, *Dominum dum inueniri potest: inuocate eum dum prope est.* Erit tẽpus quando non erit locus, cum ille fons miserationis interminabili siccabitur siccitate. *Quæretis me*, inquit c, *& non inuenietis.* Bonus es Domine animæ quærenti te. Si quærenti, quanto magis inuenienti? Si tam dulcis est memoria, qualis erit præsentia? Si mel & lac dulce est sub lingua, quid erit supra linguam?

a Cant. 3. b
b Isa. 55. b
B
c Ioan. 14. f

2\. Hinc probate vos, Fratres, si in via estis, si non exorbitatis. *Lætetur*, inquit d, *cor quærentium Dominum.* Si gaudetis ad labores, si inoffenso, si indefesso pede curritis viam mandatorũ Dei: si quotidie vtriusq; hominis status recentior est ad proficiendũ & perficiendum, quàm ad incipiendũ, profecto quæritis faciem eius semper. Quo ergo abiit dilectus ex dilecto, & quæremus eum? Vbi est? Quid dixi miser! Sed vbi non est? Altior est cœlo, inferno profundior, latior terra, mari diffusior. Nusquam est, & vbique est, quia nec abest vlli, nec vllo capitur loco. Ipse hic est, sed ego hîc non sum. Quàm verisimilius videretur, vt tu hîc nõ esses, & ego hîc essem Domine. Sed nec hic, nec alibi sum, quia *ad nihilum redactus sum, & nesciui* e. Verè ad nihilum, id est ad peccatum, & nesciui: quia non fui ibi cum primus parens meus deuorauit me morsu amarissimo. Hinc est quod corde confractus & corpore, diffluo in voluptates, in amaritudines, habens innatam culpam, pœnam cognatam, totus fluidus & enerius. Ille autem qui idem ipse est, qui dicit f: *Ego sum qui sum*, veraciter est, cui est esse quod est.

d Psal. 104. a
Quinam censendi quærere Deum.
Deus vbique homo nullibi.
e Psal. 72. d
C
f Exod. 3. d

3\. Quæ ergo participatio, quæ conuentio illius, qui non est, ad illum qui est? Quomodo possunt iam diuersa coniungi? *Mihi* (ait Sanctus g) *adhærere Deo bonum est*: immediate ei coniungi non possumus, sed per medium aliquod poterit fieri fortassis ista coniunctio. Et ne diutius vos protraham; tria sunt vincula quibus ei astringimur: & sic tria, vt sola cũm solis istis vel istorũ similibus omne quod ligatur, ligetur. Et primum accipite *funes.* Secundũ *clauos* ligneos vel ferreos. Tertium *gluten.* Primũ astringit fortiter & durè: secundum fortius & durius: tertium suauiter & securè. Fune quodammodo alligatus est redemptori, si quis fortè dum vehementiori tẽtatione turbatur, proponit sibi honestatis intuitũ, memoriam promissionis, & hoc interim se fune retinet, ne propositum penitus abrumpatur. Durum profecto vinculum & molestum, sed & periculosum nimis, & quod diu tenere nõ possit. Siquidem putrescunt funes, & pudoris vinculum aut obliuiscimur, aut abrumpimus cito.

g Psal. 72. b
Tria vincula, seu triplex modus quo astringimur Deo
1\. Funibus, id est, pudore.
D

4\. Est autem qui clauis configitur Domino maiestatis, quem timor Dei ligat, qui non expauescit ad vultus hominum, sed ad memoriam gehennalium tormentorum; & hic quidem peccare non metuit, sed ardere. Durius tamen & fortius primo imprimitur, quia cum ille vacillet in proposito, iste propositum non amittit. *Tertius* vero glutine ei conglutinatur, id est charitate, qui tam suauiter quàm securè ligatus adhærens Deo, vnus spiritus est cum eo. Iste est qui quæcunque vndecunque, siue quæ facit, siue quæ ei fiunt, ad suum commodum reuo-

2\. Clauis, id est, Timore.
3\. Gluten, id est, Amore.

cat & retorquet. Beatus huiusmodi homo, & abundanti spiritus influens maiestate, qui suauis & vnctus portat omnes, & neminem onerat ipse: qui terribilius & horribilius ipsa gehenna iudicat in re leuissima vultū omnipotentis scienter offendere. Hic est fratrum amator & populi Israel. Hic est qui multum orat pro populo, & pro ciuitate sancta Hierusalem h. *Glutine bonum est*, ait Esaias i. Bonum est reuera & iucundū, quia alia duo (ne mala dixerim) comparatione istius grauia & importabilia sunt. Sed ille misericors oculus qui nouit figmentum nostrum, neminem saluandorum dimittit in primo, sed prouehit ad secundum: & nec ibi deserens, de secundo perducit ad tertium. Primo siquidem quia pudet deserere, æstuantes vix sustinemus ad horam, secundo iam timentes & sperantes proficimus, tertio perficimur amātes. Sic igitur duobus præcedentibus timore pariter & pudore exclusis, in solius amoris reclinatorio commoramur.

h 2 Mac. 15. e
i Isa. 41. b
Isque perfectissimus modus quo alligamur Deo.

5. Ita & Christus prius quidem ligatur, secundò crucifigitur, tertiò glutinosa aromatum inunctione linitur: non quòd opus haberet corpus illud huiusmodi aromatibus solidari, quod dissolui omnino non poterat, aut videre corruptionem: sed qui propter nos Iudæorum sputa sustinuit, propter nos quoque fidelium non est dedignatus vnguenta. Et attende, quòd vix vnius diei spatio in funibus & clauis moratus, cum vnctione victor, qui victurus perenniter, resurrexit. Sic & dilectos in duobus prædictis non diutius patitur immorari, sed vngit eos vnctione misericordiæ suæ, vt crucifixi mundo, & mundus illis, iam resurgant in nouitate spiritus, & dicant k: *Quis nos separabit à charitate Dei?* Hoc glutino agglutinauit nos sibi ille diuinus intuitus à constitutione mundi, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate. Scimus enim quia qui *natus est ex Deo, non peccat, quia generatio cœlestis seruat eum* l. Generatio cœlestis est æterna prædestinatio, qua Deus præuidit nos conformes fieri imaginis filij sui. Ex his nullus peccat: id est in peccato perseuerat: quia nouit Dominus qui sunt eius, & propositum Dei manet immobile. Et si horrendorum criminum nota Dauid inuritur, etsi Maria Magdalena septem dæmonijs cumulatur, etsi princeps Apostolorum in profundum negationis submergitur: non est tamen qui de manu Dei possit eruere. *Quos enim prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iustificauit* m. Nonne huic adhærere Deo bonum est? Quærite, fratres, quærite Dominum, & confirmamini, quærite faciem eius semper. Quærite Dominum, & viuet anima vestra. *Et anima mea*, inquit, *illi viuet* n, quæ mundo mortua est. Quæ enim mundo viuit, non illi viuit. Sic ergo quæramus eum vt & semper quæramus, & cum venerit quærere nos, dicatur de nobis o. *Hæc est generatio quærentium Deum, quærentium faciem Dei Iacob.* Sicq; aperiantur portæ æternales, & introeat Rex gloriæ, & nos cū illo, qui est Deus benedictus in secula, Amen.

Triplex illeligandi modus in Christo adumbratus.
k Rom. 8. g
l 1. Ioan. 5. d
Quomodo qui natus est ex Deo, non peccet.
m Rom. 8. g
n Psal. 21. e
o Psal. 23. b

Sermo. V.

Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras, Psal. 16.

1. Legimus in Euangelio a, quòd prædicante Domino, & sub mysterio edendi corporis sui discipulos ad communicandum passionibus suis admonente, dixerint quidam: *Durus est hic sermo*: & ex hoc iam non fuerint cum eo. Interrogati vero discipuli an & ipsi vellēt abire: *Domine*, inquiunt, *ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* Ita dico vobis, Fratres, vsq; hodie quibusdam manifestum est, quoniam verba quæ loquitur Iesus, spiritus & vita sunt; & propterea sequuntur illum: alijs dura videntur, & miseram alibi quærūt consolationem. Sapientia siquidem in plateis clamitat in lata videlicet & spaciosa via quæ ducit ad mortem, vt reuocet ambulantes per eam. Denique, *quadraginta annis*, inquit b, *proximus fui generationi huic, & dixi, semper hi errant corde.* Habes & in alio psal mo c. *Semel locutus est Deus.* Semel vtiq; quia semper: vna enim, & non interpolata, sed continua & perpetua locutio est.

a Ioan. 6. f
Verba Iesu alijs dulcia sūt, alijs dura.
b Psal. 94. b
c Psal. 16. c

2. Reuocat autem peccatores ad cor, de cordis errore redarguit, pro eo quod ibi habitet ipse, ibique loquatur, faciens nimirum quod docuit per Prophetam dicentem d: *Loquamini ad cor Hierusalem.* Nam Babylon quoniam terra est, nec potest sustinere vniuersos sermones eius, elongatur à corde, & in carne magis ambulat, tanquam mortua à corde: imò tanquam columba seducta non habens cor. Vult enim lætari cum malefecerit, & exultare in rebus pessimis, audiensq; vocem Domini huiusmodi gaudia nullatenus approbantem, sed detestantem, sed arguentem, sed condemnantem, fugit & abscondit se in similitudine præuaricatoris Adæ. Sed heu me quàm vile operimentum quæris misera anima, quàm inutile quæris operimentum. Folia enim sunt quæ intexis, folia, inquam, quæ nil tibi caloris præbeāt: nil habeant soliditatis. Orto denique sole arescent, & ventus vrens disperget illa, tu vero nuda & misera remanebis. Tunc ergo nihil opertum quod nō reueletur; quoniam veniet Dominus qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Non erit iam quo lateas misera. Frustra dices montibus, cadite super nos: & collibus, operite nos: quoniam nudam & apertam oportebit te stare ante tribunal Christi, vt audias vocem iudicij, quæ vocem consilij contempsisti. Ecce .n. quid loquitur Deus: *Agite*, inquit e, *pœnitentiam*: & dissimulāt multi, & continent aures suas, & dicunt, durus est hic sermo. Non sic impij non sic dissimulare poteritis cum sonabit asperum illud verbum, & auditio mala: *Ite maledicti in ignem æternum* f.

d Isa. 40. a
Homines impij & terreni, non nisi carnis gaudia & bona captant.
Qui modo respuunt vocem consilij, tandē audient vocem iudicij.
e Matt. 4. a
f Matt. 25. d

3. Videtis, fratres, quàm salubriter admoneat nos Propheta g vt si vocem eius audierimus hodie, non obduremus corda nostra. Eadem enim pene verba & in Euangelio legitis, & in Propheta. At enim Dominus in Euangelio h: *Oues meæ vocem meam audiunt.* Et sanctus Dauid in psalmo: *Populus*, inquit i, *eius* (haud dubium quin Domini) *& oues pascuæ eius: hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Vtilius namque & multo salubrius est hodie audire eum consulentem, consolantem, admonentem, docentem, & vt multum arguentem, increpantem, corripientem: quàm in die illa tam amara, tam lugubri, tam tenebrosa audire illum iudicantem, indignantem, vlciscentem, fræmentem, condemnantem. Bonum, inquam, mihi, vt humiliet, vt corripiat me iustus in misericordia & increpet me, quàm vt oleum peccatoris impinguet caput meum x, ne fortè terra inueniar, quam percutiat virga oris sui, quando vasa figuli virga ferrea conterentur. Bonum mihi propter verba labiorum eius cum Propheta l custodire vias duras, quam pariter cum impio interfici spiritu labiorum eius.

g Psal. 94. b
h Ioan. 10. c
i Psal. 94. c
Multis dura nunc videtur pœnitētia, sed durior erit eādem iudicis sententia.
x Psal. 140. b
l Psal. 16. b

4. Nunc autem si quid amaritudinis sentio in voce eius, non sine dulcedine est: quoniam cum iratus fuerit, misericordiæ recordabitur: imò vero & ipsa indignatio non aliunde quàm de misericordia est. Quos enim amat, arguit & castigat m, & flagellat omnem filiū quem recipit: visitans in virga iniquitates eius, & in verberibus peccata ipsius: misericordiam autem suam non dispergit ab eo. Propterea qui prudentes sunt, non operiūt vulnera sua, sed detegunt; & confitentur Domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius; & sic vinum reprehensionis infundit, vt non desit oleum consolationis. Propterea, inquam, sapiens apprehendit disciplinam, nequando irascatur Dominus. & iam secundum multitudinem iræ suæ non quærat, sed recedat zelus ejus ab ipso. Inde est enim quod sapientis cor, vbi tristitia, cor vero stultorum vbi lætitia n: sed tristitia illius conuertetur in gaudium, & extrema gaudij illorum luctus occupabit.

Amaritudo vocis diuinæ mixta dulcedine.
m Heb. 12. b
Dei castigatio conditur misericordia.
n Eccl. 7. d
Sapiens non horret aspera aut tristia.

5. Audi denique Abacuch Prophetam, quomodo dominicam non dissimulet increpationem, sed sedula ac sollicita circa eam cogitatione versatur. Ait enim o: *Super custodiam meam stabo, & figam gradum in munitionem: vt videam quid dicat mihi, & quid respondeam ad arguentem me.* Et nos ergo, Fratres, obsecro, super custodiam nostram stemus, quoniam tempus militiæ est. Nec

o Abac. 2. a

in sterquilinio huius miseri corporis, sed in corde vbi Christus habitat, in iudicio & consilio rationis sit conuersatio nostra: ita sane vt non in ipsa habeamus fiduciã, nec fragili innitamur custodiæ, sed figamus gradum in munitionem, firmissimæ petræ Christo totis viribus innitentes, sicut scriptum est p: *Qui statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos.* Sic ergo constituti & stabiliti iam contemplemur vt videamus quid dicat nobis, & quid respondeamus ad arguentem nos. Primus enim contemplationis gradus iste est, dilectissimi, vt incessanter consideremus quid velit Dominus, quid placeat ei, quid acceptum sit coram ipso.

p Psal. 39. d

Primus gradus contemplationis. Considerare quid velit Dominus.

6. Et quoniam in multis offendimus omnes, & fortitudo nostra in illius rectitudinem voluntatis offendit, nec coniungi ei aut coaptari potest: humiliemur sub potenti manu Dei altissimi, & omnino solliciti simus miserabiles nos exhibere in oculis misericordiæ eius dicentes q: *Sana me Domine & sanabor, saluum me fac & saluus ero.* Et illud r: *Domine miserere mei, sana animam meam quia peccaui tibi.* Postquam enim in huiusmodi cogitationibus mundatus est oculus cordis, iam non in spiritu nostro cum amaritudine, sed in diuino magis spiritu cum multa delectatione versamur: nec iam cõsideramus quæ sit voluntas Dei in nobis, sed quæ sit in seipsa. Vita enim in voluntate eius, vt hoc nobis in omnibus vtilius atque omninò commodius esse non dubitemus, quod eius cõgruit voluntati. Et propterea quàm sollicitè conseruare volumus vitam animę nostræ, tam solliciti simus quoad possumus ab ea non deuiare. Deinde cum iam in spirituali exercitio aliquatenus profecerimus ducem sequentes spiritum, qui scrutatur etiam alta Dei, cogitemus quã suauis sit Dominus, quàm bonus in semetipso, orantes cum Propheta s: vt videamus voluntatem Domini, & visitemus iam non cor nostrũ, sed templũ eius, & cum eodem Propheta t nihilominus dicentes: *Ad meipsum anima mea cõturbata est: propterea memor ero tui.* In his enim duobus tota spiritualis conuersationis summa versatur, vt in nostra consideratione turbemur, & contristemur ad salutem: in diuina respiremus: vt de gaudio Spiritus sancti habeamus consolationem, & hinc timorem & humilitatem, inde vero spem concipiamus & charitatem.

q Hier. 17 b

r Psal. 40. a

Secũdus, quã suauis sit Dominus.

s Psal. 26. b

t Psal. 41 b

Sermo VI.

De * verbis Psal. *Custodit Dominus omnia ossa eorum,* &c. Psal. 33.

* alias, De cute, carne, ossibus animæ.

1. Psal. 33.

Beatus Dauid in Psalmo de iustis loquitur dicens: *Multæ tribulationes iustorum, sed de omnibus his liberauit eos Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eorũ, vnum ex his non conteretur.* Quod nemo dictum esse de corporeis ossibus arbitretur, præsertim cum tot beatorũ Martyrum ossa confracta sint manibus hominum impiorum, & contrita dentibus bestiarum. Sed miranda prorsus & miseranda humanarum conditio animarum, quæ licet tã multa foris ingenij viuacitate percipiant, nulla tamen perspicacitate semetipsas, sicut sunt, nosse aut cogitare sufficiant, sed egeãt omninò figuris & ænigmatibus quibusdam corporearum similitudinum, vt ex visibilibus & exterioribus possint vel aliquatenus inuisibilia atq; interna conicere. Ponamus itaque velut quandam animæ *cutem* cogitationem, *carnem* affectionem, vt consequenter *os* eius intentionem possimus accipere. Sic enim erit in *ossis* integritate animæ vita, in *carnis* incorruptione sanitas, in *cutis* specie pulchritudo. Quæ sunt ergo tribulationes iustorum, nisi quòd interdum decoloratur *cutis*, cum videlicet inutilis cogitatio in corde versatur? Nonnunquam vero etiam *caro* vulneratur, quando scilicet ad hoc vsque cogitatio perniciosa procedit, vt delectatione corrumpatur affectio. Nam *ossa* quidem iustorũ omninò integra atque illæsa custodiuntur à Domino, vt nunquam frangatur propositum cordis eorum, nunquam salubris intentio conteratur: vt videlicet concupiscentiæ titillanti etiam detur assensus. Sicut enim peccati cogitatio decolorat, affectio vulnerat; sic consensus omnino animam necat.

Anima quomodo cognoscat se ipsum.

Cutis, caro, & ossa animæ.

2. Caueamus ergo, dilectissimi, cogitationes inutiles, vt animarum nostrarum facies decora permaneat: vt obliti quæ retro sunt, id est populum nostrum, & domũ patris nostri, concupiscat rex speciem nostrã. Exeamus de terra nostra, vt non cõprehendat nos cogitatio spectans ad voluptatem carnis. Exeamus & de cognatione nostra, id est à cogitationibus curiositatis, quæ nimirum cum in sensibus corporeis habitet, carnali vtiq; cognata est voluptati. Exeamus etiam de domo patris nostri, vt fugiamus cogitationes superbiæ & vanitatis. Eramus nos aliquando sicut & cæteri filij iræ, eramus & nos ex patre diabolo qui nimirum rex est super omnes filios superbiæ, & in montibus elationis sedem sibi atque habitaculũ infelicissimũ præparauit. Quòd si fortè aliquãdo talis aliqua cogitatio mentẽ subierit, tota sollicitudine laboremus eius abluere & eradere sordem, qua nos maculati cõspicimus, clamantes cum Propheta ac dicentes a: *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor.* Iam vero si quando forte per incuriam & negligentiam nostram trãsierit cogitatio inutilis etiam in affectũ cordis, scientes quoniam non macula est iam, sed plaga, tota festinatione ad auxiliũ Spiritus, qui adiuuat infirmitatem nostram, recurramus, clamantes illud de psalmo & dicentes: *Domine miserere mei, sana animam meam: quia peccaui tibi* b. Humanæ enim sunt tentationes istæ, nec ex toto caueri possunt quandiu in hoc corpore mortis peregrinamur à Domino. Nemo tamen paruipendat aut dissimulet ista, quoniam etsi non mortifera sunt, certè periculosa.

Cogitationes inutiles, id est, voluptatis, curiositatis & vanitatis fugiendæ.

a Psal. 50. a

Quam vigilanter & sollicite resistendũ cogitationibus.

b Psal. 40. a

3. Intentionem vero & propositum mentis ea sollicitudine custodiamus, fratres, qua vitam animarum nostrarum volumus custodire, quoniam istud omnino est peccatum ad mortem, cum ex consensu & deliberatione delinquimus, proprio iudicio condemnati. Nec ideò sane id dixerim, vt desperet si quis forte delicti huius sibi conscius est: sed vt expauescat præcipitiũ, & qui cecidit, adiciat citius vt resurgat. Nouerit enim excidisse se à iustitia, quicunq; huiusmodi est. Cuius os cõfractum est & cõminutum, nouerit præcisum se à corpore Christi: de quo nimirum legitur c: *Os non comminuetis ex eo.* Vnde & in passione sua licet plagis virgarum in liuorem decolorata sit cutis, vt liuore eius nos sanaremur, licet clauis vulnerata sit caro, & lancea latus eius apertum, vt sanguine eius redimeremur: os tamen non est cõminutum ex eo. Propterea & sanctus Dauid: *Non est*, inquit d, *occultatum os meũ à te quod fecisti in occulto.* Et in alio psalmo e: *Ossa*, inquit, *mea vt cremium aruerunt.* Quod tunc fit cum omnem delectationem boni prorsus amisisse videtur anima, solamq; sibi aridæ intentionis fortitudinẽ reseruasse. Et vide ne forte tale aliquid etiam beatus Iob pateretur cum diceret f: *Pelli meæ cõsumptis carnibus adhæsit os meum*: vt videlicet corrupta affectione vix solam sibi intentionem spiritualis cogitatio vendicaret.

Ex cõsensu & deliberatione delinquere est animæ ossa frangere, & vitam perdere.

c Exod. 12 g

d Psal. 138. c

e Psal. 101. a

f Iob 19 e

Sermo VII.

De verbis Apostoli: *Qui gloriatur, in Domino glorietur;* seu, *De triplici gloria.*

1. Qui gloriatur, in Domino glorietur a. Nouerat Apostolus gloriam propriam esse Creatoris, non creaturæ, secundum illud: *Gloriam meam alteri non dabo* b, & *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis* c. Itemq; d, *Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Sed considerauit rationalem creaturam adeò affectare gloriam, vt aut vix aut nunquam ab hoc compesci desiderio possit: quippe quæ ad imaginem facta est creatoris. Propterea secundum datam sibi à Deo sapientiam, saluberrimum adinuenit consilium, dicens: Quandoquidem persuaderi nobis non potest non gloriari; saltem qui gloriatur, in Domino glorietur. Et considera quantum superexcedit Pauli philosophia philosophiam sapientium mundi huius, quæ nimirum stul-

a 1 Cor. 1. d

b Esa. 42. b

c Luc. 2. b

d Psal. 113. b

Desiderium gloriæ innatum homini.

e 1. Cor. 3. d

tia est apud Deum e. Cum enim nonnullos viderent philosophi alienis delectari laudibus, & gloriam abinuicem quærere: qui inter eos fuere præcipui prudẽter aduerterunt vanam esse huiuscemodi gloriam & penitus contemnendam. Sed considerantes deinde ac studiosius inquirentes quænam appetenda esset gloria sapienti, hic iam planè euanuerunt in cogitationibus suis propriam cuiq; sufficere gloriam arbitrãtes: quasi vero anima quæ à semetipsa esse non potuit, à se possit esse beata. Sicut ergo cupidi laudis alieo ę tota sollicitudine operam dabant ea operari quæ mirarentur homines & laudarent, sic isti sola ea iudicabant sectanda esse, quę interior arbiter animus approbaret.

Philosophi gloriæ laudisque auidi, sed differentes.

2. Et hæc quidem summa philosophia sapientium huius mundi est, ipsa quoque minus habens, licet propinquior veritati. Vnde & vtramq; gloriam sublimi veritatis contemplatione transcendens Apostolus: *Qui gloriatur*, inquit f, non in altero, non in se, sed *in Domino glorietur*. Et eam quæ veritati videbatur esse vicinior, maiori proinde redarguens sollicitudine, & condemnans certo iudicio veritatis: *Non enim*, inquit g, *qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat*. Vt quid enim aut de alterius hominis, aut de meo ipsius iudicio sollicitus sum, cuius nec vituperio reprobus, nec laude probatus inueniar? Fratres, si me ante vestrum oporteret tribunal astare, meritò super vestris laudibus gloriarer. Quòd si vel meo ipsius essem iudicandus examine, iure meo ipsius testimonio contentus, propriis laudibus delectarer: nunc autem cum nec vestro, nec meo, sed Dei sim iudicio præsentandus: quantæ insipientiæ, imò & insaniæ est, aut in vestro me, aut in meo ipsius testimonio gloriari: præsertim cum ipse sit cuius oculis omnia nuda sunt & aperta, & cui nequaquam opus sit, vt quis ei testimoniũ perhibeat de homine? Merito proinde Apostolus ipse vanæ & fallacis gloriæ reprobator: *Mihi*, inquit h, *pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die*: sed neque me ipsum iudico. *Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est*. In quibus verbis illud quoque diligenter considerandum est, quòd alienum quidem iudicium pro minimo habens, suum quoq; nequaquam sequeretur, quamuis non illud adeo pro minimo iudicaret habendum. Nemo enim scit hominum quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis, qui in ipso est i, vt comparatione interioris testimonij, exterius omnino pro nihilo sit habendum. Quid enim mihi cum eorum laudibus quibus ignotus sum? Quòd si vel ipse qui in homine est spiritus omnia quæ hominis sunt nosse posset, profecto sufficeret testimonium eius. Nunc autem prauum est cor hominis, & imperscrutabile k etiam sibiipsi, adeo vt præsentia quoque magna ex parte ignoret, futura vero sua omnino nosse non possit: quia aliquatenus nouit præsentia, si non reprehendat nos conscientia nostra, non quidem gloriam, sed *fiduciam habemus ad eum*, sicut Beatus Ioannes ait l. Cum autem veritatis ipsius quam nihil latet, sententiam de nobis tenere meruerimus, in ea planè securius poterimus gloriari.

f 1. Cor. 1. d
g 2. Cor. 10. d
Gloriandum, non alterius, aut suipsius testimonio: cum Dei solius obnoxii simus iudicio.
h 1. Cor. 4. a
Alienis laudibus quam parum fidendũ.
i 1. Cor. 2. c
k Ierem. 17. b
l Ioan. 2. & 3. d

3. Interim vero *nolite ante tempus iudicare* (ait Apostolus m) *donec veniat Dominus qui & illuminabit abscõdita tenebrarum*. Illa enim perfecta omninò erit & secura gloriatio, cum erit vnicuique laus à Deo. Nunc quoque licet non plenariè, licet non sine timore & sollicitudine multa, aliquatenus tamen in Domino gloriamur, testimonium perhibente Spiritu sancto spiritui nostro, quod filij Dei sumus. Hoc enim verè possumus gloriari quod tantum habemus Patrem, quod maiestati ineffabili cura est de nobis. Vnde & Propheta: *Domine*, inquit n, *quid est homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum*? Itaq; qui gloriatur, iam non in meritis suis glorietur. Quid enim habet quod non acceperit? Si autem accepit quod, quid gloriatur quasi non acceperit? In eo ergò à quo accepit glorietur, non quasi ipse magnus sit, sed quia magnificet eum Deus: hoc est, vt in illis quæ acceperit, non quasi ea non acceperit, sed quasi qui ea acceperit, glorietur. Neq; enim ait Apostolus, si autem accepisti, quid gloriaris? sed, *quid gloriaris*, inquit p, *quasi non acceperis*? vt non prohibeat, sed doceat gloriari.

m 1. Cor. 4. a
Quatenus in hac vita gloriari liceat.
n Iob 7. d
o 1. Cor. 4. b
p 2. Cor. 10. d

4. Sed quid sibi vult quod ait, *non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat*? Quis est enim quem in hoc seculo commendat Deus? Quomodo commendabit veritas eum qui adhuc reprehensibilis inuenitur? Deniq; *ego*, inquit q, *quos amo arguo & castigo*. Hæccine cõmendatio est tota? Prorsus, quantum mihi videtur, ipsa est. Quæ est enim melior & efficacior commendatio, quam diuinæ erga nos testatio charitatis? Testimonium verò amoris eius nullum credibilius, nullum certius in hac vita, quam quod desiderat Propheta vbi ait r: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me*. Hæc namque increpatio, qua iugiter nobis suggerit in occulto spiritus veritatis quid desit nobis, superbiam, negligentiam, ingratitudinemque repellit. Quo triplici vitio omne paulominus religiosorum hominum genus periculosè laborat, pro eo quod minus attenta cordis aure percipiant, quid intus loquatur is, qui neminem palpat, spiritus veritatis. Quod nonnullis exinde prouenit (nisi fallor) quòd propriæ gloriæ cupidi, nulla ratione quiescere possunt, cum in seipsis penitus nihil inueniunt vnde possint aliquatenus gloriari. Perfecta autem & secura gloriatio est, cum veremur omnia opera nostra, sicut testatur beatus Iob de seipso s, & cum Esaia Propheta t omnes iustitias nostras nõ aliud quàm pannum menstruatę reputandas esse cognoscimus. Nihilominus tamen confidimus etiam & gloriamur in Domino, cuius misericordia tanta est super nos, vt à grauioribus quidem, & quæ ad mortem peccata sunt custodiat nos, & tam benigne ipsa imperfectionis nostræ delicta & conuersationis impuritatem nobis manifestare, & agnitam condonare dignetur, quatenus in humilitate & sollicitudine gratiarum actione firmiter radicati, iam non in nobis, sed in Domino gloriemur.

Deus quomodò hominem commendet.
q Apoc. 3. d
r Psal. 140. b
Diuina correptio quid in nobis operetur.
Religiosi triplici vitio minus obnoxii.
s Iob 9. d
t Esa. 64. b

Sermo. VIII.

De diuersis affectionibus, vel statibus, quibus anima est sub Deo.

1. QVod diuersis nominibus Deum nunc quidem Patrem, nunc Magistrũ vocemus, aut Dominum, non illius simplicissimæ & omninò inuariabilis naturę diuersitas vlla in causa est; sed affectionum nostrarum multiplex variatio secundũ diuersos profectus animæ vel defectus. Videntur enim quædam animæ sub *patrefamiliâs* agere, quædam sub *domino*, quædam sub *magistro*, quædam quoque sub *patre*, & nonnullæ cum *sponso*, vt cum proficientibus proficere, cum immutatis mutari videatur & ipse, qui iuxta Prophetam a mutat quidem creaturas, & mutabuntur, licet idem ipse sit, & anni eius non deficiant. Deniq; quid in alio psalmo idem Propheta ad ipsum loquatur attẽde: *Cum sancto*, inquit b, *sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris*: atq; vt magis miremur, *& cum peruerso peruerteris*. Et quemadmodum sic mutetur, imò sic mutet immutabilis ipse, secutus adiungit: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis*.

Quinq; gradus seu status hominũ sub Deo.
a Psal. 101 d
b Psal. 17 d

2. At vero quoniam non prius quod spirituale, sed prius quod animale, deinde quod spirituale: videntur mihi quatuor interdum conuersionem nostram præcedere status; vnus sub nobis ipsis, tres sub principe mundi huius. Est enim anima sub seipsa, cum propriam sequitur voluntatem, libertate perniciosa gaudens. Hic est filius ille prodigus qui portionem paternæ substantiæ, quæ se contingebat, accepit c: ingenium scilicet, memoriam, vires corporis, cæteraq; similia bona naturæ: quibus non ad diuinam, sed ad suam vteretur voluntatem, essetque tanquàm sine Deo in hoc seculo. Est autem interim homo sub se, cum propriæ satisfaciens voluntati, necdum tamen possidetur à vitiis & peccatis: quoniam qui fecit peccatum, iam non suipsius seruus est, sed peccati. Iam tunc ergo proficiscitur in regionem longinquam, qui prius quidem separatus erat, sed necdum elon-

Status 4 conuersionẽ nostram præcedunt.
1 Anima sub seipsa.
c Luc. 15. e
Parabolæ de filio prodigo tropologica expositio.

gatus à patre. Accepta siquidem portione substantiæ factus est sui iuris, & quamuis recessit ab auctore, proximus tamen fuit quandiu ab opere non recessit. Hoc autē tandiu fit dum licita quidem, sed non expedientia pro sua sequitur voluntate. At postquàm recesserit, & à seipso, declinans scilicet in peccatum, tunc iam in longinquam vere proficiscitur regionem: quoniam ab eo qui summè & singulariter est, nihil longius eo quod nullo modo est: nihilque remotum magis ab eo à quo, & per quem, & in quo sunt omnia, quàm peccatum, quod nihil est inter omnia.

3\. Porro iustum diuinæ vltionis iudicium est, vt fugitiuū patris filium alter sibi vsurpet in seruum. Vnde & profectus in regionem longinquam vni ciuium legitur adhæsisse, quem ego non alium, quam vnum ex malignis spiritibus intelligendum puto, qui pro eo quòd obstinatione irreparabili peccant, & transierunt in affectum malitiæ & nequitiæ, iam non sunt hospites & aduenæ, sed quasi ciues & inhabitatores peccati. Quid est autem, quod ciui dicitur adhæsisse pauper adolescens & peregrinus, nisi quod factus est subditus illi? Denique quemadmodum adhæsit, sequentia manifestant. Sic enim habes:[d] *Adhæsit vni ciuium regionis illius: & misit eum in villam suā pascere porcos.* Et nota, quòd famis necessitate ciui maligno dicitur adhæsisse, sicut Israël tempore famis descendisse legitur in Ægyptum[e]. Periculosa plane & perniciosa esuries, quæ liberos addicat miseræ seruituti, subiiciat operibus luto & lateris, porcis associet, imò & seruos faciat esse porcorum. Vnde autem egestas tanta ei qui diues aduenerat, collectis nimirum omnibus quæ de paterna substātia in suam acceperat portionem? Ex eo sine dubio quod præmissum est dissipasse bona sua viuendo luxuriose cum meretricibus: *propterea*, inquit, *cœpit egere.*

d Luc. 15.

e Gen. 4[?]. 4

4\. Porro meretrices istas concupiscentias carnis intellige, cum quibus luxuriose viuendo dissipat bona naturæ, dum eis abutitur ad voluptatē. Hinc, vt iam diximus, egestas succedit perniciosa (teste scriptura[f]) quod non satietur oculus visu, nec auris impleatur auditu. Mittitur ergo pascere porcos, corporeos scilicet sensus, qui volutabro luti & spurcitiis oblectantur. Et vide ne forte hi sint porci, quos eiecti ab homine maligni spiritus intrant. Eiectum enim à rationali nostro, id est, mente, peccatum sensibus corporis hæret, Apostolo teste[g], quòd mente consentiat legi Dei, carne vero legi peccati, quæ est in membris nostris. Vnde & in alio loco[h] *Scio*, inquit, *quod non est in me bonum, hoc est in carne mea.* Quid tamen agendum est, cum sic eiecti ab homine, porcos inhabitant spurci spiritus, nisi quærenda remedia lachrymarū, & currendum ad aquas, quarum abundantia male viuida radix peccati suffocetur in eis? Quamuis hæc omnimoda peccati extinctio, situ potius reseruata videtur.

f Eccles. 5. f

g Rom. 7. d

h Ibid.

5\. Hæc ex cursu quodā sunt dicta, vt proinde manifestius assignarem quonammodo eum quē sub semetipso reperit, sibi malignus subiiciat, tanquàm fortis armatus intrās & possidens atrium in quo pauper & debilis inuentus est habitator. Veruntamen tripliciter mihi videntur homines esse sub principe tenebrarum. *Primum* quidem nec volentes, nec nolentes, quod conuenit his qui necdū habent voluntatis vsum; sunt tamen vasa iræ propter originale peccatum, donec alligato forti vasa eius diripiat fortior, per sacramentum adueniens, verus vtique Moyses qui in aqua venit, nec in aqua solum, sed in aqua & sanguine. *Secundo* modo volentes, cum iam voluntarie peccant. D *Tertio* quoque modo nolentes, cum iam resipiscere vellent, nisi quod peccati consuetudine miserabiliter obligati, iusto Dei iudicio qui in sordibus sunt sordescunt adhuc. In quo tertio statu laborasse videtur prodigus ille filius, & vere prodigus nimis, qui nō modò dissiparat sua, sed & semetipsum subiecerat miseræ seruituti, infelix venundatus sub peccato, cum ad se reuersus ait[i]: *Quāti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo?* Si quis expertus est in semetipso, facile credo in his verbis animum miserabilem recognoscet. Quis enim peccati consuetudine obligatus non se felicē reputaret, si datum ei esset tāquàm vnum ex his quos in seculo

Secundus status hominū sub Principe tenebrarum: isque triplex.

i Luc. 15. d

A tepidos videt viuentes sine crimine, minimè tamen quærentes quæ sursum sunt, sed quæ super terram? *Quanti*, inquit, *mercenarii in domo patris mei abundant panibus*, id est, consolantur in innocentia sua, & fruūtur propriæ cōscientiæ bono; ego autem hic fame pereo, id est, insatiabilibus crucior peccatorum desideriis, affectibus vitiorum? Potest tamen intelligi, quòd nō fame panis, nec siti aquæ; sed famæ & siti audiendi verbi, quam & Iudææ Propheta minatur[k], sese perhibeat laborare. Et hæc dixerim non quòd ita sit, sed quòd ita sentiat miser humiliatus sub peccato. Neq; enim gloriantur conscientiæ testimonio, quotum secularis & mercenaria intentio est, sed peccator compunctus reputat sanctissimum quacunque ex causa alterum videat innocentem. *Fac me*, inquit, *sicut vnum ex mercenariis tuis.*

k Amos 8. d

6\. Ecce hic iam primus est status quo sub Deo cœperunt esse homines, qui tanquam mercenarii sub patrefamilias viuūt. Hi sunt quos in seculo videmus aut nullo aut exiguo desiderio æternorum velut sub mercede seruire Deo, & ab eo terrena petere quæ desiderant. Iam verò secūdo statu incipit esse sub *Domino* qui tanquam seruus carcerem timet & metuit ne subigatur pœnis. In quo sane B statu conuersio est, exitusque à seculo, & introitus vitę: vnde & legis[l]: *Principium sapientiæ timor Domini.* Et alius quidam Propheta: *A timore* inquit[m], *tuo concepimus & parturiuimus spiritum salutis.* Huic gradui tertius admodum proximus & quasi permixtus est, eorum scilicet qui paruuli adhuc in Christo lac concupiscunt tanquam sub magistro & pædagogo viuentes. Id namque conuenit maximè nouitiis, qui nimirum si forte in consolationibus meditationis sanctæ, lachrymarū, psalmodiæ & cæterorum huiusmodi cœperint delectari, quasi pueriliter timent ne magistrum offendant, ne vapulent, defraudentur munusculis, quibus solet eos eruditor ille benignissimus allicere. Hi sunt qui prouident Dominum in conspectu suo semper; & commouētur si vel ad horam abesse cōtigerit: nec iam seruiliter timent supplicia, sed tanquàm paruuli metuunt plagas virgarum, apprehendentes disciplinam magistri, nequando irascatur, & pereant de via iusta: ne deuotionis gratia subtrahatur, & molesta eis omnia fiant, laborent tædio quodam, & quasi vapulent intus in anima in amaritudine scilicet cogitationum. Hæc enim C verbera quibus castigat suos paruulos Deus, quæ melius experimento dignoscimus quàm sermone. Vnde & ipse Dominus loquitur per Prophetam[n]: *Si dereliquerint filii eius legem meam, & visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.*

Primus status hominis sub Deo tanquā Patrefam.

Secūdus status hominū sub Deo vel Domino.

l Eccli. 1. b

m Esa. 26.

Tertius status sub Deo vt magistro seu pædagogo. Isque nouitiis fere proprius.

Nouitiorum indoles.

n Psal. 88.

7\. In his itaque primordiis, & quasi infantili ętate sic vicissim sibi succedunt timor Domini, & disciplina magistri, vt nūc in isto, nunc in statu illo sese inueniat quisquis sollicitus fuerit diligenter hoc obseruare. Inde est, quod nouellæ adhuc Ecclesiæ loquens simul vtriusque nominis meminit, dicens[o]: *Vos vocatis me magister & domine, & benedicitis sum etenim.* Agnoscant hic locum suum nouicii nostri, vt sollicito sint de cætero sedulò magis circa ista versari: ante omnia siquidē timor eis necessarius est, quo omnium peccata possint præterita delere, cauere futura. *Timor enim Domini* (vt ait scriptura[p]) *expellit peccatū*, siue quod iam admissum est, siue quod tentat intrare. Expellit sane illud quidem pœnitendo, hoc resistendo. Sed quoniam arcta & ardua est via quæ ducit ad vitā: tanquā paruulus in Christo pædagogus vobis, ô filii, ac nutricius D necessarius est, qui doceat, deducat, foueat vos, & tanquā alludat paruulis, ac blanditiis quibusdā consoletur ne pereat ætas infirma. Propterea non ego, sed magis Ecclesiæ Princeps & Pastor vos admonet[q]: *Quasi modo geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite*, ita sane vt in eo nequaquam permaneatis, sed in eo crescatis in salutem. Quod alia quædam scriptura manifestius exprimens loquitur sic[r]: *Gaudete gaudio omnes qui lugebatis super eam* (haud dubium quin Hierusalem, de ea siquidem loquebatur) *vt sugatis, & repleamini, & satiemini ab vberibus consolationis eius, & cum auulsi fueritis à lacte, epulemini ab introitu gloriæ eius.*

o Ioan. 13. b

p Eccli. 1. c

Pædagogus paruulis seu nouitiis necessarius.

q 1. Pet. 2. a

r Esa. 66. d

8\. Ipse est enim status filii iam robustæ ætatis, qui sub pa-

4 Status hominis sub Deo vt Patre.

tre viuit, nec lacte iam potatur, sed vescitur solido cibo, oblitus sanè quæ retro sunt, in quibus seruilis oculus in amaritudine morabatur: A sed ne ipsa quidem præsentia considerans, ne paruas paruulorū consolationes captans, magis extendens se in anteriora, ad palmā supernæ vocationis, & introitū futuræ beatitudinis, expectans beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei. Euacuauit enim quæ erant paruuli, nec circa eiusmodi suaues quidem, sed non perennes consolationes hactenus occupatur. Sed quia iam profecit in virum perfectum, in his quæ patris sunt oportet eum esse, suspirare ad hæreditatem, sedulaque circa eam meditatione versari. Nunquid enim mercenarium eum quis æstimet qui paternę inhiat hæreditati, eamque toto affectu expetit & expectat, quam nimirum filii mercedem esse, non mercenarii Propheta testatur? *Cum dederit*, inquit s, *dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini: filij merces fructus ventris.*

A lacte paruulorum aspirandum ad solidum cibum perfectorum.

s Psal. 126. a

9.
5 Status hominis sub Deo tanquā sponso.

Inuenitur tamen alter gradus sublimior, & affectus dignior isto, cum penitus castificato corde nihil aliud à Deo quærit, quam ipsum Deū. Crebro siquidem didicit experimento quoniam bonus Dominus sperantibus in se, animæ quærenti ipsum, ita vt iam ex affectu cordis atq; sententia clamet illud de psalmo t: B *Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terrā? Defecit caro mea & cor meū, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternū.* Neque enim suum aliquid, non felicitatem, non gloriam, non aliud quicquam tanquam priuato suipsius amore desiderat anima quæ eiusmodi est: sed tota pergit in Deum, vnicúque ei ac perfectum desiderium est, vt introducat eam rex in cubiculum suum, vt ipsi adhæreat, ipso fruatur. Vnde & iugiter reuelata facie, quoad potest, cœlestis sponsi gloriā speculando, in eandem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tanquàm à Domini spiritu. Ex hoc planè audire meretur u: *Tota pulchra es amica mea.* Audet & ipsa loqui: *Dilectus meus mihi, & ego illi.* Atque in huiusmodi felicissima & iucundissima confabulatione delectatur gloriosa cum sponso.

t Psal. 72. d

u Cant. 4. d

Sermo IX.

De verbis Psalmi: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.* a Psal. 84. b

1.
a b Rom. 1. e
Mūdus liber, in quo Dei sapientia legitur.

INuisibilia Dei (Apostolo teste b) *à creatura mūdi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Et est velut communis quidam liber & catena alligatus, (vt assolet) sensibilis mundus iste, vt in eo sapientiam Dei legat quicunque voluerit. Erit tamen cum cœlum plicabitur sicut liber, in quo vtique deinceps legere habeat necesse, quoniam erunt omnes docibiles Dei c: & quemadmodū creatura cœli, sic & creatura mundi iam non per speculum & in ænigmate, sed facie ad faciem Deum videbit, & sapientiam eius ad liquidum contemplabitur in seipsa. Interim verò opus habet humana anima velut quodam vehiculo creaturæ, vt ad cognitionem Creatoris assurgat: cū econtra longè beatior perfectiorque angelica natura in creatore notitiam habeat creaturæ, ad quam nimirum excellentiam licet ad modicum rapta fuisse videtur anima illa beata †, quæ collectum sub vno solis radio mundum vniuersum conspexit: de quo miraculo beatus Papa Gregorius in libro dialogorū scribēs: *Videnti*, inquit, *creatorem, angusta est omnis creatura.* Felices proinde qui satiantur ex adipe frumenti, nec opus habent sugere mel de petra, D oleúque de saxo durissimo, qui videlicet inuisibilia Dei non in inuisibilibus rimando perquirunt, sed in ipsis ad liquidum intellecta conspiciunt. Verum, vt iam diximus, angelicæ felicitatis illud est, non fragilitatis humanæ.

c Ioan. 6. e

Ad cognitionem creatoris ascendit anima vehiculo creaturæ.

† S. Benedictus.
S. Gregor. lib. 2. Dial. cap. 35.

2.
Homo inter creaturas quæ sub cœlo, Deo propinquior.

Quæramus igitur per ea saltem quæ facta sunt, intellectum inuisibilium Dei: quæ si in cæteris creaturis intellecta conspicit anima, necesse est vt longè amplius cōspiciat & intelligat multò subtilius in creatura quę facta est ad imaginem creatoris, hoc est in seipsa. Nullus Deo vicinior gradus inter omnes quæ sub sole habitant creaturas, quam anima humana: vt meritò Propheta dicat ad ipsum d: *Beatus vir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit.* Et post pauca: *Ibunt*, inquit, *de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion.* Propterea incessanter hortamur vos, fratres, vt ambuletis vias cordis, & sit anima vestra in manibus vestris semper, vt audiatis quid loquatur in vobis Deus, *quoniam loquetur pacem.* Quibus loquetur pacem? Vtique *in plebem suam, & in sanctos suos* e. Quæ est plebs, aut qui sunt sancti? Ipsi nimirum qui conuertuntur ad cor. Vnde & sequitur: *& in eos qui conuertuntur ad cor.*

d Psal. 83. b

e Psal. 84.

3. Nos tamen in his verbis tria solemus intelligere hominum genera, quibus solis Deus loquitur pacem, sicut & Propheta alius tres tantum præuidit saluandos. Noë, Danielem, & Iob f: contrario quidem ordine, sed eosdem ordines exprimens, continentium scilicet, prælatorumque, & coniugatorum: si tamen *continentes* à carnalibus illecebris ad ea quæ cordis sunt, id est ad spiritualia desideria conuertantur. Vnde & Daniel *vir desideriorum* ab Angelo nominatur g. Et *prælati* prodesse magis studeant, quàm præesse, quoniam ipsos maxime decet sanctitudo, vnde & in psalmo *sancti* specialiter appellantur h. Et *coniugati* mandata non transgrediantur, vt merito plebs Domini, & oues pascuæ eius debeant nominari.

f Ezech. 14. e
Tria hominum genera, quibus Deus loquitur pacem.
Continentes, Prælati, & Coniugati.
g Dan. 10. b
h Psal. 84.

4. Imò vero & in nobisipsis (quoniam inde est nobis amplior sollicitudo) tres istos ordines assignare solemus; plebem quidem intelligentes *officiales fratres*, qui exterioribus & quasi popularibus negociis occupantur. At vero qui conuertuntur ad cor, ipsi sunt *claustrales*, quos nulla impedit occupatio, sed liberè vacant, vt videāt quoniam suauis est Dominus. Super vtrumque parietem Deus loquitur pacem, quoniam idem est ad quod tendunt: licet non eadem via. Et psalterium iucundum cum cithara, nec minus iucundus est sonus citharæ quam psalterii, licet hæc ab inferioribus reddat sonum, illud à superioribus. Verumtamen optimam partem elegit Maria, licet non minoris fortasse meriti sit apud Deum humilis conuersatio Marthæ, sed de electione Maria laudatur, quoniam illa quidem omninò (quod ad nos spectat) eligenda: hæc vero si iniungitur, patienter est toleranda.

Tres ordines in ipsis religiosis; Officiales, Claustrales, Prælati.

5. Iam quod interponitur, *super sanctos suos*: ad prælatos pertinet, quibus nimirum vtraque vita necessaria est. Et ipsorum est vtrisque prouidere, & copulare sibi parietes C è diuerso venientes: quoniam angularis lapidis (qui est Christus Iesus) vicarii constituti sunt. Nec dubium quin longe periculosior cæteris eorum sit administratio. Tamen si bene administrauerint, gradū bonum sibi acquirent, & maiorem abundantiam, & superefluentem mēsuram accipient pacis, vt de eis merito dicatur: *Quoniam super sanctos pacem loquitur Deus.* An vero dubitet quis quos dixerit sanctos? Audiat Esaiam. *Vos*, inquit i, *sancti Domini vocabimini ministri Dei nostri.* Proposueram exemplum aliquod dare quemadmodum ex sua ipsius consideratione ad spiritualem intelligentiam assurgere humanus debeat animus, sed necesse est in diem alterum & sermonem alterum differre.

Prælatis vtraque vita, & Mariæ & Marthæ necessaria.

i Esa. 60. c

Sermo X.

De vita animæ & quinque sensibus eiusdem, seu, Quomodò anima ex sui ipsius consideratione ad spiritualem intelligentiam ascendere debeat.

D

MAgna est, dico vobis, charissimi, & nimium inexcusabilis negligentia nostra, qui cogitationibus ociosis vacantes tempus amittimus, quibus nimirum nec penetrandæ nubes, nec maria transfretanda vt salubres inueniamus cogitationes. sed prope est (vt ait Moyses a) verbum in ore nostro & in corde nostro; & infinitas in nobismetipsis vtilium cogitationum occasiones & seminaria possumus inuenire. Denique si tam ineruditа & negligens fuerit anima, vt nec interiora sua sufficiat perscrutari, attendat ea quæ foris agit palam & manifeste, & 1.

a Deut. 30. c & Rom. 10. b

Sāctas cogitationes non procul petere necesse est.

in ipsis quoque si diligenter quæsierit inueniet sapientiã. Ecce enim scriptum est b: *Da occasionem sapienti, & sapientior erit.* Considera, ô anima, quid impendas corpori tuo, & inuenies sine dubio, quòd vitam ei sensumque ministras, & vitam quidem in toto corpore inuenies vniformem. Verbi gratia. Neque enim aliter viuit oculus quam articulus. Sensum vero non ita. Quære ergo, vt tibi quoq; anima tua (quæ est sine dubio Deus tuus) similia largiatur. Neque enim viuere dicenda est anima quæ veritatis non habet cognitionem, sed adhuc mortua est in semetipsa, quemadmodum & ea sine sensu, quæ needum habet dilectionem. Est ergo animæ *vita* veritas, *sensus* charitas. Nec mireris quòd interdum animæ impiorum notitiam habent veritatis, quę tamen expertes sunt charitatis, quãdo & in corporibus nonnullis vitam reperis sine sensu, vt sunt arbores cæteraque similia. Animata quidẽ, sed animatione, non anima quemadmodum & animæ iniquorũ veritatis habent notitiam naturali ratione, quæ tamen interdum adiuuatur à gratia, cum nullatenus sane animetur ab ea. In his autem quibus & cognitionem veritatis, & dilectionem anima spiritualis infundit, non exteriori quolibet modo, sed tanquam anima ipsorum cui adhærentes vnus spiritus fiunt cum ea, in his, inquam, indiuisa est cognitio veritatis, secundum quod dictum est de vita corporis. Eadem enim cognitione & minima & maxima comprehendis.

b Prou. 9 b

Anima vita veritas, sensus charitas.

Non omne viuens sensu præditum.

2\. Porrò dilectionem quidem si diligenter aduertas, variam, & fortassis secundum quinque sensus corporis quinquepertitam poteris inuenire. Est enim *amor pius* quo *parentes* diligimus. Est *amor iucundus* quo *socios* diligim⁹. Est & erga omnes homines *amor iustus*, erga inimicos *amor violentus*, erga Deum *sanctus* siue deuotus. In his omnibus si diligenter attendis, proprium erga singulos, & omnino diuersum ab aliis modum inuenies. Denique si considerate curiosius delectat, non immerito fortasse videbitur *primus*, id est, parentum amor *tactui* conuenire, quod hic sensus sola proxima & corpori iuncta percipiat, quemadmodum amor ille nullis exhibetur nisi proximis carnis nostræ. Sed nec illud quidem discrepat à ratione similitudinis, quod hic solus è sensibus per corpus diffunditur vniuersum, quoniam & amor ille naturalis est omni carni, adeo vt ipsa animalia bruta & diligant fœtus suos, & diligantur ab eis. *Amor* quoque *socialis* videre licet quàm proprie dicatur *gustui* conuenire, ob maiorem profecto dulcedinem, & quoniam hic sensus solus est, quo magis eget humana vita. Nec video qua ratione viuere dicendus est saltem hac communi vita, qui non eos diligit inter quos viuit. *Amor* autem *generalis*, quo videlicet omnes homines diligũtur, *odoratui* habet similitudinem, in eo vtique quòd hic sensus iam remotiora percipiat. & quòd non ea toto carnalis delectationis expers, eo tamen tenuiorem eam habeat quo diffusiorem. *Auditui* autem multò magis remotiora capit, nec inter homines ab amãte quisque remotior est quam non amans. Denique cum in cæteris sensibus nonnulla carnis ipsius oblectatio sit, & magis ad carnem pertinere videantur, auditus penè totus eat à carne, & ei dilectioni non immeritò conuenire videtur, cuius tota causa obedientia est: quam pertinere ad auditum satis euidens est, cum cæterarum vnde diximus dilectionum nonnulla à carne sumatur occasio.

Amor secundum 5. sensus corporis quintuplex

1. Amor pius erga parentes comparatur Tactui.

2. Amor iucundus erga socios respõdet Gustui.

3. Amor generalis erga omnes assimilatur Odoratui.

4. Amor violentus erga inimicos cõfertur Auditui.

3\. Porrò *visus* quidem in eo sibi vendicat amoris diuini similitudinem, quòd cæteris omnibus excellentior & singularis cuiusdam naturæ, perspicacior quoque cæteris inuenitur, & discernit multo remotiora. Denique *odoratus* quidem & *auditus* videntur vtique remota sentire, sed ad se magis quem sentiant aërem creduntur attrahere. *Visus* autem non ita, sed magis ipse exire videtur, & ad remota procedere. Sic & in dilectionibus est. Quodammodo enim attrahimus proximos quos tanquàm nosipsos diligimus. Attrahimus & inimicos, quos ad hoc diligimus vt sint & ipsi sicut nos, id est, vt sint amici. Deum vero si, vt dignum est, tota virtute, tota anima, toto corde diligimus, ipsi magis in eum pergimus, & tota festinatione in eum qui ineffabiliter super nos, properamus.

5. Amor sanctus erga Deum, conuenit Visui.

4\. Iam vero & id manifestum est, quoniam in corporis sensibus visus quidem cæteris omnibus, auditus reliquis tribus dignior, odoratusque & gustum & tactum etsi non vtilitate, dignitate tamen superare videtur, & gustus tactui superexcellere: quod manifestat etiã dispositio ipsa membrorum. Oculis siquidẽ in summitate locatis, aures inferiores esse quis nesciat? Sic & auribus nares, & fauces naribus, ipsis quoque faucibus manus pariter & reliquas corporis partes ad quas pertinet tactus, subesse manifestũ est. Secundum ergo hunc modum & in sensibus animę considerate licet alterum altero digniorẽ: quod quia facile iam potestis aduertere, breuitatis causa prætereo. Illud quoque vestræ nihilominus diligentiæ considerandũ relinquo, quòd quemadmodum artus corporis cadere necesse est quam cito desierit eos anima vegetare, sic & eas quas diximus affectiones, quæ sunt velut quædã animæ membra, sine anima ipsius animæ (quæ Deus est) cadere omnino necesse est, quatenus videlicet aut ex toto non diligatur quod diligendum est; aut non diligatur ad quod debet, aut quomodo debet. Sunt enim qui parentes carnaliter tantum diligunt, & ipsi quoque confitentur Domino cum benefecerit eis. Sed huiusmodi dilectio aut omninò vocanda dilectio non est, aut caduca est, aut decidens in terrena.

Ordo dignitatis & vtilitatis in sensibus corporis.

Sic & in sensibus animæ.

Sine amore Dei cæteri amores caduci.

SERMO XI.

De duplici Baptismo, & de relinquenda propria voluntate.

SCitis, Fratres (firmissimè enim tenetis catholicam veritatem) quod in baptismate abrenunciantes Diabolo Pater cœlestis adoptet, & in regnum Filii claritatis suæ de potestate transferat tenebrarum. Nimirum ipsa est stola prima, quam verè cito proferre ministros patern⁹ iubet affectus, non oris petitionem, non desideriũ cordis expectans, sed & ipsum intellectum præueniens in benedictionibus dulcedinis. Quotquot enim baptizati sumus in Christo Iesu, Christum induimus a. De quo & alius clamat testis & ipse fidelis b, quia *quotquot receperunt eũ, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Nec vero inanis est aut infirma potestas, quia nimirum certi sumus continuo & nos, quoniam neque mors, neque vita, neque virtutes, neque angeli, neque altitudo, neq; profundum poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu c. Sed attende quanta enumerauit Apostolus (eius enim verba sunt) minimè tamen adiiciens, *nec nosipsi.* Nimirum hæc est libertas, qua Christus nos liberauit, vt nulla penitus creatura auellere nos, aut vim facere possit. Soli id deserere possumus propria voluntate abstracti, & illecti à propria concupiscentia. Præter hanc enim nihil est quod timeamus. Denique donec voluntatis vsum, & facultatẽ deliberandi renatus quisque recipiat, à charitate Dei separari omninò non potest. Securus interim degit sub protectione & aduocatione Domini Dei sui, non est quod vereatur ex omnibus. At vbi sanè discretionis annos ingrediens redditur sibi, cæterorum vtique violentiam nec tunc quidem formidare necesse est, sed ab ea quæ dormit in sinu, caueat, propria scilicet voluntate. Erit fortè peccatum in foribus, sed appetitus eius sub eo est, tantum ipse aperire renuat, consentire recuset. 1.

a Galat. 3 d

b Ioan. 1 b

c Rom. 8 g

Nulla creatura nos per vim a Charitate potest auellere, sola propria voluntas id potest.

Denique primos parentes non vrsus aut leo, sed potius serpens, callidior vtique, non fortior cæteris animantib⁹ supplantauit. Nec mulierem vir, sed mulier virũ, Serpens, ô Eua, decepit te, decepit profectò, non impulit aut coegit. Mulier tibi, ô Adam, de ligno dedit, sed offerẽdo vtique, non violentiam inferendo. Neque enim potestate illius, sed tua factum est voluntate, vt eius voci plus obedires quã diuinæ. Cæterum si ille sibi non præcauit ignarus, nos saltem nobis tot exemplis præmoniti caueamus. Imò verò quoniam periclitati sumus & nos miserabiliter in hac parte, de cætero iam remedium aliquod tantis prouidere malis sollicitè studeamus. Quanto enim fortis ille armatus, quem fortior superueniẽs alligauit, atriũ illud olim suum valuit violentia aliqua obtinere? Sed 2.

Primi parentes, nõ coacti, sed decepti, id est, non necessitate, sed voluntate peccarunt.

vacuum sibique insipienter expositum domicilium reperit, & cum aliis septem nequioribus, non fortioribus A ingrediens, non irruens, libere habitauit. Quis vero illum admisit, nisi propria voluntas? Ipsa est quæ in potestatem tenebrarum denuo redut, quæ nos iterum subdidit mortis imperio.

Propria volūtas hominem subiecit diabolo.

3. Veni Domine Iesu etiam nunc. Iesu bone ejice iterum fortiter, quem nos insipienter admisimus. Tunc enim vere liberi erimus etiam nunc, si nos liberaueris. Irritum fecimus fœdus primum, tibi peccauimus Domine, Satanæ & operibus eius obligantes denuò nosmetipsos, iugo iniquitatis colla vltronea submittentes, & subiicientes nos miseræ seruituti. Itaque, Fratres mei, rebaptizari nos conuenit; secundum fœdus inire necesse est; opus est professione secunda; nec iam sufficit abrenunciare Diabolo & operibus eius, mundo pariter abrenunciandum est & propriæ voluntati. Ille enim seduxit, ille tradidit nos. In priori nimirum baptismate, quando nihil nobis adhuc voluntas nostra nocuerat, satis fuerat abrenunciare Diabolo, cuius profectò inuidia peccatum pariter & mors per vnum ingrediens, in omnes homines pertransiit. B Cæterum postquam mundi fallentis illecebras, & infidelitatem propriæ voluntatis manifestè sumus experti, de cætero iam in secundo (vt ita dixerim) conuersionis nostræ baptismate meritò protinus & non ad insipientiam nobis, non resarcire tantummodo fœdus primum, sed etiam roborare solliciti, ipsis quoque affectibus pariter abrenunciamus. Studeamus proinde, dilectissimi, immaculatos nos ab hoc seculo custodire, scientes quoniam religio munda & immaculata coram Deo hæc est. Caueamus autem à propria voluntate tanquam à vipera pessima & nequissima, & quæ sola deinceps damnare possit animas nostras.

Diabolo abrenunciare non sufficit.

Propria voluntas vipera pessima.

Sermo XII.

* In illud Eccli. *Memorare nouissima*, &c.

* al. *de Primordiis, mediis & nouissimis.*

1. *Fili memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis* a. Recole primordia, attende media, memorare nouissima tua. Hæc pudorem adducunt, ista dolorem ingerunt, illa metum incutiunt. C Cogita *vnde veneris*, & erubesce; *vbi sis*, & ingemisce *quo vadas*, & contremisce. Vide ne adiicias adhuc ignorare, ne forte super te veniat terribilis illa comminatio qua sponsus intonat dicens b: *Si ignoras te ò pulchra inter mulieres, egredere & abi post greges sodalium tuorum.* Primo siquidem cum in honore esses, ô homo, non intellexisti, vnde comparatus es iumentis insipientibus c, & similis factus es illis. Iam si nec vexatio intellectum dederit auditui, etiam post greges abibis, illis nihil mali sentientibus, malis expositus vniuersis. Agnosce ergò primordia tua, & erubesce comparatum te esse iumentis: memorare nouissima tua, & time ne abeas etiam post iumenta. Erubesce inquam, quòd pro consortio Angelorum, consortium sortitus es pecorum, non modò in necessitatibus corporis, sed etiam in affectibus cordis. Cum iumentis partiris cibum terræ, quia panem angelicum, panem fastidisti cœlestem. Non solum autem, sed etiam quod peius est, in recto corpore curua est anima; & in corpore manet humanæ animæ similitudo, in anima vero bestiali similitudine mutata est similitudo Dei.

a *Eccli.* 7. d

b *Cant.* 1. d

Primò vide vnde sis.

* c *Psal.* 48 c

Homo similis & socius factus iumētis.

5. D An non confunderis sursum caput habere, qui sursum cor non habes? corpore rectus stare, qui corde repis in terra? An non repere est in terra carnem sapere, carnalia desiderare, carnalia quærere? Veruntamen quia ad imaginem & similitudinem Dei creatus es, si perdidisti similitudinem, similis factus iumentis, sed in imagine pertransisti. Ergo si in sublimi positus non intellexisti quoniam limus esses, noli infixus in limo profundi ignorare quia imago Dei es, & erubesce quòd peregrinam ei superduxeris similitudinem. Memor nobilitatis tuæ, pudeat te tantæ deiectionis. Ne ignores pulchritudinem tuam, vt de fœditate amplius confundaris. Hæc est iuxta Salomonem e *confusio adducens gloriam*, quando à tanta gloria cecidisse confunderis. A Eras enim aliquando gloria & honore coronatus, constitutus super opera manuum Domini, incola paradisi, Angelorum ciuis, & domesticus Domini Sabaoth. Hinc deiecisti teipsum in has interiores tenebras, vnde ad exteriores quoque & palpabiles tenebras eiiciendus eris aliquando, si non caues. Ab ista inquam gloria filiorum Dei deposuisti temetipsum, à felici illa & dulcissima patria, ab horto voluptatis exulem te fecisti.

Turpe homini sursū caput habere, cor deorsum.

e *Eccli.* 4. e

3. Ecce vnde venisti: vis nosse quo deuenisti? In locum vtique afflictionis. Siquidem vita tua inferno appropinquauit. Quid enim hic nisi labor & dolor, & afflictio spiritus? Sed nunc ita contigit tibi, ac si puer in carcere natus sit, & in carcere sit nutritus, & quia nunquam viderit lucem, miretur super tristitia & anxietate matris suæ. Illa enim scit vnde doleat, & quia nouit bona, grauiora sunt ei mala, & recordatione pacis amaritudo eius amarissima est. Tibi magna bona videntur minora mala, & præ maioribus compedibus quibus assuetus es, minores annulos requiem putas. Comedere appetis, quia fames te cruciat. Vtrumque labor est, sed quia fames grauior magis, comedere nescis esse laborem. B Denique postquam fames depulsa fuerit, vide si non grauius ducis comedere, quam esurire. Sic se habent vniuersa sub sole, vt nihil sit in eis vere iucūdum, sed ab vno semper transire velit homo ad aliud, solaque vicissitudine releuetur vtcunque, ac si prosiliat ab aqua in ignem, & inde rursus in aquam resiliat, vtpote qui neutrum ferre possit. Omnis siquidem laboris remedium, alterius laboris initium est. Nemo in hoc seculo nequam quod vult habere potest, quandoquidē nec iustitia satiatur, nec voluptuosus voluptate, nec curiositate curiosus, nec ambitiosus inani gloria. Ecce vnde doleas, si nondum insensibilis factus es. Ecce vnde doleas, quod in exilio positus es, in deserto moraris, & in tenebris ambulas & in lubrico, & in sudore vultus tui vesceris pane tuo. An non in amaritudine moratur oculus tuus, quotiens ista considerat & deplorat pariter cum Propheta: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est* d?

Secundò vide vbi sis.

Simile.

Simile elegās.

Nihil sub sole verè iucundū & ad satiandum hominē sufficiens.

d *Psal.* 119. a

4. Habes iam primordia, habes etiam media: sed nouissima quæ sunt? Nam de eis dicitur e, quod eorum memor non peccabis. Ipsa sunt mors, iudicium, gehenna. Quid horribilius morte? quid iudicio terribilius? C Nam gehenna nihil potest intolerabilius cogitari. Quid metuet si quis ad ista non trepidat, non expauescit, non timore cōcutitur? O homo si pudorem perdideras ad nobilē creaturam pertinentem; si dolorem non sentiebas afflictionis, quod est etiam carnalium; vel timorem non omittas, quoniam ille est etiam iumentorum. Oneramus asinum & fatigamus in laboribus plurimis, & non curat, quia asinus est. At si in ignem impellere, si in foueam præcipitare velis, cauet quantum potest, quia vitam diligit, & mortē timet. An non tibi ergò iustum videtur, vt qui modò iumentis insensibilior fuerit, post iumenta ipsa cōpellatur abire, & in tormentis positus locum teneat posteriorem? Time ergo ô homo, quod in *morte* separandus es à bonis omnibus huius corporis, & tam dulce carnis & animæ vinculum amarissimo secādum diuortio erit. Time quod in terribili *iudicio* ei præsentandus es, in cuius manus horrendum est incidere f: & eo examinante quem nihil latet, siquidem inuenta fuerit in te iniquitas, alienandus ab vniuersitate quietis & gloriæ, & segregandus à numero beatorum. Time quod in *gehenna* cruciatibus æternis D & immensis exponendus es, in sorte diaboli & angelorum eius, in igne æterno, qui præparatus est eis. Hic ergo *timor initium sapientiæ* dicitur g, non pudor, non dolor: quia neuter eorum sic initiat ad sapientiam, neuter tantā habet efficaciam. Vnde est quod non dicitur *memorare* primordia, aut media, sed *nouissima*, & non peccabis. Validior enim est & vehemētior spiritus timoris ad resistendū peccato, quam pudor & dolor: quia pudor de multitudine, & dolor de qualicunque huius mundi consolatione capit solatium, timor verò non inuenit vnde consoletur. Nam in morte non magnum, non paruum aliquid de bonis huius mundi tecum delaturus es, in iudicio nec fallere nec resistere possibile erit: in gehenna penitus nulla

e *Eccl.* 7. d

Tertiò vide quo vadas.

Memor nouissimorum nō peccabis.

f *Heb.* 10. f

Mors, iudiciū & gehenna timenda.

g *Psal.* 110. b & *Eccli.* 1. e

Timor efficacius peccato resistit quam pudor aut dolor.

consolatio sed perpetuum væ, vlulatus, & fletus & stridor dentium.

* Alias, de triplici misericordia, & 4 miserationibus.

Sermo XIII.*

In illud Psal. *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.* Psal. 50.

1\. Misericordia Dei parua, mediocris, & magna.

Sicut sunt peccata minima, sunt mediocria, sunt & magna: sic est misericordia parua, mediocris, & magna. Magnus ergò peccator magna misericordia opus habet; vt vbi abundauit delictum, superabundet & gratia. Paruã misericordiam dico expectationem qua non statim punit peccantem, sed expectat ad pœnitentiam. Paruam autem non in se, sed ad comparationẽ aliarum. Alioquin magna planè, magna omninò misericordia, expectatio Domini.

Parua, qua expectat peccatorem, tardus ad pœnam.

Nã peccantẽ Angelũ omnino non expectauit, sed præcipitauit: hominẽ quoq; peccantẽ non distulit, sed protinus expulit de paradiso. Nunc iam expectat, dissimulat, sustinet decem annis, viginti, vsque ad senectutem & senium. Et si consideremus quanta & quã plurima peccata quotidie fiunt, nonne leuia reputamus illa quã tam continuo damnationis excepere sententiam? Nihil proinde mirum si ipsius quoque Prophetæ[b] pene moti sunt pedes, pene gressus effusi, quoniã zelabat super iniquos pacẽ peccatorum videns: si peccatores ipsi dicunt, quomodo scit Deus, & si est sciẽtia in excelso? Sed hæc est gratia crucis Christi & virtus. *Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortẽ peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat*[c]. Quantum vero mihi videtur, vox Christi resurgentis est ista: Ac si dicat, velit nolit Iudęus, viuo ego. Nolo mortem peccatoris qui mori volui pro peccatoribus. Volo vt fructuosa sit mors mea, & copiosa per eam redemptio.

b Psal. 72. a

c Ezech. 18. g

2\. Lõganimitas Dei culpam peccatoris non resipiscentis cumulat.

Hanc ergo misericordiam Domini qua tardat ferire, paratus ignoscere, paruã non quidem in se ipsa, sed aliarũ cõparatione nominaui, quia hæc siquidẽ sola fuerit, nullatenus sufficit ad salutẽ, imò verò iudicium damnationis accumulat, vt dicat[d] *hæc fecisti, & tacui.* Apostolũ proinde audiamus more suo terribiliter intonantẽ. *An diuitias bonitatis eius,* inquit, (haud dubiũ quin Dei) *& longanimitatis contemnis? Ignoras quoniã patientia Dei ad pœnitentiã te adducit? Tu autẽ secundum duritiam tuã & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ.* Thesaurizas, inquit[e], tibi thesauros iræ pro prærogatis thesauris misericordiæ quos contemnis, & euacuas in te misericordiam Dei. Sed secundum quid? *Secundum duritiã tuam,* ait, *& cor impœnitens.* Quis autẽ scindet duritiã istam, nisi qui passione sua petras scindit? Quis dabit cor pœnitens, nisi à quo est omne datum optimum?

d Psal. 49. d

e Rom. 2. a

3\. Altera misericordia mediocris, qua Deus dat pœnitentiam.

Hæc est secunda misericordia omnino maior priore, quæ facit ne prima sit infructuosa, & conuertatur in dãnationem mortis, dando scilicet pœnitentiam, sine qua expectatio non modo non prodest, sed obest plurimum. Et hæc quidem in leuibus peccatis potest sufficere, quoniam in his à quibus abstinere non possumus dum gestamus corpus peccati, ad salutem sufficere potest pœnitentia quotidiana. At in grauioribus quidem, & quæ peccata ad mortem sunt, opus est non modo pœnitentia, verumetiam continentia. Difficilis prorsus res, & soli diuinæ virtuti possibilis, susceptum semel peccati iugum à ceruicibus excutere: quoniam qui facit peccatum, seruus est peccati, nec est iam liberari nisi in manu forti.

4\. Tertia misericordia magna quæ dat continentiã. f Psal. 50. a

Hæc est magna misericordia magnis necessaria peccatoribus, de qua dicitur: *Miserere mei Deus secundum magnã misericordiam tuã, & secundum multitudinẽ miserationũ tuarũ,* &c[f]. De quatuor filiabus magnæ misericordiæ dictũ est, quæ sunt immissio amaritudinis, subtractio opportunitatis, virtus resistendi, & sanitas affectionis. Quandoque enim ei qui peccato quouis obligatus tenetur, permittit Dominus amaritudines quasdam, quæ mentem occupant hominis, & expellũt perniciosam delectationẽ peccati. Quandoq; subtrahit opportunitatẽ, nec tentari patitur infirmitatẽ. Quandoque virtutẽ donat resistendi, quod maius est, vt scilicet tentationẽ sentiẽs viriliter agat, & non cõsentiat. Quandoq; affectionẽ sanat, quod perfectissimum est, & in quo prorsus tentatio tollitur, vt non solum non consentiatur ei, sed nec sentiatur quidem.

4 Filiæ seu effecta magnæ misericordiæ.

Sermo XIV.

In illud Sap. *Sapientia vincit malitiam. Attingit ergo à fine,* &c.

Seu, *De septem Donis Spir. S. contra septem vitia.*

1\. a Sap. 7. d & Sap. 8. a

Sapientia vincit malitiã[a], dũ Satanã conterit Dei virtus, & Dei sapiẽtia Christus. *Attingit ergo à fine vsque ad finem fortiter,* in cœlo quidem deiiciendo superbum, in mundo superando malignum, in inferno spoliando auarum. *Et disponit omnia suauiter,* in cœlo stantes angelos confirmando, in mundo venundatos redimendo, in inferno captiuos liberando. Aut si melius placet, accipiamus hoc modo. Ordinata procedit acie aduersus septem peccati gradus Spiritus septiformis. Et primus contra negligentiam *timor* exurgit, tinnitum ipse est quo concutitur anima, discutitur conscientia, excutitur sopor lethalis, incutitur sollicitudo. Denique *qui timet Deum, nihil negligit*[b], sed veretur omnia opera sua.

Septiformis spiritus aduersus septem peccati gradus.

1\. Sp. Timoris contra negligentiam.

b Eccl. 7. c

2\.

Cæterum vt grauior sit conflictus, squama squamę iungitur, & comitantia sunt in humano corde negligẽtia sui & curiositas cæterorum. Triplex enim (vt ait[c] sapiens) incõmodũ eiicit de domo inhabitantẽ, *fumus, stillicidium, mala vxor.* Quãdo vero hæc deerunt negligẽti? Propria quidẽ qui negligit, fumum non adigit, vxorem non corrigit, tectũ non reficit. Fumant peccata nullo misericordiæ studio, nullis lachrymarũ vndis extincta, & fumus ille teterrimus & intolerabilis. Malignatur volũtas ipso neglectu quotidie deterior semetipsa. Stillat superni iudicis indignatio ex defectu vtiq; charitatis, quæ sola operit multitudinem peccatorũ. Egrediatur vtique foras necesse est, & curiosius exteriora consideret, qui sic interna despicit, præterita non respicit, præsentia non inspicit, futura non prospicit. Euidenter proindè curiositati *pietas* aduersatur, & quẽ illa à corde euocat, ista reuocat. Nimirum pietas illa est cultus Dei, & in corde colitur, qui in corde cognoscitur habitare. Parit autem curiositas experientiam mali, vt facilè qui per multa vagatur offendat; facilè cadat in laqueum, facilè inueniat quod perniciosè delectet. Confligit sanè aduersus hanc *scientiæ* Spiritus, docens eligere bonum, reprobare malum, docens quid perniciosum sit, quidue expediat experiri.

c Prou. 27. c

2\. Spiritus pietatis cõtra curiositatem.

3\. Spir. sciẽtiæ contra experiẽtiam mali.

Veruntamen in multis iam in concupiscentiã experiẽtia transire videtur. Habes ergo hos gradus in Dina filia Iacob, quã nimiũ ad videndũ alienigenas mulieres egressam, Emor filius Sichẽ rapuisse, corrupisse, ac deinde tristè blanditiis delenisse legitur, ita vt illius animæ, anima eius adhæserit. Dico autem in concupiscentiã. & vt Propheta meminit[e], in affectũ cordis transisse hominẽ qui legẽ spreuit, honestatem abiecit, valefecit pudori: timorem autem Domini penitus transiliit, soloq; vehitur appetitu, sequitur concupiscentiã solam, sola trahitur voluptate, & est apud eum pro ratione voluntas. Cõtra hanc igitur cõcupiscentiã mali dimicat *fortitudo:* neq; enim vlla iam nisi in manu forti liberatio est. Indicat sibi homo ieiunia, corpus castiget & subiiciat seruituti, ne forte iam de radice colubri egrediatur regulus, de concupiscentia cõsuetudo. Quemadmodum enim misera nimium & miserabilis humana fragilitas sine prurit u concupiscentiæ aut impetu desiderii sola consuetudine ipsa ad illicita trahatur, vtinam omnibus liceat ignorare. Nimirum peccatum faciens, seruus est peccati, seruus plane diaboli, ad praua quæque prout ducitur sequens, à quo nimirum captiuus tenetur ad ipsius voluntatem[f].

3\. d Gen. 34. a

e Psal. 72. a

4 Spiritus Fortitudinis contra cõcupiscentiam.

Vis & nexus malæ consuetudinis.

f Luc. 8. d

Est autem consuetudo hæc grauis quædam & perniciosa catena, soluẽda vtiq; facilius quã rumpenda: vt hic maximè vulgare illud prouerbiũ videatur vsurpari, industriã violẽtia potiorẽ: vt quemadmodũ vis vi repellitur, & feruore spiritus feruor extinguatur desideriorum, vt ma-

lignum artem arte deludas, & consuetudini *consilium* oppo-
4. Spiritus Consilii aduersus prauam consuetudinem.
nas. Alioquin si fortè violentiam quæras & castigationem corporis spectes consuetudini præualere, timendū omnino est ne sit perniciosus labor, & prius ipsa substātia deficiat quàm inolita cōcupiscentia, præsertim quòd altera quædam natura sit ipsa consuetudo. Necessariū itaq; est consilium vel ab ipso magni consilii Angelo ministratū, vel ab homine aliquo spirituali qui cogitationes Satanæ spiritualiaque remedia non ignoret. Subtrahenda nobis occasio est, & opportunitas fugienda peccati.

Occasionis fuga.

Exēp. Eremitæ fornicationis spiritu liberati.

Legimus, Fratres, in eremo fornicationis spiritu quempiam impugnatum, laudabili prorsus industriā à Patre curatum. Aduocans enim senior fratrem alterum secretò, iussit vt eundem lacesseret iniuriis, & prior ipse quasi accepta ab eo iniuria quereretur. Anxiabatur ille, & confusus vehementer, sic in breui oblitus est pristinæ tentationis, vt quærenti de ea non sine admiratione plurima responderet Patri: viuere non licet; & fornicari libeat?

5\. Sed fortè nedum venit cui victoria reposita est, quem triumphus manet, cui corona debetur, & contemptus ex consuetudine prodit, vt tanto liberius, quantò desperatius peccans, totas iam concupiscentiæ laxet habenas, toto impetu feratur in præceps, sicut scriptum est[g]: *Peccator cum venerit in profundum malorum contemnit.* Hunc ergo contemptum necesse est vt spiritus *intellectus* impugnet, illuminans tenebras cordis, & lucem diuinæ misericordiæ, & copiosæ miserationis infundens. Intelligentia nempe diuinis & altissimis rebus attribuenda est, quas quidem ratio humana nullatenus, difficile autem vel fides ipsa comprehendere possit, vt est illud[h]: *Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia.*

g Prou. 18. a

6\. Spiritus intellectus contra contemptum.

h Rom. 5. d

6\. Iam si contemptus perstiterit, accedere necesse est & malitiā, vt quam potest consolationem desperatus miser admittat, & cui non est pars in bonis, lætetur vel in malis, lætetur cum malefecerit, & exultet in rebus pessimis. Ea his ergo solum hoc remedium est, vt ipsa aduersus malitiam *sapientia* congrediatur, propriaque dextera prælietur, quæ succumbere omninò non nouit. Quando enim liberetur qui in habitationem descendit, nisi præueniatur in benedictionibus supernæ dulcedinis, vt clauum clauo expellat & pestiferam dulcedinem vitiorum iucunditas spiritualis vnctionis excludat?

7\. Sapientiæ sp. contra malitiam.

7\. Attingit ergò à fine vsque ad finem fortiter sapientia victrix eradicando singula vitia, singulasque inserendo virtutes. Excutitur siquidem *negligentia*, vt timoris spiritus repleat mentem: abiicitur *curiositas*, vt succedat pietas; *experientia mali* fugatur, apponiturque scientia. Sic & *concupiscentia* præualet fortitudo, & consilium *consuetudinem* amputat, & intellectus vigens *contemptum* amouet, & disparente omnino *malitia*, sapientia regnat. Qua quidē triumphante, de extero miserā illam animam quā perniciosè negligentia sopotauerat, peius excitauerat curiositas, attraxerat experientia, tenuerat concupiscentia, ligauerat consuetudo, contemptus in carcerem truserat, malitia iugulauerat: timor suscitat, pietas blandè demulcet; scientia quid actum sit indicans, dolorem apponit; quod suum est fortitudo erigit, consilium soluit, intellectus educit de carcere, sapientia mensam ponit, refocillat esurientem, & salutaribus reparat alimentis.

Anacæphaleosis.

SERMO XV.

De eo quod scriptum est: *Beatus homo qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia.* Prou. 3. b

1\. QVid in hoc mundo agimus, Fratres, aut quid facimus de hoc mundo? Si saluari contendimus à præsenti seculo nequam, quid adhuc de hoc mundo decernimus? Si exire volumus, quid compedes nostros nobiscum trahere laboramus? Ponamus aureos esse, sed multo melius est sine his liberari, quàm eorum occasione teneri. Non æstimemus precium, sed impedimentum consideremus, ne præter ipsam, quæ dura satis reputanda est, conditionis necessitatem, etiam cupiditatis visco inhærere hic incipiamus, & inanis sollicitudinis nexibus irretiri. Quid enim in compedibus faciat quis, percunctari fortè minus congruum iudicetur, quod videlicet ad patiendum magis, quam ad aliquid faciendum soleant homines compediri: & actionis impedimenta compedes sunt, adminicula passionis. Agèdum tamen nobis aliquid in hoc mundo, agenda vtiq, pœnitentia, sed ad passionē hæc potius, quā ad actionē videbitur pertinere. Nihilominus tamen agendum hic nobis aliquid, non quidem de hoc mundo, sed in hoc mundo. Cū enim legatur[a] Adam in loco voluptatis ab initio positus, vt operaretur, quis sanum sapiens, filios eius in loco afflictionis ad feriādum positos arbitretur? Operemur ergo, sed cibū qui non perit: operemur opus salutis nostræ. Operemur in vinea Domini, vt denarium diurnum accipere mereamur. Operemur in sapientia quæ dicit[b]: *Qui operantur in me, non peccabunt.* Ager enim est mundus: ait Veritas[c]. Fodiamus, in eo thesaurus absconditus latet; effodiamus eum. Ipsa est enim sapientia quæ trahitur de occultis. Omnes eam quærimus: omnes concupiscimus eam.

Mundi compedes quantumuis aurei relinquendi.

a Gen. 2. c

b Eccli. 24. d

c Marc. 13. f

2\. Sed frustra quærit, qui in lectulo suo quærit: neq; enim in terra suauiter viuentium inuenitur. Lectulus est, & ibi gigantem quæris? Tuus est, & ibi speras inuenire eū, qui diuersoria semper ignorat? *Si quæritis*, inquit[d], *quærite: conuertimini & venite.* Quæris vnde? A lectulo tuo. Quæris vnde conuertaris? *A voluntatibus*, inquit[e], *tuis auertere.* Et si in voluntatibus meis non inuenio: vbi, inquis, inuenio sapientiam? Vehementer enim eam considerat anima mea: nec inuenisse sufficiet si contigerit inuenire: nisi mensuram bonam & confertam & coagitatam, & superaffluentem ponam in sinum meum. Merito quidē. *Beatus enim homo qui inuenit sapientiam: & qui affluit prudētia.* Quære ergo dum inueniri potest: & dum prope est, inuoca illam. Vis audire, quam prope sit[f]? *Prope est verbum in corde tuo & in ore tuo*, tantum illud recto si quæsieris corde. Erige cor, surge de lectulo tuo, vt non frustra audias admonentem *sursum habere cor.* Sic enim inuenies corde sapientiam: ore afflues prudentia; sed affluere, non effluere vel euomere cura.

Sapientia vbi inuenienda.

d Isa. 21. c

e Ibid. 18. d

f Deut. 30. c & Rom. 10. b

3\. Nimirum mel inuenisti si inuenisti sapientiam, tantum ne multum comedas: ne satiatus euomas illud. Sic comede vt semper esurias. Nā ipsa dicit[g]: *Qui me edunt, adhuc esurient.* Noli multum reputare quod habes, noli satiari ne euomas: & hoc ipsum quod videris habere, auferatur à te: quippe qui ante tempus quærere destitisti. Neque enim dum potest inueniri, dum prope est, ab inquisitione vel inuocatione cessandum est. Aliter quoque *sicut qui mel comedit multum* (vt ait idem Salomon[h]) *non est ei bonum: ita qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.* Quid tu Pilate seorsum interrogas Dominum, vt tibi susurret in aure, quid sit Veritas? Multum est ad te: non dabitur sanctum cani: nec margarita porco. Quære potius fidei gustum; satietatem intelligentiæ interim ne requiras. Merito, Fratres, reuerberata acie protinus resiliuit: & responsum non sustinens, egressus est ad Iudæos, qui ambulare cœperat in magnis & mirabilibus super se, quid esset Veritas percontatus[i].

g Eccli. 24. c

Satietas mellis, id est, sapientiæ cauenda.

h Prou. 25. d

Arcana Dei non curiose scrutanda.

i Ioan 18. g

4\. Quocirca quæramus sapientiam in corde: & sapientiam quæ est ex fide: quemadmodū Apostolus ait[K]. *Non plus sapere, quam oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem.* Sobria siquidem sapientia est in pœnitudine peccatorum præteritorum: in contemptu præsentium commodorum: in desiderio futurorum præmiorū. Inuenisti plane sapiētiam: si prioris vitæ peccata defleas: si huius seculi desiderabilia paruipendas: si æternam beatitudinem toto desiderio concupiscas. Inuenisti sapientiam, si tibi horum singula sapiunt prout sunt, vt hæc quidem amara & omnino fugiēda, ista quoq; velut caduca & transitoria contēnenda; illa vero vt perfecta bona totis appetenda desideriis, intimo quodā animi sapore diiudices & discernas. Atque hæc quidem sobria est sapiētia, & vomitum nescit, vbi & timoris frigus ex recordatione peccatorum, & charitatis feruor ex appetitu diuinarum promissionum, tepiditatē amouet earum quæ nunc sunt pessimarum occupationum: vt nec euomas sapiētiam, nec euomaris ab ea. Sicut enim

K Rom. 12. a

Sapientia sobria consistit in pœnitudine peccat. in contemptu terren. & in desiderio futurorum.

enim beatus homo qui inuenit sapientiam: sic etiam *beatus vir*, vel beatior etiam, *qui morabitur in sapientia m*: forte enim hoc ad affluentiam spectat.

m Eccli. 14 d
Sapientia in ore.

5. Sane in his tribus ore affluit sapientia vel prudentia, si sit in ore confessio propriæ iniquitatis: si gratiarum actio & vox laudis, si etiam sermo ædificationis. Nimirum *corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem* n: atque in principio quidem sermonis iustus accusator est sui o. Nam in medio magnificare Dominum: in tertio quoque (si eatenus affluit sapientia) ædificare proximum debet. An vero & in opere affluendū est sapientia? Est maxime. Quæramus ergò & in opere triplicem affluentiam: nam & olim dictum est à sapiente quodam, quod sapientia tripliciter describeretur. Itaque si vos melius non habetis: puto ego, quod ad opus pertinet, copiose satis affluere sapientia quicunque inter vos continenter patienter & obedienter conuersatur, tantum vt fidelis *obedientia* propriam mortificet voluntatem, humilis *continentia* carnalem pariter & secularē amputet voluptatem, hilaris *patientia* vtramque simul, & corporalem scilicet & mundialem viriliter sustineat aduersitatem.

n Rom. 10. b
In corde.
o Prou. 18 a
In opere.

SERMO XVI.

De triplici genere bonorum, & vigilantia super cogitationibus.

1. Religiosos à malis cogitationibus quā alienos esse oporteat.

ET propensius studiū, & cura vigilantior nostris esset cogitationibus adhibenda, fratres mei, nostris inquā, quibus tam sanctarū meditationum assidue materia ministratur, nocte enim & die nobis propheticæ & euangelicæ, sed & apostolicæ voces canuntur & legūtur quæ & pœnam minantur inferni, & gloriam regni pollicentur. Vnde ergò nobis tam vanæ, tam noxiæ, tā obscœnæ cogitationes, quæ nunc immunditia & eleuatione, nunc superbia & ambitione, cæterisque passionibus extorquēt nos, vt vix aliquādo in serenitatem sanctarum cogitationum respiremus? Væ nobis à torpore & tepore cordis nostri, qui permittimus nos his vanitatibus occupari, & non magis ex instanti transilimus in bona Domini, siue in naturalia, siue in spiritualia, seu etiā in æterna. Et quidem naturalia bona magna, spiritualia maiora, sed maxima sunt æterna. In primis reparamur, in secundis exercitamur, extendimur & beatificamur in tertiis. Si non potes oculum meditationis in illam sublimitatem æternalium bonorū infigere, quia distantia sunt, & omnem sensum exuperant: in bonis gratiæ, quæ sunt in exercitio virtutum, visum reflecte, vt videas quā puræ conscientiæ, quā liberæ frontis sit versari & conuersari in castitate & charitate, in patientia & humilitate cæterisque virtutibus quæ amabilem Deo, placabilem & imitabilē hominibus reddūt. Quod si & hæc nimis sublimia sunt, & transgredientia infirmitatem tuā, demitte oculos tuos in bona naturæ, quæ tibi tam familiaria esse debent, quantū tu familiaris es tibi. Nec sic dicimus bona naturæ, quasi gratiæ non sint, sed ideò quod ipsi naturæ quodammodo ingenita & cōplantata fuerūt antequā fieret peccatū, illud quod non solū personam infecit, sed etiam naturam. Extunc non ita nobis ad manū prouenisse monstratur propter vulnus inflictū, cum tamen nos illa in nobis & circa nos esse tam rationibus, quā affectionibus plerumque sentiamus. Et quia nos ex anima & corpore cōsistimus, iuxta vocem Apostoli a: ab animali parte, id est, à bonis corporis incipiamus, vt non sit prius quod spirituale est, sed quod animale.

Triplicia bona. Naturalia, Spiritualia, Æterna.
a 1. Cor. 15.

2. Sunt autem omnia bona corporis, & quæ ei solummodo debeamus, sanitas. Nihil autem ei vltra dandum est vel quærendum, sed hoc termino ligandum & frenandū est, cum fructus eius nullus sit & mors sit finis illius. Sed hic fouea est, quæ nolo vos lateat. Insidiatur n. voluptas sanitati, & tam subtili malignitate prosequitur, vt vix eā quis vel possit cauere vel nouerit. Quòd si voluptati seruitur, non sanitati, hoc iam de natura non est, sed sub natura, quæ morti manus dat, cum magistram constituit voluptatem. Inde etiam est quod multi ad tam bestiales & rebelles impetus descenderunt, vel (vt dicam verius) ceciderunt, vt voluptatem præferant sanitati, illisipsis

1 Bona corporis.
Voluptas insidiatur sanitati, idque perquam subtiliter.
lege S. August. l. 10. conf. ca. 15.

A sæpissimè volutentur, quæ sciunt difficiles & acerrimas subsequi passiones. Sicut autem corporis natura est sanitas, ita cordis natura est puritas: quia turbato oculo non videbitur Deus: & cor humanum ad hoc factum est, vt suum videat Creatorem. Si vero sanitati corporis sollicita est prouidenda custodia, puritati cordis tanto sollicitior est impendēda, quanto pars ista dignior illa esse conuincitur. Hic tamen simpliciter accipimus puritatem vt videlicet omnia quæ agimus, purè & humiliter confiteamur Domino in oratione, homini in confessione, & dicamus b: *Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam in Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.*

Puritas cordis magis curanda quam sanitas corporis.
b Psal. 31. b

3. Et quia sociale animal sumus, ex his quæ in nobis sunt, ad ea quę circa nos sunt, trāseamus: vt si fieri potest quod ex nobis est pacem habeamus cum omnibus hominibus. Hæc enim est lex naturalis societatis, vt omnia quæcunque nobis fieri nolumus, aliis non faciamus: & quæ nobis fieri volumus, aliis impendere studeamus. Sicut ergo debemus sanitatem corpori, puritatem cordi: sic
B & fratri pacem. Iam hinc transeundum est ad sanctorum animas, quæ de huius mortalitatis carcere ad cœlorum gaudia volauerunt. His profectò debemus imitationem: quia similes fuere nobis passibiles, & notas nobis fecerunt vias vitę, quas tam infatigabiliter, quā interminabiliter tenuerunt. Sed & illis qui nō in tanta sanctitate seu peracta pœnitentia exierunt, compassionem debemus & orationem propter similis naturæ consortium, vt pius pater auferat scoriam eorum, & in beneficia flagella commutet, & sic tandem reconsignet ad beatæ gaudia ciuitatis. Si enim tauri cum taurum mortuum inuenerint, plorant, mugiunt, & quasi quibusdam debitis humanitatis obsequiis fraterna funera prosequuntur: quid debet homo homini, quem & ratio docet, & trahit affectio? Sicut ergo sanctis animabus imitationem, sic minus sanctis compassionem debemus, illinc exemplum, hinc gemitum haurientes.

Proximo debemus pacē.
Sanctis imitationem.
Defunctis cōpassionem & orationem.

4. A sanctis vero Angelis auxilium quærendum est, & occultis suspiriis, & frequentia lachrymarum: vt illi supereminenti maiestati preces nostras offerant, referant
C gratiam, qui administratorij spiritus sunt, missi propter nos, vt hereditatem capiamus salutis c. Ab illo autem rerum omnium Domino pietas quærenda est, vt ille cuius natura bonitas, cui proprium est misereri semper & parcere, non respiciat multitudinem iniquitatum nostrarum; sed secundum multitudinem miserationū suarum misereatur nostri. Ipsi enim nos & amorem debemus, & subiectionem cum omni reuerentia & humilitate. Amorem, quia fecit nos, & benefecit nobis: subiectionem, quia super nos est, & hoc præcipit nobis, terribilis in consiliis super filios hominum. Ita ergo & sanitatem corpori, puritatem cordi, pacem fratri, imitationem sanctis, compassionem mortuis debemus: auxilium ab Angelo, pietatem à Deo postulemus. Ex arca naturalium bonorum habere debemus & quærere, vt sciamus quia cum hæc quæ omnia mandata sunt, & data naturæ fecerimus, serui inutiles sumus: quæ debuimus facere, fecimus. Aut vix enim aut nunquàm inuenitur aliquod præceptum datum hominibus, quod transeat terminos possibilitatemque naturę. In his autem bonis, sicut prædiximus reparamur, & quasi quodam modo restituimur
D in antiquum, dum ad ingenitam naturæ suauitatem reuertimur, dum etiam nobis & his qui circa nos sunt, & eis qui supra nos sunt, debitum rerum ordinem exhibemus. Et hæc quidem pro bonis naturalibus.

A SS. Angelis quęrēdum auxilium.
c Hebr. 1. d
A Deo pietas & misericordia.
Deo debemus amorem & subiectionem.

5. Spiritualia autem bona in quibus exercemur, vt ad æterna tendamus, ipsa eadem sunt: sed alia, quia alio introitu considerata, cum plurimis tamen aliis quę longum est enumerare. Illa enim iuxta naturam, hæc supra naturam esse noscuntur. Nam & in spirituali exercitio non sanitatem debemus *corpori*, sed seruitutem, sed afflictionem, sed laborem, iuxta vicem illius spiritualis & summè spiritualis hominis qui dicebat d: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* Nec istam tantum cordi puritatem debemus, vt purè & humiliter confiteamur peccata

Bona spiritualia.
d 1. Cor. 9. d
Quid corpori debeamus in vita spirituali.

nostra, sed vt in intentione, cogitatione & opere hanc circũspectionẽ exhibeamus, vt & vita nostra sit fructuosa, & fama gloriosa, non quæ fructificet sibi, sed Deo: nõ quæ glorificet se, sed Patrem suum qui in cœlis est. Pacem quoque non solum *fratribus* exhibendam dicimus in via ista, sed cum his qui oderunt pacem, esse pacificũ, portare omnes, & à nemine velle portari. Confitemur etiam non modò compassionem *mortuis* & orationem, sed in spe etiam congratulationem adhibendum: quia & si contristandum est, quòd in locis purgatoriis patiũtur, multò amplius collætandum, quod prope est, vt abstergat Deus omnem lachrymarum ab oculis eorum, & iam non sit neque luctus neque clamor, sed nec vllus dolor, quæ prima abierunt. *Sanctis* vero animabus non iam imitationem, nec à sanctis Angelis tantummodo quærere debemus auxiliũ, sed ardenter desiderare conspectum eorum, & esse cum illis, & videre quæ sint illæ columnæ cœli quæ sustinent orbem terrarum, in quibus rutilat & relucet tantum, & tam excellens diuinitatis insigne. *In Domino* autem non solum pietas quærenda est, sed & in eum tota affectio dirigenda, vt diligamus nos propter ipsum, & suspiciamus quæ sit illa maiestas quæ cuncta faciat, cuncta contineat, & in quam desiderant rationabiles creaturæ prospicere.

Quid proximis. — Quid defunctis. — Quid Beatis, & Angelis. — Quid Deo.

6. Hæ sunt semitæ spiritualis exercitij, in quibus religiosa mens & dilatatur & delectatur, eorum quæ sunt retro oblita, & ad anteriora, id est, æterna bona se extendens, sequitur ad palmam supernæ vocationis. Nũquid non supra naturam beatus iste Andreas Apostolus, cuius solennitas præ manibus est transilierat, qui dicebat, *O bona crux diu desiderata, & iam concupiscenti animo præparata, securus & gaudens venio ad te!* Alterati hominis est ista vox, & qui de bonis naturæ ad gratiæ bona surrexerat: vt non solum gloriaretur in spe, sed & in tribulationibus, & gaudens iret à conspectu concilij, quod dignus esset pro nomine Iesu contumeliam pati. Non modo enim patienter, sed & libenter verum & ardenter ad tormenta sicut ad ornamenta, ad pœnas sicut ad delicias properabat.

S. Andreæ Apostol. elogiũ & vox crucẽ suspirantis.

7. Porro quidem æterna bona illa bona sunt quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, & quę nunquã exeunt ab illa patria, quæ nescit nisi gaudiũ & iubilationem. Ibi nihil deest, ecce abundantia qua impleatur humana cupiditas. Quæ est ista copia, vbi nihil quod nolis sit, totum sit quod velis? *Fiat pax* (ait Propheta[e] ad Hierusalem) *in virtute tua, & abundantia in turribus tuis.* In illis inquã turribus quæ iuxta Prophetam aliorum[f] gemmis ædificabuntur, vbi adipe frumenti, non cortice sacramenti satiabit nos Deus. Quòd si nihil deerit nobis, aliquid autem nobis latuerit, nunquid erit gloria consummata? Ideo nihil latebit nos, & ecce sapientia qua curiositas hominis satietur. O sapientia qua tunc omnia quæ in cœlo & quæ in terra sunt, perfectissime cognoscemus in ipso fonte sapientiæ rerum omnium cognitionem bibentes. Non metuam suspiciones, non timebo consilia, quia ciuitas illa (iuxta Ioannem g) purissimo vitro similis erit, vt sicut per vitrum lucidissimè cernimus, sic aliorũ conscientias clarissimè videamus. Quid si & nihil defuerit, & nihil latuerit, maneat autem timor & anxietas amittendi? Ideo nihil terret, & ecce potentia qua humana infirmitas roboretur. *Qui posuit*, inquit h, *fines tuos pacem, & confortauit seras portarum tuarum*, ita vt nullus inimicus intret, nullus exire possit amicus. Vbi ergò summa abundantia, summa sapientia, summa potentia est, puto quod nihil desit plenitudini beatitudinis, quantum spectat ad summam felicitatis humanæ. Hæc sunt bona naturæ, gratiæ, gloriæ, bona humanitatis, bona virtutis, bona æternitatis. Hæc cogitemus, hæc ruminemus, fratres, & iuxta præceptum legis reuocemus ruminationem, quia sic viuitur, & in talibus vita spiritus nostri. Sic enim cogitatio sancta seruabit nos, vt dicamus cum Sancto k: *Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, Domine adiutor meus, & redemptor meus.*

3 Bona æterna. — e Psal. 121. b — f Apoc. 21. — Abundantia bonorum in cœlo. — g Apoc. 21. f — h Psal. 147. — Beatitudo status omniũ bonorum aggregatione perfectus — i Leuit. 11. a — k Ibid. 18 d

Sermo XVII.

De triplici custodia: Manus, Linguæ, & Cordis.

1. OMnes nobis caussamur deesse gratiam, sed iustius forsitan ipsa sibi quæritur gratia deesse nonnullos. Nempè res cordis est gratia deuotionis ista quam quærimus, & hoc munere ipse se fraudat, qui internum ei dissimulat receptaculum exhibere. Cæterum vnde illi cura *cordis*, cui ne ipsa quidem adhuc *oris* circunspectio, seu *manus* custodia subest? Non sibi deesse miretur consummationem, qui nec initium apprehendit; sed ne is quoque qui initium iam tenere videtur, si ad medium non peruenit. Magnum est homini sęculari mundas habere manus; monacho non est magnum, sed planè magnum ei malum esse probatur ne ipsarum quidem contagia declinare. Imò vero & ipsis quoq; manibus lõgè amplior munditia & iustitia abundantior à nobis exigitur quàm ab illis. Nimirũ illis dicitur a: *Fugite fornicationem*, & b *qui furabantur, iam non furentur*: cęteraq; similia: quæ qui fecerint, regnũ non cõsequentur. Nũquid & nobis ab huiusmodi cõtagiis operũ, & tam graui manuum contaminatione timendum est? Sed quo nitidiores manus, eo grauius quoq; minor in eis næuus offẽdit; & sicut preciosam vestem exigua quæuis macula turpius decolorat. Nobis ad immunditiam minima quælibet inobedientia sufficit, nec iam næuus est, sed grauius macula, si in actionibus nostris vel minorum residet negligentia mandatorũ. Hæc igitur operum diligentia seruandorum, initia nostræ conuersationis exercet: dum adhuc quidem modicum, sed tamen iam lumẽ in nobis est, nisi fortè magnum se putant habere lumen quibus veritas ait c: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite quia serui inutiles sumus, quæ debuimus facere fecimus.* Sed hoc, inquies, propter humilitatem monuit esse dicendũ. Planè propter humilitatem: sed nunquid cõtra veritatẽ? Cæterum si circa factorum quoq; custodiam inuenimur adhuc negligentiores: nemo sapiens eum liquare culicẽ moneat, qui vtinam non glutiat vel camelum.

Gratia non tã nobis deest quàm nos gratiæ. — Prima cura sit manuũ id est operum — A Religiosis maior exigitur iustitia & integritas quã à secularibus. — a 1. Cor 6. b — b Eph. 4. c — In Religiosis minimus etiã næuus grauiter offendit. — c Luc. 17. c

2. At si iam manus mundatæ fuerint (nec sic quidem continuò ad cor transitur) labiis sanè mundandis secundum studium & media sollicitudo debetur. Quod si dixeris, rarus est qui sermones suos in iudicio disponere videatur: vel ex hoc disces, quã sit rara perfectio, cum nec perfectum inueneris omnibus esse commune. Quis sanè numeret quantas modicum linguæ membrum cõtrahat sordes; quàm multiplex in labiis incircuncisis immunditia coaguletur; quàm sit grauis pernicies oris incircunspecti? Est enim lingua dissoluta in sermonibus ociosis; est lingua impudica, est & magniloqua; quarum prima lasciuiæ, sequens arrogantiæ famulatur. Est etiam lingua dolosa, & item lingua maledica, quarum altera in falsiloquam & adulatoriam subdiuiditur: altera verò nunc in facie contumelias irrogat, nunc detrahit in occulto. Quod si de omni vel ocioso verbo quodcunque locuti fuerint homines, Deo sunt reddituri rationem in die iudicij d: quantò districtius de verbo mendaci, mordaci & iniurioso, de elato vel lasciuo, de adulatorio aut detractorio iudicabuntur?

Secunda cura linguæ seu verborum. — Linguæ neglectæ variæ vitia & dãna. — d Matt. 12. c

3. Quam vera sententia, fratres, in multiloquio non effugiendũ peccatum e. Vt. n. prętereã cętera, si propterea est ociosum verbũ, quod nullam rationabilẽ caussam habeat, quam rationem de eo reddere poterimus, quod est propter rationẽ? Nemo vestrũ, fratres, paruũ æstimet tempus quod in verbis consumitur ociosis. Siquidem tẽpus acceptabile est, & dies salutis. Volat verbum irreuocabile, volat tempus irremeabile, nec aduertit insipiens quid amittat. Libet confabulari aiunt, donec hora prætereat. O donec prętereat hora, ô donec pertranseat tẽpus. Donec hora prætereat quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirẽdam gratiam, ad gloriam promerendam miseratio conditoris indulget. Donec transeat tempus, quo diuinam tibi repropiciare debueras pietatem, properare ad angelicã socie-

e Prou. 10. c — Verbũ ociosum quodnam sit. — Iactura temporis in verbis ociosis quanti æstimanda. — O Verba notanda.

tatem; suspirare ad amissam hæreditatem; aspirare ad promissam felicitatem; excitare remissam voluntatem; A flere commissam iniquitatem. Sic nimirum sic agricolæ, cum diu desiderata affuerit opportunitas seminandi, sic vinitores, cum expectatum tempus putationis aduenerit, inuenisse occupationes, & quasi irreprehensibiliter sine opere diē transegisse lætantur? Sic instantibus nundinis institores nectere moras, occasiones quærere solent, ne quem forte sibi ex eis quæstum prouenire contingat? Sic denique pauperes mendicantes cum multis clamoribus euocatus tandem affuerit eleemosynarum distributor, diuerticula capiant, & concurrentibus sociis vacuos ambiunt occupare recessus, & fouere latebras in angulis platearum?

Tempus salutis cur ad rē opportunū non negligēdum.

3\. Vtinam tamen vel solum tempus vitæ amitteretur in verbis, sed multi in his etiam vitam amittere comprobantur: nec modo ipsi amittere, sed adimere quoque & hoc fratribus suis. An non amittunt vitam detractores Deo odibiles, odibiles vitæ? Fugit vita quos odit: & quos vita fugit, mori necesse est. An non & ipse moritur, qui venenum bibit quod ei malesuada detractoris lingua propinat? Siquidem furtim ei dilectionis vita subtrahitur: & dum nescit, paulatim in eo fraterna charitas refrigescit. Auditurus est forsitan ipse quoque cui detrahitur: vndique enim verba volant, & multorum prius ora sermo pertransiens, difficile fieri potest quin singulorum cucurrerit linguis, & quasi iam prouectus referatur ad eum ad cuius spectat offensam. Itaque scandalizabitur audiens & tabescet, eóque facilius exinguetur in eo B charitas, quo amplius ante viuere videbatur. *Si inimicus*, ait f, *meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique*: & quidem caueat sibi prudens auditor, cauet & ipse si non decipit, qui sibi nouerit esse detractum: ille ne veneno inficiatur, iste ne scandalo perturbetur. Sed quod in se est tamen lingua maledica, & illius percutiens conscientiam, & istius vulnerans charitatem, secum pariter vtrumque peremit. Nunquid non vipera est lingua ista? Ferocissima plane, tumimrum quæ tam lethaliter tres inficiat flatu vno. Nunquid non lancea est ista lingua? Profecto, & acutissima, quæ tres penetrat ictu vno. *Lingua* (inquit g) *eorum gladius acutus*. Gladius equidem anceps, imò triceps est lingua detractoris.

Detractionis vitium quam detestabile.

f Psal. 54. b

Detractor veneno ictu tres perimit.

g Ibid. 56. a

Lingua detractoris gladius triceps.

4\. Nec vero eiusmodi linguam ipso etiam mucrone quo dominici lateris confossum est, crudeliorem dicere C verearis. Fodit enim hæc quoque Christi corpus & membrum de membro, nec iam examine fodit, sed facit exanime fodiendo. Ipsis quoque nocentior est spinis quas illi tam sublimi capiti furor militaris imposuit, seu etiam clauis ferreis quos sanctissimis manibus illis & pedibus consummatio Iudaicæ iniquitatis infixit. Nisi enim huius quod nunc pungitur, & transfoditur corporis sui vitam illius vitæ corporis prætulisset, nunquam illud pro isto mortis iniuriæ, crucis ignominiæ tradidisset. Et dicimus. Leuis res sermo, tenera, mollis, & exigua caro lingua hominis: quis sapiens magnipendat? Leuis quidem res sermo, quia leuiter volat, sed grauiter vulnerat: leuiter transit, sed grauiter vrit: leuiter penetrat animum, sed non leuiter exit: profertur leuiter, sed non leuiter reuocatur: facile volat, atque ideo facile violat charitatem. Vilis res est musca moriens, sed exterminat oleum suauitatis h. Tenerum membrum lingua, attamen vix teneri potest: substantia quidem infirmum atque exiguum, sed vsu magnum & validum inuenitur. Modicum membrum est, sed nisi caueas, magnum malum. Tenuis est & D lata, aptissimum vacuandis cordibus instrumentum, sicut multorum mihi inter vos conscientias arbitror attestari, nisi forte omnes tam perfecti sumus, vt nunquam nobis post longas cōfabulationes inuenta sit mens quodammodo vacua, meditatio minus deuota, sicca magis affectio, & holocaustum orationis non adeò pingue propter verba siue quæ diximus, siue etiam quæ audiuimus, verba tamen.

Lingua maledica lancea, spinis, & clauis Christi crudelior.

h Eccl. 10. a

A modico membro maxima mala.

Deuotiones & orationis pestis ab incuria linguæ.

5\. Facile enim lingua labitur, nec minus facile illabitur cordi, ita vt multis inter loquendum minus profuerit quòd propriam prohibuerint, dum non cauerint alie- A nam. Vtilis est frater qui tibi loquitur, sapiens est, religiosus ac timens Deum, plus dico, angelus est, & angelus lucis, etiam sic caue tibi ne audias vnde lædaris. Nec personam tibi velim suspectam esse, sed linguam, præsertim in sermocinatione communi. Bona quidem columbæ simplicitas, sed in hac parte quoque serpentis astutiam non omittas. Maria ne angelicum quidem verbum sine discussione prætereū i, *cogitabat qualis esset ista salutatio* i. Tu quoque qui crebris experimentis saltem solerter aduertisti quantum noceant verba, non desipies, si sollicitus fueris, (quandoquidem inter esse necesse est collocutioni) non modo oti circumspectionem, sed & aurī nihilominus adhibere cautelā. Non miremini quòd huic gradui proficientium diutius immoremur, plures siquidem inter vos proficientes esse credimus quam perfectos.

NOTA Quam sollicita & vigil custodia aduersus noxas linguæ opus.

i Luc. 1. c

6\. Fortè tamen nimij videamur in suggillatione verborum. Sed mementote quoniam lingua est, quæ contra vitia linguæ loquitur, vt in eo vel maximè haberi debeat excusata, quòd nec sibi parcat, & aduersus proprii quoque simpsius pericula muniat audientes. Ventus est ser- B mo, sed non semper est ventus vrens. *Surge* (inquit k) *aquilo, veni auster, perfla hortum meum, & fluant aromata illius*. Est quoque magna nihilominus sermonis vtilitas, & frequenter in lingua fructus preciosissimus reperitur. Nempè iusti vita ex fide est, & fides ex auditu, auditus per verbum Dei. Quomodo enim viuet quis nisi crediderit? Quomodo credet nisi audierit ei? Quomodo audiet nisi annuncietur ei? Sanè propterea maiorem ei diligentiam, & diligentiorem custodiam conuenit exhiberi, quòd sit iuxta scripturam l *mors & vita in manibus linguæ*. Alioquin si sola inesset vita, nec circumcisio quidem ei, si sola mors, etiam abscissio deberetur. Nunc vero ponenda nobis ori nostro custodia, & ostium circunstantiæ labiis, vt nec vitalem ædificationē clausura damnet æterna, nec lethalis pernicies liberū sortiatur egressum. Vigilemus itaque super opera nostra fratres, ne vel omittamus quod præceptum, vel quod prohibitum est committamus. Hortatur nos ad bipertitam hanc custodiam Propheta cum dicit m: *Declina à malo, & fac bonū*. Vigilemus nihilominus super verba nostra, ne in eis vel C offendere Deum, vel proximum nocere contingat. Felix siquidem quem in omni cōfabulatione duplex timor ille sollicitat, & duorum consideratio stimulat auditorū: primum quidem diuinæ maiestatis, in cuius manus incidere prorsus horrendum: de hinc fraternæ infirmitatis, cui nihilominus perfacile est offendiculum dare.

k Cant. 4. d

Linguæ bonæ magna vtilitas.

l Pro. 18. d

m Psal. 36. e

In omni colloquio duo auditores cogitandi.

7\. Puto tamen ne eum quidem qui in verbo cauet offensionem, perfectum adhuc dici oportere, nisi forsitan comparatione prioris qui tantum super opera vigilabat. Nam & veritas in Euangelio de vigilantibus seruis & aduentum Domini præstolantibus loquens: *Si* (inquit n) *in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati sunt serui illi*. Quod nequaquam de prima, sed nec de secunda dictum quidem reperies. Est autem vigilia hæc super cor, cui sane *omnem* iam *custodiam* exhibere Sapiens monet o: nimirum *quia ex ipso vita procedit*. Ego tamen etiam hanc constare arbitror specialiter in duobus: vt videlicet super affectionum pariter & cogitationum suarum greges mens sollicita vigilanter intendat. Et bene huic datur omnis custodia à quo cæteras quoque duas procedere constat: nisi forte (quod absit) simulationis ge- D rantur studio: & pietatis habeant speciem, non virtutem. Sicut enim fontis vena scaturiens, nisi fossas ante repleuerit adiacentes, nec refluere, nec se dare, nec in altum sese tollere præualebit, quòd videlicet alias occupetur: sic humanus animus donec eas quas prædiximus manus & linguæ custodias solerter impleat: nec ad perfectam suiipsius poterit reflecti curam, nec iucunda deuotionis tranquillitate frui, nec in sublimem diuinæ contemplationis proficere gradum. Eia fratres, si supernæ visitationis gratiam quærimus, sic quæramus: si spirituales consolationes desideramus percipere, sic petamus: si cœlum nobis aperiri cupimus, sic pulsemus. Hoc

Tertia Cura eaque præcipua cordis.

n Luc. 12. e

o Pro. 4. d

Custodia cordis in affectionū & cogitationū custodia consistit.

Elegans simile.

Custodia cordis sine cura manus & linguæ constare nequit.

denique triplici modo vigilemus, si ad nuptias volumus A intrare cum nostro sponso Iesu Christo Domino: qui est benedictus in secula, Amen.

SERMO XVIII.

De verbis Apostoli; *Non est regnum Dei esca & potus, sed iustitia & pax & gaudium in Spiritu sancto* a.

a Rom. 14. c

1. QVid prætergredimur viam, qui ad gaudium properamus? Est quidem gaudium de regno Dei, sed non præmium est. Est gaudium de regno Dei, sed non gaudium carnale, non gaudium seculare, non gaudium cuius extrema luctus occupat, sed in quod magis tristitia vertitur: non deniq; gaudium eorum qui lætantur cum malefecerint, & exultatio quæ in rebus pessimis est, sed gaudium in Spiritu sancto. Vnde autem hoc gaudium interim, nisi de iustitia & pace procedit? Ipsa ergo procedant tanquam cellulæ mellis, vt facilè adhuc labilem liquorem suauitatis solidior possit materia cõtinere. Erit quando iam ipso simplici melle fruemur, & gaudium nostrum plenum & purum erit, vt non modò in spiritu, sed de ipso quoque spiritu gaudeamus. Erit quandò omnimodis erit gaudium spirituale, vt nullis iam corporeis occasionibus exciteiur, non operibus misericordiæ, non lachrymis pœnitentiæ, non exercitatione iustitiæ, non probatione patientiæ, sed ipsa magis præsentia Spiritus in quem desiderant etiam Angeli prospicere. Interim sanè velut salis loco sapientia mihi cætera condit, tanquã non sit & ipsa cibus. Interim prius quàm comedam, suspiro, & nec tunc quidem permittor, vt glutiam saliuam meam. Est enim sapiens, cui quęque res sapiunt prout sunt. Cui vero ipsa iam in se prout est sapientia sapit, is non modo sapiens, sed etiam beatus est. Nempe hoc est videre Deum sicuti est, atque hic quidem fluminis impetus lætificans ciuitatem Dei. Hic torrens voluptatis, hæc denique vbertas inebrians.

Gaudii sancti descriptio.

Sapiens quis.

2. Nunc vero Domine vinum non habent: deficit enim in his interim nuptiis vinum, vinum vtique carnalis illecebræ & concupiscentiæ secularis. *Fel draconum*, inquit, *vinum eorum, & venenum aspidum insanabile*. Semper nobis hoc vinum deficiat, fratres mei, quia non est hoc vinũ bonum. Bonum vinum non ex vinea impuritatis, sed ex hydria purificationis hauritur. Bonum vinũ non ex vua Gomorræ cõficitur, sed ex aqua Iudææ. *Seruasti*, inquit c, *bonum vinum vsque adhuc*. Nam optimum quidem vinũ seruat etiam adhuc, quod videlicet non ex aqua conficiendum, sed exprimendum magis ex botro illo magno terræ promissionis, qui interim in vecte portatur, dum secundum carnem nouimus Christum, & hunc crucifixũ. Nunquid non illi vinum defecerat qui dicebat d: *Renuit consolare anima mea*? Sed & vinum aqua factum gustasse visus est. cum subiunxit: *Memor fui Dei, & delectatus sum*. Quid enim faciet in præsentia, qui in sola memoria delectatur? Sic & Apostoli planè vinum aqua factum gustauerunt, quando *ibant gaudentes à conspectu concilij; quoniã digni habiti sunt pro nomine Iesu cõtumeliam pati* e. Quomodo non vinum ex aqua, gaudium de contumelia? Nimirum implebatur iam promissio Veritatis, quæ ad eos facta erat hoc modo f: *Tristitia vestra conuertetur in gaudium*: hoc est, aqua vestra vertetur in vinum. Miraris quòd in vinum aqua mutatur? etiam transit in panem, nisi fortè oblitus es comedere panem tuum, eum de quo legisti g: *Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura*. Denique audi mensuram. *Erant*, ait h, *lapideæ hydriæ sex positæ, secundum purificationem Iudæorum*. Si verus Iudæus es, non carne, sed spiritu; sex annis seruies, in septimò liber egredieris: in sex hydriis purificaberis, sex diebus operaberis, in sex tribulationibus liberaberis, in septima non tanget te malum. Non solum autem liberaberis in eis, sed & vinum bibes ex eis, vbi cœperis iuxta Apostolum i gloriari non solum in spe, sed etiam in tribulationibus.

b Deut. 32. c

Vinum carnalis illecebræ.

c Ioan. 2. b

Vinum bonũ sanctæ voluptatis.

d Psal. 76. a

e Act. 5. g

f Ioan. 16. d

g Psal. 97. a

h Ioan. 2. b

i Rom. 5. a

3. Hoc enim est duplex interim gaudium quod habes in Spiritu sancto, de memoria futurorum bonorum, & malorum præsentium tolerantia. Nil quippe in his carnale sapit, nil seculare, nil vanum, sed spiritus veritatis & cœlestis sapientia est, cuius in vtraque suauitas prælibatur. *Gaudete in Domino semper*, ait Apostolus k, *iterum dico gaudete*. Et duplicis huius gaudij materiam secutus adiunxit: *Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus prope est*. Quid modestia, nisi mansuetudo & patiẽtia est? Gaudeamus ergo de his quæ expectamus, quoniam Dominus prope est. Iterum gaudeamus de his quę sustinemus, vt modestia nostra omnibus nota sit. Nimirum tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit o.

Gaudiũ duplex in hac vita.

k Philip. 4. a

o Rom. 5. a

4. Sanè vt idoneus fiat animus geminæ huic spirituali lætitiæ capessendæ: duo æquè ad iustitiam exercendam, duo nihilominus ad conseruandam pacem necesse est præmittantur, quæ quidem vtraque copiosius nobis Scriptura sacra commendat. Siquidem iustitiæ exercitatio in his duobus mandatis tota pendere videtur, vt B quod sibi quis fieri non vult, alij non faciat l, sicut ad gentes missa epistola continet Apostolorum; & quemadmodum ad eosdem Apostolus dicit: *Quæcunque volumus vt nobis faciant homines, & nos faciamus illis*. Cæterũ quoniam in multis offendimus omnes, impossibile est in hoc loco & tempore scandalorum, (neque enim adhuc venerunt Angeli qui de regno Dei tollant omnia scandala, sed nec sumus in illa beata ciuitate, cuius fines pacem posuit Deus) propterea impossibile hic & modo pacem inter nos conseruari, nisi & is qui in aliquo fortè offendit proximum, animosam elationem, & qui offensus est, nihilominus caueat inexorabilem obstinationem.

Ad iustitiam exercendam duo necessaria.

l Tob. 4. c & Matt. 7. b & Luc. 6.

Ad pacem itidem duo.

5. Studeamus itaque, fratres mei, & humiles ad satisfaciendũ his qui aliquid habent aduersũ nos, & ad remittendum his qui offenderunt nos, faciles inueniri; quia non solum mutuæ inter nos pacis conseruatio constat in his duobus, sed ne ipsa quoque diuina sine his propitiatio poterit obtineri, quòd nec munus ab eo recipiat, qui non prius ierit vt fratri reconcilietur, & dimissum etiam ab eo delictum strictius exigat qui conseruo suo debitum non remittit. Iam si manent in nobis iustitia, pax & gaudium in Spiritu sancto, tria hæc; non quasi C securi simus pro eo quod regnum Dei intra nos est, sed eo magis in timore & tremore nostram ipsorum salutem operemur, scientes nimirum quòd hunc tantum thesaurum adhuc in vasis fictilibus habeamus.

m Matt. 5. d

SERMO XIX.

De iisdem verbis Apostoli: *Non est regnum Dei esca & potus*.

1. SOlet Apostolus Paulus in verbis esse breuis, in sentẽtiis copiosus. Non ignorauit hoc ille tam eloquentiæ, quàm sapientiæ dotibus approbatus, qui singula Pauli verba tonitrua iudicabat. Tam signanter enim vniuersa depromit, & sic intonat spiritu & virtute, vt in serie ordinem, in sensu plenitudinem, in vtroq; connexionem mirabiliter ostendat. *Non est* (inquit a) *regnum Dei esca & potus, sed iustitia & pax & gaudiũ in Spiritu sancto*. Quid ad hæc dicitis vos gulosi & luxuriosi, quorum Deus venter est, quorum omnis vsus aut in ventre, aut sub ventre D est, qui (vt ait Iacobus Apostolus) *in luxuriis enutristis corda & corpora vestra*? Audite audite, *quia esca vẽtri, & venter escis, Deus autẽ hunc & has destruet* c. Væ vobis qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris: qui comeditis vitulum de armento, & bibitis vinum defecatum, & primis vnguentis vngimini d. Filij hominum vsquequo graui corde, quia corpore pingui, vt quid diligitis vanitatẽ, & veritatem negligitis? Pinguedo carnis, delitiæ corporis; saturitas ventris, aut ante mortem vos deserent, aut vos in morte illas relinquetis: *quoniam* (inquit Sanctus e) *cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos* f. Quàm bene sicut oues? quia detracto vellere mundialium diuitiarum, durè

S. Hier.

a Rom. 14. c

b 1 Iac. 5. a

c 1. Cor 6. c

d Amos. 6. d

Contra luxũ & delitias hominum carnalium.

e Psal. 48. d

f Ibid. c

presseque detonsi, sempiternis nudi deputabuntur incendiis. *Mors depascet eos*: quia semper morientur ad vitam, & semper viuent ad mortem. Ergo hic caro vermibus, illic anima ignibus deputatur: donec rursus infelici collegio colligati, tormentis pœnalibus socientur, qui socij fuerunt in vitiis.

2. O delicate qui delitiis & diuitiis circunfusus atque confusus, confusionem expectas & mortem: *non est regnum Dei esca & potus*, non purpura & abyssus, quia diues ille vtroq; circunfluus, in puncto ad inferna descendit g. Quid ergo? *Sed iustitia & pax & gaudiū in Spiritu sancto*. Attendis & intendis quia gaudium in fine est? Sic fatui filij Adam & præcipiti saltu iustitiam transilientes & pacem, rem finalem in principium conuertere & peruertere vultis? Nemo enim est qui gaudere non velit. Non stabit & non erit istud, quia sicut non est pax impiis, sic nec gaudere impiis: dicit Dominus h. Non sic impij non sic. Prius est iustitiam facere, inquirere pacē, & persequi eam, & sic demum apprehendere gaudium: imò à gaudio comprehendi. Sic angelicus ille conuentus prius iustitiam fecit, cum stetit in veritate, & veritatis deseruit desertorem. Post hæc, illa pace firmati sunt quæ exuperat omnem sensum: quia cum diuersis honoris primatibus ambiantur, nullus qui murmuret, quis inuideat nullus. Lauda tu Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, quoniam confortauit seras portarum tuarū, benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem i. Lauda & laudes replica, quia munitissimus vectibus & incōuulsibilibus seris clausæ sunt portæ tuæ, nullus inimicus intrat, nullus exit amicus, benedicti filij tui in te, omni benedictione spirituali in cœlestibus cum Christo. Iam non est timor in finibus tuis, quia posuit fines tuos pacem, nullæ tibi tentationes, nulla sese cogitationum turma confundit, quia versipellis ille & tortor longè est à muris tuis & à filiis tuis. Et ille qui idē est, omnia in identitate consolidat atque coniungit. *Cuius participatio*, inquit k, *in idipsum*. Hoc iam tertio hauriunt aquas in gaudio de fontibus Saluatoris, & nudis (vt ita dicam) oculis diuinitatis intuentur essentiam, nulla corporeorum phantasmatum imaginatione decepti. Ecce gaudium in fine, sed sine fine.

g *Luc. 16. d*
Carnales ordine præpostero gaudiū quærunt.

h *Esa. 48. d*
Prius est iustitiā facere quā apprehendere gaudium.

i *Psal. 147. a.*

k *Psal. 121. a*
Gaudium solidum & perpetuum in fine.

3. Miseri nos qui ab illa felici regione repulsi in hanc descendimus, imò cecidimus vanitatem. *Filij Sion* (ait Propheta) *inclyti & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea*? Filij Sion illius videlicet speculatiuæ ciuitatis quam ędificauit Dominus, vt videatur in gloria sua: filij supernæ Hierusalē, quæ libera est mater nostra: inclyti per dignitatem cōditionis, amicti auro primo per diuinitatis imaginē. Quomodo ergò ex his nos quidem reputati sumus in vasa testea, in hæc lutea & fragilia corpora degenerauimus? Exhibent enim Angeli, Fratres charissimi, iustitiam Deo, pacem inter se, gaudium sibi. Sic & tu homo noli prius rapere quod tuum est, & iustitiam quam Deo, & pacem quam proximo debes, contemnere. Iustitia virtus est qua redditur vnicuiq; quod suum est. Tu non solū iustitiā, sed multas & multiplices iustitias debes creatori. *Iustus* enim *Dominus, & iustitias dilexit* m. *Iustitia tua sicut mōtes Dei* n. Bene sicut mōtes, quia plures cumulos miserationum suarum ingessit tibi.

l *Thren. 4. a*

Iustitiam debemus Deo; pacem proximo.

m *Psal. 10. b*
n *Psal. 35. d*

4. Et prius quidem te cum cæteris, & inter cætera creauit, non sine magna prærogatiua dignitatis. Dixit enim de omnibus, & facta sunt. Post hæc vehementissimo tui amore inflammata maiestas illam redemit te. Nunquid verbi facilitate? Non. Sed triginta annis operatus est salutem tuam in medio terræ, affixus cruci, addictus morti, ludibriis deputatus. Deus tuus factus est frater tuus, non Angelorum frater, quia nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Commone quidem habes quòd factus es; quòd frater es, speciale. Adiecit adhuc erga nos specialius quoddam, quòd de lata nos & spaciosa via quæ ducit ad mortem, digito suo traxit, & posuit in concilio iustorum & congregatione. Quid vltra debuit facere, & non fecit? Cuius vel saxeum pectus tanta & talia à tanto & tali collata beneficiorum multitudo non emolliat? Quicquid igitur es, quicquid potes, debes creanti, redimenti, vocanti.

Dei erga nos beneficia; in Creatione, Redēptione, Vocatione.

A Sed cum iustitiam feceris, fac & pacem. Quandiu enim sumus in hoc vase testeo, & fragilitate complexionis humanæ, non possumus inueniri scandalorum prorsus immunes. Si igitur recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, sis humilis ad veniam petendam: si tu habes aduersus illum, sis facilis ad dandam, & omnia membra erunt in pace. Sic enim ad duo ista charitatem & humilitatem paratissimi, non poterimus dissensionem sentire. *Discite* (inquit o) *à me, quia mitis sum & humilis corde*: mitis, quod pertinet ad charitatem, quia charitas patiens est, benigna est; humilis, quod ad ipsam verbi spectat proprietatem. Sic procedentibus erit gaudium in Spiritu sancto. Loquar quod expertus nouit, inexpertus ignorat: animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Nunquid non plerumq; orantibus nobis omnia viscerum succutiuntur occulta ad memoriam gaudij illius quod est in Hierusalem quæ sursū est, quæ est mater nostra, & lachrymarum vnda vultus meditantium superfundit? O si duraret. *Si oblitus fuero tui Hierusalem obliuioni detur dextera mea, adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui, si non proposuero Hierusalem, in principio lætitiæ meæ* p. Verè in B principio lætitiæ, qua finis illic repositus est.

5. Pax quam debemus proximo, nutriēda charitate & humilitate.

o *Matt. 11. d*

p *Psal. 136. a*

6. Quando conscindes saccum meum, Domine Iesu, & circundabis me lætitia, vt cantet tibi gloria mea, & non compungar? Principium gaudij illius quod hic quandoque sentimus, stilla est, guttula est, de flumine illo est descendens, cuius impetus lætificat ciuitatem Dei. Quandoque veniet tempus, vt perennibus gaudiis nos in ipso diuinitatis fonte profundius immergamur, vbi vnda vndam sine intercapedine & interpolatione continuet. Quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Quando transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei? Quādo sicut audiuimus, sic videbimus in ciuitate Domini virtutum? Eia igitur, fratres, huic felici ternario fideliter insistamus, & semper simus memores verbi illius q: *Amice ad quid venisti*? Quia non ad hoc venimus, vt simulatoria specie regem interficiamus, sed ei seruiamus, qui est benedictus in secula.

Aspiratio ad cœlestem Patriam.

q *Matt. 26. e*

C

Sermo XX.

De verbis Domini: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur* a.

a *Luc. 18. c*

SI consideramus diligenter, Fratres, & gradus hominum quatuor inueniemus: dico autem summam felicitatem *in cælo* ad quam suspiramus, mediam infelicitatem *in paradiso* vnde cecidimus, itemque mediam infelicitatem in *hoc mundo* pro qua gemimus, & *in inferno* extremam infelicitatem quam metito formidamus. Breuius tamen dicere possum, vitam & vmbram vitæ: vmbram mortis, & mortem. Itaque nec in summo nec in imo positi timemus descendere, ascendere cupimus, eo magis anxij, quo videmus viciniores infimis quàm supremis: & ecce dicitur nobis: quia *omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur*. Quidnam sibi vult cancellata hæc connexio exaltationis & humiliationis? Ita ne parum est Domine quòd in veritate tua humiliasti nos, quia adhuc exigis vt apponat homo humiliare seipsum? Et quidem restat adhuc quo possimus D humiliari, sed qui illo ceciderit, iam non adiiciet, vt resurgat: qui humiliatus fuerit vsque illuc, frustra speret exaltationem: siquidem humiliasti nos in loco afflictionis, & operuit nos vmbra mortis. Vsque adeo vita nostra inferno appropinquauit, quo non humiliabitur vltra? Quæ vtilitas in sanguine nostro, si descenderimus in corruptionem? Sane nihil aliud infra nos est quàm irreparabilis illa corruptio; post vmbram mortis non restat nisi mors, post locum afflictionis, solus superest locus mortis. *Qui se* (inquit) *humiliat, exaltabitur*. Si dixisset, qui humiliatus fuerit exaltabitur, exultassem vtiq; tanquam certissime humiliatus, & vehemen-

1. Hominum 4 gradus.

Humiliatiōis & exaltatiōnis mira connexio.

Humiliatio quædam ad infernum.

ter. Nunc verò cùm dicat, *qui se humiliat exaltabitur*, angustiæ mihi sunt vndique, nec ignoro quid eligam, A sed quid agam. Exaltari cupio, quia summopere id necessarium. Siquidem neque hic manētem habeo ciuitatem, nec bonum esset hic manere, etiam si liceret. Porrò inferius adhuc ire perire est. Iam enim locum teneo inferiorem, & qui solum habeat intra se infimum, hoc est infernum: si me illuc humiliauero, non est spes exaltationis: si me non humiliauero, identidem desperatio est exaltationis: quia *qui se humiliauerit exaltabitur*, & is tantum. Si hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, & ab exaltatione repulsus, nec sic effugiam manus mortis. Sed si hoc difficile patet, saltem quod præmissum est consideremus.

2\. Humiliatio veritatis, quę.

Omnis qui se exaltat, ais, *humiliabitur*. Quem enim veritas humiliat, ipse quomodo se exaltat? Neq; hic dicimus quo, sed quomodo: quia non locus videtur deesse, sed virtus. Non inquam, deest homini quo exaltare se possit, sed deest omnino qui possit. Est quidem voluntas multa, sed nulla facultas. Nempe velint nolint homines, communis totius Adæ, totius humani generis vox est b: *In veritate tua humiliasti me*. Quisquis autem in veritate B humiliatus, veraciter humiliatur, nec nisi fallaciter exaltatur. Quid est autem falso exaltari, nisi vere non exaltari? Gratias ei, quia non dixit, omnis qui se exaltauerit exaltabitur. Quomodo enim conaremur in vanum exaltari, si id arbitraremus, quando ne ipsa quidem nunc desperatio proficiendi, appetitum cohibet exaltandi? Et forte hoc est quod ait: *Qui se exaltat, humiliabitur*: nec pertinet ad effectum qui nullus est, sed affectum qui stultus est.

b Psal. 114. x

3\. Multi humiliati, sed non humiles.

Quantos enim videmus humillatos, sed non humiles, percussos, sed non dolentes: curatos quidem à Domino, sed ne ipsa curatione sanatos? Hi sunt qui sub sentibus esse delicias computant, dissimulantes peccata quæ actitant, lubricum in quo titubant, tenebras quibus caligant, laqueos inter quos ambulant, locum afflictionis quem inhabitant, corpus mortis quod gestant, iugū graue quod tolerant, grauiorem conscientiam quam occultant, grauissimam sententiam quam expectant. Talis ille erat cui Ioannes in Apocalypsi scribere iubebatur c: *Dicis quia diues sum, & nullius egeo, & nescis quia tu es pauper & miser & miserabilis, & cæcus & nudus*. Nemi- C rum si sit vana & mendax exaltatio filiorum hominum: siquidem vani sunt & mendaces. Humiliat eos veritas, exaltat vanitas. Et dilexerunt magis tenebras quàm lucem, amplectentes exaltantem se vanitatem, & quærentes mendacium. Porro contra veritatem quæ se humiliat, votis & studiis quibus possunt, dissimulationibus & conatibus friuolis recalcitrantes. Fecimus ne aliquid?

c Apoc. 3. d

4\. Quomodo homo humiliet seipsum.

Puto quia inuenimus etiam quomodo humiliat homo seipsum. Dico autem vt adhæreat humilianti se veritati, nec dissimulet, sed cooperetur ei deuoto pietatis affectu. Proinde cauebo deinceps quam sollicitè potero duritiam cordis, sentiam & plangam dolorem meum, ne si forte insensibile fuerit, sit etiam insanabile vulnus meum. Ero vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius, ne veniat anima mea in consortio eorum de quibus veritas ait d: *Percussi eos, & non doluerunt*. Et item e: *Curauimus Babylonem, & non est sanata*. Grauis curatio humiliatio hæc, sed grauior morbus superbia est, quæ vtinam sic curetur vt sanetur hac cura. Consen- D tiam itaque aduersario meo, acquiescam iudici meo, cedam denique vrgenti aculeo, ne bis pungat. Tale enim reor esse quod Dominus ait: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat exaltabitur*. Acsi dicat: Quisquis contra stimulum recalcitrat, duplo pungetur: parcetur autem ei qui senserit & dederit locum iræ.

d Hier. 5. a
e Hier. 15. a

Sermo XXI.

De verbis Libri Sapientiæ: *Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum: honestauit illum in laboribus, & compleuit labores illius* a.

a Sap. 10. a

1\. Est *iustus* b, qui in principio sermonis accusator est sui, & est *iustus* c, qui ex fide viuit & est *iustus* d qui absq; terrore est. Et primus quidē bonus, qui accedit ad viam: secundus melior, quia currit per viam: tertius optimus, quia iā appropinquat ad finē viæ. Hic tamē accipiamus primū quem velocius inuenimus. Hūc deduxit Dominus, & non alius, quia ipsius est de via iniquitatis ad viam veritatis reducere, & deducere per eam. *Per vias* (inquit) *rectas*. Viæ Domini viæ rectæ, viæ pulchræ, viæ plenæ, viæ planæ. Rectæ sine errore, quia ducūt ad vitā. Pulchrę sine sorde, quia docent munditiam. Plenæ multitudine, quia totus iam mundus est intra Christi sagenā. Planæ sine difficultate, quia donant suauitatem. Iugum enim eius suaue est, & onus eius leue e. *Et ostendit illi regnum Dei*. Regnum Dei conceditur, promittitur, ostenditur, percipitur. Conceditur in prędestinatione, promittitur in vocatione, ostenditur in iustificatione, in glorificatione percipitur. Vnde est illud f: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum Dei*. Sic enim ait Apostolus g: *Quos prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, illos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos & magnificauit*. In prædestinatione est gratia, in vocatione potentia, in iustificatione lætitia, in magnificatione est gloria.

b Pro. 18. c
c Rom. 1. b
d Pro. 28. b
e Matt. 11.
f Matt. 25. d
g Rom. 8. f

2\. Scientia sanctorum quæ. Alia scientia Mundi; alia carnis illa instar patris hæc matris.

Et dedit illi scientiam sanctorum. Scientia sanctorū est hic temporaliter cruciari & delectari in æternum. Et in contrarium scientia malorum relabitur. Alia est scientia *mundi* quæ docet vanitatem, & alia scientia *carnis* quæ docet voluptatem. Illa tanquam pater, ista tanquā mater nobis est. Sicut enim mater filio suo semper optat quietem, & omnem prorsus laborem claudit à filio suo: sic caro incrassata impinguata, dilatata recalcitrat, nec minimis saltē digitis patitur se contingi. Et sicut pater vult filium suum huc illucque discurrere, vt addiscat vnde aliquando magnificetur: sic & mūdus vult hominem multis laboribus intricari, vt habeat vnde superbiat, vndè infletur & desipiat de vanitate in idipsum. Sanguisugæ duæ sunt filiæ, id est propriæ volūtatis, quæ quasi radix est, duæ filiæ sunt, *vanitas & voluptas*, clamantes: affer affer. Hæ nunquam satiantur, nunquam dicunt: sufficit. Si quis has plene in se contriuerit, non immerito sibi illam vocem poterit coaptare: *Quoniam* (inquit h) *pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me*.

Propriæ voluntatis duæ filiæ, Vanitas & voluptas.

h Psal. 26. d

3\. *Honestauit illum in laboribus*. Nonne nos & in ipsis laboribus nostris honestamur, cum omnia quæ facimus, ad vnitatis vinculū adunamus, vt non in nobis sit pondus & pondus, mensura & mensura, quia vtrumq; abominabile est ante Deum? Nonne & hæc vilitas, hæc deformitas, hæc semicinctia honorantur & adorantur à principibus terræ? Væ nobis, si exultauerimus nisi in Christo & pro Christo: væ nobis, si vēdibilem obtulerimus paupertatē. *Et cōpleuit labores illius*, vel illic in perseuerantia, vt vsque in finem iustitiam non relinquat: vel illic in gloria, vt gaudeat in æternum. Felix vtraque cōpletio, cum & hic moritur iustus plenus dierum, & illic oritur in plenitudine dierum, vtrobiq, plenus, & hic gratia, & illic gloria, quia gratiā & gloriam dabit Dominus i.

i Psal. 83.

Sermo XXII.

De quadruplici debito.

1\. In via estis, Fratres, quæ ducit ad vitam, in via recta & impolluta quæ ducit ad ciuitatem sanctam Hierusalem illam quæ libera est, quæ sursum est quæ est mater nostra. Arduus quidem ascensus eius, vt potè per ipsam montis summitatem incisus: sed via compendiosior laboris magnitudinem, vel temperat, vel exclu-

Arduus ad supernā ciuitatem ascensus.

dit. Vos autem tam felici facilitate, quàm facili felicitate viam istam, non solum itis, sed curritis: quia exonerati estis & accincti, nihil ponderis super dorsa portantes. Non sic aliqui non sic, qui quadrigas & quadrigalia onera pertrahentes montis circuitum ambire decernunt, & plerunque per deuexa montis præcipitantur, vt vix finem inueniāt vitæ suæ. Felices igitur vos, qui vos & vestra sine omni exceptiuncula reliquistis, per ipsum montis verticem iter facitis ei qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi. Illi vero qui quamuis Ægyptum fugerint, tamen ad quæque Ægyptia tenerrimè respirant, viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt: sed voluntatum suarum grauissimis sarcinis prægrauati, vel sub onere, vel cum onere cadunt, vt vix ad cursum perueniant destinatum.

Exonerati ad ascensum expediti.

2\. Quid enim est (gratias illi cuius gratia hoc totum factum est) quòd vita vestra vitam apostolicam repræsentet? Illi reliquerunt omnia, & in schola Saluatoris sub eius præsentia congregati hauserunt aquas in gaudio de fonte Saluatoris, ipsum vitæ fontem in ipso fonte bibentes. Beati oculi qui viderunt. Nunquid non & vos non in præsentia, sed in absentia ipsius, non ad verba oris eius, sed ad vocem nunciorum eius, simile aliquid fecistis? Defendite vobis hanc prærogatiuam, quòd illi ad visum & ad verbum, vos ad auditum & nuncium credidistis. Sic state in Domino, charissimi, vt quemadmodum illi in fame & siti, in frigore & nuditate, in laboribus & ieiuniis & vigiliis & cæteris obseruantiis iustitiæ viam regiam tenuerunt: sic & vos etsi non eorum meritis, tamen exercitiis aliquatenus coæquati dicatis Domino Deo vestro cum veneritis ante thronum gloriæ ipsius a: *Lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala.* In veritate dico vobis, quia in veritate estis in via recta, in via sancta quæ perducat ad Sanctum Sanctorum. Mentior (quod ad consolationem vestram dico) si non ex manibus huius peccatoris, monachorum nouitiorum & conuersorum animæ ad cœlestia gaudia volauerunt, tam liberæ quàm liberatæ de carcere nostræ mortalitatis. Si quæritis vnde id sciam, fateor quia certissima mihi signa inde facta sunt & ostensa.

Religiosi viræ Apostolicæ sectatores.

a Psal. 89. d

NOTA. E manibus viri sancti animas Monachorum ad cœlum euolasse.

3\. Non est igitur quod vobis vel pro vobis timeam à viribus Sathanæ & ministrorum eius, cum nouerim illius fortitudinem per redemptoris vulnera traductam & deductam ad nihilum. In spiritu enim fortitudinis fortem fortior ille contriuit, portas æreas & vectes ferreos confringens. A versutiis & astutiis illius formido mihi est pro vobis, in quibus partim subtilitate naturæ, partim experientia temporum sub tot annorum millibus eruditus, fragilitatem humanæ naturæ quaquauersum se vertere non ignorat. Sic ille insatiabilis homicida primis parentibus nostris non vrsos, non leones, non fortia terræ animalia delegauit; sed tortuosum & callidum serpentem, qui per sinuosa volumina nunc caput cauda, nunc caudam capite tegere consueuit. Denique & *serpens* non fortior erat, sed *callidior cunctis animantibus terræ*: ait scriptura b. Vnde & ab interrogatione incepit, mentem mulieris explorans, sciens ingenio non viribus laborandum: *Cur præcepit vobis Dominus Deus* (inquiens) *ne comederetis de ligno scientiæ boni & mali? Quæ respondit: Ne forte moriamur.* Quod Deus pro certo posuerat dicens: *Quacunque die comederitis morte moriemini*: ista sub dubio supponit, *ne forte* (inquiens) *si comederimus moriamur.* Et audi ingenium malitiamque serpentis. *Nequaquam* (inquit c) *moriemini.* Deus affirmat, mulier dubitat, Satan negat.

Fortitudo Sathanæ non timenda, sed versutia.

Primos parentes calliditate vicit

b Gen. 3. a

a ibid.

4\. Sic & ego timeo ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua, sic & sensus vestri corrumpantur à castitate quæ est in Christo Iesu. Putasne aliquis in vobis est cui dicat in cogitationibus suis: cur præcepit vobis Deus vt istam regulam teneretis? Secundum enim impetum spirituum vestrorum huic tepido remissiorem, illi feruenti vitam arctiorem proponit, hoc solum expetens & expectans, vt quoquomodo tollat eum à concilio iustorum & congregatione. Profecto spiritus ille qui tibi hoc suggerit, spiritus mendax est, spiritus potestatem habens, qui tibi inuidet locum tuum. Vnde & Sapiens huius rei non ignarus. *Si spiritus potestatem habentis super te ascenderit*, ait d: *locum tuum ne dimiseris.* Absit enim vt spiritus veritatis, qui te huc adduxit, te reducere velit: quia non est in ore eius, est, & non: sed, est in illo, est: sicut irrefragabilis auctoritas testatur. *Nemo* (ait Apostolus) *loquens in spiritu Dei dicit anathema Iesu* f. Iesus, *saluator* siue salus; anathema, *separatio* interpretatur. Qui vero tibi separationem à salute submurmurat: nec Dei spiritus est, nec à Deo: quia Spiritus sanctus non dispergere, sed colligere venit: qui semper reuocat dispersos Israël in terram suam.

Obseruat & cau: technas Sathanæ.

d Eccles. 10.

f 1. Cor. 12. a

5\. Quid? Vitam fortiorem aliquis quærat? Dico vobis quia ista fortissima est, & quæ ex omni parte, si dissimulare nolueritis, primæ illi scholæ Saluatoris pro sua possibilitate respondeat. An audes ad molliorem vel cogitando descendere? O si cognouisses & tu quàm multa & quàm multis debeas: videres quàm nihil sit quod facis, quàm nec inter minima numerandum ad comparationem debitorum tuorum. Vis scire quæ & quibus debeas? *Primo* Christo Iesu debes omnem vitam tuam, quia ipse vitam suam posuit pro vita tua, & cruciatus amaros sustinuit, ne tu perpetuos sustineres. Quid tibi dirum vel durum esse poterit, cum recordatus fueris quia ille in forma Dei, in die æternitatis suæ, in splendoribus sanctorum ante Luciferum genitus, splendor & figura substantiæ Dei: venit ad carcerem tuum, ad limum tuum, infixus (vt dicitur) vsque ad cubitos in limo profundi? Quid non suaue tibi sit cum tibi collegeris omnes amaritudines Domini tui, & rememoraberis primum quidem illarum infantilium necessitatum, deinde laborum quos pertulit in prædicando: fatigationum in discurrendo: tentationum in ieiunando: vigiliarum in orando: lachrymarum in compatiendo: insidiarum in colloquendo: postremo periculorum in falsis fratribus, conuitiorum, sputorum, colaphorum, flagellorum, irrisionum, subsannationum, exprobrationum, clauorum, horumque similium: quæ in salutem nostri generis triginta & tribus annis operatus & passus est in medio terræ? O quàm indebita miseratio: quàm gratuita & sic probata dilectio: quàm inopinata dignatio: quàm stupenda dulcedo: quàm inuicta mansuetudo: regem gloriæ pro despicatissimo vernaculo imò vermiculo crucifigi? Quis audiuit vnquam tale, aut quis vidit huic simile? Vix enim pro iusto quis moritur: ipse pro iniustis & inimicis mortuus est, eligens exulare à cœlis, vt nos reportaret ad cœlos: amicus dulcis, consiliarius prudens, adiutor fortis.

Vita religiosa Apostolicæ respondet.

Quā multa, & quam multis homo debeat.

1. Debet omnem vitam suam Christo vt redēptori.

Christi nos redimentis beneficia immensa.

6\. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Nonne si conferrentur in me omnes vitæ filiorum Adam, & omnes dies sæculi, & labores omnium hominum qui fuerunt, qui sunt, & qui erunt, nihil esset ad cōparationem corporis illius quod spectabile & stupendum est virtutibus etiam supernis in conceptu de Spiritu sancto, in ortu de Virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ affluentia, in coruscationibus miraculorum, in reuelationibus sacramentorum? Vides igitur quia sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltata est vita illa à vita nostra: quæ tamen posita est pro vita nostra. Sicut nihil ad aliquid nullam habet comparationem, ita & vita nostra nullam habet ad vitam illius proportionem, cum illa dignior, ista miserior esse non possit. Nec me putes rem exaggerare sermonibus: quia hic deficit omnis lingua, nec sufficit oculus vel ad intuendum tantæ dignationis arcanū. Cum ergo ei donauero quicquid sum, quicquid possum: nonne istud sic est sicut stella ad solem, gutta ad fluuium, lapis ad montem, granum ad aceruum? Non habeo nisi minuta duo, imò minutissima corpus & animam, vel potius vnū minutum, voluntatem meam: & non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tātillum tantis beneficiis præuenit, qui toto se totum me comparauit? Alioquin si illam retinuero, qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conscientia vado ad viscera misericordiæ Dei nostri, & audeo perfodere illud fortissimum propugnaculum quod custodit Israël, & illius sanguinis non guttas, sed vndas à quinque partibus corporis in meum precium detorque-

Sed quam sit impar homo.

Nam finiti ad infinitū nulla proportio.

Voluntas ad minimū Deo danda.

re? O generatio peruersa, & infideles filii, quid facietis in die calamitatis de longe venientes? ad cuius fugietis auxilium?

7\. Sed nunquid huic soli debitor sum, cui vix parum aliquid retribuere possum? Exigunt à me præterita peccata mea futuram vitam meam, vt faciam fructus dignos pœnitentiæ, & recogitem omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et ad hæc quis idoneus? Peccaui super numerũ arenæ maris: & multiplicata sunt peccata mea, & non sum dignus videre altitudinem cœli præ multitudine iniquitatis meæ: quoniam irritaui iram tuam, & malum coram te feci: *Circundederunt me mala quorum non est numerus, comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem* g. Quod ergò sine numero est, quomodo numerabo? Quomodo satisfaciam cum cogar reddere debitum vsque ad nouissimum quadrantem? Sed & delicta quis intelligit? Ait illa cœlestis fistula Ambrosius *: Facilius inueni eos qui innocentiam seruauerunt, quàm qui congruam egerunt pœnitentiam. Sed & quantumlibet pœniteat, quantumlibet se affligat & maceret *propter nomen tuum*, non propter meum meritum *propitiaberis peccato meo Domine* (ait iustus) *multum est enim* h. Cum ergo quicquid viuis, quicquid sapis, quicquid habes, quicquid potes, huic vni rei dedicaueris, nunquid aliquid est, vel inter aliqua computandum? Paulo ante vitam tuam pro vita sua Christo reddideras: & nunc iterum eam totam præcedentium exigit recordatio peccatorum. Nunquid (vt vulgo dicitur) de vna filia duos generos statuisti facere.

2\. Peccatis recogitandis & expiandis homo vitam suam debet.

g Psal. 39. c

Facilius seruare innocentiam, quam congruam agere pœnitentiam.

* Libr. 2. de Pœnit. cap. 10. tom. 4.

h Psal. 24. c

8\. Quid si tertium tibi debitorem ostendam, qui non minus acriter quàm veraciter vendicat eam sibi? Puto quòd & tu possidere desideras ciuitatem, de qua dicitur i: *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei*. Gloriam illam quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, regnum omnium seculorum, viuere in æternum, in perpetuas hæreditates. Credo quod velis esse æqualis Angelis Dei in cœlo, esse etiam hæres Dei, cohæres Christi, & in plateis supernæ Sion melos angelicum auscultare, & videre quicquid illud sit cum Christus tradiderit regnum Deo Patri, & erit Deus omnia in omnibus, postremo esse similis Deo, & videre eum sicuti est. Nec dubito quin & concupiscat suspicere, & vmbras declinantes, & diem aspirantem, cum illuxerit illa solennis dies, & nubila rerum excusserit: quando iam non inclinabitur dies, sed erit æterna meridies, quando erit plenitudo feruoris & lucis, solis statio, tenebrarum exterminatio, desiccatio paludum, fœtorum depulsio. Nonne ad hoc emendum, totum te, & quæcunque, & vndecunque contrahere poteris, dare oportebit? Et cum vniuersa compleueris, non tamen putes esse condignas passiones huius temporis, vel corporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis? An sic impudens es vel imprudens, vt minutum tuum quod sibi tam Christi vita, quàm peccati pœnitentia certatim rapiunt, etiam ad hoc conquirendum, vel audeas numerare?

3\. Homo totã vitam suam cœlo cõparando debet.

i Psal. 86. a

9\. Quid dices, si & quartum debitorem in medium adduxero, qui sibi etiam iure primatus sui superiores tres cedere velit? Ecce in ianuis est qui fecit cœlum & terram, & creator tuus est, tu creatura: tu seruus, ille Dominus: ille figulus, tu figmentum. Totum ergo quod es, illi debes, à quo totum habes, illi præcipue Domino qui & te fecit, & benefecit tibi; qui tibi ministrat siderum cursus, aëris temperiem, fœcunditatem terræ, fructuum vbertatem. Huic tenera totis medullis, totis viribus seruiẽdum: ne fortè indignationis oculo te respiciat, & despiciat & conterat in æternum & in seculum seculi. Non arbitror autem quòd te tanta rapiat insania, vt & hic minutum tuum nominare nedum numerare præsumas. Expone ergo mihi cui horum quatuor proponas reddere quod debes: cum vnusquisque tam internus quàm æternus exactor sit: vt te possit singulariter suffocare.

4\. Homo se totum Deo debet, vt auctori omniũ.

10\. Eia Domine vim patior: responde pro me; In manus tuas commendo minutum meum: tu persolue omnibus, tu ab omnibus libera, quia tu es Deus, & non homo: & quod hominibus impossibile est, possibile est tibi. Quod habui, & feci, Domine habe me excusatum: quia imperfectum meum viderunt oculi tui. Quis ergo amplius grunniet dicens: Nimium laboramus, nimium ieiunamus: nimium vigilamus: cum nec millesimæ imò nec minimæ parti debitorum suorum valeat respondere? Hæc est fortasse, fratres, illa vera vestra quadragesima, nõ exterior, sed interior, quæ non corticem sacramenti, sed adipem frumenti contineat. Si enim vnicuique istorum quatuor & pro se & per se omnem decalogi perfectionem debetis: profectò decem quater ducta quadragesimam vestram faciunt: quam custodire vos oporteat omnibus diebus vitæ vestræ. Et ipse qui vos congregauit in loco isto, vitam vestram conseruet in opere sancto: vt cum ipse apparuerit vita vestra, & vos appareatis cum ipso in gloria.

Immeritò de præsentis vitæ laboribus querimur.

SERMO XXIII.

In illud Apost. *Si Spiritu viuimus*, &c.

De discretione spirituum *.

* Al. De septem spiritibus.

1\. MAgister gentium Paulus ex occasione ipsius spiritualis naturæ qua viuimus, ad spiritualem conuersationem excitans discipulos ait a: *Si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus*. Ac si dicat: Si caro nõ prodest quicquam, sed spiritus est qui viuificat ipsam; separare oportet preciosum à vili, & digniorem præponere partem; vt secundum spiritum ambulemus, non secundum carnem. Ad spiritum enim debet fieri conuersio carnis, vt seruiat ipsa, & non seruiatur ei, vt dicat spiritus seruo suo, veni, & veniat: fac hoc, & faciat illud. Sic enim erit vxor nostra sicut vitis abundans, & saluabitur per generationem filiorum, qui sunt opera bona, si fuerit ipsa quidem in lateribus domus nostræ, id est in abscondito & humili loco: anima vero resideat in medio tanquam domina, tanquam paterfamiliâs, tanquam iudex: vt fiat quod scriptũ est: *Anima mea in manibus meis semper* b. Maledictus enim spiritus ille qui partem suam deteriorem facit. Maledictus homo qui pascit sterilem, & viduæ non benefacit. Denique, vt testatur idem Apostolus c: *Si secundum carnem vixeritis, moriemur*: quoniam qui in carne ambulant, Deo placere non possunt: & qui seminant in carne, de carne metent corruptionem. *Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis viuemus*: quoniam qui spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt, & qui seminant in spiritu, de spiritu metent vitam æternam.

a Galat. 6. a

Caro seruiat spiritui, non econtra.

b Psal. 118. o

c Rom. 8. a

2\. Prudenter proinde, fratres, & non ad insipientiam nobis spiritualem elegimus vitam, castigare scilicet corpus, & seruituti subiicere, & Deum, qui spiritus est, adorare in spiritu & veritate. Sed quia spirituum diuersa sunt genera, necessaria est nobis eorum discretio, præsertim cum ab Apostolo d didicerimus non omni spiritui esse credendum, videri enim potest minus eruditis, & qui parum exercitatos habent sensus, omnem cogitationem non alterius quàm ipsius humani spiritus esse sermonem: quod non ita esse & certa fidei veritas probat, & diuinarum testimonia scripturarum. *Audiam* (inquit Propheta e) non quid ego loquar, sed *quid loquatur in me Dominus Deus*. Et alius Propheta f: *Angelus*, inquit, *qui loquebatur in me*, &c. Et in psalmo didicimus fieri *immissiones* etiam *per angelos malos* g. Vnde & timet Apostolus h, ne sicut serpens decepit Euam astutia sua; sic & discipulorum, quibus loquitur, corda decipiantur, ab eo vtique cuius ipse Paulus astutias nõ ignorat i. Vnde & dicit k: *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum*. Esse tamen *spiritum carnis* non bonum, manifestè idem Apostolus indicat l vbi *inflatos spiritu carnis suæ* quosdam esse testatur. Et esse etiam *spiritum huius mundi* declarat vbi gloriatur in Domino pro se pariter, & pro discipulis suis, non quòd eum acceperint; *sed spiritum qui à Deo est, vt sciamus* (inquit) *quæ à Deo donata sunt nobis* m.

Spirituũ diuersa genera.

d 1. Ioan. 4. a

e Psal. 84. b

Spiritus Dei.

f Zach. 1. c

g Psal. 77. e

h 2. Cor. 11. a

Spiritus Sathanæ.

i 2. Cor. 2. c

k Ephe. 6. b

Spiritus carnis.

l Coloss. 2. c

Spiritus huius mundi.

m 1. Cor. 2. c

3. *Spiritus vnde discernendi.* *Spiritus certis quibus indiciis se prodat.* Sunt ergo hi duo satellites maligni illius principis tenebrarum; vt dominetur spiritus nequitiæ spiritui carnis, A & spiritui huius mundi. Quisquis ergo ex his tribus spiritibus spiritui nostro loquatur: ne credamus ei, quoniam sanguinem sitiunt, non quidem corporum, sed, quod grauius est, animarum. Sed quoniam spiritualis omnium natura est; à sermonibus eorum cognoscemus eos: & quis spiritus sit qui loquatur, ipsa suggestio declarabit. Semper enim spiritus carnis mollia, spiritus mundi vana, spiritus malitiæ semper amara loquitur. Quotiens ergo importunè (vt assolet) carnalis cogitatio mentem pulsat: verbi gratia; cum de potu, de cibo, de somno, cæterisque similibus ad carnis curam pertinentibus cogitantes, humano quodam inardescimus desiderio; certum sit nobis *spiritum carnis* esse qui loquitur: & tanquam aduersarium repellamus eum, dicentes n: *Vade retro Satana, quoniam non sapis ea quæ Dei sunt*: sed magis sapientia tua inimica est Deo. Cum autem non de illecebris carnis sed de ambitione sæculi, de iactantia & arrogantia, cæterisque similibus cogitatio vana versatur in cordibus nostris, *spiritus mundi est* qui loquitur, longè perniciosior hostis, & maiori sollicitudine repellendus. Interdum vero satellitibus istis terga vertentibus, *princeps ipse* habens iram magnã B tanquam leo rugiens insurgit aduersus nos, cum videlicet non ad voluptatem carnis, aut sæculi vanitatem, sed ad iram, ad impatientiam, ad inuidiam, ad amaritudinem animi prouocamur: importunè ingerendo, si quid minus amicabiliter minúsue discretè factum videtur aut dictũ: si qua denique aut in signo, aut in opere quolibet data videtur indignationis occasio, materia suspicionis. Huic ergò cogitationi non aliter quàm ipsi diabolo resistendum est: nec aliter ab ea quàm ab ipsa perditione cauendum. Scriptum est enim o: *Impatientia vestra possidebitis animas vestras.*

n Matth. 8. d · *Item Spiritus mundi,* · *& ipse Spiritus malignus.* · o Luc. 21. d

4. *Spiritus noster quandoque malis spiritibus cõspirat.* Fit tamen aliquando vt spiritus noster à quolibet horum trium crebrò superatus, & seruus addictus illi in suã ipsius perniciem (heu) vices illius agat, vt iam sine omni alterius spiritus suggestione ipsa ex se anima, aut voluptuosas, aut vanas, aut amaras pariat cogitationes. Tam verò non facile arbitror posse discerni, quando noster ipse loquitur spiritus, quandóue loquentem alterum audiat quemlibet è tribus illis. Sed quid refert quicunque loquatur, dum vnum & idem sit quod loquuntur? Quid C refert loquentis nosse personam, dum constat perniciosum esse quod loquitur? Si inimicus est, resiste viriliter inimico: si tuus ipse spiritus est, argue eum, & miserabiliter plange, quòd in tantam miseriam, & tam miserabilem deuenerit seruitutem.

5. *Spiritus Dei vnde cognoscatur.* Quotiens vero super castigando corpore, humiliando corde, seruanda vnitate, & charitate fratribus exhibenda, seu cæteris virtutibus acquirendis, conseruandis, amplificandis, salubris cogitatio in mente versatur, diuinus sine dubio spiritus est qui loquitur, aut per seipsum sanè, aut per Angelum suum. Et quemadmodum de humano aut maligno spiritu dictum, sic & de angelico, & de diuino. Nec facile est quis loquatur discernere, nec ignorare periculosum: præsertim cum certum sit Angelum bonum nunquam loqui ex semetipso, sed Deum esse qui loquitur in ipso.

6. *Suggestiones malignorum sollicitè repellendæ.* Studiosius igitur deinceps consideremus quonam modo malignorum illorum spirituum suggestiones audire, imò quanta indignatione abiicere debeamus, auertentes aures nostras ne audiamus sanguinem, & sapientiã quam reuelat caro & sanguis: paruulos quoque Babylonis, cogitatus scilicet mundanos ab ipso initio tenentes, & allidentes ad petram: ipsum etiam malignum cum tentationibus suis à conspectu cordis nostri abiicientes, & deducentes ad nihilum. Eas verò cogitationes quæ iustitiæ & veritatis nos admonent, tota deuotione suscipientes, diuinæ dignationi gratiam habeamus: nec aliquando tantæ benignitati inueniamur ingrati, scientes quoniam ipse est qui loquitur iustitiam: ipse enim cuius sermo veritas est. Quantæ enim temeritatis, imò quantæ insaniæ est, si fortè dum alloquitur nos Dominus maiestatis, non insensati auertamus aurem, & ad nescio quas ineptias con-

Diuinæ inspirationes quã diligenter obseruandæ.

uertamur? Quanta est hæc iniuria, & quàm grauiter vin- A dicanda, cum vilissimus vermis clamantem ad se audire dedignatur creatorem vniuersitatis? Quanta verò & quàm ineffabilis diuinæ dignatio bonitatis, quæ quotidie conspicit nos infelices auertentes aures, obdurantes corda, & nihilominus clamat ad nos, & iugiter clamitat in plateis? Verè in plateis, quia in latitudine charitatis. Ecce enim bonorum meorum non eges Domine: & tamen dictis, conuertimini filii hominum. Et iterum clamitas p: *Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuertere, vt intueamur te.* p Cant. 6. d

7. Propterea obsecro vos dilectissimi, qui reminiscimini Domini, ne taceatis, & ne detis silentium ei: audientes iugiter quid loquatur in vobis Dominus Deus, quoniam loquitur pacem. Felix & beata anima quæ venas susurrii diuini percipit in silentio, frequenter iterans illud Samuelis q: *Loquere Domine, quia audit seruus tuus*. Hic ergo hodiernus sermo finem accipiat, vt etiam tacentibus nobis Deum intus audiamus loquentem & suadentem de regno suo, tantò vtilius, quantò subtilius per internam inspirationem. Si qua tamen adhuc de audienda hac B Domini voce ipse suggesserit, alio sermone tractabimus, ne præsertim in tam vtili ac spirituali materia mentes vestras longitudine sermonis oneremus.

q 1. Reg. 3. b

SERMO XXIV.

De multiplici vtilitate Verbi Dei.

Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud, Luc. 11. d

1. TEnetis credo quemadmodum hesterno sermone de ea, quæ nobis admodum necessaria est, discretione spirituum admonuerimus sollicitudinem vestram: vt contra venenatos serpentis antiqui sibilos, contra mortiferos syrenæ cantus, aures cordis iugiter obturare studeatis; vt nec *spiritum* carnis loquentem mollia, nec *spiritum* mundi vana suggerentem, nec *spiritum* nequitiæ audiatis immittentem amaritudines, & scandala seminantem. Sed huius spiritus astutias nosse necesse est, huius cogitationes C non expedit ignorare. Interdum enim transfigurat se malignus ille & nequam spiritus in angelum lucis a, vt virtutis simulatione plus noceat. Sed & tunc quoque, si diligenter aduertimus, nonnunquam nisi amaritudinis, & discordiæ seminaria spargit. Suadet enim nonnullis singularia ieiunia quædam, vnde cæteri scandalizentur; non quia ieiunium diligat, sed quia scandalo delectetur. Multa quoque in hunc modum solet afferre, quæ tamen à diuina sapientia facile discernantur; si apostolicam illam beati Iacobi diffinitionem præ oculis habeamus, qui diuinam describens sapientiam ait b: *Sapientia quæ à Deo est, primum quidem pudica est, deinde pacifica.* Omnem ergò cogitationem in qua hæc duo non concurrunt, à Dei sapientia alienam esse non dubites. Eam ergò quæ pudica videtur, nec ad vitia trahit apertè, sed virtutis prætendit imaginem, tunc demum à Deo noueris esse, si pacifica sit, si prælati tui atque spiritualium fratrum approbatur iudicio: quoniam non faciet Dominus Deus verbum quod non reuelauerit seruis suis.

a 2. Cor. 11. c · b Iacob. 3. d · *Sapiẽtia quæ à Deo est, vnde noscenda.*

2. Quanta vero deuotione, quanta humilitate, quanta sollicitudine cogitatio salubris non aliter quàm diuinæ D dignationis sermo suscipi debeat, & hesterno sermone partim iam diximus, & hodierno nihilominus aliquanto latius persuadere conabimur. *Beati* enim *qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud* c. Vultis nosse quàm beati? Primùm quidem sonans in auribus animæ vox diuina cõturbat, terret, diiudicatque: sed continuò si benè aduertetis, viuificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat. Denique & cibus noster est & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies, resurrectio quoque & consummatio nostra. Nec mireris quòd verbum Dei iam nunc inueniatur omnia in omnibus esse, quantum spectat ad iustificationem, siquidem & futurum est omnia in omnibus

c Luc. 11. d · *Verbi Dei mira vis & multiplex vtilitas.*

ad glorificationem. Audiat & illud peccator, & conturbabitur venter eius: à voce illa carnalis anima contremiscet. Omnia nàque cordis secreta rimatur atque diiudicat sermo viuus & efficax, cordium atque cogitationum perscrutator. Vnde & licet mortuus in peccato, si audieris vocem Filii Dei, viues. Sermo enim quem loquitur, spiritus & vita est. Si cor tuum induratum est, memento

d Psal. 147. c
scripturæ dicentis d: *Emittet verbum suum & liquefaciet ea.*

e Cant. 5. c
Et item e: *Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est.* Si tepidus es, & euomi iam formidas, non discedas ab eloquio Domini, & inflammabit te: quia eloquium eius ignitum valde. Quòd si tenebras ignorantiæ plangis, diligenter audi, quid loquatur in te Dominus Deus, & erit lucerna pedibus tuis verbum Domini, & lumen semitis tuis.

3\. At fortassis tantò amplius doles, quantò clarius peccata etiam minima illuminatus agnoscis: sed sanctificabit te Pater in veritate, quæ est vtique sermo eius, vt inter Apostolos audire merearis: *Iam vos mundi estis propter*

f Ioan. 15. a
sermonem quem locutus sum vobis f. Iam vero cum laueris manus tuas, ecce parauit in conspectu tuo mensam, vt non de solo pane viuas, sed ex omni verbo quod procedit de ore Dei, & in fortitudine cibi illius curras viam mandatorum eius. Vbi si consistunt aduersum te castra, & prælium tentationis insurgit: arripe gladium spiritus, quod est verbum Dei, & in eo facile triumphabis. Quòd si forte (vt est certaminis consuetudo) contigerit aliquando vulnerari, mittet verbum suum, & sanabit te, & eripiet te de interitionibus tuis; vt in te quoque impleatur quod ait

g Matth. 8. a
Centurio, cuius fides tam magnifice commendatur g: *Domine* (inquit) *dic tantum verbo, & sanabitur puer meus.* Sed

h Psal. 72. a
etsi titubas adhuc, confitere & clama h. *Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei:* & in verbis suis confirmabit te: vt experimento discas, quoniam verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.

4\. In his atque huiusmodi perseuera, in talibus iugiter exercere donec iam dicat spiritus, vt requiescas à laboribus tuis. In hoc verbo quiesces dulciter, ac suauiter soporaberis donec veniet hora cum omnes qui in monumentis sunt audient vocem eius, & procedent. Sed quo? Alii quidem in iudicium, alii vero in vitam æternam. Et quis scit si est dignus amore vel odio? Tunc maxime memor esto verbi tui seruo tuo Domine, in quo mihi spem dedisti, vt ab auditione mala non timeam: sed beata magis

l Matth. 25. d
auditio perducat ad visionem cum dicet: *Venite benedicti Patris mei,* &c. *Quicunque enim confitebitur me coram ho-*

k Luc. 12. a
minibus, ait ipse k, *hunc & ego confitebor in conspectu patris mei* & angelorum sanctorum: quod nobis conferre dignetur ipse qui constitutus est iudex viuorum & mortuorum. Amen.

SERMO XXV.

De verbis Apost. *Volo primum fieri obsecrationes, orationes,* &c. 1. Tim. 2. a.

Alias, De quatuor modis orandi: Obsecratione, Oratione, Postulatione & Gratiarum actione.

Vbi de Reuerentia tempore orationis necessaria eleganter differit.

1\. a 1. Tim. 2. a
QVatuor mihi videntur orandi modos exprimere Apostoli verba dicentis a: *Volo primum fieri obsecrationes: deinde orationes, postulationes, gratiarum actiones.*

1\. Obsecrationem tribuit infirmis conscientiis, & terrore peccati consternatis.
Sunt enim quos adhuc peccati conscientia terret & cruciat, nondum accepta resistendi virtute, tunc scilicet cum primum ipsos in peccatorum cœno iacentes spiritus veritatis irradiat, & excitans erubescere facit, & timere Deum, dum vident immanitatem criminum, meritorum exiguitatem, & velut ardentem coram se gehennam expauescentes, quoniam in seipsis boni nil inueniunt, aliundè apprehendunt vnde tegantur. Sciunt enim quòd non sit tutum in conspectu Domini Dei sui vacuos apparere

b Exod. 23. b & 34. c
contra legis præceptum b, & multo minus id præsumere plenis stercore manibus audent. Quia ergò timent, & merito timent per seipsos accedere, student quasi per alios supplicare. Tale est illud orationis genus, quo solemus vti dicentes: *Sancte Petre, ora pro nobis,* & similia. Maxime verò illud *obsecratio* est manifesta: *Per passionem tuam, libera nos Domine:* & cætera in hunc modum.

Sancti nostri apud Deum intercessores.
Tale enim videtur, ac si latro deprehensus, & iam vicinus suspendio, quanto penitus desperat, nec inuenit in se vnde veniam deprecetur, extendens brachia dicat: quia sic passus est Christus; vt eorum à quibus tenetur, animos moueat ad pietatem.

2\. Credo ego de talibus dici posse, quia *regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud* c. Vim faciebat regno

c Matth. 11. b
d Luc. 18. b. c
cœlorum *Publicanus ille* d, qui dum non auderet oculos ad cœlos leuare, ipsum cœlum ad se potuit inclinare. Simile aliquid *mulier illa* egisse videtur e, quæ profluuium

e Matth. 9. c
sanguinis habens, dum timeret ad Christum accedere, fecit ab eo virtutem exire. Furtim enim tetigit fimbriam, & curata est ab infirmitate: vnde & dedignantis quodam modo verbum videtur quod de ea Dominus ait e: *Quis*

e Ibid.
me tetigit? Et addidit: *Sensi à me exire virtutem.* Non credo quòd sit inter vos quispiam, sed forte nonnulli in seculari habitu, vel conuersatione potuerunt aliquando experiri quid loquor, vt multi fluxum sanguinis paterentur, eius inquam sanguinis qui regnum Dei non possidebit f.

f 1. Cor. 15. f
g Ioan. 8. d
Etenim qui facit peccatum, seruus est peccati g: nec sua se poterit continere virtute, etiam cum volet. Huic ergò

Peccatori non expedit per seipsum accedere ad Christum.
minimè expedit per seipsum ad Christum accedere, sed tangere, si quam inuenerit eius fimbriam, hoc est, eum considerare hominem quem humiliorem viderit, & extremum in Ecclesia, quæ est vestis Christi: eum inquam, qui elegit, abiectus esse in domo Dei, oportet considerare: quoniam is verè est fimbria posita in ora vestimenti, ad quam vtique spiritualis vnguenti descendens à capite copia tota decurrit. Hunc si beneficiis aliquibus seu prece humili, aut confessione puta tetigerit, vt affectum eius erga se moueat ad compatiendum sibi, habeat fidem, & sine dubitatione sanabitur. Illud tamen nouerit fimbria, non à se, sed à Christo exisse virtutem, qui & tangi se protestatur in fimbria. Expressi nunc vobis quantum potui quale sit, & cui animæ necessarium genus obsecrationis.

3\. 2. Orationem attribuit Pœnitentibus.
At vero iam continendi virtute accepta securus accedit, qui sibi conscius fuerit pro delictis præteritis veniam quærens & *oratione* vtens, quæ nostri oris est ratio, quando iam ore suo loquitur cum Deo suo. Hinc illud est

h Luc. 7. f
quòd Maria Magdalene h, quanquam non minus humilis hæmorrhoissa illa: non sic tamen veretur accedere, sed rigat lachrymis pedes, capillis tergit, vngit vnguento, osculatur ore deuoto. Vnde satis liquet, quòd omnino iam proposuerat in corde suo à peccato deinceps abstinere: & quasi profluuium stabat. Quod si iam consecutus es & tu, primum est vt ipsi Domino in oratione loquens, recogites annos tuos in amaritudine animæ tuæ.

4\. 3. Postulationem assignat iam receptis in gratiam.
Dehinc postquam in lamentis pœnitentiæ aliquandiu perseueraris, hilaritatem quandam & fiduciam conceperis indulgentiæ, accede iam ad postulationes; vt securè tanquam receptus in gratiam Domini, tibi & consortibus tuis audeat petere quod oportet. At fortassis requiras, vnde aut quomodò nosse poterit, vtrum hanc consecutus sis

Proficientium altius sensu & experientiâ imperfectionum.
indulgentiam. Sic nimirum conseruandæ humilitatis gratiâ, diuina solet pietas ordinare, vt quantò quis plus proficit, eò minus se reputet profecisse. Nam & vsque ad supremum exercitii spiritualis gradum, si quis eo vsque peruenerit, aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquitur, vt vix sibi primum videatur adeptus. Attamen scio quòd hodie lectum sit in Euangelio, dixerat Iesus

i Matth. 9. a
paralytico i: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua:* & reputatum est ei ad blasphemiam. At ille, cui nimirum cogitatio hominis confitetur: *Quid* (inquit) *cogitatis mala in cordibus vestris?* Blasphemare me blasphematis, & quasi ad excusandum vim visibilis curationis virtutem mihi in-

nisibilem vsurpare. Sed ego vos potius blasphemos esse conuinco, signo probans visibili inuisibilem potestatem. *Vt sciatis* (inquit) *quia potestatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & ambula.*

Signa & indicia curationis, seu remissionis peccatorum.

Et tu ergo si iam surgis desiderio supernorum, si grabatum tollis, corpus scilicet à terrenis eleuans voluptatibus, vt iam non feratur anima concupiscentiis eius: sed magis ipsa, vt dignum est, regat illud, & ferat quo non vult, si demum ambulas, quæ retrò sunt obliuiscens, & ad ea quæ ante sunt te extendens desiderio & proposito proficiendi, curatum te esse non dubites. Neque enim surgere poteras, si non aliquatenus onus esset alleuiatum, & nec grabatum tollere nisi exoneratus magis, quia nec ambulare in feruore conseruationis cum peccatorum graui mole possibile est.

5\.
Modus rectè postulandi.

Propter quod fiducialiter iam postulare potest qui eiusmodi est, tantum caueat ne fortè aut postulet non postulanda, aut minus postulet quæ à Deo sunt postulanda: aut ea tepidè quærat quæ toto affectu, & omni tempore sunt quærenda. *Petitis & non accipitis* (ait Iacobus K) *eo quòd malè petatis, vtpote in concupiscentiis vestris.* Sic agit omnis qui terrena quærit vltra necessitatẽ, qui mundialem gloriam sectatur aut voluptatem. Tale est etiam quod solent sæculares homines mortem inimicorum in orationibus postulare, cæteraque similia quæ non oportet. At vero temporalia si defuerint, petenda quidem sunt quantum necessitas humana requirit: sed iuxta beati Gregorii sententiam, non sunt hæc nimirum requirenda. In quo genere etiam illa spiritualia sunt, sine quibus nihilominus salus constare potest, vt sermo scientiæ, gratia curationum, omniaque de quibus certum non habemus quid expediat nobis: vtpote si te fatiget tentatio, supplicandum quidem pro ea vt auferatur à te, sed non nimis obnixè, quoniam in talibus meminisse semper oportet apostolicæ illius sententiæ l: *Nos enim quid oremus sicut oportet nescimus.* Et Deo magis committere, quàm temerè aliquid apud nos definire.

K Iacob. 4. a

Temporalia & gratiæ gratis datæ sub conditione petenda.

l Rom. 8. e

6\.
At gratia gratum faciẽs, & gloria æterna simpliciter & absolutè.

Hæc autem sunt toto affectu, & omni tempore postulanda, hæc sunt pro quibus incessanter & quàm obnixè poterunt, ad Deum clament desideria tua, vt habeas gratiam eius bonam, & placere possis in oculis pietatis ipsius, & in eo viuas, & moriaris in ipso, vt gloriam eius videre, & ipso frui in perpetuum merearis. De his enim dictum est m: *Sine intermissione orate.* Vnde & Propheta n: *Exquisiuit,* inquit, *te facies mea, faciem tuam Domine requiram.* Et alibi o. *Vnam petii à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.*

m Luc. 18. a
n Psal. 26. c
o Psal. 26. b

7\.
4. Genus orationis, Gratiarum actio.

Porrò ad quartum genus orationis, quod est *gratiarum actio,* perpaucos attingere credo, & quo rarius, eo pretiosius est. Multam enim prorsus gratiam inueniet apud Deum, quem iuxta promissionem p suam exaudit antequam inuocetur: & testimonium reddet spiritui eius spiritus quem habet ex Deo, quoniam exauditum est desiderium eius, ita vt certus iam non orare, sed gratias agere possit. Sic enim habes in Lazari resuscitatione, vbi Dominus, licet prius nihil orasset: *Pater,* inquit q, *gratias ago tibi quia audisti me.* Prima igitur, id est, *obsecratio* verecũdo fiat affectu. Secunda, quam propriè diximus *orationẽ*, affectu puro: vt videlicet non dissimulemus peccata, non nos palpemus: scientes quòd sic quisque inuenit gratiam apud Deum, si inuentus fuerit durus iudex in semetipsũ. Tertia, id est, *postulatio* amplum quærit affectum, & fiduciæ latitudinem, sicut scriptum est r: *Postulet autem in fide nihil hæsitans.* Credo enim propterea dictum s: *Quemcumque locum calcauerit pes vester, vester erit,* quod tantum impetrabimus, quantum porrexerimus pedem fidei. Quarta quæ est *gratiarum actio,* ipsa debet esse deuotione plenissima, & deliciis affluens.

p Isa. 65. d
q Ioan. 11. e
r Iacob. 1. a
s Iosue 1. a

8\.
† Regal. S. Bened cap 8.
Quanta cum reuerentia in oratione versandum.

Iam verò de reuerentia Orationis, in eo quod lectum est in capitulo ipsius Regulæ, vos modò sollicitauit auctoritas †, ex cuius occasione aliqua de oratione dicenda putaui. Illud tamen breuiter dici, nõnullos (vt arbitror) experiri interdum in oratione ariditatem & hebetudinẽ quandam mentis vt solis orantes labiis non satis attendãt neque quid dicant, neque cui loquantur, pro eo quòd velut ex cõsuetudine quadam cum minus digna reuerentia & sollicitudine accesserunt. Quid enim aliud cogitare debet frater intrans ad orationem, quam propheticum illud t: *Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei?* Omnino siquidem oportet nos orationis tempore curiam intrare cœlestem, illam vtique curiam in qua rex regum stellato sedet solio, circundante innumerabili & ineffabili beatorum spirituum exercitu. Vnde & ipse qui viderat: quia maiorem numerum non inuenit: *millia,* ait, *millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei u.* Quanta ergo cum reuerentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet à palude sua procedens & repens ranuncula vilis? Quam tremebundus, quam supplex, quam denique humilis & sollicitus, & toto intentus animo maiestati gloriæ, in præsentia Angelorum, in concilio iustorum & congregatione assistere poterit miser homuncio?

t Psal. 41. a
u Dan. 7.

9\.
† Reg. S. Bened cap 19.
Ad orationẽ præcipuè opus vigilantia animi.

In cunctis igitur actionibus nostris multa opus est animi vigilantia, sed præcipuè in oratione. Etenim sicut in Regula nostra legimus †, licet hora omni & omni loco oculi Domini super nos speculentur, maximè tamen in oratione. Licet enim semper videamur, sed nunc etiam præsentamus & ostendimus nos quasi facie ad faciem cum Deo loquentes. Porrò quamuis vbique sit Deus in cœlo tamẽ orandus est, ibique orationis tempore cogitãdus: vt mens nostra non oratorii tecto, non aëris spatio, non ipsa retardetur nubium densitate, iuxta eam formam quæ nobis à Christo tradita est, vbi ait x: *Sic orabitis. Pater noster qui es in cœlis.* Cœlum enim quadam prærogatiuâ etiam sedes siue thronus Dei vocatur: quia ad eam comparationem qua Deum in cœlis Angeli sancti & Electorum animæ vident, nos miseri & peregrini super terram vix solũ nomen habere videmur. Sic igitur oret qui orat, tanquam assumptus & præsentatus ei qui sedet super excelsũ thronum in Angelis qui minimè ceciderunt, & eleuatum in hominibus quos suscitauit de puluere inopes, & erexit de stercore pauperes: sic inquam, semetipsum consideret & sic attendat, tanquam præsentatum Domino maiestatis, vt dicat cum Abraham: *Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis & cinis y.* Et quia tuo præcepto commonitus, tua institutione formatus, id præsumo Domine fons pietatis.

x Matth. 6. b & Luc 11.
Mens orationis tempore in cœlum dirigenda.
y Gen. 18. d

Sermo XXVI.

De voluntate nostra diuinæ voluntati subiicienda.

1\.
† cap 7 Regul. S. Bened.

AVdistis nũc ex regula nostra, Fratres, de humilitate sententiam †, cui ego quotiens legitur, toto animo intentos vos esse volo. Insipiens est enim & insanus, quicunque in aliis vitæ meritis, quicunque in alia religione, seu sapientia, nisi in sola humilitate confidit. Apud Dominum, Fratres, ius habere non possumus, quoniam in multis offendimus omnes: sed nec fallere eum; ipse enim nouit abscondita cordis, quantò magis opera manifesta? vtique nec resistere viribus, quoniam omnipotens est. Quid ergo restat nisi ad humilitatis remedia tota mente confugere, & quicquid in aliis minus habemus, de ea supplere? Sed ô mira vanitas, ô mira fatuitas cordis nostri, cuius elationem perfectè reprimere, cuius ceruicosos motus omninò domare, humilitatis materia tanta non sufficit, quin superbiat adhuc terra & cinis.

2\.
a Psal. 61. a
Sũma humilitas in subiectione voluntatis.

Porrò totius humilitatis summa in eo videtur cõsistere, si voluntas nostra diuinæ (vt dignum est) subiecta sit voluntati, sicut ait Propheta a: *Nonne Deo subiecta erit anima mea?* Scio quidem creaturã omnem, velit nolit, subiectam esse creatori. Sed à creatura rationali voluntaria subiectio quæritur, vt voluntariè sacrificet Domino, & confiteatur nomini eius: non quia terribile & sanctũ, non

Subiectio ista triplex.

quia omnipotens, sed quia bonum est. At verò subiectionem istam triplicem esse necesse est, vt quod certum est A Deum velle, id nos velimus omnino: & quod certum est eum nolle, similiter execremur & nos. Quod autem incertum est vtrum velit aut nolit, neque velimus ex toto, neque penitus non velimus. Hic certè fratres, in hoc medio totum periculum est religiosorum, dum infeliciter blandimur nobis, & palpantes seducimus nosmetipsos. Huic accedit, vt dissimulemus Domini quærere voluntatem, dum & nostram facere, & aliquam de ignorantia habere volumus excusationem. Quis enim est ille tam infelix monachus, qui id nolle audeat, quod certus est Deum velle: aut quod certus est eum nolle, id velle præsumat? Sed in medio periculum est his qui iam egressi de seculo, in loco conuersionis habitant tanquam in paradiso voluptatis: sicut in medio paradisi lignum transgressionis positum erat, in quo præuaricati sunt parentes primi, lignum scientiæ boni & mali, non tantum boni, vel mali solius, sed boni & mali.

Vtilis doctrina de voluntate Dei amplectenda.

3\. Propterea rogo vos Fratres, diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit quod vtilius possitis audire. Vbi certa est Dei voluntas, omnino nostra sequatur, in his videlicet B de quibus certum aliquid in scripturis inuenimus aut ipse spiritus manifestè clamat in cordibus nostris quid sentiendum sit, vt est charitas, humilitas, castitas obedientia: hæc approbemus indubitanter & appetamus, quæ placere Deo scimus indubitanter. Sed & ea omnimodis odisse debemus, de quibus certum est quod oderit ea Deus vt est apostasia, fornicatio, iniquitas, impatientia. In his vero rebus de quibus nihil certi possumus inuenire, nihil certum voluntas nostra definiat, pendeat inter vtrunque, aut saltem neutri parti nimis inhæreat, cogitãs semper ne fortè altera pars Deo magis placeat, & parati simus voluntatem eius sequi in quamcunque partem eam cognouerimus inclinari. Nemo super his quæ certa sunt hæsitet, nemo dubia pro certis admittat, nemo sibi in dubiis iudicium vendicet, præcipitétue sententiam, & experiemur quod scriptum est: *Pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non est illis scandalum*[b]. Vnde enim sunt scandala, vndè turbatio, nisi quòd propriam sequimur voluntatem, & temerè quod volumus in corde nostro definientes, si quo modo id prohiberi contingat aut impediri, continuò etiam in impatientiam, in murmurationem, in scandalum proni sumus, non attendentes quo- C niam omnia cooperantur in bonum his qui secundum propositum vocati sunt sancti: & qui nobis casus videtur, sermo quidem Dei est, suam nobis indicans voluntatem? At quicunque nihil certum de huiusmodi in corde posuerit: in quamcunque partem postea conuertatur, scandalizari non poterit. Aut si quis facere cogitat vnde mandatum certum non habet, si voluntatem suam suspensam tenuerit donec prælatum interroget, & ab eo quærat Domini voluntatem, cui vice ipsius obedit, non turbabitur quicquid ei præcipiatur: quoniam pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non est illis scandalum.

Quid agendum, vbi incerta est Dei voluntas.

Indifferentia voluntatis commendatur.

b Psal. 118. x

Damna propriæ voluntatis.

4\. Potiùs quod dixi, voluntatem suspensam teneat, aut voluntatem suam diuinæ subiciat voluntati, non de concupiscentiis desideriorum, non de affectionibus dico. Illud enim impossibile est, dum adhuc in hoc peccati corpore, in hoc corpore mortis anima detinetur. Quid enim esset aliud quam vita æterna, tota affectione diuinam in omnibus sequi voluntatem? Sed consensum nostrum necesse est diuinæ subiicere voluntati, si pacem æternam, & D pacem desideramus habere præsentem, sicut scriptũ est c: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Domine* (ait Propheta d) *in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die.* Alius enim ambulat in lumine vultus sui, sollicitus facere suam voluntatem, & beneplacitum cordis sui consulens. Alius ambulat in lumine vultus humani, in eo semper intentus quid hominibus placeat, quid mundus iudicet: de quo die Propheta loquitur e: *Diem hominis non concupiui, Domine tu scis. Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt, non est timor Dei ante oculos eorum* f. Nam qui A timorem Dei semper habet præ oculis, vitæ eius viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ g. *Venite ad me,* inquit h, *omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos*; quos vestræ seu alienæ voluntatis dura premit seruitus: *& inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.* Quanto enim benignior & dulcior est diuina clementia quolibet homine, tanto suauius esse manifestum est iugum eius cæteris omnibus. Propterea homines sibi ipsis aut aliis hominibus placere studentes, confusi sunt, sed qui in lumine vultus tui ambulant Domine, id solum cogitantes, quomodo tuam faciant voluntatem, & toto corde contendentes placere tibi: nunc quidem in nomine tuo exultabunt, & non erit illis scandalum. Demum in iustitia tua exultabunt, quando exuentes infirmitates suas, & intrantes potentias Domini memorabuntur iustitiæ tuæ solius, vt eam tunc teneant sine labore, quam modo sequi laborant.

Volũtatis, seu potius concupiscentiæ plena subiectio impossibilis in hoc mortali corpore.

c Ioan. 14. e

d Psal. 88. c

e Hier. 17. b

f Psal. 13. b

g Prou. 3. c

h Matt. 11. d

Seruitus Dei suauior omni seruitute, quanto Deus suauior omni homine.

SERMO XXVII.

Contra Vitium Ingratitudinis.

1\. MAgna est super nos, dilectissimi, magna valde misericordia Dei nostri, quos tam ineffabili spiritus sui virtute, tam inæstimabili dono gratiæ suæ eripuit à vana nostra conuersatione huius seculi, in quo eramus aliquando tanquam sine Deo, aut certè (quod execrabilius est) etiam contra Deum, non ignorantiam habentes, sed contemptum: cuius vitæ aut potius mortis (anima enim quæ peccauerat, ipsa moriebatur) vtinam frequenter in oculis cordis nostri tetra versetur imago, quanta videlicet cæcitas, quanta peruersitas illa fuerit, vt sedula meditatione pensantes miseriæ pondus: etsi non tam perfectè sicut est, aliquatenus tamen æstimare possimus liberatricis misericordiæ quantitatem. Iam verò si quis ex vobis diligenter considerare non negligat non modò vnde erutus, sed vbi sit constitutus, non solum quid euaserit, sed & quid acceperit: non tantum vnde reuocatus sit, sed etiam quo vocatus, inueniet sine dubio cumulum C huius misericordiæ omnino mensuræ prioris excedere quantitatem. Neque enim facit taliter omni nationi, vt non solum iudicia, sed & consilia sua manifestaret eis: sed omnino magnificauit facere nobiscum, non solum in seruos assumens, sed eligens in amicos. Neque enim nos elegimus eum, sed ipse elegit nos, & posuit nos vt eamus & fructum afferamus: fructum inquam, non solum non peremptorium, quod ad iudicium pertinẽs, notum sit etiam seruis, sed nec periturum quidem, quod de consilio est, & reuelatur amicis.

Beneficium vocationis religiosæ quanti faciendum.

Religiosus cõsideret vnde, & quò vocatus sit.

2\. In hoc siquidem positi sumus, vt non peccato seruiamus: Ipse enim est peremptorius labor: nec seculo quoque, quemadmodum hi quos videmus subditos curis terrenis, etsi non culpis: corporalibus officiis, etsi non flagitiis implicatos, & in ea quæ præterit huius mundi figura pro sua suorumque præsenti sustentatione laborantes, quorum vtique labor etsi non ad damnationem, minimè tamen pertinet ad salutem, ita vt etsi conseruauerint fundamentum, detrimentum tamen patiãtur, pereuntibus quæ superædificauerant, ipsi verò salui sint, sic tamen quasi per ignem. Nobis autem quid dicitur? Quod D consilium datur amicis? *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam* a. Nec cessamus ab operando hoc cibo, etiam terrenis fortè occupamur operibus, aut obedientia dictante, aut fraternæ charitatis intuitu, quoniam dissimilis nobis intentio est ab his quorum laborem periturum esse prædiximus. Dissimili proinde radice inhærens labor similis non similiter habet perire, quoniam radicatus est in ea quæ nunquam perit æternitate.

Discrimen inter corporales sæcularium & Religiosorum labores.

a Ioan. 6. e

Denique si fortè non quidem illicita, nec tamen expedientia sectatores, priori forsitan fornicatione relicta,

stetissemus in coniugii castitate; non capientes quod de cœlibi vita datum nouimus esse consilium b, sed à rapinis & fraudibus abstinentes, licitè propriis rebus vteremur, necdum tamen ad perfectionem euangelicam attingentes: sicut scriptum est c: *Si vis esse perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & veni sequere me* &c. Hoc ipsum quantæ pietatis esset, si à tantis criminibus in quibus multi ex vobis inuoluti solum in se responsum mortis, & iudicium certæ damnationis haberent, datum esset vel in inferiori aliquo respirare gradu? Prodigus certè filius ad filiorum numerum aspirare timebat d, beatum se reputans si forte vel in mercenariorum numero recipi mereretur: minimè tamen sufficere potuit paternæ pietati, nisi tam copiosam ei misericordiam exhiberet, cui posset & ipse qui nunquam à parte discesserat senior filius inuidere. Sic & nos, dilectissimi, abundanter effusa super nos misericordia Dei nostri; de filiis iræ & diffidentiæ non solum ad electorum recepit numerum, sed vocauit ad collegium perfectorum. Nam & si fortè aliquorum negligentia ad perfectionem non assurgit, ipsi videant quid excusationis possint afferre, quoniam apostolicam omnes nos vitam professi sumus, apostolicæ professioni nomina dedimus vniuersi. Quod sanè non de ea gloria sanctitatis dixerim, quam non sibi tantum sed vniuerso orbi suscipere meruerunt, sicut scriptum est e: *Suscipiant montes pacem populo, & colles iustitiam*, sed de eorum potius professione qua pro omnibus Petrus loquitur dicens: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te* f.

b Matt. 19. b
c Matt. 19. c
d Luc. 15. d
e Psal. 71. a
f Matt. 19. c

4. Sed iam omnino mouet, fratres mei, quid sibi velit quod minus erga nos liberalis nunc diuina clementia videatur, vt quibus tanta contulit non rogantibus, non desiderantibus, immo & fortasse recusantibus: nunc orantibus, obsecrantibus, postulantibus sæpissimè, immo continuè, videatur multa minora negare. Quid enim putamus, charissimi? Abbreuiata est manus Domini, an fortè thesauri gratiæ defecerunt? Quid inquam, putamus, vtrum voluntas mutata sit, an immutata facultas? Neutrum sanè de cogitare licet, neutrum fas est credere de omnipotenti & immutabili maiestate. Quid sibi vult ergò quod incessanter orantes, obsecrantes, postulantes non exaudit, quibus tantam & tam gratuitam misericordiam prærogauit? Nam si respondeat quis quod Apostolo Paulo responsum est g, sufficere nobis gratiam Dei: planè omnino fallitur, cum pro ea quam maximè vniuersæ orationes, obsecrationes, & postulationes nostræ fiunt, ne ambulemus in magnis, aut in mirabilibus super nos, orantes nobis dari *humilitatem* quanta decet non dico sanctos, sed monachos peccatores: obsecrantes *patientiam* nobis tribui quanta non dico in martyribus inuenta est, sed professioni nostræ necessaria est, postulantes *charitatem* quantam non dico angelis, sed patribus qui fuere homines similes nobis passibiles, etiam & peccatores, diuino munere collatam agnouimus ex testimonio scripturarum.

NOTA. Cur Deus plerumque hoc orātes & postulantibus nō largiatur.
g 2 Cor. 12. b

5. Væ generationi huic miseræ ab imperfectione sua, cui sufficere videtur insufficientia immò inopia tanta. Quis enim ad perfectionem illam quam Scripturæ tradunt, vel aspirare videtur? Non sine causa sanè cum sint nobis eadem cum patribus conuersionis initia, dispar valde conuersationis profectus inuenitur, adeo vt cum eos profecisse de die in diem & cursum consummasse legamus, apud nos magnus æstimaretur, si quis vel ipsa conuersionis suæ primordia conseruaret, vt non minus humilis aut timoratus, non minus sollicitus & circunspectus, non minus feruens spiritu, non minus patiens ac mansuetus in medio quam in initio videretur. Quantos enim videmus quasi oblitos sui, & peccatorum suorum, Dei quoq; & beneficiorum eius immemores, sic non redimere sed amittere tempus, vt de moribus & affectionibus suis vix vltima apud ipsos mentio fiat? Quid istos aliud agere dixerim, qui scurrilitates, detractiones, iactantiæ, & impatientiæ verba non reputant, facilè contristant proximos, immò spiritum Dei qui in eis est, pusillorum scandala paruipendunt, ad increpationem aliorum aut negligentia quadam dormitare videntur, aut iracundiæ facibus inflammantur, & cum his quasi gens quæ fecerit iustitiam, accedūt liberè ad Ecclesiam, psallunt cum illis, sed non spiritu neq; mente, orationis tempore nescio quas ineptias meditantur, & ne ipso quidem tremendo Angelis participarë verentur Dominici Corporis sacramento: quid, inquam, istos aliud agere dixerim, quam securos iam de gratia Domini sui fiducialiter de ea quam longo tempore promeruerint familiaritate præsumere? Hoc nempe est quod vulgari prouerbio dicitur: Familiaris dominus fatuum nutrit seruum. Sed vbi est, dilectissimi, quod toties cantatis h *Quoniam aduena ego sum apud te & peregrinus, sicut omnes patres mei*? Heu heu, non inuenitur qui redeat & agat gratias Deo, nisi alienigena. *Nonne decem mundati sunt, & nouem vbi sunt?* Meministis credo verba Saluatoris hæc esse, nouem illorum ingratitudinem arguentis i. Bene siquidem orasse, obsecrasse, postulasse leguntur qui leuauerunt vocem dicentes: *Iesu fili David miserere nobis*. Sed defuit eis quarta quā adiecit Apostolus K gratiarum actio, quandò nec redierunt nec egerunt gratias Deo.

Religiosi in studio perfectionis languidos perstringit.
Nota seu indicia tepidorum Religiosorum.
h Psal. 38. d
i Luc. 17. d
K 1. Tim. 2. a

6. Multos quoq; videmus vsque hodie satis importunè petentes quod sibi deesse cognouerint: sed paucos admodum nouimus qui dignas super acceptis beneficiis gratias agere videantur. Nec reprehensibile quod instanter petimus, sed planè petitioni negat effectum, quòd inuenimur ingrati. Et fortè hoc etiam clementiæ esse videtur, ingratis negare quod postulant, ne contingat nobis, vt tanto grauius de ingratitudine iudicemur, quantò magis accumulatis beneficiis ingrati probabimur extitisse. Ergo misericordiæ res est in hac parte subtrahere misericordiam, quemadmodum iræ & indignationis, misericordiam exhibere, eam sane de qua per Prophetam ipse Pater misericordiarum loquitur dicens l: *Misereamur impio, & non discet facere iustitiam*. Quam multos enim videmus & plangimus, Fratres, qui, dummodò maneat habitus & tonsura, salua sibi omnia arbitrantur? non considerantes miseri quemadmodum ingratitudinis vermis interiora corrodens, ob hoc tantum corticem quem vident transforare dissimulet, ne fortè recogitent & erubescant, ipsaque verecundia emendentur. Qui sic interdum in nonnullis consumpta esse interiora vniuersa præsumit, vt non vereatur ad ea quoq; quæ foris apparent, venenatum ducere caput: nisi fortè quos videmus manifestè apostatare à Deo, repētè fieri pessimos arbitramur: & non magis paulatim defecisse, cum comederint alieni robur eorum, & nescierunt. Vides ergò non omnibus prodesse quòd à lepra secularis conuersationis, cuius peccata manifesta sunt, emundantur: sed nonnullis peius in occulto ingratitudinis vlcus oriri, quod tantò periculosius sit, quantò interius. Et benè Saluator hinc in Euangelio m *nouem illos vbi sint quærit*, quoniam longè est à peccatoribus salus. Sic enim & primum hominem post peccatum vbi sit interrogat n: & in iudicio nescire sese profitebitur operarios iniquitatis o, cum legamus in psalmo p: *Quoniā nouit Dominus viam iustorum, & iter impiorum peribit*. Nec sine causa in nouenario inuenti sunt qui non redeunt ad Saluatorem, in quo nimirum numero quaternario quinarius iungitur, & est non bona mixtio corporeæ sensualitatis, & euangelicæ traditionis. Quod tunc fieri solet, cum sic volumus quatuor Euangeliis obedire, vt quinque corporis sensus pariter oblectare velimus.

Pauci pro beneficiis grat.
NOTA. Clementiæ est ingratis negare beneficium.
l Isa. 26. b
Religiosa quam noxia ingratitudo & tepiditas.
m Luc. 17. d
n Gen. 3. b
o Luc. 15. f
p Psal. 1. b

7. Felix autem *Samaritanus* ille qui cognouit se nihil habere, quod non accepisset, idcircò seruauit depositum, & cum gratiarum actione ad Dominum est reuersus q. Felix qui ad singula dona gratiæ redit ad eum in quo est plenitudo omnium gratiarum, cui dum nos pro acceptis non ingratos exhibemus, locum in nobis facimus gratiæ, vt maiora adhuc accipere mereamur. Omnino enim sola nos à profectu conuersationis impedit ingratitudo nostra, dum quodammodò amissum repu-

q Luc. 17. d
Noua beneficia veterum gratitudo meretur.

tans dator, quod ingratus accepit, cauet sibi de cætero ne tantò plura amitteret, quantò plura conferret ingrato. Felix proinde, qui se alienigenam reputans, etiã pro quibusque minimis beneficiis non minimas refert grates, gratuitũ esse non dubitans neq; dissimulãs quod alieno impenditur & ignoto. Nos autem miseri & miserabiles cum in initio adhuc alienos nos æstimam°, timorati satis, satis deuoti & humiles inuenimur, tam facile postmodum obliuiscimur quàm gratuitum sit quicquid accepimus, & præsumentes nõ bene quasi de familiaritate Dei nequaquam aduertimus quod mereamur audire: quoniam inimici Domini domestici eius. Tantò enim facilius nunc offendimus eum, quantò ea grauius quæ à nobis committuntur iudicanda nouerimus esse: cum in psalmo legamus f, *quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtiq;* Obsecro itaq; Fratres mei, humiliemur magis ac magis sub potenti manu Dei, & ab hoc tam maximo, tam nequissimo vitio ingratitudinis longe fieri studeamus: vt tota deuotione in gratiarum actione versantes, conciliemus nobis gratiam Dei nostri, quæ sola potest saluare animas nostras. Nec verbo tantum vel lingua, sed opere & veritate exhibeamus nos gratos: quia gratiarum actionem magis quam dictionem à nobis exigit dator gratiarum Dominus Deus noster, qui est benedictus in secula, Amen.

Ingratitudo claudit manum benefactoris.
f Psal. 54. b

SERMO XXVIII.

De eo quod legitur in Iob, In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum. *Iob. 5. c*

1. DIgnum valdè est & omnino exigit ratio æquitatis, vt quibus à constitutione mundi regnum paratur, ipsi etiam sese regno parare non negligant, ne parato regno inueniantur forsitan, qui regnaturi fuerant, imparati. Sic enim legimus de cœna quadam a, dicente Domino: *quoniam quidem cœna parata est, sed qui vocati erant non fuerunt digni.* Quærimus ergo quemadmodum regno parato parati debeant reges futuri. Et si piè quærimus, cum Propheta vtique dicere non audemus b: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur,* inquit, *sine macula.* Sed hæc, inquies, præparatio soli Christo conuenire videtur. Nemo enim cæterorum omnium *mundus à sorde, nec infans cuius est vita vnius diei super terram* c. Itaque solus intrabit, qui solus agnus est sine macula, solus argui non potuit de peccato, quod non ab eo factum est, nec in eo inuentum. Solus planè summus pontifex meus nec in patre nec in matre contaminatus est, vt lex dicit d: patrem quippe sed Deum, matrem quoque sed Virginem habens: vnde & solus ingreditur sancta sanctorum, & nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit de cœlo filius hominis qui est in cœlo e.

a Matt. 22. a
b Psal. 14. a Cœlum solis patet immaculatis.
c Iob 25. b At nemo hominum sine macula: Nisi solus Christus.
d Leuit. 21. a
e Ioan. 3. b

2. Quid ergo nos? Ita ne continuo desperabimus? Immo verò sperabimus, & hinc maximè. Licet enim solus, sed profecto totus intrabit, & os non comminuetur ex eo, non sine membris caput inuenitur in regno, si tamen membra fuerint conformia sibi, & cohærentia capiti suo. Conformia sanè motibus, cohærentia fide. Habet enim conformationem quantum potest, habet & cohærentiam ipsa etiam minor ætas, dum & similitudini mortis eius mersione illa triplici complantatur, & fidem in inuolucro quodam recipit, quod necdum capax sit euolutæ. Benignus est nimirum Spiritus sapientiæ, & quẽ traducta culpa ligauerat, indulta iustitia soluit. Sed non ita deinceps liberabit maledictum à labiis suis. *Voluntariè enim peccanti post agnitam gratiam non relinquitur hostia pro peccato* f. Sed neque sic liberabit à suis quomodo ab alienis labiis maledictum. Maledictio, Fratres, grauis est macula, & scimus quoniam non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod de ore egreditur g. Inde ergo macula, inde maledictio à labiis suis, sed non semper à propriis. Neque enim de corpore vel corde proprio originalis in paruulum culpa procedit, cui non modo consensus, sed ne vllus quidem interim potest sensus esse peccati. Quomodo tamen maledictum à labiis suis non liberat spiritus, aut voluntariè peccantibus non relinquitur hostia, nisi quia non illi denuo crucifigitur Christus, nec complantatur iterum similitudini mortis eius per baptismum? Propria iam eo lachrymarum vnda exigitur, propriam baiulare crucem, propria mortificare membra, & propriam immolare hostiam necesse est. Sine causa aliter dicerer, credo propriis labiis expietur oportet propriorum maledictio labiorum: per multas enim tribulationes in regnum Dei intrare necesse est h; & nemo nisi per tribulationes ingreditur, aut proprias aut alienas.

Attamen Christus, vt caput nostrũ, non intrabit sine mẽbris; sed conformibus.
Infãtes, quomodo cõformẽtur Christo.
f Hebr. 10. c
g Matt. 15. b
Adulti non nisi propria pœnitentia expiantur.
h Act. 14. d

3. Sola nimirum secundi Adæ tribulatio purgat, quos contaminauit offensio sola prioris, non quòd propria cuiquam sufficere possit satisfactio. Quid enim est vniuersa pœnitentia nostra, nisi quòd si non compatimur, omninò non possumus conregnare? Quod enim in nobis minus est, ipse supplet: modicum tamen illud quodcunq; nostrum est, non patitur reseruari. Quòd si fidei cohærentia sine morum conformitate nequaquam saluat adultos, longè minus saluare poterunt opera sine fide. Facilius enim membrum inhærens capiti si deforme est reformatur, quàm diuulsum quamlibet simile copuletur. Et ipsum tamen quod deforme est, aut conforme fieri imagini filii sui & capitis sui, aut certè tãdem auelli ab eo, necesse est anathema esse à Christo, ne in illa plenitudine corporis eius inueniatur quippiam indecorum.

Fides sine operibus non saluat.

4. Vbi ergò macula propria, propria quoque purgatio iure requiritur: & si contaminatio multiplex, opus est etiam tribulatione multiplici. Vnde enim tribulatio, nisi dum resistitur contaminationi, concupiscentiæ repugnatur? Quid verò in homine purum ab hac macula, immune ob hoc cõtagio poterit inueniri? Ab intus manat, de corde exit pestiferum virus, ac deinceps corpus occupat vniuersum, mentem desideriis afficit, membra illecebris inficit. Inde prutitus aurium, oculorum petulantia, inde olfaciẽdi voluptas, inde in faucibus tam inordinata delectatio, inde in vniuerso corpore mollitiei sensus, & libido perniciosa tangẽdi, inde intus in anima ebrietas illa desideriorum, & fornax quædam ambitionis, auaritiæ, inuidiæ, contumaciæ, nequitiæ, & omnium deniq; vitiorum affectibus vehementer accensa. Quot enim corpus illecebras, quot oblectamenta mundus habere videtur; tot patitur tribulationes, tot sustinet tentationes vir iustus. Et quemadmodum ambulans quis in carne, sensuum voluptate delectatur, & delicias computat esse sub sentibus: sic & omnis qui in spiritu seminare desiderat, spinas & tribulos quos propria terra ex maledicto vtiq; germinat, potius eradicare quam propagare contendit, quippe qui conuertitur in erumna sua, quotiens configitur spina.

Concupiscẽtia omnium vitiorum & malorum scaturigo.
Differentia carnalium & spiritualium.

5. Quid ergo tam multifariæ pesti, per singula quæq; resistere potest, quàm multiplex tribulatio? À planta pedis vsque ad verticem non est sanitas, in me totum infecit concupiscentia, lex peccati in membris omnibus inuenitur, vndique per fenestras mors intrare contendit, & intus fomes totius nequitiæ periculosius sæuit, crudelius malignatur. Minimè tamen in hac tam multiplici lucta deficiendum, aut desperatione cedendum est. Licet enim abundent tribulationes pro Christo, sed abundant & consolationes per ipsum. Denique audi consolationem. Peccatum in foribus est, nisi ipse aperias, non intrabit. Appetitus in corde prurit, sed sub te est i. nisi sponte cesseris, nil nocebit. Audi consolationem. Consensum cohibe ne præualeant hæc, & immaculatus eris, vt sine macula ingrediaris & ipse ad habitandum in tabernaculo, & requiescendum in monte sancto Domini Dei tui. Si tui non fuerint dominati, tunc immaculatus eris, & emundaberis à delicto maximo. Maximum planè delictum, quod interiorem & exteriorem hominem occupat vniuersum. Audi adhuc consolationem. *In sex*, inquit k, *tribulationibus liberaberis, & in septima non tanget te malum.* Si puer Hebræus es sex annis seruiens, liber egredieris in septimo. Sex

Nemo peccat nisi volens.
i Gen. 4. a
k Iob 5. c

tibi tribulationes sunt contra desideria cordis, & quinquepertitam sensualitatis corporeæ voluptatem: sed in A his sex liberaberis à septima, non quidem ne veniat, sed ne lædat, ne noceat, ne tangat te malum. Veniet quidem mors: ipsa enim est septima tribulatio: sed somnus erit dilectis Domini, & ecce hæreditas eius. Erit ianua vitæ, erit initium refrigerii, erit sancti illius montis scala, & ingressus in locum tabernaculi admirabilis quod fixit Deus & non homo. In septima itaque non tanget te malum. Malum vtique triplex quod eos manet in septima, qui in sex tribulationibus dissimulât perfectè interim liberari, nec in sex hydriis purificâtur ad liquidum, vt exhibeantur in nuptiis sponsi non habentes maculam neque rugam. Monet enim eos horror in exitu, dolor in transitu, pudor in conspectu gloriæ magni Dei.

Mors iustis non damnum adfert, sed lucrum.

6\. Vnde nobis ista dissimulatio est, Fratres mei? Vnde hæc tam perniciosa tepiditas, vnde hæc securitas maledicta? Quid seducimus miseri nosmetipsos? Forsitan iam diuites facti sumus, forsitan iam regnamus. Nonne ostium domus nostræ horribiles spiritus illi obsident? Nône exitum nostrum larvales illæ facies præstolantur? Quis ille pudor erit, ô anima mea, cum dimissis omnibus quorum tibi est tam iucunda præsentia, tam gratus aspectus, cohabitatio ipsa tam familiaris, sola ingrediens incognitam penitus regionem, occursantia tibi cateruatim tuere teterrima illa monstra videbis? Quis tibi in die tantæ necessitatis occurret? Quis tuebitur à rugientibus præparatis ad escam? quis consolabitur? quis deducet? Filioli mei, memoremur hæc nouissima nostra, ne peccemus. Nam & per ignem nobis transeundum est & vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Ibi enim aurum nostrum vertetur in scoriam, ibi reuelabitur vniuersa impuritas, ibi veritas ipsa accepto tempore quod nobis interim datum contemnimus, iustitias iudicabit. Quid verò illic omnes iustitiæ nostræ, nisi pannus menstruatæ reputrabuntur? Quicquid nunc paruipendendo transimus, palpando tegimus, dissimulando negligimus, quanto illic cruciatu vindex flamma consumet? Vtinam magis nunc daret quis capiti meo aquas, & oculis meis fontem lachrymarum: fortè enim non reperiret ignis exurens, quod interim fluens lachryma diluisset.

Ad excutiendum teporê, & excitandû feruorem valet memoria nouissimorû, seu Horror mortis.

Cruciatus ignis purgatorii.

7\. Iam verò post ignem illum putas residuum aliquid inuenietur in nobis? Aut tantum erit vt audeamus illud vultui maiestatis offerre; aut eius sic astare conspectui? Quis ille pudor erit, quæue confusio, post tanta beneficia tam tepidos, tam imperfectos, tam vacuos apparere ante faciem Dei nostri? Fugiebat Adam l vt absconderetur ab eo, post vnius vtique pomi vetiti gustum: quid nos post tanta flagitia, post tanta facinora præsumemus? Quando ab hac confusione purgabitur oculus cordis; cui nunc operam dare negligimus, vt irreuerberata acie veri illius solis radios valeat intueri? Sicut fluit cera à facie ignis, sic peribunt peccatores à facie Dei m: Ingrediatur vtique putredo in ossibus meis, & subter me scateat, vt requiescam in die tribulationis huius septimæ, & in ea non tangat me malum. Malum hoc triplex, horroris, doloris, & pudoris. Felix siquidem anima, quæ fiducialiter inimicis suis loquetur in porta: Quid hic astas cruenta bestia? Nihil in me funeste reperies*. Felicior cuius opus non arserit, quem superædificasse aurum, argentum, lapides preciosos, examen illud inueniet. Felicissimus qui sine vlla nube confusionis reuelata penitus facie gloriam Domini speculâdo, in eandem imaginem transformabitur, & similis erit illi, videns eum sicuti est, vtiq; super omnia Deus benedictus & laudabilis, & gloriosus in secula seculorum, Amen.

Pudor iudicii

l Gen. 3. b.

m Psal. 67. a

* Ita S. Martinus iã morti vicinus teste Sulpitio.

Sermo XXIX.

*De triplici Dilectione Dei**

* alias, De diligendo Deo. 14.

Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Omnia enim quæ in mundo sunt, concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & ambitio spiritus, quæ non *sunt ex Patre* a. Quid ergo? Sunt aliqua ex Patre, quibus A nobis ista recompensentur. Sunt vtique omninò dulciora his & amabiliora, sed hæc non creduntur seruis, multominus inimicis. Quisquis verò amicus voluerit esse huius mundi, inimicus Dei constituitur. Amicis creditur consilium, quibus dicitur b: *Quæ: omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis.* Exponit beatus Gregorius, quia amor ipse, notitia est. Est ergo triplex amor qui tria illa excludat quæ non sunt ex Patre. Et propterea credo ter interrogatur Petrus c, *amas me, amas me, amas me?* Sed & fortè hæc sunt de quibus in lege præcipitur d. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua*, id est, diliges dulciter siue affectuosè, diliges prudenter, diliges fortiter. Siquidem amor cordis simile quiddam habet carnalis amoris, nam affectiones, propriæ cordis esse dicuntur. Anima verò aliquanto iam superius sonat, vnde & meritò dicitur sedes sapientiæ, vt meritò videatur illi attribuendum prudenter diligere Deum.

a 1. Ioan. 2.

b Ioan. 15. b

Amor triplex

c Ioan. 21. c

d Deut. 6. a

Dulcis, Prudens, Fortis.

2\. Sane ad affectuosum illum quem dicimus cordis amorem plurimum valet Incarnationis Christi cogitatio, B sed & totius dispensationis quam gessit in carne, & maximè Passionis. Videns enim Deus homines omninò carnales effectos, tãtam eis dulcedinem exhibuit in carne, vt durissimi cordis sit quisquis eum toto affectu non diligat. Volens siquidem nobilem creaturam hominem recuperare, si, inquit, inuitum coëgero, asinum habeo, non hominem, quoniam quidem non libens veniet, nec spontaneus vt possit dicere e: *Voluntarie sacrificabo tibi.* Nunquid asinis dabo regnum meum? Nunquid de bobus cura est Deo? Vt ergo habeam voluntarium, terrebo eum, si fortè conuertatur & viuat. Et comminatus est acerbiora quæ excogitari possunt, tenebras æternas, vermes immortales, ignem inextinguibilem. Cum autem nec sic homo reuocaretur, ait. Non solum timidus, sed etiam cupidus est, promittam ei quod potissimum desiderabile videatur. Desiderant homines aurum & argentum & similia, & super hæc omnia vitam desiderât. Manifestû est hoc, & valde manifestum Si, inquit, tantopere desiderant miseram hanc laboriosam vitam & momentaneam, quantum diligent vitam quietam, æternam, C beatam? Promisit itaque vitam æternam, promisit quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.

Incarnationis & passionis Christi meditatio, incentiuum maximû amoris.

e Psal. 53. b

3\. Videns autem quod nihil proficeret, vnum, inquit, restat adhuc. Inest homini non solum timor & cupiditas, sed & amor, nec quicquam in eo vehementius ad trahendum. Venit igitur in carne, & tam amabilem se exhibuit, vt illam nobis impenderet charitatem, qua maiorem nemo habet, vt animam suam daret pro nobis. Quisquis sanè nec ob hoc quidem conuerti voluerit, nonne meritò audiet f: *Quid debui facere tibi, & non feci?* Et verè in nullo sic commendat Deus charitatem suam quomodo in mysterio Incarnationis eius & Passionis, in nullo sic reuelatur eius pietas, in nullo sic apparet benignitas, quomodo in humanitate Apostolo teste qui ait g: *Apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei.* Nam potentia quidem occultata est quoniam in infirmitate venit. Vnde Abacuch h. *Abscondita est*, inquit, *fortitudo eius*, haud dubium quin in cruce, cuius *cornua in manibus eius*. Sapientia quoque abscondita est & incarnata. Placuit enim ei per stultitiam verbi, D saluos facere credentes. Nonne quodammodo stultum se fecerat, qui tradidit in mortem animam suam, & tulit peccata multorum, & quæ non rapuit, tunc exsoluebat? Nonne ebrius erat vino charitatis, & immemor sui contra Petri consilium dicentis i: *propitius esto tibi?* Itaque abscondita est fortitudo, maximéque velata & incarnata sapientia, sed benignitas non potuit amplius declarari, nec abundantius exprimi, non euidentius commendari.

f Esa. 5. a

Dei charitas in Incarnatione & passione præcipuè elucet.

g ad. Tit. 3. b

h Abac. 3. a

i Marc. 8. d

4\. Porro id quidem ad affectuosum cordis amorem diximus pertinere. Nâ videre est homines sic affectos erga huiusmodi, vt vix sine lachrymis audiant vel recorden-

Amor dulcis seu affectuosus excludit concupiscentiam carnis.

Quomodo hæ propulsandæ.

dens non tam facile deinceps simile aliquid viriliter resistentibus nobis malignus hostis offerre vel afferre præsumet. Dico autem cogitationes illas immundas penitus ac fœtidas, quæ ad luxuriam, ad inuidiam & vanam gloriam pertinent, cæteraq; vitia detestanda. Oportet enim si mundas conseruare volumus animas nostras, adhuc longè agentibus cogitationibus huiuscemodi multa cū indignatione occurrere, & exsufflare à nobis, vt nullus eis detur accessus. Et primum quidem genus cogitationum ociosarum, scilicet ad rem non pertinentium, lutū est, sed lutum simplex, id est, non inhærens nec fœtens, nisi forte diutius immoretur in nobis, & per incuriam ac negligentiam nostram in alterum genus cogitationū vertatur: quod quotidie experimur. Dum enim ociosa tanquam minima spernimus, ad turpia atq; inhonesta dilabimur, secundum verò cogitationum genus non lutum simplex, sed vt iam diximus; viscosum ac limosum est. Nam tertium quidem sic cauendum est nō tanquam lutum aut fimus, sed tanquam immundissimum ac fœtidissimum cœnum.

Quam sollicite & vigilanter sit occurrendum.

Sermo XXXII.

* Alias, De triplici iudicio, proprio, humano, & diuino.

De verbis Apost. Mihi pro minimo est, vt à vobis iudicer, *&c.**

1\. a 1. Cor. 4. a

S*Ic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum DEI* a. Minister Christi sic debet conuersari, vt ex moribus exterioris hominis qui videtur existimetur compositio interioris animi qui non videtur, ne vel ab alio vel à seipso possit iudicari, sed dicat cum eodem Apostolo b: *Mihi pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die: sed neque me ipsum iudico, qui autem iudicat me, Dominus est.* In quibus verbis notanda sunt tria iudicia, humanum, suum cuiusque proprium, & diuinum. Et humanum quidem potest iudicare de rebus exterioribus, quæ sensibus corporis percipiuntur; de interioribus vero non potest. Hinc enim scriptum est c, *Quis enim scit hominum quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in eo?* Quapropter de his quæ sunt in homine, potest iudicare spiritus hominis qui in ipso est: longè verò præstantius de his ipsis iudicat Deus, cuius necdum fatetur Apostolus euasisse iudicium, qui tamen iam humanum transcendisset & proprium. Porrò humanum contemnebat qui dicebat: *Mihi autem pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die.* Sed neque proprium timebat qui dicebat: *Sed neque meipsum iudico, nihil enim mihi conscius sum.* Solum ergo restabat diuinum: de quo ait: *Qui autem iudicat me, Dominus est.* Debet tamen quisque quantum potest se irreprehensibilem exhibere, primum quidem coram Deo, sed deinde etiam coram hominibus.

* b Ibid.

Tria iudicia humanum, proprium & diuinum.

c 1. Cor. 2. c

2\. Hoc nempe est quod alibi loquitur idem Apostolus,

d Rom. 12. d

dicens d: *Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus.* Tribus siquidem modis prouidemus bona coram hominibus, id est habitu, actione, sermone. Habitu, ne sit notabilis: actione, ne sit reprehensibilis: sermone, ne sit contemptibilis. *Tribus* etiam modis coram Deo, cogitatione, affectione, & intentione. Nam & cogitatio debet esse sancta. Vnde scriptum est: Cogitatio sancta seruabit te, & affectio pura, & intentio recta. Sunt autem tria ista, id est, cogitatio, affectio, intentio, in anima. Sed in ea quoque propriis singula locis distincta videntur. Nam *cogitatio* in memoria est, *affectio* in voluntate, *intentio* in ratione cōsistit.

Prouidenda etiam bona coram hominibus, idque tripliciter. Pariter & coram Deo tribus modis. Cogitatione, affectione, intentione.

3\. Atque vt eorum vsum ac differentiam clarius videamus, sumamus nobis exemplum de rebus exterioribus. In corporibus si quilibet deformis color cutem tantum inficiat, corpus quidem turpius redditur, sed nil ei de sua sanitate ex hoc adimitur. Si ergo carni putredo aliqua vel liuidus tumor insederit, iam non solum decus corporis, sed salus quoque perturbatur. Quòd si languor forsitan inualescens, cum ipsa carne ossa quoque medullitus occupatit, tunc demum de vita non

Gradus peccati pulcra similitudine declaratus.

A immerito potest desperari. Eodem modo in anima si peccatum suggeritur memoriæ per cogitationem, nullum tamen præbuerit aut voluntas affectum, aut deliberatio ipsa consensum: fateor quidem deformitas est, nec audire interim anima illa meretur; *Tota pulchra es amica mea* e: & si næuus est, sed non morbus. Quòd si voluntas quoque præoccupata sensu delectationis afficitur, resistit tamen adhuc deliberatio rationis, infirmatur quidem, sed necdum moritur anima, clamet tamen necesse est: *Sana me Domine, & sanabor* f. Tunc verò mori dicitur, quando & ipsa ratio ad peccatum per intentionem curuatur, tunc enim consentit. Et de tali dicitur g: *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur.* Hunc triplicem gradum deplorauit Dauid ex persona Adam, dicēs domino expellenti de paradiso in latam huius seculi euagationem h. *Confirmasti super me manum suam.* Et quoniam carnalia desideria sunt pœna peccati: *non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ.* Iam verò nec robur est rationis. *Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.* Qui rursus eosdem gradus ex persona iusti decantat dicens: *Memor fui Dei, & delectatus sum & exercitatus sum* i. Delectatus enim per voluntatem, exercitatus per rationem.

e Cant. 4. b

f Hier. 17. a

g Ezech. 18. a

h Psal. 37. a

i Psal. 76. a

B

4\. Ne ergo à *Memoria* repellat Deum irruens turba plurimarum cogitationum, quæ solent effluere tanquam vilis plebs in atrium, ponatur ad eius portam ianitor, cuius nomen est *recordatio propriæ professionis*: vt cum turpibus sese cogitationibus senserit animus prægrauari, increpet se & dicat sibi: Tu ne hæc debes cogitare, qui sacerdos es, qui clericus es, qui monachus es? Cultor iustitiæ debet in se quicquam iniquum admittere? Decet seruum Christi, amatorem Dei tale aliquid ad modicum meditari? Hæc dicendo, excludet fluxum illicitæ cogitationis per recordationem propriæ professionis. Similiter ad portam *Voluntatis* in qua solent manere carnalia desideria, tanquam in domo domestica familia, statuatur ostiarius qui vocatur *recordatio cœlestis patriæ*. Hic enim potest prauum desiderium quasi cuneus cuneum expellere: & ipsum qui ait k: *Ecce sto ad ostium & pulso,* sine cunctatione recipere. Iam verò ad thalamum *Rationis* talis & tam ferox adhibendus est custos qui nemini parcat, sed quicunq; hostis siue clam siue palam ingredi præsumpserit, procul eum arceat, & hic sit *recordatio gehennæ*. In cæteris siquidem, id est, memoria & voluntate, non ita est intolerabile, si vel memoria recipiat quandoq; vagam cogitationem, vel voluntas impuram affectionem. Hoc verò grauissimum & omnino damnosum, si vnquam ratio perdiderit rectitudinem intentionis.

Memoria contra cogitationes munienda recordatione propriæ professionis.

Voluntas cōtra affectiones recordatione cœlestis patriæ.

K Apoc. 3. d

Ratio contra malam intēt. recordatione gehennæ.

C

Sermo XXXIII.

De verbis Psalmi: *Quis ascendet in montem Domini? &c. Innocens manibus & mundo corde,* &c. Psal. 23. a

V*Erbum exhortationis est, Fratres mei, vt quando* quidem omnes ascendere nitimur, omnes tendimus in sublime, sursum aspiramus omnes, omnes conamur in altum? illuc studeamus ascendere, vbi bonum sit nos esse, vbi securum sit nos esse, vnde cadere non oporteat, vbi stare possimus. Nec modo vt desiderium prouocet, ascensorem montis huius Propheta requirit? verumetiam vt ascendere cupientem modum doceat ascendendi. Felix qui huius montis ascensiones in corde suo disposuit, concupiscens & deficiens in atria Domini a. Siquidem mons iste mons vber, bonorum omnium cumulus, mons voluptatis æternæ, domus Dei est. Et beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te c. Audi testem fidelem quia mons est domus ista d; *O Israël quam magna domus Domini, & ingens locus possessionis eius, magnus & non habens consummationem, excelsus & immensus.* Imò verò non solum mons est, sed & mons montium, & multæ in eo mansiones, multi montes. Denique etiam fundamenta eius in montibus sanctis e. Et ne hoc quidem sanctus tacuit Isaias. *Erit,* inquit, f *mons domus Domini præparatus in vertice montium, & eleuabitur super colles.* Quidni

1\.

Mons cœli.

D

b Psal. 83. b

c Ibidem. a

d Baru. 3. c

e Psal. 86. a

f Isa. 2. a

montium mons, fundatus exultatione vniuersæ terræ, vbi tam multiplex omnium delectabilium copia, vbi copiarum omnium plenitudo? Erit enim mons pacis, mons gaudii, mons vitæ, mons gloriæ. Et hi omnes montes vnus mons consummatæ felicitatis. An non mons pacis, pax super pacem, pax quæ exuperat omnem sensum?

Cœlum mōs montium, vbi omnium bonorum copia.

2. Planè mons magnus pax in corde, pax in carne, pax ab iniquis hominibus, pax cum omnibus proximis, pax ab ipsis Dæmonibus, pax cum Deo, & pacis non erit finis. Erit gaudium, sed quale, Dominus ait[g], *gaudium plenum*, securum gaudium, *quod nemo tollet à nobis*, sed & vitam habituri sumus, & abundantius habituri, quòd non possit inefficax esse tanti pastoris aduentus, qui ad hoc ipsum venit ad oues (sicut ipse testatur[h]) *vt vitam habeant, & abundantius habeant*. Nunquid non etiam mons tibi videtur æternum gloriæ pondus supra modum in sublimitate? Porrò ex his omnibus, & si qua possunt similiter desiderabilia cogitari, vna est beatitudinis *mensura bona, conferta, coagitata supereffluens*[i], ac si plurimos montes, alium quidem aureum, alium argenteum, aliū ex hyacinthis & smaragdis atque omnium gemmarum gloria, alium quoq; ex vermiculo purpura & bysso cæterisq; eiusmodi opibus pariter coaceruans in vnum redigas montem. Omnia enim nobis multiplicata reddentur. Et qui aurum & argentum, lapides preciosos superædificauerit fundamento, ædificium humile in immensos montes excreuisse mirabitur, & ex modico semine magnos metet non tam manipulos quam aceruos manipulorum.

g Ioan. 16. e
h Ioan. 10. e
i Luc. 6. f

3. *Quis* ergo *ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde*. Beatus ille, si quis tamen ille est. Sed quis gloriabitur innocentes manus, aut castum se habere cor? *Nemo mundus à sorde, nec infans cuius est vnius diei vita super terram*[k]. Vnus tamen est inter noxios innocens, mundus inter impuros, inter mortuos liber, vnus est, & non æstimabitur alius absque eo. Ipse est de quo legisti[l]. *Nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo*. Erat enim innocens manibus, qui peccatum non fecit, sed multa bona operatus Iudæis libere aiebat[m]: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* An verò mundissimum cor fuisse quis dubitat vnitum personaliter sapientiæ, in quam nihil inquinatum incurrit, attingit autem vbique propter suam munditiam? Sed non in vano accepit animam suam qui solus potestatem habuit ponendi animam suam[n], & iterum resumendi. Non in vano accepit nascēs, non in vano posuit moriens, non in vano accepit resurgens.

Quis dignus ad ascensum huius montis.
K Iob. 15. b
Solus Christus innocēs.
l Ioan. 3. b
m Ioan. 8. f
n Ioan. 10. d

4. At quomodo *non in dolo iurauit proximo suo*, quomodo non in vano accepit animam suam, quomodo non in vano omnia illa perfecit, si hic solus accipiat benedictionem? Ita ne oportebat Christum pati, resurgere, & sic introire in gloriam suam[e]? Sua erat. Quæ vtilitas in sanguine eius, dum omnes descendimus in corruptionem? Quæ veritas in promissione, si (vt supra meminimus[f]) *nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit?* Esto, hic accipiat benedictionem, misericordiam quare? At non solus hic accipiet, aut certè magis non soli sibi accipiet, si aduertas. Perge enim per sacra verba prophetica, & vide quonam modo (velut occultè) multitudinem subinducit. Loquebatur de vno & dicebat, *hic accipiet*. Sed continuo transfudit in hanc generationem, & ait, *Hæc est generatio quærentium*: vt in vno non personæ singularitatem intelligas, sed spiritus vnitatem. Nimirum hic sponsus & hæc sponsa est, & legimus quis dixerit[g], *Iam non sunt duo, sed vna caro*. Ita ergo hic ascendet, hic accipiet benedictionem, sed ascendent etiam cum eo vel magis in eo qui ab eo accipient benedictionem. Audi hoc à Propheta[h]: *Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem*. Atque hoc est propter quod oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis; vt prædicetur in nomine eius pœnitentia & remissio peccatorum, & pœnitentia ad innocentiam, remissio ad munditiam deputetur, *Beatus* enim, non in quo non inuenerit, sed *cui non imputabit Dominus peccatum*[k]. *Inueni*, ait[l], *hominem secundum cor meum*. Nunquid vt gloriari possit castum se habere cor? Non: quia *stellæ non sunt mundæ in conspectu eius*[m], sed cor contritum & humiliatum Deus non despiciet[n]. Cor contritum proximum cordi mundo: & hoc est esse iuxta cor Dei. Siquidem prope est his qui tribulato sunt corde. Samaritanus est, proxim⁹ ei qui incidit in latrones. *Non iurabit in dolo huic proximo suo*[o], sed faciet quod promisit: *Amen dico vobis, sedebitis & vos iudicantes*[p].

e Luc. vlti. g
f Ioan. 3. b
g Eph. 5.
h Psal. 83. e
i Luc. vlti. g
K Psal. 31. a
l Act. 13. d
m Iob. 25. d
n Psal. 50. d
o Psal. 33. d
p Matt. 19. d

5. Simus ergo & nos, dilectissimi, pro nostro quidem modulo & manuum innocentiæ, & cordis munditiæ sectatores. Ante omnia quidem solliciti, etsi penitus cauere pro humana fragilitate non præualemus, quantum tamen declinare à malo possumus non modo actionis, sed & cogitationis. De cætero quoque ne in vano accepimus animas nostras rationales: exerceamus nos in operibus bonis, & consilio rationis vtamur. Quomodo enim non frustra humanam accipit homo animam, qui tanquam vnum ex irrationabilibus animantibus incubans corporeis voluptatibus solum sequitur carnis appetitum? Addidit quoque Propheta. *Nec iurauit in dolo proximo suo*. Sicut enim munditiam intra nos, erga proximum innocentiam conuenit obseruari; sic & in nobis, & erga proximum exercenda virtutis opera, opera pietatis. Non ergo simus nobis inutiles, ne in vano acceperimus animas nostras: non simus inutiles proximo nostro, ne in vano ei iurasse probemur. Nouit figmētum nostrum spiritus qui loquebatur per Prophetam, nec de vtilitate proximi simpliciter voluit commonere. De iuramento nos commonuit, vt agnoscamus debitum, vt promissam fidem irritam facere vereamur. Omnes enim proximis iurati sumus cum quibus in Ecclesiæ venimus vnitatem.

Manuum innocentia & cordis munditia sectanda.
Quid proximis debeamus.

6. Et hæc professio fidei Christianæ, vt qui viuit, iam non sibi viuat, sed ei qui pro omnibus mortuus est. Nec mihi dicat quis: Ei viuam, sed tibi non: quandoquidem ille non solum pro omnibus vixit, sed & pro omnibus mortuus est[q]. Quomodo enim ei viuit qui negligit sic ab eo dilectos? Quomodo ei viuit qui legem eius non implet, qui mādatum eius non seruat? Quæris legem quæris mandatum? *Hoc est*, inquit[r], *mandatum meum vt diligatis inuicem sicut dilexi vos*. Et Apostolus[s]: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi*. Noli ergo putare gratuitum bonum quod exhibes proximo, vt liceat etiam dissimulare si velis. Debitor es, sacramenti cautione, & propria professione teneris. *Hic* ergò *accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo*. Hic, quia vnus accipit brauium. Sed ne vnum hominem putes, *hæc est generatio quærentium Dominum*. Hic accipiet benedictionem: quia caput & corpus vnus est Christus[t]. Sed hæc est generatio: quia in mensura ætatis plenitudinis Christi omnes pariter occurremus[u].

Non tantum Deo, sed & proximo viuere tenemur.
q 2. Cor. 5. c
r Ioan. 13. d
s Gal. 6. a
t 1. Cor. 9. d
u Eph. 4. d

7. Et forte idem ipse Dominus mons Domini est, de quo dicitur: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius?* Nimirum ipse est abscissus sine manibus lapis qui in montem creuit immensum[x]: ipse qui exaltatus à terra omnia trahit ad se[y]: *mons coagulatus, mons pinguis*[z]. Vt quid vos Iudæi, *vt quid suspicamini montes coagulatos, montem in quo beneplacitum est Deo habitare in eo? In Beelzebub*, inquiunt[a], *principe dæmoniorum eiicit dæmonia*. Execranda suspicio, & blasphemia reprehensibilis. Princeps est Christus, & magnus princeps, cuius ne ipsi quidem Dæmones possunt effugere principatum. At illorum regnum in seipsis diuisum desolabitur[b]. Huius regnum integrum atque perfectū, & regni eius non erit finis[c]. Distat ergo inter principē & principes, nec vlla cōparatio inter montem coagulatum & pinguem, & montes tantum coagulatos. Vester iste Beelzebub mons coagulatus, sed nō pinguis, magis autem sterilitate perpetua maledictus.

Christus Dominus mons allegoricè.
x Dan. 2. g
y Ioan. 12. e
z Psal. 67. d
a Matt. 12. & Luc. 11. b
b Ibid.
c Luc. 1. e

Mons, quia elatus est. coagulatus, quia squama squamæ coniungitur, & coagulatum est sicut lac cor eorum.

8. Christus mons coagulatus & pinguis.

Christus Dominus nōs est, mons coagulatus, & mōs pinguis. Mons est sublimitate, coagulatus multorū congerie, pinguis charitate. Et nunc vide quomodo trahat ad se omnia, quomodo ei omnia vniantur vnitate substantiali, personali, spirituali, sacramentali. Habet in se Patrem, cum quo est vna substantia; habet assumptum hominem, cum quo est vna persona, habet adhærentem sibi fidelem animam, cum qua est spiritus vnus: habet sponsam Ecclesiam vnam omnium electorum, cum qua est caro vna. Et fortè carnalis hæc vnio dicēda fuisse videbitur; sed sacramentalem dicere malui, dignius hoc vocabulum arbitratus, præsertim occasionem dante Apostolo vbi ait [d]: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia.* Pinguissimus planè & vberrimus mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: siquidem propterea vnxit eum oleo lætitiæ præ participibus suis [e]. Mons cœlestium aromatum, mons charismatum spiritualium, non ad mensuram accipiens spiritum, sed omnimodam obtinens plenitudinem gratiarum. Magnus mons, in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi sunt, in quo tota humanitatis veritas, tota diuinitatis inhabitat plenitudo: excelsus & immensus: in quo omnia instaurantur quæ in cœlis: & quæ super terram, vt sit Deus omnia in omnibus.

d Ephes. 5. g
Psal. 67. d
e Psal. 44. b

9. Quomodo ad hunc montem ascendendum.

Venite ascendamus in hunc montem, fratres, & si via nobis videtur ardua, exoneremus nos, si arcta, etiam exinaniti nos non pateamus: si longa, tantò magis festinemus, si laboriosa, clamemus ei: *Trahe nos post te, in odore vnguentorum tuorum curremus* [f]. Felix qui sic cucurrerit; vt comprehendat, immo vt ipse comprehendatur, & in illam amplitudinem montis & plenitudinem corporis Christi mereatur admitti. Felix qui in illum beatificum montem tam desideranter & perseueranter ascenderit, vt in loco sancto locum accipiens stationis, Deo Patri in sancto eius appareat, simul & videat virtutem eius & gloriam [g]. Haud aliam sanè quam eundem ipsum montem montium, montem coagulatū & pinguem, Iesum Christum Dominum nostrum. In quo nimirum per prædestinationem ab æterno apparuit ei qui dilexit nos, & gratificauit in dilecto Filio suo, in quo elegit nos ante mundi constitutionem [h]. Sed iam tunc cognoscemus sicut & cogniti sumus, cum plenius & perfectius exaltatus altissimus & vberrimus ille mons omnia trahet ad se, qui est super omnia benedictus in secula, Amen.

f Cant. 1. a
g Psal. 62. a
h Ephes. 1. a

SERMO XXXIV.

De verbis Origenis. *

* In hoc Sermone quibusdam verbis Origenis minus sanū sensum præferentibus antidotum adhibet.

Verba Origenis.

1.

a Leuit. 10. b.

NOcere possunt, vt vereor, fortè nonnullis verba quæ heri lecta sunt vobis, ex homilia scilicet Origenis super capitulum illud legis [a], vbi Aaron & filii eius vinum bibere prohibentur, cum accessuri sunt ad altare: si recipiant ea simpliciter sicut sonare videntur. [Saluator meus, inquit, luget etiam nunc peccata mea, & tādiu est in mœrore, quamdiu nos persistimus in errore.] Plurima quoq; alia in hunc modum abundantius forsitan quam circumspectius dicta, nec tam sobriè quam disertè. Quidnā, sibi vult insolitus iste gemitus, aut quis inter vos nescio quid submurmurat? Scio quidem doctos in lege diuina huiusmodi verba ridere, sed nihilominus & minus sapientibus me confiteor debitorem. Nec modo de intellectu Origenis quæstio est, poterit forsitā hyperbolicè loqui; ipse viderit, nihil interest nostra. Quamuis ne hoc quidem silendum arbitror quòd euidentissimè illū contra fidem nonnulla scripsisse, sanctorum Patrum tradat auctoritas, atque ideò non sine circumspectione monet esse legendū. Verùm nos in præsenti non quid ipse senserit quærimus, sed id agere cupimus, vt vos omnes quod ad sanam doctrinam pertinet sentientes, nihil moueamini verbis illis.

Origenis scripta, vt in multis erronea cautè legenda.

2. In cœlo nullus tristitiæ aut culpæ locus.

Absit enim vt in cœlo credatur locus esse tristitiæ, sicut nec culpæ. Nemo ibi delinquere, nemo lugere pōt, sicut nec in terra quidem pœna vlla fuisset, nisi iniquitas præcessisset. In cœlo vtiq; sola iustitia, sola nihilominus lætitia est: in inferno solum peccatum, & pœna peccati: porrò in medio vtraque inueniuntur, atque ideò neutra consummata. In multis offendimur, quia in multis offendimus omnes [b], quoniā enim nullus in cœlo passionis locus esse poterat vel doloris, propterea sanè Vnigenitus Dei Patris passione sui hominem redempturus, sicut carnem in qua pateretur (qui pati non poterat in diuinitate) suscepit; sic etiam in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est [c], vt humiliaret etiam semetipsum in loco afflictionis. Hic ergò turbare se, pauere quoque dignatus est & tædere, tentatus per omnia pro similitudine absq; peccato. In terra, inquā, verè lachrymatus est Iesus, vere contristatus, vere passus, vere mortuus, vere sepultus: sed vbi surrexit, vetera transierunt. Noli vltra dilectū tuū in tuo quærere lectulo, surrexit, non est hic. Vox sponsæ est [d], *In lectulo meo quæsiui quem diligit anima mea, quæsiui & non inueni.* Maria fuit quæ Dominum quæsiuit in lectulo, quæsiuit in tumulo nec inuenit [e]. Magis autem inuenerunt eam vigiles, & dixerunt. *Quid quæritis viuentem cum mortuis?* Fuit quidem cū mortuis, sed iā non est: fuit inter mortuos, sed & tunc liber fuit. Siquidem ipse sese trahauit; ipse animam suā posuit, quia ipse voluit oblatus est [f], & omnis enim ei infirmitas de voluntate fuit, non de necessitate. Vnde & quod infirmum erat Dei, fortius erat hominibus [g]: quid esset tunc quoq; etiam inter paruules magnus, inter infirmos validus, inter mortuos liber. Videtur quidem & in nostris aliquando tribulationibus esse nōnulla libertas, cum videlicet pro peccatis proximorum libera & liberali charitate laborem pœnitentiæ sustinemus, lugētes pro eis, ieiunantes pro eis, vapulantes pro eis, & quæ non rapuimus exsoluentes. Vnde & Paulus: *Cum liber essem,* inquit [h], *ex omnibus, omnium me seruum feci.*

b Iacob. 3. a
c Baruc. 3. d
Christus carnem suscepit in qua pati posset.
d Cant. 3. a
e Matt. 28. a
f a
g 1. Cor 1. d
Christus voluntariè passus.

Cæterum nihil hoc ad libertatem illius qui nihil proprii delicti habuit, qui nihil morti debuit, nihil meruit tribulationis. Nam & nobis quidem etiam voluntarias illas tribulationes etsi proximus exigere forsitan ex iure non potest, exigit tamen Deus. Et si proximo fortè videtur quis reddere plusquam debeat, Deo tamen nemo vnquam totum reddit quod debet. *Mihi autem,* inquit Apostolus [i]; *pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die, sed neq; meipsum iudico.* Nota sanè quod alibi ait [k]: *Si nosmeipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur.* Et item [l]: *Spiritualis homo omnia diiudicat.* Non enim iudicare hic posuit, sed *diiudicare:* quod vtique discernere & probare est: sicut item ait [m]: *Beatus qui se non iudicat in eo quod probat.* Itaque pro minimo illi erat vt ab eis iudicaretur, quibus nihil sese debiti officii subtraxisse sciebat, nihil peccasse in aliquē, sed magis omnibus præstitisse, adeò vt secura conscientia ingenuè loqueretur [n]: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror?* Nam & Iudæis Iudæus factus est, vt Iudæos lucrifaceret, & his qui sine lege erant, tanquam sine lege: postremo omnibus omnia factus est, vt omnes filios faceret [o]. Meritò proindè pro minimo illi erat vt ab eis iudicaretur, quibus vsque adeò sese sine offensione præbuerat: inter quos sic honorificauerat ministeriū suum. Sed neque ipse se diiudicabat in eo quod probabit, perfectè etiam sibi quod debebat impendens, corporis castigationem, animæ miserationem, atque omnē custodiæ sollicitudinem cordi suo, vt nec in se quoque peccati conscius haberetur. *Sed non in hoc,* inquit [p], *iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est.* Illius enim prorsus nequeo declinare iudicium: & si iustus fuero, non leuabo caput, quoniam omnes iustitiæ meæ tanquam pannus menstruatæ coram illo [q]. Non est qui in conspectu eius iustificetur [r]; non est vsque ad vnum.

h 1. Cor. 9. 3.
Deo nemo vnquam reddit quod debet.
i 1 Cor. 4. a
k 1. Cor. 11. d
l 1. Cor. 2. g
m Rom. 14. d
n 2. Cor. 11. g
o 1. Cor. 9. c
Paulus non hominum, sed Dei iudiciū æstimat.
p 1. Cor. 4. d
q Esa. 64. b
r Psal. 142. a

4.

Cæterorum siquidem nemo est quem non oporteat dicere Deo, *Tibi peccaui,* sed magnus qui in veritate potest dicere [s], *tibi soli.* Solus ille etiam inter mortuos penitus liber fuit, qui peccatum non fecit, cuius iustitia sicut montes Dei. Cæterum iam nec inter mortuos est, sed assūptus ab eis, mutatus corpore, mutatus corde, ingressus in potētias Domini, & omni infirmitate priuatus, exue-

s Psal. 18. a
Christus post resurrectionem impassibilis.

t *Zach.* 3. a
u *Psal.* 29. c

nimirum sordidas illas vestes quibus sanè apud Zachariam Prophetam [t] primo vestitus apparuit, & indutus splendidis, sicut loquitur in psalmo [u]: *Concidisti saccum meum, & circundedisti me lætitia.* Quia enim veram humanæ carnis & animæ substantiam suscepit, veram vtriusque naturam: nec corporis illi defuerunt, nec animæ passiones, sed ex hoc iam glorificatus est in vtroque. Puto autē quo vtriusq; glorificationem breui vno versiculo Propheta comprehendit dicens [x]: *Dominus regnauit, decorem induit, induit Dominus fortitudinem.* Decorem sanè in corpore claritatis, fortitudinem verò in perturbabili statu mentis. Deniq; *tristis*, inquit [y], *anima mea, vsque ad mortem.* Vnde & inclinans caput dixit: *Consummatum est* [z]: ne quid deinceps infirmitatis in eo liceat suspicari.

x *Psal.* 92. a
y *Matt.* 26. d
z *Ioan.* 19. f

5. Sed ait iste. Si Apostolus ipsius luget quosdam qui ante peccauerunt, nec pœnitentiam egerunt in his quæ gesserunt, quid dicam de ipso, qui Filius dicitur charitatis? Et deinde. Cum ergò quæ nostra sunt quæsierit, nūc iam nos non quærit, nec quæ nostra sunt cogitat, nec de erroribus nostris mœret, nec perditiones nostras defleт & contritiones, qui fleuit super Hierusalē [b]? Item? Nūc, inquit, quia misericors & miserator est dominus, maiori affectu quā Apostolus suus flet cum flentibus, & luget eos qui ante peccauerunt. Nec enim putādum est quod Paulus lugeat pro peccatoribus & fleat, Dominus autem meus abstineat à fletu. Hæc quidem sic accipere, quidni adhuc dilectum in lectulo quærere dicam? Nescit mortuus extra tumulū, nescit infirmus extra lectū, nescit paruulus extra lectulum quærere quem diligit anima sua. Verum ille (vt supra meminimus) non minus corde quam corpore glorificatus (immò tantò amplius quantò amplior anima & gloriæ capacior est quam caro) sicut non potest negligere suos, sic nec lugere pro eis. Sed quando humana fragilitas eiusmodi capere possit affectum qui sine miseria misereatur, & sic diligat eū qui dolet aut qui periclitatur, vt tamē ipse omninò nec doleat nec turbetur? Veruntamen etsi id longè supra nostram experientiam est, Deo tamen nihil impossibile est. Potest igitur nō modo sibi, sed & suis omnibus quos infirmitate carnis exutos, virtute induit, & in potentias introduxit, eam conferre dilectionem quæ gaudeat cū gaudentibus, non autem fleat cum flentibus, & sic eos amat, efficacissimè & affectuosissimè vniat, vt ipsa tamen imperturbabilis perseueret. Nec ambiū sanè quin longè præstantior sit ea dilectio, quemadmodum medicina (si quę tamen eiusmodi est) preciosior vtique iudicatur, quæ sic curat vulnera, vt inter curandum nec virtus eius in aliquo, nec substantia minuatur: quàm ea quæ sic curat, vt curando deficiat aut corrumpatur.

a 2. *Cor.* 12. g Alia dicta Origenis minus congrua
b *Luc.* 19. f

Christus & beati nō amplius passionib. vel affectibus obnoxii.

6. Licet ergo fleuerit Dominus super Hierusalem [c], ex hoc iam omninò non flebit: sicut mortuus est sed resurgens ex mortuis iam non moritur [d]: sicut fuit in lectulo, sed exurgens iam in lectulo non inuenitur. Habet tamen etiamnunc ineffabiliter ampliorem affectum & efficaciorem quam habeant qui lugent pro delinquentibus, aut pro fratribus ponunt animas; quamuis ipse quidem consummato nimirum opere suo, neutrū deinceps sit facturus. Nostræ infirmitatis istud est, quorum adhuc in mari sagena trahitur, & ex omni genere piscium cōgregat, nihil omninò discernens. Ille enim, nec modo ille, sed & Apostoli, & cæteri qui cū eo sunt sancti, ad littus vtique peruenerunt, nec mixtos pisces in vasis posuere, sed electos, & bonos tantum, nā malos vtique foras miserunt [e]. Quantos ego interim cogor trahere malos pisces, quantos anxios & molestos intra sagenam meam congregaui, quando vobis adhæsit anima mea. Congratulor proficientibus: iucunda affectio bonus est piscis. Condoleo deficientibus, fleo cum flentibus, angor pro periclitantibus, infirmor cum infirmantibus, vror cum scādalizatis. Grauia sunt hæc & acerba, vtiq; mali pisces. Malos autē dixerim non propter culpam, sed propter pœnam. Faciat Deus ne à multitudine malorū piscium obruamur pusillanimitate spiritus & tempestate, donec perueniamus ad optati littoris stationem, vbi malos separemus & secludamus à bonis, vt videlicet de extero nec luctus nec clamor, sed nec vllus dolor aut etiā timor sit in finib' nostris, sed gratiarū actio, & vox exultationis.

c *Luc.* 19. f
d *Rom.* 6. b
Misericordię tamen non expertes.
e *Matt.* 13. f

Sermo. XXXV.

De vita & officio Religiosorum & ipsorum Prælatorum *.

* Alias De tribus ordinibus Ecclesiæ ad Patres in Capitulo habitus.

1. Hoc mare magnū & spatiosum (in quo vtique certū est nihil aliud quàm præsens seculum amarum fluctuans designari) tribus hominum generibus suo cuique modo peruiū est, vt transeant liberati. Tres enim sunt Noë, Daniel, & Iob *: quorū primus naui, secundus pōte, tertius vado transit. Porro tres homines, tres ordines Ecclesiæ signant. *Noe* quidem arcam texit ne periret diluuio, vbi protinus rectorū Ecclesię formā agnosco. *Daniel* vir desideriorum abstinentiæ & castimoniæ deditus, ipse est soli Deo vacās pœnitentiū & continentiū ordo. *Iob* quoq; substātiam huius mūdi benè dispensans in cōiugio, fidelē designat populum terrena licitè possidentē. De *primo* igitur & *secundo* nobis habendus est sermo; quoniā assunt venerabiles Fratres & Coabbates nostri de numero prælatorū, assunt & monachi de pœnitentiū ordine: à quo tamen nec nos Abbates alienos reputare debemus, nisi fortè (quod absit) officij nostri gratiâ nostræ fuerimus professionis immemores. *Tertium* igitur coniugatorum videlicet ordinem magis succinctè trāscurro tanquā minus ad nos pertinentē. Ipse est qui maximè mare magnū vado pertransit, laboriosum prorsus & periculosū etiā & longū habens iter: quippe qui nulla viæ cōpendia captet. Nā quod periculosum sit iter, in eo patet quod tam multos in eo perire dolemus, tam paucos videmus, sicut necesse est, pertransire. Valde nā difficile est, præsertim diebus istis quibus malitia nimis inualuit, inter vndas huius mundi, voraginem vitiorum, & criminalium peccatorum foueas declinat.

* *Ezech.* 14. d Tres ordines seu status Ecclesiæ: Prælatorum, Cōtinentium, Cōiugatorū.

Status hominum in sæculo periculosus.

2. At continentium quidem ordo & ponte pertransit; quod iter breuius & facilius & securius esse nemo est qui nesciat. Sed omitto laudes, pericula magis ostendo; hoc enim multo melius atque vtilius est. Recta quidem semita vestra, charissimi, & securior coniugatorum via, nō tamen omninò secura. Timendum enim periculum triplex, id est ne forte aut æquare se alteri, aut respicere retro, aut certe in medio ponte stare; aut residere quis velit. Neque enim vllum ex his tribus pontis patitur angustia, & arcta via quæ ducit ad vitam. Contra ergo primū periculum oremus singuli cum Propheta [a]: *Ne veniat pes superbiæ: quoniam ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem.* Nam de eo qui mittens manum suā ad aratrum, postea retro conuertitur, certum est quoniam labitur statim, & pelagus operit caput eius. Sed & qui stare voluerit, non quidem relinquens ordinem, sed proficere in eo dissimulans, cadat necesse est ab his qui sequūtur impulsus & euersus. Arcta enim est via, & impedimento est proficere & proficisci volentibus. Hinc est, quod iugiter arguunt & reprehendunt, quòd ferre nequeunt tepiditatis eius segnitiem, quòd velut quibusdam stimulis vrgent & impingunt manibus: vt vnum necesse sit è duobus, aut proficere scilicet, aut prorsus deficere. Minimè igitur oportet sistere gressū: retrospicere quoque, æquare nos aliis, multò expedit minus: sed tota humilitate currendum nobis & properandum, nequando fortè is qui egressus est, vt gigas ad currendam viam, lōgè à nobis fiat: quem, si benè sapimus, prouidentes in conspectu nostro semper, & in eius odore tracti facilius citiusque curremus.

Nec tamen continentiū status omnino securus.

a *Psal.* 35. d Triplex in eo periculum.

3. Nec verò angusta nimis inuenietur pōtis semita currere in ea volentibus, tribus enim cōpactus est lignis: vt qui perfectè eis inniti voluerint, non labatur in itinere pes eorum. Hæc autē sunt pœna corporis, paupertas substantiæ mundialis, & humilitas obedientiæ. Nam & per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum [b]: & qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli [c]: & quem à Deo suo exturbauit inobediētia, sine dubio per obediētiā recto tramite ad eūredit. Hæc itaq; sibi inuicē cōpacta esse necesse

Tria præsidia status cōtinentium.

b *Act.* 14. d
c 1. *Tim.* 6. b
Afflictio corporis, Paupertas, obedientia.

est. Nam nec pœna corporis inter diuitias stabilis, nec obedieotia sine pœna facilè potest esse discreta, & paupertas in voluptate & voluntate propria nullius potest esse momenti, & obedientia in diuitiis & voluptate nec stabilis oec gloriosa.

4\. Per quæ tria maris, id est, sæculi huius pericula euadere licet.

At verò bis titè compositis vide, si non tria maris huius pericula euasisti, concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ. Ritè, inquam, compositis, vt in pœna quidem nodum impatientiæ, in paupertate verò cupiditatis scrupulū, in obediētia næuū caueas propriæ voluntatis. Nam & qui murmurauerunt, à serpentibus perierūt d: *& qui volunt diuites fieri*, nō ait qui sunt, sed qui *volunt fieri*, incidunt in laqueū diaboli e. Sed & illud quid refert, si fortè (quod absit) non quidē diuitias, sed ea ipsa quæ paupertatis sunt, toto affectu desideres, aut etiam ardentius quam diuitias cupiūt homines seculares? Quid distat quæcunq; substantia desideretur, dum æqualiter sit corruptus affectus, nisi quòd tolerabilius illud videri potest quæ pluris esse videntur, plurimum desiderare? Porrò quisquis vel apertè vel occultè satagit, vt quod habet in voluntate, hoc ei spiritualis pater iniungat, ipse se seducit si fortè sibi quasi de obedientia blandiatur. Neque enim in ea re ipse prælato, sed magis ei prælatus obedit.

d 1. Cor. 10. b
e 1. Tim. 6. b
Paupertatis & obedientiæ professio quomodo vitietur.

5\. f Marc. 4.

Veruntamen quia iuxta sententiā Saluatoris f, in qua mensura mensi fuerimus, remetietur nobis: bonum est homini hoc ad cumulum dare, vt de eorum sit numero quibus mensuram bonam & confertam & coagitatā & supereffluentem dabunt in sinus suos. Sufficit n. ad salutē, corporis molestias patienter ferre: sed cumulus est, etiam libenter in feruore spiritus eas amplecti. Sufficere potest superflua non requirere, sed nec propter ipsa si fortè desint necessaria murmurare: sed cumulus est etiā exultare & libenter quærere quomodo alius magis habeat necessaria, & ipse penuriam patiatur. Sufficit quoque ad salutem, si nec impatientia nec simulatione ad id quod desideras multū velis prelati animū inclinare; sed cumulus est etiā fugere ea quibus volūtatē propriā senseris oblectari, quantū sanè bona cum conscientia potest.

Cumulatio seu supererogatio Patientiæ, Paupertatis, & Obedientiæ.

6\. Prælatorum Conditio & officium.

Porrò prælati quidem ipsi sunt qui descendunt in mare nauibus facientes operationem in aquis multis. Neq; enim certa pontis aliqua seu vadi semita coarctantur; vt liberè possint vsquequaque discurrere, & occurrere singulis vt oportet, ac dirigere pontis semitā seu vadi, ordinate gradiētes, periculosa inuestigare ac declinare, excitare tepidos, pusillanimes sustentare. Deniq; ascendūt vsq; ad cœlos, & descendunt vsq; ad inferiores, nunc quidem spiritualia tractantes atq; sublimia, nunc infernalia & horribilia facta diiudicantes. Sed quæ poterit nauis inueniri quæ tam immanes sustineat fluctus, & in tanto secura possit esse discrimine? Vtiq; fortis vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio; quia iuxta quod alibi habes g, *Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem.* Necessaria est & omninò necessaria nauis ista prælatis, tribus cōpacta lateribus, quæ est vtiq; forma nauium, vt sit nimirum iuxta Pauli h doctrinā; *charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.* Puritatem quidē cordis in eo prælatus habeat: vt prodesse desideret, non præesse: vt scilicet proprium commodum, vel honorem seculi, seu aliud quippiam suum in prælatione non quærat, præter solum beneplacitum Dei, & animarum salutem. Sed cū intentione pura, irreprehēsibilis quoq; necessaria est conuersatio, vt forma factus gregis incipiat facere & docere: & secundum Magistri nostri regulā, quæcunq; docuerit discipulis esse contraria, hæc in suis actibus indicet nō agenda; ne fortè submurmurare possit frater quem arguit & dicere i: *Medice cura te ipsum.* Talis n. occasio plurima damnatio prælati, plurima subditorum perditio est. Non quod ego bene id caueam, idcirco sic loquor: sed & mihi & omnibus pariter veritas clamat k, quoniam oportet irreprehensibilem esse eum qui præest, ita vt secura conscientia cū Domino respondeat exprobrātibus sibi verbum l: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Nō quòd sine peccato penitus esse possit in hac misera vita, sed quod ea quæ arguit in discipulis, oporteat sūmopere vitare magistrū. Ob hoc, qualis est in conuersatione, talis sit necesse est etiā in occulta cogitatione: ne videlicet foris humilis, intus elatus sit, in corde suo præsumens de sapientia seu virtute aut sanctitate sua: quæ est sine dubio fides ficta, quando non sicut ostendit humilitas conuersationis, in sola Dei pietate confidit. Et vide quā propriè bis tribus, cordis scilicet puritati, conscientiæ bonæ, & fidei non fictæ, conuenire videantur alia quoq; ipsius Apostoli verba dicentis m: *Mihi autē pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die, &c. Non me iudico*, inquit, *quia nihil mihi conscius sum*, quod meū aliquid quærā, sed quæ Iesu Christi. Sed & pro minimo mihi est vt à vobis iudicer, propter conscientiā bonam, & irreprehensibilem conuersationem. *Qui autem iudicat me*, inquit, *Dominus est*, vt in eo solo spē suā positam esse doceret, humiliatus sub potenti manu Dei. Sed & illud tu iudica vtrum possit his conuenienter aptari trina Petri interrogatio n, vt hoc sit dicere. Amas me, amas me, amas me? Habes charitatem de corde puro, & cōscientia bona & fide non ficta? Merito siquidē interrogat an charitatē habeat piscator hominū cōstituēdus.

g Cant. 8. e
h 1. Tim. 1. b
Item Puritas intentionis.
Et Sanctitas conuersationis.
S. Bened. in Reg. cap. 2.
i Luc. 4. d
Prælatus aliis corripiēs, ipse culpa vacet.
k 1. Tim. 3. a
l Ioan. 8. f
m 1. Cor. 4. a
n Ioan. 21. c

Sermo XXXVI.

De Perfectione humilitatis, quam docet in eo consistere, vt aliorum altiora, seu meliora; nostra verò inferiora, seu infirmiora consideremus a.

a Alias de Altitudine & bassitudine cordis.

1\.

De eo quod nuperrimè dictum est, sursum alios, alios deorsum aspicere, habeo adhuc aliquid quod vestræ non sileam charitati. Nam earum quidem cogitationum quas expressimus tunc, si benè meministis, licet perfectior altera, vtraque tamen vtilis est. Sunt autem qui alio modo aut sursum cor habeant, sicut fecit Deus hominem rectum, & securè respondeant ad exhortantis vocem Presbyteri; *Habemus ad Dominum.* Sūt & alii qui similes brutis animalibus inclinati deorsum, derisui sese faciant esse immūdis spiritibus, qui profectò clamitant illudentes: Incuruare vt transeamus. Scitis o. quod in congregatione plurimorum impossibile est vnius omnes fortitudinis esse seu corporum seu morum; nam vtramque infirmitatem patienter ferre regulæ nostræ b monet auctoritas, & vtrique aliquatenus condescendere iubet charitas. Videt hoc alter quispiā, & fortassis incipit inuidere cui condolere debuerat. Hinc accidit vt sæpè beatificet eum in corde suo, ea de re vnde miserum se ille reputat molestè ferens necessitatē suam. Omninò igitur incuruatum se esse, & basso corde carnē sapere probat, apud quem ne ipsa quidem miseria caret inuidia. Sed eis quas certa charitatis consideratione alienæ necessitati dispensationes prælatus impendit, talibus apponit cor suum, similia quærens: murmurat aduersus eū qui denegat, irrationabiliter postulanti. Hinc suspiciones, detractiones & scandala suscitantur.

Alii sursum alij deorsum cor habent.
b Reg. ca. 36.
In cœtu plurium non idē robur omnium, seu corporis, seu animi.
Compatiendum alienæ infirmitati.

2\.

Non idcirco id loquor, charissimi, quasi magnopere de vobis habeam conqueri super hac re, sed præmonere vos & præmunire necessarium duxi propter multos, qui inter nos sunt, teneri & delicati: quibus aut ætas aut infirmitas rigorem communis regulæ exigit aliquatenus temperari. Gratias ei de cuius munere venit, quia multos hic video quorum mens intenta Deo tam longè facta est ab illo infimo cogitatu, vt iuxta se positos debiliores prorsus ignorēt, se minus omnibus facere cōquerātur. Nimirū quia superiores semper attendunt, cū Apostolo a obliti quæ retro sunt, & extenti in anteriora. Quantum putas illos ego admiror, quantum veneror in corde meo, quantum amplector charitatis affectu, qui velut nesciētes eos quos secū quotidie vident: vnū fortè aut duos, seu etiam plures, quos in maiore feruore spiritus viderint, sibi ex omnibus eligunt: & cum ipsi fortè meliores sint, semper tamen illorum sibi præponunt & proponunt in domino sancta studia & exercitia corporalia, seu etiam spiritualia.

a Philip. 3. c
Religiosorū sub B. Bern. laus & commendatio.

3\.

Memini me altera quoque iam vice dixisse, sed iterū repetere non grauabor, quàm sublimi aliquando meditationi monachus a quidam lateus toto intendit spa-

a Alias, frater quidam laicus.

tio vigiliarum. Etenim summo mane apprehensum me in auditorium trahit, & prostratus pedibus: væ mihi, inquit, quia monachum in vigilijs vnum consideraui in quo triginta virtutes numeraui; quarum nec vnam quidem in me inuenio. Et fortasse nullam ille tantam habebat quanta hæc ipsa erat religiosæ æmulationis humilitas. Hic itaque fructus sit nostri huius sermonis, vt aliorum altiora semper attendat, quia in eo plenitudo constat humilitatis. Nam si forte in re aliqua maior tibi fratre aliquo gratia collata videtur, sed in multis (si bonus æmulator fueris) iudicare te poteris inferiorē. Quid enim si fortè laborare aut ieiunare plus illo potes, & ille te patientia superat, præcedit humilitate, supereminet charitate? Quid enim tota die super id quod videris habere, insipienti cogitatione versaris? Esto magis sollicitus, vt scias quid desit tibi. Hoc enim melius. Vtinam, fratres, nos sic essemus cupidi gratiæ spiritualis, quemadmodum seculares homines pecuniæ temporalis. Debuimus certe & multū debuimus vincere in bono malum, & tantò amplius desiderare, quantò preciosius est quod desideramus: sed vtinam vel æquales esse possimus. Magna enim confusio, magna valdè, quòd ardentiùs illi perniciosa desiderāt, quàm nos vtilia: citius illi ad mortem properant, quàm nos ad vitam. Quanto enim desiderio pecuniæ crucietur auarus, quanto gloriæ appetitu ambitiosus exæstuet, quam violenter denique sua trahat quemq; voluptas, quis explicet? Videas certe eos quicquid adepti sunt paruipendere, non attendere quanto labore & desiderio ea vix tandem consequi potuere: quoniam vilescunt eis omnia præ desiderio minoris fortè rei quam alteri cœperint inuidere.

Quomodo ex consideratione aliorū humilitas nutrienda.

Studia secularium nobis stimulus & calcar feruoris.

Feruor mundanorum languidos religiosos confundit.

4\. Et tu ergo non magnopere cogites quæ tibi videris habere, nisi forte interdum, vt gratis agere possis, & te noueris debitorem ei qui dedit: seu gratiā consolationis, cum id necesse fuerit, ne qualibet ex causa tristior fias. De cætero ea semper magis attende quæ alius habet, tu non habes: quòd hęc cogitatio in humilitate te custodiat, & à descensu tepiditatis elonget, magis autē & accendat desiderio proficiendi. Vide autem quantum è regione malū cogitatio illa parturiat, qua sedulè versas in animo quod tibi habere videris, alterum quempiam æstimas non habere. Hinc enim eleuaris in superbiam, dum te præponis alteri. Hinc proficere negligis, dum re magnum quempiam arbitraris. Hinc demum incipis & deficere, dum tibi alterius comparatione etiam nimis egisse videris, sicq; in tepiditatem incidis, & incipis remissius agere. Scimus autem quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam b, & quia maledictus, qui opus Dei negligenter fecerit c. Beati verò qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quia si spiritu facta carnis mortificauerimus, viuemus: si verò secundum carnem vixerimus, moriemur.

Alterius bona, non mala; propria verò mala, non bona cōsideranda ad custodiam humilitatis.

b Iacob. 4. b c Hier. 48. d

Sermo. XXXVIII.

De verbis Psalmi. Hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob. a

a Psal. 23. b

1\. E Diuersis & diuersa quærentibus hominum turbis animo fatigatus, quam desideranter ad hunc cuneum hodie spiritum refocillaturus accessi! Gratias Deo, non sum fraudatus à desiderio meo, nō frustratus à spe mea. Concupiui videre, vidi, & liquefacta est anima mea. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio, omnia interiora mea nomini Domini benedicunt, omnia ossa mea dicunt, Domine quis similis tibi? Nempe prospiciens eminus cum accederē, fateor videre mihi corporaliter visus sum quos in spiritu quondam Propheta præuidit, & continuo subiit animum, quod oreille depromserat, vt cum eo psallerem dicens: *Hæc est generatio quærētium Dominum.* Multæ sunt generationes hominum, & (ni fallor) *tertia* ista generatio, quæ nunc viget & apparet in vobis. *Prima* siquidem generatio nec quærens adhuc Dominum, nec quæsita fuit à Domino: cum in obliuione mentis & reatu iniquitatis vnumquemq; genuit mater sua. *Secunda* proinde statim (sicut necesse erat) ex

Nota desiderium & affectum viri sāctiè turbis hominū & negotiorum ad suos reuertē tis; à quibus non rarò licet inuitus abstraheba tur causſa Eccl & vtilitatis publicæ.

Generatio

A aqua & spiritu remedium nobis exhibuit festinatum: & fuit illa generatio nondum quidem generatio quærentium, sed tamen iam quæsitorum, quòd nec scientes adhuc quærere Dominū, nec valentes ipse quæsierit. Quæsiuit igitur nos, & acquisiuit in generatione secunda, vt essemus iā populus acquisitionis. Si adhuc forte senior frater murmurat, & inuidia cōtabescit, dicitur ei b. *Quoniam epulari & gaudere oportebat, quia hic frater tuus perierat, & inuentus est.*

hominum triplex.

b Luc. 15. f

Cæterum ad hoc statim quæsiuit nos Dominus, vt quæreretur tempore opportuno, cum iam posset quæri, posset & inueniri. Væ nobis quoniam tamdiu dissimulauimus & neglexímus quærere vitam, quærere eū qui solus bonus est quærentibus se, animæ speranti in se. Væ tibi generatio praua & exasperans, mala & adultera generatio, mendacium vsque hodie quæritans, & diligens vanitatem, nec seruans fidem cui desponsata fueras veritati. Nunquid non opus habet eiusmodi generatio nasci denuò, iterum generari? Et maximè. Nempe genimina viperarum facti, tanto magis nunc necesse habent in ventrem matris gratiæ iterato introire & nasci, quanto facta noscuntur posteriora eorum deteriora prioribus. 2.

B Gratias ipsi gratiæ, & si dici potest, plusquam gratuitæ miserationi, quæ beneficiis obruit non modo immeritos, sed nimium malè meritos & ingratos. Gratias ei qui regenerauit vos etiam hac vice in spem vitæ, vt adoptionem filiorum reciperetis. Voluntariè enim nūc propriè genuit vos, verbo vtique veritatis. Nam quòd prius vos genuit sacramento equidem pietatis, etsi voluntarium generanti, genitis tamen voluntarium esse non potuit, in quibus adhuc nullus voluntatis vsus, nullum rationis exercicium fuit, ac proinde nulla generationis ipsius agnitio, nulla tanti notitia genitoris. Nunc demum voluntaria generatio voluntarium exhibet sacrificium, iuxta illud c: *Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine, quoniam bonum est.*

Religionis professio est regeneratio.

c Psal. 53. b

Hæc est generatio quærentium Dominum. Quærentium, an habentium dicam? Habentium vtique & quærentium. Alioquin non possent quærere non habentes. Sed quid habentes, aut quid quærentes? Vel potius quomodo habentes, quomodò requirentes? Verbo geniti, verbum habent. Nunquid non verbum Dominus? Ioannem

C audi. *Et Deus erat verbum* d. Quid ergo iam amplius quærit generatio quærentium Dominum? Considera quid sequatur in psalmo e. *Hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob.* Eundem proinde habent pariter & requirunt, quia vnus idémque & Verbum Patris, & splendor paternæ gloriæ est. Et is quidem non quæsitus haberi forsitan potest, non habitus autem quæri omninò non potest. Denique ipsa est quæ de se loquitur sapientia f. *Qui edit me, adhuc esuriet.* Potens ipse est præstare etiam se non quærenti, qui (vt supra ostēdimus) de cumulo gratiæ & benedictione dulcedinis quærit & præuenit adhuc quærere non valētes. Nemo autē ante idoneus quærere quam habere, quia *nemo*, inquit g, *venit ad me nisi Pater meus traxerit eum.* Adest ergo qui trahit, & quodammodo necdum adest, qui non aliò trahit quam ad seipsum. Nunquam n. nec vsquam sine Filio Pater adest per fidem vt ad speciē trahat. Quomodo ergo nūc nō exultet spiritus meus, quo-

d Ioan. 1. a

e Psal. 23. b

Deus simul habetur, & quæritur.

f Eccli. 24 f

g Ioan. 6. e

Deus quæri non potest nisi prius habeatur.

D modo non sine modo iucundetur in generatione ista quærentium Dominū? Nēpe testimonium credibile nimis gustatæ sapientiæ, est esuries ipsa tam vehemēs. Certissima mihi probatio & indubitabile argumentum, quia habetis quem sic quæritis: & in vobis habitat, qui tā validè trahit vos ad seipsum Non enim humanæ possibilitatis est cursus iste, eius dextera facit virtutem, cui semper necesse est vt clametis h: *Trahe nos post te, in odore vnguentorum tuorum curremus.* Non, inquam, ab homine forma ista conuersationis, nec aliud experimentū quærimus eius qui in vobis habitat Christus, quàm quòd ita quæritis Christum.

h Cant. 1. a

Signum habitantis in nobis Christi est quærere Christum.

Videtis enim, fratres, qualem spiritum accepistis, spiritum qui ex Deo est, vt sciatis quæ à Deo donata sunt vobis. Audiuimus Apostolicū, audiuimus & Propheticū, 4.

Religiosorũ cœlebs vita cœlestis & angelica.

etiam & Angelicum gradum, quibus nihil à nobis arbitror posse sublimius affectari. Sanè è singulis mihi videor io vobis aliquid, & magnũ aliquid inuenire. Quis enim cœlibem vitam, vitam cœlestem & angelicam dicere vereatur? Aut quod in resurrectione futuri sunt nmoes electi, quomodò non iam nunc estis. Sicut Angeli Dei in cœlo, à nuptiis penitus abstineotes? Amplectimini, fratres, preciosissimam margaritam, amplectimini sanctimoniam vitæ, quæ vos efficit sanctorum similes, & domesticos Dei: dicente scriptura i: *Incorruptio facit proximum esse Deo*. Ita ergo non vestra quidem merito, sed gratia Dei estis quod estis: quod ad castitatem & sanctimoniam spectat, angeli qoidem terreni, aut potius cœli ciues: sed interim in terra peregrini. Quamdiu enim sumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino.

i Sap. 6. e

5. De prophetia quid dicimus? *Lex & propheta vsque ad Ioannem*: veritas ait K. Veruntamen noo erat ille aduersarius, sed discipulus vtique veritatis, qui dicebat etiam post Ioannẽ l. *Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus*. Cessauit ergo prophetia, quia iam cognoscimus, necdum tamen tota cessauit, quia adhuc ex parte. *Cum venerit m, quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est*. Siquidem ante Ioannem qui fuerunt prophetæ, vtrumque aduentum Domini prophetabant, & quasi neutra adhuc pars salutis in notitia, sed vtraque in prophetia erat. Magnum sanè prophetandi genus, cui vos deditos esse conspicio, magnum prophetiæ studiũ, cui vos video mancipatus. Quod illud? Nempe iuxta Apostolum non *considerare quæ videntur, sed quæ non videntur*, sine dubio prophetare est. Ambulare in spiritu, ex fide viuere, quæ sursum sunt quærere, non quæ super terram: obliuisci quæ retro sunt, & extendi in anteriora, ex magna parte prophetare est. Alioquin quonam modo nisi per spiritum prophetiæ conuersatio nostra in cœlis? Sic nimirum prophetæ olim quasi non inter homines erant sui temporis, sed virtute & impetu quodam spiritus dies illos transilientes exultabant vt viderent diem Domini, & videbant & lætabantur in ea.

K Luc. 16. d
l 1. Cor. 13. e
Ex quodammodò Propheticæ.
m Ibidem.
n 2. Cor. 4. d
Mysticum prophetandi genus, ambulare in spiritu seu ex fide viuere.

6. Sed & professionem apostolicam audiamus. *Ecce nos reliquimus omnia o: & secuti sumus te*. Si gloriari licet, habemus gloriam: sed si sapimus, habere curabimus apud Deum. Hæc enim vera est gloriatio, vt qui gloriatur, in Domino glorietur. Nam neque manus nostra excelsa, sed Dominus fecit hæc omnia. Fecit nobis magna qui potens est, vt merito magnificet anima nostra dominum. Ipsius enim magno munere factum est, vt magnum illud propositum vnde magni gloriabantur Apostoli, magnificè sequeremur. Fortè etiam si in hoc quoque gloriari voluero, non ero insipiens. Veritatem enim dicam, esse hic aliquos, qui plusquam nauem & retia reliquere. Quid verò illud quod ipsi quidem Apostoli reliquerant omnia, sed vt præsentem in carne Dominum sequerentur? Non est nostrum dicere, securius ipsum Dominum audiamus. *Quia vidisti me*, inquit p, *Thoma credidisti: beati qui non viderunt, & crediderunt*. Forte etiam prophetandi genus excellentius esse videbitur, non intendens quibuscunque temporalibus rebus & transituris aliquando: sed spiritualibus & æternis; nihilominus in vase fictili thesaurus castitatis illustrior: in carne fragili ex aliqua parte probabilior virtus.

o Matt. 19. d
Religiosorũ vita Apostolica.
p Ioan. 20. g

7. Vbi ergo *Angelica* in hoc corpore conuersatio, in corde *prophetica* expectatio, in vtroque *apostolica* perfectio inuenitur: quantus iste cumulus gratiarum? Quid retribuitis Domino pro omnibus quæ retribuit vobis? Sublimis gradus, sed eo amplius periculosa ruina. Nunquid non tres cœli sunt quos ascendimus? Itaque qui stat, videat ne cadat. *Videbam*, inquit q, *Satanã tanquã fulgur de cœlo cadentem*. Ex alto corruit, confractus & comminutus est, desperata est plaga eius. Factus est spiritus eius vadens, & non rediens. Nunquid & vos vultis abire? Satanas ruit, nunquid & ruinis vos secum? Quàm salubrius vobis stare in viis Domini, stare in gratia in qua statis. Non enim beatus vir qui non abiit in via peccatorum, beatus magis cuius est auxilium abs te Domine. Ibunt enim huiusmodi de virtute in virtutem, ad videndum Deum deorum in Sion, ad videndum in bonitate electorum tuorum, vt lauderis cum hæreditate tua. Ipsi nempe hæreditas, ipsi sunt dii, & filii excelsi omnes.

q Luc. 10. e
Religiosorũ status sublimis, sed periculosa ruina.

Itaque, Fratres mei, quandoquidem verissimè certissimeque *hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob*: quid vobis dixerim aliud quam quod idem Propheta ait r: *Lætetur cor quærentium Dominum: quærite Dominum & confirmamini: quærite faciem eius semper*? Et quod alius quidam dicit s: *Si quæritis, quærite*. Quid est si quæritis, quærite? *In simplicitate cordis quærite illum* t. Non aliud tanquam illum, non aliud præter illum, non aliud post illum. In simplicitate cordis quærite illum. Simplex natura, simplicitatem cordis exquirit. Denique & cum simplicibus sermocinatio eius. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. Non potest quem quæritis inueniri ab his qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Aeternitas est quæ nisi perseueranter quæsita, minime inuenitur. Væ etiam peccatori terram ingredienti duabus viis. x. Nemo enim duobus dominis seruire potest y. Ne hanc quidem duplicitatem amat integritas illa, perfectio illa, illa plenitudo. Indignum enim est ei, vt inueniendam se præbeat, nisi perfecto eam quæsieris corde. Cæterum si odibilis est canis reuersus ad suũ vomitũ z, & sus lota in volutabro luti, sed & ipsum quoque quem inuenerit tepidum a, ex ore suo euomere incipit Deus: simulator & proditor vbi parebunt? Si maledictus qui facit opus Dei negligenter b: qui fraudulenter fecerit, quid meretur? Fugiamus hanc duplicitatem, charissimi, & à fermento Pharisæorum omnimodis caueamos. Veritas est Deus, & tales quæsitores requirit, qui quærunt eum in spiritu & veritate. Si nolumus frustra quærere Dominum, quæramus veraciter, quæramos frequenter, quæramus perseueranter: vt nec pro illo quæramus aliud, nec cum illo aliud, sed nec ab illo ad aliud conuertamur. Facilius est enim cœlum & terram transire, quàm vt sic quærentes non inueniat, sic petens non accipiat, sic pulsanti non aperiatur. 8.

r Psal. 104. a
s Isa. 21. a
t Sap. 1. a
u Iacob. 1. b
x Eccli 2. e
y Luc. 18. e
z 2. Pet. 2. e
a Apoc. 3. b
Quomodo quærendus Deus vt inueniatur.

Sermo XXXVIII.

In illud Apost. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. *Rom.* 8.

PAuperes quidem videmur & sumus: sed si spiritum qui ex Deo est accipiamus, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis, magna ab eo gloria, magna nobis est collata potestas. *Quotquot*, inquit a, *receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*. An non potestas filiorum Dei est ista, quando etiam nobis seruiunt vniuersa? Sciebat enim Apostolus ipse quoniam *diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum* b. Sed fortè dicat aliquis vestrum, quid hoc ad me? & in pusillanimitate cordis sui talia meditetur: Glorientur certè de potestate filiorum Dei, in quibus filialis erga eum feruet amor, viget affectus; vt præsumant omnia sibi cooperari in bonum qui Deum diligunt in veritate. Ego verò mendicus sum & pauper, carens affectu filiali, expers dignæ deuotionis. Sed attende quod sequitur. Nullum enim desperationi locum reliquit in scriptura sua, qui alio loco sic loquitur c: *Vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus*. Affectus enim ille quem quæris, pax est, non patientia, in patria est, non in via: nec eis qui eiusmodi sunt, à scriptura opus est consolari. 1.

a Ioan. 1. b
b Rom. 8. e
c Rom. 15. a

2. Ergo per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus, etiam si nondum possumus apprehendere pacem; Propterea cum dixisset *diligentibus Deum omnia cooperari in bonum*, solerter addidit, *his qui secundum propositum vocati sunt sancti* d. In quo verbo non te terreat sanctitatis nomen, quando non secundum meritum, sed secundum propositum, non secundum affectionem, sed secundum intentionem sanctos vocat, iuxta illud Prophetæ e: *Custodi animam meam, quoniam*

d Rom. 8. e
Quomodo dicamur sancti.
e Psal. 85. a

sanctus sum. Illam enim quam putas sanctitatem ne ipse quidem Paulus corruptibili adhuc grauatus corpore arbitrabatur se comprehendisse. *Vnū autem*, inquit f, *quæ retro sunt oblitus, & in ea quæ ante me sunt extendens, sequor ad palmam supernæ vocationis.* Vides quia licet nondum apprehendisset brauium, habebat tamen propositum sanctitatis. Et tu ergo si proposueris in corde tuo declinare à malo, & facere quod bonū est, tenere quod accepisti, & proficere semper in melius, sed & si quid aliquando minus rectè egeris (vt est humana fragilitas) nō in eo persistere, sed pœnitere & corrigere quantum præuales; eris sine dubio sanctus & tu, sed cui interim clamare necesse sit: *Custodi animam meam, quoniam sanctus sum.*

f Philip. 3. c

Quis dici mereatur sanctus in hac vita.

3\. Vis ergo nosse quemadmodum huiusmodi sanctis omnia cooperantur in bonum? Non modo curro per singula, quia in longum protrahi sermonem hora non patitur. Eundū nobis est, iam enim campanā audiuimus, iam vespertinæ tempus orationis aduenit. Audite ergo verbum abbreuiatum quemadmodum nobis vniuersa seruiant, omnia cooperentur in bonum. Inimici nostri sint iudices. Etenim siquidem illi pro nobis, quis contra nos? Si pro nobis faciunt hostes nostri, quomodo non omnia simul cum illis?

4\. Porro duo nobis (vt manifestū est) aduersantur hostiū genera, malū videlicet duplex, quod facimus & quod patimur. Hæc autem, vt apertius dixerim, sunt *culpa & pœna.* Itaque cum sit nobis vtraq; contraria, erit si voluerimus vtraque pro nobis, vt hæc quidem ab illa liberet, & item aduersus istam iuuet illa, nec parum. Ecce enim compungimur in cordibus nostris & in cubili conscientiæ super delictis præteritis, sed delinit conscientiā, & corrodentium peccatorum dentes conterens reducit ad spem veniæ pœnitentia illa & voluntaria pœna quam patimur. Non solum autem præterita, sed & futura repellit. Nam & tentantia propulsat vitia, & nonnulla sic perimit, vt raro aut nunquam erigere caput audeant venenatum. Sic pœna facit pro nobis aduersus culpam, vt vel omnino nō sit, vel sit minor. Culpa verò nihilominus agit, vt aut non sit, aut minor sit pœna. Non quidem vt omnino non sit, siue à quantitate sua minoretur, quod nullatenus expediret: sed vt non sit pœna, aut minor sit pœna, videlicet vt aut nō sit, aut minus sit onerosa. Quisquis enim perfectè senserit onus peccati, & animæ læsionem, exteriorem vtique aut parum sentiet, aut ex toto non sentiet corporis pœnam, nec reputabit laborem quo peccata nouerit deleri præterita, futura caueri g. Sic enim sanctus David conuitiantis Semei non reputauit iniurias, memor filii persequentis.

Duo hostiū genera nobis aduersa.

Quomodo & culpa & pœna nobis cooperētur in bonum.

Sensus culpæ tollit aut minuit sensum pœnæ.

g 2 Reg. 16. b

B

C

Sermo XXXIX.

De laboribus vitæ religiosæ æquanimiter ferendis. *

*Alias, de duobus mēsis.

1\. LAbor iste, Fratres, exilij & paupertatis nostræ nos admonet, profectò & iniquitatis. Vt quid n. morte afficimur tota die, in ieiuniis multis, in vigiliis abundātibus, in laboribus & ærumnis? Nunquid ad hæc creati sumus? Absit, nam licet homo natus sit ad laborem, sed minime ad laborem creatus est, natiuitas est in culpa, ideò & in pœna. Omnes enim oportet nos gemere cum Propheta a: *In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Aliena ab vtrisq; prima creatio, quia sicut nec culpam, ita nec pœnam Deus fecit. Quod de ea quæ maior est omnium, morte videlicet apertè Scriptura testatur b. *Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum.* Et in alio loco. *Deus mortem non fecit.* Itaque sicut laborantibus manibus nec oculus propterea clauditur, nec auris abstinet ab auditu, sic imò & multo melius laborante corpore mens quoque ipsa suo intenta sit operi vt non vacet. Causam laboris cogitet in labore, vt ipsa ei pœna quam patitur, culpam pro qua patitur, repræsentet. Et dum videt vulnerum ligaturam, ipsa sub pannis vulnera meditetur. Huiusmodi siquidem cogitatione humiliamur sub potenti manu Dei, & dulci quadam pietate mens plena, miserabilem se exhibet in oculis eius. Hinc quippe scriptura nos admonet c: *Miserere*, inquit, *animæ tuæ placens Deo.* Nec dubiū quin ea quæ Deo placet miseria, facile possit eius misericordiam obtinere. Et ne dixeritis, vnde miserendum sit animabus nostris? Nisi enim insipienter dissimulauerimus, multa in eius miseratione digna poterunt inueniri.

Homo natus est non creatus ad laborē.

a Psal. 50. a

b Sap. 2. d Ibidem.

D

A

c Eccli. 30. d

2\. Vnum tamen dico, vt occasionem vobis dedisse videar, & cætera quoq; similiter aduertatis. Nonnè velut inter duas mensas positi epulantes hinc inde spectamus ieiuni? Sic sumus omninò, sic sumus. Vnde ergo sic positis risus, vnde iocus, vnde leuitas, vnde superbia, vnde extollentia oculorum? An fortè non agnoscimus mensas, non cōsideramus epulas, delicias nō videmus? Hinc mihi sunt quos video deliciosè viuentes in omnibus bonis sensibilibus huius mūdi: inde contemplor alios quibus disposuit Christus regnum, vt edant & bibant super mēsam eius in regno Patris sui d. Vtrobiq; video similes mei homines, fratres meos, & heu me, ad neutram licet extendere manum. Ab vtraq; mēsa prohibeor, ab hac quidem professionis, ab illa corporis vinculo, vt nec ad inferiorem audeam, nec ad superiorem accedere possim. Quid inter hæc restat nisi comedere panem doloris, vt sint mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, si quis forte cœlestium conuiuarum misericordia motus, in os latrantis sub mensa catelli vel exigua aliqua deliciarum illarū fragmenta dimittat? Nam inferior quidem cōsideratio qua nobis ipsis compatimur eorum respectu quos nouimus deliciosè viuentes in hoc seculo, infirmæ adhuc animæ est, nec omnino talis mihi placet affectio in anima spirituali. Longius enim positus est à iudicio veritatis, qui beatificat quos velut miserrimos lugere debuerat, qui peccant & non agunt pœnitentiam: & se miserum reputat non sanè consensu iudicii, sed affectionis sensu, quòd non sit sicut illi, qui id magis optare debuerant, vt omnes essent sicut ipse.

Religiosi velut inter duas mēsas, mundanorum & cœlitum, positi.

d Luc. 22. d

Illa respuenda, ad hanc suspirandum.

B

3\. Hoc tamen solum tali in cogitatione laudabile est, si miseriam ipsam quam reputat, pro amore siue timore Dei patienter ferre deliberat, & cum pietate quadam dicat Deo e: *Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.* Et hæc quidē cogitatio inchoantium est: tāquam lac paruulorum. At verò cum iam proficere cœperit anima, & affectione sequi iudiciū rationis, omnia proculdubio detrimentum faciet, & quasi stercora arbitratus lugebit cum Propheta f super eos qui amplexati sunt stercora. Ipse verò sancta quadā humilique superbia hæc vniuersa despiciet, & magna in altitudine animi collocatus non beatum dicet populum cui hæc sunt, sed miserum planè; beatum verò cuius Dominus Deus eius. Verum dum hic ita sui comparatione miseretur illis, inueniet vtiq; quorum comparatione, sui quoq; misereatur, si suspexerit ad cœlestes diuitias, & delectationes in dextera Domini vsq; in finē. Vnde fit vt qui prius de inferiori irriguo lachrymas fundens plangebat dicens g, *quoniam propter te mortificamur tota die:* iam de superiori abundantiores emittat fletus dicens: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est* h.

e Psal. 16. b

C

f Thren. 4. a

g Rom. 8. d

h Psal. 119. a

Sermo XL.

De septem Gradibus Confessionis.

Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. *Psal.* 15. c

1\. NOtas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsq; in finem. Ad te quidem libenter accedimus Domine Iesu, discipuli ad magistrum, infirmi ad medicū, serui ad dominum. Tu es n. magister & dominus, cuius schola est in terris, cathedra in cœlis. Tu es ille eximius medicus qui solo verbo restauras vniuersa. Vias tuas demōstra nobis, & semitas tuas edoce nos a: *Via enim tua via pulchra, & omnes semitæ tuæ pacificæ.* Beati qui ambulant in via tua Domine virtutum: beatiores qui currunt viam mandatorum tuorū; qui currunt in odorem vnguentorum tuorum. Exultas n. vt gigas ad currendā viā c: & non solum currens, sed & saliens in montibus, & transiliens colles.

D

a Psal. 24. b

b Pro. 3. c

c Psal. 18.

Exultauerunt gigantes Philosophi non ad currendã viam tuam, sed ad quærendam vanam gloriã, euanescentes in cogitationibus suis, nõ in humilitate aut in virtutibus tuis, sed suis. Viã enim sapientiæ nescierunt neque meminerunt semitarum eius. Non est audita in Chanaam, neque visa est in Themam d. Maledicti qui dixerunt Domino Iesu: Recede à nobis; scientiam viarum tuarum nolumus e. Nos quærimus te de die in diem, & scire vias tuas volumus.

d Baruc 3. e

e Iob 21. b

2\.
Confessio & obedientia duæ principales viæ Domini.
Confessio duplex criminis & laudis.

Principales viæ tuæ, duæ sunt: Cõfessio & Obedientia. In cõfessione omnia lauantur; in obedientia virtutes solidantur. Bonum animę ornamentum confessio, quæ & peccatorẽ purgat, & iustum reddit purgatiorẽ. Si peccata sunt, in cõfessione lauantur: si bona, cõfessione cõmendantur. Cum mala tua confiteris, sacrificium Deo spiritus cõtribulatus: cum Dei beneficia, immolas Deo sacrificium laudis. Absq; cõfessione iustus iudicatur ingratus, & peccator mortuus reputatur. Cõfessio igitur est peccatoris vita, iusti gloria. Video Dauid dicentẽ, *Peccaui*, & audientem: *Transtulit Dominus peccatum tuum à te, & non morieris f.* Considero Mariam, si non verbis, tamẽ operibus publicè sua crimina confitentẽ, & Dominum pro ea respondentẽ g: *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Respicio Principẽ Apostolorum negãtẽ timidè, amarissimè flentẽ, Christum illum respicientem h. Felicem Latronem intueor se accusantẽ, Christum excusantẽ, & Dominum promittentẽ i: *Hodie mecũ eris in paradiso.* O quàm sublimis ista cõfessio, per quam de patibulo ad regnum, de terra ad cœlum, de cruce Latro dãnatus ac crucifixus ad paradisum ascẽdit. Gloriosa confessio, quæ Petrum Apostolum trinæ negationis crimine liberauit: & ab apostolatus culmine cadere nõ permisit. Fidelis institutio, quæ Mariæ multum diligẽti, multum dimisit: & amoris multi titulo insignitã, discipulorum corpori sociauit. Præclara miseratio, quę Regẽ & Prophetã multiplici criminum inundatione mundauit, & in antiquæ gloriam dignitatis perducẽdo reduxit. Hęc est via, quę viatorem suum nunquam fefellit, quę nunquam deseruit nisi deserentem se.

f 2. Reg. 12. d

g Luc. 7. g

h Luc. 22. g

i Luc. 23. f
Confessionis vis & efficacia.

3\.
Varii Gradus confessionis.
s Cognitio sui: hæc in tribus consistit: nẽpe,

n Cant. 1. e

Huius viæ multiplices sunt semitę ad inueniendum; difficiles ad renẽdum; ad enumerandum inexplicabiles. Prima semita & primus gradus in via ista est *Cognitio sui*. De cœlo cecidit ista sententia: Nosce teipsum homo. Vide si nun & spõsus in amoris Cantico spõsæ idẽ loquatur: *Si ignoras te* (inquit) *ò pulchra inter mulieres, egredere, & abi, &c.* Cognitio sui stat in tribus, vt cognoscat homo quid fecit, quid meruit, quid amisit. Quid vilius ò nobilis creatura, imago Dei, creatoris similitudo, quàm carnẽ tuã illecebris carnalibus deturpare, & pro breui voluptate æternã perdere voluptatis? Quid furiosius quàm rapi mẽtẽ ira, superbia extolli, vexari inuidia, & anxietate torqueri? Quę in croceis es nutrita, quare stercora amplexaris? Recordare etiã quid merueris. Subeat memoriam tuã gehẽnalis olla, fornax ferrea magnę Babylonis, domus mortis; anxietatis domicilium; flammarum globus. acerbitas frigoris, tenebræ sẽpiternæ. Cõsidera ordinẽ tormẽtorum, tortorum facies, mutationẽ pœnarum, miseriarum infinitatẽ, & intellectualibus oculis ista discurre, & poteris dicere: Melius erat mihi, si natus nõ fuissẽ. Reflecte oculos, & quid amiseris animaduerte. Reminiscere qualis sit ciuitas gloriosa, cœlestis habitatio, locus vitæ, suauitatis palatium. splẽdor gloriæ, gratiæ magnitudo, claritas infinita. Attende ordinẽ gaudiorum, gaudentium vultus, pręmiorum vicissitudinem, multitudinem deliciarum, & potes exclamare: Qui te perdidit, totum perdidit Domine Deus. Si hoc triplici funiculo ligaueris animam tuam, intelliges & animaduertes, quia initium salutis notitia peccati est *.

Homo peccans quid faciat, quid mereatur, quid amittat.

* Seneca in Epist.

4\.
2\. Gradus cõfess. *Pœnitentia*, eaque triplex.

Secundus gradus est *pœnitentia*. Hęc duo ita sibi inuicem cõiuncta sunt, vt cognoscere se non possit nisi pœniteat: pœnitere non possit, nisi se cognoscat. Pœniteat igitur anima cõpunctionis iaculo vulnerata, pœnitentiâ triplici: quia innocentiam amisit, amissam nũ requisiuit, & neglexit patientiã Dei. Scio Domine Iesu, quia primã stolam innocentiæ nobis in baptismate reddidisti: & amictu niueo cãdidati, in iustitiæ solio relocati. cito recessimus à via quam ostendisti nobis, & portionem substantiæ quæ nobis contingebat, cum prodigo filio in dissimilitudinis regione expendimus. Venerunt ad nos vilissimi spiritus, & æternorũ ignium reges; ad mundatos immundi. ad saluandos damnati, curui ad rectos, & dixerũt animæ nostræ: Incuruare vt transeamus. Audiuimus illos, & incuruati sumus: trãsierunt per nos, & innocentiam amisimus. Si culpa est perdidisse, quid putas erit non requisisse perdiã? Perdit aliquis aliquid in hac mortalitate; quærit indices, amicos conuocat, trahit in causam, nihil intentatũ relinquit, donec vel amissa inueniat, vel ablata restituãtur, & custodiat restituta. Nos hæreditatẽ nostrã incorruptibilem, immarcessibilem, incõtaminatam in cœlis, versutiis illius insatiabilis homicidæ perdidimus, & non requirimus? & incuruauit nos, & nõ resurgimus? Surgimus & eamus ad Patrem nostrũ, dicentes ei: *Pater, peccauimus in cælum & coram te l.* Et omnem euangelicæ lectionis textum percurrentes, offeramus Patri pœnitentiam mentis, cordis contritionem, si forte cũ adhuc longè sumus videat nos Pater, & misericordia moueatur, & currẽs cadat super collum nostrũ & osculetur nos osculo oris sui. Forsitã iubebit proferri stolã primam innocentiæ, & indui nos vestimentis virtutũ, & dari annulum secretorum in manu nostra, & calceari pedes nostros in præparationẽ euangelii pacis. Præcipiet fortassis adduci vitulum, & occidi in satisfactionẽ reuertentis, & epulari & exultare, & in symphonia & choro reduci ad supernæ gaudia ciuitatis; vbi gaudium est Angelis super vno peccatore pœnitentiam agẽte m. Scimus Domine Iesu, quia non priuabis bonis eos qui ambulant in innocẽtia n, sed nec illos qui ambulant in pœnitentia. Quia enim peccatũ nõ fecit nisi vnus, beatus vir tamẽ, cui nõ imputauit Dominus peccatũ o. Omne quod ipse mihi nõ imputare decreuerit, sit quasi nõ fuerit. Cogita etiã quãta superbia patiẽtiã Dei vsus, imò abusus sis. Videbat te peccantẽ, & dissimulabas quasi nõ videns: vocabat, & non audiebas: minabatur, & non timebas: promittebat, & contemnebas, nec promissis illect⁹, nec terrore percussus. Ignoras quia patientia Dei ad pœnitẽtiã te adducit p? Tu cũ timore magno ne thesaurizaueris tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicii Dei, & memẽto, quia horrendũ est incidere in manus Dei viuentis q. Liga igitur hoc triplici cataplasmate patientiæ vulnus animæ tuæ, & dic: *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum, sana me r, &c.*

A

1\. Ob amissã innocentiam.

B

2\. Ob nõ requisitam perditam.

l Luc. 15. d

m Ibidem.
n Psal. 83. e

o Psal. 31. a
3\. Ob abusũ patientiæ Dei.

C

p Rom. 2. a

q Hebr. 10. f

r Psal. 6. a

5\.
3\. Gradus Confessionis dolor de peccatis, & is triplex.

s Hier. 18. a

t Rom. 9. c

Tertius gradus est *dolor*; sed & ipse trina ligatione cõnexus. Verè post cognitionem & pœnitentiã dolor meus renouatus est, & in meditatione mea ignis incãduit, quia creatorẽ offẽdi, Dominũ nõ timui, spreui benefactorẽ. *Nunquid nõ sicut lutũ in manu figuli, etiã vos in manu mea, dicit Dominus s?* Qui super fecit te vas in honorẽ, cur te in contumeliam facere præsumpsisti? *Nũquid dicit figmentũ figulo, cur me fecisti sic t?* Creatura creatorem, figmentũ factorem, opus opificem ausus es prouocare? Memẽto vilissima testa, quia si cecideris super lapidẽ istũ, confringeris: si verò super te ceciderit, cõteret te contritione timenda, ita vt ne vestigiũ minimum pareat. Tu autẽ sanguinẽ sanguini miscuisti, & Creatorem offendens, & Dominũ nõ timens. Seruus eras illius Domini, cuius irę resistere nemo potest, & in præceptis eius acceperas voluntatem. Noluisti intelligere, vt benè ageres, sed recalcitrans Domini imperio, propria lege intra rempublicam viuere decreuisti. Nã audisti quam sententiam excipiat seruus nequã u: *qui sciens voluntatem Domini & non faciens*, multitudini verberum reseruatur. Assistunt Angeli ad audiendam vocẽ sermonũ eius x. Stellæ vocantur, & dicunt; adsumus y. Venti & mare obediunt ei z, & omnia legẽ præfixã inconcussa retinent firmitate. Tu solus peregrinus es, & imperatoriæ decreta maiestatis non curas? Audi quia potest te mittere in tenebras exteriores, vbi fle-

1\. Quia Creatorem offendit.

D

2\. Quia Deũ non timuit.

u Luc. 12. f

x Psal. 102. d
y Baruch 3. d
z Matt. 8. d

& stridor dentium perpetua infelicitate crebrescunt. Quod si te non mouet Creatoris offensio, reuerentia potestatis: moueat saltem ingratitudo, quod tantum benefactorem in tantis beneficiis contempsisti. Vbinam similem benefactorem inuenies, qui tibi ministrat sydetum cursus, temperiem aeris, fœcunditatē terrę, fructuum vbertatē? Ad extremū, vt omniū tibi beneficiorū cumulū aggregaret, proprio Filio suo nō pepercit, sed pro nobis tradidit illū a: tradēs Vnigenitū pro adoptiuis, Dominū pro seruis, Iustū pro impiis. Quid tibi vltra debuit facere & nō fecit? Si ergo isto dolore dolueris, poteris dicere cū Propheta b: *Ventrem meū doleo, vētrem meū doleo, sēs⁹ cordis mei turbati sūt.*

1 Quia spreuit benefactorē tu.

a Rom. 8, f

b Hier. 4. e

6. Gradus 4. Confessio oris, eaque triplex

Quartus gradus est *confessio oris*. Post cognitionē sui, post pœnitentiam mentis, post dolorē cordis, sequitur cōfessio oris. In his omnib⁹ corde creditur ad iustitiā, ore autem fit confessio ad salutē c. Sed & ipsa triplex est, si virtutem salutis adsequitur. Debet enim esse vera, nuda & propria. Veritatem quærit Altissimus, & vbi valet falli, qui fallere non intendit? Nouimus plerósq; & experti sumus qui ad confessionis gratiam venientes, magis onerati quàm liberati à peccatis ad suā consciētiam redierunt. Dicūt enim, si clerici, ea quæ literario: si milites, ea quæ gladiatorio gessere cōflictu: vt sub humilitatis pallio superbiā inducant, in tanto se signaculo cōdemnantes, sub quo totius humanæ salutis summa consistit. Ad hoc enim confitentur, vt saltem specie videantur confessi. An tu veram illam putas esse confessionem quam aut timor extorsit, aut simulatio fecit, cum Spiritus sanctus disciplinæ effugiat fictū d, & gratuitam satisfactionem Omnipotens quærat? Illa verò confessio vera est, quæ de mentis contritione descendeos, nec timore cogitur, nec fictione palliatur; sed in spiritu contribulato proferi ea quæ sentit. Nudā autē eam esse oportet, & totius absconsionis exutā velamine. Quid enim prodest partem peccatorum dicere, & partem celare? ex parte mundari, & ex parte immunditiæ deseruire? Nunquid de vno eodémque vase dulce & amarum, sapidum & insipidum stillare potest? Omnia nuda & aperta sūt oculis Dei e, & tu illi aliquid abscōdis, qui Dei locū in tanto obtinet Sacramento? Ostēde & denuda quæcunque cor tuum dilacerauerant: detege vulnus, vt sentias operam medicantis. In simplicitate cordis oportet te quęrere Dominum f, non in duplicitate: quia væ illis qui loquuntur in corde & corde g, & terram duabus viis ingrediuntur h. Debet autē esse propria. Sūt plerique qui aliorum peccata cum magna grauitate numerant, & sociorum excessus multiformi declamatione loquuntur: nesciūt sua, aliena verò perpetuæ memoriæ commendauerunt. Infelices & miseri, quibus datū est aliena plangere, relinquere sua. An nō legisti i, quia *iustus in principio sermonis accusator est sui*, dicit scriptura, non alterius. Nūquid oblitus es Apostolum Iacobum dicentem k: *Confitemini alterutrum peccata vestra*? *Vestra* dixit, nō aliena. *Iniquitatem meā ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper* l. *Meam* dixit Propheta, non tuam.

1. Vera,

d Sap. 1. b

2. Nuda,

e Heb. 4. d

f Sapien. 1. a

g Psal 11. a

h Eccle. 2. e

3. Propria

i Prou. 18. e

k Iacob. 5. d

l Psal. 50. a

7. 5: Gradus Cōfessionis est Maceratio carnis quæ triplicater fieri debet.

Quintus gradus est *maceratio carnis*; sed & ipsa ternario numero consecrata. Cōuenit enim vt fiat occulte, licentiose, discretè. Teneros artus tuos & exquisitis educatos deliciis, diuturno confringe martyrio, vt tātò te noueris à licitis abstinere, quātò memineris illicita perpetrasse. Hoc autem *occulte* faciendum est, vt nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua m. Nō enim est in ore hominum tanti boni reponenda custodia, sed in absconso cordis tui, vt sit gloria tua testimonium cōscientiæ tuæ n. Non hoc dicimus, vt non luceat lux tua coram hominibus, vt glorificēt Patrem vestrum qui in cœlis est o: sed ne intentionē tuam in vilis gloriæ breuitate recōdas. Nihil enim infelicius quàm hic carnē macerare ieiuniis, vigiliis affligere: & hic accipere gloriam, illic gehennam. *Licentiose* verò facienda est: quia quicquid fit pastoris licētiā, gratiosius est in conspectū Dei: & illam hostiam singulariter accipit Altissimus; quæ non est de propriæ sententia voluntatis,

m Matt. 6. a

1. Occulte;

n 2. Cor. 1. s

o Matt. 5. b

2. Licentiose.

sed de præcipiētis offertur imperio. Multum enim valet ad refellendam superbiam, propriæ voluntatis exclusio: quam extirpare nō potest, qui mundi huius diligit vanitatem. Discretio autem in hac districtione tenenda est, ne dū nimis flagellare cupimus, salutē perdamus: & dū hostem subigere quærimus, ciuem occidamus. Considera corpus tuū, & corporis tui possibilitatem, intuere carnis complexionem, impone modū tuæ districtioni. Custodi corpus tuū incolume ad obsequiū Creatoris. Multos vidimus ita in principiis carnem suā verberasse, & discretionis infregisse repagula, vt inhabiles laudum solenniis redderentur, & lautioribus deinceps diuturnis fouerentur temporibus.

3 Discretè.

8. 6. Gradus Cōfess. Correctio operis, & hæc triplex:

Sextus gradus est *correctio operis* in apparatu, sed & ipse numero trinitatis consecratus, vt tibi malum non facias, alteri non noceas, nec consentias nocēti. Expertus es quàm fragilis sit voluptatū immersio, & tu iterum vadis illuc? Animaduertisti quia transiit voluptas, & peccatum remansit. Reprime pedē ab infandis itineribus immundissimæ libidinis. Colla substerne mādatis Altissimi, ne sit iniquitas in manibus tuis. Desæuiēt gulæ solēnes epulas, & vana rescinde colloquia. *Auerte oculos ne videant vanitatem* p, *obtura aures tuas ne audiant sanguinem* q: & tūc dicere poteris: *Castigās castigauit me Dominus* s. Quid autem prodest intra rectitudinis lineam tui cursus opera cohibere, si aliis nocere desideras? Qui non fecit proximo suo malū, & opprobrium nō accepit aduersus proximos suos, requiescet in mōte sancto Dei s, accipiens benedictionem à Domino, & misericordiā à Deo salutari suo t. Non autem te innocētem præsumas, nisi impios & contra virtutē gradientes quāta poteris auctoritate redarguas & opponas te murum pro domo Israël, castigans te, non nocens alteri, nec nocenti consentiens. Vera est enim illa sententia: Qui cum emendare possit, negligit: participem se procul dubio constituit. Cum enim causa Dei ventilatur in medium, & falsitas præponitur veritati, qui cum persona quam gerit non resistit, de suo damnabitur silentio.

1. Vt tibi malum non facias.

p Psal. 118. e

q Esa. 33. c

s Psal. 117. e

2. Alteri non noceas.

s Psal. 14. a

t Psal. 23. a

3. Nec consētias nocenti.

Qui vetat peccare, cum possit, iubet. Publ. Mim.

9. 7. Gradus Confess. Perseuerantia cui tria subseruiunt

Septimus gradus est *perseuerantia*; sed & ipsa ternarii numeri sanctificatione dicata. Perseuerantiam nāque faciunt imitatio Sanctorum, breuitas temporū; fragilitas corporum. Quid namq; pati non possis, cū videas iuuenes, pueros, virgines, anus, senes, decrepitos, diuersa pro Christo, nō solum excepisse, sed & exquisisse tormenta? Considera puerorū ætatem, iuuenum ignem, virginum teneritudinem, anuum fragilitatem, senū infirmitatem, possibilitatem decrepitorum; & vbicūq; reflexeris oculos, inuenies in his ætatibus multitudinē exemplorum ad palmam martyrii virtliter cucurrisse. Nunquid de eodem luto formatus es tu, & eodē spiritu inspiratus? Et forsitā nō ingruit persecutio, vt martyrium patiaris; nec dānaris, si Christo seruis: imò laudaris, & ab omnib. prædicaris. Quod si & persecutio immineat, contenēda est propter breuitatē. Benè n. natura prouidit, quæ nullū dolorem vel longum vel magnū esse demōstrat. Si n. magnus est, lōgus esse non potest. Coniūctio enim corporis & animę exquisita diu tormenta nō sustinet, sed stuporis magnitudine tremefacta, summa velocitate dissoluitur. Magni ergo animi est magna tormenta contēnere, quæ in breui tantā pariunt mutationē, vt de labore ad requiem, de miseria ad gloriam patientem faciant euolare. Considerāda est etiā fragilitas corporis, quā sæpè aut aliquis leuissimus casus, aut incandētis febriculæ cumulata congeries, breui possunt suffocare momento. Tribue ergò virtuti, si necessitas fuerit, quod quādoq; debes necessitati, pro breui periculo sempiternum præmiū adepturus. Vides ergò quam difficilis sit via confessionis ad currendum, quàm multiplices semitæ ad tenēdum. Verū est quod ille tantus Ecclesiæ magister ait*: *Facilius inueni eos qui innocentiam seruauerunt, quàm qui congruam egerunt pœnitentiam.* Hæc de via confessionis pro modulo nostro locuti sumus, sublimioribus sublimiores sententias reseruantes. Cæterorum obedientiæ viam sub

1. Imitatio SS

2. Breuitas temporum.

3. Fragilitas corporum

* S. Ambros. lib. 2. de Pœnit. cap 10.

alio

Exultauerunt gigantes Philosophi non ad currendã viam tuam, sed ad quærendam vanam gloriã, euanescentes in cogitationibus suis, nõ in humilitate aut in virtutibus tuis, sed suis. Viã enim sapientiæ nescierunt neque meminerunt semitarum eius. Non est audita in Chanaam, neque visa est in Themam d. Maledicti qui dixerunt Domino Iesu: Recede à nobis; scientiam viarum tuarum nolumus e. Nos quærimus te de die in diem, & scire vias tuas volumus.

d Baruc 3. 2
e Iob 21. b

2. Principales viæ tuæ, duæ sunt: Cõfessio & Obedientia. In cõfessione omnia lauantur; in obedientia virtutes solidantur. Bonum animę ornamentum confessio, quæ & peccatorẽ purgat, & iustum reddit purgatiorẽ. Si peccata sunt, in cõfessione lauantur: si bona, cõfessione cõmendantur. Cum mala tua confiteris, sacrificium Deo spiritus cõtribulatus: cum Dei beneficia, immolas Deo sacrificium laudis. Absq; cõfessione iustus iudicatur ingratus, & peccator mortuus reputatur. Cõfessio igitur est peccatoris vita, iusti gloria. Video Dauid dicentẽ. *Peccaui*, & audientem: *Transtulit Dominus peccatum tuum a te, & non morier.* f. Considero Mariam, si non verbis, tamẽ operibus publicè sua crimina confitentẽ, & Dominum pro ea respondentẽ g: *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Respicio Principẽ Apostolorum negãtẽ timidè, amarissimè flentẽ, Christum illum respicientem h. Felicem Latronem intueor se accusãtẽ, Christum excusantẽ, & Dominum promittentẽ i: *Hodie mecũ eris in paradiso.* O quàm sublimis ista cõfessio, per quam de patibulo ad regnum, da terra ad cœlum, de cruce Latro dãnatus ac crucifixus ad paradisum ascẽdit. Gloriosa confessio, quæ Petrum Apostolum trinæ negationis crimine liberauit & ab apostolatus culmine cadere nõ permisit. Fidelis institutio, quæ Mariæ multum diligẽti, multum dimisit: & amoris multi titulo insignitã, discipulorum corpori sociauit. Præclara miseratio, quę Regẽ & Prophetã multiplici criminum inundatione mundauit, & in antiquæ gloriam dignitatis perducẽdo reduxit. Hęc est via, quę viatorem suum nunquam fefellit, quę nunquam deseruit nisi deserentem se.

Confessio & obedientia duæ principales viæ Domini.
Confessio duplex criminis & laudis.
f 2. Reg. 12. d
g Luc. 7. g
h Luc. 22. g
i Luc. 23. f
Confessionis vis & efficacia.

3. Huius viæ multiplices sunt semitę ad inueniendum; difficiles ad tenẽdum; ad enumerandum inexplicabiles. Prima semita & primus gradus in via ista est *Cognitio sui*. De cœlo cecidit ista sententia: Nosce teipsum homo. Vide si non & spõsus in amoris Cantico spõsæ idẽ loquatur: *Si ignoras te (inquit) ò pulchra inter mulieres, egredere, & abi, &c.* Cognitio sui stat in tribus, vt cognoscat homo quid fecit, quid meruit, quid amisit. Quid vilius ô nobilis creatura, imago Dei, creatoris similitudo, quàm eatnẽ tuã illecebris carnalibus detorpare, & pro breui voluptate terrẽtẽ perdere voluptatis? Quid furiosius quàm rapi mẽtẽ ira, superbia extolli, vexari inuidia, & anxietate torqueri? Quę in croceis es nutrita, quare stercora amplexaris? Recordare etiã quid merueris. Subeat memoriam tuã gehẽnalis olla, fornax ferrea magnę Babylonis, domus mortis, anxietatis domicilium, flammarum globus, acerbitas frigoris, tenebræ sẽpiternæ. Cõsidera ordinẽ tormẽtorum, tortorum facies, mutationẽ pœnarum, miseriarum infirmitatẽ, & intellectualibus oculis ista discurre, & poteris dicere. Melius erat mihi, si natus nõ fuissẽ. Reflecte oculos, & quid amiseris animaduerte. Reminiscere qualis sit ciuitas gloriosa, cœlestis habitatio, locus vitæ, suauitatis palatium, splẽdor gloriæ, gratiæ magnitudo, claritas infinita. Attende ordinẽ gaudiorum, gaudentium vultus, pręmiorum vicissitudinem, multitudinem deliciarum, & potes exclamare: Qui te perdidit, totum perdidit Domine Deus. Si hoc triplici funiculo ligaueris animam tuam, intelliges & animaduertes, quia initium salutis notitia peccati est *.

Varii Gradus confessionis.
1 Cognitio sui: hæc in tribus consistit: nempe;
x Cant. 1. 2
Homo peccans quid faciat, quid mereatur, quid amittat.
* Seneca in Epist.

4. Secundus gradus est *pœnitentia*. Hęc duo ita sibi inuicem cõiuncta sunt, vt cognoscere se non possit nisi pœniteat: pœnitere non possit, nisi se cognoscat. Pœniteat igitur anima cõpunctionis iaculo vulnerata, pœnitentiã triplici: quia innocentiam amisit, amissam nõ requisiuit, & neglexit patientiã Dei. Scio Domine Iesu, quia primã stolam innocentiæ nobis in baptismate reddidisti: & amictu niueo cãdidari, in iustitiæ solio collocari. cito recessimus à via quam ostendisti nobis, & portionem substantiæ quæ nobis contingebat, cum prodigo filio in dissimilitudinis regione expendimus. Venerunt ad nos vilissimi spiritus, & æternorũ ignium reges; ad mundandos immundi. ad saluandos damnati, curui ad rectos, & dixerũt animæ nostræ: Incuruare vt transeamus. Audiuimus illos, & incuruati sumus: & trãsierũt per nos, & innocentiam amisimus. Si culpa est perdidisse, quid putas erit non requisisse perditũ? Perdit aliquis aliquid in hac mortalitate: quærit iudices, amicos conuocat, trahit in causam, nihil intentatũ relinquit, donec vel amissa inueniat, vel ablata restituãtur, & custodiat restituta. Nos hæreditatẽ nostrã incorruptibilem, immarcessibilem, incõtaminatam in cœlis, versutiis illius insatiabilis homicidæ perdidimus, & non requirimus? & incuruauit nos, & nũ resurgimus? Surgamus & eamus ad Patrem nostrũ, dicentes ei: *Pater, peccauimus in cælum & coram te* l. Et omnem euangelicæ lectionis textum percurrentes, offeramus Patri pœnitentiam mentis, cordis contritionem; si forte cũ adhuc longè sumus videat nos Pater, & misericordia moueatur, & currẽs cadat super collum nostrũ & osculetur nos osculo oris sui. Forsitã iubebit proferri stolã primam innocentiæ. & indui nos vestimentis virtutũ, & dari annulum secretorum in manu nostra, & calceari pedes nostros in præparatione euangelii pacis. Præcipiet fortassis adduci vitulum, & occidi in satisfactionẽ reuertentis, & epulari & exultare, & in symphonia & choro reduci ad supernæ gaudia ciuitatis; vbi gaudium est Angelis super vno peccatore pœnitentiam agẽte m. Scimus Domine Iesu, quia non priuabis bonis eos qui ambulant in innocẽtia n, sed nec illos qui ambulant in pœnitentia. Quia enim peccatũ nõ fecit nisi vnus, beatus vir tamẽ, cui nõ imputauit Dominus peccatũ o. Omne quod ipse mihi nõ imputare decreuerit, sic quasi nõ fuerit. Cogita etiãquãta superbia patiẽtiã Dei vsus, imò abusus sis. Videbat te peccantẽ, & dissimulabas quasi nõ videns: vocabat, & non audiebas: minabatur, & non timebas: promittebat, & contemnebas, nec promissis illectus, nec terrore percussus. Ignoras quia patientia Dei ad pœnitẽtiã te adducit p? Tũ cum timore magno ne thesaurizaueris tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicii Dei, & memẽto, quia horrendũ est incidere in manus Dei viuentis q. Liga igitur hoc triplici cataplasmate patientiæ vulnus animæ tuæ, & dic: *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum, sana me* r, &c.

2 Gradus confess. Pœnitentia, eaque triplex.
1 Ob amissã innocentiam.
2. Ob nõ requisitam perditam.
l Luc. 15. d
m Ibidem.
n Psal. 83. e
o Psal. 31. a
3 Ob abusũ patientiæ Dei.
p Rom. 2. d
q Hebr. 10. g
r Psal. 6. a

5. Tertius gradus est *dolor*; sed & ipse trina ligatione cõnexus. Verè post cognitionem & pœnitentiã dolor meus renouatus est, & in meditatione mea ignis exardescit, quia creatorẽ offẽdi, Dominũ nõ timui, spretu benefactorẽ. *Nunquid non sicut lutũ in manu figuli, etiã vos in manu mea, dicit Dominus* s? Insuper fecit te vas in honorẽ, cur te in contumeliam facere præsumpsisti? *Nunquid dicit figmentũ figulo, cur me fecisti sic* t? Creatura creatorem, figmentũ factorem, opus opificem ausus es prouocare? Memẽto vilissima testa, quia si cecideris super lapidẽ istũ, confringeris: si verò super te ceciderit, cõteret te contritione timenda, ita vt ne vestigiũ minimum pareat. Tu autẽ sanguinẽ sanguini miscuisti, & Creatorem offendens, & Dominũ nõ timens. Seruus eras illius Domini, cuius irę resistere nemo potest; & in præceptis eius acceperas voluntatem. Noluisti intelligere, vt benè ageres, sed recalcitrans Domini imperio, propria lege intra rempublicam viuere decreuisti. Nõ audisti quam sententiam excipiat seruus nequã u: *qui sciens voluntatem Domini & non faciens*, multitudini verberum reseruatur. Assistunt Angeli ad audiendam vocẽ sermonũ eius x. Stellæ vocantur, & dicunt; adsumus y. Venti & mare obediunt ei z, & omnia legẽ præfixã inconcussa retinent firmitate. Tu solus peregrinus ex, & imperatoriæ decreta maiestatis non curas? Audi quia potest remittere in tenebras exteriores, vbi fle-

3 Gradus Confessionis dolor de peccatis, & is triplex.
s Hier. 18. a
t Rom. 9. e
1 Quia Creatorem offendit.
2. Quia Deũ non timuit.
u Luc. 12. f
x Psal. 102. d
y Baruch 3. d
z Matt. 9. d

& stridor dentium perpetua infelicitate crebrescunt.
A Quod si te non mouet Creatoris offensio, seue-
Quia spreuit benefactorem. tentia potestatis: moueat saltem ingratitudo, quod
tantum benefactorem in tantis beneficiis contem-
psisti. Vbinam similem benefactorem inuenies, qui
sibi ministrat sydeium cursus, temperiem aëris,
fœcunditatē terrę, fructuum vbertatē? Ad extremū, vt
omniū tibi beneficiorū cumulū aggregaret, proprio
a Rom. 8. f Filio suo nō pepercit, sed pro nobis tradidit illū a: tra-
dēs Vnigenitū pro adoptiuis, Dominū pro seruis, Iustū
pro impiis. Quid obi vltra debuit facere & nō fecit? Si
b Hier. 4. e ergo isto dolore dolueris, poteris dicere cū Propheta b:
Ventrēmeū doleo, vētrēmeū doleo, sēs cordis mei turbati sūt.

6. Gradus 4. *Confessio oris*, eaque triplex. Quartus gradus est *confessio oris*. Post cognitionē sui,
post pœnitentiam mentis, post dolorē cordis, sequitur
cōfessio oris. In his omnib⁹ corde creditur ad iustitiā,
ore autem fit confessio ad salutē c. Sed & ipsa triplex
est, si virtutem salutis adsequitur. Debet enim esse vera,
nuda & propria. Veritatem quærit Altissimus, & vbi va-
1. Vera, let falli, qui fallere non intendit? Nouimus plerósq; &
experti sumus qui ad confessionis gratiam venientes,
magis onerati quàm liberati à peccatis ad suā conscie-
B tiam redierunt. Dicūt enim, si clerici, ea quæ literario:
si milites, ea quæ gladiatorio gessere cōflictu: vt sub hu-
militatis pallio superbiā inducant. in tanto se signacu-
lo cōdemnantes, sub quo totius humanæ salutis summa
consistit. Ad hoc enim confitentur, vt saltem specie vi-
deantur confessi. An tu veram illam putas esse confes-
sionem quam aut timor extorsit, aut simulatio fecit,
d Sap. 1. b cum Spiritus sanctus disciplinæ effugiat fictū d, & gra-
tuitam satisfactionem Omnipotens quærat? Illa verò
confessio vera est, quæ de mentis contritione descen-
dens, nec timore cogitur, nec fictione palliatur; sed in
2. Nuda. spiritu contribulato profert ea quæ sentit. Nudā autē
eam esse oportet, & totius absconsionis exutā velami-
ne. Quid enim prodest partem peccatorum dicere, &
partem celare? ex parte mundari, & ex parte immundi-
tiæ deseruire? Nunquid de vno eodémque vase dulce &
amarum, sapidum & insipidum stillare potest? Omnia
e Heb. 4. d nuda & aperta sūt oculis Dei e, & tu illi aliquid abscō-
dis, qui Dei locū in tanto obtinet Sacramento? Ostē-
de & denuda quæcunque cor tuum dilaceraueram: de-
C tege vulnus, vt sentias operam medicantis. In simplici-
f Sapien. 1. a tate cordis oportet te quęrere Dominum f, non in du-
g Psal. 11. a plicitate: quia væ illis qui loquuntur in corde & corde g,
h Eccli. 2. e & terram duabus viis ingrediuntur h. Debet autē esse
3. Propria propria. Sūt plerique qui aliorum peccata cum magna
grauitate numerant, & sociorum excessus multiformi
declamatione loquuntur: nesciūt sua, aliena verò per-
petuæ memoriæ commendauerunt. Infelices & miseri,
quibus datū est aliena plangere, relinquere sua. An nō
i Prov. 18. e legisti i: quia *iustus in principio sermonis accusator est sui*?
Sui, dicit scriptura, non alterius. Nūquid oblitus es A-
k Iacob. 5. d postolum Iacobum dicentem k: *Confitemini alterutrum
peccata vest. a*: *Vestra* dixit, nō aliena. *Iniquitatem meā
l Psal. 50. a ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper* l.
Meam dixit Propheta, non tuam.

7. 5. Gradus Cōfessionis est *maceratio carnis* quæ tripliciter fieri debet. Quintus gradus est *maceratio carnis*; sed & ipsa ter-
nario numero consecrata. Cōuenit enim vt fiat occul-
te, licentiose, discretè. Teneros artus tuos & exquisitis
educatos deliciis, diuturno constringe martyrio, vt tā-
tò te noueris à licitis abstinere, quātò meministi illici-
D ta perpetrasse. Hoc autem *occulte* faciendum est, vt ne-
m Matt. 6. a sciat sinistra tua quid faciat dextera tua m. Nō enim est
1. Occulte, in ore hominum tanti boni reponenda custodia, sed in
absconso cordis tui, vt sit gloria tua testimonium cō-
n 2. Cor. 1. c scientiæ tuæ n. Non hoc dicimus, vt non luceat lux tua
coram hominibus, vt glorificēt Patrem vestrum qui in
o Matt. 5. b cœlis est o: sed ne intentionē tuam in vilis gloriæ bre-
uitate recōdas. Nihil enim infelicius quàm hic carnē
macerare ieiuniis, vigiliis affligere: & hic accipere glo-
2. Licentiose. riam, illic gehennam. *Licentiose* verò facienda est: quia
quicquid fit pastoris licētiâ, gratiosius est in conspe-
ctū Dei: & illam hostiam singulariter accipit Altis-
simus; quæ non est de propriæ sententia voluntatis,
sed de præcipiētis offertur imperio. Multum enim va-
A let ad refellendam superbiam, propriæ voluntatis ex-
clusio: quam extirpare nō potest, qui mundi huius di- 3. Discretè
ligit vanitatem. Discretio autem in hac districtione te-
nenda est, ne dū nimis flagellare cupimus, salutē per-
damus: & dū hostem subigere quærimus, ciuem occi-
damus. Considera corpus tuū, & corporis tui possibi-
litatem. intuere carnis complexionem, impone modū
tuæ districtioni. Custodi corpus tuū incolume ad ob-
sequiū Creatoris. Multos vidimus ita in principiis car-
nem suā verberasse, & discretionis infregisse repagu-
la, vt inhabiles laudum solenniis redderentur, & lau-
tioribus deinceps diuturnis fouerentur temporibus. 8.

Sextus gradus est *correctio operis* in apparatu, sed & i- 6. Gradus Cōfess. *Correctio operis*, & hæc triplex:
pse numero trinitatis consecratus, vt tibi malum non
facias, alteri non noceas, nec consentias nocēti. Exper-
tus es quàm fragilis sit voluptatū immersio, & tu ite-
rum vadis illuc? Animaduertisti quia transiit voluptas,
& peccatum remansit. Reprime pedē ab infandis iti- 1. Vt tibi malum non facias.
neribus immundissimæ libidinis. Colla substerne mā-
datis Altissimi, ne sit iniquitas in manibus tuis. Desæ-
uiēti gulæ solēnes epulas, & vana rescinde colloquia. A-
B uerte oculos ne videant vanitatem p, *obtura aures tuas ne* p Psal. 118. e
audiant sanguinem q: & tūc dicere poteris: *Castigās ca-* q Esa. 33. c
stigauit me Dominus r. Quid autem prodest iuxta recti- r Psal. 117. c
tudinis lineam tui curs⁹ opera cohibere, si aliis nocere
desideras? Qui non fecit proximo suo malū, & oppro- 2. Alteri non noceas.
brium nō accepit aduersus proximos suos, requiescet
in mōte sancto Dei s, accipiens benedictionem à Do- s Psal. 14. a
mino, & misericordiā à Deo salutari suo t. Non autem t Psal. 23. a
te innocētem præsumas, nisi impios & contra virtutē
gradientes quāta poteris auctoritate redarguas & op-
ponas te murum pro domo Israël, castigans te, non no- 3. Nec consētias nocenti.
cens alteri, nec nocenti consentiens. Vera est enim illa
sententia: Qui cum emendare possit, negligit: partici- *Qui vetat peccare, cum possit, iubet.* Publ. Mim.
pem se proculdubio constituit. Cum enim causa Dei
ventilatur in medium, & falsitas præponitur veritati,
qui cum persona quam gerit non sesistit, de suo dam-
nabitur silentio.

Septimus gradus est *perseuerantia*; sed & ipsa ternarii 9. 7. Gradus Confess. *Perseuerantia* cui tria subseruiunt.
numeri sanctificatione dicata. Perseuerantiam nāque
faciunt imitatio Sanctorum; breuitas temporū, fragi-
C litas corporum. Quid namq; pati non possis, cū videas 1. Imitatio SS
iuuenes, pueros, virgines, anus, senes, decrepitos, diuer-
sa pro Christo, nō solum excepisse, sed & exquisisse tor-
menta? Considera puerorū ætatem, iuuenum ignem,
virginum teneritudinem, anuum fragilitatem, senū in-
firmitatem, possibilitatem decrepitorum; & vbicūq;
reflexeris oculos, inuenies in his ætatibus multitudinē
exemplorum ad palmam martyrii viriliter cucurrisse.
Nunquid de eodem luto formatus es tu, & eodē spiri-
tu inspiratus? Et forsitā nō ingruit persecutio, vt mar-
tyrium patiaris; nec dānatis, si Christo seruis: imò lau-
daris, & ab omnib. prædicaris. Quod si & persecutio im-
minet, contenēda est propter breuitatē. Bene n. natura 2. Breuitas temporum
prouidit, quæ nullū dolorem vel longum vel magnū es-
se demōstrat. Si n. magnus est, lōgus esse non potest.
Coniūctio enim corporis & animę exquisita diu tor-
menta nō sustinet, sed stuporis magnitudine tremefa-
cta, summa velocitate dissoluitur. Magni ergo animi est
magna tormenta contēnere, quæ in breui tantâ patiun-
tur mutationē, vt de labore ad requiem, de miseria ad glo-
D riam patientem faciant euolare. Considerāda est etiā 3. Fragilitas corporum
fragilitas corporis, quā sæpè aut aliquis leuissimus ca-
sus, aut incandēns febriculæ cumulata congeries, bre-
ui possunt suffocare momento. Tribue ergò virtuti, si
necessitas fuerit, quod quādoq. debes necessitati, pro
breui periculo sempiternum præmiū adepturus. Vides
ergò quam difficilis sit via confessionis ad currendum,
quam multiplices semitæ ad tenēdum. Vetū est quod
ille tantus Ecclesiæ magister ait u: *Facilius inueni eos qui* u S. Ambros. lib. 2. de Pœnit. cap. 10.
*innocentiam seruauerunt, quàm qui congruam egerunt
pœnitentiam*. Hæc de via confessionis pro modulo
nostro locuti sumus, sublimioribus sublimiores sen-
tentias reseruantes. Cæterorum obedientiæ viam sub
alio

alio sermonis principio aperire tentabimus, ne vnquam in fastidium veniant verba Domini Saluatoris, qui est A beocdictus in secula.

Sermo XLI.

De virtute Obedientiæ, & eius Gradibus,

1. *NOnpossumus nos cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est* [a]. Quid enim in [a 1. Cor. 3. b] hoc vase testeo, & fragilitate complexionis humanæ, cogitare sufficit spiritus carcere inclusus, peccato corruptus, depressus terrenis? *Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam. & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem* [b]. Benignus tamen est Spiritus sapientię [c], qui & spiritum inclusum illuminat, & corruptum sanat, & alleuat depressum. [b Sapien. 9. d] [c Sapien. 1. b] Est enim Spiritus pietatis, compeditos soluens, cæcos illuminans, & erigens elisos. Est & Spiritus veritatis [d], qui docet nos omnem veritatem: non solum autem docet, sed etiam suggerit. [d Ioan. 14. d] Suggerit videlicet, vt quæramus, docet vt intelligamus. Ipse est, quem Dominus Iesus post Patris obedientiam vsque ad mortem crucis, Apostolis suis misit, obedienti- B bus suis. An non tibi videntur singularis obedientiæ conscendisse fastigium, qui acceptâ licentiâ sedendi in ciuitate, intra vnius domunculæ septa conclusi vnanimiter in oratione perseuerabant [e]? [e Act. 2. a] Intellexisti quia ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati [f]? [f Act. 5. g] [Obedientia commendatur in Apostolis] O quantis obedientiæ viribus innituntur, qui gaudent pro Christo ad concilium trahi? Dignitatem ducunt pro eo, cædis gloriam quærunt pro eo mori. Beatæ animæ, & abundanti maiestate Spiritus influentes: quibus vilitas sublimitas, contumelia, gloria, patientia victoria, mirabili mirabilitate videntur. Multum repleta est anima eorum, opprobrium abundantibus, & despectio superbis [g]. [g Psal. 122. a] Cernis quàm libera fronte Pontificum faciem, Pharisæorum supercilium, tumultum plebis irrumpant dicentes [h]: *Magis oportet Deo obedire quàm hominibus.* [h Actor. 5. e] Intuere illa duo magna luminaria Petrum & Paulum, & vniuersum ordinem apostolici senatus obambula, & ibi videbis obedientiæ firmitatem inter tormentorum multitudinem viriliter perstitisse. [In Christo Domino.] Nonne ipse filius re- C gis, rex regionis illius, quæ continuis gaudiis inclarescit, *factus est Patri obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis* [i], [i Philip. 2. b] & didicit obedientiam ex iis quæ passus est? Audisti miseriam, audi & coronam: vidisti periculum, vide præmium: attendisti infirmitatem, attende potestatem. *Propter quod* (inquit) *& Deus exaltauit illum, & dedit ei nomen quod est super omne nomen* [K]. [K Ibidem.] Sed taceamus interim de illius obedientia, quæ singulari prærogatiua clauditur & significatur.

2. [In Abraham Patriarcha.] Procedat in medium magnus ille patriarcha, fidei lumen, obedientiæ forma, iustitiæ principatus. Audit ab omnipotente [l]. [l Gen. 12. a] *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi*: & ad vnius iussionis vocem, patriam fugit, relinquit parentes, deserit hæreditatem, & aliorum fines hospes ingreditur nouus. Magna res, & primitiuę dignitatis priuilegio in patre multarum gentium consecrata. Primus primum suis facultatibus renunciat, & obedientię viam indefessa velocitate percurrit. Deniq; D cũ accepisset filium in senectute sua, in quo totius mundi benedictio fuerat cumulanda, dicit ei Deus [m]: [m Gen. 22. a] *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac: & offer illum mihi in holocaustum.* O quanta in verbis istis amaritudo, quãta à corde patris separatio pietatis! Iubetur namque filium occidere, os ex ossibus suis, & carnem de carne sua: filium magnę promissionis, extremę senectutis, proprię mulieris: filium mirabiliter promissum, feliciter natum, educatum innocenter. Et ne quid deesset, vt tenerrimum intra paterna viscera doloris incendiũ exundaret, additur, *vnigenitum*. Sunt namque multi filii, sed non vnigeniti. Iste sic est filius, vt & vnigenitus. Iste vnicus patri, vnigenitus matri, hęreditati reseruatus.

Ne respicias ad Ismaël, quia qui in seruitute & ex ancil- A la genitus fuerat, ad libertatem & hæreditatem minimè pertinebat. [Obedientia Abrahami vastè probata] Quia verò multi sunt filii & vnigeniti, sed non dilecti, ad exaggerandam in corde patris tribulationem, & comprobandam in mente iusti obedientiam Dominus subiungit, *quem diligis.* Vt verò teneritudo patris ex memoria dilecti nominis recrudesceret, & interior pietas ad dilectæ vocis sonum tota ferueret, *puer* nominatur ex nomine, quod vocatum erat à Domino priusquam in vtero conciperetur. Vides quantis tribulationum malleis Abrahæ pietas ferratur, cui præcipitur vt filium tollat, occidat vnigenitum, quẽ diligit immolet, Isaac percutiat? Multum tentatus, multum probatus, adustus est multum: dulcis relatio filii ad patrẽ, patris ad filium. Hanc dulcedinem & omnis affectus vicissitudinem obliuiscitur Abraham; sternit asinum suũ, ligna componit, ignem accendit, eximit gladium. Non à Domino quærit, quare: non murmurat, non conqueritur, non saltem vultum doloris ostendit: sed omnium quę præcipiuntur gnarus, in mortem filii pia crudelitate festinat. Ideo summæ & admirabilis obedientię virtus in Abrahã, & singularis excellentię laudib⁹ prędicanda.

3. B Fortissima res est obedientia vera, & quæ in animum descendere non potest, nisi à mundi huius aspergine purè presseque detersum. [Obedientia triplex: specialis ad Deũ, propria ad hominem, Communis inter Deum & hominem.] Vt autem via eius euidentius elucescat, ostendamus quantum possumus quæ sit obedientia specialis ad Deum, propria ad hominem, communis inter Deũ & hominem. Sunt quædã summè mala, quædam summè bona. Summè bona sunt diligere Deum, amare proximum, veritatem loqui, non furtum facere, non falsum testimoniũ dicere, non adulterari: & alia multa quæ sermonis breuitas numerare prohibet. Summè mala sunt eorum contraria, & similia illis. Bona præcipit Deus vt faciamus; à malis iubet vt abstineamus. Præcepti huius sancta & incommutabilis auctoritas non valet quoquo modo refelli: quia illius est charactere consignata, qui dicit [n]: *Ego Dominus, & non mutor.* [n Mala. 3. b] [Prælatis quoque obediendum.] Si ergo homo ille, quem imposuit Dominus super capita nostra, aliter sentire voluerit, ponens tenebras lucem, & lucẽ tenebras, vel præcipiat prędicta bona relinquere, vel malis præfatis adhærere, audacter refutandum est præcipientis imperium, & libera voce dicendum [o]: *Obe-* [o Act. 5. e] C *dire oportet magis Deo quàm hominibus.* Hæc est specialis obedientia ad Deum, quæ nunquam est hominis arbitrio temperanda, sed incommutabili conseruanda proposito. Certam igitur regulam tene, vt nec imperio prælatorum prædicta bona relinquas, vel facias mala. Inter summè verò mala & summè bona, quædam media sunt ad alterutrum se habentia, & boni maliq; nomen assumunt. Media sunt ambulare, sedere, loqui, tacere, comedere, ieiunare, vigilare, dormire, & si qua sunt similia: quæ si pastoris licentia fiant, summam expectant retributionem. In his igitur mediis subditi esse & obedientes debemus ad nutum præpositorũ, nihil interrogantes, propter cõscientiam [p]: [p 1. Cor. 10. f] quia in his nullum præfixit opus Deus, sed prælatorum dereliquit imperio disponenda. Non autem te moueat magister imperitus, indiscreta potestas, sed memento quia non est potestas nisi à Deo: & qui resistit potestati, resistit Dei ordinationi [q]. [q Rom. 13. a] Hæc est propria hominis obediẽtia quã homini debemus, qui homini subditi sumus. Cõmunis est etiã illa inter Deũ & hominẽ: quia quicquid obedientiæ prælatis exhibetur, ei exhibetur D qui dicit [r]: *Qui vos audit me audit.* [r Luc. 10. c] Cũ magna igitur cautela hoc tramite dicimus incedendũ: quia & multi gradus ibidem delitescunt, quorum qui vnum reliquerit, cæteros sine retributione tenebit.

4. Primus gradus obedientię est *obedire libenter.* Omnis ætas ab adolescẽtia sua prona est ad malũ [s], [s Gen. 8. d] [Obedientiæ Gradus I. Obedire libenter] & vnusquisque voluntatẽ praui cordis sui sectatur. Ab illa n. primæ præuaricationis angustia innatus est homini amor proprię volũtatis, quæ voluntatem sui Creatoris relinquens, ibi subdita est seruituti, vbi voluit dominari. Difficile est ergo suam relinquere voluntatem, & alterius voluntati deseruire. Quamlibet autẽ graue sit, non potest tamen primum obedientiæ ascendere gradum, qui voluntatem

quando homo in oculis suis magnus est. Contra quam Sapiens orat dicens d: *Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi.* Et alibi e: *Væ qui sapientes estis in oculis vestris.* Superbia oris vel linguæ, quæ & iactantia dicitur, est quando homo non solum magna de se sentit, sed etiam loquitur. Vnde Psalmista f: *Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.* Superbia operis est, quando homo exteriori quadam superbia, vt magnus appareat, agit. De qua idem Psalmista ait g: *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam.* Superbia habitus est, quando homo vt gloriosus videatur, preciosis se ornat vestibus. Vnde Paulus: *Non in veste preciosa* h. Et Dominus i: *Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt*, vbi superbia abundat. Sunt autem quinque quæ ad remedium tam mortiferæ pestis à Domino rationali animæ sunt posita, locus, corpus, tentatio diaboli, prædicatio Christi, & eius conuersatio. Locus: quia exilium: corpus, quia onerosum: tentatio, quia inquietat: Christi prædicatio, quia ædificat: & eius conuersatio, quia informat. His quasi quinque sensibus Deus humilitatem operatur in anima. Sicut enim anima vita est corporis, ita Deus vita est animæ: & sicut corpus mortuum est, quod per quinque sensus ab anima non vegetatur, ita anima mortua est quæ per hæc à Domino non humiliatur.

d Eccli. 23. a
e Esa. 5. c
f Psal. 11. a
g Psal. 100. b
h 1. Tim. 2. c
i Matt. 11. a
Antidoton quinuplex aduersus superbiam nob à Deo positū.

Sermo XLVIII.

De paupertate voluntaria.

INtrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam a. Castellum vbi Christus intrauit, voluntaria est paupertas, quæ habitatores suos à gemina impugnatione qua huius mundi amatores expugnantur, reddit securos, scilicet propria inuidia, & aliena. Paupertas enim dum putatur misera, aliena caret inuidia: & quia est voluntaria, nemini quicquam inuidet. Duæ istæ sorores, duas vitas amatorum paupertatis significant. Quidam cum Martha solliciti Domino Iesu duo pulmentaria præparant, scilicet correctionem operis cum salsamento contritionis, & opus pietatis cum condimento deuotionis. Hi verò qui cum Maria soli Deo vacant, considerantes quid sit Deus in mundo, quid in hominibus, quid in Angelis, quid in seipso, quid in reprobis contemplantur quia Deus est mundi rector & gubernator, hominum liberator & adiutor, Angelorum sapor & decor, in seipso principium & finis; reproborum terror & horror. In creaturis mirabilis, in hominibus amabilis, in Angelis desiderabilis, in seipso incomprehensibilis, in reprobis intollerabilis.

a Luc. 10. g
Paupertas vacat inuidia; propria & aliena.

Sermo XLIX.

De triplici Verbo.

DIes diei eructat verbum a. Dies diei Angelus Virgini. Dies angelus propter beatitudinē; Virgo dies propter integritatis virtutem. *Et nox nocti indicat scientiam.* Serpens nox propter malitiā: mulier nox propter ignorantiam. *Dies diei eructat verbum.* Deitas virginitati de vtero Paternæ maiestatis, in vtero maternæ integritatis. Aliter: *Dies Diei eructat verbum.* Deus Pater animæ rationali per fidem illuminatæ. *Et nox nocti indicat scientiam*, creatura irrationalis animæ rationali nondum per fidem illuminatæ. Vnde Apostolus b: *Inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur à creatura mundi.* Vnde nos dicimus, verbum indicatum, verbum inspiratum, verbum eructatum. Primum fecit cognitionem, secundum conuersionem, tertium viuificationem. Primum obfuit, secundum non profuit, tertium viuificauit. Primum obfuit: *quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum* c. Secundum non profuit: quia non data est lex quæ posset viuificare. Tertium viuificauit: quia per crucem redemit. Primum totum deforis, secundum foris & intus, tertium totum intus. Et nota, quia quòd eructatur, de plenitudine eructantis cum quodam ipsius substantiæ sapore profertur; & idcircò Sapientia incarnata dicitur habens in se omnem plenitudinem d: In miraculis cognitionem, in doctrina conuersionem, in passione viuificationem. Vnde ait Propheta e: *Venite & reuertamur ad Dominum: quia ipse cepit & sanabit nos: percutiet & curabit nos: Viuificabit nos post duos dies*, scilicet cognitionis & conuersionis: *in die tertia suscitabit nos*, voce Verbi incarnati per primam suam resurrectionem: *& viuemus in conspectu eius* viuificati per passionem, serenius illuminati per miraculorum cognitionem: *sequemurque vt cognoscamus Dominum*, instructi per doctrinæ conuersionem.

a Psal. 17. a
b Rom. 1. e
c Ibid.
d Ioan. 1. b
e Osee. 6. a

Sermo L.

De affectionibus rectè ordinandis.

EGredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem. Non dicit Ecclesiasten, aut Ididan *. Nam & his hominibus appellatus est Rex ille: & significat Iesum Christū nostrum verum Salomonem, qui est Salomon, id est pacificus in exilio: Ecclesiastes, id est, concionator in iudicio: Idida, id est, dilectus Domini in regno. Vbiq; rex. In exilio rector morum, in iudicio discretor meritorum, in regno distributor præmiorum. In exilio mansuetus, in iudicio iustus, in regno gloriosus. In exilio amabilis, in iudicio terribilis, in regno admirabilis. In diademate quo coronauit eum mater sua. Est autem hæc corona misericordiæ, & in hac imitabilis. Coronauit eum & nouerca sua coronâ miseriæ, & in hac contemptibilis. Synagogam loquor, quæ se ei non matrem exhibuit, sed nouercam. Coronabit eum familia sua coronâ iustitiæ, & in hac terribilis. Coronat eum Pater suus corona gloriæ, & in hac desiderabilis. Videant ergo eum peccatores in corona miseriæ, id est spinea, & compungantur. Videant eum filiæ Sion animæ affectuosæ in corona misericordiæ, & imitentur. Videbunt enim impii in corona iustitiæ, & peribunt. Videbunt enim sancti in corona gloriæ, & perpetualiter gaudebunt.

1.
Cant. 3. d
* Idida vocatus Salomon. Hebr. Ieded-iah.
V. Notas

Egredimini filiæ Sion, animæ delicatæ de sensu carnis ad intellectum mentis, de seruitute carnalis cōcupiscentiæ ad libertatem spiritualis intelligentiæ, *& videte regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua.* Coronātur quidem & alii imitatores ipsius, sed hoc ex industria adiuti per gratiam. Solus iste à matre coronatus est, quia solus cum ordinatis affectionibus tanquā sponsus è thalamo processit ex vtero matris. Sunt autem affectiones istæ quatuor notissimæ, amor & lætitia, timor & tristitia. Absque his non subsistit humana anima, sed quibusdam sunt in coronam, quibusdam in confusionem. Purgatæ enim & ordinatæ, gloriosam in virtutum corona reddunt animam. Inordinatæ per confusionem deiectam & ignominiosam. Purgantur autem sic. Si amātur quæ amanda sunt, si magis amantur quæ magis amanda sunt: si nō amantur quæ amanda nō sunt, amor purgatus erit. Sic & de cæteris. Ordinantur autem sic: In initio timor, deinde lætitia, post tristitia, in cōsummatione amor. Cōpositio quarum talis est. De timore & lætitia nascitur prudentia, & est timor causa prudentiæ, lætitia fructus. De lætitia & tristitia nascitur temperantia, cuius est tristitia causa, lætitia fructus. De tristitia & amore nascitur fortitudo, & est tristitia causa fortitudinis, amor fructus. Clauditur circulus coronæ. De amore & timore nascitur iustitia, & est timor causa iustitiæ, amor fructus.

2.
Affectiones quatuor in Christo ordinatæ ab vtero.
Quomodo purgandæ.
Quomodo ordinandæ.

Considera ergo quomodo istæ affectiones ordinatæ virtutes sunt, inordinatæ perturbationes. Si timorem sequatur tristitia, desperationem generat: si amorem lætitia, dissolutionem. Sequatur ergo timorem lætitia, quia timor futura cauet, lætitia de præsenti gaudet, prudentis cautelę finem lætitia possidet. Probet ergo lætitia timorem. Probatus timor nihil aliud quam prudentia est. Comitetur lætitiam tristitia, quia moderatè læta amplectitur, qui tristia reminiscitur. Temperet ergo lætitiam tristitia. Temperata lętitia nihil aliud quam temperātia est. Iungatur amor tristitię, quia fortiter sustinet tristia, qui per amorē quę sunt amanda desiderat.

3.
Ordinatę virtutes, inordinatæ sunt perturbationes.

b Act. 9. b
dicebat b: *Domine quid me vis facere?* Conuersi autem necesse est compūgātur pro præteritis delictis, in quorum remissione dicitur *Deus*, cujus tantū est, peccata remittere. Hinc est quod Saluatore nostro in terra remittēte peccata, Iudæi dicunt eū blasphemare c, quasi qui assumeret sibi quod erat soli° Dei. Quartò dicitur *fortis*. Iuxta sententiā enim Apostoli necesse est, vt *omnes qui piè volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patiantur.*
c Matt. 9. a
d 1. Tim. 3. e

2.
e Psal. 93. c
Sed quis sustineret nisi ille iuuaret? Vnde David e: *Nisi quia Dominus adiauit me, paulominus habitasset in inferno anima mea.* Cum ergò nos in tribulatione protegit, cū ipsas aërias potestates arcet à nobis ac repellit, quid aliud in hoc opere dici potest nisi fortis? Vnde dictū est f: *Dominus fortis & potēs, Dominus potēs in prælio.* Et quoniam ipsa conuersio, & vita nostra in Christo agenda est non intuitu temporalium rerū, sed spe futurorum bonorum: ideò quinto loco ponitur, *pater futuri seculi.* Pater scilicet in regeneratione corporum nostrorum. Quia vero *omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur* g: vt discernat immutationem iustorum ab iniquorum resurrectione ponitur sexto loco *princeps pacis.* Qua obtenta, tota perfectio impletur, nec iam vltra aliud quicquā appetendum relinquitur. Ipsa est enim in cuius exultatione concinit Psalmista, dicens h: *Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion: quoniam confortauit seras portarum suarū, benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem.* Horum sex nominum consequentiam & virtutem breuiter atque elegāter cōprehendit vno nomine Angelus loquēs ad Ioseph: *Et vocabis*, inquit i, *nomen eius Iesum.* Cuius videlicet nominis exponēs rationem: *Ipse enim*, ait, *saluum faciet populum suū à peccatis eorum.*
f Psal. 23. b
g 1. Cor. 14. e
B
h Psal. 147. a
i Matt. 1. d
Ibidem.

Sermo LIV.

De Apparitione Christi.

Filius° Dei apparuit, vt nos adiuuaret & erudiret: quod potest, quia est Virtus Patris & Sapientia. Virtus adiuuat, Sapientia erudit & informat. Infirmitati auxiliū est necessarium. Cæcitas eruditione indiget & doctrina. Erudiuit sanè faciens abnegare impietatē & secularia desideria, vt sobriè & iustè & piè viuamus a. Impietas erat incredulitas, quia Deum nec credebamus nec colebamus. Deum enim sicut piū est colere, sic impium est abnegare. Secularia desideria sunt concupiscētia carnis, concupiscentia oculorū, superbia vitæ: quæ trahunt & inclinant ad amorem seculi. Istis abnegatis viuit homo sobriè, refrenans concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, superbiam vitæ. Postquam vero incipit esse sobrius, contra duplicem ebrietatem duplicem ponit sobrietatem. Ebrietas exterior voluptatum effusio, interior curiositatum occupatio. E contra sobrietas exterior voluptatum restrenatio, interior curiositatum exclusio. Ita viuit homo sobriè quantum ad seipsum, iustè quantum ad proximū, cui exhibet quod iustum est. Iustitia est in duobus, in innocentia & in beneficētia. Innocētia iustitiā inchoat, beneficentia consummat. Piè quantum ad Deum. Pietas est in duobus, vt de nobis non præsumamus, sed in Deo perfectè confidamus: vt per eum omnia mundi impedimenta vincamus. In Deo non est diffidendum, sed securè & fiducialiter est agendum. Ipse tāquā pius & laudabilis medicus prius bibit potionem quā parabat suis, id est passionem & mortem sustinuit, & sic sanitatē immortalitatis accepit, & impassibilitatis docens suos vt confidenter biberent potionem quæ generat sanitatem & vitam: & qui post passionem vita æterna viuit, spem dat nobis vt idem speremus ab eo securi.
a ad Tit. 2. c
C
D

A
Sermo. LV.

De sex hydriis spiritualib.

Erant ibi positæ lapideæ sex hydriæ secundum purificationem Iudæorum a. Intelligamus has sex hydrias positas, esse sex obseruantias seruis Dei propositas, in quibus tanquam Iudæi purificari debeant. Sunt autem istæ, Silentium, Psalmodia, Vigiliæ, Ieiuniū, Opus manuum, Carnis munditia. In hydria *Silentii* purificamur à peccatis quæ verbositate contrahimus. Cuius vitii sūt octo species. Est enim verbum stultum, vanum, mendax, ociosum, dolosum, maledicum, impudicum, et accusatorium. Quæ nimirum pestis de loquacitate nascitur, & per silentii censuram, aut euertitur fūditus, aut certè ne multum noceat, reprimitur. In *psalmodia* fit duplex confessio, vbi & peccator de culpis compungitur, & Deo laudes super iudicia iustitiæ suæ dicuntur. In hac ergò hydria Iudæus quisq;, qui scilicet rectè cōfitetur *, purificatur ab immundo spiritu blasphemiæ, cui ante conuersionem subiacebat. Dum enim seipsum laudaret, ac Deū accusaret, quid aliud quàm blasphemus erat? An non sunt blasphemi qui dicunt b, *non est æqua via Domini?* An non insipiens ille blasphemus, qui dicit in corde suo c, *non est Deus?* Iam verò conuersus & cōfessus, canticisq; diuinis instructus, correcta vita corrigit & verba; seq; ipsum accusans, mala sibi computat: Deum autem laudans, bonū quod in se videt, non sibi sed illi applicat: & hoc totum agitur in psalmodia. Per psalmodiam accipe quicquid Deo agitur cū mentis melodia, siue sint psalmi, siue hymni, siue etiam quæcunque cantica.
1.
a Ioan. 2. a
Sex hydriæ typol.
1. Silentium
Loquacitatis octo species.
2. Psalmodia.
* Iuda hebr. interpr. confessi.
b Ezech. 18. f
B
c Psal. 52. a

Tertiam hydriam posui superius *Vigilias*: has semper debet comitari orationum instantia. Vnde & Dominus in Euangelio legitur in oratione pernoctasse d; & discipulos suos exhortās, vtrumq; simul coniunxit, dicēs e: *Vigilate & orate, vt non intretis in tentationē.* Tales vigiliæ abluunt nos à sordibus quas contraximus per somnolentiam resoluti, dum obliuione quadā à via salutis intepuimus ac torpuimus. Quarta hydria est *Ieiunium*, de quo quis dubitet an & ipsū purificet? Vera est illa sententia: Contraria curantur cōtrariis. Si ergo per gulam peccauimus & ingluuiē, quid restat nisi vt per abstinentiam reparemur? Nec solum huius vitii fit per ieiunium purificatio, insuper & virtus ad expellēdos dæmones comparatur, dicente Domino f: *Hoc genus in nullo potest exire nisi in oratione & ieiunio.*
2.
3. Vigiliæ.
d Luc. 6. b
e Marc. 14. d & Luc. 22.
4. Ieiunium.
Eius vtilitas.
C
f Marc. 9. e

Sequitur quinta hydria quæ dicitur, *Opus manuum.* In quo si quæratur an sit aliqua purificatio, facilè potest inueniri per multa. Nam vt plurima prætereeam, hoc solū quanti sit præconii, quantæ gratiæ, quis dignè æstimet suo se quēque labore transigere, ac nullius aliquid desiderare? Ac ne me quisquam putet hæc magis declamatoriè quàm ex veritate proferre, audiat ipsum doctorem nostrum in fide & veritate Apostolum Paulum scribentem ad Thessalonicenses, hæc ipsa docentem & præcipientem: *Rogamus vos*, inquit g, *fratres, vt abundetis magis, & operam detis vt quieti sitis, & vt vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris sicut præcepimus vobis, & vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis.* Audiat eundem ipsum facientem quæ docebat. *Ipsi enim scitis*, inquit h, *quemadmodum oporteat vos imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque panem gratis manducauimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione, nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus.* Item audiat docentem quæ faciebat i: *Cum essemus apud vos, hæc denunciabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet.* Vides quàm sollicitè obseruandum præcepit Doctor gentium opus manuum? Cur hoc tantoperè curauit, nisi quia sicut bonus & diligens pastor hoc ouium saluti plurimum expedire prouidit?
3.
5. Opus manuum.
Commendatur testimonio & Exemplo Apost.
g 1. Thess. 4. c
h 2. Thess. 3. b
D
i Ibidem. c

Restat vltima, *Carnis munditia.* In hac fit purificatio ab illa quinquepertita corporis illecebra, visus, auditus, gustus, odoratus, tactus. Et cætera quidem prædicta,
4.
6 Munditia carnis.

b Act. 9. b dicebat b: *Domine quid me vis facere?* Conuersi autem necesse est compungatur pro præteritis delictis, in quorum remissione dicitur *Deus*, cujus tantū est, peccata remittere. Hinc est quod Saluatore nostro in terra
c Matt. 9. a remittēte peccata, Iudæi dicunt eū blasphemare c, quasi qui assumeret sibi quod erat soli* Dei. Quartò dicitur *fortis*. Iuxta sententiā enim Apostoli necesse est, vt
d 2. Tim. 3. c *omnes qui pie volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patiantur*.

5. Sed quis sustineret nisi ille iuuaret? Vnde Dauid e:
e Psal. 93. c *Nisi quia Dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea*. Cum ergò nos in tribulatione protegit, cū ipsas aërias potestates arcet à nobis ac repellit, quid aliud in hoc opere dici potest nisi fortis?
f Psal. 23. b Vnde dictū est f: *Dominus fortis & potēs, Dominus potēs in prælio*. Et quoniam ipsa conuersio, & vita nostra in Christo agenda est non intuitu temporalium rerū, sed spe futurorum bonorum: ideò quinto loco ponitur, *pater futuri seculi*. Patet scilicet in regeneratione
g 1. Cor. 15. f ne corporum nostrorum. Quia vero *omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur* g: vt discernat immutationem iustorum ab iniquorum resurrectione ponitur sexto loco *princeps pacis*. Qua obtenta, tota perfectio impletur, nec iam vltra aliud quicquā appetendum relinquitur. Ipsa est enim in cuius exulta-
h Psal. 147. a tione concinit Psalmista, dicens h: *Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion: quoniam confortauit seras portarum tuarū, benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem*. Horum sex nominum consequentiam & virtutem breuiter atque elegāter cōprehendit vno
i Matt. 1. d nomine Angelus loquēs ad Ioseph: *Et vocabit*, inquit i, *nomen eius Iesum*. Cuius videlicet nominis exponēs ra-
Ibidem. tionem: *Ipse enim*, ait, *saluum faciet populum suū à peccatis eorum*.

Sermo LIV.

De *Apparitione Christi*.

Filius Dei apparuit, vt nos adiuuaret & erudiret: quod potest, quia est Virtus Patris & Sapientia. Virtus adiuuat, Sapientia erudit & informat. Infirmitati auxiliū est necessarium. Cæcitas eruditione indiget & doctrina. Erudiuit sanè faciens abnegare impietaté & secu-
a ad Tit. 2. c laria desideria, vt sobriè & iustè & piè viuamus a. Impietas erat incredulitas, quia Deum nec credebamus nec colebamus. Deum enim sicut piū est colere, sic impium est abnegare. Secularia desideria sunt concupiscētia carnis, concupiscentia oculorū, superbia vitæ: quæ trahunt & inclinant ad amorem seculi. Istis abnegatis viuit homo sobriè, refrenans concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, superbiam vitæ. Postquam vero incipit esse sobrius, contra duplicem ebrietatem duplicem ponit sobrietatem. Ebrietas exterior voluptatum effusio, interior curiositatum occupatio. Econtra sobrietas exterior voluptatum refrenatio, interior curiositatum exclusio. Ita viuit homo sobriè quantum ad seipsum, iustè quantum ad proximū, cui exhibet quod iustum est. Iustitia est in duobus, in innocentia & in beneficētia. Innocētia iustitiā inchoat, beneficentia consummat. Piè quantum ad Deum. Pietas est in duobus, vt de nobis non præsumamus, sed in Deo perfectè confidamus: vt per eum omnia mundi impedimenta vincamus. In Deo non est diffidendum, sed securè & fiducialiter est agendum. Ipse tāquā pius & laudabilis medicus prius bibit potionem quā parabat suis, id est passionem & mortem sustinuit, & sic sanitaté immortalitatis accepit, & impassibilitatis docens suos vt confidenter biberent potionem quæ generat sanitatem & vitam: & qui post passionem vita æterna viuit, spem dat nobis vt idem speremus ab eo securi.

Sermo LV.

De sex hydriis spiritualib.

Erant ibi positæ lapideæ sex hydriæ secundum purificationem Iudæorum a. Intelligamus has sex hydrias positas, esse sex obseruantias seruis Dei propositas, in quibus tanquam Iudæi purificari debeant. Sunt autem istæ, Silentium, Psalmodia, Vigiliæ, Ieiuniū, Opus manuum, Carnis munditia. In hydria *Silentii* purificamur à peccatis quæ verbositate contrahimus. Cuius vitii sūt octo species. Est enim verbum stultum, vanum, mendax, ociosum, dolosum, maledicum, impudicum, excusatorium. Quæ nimirum pestis de loquacitate nascitur, & per silentii censuram, aut euertitur fūditus, aut certè ne multum noceat, reprimitur. In *psalmodia* fit duplex confessio, vbi & peccator de culpis compungitur, & Deo laudes super iudicia iustitiæ suæ dicūtur. In hac ergò hydria Iudæus quisq;, qui scilicet rectè cōfitetur*, purificatur ab immundo spiritu blasphemiæ, cui ante conuersionem subiacebat. Dum enim seipsum laudaret, ac Deū accusaret, quid aliud quàm blasphemus erat? An non sunt blasphemi qui dicunt b, *non est æqua via Domini?* An non insipiens ille blasphemus, qui dicit in corde suo c, *non est Deus?* Iam verò conuersus & cōfessus, canticisq; diuinis instructus, correcta vita corrigit & verba; seq; ipsum accusans, mala sibi computat: Deum autem laudans, bonū quod in se videt, non sibi sed illi applicat: & hoc totum agitur in psalmodia. Per psalmodiam accipe quicquid Deo agitur cū mentis melodia, siue sint psalmi, siue hymni, siue etiam quæcunque cantica.

Tertiam hydriam posui superius *Vigilias*: has semper debet comitari orationum instantia. Vnde & Dominus in Euangelio legitur in oratione pernoctasse d: & discipulos suos exhortās, vtrumq; simul coniunxit, dicēs e: *Vigilate & orate, vt non intretis in tentationē*. Tales vigiliæ abluunt nos à sordibus quas contraximus per somnolentiam resoluti, dum obliuione quadā à via salutis intepuimus ac torpuimus. Quarta hydria est *Ieiunium*, de quo quis dubitet an & ipsū purificet? Vera est illa sententia: Contrariis curantur cōtraria. Si ergo per gulam peccauimus & ingluuié, quid restat nisi vt per abstinentiam reparemur? Nec solum huius vitii fit per ieiunium purificatio, insuper & virtus ad expellēdos dæmones comparatur, dicente Domino f: *Hoc genus in nullo potest exire nisi in oratione & ieiunio*.

Sequitur quinta hydria quæ dicitur, *Opus manuum*. In quo si quæratur an sit aliqua purificatio, faciliè potest inueniri per multa. Nam vt plurima præteream, hoc solū quanti sit præconii, quantæ gratiæ, quisdignè æstimet suo se quēque labore transigere, ac nullius aliquid desiderare? Ac ne me quisquam putet hæc magis declamatoriè quàm ex veritate proferre, audiat ipsum doctorem nostrum in fide & veritate Apostolum Paulum scribentem ad Thessalonicenses, hæc ipsa docentem & præcipientem: *Rogamus vos*, inquit g, *fratres, vt abundetis magis, & operam detis vt quieti sitis, & vt vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris sicut præcepimus vobis, & vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis*. Audiat eundem ipsum facientem quæ docebat. *Ipsi enim scitis*, inquit h, *quemadmodum oporteat vos imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque panem gratis manducauimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus*. Item audiat docentem quæ faciebat i: *Cum essemus apud vos, hæc denunciabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet*. Vides quàm sollicitè obseruandum præcepit Doctor gentium opus manuum? Cur hoc tantoperè curauit, nisi quia sicut bonus & diligens pastor hoc ouium saluti plurimum expedire prouidit?

Restat vltima, *Carnis munditia*. In hac fit purificatio ab illa quinquepertita corporis illecebra, visus, auditus gustus, odoratus, tactus. Et cætera quidem prædicta,

Marginalia (right column): a Ioan. 2. a — 1. Sex hydriæ tropol. — 1. Silentium — Loquacitatis octo species. — 2. Psalmodia. — * Iuda hebr. interpr. confessio. — b Ezech. 18. f — c Psal. 52. a — 2. — 3. Vigiliæ. — d Luc. 6. b — e Matt. 14. d & Luc. 22. — 4. Ieiunium. — Eius vtilitas. — f Matt. 9. — 3. — 5. Opus manuum. — Commendatur testimonio & Exemplo Apost. — g 1. Thes. 4. a — h 2. Thes. 3. b — i Ibidem. — 4. — 6 Mundities carnis.

dicta, id est, silentiũ, psalmodia, vigiliæ, ieiunium, opus manuum exerceri sine ista possũt: sed si lumbi præcincti non sint, id est, si desit carnis munditia, lucernæ ardentes quid prodetunt? Hinc ergò colligendum est quòd sit necessaria huius hydriæ purificatio, quæ sola omnibus supradictis æquipollentem obtinet vim salutis. Et notandum quòd in his omnibus obseruantiis quatuor primas debemus nobis, quintam proximo, sextã Deo. Nam silentium, psalmodiam, vigilias, ieiunium debet quisque exercere propter seipsum; hoc est propter suam disciplinam: opus manuum propter proximum, ne quẽ grauet, sed magis habeat vnde tribuat necessitatem patienti: carnis munditiam propter Deũ, vt illi placeat, & eius voluntatem faciat. Vnde scriptum est k: *Hæc est enim volũtas Dei sanctificatio vestra, vt abstineatis vos à fornicatione, vt sciat vnusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione & honore.* Quod autem illæ hydriæ lapideæ dicuntur, significat quòd sine aliqua difficultate obseruari non possunt, & quòd dura & aspera est via quæ ducit ad vitam. Vel certè lapideæ dicuntur propter fortitudinẽ, ne facilè frangantur aut dissoluantur, & effundatur liquor gratiæ qui in eis continetur: quod vtique citò contingere posset, si vel fictiles essent, vel ligneæ, seu cuiuslibet alterius fragilis materiæ. Vel etiam lapideæ, id est Christianæ, à lapide Christo, vt scilicet in fide Christi fiant.

(Margin: Eius necessitas. — Ordinatio istarum hydriarum. — k 1. Thess. 4. a — A — B)

Sermo LVI.*

De hydriis mysticis implendis triplici timore.

(Margin: * videtur cohærere cum superiore Serm.)

1. CApiẽtes singula metretas binas vel ternas a. Hic primum sciendum est, quòd huiusmodi hydriæ aliquando sunt vacuæ, aliquando sunt plenæ. Plenæ autẽ aliquando veneno, aliquando aquã, interdum etiã vino. Vacuæ quippe & inanes sunt, cum pro inani gloria, vel aliquo temporali emolumẽto fiunt. Plenæ veneno sunt, si cũ murmure & animi rancore geruntur. Aqua plenæ dicuntur, cũ ex timore Dei obseruantur. Siquidem per aquã timor intelligitur. Vnde & apud Salomonem legitur a *Timor Domini fons vitæ.* Vino autem plenæ sunt, cum timor vertitur in amorem; cũ charitas excludit timorem; cum ea quæ prius obseruabantur timore pœnæ, iam exercentur delectatione & amore iustitiæ. Vt vacuæ vel veneno infectæ sint nõ vult Dominus, vt impleantur aqua iubet Dominus: vt autẽ aqua in vinum vertatur, hoc facit Dominus. Sed quibus implere hydrias aqua imperat Dominus? Ministris vtiq; quos & cõstituit super familiam suam, vt dent illi in tẽpore tritici mensuram: quibus tamen Maria primũ suggesserit, dicẽs b: *Quodcunq; dixerit vobis, facite.* Quo exẽplo innuitur quòd officium prædicationis non debeot vsurpare sibi, nisi quos Maria, id est, mater gratiæ prius instruxerit. Alioquin dicetur eis. *Regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & ego ignoraui* c. Implent ergo ministri hydrias aqua: prædicãt mira de dulcedine regni: intentant horrẽda de terrore supplicii: fit sũm* auditoribus deuitoq; timor, ne vel illo fraudẽtur, vel isto plectantur; & ita capiunt hydriæ metretas binas. Quid est autẽ vel ternas? Addatur illis duobus tertius timor, & capiunt hydriæ metretas ternas. Et illi quidem duo prædicti timores de futuro, sũt valdè vtiles. Sed est alt* timor de præsẽti multò probabilior, quo timet homo, & semper est pauidus, ne interna gratia deseratur. Quisquis igitur hoc timore repletus fuerit, profectò binis metretas ternas addidit.

(Margin: a Ioan. 2. a — a Prou. 14. d — C — b Ioan. 2. a — c Osee 8. a — Timor triplex, vel amittẽdi gloriam, vel incurrendi gehennam, vel perdendi gratiam. — D)

2. Notandum autẽ quòd cum hydriæ plenæ factæ sunt vsq; ad summũ, tunc aqua versa est in vinum bonum, quia nimirum ordo rationis est, vt si timor est initium charitatis, perfectũ sequatur etiam plenitudo dilectionis. Vnde etiã Architriclinus dicit ad spõsum d: *Omnis homo primum vinum bonum ponit: & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem seruasti vinum bonum vsq; adhuc.* Consuetudinis est secularium hominũ, vt cum aliquem honorem adipisci desiderãt, cæteros sibi prius per amorem acquirant. Cũ verò adepti fuerint, elati potestate, eos ipsos per timorẽ sibi postmodum subiiciunt, quibus prius priuati nõ terrorẽ, sed amorem exhibuerant. Isti ponunt primum bonum vinũ, id est, amorem: & cum inebriati fuerint, tũc id quod deterius est, id est, timorem. E contrariò facit Sponsus noster. Semper enim seruat ad vltimũ bonũ vinum: quod verò in eius cõparatione deterius est, ante propinat dicens e: *Fili accedẽs ad seruitutẽ Dei, sta in timore.* Si ex timore te feceris ipsius seruũ, faciet te ex charitate amicũ suum. Et sic aqua timoris cõmutabitur in vinũ dilectionis. Ad hoc enim purificaris in illis sex hydriis aqua timoris, ad hoc in timore accedis ad ipsum tanquam seruus ad Dominum, vt de seruo proueharis in filium.

(Margin: d Ioan. 2. a — A — Timor tandem conuertitur in amorem. — e Eccli. 2. a)

Sermo LVII.

De septem signaculis per Christum solutis.

1. ECce vicit leo de tribu Iuda: radix Dauid aperire librum, & soluere septem signacula eius a. Septẽ signacula sunt, temporalis natiuitas, legalis circũcisio, Matris purgatio, fuga in Aegyptũ, carnis necessitudo, baptismus, passio. Hæc siquidẽ sunt veræ quędam humanitatis insignia, quibus se teneri ac ligari voluit incarnata Dei sapiẽtia. Ipsa quippe est secũda in Trinitate persona: & licet eãdẽ incarnationẽ simul fecerint Pater & Filius & Spiritus sanctus, non tamen Pater aut Spiritus sanctus est incarnatus, sed solus Filius. Impleuit quidẽ & Pater & Spiritus sanctus carnẽ Filii, à quo neuter eorũ poterat separari; sed impleuit maiestate, nõ susceptione. Ideoq; Filius ostẽdit in carne potentiam Patris per opera, exhibuit bonitatẽ Spiritus sãcti remittẽdo peccata; & quod ipse erat, id est, Sapientia, occultauit per illa prædicta signacula. Facta est igitur res mira & obstupenda. Infirmata est virtus sũma, & vt ita dicam, si dici liceat, quod tamẽ reuerenter dico: quasi infatuata est sapientia. Nec erubesco dicere quod nõ erubuit Doctor gentiũ docere. Sic nempe credidit, sic docuit, sic scriptum reliquit. *Nos*, inquit b, *prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autẽ stultitiã: ipsis autẽ vocatis Iudæis atq; Græcis, Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam: quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.*

(Margin: a Apoc. 5. b — B — SS. Trinitatis operatio circa Incarnationem Christi — b 1. Cor. 1. d — C)

2. Verumtamen hæc virtus abscondenda erat, & in humilitate perficienda: vt omnium implerentur oracula Prophetarũ. Passus est ergo in cruce impassibilis neus & in carne nostra mortali mortuus ac sepultus immortalis Dei Filius. Sed ecce tertia die resurrexit à mortuis: & qui Agnus extiterat in passione, Leo factus est in resurrectione. *Surrexit, & vicit Leo de tribu Iuda*: quia mortẽ quã ex infirmitate nostra pertulit, ex virtute sua resurgendo calcauit. *Resurgens enim à mortuis, iam non moritur, mors illi vltra nõ dominabitur* c. Resurgendo autẽ & in cœlum ascendendo, librũ aperuit, quia nimirũ ex auctoritate sacræ Scripturæ quod Deus esset, innotuit. Vnde scriptũ est d: *Exaltare super cœlos Deus & super omnem terram gloria tua.* Septẽ quoq; eiusdẽ libri signacula soluit; quãdo eloquia sacra fidelium mẽtibus reseruauit: & quicquid de mysteriis suis, lex & Prophetæ sub allegoriis prædixerant, de his scilicet, quę per hominem temporaliter gessit, de se prædicta, & in se ac per se completa, luce clarius indicauit.

(Margin: Christi virtus & sapientia in opere Redemp. per humilit. abscondita. — c Rom. 6. b — d Psal. 107. a — D)

Sermo LVIII.

De tribus mulieribus mortuum vngentibus, id est, mente, manu, lingua salutem proximi curantibus.

1. QVid est quod post mortẽ eius tres illæ sãctæ mulieres emerunt aromata a, vt in monumẽto positũ vngerent eum? Quid in sua actione nobis reliquerunt imitandum? Res enim gesta (vt ait beatus Gregorius) aliquid in sancta Ecclesia signat gerẽdum. Et nos ergo si Christum mortuum, id est, fidẽ Christi mortuam in corde

(Margin: a Marc. 16. a — S. Greg. in Homil. Pasch.)

corde cuiuspiam fratris senserimus, danda nobis opera est, vt ad vngendum corpus mortuum emptis aromatibus accedamus. Significant autem tres illæ mulieres tres in nobis efficientias, quæ sibi congrua comparant aromata. Quæ sunt illæ? Mens, manus, lingua. Omnis enim qui emit, dat & accipit aliquid: & quod dat, perdit, vt possideat quod accipit. Dat igitur *mens* nummum propriæ volontatis, & comparat affectum compassionis, zelum iustitiæ, discretionem consilij. Dat *manus* obedientiam, & emit in tribulatione patientiam, in opere perseuerantiam, in carne continentiam. Dat *lingua* nummum confessionis, & accipit modum in correctione, copiam in exhortatione, efficaciam in persuasione.

Tres mulieres tropolog.

2.
b Ibidem.

Talibus vnguentis compositis dum ad monumentum simul veniunt colloquuntur inuicem & dicunt b: *Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti?* Lapis iste est, vel nimia tristitia, vel pigritia, vel duritia, quæ dum cordis aditum obstruit, frustra ad vngendum mortuum mens, vel manus, vel lingua cum quibuslibet aromatibus venit. Sed quoniam scriptum est c: *Præparationem cordis eius audiuit auris tua*: vident lapidem reuolutum, introeunt in monumentum: & quem vngere volebant mortuum, audiunt suscitatum. Quis hoc indicat? Quis hoc prædicat? Angelus vtiq; testis resurrectionis. Videtur scilicet huius in quo Christus resurrexit, vultus lætior, aspectus venustior, sermo purior, incessus modestior, & ad omne opus bonum spiritus promptior. Quæ omnia quid sunt aliud quam quidam internæ resurrectionis hilaris nuncius? Cætera quoq; quæ in Christi resurrectione gesta vel dicta sunt, vtpote de inuento sudario, ac de ipso domino in Galilæa videndo, & alijs quæ euangelica continet historia, possunt nimirum iuxta cœptam tropologiam interpretari, vt quod historicè præcessit in capite, consequenter etiam credatur fieri moraliter in eius corpore.

c Psal. 9. g

B

SERMO LIX.

De tribus panibus hominis spiritualis.

a Luc. 11. b

AMice commoda mihi tres panes a. Veniens ad nos de via noster amicus, id est, quilibet conuersus proximus, tribus panibus reficiendus est. Primus panis est *continentia*, qua restringitur corpus ne deinceps per mortiferas voluptates defluat. Secundus est *humilitas*, quia instruitur anima ne de ipsa sua continentia superbiat. Tertius est *feruor charitatis*, quo accenditur spiritus, vt vtrumque, id est, corpus & animam in castitate & humilitate perseueranter custodiat. His tribus virtutibus, id est, castitatis, humilitatis, charitatis, tanquam tribus panibus reficitur homo Dei & roboratur, vt secundum Apostolum b in die aduentus Domini sit integer spiritus, anima & corpus. Spiritum autem voco gratiam, quæ iuxta Apostolū eundem c adiuuat infirmitatem nostram ne deficiamus, donec suo tempore metamus bonum quod seminauimus. Vocatur primus panis carnalis vel corporalis, secūdus rationalis, tertius spiritualis. Hi panes quotiens desunt, à Deo requirendi sunt. Meritò autem tres quæruntur, quia tres reficiēdi veniunt: Anima quasi vir, Caro quasi coniunx, Spiritus velut vtriusq; vernaculus. Et notandum quòd non ait, da: sed, *commoda mihi tres panes*, quasi redditurus: quia sacerdos peccatori conuertenti debet quidem gratiam diuinitus impetrare, fructum vero eiusdem gratiæ non sibi debet, sed Deo referre.

b 1 Cor. 1. a

c Rom. 8. e

C

SERMO LX.

De Christi itemque nostro descensu, & ascensu.

1.
a Ioan. 3. b

NEmo ascendit in cœlum nisi qui de cœlo descendit, filius hominis qui est in cœlo a. Dominus & Saluator noster Iesus Christus volēs nos docere quomodo in cœlum ascenderemus, ipse fecit quod docuit, ascēdit in cœlum. Et quoniam ascendere non poterat, nisi prius descenderet: descendere autem eum vel ascendere non patiebatur diuinitatis suæ simplicitas: quippe quæ nec minui potest nec augeri, aut aliquo modo variari: assumpsit in vnitatem suæ personæ naturam nostram, id est humanam, in qua descenderet & ascenderet; viamq; nobis qua & nos ascenderemus, ostenderet. Quod totum indicant sancti Euangelij verba proposita. In eo enim quod dictum est, *Nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit*, assumptio humanæ naturæ exprimitur: in eo autem quod infertur, *qui est in cœlo*, diuinitatis suæ incommutabilitas ostenditur. In quibus verbis illud etiam innuitur quòd ipse sit *via* per quam ascendamus; ipse *patria* vbi maneamus: via scilicet transeuntibus, patria peruenientibus. Manens itaq; quod erat in natura sua, descendit & ascendit propter nos in nostra: attingens nimirum à fine vsque ad finem fortiter, & disponens omnia suauiter b. Descendit siquidem quo inferius non decuit; ascēdit quo celsius non potuit. Infimumq; descensum egit fortiter, quia virtus erat: ascensum disposuit suauiter, quia sapientia erat. *Descendit* autem dictum est, non cecidit: quia qui cadit, sine gradu ruit: qui autem descendit, gradatim pedem ponit.

A

Christi descēsus & ascensus expenduntur.

b Sap. 8. a

B

2.
Descensus triplex: seu tres eius gradus.

Sunt ergò gradus in descendendo sunt in ascendendo. In descendendo primus quidem gradus est à summo cœlo vsque ad carnem, secundus vsque ad crucē; tertius vsque ad mortem. Ecce quousq; descendit. Nunquid amplius potuit? Poterat iam certè rex noster dicere, & quasi quodam operis effectu clamat c: *Quid vltra debui facere & non feci? Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis* d. Vidimus descēsum, videamus & ascensum. Sed & ille quoq; triplex est; & eius primus gradus gloria resurrectionis; secundus potestas iudicij; tertius consessus ad dexteram Patris. Et de morte quidem meruit resurrectionem; de cruce iudicij potestatem: vt quoniam in illa iniustè iudicatus est, de illa iustam obtineret iudicis censuram, ipso post resurrectionem dicente e: *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra*. Ipsam verò serui formam, id est, carnem in qua passus & mortuus est, resuscitatam euexit super omnes cœlos, & super omnes Angelorum choros, vsque ad dexteram Patris. Quid hac dispositione suauius, vbi mors absorbetur in victoria, vbi ignominia crucis vertitur in gloriam? vt de illa dicant sancti f: *Absit mihi gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi*: vbi & ipsa carnis humilitas ex hoc mundo transit ad Patrem. Hac ascensione nihil sublimius, hoc honore nihil gloriosius dici potest aut cogitari. Sic per incarnationis suæ mysterium descendit & ascendit Dominus: relinquens nobis exemplum vt sequamur vestigia eius.

c Esa. 5. a

d Ioan. 15. a
Ascēsus quoque gradus tres.

e Matt. 28. d

C

f Gal. 6. d

3.

Sumamus & nos de mysterio eius moribus nostris exemplum. *Qui enim dicit se in Christo manere debet sicut ipse ambulauit, & ipse ambulare* g. Descēdamus per viam humilitatis, ponaturque nobis primus eius gradus, id est primus profectus, nolle dominari; secundus velle subijci; tertius in ipsa subiectione quaslibet contumelias, & iniurias illatas æquanimiter pati. Primo gradu caruit in cœlo Lucifer ille, qui dixit in corde suo h: *In cœlum ascendam, super astra Dei exaltabo solium meū: sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis: ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo*. Hæc dicens irreparabiliter cecidit de cœlo: & hoc ideò fortè, quia omnino intollerabilis superbia est, velle dominari. Secundo gradu caruerunt primi homines in paradiso, qui licet sua maluerint voluntate abuti, quàm Creatori subijci: non tamen præsumpserunt cæteris suæ sortis dominari. Ideoq; culpa eorum & pœna lōgè extitit dissimilis superbiæ atque ruinæ diaboli: vnde & diuinâ clementiâ quandoque meruerunt reparari. Tertium gradum non habent qui ad tempus credunt, sed in tempore tentationis recedunt.

g 1. Ioan. 2. a
Christi descensuo & ascensus quomodo à nob. imitandus.
h Esa. 14. d
Descensus nostri tres gradus.

D

4.

Hæc dicimus vt sciamus à quorum imitatione declinare debeamus. Nam & diabolus, & homo vterque ascendere præposterè voluit: hic ad scientiam, ille ad potentiam, ambo ad superbiam. Non sic ascendere velimus, quin potius audiamus prophetam quęrētem quomodo ascendendum sit. *Quis*, inquit i, *ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens*

i Psal. 23. a

Ascensus nostri totidem.

manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo. Vbi notandum, quod triplicem gradum ascendendi constituit. Primus gradus est innocentia operis, secundus munditia cordis: tertius, fructus ædificationis. Quos gradus miro modo inuenimus in superioribus gradibus ascensionis. Ibi quippe fuerat tertius gradus, tolerantia iniuriarum. Ipsa est enim quæ probat huius ascensionis primum gradum, id est, innocentiam operis. Ibi secundus fuerat patientia subiectionis: & ipsam operatur munditia cordis, quæ est secundus ascensionis gradus. Ad hoc enim doctores prælatos habemus, vt cor mundemus, dicente Domino: *Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis* [K]. Ibi etiam primus gradus fuerat contemptus dominationis: hic tertius est fructus ædificationis. Quisquis autem dominari non appetit, is profectò fructuosè præest cæteris instituendis.

K Ioan. 15. e

A

Sermo LXI.

De quatuor montibus ascendendis.

1.

a Psal. 23. a

B

QVis ascendet in montem Domini a? Ascēdit quidem semel Christus corporaliter super altitudinem cœlorum; sed & nunc ascendit quotidie spiritualiter in cordibus electorum. Si ergo volumus & nos cum eo ascendere, ascendendum nobis est in montes virtutum de vallibus vitiorum. Est autem gemina species ipsorum vitiorum. Alia enim sunt quæ nocent nobis, alia quæ proximis. Illa flagitia, ista vocantur facinora: & hæc omnia dicuntur vallis lachrymarum, quia omni fletus fluuio plangenda est vita peccatorum. De valle flagitiorum ascenditur ad montem castitatis triplici continentiâ, membrorum, sensuum, cogitationum. In prima continentia cohibetur actus, in secunda vitatur aspectus, in tertia resecatur affectus. Item de valle facinorum ascēditur in montem innocentiæ. Hic erigitur scala: *Quod tibi non vis fieri, alii ne facias* b: & ponitur in ea triplex gradus timoris, vel eius scilicet qui patitur, ne reddat talionem: vel superioris potestatis, ne inferat vltionem: vel æterni iudicis, qui reddit vnicuiq; secundum opera sua. Cum autem ad hunc montem ascenderint, iam iusti sunt, & ex fide viuūt, sed necesse est eos secundum Apostolum persecutionem pati.

Mons castitatis.

Mons innocentiæ.

b vide Matt. 7. b & Tob. 4.

c 2. Tim. 3. e

C

2.

Mons patientiæ.

Itaque confugiendum est de monte innocentiæ ad montem patientiæ: & hic quoque erigitur scala triplicis gradus. Primus est Domini passio; secundus Martyrum fortitudo; tertius præmij magnitudo. Possunt sanè gradus isti dici gradus pudoris; sicut in innocentia fuerunt gradus timoris. Et nota, quòd mons iste patientiæ secundum hos gradus est arduus, spinosus, aridus. Arduus propter difficultatem imitandi passionem Domini, spinosus propter aculeos tentationū quæ multiplices sunt, damna scilicet rerum, contumeliæ verborum, cruciatus corporū, in quibus sancti Martyres examinantur. Aridus propter retributionem præmiorum, quę non in hoc seculo speratur, sed in futuro. Post hunc montem restat ei alius mons ascendendus, mons scilicet montium: ad quem cū peruenerit, iam in eo Deus requiescit. Vnde scriptū est d: *Factus est in pace locus eius.* Sed & in hoc monte pacis erigitur scala charitatis, vnde Dominus dicit e: *Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis.* Volumus siquidem retribui nobis, volumus ignosci, volumus gratis dari.

Isque perquam arduus.

Mons pacis.

d Psal. 75. a

e Matt. 7. b & Tob. 4.

D

Sermo LXII.

De Varia & vera sequela Christi.

a Ioan. 12. d

QVi mihi ministrat, me sequatur a. Quidam sunt qui non sequuntur Christum, sed fugiunt. Alij non sequuntur, sed præeunt. Nonnulli sequuntur, sed non assequuntur. Alij verò sequuntur, & consequuntur. Non sequuntur, sed fugiunt qui necdum peccare desistunt, de quibus scriptum est b: *Omnis qui malè agit, odit lucem.* Et Propheta c: *Ecce isti qui elongant se à te, peribunt.* Non sequuntur, sed præeunt, qui magistrorum sententiis suas præferunt. Quorum imaginem tenebat Petrus cum pro salute nostra volētem pati Dominū increparet, dicens d: *Absit à te Domine, non erit tibi hoc.* Sequuntur, sed non assequuntur, qui segniter ac remissè agunt, vel vsque ad finem non perseuerantes de medio itinere reuertuntur. Talibus dicit Apostolus e: *Remissas manus, & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, vt non claudicans quis erret, magis autem sanetur.* Sequuntur & consequuntur, qui viam humilitatis eius deuoto mentis affectu perseueráter imitantur. Huiusmodi verè sequuntur Dominum. *Qui mihi ministrat* f, *me sequatur*, id est, me imitetur. Quo fructu? *Vt vbi sum ego*, inquit, *ibi sit & minister meus.* Fructus itaque huius imitationis mansio est æternæ beatitudinis.

b Ioan. 3. c

c Psal. 72. d

A

d Matt. 16 c

e Hebr. 12. c

f Ioan 12. d

Sermo LXIII.

De tribus mediis recuperandæ beatitudinis à Christo præscriptis.

Qui vult venire post me, &c.

B

QVi vult, veniat post me, per me, ad me. Post me, quia veritas sum: per me, quia via sum: ad me, quia vita sum. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum & tollat crucem suam, & sequatur me* a. Tria proposuit Christus Dei virtus & Dei sapientia, Angelus magni consilij, animæ rationali ad imaginem Trinitatis factæ, scilicet seruitutem, vilitatem, asperitatem. In abnegatione sui seruitus; in toleratione crucis vilitas; in imitatione Christi designatur asperitas: vt quæ per inobedientiam de statu trinæ felicitatis ceciderat, humiliata afflictione trinæ miseriæ per obedientiam resurgat. Ceciderat enim à seipsa, à societate Angelorū, à visione Dei, id est, à libertate, à dignitate, à beatitudine. Audiat ergò consilium, vt abnegando semetipsam, id est, propriam voluntatem, suī libertatem recuperet: tollendo crucem suam, id est, carnem suam cum vitiis & concupiscentiis crucifigendo, per continentiæ bonum recuperet societatem Angelorū: sequendo Christum, id est eius passionem imitando, recuperet claritatis eius visionem: quia si compatimur ei, & conregnabimus.

a Luc. 9. d

b Rom. 8. d

C

Sermo LXIV.

De preciosa vita & morte sanctorum.

Preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius a.

a Psal. 115. a

1.

Mors sanctorum tripliciter preciosa.

PReciosam in conspectu Domini mortem sanctorum eius facit aliquando vita; aliquando causa, aliquando vita simul cum causa. In Confessoribus qui in Domino moriuntur, facit preciosam, vita. In Martyribus qui pro Domino moriuntur, facit eam preciosam, aliquando sola causa, aliquandò causa pariter & vita. Et illa quidem mors preciosa est, quam commendat vita: preciosior vero quam facit causa, preciosissima verò quam præuenit vita simul cum causa.

2.

Tria faciunt hominē sanctum, victus sobrius, actus iustus, sensus pius.

Porrò tria sunt quæ sanctam faciunt hominis vitam; victus sobrius, actus iustus, sensus pius. *Victus sobrius* erit, si continenter, si socialiter, si obedienter, id est, castè, charitatiuè, humiliter vixerimus. Per cōtinentiam enim castitas, per socialitatem charitas, per obedientiam humilitas acquiritur. Et hæc est virtus quæ animam perfectè Deo subditam, sub vmbra alarum ipsius securè facit viuere. *Actus iustus* erit, si fuerit rectus, discretus, fructuosus. Rectus per bonam intentionem, discretus, per mensuram possibilitatis, fructuosus per vtilitatem proximorum. *Sensus pius* erit, si fides nostra Deū sentit summè potentem, summè sapientem, summè bonum: vt per eius potentiam, nostra credamus adiuuari infirmitatem: per eius sapientiam, nostram credamus corrigi ignorantiam: per eius bonitatem, nostram credamus dilui iniquitatem. Tria sunt quę mortem sanctorum faciunt preciosam, quies à labore, gaudium de nouitate, securitas de æternitate.

D

Sermo LXV.

De connexione triplicis Parabolæ, *apud Matth. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro,* &c. a

a Matt. 13. f

1\. *Parabola thesauri in agro.*

TRiplicē nobis cōmendat gradum parabola triplex lectionis vnius. Ager est corpus. Huic dum adhuc dominantur passiones desideriorum, iacet incultus, & obnoxius maledicto. Spinas & tribulos germinat, quid intus lateat ignoratur. Quis enim eo tempore idoneum reputet ferre dignos pœnitentiæ fructus? Quid tam insipienter exponis anima corpus tuum? Nescis quid absconditum sit in eo. Quid nisi regnum cœlorum? Inuenire est in eo salutis opera, quibus regnum cœlorum poteris adipisci. Eme ergò agrum, & à concupiscentiis tuis tibi vendica corpus tuum, dans nimirum precio fomentis & occasionibus ipsarum concupiscentiarum.

2\.

2\. *Negotiationis emetio margaritas.*

Vbi verò thesaurum effoderis, esto iam negociator, & preciosas margaritas quære. Si preciosissimam vnam inueneris etiam tunc vende quicquid habes, & eme eam. Quæ est tamen vna tam preciosa? Neque enim mirum si pro thesauro vendidit quæcunque habebat, id est pro diuitiis salutis, & peccata & peccati fomenta deseruit. Hæc quippe sola prius habebat. Nunc autem, vbi thesaurum hunc reperit, quomodo quærit bonas margaritas, & pro vna omnia vendidit? Ego vnam hanc nihil aliud quam vnitatem arbitror esse. Quærit autem bonas margaritas, qui in opere salutis suæ non est contentus inferioribus bonis, sed summa quæque, & excellentiora perquirit. Nihil ergo preciosius inueniens vnitate, non parcat omnibus cæteris propter eam: ieiuniis, vigiliis, orationibus audacter præferat vnitatem.

3\.

3\. *Sagenæ missæ in mare.*

Volo autem, vt in ea quoque sic maneat, non quasi vnus ex omnibus, sed quasi cum omnibus vnus. Latum expandat sinum, ex omni genere affectionum claudat intra viscera sua, omnibus omnia fiat, & congaudere paratus & compati: gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Erit enim cum ad littus veniens, malos pisces à sagena charitatis excludet, & quicquid molestum est, foras mittetur.

Sermo LXVI.

De octo beatitudinibus oppositis totidem peccatis.

1\.

1\. *Peccat. superbia, huic oppon. 1 beatit.*

a Esa. 14. d

EOdem ordine quo præcessit culpa, subsecuta est etiam culpæ medicina. Primum peccatum est factum in cœlo per superbiam præuaricatoris angeli, qui dixit in corde suo a: *In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum: sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis: ascendam super altitudinem nubium, ero similis Altissimo.* In seipso tumuit, & de sorte beatorū spirituū eiectus cœlorum regnum amisit. Contra hoc peccatum dictum est b: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

b Matt. 5. a

2\. *Peccat. Inobedientia, huic oppon. 2. Beat.*

Secundum peccatum commissum est per inobedientiam mulieris in paradiso. Ex hoc peccato facta est caro rebellis spiritui, vt quoniam spiritus eius non fuit subiectus Creatori, nec caro sit subiecta spiritui. Contra hoc est dictum c: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.*

c Ibid.

d Matt. 11. d

3\. *Peccat. Seductio Adami, huic oppon. 3. beat.*

Horum duorum peccatorum comprehendit Dominus medicinam dicens d: *Discite à me quia mitis sum, & humilis corde.* Tertium peccatum fuit quod ipsa mulier virum quoque secum traxit in culpam. Debuit quidem illa peccatum suum deflere, nec addere peccatum peccato: sed in hoc se putauit habere consolationem, si virum faceret peccati sui participem. Quodammodo enim naturale est vnumquemque velle, siue in vitiis, siue in virtutibus associare sibi consortem. Contra hoc peccatum est istud remedium e: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.*

e Matt. 5. a

2\.

4\. *Peccat. Consensus, huic oppon. 4. beatit.*

f 1. Tim. 2. a

Quartum peccatum commisit Adam, qui consensit. *Adam* enim (sicut ait Apostolus f) *non est seductus, mulier autem seducta in præuaricatione fuit.* Illa per ignorantiā, iste peccauit per infirmitatem. Peccauit autem nimis diligendo vxorem, non quia eius volūtatem fecit, sed quia eam voluntati prætulit diuinæ. Vnde & à Domino ei dictum est g: *Pro eo quod obedisti voci vxoris tuæ plusquam mea maledicta terra in opere.* Iustum quippe erat, vt illius magis voluntatem faceret, cui plus debebat. Quis vero ambigat plus eum debere conditori quam vxori? Siquidem vxori erat astrictus tantum per amorem, Deo autem per timorem simul & amorem. Plus ergo debuerunt valere duo vincula ad tenēdum eum erga Dei præceptum, quam vnum tantum erga coniugis affectū. Contra hoc quartum peccatum, adhibitum est remedium. *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur* h.

g Gen. 3. c

Adam plus debebat conditori quam Vxori.

h Matt. 5. a

Habuit quidem Adam iustitiam, à iusto Deo creatus iustus: sed quia non eam ex libero arbitrio direxit, facilè ab ea per idem liberū arbitrium defluxit. Quo contra dicitur per Psalmistā de Christo i: *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem.* Quintum æquè peccatum commisit, qui propriam culpam retorsit in vxorem, cum ait k: *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Primo quidem crudelis in se, qui peccatum suum excusauit: secundo in vxorem quam accusauit. Et vtique satis sumpta est digna de peccato vindicta, quandò eam accusauit, cuius amore peccauit. Contra hoc peccatum dictum est l: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.*

i Psal. 44. b

5\. *Peccat. Excusatio sui & accus. vxoris, huic opp. 5. beat.*

k Gen. 3. b

l Matt. 5. a

3\.

6\. *Peccat. Reiectio culpæ in serpentem, huic opp. 6. beat.*

m Gen. 3. b

n Psal. 140. a

Sextum peccatum fecit Eua, quæ cum increparetur à Domino cur hoc fecisset, respondit m: *Serpens decepit me, & comedi.* Sic declinauit & ipsa in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis n, refundens culpam in serpētem, quasi immunis à crimine, cum nil obfuisset suggestio serpentis, si illa negasset assensum propriæ voluntatis: & fortè præcessit in ea aliquis motus superbiæ, vnde seduci meruit à serpente. Cōtra quod dictum est o: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Septimū peccatum factum est extra paradisum, quando Cain cōsurrexit aduersus Abel fratrem suū, & interfecit eum p. Ex eo iam tempore inueteratum est, vt mali insurgant in bonos, & opprimant eos. Huius peccati remedium est illud q: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Quod si ab infestatione cessare noluerint iniqui, patienter tolerent eos iusti: audientes consolationem quæ sequitur, & dicit r: *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Ecce quàm necessarius fuit aduentus Christi, qui carnem subiiceret spiritui, hominem pacificaret sibi, Deum reconciliaret homini.

o Matt. 5. a

7\. *Pecc. Malorum in bonos odium, huic opp. 7. beat.*

p Gen. 4. b

q Matt. 5. a

r Ibid.

8\. *Beat. opposita Persecutioni malorū.*

Sermo LXVII.

De duplicibus Legis præceptis, moralibus, & figuratiuis.

a Iohn. 1. b

Duplicia vet. Legis præcepta: moralia, & figuratiua.

L*Ex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est* a. Duplex in lege veteri præceptorum genus inuenio. Sunt enim moralia quædam, vt est: *Non concupisces, non adulterabis, honora patrem tuū* b, & his similia. Sunt etiam figuratiua & vmbratilia quædam, vt est taurorum immolatio, & sanguis hircorum. Veruntamen carnalis ille populus, nec illa implere poterat, nec in his obtinere salutem. Vnde & Saluator in Euangelio c, legis præcepta improperat Pharisæis, quod propter traditiones suas irrita facerent Dei mandata, ipsa sine dubio in quibus esset ædificatio morum. Nam de cæteris ipse loquitur per Prophetam d: *Dedi eis præcepta non bona*: ipsa planè in quibus esset vmbra futurorum. Quæ enim consequentia rationis, vt homine peccante aries mulctaretur, & diceret cum Propheta e: *Quæ non rapui, tunc exsoluebam?* Meritò sanè non bona præcepta populus non bonus accepit, dicente Propheta f: *Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris.* Nouerat enim Iudæorum corda carnalia, vnde & carnalia eis tradidit sacramenta, quæ non possent iuxta conscientiam perfectum facere seruiētem in iustitiis carnis. Venit proinde plenus gratia & veritate Christus Dominus noster, vt ex hoc iam moralia quidem impleantur per gratiam: quæ verò vmbratilia & mystica fuerant, reuelata veritate deinceps non ad literam obseruentur, sed secundum

b Matt. 19. c
Rom. 13. c
Exod. 20. a

c Matt. 7. c

d Ezec. 20. d

e Psal. 68. a

f Psal. 17. d

Illa iam obseruantur literaliter per gratiam Christi, hæc non nisi spiritualiter.

spiritum spiritualiter intelligantur. Propterea iam non aries vel taurus homine peccante mactatur, sed viua corporis hostia, rationale & acceptabile sacrificium in ieiuniis & laboribus veniam meretur pariter & gratiam.

Sermo LXVIII.

De compositione hominis exterioris coram hominibus & interioris coram Deo.

1.
a 1. Cor. 4. a

SIc nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei a. Minister Christi sic debet conuersari, vt ex moribus exterioris hominis qui videtur, existimetur compositio interioris animi qui non videtur, ne vel ab alio, vel à seipso possit iudicari, sed dicat cum eodem Apostolo b: *Mihi pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die, sed neque meipsum iudico. Qui autem iudicat me, Dominus est.* In quibus verbis notanda sunt tria iudicia. Humanū, suum cuiusq; proprium, diuinum. Et humanum quidem potest iudicare de rebus exterioribus, quæ sensibus corporis percipiuntur: de interioribus verò non potest. Hinc enim scriptum est c: *Quis enim scit hominum quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in eo est?* Quapropter de his quæ sunt in homine, potest iudicare spiritus hominis qui in ipso est. Longè verò præstantius de his ipsis iudicat Deus, cuius necdū se fatetur Apostolus euasisse iudicium, qui tamen iam & humanum transcendisset & proprium. Porrò humanum contemnebat qui dicebat d: *Mihi autem pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die.* Sed neque propriū timebat, qui dicebat e: *Sed neque meipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum.* Solum ergo testabat diuinū, de quo ait f: *Qui autem iudicat me, Dominus est.* Debet tamen quisque quantum potest irreprehensibilem se exhibere; primum quidem coram Deo, sed deinde coram hominibus. Hoc nempe est quod alibi loquitur idem Apostolus dicens g: *Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed coram hominibus.*

b Ibidem.
Tria iudicia, humanū, proprium cuiusque, diuinū.
c 1. Cor. 2. c
d 1. Cor. 4. a
e Ibidem.
f Ibidem.
g 2. Cor. 8. d

2.
Tribus modis prouidentur bona coram hominibus: totidem coram Deo, i. e. Cogitatione, affectione, Intentione.

Et notandum quod tribus modis prouidentur bona coram hominibus, id est, habitu, actione, sermone. Habitu, ne sit notabilis: actione, ne sit reprehensibilis: sermone, ne sit contemptibilis. Tribus etiam modis coram Deo, cogitatione, affectione, intentione. Nam & *cogitatio* debet esse sancta, vnde scriptum est: *Cogitatio sancta seruabit te*; & *affectio* pura, & *intentio* recta. Sunt autem tria ista, id est cogitatio, affectio, intentio, in anima: sed in ea quoque propriis singula locis distincta videntur. Nam cogitatio in memoria, affectio in voluntate, intentio in ratione consistit. Atque vt eorum vsum ac differentiam clarius videamus, sumamus nobis exemplum de rebus exterioribus. In corporibus si quilibet deformis color cutem tantum inficiat, corpus quidem turpius redditur, sed nil ei de sanitate sua ex hoc adimitur. Si ergò carni putredo aliqua vel liuidus tumor insederit, iam non solum decor corporis, sed salus quoque turbatur. Quod si languor forsitan inualescens, cum ipsa carne ossa quoq; medullitus occuparit, tunc demum de vita non immeritò poterit desperari. Eodem modo in anima si peccatum suggeritur memoriæ per cogitationem, nullum tamen præbuerit, aut voluntas affectum, aut deliberatio ipsa consensum: fateor quidem deformitas est, nec audire interim anima illa meretur h: *Tota pulchra es amica mea.* Cæterum & si næuus est; sed non morbus. Quod si voluntas quoq; ipsa iam sensu delectationis afficitur, resistit tamen adhuc deliberatio rationis, infirmatur quidem, sed necdum moritur anima: clamet tamen necesse est: *Sana me Domine, & sanabor* i. Tunc enim mori dicitur, quando & ipsa ratio ad peccatum per intentionem curuatur. Hoc nempe est peccatum, de quo dicitur k: *Anima quæ peccauerit ipsa morietur.*

Exemplo res declaratur.
Triplex ad peccatum gradus.
h Cant. 4. b
i Hier. 17. b
k Ezech. 18. a

3.
Deploratur à Dauide ex persona peccatoris.
l Psal. 37. a
m Ibidem.

Hunc triplicem gradum deplorat Dauid ex persona peccatoris, dicens domino: Expellendo de paradiso, in latam huius seculi euagationem; *Confirmasti super me manum tuam* l. Et quoniam carnalia desideria sunt peccati pœna: *Non est sanitas in carne mea, à facie iræ tuæ* m. Iam vero vbi robur deest rationis, *non est pax ossibus*

A

meis, à facie peccatorum meorū. Qui rursum eosdem gradus ex persona iusti decantat dicens n: *Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum.* Delectatus enim dicit per voluntatem, exercitatus per rationem. Ne ergo à memoria expellat Deum irruens turba plurimarum cogitationum, quæ solent effluere tanquam vilis plebs in atrium: ponatur ad eius portam ianitor, cuius nomen est, *recordatio propriæ professionis*, vt cum turpibus sese cogitationibus senserit animus prægrauari, increpet se, & dicat sibi: Tu ne hæc debes cogitare qui sacerdos es, qui clericus es, qui monachus es? Cultor iustitiæ debet in se huiusmodi quicquam admittere? Decet seruum Christi, amatorem Dei, tale aliquid vel ad modicum meditari? Hæc dicendo excludes fluxum illicitæ cogitationis per recordationē propriæ professionis. Similiter ad portam voluntatis in qua solent manere carnalia desideria tanquam in domo domestica familia, statuatur ostiarius qui vocatur *recordatio cælestis patriæ*. Hic enim potest prauū desiderium quasi cuneus cuneum expellere, & ipsum qui ait: *Ecce sto ad ostium & pulso*, sine cunctatione recipere.

n Psal. 76. a
Memoriæ custos aduersus turbam cogitationum.
Volūtatis custos aduersus impetum desideriorum.

B

Iam vero ad thalamum rationis talis & tam ferox adhibendus est custos, qui nemini parcat, sed quicunque hostis siue clam, siue palam ingredi præsumpserit, procul eum arceat: & hic sit recordatio gehennæ. In cæteris, siquidem, id est, memoria & voluntate non ita est intolerabile, si vel memoria recipiat quandoque vagam cogitationem, vel volūtas impuram affectionem. Hoc vero grauissimum est & omninò damnosum, si vnquam ratio perdiderit intentionis rectitudinem.

Rationis custos aduersus omnem hostilem incursum.

Sermo LXIX.

De triplici renouatione triplicis vetustatis.

1.
a 1. Cor. 15. f

SIcut portauimus imaginem terreni hominis, portemus & imaginem cælestis a. Duo homines sunt, vetus & nouus. Adam vetus. Christus nouus. Ille terrenus, iste cœlestis: illius imago vetustas, istius imago nouitas. Est autem triplex vetustas, & econtrario, triplex nouitas.

Triplex vetustas.

C

Est enim vetustas in corde, in ore, in corpore: in quibus tribus modis peccauimus, cogitatione, locutione & opere. In corde sunt desideria carnalia & secularia, id est, amor carnis, & amor seculi. Similiter in ore est gemina vetustas, arrogantia & derogatio. Item gemina in corpore, flagitia & facinora. Hæc omnia sunt imago veteris hominis, & hæc omnia renouanda sunt in nobis. Si non esset vetustas in corde, non diceret Apostolus b: *Renouamini spiritu mentis vestræ, induite nouum hominem qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis.* Item si non esset vetustas in ore, non diceret Scriptura c: *Recedant vetera de ore vestro.* Et Apostolus dicit d: *Omnis sermo malus non procedat de ore vestro, sed qui bonus est ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus.* Sed & de vetustate corporis mentionem facit, cum dicit e: *Sicut exhibuistis membra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem.* De cuius renouatione etiam subiungit: *Ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem.*

b Ephes. 4. f
c 1. Reg. 2. a
d Ephes. 4. g
e Rom. 6. d

2.

Renouetur ergo cor nostrum à carnalibus & secularibus desideriis: vt exclusis illis introducatur amor Dei,

D

& amor patriæ cœlestis. Recedant ab ore nostro arrogantia & derogatio, & succedant pro his vera peccatorum nostrorum confessio, & bona de proximis æstimatio. Pro flagitiis & facinoribus, quæ vetustas est corporis, assumatur continentia & innocentia, vt scilicet contrariis virtutibus contraria vitia depellantur. Hanc supradictam renouationem facit Christus habitans in nobis per fidem, sicut ipse ait f: *Ecce noua facio omnia.* Vnde & ad sponsam loquitur in Canticis g: *Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum.* Habitans igitur in corde est sapientia, habitans in ore veritas, habitans in corpore iustitia.

f Esa. 43. c
g Cant. 8. b

SERMO LXX.

De vigilantia & sollicitudine curandæ salutis.

a 1. Cor. 4. b

Et boni & mali Angeli in nos intendunt. Et nos ipsi in alios, nostri immemores.

SPectaculum facti sumus mundo, & Angelis & hominibus[a]. Ita plane, & malis & bonis pariter. Illos enim sollicitat inuidiæ passio, istos compassio misericordiæ, vt in nos incessanter intendant: illi quidem defectum nostrum, isti profectum desiderantes. Nimirum in probatione sumus, inter paradisum & infernum interim medij, velut inter claustrum & seculum constituti. Diligenter consideratur vtrinque quid agimus, vtriuque dicitur, ô si ad nos transeat: intentione quidem dissimili, sed non dispari forsitan voluntate. Quod si ita omnium oculi in nos: nostri quo abierunt, aut quare soli ipsi recesserunt à nobis? A dextris siquidem & à sinistris tanto studio circumspecti, soli dissimulamus inspicere vitã nostram: soli nosmetipsos negligimus intueri, nec verentes deceptorios, nec administratorios saltem spiritus reuerentes: *Me expectant iusti, donec retribuas mihi* b. Et item c: *Me expectauerunt peccatores vt perderent me.* Hinc mihi gehenna, inde corona paratur: & inter hanc

d Psal. 141. b
c Psal. 118 m
Desidia nostra in negotio salutis perstringitur.

B atque illam medium nugari libet, oscitare delectat. Vsque adeo nec trahor desiderio, nec periculo terreor, nec cupidus planè nec pauidus, in quibus magis fuerat necessarium: perniciosissimè insensibilis ad vtrumque. Exurgamus aliquando, Fratres, nec in vano accipiamus animas nostras, pro quibus alij tanto zelo, vel in bonum vigilant, vel in malum. Non est res parua quam sic insectantur hostes, ciues sic præstolantur.

SERMO LXXI.

1. INtegra & perfecta moralitas in duobus præcipuè cõsistit, in euitandis vitiis, & apperẽdis virtutibus: quoniam non sufficit à malo abstinere, si non & bonũ faciamus. Inde Psalmista a: *Declina à malo, & fac bonũ.* Fugiamus ergo vitia, amplectamur virtutes. Historiis igitur summatim delibantes, moralitatis fructus decerpamus. Fames coëgit Israël intrare in Ægyptum b: statim reperit ibi nouum dominum, & de libero seruus efficitur. Ex illius regionis inhabitatione redigitur sub potestate Pharaonis: qui masculos præcepit interfici, fœminas reseruari c. Israël operibus luti & lateris duriter affligitur. Pharao paleas ministrat laborantibus. Fames coëgit.

a Psal. 36. c
b Gen. 42. & 43. a
C
c Exod. 1. c

2. Non fames panis, neque sitis aquæ; sed audiendi verbum Dei, cõpellit multos intrare Ægyptum: Hoc verbum Dei est lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum d. Vnde Psalmista e: *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.* Qui hanc lucẽ sequitur, non ambulat in tenebris, sed habet lumen vitæ. De luce præceptorum transitur ad lumen præmiorum. Qui huius diuini verbi patitur egestatem, cogitur intrare Ægyptũ, id est, tenebras. Inuoluitur enim tenebris ignorantiæ, & subiacet dominio Pharaonis, id est, diaboli, qui princeps est Ægypti, hoc est tenebrarum, iuxta illud Apostoli f: *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.* Sub iugo Pharaonis fiunt lutea opera, id est, dissoluta & sordida. Ab ipso dantur paleæ, id est leues cogitationes. Palearum est leuiter accendi, & in momento consumi. Sic & malæ cogitationes à diabolo immissæ cito in mentibus nostris accenduntur, carnis mollitie consentiente. Sed si viriliter studeamus resistere, Deo iuuante protinus extinguuntur. Paleis accensis coquebatur lutum, & solidabatur in lateres: & prauæ cogitationes quæ sunt lutum, paleis delectationis accenduntur. Quæ cum transeunt in actum, tunc decoquuntur: cum vero ducuntur in consuetudinem, tunc solidantur.

Israëlitæ causâ famis in Ægyptũ profecti, ibiq; postea oppressi quid tropologicè.
d Ioan. 1. a
e Psal. 18. b
f Ephe. 6. b
D

A

SERMO LXXII.

1. BEatus vir qui non abiit in consilio impiorum a. Pij sunt qui in Deum credunt, & ipsum colunt. Est enim pietas cultus Dei b. Hic autem cultus in tribus consistit, fide, spe, & charitate, quæ sunt inuisibilia. His tribus carent impij qui Deum non colunt; & quorum consilium est visibilia inuisibilibus, terrena cœlestibus præponere. Horum caput & princeps est diabolus, qui primus à pietate recessit, & impius factus etiam homines in paradiso positos, ab eadem pietate fraudæ sua deiecit, volẽs eos habere socios sui erroris, & participes iniquitatis. Ille enim Euam seduxit, & illa virum sibi subdidit. Similiter adhuc dæmon suggerit carni, caro spiritui, & fit impiorũ consilium. Dicunt enim sibi inuicem: *Omnium nostrum sit vnum marsupium* c. Ponunt ergò in memoria quasi in marsupio quisq; obolum suum: dæmon scilicet suggestionem, caro delectationem, spiritus consensum. Inde tanquam de symbolo cõparant sibi victum competentem. Caro quidem cõbustionem, ignem scilicet qui non extinguitur, spiritus malam conscientiam, id est, vermem qui non moritur. Dæmon autem emit vtriusq; sanguinem.

a Psal. 1. a
b Iob 28. iuxta LXX
c Prou. 1. b
Consiliũ impiorum cuius author & suggestor Dæmon.

B

2. Ad hoc consilium impiorum itur quatuor modis. Quidam enim trahuntur inuiti, alij attrahuntur illecti, alij seducuntur ignari, alij sequuntur spontanei. Istis necessariæ sunt quatuor virtutes, per quas armati resistant ne in consilio eant. Inuitis necessaria est *fortitudo* qua resistant vsq; ad mortem minis, cruciatibus, & damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent *temperantia* quæ reprimit illicita desideria, nec cedit promissionibus, nec emollitur blandiciis. Illis qui seducuntur ignari, est opus *prudentia* quæ ab vtilibus inutilia discernit, & docet quid tenendum, quidve reiiciendum sit. *Iustitia* indigent illi qui sequuntur spontanei. Iustitia est rectitudo voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato consentire. Iustitia & fortitudo sedem habent voluntatem: quia voluntas iusta debet esse & fortis. Est autem iustitia ordinata hoc modo, scilicet mala respuens, bonis meliora præponens. Hanc non videtur habuisse Adam, qui malo consentiens, quod vtile erat deseruit. Prudentia & temperantia sedem habent in ratione, quia ratio prudens debet esse & temperata. Est quippe prudentia, ratio docta, scilicet à gratia, vitare contagia iniustitiæ propter iustitiam. Vitat quidem non solum iniustitiam apertam, sed etiam illa quæ sunt aliquo modo contra iustitiam; attendens non quod licet: sed magis quod expedit: vitans diuitias & quædam alia, nõ quia illicita, sed quia iustitiæ solent esse impedimenta. Sed propter quosdam qui ex hypocrisi hoc faciunt, additur, propter iustitiam. Iustitia est perfectio animæ rationalis. Aliæ virtutes sunt ad eius acquisitionem vel conseruationem, fortitudo, tẽperantia, prudentia, quæ iustitiam cõseruant ne amittatur aut minuatur. Postquam vero perfecta est iustitia, & transit in affectum cordis: idem est quod illa tria: quia fortis est, prudens, temperata.

Quatuor ad hoc cõsilium viæ. Totidem virtutes iis oppositæ.

Iustitia ordinata quæ.

C

Iustitia virtus generalis, cui cæteræ subseruiunt.

3. *Qui non abiit.* Abire pertinet ab illos qui sunt inconstantes, & leuiter possunt impelli. Quod quidam volentes euitare, fiunt euidenter obstinati, nullius consilio acquiescentes, propositum suum immobiliter tenentes: & ideo adiunctum est, *& non stetit*, scilicet, vt nec leuis sit nec obstinatus. Via peccatorum est mundus, vel propria voluntas, quæ est superbia, ex qua omnia mala: sicut ex communi sunt bona. *Et in cathedra pestilentiæ non sedit* d. Sedet, qui docet exemplo suo faciens peccare alios. Cathedra est hæc, & quatuor pedibus subsistit. Primus pes est malitia; secundus contemptus Dei; tertius irreuerentia; quartus astutia. *Malitia* est amare malum, & saporem mali haberẽ: & malum, quia malum est diligere, sicut facit Diabolus, & nonnulli iniqui. Sed quia fit aliquando vt tales timeant Deum non timore bono, sed ne incurrant, vel damnum rerum, vel corporis cruciatum: vt amplius fiant mali, contemnunt & ipsum Deum, & fit secundus pes *contemptus Dei.* Item posset fieri vt malum amarent, Deum contemnerent, sed inhiberet

D

d Psal. 1. a
Cathedra pestilentiæ, i. e. malũ exemplum subsistit 4. pedibus.

eos pudor hominum, cum quibus habitant: ideò ad augmentum mali sequitur tertius pes *irreuerentia*, vt nec Deum timeant, nec homines revereantur. Ad consummationem verò maliciæ adest quartus pes *astutia*, vt sciant vti tribus prædictis, miscentes oleo venenum, & melli acetum. Eminens pars cathedræ cui sedens inhæret, est *potentia*. Si enim potens est qui prædicta habet, tunc plurimum nocet, vel si potentem sibi allicere potest, quem consilio suo seducat, & ad malum impellat. Deinde opponitur puluinar, vt suauiter sedeat. *Puluinar* fit de leuibus pennis auium, significans vanam gloriam, & fauorem popularem, quibus homines delectati extolluntur. *Scabellum* pedibus supponitur, ne terram tangant. Tales enim nonnulli terrenas actiones non faciunt, sed spirituales simulant, vt magis decipiant. Horum doctrina est quasi pestilentia, multa loca occupans & vastans.

Eminens eius pars potētia.

Puluinar eius vana gloria.

Scabellū hypocrisis.

4. Ibid.

Sed *in lege Domini voluntas eius*. Superiori versu dictū est quid sit respuendum: in hoc autem dicitur quid sit appetendum. In illo dictum est tanquàm *declina à malo*: hoc autē, *& fac bonum*: quod vtrūq; est ambulare in lege. Sed quoniam hæc via agitur non gressu corporis, sed affectu mentis: ideò dictū est. *In lege Domini voluntas eius*. Velle enim (teste beato Gregorio) mēte ire est. Per hanc viam incedunt, & quasi quendam cursum ducunt tria genera hominū, seruus, mercenarius, filius. Trahunt autē eundem currum iumenta, quorum nomina sunt, comminatio & promissio. Super comminationem seruus sedet, super promissionem mercenarius. Horū vterq; trahit currum, alter timore, alter cupiditate, & vterq; propriis stimulis impellitur. Solus filius qui nec timore quatitur, nec illicitur cupiditate, sed spiritu dilectionis agitur, sine labore aut læsione vehitur in curru f. *Quicunque enim spiritu Dei aguntur hi filii sunt Dei*. Habet etiam currus ille quatuor rotas, illas scilicet quatuor animi affectiones notissimas, amorem & lætitiam, timorem & tristitiam. Amant enim reprobi temporalia, & lætantur cum malefecerint: sed hunc amorem & hanc lætitiam sequitur timor & tristitia sempiterna. Electi vero quibus dictum g: *Mundus gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium*: ponunt primas rotas timorem & tristitiam, posteriores amorem & lætitiam. Ipsis enim commutatur timor in charitatem, tristitia in lætitiam sempiternam.

Tria hominum genera per viam legis Domini incedunt.

f Rom. 8. c

g Ioan. 16. d

5. Notandum autem, quod hæc via legis Domini consummatur sex diebus. Et prima quidē dicta est gemitus cordis, secunda confessio oris, tertia largitio propriæ possessionis, quarta labor corporis, quinta abnegatio propriæ voluntatis, sexta contemptus mortis. In septima fit quies ab omnibus prædictis, sperans octauam resurrectionis. *Et in lege eius meditabitur die ac nocte*. In quocunque statu sit homo positus, nunquam recedendum est illi à lege Domini, sed semper in die bonorum non immemor sit malorum & in die malorum memor sit semper bonorum. Potest etiam per diem & noctem contemplatiua & actiua vita intelligi, quæ ambæ continentur in lege Domini.

SERMO LXXIII.

De insipientia hominum non timentium nec diligentium Deum.

D*Ixit insipiens in corde suo, non est Deus* a. Deus licet vnus sit & vnum sit, tamen non sui varietate, sed animi nostri mutatione gustantibus nobis diuersos videtur habere sapores. Sapit enim timenti iustitiam & potentiam, sapit amanti bonitatem & misericordiam. Vnde & alibi ait idē iste Propheta b: *Semel locutus est Deus, duo hæc audiui: quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia*. Idem quippe est audire hoc quod gustare: quia vtrumq; fit vna & simplicissima mente. Itaque semel locutus est Deus: quia vnum genuit Verbum. Cæterum nos per vnum verbum duo hæc audimus siue sapimus, *quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia*. At is quidem penitus insipiens est, cui nec timorē Deus sapit, nec amorem. Discat quātum vult; ego sapientem non dixerim, dum nec timebit nec diliget Deum. Quomodo enim dixerimus in sapientia consummatum quem video nec initiatum? Nam, *initium sapientiæ timor Domini* c: consummatio amor; media sibi vendicat spes. Cui ergo nec iustitiam sapit Deus per timorem, nec misericordiam per amorem: is planè dicit *in corde suo, non est Deus*. Deū enim non putat, quem nec iustum, nec pium reputat.

* a Psal. 52. a

Deus pro affectuum varietate nobis sapit diuersimodè.

* b Psal. 61. c

c Psal. 110. b Eccle. 1. & Prou. 1. b

Insipiens est, cui nec timorem, nec amorem Deus sapit.

SERMO LXXIV.

De corruptione hominum.

C*Orrupti sunt, & abominabiles facti sūt in studiis suis, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum* a. Habet anima corruptionem suam, habet & corpus suam. Corruptio animæ tripertita est; quadripertita est corporis. Corpus siquidem constat ex quatuor elementis. Anima vero in triplici vi subsistit. Est enim rationalis, concupiscibilis, irascibilis. Rationale cuius sanitas est cognitio veritatis, corrūpitur superbia. Corrupta autem fallitur duobus modis: in cognitione sui, & cognitione Dei. Concupiscentiam corrumpit vana gloria, iram inuidia. Corruptio corporis dicitur abominatio, & fit quatuor modis, secundum quatuor elementa ex quibus constat. Quatuor enim sunt quæ corpus corrumpunt, curiositas, loquacitas, crudelitas, voluptas. Sunt autē quatuor partes corporis, in quibus singulis maximè vigent singula elementa. Nam in oculis est ignis: in lingua quę vocem format, aër: in manibus quarum propriè tactus est, terra: in membris genitalibus, aqua. Has quatuor partes corrumpit illa quadripertita pestis. Oculos scilicet curiositas; linguam loquacitas; manus crudelitas, genitalia voluptas. Sic fiunt homines *corrupti & abominabiles*, corrupti in anima, abominabiles in corpore; corrupti corā Deo, abominabiles coram hominibus. *Non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum*. Quatuor genera sunt hominum, quorū omnium nullum est quod faciat bonū nisi vnum. Quidam enim sunt qui Deum nec intelligūt nec requirunt, & hi mortui sunt. Alij intelligunt quidem, sed non requirunt, & hi impij sunt. Alij requirunt, non autem intelligunt: & hi fatui sunt. Alij vero & intelligūt, & requirunt, & hi sancti sunt. De quibus solis dici potest quia ipsi sunt qui faciunt bonum.

a Psal. 13. & 52. a

Animæ corruptio triplex.

Corporis quadruplex.

Elementa in quatuor corporis partibus singulariter vigentia.

Hominum quatuor sortes, quarum vna tantum facit bonum.

SERMO LXXV.

De pœnitentia in mortem non differenda.

M*Vltiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt* a. Quid dissimulant homines in vita sua agere pœnitentiam, & extrema de confessione præsumūt? Quomodo sub vnius horæ articulo reuocari posse æstimant omnia animæ membra, cuius concupiscentiæ & desideria per totum mundum sparsa sunt, & vbiq; terrarum velut quodam visco tenentur? Non dico, ait Dominus, quin & talium saluem aliquos, potens sum enim in momento omnia reuocare: sed *non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus* b, id est, qui in sanguine perseuerant, donec multiplicata infirmitatibus deserantur à peccatis antequam deserant ea, non magna talium conuenticula congregabo. Si bene memini, in toto canone Scripturarum vnum Latronem inuenies sic saluatum. Noli ergo huic tam periculosæ expectationi credere temetipsum. Et quidem spiritus non modo vbi vult, sed quando vult, spirat c, nec ei difficile est de subito perfectam dare contritionem cordis, quam vix multo tempore alij consequuntur: sed vnde scis quod tunc tibi ita subuenire velit, quem tu interim sic repellis? Benignus quidem est spiritus sapientiæ d, sed non liberabit maledictum à labiis suis. Audi quis ille sit: Maledictus qui peccat in spe.

a Psal. 15. a

Periculosum in mortē vsque differre curā animæ.

b Ibid.

Nec tutū nisi exemplo Latronis in cruce demū pœnitentis.

c Ioan. 3. b

d Sap. 1. b

Sermo LXXVI.

De necessitate seu commendatione diuinæ gratiæ.

1. *Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis* a: Triplex nobis necessaria est benedictio, præueniens, adiuuans, & consummans. Prima misericordiæ; secunda gratiæ, tertia gloriæ. Præuenit misericordia conuersionem, adiuuat gratia conuersationem, perficit gloria consummationem. Nisi trinam hanc benedictionem dederit Deus, non poterit dare terra nostra fructum salutis. Neq; enim aut inchoare bonum, donec à misericordia præueniamur; aut agere bonum, donec adiuuemur à gratia, aut cōsummari in bonis possumus donec gloria repleamur. Verum in his tribus non immeritò dulcius sapit ea quæ non modò immeritos, sed & malè meritos præuenit: vt dum adhuc filii sumus iræ, & operamur opera mortis, ipse cogitet super nos cogitationes pacis, & ne petentibus quidem imò & impetentibus, non inuocantibus, sed prouocantibus: non interpellantibus, sed etiam repellentibus, spiritum bonum, spiritum vitæ, adoptionis spiritum largitur. Quid illi animæ dulce sapiat, cui misericordia tanta non sapit? Meritò proinde benedictio dulcedinis nominatur ea quæ præuenit; quia quæ adiuuat, fortitudinis, quæ consummat, plenitudinis est.

a Psal. 20. a
Benedictio triplex nob. necessaria.
Gratiæ necessitas ad bonū inchoandū & perogēdum.

Sermo LXXVII.

De varia sorte hominum cognoscentium & non cognoscentium Deum; item cognitorum & non cognitorum à Deo.

1. *Populus quem non cognoui, seruiuit mihi* a. Non esset magnæ admirationis, si populus à Deo cognitus seruiret illi. Cum verò incognitus illi seruiat, & in auditu auris obediat, maiori laudi adscribendum est. Ex hoc genere cognitorum & non cognitorum, & cognoscentium, & non cognoscentium sunt quatuor differentiæ. Quidam enim sunt qui à Deo cognoscuntur, & Deū cognoscunt, alii non cognoscuntur, nec cognoscunt; alii cognoscuntur quidem, sed ipsi non cognoscunt, alii non cognoscuntur, & tamen cognoscunt. Cognoscere Dei, est felicē facere: cognoscere hominis est gratias agere. Qui ergo cognoscuntur à Deo, & Deum cognoscunt, sancti Angeli sunt, qui ab eo felices facti, eius laudibus semper vacant, & obsequiis deseruiunt. Qui nec cognoscuntur, nec cognoscunt pauperes sunt necessarii, quos nec rerum temporalium copia ditat, nec beatificat seruitus diuina. Qui autem cognoscuntur, sed non cognoscunt, diuites sunt huius seculi, qui acceptis quidem opibus affluunt, sed carnalibus desideriis huius seculi pressi, nunquam ad cœlestia cor suspendunt.

a Psal. 17. g
Quatuor differentiæ hominū cognitorum & non cognitorum à Deo.

2. Qui vero non cognoscuntur & cognoscunt, pauperes sunt voluntarii, quos nec tribulatio, nec angustia, nec alia quæcunque pericula possunt separare à charitate Dei. Et hi nimirum multis modis probantur aduersis, durisque fatigantur tribulationibus, sicut scriptum est b: *Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.* Ex quorū item persona loquitur Psalmus c: *Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti?* Nunquid non incogniti videntur qui orant vt respiciantur? Veruntamen licet derelicti videantur, ipsi tamen Deum cognoscunt; & ex persona cognoscentium statim in eodem psalmo subinfertur: *Deus meus clamabo per diem, & non exaudies: & nocte, & non ad insipientiam mihi.* De his ergo vox diuina dicit: *Populus quem non cognoui seruiuit mihi.* Ac si apertè diceret Angelis suis. Quid, si vos mihi seruitis quos felices facio, quandoquidem illi mihi seruiunt quos in sua paupertate derelinquo? Et quid, si vos mihi obeditis qui faciem meam videtis, cum & illi obediant qui me tantum audiunt, & non vident? Vident quippe Angeli, audiunt homines. Audiunt scilicet & obediunt, vt quandoque similes Angelis facti, mereantur ipsi quoque videre. Itaque auditus est meritum videndi, visio præmium audiendi. Et prius est audire, videre posterius, sicut scriptū est d: *Audi filia & vide.* Quisquis ergo in futuro Deum videre desiderat, profectò necesse est vt in præsenti prius Deum audiat, & in auditu auris obediat.

b Eccli. 27. a
c Psal. 21. a
Pauperes voluntarii quasi incogniti & derelicti à Deo.
d Psal. 44. e

Sermo LXXVIII.

De differentia tabernaculi, atrii, domus; *Quam dilecta tabernacula, t. Dom. Virt. &c.* Psal. 83. a

1. Tria sunt; Tabernacula, Atria, Domus. In tabernaculis sunt omnes iusti in carne viuentes & laborantes, quia tabernacula laborantium sunt & militantium. Tabernaculum verò habet tectum, sed fundamento caret, & portabile est: quia iusti in præsentibus non sunt fundati, sed inquirunt ciuitatem desursum fundamenta habentem. Fides etiam eorum, quæ est fundamentum non est in terrenis, sed in Domino. Tectum habent, id est, munimentum gratiæ & protectionem. Atria sunt domui vicina, amplitudinem habentia. In illis sunt animæ sanctæ corporibus exutæ quæ in latitudine sunt, deposità carnis angustiā. Atria habent fundamentum, sed non tectum, quia animæ quæ in amore Dei sunt non timor, vnde *stantes erant pedes nostri* a, sed non habent tectum adhuc expectantes augmentum, quod non erit nisi in resurrectione corporum suorum. Post ipsam sanè resurrectionem cum Angelis erunt in domo, quæ habet fundamentum & tectum. Fundamentum est stabilitas æternæ beatitudinis, tectum consummatio & perfectio ipsius.

Tabernacula iusti in carne viuēt.
In atriis sunt animæ corpore solutæ.
a Psal. 121. a
In domo animæ corporib. post resurr. redditæ.

Sermo LXXIX.

De voluntate Deo semper & in omnibus subiicienda.

1. *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum* a. Via regia, Fratres, nec ad dexteram declinat, nec ad sinistrā. Porrò inuenire est hominem semel quidem paratum, non quidem secundo. Si dixerit ei Deus, *eiice ancillam & filium eius* b, dico autem opera carnis: non cunctatur. Si dixerit c, *immola mihi filium tuum quem diligis Isaac*: hoc planè tam patienter audire non potest, vt fraternæ vtilitatis aut vnitatis gratia, spiritualis sustinere videatur studii detrimēta. Quidni abiiciat facilè seruus Christi quicquid ad corporeā pertineat voluptatem? At verò spirituali iucunditate æquanimiter fraudari quando aut obedientia cogit, aut fraternæ charitatis ratio postulat, hoc planè magnum & Deo gratum offerre est holocaustum. Memento tamen non Isaac in hoc sacrificio, sed arietem contumaciæ iugulari.

a Psal. 56. a
b Gen. 21. b
c Gen. 22. b
NOTA.
Quā difficile propriam relinquere voluntatem.

Sermo LXXX.

De multiplici vnitate.

1. *Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum* a. Est vnitas naturalis; vnitas carnalis; vnitas virtualis, vnitas moralis, vnitas spiritualis, vnitas socialis; vnitas personalis, vnitas principalis. Vnitas naturalis est inter corpus & animam, vnitas carnalis inter virum & mulierem, de qua dictum est b: *Erunt duo in carne vna.* Vnitas virtualis est quæ hominem sibiipsi coniungit, vt non per diuersa effluat, sed cum Propheta c, *vnam petat à Domino.* Vnitas moralis est quæ nos coniungit proximo. Vnde Psalmista d: *Qui habitare facit vnius moris in domo.* Vnitas spiritualis est quæ nos coniungit Deo. Vnde apostolus e: *Qui adhæret Deo, vnus spiritus est.* Vnitas socialis inter angelos, quibus omnimodis idem velle est, idem nolle. Vnitas personalis in Christo. Vnitas principalis, quæ & substantialis est in Trinitate.

a Psal. 132. a
Vnitas multiplex.
b Gen. 2. d
c Psal. 26. b
d Psal. 67. a
e 1. Cor. 6. d

Ecce quàm bonum & quàm iucundum. Sunt quædā bona & iucunda, sunt quædam nec bona nec iucunda. Sunt quædam bona & non iucunda, sunt quædam iucunda &

Bonum & iucundũ quomodo inueniantur in rebus.

non bona. De bonis & non iucundis peruenitur ad bona & iucunda. De iucundis & non bonis peruenitur ad non bona & non iucunda. Bona & non iucunda sunt continentia, patientia, disciplina. Iucunda & non bona, voluptas, curiositas & vanitas. Nec bona nec iucunda, inuidia, tristitia, acedia. Bona & iucunda, honestas, charitas & puritas. Ad hoc bonum & iucundum obtinendũ, necessaria est vnitas virtualis & vnitas moralis. Primam disturbant pusillanimitas & leuitas. Pusillanimitas facit propositum relinquere, leuitas mutare. Alteram obstinatio, suspicio & simulatio disturbant. Obstinatio non recipit proximum, suspicio non credit proximo, simulatio non se iungit proximo. Spes æternorum expellit pusillanimitatem, humilis obedientia leuitatem. Obstinatio humilitate, suspicio & simulatio charitate pelluntur.

Ad vtramq; obtinendum quid requiratur.

Pusillanimes relinquunt propositum, leues mutant.

Sermo LXXXI.

De laudatione Dei in ore peccatoris.

1. a Eccl. 15. c

Non est speciosa laus in ore peccatoris a. Etiã quæ est in ore peccatoris pœnitẽtis, non videtur speciosa: quia adhuc de peccati recordatione & memoria confusionem patitur, & frequenter inde compungitur. Sed tamen in eo est vtilis & fructuosa confessio, etsi non speciosa decoraque laudatio. Postquã verò de beneficiis Dei proficiens adhæret diuinæ laudi, & in ea assidue delectatur & proficit, ita vt nihil aliud placeat ei: tunc in ore eius est speciosa laus Dei, ad similitudinem agricolæ, qui dum stercorat agrum suum, totus in luto est & stercoribus, & non est pulcher labor eius, etsi sit fructuosus: sed quando colligit manipulos segetis, tunc labor est speciosus & dulcis.

Laus in ore peccatoris quomodo sit aut non sit speciosa.

Simile.

Sermo LXXXII.

De diligenti custodia cordis.

1. a Pro. 4. d; b Rom. 10. c; c Rom. 1. b; d Matth. 5. a; e Ioan. 17. a; f Ephes. 3. c; g Colos. 3. a; h Philip. 3. d; i 1. Ioan. 3. a

Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit a. Duobus autem modis vita à corde procedit. Aut quia corde creditur ad iustitiã b; & iustus ex fide viuit c; & fide mundatur cor; & mundo corde Deus videtur d, id est, agnoscitur; & hæc est vita æterna, vt cognoscant te vnum Deum, & quem misisti Iesum Christum e; aut quia Christus vita nostra, qui nunc per fidem habitat in cordibus nostris f, erit cum apparebit, & nos cum ipso apparebimus in gloria g: & qui nunc latet in corde, tunc quasi de corde ad corpus procedet, quando reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ h. Vnde & alius Apostolus ait i: Nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus.

2. * Prou. 4. d

Sed cõsiderandum est quomodo dicat: *Omni custodia serua cor tuum.* Solent dicere homines huius seculi: bonũ castellum custodit, qui corpus suum custodit. Nos autem non sic, sed sterquiliniũ vile custodit, qui custodit corpus suum Apostolo teste k: *Quoniam qui seminat in carne, de carne metet corruptionẽ. Qui vero,* inquit, *in spiritu, de spiritu metet vitam æternã.* Ac si dicat colendum, custodiẽdum magis animæ castrum, quoniam æterna ex ipso vita procedit. Sed castrum istud in terra inimicorum situm vndique impugnatur: & ideirco omni custodia, id est, ex omni parte vigilanti sollicitudine est muniendum, inferius, superius, ante & retro; à dextris & sinistris. Inferius impugnat concupiscentia carnis quæ militat aduersus animã; quia caro concupiscit aduersus spiritum. Superius imminet iudicium Dei. Horrendum est enim incidere in manus Dei viuentis l. Sollicitè satis hac parte cor suũ custodierat, qui dicebat m: *Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deũ.* Retro mortifera delectatio est, quæ oritur ex recordatione præteritorũ peccatorũ. Ante instãtia tentationũ. A sinistris verò arrogantiũ fratrum, murmurantiũ inquietudo. A dextris obedientiũ fratrũ deuotio. Possunt enim hi quoque (nisi caueatur) duobus nocere modis: aut bonis eorum actibus inuidendo; aut singularem gratiam æmulando.

k Galat. 6. b

Animæ Castrum quam multipliciter impugnatur.

l Heb. 10. f; m Iob 31. c

A Vigilet ergò aduersus carnem rigor disciplinæ: contra iudicium Dei, iudicium propriæ confessionis: & hoc fit duplex. Manifestum de manifestis, occultum de occultis. Vnde ait Apostolus n: *Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.* Contra delectationem quæ procedit de recordatione præteritorum peccatorum, frequentia lectionis. Contra instantiam tentationis, instantia supplicis orationis. Contra fratrum inquietudinem, patientia & compassio. Aduersus obedientium fratrum feruorem, congratulatio & discretio. Congratulatio enim expellit inuidiam, discretio nimiam æmulationem.

3. Quib. armis resistendum. n 1. Cor. 11. g

Sermo LXXXIII.

De laude humana caute recipienda.

1. a Prou. 25. b

Mel inuenisti? noli multum comedere, ne fortè satiatus euomas illud a. Potest nõ incongruè hoc loco mellis nomine fauor humanæ laudis intelligi. Meritoque nõ ab omni, sed immoderato mellis huius edulio prohibemur. B Est enim cum vtiliter humanas laudes recipimus, fraternæ duntaxat intuitu charitatis, & ad salutem eorum qui nobis propterea facilius acquiescunt. Hac ergò parcitate seruata, mellis huius moderata comestio non nocebit. Si quid verò amplius est, à malo est, & in perniciem cõuertetur. Inuento enim melle immoderatius vescitur, quisquis apponens omninò cor suum fauore humanæ laudis inflatur, incrassatur, impinguatur: à quo se Propheta sanctus custodiri deprecatur à Domino, non quidem mellis, sed olei satis vicina appellatione ipsum, quem prædixim' fauorem exprimens, vbi ait b: *Oleum autẽ peccatoris nõ impinguet caput meũ.* Vis nosse quando euomat immoderatus epulator mellis edulium, quod vsque ad satietatem sumens modum parcitatis excessit? Tunc sine dubio laudes quibus satiabatur, non alium fructum quærẽs, sed fauore ipso contentus humano: tunc, inquam, multa cum anxietate euomit, quod cum perniciosa delectatione comedit, cum alium quemlibet laudari audiens inuidia cõtabescit. Mens enim dedita vanitati, & arrogantia tumens, laudem alterius, suam reputat vituperationem.

Laudes humanæ quatenus admittendæ.

b Psal. 140. b

C

Sermo LXXXIV.

De constantia aduersus Diabolum tentantem.

Dvo loca sunt animæ rationalis, inferior quem regit, & superior in quo requiescit. Inferior quem regit corpus: superior in quo quiescit Deus. De vtroq; potest rectè intelligi quod scriptum est a: *Si ascenderit super te spiritus potestatem habentis, locum tuum ne dimiseris:* vel inferiorem scilicet regendo, vel superiorem quiescẽdo. Sed hoc quod prius dixi, conuenit rudibus adhuc & imperfectis, quibus loquitur Apostolus b: *Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem.* Habet quippe anima tria facere in corpore, viuificare, sensificare, regere. Sed siue auferatur vita, siue sensus perturbetur, de neutro condemnatur. Sin verò tentatori victa succumbit, hoc illi ad peccatum reputatur. D Dicitur ei ergò ne *ascendente super eam spiritu, locum suum deserat*, hoc est ne ingruente tentatione membra sua arma iniquitatis peccato exhibeat.

1. a Eccles. 10. a; b Rom. 6. d

Animæ tria erga corpus officia.

2. Notandum autem quod dicitur: *Si ascenderit super te spiritus potestatẽ habentis.* Nihil quippe aduersus nos malignus spiritus potest nisi missus aut permissus. Vnde cum eius sit voluntas semper mala: nunquàm potestas est nisi iusta. Nam voluntas quidem mala ex seipso sibi inest, potestatem verò non aliunde quàm à Deo habet. Quam tamen potestatem semper moderatur Dominus, ne scilicet ex nequitia voluntatis plus puniat quam eorum exigunt merita qui puniuntur. Et hæc de inferiori loco dicta sint. Cæterum de superiori hoc intelligitur, ne quietem mẽtis

Volũtas Diaboli semper mala; potestas nũquam nisi iusta.

Diabolus nõ plus nocet quam Deus permittit.

quam in Deo habet, tentante diabolo deserat, sed vndecunque ille tentauerit, ipsa in Deo fixa constanter in tranquillitate permaneat. Hæc posterior sententia conuenit perfectis, qui cum Helia dicere possunt c: *Viuit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto.* Et illud de Ioanne Apostolo d, *quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo.* Hæc inquam sententia conuenit perfectis, qui iam in sua conuersatione quodammodo imitantur statum æternitatis.

c 4. Reg. 3. b
d 1 Ioan. 4. d

SERMO LXXXV.

De casu animæ irretractabili.

1.
a Eccles. 11. a

SIue ad Austrum siue ad Aquilonem arbor ceciderit, ibi erit a. Austri calor & lenitas in sacra Scriptura bonam solet habere significationem. Ab Aquilone vero panditur omne malum b. Porrò homines sicut arbores vidit aliquis c. Exciditur autem arbor in morte: & quocunque ceciderit, ibi erit: quia ibi te iudicabit Deus vbi inuenerit. Ibi, inquam, erit immutabiliter & irretractabiliter. Videat quo casura sit antequam cadat, quia postquàm ceciderit, non adiciet vt resurgat, sed nec vt se vertat. Quo vero casura sit arbor, si scire volueris, ramos eius attende. Vnde maior est copia ramorum & ponderosior: inde casuram ne dubites, si tamen fuerit tunc excisa. Rami nostri, desideria nostra sunt: quibus ad austrum extendimur, si spiritualia fuerint: si carnalia, ad Aquilonem. Quæ verò præponderent, medium corpus indicat. Ea nanque præponderant, quæ secum traxerint corpus. Sic enim est corpus nostrum inter spiritum cui seruire debet, & carnalia desideria quæ militant aduersus animam, siue potestates tenebrarum, ac si vacca sit inter raptorem & rusticum constituta. Quicquid ille minetur, quicquid intendat, si vaccam non duxerit, rusticus vicit. Si quantuncunque sæuiat malignus, quantuncunque praua desideria crucient: si vas suum sibi vendicat anima, vicisse credenda est, vt quemadmodum ait Apostolus d: *Non regnet peccatum in nostro mortali corpore:* sed sicut exhibuimus membra nostra seruire iniquitati ad iniquitatem, sic exhibeamus seruire iustitiæ in sanctificationem †.

b Ierem. 1. c
c Marc. 8. c
Error malæ mortis incorrigibilis.
Quo iudicio qualitas mortis colligenda.
Simile.
d Rom. 6.
† Confer cum hoc serm. S. Greg. lib. 12. mor. cap. 4.

SERMO LXXXVI.

De Creatione rerum in certo pondere, mensura & numero.

1
a Sap. 11. a

OMnia fecisti in pondere & mensura & numero a. Ad differentiam ipsius diuinæ essentiæ dictum est. Creaturæ enim in pondere & mensura & numero factæ sunt, solus Creator his omnibus caret. Pondus in dignitate rei consideratur. In pondere igitur facta est, quæ rei sui generis est comparanda, aut secundum maius, aut secundum minus, aut secundum æquale. Pondus habet, quæ quanti valeat æstimari potest. Mensura vero in loco & tempore consideratur. Quod si locum solum accipimus corporalem, incorporeorum mensura in tempore erit, & non in loco. Neq. enim anima in loco potest esse corporeo, nec corpus, de quo magis videtur locus animæ est. Quomodo enim corpore clauditur, quæ sic vegetat exteriora sicut interiora, sic est in superficie cutis, sicut in visceribus intimis? Sed ex affectione carnali & consuetudine corporum sic errat anima, vt seipsam nesciat nisi corpoream cogitare. Vbi est enim thesaurus eius, ibi est & cor b. Hoc sapit quod diligit. Affectionibus siquidem obligata & illita terrenis, suam ipsius faciem considerare non potest. Infixa est in limo profundi, & seipsam non videt, sed putat formam suam esse luteam illam quam portat imaginem. Sed omninò aliter est: & aliter consideratur mensura animæ secundum locum. Locus siquidem vnicuiq; rei, finis est suæ substantiæ. Substantia vero animæ in ratione, in memoria, in consilio, in iudicio, cæterisque similibus est: quæ omnia suo quoque fine clauduntur. In mensura est ergò factus omnis spiritus præter diuinum: quia & ratio eius, & memoria, & cætera omnia suam habent mensuram. In numero facta sunt omnia vel secundum partium compositionem, vt sunt corpora: vel secundum varietatem & mutabilitatem, vt sunt etiam incorporea. Solus Deus est, in quem nec pondus nec mensura cadit omninò, nec numerus. Vnus Deus est: non habet sui generis cui valeat comparari. Vnus est & solus ipse penitus inæstimabilis; æternus quoque & immensus, indiuisus & omnino inuariabilis.

Anima non est in corpore vt in loco.
Quamuis perperam affixa corporeis.
b Matth. 6. c
Omnia facta in pondere, mensura & numero præter Deum.

SERMO LXXXVII.

De osculo Sponsi, seu gratia contemplationis.

Confer Serm. 3. & 4. in Cant. Tom. III. pag. 4.

1.
a Cant. 1. a

OSculetur me osculo oris sui a. Tria sunt oscula: primum, pedum: secundum, manuum: tertium, oris. Cùm primò conuertimur, pedes Domini osculamur. Duo autem sunt pedes Domini: misericordia & veritas. Hunc vtrumque pedem Deus conuertentium cordibus imprimit, & vtrumque pedem peccator quisque, si verè conuertitur, amplectitur. Si enim solam misericordiam sine veritate reciperet, per præsumptionem caderet. Rursus si veritatem sine misericordia reciperet: nihilominus per desperationem periret. Sed vt fiat saluus, ad vtrunque pedem humiliter prouoluitur: vt per veritatem peccata damnet, & per misericordiam veniam speret: & hoc primum osculum. *Secundum osculum* fit, cum primum ad bona opera consurgimus. Tunc manus Domini osculamur, cum ei nostra bona opera offerimus; vel cum ab eo virtutum dona recipimus. At verò tertium osculum tunc fit, cum iam consumpto luctu pœnitentiæ, iam acceptis virtutum donis mens cœlesti desiderio inspirata, ad secreta interioris cubiculi gaudia impatiens amoris introduci desiderat: cum dulcibus suspiriis vocem animi interrumpentibus pio cordis affectu decantat b: *Vultum tuum Domine requiram.* Et ita ex vehementi desiderio fit ei præsens sponsus: quem sic amat, quem sic affectat, cui sic suspirat. Primum itaque osculum fit in remissione peccatorum: & dicitur propinatorium. Secundum fit in donis virtutum, & vocatur muneratorium. Tertium fit in contemplatione cœlestium, & vocatur contemplatorium.

Duo pedes Domini misericordia & Veritas.
Osculum triplex.
b Psal. 26. c

2.
Contemplationis duo genera.
c Rom. 1. c

Sciendum est autem esse duo genera contemplationis. Quidam enim sunt qui ascendunt, & cadunt: alii verò qui rapiuntur, & descendunt. Ascendunt sicut illi de quibus scriptum est c: *Cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt.* Gratias non egerunt: quia viribus suis & ingenio tribuerunt quod Deus reuelauit illis. Ideò sequitur casus eorum: *& euanuerunt in cogitationibus suis. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt* d. Electi vero rapiuntur, sicut Paulus & sui similes. Sed & descendunt, vt ea quæ per excessum mentis viderint, loquantur paruulis: eo sanè modo quo capiantur ab ipsis. Rapitur Paulus cum dicit e: *Siue mente excedimus Deo.* Descendit cum dicit f: *Siue sobrii sumus, vobis.* Hoc posteriori genere contemplationis rapi desiderat anima perfecta in castissimos amplexus sponsi sui dicens g: *Osculetur me osculo oris sui.* Ac si diceret: Ego non viribus meis, non industria, non meritis ad contemplanda gaudia Domini mei assurgere valeo: sed ipse osculetur me osculo oris sui, id est eius gratia fiat, non per doctrinam, non per naturam, sed per gratiam suam osculetur me osculo oris sui. Miro autem modo gratiam operantis, & opus, & modum operis eleganter expressit. Cum enim dicit, *osculetur:* operantis gratia monstratur. Cum autem supponit, *osculo,* ipsum opus, id est contemplatio designatur. Cum vero adiungit, *oris sui,* modum operis, scilicet quo fiat contemplatio, euidenter expressit. Per os quippe verbum intelligitur.

d Ibid.
e 2 Cor. 5. b
f Ibid.
g Cant. 1. a

3.
Contemplatio fit ex condescensione verbi Dei ad humanam naturam.

Fit autem contemplatio ex condescensione Verbi Dei ad humanam naturam: per gratiam & exaltationem humanæ naturæ ad ipsum Verbum per diuinum amorem. Nec absurdum cuiquam videri debet, si in contemplatione Verbi Dei hæc ita distinguamus: cum eiusdem quoque Verbi Dei incarnationem eodem ordine factam Euangelium testetur. Ibi etenim gratia præmittitur, cum ab Angelo Virgo salutatur: *Aue,* inquit h, *gratia plena.* Etenim cuius sit, & quanta sit ipsa gratia, subiungit dicens: *Dominus tecum.* Opus etiam eiusdem gratiæ subinfertur, cum dicitur: *Benedictus fructus ventris tui.* Fructus pau-

h Luc. 1. f

Ibid.

que ventris tui, incarnatio est Verbi. Modus vero tanti operis edocetur, vbi dicitur i: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* In quibus operibus Verbi, siue his quæ de Euangelio protulimus, siue his quæ de Canticis canticorum exposuimus: manifestè stat, & istam scilicet incarnationem ex sola vbertate diuinæ gratiæ esse factam: nec illam, id est contemplationem quandoque humana voluntate, sed diuino tantum munere prouenire posse.

4\. Contēplatio tribus modis distinguitur.

Et notandū, quòd hæc ipsa contemplatio tribus modis pro diuerso statu temporum distinguitur. Et primò quidē vocatur cibus, secundò potus, tertiò ebrietas. Vnde & in consequentibus electi quoque voce sponsi inuitātur dicētis K: *Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi.* Prius comedunt, dum in carne adhuc corruptibili degūt. Postmodum verò corpore exuti, & in cœlum translati iam bibere dicuntur eadem quæ prius comederant: quia iam per speciem contemplantur sine labore, quæ prius per fidem crediderant, dum in corpore positi peregrinarentur à Domino, & in sudore vultus sui vescerentur pane suo: sicut & nos facilius sumimus ea quæ bibimus quā illa quæ mandimus: quia in illis nonnullus labor, in his leuis est transitus. In hoc ergo statu positi sancti bibere quidem possunt, sed inebriari non possunt: quoniam à perfectissima contemplatione diuinitatis quodammodo retardantur, dum adhuc resurrectionem sui corporis in fine seculi præstolantur. Qua facta ita corpus menti, & Deo mens inhærebit, vt iam deinceps nihil sit quo ab interna ebrietate contemplationis reuocari possit. Prima itaque inuitatione qui comedunt vocantur *amici*, id est chari: in secunda quia bibunt, *chariores*: in tertia quia inebriantur, *charissimi*.

K Cant. 5. a

Beati contēplationis perfectione ante resurrectionē Corporū non potiuntur.

5\. *Quia meliora sunt vbera tua vino* l. Duo sunt vbera sponsæ, vnum congratulationis, alterum compassionis. Vnde Apostolus his duobus paruulos fouens, *gaudere* ait m, *cum gaudentibus: flere cum flentibus.* Vinum accipitur desiderium seculare, de quo scriptum est n: *Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile.*

l Cant. 1. a

m Rom. 12. c

n Deut. 32. e

6\. Vnguenta tria: Compunctionis.

Fragrantia vnguentis optimis, innuit quod aliqua sunt vnguenta bona, aliqua meliora, quibus omnibus superferantur hæc optima. Dicamus ergò tria genera esse vnguentorum. Primum sit de recordatione peccatorū, cum pro ipsis compungimur, & veniam petimus, & hoc vnguentum bonum est: quia cor tritum & humiliatum Deus non spernit o. Effunditur autem ad pedes Domini, ibique remunerationem accipit, scilicet remissionē peccatorum, cum Dominus dicit p: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Secundum vnguentum fit de recordatione beneficiorum Dei. Et hoc rectè ad caput effunditur; quia virtutes non nisi ad Deum, à quo sunt, referuntur. Hoc autem vnguentum iam charius est: quia de hoc scriptum est q: *Vt quid perditio ista vnguenti facta est? Poterat enim venundari plusquam trecentis denariis, & dari pauperibus.* Sed hanc perditionem approbat Dominus, cum dicit r: *Sinite eā. Quid illi molesti estis? Pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habebitis.* Non solùm approbat, sed etiam remunerat, cum dicit s: *Amen dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo dicetur & quod hæc fecit in memoriam eius.* Tertium ergo vnguentum componitur de preciosis aromatibus, sicut de quibusdam sanctis mulieribus scriptum est t, quòd *emerunt aromata vt venientes vngerent Iesum.* Sed huius tertii vnguenti non fit aliqua effusio vel perditio: quia noluit Dominus illud super corpus suum mortuum effundi, sed seruari viuo corpori suo, id est Ecclesiæ sanctæ, cui nimirum mulieres, quæ cum vnguentis venerant, mittuntur resurrectionem euangelizare. Primum itaque vnguentum vocatur vnguentum compunctionis, & absumitur igne contritionis. Secundum deuotionis, & absumitur igne charitatis. Tertium vocatur vnguentum pietatis, quod non absumitur, sed integrum conseruatur.

o Psal. 50. d

p Luc. 7. g

Deuotionis.

q Matth. 26. a

r Ibid.

s Ibid.

Pietatis

t Marc. 16. a

Confer. serm. de S Maria Magdal & serm 10. in Cant.

Sermo LXXXVIII.

De recto vsu donorum Dei.

1\. Sicut de Christo duo sunt, vnū nobis incognitum, scilicet generatio diuina, de qua scriptū est a: *Generationē eius quis enarrabit?* alterum cognitū, vt generatio vel opera humana: ita etiam de Spiritu sancto aliud eius nostris est mentibus occultum, scilicet, quomodò procedat à Patre & Filio, cum sit æqualis & coæternus eidem Patri & Filio: aliud vero ipso docente manifestum, videlicet quibus modis operetur gratiā suam in nobis. Duplex quippe est operatio sancti Spiritus. Operatur enim in nobis aliud propter nos, aliud propter proximos. Propter nos, id est propter vtilitatem nostrā, operatur in nobis primò compunctionem, consumendo peccata. Secundò deuotionē, vngendo & sanando vulnera. Tertiò creādo intellectū tanquam pane confirmat nos & roborat. Quartò hęc ipsa multiplicius augendo, & amorem infundendo: quasi vino inebriat. Cætera charismata, id est sapientia, consilia & huiusmodi, dantur nobis ad vtilitatem aliorum. Vnde Apostolus cum de distributione donorum loqueretur b, non ait simpliciter: *alii datur* sapientia, alii scientia, sed addidit dicens, *sermo scientiæ: sermo sapientiæ*: vt ostenderet quòd huiusmodi dona propter alios dantur, scilicet vt alii ædificentur.

a Esa. 53. a

Spir. S alia operatur propter nos, alia propter proximos.

b 1. Cor. 12. a

2\. In quibus operibus cauendum est duplex periculū, ne vel illa quæ dantur propter nos, diuidamus proximis: vel illa quæ propter proximos, referuem° nobis. Si enim quę pro vtilitate aliorum accepimus, retinemus tantū nobis; charitatem non habemus, & dicitur nobis e: *Sapientia abscondita, & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque?* Rursus si de donis Dei velimus innotescere hominibus, non Deo in occultis cordis placere, humilitatē perdimus, & meritò illa voce increpamur d: *Quid habes quod non accepisti?* Sic vtroque modo periclitamur, hinc humilitatē, illinc amittendo charitatem. Et quis sine humilitate & charitate potest saluus fieri? Rectus ergò profect° nostri ordo est, vt illis donis scilicet compunctione, & cæteris studeamus impleri primum, deinde si per gratiam Spiritus sancti cætera supercreuerint, id est, sapientia & scientia, curemus illa proximis partiri. Ita sanè obtinebimus illud Spiritus sancti donum, quod vocatur *discretio spirituum*, si & ea quæ nobis tantum congruunt, nobis reseruemus; & ea quæ ad aliorum vtilitatem conferuntur, nobis largiamur & proximis.

In dō. Spiš S cauendum, duplex periculum, scil.

c Ec li. 20. d

lactum tum humilitatis, tum charitatis.

d 1. Cor. 4. d

NOTA Dona nob. propter nos data non vulgāda: Nec data propter alios occultanda. hic charitas: ibi humilitas periclitatur.

Sermo LXXXIX.

De osculo à sponsa desiderato, id est, spiritu sancto.

1\. Osculetur me osculo oris sui a. Os Patris intelligitur Filius. *Nemo autem nouit Filium nisi Pater, & nemo nouit Patrē nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare* b. At verò cuicūque fit ista reuelatio, siue Patris, siue Filii, nō fit nisi per Sp. sanctum. Hinc est quòd cum Petrus dixisset Domino c: *Tu es Christus Filius Dei viui*: ille respondit: *Beatus es Simō Bariona*, quod interpretatur, filius colūbę: *quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui est in cœlis.* Et Apostolus cum pręmisisset quòd *oculus non vidit, & auris non audiuit* d, & cætera. Statim subiunxit, *nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum.* Videtur ergo sponsa gratiā habere Spiritus sancti, per quam cognoscat Filium æqualem Patri. Nec dicit, *osculetur me* ore suo (quod solius Filii est dicere) non cuiusquam creaturæ: quippe quæ nullo modo potest esse æqualis Patri, sed *osculo oris sui.* Porro osculum commune est osculantis & osculati. Si igitur se inuicem osculantur Pater & Filius, quid est eorum osculum nisi Spiritus sanctus?

a Cant. 1. a

b Matth. 11. d

Osculum Patris & Filii Spiritus sancti.

c Matth. 16. c

d 1. Cor. 2. c

2\. Hoc itaque flagrat spōsa osculari, *osculetur me*, inquiens, *osculo oris sui.* Hoc osculum testatur etiam Paulus eam accepisse, cum dicit e: *Quoniam estis filii, misit Deus Spiritum*

e Galat. 4. b

Per osculum.

quid sponsa desideret, nẽpè cognit. Verbi Dei, & veritatis amorẽ f Matth. 7. b

Filii sui in corda nostra, clamantẽ Abba Pater. Hoc osculum pollicebatur & ipse Saluator, cum ad instantiã orationis exhortaretur discipulos. *Si vos*, inquit f, *cũ sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quantò magis Pater vester qui in cœlis est dabit bona, id est Spiritum bonum petentibus se?* Ex huius osculi impressione suscipit anima rationalis ab ipso sponso suo Verbo Dei cognitionem, & amorem veritatis, quæ duo quasi labia imprimit ei ipsa Dei virtus & Dei sapientia. Siquidem sapientia cognitionem, virtus confert amorem. Habet & ipsa anima similiter duo labia quibus osculatur sponsum suum, id est, rationem & voluntatem. Rationis est percipere sapientiam, voluntatis virtutem. Si sola ratio percipiat sapientiæ cognitionem, & voluntas non habet virtutis amorem, non est plenum osculum. Aut si sola voluntas obtineat amorem, & ratio minimè percipiat cognitionem, nihilominus est semiplenum. Tunc verò plenum & perfectum est, quandò & sapientia illustrat rationem, & virtus afficit voluntatem.

Cõfer. Serm. 8. in Cant.

SERMO LXC.

De triplici vnguento, Compunctionis, Deuotionis, Pietatis.

Maria accepit libram vnguenti & vnxit pedes Iesu *Ioan. 12. Confer Serm. 12. in Cant.*

1\. Duo pedes Dei miseric. & iudic. a Psal. 12. b Vnguentum compunctionis.

DVo sunt pedes Dei, misericordia & iudicium. His circuit & perãbulat iugiter spirituales mentes exultans vt gigas ad currendam viam: si tamen tales sunt de quibus meritò dicat: Habitabo in illis, & deambulabo in eis. Hos ergo pedes primò vngit anima peccatrix illo primò vnguento quod dicitur *compunctionis.* Denique Maria quę peccatrix erat, vnxit pedes Iesu. Nec mediocre sanè vnguentum hoc videatur, de quo scriptum est b: *Et domus impleta est ex odore vnguenti.* Nec mirum, cum etiam in cœlestibus sentiatur huiusmodi vnguenti fragrãtia. Veritate attestante quæ ait c: *Gaudiũ est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.* Verum quantumlibet vnguentum hoc preciosum videatur, tamen comparatum alteri quod appellatur *deuotionis*, & conficitur ex memoria beneficiorum diuinorum, quo & vngitur caput Domini, vile & nullius pretii intelligitur. Deniq; de illo dicitur d: *Cor contritum & humiliatum Deus non despicies.* De isto vero e: *Sacrificium laudis honorificauit me.* Caput ex eo vngis, cum suis donis, Deo gratias agis. Siquidem caput Christi, Deus f. Deitas ergò in Christo tangitur, quotiens ad laudem ipsius eius beneficia memoramus. sicut non tam Deitas quàm Humanitas necesse est vt cogitetur, cum non eius dona, sed nostra peccata recordamur.

b Ioan. 12. a

c Luc. 15.

Vnguentum deuotionis.

d Psal. 50. d

e Psal. 49. d

f 1. Cor. 11. a

Illud pedib. hoc capiti conuenit.

2\. Caput Christi Deitas; Pedes humanitas.

Nam in carnis assumptione duos illos pedes ad hoc accepisse cognoscitur, id est, misericordiam & iudicium, vt peccator qui ad caput, id est ad Deitatem accessum non habebat, ad pedes, id est ad Humanitatẽ accederet. Nisi enim pes ille quem diximus misericordiam, ad hominem assumptum pertineret, Paulus de illo non diceret g: *Tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato, vt misericors fieret.* Et nisi iudicium æquè ad hominem pertineret, ipse homo Deus de seipso non dixisset h: *Et potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.* Itaque ad hos pedes viri doloris & scientis infirmitatem, peccator accedere non dubitans, fidenter loquitur i. *Nunc autem cum fiducia accedimus ad thronum gratiæ. Non enim habemus pontificem qui non sciat compati infirmitatibus nostris.* Peccatrix ergò ad pedes, iusta ad vngendum caput accedit. Tãtò autẽ vnguentũ capitis illo alio quod pedibus apponitur preciosius est æstimandũ, quantò species quibus cõficitur, illis constat esse preciosiores. Has quippe facilè & absque labore in nostra regione reperimus. Peccatores siquidem omnes sumus. Porrò illas difficile ac de lõginquo valde, vtpote de paradiso Dei asportatas suscipimus. *Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminũ* K. Quid

g Heb. 4. a

h Luc. 5. c

i Heb. 4. d

Vnguentum capitis quãto preciosius altero pedum. v Serm. 12. in Cant. n. 10.

K Iacob. 1. c

A deniq; huiuscemodi vnguento excellentius, de cuius effusione etiã Apostoli murmurasse dicuntur dicentes l: *Vt quid perditio hæc? potuit enim venundari & dari pauperib*⁹.

l Matth. 26. a

Sed & nunc quoque cum fortè videtur quispiam vacare Deo, tantæque deuotionis & gratiæ, vt meritò credatur vngere caput Christi, persistens iugiter in sancta quiete, & gratiarum actione, & diuinæ delectatione deuotionis, non desunt qui hoc perditionem dicant, & iusto, vt sibi videtur, murmure conquerũtur, quod is qui plurib⁹ prodesse poterat, quiescat sibi, nõ quod sanctitati inuideant, sed quòd prouideant charitati. Cęterũ ipsa charitas Deus huiuscemodi animæ plerũque parcit quã videt spiritualibus studiis delectari, maximeque si talẽ eam nouerit, quę adhuc pusillanimitate & imbecillitate vt mulier sit, & necdum in virum perfectũ profecerit: quod vtrũq; melius ipse discernit qui intuetur cor, quàm homines qui in facie tantum vident, & secundum faciem iudicant, cum videlicet minimè attendunt non esse eiusdẽ facultatis deuotè quiescere, & fructuosè occupari: humiliter subesse, & vtiliter pręesse: regi sine querela, & regere sine culpa: obedire spõte, & imperare discretè: bonum deniq; esse inter B bonos, & bonũ inter malos: imò etiam esse pacatũ inter filios pacis, & his qui oderũt pacem, exhiberi pacificum. Sciens ergo Iesus qui sint quiue non sint idonei Implicari curis pro tali delicata anima quam pro sui adhuc teneritudine tractãdis negociis minus sufficere sentit, aduersus aliud sentientes, & ab hoc eius quietem tanquam infructuosam bono quidẽ zelo, sed non secundum scientiam insimulantes, ipso respondet effectu m: *Quid molesti estis huic mulieri?* Nã etsi (quod fatendum est) melius est ad quod illam trahere tentatis, bonum tamen opus est quod operata est in me. Sinite eam interim operari bonũ quod potest. Noui enim ego quod adhuc mulier sit. Cum autẽ mutatione dexteræ Excelsi de muliere factus fuerit vir, (quod & me, quãdò tamen erit, latere non poterit, quia me prouocãte, promouebitur, me quoq; scitu ante tenebitur) tũc melior erit iniquitas viri quàm nunc benefaciens mulier n. Vnde & illud melius spero. Nec reputo perditionem vnguenti huius effusionem, in quo & mulieris deuotio designatur, & mea præfiguratur sepultura. Huc accedit quod tam latè suam fragrantiam circunquaque diffundit, quare vbicunque prædicatum fuerit hoc Euan- C gelium, dici etiam habeat quod & hæc fecit in eius commemorationem o.

3\. Alii contemplatiuæ, alii actiuæ vitæ officiis magis idonei In his discernendis sæpe falluntur homines.

Deus vniuscuiusque capacitatẽ nouit, & præpositis aliorum iudicia compescit.

Cõfer Ser. 12. in Cant. n. 8.

n Eccli. 42. c

o Matth. 26. a

Iam ad tertium vnguentum accedamus. Sanè in duorum præmissorum alterutra collatione, priore sequens absque omni ambiguitate cognoscitur esse melius longeque excellentius. Illud autem mirum videtur, si tertiũ aliquod inueniri queat, quod ambobus iure debeat anteponi, iuxta quod optimum vnguentum sponsa sua redolere vbera glorietur. Alioquin optima non sunt si non vincũt & meliora, sicut & meliora veraciter non dicuntur nisi quæ superant bona. Porrò tantæ excellentiæ vnguentum illud secundum quo caput vngitur, inuentum est, vt vix quælibet ei diuinæ non dico præferri, sed nec saltem cõferri posse videantur. Ego tamen non crediderim sponsam esse mentitam, quippe quæ habeat sponsum ipsam veritatem, cuius & hic verba loquitur p, qui vtique sicut fallere non vult, ita nec falli potest. Alioquin frustra desiderat & suspirat veritatis amplexibus iungi, mentiens veritati. Quæ enim mendacio societas cum veritate? Quin potiùs veritas perdit omnes qui loquuntur men- D dacium q.

4\. Vnguentum tertium quoque prioribus excellentius. Hic 5. in aliis Edit. fit initiũ noui Serm. cum tamen cohæreat superioribus.

p Cant. 1. a

q Psal. 5. b

Forassis in Euangelio si quærimus, inuenimus præcessisse & huius figuram r. *Maria*, inquit, *Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum.* Videlicet in prima frõte propositi capituli quanti æstimandum sit etiam hoc materiale vnguentum, cuius aromatibus comparandis non vna vel duæ sufficere potuerunt? Vna primum, vna & secundum attulit vnguentum. Ad hoc autem comparandum & præparandũ tres pariter conuenerunt, vt simul videlicet emerẽt quod per se singulæ non poterant, & sic venientes vngerent Iesum. Non solum pedes aut solum caput, sed, *vt venientes* (inquit) *vngerent Iesum*, id est totum corpus. Sed attẽ-

5\. r Marc. 16. a v Serm. 12. in Cãt. n. 6. & 7.

Cur Christus noluerit suũ

corpus mortuum vngi vnguento illo per mulieres præparato.

de, quod tam pretiosi huius vnguenti Christus pati noluerit perditionem fieri, & ideò non inuento corpore reportarunt illud, & iussæ sunt exhibere viuo quod præparauerant mortuo. Quod & fecerunt, cum protinus nunciato gaudio resurrectionis, Discipulorum (qui procul dubio membra Christi, & membra viua erant) tristia corda delinire curarunt. Quæ vtique membra nisi plus illo crucifixo corpore Christus diligeret, pro his illud crucifigendum non tradidisset. Liquet itaque quòd duo illa tantò hoc vltimum præcellit vnguenta: quantò Christus hoc suum corpus, id est Ecclesiam cui exhibetur, illo quod ex eo vngi voluit, quod & propter huius redemptionem tradi voluit, constat esse amabilius.

Christus mysticum suum corpus plusquam verum dilexit.

Sermo LXCI.

De tribus Emissionibus.

1.
a Cant. 4. d
Emissiones tres.
Prima est Pœnitentia secularium.

Emissiones tuæ paradisus a. Vox illius cœlestis Hierusalem, congaudentis huic quæ peregrinatur in terris. Sunt autem tres emissiones. Prima coniugatorum pœnitentium in mundo. Secunda conuersorum continentium in claustro. Tertia prælatorum prædicantium, & orantium pro Dei populo. De prima emissione, id est pœnitentia dicunt Angeli, quibus gaudium est super vno peccatore pœnitentiam agente b: *Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut aurora consurgens* c. Ascendere autem dicitur hæc anima pœnitens per desertum, terram scilicet inuiam & inaquosam, peccatorum suorum recordando. Ascendit *sicut virgula*, eadem peccata humiliter confitendo. Quæ confessio rectè fieri *sicut virgula fumi* dicitur, quia per plures peccatorum species tanquam fumus de thuribulo per plura foramina deriuatur. Et notandum quòd cum fumus nunquam habeat splendorem, nonnunquam tamen habere possit odorem. Quod hic fumus confessionis odorem quendam pietatis habeat, innuitur ex his quæ subiunguntur: *Ex aromatibus myrrhæ & thuris & vniuersi pulueris pigmentarii.* Confessionem debet semper comitari myrrha & thus, id est mortificatio carnis, & oratio cordis. Alterum enim sine altero, aut parum, aut nihil prodest. Nam si quis carnem mortificet, & orare dissimulet, superbus est: & dicitur ei d: *Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Item si orauerit, & carnem suam mortificare neglexerit, audiet e: *Quid vocatis me Domine Domine, & non facitis quæ dico?* Et illud f: *Qui auertit aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.* Vtrumque ergo alteri suffragatur, dum constat quòd alterum sine altero reprobatur.

b Luc. 15. b
c Cant. 3. c
B
Confessio comites habere debet mortificat. & orat.
d Psal. 49. c
e Luc. 6. g
f Prou. 28. b

2.
g Cant. 3. c
h Act. 10. a

Sequitur g: *Et vniuersi pulueris pigmentarii.* Post recordationem & confessionem peccatorum, post mortificationem & orationem exhibendus est fructus eleemosynarum. Quæ benè *puluis* dicuntur, quia de terrena substantia fiunt. *Pigmentarii* verò, quia suauissimum odorem emittunt. Hinc est quòd Cornelio benè agenti dictū est h: *Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt.* Vel *vniuersi pulueris pigmentarii*: ideò dicitur: quia non solum magna, sed etiam minima quæque peccata conterenda sunt per confessionem, & diluenda per compunctionem. Hæc de prima emissione dicta sufficiant.

3.
Emissio secūda, vita continentium.
Et hic perpetam nouum ordruntur sermonem Edit. super.
i Cant. 6. d
Humilitas per auroram designatur.

Secunda est vita continentium in claustro vel eremo. In hac emissione nulla fit deserti mētio, aut fumi seu pœnitentiæ; sed lucis, splendoris atque virtutis. Denique in huius laude angelica voce canitur! *Quæ est ista quæ ascēdit sicut aurora consurgens. pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata?* In quibus verbis triplex virtus eius ostenditur, humilitas, castitas: charitas. Aurora quippe finis est noctis, & initium lucis. Nox autem vitam peccatoris, lux significat vitam iusti. Aurora ergò quæ fugit tenebras, lucem nunciat, meritò humilitatem designat: quia sicut illa diem & noctem, ita ista diuidit iustum & peccatorem. Nam hinc, id est ab humilitate iustus quisque incipit, & inde proficit. Vnde etiam ipsa *aurora consurgens* dicitur, vt videlicet virtutum structura

D

A

surgens ab humilitate tanquam proprio fundamento erigatur. Igitur ad ostendendam eius humilitatem dictū est: *Sicut aurora consurgens.* Illud vero quod sequitur, *Pulchra vt luna*, castitatem demonstrat. Porrò luna dicitur splendorem suum non à se habere, sed à sole trahere: quātoque magis solis conspectui cernenda opponitur, tantò maiore sui parte ab eiusdem solis lumine illustratur. Similiter congregatio seu quæque fidelis anima, si veri solis obtutibus offeratur intuenda, sine dubio ex visione illius admittit protinus in se decus quoddam pulchritudinis, & venustatem castitatis. Vnde fit, vt ex eius lumine crescens & proficiens etiam ad perfectionem prouehatur, vt rectè dicatur de illa quod sequitur.

Castitas pulchritudini lunæ.
Simile.

4.
Charitas splēdore solis.
k Matth. 13. f
l Luc. 24. g
Virtute charitatis indutus hostibus terribilis.

Electa vt sol. Quare vt sol? An ideo quia refulgebunt iusti sicut sol in regno Patris eorum? Sed ibi vnde sicut sol fulgebunt, nisi de splendore vestis nuptialis? Ipsa est enim qua vtique in terris positi vestiendi erant illi quibus dictum est: *Vos autem sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto.* Hac virtute charitatis quam vestis illa nuptialis significat, quisquis indutus fuerit, eamque in se rectè ordinauerit, erit proculdubio *terribilis* hostibus suis *vt castrorum acies ordinata.* Nam de cæteris quidem virtutibus quantascunque sine charitate habuerit, non curant dæmones. Cum verò charitatem & ipsam ordinatam in acie viderint, illicò præcipites aguntur in fugam. Potest in eo quod dicitur *electa vt sol*, perseuerantia intelligi, quæ tantum electorum est. In eo autem quod sequitur, *terribilis vt castrorum acies ordinata*, discretio mater virtutum, per quam terrentur & fugantur dæmones, acquiruntur & conseruantur virtutes. Possunt & alia multa in hac secunda emissione congruè & intelligi & dici, sed hæc pauca de multis dixisse sufficiat.

5.
Emissio tertia Prælatorū vita & doctrina.
Cant. 8. b

Tertia emissio conuenit sanctis prædicatoribus, de quorum vita & doctrina etiam vox illa sub admiratione profertur. *Quæ est ista quæ ascendit de deserto delitiis affluens, innixa super dilectum suum?* In prima emissione dictum fuerat, *quæ est ista quæ ascendit per desertum*, in hac autem quæ *ascendit de deserto*: quia nimirum ibi pœnitentes compungunt spinæ per quas incedunt; hic vero doctores quicquid de seculo subripere potuerunt, sublimi mente calcauerunt. Ideò dictum est *de deserto delitiis affluens*. Sed quærendum est quæ sint illæ *delitiæ*, quibus affluere dicuntur; & quis ille *dilectus*, aut cur *super eum inniti* dicantur. Neque enim paruæ æstimandæ sunt quæ à supernis ciuibus delitiæ nominantur. Siquidem huiuscemodi delitiæ mentis sunt non ventris, animi non corporis, spiritus non carnis, rationis non sensualitatis, interioris non exterioris hominis. Quas vt breuiter aliquo modo describam; ipsæ sunt abundans infusio gratiæ spiritualis. Beata illa anima cui talis gratia infunditur, quæ in benedictionibus supernæ dulcedinis præuenitur, vt templum Dei & oraculum Spiritus sancti efficiatur. Tali quippe animæ deesse non possunt diuitiæ salutis sapiētia & scientia, & eiusdem salutis optimus thesaurus timor Domini. Quibus delitiis cum abundauerit & repleta fuerit, exaltet iam in ecclesiis Dominum, & in cathedra seniorum laudet eum. Quod in aure audiuit in cubiculis, prædicet iam super tecta, & sic affluet delitiis. Affluere enim dictum est, verbo doctrinæ insistere, exemplo vitæ lucere, opus spirituale instanter exercere.

C
Quæ delitiæ bonorum prælatorum.

6.
Omnis profectus prædicatorū Deo tribuendus.
m Can. 2. d
n Luc. 9. e

Sed necesse est vt in his omnibus non suam, sed auctoris sui quærant gloriam. Ipse est enim dilectus eius, de quo scriptum est m: *Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi.* Et de quo Pater n: *Hic est filius meus dilectus: ipsum audite.* Super quem innitendum est, vt videlicet illius gratiæ auxilio ascribatur opus eius à quo omnia, per quem omnia, & ad quem omnia referuntur. Cum autem super eum inniti debeat, ipse dilectus qui docet hominem scientiam, plenius nos doceat. Ait ille discipulis, quos huiusmodi delitiis implebat: *Ego sum vitis, vos palmites: Sicut palmes non potest facere fructum nisi manserit in vite, sic & vos nisi in me manseritis.* Et iterum: *Sine me*, inquit, *nihil potestis facere.* Ac si apertè diceret: Si delitiis vultis affluere, innitimini super me. Sed iam videamus

o Ioan. 15. a
Sine Dei gratiâ omnis prædicantiū labor inanis.

deamus quomodo illi affluant & innitantur. Veniat in medium vnus pro omnibus ille prædicator egregius. Eia beatissime Paule affluc deliciis tuis. Certè cum Euangelium ab Hierusalem per circuitum ad Illyricum prædicasses; cum sine sumptu ipsum euangelium posuisses; cum cœlestes thesauros fideique sacramentum Græcis ac Barbaris sapientibus & insipientibus vt prudens ac fidelis dispensator erogasses: cum mortificationem Iesu in tuo mortali corpore circumtulisses; & inter multas admirandas virtutes tuas quas tu potuisti facere, nos vix possumus enarrare, etiã illud cum omni auctoritate,
Id Paulus in primis agnouit. sine omni arrogantia, cum esses Apostolorum tuo iudicio minimus, tamẽ ausus es dicere p: *Gratia Dei in me vacua nõ fuit, sed abundãtius omnibus illis laboraui.* Magnæ,
p 1. Cor. 15. b & vt ita dicã, deliciosæ deliciæ. Sed ne illas amittas innitere super dilectum tuum. *Non autem ego*, inquit q, *sed*
q Ibid. *gratia Dei mecum.* Rursum afflue: quoniam vt verum fatear, delectant valdè tales deliciæ. *Omnia possum ait* r.
r Philip. 4. c Iterum innitere. *In eo*, inquit r, *qui me confortat.* Item di-
s 2. Cor. 10. c cit Apostolus s: *Qui gloriatur, in Domino glorietur*: hoc est, qui deliciis affluit, super dilectum suum innitatur.

7. Hæc de tribus emissionibus in significatione trium
t Ezech. 14. b generum hominum quos in hac vita continet sancta Ecclesia, quos etiã apud Ezechielem t designant Noë, Daniel, & Iob, adiuuante Domino diximus: quamuis in singulis quibusq; perfectis possint non inconuenienter assignari. Et in his quoq; prima emissio est pœnitentia, secunda iustitia, tertia doctrina. Primò enim pœnitendo cõuertuntur, secundò benè viuendo iustitiam exercent, tertiò si benè profecerint, ipsam iustitiam quam vita tenent, verbo docent. Sed quoniam virtutibus insidiantur vitia, & ita iuxta sunt posita, vt qui ab illis deuiauerit, istorum laqueos incurrat, oportet vt sit pœnitentia sine pudore ne scilicet erubescat confiteri commissa peccata, caueat iustitia simulationem, eliminet prælatio elationem. Vbi enim magnitudo gratiarum est, ibi etiam magnitudo discriminis est.

SERMO LXII.

De triplici introductione in hortum, in cellarium, & in cubiculum.

Confer. Serm. 23. in Cant. Tom. 3. fol. 34.

1. VEni in hortum meum soror mea sponsa a. Alibi dici-
a Cant. 5. a cit b: *Introduxit me rex in cellarium suum.* Alibi di-
b Cant. 1. a citur c, *in cubiculum suum.* Hæc triplex introductio fit
c Cant. 3. a
Introductio triplex. animæ rationali à sponso suo, Verbo scilicet Dei, secundum triplicem sensum Scripturarum, historicum, mora-
1. in hortum. lem, mysticum. *In horto* est historicus, in *cellario* mora-
Triplex sensus scripturæ. lis, in *cubiculo* mysticus. *In horto*, id est in historia continetur triplex Trinitatis operatio: creatio cœli & terræ, renouatio cœli & terræ, confirmatio cœli & terræ. Pater creauit, Filius reconciliauit, Spiritus sanctus confirmauit. Et aliud tempus est creationis, aliud reconciliationis, aliud confirmationis: sicut & in horto aliud est tempus plantationis, aliud fructus colligendi, aliud vescendi. Creatio & reconciliatio sunt præsentis, confirmatio futuri seculi. In principio temporis creauit Pater, in plenitudine temporis reconciliauit Filius, post omne præsens tẽpus confirmabit Spiritus sanctus. De Patre di-
d Ioan. 5. c xit filius d: *Pater meus vsq; modo operatur.* Et de se subiun-
e Ibid. xit e, *Et ego operor.* Similiter & Spiritus sanctus in consummatione seculi vere poterit dicere: Pater & Filius vsque modo operantur; & ex hoc iam operor ego: cum scilicet iam fecerit corpora nostra spiritualia, corpusque adhæserit spiritui, & spiritus Deo, hoc ipsum corpus eodem Spiritu sancto sic cõfirmante, vt iam deinceps absque vllo temporis interuenientis momento fiat quod
f 1. Cor. 6. d scriptum est f: *Qui adhæret Deo, vnus spiritus est.* De creatione instruit nos vetus testamentum, & promittit reconciliationem. Reconciliationem exhibet nouum testamentum, & spondet confirmationem.

2. Secunda introductio est in cellarium. Hoc cellarium
Introduct. in cellarium. continet moralem scientiam, & habet tres distinctas mansiones. Prima dicitur aromatica. Secunda fructuaria. Tertia cella vinaria. In prima sunt qui benè se habent

A cum prælatis, in secunda, qui cum æqualibus, in tertia qui *In aliis Edit. male hic incohatur nouus sermo.*
cum subditis. Est ergò prima cella disciplinæ, secũda naturæ, tertia gratiæ. Qui enim perfectæ cõuersationis nititur cumulum attingere, sit primum discipulus, & ingreditur cellam disciplinæ, in qua mores eius à magistro va- Triplex cella.
riis virtutibus velut à pigmentariis aromata diuersis speciebus componũtur. Vnde & ista cella dicitur aromatica, quia tales quiq; dum vltrò amplectuntur disciplinæ laborem, optimũ aliis exemplo suo effundunt imitationis odorem. Inde consequenter ingrediuntur in secundã Disciplinæ;
cellam naturæ: quoniam illi quidem cæteris condiscipulis concordare facilè possunt, qui sub magistro propriam volũtatem frangere didicerunt. Et hæc cella vbi cum cæ- Naturæ;
teris communiter viuitur, congruè cella naturæ dicitur, quia omnes homines æquales quidem natura genuit, sed alios aliis meritorum causa, vel præposuit, vel supposuit. Dicitur etiam fructuaria, quia magnæ vtilitatis est, si quisq; gratiam quam accipit, in alterutrũ administrat: Vnde scriptũ est g: *Frater fratrem adiuuans, exaltabitur* g Prou. 18. c
sicut ciuitas munita. Et item dicit Propheta h: *Ecce quàm* h Psal. 132. a
B *bonum & quàm iucundum, habitare Fratres in vnum.* At vero cùm consummati plenè fuerint in hac secunda cella naturæ, tunc tandem ingredi possunt tertiã quæ est gratiæ, vt etiam cæteris instituendis præsint, qui cum cæteris iustè & sine querela vixerint. Et hæc quoq; cella dicitur vinaria, vt scilicet ferueant charitate qui cæteris Gratiæ.
præsunt in regimine. Dicitur etiam cella gratiæ, quod v. serm. cit. in Cant. n. 6. & 7.
nomen scilicet aliis quoque duabus possit esse commune. Nam & disciplina, & socialis vita donum gratiæ est, ista tamen sibi illud vẽdicat specialiter, quoniã quidem multũ facilè est subiici vel sociari: rarum verò & difficile ad aliorum regimen vtiliter quemuis posse transferri.

3. His tribus cellis continentur & formantur omnium hominum mores. Omnes enim homines vel sunt prælati, vel æquales, vel subditi. Quemadmodum autem eliguntur in hortis quæque potiora, & in cellariis reponuntur, vbi etiam distincta habent loca in quibus seruẽtur: ita de historia sumitur, & quasi reconditur in cellario moralis sensus, vnde omnis humana vita instruatur. Legunt etenim ibi prælati quales se exhibere subditis
C debeant cum eis dicitur i, *Non dominantes in clero, sed* i Pet. 5. a
forma facti gregis. Et illud k: *Non quia dominamur fidei* k 2. Cor. 1. d
vestræ, sed adiutores sumus gaudii vestri. Et Dominus in Euangelio l: *Bonus pastor animam suam dat pro ouibus* l Ioan. 10. b
suis. Inueniunt etiam in eadem Scriptura æquales, qualiter se habere debeant inuicem, cum legunt m: *Alter al-* m Gal. 6. a
terius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Et illud n: *Honore inuicem præuenientes*: & multa in hunc n Rom. 12. c
modum. Habent ibi & subditi quod eorum mores cõponat: quomodo scilicet subdi eos maioribus oporteat, quibus dicitur o: *Obedite præpositis vestris, & subiacete* o Hebr. 13. c
eis. Ipsi enim peruigilant quasi rationem reddituri pro animabus vestris.

Vltimum diuisionis membrum, id est, Introduct. in Cubiculum, *hic desideratur vide tamen serm.* 23. *in Cant. n.* 11. *pag.* 35.

SERMO LXIII.

De dentium proprietatibus ad monasticæ vitæ professionem relatis.

Dentes tui sicut grex tonsarum quæ ascenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis a. a Cant. 4. a

D 1. SPiritus sanctus de cuius secretiori fonte Canticorum flumen emanat, in his (vt sentio) dentibus mysteria nobis non parua commendat. Non sunt hi dentes de quibus dicitur b: *Deus conteret dentes eorum in ore* b Psal. 57. a
ipsorum: vel de quibus ad virum sanctum, vox diuina c Iob 41. a
proclamat c: *Per gyrum dentium eius formido.* Dentes isti lacte candidiores. Quippe sponsæ sunt, cuius speciem concupiuit Altissimus, quæ non habet maculam neque rugam. Cum enim tota candida sit: candidior probatur in dentibus. Noua tamen & inaudita comparatione in illius laudes perorat dicens: *Dentes tui sicut grex tõsarum.* Quid in hac rogo similitudine dignum est, vt eam de cœlestibus arcanis descẽdisse credamus? Magnum prorsus & magno animo magnificè sentiendum

Spiritus enim est qui loquitur: qui cum loquitur, nec
vnum potest iota vacuum præterire. Aliquid profectò A
est in his dentibus inuolutum, quod euolutum sacratoris
intelligentiæ præsignet arcanum.

2. Dentiū proprietates & attributa pulcrà tropologià vitæ religiosæ seu monasticæ accómodat.
Dentes enim candidi sunt & fortes: carnem non ha-
bent: carent corio: nihil intra se pati possunt: non est do-
lor sicut dolor eorum: clausi sunt labiis ne videantur: in-
decens est cum videntur nisi ridendo: toto corpori masti-
cant cibum: nullum inde saporē habent: non facilè cōsu-
muntur: per ordinē positi sunt: superiores alij, & alij infe-
riores: & cum inferiores moueantur, superiores nunquā.
Huiusmodi dētes ergo arbitror homines monasticę pro-
fessionis, qui viam compendiosiorem, & securiorem vi-
tam eligentes, de toto Ecclesiæ corpore quod candidum
1. est, candidiores esse videntur. Quid enim illis candidius
qui totius immunditias spurcitiæ euitantes, cogitatio-
2. num sicut actionum peccata deplorant? Quid fortius il-
lis quibus tribulatio pro solatio, contumelia pro gloria,
3. inopia pro abundantia ducitur? Isti carnem non habent,
c Rom. 8. b quia in carne carnem obliti audiunt ab Apostolo c: *Vos
autem in carne non estis, sed in spiritu.* Corio carent: quia
5. nitorem & distensionem mundanarū sollicitudinum nō
habentes, in pace in idipsum dormiunt & requiescunt.
Nihil morari intra se patiuntur, quia nec modicum qui-
dem offendiculum tolerabile reputant aut intra se, aut
NOTA. Quæ Religiosorum cura expurgandæ continuo conscientiæ tempore S. Bern.
in conscientiis singulorum. Hinc est illa vestra oppor-
tuna importunitas, qua tam sæpè fatigatis nos, vt multo-
tiens etiam cum necesse non sit, multum in his diei ex-
pendatis. Non est dolor sicut dolor eorum: quia nihil tā
horrendum & horribile est sicut murmur & dissensio in
congregatione. Clausi sunt labiis ne videantur: sic &
6. 7. nos materialibus vallis circuncingimur, ne secularium
8. oculis & accessui pateamus. Indecens est si appareāt, nisi
interdum fortè ad risum: quia nihil turpius quàm mona-
chus per vrbes & castella discurrēs, nisi cū illa cogit quæ
operit multitudinem peccatorū. Charitas enim risus est,
quia hilaris. Læta quidem, non tamen dissoluta.

Toti corpori masticant cibum dētes, quia ipsi pro toto
8. Ecclesiæ corpore videlicet tam viuis quā mortuis orare
sunt cōstituti. Nullū inde saporem habere debēt, nullam
9. sibi gloriā assignare: sed dicere cum Propheta d: *Non no-
10. bis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Non faci-
d Psal. 113. b lè consumuntur: quia quantò annosiores, tantò feruen-
11. tiores: & eo rapidius currunt, quò vicinius appropin-
12. quant ad palmam. Per ordinem positi sunt. Vbi enim a- C
liquid ordinatum est si hic non est, vbi cibus & potus,
vigilare & dormire, laborare & quiescere, ambulare &
sedere, & cætera omnia, in numero & mensura & pon-
dere constituuntur? Superiores & inferiores sunt: quia
13. inter nos prælati & subditi sunt, & sic superiores infe-
rioribus iunguntur, vt inferiores à superioribus non dis-
cordent. Cum autem inferiores moueantur, superiores
14. nunquam moueri debent: quia & si subditi quandoque
turbentur, prælatorum est in mente composita perdu-
e Cant. 4. a rare. *Sicut grex tonsarum,* inquit e. Quam bene monachi
tonsis ouibus comparantur: quia cuncta tonsi sunt, qui-
bus nec corda, nec corpora, nec aliquid mundanum in
Ibidem. proprietate relictum est. *Quæ ascenderunt de lauacro.* La-
uacrum baptismus est, de quo ascendit qui ad celsitudi-
Ibidem. nem vitæ mancipat inhonestæ. *Omnes gemellis fœtibus:*
quia & verbo pariunt & exemplo. *Et sterilis non est in eis,*
quia nullus est infœcundus.

Sermo LXCIV.

De processu vitæ Christianæ seu spiritualis iuxta Tropologiam Heliæ, Iezabel fugientis.

1. *Timuit Helias Iezabel* a, *& surgens abiit quocunque
a 3 Reg. 19. a [illegible] eum voluntas: venitque in Bersabee Iuda, &
dimisit ibi puerum suum, & perrexit in desertum. Cumque
venisset subter vmbram iuniperi & sederet, proiecit se, &
dormiuit. Et Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi.
Surge, & comede. Et respexit: & ecce ad caput suum sub-
cinericius panis, & vas aquæ. Comedit ergò & bibit, & am-
bulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & qua-
draginta noctibus vsque ad montem Dei Oreb.* Per Heliā
quippe qui interpretatur *Dominus*, vel *Dominus fortis*,
A intelligitur quilibet iustus, qui persecutionem patitur
propter iustitiam. Vnde illud b: *Beati qui persecutionem
patiuntur propter iustitiam.* Qui metuens Iezabel, id est b Matt. 5. b
malitiam seculi, vel tyrannidem diaboli, surgit de tenta-
tione peccaminum, & abit quocunque eum tulerit vo-
luntas à Domino sibi collata. Venitque in Bersabee Iu-
da, in sanctā Ecclesiam, quæ dicitur Bersabee, id est pu-
teus septimus, propter abundantem septiformis Spiri-
tus gratiam, quæ inibi fidelibus diuiditur: vel puteus sa-
tietatis, propter mysteriorum Dei profunditatem, & san-
ctarum Scripturarum refectionem. De hac profundita-
te habemus in psalmo c: *Tenebrosa aqua in nubibus aëris.*
Et rursus d. *Iudicia tua abyssus multa.* Ad eiusdem consi- c Psal. 17. a d Psal. 35. b
derationem Apostolus expauescens, & pauescendo de-
ficiens, clamare compellitur e: *O altitudo diuitiarum sa-* e Rom. 11. d
pientiæ & scientiæ Dei, &c.

De hac satietate legis io psalmo f: *Super aquam refe-* 2.
ctionis educauit me. Et item g: *Inebriabuntur ab vbertate* f Psal. 22. a
domus tuæ. Huiusmodi ebrietas non inducit fastidiū, sed g Psal. 35. b
indeficientem quibusdam desideriis prouocat appeti-
tum. In hoc sacræ lectionis pelago agnus ambulat, & e-
B lephas natat. In catholicæ doctrinæ mensa iuxta modu-
lum intelligentiæ sufficientes singulis epulæ apponun-
tur. Hęc est paradisus deliciarum, hic est hortus omnium
pomorum. Veniens itaque in Bersabee in sanctam Eccle-
siam, vt dictum est, currit ad confessionem quæ per Iu-
dam notatur: & dimittit ibi puerum suum, id est pueri-
lem sensum, vel pristinorum actuum debilitatem, & per-
git in desertum, id est istius mundi contemptum. Quò
postquam venit, sedet, id est à seculari tumultu quiescit, h Psal. 131. c
cantans cum Propheta h: *Hæc requies mea in sæculum sæ-
culi.* Proiicit se, id est vilem se reputat, suis abrenuncians
desideriis, iuxta illud euangelicum i: *Qui vult venire ad* i Luc. 9. c
me, abneget semetipsum. Obdormiuit in vmbra iuniperi,
quia in atriis domus Dei secundum sensus corporis va-
cat omninò ab omnibus prauitatibus, dicens cum Psal-
mista k: *In pace in idipsum dormiam & requiescam.* Tunc k Psal. 4. b
angelica visio tangit eum, excitans ad bonum operan-
dum, & ad altiora consurgendum. Respicit ad caput
suum, id est ad Christum, qui caput est Ecclesiæ. Et ecce
subcinericius panis, id est pastus diuini dogmatis, forin-
secus quidem rudis, sed medullitus ineffabiliter confor-
C tatiuus & dulcis. Et vas aquæ, hoc est, fons lachrymarum
cum cordis compunctione. Comedit & bibit, id est ad-
implet quæ audit: & pergit in fortitudine ad montem
Dei: & celsitudinem videlicet beatitudinis.

Sermo LXCV.

De doctrina amaritudine per prædicatores temperanda.

Erat fames in terra a: *& filii prophetarum habitabant
coram Heliseo, quibus fecit appon pulmentum.* 1.
Cumque gustassent de coctione, exclamauerunt. Mors in a 4. Reg. 4. d
olla vir Dei. Et non potuerunt comedere. At ille: Afferte,
inquit, *farinam. Et misit in ollam, & ait: Infunde turbæ. Et
comedit: & non fuit quicquā amplius amaritudinis in olla.*
Fames in terra, penuria verbi Dei in mente humana, fi-
lij prophetarum filij prædicatorum. Propheta interpre-
tatur *videns.* Et sancti prædicatores non abs re prophetæ
appellantur: qui & arcana mysteriorum Dei contem-
D plantur: & prout vident mores hominū, adhibent mo-
dos curationum. Hæliseus *salus Domini* interpretatur:
quo nomine quiuis prælatus & doctor Ecclesiæ decenter
censetur; cuius salubri persuasione Domini salus popu-
lis annunciatur, & annunciando impertitur. Hic talis ex
debito sui officij apponit subiectis ollam grandem her-
bas agrestas continentem; id est, admonitionem de gra-
uibus disserentem, acerbitate refertam, sed tamen igne
sancti Spiritus succensam. Subditi ergò perhorrescentes
sermonum austeritatem clamant, *Mors in olla*: & non
possunt gustare.

Sapiens igitur dispensator non affert, imò afferri iubet 2. Charitas nia cond. mata.
farinam, quoniam non præbet, sed hortatur habere cha-

ritatem, cuius condimento redduntur dulcia quæ prius videbantur amara. A Potest namq; prædicator monita salutis auribus circunstantiũ insonare, sed nemo nisi solus Deus valet saporem charitatis palato cordis infundere. Vnde Gregorius: *Nisi sit intus spiritus qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat.* Alius est sapor cœli, alius est sapor terræ. Haudquaquam nobis placere potest sapor cœli, dum saporem quærimus coci nostri. In deserto dantur coturnices & manna, id est in loco disciplinæ maiora & minora mãdata. *Cum vidissent filij Israel manna, dixerunt adinuicem, man hu? quid est hoc? Ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: Iste est panis quem dedit Dominus vobis ad vescendum* b. Huius facti mysterium in Euangelio Ioannis conuenienter aperitur vbi Dominus ait c: *Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filii hominis, &c. Multi ergo ex discipulis audientes dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest eum audire? Ex hoc multi abierunt retro.* Ad hunc itaq. modũ cum aliqui simplices ad conuersionem veniunt, seueritatem Regulæ expauescunt: si fiat eis sermo de mũdi contẽptu, de virtutum vitiorumq; conflictu: si anxietas vigilandi, B assiduitas orandi, parsimonia ieiunandi ab ipsis requiritur, dicunt conquerendo inter se: Quid est hoc? Quis tot & tanta implere sufficiat? Nesciunt enim quanta sit virtus assumpti Ordinis. Sed pastor eis consolatoriè habet respondere, & de afferenda eos sollicitare farina.

S. Greg. Hom. 30. in Euang.
b Exod. 16. d
c Ioan. 6. f

SERMO LXCVI.

De quatuor fontibus Saluatoris, & aquis inde hauriendis.

1. HAurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris a. Pro paradiso quem perdidimus, restitutus est nobis Christus Saluator. Sicut ergò de vno fonte paradisi deriuantur quatuor flumina ad irrigandum paradisum: ita de pectoris huius arcano procedunt quatuor fontes, ex quibus hauriuntur quatuor aquarum genera, vnde tota per vniuersum mundum rigatur Ecclesia. Sunt autem quatuor fontes, veritas, sapientia, virtus, & charitas. Ex his ergò fontibus hauriuntur aquæ. ex singulis scilicet singulæ. Nam de fonte veritatis, sumuntur aquæ iudiciorum: de fonte sapientiæ aquæ consiliorum: de fonte C virtutis, aquæ præsidiorum: de fonte charitatis, aquæ desideriorum. In aquis iudiciorum cognoscimus quid liceat, vel quid non liceat. In aquis consiliorum discernimus quid expediat, vel quid non expediat. Sed quia electis viris rectè per hæc gradientibus non desunt tentationes: (tentantur autem de duobus: aut terroribus, vt concutiantur: aut blandimentis, vt seducantur) idcircò armandi sunt contra terrores præsidijs diuinæ virtutis; contra blandimenta desideriis supernæ charitatis. Desideriis .n. meliorum superantur (vt ait quidam Sanctus) desideria deteriorum. Vel sic possumus procedere. Quid prodest nosse quid liceat & expediat (quod vtique docent iudicia atque consilia) si posse perfici minimè contingat? Ideo post aquas iudiciorum & consiliorum, quærendæ sunt aquæ præsidiorum. Rursum & posse quid valeat, si horũ omnium non sit finis charitas? Rectè itaq; post iudicia, post consilia, post præsidia, hauriuntur de fonte charitatis desideria, vt videlicet quicquid sapimus aut loquimur, quicquid operamur aut patimur, æternæ vitæ finis concludat.

a Esa. 12. b
Fontes 4. de pectore Saluatoris prodeunt.
Ex singulis hauriuntur peculiares aquæ.

2. Sed vt hæc quæ dicta sunt de fontibus & aquis clarius D eluceant, Scripturarum testimoniis reor esse comprobanda, atque similitudines quas protulimus vermiculandas argento. Ac primũ quod dictum est quatuor illos fontes de pectore Iesu manare, nullum arbitror ambigere. Quomodo autem ex eisdem fontibus hauriantur prædictæ aquæ, id elaborandum est. Veniat ergò Dauid & dicat quod ex fonte veritatis procedant iudicia. Hoc certè videtur censisse cũ diceret b: *De vultu tuo iudicium meum prodeat.* Neq; enim Vir sanctus iudicium suũ diceret, quod de vultu Dei, id est de veritate non prodiret. Nouerat enim electos Dei veritatis iudiciis tã quam virga ferrea regi, & quia sub eorum regimine se esse sentiebat, exultans psallebat c: *Iudicia Dei vera iustificata in semetipsa: desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum, & dulciora super mel & fauum.* A quibus ne fortè per incuriam deuient, audiant vocem Patris per eundem Prophetam cõminantis. *Si in iudiciis* d, inquit, *meis non ambulauerint, & mãdata mea non custodierint: visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorũ.* Hæc mysteria diuini iudicij reserabat cœlestis regni clauicularius cum diceret e: *Tempus est vt incipiat iudicium de domo Dei. Si autem primum à nobis, quis finis eorum qui non crediderunt Dei Euangelio?* Et hoc de electis dictum est. Cæterum est aliud de reprobis iudiciũ, quod nihilominus ab ipsa Veritate procedit. Vnde & per Paulum dicitur f: *Scimus enim quoniam iudicium est secundum veritatem in eos qui talia agunt.* Et vtrumque quidem iudicium cõplectitur ipsa Veritas, dicẽs g: *In iudiciũ ego veni in hunc mundum, vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.* Vtrunq; autem discernit cum item dicit h: *Et ibunt hi in supplicium æternũ, iusti autem in vitã æternam.*

Ex fonte veritatis hauriuntur iudicia.
b Psal. 16. a

c Psal. 18. c
d Psal. 88. c
e 1. Pet. 4. d
f Rom. 2. a
g Ioan. 9. g
h Matt. 25. d

3. Si vidimus quomodo de fonte veritatis hauriantur iudicia: videamus quomodo de fonte sapientiæ propinentur cõsilia. Quis dubitet Apostolũ Paulũ esse sapientem, cum & Petrus eius Coapostolus sapiẽtiam ei datam esse astruat i, & eiusdẽ Apostoli tota verborũ series nil aliud quam sapientiam redoleat? Proferat igitur cõsilia, & per ipsa nos doceat quid peregrinãtibus & ad cœlestem patriam festinãtibus expediat. *De virginibus*, inquit k, *præceptum Domini non habeo, consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus à Domino vt sim fidelis. Existimo ergò hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonũ est homini sic esse*, hoc est in virginitate manere. Si de virginibus præceptum haberet, nil aliud, quam quod præciperetur, liceret. Nunc verò cum vtrumque liceat, vel nubere, vel non nubere: quid compendiosius dici potuit, quàm *bonum est homini sic esse*: præsertim cum & necessitatis instantia frequenter obrepere soleat, & citò mori ipsa temporis breuitas vrgeat, totiusq; mundi figura prætereat? Item cum de vidua loqueretur. *Beatior*, inquit l, *erit si sic* (id est innupta) *permanserit secundum consilium meum.* Ac ne de proprio corde, & nõ potius de fonte sapientiæ videretur hoc ipsum consilium deprompsisse, subiecit dicens: *Puto quod & ego spiritum Dei habeam.* Sed cur ego paucis immoror exẽplis, cum in eius verbis omnis sexus. omnis conditio cõsilium inueniat, si diligenter quærat, salutis? Quod si quis curiosius velit perspicere, vtrũ verum sit quod dictum est, de sapientia cõsilia manare, legat libros qui inscribuntur *Sapientia* *, vbi totus orationis contextus consilia parare videtur. Si verò cõsultius & vtilius studet vitam inde eligere, audiet ipsam salubriter mutantem Sapiẽtiam. *Si vis*, inquit m, *ad vitam venire, serua mandata.* Quæris cuius? *Deum*, inquit n, *time, & mandata eius obserua.* Audiat eam ipsam materno affectu inclamantem o: *Da mihi cor tuum.* O quantum vellem, & ego cor meum in eius verbum suspendere, de cuius ore mirifico tam dulcia vitæ consilia audio personare. Vtinam autem & linguæ meæ calamũ in eius fõte possem intingere, quo idoneus essem ea quoque quę restant de duobus fontibus, id est virtutis & charitatis vtiliter exarare.

i 2. Pet. 3. d
k 1. Cor. 7. e
l Ibidem.
* Quinq; libri solent vocari sapientiales: Prouerbia, Ecclesiastes, Cant. Cãtic. Ecclesiasticus, & Sapientia.
m Matt. 19. c
n Eccl. 12
o Prou. 23. a

4. Et quoniam quatuor isti fontes ita sibi inuicem saporem transfundunt, vt qui de vno biberit, quadã ineffabili dilectionis dulcedine inuitetur ad alium: libet iam de sapientia ad virtutem transire, & qualiter illinc hauriantur aquæ præsidiorum, quantum ab ipsa virtute adiuuor, ostendere. Sicut autẽ superiꝰ dixi gemina esse veritatis iudicia, quia scilicet determinant quid liceat, vel quid non liceat: itidẽ sapiẽtię duo, hoc est quid expediat, vel quid non expediat: ita & hic agnoscamus de fõte virtutis hauriẽdas duplices præsidiorũ aquas, quæ vel abluãt electos à culpis, vel refrigerent in tormentis. De vtrisque sumamus exemplũ. Refert Lucas Euãgelista p, quòd quædam mulier quæ fluxum sanguinis patiebatur, erogatâ in medicos totâ substantiâ cum minimè curari potuisset, accesserit retrò & tetigerit fimbriam vestimẽti Domini, &

De fonte virtutis aquæ præsidiorum.
p Luc. 8. f

confestim steterit fluxus sanguinis t. Iesum vero dixisse, A *quis me tetigit?* Cûmque discipuli responderent, *turba te comprimunt & affligunt, & dicis, quis me tetigit?* Rursum repetiisse, *tetigit me aliquis: nam & ego noui virtutem de me exisse.* Ecce quas aquas præsidij hauserit mulier de fonte virtutis, quibus ablota est à profluuio sãguinis, quę nulla medicorum arte poterat sanari. Quod si quis obiiciat prolatum testimonium nihil ad rem præsentis operis pertinere, eo quod illa mulier nequaquam abluta esse videatur à culpis, sed tantum ab ęgritudine carnis, nouerit moris esse diuinæ virtutis prius cordi mederi quã corpori. Vnde & alibi q cum quidam ei paralyticus offerretur curandus, tanquam bonus & pius medicus volens sanare prius quod erat potius, id est mentem, quàm carnẽ: ait idem paralytico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Itaq; sanata cõscientia, consequenter sanatur corpus, cũ dicitur r: *Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Sic ergo & huius cor mulieris prius abluit intus per donum fidei, sicut scriptum est s: *Fide mundans corda illorũ,* per quam meruit exterius impetrare salutem corporis. Hoc enim innuit ipse Dominus, cum dicit t: *Filia, fides tua te saluam fecit, vade in pace.* Quod autem de hoc ipso fonte virtutis hauriantur aquæ præsidij in tormentis, ostendunt & illi tres pueri in fornacis incendio æstuantis positi, quibus ipsa flamma refriguit, & pręcipuè inclytus ille martyr Vincentius, qui cum grauiter torqueretur, nõ solum tolerasse, sed etiam tortorem suum constanter prouocasse fertur his verbis: *Insurge* (inquit) *& toto malignitatis spiritu debacchare, videbis me Dei virtute plus posse dũ torqueor, quam possis ipse qui torques.* Possent plura de hoc fonte virtutis copiosius dici, sed cum succinctè prætereo: quia de fonte virtutis * bibere potius quam scribere desidero.

Moris est diuinæ virtutis prius mederi cordi quam corpori.
q *Mat.* 9. a
r *Ibidem.*
s *Act.* 15. b
t *Luc.* 8. g
Vincentii Mart. fortitudo in tormentis.
* *al.* charitatis.

5. Ad hunc fontem inuitamur Redemptoris nostri voce dicentis u: *Si quis sitit, veniat & bibat, & de vẽtre eius fluent aqua viua.* Et sequutus Euangelista exposuit ad quem fontem nos inuitaret dicens x: *Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum.* Quem nisi Spiritũ charitatis, quem mundus non potest accipere, sed soli accipiunt qui verè credunt in eum? Ex hoc ergò fonte hauriamus nobis aquas desideriorum, ipsaque partiamur in geminos riuulos, vt sicut eiusdẽ charitatis duo sunt præcepta, ita sint & desideria gemina, quibus impleãtur ipsa præcepta. Aliud est enim desiderium quo Deus propter seipsũ, aliud quo proximus diligitur in Deo, vel propter Deum. In illo nullus modus, sed ex toto corde, tota anima, tota virtute diligitur Deus: in hoc autẽ præscribitur quidam modus, cũ dicitur: Diliges proximũ tuum sicut teipsum y. Illo flagrabat Propheta, cum diceret z: *Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Et item a: *Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.* Hoc exhibebat Apostolus Romanis, quibus scribebat b: *Desiderio enim videre vos, vt aliquid gratiæ spiritualis impertiar vobis.* Et Dominus in Euangelio discipulis suis c: *Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar.*

u *Ioan.* 7. f
x *Ibid.*
De fõte Charitatis hauriẽdæ aquæ desideriorum.
Charitatis duo præcepta.
y *Mat.* 22. d
z *Psal.* 41. a
a *Psal.* 83. a
b *Rom.* 1. a
c *Luc.* 22. b

6. Et notandum quod ad illud excitatur mens humana specialiter tribus affectionibus ac prouehitur: vnde & Deum diligere toto corde, tota anima, tota virtute iubetur. Prima quidẽ dulcis, secunda prudẽs, tertia fortis est. Primam habuit Petrus, cum Domino mori dissuaderet d: Ex corde enim dulciter diligebat, cuius passionem expauescebat. Sed cum audiret d: *Vade retro Satana, non sapis quæ Dei sunt, sed quæ hominis:* his verbis eruditus & intelligens quid boni haberet mors Christi, cœpit tota anima prudenter diligere, quem prius tantum diligebat dulciter toto corde, necdum verò diligebat tota virtute. Quod si faceret, nec propter mortis discrimẽ eũ negaret. At verò post Resurrectionẽ & Ascensionẽ dato desuper Spiritu, tunc demũ tota virtute dilexit pro quo etiã horrendum crucis supplicium postmodũ subire non expauit. Erga charitatẽ quoq; proximi exercemur tripliciter, vel vt ædificetur ipsa charitas vbi non est; vel certè ne pereat, vel minuatur vbi est. Quisquis autem hanc puro affectu erga proximum operatur, illam proculdubio quæ Deus est, vlterius promeretur.

Dilectio ergà Deum tribus affectionibus excitatur & prouehitur.
* d *Mat.* 8. d
Ostenditur exemplo Petri.

SERMO LXCVII.

De suauitate verbi ac iugi Christi; foris quidem duri, sed intus dulcissimi.

1. MEl & lac sub lingua eius a Id quidem necesse. Nam quod in lingua est, durum sonat. *Verba sapientis quasi stimuli, & sicut claui in altum defixi* b. Alius est cuius molliti sunt sermones super oleũ c; sed oleum peccatoris non impinguet caput meum d. Corripiat me magis iustus & increpet, nam hoc in misericordia est: quam illud impinguet oleum caput meũ, in quo est dolus. Pulchrè enim non molles, sed *molliti* dicuntur *sermones* vel suasoris adulatoris, vel suasoris iniqui, quòd sit in eis non tã vera & solida, quam superducta & simulata suauitas. Siquidem ipsi sunt iacula e. Denique sub lingua eius quid? Audi Prophetam f: *Labor & dolor.* Porrò sub lingua eius mel & lac, qui iuxta eundem Prophetam laborem fingit in præcepto g. Miraris fingere veritatem, nam mirari B licet, dubitare non licet. Si & alterum testem quęris, lege in Euãgelio h quia *finxit se longius ire.* Quidni figmentum figmento exhibeat? Siquidem ipse nouit figmentum nostrum, vtique laboris impatiens, dilationem non sustinens, fragile ad vtrumque. Piè ergo prouidit, vt haberet pietas promissionem vitæ eius quæ nunc est & futuræ i; nec laborem verum imponeret, sed magis fingeret in præcepto. Audi quomodo laborem fingere ipse se prodat: *Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiẽ animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue* k. Quomodo non fictus labor, vbi non labor, sed requies inuenitur?

a *Cant.* 4. c
b *Eccl.* 12.
c *Psal.* 54. e
d *Psal.* 140 b
e *Psal.* 54. d
f *Psal.* 9. d
g *Psal.* 93. d
h *Luc.* 24. d
i 1. *Tim.* 4. c
k *Mat.* 11. d

2. Ita ergò labor in lingua, mel sub lingua. Quid supra linguam? Ineffabilia, quæ non licet homini loqui l. Miseri qui solũ quod in lingua sonuit attendentes, nec quod sub lingua reconditum, nec quod supra repositum fuit, capere potuerunt. *Durus est hic sermo,* inquiunt m. Durus equidem, sed tamen idem est verbum vitæ n. *Qui non baiulat crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Si* C *quis venit ad me, & non odit patrem & matrem, adhuc autem & animam suam, nõ est me dignus* o. Quid durius poterat dici? Noli errare. Lapis videtur, panis est. Durus in cortice, sed suauissimus in medulla. Tentat te Dominus Deus tuus. Fidei exercitatio, & probatio dilectionis est fictio ista laboris. Esto tamẽ, lapis sit. Nũ tu credis quod & dęmones credũt? Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Omnes nouimus quis hoc dixit p. Non dubitat ille posse solo dictu (quo quidẽ facilius nihil est) ex lapide panem facere quem filiũ Dei esse credit. Fas est & ab hoste doceri. Dicamus & nos filio Dei, dic vt lapides isti panes fiant. Nam & ille qui hominum vtiq; non dæmonũ venerat in salutem, sic confutauit aduersarios, vt paruulos erudiret. Non. n. dicens quod ille voluit, sed quod oportuit nos audire, vt videlicet noster hic lapis panis fieret, non illius. *Non,* inquit q, *in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.*

l 2. *Cor.* 12. a
m *Ioan* 6. f
n *Matt.* 10. d
o *Luc.* 14 f
Sermo Dei durus in cortice, suauiss. in medulla.
p *Matt.* 4. a
q *Ibid.*

3. Quid tu adhæc veritatis inimice submurmuras? Quod quidẽ ipse fateris, & negare omninò nõ potes, potens est filius Dei dicere, vt lapides panes fiant. Vbi ergo est de verbis Dei ait, & generaliter ait, quia sic viuitur, & in talib. vita spiritus mei, quid tu mihi subsibilas ad quoduis D eorum dicens: *Durus est hic sermo?* Quæ Dei filius dixit, & facta sunt alimenta vitæ; tu ne saxa dixeris, qui filius Dei nõ es? Nõ sum ego qui te arbitrer (quod temeraria prorsus rapina arbitratus es ipse) esse te æqualẽ Deo, vt dicẽte te panis in lapidẽ reuertatur. Qui filius Dei nõ es, sine causa dicas vt lapides isti panes fiãt. Nec minus frustra tuũ nobis apponas pro pane lapidẽ, scorpienẽ pro ouo, pro pisce serpentẽ. Væ. n. his qui panẽ lapidẽ, lapidẽ panem dicũt, ponentes lucẽ tenebras, & tenebras lucẽ r: iugum Christum asperũ, & esse sub sentibus delicias reputantes. Has delicias nolim. Opto magis gustare & videre quoniam suauis est Dominus s. Hoc enim non frustra is ipse, qui monet, studuerat experiri. Deniq; ait.

Dæmonis impostura est, Dei verba & mandata reputare dura.
r *Esa.* 5. e
Error hominum in veris & falsis deliciis discernendis.
s *Psal.* 33. b

t Psal.118 n t *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua.* Et rursum u:
u Psal.30.c *Quam magna*, inquit, *multitudo dulcedinis tuæ Domine,* A
quam abscondisti timentibus te. Vbi putas absconditur?
x Cant.2.a Nempe sub lingua sua, sub capite eius quæ dicit x: *Læua
eius sub capite meo & dextera illius amplexabitur me.*
Licet enim in promissione vitæ eius quę nunc est, dulcedo & multitudo dulcedinis, & magna quoque & perquam magna sit multitudo, perfectio tamen non nisi in
y Psal.30.f promissione futuræ. *Perfecisti*, inquit y, *his qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.* Quid perfecit? Non est hic sermo in lingua, sed supra linguam. Ideo enim auris non audit: quia nec lingua protulit quod præparauit Deus his qui diligunt eum. Nec sanè in abscondito consummatio illa, sed in conspectu filiorum hominum erit. Congruè verò non adhuc perfectum, sed iam perfecisse
z Rom.8.e cum sperantibus ait. *Spe enim salui facti sumus* z.

SERMO LXCVIII.

De filiis pacis, in quibus habitat Deus.

a Psal.65. F*Actus est in pace locus eius* a. Est pax ficta, vt in Iuda: B
est inordinata, vt in Adam & Eua? Harum neutra est locus Dei. Sola pax Christiana quam Dominus reliquit & dat discipulis suis, ipsa est in qua Dominus requiescit. Hæc offertur per sanctos prædicatores vniuerso generi humano, sed eam quidam repellunt, aliqui recipiunt. Nos vero excutientes puluerem pedum nostrorū super odientes pacem, ad dilectorem eiusdem pacis nos conferamus. Eorum alij dicuntur recipientes pacem, alij retinentes pacem, alij facientes. Possunt alijs nominibus vocari, scilicet pacati, patientes, pacifici. Et hæc nomina sortiuntur secundum diuersos status pacis, in quibus proficiunt. Nam pacati per hanc pacem possident terram
b Matt.5.a corporis sui, quia mites sunt b. Patientes possident animā
c Luc.21.d suam quibus dicitur c: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Pacifici possident non solū suam, sed etiam aliorum in quibus faciunt pacem. Vnde meritò filij Dei vocantur. Pacati ergo dicuntur qui pacem recipiunt, de quibus scriptum est. *Si ibi fuerit filius pacis, requiescet su-*
d Matt.10.b *per illū pax vestra* d. Sed quia pusilli sunt, scandalis exagitati cito pacem quam receperant perdunt. Patientes C
autem sunt qui receptam retinent, nec quauis iniuria exasperati eam amittunt. Istis tanquam robustioribus præcipitur e: *Pacem diligite & sanctimoniam sine qua nemo*
e Heb.12.d *videt Deum.* Pacifici verò qui non solum in se & in aliis eam faciunt, sed etiam volentes auferre diligunt, sicut
f Psal.119.b scriptum est f. *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus:* ecce isti sunt quos sicut filios Deus diligit, & de quibus tanquam viuis lapidibus templum sibi sapientia cōstruit. De quo ædificio, ne vllo impulsu possint labefactari, ipso Deo inhabitante pariter & operante, ad similitudinē lapidis quadrantur quatuor modis, superius, inferius, à dextris, & à sinistris. Superius, cum diuinæ voluntati suam humiliter & prudenter subiiciunt. Inferius, cum carnem subiectam temperanter regunt. A dextris, iustè bonos amplectendo A sinistris, malos fortiter tolerando.

SERMO LXCIX.

De quatuor generibus hominum Cœlum obtinentium.

Q*Vatuor sunt genera hominum regnum cœlorum* D
possidentium. Alij violenter rapiunt, alij mercantur, alij furantur, alij ad illud compelluntur. Rapiunt qui dereliquerunt omnia, & sequuntur Christum: de quibus dicitur a: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est re-*
a Matt.5.a *gnum cœlorum.* Sunt alij inferioris gradus à quibus mercantur carnalia, dum eis spiritualia seminantur: & his loquitur in Euangelio Dominus b. *Facite vobis amicos de*
b Luc.16.b *mammona iniquitatis: vt cum defeceritis, recipiant vos*
Diuites mercantur cœlum a pauperibus. *in æterna tabernacula.* Tales dicuntur mercatores, quia dant in præsenti pauperibus temporalia quæ possident, vt in futurum recipiant ab eis æterna, quæ non nisi per eos habere merentur. Necesse est enim omnes qui in fu-
A turo iudicio examinandi sunt, vel esse iudicis amicos, vel apud iudicem intercessores habere amicos. Habent ergo primum beatitudinis locum qui intercedunt: habent hi pro quibus intercedunt secundum. Sunt alij qui nonnulla bona occulte faciunt, pro quibus merentur regnū cœlorum: sed tamen furari illud dicuntur, quia laudem humanam vitantes, solo diuino testamento cōtenti sunt.
Horum figuram tenuit mulier in Euangelio c quæ fluxū c Luc.8.f
sanguinis patiens cogitauit intra se dicens: *Si tetigero fimbriam testamenti eius, salua ero.* Quo dicto accessit occultè & tetigit, & salua facta est. Alij sunt qui compelluntur: verbi gratia vt pauperes necessarij, quos scilicet hic ignis paupertatis Deo dispensante purgat: ne in futuro ignis iudicij puniat. De quibus scriptum est d. *Com-* d Luc.14.e
pelle intrare, vt impleatur domus mea. Compelluntur multi variis necessitatibus & oppressionibus afflicti: qui mira Dei prouidentia dum temporalem pœnam si non libenter, tamen patienter sustinent, vitam consequuntur æternam.

SERMO C.

De discrimine inter plebem & præsulem.

B Q*Vantum distat inter Pastorem & gregem, tantum* debet distare inter Episcopum & plebem. Stat ille sublimis & rectus, curuat iste caput solo depressus. Vnde
Poëta: *Pronaque cum spectent animalia cætera terram:* Ouidius Meta.1.
Os homini sublime dedit. Ille regit, iste regitur: ille pascit, iste pascitur: vt ex ipsa forma & habitu vterq; discernatur. Habet ille in manu virgam qua feriat, vel potius ducat & reducat ouem. Quid est autem habere in manu
virgam, nisi in opere disciplinam, vt subiectos suos Prælatis exemplo potius quam verbo docendum.
exemplo magis instruat quam verbo? Erubescunt enim superbi esse discipuli, si eos in humilitate præcesserint
magistri. Vnde de Domino scriptum est a: *Quæ cœpit* a Act.1.a
Iesus facere & docere. Habet etiam baculum, quo feriat lupum. Virga ouem, baculo lupum. Hoc est mites & obediētes debet lenius corripere, duro verò corde & improbos acrius arguere: cumq; necesse fuerit, etiam anathematis sententia ferire. Tenet canem in fune, zelum C
scilicet in discretione, ne sit de illis de quibus scriptum
est b. *Habent Zelum,* (alias, æmulationem) *Dei, sed non* b Rom.10.a
secundum scientiam. Habet etiam pastor bonus panem in pera, hoc est verbum Dei in memoria.

SERMO CI.

De quatuor modis diligendi.

D*Vo sunt amores, carnalis & spiritualis: ex quibus* Duo amores Carnalis & Spiritualis.
colliguntur quatuor modi diligendi, scilicet diligere carnem carnaliter, spiritum carnaliter, carnem spiritualiter, spiritum spiritualiter. In his fit quidā profectus & ascensus ab inferioribus ad superiora. Nam vt homines qui tantum nouerant diligere carnem carnaliter, ad hoc proficerent, vt Deum quoq; diligerent spiritualiter, Deus caro factus est, & loquendo & conuersando cum hominibus, primum ab eis carnaliter dilectus est. Cum autem pro amicis suis animam ponere vellet: iam spiritū diligebāt, sed adhuc carnaliter. Vnde & Petrus loquenti D
de passione sua respondit a: *Absit à te Domine, non erit* a Matt.16.c
tibi hoc. Sed cum per eandem passionem fieri mysterium redemptionis agnoscerent, in ipsa passione iam carnem spiritualiter diligebant. Resurgente autem eo & ascendente Spiritum spiritualiter amant, lętique decantant b. b 2.Cor.5.d
Et si cognouimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus. Nos quoq; carnem nostram carnaliter diligimus: cum eius desideria diligimus & perficimus. Spiritum carnaliter, quando eum flendo, suspirando, gemendo in oratione conterimus. Carnem spiritualiter, cum eam spiritui subiectam in bonis spiritualiter exercentes, cum discretione seruamus. Spiritum spiritualiter, cum

etiam ipsa spiritualia studia nostra fraternæ vtilitati ex charitate postponimus.

Sermo CII.

De modo redeundi ad Deum.

1\. Est ad Deum quidam redeundi modus primi hominis casui oppositus. Adam quippe in paradiso positus, primo perdidit circumspectionem Dei. Testatur enim beatus Augustinus quod nequaquam tentator hominem de paradiso eiecisset, nisi aliqua elatio in anima hominis præcessisset, cum verissimè scriptum sit a: (a Prou. 16. c) *Ante ruinam exaltatur cor.* Secundò perdidit iustitiam, quando vxoris voci plusquam diuinæ obediuit. Iustitia enim est virtus quæ suum cuique reddit. Tertiò amisit iudicium, cum post peccatum correctus, oblique per mulierem retorsit propriam culpam in auctoré, dicés b: (b Gen. 3. b) *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Eisdem ergò virtutum gradibus redeundum est homini in exilio posito, quibus primus expelli meruit de paradiso. (Per quos gradus redeundũ ad Deũ, nempe per eos, quibus primus homo cecidit.) Primum itaque faciendum est iudicium, deindè exercenda iustitia, tandem circumspectio adhibenda. Et iudicium quidem nobis, vt nosipsos iudicemus & accusemus, iustitiam proximo, circumspectionem B debemus Deo.

2\. Hanc redeundi viam ostendit nobis Micheas propheta dicens c: (c Mich. 6. b) *Indicabo tibi ô homo quid sit bonum, & quid Deus requirat à te: vtique facere iudiciũ, & diligere misericordiam & ambulare sollicitè cum Deo tuo.* Hanc salutis viam testatur Apostolus Christum docuisse, dicens d: (d ad Tit. 2. c) *Apparuit gratia Dei saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc seculo,* &c. *Sobriè* scilicet quantum ad nos, *iustè* ad proximum, *piè* ad Deũ. Qui etiam manifestius intulit circumspectionem Dei, dicens e: (e Ibidem.) *Expectantes beatam spem & aduentũ gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi.* Et in multis aliis Scripturæ sacræ locis si hic ordo viæ & institutio vitæ quæratur, potest inueniri, vt illud f: (f Eccli. 14. d) *Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem Dei.* Moratur siquidem in sapientia & sapiens est qui semetipsum hic diiudicat, vt æternum Dei iudiciũ euadat. *Si enim* (ait Apostolus g) (g 1. Cor. 11. g) *nosmetipsos diiudicaremus, non vtiq; iudicaremur.* Sapiens C est non secundum sapientiam huius seculi, sed secundum illam quæ trahitur de occultis, per quam vtique miro Dei opere agitur vt electi quique tunsionibus & pressuris hic attriti, in ædificio veri Salomonis sine sonitu mallei postmodum collocentur.

Sermo CIII.

De quatuor gradibus quibus electorum profectus distinguitur.

1\. Qvatuor gradibus distinguitur omnium electorum profectus. Primò enim fit quisque amicus suæ animæ; secundò fit amicus iustitiæ; tertiò sapientiæ, quartò fit sapiens. (Primus gradus profectus Electorum, quo homo fit amicus animæ suæ.) In primo profectu vitat omnia quæ animam possunt offendere, & diligit ea quæ eam possunt mulcere. Horret ergo infernum, & cœlum concupiscit: ita potest implere illud diuinum præceptum, quod (a Marc. 12. d) in prima conuersione sua accipet a: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Nam dum secundum carnem ambulat, nullo modo potest. Cũ autem spiritu Dei agitur, faD cilè potest. Quid enim habeat emolumenti homo, si proximus eius ardeat in inferno: aut quid perdiderit, si secum fuerit in paradiso? Neque enim talis est illa paradisi hæreditas, vt possidentium numero minuatur. Diligit ergo proximum, quem non vult malum pati, sicut nec seipsum, & quem sicut seipsum vult possidere cœlum. Hoc autem suo, id est hominis spiritu, quando posset, vt scilicet expauesceret gehennam, ac cœlestia desideraret? Sed potest hoc illius spiritu cui dictum est b. (b Psal. 138. b) *Si ascendero in cœlum, tu illic es,* &c. Spiritus quippe sapientiæ vbique præsens, nouit quid in cœlo, & quid agatur A in inferno. Cúmque mentem humanam repleuit, & de pœnis inferni incutit timorem, & cœlestium amorem infundit: sicque facit hominem amare seipsum, & dicit ei c: *Miserere animæ tuæ, placens Deo.* (c Eccl. 30. d) Primum igitur, est diligere se, deinde proximum. Non enim dictum est, diliges te sicut proximum, *sed diliges proximum sicut te.* Hoc modo fit amator animæ suæ per Spiritum sanctum, quem ex fide accepit.

2\. Accepto autem hoc dono, non debet eo solo contentus esse, sed ad maiora prouehi, & in melius proficere. Viuit autem iam per Spiritum. Sed si per Spiritum viuimus (ait Apostolus) *spiritu & ambulemus* d. (d Gal. 5. c & 6. a) Et alibi dicit e: (e 2. Cor. 3. a) *Nos verò omnes reuelata facie gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domino spiritu.* Hoc ipsũ & Psalmista de sanctis videtur sensisse. *Benedictionem,* inquit f, (f Psal. 83. b) *dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion.* Ambulet & iste quem in manibus habemus, eat & proficiat donec ad quartum gradum perueniat. Ibi sine dubio factus sapiens, videbit Deum deorum in Sion. Porrò eo ipso quod dixi, qui benè diliB git animam suam, debet etiam diligere iustitiam. Alioquin si diligit iniquitatem g, odit planè, non diligit animam suam. (g Psal. 10. b)

3\. Diligendo autem iustitiam transit ad secundum gradum, & audit illud Sapiétiæ præceptum h. (h Sapien. 1. a) *Diligite iustitiam qui iudicatis terram.* Quam si perfectè dilexerit, debet pro ea ferre patienter omnem pœnam & quamcumque illatam contumeliam. (Transitus ad secundũ gradũ, per amorem iustitiæ.) Duo quippe præstabit ei iustitia, vnum vt faciat quod debet, alterum, vt patiatur quod debet: scilicet, vt si bonum non fecerit quod debuit, malum quod meruit patiatur. Sic miro modo ne deserendo quidem iustitiam ab ipsa deserimur, dum per ipsam quilibet præuaricationis reatus punitur. (Iustus duo per iustitiam habet, vt faciat quod debet, & quod debet patiatur.) Neque enim est qui se abscondat à calore eius. Hanc autem pœnam non solum vir iustus non horret, verumetiam libenter excipit, dum per eam prę̃teritæ vitæ peccata purgari fideliter credit. Hinc enim scriptum est i: (i Prou. 12. c) *Non contristabit iustum quicquid ei acciderit.* Opponit igitur variis voluptatibus quibus corruit, contraria medicamenta per quæ resurgat. Verbi gratia: cecidit per inobedientiam, per obedientiæ laborem redit ad vitam: lubricus extitit ac dissolutus, per continentiæ studium C rigoremque disciplinæ reparatur. Patitur ab ipsis elementis mundi pœnam, quorum vsu dudum defluxerat ad voluptatem. Quibus cruciatibus cum diu tanquam aurum in fornace probatus fuerit, quantum scilicet dignum iudicabit is qui in pane lachrymarum nos cibat, & potum dat nobis in lachrymis in mensura, incipit iam consolari, & audit illam Esaiæ vocem dicentis k: (k Esa. 40. a) *Consolamini, consolamini popule meus, dicit Deus vester. Loquimini ad cor Hierusalem, & aduocate eam, quoniam completa est malitia eius,* id est, afflictio: *dimissa est iniquitas illius. Suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.* Postquàm verò consolationem receperit, sollicitus est & quærit quomodo placeat ei cui se probauit. Facit quicquid boni facit, vt soli placeat suo conditori.

4\. Transit ad tertium gradum sui profectus, vt sit scilicet amicus sapientiæ, quæ materno affectu loquitur sibi cum dicit l: (l Prou. 23. e) *Prabe fili cor tuum mihi.* (Transitus ad tertium gradũ per amorem sapientiæ.) Cum ergo ad hunc gradum peruenerit, nihil aliud ei restat, nisi vt ad quartum ascendat, vbi dicitur esse sapiens. (Et hinc ad quartum per vsum sapientiæ.) Hoc autem fit D quando iam operatur non vt ipse Deo placeat, quod vtique in tertio gradu fecerat, sed quia placet ei Deus, vel quia placeat Deo quod operatur. Quisquis talis est potest cum tota fiducia ac securitate conscientiæ illud Sapientis canticum decantare m: (m Eccl. 24. a) *In omnibus requiē quæsiui,* &c. Hic enim requiescit in omnibus, cum per omnia ei placeat Deus, qui non Dei voluntatem ad suam curuare, sed suam didicit ad Dei voluntatem erigere. *Morabitur in hæreditate Domini,* sicut ei eiusdem Domini voce promittitur cum dicitur n: (n Gen. 28. c) *Terram in qua dormis tibi dabo,* hoc est, quietem istam ad quam peruenisti labore tuo & munere meo, stabilem tibi faciam atque perpetuam.

Quod autem subiungit, *& semini tuo*, sic possumus intelligere: vt non solum spiritui detur tranquillitas ista & hic A & in futuro, sed etiam semini tuo, id est, operibus tuis dabitur corporis tui glorificatio.

SERMO CIV.

De quatuor impedimentis Confessionis.

1. Quatuor impedimẽta confess. Pudor. QVatuor sunt quæ impediunt confessionem, pudor, timor, spes, desperatio. Quosdam enim impedit pudor, qui scilicet pro sola confusione dicere erubescũt peccata quæ commiserunt. De quo per Salomonẽ dicitur: a *Est confusio adducens peccatum*. (a Eccle. 4. c) Quo contra de his qui cõfitentur, iterum dicitur: b *Est confusio adducens gloriam*. (b Ibid.) Quos etiam commendat Propheta dicens: c *Confessionẽ & decorem induisti*. (c Psal. 103. a) Et alibi d: *Confessio & magnificentia opus eius*. (d Psal. 110. b) Timor. Alios impedit timor. Timent enim si confiteantur, ne grauis eis pœnitentia iniungatur: & hos arguit Iob dicens: e *Qui timet pruinam, irruet super eum nix*. (e Iob 6. a) Sunt autem nonnulli qui in hoc mundo adhuc aliquid concupiscunt, nec putant se adepturos quod desiderant, si hominibus quales sint, innotescant. Horum confessionem impedit spes, id est, cupiditas potiendi desiderii: (Spes.) talibus cõminatur Dominus in Euangelio f. *Væ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus*. (f Matth. 24. b) B Sunt item alii qui nil horum verentur, sed solum hoc timent quia post peccatorum confessionem ab ipsis abstinere minimè possent. Et his obest desperatio. (Desperatio.) Quibus non incongruè illud potest aptari. Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit g. (g Prou. 18. a) Fit verò nonnunquam vt hæc omnia simul confessionem impediant. Sed qui quatuor his malis premitur, rectè iam in monumento iacet, & velut ille Euangelicus quatriduanus fœtet h. (h Ioan. 11. e) Scriptum est enim: i *A mortuo velut qui non sit, perit confessio*. (i Eccle. 17. e) Quod si is mortuus est qui nõ confitetur, vtique reuiuiscet qui confitebitur. Veniat ergo Iesus, & dicat *veni foras* k. (k Ioan. 11. f) Et ad vocem eius illicò suscitabitur mortuus. Excipiat hic noster mortuus exhortationem, & non differat confessionem.

2. Antidoton pudoris. Dicatur ergo illi quem pudor afficit: Cur te pudet peccatũ tuum dicere, quem non puduit facere? Aut cur erubescis Deo confiteri, cuius oculis non potes abscondi? Quòd si fortè pudor est tibi vni homini & peccatori peccatum tuum exponere, quid facturus es in die iudicii, vbi omnibus exposita tua conscientia patebit? Hæc itaque C tria proponenda sunt contra pudorem, scilicet consideratio rationis, reuerentia intuentis Dei, cõparatio maioris confusionis. (Timoris) Similiter contra timorem opponenda sunt tria. Considerandum enim est quod sit longa pœna inferni, quàm grauis, quàm infructuosa. Econtrario verò præsentis temporis pœnitentia breuis est, & leuis, & fructuosa. (Spei.) Contra spem quoque itidem tria opponuntur, bona scilicet futuri seculi, præsentis vitæ bonis maiora, certiora, durabiliora: ad quorum comparationem quicquid in hoc mundo desiderari potest, modicum est & incertum: & vt ita dicam, momentaneum. (Desperationis.) Ita contra desperationem vincendi peccatum, tria sunt remedia. Primum est vigor ipse propositi boni, quem assumit ex Confessione. Secundum est gratia Dei quam meretur ex humilitate. Tertium est auxilium quod ex eius habet cui confitetur compassione.

SERMO CV.

De requisitis ad iustificationem.

1. In duobus consistit nostra salus, in Iustific. & Glorif. DVo sunt in quibus consistit nostra salus, Iustificatio D & Glorificatio. Altera initium, altera perfectio est. In illa labor, in hac autem fructus laboris est. Et nũc quidem iustificatio fit per fidẽ: nam glorificatio erit per speciẽ. Quanta autem sit in futura vita glorificatio sanctorũ, humanus interim non potest attingere intellectus. De illa enim scriptum est a, *quod oculus non vidit, nec auris audiuit, &c.* (a Esa. 64. a) Hac ergo interim omissa, quoniam vires nostras excedit, de iustificatione quæ nunc agitur aliquid ad ædificationem Fratrum nostrorum, quod necessarium visum est, loquamur. Ipsa est enim via per quam fit transitus ad glorificationem, dicente Apostolo, b *Quos prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iustificauit. Quos autẽ* (b Rom. 8. f)

iustificauit, hos & magnificauit. Neque enim poterit obtineri magnificatio, nisi iustificatio præcesserit: cum ista meritum, illa præmium sit. Hoc in Euangelio docuit Dominus, qui cum Discipulis euangelizaret regnum Dei, primum eis proposuit iustitiam, dicens: c *Nam nisi abundauerit iustitia vestra plus quam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum*. (c Matth. 5. c)

2. Notandum autem, quod sicut in illo beatitudinis regno præsentem se electis suis exhibebit Dominus ad glorificationẽ, ita etiam se eisdem ipsis exhibet in via peregrinationis ad iustificationem, vt à quo scilicet glorificãdi sunt per speciem, ab ipso prius iustificentur per fidem. (Ad Iustificationem quæ requirantur.) Et quidem tria sunt à quibus abstinere debent quicunque iustificari desiderãt. Primò vtique ab operibus prauis, secũdò à carnalibus desideriis, tertiò à curis seculi. Item tria sunt quibus debent insistere, quæ etiam continet sermo Domini in monte d, eleemosyna, ieiunium, oratio. (d Matth. 5.) Sic enim adimpletur iustificatio; dum ab interdictis vitiis abstinent, & bona quæ præcepta sunt fideliter exercent. Opponantur ergo prauis operibus opera misericordiæ, contra carnalia desideria adhibeantur ieiunia, & pro curis seculi succedat amor Dei, & frequentia orationis.

SERMO CVI.

De tribus ad agendam pœnitentiam necessariis.

1. Ad agendam Pœnit. 3. necessaria. TRes sunt status animæ. In corpore, posito corpore, recepto corpore. Primus datus est ei ad agendam pœnitentiã, reliqua duo ad habendam requiem vel pœnam, scilicet prout gessit in corpore, siue bonũ, siue malum. Ad agendam vero pœnitentiam tria sunt necessaria, tempus, corpus, & locus. (Tempus.) Quod *tempus* sit necessarium, dicit Apostolus a: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*. (a 2. Cor. 6. a) Similiter & de corpore idem scribit: b *Omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, vt referat quisque propria corporis prout gessit*. (b 2. Cor. 5. b) Sed & de hoc loco loquitur Scriptura dicens: c *Si ascenderit super te spiritus potestatem habentis, locum tuum ne deseras*. (c Eccli. 10. a) (Tria tẽpora præt. præs. fut. nullum perdit, qui verè pœnitet.) Porro tempus in tria diuiditur, in præteritum, in præsens, in futurum. Horum nullum perdit quisquis rectè pœnitentiam agit. Nã præ- C teritum quidem quod perdiderat restaurat, dum in amaritudine animæ suæ omnes annos suos recogitat. Præsens autem tenet iam per exercitium operis. Futurum verò per constantiam boni propositi. De præterito loquitur Apostolus, cum dicit: d *Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt*. (d Ephes. 5. d) Ad præsentis vero operationem hortatur nos cum dicit: e *Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei*. (e Galat. 6. c) Futuri nos admonet Dominus, cum ait: *Qui perseuerauerit vsque in finem, saluus erit*.

2. Corpus. Corpus quoque necessariũ est ad agendam pœnitentiam. In corpore quippe possumus mala pati, & bona operari. Pati scilicet pro commissis delictis, operari pro adipiscendis æternis præmiis. Qui ergo corpore caret, dignos pœnitentiæ fructus facere quomodo valet? Et notandum quod pœnitentia quæ per corpus geritur, breuis est & leuis. Breuis, quia corporis morte terminatur. Leuis, quia per societatem corporis fertur facilius. Grauis siquidem esset si eam solus animus portaret. Cum verò & ipsi corpori eius partitur pondus, quanto magis inde corpus oneratur, tanto amplius animus exoneratur. (Locus.) *Locus* D etiam videtur necessarius esse & vtilis, Ecclesia scilicet vitæ præsentis: in qua quisquis dum in corpore viuit, pœnitentiam rectè agere negligit, nullum in futuro salutis remedium obtinere poterit.

SERMO CVII.

De affectibus orantium.

1. A Oratio duob modus impeditur SIcut æger ad medicum, sic esse debet peccator ad Creatorem suum. Qui ergò peccator est, debet ora-

re Deũ, sicut æger medicum. Duobus autem modis impeditur oratio peccatoris, vel nulla, vel nimia luce. Nulla luce illustratur, qui peccata sua nec videt, nec confitetur. E contrario nimia luce obruitur qui ea tanta videt vt de indulgentia desperet. Horum neuter orat. Quid ergo? Temperanda est lux, vt peccata sua videat peccator & confiteatur, ac pro ipsis oret vt remittantur. Primò ergo eius oratio debet fieri verecundo affectu, hoc autem fit, cum necdum peccator audet per seipsum accedere ad Deum, sed quærit aliquem sanctum virum; aliquem sanctum pauperem spiritu, qui sit in ora vestimenti Domini tanquam fimbria, per quem habeat accessum. Huius orationis tenuit typum illa Euangelica mulier quæ fluxum sanguinis patiebatur, cupiensque sanari accessit, & intra se cogitauit dicens a: *Si tetigero fimbriam vestimenti eius, salua ero.* Secunda oratio fit puro affectu: & hoc fit quãdo scilicet peccator iam per seipsum accedit, & ore proprio confitetur. Talis orationis reliquit nobis exemplum illa peccatrix, quæ lachrymis rigauit pedes Domini, & capillis capitis sui tersit, de qua dictum est à Domino b. *Remittuntur ei peccata multa, quoniã dilexit multum.* Tertia oratio effunditur amplo affectu: & hoc fit quando is qui pro se orauerat, orat iam pro aliis. Sic orauerũt Apostoli pro muliere Chananæa pro filia sua rogante. *Dimitte*, inquiũt c, *illam, quia clamat post nos.* Quarta oratio emittitur deuoto affectu, quæ de cordis puritate sine vlla hæsitatione cum gratiarum actione depromitur. Talem orationẽ fecit ipse Dominus quando quatriduanum de monumẽto Lazarũ resuscitauit, & ait d: *Pater gratias ago tibi, quia audisti me.* Tales orationes docuit nos Apostolus facere frequentes, dicens e: *Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite.* Has quæ dictæ sunt quatuor orationum species, id est, verecundam, puram, amplam, deuotam, nuncupat Apostolus aliis nominibus, & ad eas nos hortatur dicens f: *Obsecro primò omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones.* Nam obsecrationes verecundo, orationes puro, postulationes amplo, gratiarum actiones fiunt affectu deuoto.

[Margin: Oratio duobus modis impeditur. — Affectus quatuor, quibus orandum. 1. 2. 3. 4. — a Luc. 8. f — b Luc. 7. f — c Matth. 15. c — d Ioan. 11. c — e 1. Thes. 5. d — f 1. Tim. 2. a]

2. Diximus de generibus affectionũ & orationum, dicamus etiam qua puritate sit orandum. Et quidem tria videntur mihi hic esse necessaria, quibus orationis intentio firmiter est astringenda. Considerare nãque debet is qui orat, & quid petit, & ipsum quem petit, & seipsũ qui petit. In eo autem quod petit, duo debet attendere, vt secũdum Deum sit quod postulat, & vt hoc ipsum in summo affectus desiderio habeat. Verbi gratia. Si mortem inimici si læsionem seu deiectionem proximi orando petierit, non est secundum Deum talis oratio, cum ipse præcipiat & dicat g: *Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* Si verò peccatorum remissionem, si Spiritus sancti gratiam, si virtutem atque sapientiam, si fidem, veritatem, iustitiam, humilitatem patientiam, mansuetudinem & cætera spiritualia charismata quæsierit, & ea cogitando vehementer affectauerit, hæc secundũ Deum est oratio, & hæc verè meretur audiri. De huiusmodi enim orationibus loquitur per Esaiam Deus h: *Antequam clament ego exaudiam, adhuc illis loquentibus ego audiam.* Sunt & alia quæ cum desunt, à Deo dantur, & possunt esse vel non esse secundũ Deum, quantum dumtaxat interest finis ad quem referuntur, vt est corporis sanitas, pecunia, cæterarumque rerum affluentia: quæ etsi à Deo sint, non tamen sunt magnipendenda, nec ex desiderio possidenda. Similiter & in ipso quem petit, debet duo considerare, bonitatem, & maiestatem. Bonitatem qua gratis velit, & maiestatẽ qua planè possit dare quicquid petitur. Sed & in seipso qui petit debet nihilominus duo attendere, id est, vt pro suis meritis nihil accepturum putet, sed de Dei misericordia tantum quicquid rogauerit, impetraturum speret. Tunc ergo dicitur cor purum, quando tria hæc quæ dicta sunt, & eo modo quo dicta sunt, cogitat. Et quisquis hac puritate & intentione cordis orauerit, exaudiri se sciat, quia sicut testatur Petrus Apostolus i: *Non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet Deum & operatur iustitiam, acceptus est illi.*

[Margin: Omnino tria cõsideranda, 1. quid petat. — g Luc. 6. d — h Esa. 65. d — Secundò, quem petat. — Tertiò, quis petat. — Act. 10. e]

A

Sermo CVIII.

De spirituali minutione Sanguinis.

1. Minuendi sanguinis duplex est causa. Interdum qualitas, interdum quantitas obest. Nec minus perniciosa immoderata abundantia, quam corruptio. Sanguis animæ meæ, voluntas mea. Naturæ siquidẽ cognatus præ cæteris humoribus sanguis dicitur, & animæ vita in voluntate est. Minuatur ergò praua voluntas, quæ morbi causa est spiritualis. Minuatur, inquam, dum penitus exhauriri exsiccarique non potest. Scindatur & aperiatur vena ferro compunctionis, vt peccati, etsi non omnis sensus, certè consensus affluat & abiiciatur. An dubitas inueniri & in anima sanguinis non inutilis inutilem abundantiam? Audi sapientem medicum, qui & ipsum docet iustitiæ sanguinem minuendum. *Noli*, inquit a, *nimium esse iustus.* Simile est & istud Apostoli b. *Non plus sapere, quã oportet, sed sapere ad sobrietatem.* Cui putas venæ parcendum est, si & iustitia, & sapientia egent minutione? Quis enim sanguis vtilior? Illud tamen memento, nec nimis iustum, iustum: nec ebriam (vt ita loquar) sapientiã oportet

B sapientiam nominari. Sic nimirum & in sanguine corporis inuenire est, vbi excreuerit nimis, non iam nutrimentum afferre corpori, sed detrimentum. Quamobrem si peccare delectat adhuc, sanguis vitiosus est, & minuere festinato. Si vis agere pœnitentiam, castigare vt oportet membra, corpus affligere, iudicare temetipsum, vt non incidas in manus Dei viuentis: iustum id quidem, sed ne quid nimis. Alioquin reprimendus est feruor immoderatus, ne noceat vnitati, seruiat indiscretioni.

[Margin: Quis sanguis vitiosus, qui abundans in anima minuendus. — a Eccl. 7. c — b Rom. 12. a — In ipsa etiam iustitia & sapientia datur excessus.]

Sermo CIX.

De inani splendore Virtutum cauendo.

1. Caueamus Fratres, ne vasorum interim vacuo splendore decepti, sero conqueri habeamus quod lampades nostræ extinguuntur. Ego enim reor minimè fuisse accensas, quæ tunc videntur extingui. Sic nempe habes a. *Simile est regnum cœlorum decem virginibus quæ accipiẽtes lampades suas.* Accipientes dixit, non accendentes. Quo-

C modo enim accenderunt, quæ non sumpserunt oleum secum? Aut vbi ignis materia defuit, quomodo ignis fuit? At lucet castitas etiam ex seipsa. Sed quantò lucidior lãpas ardens, quæ sine igne, tantò pulchrior casta generatio cum charitate. Sic & à cæteris voluptatibus temperantia & patientia in aduersitatibus, honestas in conuersatione, & circumspectio in sermone, eleemosyna quoq; & eiusmodi opera pietatis naturali quadam placere gratia, & velut ingenito decore etiam apud fatuas virgines retinere videntur. At quoniam vitrea magis quam ignea claritate fulgebant, eo ipso lampades suas arbitrabantur extingui, quo nimirum inanem hunc splendorem ab æterna conspexerint luce reprobari.

[Margin: a Matt. 25. a]

Sermo CX.

De allocutione hominis ad seipsum, vel animam suam.

D

1. Quanta est miseria nostra, & indigentia nostra quam multiplex! Etiam verbis opus habemus. Et cum vtrũque sit miserum, non iam mirum quod inter nos: mirum magis quod etiam ad nosipsos. *Nemo scit quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis qui est in ipso* a. Chaos magnũ inter nos firmatum est, nisi interueniente quasi instrumẽto verborum fiat adinuicem transitus quidam cordium in communicatione cogitationum. Hac necessitate inuenta sunt verba: Quis nesciat? Veruntamen & nosipsos verbis iam alloqui necesse est. *Nonne Deo subiecta eris anima mea?* Propheta ait b: *Ab ipso enim salutare meum.* Et cui non frequenter necesse est animam reuocare suam,

[Margin: a 1. Cor. 2. c — b Psal. 61. a]

aduocare rationem ſuam, ſuos conuocare affectus? Cui non opus eſt crebrò ſeipſum conuenire verbis, increpare minis, ſollicitare monitis, vrgere accuſationib⁹? Quinetiã ratiocinus ſuadere expedit: quale eſt: *Ab ipſo enim ſalutare meum*: & conſolari aliquando, iuxta illud c: *Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me?* Et interdum velut excitare & dicere: *Lauda anima mea Dominum* d. Et nonnunquam diligentius commonere de quibus oportet, vt eſt e: *Benedic anima mea Domino, & noli obliuiſci omnes retributiones eius.* Nempe cor meum dereliquit me, & neceſſe habeo ad meipſum, immò ad me alterum loqui. Atque id interim tantò amplius, quãtò minus ſum adhuc reuerſus ad cor, reuerſus in me, vnitus denique mihiipſi. Nam ne inuicem quidem erit iam verbis vti, vbi in vnum vtique virum perfectum occurremus omnes. Opportunè igitur linguæ ceſſabunt; nec medius ſequitotur interpres, vbi vſque adeo medium omne charitate conſtrauerit ille vnicus mediator, vt & nos in vnum facti ſimus in ipſis, qui verè ſempiterneque vnum ſunt, Deo Patre, & ipſo Domino Ieſu Chriſto.

c Pſal. 41. b
d Pſal. 145. a
e Pſal. 102. a

Sermo CXI. †

De Fide vitâ & moribus conteſtanda, ſeu de ſex Teſtimoniis Deo perhibendis.

† Deeſt in aliis Edit. Nũc primum editus ex antiq. Codice Spiræ allato. Genuinũ Bernardi fœtum eſſe, ſtilus & tota orationis textura conuincit.

1. Fidei languor & torpor cauſa noſtræ in curanda ſalute tepiditatis.

ÆTernam cœleſtis patriæ, ad quam noſtra peregrinatio ſuſpirat, felicitatem, & contra gehennæ paratos impiis cruciatus, omnem excedere humani non modo corporis, ſenſum ſed etiam intellectum cordis, nemo dubitat, qui vel nomine tenus eſt fidelis. Atque vtinam viueret in omnibus fides iſta, & credulitatẽ, vt digna erat, ſequeretur hinc quidem deſiderium, inde timor. Quid eſt enim, quod non optamus etiam per medios enſes, aut ſi oporteret, ſemiuſti declinari miſeriam tantam, & ad tantam accelerare gloriam, niſi quod inſenſibilis eſt, & mortua fides noſtra? Accedit ſanè ad cumulum infelicitatis, ſalutis impedimentum, occaſionem perditionis noſtræ, quod in æſtimatione finis vtriuſque affectio noſtra iudicio non conſentit; vel in conſideratione viarũ ne ipſũ quidem ſatis tenemus iudicium veritatis. Nec mirum ſi nulla virtutum delectatione mouetur deſiderium, quod etiam circa illam æternam beatitudinem torpet: aut ſi præſentem non metuit amaritudinem peccatorum, qui ne ipſa quidem parata diabolo & angelis eius æterna ſupplicia pertimeſcit, niſi quod in cęteris vtrimque conſueuimus, ipſa quorum vicinior nobis experientia eſt, etſi longè minora ſunt, vehementius & iucunda appetere, & formidare moleſta.

2. Illud ſatis mirari nequeo, cur fides noſtra in præſentibus titubat, quæ de futuris tam certa videtur. Sic fatui filii Adam non iudicantes, neque quod verum eſt, diſcernentes, cum promiſſiones habeatis vitæ eius quæ nunc eſt, pariter & futuræ a, in ea quam protinus eſt experiri, omnino incredulos vos exhibetis & infideles; vt palam fieri videatur, nonniſi ad cumulum damnationis relictam nobis fidem futuræ promiſſionis. Idipſum ſanè cõſiderare eſt & de comminatione. Nonne enim idem ipſe, qui paratum aſſerit electis regnum b, reprobis ignem, eodem ore & eadem veritate teſtatur, laborare & oneratos eſſe, quicunque ad ipſam non accedunt: accedentes autẽ non defecturos c, vt eſt trepidatio puſillanimitatis humanæ, ſed reficiendos ab ipſo, qui regnum ineffabiliter delectabile pollicetur: ipſe iugum ſuaue & onus leue eſſe teſtatur d. Qui æternam beatitudinem promittit in patria, præſentem quoque requiem & refectionem repromittit in via. Denique Propheta loquitur dicens e. *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe*; & facilè credimus vniuerſi. Loquitur ipſe Dominus Prophetarum f. *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos, tollite iugum meum ſuper vos, & inuenietis requiem animabus veſtris, iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue*;

a 1. Tim. 4. c
Cur tam parũ nos moueant tũ promiſſiones, tum cõminationes diuinæ.
b Matth. 25. c
Matth. 11. d
c Ibid.
d Ibid.
e Eſa. 64.
f Matth. 11. d

A Et quam multi auertunt cordis aurem: nam corporis iam fortè non audent? Quid incredulitatis iſtud eſt? immò quid inſaniæ? Quaſi verò aut falli ſapientia, aut fallere veritas poſſit. Quaſi aut charitas quod offert, dare nolit: aut omnipotentia non valeat, quod promittit.

3. Quis enim hominum adeò voluptati & luxuriæ deditus eſt, qui non ſobrietatem & caſtitatem magis eligeret, ſi certus eſſet, eas ſibi delectabiliores fore? Quis tam ambitioſus, qui nõ inciperet vilitate omni & extremitate eſſe contentus, ſi vt verè eſt, dignitatibus vniuerſis ſciret amabiliorẽ? Quis tam auarus, qui non omninò diuitias ſperneret, ſi iucundiorem crederet paupertatem? Nũc autem Chriſtus fruſtra clamat de leuitate oneris ſui: ſine cauſa iugum ſuaue prædicat: quandoquidem ab ipſis qui Chriſtiano cenſentur nomine, onus Diaboli, & iugum carnis, atque ſeculi huius delectabilius reputatur. Sed vnde tibi vel inconſideratio tanta, quanta ab ipſis imponitur Domine Deus meus? Cur tam publica polliceris, quod tam facile deprehenderis non impleſſe? Dulciorẽ ſuper mel & fauum ſpiritum tuum aſſeris: & ecce iſti dulciorem inuenerunt carnem venationis; carnem, prô pudor! meretricis, ſeculi vanitatem. B Væ miſeris, de pari iudicant, & tanquam amarum faſtidiunt manna tuum abſconditum, quod non guſtauerunt! Sanè qui probauerunt vtraq;, ecce hi ſciunt, quia Deus verax omnis autem homo mendax f. Ipſorum proinde teſtimonia eſſe debuerant credibilia nimis: ſed cum promiſſionibus tuis tuorum quoque experientia contemnitur & ridetur. Carnalis ſiquidem homo non percipit quæ ſunt ſpiritus Dei, ſed ſtultitia illi videtur g. Nec mirum, ſi experto non credit homini, qui Deo non credit promittenti. Ergò inſani reputamur, qui crucem Domini prædicamus eſſe ſuauem: qui delectationem paupertatis magnificamus; extollimus humilitatis gloriam; eructamus delitias caſtitatis: Inſanus nobiſcum æſtimetur & Propheta, qui dicit *delectatum ſe eſſe in teſtimoniis Domini, ſicut in omnibus diuitiis* h.

Fideles male viuẽtes, fidei & Chriſto ipſi derogãt, immò mendacem & fallacem eum faciunt.
f Rom. 3. a
g 1. Cor. 2. d
Carnales ad cœleſtia ſtupidi ndẽt ſpẽ futurorũ, ſola præſentia æſtimantes.
h Pſal. 118.

4. Vos qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, *non omnes*, ſed paucas, quas vel mendicare poteſtis, diuitias, diuinis præferte teſtimoniis, vt nullam vnquam habeat teſtimonium fides veſtra. Penes vos ſit in occulto, in abſcondito, vbi ne ipſe quidem videat Pater qui eſt in cœlis i; Sed dicere poſſit, *quia neſcio vos* K. C Firmiter creditis Deum iuſtum, veracem, remuneratorem, omnipotentem, ſummè bonũ, æternum. Exhibete vos aſpides ſurdas, & obturantes aures, ne quando audiatis vocem impropetantis, & dicẽtis; Credite: Oſtende mihi fidem tuam ſine operibus; quanti vobis conſtat. Viam autem teſtimoniorum noluit ingredi, quoniam ardua eſt, & aſpera; & inambulabilis. Miſeri & infelices, qui viam ciuitatis habitaculi non inueniſtis; & ideò errans in inuio, & non in via. Fines nempe viarũ, quæ videntur vobis bonæ, quas delectabiles vos eſſe iudicatis, (neque enim veræ quidquam delectationis habent) demergunt in profundum inferni: ibi erit fletus & ſtridor dentium. Expergiſcimini ebrii & flete, ne fletus ille perpetuus apprehendat incautos. *Cum enim dixeritis, Pax & ſecuritas, tunc ſubitaneus vobis ſuperueniet interitus, tanquam in vtero habenti, & non effugietis* l. Meritò planè, qui non fugiendi tempus ſcienter amittitis, & refugitis effugiendi viam.

i Matth. 6. a
K Matth. 25. a
l 1. Theſ. 5. a

5. *Orate*, inquit Dominus m, *vt non fiat fuga veſtra hyeme, vel ſabbato.* Fugite dum tempus eſt acceptabile, & via delectabilis exhibetur. Fugite ſex diebus, quibus operari licet. D Fugite in teſtimoniis ſex illorum quæ ſupra tetigim⁹, iuſtitiæ, remunerationis, veritatis, omnipotentiæ, ſummæ bonitatis. æternitatis, ne ſeptimum, diuini ſcilicet Zeli teſtimonium non tam detis, vel viteris, quam ſuſtineatis inuiti. Genimina viperarum, quis vos docuit fugere à ventura irâ n? Via mortis eſt, in qua curritis, via perditionis; via cuius finis demergit in profundum inferni. Adhuc tamen ſpes eſt, quia necdum vix, id eſt, vitæ finis aduenit. Feſtinate præuenire finem: ne ſubitò præoccupati quacunque cecideritis, ibi ſitis. Venite filii, audite me. Viam ſalutis docebo vos: viam teſtimoniorum Dei, in qua delectemini & vos ſicut in omnibus diuitiis.

m Matt. 24. b
Sex teſtimonia Deo, ſeu de diuinis attribut perhibenda.
n Luc. 3. b

6. o Esa. 46. c Testimonium Iustitiæ. Sit prima dieta vsque ad cor. illuc nempe præuaricatores vocat vox diuina o; vbi testimonium *Iustitiæ* eius A compunctionem generet & timorem. Hinc sanè procedat ad confessionem oris, vt non cunctemur etiam contra nosmetipsos perhibere testimonium *veritatis*. Quisquis enim coram hominibus erubuerit illam; hunc & illa erubescet coram Patre suo p. Sequatur deinde possessionum distractio, distributio facultatum, sicut scriptum est q: *Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi*. Et item r: *Si vis esse perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & habebis thesaurum in Cælo.* Est enim in hac liberali effusione testimonium *largitatis diuinæ*, & copiosæ retributionis, vt qui sponte distribuit sua, indubitanter sperare videatur de manu Domini ampliora. Adhuc autem & quintum quoque præbeas necesse est testimonium *omnipotentiæ*. Dico autem in corporis afflictione. Seminandum quippe est animale corpus, sed vt spirituale resurgat. Non tibi ergò, qui parcit corpori, de resurrectione & immutatione hæsitare videtur? Sic & qui non compungitur animo de iustitia, & qui non confitetur de veritate, & qui auarus est, de retributione futura? Eodem quoque modo considerare est & cætera quæ sequuntur. Etenim si eousque proficias vt B propriæ abrenuncies voluntati, certissimum illud est *diuinæ* testimonium *bonitatis*. Veniens nimirum non tuam, sed ipsius facere voluntatem, commendas magnificè, quam sic præfers, clamans non verbo, neque lingua, sed opere & veritate, quia nemo bonus nisi solus Deus s.

(Margin: Veritatis. p Luc. 9. e. q Psal. 111. b. r Matth. 19. c. Testimon. Liberalitatis. Testim. Omnipotentiæ. Testim. Bonitatis. s Matth. 19. c.)

7. Superest vt perseuerantiæ studeas. Hæc enim viæ consummatio est, & testimonium habet *æternitatis*. Imago siquidem æternitatis diuinæ, perseuerantia est conuersationis nostræ; vt quomodo ipse est t, ita & nos simus in hoc seculo, incommutabilitatem illam pro modulo possibilitatis nostræ imitantes. Hinc quippe Sapiens ait t, *Stultus vt luna mutatur, sapiens permanet vt sol*. Hæc ergo via, dilectissimi, ambulate in ea, cum ascenderitis de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion u. Ad cuius gloriam visionis ipse nos perducat Dominus virtutum & Rex gloriæ, qui est via, veritas, & vita x, Iesus Christus Dominus noster.

(Margin: Testim. æternitatis. t Eccl. 27. b. u Psal. 83. x Ioan. 14. a.)

C *Quos hactenus dedimus sermones à 43. hucusque in superioribus Editionibus, Parui Sermones plerique quod mirum, Sententiæ tantum nuncupantur: Sed quam rectè, tu ipse, ni fallor, vides, quippe cum non pauci horum plures alios prolixitate æquent, vel etiam superent. Ne tamen omnino* Paruis *defraudères* sermonibus, *en hic aliquot selectos à cæterorum numero seiunctim damus.*

PARVI SERMONES.

I. a Ioan. 5. b. b Esa. 66. g. TRes sunt qui testimonium dant in cælo, *Pater & Filius & Spiritus sanctus* a. Tres in terra; spiritus, aqua, & sanguis. Similiter in inferno, vt in Esaia legimus b. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Duo mala sunt vermis & ignis: altero roditur conscientia, altero concremantur corpora. Tertium additur desperatio, quæ in eo vtique intelligitur quòd dicitur, morietur, & non extinguetur. His qui in cœlo sunt, dant testimonium beatitudinis: his qui in terra, iustificationis: his qui in inferno sunt, damnationis. Primum testimonium est gloriæ, secundum gratiæ, tertium iræ.

II. De Spiritu sancto testatur Scriptura, quia procedit, spirat, inhabitat, replet, glorificat. Procedere dicitur duobus modis: vnde, & quò. Vnde? à Patre & Filio. Quò? Ad D creaturam. Procedendo prædestinat: spirando vocat quos prædestinauit: inhabitando iustificat quos vocauit: replendo accumulat meritis, quos iustificauit: glorificando ditat præmiis, quos accumulauit meritis.

III. Spiritus sanctus arguit mundum de peccato quod dissimulat: de iustitia quam non ordinat, dum sibi non Deo eam dat: de iudicio quod vsurpat, dum tam de se quam de aliis temere iudicat.

IV. Vsque hodie in ciuibus Babylonis aquarum effusio, id est confusio cogitationum, terram facit inanem & vacuam. Dum enim fluctuat circa carnem cogitatio vniuersa, nullum ex ea sperare est fructum salutis. Diuidantur A ergo aquæ ab aquis a, quatenus anima quoque, (vt dignum est) partem sibi vendicet sollicitudinis & meditationis. Sanè inferiores certis limitibus coërceantur, certis coninneantur alueis, necessitatis terminos non excedant, proinde superiores copiosius dilatentur. Ex hoc sanè dat Dominus benedictionem, & terra nostra dabit fructum suum b.

(Margin: a Gen. 1. b Psal. 84. b.)

V. Cum in populo Dei carnales alii sint, & alii spirituales: nec illi tamen æternorum, nec isti carent omnimodo temporalium desiderio. In eo sanè distant, quòd plus alia appetunt alii, & secundum ea quæ præferunt, aut spirituales aut carnales iudicantur. Hinc est quòd in benedictionibus Iacob & Esau, & ros cæli, & terræ pinguedo nominatur, sed non eodem ordine in vtroque. *Det tibi Deus de rore cæli & de pinguedine terræ abundantiam*, ait Isaac ad Iacob a. Ad Esau verò: *In pinguedine terræ*, inquit, *& in rore cæli desuper, erit benedictio tua.* Quid autem singuli præferant, à studiis eorum, & sollicitudinibus innotescat.

VI. *Mors peccatorum pessima* a. Mala in amissione mundi, B quia non possunt sine dolore separari ab eo quem diligunt. Peior in dissolutione carnis, à qua euelluntur eorum animæ à spiritibus malignis. Pessima in tormentis inferni, quando corpus & anima perpetuis simul addicuntur ignibus. Econtrario bonorum mors optima, quoniam quidem fit ibi quies à labore, fit iucunditas de nouitate, fit securitas de æternitate.

De stercore boum lapidatus est piger. Eccl. 22.

VII. Boues sunt qui in opere Dei strenuè exercentur: qui seminant in lachrymis, sed in gaudio metent. Isti sane quæcunque sunt mundi huius arbitrantur vt stercora. Piger verò cuius sabbata videntes hostes derident, dehonestatur ab hostibus in ocio suo, sicut boues strenui in laboribus suis honestantur à Deo. Quem enim maligni spiritus pigrum vident ad spiritualia exercitia, in cogitationibus eius ingerunt importunè terrena: velut de stercoribus boum massas coagulantes, & pigrum, sicut dignus est, lapidantes.

VIII. Cant. 1. a. *Osculetur me osculo oris sui*. Tria sunt oscula, reconciliatorium, muneratorium, contemplatorium. Primum ad C pedes, secundum ad manum, tertium ad os sumitur. In primo accipitur remissio peccatorum, in secundo munus virtutum, in tertio cognitio secretorum. Vel ita, osculum doctrinæ, naturæ, gratiæ.

IX. Duo sunt vbera sponsæ: congratulatio & compassio. Geminæ lactis species: exhortatio & consolatio. Tria vnguenta: compunctio, deuotio, pietas. Compunctio de recordatione peccatorum, deuotio de recordatione beneficiorum, pietas ex consideratione miserorum.

X. Cant. 6. d. *Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuertere vt intueamur te*. Reuertere primò ab inepta lætitia, reuertere secundò ab inutili tristitia, reuertere tertiò ab inani gloria, quartò reuertere à latenti superbia. Inanis gloria est quæ ab ore hominum venit extrinsecus. Superbia latens oritur intrinsecus. Cum hæc omnia vitia reliquerit anima, intuebitur eam sponsus eius. Ob hoc autem debet ab aliis abstinere, vt digna fiat eius complexibus. Vnde & ad eam dicitur: *Reuertere reuertere, vt intueamur te.*

XI. Pastorum est, vigilare super gregem propter tria necessaria, videlicet ad disciplinam, ad custodiam, ad preces. Ad disciplinam, propter morum correctionem, ne grex D commissus propria molestia deficiat. Ad custodiam, propter diabolicam suggestionem, ne hostili seducatur calliditate. Ad preces, propter tentationum instantiam, ne vincatur à pusillanimitate. In disciplina rigor iustitiæ, in custodia spiritus consilii, in prece affectus compassionis.

XII. Duas ad intelligendum se condidit vniuersitatis auctor creaturas, Hominem & Angelum. Hominem iustificant fides & memoria: Angelum beatificant intellectus & præsentia. Et quia homines quandoque perducendi sunt ad æqualitatem Angelorum, necesse est vt interim iustifi-

centur per fidem,& proficiant ad intellectum. Scriptum
Esa 7. b est enim, *Nisi credideritis, non intelligetis*. Itaque fides, via est ad intelligendum: nam mundatur cor fide, vt intellectus videat Deum. Similiter & memoria Dei, via est ad præsentiam Dei. Qui enim hic habet mandatorum eius vt ea faciat memoriam, merebitur quandoque vt eius quoque videat præsentiam Angeli Dei in cœlo, habeamus & nos eius fidem & memoriam in mundo.

XIII. Pars tua sumus Domine, quam tulisti de manu Amorrhæi in gladio & arcu tuo a. Gladius tuus sermo viuus & efficax b. Arcus tuus incarnatio tua. Ibi enim velut curuato sapientiæ ligno, & pio quodam modo flexa diuinitate, neruus carnis vehementer extensus, & humanitas ineffabiliter aucta cognoscitur. Pars ergo tua sumus & populus acquisitionis tuæ c, quem acquisisti verbo prædicationis, & mysterio incarnationis.

a Gen. 48. d
b Hebr. 4. c
c 1. Pet. 2. b

XIV. In circuncisione Domini nec neruus rumpitur, nec os comminuitur, vt robustiora quæque & firmiora seruentur illæsa. Aperitur autem cutis, amputatur caro, sanguis effunditur, vt illecebrosa mollities castigetur. In carne quidem peccatum quod in ea manet intellige, porro in cute operimentum eius, in sanguine vero incentiuum. Hæc igitur vera circuncisio spiritu non litera, si velamen excusationis & dissimulationis per compunctionem cordis, & confessionem oris amoueas: si peccati consuetudinem correctione conuersionis abscindas: si denique, vt necessarium est, occasiones quoque peccati & fomitem fugias concupiscentiarum.

XV. *Obtulerunt Magi Domino Aurum. Thus, & Myrrham.*
Matth. 2. b Hęc fortassis pro loco & tempore necessaria videbantur. Auri precium ob paupertatem: Myrrhæ vnguentum ob infantilis (vt assolet) corporis teneritudinem: Thuris odoramentum ob sordidam stabuli mansionem. Nos verò quoniam illa iam omnia transierunt, offeramus ei acceptabiliora munera; myrrhæ vnctionem in communionem socialis vitæ, thuris speciem in suaueolentiam bonæ famæ, auri splendorem in conscientiæ puritatem. quo videlicet nec de officiosa conuersatione familiarem gratiam, nec de laudabili opinione inanem gloriam, sed honorem Dei, & fratrum vtilitatem quærere studeamus.

XVI. Ante omnia sine murmuratione sint fratres. Fortè aliqui leue peccatum æstimant murmurare, sed non hic, qui ante omnia monet esse cauendum a. Puto autem ne illum quidem leue reputasse, qui murmurantibus aiebat b: *Non contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum.* Nos enim quid sumus? Sed ne illum quoque qui dixit c: *Non murmuraueritis, sicut quidam murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.* Illo nimirum exterminatore, qui positus est in hoc ipsum, vt à terminis beatæ illius ciuitatis arceat murmurantes, & longè faciat à finibus eius: cui dicitur d: *Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, qui posuit fines tuos pacem.* Nihil enim commune habent murmur & pax, gratiarum actio & detractio, zelus amaritudinis, & vox laudis. Itaque in ore trium & talium testium stet hoc verbum, vt pestem istam murmurationis summopere nobis nouerimus esse cauendam.

a Phil. p. 2. b
b Exod. 16. b
c 1. Cor. 10. a
d Psal. 147.

XVII. Tres sunt quibus reconciliari debemus, hominibus, Angelis, Deo. Hominibus per aperta opera, Angelis per occulta signa, Deo per puritatem cordis. Nam de operibus quæ coram hominibus facienda sunt, scriptum est a: *Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant vestra opera bona, & glorificent patrem vestrum qui in cœlis est.* De Angelis dicit Dauid b: *In conspectu Angelorum psallam tibi.* Occulta autem signa sunt gemitus, suspiria, vsus cilicii, & cætera pœnitentiæ insignia, quæ Angelis placent. Vnde est illud c, *Gaudium est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.* Vt autem Deo reconciliemur, nec operibus, nec signis, sed puritate & simplicitate cordis indigemus. Scriptum est enim d: *Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.* Et illud e: *Si oculus tuus fuerit simplex, &c.*

a Matth. 5.
b Psal. 137.
c Luc. 15. b
d Matth. 5. a
e Matth. 6. c

A

AD LECTOREM.

De sequentibus Parabolis.

PARABOLÆ *sequentes statum & luctam hominis vel è peccato ad Pœnitentiam; vel e seculo ad religiosa vitæ disciplinam conuersi graphicè satis ac eleganter exprimunt. Et primã quidem ex MS. edidit* Iacob. Gretserus Soc. Iesu, *cum aliis quibusdam Opusc.* † *sub nomine* BERNARDI, *cum hac Epigraphe* B. Bern. liber, siue Parabula de fuga & reductione filii prodigi; *Sed nil opus erat, tam ante extabat in operibus* Bern. *tam noua, tum veteris Edit. Illud verò additamentum primæ Parab.* Peccantes prima excipit, *&c. quod antiqua Edit. separatum habent; desumptum ex Exemplari Veneto, (quod mea Parisiens. antiqua testatur) ad inseruit ipsi Parabolæ ipsius* Gillotius. *Nec enim respondet antecedentibus, priusque insertum inconsulte reiiciendum erat: videtur enim velut apodosin parabolarum voluisse texere quisquis author est.* Porrò *duæ priores Parabolæ se & argumento communicant, vt vel hinc de Authore dubitem, an vnus idemque sit, sed neque* M. SS *& Editiones antiquæ Parabolas istas continuatim exhibent; sed locis diuersis, & ab inuicem separatas. Quidquid sit; Digna sunt legi; nec aliena à spiritu & stilo* BERNARDI, *proindeque nec indignum, si hic locum, quem semper iam tenebant, retinuerint.*

† De quibus v. To. V. pag. 191.

B

PARABOLA I.

De Pugna spirituali.

REx diues & præpotens Deus omnipotens filium sibi fecit hominem, quem creauerat, cui sicut puero delicato pædagogos delegauit legem, prophetas, cæterosque tutores & actores vsque ad præfinitum tempus eius consummationis. Instruxit eum & monuit, Dominum eum paradisi constituens; omnesque thesauros gloriæ suæ ei ostendens & repromittens, si se non desereret. Et ne quid deesset bonis eius, etiam liberum arbitrium ei indulsit, vt bonum eius esset voluntarium non coactũ. Accepta licentia boni & mali, cœpit eum tædere bonorum suorum, à concupiscentia sciendi bonum & malum. Egressus igitur de paradiso bonæ conscientiæ, noua quærens quæ nesciebat, qui nulla adhuc nisi bona nouerat, paternis legibus & pædagogis relictis manducauit de ligno scientiæ boni & mali contra vetitum patris: & C abscondens se miser & fugiens à facie Domini, cœpit vagari puer insipiens per montes altitudinis, per valles curiositatis, per campos licentiæ, per nemora luxuriæ, per paludes voluptatum carnalium, per fluctus curarum sæcularium.

1. Homo creatus filius Dei.
Lib. Arbitrio donatus.
Curiositate abducitur.

Videns autem antiquus prædo lasciuum puerum sine custode, sine rectore, procul à domo Patris vagantem, accessit, & pomula illa inobedientiæ manu malæ persuasionis ei porrigens; postquam consensum ab eo elicuit, aggressus est miserum, & in terram, id est, in terrena eum desideria præcipitans, pedesque, id est, mentis affectiones, ne resurgat, fortissimis ei sæcularis concupiscentiæ vinculis alligans, manusque operationis, & oculos mentis; misit eum in nauim malæ securitatis, & flante vehementer vento adulationis, transuexit eum in longinquam regionem dissimilitudinis. Veniens ille in regionem non suam, venalis factus est omnibus, qui prætergrediuntur viam. Discit porcos pascere, siliquas porcorum manducare, dediscit omnia quæ didicerat, & discit quæ nesciebat, seruilia scilicet opera. Vinctusque in desperationis carcere, vbi in circuitu impii ambulant, in mola impiæ circ- D cuitionis cogitur molere emolumenta malæ conscientiæ. Proh dolor!

2. Cõcupiscẽtia abstractus & illectus.
Per varia desideria & peccata voluta-tur.
Hinc malè securus, & mala consuetud. ne ligatus tàdem desperat.

Et vbi nunc est Pater ille potentissimus & dulcissimus atque liberalissimus? Nunquid potest obliuisci filiũ vteri sui? Absit, absit. Non obliuiscitur, sed miseretur, dolet & conqueritur de absentia & perditione filii sui. Mandat amicis, sollicitat seruos omnesque suscitat ad requirendum eum. Vnus seruorum *Timor*, ad imperium Domini, filii fugitiui vestigia prosequens, in profundo carceris inuenit filium Regis carnalibus peccatorum sordibus obsitum, vinculis & catenis malæ consuetudinis ligatum, mi-

3. Deus a. volẽs seducere & saluare perditum.
Mittit seruos suos ad eum seducendum, Timorem qui vrgeat.

ſerum & amentem, in miſeriis ſecutum & ridentẽ. Quem verbis & verberibus vrgens vt exiret & rediret, tanta miſerum confuſione deiecit, vt ſicut morti iam vicinus iaceret, & adhæreret in terra venter eius. Egreſſus è veſtigio alius cui, nomen *Spes*, videnſque filium Regis à timore non erutum, ſed obrutum, ſed deiectum, acceſſit leniter, & ſuſcitans de terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem, leuanſque caput eius, & coacta in vnum conſolationis veſte, oculos eius detergens & faciem: *Heu*, inquit, *quanti mercenarii in domo Patris tui abundant panibus, tu autem hic fame peris?* Surge, obſecro, & vade ad patrem tuum, & dic ei: *Pater, fac me ſicut vnum ex mercenariis tuis.* Tunc ille tandem vix ad ſe modicum reuerſus: Tune es, inquit, *Spes?* Et quomodo Spei introitus potuit patere in tantum & tam horribile profundum deſperationis meæ?

> Et ſpem, quæ trahat & animet.
>
> Per litus incipit reſpirare.

4. Ego ego, inquit, ſum *Spes* à Patre tibi tranſmiſſa, te adiutura, te non deſertura, donec te introducam in domum patris tui, & in cubiculum genetricis tuæ. Et, ô, inquit ille, dulce leuamen laborum dulcis conſolatio miſerorum! ô vna & non infima de tribus cubiculi regis aſſiſtricibus, vides carceris mei profundum immane! vides vincula, quæ tamen ad ingreſſum tuum iam maxima ex parte dirupta ſunt & diſſoluta, vides concaptiuorum meorum immanem multitudinem, fortitudinem, velocitatem, aſtutiam: & quis tibi locus hic? At *Spes*, ne timeas, inquit, qui nos adiuuat, miſericors eſt: qui pro nobis pugnat, omnipotens eſt: pluresque ſunt nobiſcum quàm cum illis. Super hæc omnia, adduxi tibi à Patre miſſum equum *Deſiderii*, cui cum inſederis, me duce ab his omnibus ſecurus proficiſceris. Dixit, & mollibus *ſtramentis* piæ deuotionis ſubmiſſis, & bonorum exemplorum *calcaribus* additis, equo *deſiderii* impoſuit filium Regis, ſed frenum defuit, tanta erat feſtinatio fugiendi. Illico equus currit infrenis, trahit ſpes ante. Timor autem retro verberibus vrget & minis. Tunc videntes hoc *turbati ſunt principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes inhabitatores Chanaam. Irruat ſuper eos formido & pauor in magnitudine brachii tui, fiant immobiles quaſi lapis donec pertranſeat filius tuus Domine, filius iſte quem poſſediſti.* Sed cum ſic ferantur præcipites, effugiunt quidem, ſed non ſine periculo: quia ſine modo, ſine conſilio.

> Sed adhuc tergiuerſatur & trepidat pauore malæ conſcient.
>
> Spes eũ erigit, & offert Equũ deſiderii cum ſtramẽtis deuot. & calcaribus bonor Exẽp.
>
> Hinc fuga, ſed præceps ob frenũ defectum.
>
> Exod. 15.

5. Propter quod à Patre tranſmiſſa accurrit *Prudentia*, vna de ſummis principibus palatii, in comitatu amicam habens *Temperantiam*: & tenens currentes. Parciùs, inquit, obſecro parciùs: dicit enim Salomon. *Qui feſtinus eſt, pedibus offendit.* Si ſic curritis, offenditis: ſi offenditis, caditis? ſi caditis, filium Regis, quem ſuſcepiſti liberandum, inimicis redditis. Nam ſi ceciderit, illicò manus eorum erit ſuper eum. Hæc dicens, *Frenum Diſcretionis* impoſuit feruido illi equo *Deſiderii*, eiuſque habenas *Temperantiæ* regendas commiſit. Cumque *Timor* retro de vicinia & virtute inimicorum, & tarditate fugæ cauſaretur; Vade, inquit *Prudentia*, retro Satana, ſcandalum es nobis. Fortitudo & laus noſtra Dominus, & factus eſt nobis in ſalutem. Et ecce *Fortitudo* miles Domini egregius, accurrens per campum *Fiduciæ*, extracto gladio lætitiæ. Nolite, inquit, turbari; plures nobiſcum ſunt quàm cum illis. Tunc Prudentia curiæ cœleſtis aſſueta conſilus. Cauete, inquit, obſecro, *quia hæreditas illa, ad quam in initio feſtinatur* (ſicut dicit Salomon) *in fine benedictione carebit.* Proficiſcimini igitur non tam feſtinanter quàm prudenter. Inimici enim non ſunt in itinere, ſed iuxta iter ſcandalum ſolent ponere, in biuiis & triuiis, & viarum anfractibus. Præcedam itaque: vos autem tenete viam Iuſtitiæ: & velociter introducemus vos in caſtra *Sapientiæ* quæ iam non procul ſunt à nobis. *Sapientia*, enim eſt, de qua dicitur: *Concupiſcens ſapientiam, diſce iuſtitiam.*

> Vnde ſubmittitur cõſiliarius i. e Prud. habens ſuum comitem Temperant.
>
> Prou. 19. d
>
> Illa imponit freñũ diſcretionis; hæc habenas moderatur.
>
> In auxilium accurrit generoſus miles, Fortitudo.
>
> Prou. 20.
>
> Sed Prud. monet caute ambulare per viã Iuſtitiæ.

6. Sic itaque dum viam carpunt, vrget Timor, Spes trahit, munit Fortitudo, Temperantia moderatur, prouidet & inſtruit Prudentia, ducit & perducit Iuſtitia, appropinquat filius Regis caſtris Sapientiæ. Quæ noui hoſpitis audito aduentu, præoccupat eum, qui ſe concupiſcit, occurrit & oſtendit ſe in viis hilariter. Foſſa verò profundæ *Humilitatis* caſtra cingebat: ſuper quam fortiſſimus & pulcherrimus murus *Obedientiæ* ædificatus cœlos penetrabat, quem bonorum exemplorum hiſtoriæ vndique depictæ mirabiliter decorabant. Ædificatus autem erat cum propugnaculis: mille clypei ex eo dependebant, omnis armatura fortium. Porta *Profeſſionis* omnibus patens: Ianitor in limine dignos inducens, & indignos abiiciens. Præco ſuper portam clamans. Si quis diligit ſapientiam, ad me declinet, & eam inueniet: & eam dum inuenerit, beatus eſt ſi tenuerit eam. Huc filius Regis, occurrentis ſibi *Sapientiæ* ducatu introductus, immò vlnis deportatus, familiæ regiæ vallatus obſequiis, ad mediæ ciuitatis Arcem perducitur, vbi ipſa ædificauit ſibi domum. exciſdit columnas ſeptem, ſubdidit ſibi gentes, ſuperborum & ſublimium colla propria virtute calcauit. Ibi collocatur in lecto Sapientiæ, quem ambiunt ſexaginta fortiſſimi ex fortibus Iſraël, vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum. Adeſt Dauid in tympano & choro, in chordis & organo: cæteriſque cœleſtis curiæ paranymphi gaudentes & exultantes magis ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.

> Demum appropinquant caſtris Sapientiæ.
>
> Sap. 6.
>
> Quæ foſſa Humilitatis & muro Obedientiæ munita ſunt.
>
> Intromittitur Fil. Reg per portam profeſſ. à Ianitore prouido,
>
> & duce Sapiẽtia ad eius Arcem perducitur,
>
> ibique cum gaudio excipitur.

7. Et ecce veniens ab Aquilone ventus turbinis & ignis inuoluens totam concuſſit domum, Sapientiæ caſtra turbauit. Egreſſus eſt enim Pharao cum curribus & equitibus, perſequens fugientem Iſraël. Cogitauerunt etiam vnanimiter ſimul aduerſus eum, teſtamentũ diſpoſuerunt tabernacula Idumæorum & Iſmaëlitæ, Moab & Agareni, Gebal & Ammon & Amalech, alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Etenim Aſſur ille magnus exterminator diabolus venit cum illis. Quid multa? Obſeſſa eſt ciuitas, iam ſurgunt tentationum machinæ, vrget vndique inimicus ille, in inſidiis draco, in aperto leo cogit ſocios, ignes iniicit, perfodit muros, bella ſuſcitat, inſidias ſubmittit, totius vrbis minitans excidium. Intus verò timor & anguſtiæ, & à vehementi & improuiſo hoſtium impetu omnes turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum deuorata eſt, & clamauerunt ad Dominum cum tribularentur. Curritur ad arcem Sapientiæ: mala nunciantur: conſilium quæritur. Reuerſa enim ad ſe Prudẽtia conſulit ſapientiam, quid facto opus ſit. Illa accelerandũ teſtatur, & Regis ſummi quærendum conſilium. Et quis, inquit, ibit nobis? At Sapientia, Oratio, inquit. Et ne moram faciat in eundo, aſcendat ſuper equum *Fidei*. Quæſita diu *Oratio*, & in tanto tumultu vix tandem inuenta adeſt: aſcendit ſuper equum *Fidei*, proficiſcitur per viam cœli, nec ceſſat donec intret portas Domini in confeſſione, atria eius in hymnis. Et ſicut familiare mancipium cum fiducia accedens ad thronum gloriæ eius, exponit neceſſitatis ſuæ negotium. Audito Rex filii periculo conuerſus ad conſortem regni ſui Charitatem: O, inquit, quem mittam, & quis ibit nobis? At illa, ecce ego, inquit, mitte me. Tunc Rex: Præualens, inquit, prȩualebis, & liberabis eum, egredere, & fac ita. Illico egreſſam à facie Domini reginam cœli, *Charitatem* tota comitatur militia cœleſtis: venienſque & deſcendens in caſtra, virtute & lætitia præſentiæ ſuæ illicò omnia exhilarauit, commota compoſuit, turbata pacauit. Reddita eſt miſeris lux, timidis fiducia. Redit coram *Spes* quæ pene aufugerat, Fortitudo quæ pene corruerat. Reſumit conſtantiam tota ſapientiæ militia.

> Pſal. 106.
>
> In anguſtiis ad Regẽ pro auxilio Legatus mittitur Oratio.
>
> Inſidẽs Equo Fidei.
>
> Rex mittit Reginam, Charitatem, omni cœleſti militia ſtipatam.
>
> Inde afflictis ſolatium & gaudium.

8. At inimici ciuitatem obſidentes, quænam eſt, inquiunt, exultatio in caſtris? Non fuit tanta exultatio heri & nudius tertius. Væ nobis, venit Deus in caſtra: væ nobis. Fugiamus Iſraëlem: Deus enim pugnat pro eis. Sic fugientibus inimicis, gratiæ Dei *impetus lætificat ciuitatem Dei, ſanctificauit tabernaculum ſuum Altiſſimus. Deus in medio eius, non commouebitur, adiuuabit eam Deus mane diluculo. Conturbatæ ſunt gentes, & inclinata ſunt regna: dedit vocem ſuam, mota eſt terra. Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Iacob.* Suſcipiens ergo puerum Dei, puerum ſuum regina *Charitas* euexit ad cœ-

> Sed hoſtibus metus & cõfuſio.
>
> Pſal. 45.

Luc. 15. Denique filius repræsentatur Patri, & induitur stola gloriæ.

A ad cœlum, Patrique Deo repræsentauit. Cui Pater placidus ac serenus occurrens, *Citò*, inquit, *proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manu eius, & calciamenta in pedibus eius. Et producite vitulum saginatum, & occidite illum. Epulari enim & gaudere oportet, quia iste filius meus mortuus fuerat & reuixit, perierat & inuentus est.*

9\. Nota hîc quatuor in pueri nostri liberatione. *Primò* pœnitentiam, sed fatuam. Secundò *fugam*, sed temerariam & irrationabilem. Tertiò *pugnam*, sed trepidam & meticulosam. Quartò *victoriam* validam & sapientem. Quæ omnia in vno quolibet fugiente de seculo inuenies. *Primò* enim est egens & insipiens: *postea* præceps & temeratius in prosperis: *deinde* trepidus & pusillanimis in aduersis: *postremò* prouidus & eruditus & perfectus in regno charitatis.

PARABOLA II.

De Pugna spirituali.

1\. Bellum inter Babylon & Ierusalem. Duo Reges aduersarii Christus & Diabolus.

INter Babylonem & Hierusalem nulla pax est, sed guerra continua. Habet vnaquæque ciuitas regem suum. Rex Hierusalem Christus Dominus est, rex Babylonis Diabolus. Et cum alterum in iustitia, alterum in malitia regnare delectet, Rex Babylonis quos potest de ciuibus Hierusalem per ministros suos, scilicet spiritus immundos seducere, vt seruire eos faciat iniquitati ad iniquitatem, in Babylonem trahit. Vnde dum vnum de ciuibus suis constitutus speculator super muros Hierusalem trahi cerneret, nunciauit Regi captam prædam in Babylonem duci. Rex verò Hierusalem aduocans spiritum Timoris, militem in talibus strenuum. *Vade*, inquit, *eripe prædam nostram.* Ille vt semper ad omnia imperata paratus, cum velocitate hostes persequitur, & in auribus eorum factus est repente sonus tanquam aduenientis spiritus vehementis. *Timor* enim super eos intonuit, & ad vocem virtutis eius hostium robur omne contremuit: quos in fugam conuersos Timor non longiùs persecutus est, sed ereptum conciuem reducebat ad propria. Verùm vnus ex aduersariis Tristitiæ spiritus non erat cum eis, quando Timor aduenit. Hic cum cerneret socios subitò fugientes ab insidiis, in quibus latebat, ocius aduolauit. A Timore, inquiunt, solo factum est istud, & est opprobrium omnibus nobis. At ille: Ne timeatis à Timore isto. Scio enim quid facto opus sit. Ibo & ero spiritus mendax in angulis semitarũ, & amicum me simulabo Timoris. Noui enim hominem, nec est agendum cum eo vi, sed fraude. Vos autem expectate finem. Fecit vt dixerat, & viarum cõpendia captãs præcessit Timorem. Referensque iter per viam, qua gradiebatur Timor, obuius ei factus est, amica, sed iniqua cum eo colloquia commiscens, ita vt seducere eum cœperit: & Timor nescius bono animo sequebatur. Propè iam erat, vt eo in foueam desperationis impelleret. Sed speculator Regi indicat quid agatur.

Ciuis Ierusalē captiuus abducitur in Babylonem.

Timore eum reducit.

Sed Spiritus tristitiæ ei insidiatur.

Rex autem vnum de militibus suis, *Spem* scilicet, præcepit accersiri, quem cum equo desiderij, & ense lætitiæ in auxilium iubet accelerare Timoris. Fidelis miles ad imperium egrediens, cum peruenisset ad locum, vibrans ensem lætitiæ, Tristitiam effugauit. Sicque liberatum conciuem & impositum equo desiderij præcedens trahebat funiculo promissionum: & Timor sequens vrgebat facto flagello de funiculis peccatorum.

Cōtra quem Spes cū equo desiderii & ense lætitiæ mittitur.

Ibat igitur voluntarius equus, hinc attractus, inde compulsus: sed in tam rapido cursu timendum ei fuerat ab incursu. Vnde & collegerunt milites Babylonici consilium dicentes: Quid facimus, quia sic euadit, quem iam quasi cum securitate possidebamus? Quomodo plausus inferni versus est in planctum, & per solos duos milites gaudium est in cœlis super sui liberatione conciuis? Quomodo perit versutia diabolicæ fraudis? Vnus autem ex eis cæteris nequior, cum sceleris huius opifex esset, profanum protulit consilium, dicens: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis, quia modò ad capiendum facilior sit, & si captus difficiliùs eripi possit. Vos igitur à longè prosequimini, ego me in angelum lucis transfiguro, vt ignaros viæ tanquam aduenas & peregrinos docendi simulatione decipiam. Hunc igitur in modum fraude disposita, Regi nostro speculator annunciat, venire quidem hominem equo impositum desiderij, sed plusquàm oporteat properare, eo quod frenum & sella deesset. Hostes, inquit, à longè prosequuntur, alij tanquam inueterati malorum, viarum compendia captant. Sed & nunc vnum video, in quo armorum nostrorum relucet effigies, à nobis tamen ille exiuit. Necesse est eat qui interrogare nouerit eum, noster es, an aduersariorum?

Sed dolis hostium eo magis obnoxii.

Quia sine freno & sella feruntur præcipites.

3\. Porrò Rex cuius animum cura semper sollicitat animarum, duos consiliarios suos emittit, *Prudentiam & Temperantiam.* Quarum *Temperantia* quidem equo frenum Discretionis imposuit, & Spem moderatiùs incedere persuasit. *Prudentia* verò Timorem increpans & arguens improbitatis, de futuro commonuit: & equo sellam circumspectionis apposuit, vt non caderet ascensor eius retrò; sed *retro* præteriti confessioni peccati, *antè* meditationi iudicij, *à sinistris* patientiæ inniteretur, *à dextris* humilitati. Porrò Spes & Timor dedere calcaria, Spes in dextro pede expectationem præmij, Timor in sinistro supplicij metum.

Sed consiliarii Prud. & Temper. præcauent.

4\. Et facta mora cum aduesperasceret, & inclinata esset iam dies, rursus congregati sunt hostes in multitudine, vt dimicent contra eos. Pauet Timor, Spes accelerat, sed vix tandem ad consilium eos Prudentia, Temperantiaque reuocauit. Et illa: Videns, inquit, quia dies præcessit, & nox appropinquauit: & qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat? Porrò vobis grandis restat via, nec parua est hostium multitudo. Est autem miles quidam Regi nostro fidelissimus, quem ego noui, castrum habens propè nos positum, & firmissimum est habitaculum: quia in petra posuit nidum suum. Diuertamus ad illum, si placet, quia bonum est illic esse. Quod cum placuisset omnibus, & ducem itineris quæsisset, ait Prudentia: Armiger meus *Ratio* præcedet nos: est enim gnarus viarum, & notus iustitiæ, vtpotè consanguineus eius. Præcedente itaque Ratione, cæteris subsequentibus antenenit Ratio: & salutata Iustitia, nunciauit hospites aduentare. Quærit illa qui sint, vnde, ad quid veniãt, sciscitatur. Et cum Regem cognouisset, hilari vultu surgens fugientibus occurrit cum panibus, & obuiauit illis quasi mater honorificata, susceptamque Animam ab equo deposuit, & in penetralibus domus aurea collocauit.

Rursus ingruunt prælia.

Prudentia per armigerum Rationem, à iustitia hospitium & tutelam petit.

5\. Insequitur hostilis exercitus, & castrum obsidens vndique inquirit si quis fortè pateret ingressus, ac tanquam leo circuit quærens quem deuoret. Sed cum vndique illud munitum inuenirent, tentoria figunt, & excubias ordinant: ne quis ingredi aut egredi valeat, vt manè facto instructis machinis diruant & irruant super eos. Interim pauor pauiditate & sollicitudine non piger, nec vnquam securus commiliones excitat, iustitiam conuenit, de munitione loci, de præparatione armorum quærit, adiiciens & illud, ne fortè sustentationi deficiant alimenta. Ad hæc Iustitia respondit: Situs loci, vt animaduertere potestis, saxosus & inaccessibilis est, nec in armis, nec in machinis inimicorum timet insultum. Sed quia aridus est, paucos habet indigenas, quos arido hordeacei panis cibo vtcunque sustentat. Et nunc supersunt nobis quinque panes hordeacei, & duo pisces. Et Timor: Quid hæc, inquit, sunt inter tantos? Cœpit igitur magis pauere & tædere: & arguens Animam, quod ab equo desiderij descendisset, illud sæpius memorabat, esse nouissima hominis illius peiora prioribus. Equus enim ille præpeti cursu festinus aduolabat ad vrbem, nunc solus rationis commissus ducatui. Ipse, inquit, videris, si non melius erat tibi tunc magis, quàm nunc.

Hostilis exercitus eos insequitur, & castrum obsidet.

Timor diffidentiam & tædium concitat.

Z

6. Prope iam erat vt aduersus Spem contraria sentientem Timor insurgeret, sed Temperantia Prudentiam aduocauit. Accersita Prudentia improbitatem Timoris obiurgans; In aduersarios, inquit, tuus, ô Timor, mucro delæuiat. Nescis quia Rex noster, rex virtutum est, Dominus fortis & potens, Dominus potens in prelio? Eat igitur nuncius, qui suorum necessitates exponat, adiutorium flagitet, auxiliatorem adducat. Et quis ire poterit? ait Timor. Tenebræ operiunt terram, & muros obsidet hostium peruigil multitudo; & ignari viæ tanquam in regione longinqua. Aduocauerunt igitur hospitem suum iustitiam. Si quid, inquiunt, potes, adiuua nos. Quibus illa: Bono animo estote. Est enim mihi nuncius fidelissimus Regi, benè notus curiæ, *Oratio* scilicet quæ in secreto noctis silentio per ignotas semitas arcana cœli penetrare, & cubiculum Regis adire, & opportuna importunitate pium Regis animum flectere non indoctus, supplicatione miserabili laborantibus auxilium solitus impetrare. Eat ille, si placet, ecce enim præsto est. Cumque respondissent omnes, Placet: Prudentia quid Regi insinuet dictâre, Iustitia vt fideliter agat, & ne vacuus reuertatur præcipiente, cæteris & maximè Timore, vt iter acceleraret deprecantibus, per occultos quosdam muri exitus dimissus est. At ille hostium cuneos penetrans securus, omni aue velocior, in momento, in ictu oculi vsque ad portas nouæ Hierusalem peruenit. Quas cum clausas reperisset & pulsasset, ianitoribus ægrè ferentibus, quod intempestæ noctis silentio ciuitatem impleret clamoribus, & Regi ipsi importunus esse non vereretur, ille perseuerabat pulsans, & amplius loquebatur. Aperite mihi, inquit, portas iustitiæ, & ingressus in eas confitebor Domino Regi nostro in ore meo secundùm multitudinem dolorum meorum, qui sunt in corde meo. Hæc, inquit, porta Domini mei. Iustitia me misit ad vos, vt introducar ad regem, quia ad ipsum habeo secreta quæ perferam. Vox turbinis audita est in terra nostra.

Prudentia redarguit Timorem.

Nuncius, Oratio, ad Regem mittitur petiturus auxilium.

Instruitur de mādato fideliter exequendo.

7. Rex cum cognouisset nuncium esse Iustitiæ introduci eum præcepit. Ingressa Oratio ad Regem, adorauit & ait: Rex in æternum viue. Et ille: Rectène sunt omnia circa dominum tuum, & quæ illius sunt? Et Oratio: rectè Domine, vestri gratiâ. Porrò, vnum est necessarium. Seruus ille vester à cornibus vnicornium ad imperium Regis ereptus diuertit ad militem vestrum dominum meum: & Domine mi, terra illa australis & arens est, & cibum non habet. Det Dominus benedictioné, & terra nostra det fructum suum: Et congregati hostes in multitudine, vt dimicent contra nos: da nobis Domine auxilium de tribulatione: quia non est alius qui pugnet pro nobis, nisi tu Deus noster. Porrò Rex noster, cuius natura bonitas, motus his lachrymis ait: Quem mittemus? Ad quem *Charitas*: Ecce ego Domine, mitte me. Rex autem quærebat de socus, sed *Charitas* domesticam sibi familiam respondit sufficere. Exit ergo vna cum nobili illo comitatu suo, gaudio, pace, patientia, longanimitate, benignitate, bonitate, mansuetudine. His stipatus dux insignis progreditur, certusque de victoria, erecto signo triumphali primam pertransit inimicorum, secundamque custodiam. Cumque venisset ad portam, vltro aperta est ei. Ad cuius ingressum facta est lætitia magna in oppido. Cumque soadente gaudio vociferarentur omnes & acclamarent, exortus clamor exterorum castra perterruit: Et illi: Quæ est ista, inquiunt, vox exultationis in auribus nostris de castris Israël? Non ita heri & nudius tertius. Fortè venit eis auxilium, & impetum faciens in nos. Fugiamus ergò Israëlem; Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Interim Charitas moræ impatiens, ordinari exercitum, aperiri portas, & persequi præcipit inimicos, apertè denuncians: Vadam ad portas inferi. Sicque vno impetu vniuersus Charitatis exercitus procedit, quos Babylonij non ferentes fugiunt sed non effugiunt. Cadent à latere Timoris mille, & à dextris Charitatis decem millia.

Exponit quid habeat in mandatis.

Rex annuit postulatis, Charitas, cū suo comitatu in auxilium mittitur.

Cuius accessu recreantur obsessi;

Hostes terrētur & sternūtur.

PARABOLA III.

De pugna spirituali.

1. INter Hierusalem & Babylonem ordinatæ sunt acies ad bellum. Hinc Dauid manu fortis aciem producit virtutum terribilem & ordinatam: inde Nabuchodonosor Babylonis spiritualia nequitiæ, suumque vitiorum tumultuosum exercitum dirigit ex aduerso. Procedit de castris Dauid tyrunculus nouitius nuper in militiam regis iuratus, & per manus ipsius æterni Dauid verbi Dei gladio accinctus, & spiritualibus armis insignitus, ingétes gerens animos, & contra regis edictum, ad faciendū sibi nomen plusquàm ad hostem vincendum impatientissimus. Equus erat ei feruidus, proprium corpus, de succo adhuc sæculi fortis, viridis, lasciuus, animusque eius conueniens, cui insidens ferebatur insignis; castrorumque suorum dedignans disciplinam, contemptis socus, stolida quadā præsumptione longè præ ceteris progrediebatur æstuans & anhelans ad faciendum sibi nomen. Videns Dauid imperiosam eius præsumptionem, per filium suū Salomonem sub interminatione ei mandauit: Væ soli: quia si ceciderit, non habebit subleuantem. Cuius ille monita paruipendens, cum sibi vel alus ostendere magnæ virtutis suæ quæreret occasiones, & præclarum aliquod facinus moliretur; cōspicatur eminus in parte hostili vnum de inimicis fortis malitiæ, astutæ nequitiæ, arma habentem ignea, manusque plenas iaculis igneis, multos vulnerantem, vulneratos occidentem, occisos conculcantem, facilè capientem, difficilè relaxantem: spiritum Fornicationis.

Dauid, & Nabuchodonosor Reges inimici.

Ille virtutum agmen ducit, hic vitiorum.

Tyro è castris Dauid prodit ad pugnam.

Equus eius proprium corpus.

quo Indiscretè vtitur, eō tempus monitus.

Obiicitur ei hostis Spirit. Fornicat.

2. Hic se ostensurum præsumens præclaram virtutem suam, impetum in eum dirigit, & promptum illum equum suum ieiuniorum verberibus, & vigiliarum calcaribus perurgens totus fertur in illum. Clamat à tergo Prudentia: parce, parce, clamat discretio: sustine, sustine, totusque eum concrepat Dauidicus exercitus: quos ille omnes surda aure præteriens fertur miser totus in malū suum, & nescit. Videns Nabuchodonosor infremit, & malum ei parans dolos præmittit. Occurrunt enim illi à latere in præceps ruenti sorores duæ Superbia & Vana gloria, acclamantes ei in dolo; Euge, euge. Quibus ille miser nimis credulus totus fertur in præceps, & nescit quæ iam vndique eum circumuallent insidiæ. Spiritus quidem Fornicationis iam crebrò tales & talium impetus expertus, fugam simulat, & delusum miserum sequi prouocat, donec per patentem portam in medio Babylonis introductum suis illum socus tradidit illudendum. Gastrimargia, & Fornicatione equum sibi vendicant, nec Dominum suum ius in eo habere vltra permittunt. Iam quippe deficiebat: iam fatigatus diuertere quærebat: in medio quippe pugnæ sub pugnante ceciderat, & casu suo vehementer attriuerat sessorem suum. Quem illi cibis Babylonis refectum reimpinguatum suis subdidere seruitiis. In miserum verò ira, inuidia, cæteraque vitiorum turba consurgit, & fiducialiter supra dorsum eius fabricant peccatores. Sed & Fornicatio cuius tusi terga fugientis nil adhuc ille viderat, aperta iam facie & impudenti fronte in eum consurgit, & spicula ignea in cor eius torquet, gladiumque in ceruicē eius exerit, proiectumque in terram conculcat, & coquo regis Babyloniorum Nabuzardū eum tradens, eius immundis gurgitationibus subdidit illudēdum, nec iam patitur, vt honesta in eum vitia manū mittant, sed immundis scurris de coquina regis, id est fœdis & horrendis vitiis exhibet irridendum. Sic igitur captus ab inimicis ligatur funibus malæ consuetudinis, & præcipitatur in carcerem desperationis.

Ille ieiuniis & vigiliis equū perurget.

Nec audit monentem prudentiam.

Vnde mox in alios incidit hostes, Superb. & van. glor.

Spiritus fornic. fugam simulans fallit miserum.

Gastrimarg. & fornic. Equum iam fatiscentem sibi vendicant.

Mox quoque eum inuadūt ira, inuidia, &c. gula crapula, &c.

Hinc consuetudo de desperatione.

3. Rex autem Dauid cooperto capite lugebat, dicens: Absalon fili mi, fili mi Absalon. Vocansque vnum regiæ clientelæ ac fedis in huiusmodi vtilem & probatum Timorem, scilicet ad requirendum eum dirigit, & Obedientiam secum mandauit, vt

Dauid lugens subditi miseriam;

mitti Timorem: qui Equũ recuperat se ferum quidem, sed tandem domitum ab Obedientia.

ereptum de carcere tutelæ committeret Obedientiæ. Missus Timor venit & suscitat miserum, ereptumq; de carceralibus claustris & vinculis, sicut sibi iussum fuerat, Obedientiæ tradidit equum suum & restituit, sed ferocem & rebellem, & qui vix vltra Dominum dignaretur agnoscere. Quem Obedientia apprehendens, & freno ferreo cohibens licet renitentem plurimum & recalcitrantem, antiquo Domino subdidit, docuitque eum mutare fortitudinem. A

4.

A qua deducitur per mansiones varias Pietatis, Scientiæ, Fortitudinis, Consilij, Intellect. Sapientiæ.

Susceptum itaque à timore obedientia deducens militem Christi per aliam viam reduxit in regionem suam, primamque ei mansionem apud *Pietatem* constituit, vt scilicet animos eius, quos Timor exacerbauerat, Pietas patris reuocantis refocillaret. Secundam, apud *Scientiã*, vt sciret vnde & quo sibi esset redeundum: sciretque vti & pietate, & timore: ne Pietas extolleret, Timor frangeret. Tertiam, apud *Fortitudinem*, quæ eum ad peragendum reditus sui iter confortaret. Quartam, apud *Consilium*, vt altetius cum consilio omnia faceret, nec à ducatu obedientiæ in aliquo declinaret. Quintam apud *Intellectum*, vt non iam consilio tantum hominum, sed ipse iam intelligere inciperet, quæ sit voluntas Domini bona, beneplacens & perfecta. Ad sextam mansionem peruenit miles Christi *Sapientiæ*, hospitibus suis eum prosequentibus, nec iter eius deserentibus, vt iam ei sapiant bona Domini, & exinde cum Moyse velut de monte Abarim repromissiones Dei incipiat contemplari: Et hinc iam peruenitur in Hierusalem, in regnum & ciuitatem Dauid, in visionem pacis vbi beati pacifici filij Dei interiùs & exteriùs omnibus pacificatis ingressi gaudium Domini sui celebrant sabbatum sabbatorũ, Amen. B

Deut. 32. In ciuitatem Dauid, quæ est visio pacis.

APPENDIX.

Ad Parabolas.

PEccantes prima excipit *negligentia* sui, deinde *curiositas* rerum exteriorum, & ad se non pertinentium; deinde ipsarum rerũ *concupiscentia*. Concupiscentiam sequitur *consensus*; consensum *consuetudo*, consuetudinem *contemptus*, contemptum *malitia*, id est affectus & delectatio peccati. Negligentia tardat; curiositas impedit, concupiscentia ligat; consensus stringit vel obderat, consuetudo trahit, contemptus præcipitat; delectatio incarcerat carcere desperationis, quare peccator dum venerit in profundum despicit.

Gradatio peccatoris.

Veniens autem Spiritus sanctus, & visitans miseram animam per septiformam gratiam suam primùm infundit et *Timorem*, mittit mox subinde *Pietatem*, vt miseriam timoris suauitas consoletur pieta is, pietati *Scientiam*, scilicet vt sciat vti & timore & pietate, ne à timore tristitia abundãter absorbeat ne à pietate præsumptio vana præcipitet, scientiæ *Fortitudinem* scilicet contra tentationes, & vt proficiatur in bono, non tantum scientiæ, sed etiam fortitudini *Consilium* suffragatur, vt nec scientiæ, nec fortitudini nimium credatur: Sed vt omnia cum consilio agantur, consilio *Intellectum* addit vt iam in interiori cordis sui legat per se, non solum quæque consulant homines: sed etiam quæ sit voluntas Dei bona, & bene placens & perfecta. Intellectui *sapientiam*, vt quod hactenus consilio, vel intellectu didicerat iam et transeat in affectum: vt per semetipsam ex gratia Dei sapiat, & sapidum ei fiat & dulce quicquid hactenus durum videbatur & intollerabile. C

Gradatio resipiscentis.

Primumque negligentiæ opponit Timorem, & qui timet nihil negligit curiositati *Pietatem*, id est affectum ad Deum, quæ sicut dicit Apostolus ad omne opus bonum vtilis est. & omninò contraria curiositati. Concupiscentiæ *scientiam* adnectit vt sciat seipsam, & in interioribus suis vacans non egrediatur ad concupiscentiam sæculi, ne audiat illud. *Si ignoras te pulchra inter mulieres, egredere & pasce hædos tuos*: vel vt sciat quàm vana sunt & caduca quæ concupiscit: consensui *Fortitudinem* adiũgit ne vincat ad consensum. consuetudini *Consilium*, quia cum ventum fuerit ad consuetudinem, tunc verè opus est consilio: contemptui *Intellectum*, quia consilio iam hominum contempto nisi per se intelligat periculum suum, iam proximus est desperationi: malitiæ *Sapientiam*, quia sola sapientia vincit malitiam. Destruẽs autem Spiritus, (scilicet per septiformam gratiam suam) in anima humana septiformem hanc miseriam statim in ea ædificat, septiformem beatitudinem, per Spiritum Timoris faciens beatos pauperes spiritu: per Spiritum *Pietatis* beatos mites: per Spiritum *Scientiæ* beatos lugentes: per Spiritum *Fortitudinis* beatos esurientes & sitientes iustitiam: per Spiritum *consilij* beatos misericordes: per Spiritum *intellectus* beatos mundo corde: per Spiritum *sapientiæ* beatos pacificos, cum sapientia vincit malitiam, & pax illa Dei exultat in corde quæ exuperat omnem sensum: & hoc est perfectio seruorum Dei. D

Septem dona Sp. S. totidẽ vitiis peccatoris opposita.

Septem beatitudines quomodo in animam hominis per Sp. S formentur.

ALIA PARABOLA.

De Christo & Ecclesia.

SImile est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo[a]. Cumque dies instaret nuptiarum, consuluit pater filiũ, quam vellet ducere. Ille se elegisse & præelegisse Ecclesiam respondit à sæculo. At pater: Sed captiua inquit, tenetur in Ægypto: vbiq; seruit in luto, & latere[b], venundata sub peccato. Induratum est cor Pharaonis super eam, & aggrauata manus: nec dimittet eã nisi in manu forti[c]. Et ego, inquit filius, manus tua & brachiũ fortitudinis tuæ, intrabo Ægyptũ in manu forti & brachio extento, & liberabo eam. Et vt obstruam os loquentium iniqua, & redimam eam à calumniis hominum: appendam in statera iuxta precium quo venũdata est sub peccato, voluntatem scilicet peccati; & econtra preciũ sanguinis mei: & inuenietur illa minus habens, & perueniet ad victoriam iudicium meum. At pater: Planè, inquit, perueniet: sed lex est cõiugij, sponsæ requirere assensum. Requiretur, inquit, inueni Dauid seruum meum, virum secundùm cor meum. Mittam eum cum cithara, vt loquatur ad cor eius, & aduocet eam & demulceat animos eius in luto Ægypti assuetos & putrefactos. Missus Dauid Ægyptum ingreditur: & præparatũ habens dulcissimũ epithalamij canticum, eructauit de corde suo hoc verbũ bonũ[d]: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus.* Iussus etiam Esaias è vestigio subsequitur vidensq; illam in vinculis captiuitatis. *Consurge*, inquit[e], *consurge induere fortitudinem brachii Domini. Eleuare, eleuare, cõsurge Ierusalem, solue vincula colli tui captiua filia Sion.*

F. a Matt. 22.

b Exod. 1.

c Exod. 3. Captiuitas Israelitarum sub Pharaonè typus captiuitatis nostræ sub Diabolo.

Christus sibi desponsat Ecclesiam.

Paranymphi eius Dauid d Psal. 44.

Esaias. e Esa. 51. aliique Prophetæ.

1.

Cumque etiam alij multi intrassent Patriarchæ & prophetæ, omnes eadem nunciantes, tandem aliquando intelligens illa gratiam Dei, surgensque de puluere, dixit[f]: *Recordatus es mei Domine Deus meus. Misereris, cuius misereris: & misericordiam præstat, cuius misertus eris.* Et subsequens quod sapiens illa Abigail: *Quis*, inquit[g], *me det in ancillam seruorum Domini mei, vt lauem pedes seruorum Domini mei?* Moxq; exurgens, sicut ipsa Abigail, ascendit super asinam, id est, subdidit sibi carnem suam & secuta est seruos regis. Occurrit sponsus festiuus & hilaris, tenensq; manum dexteram eius, & in voluntate sua deducens eam, & cum gloria suscipiens eam, introduxit in ciuitatem regni sui, & in cubiculum genitricis suæ. Et in lectulo charitatis suæ eam collocans, & gratiæ suæ ornamentis eam cõdecorans, læuamq; suam sub capite eius ponens, & dextera sua eam amplexans[h]: *Adiuro vos*, inquit, *filiæ Ierusalem vt non suscitetis, neq; euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit.* Posuitq; sexaginta ex fortissimis Israël, qui ambirent lectum, ad bella doctissimos: & vniusquisq; ensis super femur suum, propter timores nocturnos[i]. Osculansq; eam osculo oris sui, & valedicens ei, abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reuerti. Mandauitq; ei per Osee prophetam[k]: *Multo tẽpore me expectabis & non erit tibi sacerdos, nec sacrificiũ.* C

f Exod. 33.

g Reg. 25. Cõsentit Ecclesia & perficitur coniugium.

h Cant. 2.

i Cant. 3. Sponsus abit in regionem longinquam. k Osee. 3. l Exod. 15.

3.

Cuius Pharao ille Ægyptius captans absentiam, conuocato exercitu. Veni, inquit, persequar & comprehendam, diuidam spolia, implebitur anima mea: euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Surgensq; cum omni malitiæ suæ nequitia, Ecclesiæ persecutionem indixit. Moxq; eius castra aggrediens, cõprehensum Petrum, fratremq; eius Andream crucifixit, Paulum decollauit, Ioannem exiliauit, Bartholomæũ decoriauit, Stephanum lapidauit, Laurentium, & Vincentiũ vstulauit, & sic totum motibus, mortiumq; & tormentorum, generibus omnia cõpleuit[m]. *Posuerunt morticina seruorũ Dei escas volatilibus cæli, carnes sanctorũ bestiis terræ. Effuderunt sanguinem innocẽtem tanquam aquam in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret.* Videns Ecclesia defensores suos positos vt oues escarum, ingemuit: & facta est amaritudo eius amara. Sed terra Ecclesię sanguine Martyrum impinguata, fidelium segetes multiplici quodam germine refundebat: & in præcisione vnius centum vel mille reddens, vnde vinci sperabatur, vincebat. D

Interim Ecclesia persequutionibus premitur.

1. à Tyrannis.

m Psal. 78.

4\. Quod barbara illa inimici nequitia deprehendens infremuit, & ad nota calliditatis suæ arma refugiens, à A persecutione interim conquieuit, viresque contraxit, gladium reuocauit, consilium mutauit. Nullus peior, inquit, quàm domesticus inimicus. Effundam igitur contentionem super principes eorum, & errare eos faciam in inuio, & non in via [n]. Et cũ dicent, pax, pax: nõ erit pax [o]. Sed suscitabo inter eos hæreses & schismata, & ciuili & intestino quodã bello omnia turbabo: & facilius suo eos gladio faciã interire, quàm meo. Dixit, & mox terribilis illa hactenus Ecclesię acies ordinata, facta est nõ terribilis: quia deordinata. Mutuis quippe se vulneribus impetentes, seque inuicem hostiliter concidentes, hostibus à longe stantibus & ridentibus, risum & insultationem, Ecclesiæ verò luctum & intolerabilem incussere dolorem. Amaritudo enim eius prius amata, nunc facta est amarior, cum vipereo quodam malo à filiis suis deflebat discerpi viscera sua. Sed continuo egregij, curiæ Christianæ milites præualere, videntes astutam inimici malitiam, spiritum resumpserunt, arma fidei corripuerunt: & malum ex semetipsis viriliter auferentes, Alexander * cum multis Arriũ; Augustinus Manichæũ, B multosque alios: Hieronymus Epicuræum Iouinianum, cæterique cæteras hæresum & schismatum pestes peruadentes, vel fortiter trucidauerunt, vel prudenter à castris propulerunt, pacemque Ecclesiæ, & gaudium restituerunt.

n Psal. 106.
o Hier. 6.

* Alexand. Episc. Alexandr. egregius Antagonista Arrii, vide Baron. ann. Dom. 315. & 318.

5\. Sed heu, heu, nec mare fluctibus, nec ista vita carere potest tentationibus: nec potest esse pax firma & solida, nisi in regione sua. Videns enim peccator, & inuidè irascitur, dentibus fremit & tabescit, & noua parans bella ad spiritualia militiæ arma se conuertit. Conuocansque sui exercitus egregios illos duces, spiritum scilicet fornicationis, spiritum gulæ, spiritum auaritiæ. Videtis, inquit, quia nihil proficimus, & iam totus mundus post ipsos abiit. Sed adhuc experiri habens vires nostras, qui gloriantur se iam effugisse vel elusisse artes meas. Dixit, & castris eos Ecclesiæ immitens, & dormientes omnes & ebrios nocte inueniens (qui enim dormiunt, & qui ebrij sunt [p], nocte dormiũt & nocte ebrij sunt) continuè omnia turbauit: Mox enim omnes seipsos amantes, quæ sua sunt quærentes, non quæ Iesu Christi: hæreditate sibi vendicauerunt sanctuarium Dei, & polluerunt C tabernaculum nominis eius [q]: non Deo in eo, sed voluntatibus, & voluptatibus suis seruientes, quæq; Deo oblata vel sacrata, in suos vsus vertentes: facientes enim sibi de nominibus & officiis religionis, nomina & auctoritates auaritiæ, elationis & vanitatis, tunicam illam charitatis inconsutilem desuper textam per totum [r], purpureumque illud fidei pallium pretioso sanguine tinctum, quibus nuditatem sponsæ Sponsus operuerat, cæteraque religionis ornamenta reluctanti & reclamanti Ecclesiæ detraxerunt. Eamque denudantes, nec se vestientes: quam custodire debuerant, nudam reliquerunt, & de statu quietis eam exturbantes, quantum in ipsis est, de mundo fugere compulerunt.

Demum grauissimè a malis Christianis & Clericis: Confer. Serm. 33. in Cant. & Serm. in Conuers. S. Pauli.

p 1. Thes. 5. b

q Psal. 73.

Abusus bonorum & bonorum Ecclesiæ notatur.

r Ioan. 19.

6\. Sed illa clamans plorans, & nudata turpitudine, & discoopertis naribus, omnia occulta & pudenda sua risui omnium deflens exposita, orat filios vteri sui, nec miserentur: obsecrat, & irridetur. Et vtraque manu totis viribus panniculos quosdam canonicæ vel monasticæ religionis, qui vix manus diripientium effugerant, circa cor & vitales illas partes astringens, hos saltem di- D mitti sibi precatur, nec auditur. Et ipsos enim sui illi non custodes, sed latrones, diripere conantur: vt vel nuditatem suam non ferens, de hoc mundo fugiat, vel inter eos in frigore malitiæ eorum moriatur: fingentes tamen nonnunquam se misereri, vestem de simulatione virtutum, & dissimulatione vitiorum, manu hypocrisis vtrinque contextam vendere illi conantur. Quam illa detestans & abominans, non suscipit, non recognoscit: Nouit illam sapientiæ manibus contextam, tinctam & sacratam Agni sanguine, à sposo sibi derelictam, à filiis sublatam. Aliam nescit, sed abiicit & respuit. Ideo abiicitur, respuitur, conspuitur & omnibus opprobrio A habetur.

Hæc sunt nostra, hæc sunt Ecclesiæ periculosa tempora: in quibus *in pace facta est amaritudo eius amarissima* [s]. Sed tria væ abierunt: adhuc restat vnum væ, scilicet angelus Satanæ, in angelũ lucis se transfiguraturus, sessurus in templo Dei, & ostensurus se tanquam sit Deus [t]. Qui iam mysteria iniquitatis operatur, præнunciis eius iam vndique Ecclesiæ suggillantibus: *Ecce hic, & ecce illic* [u]. Sed ô sponsa Christi noli credere, noli exire: sed sustine sponsum tuum, qui te non despicit, nec obliuiscitur in tribulatione: sed quarta vigilia veniet [x] ad te ambulans super mare. Et veni Domine, veni ad liberandum eam Domine Deus virtutum: qui viuis & regnas per omnia sæcula sæculorum. Amen. 7.

s Esa. 38.
t 1. Cor. 11.
Vltima persequutio Eccl. ab Antichristo.
u 2. Th. 2.
x Matt. 14.

ALIA PARABOLA.

De Fide, Spe, & Charitate.

1\. B Rex nobilis & potẽs tres habuit filias, Fidem, Spem, & Charitatem: his delegauit ciuitatem eximiã, humanam Animam. In qua cum tres sint arces, Rationabilitas, Concupiscibilitas, Irascibilitas; vnicuiq; suam contradidit: Fidei primam, Spei secundam, Charitati tertiam. Rationabilitati præficitur Fides, quia fides non habet meritum vbi humana ratio prębet experimentũ [*]. Concupiscibilitati Spes, quia concupiscere nos non licet quę videmus, sed quæ speramus: & spes quæ videtur, non est spes. Irascibilitati Charitas, feruor scilicet feruori: vt feruor virtutis feruori naturæ dominetur: imò feruor naturalis attollat se in feruorem virtutis. Ingressæ illæ vnaquæq; pro posse suo domum suam ornat & procurat. Custodem ergo domus suæ in Rationabilitate Fides ponit Prudentiam, vt suum ius in ea sibi conseruet, & rationem sub legibus fidei & intra terminos à fide positos cohibeat. Vt autem fiducialiter in domo ageret, addidit & Obedientiam. Vt obedientia processum operis, & tolerantiam haberet laboris, subdidit & Patientiam. Vt autem etiam inferiorem actuum vel sensuũ familiam regere benè posset & dispensare, ipsam ei Dis- C pensationem suffecit. Vt secundum Apostolũ [a] honestè & secundum ordinem omnia fierent, addidit & Ordinẽ. Ne maledictio intraret domum (Maledicta omnis domus indisciplinata) custodẽ in porta posuit Disciplinam.

Tres filiæ Regis; Fides, Spes, Charitas.
* S. Greg. Hom. 26. in Euang.
His commissa vna ciuitas, Anima humana in qua tres arces.
Singulis singulæ ad custodiam traditæ.
Fides quos custodes adhibeat.
a 1. Cor. 14. g

2\. Spes autem in Concupiscibilitate domui suæ Sobrietatem præfecit, vt ius suum in ea sibi cõseruaret, & principale eius sibi semper seruire compellere. Vt autem inferiorem voluntatum & voluptatum familiam discretè regere sufficeret, ipsa ei subdidit discretionem. Cui etiam contra concupiscentiam carnis addidit Continentiam; contra concupiscentiam oculorum Constantiam; contra ambitionem seculi Humilitatem. Et ne egestas intraret domum (*vbi enim multa verba sunt*, sicut dicit Salomon [b], *ibi multa egestas*) silentium custodem posuit in limine.

Item Spes.
b Prou. 14. c

3\. At Charitas suam domum ad Austrum & meridiem positam, amicæ sibi Pietati commisit; iusque suum omne ei tradidit, subdens ei ad obsequium primum Munditiã corporis, deinde congruas exercitationes, videlicet lectiones, meditationes, orationes, & spirituales affectiones. Et ne ingressa domum miseria conturbaret, Beatitudinem filiorum Dei, qui in septimo gradu id est in per- D fectione beatitudinis positi in domo charitatis ludunt & iucundantur, *beati pacifici*; ipsam Pacem custodem in porta constituit. Sic ordinatis domibus suis, totius ciuitatis quasi præpositum quendam œconomum posuerunt Liberum arbitrium.

Item Charitas.

4\. Quo peracto, redeunt in domum patris puellæ regiæ. Inimicus homo superueniens, ordinem & gloriam ciuitatis videns & inuidens machinatur insidias, & ingredi cupiens corruptis duobus de præcipuis ciuibus Discretione & Dispẽsatione, vniuersæ malitiæ suæ exercitum introduxit per portas Rationabilitatis & Con-

Inimicus homo inuadit ciuitatem, occupans primo domum Fidei.

cupiscibilitatis. Præpositus ciuitatis Liberum arbitrium, qui totius ciuitatis dimissiua erat custos & arbiter (A) (paterfamilias quippe peregrè proficiscens dedit seruis suis potestatem cuiusque operis) ligatur vinculis ferreis, & in carcerem mittitur. Præcipitatis de arce rationabilitatis custodibus suis, mox contra Fidem Blasphemia inducitur. Cum qua irruentes contradictiones, commotiones & confusiones, cæteraque huiusmodi turba, cunctaque sibi diripientes, sibique quicquid libeat vendicantes, in rationabilitate nihil rationis reliquerunt; & ianitore perempto, scilicet disciplina, omnibus intrandi & exeundi copiam præbuerunt.

5. *Deinde Spei.* Porro in domum Spei (concupiscibilitatem scilicet) ingressa, & omnia sibi vendicans domina Luxuria, totam eam de superioribus deiectam ad ima deuoluit, & concupiscentiæ carnis Continentiam, concupiscentiæ oculorum Constantiam, ambitioni seculi Humilitatem conculcandam tradidit & illudendam. Et perempto Silentio ianitore, omnibus & intrantibus & exeuntibus fecit portam patere. Sobrietatem verò & socias sobrietatis virtutes aut occidit, aut incarcerauit, aut in exilium destinauit. Exinde ad superiorem ciuitatis arcem conscenditur, &

Demum charitatis. Pace ianitore & custode summæ beatitudinis perempto, (B) Miseria ingreditur. Mox enim domina Superbia ascen-

c Psal. 73. d dens in arcem (*superbia enim eorum qui te oderunt, ascendit semper* c) Pietatem de ea impiè deturbauit, totamque illam Pietatis & Pacis familiam morte vel exilio damnauit. Iam quicunque vult, sanctuarium Dei ingreditur: quæcunque sancta in eo, quæcunque hactenus filiis Leui tantum accessibilia erant & visibilia, iam profanata, iam direpta ab inimicis, in Babylonem transferuntur; & de vasis Templi concubinis Regis Babylonis propinatur. Sic capta est & confusa tota Ciuitas. Secundum gloriam eius facta est ignominia eius.

6. Confusis omnibus, ad dominas tristis nuncius venit

Filiæ à patre poscunt auxilium. perditæ ciuitatis. Côturbatæ illæ, pedibus Patris prouoluuntur auxilium deprecantes. Causante illo, & custodis Liberi arbitrii arguente negligentiam: quid, inquiunt, ô Pater Liberum arbitrium potest sine adiutrice gratia? Et ego, inquit, dabo gratiam, sed præmittendus est Timor. Ipse enim præibit ante illam parare vias eius. Egressus

Ille gratiam promittit, sed præmisso timore. Timor à facie Domini venit ad ciuitatem, baculum habens disciplinæ in manu eius. Inuenitque portam difficultatis obseratam & obfirmatam vectibus malæ con- (C) suetudinis. Ianitor procax & improbus Carnis lasciuia in portis aderat, qui Timori satis infestus, opprobriis & conuitiis eum fatigabat. At ille facto imperii fiduciæ, frangens vectes malæ consuetudinis, portas diruens difficultatis, miserum illum corripit, & baculo eum disciplinæ quem tenebat, vsque ad mortem perurget. Statimque signum aduenientis gratiæ super portas eleuans, totam ci-

Sic fugantur hostes. uitatem vertit in timorem. Post quem Gratia ingreditur ciuitatem, secum totum illum Virtutum cœlestium exercitum adducens. Mox pars inimica disparuit, virtutes verò ad nota præsidia recurrunt. Procedentes illico & se-

& ciuitas recuperatur. ipsas deceptas fuisse accusantes Discretio & Dispensatio, veniam precantur: prodit de vinculis & ad occursum dominæ Gratiæ festinat Arbitrium, sub regno gratiæ nunc tandem se sperans fore liberum. Fercula præparantur Filialibus Regis domus suæ, & mensæ ponuntur congruæ. In mensa quippe Fidei panis ponitur doloris, & aqua angustiæ, & cætera pœnitentiæ fercula. In mensa Spei panis confortans, & oleum exhilarans faciem, & cætera consolationis fercula. In mensa Charitatis panis vitæ, vinum- (D) que lætificans; & omnes delitiæ paradisi. Iam ingrediuntur & epulantur, & custodiunt ciuitatem. Sed nisi Dominus custodierit ciuitatem: frustra vigilat, qui custodit

d Psal. 126. a eam d.

OFFICIVM
DE S. VICTORE,
A S. BERNARDO, ROGATV Guidonis Abbatis Arremarensis compositum.

Qua de re vide Epist. S. BERN. 312. & Duos Sermones De S. Victore. Tom. II. pag. 112.

AD I. VESPERAS Antiph.

VIctrix anima quæ sicut passer transuolans, laqueos venantium euasisti; da vt tuo ab his patrocinio eruamur.

O miles emerite qui debitum * post certamen requiem accepisti, respice in nos qui & inter hostiles gladios tuis laudibus occupamur. ** debitam.*

O victor Iesu quem in nostro Victore vicisse cognoscimus, da ei sic sibi in te gloriari, vt non subeat obliuio nostri: *Sicut erat*, Amen.

Capitulum.

DIlectus à Deo & hominibus sanctus Victor, cuius memoria in benedictione est, similem illum fecit in gloria sanctorum.

O vere Victor qui ex quo vixisti, vicisti ab vtero vsque ad tumulum continuò promerendo triumphos: da nobis vt sicut tuis animamur victoriis, muniamur & armis.

Vt possimus resistere in die malo & in omnibus perfecti stare.

Hymnus.

VNâ Victoris meritis præclara hominem terris: qui non sit de terra velut è cœlo datum repræsentat ad imitandum.

Christus in illo vixit & non ipse, speculum vitæ mortuis de mundo, homo cœlestis præbuit seipsum, similes quærens.

Aliquid quoque sanctius professus extitit Victor forma sanctitatis, integrum seruans atque incorruptum decus honesti.

Vnde & vidit visiones Dei, vidit & cœlos aperiri: sibi nempe pudicos visio cœlestis quærit aspectus.

Gloria summæ Trinitati Deo, gloria tria vna personarum, tota cuiusque non diuisa trium, tres enim vnum.

Antiphona. Magna est virtus Domini tui Victor, nec minor pietas, & vtinam per te nobis tam sit propitius ad salutem quàm tibi magnificus extitit ad virtutem: Magnifica Victor Dominum, qui magna fecit tibi, magnum te faciens vt faceres mirabilia in quibus mirabilis fieret, dedit certare vt vincere daret & Victorem coronaret.

Collecta. Exaudi Domine quæsumus tibi supplicantium preces: vt quos corporali beati confessoris tui Victoris fecisti præsentia gloriari, concedas eius benigna intercessione vndique præmuniri, per Dominum Iesum, &c.

Ad Matutinas.

Inuit. Confidite, Victor vicit mundum: gaudeamus in eius Victoria vt vincamus.

Hymnus.

MEritò dulces angelorum voces corpore graui audiebat homo carneos luxus perimens, in carne angelum viuens.

Sic oportebat vt iam designatum vas in honorem sanctius maneret, sanctitas cuius dedicata fuit matris in aluo.

Denique carne grauida cernentes matrem non ferunt, fugitant patienter, * indicant nomen, confitentur sanctum vtero clausum. ** patentes.*

Neque tenello huic tam maturè vita secura, gloriæ inuidit, & quidem magis cumulauit eam fœnore multo.

Gloria summæ Trinitati.

In primo Nocturno.

Antiph. Beatus vir qui legem dilexit, & cathedram non affectauit,

Seruiuit Domino in timore, & iam sine tremore exultat ei.

Domine in lumine vultus tui ambulauit, & nunc signatum est super eum.

Verba tua Dominus * Victor auribus & corde percepit ac per ea vicit.

* Domine.

In ore Victoris perfecta laus, quia in corde eius perpetua pax.

Confidenti in Domino frustra insidiati sunt qui sagittant in obscuro rectos corde.

LECTIO I.

VIctoris vita & gloria, &c. *Vide super hoc Tom. 2. pag. 112.*

Resp. O virum præcipuè sanctitatis, qui ante sanctus quã natus, ante Victor opere, quàm nomine fuit, ita vt clausus in vtero, iam de hoste triumpharet.

Vers. Domine præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.

LECTIO II.

HAbeamus dilectissimi in vita Victoris, &c. *vide supra loc. cit.*

Resp. O iucundum & inusitatum miraculum! leo rugiens fugit à facie paruuli, nec dum vagientes.

Vers. Sicut fluit cera à facie ignis; sic pereant peccatores.

LECTIO III.

EPulemur dilectissimi vocati ad mensam diuitis, &c. *vide supra loc. cit.*

Resp. O felix mater cuius vterus sensit nouitatem nulli matrum compertam à diebus Ioannis Baptistæ.

Vers. Non est inuentus similis illi.

LECTIO IV.

SI diligenter itaque, fratres reuerendissimi, considero, &c. *vide supra loc. cit.*

Resp. O Iesu bone tua est virtus, tua victoria, quod agniculus vnus luporum multitudinem exturbauit.

Vers. Antequam sciret puer vocare patrem aut matrem.

In secundo Nocturno.

Antiph. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus vt sui nominis seruaret veritatem.

Domine in virtute tua lætabitur Victor, sciens non in sua virtute fuisse victoriam.

Non accepit in vano animam suam qui de ratione rexit vitam suam, & ideo ascendit in montem Domini.

A timore inimici eripuisti Domine animam sancti, cui peracta victoria non restat pugna.

Te decet hymnus, te decet laus, cuius opus fuit, vt carne solutus Victor noster hominem solueret catenatum.

Bonum est confiteri Domino, cuius munera sanctorum merita, cui sanctus Victor, & quòd sanctus est, & quòd victor est, debere se confitetur.

Lectio V.

GAudete in Domino dilectissimi, qui &c. *vide supra Tom. 2. pag. 113.*

Resp. Dum transiret rex Francorum & veniret secus vbi habitabat eremita, admiratus est super his quæ dicebantur de viro hoc.

Vers. Quanta audiuimus & cognouimus ea, & patres nostri narrauerunt nobis.

Lectio VI.

PAusat miles emeritus, & post labores, &c. *vide supra loc. cit.*

Resp. Iam thesaurum absconditum fama delatrix prodiderat, & non potuit præterire regem prætereuntem, sed diuertit ad tugurium pauperis excitus fama sanctitatis.

Vers. Vt videret opera Domini & mirabilia eius in deserto.

Lectio VII.

FRatres latitudo cœli dilatat corda, non arctat: &c. *vide supra loc. cit.*

Resp. Ingresso rege pauperis cellam, sollicitus hospes quod vinum non haberet, haustam de proximo fonte aquam benedicens conuertit in vinum, & bibit Rex, & qui cum eo erant.

A *Vers.* Repleti sunt omnes stupore & extasi in eo quod contigerat illis.

Lectio VIII.

PAruus ad pugnam, magnus ad victoriam, &c. *vide supra loc. cit.*

Resp. Nouum genus potentiæ, aquæ rubescunt hydriæ, vinum iussa fundere mutauit vnda originem.

Vers. Dextera Domini fecit virtutem.

In tertio Nocturno.

Antiph. Quàm pium, quàm dulce, quàm suaue (ô Victor) in hoc loco afflictionis, & in hoc corpore mortis te canere, te colere, te precari.

Resp. Homo quidam non veritus malignari in sanctum, furatus est triticum eius, & abscondit in terram, & ecce miser traditur maligno spiritui.

Vers. Maledictus homo qui abscondit frumenta in populis. Traditur.

Resp. Triste miraculum, sed iustitiæ plenum, Vt quem suggestorem ipsum, & vltorem sceleris homo dæmonem pateretur.

Vers. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum, Vt

B quem, &c.

Resp. Reuelantur iniquitatis mysteria: dæmon hominem cogit: homo dæmonem prodit, Victor medius diiudicat inter illos, dum dæmonem fugat & hominem sanat, frumentum prodente ipsa malignitate recuperat.

Vers. In fraude circumuenientium affuit illi & honestum fecit illum. Dum recuperat, &c.

Resp. Suscipiens Victor, vidit cœlos apertos, & crucem auream gemmis ornatam, & vox ad eum. Gemmæ sunt animæ, crucis gloriam assecutæ, Cuius ignominiam portauerunt; lætetur Israël in eo qui fecit eum, & filiæ Sion exultent in rege suo.

In Laudibus. Antiph.

COrpore terras, mente cœlos Victor inhabitans aliquando, aliquid nuntiantes, aliquando ineffabili cantus suauitate plausibiles voces angelicas audiebat.

Iam cœlos ingressus, quos & antè oculis apertis suspiciebat, verè nunc reuelata facie speculamur gloriam Dei.

Beata visio qua in eandem imaginem Victor transformaris, de claritate in claritatem, tanquam à Domini spi-

C ritu.

Verè anima tua Victor, vna ex gemmis quæ tibi in cruce apparuerunt, verè infixa cruci, cum diuinæ inserta gloriæ, eandem sibi induit claritatis imaginem quam inuenit.

Omnipotens pater peccauimus tibi, facti filii alieni, sed appropiauimus in Victore nostro, qui dum vicerit, cupiditatem suam, vincat & iram tuam, nos quoque in gratia potenter restituat.

Resp. Filiæ Hierusalem sancta anima migrat: exite obuiam ei.

Vers. Veniens venit cum exultatione, Exite, &c.

Hymnus.

VIna de fonte non de vite manant, musta pro riuis colorata fluunt, benedicentis manu bene vsa pro torculari.

Subito sapor subiens nouellus in nouos vsus latices coegit, Rege mirante, vbi non putabat Regium potum.

Dæmone tortus publicat se, homo furta fatetur: miser vel inuitus pellitur, tortor fure deprehenso tortus &

D ipse.

Hæc satis probant aliáque multa prærogatiuam gloriæ Victoris nec minoratam, quo præuentus fuit spiritu bono.

Gloria summæ Trinitati Deo, &c.

Antiph. Fœlix generatio cui exortum est lumen in tenebris. Victor illuminare his qui in tenebris, & in vmbra mortis sedebant.

Aliud. Benedictus Dominus Deus Victoris, qui ipsum in medio statuens cornu salutis erexit nobis, & rursum de medio tollens cum principibus collocauit, vt habeat ex hominibus, cui hominum peccata donet.

Hæc dies tantæ solemnitatis eius, hęc dies lętitię gentis eius, exultemus & lætemur in ea.

Ad primam. Antiph.

Hodie posito corpore Victor, quo solo præpediri ab introitu gloriæ videbatur, diues meritis signis clarus, expeditus penetrauit in sancta, similis factus in gloria sanctorum.

Ad Tertiam.

Nomen tuum & memoriale tuum, Victor, fauus distillans in labiis captiuorum. Eia ergo fortis Athleta, dulcis patrone, aduocate fidelis, exurge in adiutorium nobis, vt de plena victoria glorieris.

Ad Sextam.

Vincenti expandit gremium suum qui pugnanti dederat spiritum suum, ibi, ibi, tu qui vbique es, cogitare de miseris suspira et Deus, supplicantem pro miseris suscipe eum Deus, exorantem pro miseris exaudi eum Deus.

An. Nonam.

Absorptus est Victor in gloria filii Dei, immitte ei nostri semper memorem fieri, nostram in tuo tremendo iudicio suscipere & agere causam.

Ad II. Vesperas.

Sancte Victor quis dignè explicet laudes tuas, castimoniæ decus, animi virtutem, conscientiæ puritatem?

Sancte Victor, quis det nobis vt cum memoria abundantiæ suauitatis tuæ insideat nobis forma rectitudinis vitæ tuæ?

Sancte Victor mitte nobis auxilium de sancto, & de Sion tuere nos: qui de terra te laudamus.

Sancte Victor sanctitas tua, victoria tua, quò nobis salubrior, eò tibi gloriosior inuenitur.

Resp. Ecce appropinquat Victor gloriosus, citò proferte coronam.

Vers. Iam intrat in gaudium Domini sui.

Antiph. O magnifice Victor etsi eleuata est magnificentia tua super cœlos, sed non terræ inopes tua iugis munificentia derelinquat.

CONFESSIONIS PRIVATÆ FORMVLA, seu, Oratio Pœnitentis ad Christum deuotissima; quæ B. Bernardo non male adscribitur.

IN vnione acerbissimi doloris tui, qui causam doloris mei assumpsisti, & emendationem pro peccatis meis suscepisti, Domine Iesu Christe, cum vniuersitate dolentium, verè pœnitentium, & te in veritate quærentiū, confiteor tibi omnia peccata mea, mala commissa, & bona omissa, vel nō purè aut negligenter facta: sicut tu ea melius nosti in numero, pondere & mensura: & dies perditos vitæ meæ in quibus te offendi, & laudē tuam minui, & à te summo bono cecidi, & proximum in casu traxi. Suscipe ergo Domine de mea misera vita residuū annorum meorum; pro his verò quos malè viuendo perdidi, quibus perdite vixi, cor contritum & humiliatū Deus ne despicias. Dies mei declinauerunt, & perierunt sine fructu. Impossibile est vt eos reuocem; sed placeat tibi, vt recogitē illos in amaritudine animæ meæ. Domine abyssus profundissima miseriæ meæ, abyssum inuocat altissimæ misericordiæ tuæ. Ne contineas in ira miserationes tuas, & fontem inexhaustum misericordiæ tuæ circa me exsiccari ne permittas propter peccata mea, qui misereris omnium, & nihil odisti eorum quę fecisti, dissimulās peccata hominum propter pœnitentiam. Tuum est, Domine, remittere peccata: miserere mei, dum tempus est gratiæ & miserationis: & dum tempus est emendationis, da mereri gloriam benedictionis: ne in die consummationis me feriat verbum maledictionis.

Fac me quęso, Domine, assueta mala relinquere, & quę tibi placent peragere: & studium quod huc vsque in peccatis exercui, te adiuuante deinceps in tua volūtate da vt exerceam: vt vbi abundauit delictum, tua gratia reabundet. Rogo te propter temetipsum, & per amorē piissimæ matris tuæ gloriosæ virginis Mariæ, & per intercessioné omnium Sanctorum tuorum, atque electarum tuarum, ignosce omnibus peccatis, negligentiis & ignorātiis meis, & ne perdas me cum omnibus iniquitatibus meis, neque in finem iratus reserues mala mea. Recordare, Domine Iesu, quia tuum non est perdere quidquam eorum quæ Pater tuus dedit tibi; quin tibi proprium est misereri semper & parcere, neminem perdere, sed saluare. Nam Pater tuus misit te in mundum, non vt iudices mundum, sed vt vitam habeamus per te, vt sis propitiatio nostra, & aduocatus noster, non contra nos. Quod enim nos debuimus, tu soluisti: quod nos peccauimus, tu luisti: quod nos neglexīmus, tu suppleſti.

Proficiat ergo nunc, Domine, & in extremis meis, plenaria, imò superflua satisfactio amarissima mors tua, & pretium inæstimabile fusi sanguinis tui, commemoratio satisfactionis tuæ, venerabile mysterium Corporis & Sanguinis tui, quod tibi quotidie offertur in Ecclesia pro salute fidelium seruorum tuorum: in qua es tu ipse sacerdos & sacrificium, ille qui offert pariter & cui offertur, & hoc ipsum quod offertur, ad promerendam in pręsenti gratiam, quam non mereor; ad obtinendam in futurū requiem & gloriam, quā tua amarissima mors impetrauit. Imperfectum meum, Domine Iesu, oculi tui viderūt, sed tu pie, misericors & præstabilis super malitia, ne quæso imputes mihi ad æternum suppliciū, qui omnia ad summum & perfectum bonum optimè, & perfectissimè, & sapientissimè præordinasti; & ne permittas me deleri de libro vitæ, sed offer mihi portionem quæ me contingit in subsidiū, tuę videlicet preciosę passionis, pro qua voluisti hominem habere tibi cohæredem in terra viuentium.

Te igitur Domine, moueat & incliner ad misericordiā humanæ fragilitatis consideratio, qui nosti quæ sit hominis substantia: & quòd non vanè constitueris hominem super terram: & conserua me opus tuæ pietatis, ne incassum circa ipsum laboraueris, neue infructuosa sit in me immaculati cruoris tui effusio. Tu qui es purificationē faciens peccatorum, præsta, vt emundatus per te peccatorum sordibus, illustratáque mentis facie cognoscam te, téque agnoscens in directione iugiter ad te tendam, vt felici tandem exitu ad te merear peruenire Iesu Christe Deus meus & Dominus meus. Qui cum Patre & Spiritu sancto viuis, &c.

IVBILVS SANCTI BERNARDI ABBATIS, IN COMMEMORAtionem Dominicæ passionis, qui & rythmica constat modulatione.

IEsu dulcis memoria
Dans vera cordi gaudia:
Sed super mel & omnia
Eius dulcis præsentia.
Nil canitur suauius,
Nil auditur iucundius,
Nil cogitatur dulcius,
Quàm Iesus Dei filius.
Iesu spes pœnitentibus,
Quàm pius es petentibus,
Quàm bonus te quærentibus,
Sed quid inuenientibus?

Iesu dulcedo cordium,
Fons viuus, lumen mentium,
Excedens omne gaudium,
Et omne desiderium.
Nec lingua valet dicere,
Nec litera exprimere:
Expertus potest credere,
Quid sit Iesum diligere.
Iesum quæram in lectulo:
Clauso cordis cubiculo:
Priuatim & in publico
Quæram amore sedulo.

Cum Maria diluculo
Iesum quæram in tumulo,
Clamore cordis querulo,
Mente quæram, non oculo.
Tumbam perfundam fletibus,
Locum replens gemitibus:
Iesu prouoluar pedibus,
Strictis hærens amplexibus.
Iesu rex admirabilis
Et triumphator nobilis,
Dulcedo ineffabilis,
Totus desiderabilis.

Mane nobiscum Domine,
Et nos illustra nomine,
Pulsa mentis caligine,
Mundum replens dulcedine.

Quando cor nostrum visitas,
Tunc lucet ei veritas,
Mundi vilescit vanitas,
Et intus feruet charitas.

Amor Iesu dulcissimus
Et verè suauissimus
Plus millies gratissimus,
Quàm dicere sufficimus.

Hoc probat eius Passio,
Hoc sanguinis effusio,
Per quam nobis redemptio
Datur, & Dei visio.

Iesum omnes agnoscite,
Amorem eius poscite,
Iesum ardenter quærite,
Quærendo inardescite.

Sic amantem diligite,
Amoris vicem reddite,
In hunc odorem currite,
Et vota votis reddite.

Iesus auctor clementiæ,
Totius spes lætitiæ,
Dulcoris fons & gratiæ,
Veræ cordis deliciæ.

Iesu mi bone sentiam
Amoris tui copiam,
Da mihi per præsentiam
Tuam videre gloriam.

Quum dignè loqui nequeam
De te, tamen ne sileam:
Amor facit vt audeam,
Cùm de te solum gaudeam.

Tua Iesu dilectio,
Grata mentis refectio,
Replens sine fastidio,
Dans famem desiderio.

Qui te gustant esuriunt:
Qui bibunt, adhuc sitiunt:
Desiderare nesciunt
Nisi Iesum, quem diligunt.

Quem tuus amor ebriat,
Nouit quid Iesus sapiat.
Quàm felix est, quem satiat!
Non est vltrà quod cupiat.

Iesu, decus Angelicum,
In aure dulce canticum,
In ore mel mirificum.
In corde nectar cœlicum.

Desidero te millies
Mi Iesu, quando venies?
Me lætum quando facies?
Me de te quando saties?

Amor tuus continuus
Mihi languor assiduus,
Mihi fructus mellifluus,
Est & vitæ perpetuus.

Iesu, summa benignitas,
Mihi * cordis iucunditas, * forte, mei.
Incomprehensa bonitas,
Tua me stringat charitas.

Bonum mihi diligere
Iesum, nil vltra quærere,
Mihi prorsus deficere,
Vt illi queam viuere.

O Iesu mi dulcissime,
Spes suspirantis animæ,
Te quærunt piæ lacrymæ,
Te clamor mentis intimæ.

Quocunque loco fuero,
Mecum Iesum desidero:
Quàm lætus, cum inuenero!
Quàm felix, cum tenuero!

Tunc amplexus, tunc oscula,
Quæ vincunt mellis pocula:
Tunc felix Christi copula,
Sed in his parua morula.

Iam quod quæsiui, video:
Quod concupiui, teneo:
Amore Iesu langueo,
Et corde totus ardeo.

Iesus quum sic diligitur,
Hic amor non extinguitur:
Non tepescit, nec moritur,
Plus crescit, & accenditur.

Hic amor ardet iugiter,
Dulcescit mirabiliter,
Sapit delectabiliter,
Delectat & feliciter.

Hic amor missus cœlitus
Hæret mihi medullitus,
Mentem incendit penitus,
Hoc delectatur spiritus.

O beatum incendium,
Et ardens desiderium:
O dulce refrigerium,
Amare Dei filium!

Iesu, flos matris virginis,
Amor nostræ dulcedinis,
Tibi laus, honor numinis,
Regnum beatitudinis.

Veni, veni rex optime,
Pater immensæ gloriæ,
Affulge menti clariùs,
Iam expectatus sæpius.

Iesu sole serenior,
Et balsamo suauior,
Omni dulcore dulcior,
Cæteris amabilior.

Cuius gustus sic afficit,
Cuius odor sic reficit,
In quo mens mea deficit,
Solus amanti sufficit.

Tu mentis delectatio,
Amoris consummatio;
Tu mea gloriatio,
Iesu mundi saluatio.

Mi dilecte reuertere,
Consors paternæ dexteræ:
Hostem vicisti prosperè,
Iam cœli regno fruere.

Sequar te quoquo ieris,
Mihi tolli non poteris,
Quum meum cor abstuleris
Iesu laus nostri generis.

Cœli ciues occurrite,
Portas vestras attollite:
Triumphatori dicite,
Aue Iesu rex inclyte.

Rex virtutum, rex gloriæ,
Rex insignis victoriæ,
Iesu largitor veniæ,
Honor cœlestis patriæ.

Tu fons misericordiæ,
Tu veræ lumen patriæ:
Pelle nubem tristitiæ,
Dans nobis lucem gloriæ.

Te cœli chorus prædicat,
Et tuas laudes replicat:
Iesus orbem lætificat,
Et nos Deo pacificat.

Iesus in pace imperat,
Quæ omnem sensum superat:
Hanc mea mens desiderat,
Et ea frui properat.

Iesus ad Patrem rediit,
Cœleste regnum subiit:
Cor meum à me transiit:
Post Iesum simul abiit.

Quem prosequamur laudibus,
Votis, hymnis, & precibus:
Vt nos donet cœlestibus
Secum perfrui sedibus, Amen.

FINIS TOMI II. OPERVM S. BERNARDI.